6
6–F
4

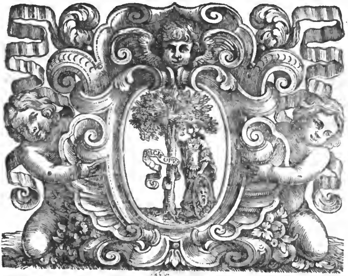
6
29 N
28

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
II . 18 C

6-6-F-4

Digitized by Google

OCTAVII FERRARII
ORIGINES LINGVÆ ITALICÆ.

PATAVII, MDCLXXVI.

Typis Petri Mariæ Frambotti Bibliopolæ.

SVPERIORVM PERMISSV.

Epitectus apud Arrianum Lib. 1. Cap. 17.

Καὶ τίς ἐστιν ὁ γεγραφὼς, ὅτι ἀρχὴ παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις; Σωκράτης δ' οὐ λέγει;

Quis eſt, qui ſcripſit, principium eruditionis eſſe vocabulorum conſiderationem? Num Socrates non ita dicit?

Digitized by Google

Ampliſsimo, ac Præſtantiſsimo
SENATORI
LEONARDO
PISAVRO
D. MARCI PROCVRATORI.

Octavius Ferrarius Felicitatem.

QVæ rudi iuventuti, atque humili turbæ literis operantium, ac ſtudiorum otioſis ſcripta ſunt, hoc ipſum, quod tibi inſcribimus, tu præſtas, Senator ſpectatiſſime, ea facilitate, qua non modo tibi flagrantiſſima omnium ſtudia, ac venerationem conciliaſti, ſed non grauate ad hæc friuola, & vmbratica deſcendis, & te familiarius colendum infimo cuique præbes. Nam quoties Patauino ſeceſſu publicas curas veluti interiungis, ac breui furto, honeſtum hoc, celerimè labentis otij ſecretum rapis, teque nobis in tranſcurſu, promittis magis, quam præſtas, nihil tibi antiquius eſt, quam Muſarum ſedem, vetus tibi hoſpitium, vnde talis, ac tantus prodiiſti, reuiſere, earum ſacra recolere, auditoria frequentare, ac velut Gymnaſium inhabitare.

Nullum gratius, nullum auguſtius ſpectaculum oculis vſurpare lectiſſima iuventus poteſt, nullum acrius incitamentum, ad laudem anhelantibus addi, quam in vulgo diſcentium, priuatum conſpici, quem cum eius ataui, longa titulorum ſerie Venetos Faſtos impleant, & ſcribentium ingenia fatigent, maioribus ire per altum Auſpiciis manifeſta fides.

Tu ſi quidem ea gente celſus, in qua per omne æuum Laureatos faſces, ingentia Ducum nomina, & magnarum claſſium Imperatores, numerare labor ſit. Quorum ductu, & auſpicijs, toties perſultata victorijs maria, infecti cædibus ſcopuli, campi hoſtium ſtrage contecti, mari prædones exacti, Bizantio terror illatus, & Scythica rabies, repenſis ex æquo cladibus, vinci docta. Collapſa maritimæ rei diſciplina, minime plebeio ſanguine ſancita. Nec minora pacis ornamenta, ac præſidia: ſummi honores, incertum innocentius geſti, an generoſius recuſati, religionis, ac libertatis peruigil cuſtodia, Venetæ maieſtatis portio haud exigua.

Sed ab ipſa gentis origine vetuſtiſſima, quæ per Palmerios, & Caroſios, cum tota fortunæ ſuæ mole, Piſauro iſthuc commigrauit, opes ab eadem inuectæ, rerum fulgori pares, priuatum cenſum exceſſuræ, niſi intra ciuilem modeſtiam

Digitized by Google

compoſitæ fuiſſent, animi tamen magnitudine minores, ſuperum cultui, Reipublicæ commodo, & ornamento profuſæ, incredibilis magnificentiæ inſtrumenta. Templis, & Xenodochiis, Cœloque certantibus ædium ſubſtructionibus exculta Vrbe, laxitate, artificum ingenio, & peregrini marmoris indicatura, ipſoque ædium paratu Principibus inuidendo.

Clariſſimo domus illius exemplo, quam ob amplitudinem, & prope regiam ſtructuram, magno Vrbis Euripo circumfluam, multiplicique contignatione Cœlo ſe inferentem, atrio, periſtiliis, & longa conclauium ſerie, non vnius familiæ capacem, & ob id, vt credere par eſt, tunc longe omnium pulcherrimam, ante quadringentos circiter annos, Senatus à vobis emptam, Eſtenſibus Ferrariæ Demarchis, virtutis, ac fidei auctoramentum largitus eſt, dignum Principibus diuerſorium.

Quæ demum Ducum ſtirpe interciſa, alieni mancipii facta, non ſine Numine divûm, ad te dotali iure poſtliminio rediit. Quos tu inclytæ gentis penates, quanquam habitatore Principe auguſtiores redditos, auis generoſior, dum hæc proderem, abſterſo vetuſtatis ſqualore, in ampliorem, & amœniorem formam redactos, recentis magnificentiæ inuentis, exotico marmore, præſtructa nobilius fronte, decorabas: illuſis auro laquearibus, pictiſque in certamen, magnorum artificum tabulis, perpetua veluti pinacotheca, totos parietes, à ſummo ad imum veſtientibus.

Nihil tamen in domo, inuidioſo opulentiæ cultu radiante, te ipſo ſpectabilius oculos tenet, ſiue pulcherrimi animi ſpecioſum hoſpitium, illud os probum, illam virili pallore lætiſſimam faciem, illum eximiæ frontis honorem, formamque fortunæ tuæ parem, contuemur: ſiue eiuſdem animi magnitudinem, hæc fluxa, & in ſe mentia, licet apud ſe, extra ſe poſita exiſtimantis, ac regiam molem, tanquam pauperis cellam incolentis, illaque tantum ſua eſſe putantis, in quæ temporis, cuncta deſtruentis edacitati nullum ius eſt, nullum Fortunæ impotenti.

Nos, ſicut illa admiramur, ita, quæ tibi debes, vera æſtimatione, ſine fine ſuſpicimus: ſuper cetera optimi ciuis, ac præſtantis Senatoris honeſtamenta, literarum cultum haud ambitioſum, quibus ab ineunte ætate, viri doctiſſimi contubernio, in hac Vrbe non innutritus tantum, ſed innatus es, perpetuumque earundem, ac pertinax patrocinium.

In quo magnum patruum plane regeneraſti, cui nemo quenquam Principum prætulerit, multo antequam ſummum locum impleret, ſceptro, ac ſolio, conſenſu famæ, votiſque omnium deſtinatum. Rerum geſtarum gloria, mentis vigore, rerum omnium capaciſſimo, conſtantia, munificentia, animique in vtraque fortuna inuicti, ſublimitate, difficillimis temporibus, patriæ faſtigium, neſcio adeptum magis, an meritum. Toties ante ſummum regimen, ſtudiorum moderatorem beneficentiſſimum. Qui primus ſanctioris Muſarum ærarij clauſtra veluti refregit, ac in nulla re magis, quam fouendis, augendis, ditandiſve larga manu ingenijs, haud vitali inter compendia exemplo, Principem oſtentauit. Hoc illi votum erat, qui tam multos voti compotes reddidit. Cuius publicæ liberalitatis ego in primis non ſemel particeps, mentem, & calamum eius memoriæ deuoui, dicturus illum iuſto opere, ſi plures ad curas vitam extendero.

Huius

Huius tu fratris filius, mente propior, cariorque quam ſi genitus eſſes, & alterius probatiſſimi Ducis, Antonij Priuli, progener, vtriuſque Principis, ingentium tam facultatum, quam virtutum hereditatem ex aſſe creuiſti: ex quibus duas præcipue adamaſti, ſtudiorum tutelam, & magnanimitatem. Illa patruum æquaſti: hac non inuitum, teque ipſum ſuperaſti. Memoriæ illius, triumphalibus exequiis elati, monumentum, vaſtiſſimam templi molem, templi inſtar occupans ſimul, & illuminans excitando: cui radiata Cæſarum buſta, & æternus Pyramidum labor, ac montes Regum cineribus exſtructi, inuideant.

Vbi in ſimulachra mollius ſpirantia, nobilioris venæ peregrinæ rupes exciſæ, viui de ſilice vultus, & omnigeni marmoris, internitentium macularum diſcolore repercuſſu fulgor, atque ingenua lapidum pictura, & Coloſſeus ſtatuarum populus, haud perinde miraculo ſunt, quam machinatoris ſolertia, cui ingenium, & audacia, extremos Romanæ magnificentiæ conatus, ac noua artis tentamina vincere, & inexhauſtæ generoſitatis tuæ vires fatigare.

Quod opus, tot miracula, propter quæ Venetiæ viſuntur, aut æquans, aut excedens, vel vnum Vrbem nobilitaturum, tanti nominis vmbra minus eſt. Longe perennius monumentum ille, in animis hominnm, in temporum æternitate, reputatione conſiliorum & operum, exegit. Situs eſt, quacumque Veneti nominis maieſtas ſe porrigit, vltimique Orbis limes, tumuli modus eſt.

Nos quoque in proroganda tanti Herois memoria, dare famam rebus artifices, tecum ſimplicius certabimus: in tua vero altius exaggeranda, poſtquam eius culmen æquaueris, poſteri nobiſcum. Interim numeroſa prole felix: indolis ſpe felicior, ad auorum decora aſſurgentis, perge literas, & ſtudia demereri, vt te venturi loquantur, victurum etiam, cum patrui Mauſoleo ſumma dies incumbet, & disiectis Regum tumulis, ipſa mortis argumenta peribunt. Vale.

Patauij III. Cal. Februarij MDCLXXVI.

PRÆ-

Digitized by Google

PRÆFATIO AD LECTOREM.

HAud inſcius ſum, non defuturos, qui totum hoc ſcribendi genus reprehendant, tanquam ſuperuacua diſcendi, & inutilium literarum ſtudium, ac nihil pro futuræ curioſitatis morbum, nugaſque difficiles, truci ſupercilio appellent. Sed nemo otij ſui rationem afferre cogitur, & vt aiebat Atilius, ſatius eſt, otioſum eſse, quam nihil agere. Verè enim hæc otij oblectamenta fuerunt, interdum negotioſi: dum ſubſeciuis horis, & ferme nocturnis, partim mulcendo vigiliarum tormento, quæ maximè ſenes exercent, & ferreum ſoporem, aut admouent, aut votum faciunt; partim animi cauſa per amœna Muſarum vireta, Italicæ Linguæ Origines, non ſine labore, venamur, & fugientium vocum cæca veſtigia, ſedula indagatione ſcrutamur, atque obiter affinium, quoque linguarum cubilia, veluti peregrinantes, luſtramus.

Ceterum præterquam quod in verborum originatione multum eruditionis contineri; Rhetorum ſummus firmauit, viros in tota antiquitate præſtantiſsimos, haud pœnitendi incæpti duces, & auctores habemus. Quando neque Platona puduit, diuinum ingenium, ad hoc genus exercitationis demittere: & Stoici, illi penè ſoli Philoſophi, rem ſupercilij ſui pondere non indignam iudicarunt: & ipſi Iuriſconſulti, crebro huc deſcenderunt, ut verborum cunabula, & incrementa conſulerent, atque inde Legibus lucem, & auctoritatem fœnerarent. Quid? togatorum doctiſsimi non ſemper felix curioſitas, in his penè delicias facit, & poſteris proludens, ineptiis aduocationem commodat.

Primus recentiorum in Latina lingua ab ipſis fontibus repetenda, nugari desijt Iulius Scaliger, ſacrum literis omnibus nomen, niſi ingenio nimis indulſiſſet: eumque ſecutus Ioannes Gerardus Voſsius, altera doctrinæ lux, pari famæ celebritate. Gallicæ, Hiſpanicæ, & Italicæ linguæ ſemina, Latinæ parentis venis abſtruſa, & profundo vetuſtatis demerſa, eruere plures adlaborarunt. Quorum vt conſilium, & conatus laudandus eſt, ita ſpem, & expectationem ferme fruſtrati ſunt. Præter illa, quæ & Ioſephus Scaligeri filius, Turnebus, Budæus, & Salmaſius, harum literarum ſine controuerſia principes, ſcriptis ſuis frequenter inſperſerunt. Sed ex inſtituto Italicæ quoque cauſas idem Iulius Scaliger, quatuor & viginti libris, tanta illi luxuriantis ingenij fertilitas fuit, complexus fuerat: quos inexpiabili literarum detrimento intercidiſſe, ſatis deplorare non poſſumus: alias moleſto hoc labore carituri, redordiendi hoc textum, & cum inextricabili operis difficultate luctandi.

Sed ſcriptorum vulgo, quorum monumenta videre contigit, nomen ſuum exemerunt, in Gallica Ægidius Menagius, ingens Galliæ ipſius, & æui noſtri decus: in Hiſpanica Sebaſtianus Coaruvias: in noſtra Monoſinius. Ita tamen, vt non tam ſpicilegium, nobis reliquerint, quam meſſem. Quædam ab his occupata, haud equidem inuideo, lætor magis, ſtratum mihi iter, ad cetera attentius inueſtiganda, quæ illorum curam fefellerunt. Quibus tamen ſuo loco debitum honoris teſtimonium, quoties per eos profecerimus, cum mutuo reddemus. Sicut, eorum, qui adhuc ſuperſunt, nomini parcere, cum diſsentimus, humanitatis intereſse, arbitrati ſumus.

Non multa quidem Coaruvias depromit, vir diligens, & eruditus: ſed dum ſubinde hæſitat, nimis multa, ab Hebræis, & Arabibus, anxie arceſsit. Cum nulla lingua ad genetricem Latinam, propius Hiſpanica accedat, tam ſono, quam molliori vocum inflexione, & quodam Romani ſermonis faſtu. Sic illa manus, ſic ora ferebat. Quanquam crebræ Gothorum, & Maurorum irruptiones, plurima barbara, & peregrina ipſi illeuerint, vt particula, AL, pluribus vocabulis præpoſita indicat: quorum tamen non pauca, à peregrinitate aſſerta, patrio Cœlo redonabimus.

Mono-

Monoſinius vir impenſe doctus, ſed Græcis ambitioſe addictus, omnia ferè, etiam inuita mordicus inde trahit: quo vitio etiam Ioachimus Perionius in Gallica, vſque ad reprehenſionem laborat: tum alij non pauci, quos fama obſcura recondit. Durant quidem adhuc multa è Græcis orta, præcipuè Æolica ratione, vt ait Quintilianus, declinatæ, quæ Latinæ infuſa, ab auia ad neptes, veluti genitiuæ notæ, tranſierunt. Nec pauca à Græcorum colonijs deriuata, queis Italia conſita eſt, non exigua eius parte, magnæ Græciæ titulum adepta. Sed cuncta Graijs ferre accepta, ſtultus ineptiarum labor eſt.

Rectum iter inſtitit Menagius, primum Gallicæ, vt diximus, proximum & noſtræ ſolers indagator, pari ſagacitate, atque eruditione: vt non ſemel tamen à ſcopo deflectat. Parata nobis quoque venia, ſi, vt homines ſumus, & officijs occupati, tam lubrico ſolo, & veſtigia fallente, prolapſi fuerimus. Neque ægre laturum ſpero, inſigni humanitate, ac moderatione præditum, ſi interdum, non in certamen ingenij, ſed veritatis ſtudio, veluti in Senatu, ciuiliter, & amica contentione, in alia omnia ibimus.

Nec me animi fallit, multa eſſe, quæ nos quoque ob materiæ ſecretum effugerint, multaque adijci poſſe: prompto poſt futuris argumento, in quo ingenium exerceant, & nobiſcum contendant, ſicut nos cum ſuperioribus fecimus. Ceterum operis difficultatem intendit, & inceptis moram obiecit, vix credibilis in Vrbe literarum matre, bonorum librorum penuria, affluente alioquin voluminum turba, quæ aut lucro famulantur, aut lenocinantur otio. Partim interiorum literarum tædio, & contemptu, partim bellorum lue, intercepto humanitatis commercio. Vt neceſſe fuerit, quædam aliena fide referre, etſi vt auctores ipſos nanciſceremur, nec labori vnquam, nec ſumptibus pepercerimus: Vix etiam fuit, quem in re dubia conſulerem, eum quo reperta conferrem, cuiuſque monitu redirem in viam. Nullus labanti ſuccurrit, nullus ſymbolas contulit.

Sed quæ de linguarum origine, & quo primum tempore Latina ſolum verterit, viri doctiſſimi diſputarunt, verbis inuertere ſuperſedeo. Illud pro indubitato ſit, ex Latina magna matre, Gallicam, Hiſpanicam, & Italicam ortum traxiſſe. Cum principi terrarum populi ſermo, victis gentibus, communicaretur, aut imperaretur, aut aſſentatione in dominos, ſubreperet. Subiectique populi, beneficio ſeruitutis, barbarè loqui deſinerent, & ſicut in mores, togamque, ita in loquelam regnantium migrarent. Nec alia lingua, Ius populis, ac reſponſa Principum reddi, publicas tabulas confici, legatorum poſtulata perferri, Senatum conſuli, Iudicia peragi, Romanæ maieſtatis interfuit. Hinc à Plutarcho in quæſtionibus Platonicis ſcriptum eſt, Traiani temporibus, ſermone Romanorum vniuerſos fere mortales vſos eſſe. Et Libanius Sophiſta libro de ſua Fortuna, Vereri ſe ſcribit, ne quoniam rerum ſumma penes illos ſit, quibus Latina lingua erat vernacula, vſus Græcæ, breui deficiat.

Donec paulatim, linguarum omnium fato, inquilinorum, ac mancipiorum ex omni natione, exundante multitudine, ac turba externa, vulgique cuncta deprauantis licentia, ita Latialis ſermo corruptus, ac vitiatus eſt, vt mater filias, pingue quiddam, inconditum, & agreſte ſonantes, veluti alieni ſanguinis abdicauerit: natæ, parentis ſermonem non intelligant, & vt intelligant, ærumnabili labore, nutricis, an nouercæ linguam diu perdiſcere, inter pueritiæ pœnas, ac ſupplicia numerent. Nec ipſæ ſorores hodie interſe noſcitant, & ſicut animis, ita ſermone diſſidentes, ad linguæ commercium ſequeſtro vti coguntur: ac portenti loco, inter eadem aluo editas, ſurda verba, muta loquacitas, mentiſque interpres oratio, egens interprete. Tantum æui longinqua valet mutare vetuſtas. Nec illepide quis Latinam Deorum linguam appellauerit, has hominum.

Plura quidem etiam exterorum, qui ſe prouincijs ſuperfuderunt, irruptionibus mutata eſſe, & inuerſa, fatendum eſt, per adoptiones vocabulorum, & connubia, verius adulteria: ita tamen, vt etiam ante eam calamitatem, peruerti communis lingua cœperit, nec

magna

magna ſermonis mutatio, eam peregrinorum colluuiem conſecuta ſit. Valido in primis argumento, quod Gothi, Hunni, Vandali, Longobardi, & quicunque prouincias diluuio quodam perſultarunt, aut Germani fuerunt, aut ſaltem Germanica lingua vſos, ſcriptores conſentiunt. Cuius linguæ veſtigia, etſi diu terris incubuerint, rara admodum noſcitantur. Potuerunt illi quidem vulgi ſermonem inficere, totum inuertere, & abolere non potuerunt. Sicut & ipſi Germanicæ non pauca Latina intermixta, Lipſius, & alij viri docti obſeruarunt, & nos infra indicabimus: per commercia, vt arbitror, Romanarum legionum, Imperij limitibus tendentium.

Sed Latinæ, & Etruſcæ ſua ætate princeps Bembus, voces quarum origo acumen eius effugerat, Gallis Prouincialibus adſcripſit. Cum tamen nemo ignoret, eam Galliæ partem, ideſt Narbonenſem, ideo Prouinciam appellatam, quod prima Imperio Romano ſubiecta, & in prouinciam redacta, cum Legibus, Quiritium ſermonem accepit. Nam verba illa quæ indidem Bembus repetit, & nos Operis veſtibulo præfiximus, maximam partem ex Latino corrupta & deflexa eſſe, in contextu liquido apparebit. Porro degenerantis Latinæ, & in peregrinum ſonum, vultumque detortæ, ac deprauatæ ſpecimen infra poſitum eſt.

Ex Nithardi nepotis Caroli Magni Hiſtoria de diſſenſionibus filiorum Ludouici Pij. Lib. III. *iuramentum habemus, quo concordiam inter ſe ſanciunt Ludouicus, & Carolus, his verbis.* Ergo XVI Kal. Martij. Lodhuuicus, & Carolus in ciuitate, quæ olim Argentaria vocabatur, nunc autem Strazburg vulgo dicitur, conuenerunt, & ſacramento, quæ ſubter notata ſunt Lodhuuicus Romana, Carolus vero Teudiſca lingua iurauerunt. Lodhuuicus, quoniam maior natu erat, prior hæc deinde ſe ſeruaturum teſtatus eſt.

Pro dõ amur, & pro Chriſtian poblo, & noſtro commun ſaluament, diſt di en auant, in quant dis ſauir, & podir me dunat, ſi ſaluarat, eo ciſt, meon fradre Karlo, & in adiuha, & in cadhuna coſa, ſi cum om per dreit ſon fradra ſaluar diſtino, quid il mi altre ſi fazer, & abludher nul plaid nunquam prindrai, qui meon vol eiſt meon fradre Karle in damno ſit.

Quod cum Lodhuuicus expleſſet, Karolus Teudiſca lingua ſic hæc ead verba teſtatus &. &c. Sacramentum autem, quod vtrorumque populus, quique propria lingua teſtatus eſt, Romana lingua ſic ſe habet.

Si Lodhuuigs ſagrament, que ſon fradre Karlo iurat, conſeruat, & Karlus meos ſendra de ſuo part non los tanit, ſi io returnar non lint pois, ne io ne neuls cui eo returnar int pois in nulla aiudha contra Lodhuuig nun li iuer. Teudiſca autem lingua &c.

Exemplum linguæ in Narbonenſi Prouincia ex Latina in vernaculam corruptæ.

Dantes Purgatorij Cantico XXVJ.

O Frate, diſſe, queſti, ch' io ti ſcerno
Col dito (& additò col dito inanzi)
Fù miglior fabro del parlar materno.
Verſi d'amor, e proſe di romanzi
Souerchiò tutti, & laſcia dir li ſtolti
Che quel di Limosì credon ch'auanzi.
I mi feci al moſtrato innanzi vn poco
E diſſi ch'al ſu nome il mi deſire
Apparecchiaua gratioſo loco.

E cominciò liberamente à dire
Tan m'abbelis votre cortois deman
Chi eu non pous, ne vueil à vous cobrire;
Ieu ſui Arnaus, che plor, e vai cantan,
Con ſi toſt vei la ſpaſſa du folor,
E vei gian ſen le, che ſper denan.
Ara vus preu per achella valor
Che vus ghida al ſom della ſcalinà
Souuegna vus à temps de ma dolor;
Poi s'alcoſe nel foco, che gl'affina.

Hæc omnia haud obſcuris veſtigijs ex Latino deflexa ipſo operis proceſſu, præſtabimus;

VErba quæ Petrus Cardinalis Bembus à Prouincialibus Gallis ad Italos manaſſe exiſtimat.

Poggiare. *Obliare*. *Rimembrare*. *Aſſembrare*. *Badare*. *Dontare*. *Riparare*, pro hoſpitari. *Gioire*. *Calere*. *Guiderdone*. *Arneſe*. *Soggiorno*. *Orgoglio*. *Aringo*. *Guiſa*. *Huopo*. *Chero*. *Quadrello*. *Onta*. *Proda*. *Talento*. *Tenzone*. *Gaio*. *Iſnello*. *Guari*. *Souente*. *Altresì*. *Dottare*. *Dottanza*. *Aranda*, pro vix. *Bozzo*, pro ſpurio. *Gaggio*. *Lauda*. *Miraglio*. *Smagare*. *Drudo*. *Marca*. *Venghiare*. *Giuggiare*. *Aprocciare*. *Inueggbiare*. *Sconſcendere*, pro frangere. *Bieco*. *Croio*. *Forſenato*. *Tracotanza*. *Oltracotanza*. *Laſſato*. *Sceurare*. *Grammare*. *Ligio*. *Conquiſo*.

Ea maximam partem, Latinæ Originis eſſe oſtendemus.

Verba Dantis, quæ Celſus Cittadinus, nullam originem habere cenſet.

Arcolato. *Conocchia*. *Gora*. *Voga*. *Rocca*. *Gota*. *Folta*. *Torneamento*. *Bica*. *Capriccio*. *Accismare*. *Agguattare*. *Adebbare*. *Aduggiare*. *Agrappare*. *Groppo*. *Calla*. *Ambra*. *Amaccare*. *Muſo*. *Appagare*. *Piglio*. *Arneſe*. *Arnie*. *Roſta*. *Albergo*. *Terſo*. *Azzurro*. *Tana*. *Taſca*. *Taſto*.

Eorum, præter pauca admodum, Latialem Originem aſſeremus.

A B.

ABACO. Menſam fuiſſe apud Græcos, & Latinos notum eſt. Sed non vnus eius vſus fuit. Nam ἄβαξ, ex cuius Genitiuo Latini Abacum fecerunt, & tabulam in qua Geometræ numeros, lineas, & quaſvis figuras ducebant: & menſam, cui vaſa in vſum conuiuiorum imponebantur, ſignificat.

Quod ad primum attinet: Plut. in Catone Vticenſi, narrat eum, cum ſibi manus intuliſſet, moribundum ex lecto prolapſum, Abacum Geometricum, qui iuxta lectum erat deieciſſe. Sed generaliter, pro menſa calculatoria, ſiue in qua ſupputationes fiebant, quæ & Ἀβάκιον. Arithmetici enim in Abaco, vel menſa puluere conſperſa, numerorum notas delineabant. Perſius Sat. I. *Nec qui abaco numeros, & ſectas in puluere metas, Scit riſiſſe vafer*. Ideſt qui Arithmeticam, & Geometricam ridet. Vbi in *abaco*, & *ſecto puluere*, eſt in abaco puluere conſperſo, vt Salmaſ. ad Tertul. pag. 442. & multis lineis Geometricis, ac numerorum notis ſecto.

Ex quo ars calculatoria, quæ calculis, & æris in eodem abaco, ſine puluere fiebat. Calculi, Abaculi dicti. Plin. Lib XXXVI. 26. *Vitrè fragmenta temperata agglutinantur tantum: rurſus fundi non queunt, præterquam abrupta ſibimet, veluti cum calculi fiunt, quos quidam Abaculos appellant*. Quibus cum ratio putaretur, Raſonati Italis dicuntur. Barbarus ad eum locum. *Calculos, ſiue abaculos, de quibus mentio fit hoc loco, eos eſſe intelligo, quibus in diſpunctione, ſupputationeque numerorum vtebantur antiqui, qui mos hodie apud barbaros ferè omnes ſeruatur. Hinc ortum, vt peritiam ſupputandi, quam Plato λογιστικὴν, appellat, Abacum vulgaris conſuetudo nominauerit*.

Hinc ſupputandi peritia Italis, *Abaco*, dicitur; *Abachiſta*, Calculator, & libellus, quo artis huius elementa traduntur, *Abachino*.

Ex *Abaco*, Itali per aphæreſim, *Banco* fecerunt, quæ non eſt vox barbara, vt cenſet Bouillus, quamuis apud Germanos in vſu ſit. *Banc*. Barbarus loco ſupra laudato. *Sed Abacus è ligno quidem erat parte plurima: verum & è marmore vel ſtructura, factam planitiem ad ſeſſum habilem, Abacum vocabant. Nam & podiorum, & Columnarum abacos, ſiue quod*

Digitized by Google

idem eſt cubilia in Vitruvio quis non legit? Vulgus ipſum hodie, quicquid tale eſt, in quo multi ſedere poſſint, appellant Abacum, detrita tantum, vt imperita plebis mos eſt, vocali prima. (Abaco, Banco).

Eadem eſt opinio Voſsij de Vitijs Serm. Lib. II. 3. Nam puto ſi Barbarum legiſſet, qui viri candor fuit, indicaturum fuiſſe, vnde id habuiſſet. Quod ſæpius, inquit, in ſemi barbaris ſcriptoribus occurrat, *in abaco ſedere*, pro eo quod alii, *in banco*, dixerunt.

Primo igitur ſcamnum, ſiue quicquid aptum ad ſedendum, *Abacum*, ſiue, *Bancum* Itali dixerunt, dein etiam menſam, cui ſedes adnexa ſit, *Banco* pariter appellarunt. Menſas ſcilicet mercatorum, ſed præcipue nummulariorum. Nam vt apud Græcos Trapezitæ, apud Latinos, *Menſarij* à menſa nummaria dicti ſunt, ita *Bancarij*, ſiue *Bancherij*, quaſi *Abacarij* apud Italos, ab Abaco, ſiue menſa nummaria.

De menſarijs, ac menſis, in quibus pecunia exponebatur, numerabatur, appendebatur multa Viri doctiſſimi attulerunt. Neque tamen aſſentiri poſſumus Salmaſio de Vſuris Cap. XVII. qui exiſtimat Daniſtas, ſiue nummularios, menſæ nummariæ, in foro poſitæ, non adſediſſe, ſed inſediſſe, quod Pollux de Trapezita, ἐπικαθήμενος τραπέζῃ, vertitque *inſidens*, non vt vulgo, *adſidens*. Et Procopius in Anecdota. ἐπὶ τῆς τοῦ χαλκοῦ τραπέζης καθήμενος. *Ærariam menſam inſidens*. Sed non video cur hoc modo ſuper menſam ſederent Trapezitæ, quod hodie circulatores, & agyrtæ faciunt, *Montinbanchi*. Quomodo enim pecuniam numerare, permutare, appendere commode poterant, quæ in menſa, hoc eſt ad pedes ſedentis proſtabat? Adſidebant ergo, non inſidebant. Sed quia ſcamnum, ſiue ſedes, ita menſæ adnexa erat, vt in mercatorum menſis, & ſcholarum ſcamnis, item Notariorum videmus, ſcamnum menſæ altera pars erat, & qui ſcamno ſuperſedebat, quod inde *Banco* appellatum eſt, quod abaci pars eſſet, menſæ, ſiue abaco ſuperſedere, ſiue inſidere dicebatur, quod idem erat menſæ adſidere. Abacus ex tabula nummaria, & adſtituta ſede conflatus, atque ita pars vtraque *Banco* appellata.

Hinc decoctores, qui foro ceſſerunt, *Banca rotta*, hodie appellantur, quod Attici, menſam euertere dicebant, vt notauit Salmaſ. de modo vſurarum Cap. V. Eadem ratione menſæ Collegiorum, ſodalitiorum, Scholarum, quibus adſtituta ſcamna, ſiue ſubſellia, *Banchi*, & *Banche* appellantur. Gloſ. Græco barb. Abacus, σκαμνὶ, ἁρμάρι, *Quelli di Banca*, qui menſæ adſident: Prior, ſiue Præfectus, Syndicus &c. *Chiamar Banca, Banca nuona*. In foro, ſiue Palatio, *Banca de Giudici, Banca de Notari*. Ius municipale Patauinum Rubrica I. de Iudicibus. *Poſſit quilibet eorum ſedere pro tribunali ad Bancum, officio ſuo deputatum*. Et quia Diſcus pro menſa ſumitur Rubr. II. *Ratio fiat in ciuitate Padua, in Palatio Iuris, ad diſcos deputatos*. In Gymnaſijs ſedilia auditorum, quæ ita compacta, vt pars altior inſtar menſæ ad ſcribendum, inferior, ac demiſſior, ſedendo. Vtrumque *Banco*, ſiue *Banchi*, & *Banche*. *Legere à i Banchi*, dicuntur profeſſores, qui ſoli in ſcholis relinquuntur. Item ſcamna in Eccleſijs, partim ad ſedendum, partim flectendis genibus, etiam ad innixum brachiorum inter orandum, eadem appellatione cenſentur.

Ex quo factum eſt, vt ſcamna, ſiue ſedilia, etiam à menſis ſeparata, *Banche*, & *Planche* dicerentur. Vitruv. Lib. V. Abacum in podijs vocat planitiem, quæ ſedilis vicem præbet. Quanquam à *Planis*, dictæ videri poſſunt, tabulæ ſcilicet planæ, à planitie, vt vult Feſtus, appellatæ. Sed eæ ſolum tabulæ fuerunt, menſarum, & ſcamnorum materia. Plin. Lib. VIII. 43. *Nec pontes aſini tranſeunt, per raritatem plancarum translucentibus fluvijs*. Pallad. Lib. I. 21. de equorum ſtabulis, vult *plancas habere roboreas, ſuppoſitas cum ſtramine*. In vita S. Marcelli Papæ. *Iuſſit Maxentius in eadem Eccleſia interim plancas extrui, vt ibidem animalia Catabuli congregata ſtarent, & ipſi B. Marcellus deſeruiret:* Vbi plancæ ſunt ſepta, ſiue tabulata coercendis beſtijs.

Secunda vocis *Abaci*, ſignificatio, pro menſa, in qua vaſa, & pocula in vſum, & ad ornatum cœnarum exponebantur. Quæ & *Delphica*, & *Miniſterium* dicebatur, vt viri docti obſeruarunt. Gloſ. *Abacus: delphica:* Μινιστήριον ὡς Ισθιάλιος. Et miniſterium quidem, quod inde miniſtraretur ad menſam, vnde vox, *ſerniggio di tauola*, pro argento, quod in Abaco ponitur: vt Salmaſ. ad Ius Atticum: quod vulgo, *L' Argenteria* dicitur, quaſi Argentarium miniſterium.

Licet autem Itali vocem Abaci, pro menſa poculorum non receperint, vaſa tamen latiora, & concaua, quæ ferme lauandis manibus, & in ornatum exponebantur, *Abacina*, & per aphæreſim *Bacini* dixerunt, & *Bacili*. Non à Germanico Back, quod Vas ſignificat. Niſi ea vox à Latino Abacus defluxit, vt aliæ innumerabiles, vt ſit Vas *Abaci* Gregor. Turon. L. IX. 38. *Cum duabus pateris ligneis, quas vulgo* Bachinon *vocat*.

Hinc vaſa tonſorum, *Bacini*, à ſimilitudine di-

cta,

ẽta, lauando capiti, & barbæ pilis molliendis. Et eadem figura *Bacinetto*, galea ſummum caput ad frontem tegens, quod concaua, & marginem paulo reflexam habeat. Quia autem ea vaſa, ſiue ex ære, ſiue ex argento læuia, fulgore radiant, *abbacinare* pro aciem oculorum perſtringere, nemo enim ſi Soli obuertantur, in conniuis oculis lucida ea tela exceperit.

Etiam pro obcęcare, quod peluibus igne candentibus, inter Tyrannorum ſupplicia, deciſis palpebris, ne conniuerent, homines obcęcarentur. Villanus L. VI. 13. *Abbacinarongli gli occhi, e tagliaronli la lingua.* Et Lib. VIII. 36. *L'Imperatore fece abbacinare il ſauio huomo Maeſtro Pietro dalle Vigne.* Hiſpani. *Encandilado*, à pelui candente. Quod certum eſt, non autem ab opaco, *opacino*, quod verbum non ita notum, & minus eſt opacare, quam obcęcare.

Neque tamen ab hac voce Abbacinare vocem *Baccio*, & Senenſes, *Oppagaccio*, pro vmbroſo & opaco deduxerunt, vt Adrian. Politus exiſtimat, quis enim non videt, ab opaco, eſſe *Opaccio*, & *Oppagaccio*?

A *Bacile* vulgus inuexit Bacilotto, & Baſlotto (quanquam & hoc à Batiola eſſe poſſit) pro catino, ſiue vaſe concauo ferme fictili. Item vas æreum expanſum, ac læue, ſuper quod lintea collaria, amylo imbuta extenduntur, ſuppoſitis prunis, vt rigorem inde trahant, Inſubres *Bacilone* appellant.

Ceterum pro Abaco, ſiue Delphica, & menſa miniſteriali miram vocem Itali induxerunt, nempe *Credenza, & far credenza*. Ex vetere ritu, quo procerum cibus, ac potus à delectis in id miniſtris explorabatur, præcauendis veneni inſidijs. Tacitus L. XII. *Inſerre epulas & explorare guſtu ſolitus.* Et Lib. XIII. *Quia cibos potuſque eius dilectus ex miniſtris explorabat.* Qui ſerui *Prægustatores*, & *à potione* in antiquis lapidibus dicuntur, vt ad eum locum Lipſius obſeruat. Itali ergo miniſtros libandis poculis deſtinatos, cum id agũt, non inepte aiunt, *far credenza*, hoc eſt periculo ſuo fidem facere, innoxiam potionem eſſe. Ex quo Abacum ipſum, apud quem illud experimentum ſumitur, *Credentiam*, appellarunt, & architriclinum, *Credentiere*.

Sane olim apud tenuiores in prima ædium parte, & cœnatione, viſebantur huiuſmodi armaria, ac repoſitoria, in quibus vaſa, & pocula, Lanceſque, & vrcei exponebantur, & poſt epulas recondebantur, quæ *Credenze* etiam ſi prægustatio non fiat, appellantur: qui mos inſtruendi Abacum non niſi apud proceres viget, vbi Delphicæ auro, & argento onuſtæ ſpectantur: apud humiliores eadem menſa, & fercula ſuſtinet, & pocula, & ſibi quiſque ſecurè miniſtrat. Alteram autem vocabuli *Credentiæ* notationem ſuo loco reddemus.

Ceterum vt ad Abacum reuertamur, inde etiam, vt opinor altera Italica vox defluxit, *Banchetto*, & *Banchettare*, pro epulo, & Conuiuio, quod ſcilicet ob diſcumbentium multitudinem, cum vnus Abacus non ſufficeret, plures ſternerentur. Idque veriſimilius videtur, quàm quod pluribus ſcamnis, ſiue banchis diſcumberent. Nam etiam extra conuiuium ſcamnis menſæ aſſidetur, & in conuiuio, non tam ſcamna quæ plebeiorum ſunt, quam ſellæ & cathedræ adhibentur. Monoſinius à Bacchanalibus deducit.

ABBACARE. Errare, falli. Non à Græco *ἀβακεῖν*, vt cenſet Victorius, eſſe videtur, neque ab *Euagare*, ſed ab Abaco, vt ſupputationem ſignificat, vt ſit quaſi *Diſabacare*, male rationem inire, contra Abaci leges peccare: hinc etiam Sbaglio, pro errore in ſupputando, *fare vn sbaglio, e sbagliare*. Quanquam & à variare eſſe poſſit; *ſuario, sbaglio*.

ABBAGLIARE. Contractum ex *Abbarbagliare*; Hoc autem à palpebris, quaſi *adpalpebrare*, nimio ſplendore oculos perſtringere, vt palpebræ ſubinde claudantur, & conniueant. Dant. Parad. XXVI. *Quella medeſma voce, che paura Tolta m'hauea del ſubito abbarbaglio.* Scio quid de *Baluca*, afferatur, & quid ea ſit, auri ſcilicet minutum ſiue granum: ſed quomodo mica auri oculos perſtringere poſſit, nondum intelligo.

ABBAIARE. *Adbaubare*. *Baubare*, latrare. Gloſ. *Baubant, latrant, ὑλακτοῦσιν*. A vocis ſono. Lucret. V. *Longe alio pacto gannitu vocis adulant*, Et *cum deſerti baubantur in ædibus*.

ABBANDONARE. Deſerere deſtituere. *Banda* Italice pro lecti parte, ſiue *ſponda* accipitur, item pro loco ſepoſito. Vnde dicitur *ſtar da banda, ſtare in diſparte: da vna banda*, ab vno latere *Poner da banda*, eſt ſeponere, *laſciar in banda*, & ſimilia. Ita *abbandonare*, eſt diſcedere ab aliquo, ſeparari, ſolum relinquere, & in diuerſam partem abire. Hiſpani *Apartarſe*. *Abbandonarſi*, ſe ipſum deſerere: *mettere le coſe in abbandono* pro derelictis habere. Rectius tamen eſt à *Bando* deriuare, quod vt infra dicemus, vexillum erat, quo expanſo milites conuocabantur: vnde *abbandonare*, bandum deſerere, & ab exercitu diſcedere, & ſimpliciter pro diſcedere, & aliquem relinquere. Non autem *ab, abandoner*, hoc eſt publico exponere, quod fit in re, cuius

Digitized by Google

nulla cura eſt.

ABBARBICARE. Stirpitus adhæreſcere, vt de hedera. A fibris, ſiue minutis radicibus, barbarum inſtar.

ABASSO. Infra, in imo. Iſidor. *Abaia, infama domus* & alibi *Abaſo infirma domus*: ſed ex Papia legendum *Abaſſum. Infima domus*, ſiue *inferiora domus*: quod monuit Vulcanius. Hiſpanicè *Abajo*. Quod vero adiicit Iſidorus, *quaſi ſine baſe*, ineptum eſt. Nam vel à *baſe*, quæ in imo eſt, vnde Philander in Vitruv. L. III. 3. *Stereobatam* poſſe vocari ait, ædificii veluti baſim, quod *baſſamentum* vulgo dicũt: vel à Græco Βάθος, quod & profundum, & imum ſignificat. Scalig. exercit. C. III. *Tum qua ſub ea* (columna) *maxime diſtans, ima Latine, vulgo Baſa, Græca voce, non vt quidam ſomniarunt. Βάσις enim Græcè, ſicuti fundus.* Et in Hiſt. animal. L. VIII. p. 693. *Sycamina mora, & ſunt duplicia, e rubo, & moro arbore. Itaque à celſitudine huius*, Celſi mora *dixere: ab humilitate illius*, mora baſſi. *Nam baſſum, vulgus Italia, Gallia, Hiſpania, à baſi, imum vocat*. Vnde *Abaſſare*, deprimere: & *Baſſo*, pro infimo, ſiue imo. Et in Muſicis vox grauior, ac demiſſior, *Baſſo* appellatur. Ita & *baſſotto*, pro breuis ſtaturæ homine, ſed obæſo. Iſid. Gloſ. *Baſſus, craſſus*. Et alibi *Baſſus. Pinguis, obaſus*.

ABBATE. Hoc titulo paternæ venerationis non ſolum ſacerdotes, & Cœnobiorum præfectos honeſtatos eſſe, ſed etiam nobiles, ac proceres ſacrorum expertes, docuit Ægidius Menagius, nunquam ſine laude dicendus, ex Cuiacio Tit. I. Lib. I. Feudorum. Suidegerus in Chronicis. *Abbates in antiquis Hiſtorijs non ſunt Monachi, ſed Barones, magnateſque, quibus Abbatias, vel monaſteria Princeps dat ad tempus, vel quoad vixerint*. Qui titulus adhuc durat. Nam Brixiæ Abbates, ſunt Decurionum primores, & Mediolani Collegiorum, & ſodalitiorum, imo mercatorum, atque opificum præfecti, Abbates vocantur. Hoc ſenſu Dantes Purg. XXVI. *Nel quale è Chriſto Abbate del Collegio*. Villan. L. IX. 93. *Nel detto anno i Capitani di Genoua, e l'Abao del popolo, e la Podeſtà*.

ABBATTERE. V. *Battere*.

ABBOCCARSI. Congredi, quaſi ore ad os conuenire. Item prælio accingi. Villan. L. VII. 47. *Si fecero loro incontro al ponte di S. Brocolo, abboccandoſi à battaglia, nel qual abbocamento la Caualeria di Bologna non reſſe*.

ABBONIRE. Abbonire i campi, eſt ſolum incultum exercere, & ad culturam reducere: item vallium, & montium deſerta exercere. Simplex notatio eſt, agros, bonos, ſiue frugibus aptos reddere: Magis recondita quam attulit Menagius, quod apud Scriptores Gromaticos, limites, *Bonna*, appellarentur. Glaber Rodolphus. *Multi ibi limites, quos alij* Bonnas *vocant, ſuorum recognouerunt agrorum*. Vt *Abbonire*, ſit deſerta ad culturam trahendo, agrorum limites extendere.

ABBOZARE. Delineare, ac futurum opus deformare. Vel quaſi *Abacare*, quod in Abaco, vt diximus, formæ, lineæ, ac numeri deſcriberentur. Vel quod veriſimilius puto, quia pueri olim diagraphicem (*l'arte del diſegnare*) in buxo diſcerent, vt *Abbozzare* ſit, quaſi *Abuxare*, Hiſpani *Debuxar*, pro eodem. Plin. L. XXXV. 10. de Pamphilo Macedone, Apellis præceptore. *Et huius auctoritate effectum eſt Sycione primum: deinde, & in tota Græcia, vt pueri ingenui, ante omnia diagraphicem, hoc eſt picturam in buxo docerentur, recipereturque ars ea in primum gradum liberalium*. V. *Schizza*.

ABBRVCCIARE. Vrere, incendere. Quod in anteceſſum monitum volumus, magna pars verborum apud Italos, e Latinorum frequentatiuis formatur. Ita *Abbrucciare* eſt amburitare. Vrere, vritare, amburitare, *abbrucciare, brucciare, & bruſare*: & duplici frequentatiuo, *Bruſatare*; Item *Broſtolare*, vſtulare, ambuſtulare. Vide *Brucciare*.

ABBIATICO. Inſubres *Biadego*. Nepos, id eſt filio genitus, non fratris filius, vt vulgo. Ab Auo, eſt Auiaticus. Vox feudalis.

ABBIGLIARE. *Abbigliamento*. Ornamentum. Bouillus ab habitu. Sed plus ſignificat, ideſt habitus honeſtamentum. Alij ab habilis, ideſt, habilem reddere. Sed eſt à *bello* quod pulchrum ſignificat. Abellire, *abbigliare*, pulchrum reddere, & decorum. Id etiam Carolo Dato Viro doctiſſimo placere video, in Appendice Menagii Originum Italicarum.

ABBVRATTARE. Excernere, furfures excutere. *Burattare*. Purare, puritare, farinam à furfuribus purgare. Gloſ. Arabicæ. *Purito, emundo*. Prudentius. *Propheta ſanctè culta, qui purant ſacra*. *Buratto*, In cerniculum excuſtorium, ex lino tenuiſſimo: pollinarium, quo furfures à polline ſeparantur, & farina puratur.

Galli *Blutteau*, Apludare. Nam *Apluda* antiquis idem quod furfur. Gellius L. XI. 7. *Legerat autem ille, Apludam veteres ruſticos frumenti furfurem dixiſſe*. Plin. L. XVIII. 10. *Millij, & panici, & ſeſama apludam vocant purgamenta, alij alijs nominibus*. Eadem Feſtus, & Nonius. Apludarium igitur inſtrumentum excutiendæ, & purgandæ farinæ, & apludæ deijciendæ, *Blutteau*, non à voluendo,

do, vt aliqui cenſent. Germani *Bautelet*, & *Bauselet*, ab eodem.

Ab Apluda Itali fecerunt, *Pula*, & *Bula*; & *Frulla* pro re inani, ac viliſſima. Næuius apud Feſtum. *Non hercle Apluda eſt hodie, quam tu nequior*: vel vt alij legunt, *lenior*. Veneti inanes minas *Bulade* appellant, in irritum, ac veluti in ventos caſuras, & *Buli* ferocculos iactatores, nihil præter verba auſuros.

Idem inſtrumentum Itali vocant *Frullone*, & *Forlone*: ſiue ab apluda, *bula*, frulla: ſiue quod eſt ſimplicius à *furfure* quaſi furfurariũ, *furfurone*, *frullone*.

Alii cribro furfures excernunt. Idque non vnius generis. Alia enim ex ſetis equorum, quod Gallorum inuentum ferunt. Plin. Lib. XVIII. II. *Cribrorum genera Galli e ſetis equorum inuenere. Hiſpani e lino excuſſoria: Ægyptus e papyro, atque iunco*. A ſetis, *ſetaccio*, & *ſedazzo*: *Tamiſo* autem quaſi *Setamicium*, ſiue quaſi *Stamineum*, quod rarum, & plus staminis, quam tramæ habeat: Alia e lino excuſſoria, & pollinaria, vt diximus, quibus furfures à polline excernuntur. Ab excreto autem *Schietto* depuratum: quod ad alia translatum. Vt pro eo qui fuco caret, & lenocinio, ſed mundus, & ſimpliciter ornatus eſt, Item *Vino ſchietto*, pro puro, & meraco.

Porro *Buratto* appellamus genus panni leuidenſe, & tenuiſſimum aptum æſtiuis caloribus, quod illius inſtar ſit, quo farina puritatur.

ACCASCIARSI. Cadere, ſubſidere. Dant. Inf. XXIV. *Se col ſuo graue corpo non s'accaſcia*. Vbi Laudinus, *Accaſciarſi*, explicat, cum quis onere præ grauatus, atque oppreſſus, corruit. Non ergo à *Caſſus*, quod aliud ſignificat. Poteſt etiam eſſe à *Coxa* ideſt in coxam, ſiue coxim ſidere.

ACCASARSI. Vxorem ducere. Siue quod ea domum duceretur: ſiue quod qui vxorem ducebat domum ædificaret, vt magnus Turnebus docuit Lib. XXI. cap. 17.

ACCATTARE. Lexicon Etruſcum non vnam vocis huius ſignificationem ponit: quæ ferme ex eodem fonte dimanant. Pro mutuari, quod ex *acceptare* corruptum cenſet Voſs. L. IV. I. Significat enim captare, petere, & acquirere. Boccat. *E mancando denari accattauano*, mutuam pecuniam capiebant: Etiam aliquid commodato accipere: *cattar in preſtito*. Idem. *Hauendo accattato da lei vn mortaio*. Eiuſdem originis *Cattare* pro mendicare, quod non ſolum eſt petere, ſed accipere, acquirere, acceptare. *Accattare gratia, beneuolentia*, vt apud Latinos, captare cœnam, frigus, plauſum, & id genus cetera: vel acquirere, *acquiſtare, accattare*.

Præterea pro inuenire, capere eſt inuenire. Terent. Heaut. *Rationem cepi, vt neque tu egeres, neque hac poſſet perdere. Capere conſilium* apud Ciceronem inuenire vt Nonius. Vel cõſequens pro eo, quod antecedit, nam captare eſt quærere. Captare feras. Horat. *Captat, & apponit*. Siue quod amiſſum eſt recipere. Etruſci *Raccattare*, pro reperire, ſiue recuperare, quod eſt receptare. *Cattarſi vn padrone, trouar padrone*. Carolus Calvus Tit. XV. cap. 13. *Quod Deus illi cupierit, & ad alium ſeniorem accaptare potuerit* (vn altro Signore) *pacifice habeat*. Cinus. *Ch' io per me non accatto, come più viuer poſſa à neſſun patto*. Non ergo eſt vox peregrina. Indidem pro impetrare; qui impetrat, acceptat. Nouel. antiq. 77. 12. *Pregandolo che accattaſſe parola dal Rè*. Alii addũt *Accattare*, pro emere. Villan. VIII. 9. *Trouatolo il detto Rubaldo il poſe à trauerſo in ſurun aſino, e venia gridando*, Chi accatta Manfredi, chi accatta Manfredi? Sed Lexicon Etruſcum id interpretatur, quis repperit Manfredum? Nec alibi *Cattare* pro emere. Quod ſi eſſet, indidem duceretur, nam qui emit acceptat.

Ad hæc aliquem in curſu aſſequi, ſiue capere, vulgo *Chiappare* vnde *Zaffi*, & *Ciaffi*, lictores qui homines capiunt, & *acciaffare* apud Dantem. Inf. XXI. *Si che ſe puoi naſcoſamente acciaffi*, ideſt, *rapiſca*, & *vncichi*, vt Landinus.

Atqui *Riſcattare* eſt à Recaptiuare, vt reſerare, recludere, ex captiuitate redimere, quod & *Recattare*. Chron. Venetum. *E gl' huomini furono recatadi*. Vltimo *Cattare* eſt poma, uvas, & fructus ex arbore decerpere. Flexa inde voce. Carpere, *carpitare, captare, cattare*. Quanquam & captare. Ouidius II. de arte. *Ob bene quod fruſtra captatis arbore pomis*. Illud tamen rectius.

Ceterum Venetijs Magiſtratus eſt qui CATAVERI appellatur. Earum rerum indagator, & explorator, quæ aſſertorem nullum habent, quaſi nullius dominio mancipatæ, (à Græcis ἀδέσποτα dicuntur, ideſt ſine domino) & earum omnino rerum, quæ in fiſcum decidunt. Latinis priuata ratio, ſiue vt Strabo loquens de Ægypto prouincia ſub Auguſto ἴδιος λόγος. Vbi ſimilis Magiſtratus erat. *Hauere*, bona, & facultates, *Cataueri* qui ca bona in fiſcum decidua, conquirunt, & veluti captant, *Accattano*.

ACCENNARE. V. *Cenno*.

ACCERTELLO. Tinnunculus, non ab *Acer*, & aſpera voce, ſed ab Accipiter, *Accipiterculus*.

ACETTA. Securis. Acieris. Feſtus. *Acieris ſecuris area, qua in ſacrificijs vtebantur Sacerdotes.* Gloſ. *Aceres*, ἀξίνη ἱεροφάντου. Lege Acieris ex Feſto, ſcilicet ab acie. Quintil. L. 1. 4. *Aut à pinna quod eſt acutum, ſecuris vtrinque habens aciem, bipennis.* Eadem *Manara*, & *Manarino*, ſecuris manualis, nempe breuior, quæ manu geſtatur, & inter arma vſum præſtat.

At AZZA, ſecuris, Germ. *Ax*, Galli *Ache*, quod ab *Aſcia* deducunt. Sed *Aſcia* eſt fabrile inſtrumentum: ſcilicet dolabra, qua ligna dolantur, ſiue læuigantur, & à ſecuri diuerſa, tũ forma, tum opere. Maiorem *Aſſa* vocant, minorem *Pianola*, & *Piola*, à planando, & poliendo. Vel ergo eſt à Germ. Ax, vel ab altero dolabræ genere, quæ *Picco* & *Piccone* appellatur, inſtar mallei in acutum noſtrum deſinentis, vnde nomen.

ACCIA. *Azza*, filum, ab acu. Gloſ. *Acia* Ῥάμμα. Titinnius apud Nonium. *Phrygio fui primo, beneque id opus ſcini, Reliqui acus, aciaſque hero, atque hera noſtra.* Celſus L. v. 26. *Vtraque optima eſt ex acia molli non nimis torta, quod mitius corpori inſidat.* Inſubres non filum ſolum, ſed filorum compaginem, & ſtructuram, *Azza* appellant, hoc eſt acias in vnũ compactas, vel contractè à *Metaxa*. Iidem filum *Gugiada* dicunt, quaſi acutiata: Veneti *Angonara*, quaſi *Acunaria*.

Ab Acu etiam, *Aciarium*, ῥαφιδοθήκη dicitur eidem veteri Gloſſographo: ideſt theca ad acus reponendas: Βελόνη, *Acula*, *Acus*, Βελονοθήκη, Aciarium. Scaliger in Catalectis illud Moreti, *Admonet bis pronam ſubmiſſa fronte lucernam, Et producit acu ſtupas humore carentes*, explicans ait acus nomine, vel aciæ intelligi quicquid ex lino, aut lana, aut ſtupa carpebatur: quaſi ruſticus produxerit ſtupam in acum ad lucubrandum. Sed nunquam acus pro linamento, ideſt acus pro acia. Ruſticus ſtupam, ſiue elychnium humore defectum producit acu, ideſt igni aptat, deterſa ſcilicet amurca, & putribus fungis, & extendit, vt facilius ignem concipiat.

ACCIAIO. *Azzale*. Chalybs. Aciarium. Non ab acu, vt quidam perperam cenſent, ſed ab acie, quæ ob præſtantem ferri temperaturam firmiſſima, vt Scaliger ad Feſtum. Pap. *Acciare ferrum duriſſimum.* Gloſ. *Aciarium* ϛομαται, lege, vt monuit Vulcanius ϛόμωμα. Nam Gloſſæ alio loco. Denticulum Aciarium ϛομωμάτιον. Lexicon vetus. Στομῶ: *Ferrumino.* ϛόμωμα *Ferrumen.* ϛομωτὸς. Indurator. Et infra. ϛόμωμα, *Ferrum durum.* Vt ϛόμωμα ſit ferrum acie chalybea roboratum. Vnde *Acciaio*, & *Azzale*. Plin. Aciem dixit. Vt cum ait Ferrum excoqui ad indurandam aciẽ. Scalig. exercit. cvi. 1. *De Chalybe non eſt dubitandum. Quippe etiam in Aquitania locis aliquot effoditur, quod ferrum forte vocant: Aciarium autẽ non inepta appellatione. Ex ignauiore namque ferro gladiorum dorſa fabricant, qua lentitia minus illi ſunt fragiles: ex chalybe apponunt aciem ad efficaciam caſionis.*

Ceterum propter cognationem Aciæ, & Aciei, factum eſt, vt ſicut acies militaris, *fila de Soldati* dicatur ab acia ſiue filo, ita & acies cultri, aut enſis, *il filo della ſpada*.

ACCIO'. Ad hoc. *Acciò che*, ad hoc quod. Diuerſam apud veteres aſpirationis pronunciationem fuiſſe, vel apud nos periiſſe, vel ex Catulli epigrammate in Arium apparet. Quãtum coniectura aſſequi licet, fuit illa gutturalis. Ea nunc reſtat in paucis vocibus aſpiratis. Hoc *ciò*, quaſi hioc, *ſciocb*, *ſciò ciò*: hac, hiac, *ſcià*, & *cià*, vt plebs loquitur apud Inſubres: *Scià*, *clà*, hac, illac, quod politiores inepte vertunt in *cià*, & *zà*, vt *Giobia*, in *Zobia*: cum rectior ſit vetus pronunciatio. Illud enim *Scià*, eſt aſpiratio gutturalis. Et ita *Ciò* hoc, *Acciò* adhoc.

ACCISMA. Dant. Inf. xxviii. *Vn diauol è qui dietro che m' acciſma Si crudelmente al taglio della ſpada.* Abſcindit, mutilat, & vt Landinus exponit, vulnera renouat. Vel ab acie gladii.

ACCOCARE. V. *Cocca*.

ACCOGLIERE. Videri poteſt, vel à colligere, vel à cogere aliquem ad ſe. Nam Dantes. *Gl' huomini poi ch' intorno erano ſparti, S'accolſero à quel luogo ch' era forte.* Collecti ſunt. Hoc tamen ſenſu Latinis inuſitatum eſt. Ergo eſt ab Accipere, excipere hoſpitio, ad ſe inuitare, & trahere. *Colto* eſt captus, accolto exceptus, quaſi adcaptus. *Colto all' improuiſo*, captus, deprehenſus, *colto in fragrante*. Dant. Inf. xxx. *Se più auuien che fortuna t' accoglia Oue ſian gente in ſimigliante piato.* Capiat te, deprehendat. Et xxvii. *Ma poſcia ch' hebber colto lor viaggio*, poſtquam viam ceperunt. Et xxiv. *Poi diſſe più mi duol che tu m' hai colto Nella miſeria doue tu mi vedi.* Capere *colto*, *cogliere*, *accogliere* excipere. Quibus ambitioſe Græca arrident, ab ἀγκαλάζω, amplector, complector. Sed quod diximus rectius eſt. Vnde *Accoglienza*.

ACCOMMIATARE. V. *Commiato*.

ACCONCIARE. Concinnare, adconcinnare, aptare, collocare, diſponere. Vt Monoſinius. Boccat. ii. 8. *Hauendo dunque il Conte il figlio, e la figliola acconci.* *Andare a concio.* Inſubres, lente commode, & concinne incedere. Item pro reficere, reparare, inſtruere.

Digitized by Google

ſtruere. *Conciare le ſtrade, ſcarpe*, & ſimilia. *Conciare la teſta*. Comere, & capillos concinnare, ac diſponere. Non à *Comitiare*.

ACCOPPIARE. V. *Coppia*.

ACCORARE. Dolore afficere, vt ex mœrore cor doleat. Dant. Inf. XIII. *Tanta pietà m'accora*. Purg. V. *Che del deſio di ſe veder n'accora*. Landin. Accendit cor, & ſtringit cupiditas videndi Deum. Alibi idem *Accora*, ad audendum impellit, cor excitat, & fortes reddit. *Et incora*, eodem ſenſu.

ACCORCIARE. V. *Corto*.

ACCORDARE. Inconcordiam redigere. Alij à corde, mihi aptius videtur à chordis, ſiue fidibus Muſicis.

ACCORGERSI. *Auuederſi*. Aduertere, animaduertere. Cernere, cretum, adcernere, adcretum, diſcernere, diſcretum. Adcretum, *accorto*, & *accorgerſi*. Diſcernere, & ſecernere, eſt viſu aliud ab alio diſtinguere. *Scorgere, ſcorta, accorto*, qui aduertit, ſiue animaduertit, *auertiſce*. Nam ferme à ſupinis Italica deriuantur. *Accorgerſi, auuederſi*. Dant. Parad. X. *Non m'accors'io ſe non com'huom s'accorge, Anzi il primo penſier del ſuo venire*. Falluntur, qui à *Corte*, vel *Adcorrigere* factum putant. *Accorgimenti, auuertimenti*, aſtutiæ, fallaciæ. Dant. Inf. XXVII. *Gl' accorgimenti, e le coperte vie Io ſeppi tutte*. *Accorto*, ingenio ſollers, ac prouidus, quem haud facile decipias. *Scorto* pro eodem. Villan. VIII. 10. *Fù cominciatore, e maeſtro in digroſſare i Fiorentini, e farli ſcorti in bene parlare*: peritos, & attentos ad bene loquendum.

ACCOSCIARSI. Adcoxare, Incoxare, coxim ſidere

ACCOSTARSI. Accedere, acceſſum, *acceſſitare, accoſtare*, maxima Italicorum vocabulorum pars à Latinis frequentatiuis deducitur, vt iam dictum eſt, & in Operis proceſſu apparebit. Alij ad coſtam accedere, ideſt ad latus: nimis ſtricte.

ACCOZZARE. Vnire, in vnum cogere. Vel capita vnire. Caput enim *Cò*.

ACQVISTARE. Adquærere, adquæſitum, adquæſitare, *acquiſtare*. Galli *Achat*, & *Achet*. Emptio, *Acquiſto*.

ADAGIARE. Adaptare, addattare; *Agiare, aſiare*, aptare, accommodare. *Agio: à bel agio*, apte, commode, lente, pro morari. Dant. Inf. III. *Batte col remo qualunque s' adagia*: remo verberat animas tardas, & morantes. Galli *Aiſe*: non ab *eſt*, aut ab *otio* vt Bouillus, & alii: ſed aptum, commodum. Dant. Purg. XXV. *Ma perche dentr' a tu voler t'adage*. Voluntati obſecundes. Non eſſe autem ab otio indicat Boccat. Nou. XVIII. 9. *Eſſendo io negl' agi, e negl' ozi, nè quali voi mi vedete; Aſio* Veneti pro loco, ſiue lecti parte. *Stare nel ſuo aſio*, & *Agio* pro cubiculo. *Agiamento* pro ſella, quam alii vocant *la commodità*.

Contrarium *Diſagiare*, incommodare. Dant. Purg. XIX. *Che la tua ſtanza mi pianger diſagia*. Longior mora lachrimis eſt incommoda. Et *diſagio di lume*, pro defectu apud eundem.

ADESSO. Nunc. Ad ipſum, ſcilicet tempus, negotium. Dant. *Iſta, iſſa*, iſta, ipſa hora: ſicut & *hora*, ſimpliciter.

ADIETRO. Retro, à retro, deretro, diretro, à deretro. *Arretrare*, pro retro cedere. *A ritroſo*, retrorſum, inuerſum, præpoſterum. Dant. Purg. XVII. *Tanto chel giglio, Non era ad haſta mai poſto à ritroſo*. Vexillum Florentinorum nunquam ab hoſtibus captum, cuius inſigne lilium, nec vt mos eſt inuerſum, atque humi tractum. Patauini *In dreana*, pro vltimo, quaſi in parte deretrana.

ADDITTARE. Demonſtrare, digitum intendere. Gloſ. Δακτυλοδεικτῶ. *Digito, addito*. Lege. *Addigito*.

ADDOBBARE. Adornare. Ita Landinus explicat illud, *che ſi gl' addobbi*. Adornas: quod Gallica lingua *addobbare* ſit ornare. Fortaſſe ab opibus, nam *duplex*, & *duplum* nihil ad rem facit. Veriſimilius ab *Addogare*, quod pariter ornare ſignificat, nempe *à doghi*, ſiue faſciis, & inſtitis, quibus veſtes ornabantur. Villan. XII. 85. *L'inſegna addogata d'oro, e di vermiglio*. Trabeæ inſtar, auro, & cocco per longos tractus diſtinctæ. *Addobbare* enim proprie de veſtium ornatu. V. *Doga*.

ADOSSO. Super, ad dorſum, ſuper dorſum. *Caualcare à redoſſo*, nudo dorſo, ſine ſtragulis, & ephippiis. Retrodorſum, in equi clunibus.

ADVGGIARE. Vmbra nocere. Dant. Purg. XX. *I fui radice della mala pianta, Che la terra Chriſtiana tutta aduggia*. Et Inf. XV. *El fumo del ruſcel di ſopra aduggia*. Contrariæ ſcriptorum opiniones rem perplexam & incertam reddunt. Alii enim ab *vdus*, quod vmbra plantis, ac ſatis, humiditate noceat. Alii contra ab *adurere*, quod non minus frigus, quam Sol adurat, quæ ſententia tolerabilior videtur, licet vmbræ frigus opacum proprie non vrat, ſed intenſum, & penetrabile. Accariſius *huggia* eſſe odium air. M. Vill. IX. 97. *E per tanto era in vggia, e crepòre a detti Franceſco, e Nicolò*. Quod ab odium. *Tu mi dai vggia*, odio enecas. Landin. ab *huggia*, ideſt vmbra. Certe *Vggia* eſt vmbra. Sen. epiſt. *Si conuien ſchifare il caldo della ſtate per ombra, e per huggia*, Vt ſit vmbra opaca. Vnde forte ab opacum, opacia, *vecia, vggia*.

Ferme

Fermè autem huiuſmodi vmbra noxia plantarum quarundam. Fr. Sacch. *Fuggi per Dio anchora cotal vgge, Che ſurgon fuori di maligna pianta*. Meliora ab aliis expectamus.

ADVNQVE: *dunque*; Tunc, *tonc, donc, tonche, dunche, dunque*. Attunc, *adonque*. Vt Siluius Iſagog. p. 46. Ita *hora* pro ergo. Veteres autem *adunche*, & *dunche*, ſcripſiſſe obſeruat Pergamenus in Memoriali. Quod eſt Tunc, & Attunc. *Dovunque*, aliunde eſt. Vbi, *one*, de vbi, *done*, de vbicunque *dovunque*.

ADVENTORE. Qui tabernam vel officinam frequentat, aut opus faciendum locat. Gloſ. *Aduentor*. ἐργοδότης.

AFFANNO. Angor, anxietas. Expeditam rationem quidam inuenere, cum rem extricare non poſſunt, ad Hebræos, veluti re fracta cõfugiunt. *Affanno* enim ab Hebræo *Apha* deriuant. Sed iſte Affaniæ ſunt. Eſt enim ab anhelare, abanhelare, ab hannare, afannare: Ob animi angorem crebros anhelitus ducere. Dant. Inf. I. *E come quel, che con lena affannata*. Crebro anhelitu, ſiue anhelatione altius ducta: qui ob laborem, & defatigationem difficulter reſpirat. Vnde pro cura, & ſollicitudine, quæ crebra ſuſpiria gignunt. *Affannarſi*, pro laborare, nam ex labore anxietas. *Affannato*, pro cupido, & auido, qui aliquid anxie concupiſcit. Anhelus, anhelans, à crebro anhelitu: Galli *Ahant*, anhelans. Affans: anhelatus, *affannato*.

AFFATATO. V. *Fate*.

AFFATVRATO. V. *Faturare*.

ALBAGIA. Ambagia: ambitio.

AFFERRARE. Ferro, vel forcipe aliquid apprehendere, & conſtringere. Item de nauibus, quæ harpagonibus nectuntur, & anchora littori adhæreſcunt.

AFFINARE. V. *Fino*.

AFFITTO. V. *Fitto*.

AFFOLLARE. Anhelare, ægre ſpiritum reciprocare. Dant. Purg. XXIV. *Fin che ſi sfoghi l'affolar del caſſo*. Landin. Affolare, anhelare, ſiue difficulter ſpirare. Quod pulmones inſtar follium ſpiritum reciprocent, donec anhelitus recipiatur, & ſpiritus lenius meet. Simplicius *affolare*, eſt *abbalare*, quod idem ſignificat. Hinc *Traſſellare*, valde anhelare, *Trà* enim Etruſcis, multum, valde. Ex nimia defatigatione, crebros anhelitus dare, ac pene deficere. Vitæ S. Patrum. *Dato bere à quel Monacho, che traſſellaua di ſete*. præ ſiti anhelabat.

AFFRONTARSI. Concurrere: aduerſus hoſtem conſiſtere. *Affrontare*, in os cædere: dedecus inferre: ignominia afficere, pudorem incutere. Frons pudoris ſedes. *Affronto*. Vnde fortaſſis *Onta*. Vide.

AGGHIACCIO. Septum ouium. Locus herbidus, vbi greges rete circumdati quietem capiunt, & pabulo reficiuntur. Potius à iacendo, ſiue adiacendo, quam à *Craticio* ductum videtur. Firenzol. Rime. *Inde aggiacciati ſu l'herbetta verde, Ne ſcaccerem da noi l' ingorda fame*. In viridi iacentes gramine.

AGATA. Acia, filum. V. *Ganetta*.

AGGECCHIRSI. Vilem ſe facere. Abijcere ſe, atque animum demittere. Alij ab Adjacere.

AGIO. V. *Adagiare*.

AGGIO. Permutatio nummorum, & pretium, quod pro illa dependitur. A Græco Ἀλλαγή. *Allage*, Aggio. Vt Turneb. L. XXI. 15. Plura Salmaſ. de vſuris. Pollux *Collybum* vocat. Vt *Aggia*, ſiue ἀλλαγή, ſit permutatio pecuniæ, cum acceſſione, & augmento. Veneti *l'Azo*. Gloſ. ἀντικαταλλαγή. *Cambitas permutatio*. Non ab adijciendo, quaſi adijcium.

AGGRAPPARSI. Adrepere, adreptare, adreptitare, aggrappare, vngues reptando affigere. Vel griphis, ideſt vncis vnguibus arripere.

AGGRATICCIARE. Adhæreſcere, vt vites & hederæ. Nihil hîc crates, & craticium facit. Tam hoc enim, quam lenius *Aggratigliare* ex eodem fonte cadit, nempe *Grattare*, vt Pergamenus: hoc autem ab atterere, atteritare, de quo infra. *Grattare* eſt ſcabere, ſiue vnguibus ſcalpere. *Aggraticciare*, adrepere, vngues defigere: *aggratigliare*, leniter ſcabere, ac permulcere. Boccat. IX. 5. *Tu mi hai aggratigliato il cuore con la tua ribeba*, iocoſa translatione.

AGGVAGLIARE. *Ragguagliare*, Veneti *ſgualiuare*, æquare, æqualare, æqualitare. V. *Ragguaglio*.

AGGROTTARE. Accedere. Non ab *adgruttare, adcruptare*, quaſi ad cryptam accedere: Cur enim potius ad cryptam, quam ad aliud? Sed ab *adgregare* ſe, & inuſitato, *adgregitare, aggrottare*. Vnde *aggrottar le ciglia*, pro torvum aſpicere, cum ſupercilia contracta iunguntur. Idem ſignificare aiunt *Aggueffare*, à *Gueffo*, quod eſt podium, ſiue mœnianum, quod domui adiungitur. Sed cur à podio, ſicut à crypta, & non ab alia re, cui adhæreſcimus. Dant. Inf. XXIII. *Se l'ira ſopra al mal voler s'agguеffa*. Ergo ab *Accoppia, agguеffa*. Nam Landinus explicat. Coniungitur, colligatur. *S'agguеffa, s'accoppia*, quo verbo paulo ante vſus eſt. Accariſius, *aquatur*, æqualis fit. Verum aliquid plus ſignificare videtur. V. *Gueffo*.

AGLIATA. Alliatum. Plaut. Moſtel. I. I.

Sine

Sine me alliatò fungi fortunas meas. Quod Turn. L. xvi. 17. Moretum interpretatur, cui allium admixtum eſt, & de cibis omnibus quibus allium intritum. Donatus ad illud. *Tute intriſti, tibi eſt omne exedendum*, notat à ruſticis de alliato mortario, vbi mortatium cibum ipſum vocat, ideſt moretum. Noſtrum tamen alliatum è ſolo allio contuſo, quod veriſimile intellexiſſe ruſticum. Nam moretum ſiue intritum res operoſior, & lautiorum etiam menſis adhibita.

AGGOMITOLARE. Filum in glomi figuram conuoluere; *Glomo*, *Glomicello*, Hiſpani *Ouillo*, à ſimilitudine. Iidem *depanar*, Itali *deuinare il filo*, à pano, panuellio, ideſt *filo*. Nam panus tramæ inuolucrum, vt Nonius, quo panni texuntur. Lucil. L. ix. *Foris ſub tegmini, panus*. Vnde Panucula, & *panocchia*. Vide.

AGONIA. Supremus exituræ animæ conflictus, à Græco Ἀγωνὶ, certamen. *Agognare*, pro deſiderare, Ἀγωνῖαι, vt Monoſinio obſeruatum eſt, anxium eſſe ob dubitationem de euentu alicuius rei, non tam ne malum accidat, quam ne bonum ſperatum non eueniat. Ita qui timent ne eo excidant, quod cupiunt, ideſt ne non aſſequi poſſint, ἀγωνῖαι dicuntur, *agognare*.

AGOZINO. V. *Alguazil*.

AGGRICCIARSI. Horreſcere, cum capilli arriguntur. V. *Arricciarſi*.

AGRO. Non. *Acre*, *auſterum*, *acerbum*, *aſperum*. *Agreſto*, ſuccus uvæ acerbæ. *Agro di cedro*, Acrimonia citrina. *Agrume*, acerbitas, acredo.

AGVATO. *Inſidia*. Cubare, cubitare, adcubitare, *aggnattarſi*, ſubſidere in inſidijs depreſſo humi corpore. Galli, *accoueter*, accubitare. Hiſp. *à gaytar*, & *aſſechar*, aſſidere, ſubſidere, & *agaçaparſe*. Accubitatus, *Aguato*. Sicut Latinè, Inſidiæ, ab inſidendo, deprimere corpus ad latendum. Dant. Inf. xxi. *Lo buon Maeſtro acciò che non ſi paia Che tu ci ſij diſſe giù t'aquatta Dopp' uno cheggio, ch'alcun ſchermo t'haia*. Poſt ſcopulum ſubſideret, quo latère dæmones poſſet. Et alibi *L'agguato del Caual*, Equi Troiani. Vbi neſcio quare Landinus mutauerit, *El giunto del Cauallo*. *Giunto*, pro dolo. Nam *aguato* hic pro inſidiis ſumitur, etiam ſi equus Durateus non latuerit, ſed in eo Græci latebant, veluti in *aguato*.

Galli *Aguet*, non à *guetter*, ſpeculari, quod à viſito, vt infra (*guet*, vigiliæ, ſpeculatio, excubiæ) ſed ab accubitu, *aguetter*, accubitare *Par aguet*, ex inſidijs, nam qui inſidiantur, ſubſidunt. *Guet à pens*, diſpoſitæ inſidiæ.

Star quatto, *quatto*, ſubſidere, non ſe mouere, nec corpus erigere: cubitare more felium, cum muribus inſidiantur. Dant. Inf. xxi. *El Duca mio à me, ò tu che ſiedi, Tra li ſcheggion del ponte quatto, quatto*. Inſubres *quattarſi* pro ſe operire, & *quattato* coopertus, quod qui cubitant corpus operiunt. Iidem bufonem, ſiue rubetam, appellant *Sciatto*, quod corpore humi adpreſſo, à cuius ſimilitudine lagenam plani, & depreſſi ventris. Quãquam buſo etiam à cyatho dici potuerit, ob tumorem, de quo infra.

Item Guato, pro aguato. Vil. 1. 34. *E ſi riponeſſon in guato tra la Città di Fieſole, e l'oſte de Fieſolani*: *Far la ſguaita*, latenter obſeruare eum cui parantur inſidiæ: vt felis cum mures captat. Cubile autem canum Veneti *Cuzzo* appellant, à cubando, quaſi *Cubitium*.

AGVCCIA. Acus. Acucula, acucla, accuccia. *Guſella*, acucicula: acicula. Gloſ. *Acucla*, acicula. ῥαφὶς. *Gugiada*, acia filum ab acu, *Acuciata*, *guggiada*.

AGVGLIA. Obeliſcus, à faſtigio in acutum deſinente: quaſi aculeatum, *agugliato*, *agu-glia*.

AGVGLIATO. Stimulus. Guiado. Ruſtici *Zetà*. Hiſp. *agujon*. Etruſci *Pungello*, & *pungetto*, *pungiglione*, quod etiam pro apum aculeo. *Pungitoio*, *e pungolo*.

AGVGNARE. Gannire, adgannire, proprium canum, & vulpium. Dant. Inf. vi. *Qual è quel Cane, ch'abbaiando agugna, E ſi racqueta poi chel paſto morde*. Rangognar, vulgus etiam de homine, qui obgannit, & muſſitat, & muſſando conqueritur, quanquam à *ringi*, dici poſſit.

AGVISA. Vicem, aduicem. Inuicem *inguiſa*, *inuece*. Vice, *viſa*, *guiſa*.

AGVZZARE. Acuere, acutiare: ἀκονᾶν, cote acuere, quæ Græcis ἀκονὴ. Gloſſæ. Ἀκονητὴς, *Samiarius*, *cotiarius*, *acutiator*. Samiarius à Samia cote, quæ acuta erat, vt ea virilia demeterent. Catullus de Atti. *Deuoluit illa acuta ſibi pondera ſilice*. Veget. Veterin. L. 1. 22. de Sanguinis detractione. *Sagittam (lancetta) duri chalybis exiges cotibus bene acutatam*.

AHI. αἶ, αἶ. Hei mihi.

AIO. Nutricius, educator. V. *Bailo*.

AIRONE. *Aerone*. Ardea. Scaliger. Exercit. ccxxxii. Cenſet, quaſi *Aereum* dictum, a volatu arduo, Græca origine, ἀέρα δύειν. Rectius Menagius à Latino *Ardea*, *ardeone*, *aerone*.

AIZZARE. *Iſſare*, *vſſare*, canes inſtigare; A vocis ſono. Græci ὑσσαίζειν. Canes inſtigare, ſiue incitare ſibilo quodam. Heſych. Ἐπισίττειν, quod exponit κυνηγετικῶς παρορμᾶν, inci-

incitare venatorum more. Id Stephanus deducit à voce *Σίττα*, qua paſtores vti ſoliti ſunt ad gregem, vt eum ad feſtinandum incitarent: ex Theocrito. Sibilus nempe. *Fiſt*. Dant. *Aizzare*. Inf. XXVII. *Dicendo iſta ten' va, più non t'aizzo*. Prouoco, irrito. Veneti. *Iſſare*, & *Vſſare*. Alii à *titione*, *adtitiare*, ſatis dura tranſlatione.

ALABARDA. Germ. *Hallebard*. ex *Hel*, clarus, ſplendens, flammeus, & *baerd*, bipennis, vt tradit Voſſ. L. II p. 274. Qui Longobardos, non à longis barbis, ſed à longis *bardis*, ſiue *bartis*, ideſt bipennibus, quas geſtarent, dictos exiſtimat. Cluverius Germ. L. 1. 44. Securim Palatinam interpretatur.

ALBA. Diluculum, aurora, cum Cœlum inalbeſcit. Galli *Aube du iour*. *Bailler oubades*, oſtium amicæ occentare. *Mattinade*. V. *Madrigale*.

ALBAGIA. Arrogantia, vanitas. Rectius ab *ambitione*, *ambitia*, *albagia*, quam à verbo *Aduago*, vocem deflexam puto.

ALBERGO. Hoſpitium. Germanicum eſt. Lipſius Centur. ad Belgas, ex vetere Gloſſario. *Herberga*, Caſtra. *Nos latius pro omni diuerſorio: ſed illud proprie, & primo*. Voſſius L. II. p. 223. *Heribergium*. In adnuntiatione D. Caroli in Edicto. Cap. XXXVII. *Volumus, & expreſſe mandamus, vt ſicut nec in noſtro palatio, ita nec in iſto Heribergo aliquis alius ſine noſtra iuſſione manere præſumat*. Aitque *Heriberga*, & *Heribergium* proprie, primoque tabernaculum notare, ſed latius extenſa ſignificatione, pro quouis diuerſorio publico. Sic *Heribergare*, pro hoſpitio excipere. In Capit. Caroli M. L. III. 68. *Nec pro heribergare, nec pro alio banno, heribannum Comes exactare præſumat*.

Inde *Giſelberga*, Comitum hoſpita, & *Gudinberga*, beneuola hoſpita, apud Grotium lex. Gothico.

Vſus eſt hac voce Otho Morena Hiſt. Laudenſi p. 9. *Federicus hoſpitatus eſt apud S. Vitum de Caſtillione. Et ipſo die venerunt Theutonici, à prædictis Albergarijs*. Quæ referenda ad illud, *Hoſpitatus eſt*: ideſt, caſtra metatus. Et infra. *Ipſi ſocij tentorium eorum* (ideſt ſuum) *quod in capite Albergaria verſus Papiam fixum fuerat, defixerunt, & in terram deiecerunt*. In Capite Albergariæ, ideſt Caſtrorum. Non ergo quælibet hoſpitia, ſed caſtrenſia Morena intelligit.

ALBIO. Alueus. Galli *Auge*. *Albiolo*. Alueolus. *Alberello*, pro vaſculo. Alucariolum. Item alueus porcorum. *Albio*. Hiſpani *Gaueton*. Lignum cauatum, ſiue excauatum. Ruſtici. *Truogo*, & *Truogolo*. Truncus arboris cauatus, & Trunculus. *Auello*. Loculus mortuorum. Patauini. *Niuello*, & *Niſello* Salmaſ. Solin. 1204.

ALCHYMIA. Siue *Alchemia*. Vox incertæ originis. Alii enim ab articulo Arabico *Al*, & à Græcà voce *χυμιστής*, fuſor. Alii, quaſi *ἁλὸς χυμεία*, ſalis fuſio. Alii ab Arabico *Chema*, quod ſignificat occultare. Alii aliunde. Vide Menagium Orig. Gal. p. 35. & 674.

ALCVN'OTTA. Quandoque, aliquando. *Otta* Etruſcis pro hora. Aliqua vna hora. *Alcun'hora* melius, quam ab *Alcuna volta*.

ALEMBIC. à Græco *ἄμβυξ* apud Dioſcoridem, vt Scaliger in Catalecta p. 302. Quid autẽ ſit *ἄμβυξ* explicat Caſaubonus in Athenæum L. XI. 8. Vas ſcilicet, quo antiqui ita ferme vtebantur, vt nos hodie eo, quod ſermo vernaculus *Alambicem* vocat. Eius mentio in Græcorum medicorum libris, vt apud Dioſcor. L. V. 110.

ALESSARE. Elixare. *Leſſe* Veneti caſtaneas elixas appellant, quas Inſubres *Farude* vocant, mira flexione, quod exſucta medulla, cortices, qui deſpuuntur, domorum ſordes, & purgamenta accumulant, quod illi *Rudus*, ſiue rutum dicunt.

ALFANA. Ab articulo Arabico *Al*, & *fana* conflatum putant: ſed *Fana*, ab equa formari poſſe, nunquam animum inducam, vt credam, multo minus, à *Bucephalo* concinnari. Alii meliora excogitent.

ALFIERE. Aquilifer. Quod poſtea tranſlatum ad ſigniferos, & vexilliferos. Cum apud veteres vnus tantum in legione Aquilifer fuerit, decem ſigniferi, à quo Hiſpani *Alferez*, quod fruſtra ab Arabico arceſſitur.

ALGVAZIL. Iidem Hiſpani apparitorem, ſiue lictorem vocant, ab articulo Arabico *Al* & *Vaſſallus*, quæ vox pro ſeruo, ac miniſtro accipitur. Vnde *Vaſſallo*, *Sergente*, & *miniſtro di giuſtitia*. Vtreas apud Coaruviam licet aliunde deriuet, fatetur tamen quod Mauri *Gua*, dicunt ab Arabibus *Va* pronunciari, atq; ita pro *Alguazil* dicere *Aluaſil*. quod opinionem noſtram confirmat. Eſſe autem miniſtrum Iuſtitiæ omnes conſentiunt. Vide *Vaſſallo*. Vnde fortaſſe etiam *Agozino*, remigum compeditorum cuſtos, & tortor originem duxit.

ALOCCO. Vlula. *Vlucus*. Seruius Eclog. VIII. Certent, & cycnis vlulæ. *Aues inquit ἀπὸ τοῦ ὀλολύζειν, ideſt à fletu nominata, quas vulgus* Vlucos *vocant*. Gloſ. Νυκτικόραξ *Alicus, bubo*. Lege. *Vlucus*. Infra. Ὀλολυγή. *Vlula*. Scalig. poetica L. 1. 50. ἐλεὸς *quoque, ea eſt nocturna auis, apud Ariſtotelem, quam nos* Vlulam *dicimus*.

Nunc homines ſtupidos, & ſtolidos *Alocchi* appellamus,

pellamus, & *Locchi*, Hiſp. *Locos*. Turnebus tamen Com. Orat. 1. in Rullum. *Haloco, inquit, ab hallucinando, pro Heluco dictum fuerit, idiſt ſtupido, & tardo. A quo Aluco, Italicum nomen auis inauſpicata fluxiſſe videtur*. Auis quidem eſt ab *vlula*, vt dictum eſt. Ceterum *Locco* pro ſtupido ab hallucinando dictum, confirmatur auctoritate Gellij Lib. XVI. 12. Cloatius Verus, *Alucinari factum ſcripſit, ex eo quod dicitur Græcè ἀλύειν, vnde* Elucum *quoque eſſe dictum putat, A, litera, in E, verſa, tarditatem quandam animi, ac ſtuporem, qui alucinantibus plerumque vſu venit*. Ceterum eadem auis vulgo *Barbagiano* appellatur. Quaſi dicas bubonem, aſionem, ſiue *bubaſianum*, quæ auis aurita, nec diſſimilis. Plin. L. X. 23. *Otus bubone minor eſt, noctuis maior, auribus plumeis eminentibus, vnde, & nomen illi: quidam Latini Aſionem vocant*.

ALLACCIARE. *Stringere*, nectere, Adlaqueare. Laqueus, *Laccio*. Inſubres *Zollare*, contractum à *Collaqueare*. V. *Laccio*.

ALLEGRO. Lætus, hilaris. Alacer, alacris. Virg. *Atque alacres habitare ſiluas*. Donatus in illud Terentij. *Quid tu es alacris?* ſcribit *Alacrem*, pro non triſtem litera, L, pro, D, poſita dici: ideſt, ſine lachrymis Papias. *Alacer, vel alacris, hilaris, velox, argutus, latus*. *Alacritas, gaudium*. *Allegrezza*. Alconius Pedianus. *Alacer dicitur is, cui omnis ſenſus in ſuo quiſque loco degit. Lacer vero, qui ſic eſt affectus, vt vultu indicet adeſſe non ſincerum ſenſibus ſuis. Qua re cognita illud quoque intelligitur, aliud eſſe alacrem, aliud latum. Sunt qui alacrem feſtinantem, ac properum putant, quaſi alis acrem*. Ferme tamen pro *lato* accipitur. Anaſtaſius Sergio II. *Alacris factus valde latatus eſt*. aut cum læto conjungitur. Cicero. *Catilinam interea alacrem, atque latum*. Seneca Epiſt. LXXXI. *Cuius animus in omni negotio latus, atque alacer eſt*. Sic apud Plin. in Panegyr. Apuleium, & alios. Vt videatur *Alacer*, aliquid plus, quam lætum ſignificare: ſcilicet motu corporis erectum, & geſtientem.

ALLENTARE. *Rallentare*. Lentare, quod eſt laxare, remittere. Cui contrarium, *tendere*, vt in fidibus, aut arcu. Dant. Purg. XV. *Silentio poſe à quella dolce lira, E fece quietar le ſante chorde, Che la deſtra del Ciel allenta, e tira*. Hinc ludus puerilis, quod *Tira, molla*, appellatur. Cum funiculus vel linteolum, contrario iuſſu, modo tenditur, modo lentatur, ſiue remittitur. V. *Tirare*.

ALLETTARE. Allicere: allectare. Pap. *Allectare frequenter allicere*.

ALLEVARE. *Nutrire, educare*. Olim infantes ſimul ac nati forent, humi deponebantur. Sueton. Aug. Cap. V. *Cum C. Lectorius adoleſcens allegaret ſe eſſe poſſeſſorem, ac velut aditum ſoli, quod primum D. Auguſtus naſcens attigiſſet*. Et Nerone Cap. VI. *Nero natus eſt XVIIJ. Cal. Ianuarij, exoriente Sole, penè vt radijs prius, quam terra contingeretur*. Plin. L. VII. *Hominem tantum nudum, & in nuda humo natali die abijci aduagitus*. Ergo ſic humi poſitos pater tollebat, ſiue leuabat. Vnde *tollendi* vocabulum de liberis frequenter vſurpatum. Qui autem non tollebatur, pro abdicato, & proiectitio habebatur. Terent. Heaut. *Meminiſtin' me eſſe grauidam, & mihi magnopere interminatum Si puellam parerem nolle tolli? CH. Scio quid feceris, ſuſtuliſti*. Idem Andria. *Nam quod peperiſſet, iuſſit tolli*. Quod & *ſuſcipere*, dixerunt. Idem. *Puerum autem ne reſciſcat mihi eſſe ex illa cautio eſt: Nam pollicitus ſum ſuſcepturum*. Statius, infantem ſeruum, quem cariſſimum habuit, & libertate donauit ante mortem, qua deceſſit acerba, ſuſtuliſſe ſe dicit. L. I. Epiced. in filium. *Meus ille meus, tellure cadentem excepi*. Tertul. Apolog. *Dum prima etiam conſtitutio infantis ſuper terram, ſtatim es Dea Sacrum eſt*.

Quoniam ergo qui è terra tollebatur, ſiue leuabatur, educabatur, inde *Leuare*, & *allevare*, pro nutrire, & educare. Auguſtin. de Ciuit. L. IV. II. *Ipſe (Iupiter) Lucina, qua à parturientibus inuocatur. Ipſe opem ferat naſcentibus, excipiens eos ſinu terra, & vocetur Opis. Ipſe leuet de terra, & vocetur Dea Leuana*.

ALLIANZA. Fœdus. *Liga*. Quod animi ſocietatis vinculo adſtringantur. Alligatio. Alligantia. Galli *Alliance*.

ALLHORA. *Allhotta*, ad illam horam.

ALLOGGIARE. Hoſpitio excipere. Locare, locum præbere, adlocare. Varro de L. L. IV. *Locarium, quod datur in ſtabulo, & taberna vbi conſiſtant*. Vbi *Stabulum*, eſt caupona, ſiue diuerſorium. Vt Stabularius apud Apul. L. I. pro caupone, Galli *Logis*. Bocc. II. 3. *Per la villa allogata tutta la ſua famiglia*.

ALMVTIA. Epomis pellibus ſuſulta. Bayfius de re Veſt. ab amiciendo, quaſi Amicia, quod Galli *Aumuſſe* amiculum pelliceum. Quem alii ſequuntur. Sed fortaſſe ab armis, ſiue humeris, quod iis pellibus humeri tegerentur, vt in veteribus picturis, & ſtatuis. Qualis *Armilauſa*. V. Interp. Iuven. *Viridem thoraca, armilauſam praſinam*, explicat. Gloſ. Iſid. Armilaus, Scapulare Monachorum. Meurſ. *Armilauſus, vtcumque ab armis*.

ALTIERO. Altum ſpirans. Dant. Purg. VI. *O ani-*

O anima Lombarda, Come ti ſtaui altiera, & diſdegnoſa. Vbi Landin. *Altiero, e diſdegnoſo*, eum dici ait, qui animo excelſo res humiles non curat, nec reſpicere dignatur. Vt ſit contemptus generoſus. Nam qui non ex animi magnitudine, ſed immoderato faſtu contemnit, *ſuperbo*, non *altiero* appellari. Ita qui ex animi tumore rebus omnibus repugnat, ac refragatur *Ritroſo*, dici. Petrarcha. *Altiera, e diſdegnoſa, non ſuperba, è ritroſa.* Nunc ferme in malam partem accipitur.

ALTROVE. Altero vbi. altero loco. *Altronde*, altero vnde, ſcilicet loco. Non ab aliter.

ALTRVI. Alterius, ſed ſeruit omnibus caſibus. *L'altrui.* Res alterius: res aliena.

ALZARE. In altum tollere, altitare. Gloſ. ὑψῶ, *Alto, amplo, exalto. Alto, far alto.* Vox militaris, pro gradum ſiſtere à Germ. *halte*, & *halten*, quod eſt ſubſiſtere. Nam quod aliqui inde dictum putant, quia milites, cum gradum ſiſtunt, haſtas erigunt, & veluti altas faciunt, non perſuadent.

AMMACCARE. Obtundere, Malleare. Boccat. VII. 8. *Tante pugna, e tanti calci le diede, tanto che tutto il viſo l'ammacò. Maccatura*, obtuſio, ſuggillatio. *Macciulla*, malleolus, quo linum contunditur.

AMANDOLA. Amygdala. Pap. *Amygdalos Græcè. Latine longa nux. Hæc dicitur Nucula, minor nux, vel Amandula.*

AMAZZARE. Occidere. Mactare. Proprie mactare, erat victimam ſalſa mola (vnde etiam immolare) augere, ſiue verbo ſacrorum, auctare, magis auctare, mactare: vnde & *magmentum* cum extis ara augebatur. Inde pro iugulare, conſequens pro eo, quod antecedit. Hiſp. *Matar.* Galli *Tuer*, à Græco θύειν ſacrificare, vt Stephanus, & alii. Menagius à *tutare*, ex Germanico *Toten*, ſiue, *tenten*. Sed illud rectius,

AMBASCIA. Angor, anxietas: anhelatio grauior ex labore. Dant. Inf. XXIV. *E però leua ſu, vinci l'ambaſcia.* Landinus ait eſſe vehementem reſpirationem ex labore in aſcenſu. Etiam *Ampta*, dicitur. Pap. *Ampias, anguſtus. Vnde anhelo, ideſt anxio; inde anhelitas, ideſt incitatio ſpiritus, vel flatus: & anhelia, ideſt agonia.* vt *Ampia*, ſit anxietas, *anhelia*, *anpio*, & *ampia*. Sicut *Ambaſcia* eſt ab anhelatio, anibatio, *ambaſcia*, vehemens reſpiratio ex mœrore, & anxietate, vt de *Affanno* ſupra diximus. Inde etiam *Ambaſcia* pro pœna, & ſupplicio. Dant. Parad. XXVII. *Pria ch'i ſcendeſſi all' Infernal ambaſcia.*

AMBASCIATORE, Salmaſ. ad Hiſtor, Aug. p. 486 à Latina voce *Ambactus* deducit: pro ſeruo mercenario, qui hac, & illac circumagitur, & circumducitur mercedis cauſa. Nam *ambagere*, pro circumagere. Gloſ. *Ambactus.* Δοῦλος μισθωτὸς ὡς Ἔννιος. Feſtus. *Am, præpoſitio loquelaris ſignificat, Circum, vnde ſervus ambactus, ideſt circumactus dicitur.* Cæſar VI. belli Gal. *Atque eorum, vt quiſque eſt genere, copiiſque ampliſſimis, ita plurimos circum ſe ambactos, clienteſque habet.* Vnde Feſtus, ſiue Paulus, Gallicam vocem credidit, cum ſit pura Latina.

Eius tamen vocis veſtigia durare apud Belgas docet Voſſ. L. 2. & Lipſius Cent. III. ad Belgas in v. Gloſſario *Ambachtman*. Miniſtri. Ambaxus etiam pro eodem dicebatur. Idem Feſtus. *Ambaxi, qui circameunt, & catervatim.* Hinc vox *Ambaſciatore*, pro Legato, ſiue Internuncio: quod *ambactus*, ſiue *ambaxus*, ſervus qui vltro, citroque diſcurrit portandis nuntiis.

Ceterum cum quibuſdam diſpliceat huius dignitatis vocabulum à vilium hominum miniſterio deduci, Voſſius Lib. II. 2. obſeruat vocem, *ambacti* generatim notare miniſterii etiam honeſtius, vt *Ambaſciator* κατ' ἐξοχὴν ſit vocatus, quaſi miniſter Regius, vel Reip. Suſpicatur etiam eſſe vocem Gothicam, vel Longobardicam, & ſignificare, qui publico nomine iter facit, ab *Ambaſcia*, quod iter Legationis cauſa ſuſceptum notat in Leg. Burgund. *Quicumque aſinum alienum extra domini voluntatem præſumpſerit, aut per vnum diem, aut duos in ambaſcia ſua.* Sed eodem redimus, nam *Ambaſcia, ab ambactus.*

AMBIADVRA. Equi inceſſus gradarius, ſiue tolutarius. Ambulatura. Boccat. VIII. 3. *Noi haueremo perduto il trotto per l'ambiadura.* Salm. H. Aug. 245. *Græci βαδίζειν de hoc mobili delicatoque aſturconum greſſu dixerunt, vt Latini ambulare, nos amblare.* Veget. L. IV. 6. *Inter colatorios enim, & eos quos guttonarios vulgus appellat, ambulatura media eſt.* Et alibi. *Non enim circulis, aut ponderibus prægrauant, vt ſoluti ambulare condiſcant.* Plaut. *ſolutim ambad ſtare.*

AMBRA. ab Arabico *Ambar.* De quo Vide Cardanum de Subtil. L. v. & Scalig. exercit. C. IV. 10.

AMIDO. Amylum. ἄμυλον, quod non molatur. Aliqui *Amolum.* Pap. *Amolum flos farinæ tenuis, dictum quaſi a mola egeſtum.* Ita & Scaurus de Ortographia. Quod reprehendit Voſſ. de vit. Lib. I. II.

AMIRAGLIO. Thalaſſiarcha, ſiue oræ maritimæ præfectus. Turneb. L. XXVIII. 2. vocabuli originem Arabicam putat, Græcoſque Impe-

Imperatores illud à Sarracenis accepiſſe, & in recentiorum Græcorum Hiſtorijs ſæpe occurrere, Ἀμηρᾶς. Curopalata pag. 75. Ὁ ἀμηράλιος ὑπὸ τὸν μέγαν δοῦκαν εὑρίσκεται: ἡγεῖται δὲ τοῦ στόλου παντός. Ameralius Magno Duci ſubeſt, agit autem vniuerſam claſſem. Vbi Fr. Iunius vocabulum deducit ex Arabico *Amira, vel Amiras, Græca terminatione: ideſt imperium obtinens, & Græco ἅλιος, Marinus. Cedrenus de tempore Heraclij, qui ſucceſſit Phoca.* Deceſſerat iam tum Mohamedus, conſtitutis quatuor Ameradis, qui Arabibus Chriſtianam religionem amplectentibus bellum facerent. Hi aduerſus Theodorum cubicularium profecti, cum eo prælio congreſſi ſunt. Sed tres Amerades, magnaque multitudo occubuerunt; Exiuit etiam reliquus Ameras, qui gladius Dei appellabatur.

Socero ſubſcribit Voſſ. L. II. 2. ab Arabico *Emir* trahens, quod dominum ſignificat, & aliquot ſcriptorum loca adducit. Ab *Amiras*, factum Amiralium ſtatuens, cuius etymi imperitia ab aliis, *Admiralium*, *Admiralum*, *Admiratum* dictum, vt à noſtris hiſtoricis, *Almiras*, & *Almirarchus*. Mox Iunij ſententiam aduerſus Gretzeri criminationes tuetur. Cum eadem Vatzio placuerit in Gloſſario. Sed Perionius, vt reliqua à Græco petit. Ἁλμυρῷ, ideſt mari, ſiue ſalo, & ἄρχος, præfectus. Atqui Meurſius in Gloſſario. Amiralius, inquit, non erat ſummus maris præfectus, vt hodie, ſed ſubiectus, & Magno Duci, & Magno qnoque Drungario claſſis: ſed ſupra Procomitem, Drungarium, & Comites.

AMISTA. Amicitia, amicitas: præcipue in belli ſocietate. Villan. x. 6. *Il Duca fece caualcare à Prato, quaſi tutta ſua gente, e l'amiſtadi*, & alibi ſæpe.

AMMICCARE. Annuere, nictare. Dant. Purg. XXII. *Io pur ſorriſi come l'huom, che ammicca.* Landinus. *Accenna*, nictat, adnictat, *annicca*, *ammicca*. Nam licet poeta de riſu loquatur, in ridendo oculi contrahuntur, & veluti nictant. Nön ergo à *micando*, vt Caſteluetrus putabat.

AMVLA. Lagæna, vas aquarium. *Hamula*. Iuuen. XIV. *Diſpoſitis prædiues hamis.* De homine incendium metuente, & vaſa aquaria contra incendium parata habente. V. Interp. *Romæ Sparteolorum cohortes in tutelam Vrbis, cum hamis, & cum aqua vigilias curare conſueuerunt.* De his Salm. ad H. Aug. p. 337. Plin. Epiſt. L. x. 42. *Et alioqui nullus vſquam in publico ſipho, nulla hama.* Pap. *Ami dicuntur, vigiliæ, cuſtodiæ.* Lege. *Amarij*, vel *Hamarij*. Vigiles nocturni ad compeſcenda incendia. Idē. *Amula, vinarium vas. Et Amulæ, quibus offertur deuotio, ſiue oblatio, ſimiles vrceolis.* Nihil frequentius apud Anaſtaſium. Gregorio III. *In Oratorio amulas ſuper auratas paria duo.* Vſus & Columella. *Aut Amulam lymphis habilem, Bacchiue lagenam.* Plerique ſine aſpiratione ſcribunt, ex Græco ἄμη.

AMMORZARE. Extinguere. *Ammortare*. Dant. Inf. XV. *Come el preſente rio, Che ſopra ſe tutte fiamelle ammorta.* Et *ammortire*. Præcipue de igne, & lumine cum extinguitur. Nam vt Muretus obſeruat, viuere, & mori de re inanimata Latinis ſcriptoribus vſurpatum. Vt Plauto Aulul. *ignis viuere*, dicitur, Lucretio, *nubes ignem trucidare. Lucernæ occidentes*, Petronio. *Res occiſa*, vel *interfecta*, Plauto, *& virga mori in tergo alicuius*, eidem. *Virginitas interfecta*, Apuleio, & id genus pleraque.

AMMVTINARSI. Seditionem cœptare. Hiſp. *Amotinarſi*, à motu ſeditionis. Commotio militum, aut plebis. Sed Budæus ad Pandectas aliunde deducit pag. 259. *Tumultuari, in tumultu eſſe, & quaſi tumultum decernere: id ferme quod lingua vernacula dicimus emoueri, aut etiam mutinari, quod verbum à mutiendo, ideſt muſſando deductum eſt. Populus enim multa in huiuſmodi conſternatione, ſummiſſim dicere ſolet, quæ aperte non audet.*

AMPRENTA. Signum, & nota impreſſa. Imprimo, impreſſum, & imprentum. Dant. Purg. XIX. *Con poco moto ſeguitò l'amprenta*, ideſt Aquilæ figuram. Alibi. Imprenta. *Perche non ſi moue, La ſua imprenta, quand' ella ſigilla.* Et verbum *Imprenta*, pro imprimit, *impronta*. Parad. x. *Che del valor del Ciel il mondo imprenta.*

ANCA. Coxendix. Ἀγκὼν non ſolum cubitum ſignificat, ſed & quemcumque membrorum flexum. Vnde *Anca* pro coxæ, ſiue coxendicis flexura: & fortaſſe, *Gallone*, femur, quaſi *Ancalone*. Quanquam & ab *Iſchia*, *Aſca*, Anca deduci poſſe videatur. Ἰσχίον enim coxa, coxendix Heſychio dicitur, ſuperior pars femoris, & cauitas coxæ, in qua acetabulum vertitur. V. *Sciatica*.

ANCONA. Tabularum pictarum in templis coronides, & ornamenta. Philander illud Vitru. L. VIII. *Ea habet ancones in capitibus extremis*, ita explicat: *qui propendentes cum adiecta regula normalem angulum faciunt, ceu flexus eſt cubiti, qui Græcis ἀγκὼν dicitur.* Sed cum *Ancona*, ipſam tabulam pictam etiam ſignificet, ſimplicius fuerit ab *Icona*, deducere, *Icon*, imago.

ANCHORA. Etiam. Sunt qui ab *hac hora*, vel *in hanc horam*, & *ad hanc horam*, factum putent, ſed non minus falluntur, quam Sil-

nius in Iſagoge, qui *Coram*, ſiue, *Incoram*, pro adhuc. Etſi enim ferri poſſit, cum dicimus, *Non l'hò anchora hauuto*, *etiam*, aliud ſignificat, & plus quid. Eſt igitur ab *hoc quoque*, *hocque*, *anche*, *ancho*, *anchoe*, *anchora*. Vel, Adquæ (adhæc, præter hæc) *anche*, *ancho*, *anchora*.

ANCHVO. Vulgus Venetum pro hodie. Inſubres. *Inchò*. O ſtricte pronunciato. *Hodie*, *hozi*, *hoggi*. Iſidor. L. xx. 9. *Z, pro, D, ſicut ſolent Itali dicere* Ozie, *pro hodie*. *Anchuo*, eſt hoc hodie. *Anchoi*. Dant. Purg. xiii. *Non credo che per terra vada anchoi*. Et xx. *Tempo veggio non molto doppo anchoi*. Nec quemquam moueat geminatio, cum *Hodie*; ſit, *hoc die*, *hoc hodie*, nam & Græci ita loquuntur. τῇ σήμερον ἡμέρᾳ : *hodierno die*. Et Galli. *Au iour d'hui*, hoc diurno die. *Il giorno d'hoggi*.

ANCHIOA. *Anchioda*. Scaliger Hiſt. Anim. L. v. C. 173. putat eſſe encraſicholum piſciculum, qui in muria conditus è Liguribus ad alias gentes importatur, affertque nominis originem. Et Exercit. ccxxvii. 2. inter halecum genera refert: vt plerique eas *halices* appellant. Menagius à Latino Apua.

ANDARE. Ire, abire. Videtur à Vado, vadere, vadare, andare. Dant. Inf. iv. *Hor vò che ſappi inanzi che più andi*. Landin. *Vada*: aitque verbum eſſe Romanum, non Florentinum. Hos enim non dicere, *Ando*, *andi*, *anda*, ſed *Vo*, *vai*, *va*.

Sed eſt ab Itare. Anteire, anteitare, *antare*, *andare*. Qui enim proficiſcitur anteit eum, à quo diſcedit. In edicto Cenſorio apud Sueton. *Maiores noſtri, qua liberos ſuos diſcere, & quos in ludos itare vellent, inſtituerunt*. Vel adire, aditare, andare, nam aditus, *andio*, *andata*. Ita appellamus quam Vitruvius Græco verbo *meſaulam* vocat. Qui verbum Gallicũ. *Aller* hinc trahunt, falluntur: quod eſſe ab Ambulare, *ambler*, *aller*, iam docti notarunt. Multo minus ab *andruare*, *anduare*, *andare*.

ANDRONA. Veneti pro via anguſta. Feſtus. *Andron locus domicilij appellatur anguſtiori longitudine, quo viri plurimum morabantur, vt gynecæum à mulieribus*. Vitruv. L. vi. 9. *Inter hac autem periſtylia, & hoſpitalia itinera ſunt, qua Meſaula dicuntur, quod inter duas aulas media ſunt interpoſita. Noſtri autem eas Andronas appellant*. Subiicit hoc eſſe valde mirandum: nec enim Græcè, nec Latine poſſe conuenire. *Græci enim ἀνδρῶνας appellant œcos, vbi conuiuia virilia ſolent eſſe, quod eo mulieres non accedant*. Supra dixerat, *Andronitides*, dici periſtylia, quod in his viri ſine interpellationibus mulierum verſarentur. Vias igitur inter duo periſtylia interiectas, quæ ducerent ad *Andronitides*, abuſiue *Andronas*, dixerunt, quæ quod eſſent anguſtæ, vox ad arctas ſemitas in publico translata eſt. Philander ad illud eiuſdem Vitruvij L. i. 6. *In faucibus angiportorum*, ait plateas eſſe vias latiores: angiportos arctiores: vias autem, quæ exitum non habent, fundulas dici à Varrone de L. L. etiam Angiportos à Terentio, & Horatio. Gloſ. *Androna*, ἀνδρών. Pap. *Andra*, *androna*, *angiportus*.

ANGARIA. Vocem Perſicam eſſe pridem viri docti adnotarunt. Nam Ἄγγαροι Regum nuntij, ſiue tabellarii, qui ſibi inuicem ſuccedentes literas perferrent. Quod Reges Perſarum certis ſtationibus diſpoſitos haberent tabellarios, quorum alter alteri traderet mãdata, vt celerius perferrentur: ſumpta deinde vox pro eo qui aliquid defert, & baiulat. Inde ἀγγαρεύειν Cogo ſiue adigo ad miniſterium præſtandum, aut onera perferenda. Vt in Euang. Math. v. *Quicumque te angariauerit mille paſſus, vade cum illo alia duo*. Vbi Interp. notat, ἀγγαρεύειν eſſe cogere ad currendum, vel ferendum aliquid. Quoniam Perſarum Angaris fas erat cuiuſuis equos, vel naues, vel etiam ipſos homines rapere ad curſum, vt Turcæ hodie faciunt. In Euang. *Angariauerunt ipſum, vt tolleret Crucem eius*. Vnde *Angaria*, officii, ſiue ſeruitij præſtatio, cum quis ad currendum, vel ad baiulandum adigitur. Gloſ. *Angaria*, περιεργασία, λειτουργία, ἐργασία. Inde etiam pro tributo, & taxatione. Exempla vide apud Meurſium Criticæ p. ii. c. 29. & Voſ. Lib. iii. qui & *Engariam*, dictam obſeruat.

ANGONARA. Veneti filum appellant ad veſtes conſuendas. Erythræus ad illud *deductum dicere carmen*. Vnde inquit *Angonara* quaſi *Acunara*, ab acu appellatione deducta. Inſubres *Gugiada* quaſi *Acutiata*, quod acui inſeritur. Crediderim tamen *Angonara* dictam ab inſtrumento ligneo inſtar cubiti, quod Ἀγκών, ſuper quo fila ex fuſo in metaxam coguntur.

ANGVINAGLIA. Inguen. Inguinalia. anguinaria. Pap. *Inguina partes ſunt corporis iuxta pudenda, inde Inguinaria*.

ANGVRIA. Quaſi cucumis anguineus: cuius mentio apud Columel. L. ii. 4. Sed Scalig. Exercit. cccvi. negat eſſe cucumerem, quod in ventrem creſcere dixit poeta: quia eum tortum dicat in iv. Georgic. Anguria vero nequaquam torta. Eam igitur eſſe Bathecam. Verum fortaſſe cum deeſſet vox, eam proxime à cucumere anguineo ſumpſerunt, licet rotunda ſit.

ANNAFFIARE. Leuiter aquam inſpergere,

gere, irrorare. Quod poeta, *Spargens rore leni*. *Inaffiare*, flando aquam rore ſpargere: quod & proflare, vulgo *Sbrofare*, vt in appendice à Menagio animaduerſum. Translatum deinde ad quamlibet leuem aquæ inſperſionem, ſiue irrigationem, quæ ore non fit, vt cum flores, & viridia, æreo nimbo, ſtillante pluvia humectantur. Quod inſtrumentum *Brocha*, appellatur, Græca voce πρόχοος, vel πρόχυς, *Prochus*, vas aquarium, à fundendo. V. *Brocha*.

ANNEGARE. *Annegarſi* aquis ſuffocari: *affogarſi*, *Angi*, quod eſt ſuffocari. A Græco, ἄγχω, & ἄγχομαι. Præſocor, ſtrangulor. Gloſ. *Ancti*, ἀγχόμενοι, vel ἀγχόμενοι, vt Vulcanius, *annegati*. Et Ἄγχω *Neco, adſligo, ango*, fortaſſe, *Adfanco*. Πνίγω *ſuffoco, ango, neco*. Gloſſæ Vaticanæ. *Angit, ſuffocat, anctus ſuffocatus, negatus*. Annal. Franc. Pithæi p. 110. *Alios occidit, alios necauit in flumine*. Frodoard. Chronic. *Giſelbertus Dux Lotharenſium trans Rhenum profectus prædatum, Saxonibus, dum reuertitur ſe inſequentibus in Rhenum fertur deſiluiſſe, ibique vi enecatus undarum reperiri non potuit*. Neco, per metatheſim ab Ango, *annego*, vel à ἀνίγω, *Nego*.

ANNITRIRE. De equis. Hinnire, adhinnire, hinnitus, hinnitrire. *Rignire*, & *regnire*, ab eodem.

ANNO. Pro ante annum, anno præterito. Lipſ. antiq. lect. L. 1. 3. ex Plauti Amphit. *Etiam hiſtriones anno, cum in proſcenio hoc Iouem inuocarunt*: corrigit Nonium, in *Hornum*. *Hornum ipſius anni*. Lucil. *Vtrum nano an horno te abſtuleris à viro*. Legitque *Vtrum anno*. Hornum opponitur anno, *horno*, anno præſenti, *anno* præterito. Ruſtici *Guagno*. Hiſp. *Antaño*.

ANSARE. *Anhelare*: vel ab Aſthmo. V. *Affollare*.

ANTE. Pro valuis, ſiue foribus hodie ſumuntur. Sed apud veteres, teſte Feſto erant latera oſtiorum. Ita apud Vitruuium Antes parietum Philander interpretatur lapideas pilas in parietum extremis partibus: & alibi Antepagmenta, ait eſſe lapides utrumque oſtii latus, munientes, qui & Antæ dicuntur, Græcè παραστάδες. Sed diuerſa eſſe antepagmenta ab Antis recte ſtatuit Voſſ. Etymolog. ex Salmaſio in Solinum p. 1216. Quod Antæ ſint lapideæ, antepagmenta lignea. Feſtus. *Antepagmenta valuarum ornamenta, quæ Antis adpanguntur, ideſt adfiguntur*. Itali igitur valuas & fores quæ Antis apponuntur, *Antas* appellant: Sicut Veneti lignea feneſtrarum munimenta *Scuri*, vocant, quod iis clauſis lux excludatur.

ANTIANO. Qui alios anteit, ætate, aut honore. Senior. *Antiani della Città: della Parochia*. Vil. vi. 46. *Il qual nel popolo era grande Antiano*.

ANZI. Cum *Ante* ſignificat, eſt ab *Antea*, anzi. Dant. Inf. ii. *Anzi che all' alto paſſo tu m' affidi*. Antequam. viii. *E diſſe chi ſe tu, che vien anz' hora?* ante horam. *Inanzi* in ante, in antea. Propert. L. 1. 2. *Hic dominam exemplo ponat in ante meam*. Vox frequentiſſima apud deterioris æui ſcriptores, præcipue Marculſum in formulis. Etiam pro in poſterum, vt Galli, *en auant*. Vita Caroli M. p. 38. *Et exercitum ſuum pleniter inante mitteret*. Flodoard. L. ii. 17. *Vt quod perfectum habes inante valeat permanere*. *Dinanzi* de inante.

Cum vero *Anzi* ſumitur pro, *imò*, eſt *etiam*, Quin etiam, imo etiam. Vel & ipſum pariter ab *Ante*, vt ſit hoc prius, vel potius.

APPALTARE. *Appalto*. Vectigalia locare, aut conducere certis pactis, & conditionibus. *Adpactare*. Salmaſ. de fœnore. p. 516. *Pacter, vocatur qui menſam publicam à Magiſtratu conducit, ideſt publicanus, vel publici manceps, ac redemptor. Et quod agit in contrahendo cum Magiſtratu, & menſa publica conducenda, pacten, quod eſt conducere, ac redimere*. Quæ vocabula ex Latio in Belgium traducta ſunt, ex voce Pactum. Inde appaltare, ad pactare, vt Menagius obſeruat.

APENA. V. *Pena*.

APPENDICIO. Quod appenditur. Corrollarium. Inferioris æui ſcriptoribus, pro locorum circumſtantiis. Flodoard. Lib. II. 11. *Cum adiacentiis earum, domibus ſcilicet, colonitis, campis, aquarumque decurſibus, & omnibus appendiciis*. Inſubres pro iis quæ ad penſionem adduntur, vt oua, pulli, caro ſuilla. Veneti nobiliore vocabulo *Regalie*, appellant.

APPIATTARE. Accubare, corpuſque inclinare, ac deprimere, ſubſidere. Plicare, plicitare, adplicitare, *appiattare*. Dant. Inf. xiii. *In quel che s' oppiatò miſer li denti*. Et xix. *Per la fiſſura della pietra piati*. Quod aliqui haud recte à *platea* trahunt.

APPICCARE. Non ab impingere, aut impangere? Sed ab affigere, affigitare, *appiccare, attaccare*. Dant. Inf. xxv. *Le gambe con le coſce ſeco ſteſſe s'appicar ſi*. Item pro ſuſpendere, & in furcam agere. *Appiccar per la gola, & impiccare*. Quod olim damnati clauis cruci figebantur. Poſtquam furca ſubſtituta eſt, affigendi vox remanſit. Vnde & Iuriſconſulti, Furcæ affigere, improprie dixerunt. *Spiccarſi*, refigere. Dant. Inf. xxx. *O diſſ' io lui, ſe l'altro non ti ficchi Li denti adoſſo, non ti ſia fatica A dir chi è pria che di qui ſi ſpicchi*. V. *Attaccare*.

Inep. è qui à pilo, pilicare quaſi palo affigere.

APPOGGIARSI. Inniti. Adpodiare ſe.

Digitized by Google

Poggio. Podium, vel Mœnianum in Orcheſtra ſiue in primo ſpectaculorum gradu fuit, ſic dictum, vt Lipſius de Amphith. quia pedis modo proiectura, quæ podium facit, procedat. Qualia nunc fiunt extra parietem porrecta, inſtar pulpiti, ſubiectis mutulis è marmore. Vitru. L. v. 6. *Podii altitudo ad libramentum pulpiti, cum corona.* Philander. *Podium Mœnianorum habet ſpeciem, cuius pars, qua magis prouehitur, pulpitum eſt, veluti pergula quadam.* Vnde noſtra Mœniana, ſiue proiecturę, *Poggioli*, & *Pergoli*, à *Podiolo*, & *Pergula*. Iuvenal. *11. Omnibus ad podium ſpectantibus.* Ideſt nobiliſſimis, quia hic locus ſpectaculis proximus, ad ipſam Orcheſtram, ſiue primus Orcheſtrę gradus, vbi & Principes ſpectabant. Sueton. Nerone. *Toto podio adaperto ſpectare conſueuerat.* Septum autem erat pariete, aut columnis, ſiue pluteo, cui ſpectatores innitebantur. Vnde adpodiare, corpore, aut cubitis inniti, *appoggiarſi*. Galli, *Appuyer*. Fridericus de aucupio. L. 11. 76. *Falco appodiat ſe ſuper manu cum cauda ſua, & verberat manum cum cauda.* In Chronico Bohemico. *Sedebam quietus Pragæ, appodiatus lapideo parieti.* Item pro admouere, adclinare. Brito. Philip. L. 11. *Foſſis iam planis parmas ad mœnia miles Adpodiat.* Vnde ſellæ ſiue cathedræ, quæ reclinatorium habent, *Careghe d'appozo* Venetis dicuntur.

Quod autem Podia in altiore ædium parte ſtatuerentur, *Poggio*, pro tumulo, colle, & loco editiore. Dant. Purg. iv. *E diedi il viſo mio in contra'l poggio, Ch' in verſo il Ciel più alto ſi dislaga.* Inde *poggiare* per aſcendere, ſiue in altum niti apud eundem.

APRESSO. Proxime, *proxe*, *prexe*, *preſſo* adproxime, *apreſſo*. Non ab adpreſſum. *Apreſſare*, adproximare. V. *Preſſo*. *Da preſſo*, de proximo.

A prouo, ad prope.

APPROCCIARE. Adproximare. Dant. Inf. xii. *Che s'approccia La riuera del ſangue.* Vbi Land. non recte, *approda* explicat, aliud eſt enim *approdare* vt infra dicemus. Ergo ad proximat, aqua ſcilicet rotarum palmulis, ſiue radiis, quibus mola frumentaria vertitur. Purg. xx. *Dall' altra parte in fuor troppo s'approccia.* Inde.

APPROCCI, in re militari, Approximationes, vincæ ſcilicet, ac plutei, qui in obſidione tortuoſis flexibus paulatim mœnibus admouentur. Neque aptè, qui ab appropriando trahunt, quod verbum Latinum non eſt, licet à *prope* factum ſit, illudque Horatij *Plautus ad exemplum Siculi properare Epicharmi*, inuita Minerua, & veteribus libris, *propiare*, corrigunt.

APPRODARE. Nauem litori adpellere, adplicare, à Prora, quæ ripæ obuertitur. Inde ABBORDO. Cum naues incurrunt, aut harpagonibus, ac manibus ferreis nectuntur. *Venire al bordo.* Galli, *abborder*, approdare. Item cum aliquo congredi, tranſlate. Iidem *le bourd dell' eau*. ripa, litus. Germanis etiam *bord*, & *bort*, ora, litus: item extremitas, margo: vel ab *ora*, *ort*, *bort*, vel à *fartum*, quod laciniæ, & extremitas veſtium farcirentur. A quibus Galli *Broder*, & *border d'argent, de pierres*, oras veſtium, argento, ac gemmis ornare: *Bordeur*, & *Brodeur*, Phrygio, quia limbi ferme acu variantur, *Broderie*, limbus, acu pictus. Quia autem Bord, extremitatem ſignificat, quidam *Bordello* inde duxerunt, quod in extrema Vrbis parte lupanaria ſtatuerentur.

Præter hæc, *Proda*, putei ſponda, & crepido, ſiue Puteal. Galli. *Le bourd d'vn puits*. Dant. Inf. xxxi. *Così la proda, che'l pozzo circonda.* Et *Proda* pro ripa: quod proræ litori adpelluntur. Dant. Inf. viii. *Auanti che la proda Ti ſi laſci veder*, ideſt ripa paludis vt Landinus ibi. Et pro latere, ſiue ſponda. Inf. xxiv. *Et ecco ad vn ch'era da noſtra proda.*

Denique *Approdare*, prodeſſe. Inf. xxi. *Auenne à lui dicendo, che gl' approda.* Et Purg. xiii. *Come à gl' orbi non approda il Sole.* V. *Prode*.

ARALDI. Fęciales. Aldii, *miniſtri*, *ſerui*, vt infra in *Caſtaldo*. Germ. *Heroldt*. Voſs. de vit. Serm. L. 11. 9. *Ex* Her *quatenus dominum ſignificat, &* holt, *vel* hout, *ideſt fidus, ſiue fidelis; Vt* Heraldus *ſit, miniſter Principis, fidei nomine domino commendatus: quo internuncio, in bello indicendo; vel agendo de pace, aut induciis vteb utur.*

ARANCIO. *Naranzo*. Malùm aureum, qualia fuiſſe Heſperidum veteres crediderunt. Aurantium. V. Salmaſium Solin. 955. Inde colorem *Rancio* Auroræ tribuit Bocattius. Color aureus à Græco vocabulo, quod deſitum eſt vt Scalig. Exercit. cccxxv, vnde *Aurora*, Compoſitum remanſit, in Θησαυρός. Rancidulum ſapiunt, qui à *rancido* deducunt.

ARANDA, aranda. Dant. Inf. xiv. *Quiui fermammo i piedi aranda, aranda.* Ab *harente* factum Caſteluettus monuit. Ita & *Arente*, proxime. Vide.

ARAZZI. Aulæa, ſiue tapetia belluata. Atrebatica. Ab urbe Atrebatum, quæ *Arras* nunc dicitur. Maginus in Geographia. Fuit quondam Atrebatum Flandriæ primaria ciuitas, Vulgo *Arras*, à qua denominantur panni variis figuris contexti, qui vulgo dicuntur *Panni d'Arazzo*, & *Tapezzarie di Fiandra*.

ARBI-

ARBICOCCHI. *Bericocchi*, *Baccocchi*. Mala *Praecoqua*, ſiue præcocia. Armeniacorum ſpecies. Scalig. Exercit. CXLII. 4. Cardanum reprehendit, quod Chryſomela, pro anteperſicis, ſiue Armeniacis, ſiue Perſicis poſuerit, cum ex Plinio ſint cognomina Cydoniorum. Et Exercit. CLIII. 2. de Præcoquis, ac Nuci perſicis agit. Martial. Lib. XIII. 46. *Perſica, nucisperſica*. *Vilia maternis fueramus præcoqua ramis, Nunc in adoptiuis Perſica cara ſumus*. Salmaſ. in lemmate, *Præcoqua*, legendum cenſet. Vt ſcilicet quę antea fuerant Perſica præcoqua, per inſitionem facta ſint *Nuciperſica*, vt nunc etiam appellantur, & ideo pretioſiora. Quanquam ipſa Præcoqua non ſint vilia, ſed ab ipſa præcocitate, vt ceteri fructus tempeſtiui, in pretio.

Plerique cum Armeniacis confundunt: ſed Galenus L. II. de alim. fac. & L. VII. ſimpl. medic. Armeniaca diſcernit à præcoquis: hæcque illis multo præſtantiora eſſe teſtatur. Vere præcoqua Armeniacis maiora ſunt, & rariora.

Bericocchi vox extat apud Codinum pag. 29. Τὸ τῦ σκαράνιχυ βλάτιον βερικόκκινον. Colore mali Armeniaci, ſiue Præcoqui. Vet. Lex. Βερίκοκκα. *Pruna*.

ARCELLA. Oſtreorum teſta. Arcula, *arcella*. Feſtus. *Arca diminutiuum fecit Arculam, & Arcellam, vt à porco, porculum, & porcellum*. Item *Arcellula*. Greg. Turon. L. I. c. 4. *In hanc arcellulam ſolitus erat pater meus numiſmata aurea congerere*. Anaſtaſ. Paſchali. *In arcellam vero vbi venerabile caput eiuſdem Virginis condidit ſecit veſtem paruam de Tyrio*. Imo Voſſius in Etymol. putat Acerram thuris dictam, quaſi Arcula, arcella, acerra. Quia Feſtus ait quibuſdam Arcerram dici arcellam, ſiue arculam thurariam.

ARCHIBVGIO. Sclopus. Quaſi arcus perforatus. Illud quia in locum Arcus ſucceſſit, & vt arcus eminus petit, ac iaculatur: hoc propter fiſtulam, ſiue tubum, ex quo pila torquetur, quod *buco* foramen ſignificet. Polid. Virgil. de rerum inuent. L. II. 12. Voſſ. L. III. 21.

ARCHIPENDOLO. Libella. Philand. ad Vitru. L. VII. 3. poſtquam quid ſit regula, & amuſſis explicauit, adiicit. *Vtuntur etiam libra, quæ & libella dicitur ad directiones exigendas, & longitudines. Conſtat autem gnomone, id eſt regulis duabus, ita iunctis capitibus duobus, & diuaricatis alteris, vt rectum angulum efficiant, ab angulo pendente è filo plumbo, quod vbi tranſuerſa compacta tertia regula, deſcriptam in medio ad perpendiculum lineam tetigerit, iudicabit libratam longitudinem. Inſtrumentum noſtri* Niuellum, *Itali partim* Liuellum *partim* Archipendulum. (*à perpendiculo*) *nominant*. *Sicut quod ad perpendiculum eſſe dicimus, id eſſe aiunt factum ad plumbum*. Dant. Inf. XIX. *Montati dello ſcoglio in quella parte, Che à ponto ſoura 'l mezzo feſſo piomba*. Quæ nempe ad perpendiculum, ſiue lineam, ex qua plumbum pendet, ad foſſæ medium reſpicit.

ARCIGNO. Vultus adductus, & contractus: quod fit, cum aliquid acre, & acerbum deguſtatur. Neque ab *arrigendo*, neque à *rixa*, *rixino*, quę nihil ad rem faciunt. Sed translatum ab arcu, quod vultus veluti in arcum contrahatur. Gallicum *Rechiner*, aliunde eſt, *rechinè*, & *rechigne*, nempe vultuoſus, irata fronte, quod Itali *Ricagnato*, & *viſo cagnazzo*, à canibus cum hirriunt, & ringuntur, id eſt rictum irati contrahunt. V. *Reſignato*, & *Ricagnato*.

ARCIONE. Sellæ, ſiue ephipii pars arcuata. Dant. Purg. VI. *E doureſt' inforcar li ſuoi arcioni*. Vti voce, *inforcar*, rem ipſam expreſſit, id eſt ephippii partem bifidam, qua equi armis adhæret. Fridericus de aucupio L. II. 71. *Deinde ponat pedem in Staffa ſella, accipiens arcum ſellæ anteriorem cum manu ſua*. Salmaſ. Hiſt. Aug. pag. 164. Arcionem *Aſtrabam* appellatam obſeruat ex Suida, ἀστράβη τὸ ἐπὶ τῶν ἐφιππίων ξύλον, ὃ κρατοῦσιν οἱ καθεζόμενοι. Lignum in Ephippiis, quod ſeſſores tenent. Hinc ἐκ τῆ ἀστράβης ἀποσφίζειν, apud Nicetam, ex equo deturbare, quod Galli *deſarçonner*. Addit à Græcis recentioribus Κοῦρβια appellari, ligna ſcilicet ſellæ incurua, ſiue *Arciones*.

ARCOLAIO. V. *Aſpo*.

ARDIRE. Audere, *Ardito*, audens. Siluius ab ardeo, à quo *enhardir*, animos addere. Bodinus Method. Hiſt. p. 511. *HARD. Celticum eſt, quod Germanis robuſtū ſignificat: nobis audacē, adiecta vocali, quam è fine dictionum Germani ſæpius eximunt. Ita ipſi* hardiment, nos *hardiment*. *Hinc etiam HARD, ramum vocamus contortum, quo nihil fortius: & pœnam* Hard, *id eſt laqueos quo veteres pro funibus vtebātur*. Bernard ex Germ. *Bern*, *& Celtico* Hard *id eſt Vrſi potens*. Leonard, *populi robur*, *vt Græci Leoſthenes, & Demoſthenes*. Si nipplicius tamen vincetur ab *Audens*.

ARELE. Florum, & olerum puluini, Areolæ. Columel. Lib. VI. *Areolas facito*. Veteribus porcæ. Barbarus Gloſ. Plin. *Campani hodie porcas vocant puluinos, ſiue hortulos, in quibus veluti ſulcatim, ſua cuiuſque generis olera ſeruntur. Id genus, & area dicuntur multis locis, apud Columellam quoque*. Inſalubres appel-

lant *Proſe*, vel à porcis, vel quod in rectum ſulcatim ducantur.

ARENGO. *Rengo*. Halec, vel à Germ. *Haring*. Nam Halec liquaminis genus è piſcium inteſtinis. Voſ. de Idololat. L. IV. 27 à *ταρίχος*, quia ſale conditur.

ARENTE. Inſubres, Proxime. Hærens, hærente, adhærente, *Arente*, *Arente à me*, prope me. *Aranda* vt ſupra dictum eſt. Prouinciales. *Aderen*, *oderen*. *Arent' arente*, proxime.

ARFIARE. *Reſpirare*. Adflare. Flatum, ſiue ſpiritum ducere. Voſ. Etym. de permut. literarum. *D. mutatur in R. Veteres pro AD. AR, ſæpe adhibebant, vt in Arceſſo, arrepo, arrideo, aruorſum pro aduorſum*. Scalig. ad Varron. *Arcerra, pro acerra, vt aruenire, arcedere*.

ARGANO. Non ab Organum, ſed ab Ergatum. Phil. Vitru. x. 4. *Ergata, machina tractoria, vel hoc à ſucula differt, quod axe eſt recto. Nam etiam vectibus ſicut ſucula verſatur, non id quidem brachiorum ductu, ſed obnitentibus, & ambientibus vectarijs, Itali* Arganum *vocant*. Barbarus Gloſ. in Plin. *Epogon vero, ideſt Artemo genus eſt trochlea, quod & Ergata dicitur Vitruuio, idque vernacula ſimplicitas appellat Arganum*. Baldus. *Si Græcam vocem Latine reddas, non male dixeris operariam machinam. Etenim, & Operarios ipſos ἐργάτας, & poeticè ἐργατῖνας Græci dicunt. Apud nos voce ſemi Græca, imò ſi A, in E, mutetur, tota Græca Arganum. Eſt enim ἔργανον, & ἐργαλεῖον, inſtrumentum, artificiumue*.

ARGINE. *Arzere*. Agger, à ſexto caſu, *Aggere, argere, argine*. Pro tumulo, ac terræ lapidumque aggeſtu, coercendis fluminibus, & pro via publica lapidibus extructa, vt apud poetam V. *Qualis ſæpe via deprenſus in aggere ſerpens*. Seruius. *Agger eſt media via eminentia, coaggeratis lapidibus ſtrata, unde via aggere dicit*. Quia vero antiqui AD, etiam AR dicebant, hinc factum vt etiam *Arger*, dixerint pro *Agger*, vt Priſcian. L. I. de liter. permutatione. Amian. L. VIII. *Duarum turmarum equites, ab aggeribus publicis longius diſcedebant*. Gloſ *Agger, ſtrata, via publica*. Iſidor. L. X. . *Agger eſt media ſtrata eminentia, coaggeratis lapidibus ſtrata*. Sulp. Seuer. in Vita S. Martini. *Per aggerem publicum pleno militantibus viris fiſcatis theda veniebat*.

Patauij vicus eſt, qui dicitur *Ali Arzere*, & alter ſuburbanus. *Vico d Arzere*, ibidem dicitur *la leuata*, vbi viæ eminentioribus lapidibus aggeratæ ſunt. Item la *montada* Vicus item prope Vrbem, à terræ aggeſtione, & lapidum accumulatione.

ARIA. pro Cœlo. *Bona, e cattiua aria*. Cœli clementia, & grauitas. *Aria ſottile* Cœli tenuitas, & cetera in hunc modum.

Aria della canzone. Aira, Æra. Salmaſ. H. Aug. 352. *Rhytmum in cantione veteres vocarunt, quam nos hodie vulgo Æram cantionis dicimus: Rhythmus enim latine numerus dicitur*. Virgil. *Numeros memini ſi verba tenerem. Canticum diuiditur ſecundum Plotinum in numeros, & verba*. Idem Virgilius *in numerum ludere dixit*, quod Seruius interpretatur ad numerum ſaltare, & cantilenæ modum (*ſecondo l'aria della canzone*) Æra autem idem quod numerus Lucilius. *Hæc eſt ratio, peruerſa æra, ſubducta ſumma improbe? An hoc vocas rationem, peruerſos calculos (qui æres, & æra dicebantur) & ſummam improbe ſubductam? Hinc Æra, æra, pro numero, & numeri nota, vel calculo apud recentiores. Sic æras breuiores*. Sextus Rufus dixit. *Secutus morem calculorum, qui ingentes ſummas æris breuioribus exprimunt, res geſtas ſignabo, non eloquar. Inde nos Æram cantionis pro numero vel rhythmo cantionis vocamus, & Æras pro cantionibus* (Aria, & aira, *per dialyſim*) *eodem plane modo, quo & Latini numeros, pro canticis ipſis, vel carminibus vſurparunt*.

Ceterum quod ad Rhythmum attinet, idem obſeruat hodiernam Gallicam poeſim totam Rhythmicam eſſe (vt eſt Italica, & aliarum gentium) certo ſyllabarum ad rhythmum copulatarum, libero ſcribentis arbitrio currens. Nec enim proprie pedum dimenſione vti, ſed *Rhythmum*, male vocari in noſtra poeſi, ſyllabarum ad finem cuiuſque verſus, in eundem ſonum recidentium deſinentiam, atque ita finem rhythmi, rhythmum improprie appellari *la Rima*. Inde *terza*, & *ottaua Rima*. A rhythmo ſcilicet, ſiue numero, vel continuo, vel alternatim, vel certis ſpatijs cadentes ſimiliter ſyllabas *Rimom* appellamus.

Dantes tamen *Rima*, iuxta veterum ſententiam accepit pro carmine, ſiue metro. Inf. XIII. *Ciò ch ha veduto pur con la mio rima*. Ibi enim loquitur Virgilius. Nullum certe Gallieum, aut Italicum carmen ſine numero eſt, ac ſyllabarum menſura, quæ loco pedum apud Latinos. Poteſt tamen eſſe iſte numerus etiam ſi extremæ ſyllabæ ſimiliter non deſinant, vt improprie Rima dicatur illac ſyllabarum ſimilis deſinentia. Quanquam eum Seruius Rhythmos ſonos interpretetur, eſt quidam ſonus in illis ſyllabis in idem eadentibus.

Talia ſuperiori ſeculo Latina carmina in eaſdem ſyllabas deſinentia, adeo in delicijs fuere, vt non dubitauerit, Petrarcha illa ſepulchro ſuo adſcribere, quæ nunc modeſtiores rident. Tales verſus Leonini dicti, de quibus Scaliger in poetica. Magna etiam hymnorum

norum ſacrorum pars hac modulatione concinnata, de quibus idem Salmaſius p. 350.

ARIA *del viſo*. Aſpectus, oris lineamenta. *Aria gentile*, *aria nobile*. Menagius Orig. Gall. pag. 21. ſuſpicatur eſſe à Germanico *Ardt*, quod eandem rem ſignificat. Sed pag. 753. explicans *Viaire*, quod antiqua voce apud Gallos ſignificat *Viſum*, ſiue *aſpectum*, recte à *Viſarium* deducit, ſiue *Viſorium*. *Viſaire*, Inde *Aria* per aphæreſim. Poteſt etiam ab *Æra* deduci, vt paulo ante diximus. Galli, *Air du manere, de geſte, & action*. Modus, forma, geſtus, ab *æra* numero, ſymetria.

ARLIE. Inſubres vocant ſuperſtitionem, & vanam ominum obſeruationem. Ab *hariolis*, ſiue fatidicis, & coniectoribus. Vnde hariolari vana iactare, & falſa. Terent. Eunuch. Act. 4. 5. *Vah hariolare, eueniſſe ex ſententia*. Inde ſuperſtitioſus, pro diuino, ſiue hariolo. Plaut. Curcul. III. 1. *Superſtitioſus hic quidem eſt vera prædicat*. Idem Amph. *Atque haud longe abeſſe oportet: verum longe hinc abfuit*. SOS. *Illic homo ſuperſtitioſus eſt*. Ideſt hariolus, qui ſciat, me longe hinc abfuiſſe.

ARMARIO. *Armero*. Armarium locus reponendis armis. Deinde proſcrinio, vbi libri, cibaria, & id genus reconduntur. Vopiſcus Tacito. *Habet Bibliotheca Vlpia in armario ſexto librum Elephantinum*.

ARME, pro Inſignibus gentilitijs. Quod ſcilicet ea in clypeis pingerentur, vel cælarentur. Clypei autem proprie *Arma* dicta. Seruius ad illud Æneid. III. *Ære cauo clypeum magni geſtamen Abantis, Poſtibus aduerſis figo, & rem carmine ſigno, Æneas hæc de Danais victoribus arma*. *Sane*, inquit Seruius, *hic Arma*, *clypeum ſolum dicunt*, *vt At Lauſum ſocij exanimem ſuper arma ferebant*. Vnde Arma Ancilia, & Imagines thorace tenus depictas Latini dixerunt clypeos, Græci ὅπλα. Ita & armorum exercitium in ſolo clypeo, & gladio conſtabat, vt Salmaſ. ad Hiſt. Aug.

Hæc poſtea inſignia, ſiue Arma, ad ſigilla, ſiue annulos ſignatorios tranſlata, & facta familiarum ſymbola, ſiue notæ quibus ab aliis diſtinguerentur, pro cuiuſque libito. Sed præcipuè temporum decurſu, ex ſtudiis factionum. Nam poſtquam Italia in partes ſciſſa, diraque Guelforum, & Gibelllnorum nomina audita ſunt, hique Cæſarem, illi res Pontificias ſecuti, fermè Aquilæ à Gibellinis, à Guelfis Leones in Inſignibus vſurpari cœpta. Colores autem haud dubie, arcæque clypeorum, vulgo *Campi*, & tæniarum diſcurſus, à veteribus Circi factionibus tracta; Quæ cum eſſent quatuor, Veneta, Praſina, ideſt, cærulea, & viridis, eæque præcipuæ, Albata, & Ruſſea, Ad eas Inſignium, atque Armorum colores referendi ſunt; Quemadmodum inſeruorum veſtitu, & verſicolore cultu, quæ vulgo *Liuree*, de quibus infra.

ARMELLINI. Mala Armeniaca. *Armegnaghe*, Inſubres *Mugnaghe*. Poteſt etiam Armellino, eſſe ab Amerino. Macrob. II. Sat. 15. ex Cloatio. *Sunt autem genera malorum, Amerinum, Cotoneum, Citreum, &c.*

ARMELLINI. Ermellini. Pelles pretioſæ muſtellæ Alpinæ, albæ. Belgis *Armelijn*, Anglis, *Hormine*, Hiſp. *Harmine*. Scalig. Exerc. cx. 4. *Hermellinus mus Sueticus, quem Philoſophus murem album appellat*. Galfridus Monæmuth. L. IX. 13. *Cuius dapifer herminio ornatus, mille vero nobiliſſimis iuvenibus comitatus eſt, qui omnes herminio induti, fercula cum ipſo miniſtrabant*. Voſſ. L. II. 9.

ARNESE. Voſſ. L. II. 9. *Harnaſchs*, *armatura ex Germanico Arnaſch, vel Arniſch*. Subiicit, amicum ſuum putare eſſe ex *Ærineus*, ab ære, quia præcipue dicatur de thorace æreo. Verum arma ærea, Græcis quidem teſte Homero cognita, Germanis nequaquam. Sed etymi incertus eſt. Nobis videtur ab *Armitium*. Nec pro thorace tantum ſumitur, ſed pro armatura etiam crurum, atque ocreis ferreis. Generice autem pro Inſtrumento. Nam inſtrumenta *Arma* dicuntur. Virgil. *Cerealiaque arma expediunt*. Seruius. *Fugiens vilia ad generalitatem tranſijt, quæ ad omnia inſtrumenta pertinent, ideſt Arma*. Et ad Ecl. III. Arcum & calamos *Arma* paſtorum appellat. Hinc Dantes pro præſidio, atque ornamento accepit. *Siede Peſchiera, bello e forte Arneſe Da fronteggiar Breſciani, e Bergamaſchi*. Purg. XIX. *Di ſopra fiammeggiaua il bel Arneſe*, pro candelabro. Boccat. II. 5. *Et altri aſſai belli, e ricchi arneſi vedi*. ideſt Inſtrumenta.

ARNIE. Apum aluearia. Apiarium, arniarium, *Arnium*. Vel Aluearium, Arniarium, *Arnio*.

ARPA. Inſtrumentum muſicum. Pap. *Arpa dicta à gente Arporum, qui hoc inſtrumentum muſicum inuenerunt*. Alii ab ἁρπῇ quod in extrema parte incuruetur, ſicut harpen gladium falcatum dixerunt. Porro Arpan veterum ſambucam fuiſſe credit Turneb. L. XX. 1. Et Marcel. Donat. in Liuium L. XXXIX. Ex Porphyrio in Ptolomæi Armoniaca, vbi ſcribit. *Sambuca triangulum inſtrumentum eſt, quod ex inæqualibus longitudine, ſicut, & craſſitudine neruis efficitur*. Diuerſam quidem à lyra tradit Scaliger ad Manilium p. 415. Sed ab ipſa ortam. Ipſum videre eſt operæ pretium.

ARPE-

Digitized by Google

ARPEGARE. Occare, glebas contundere ab Erpice Et picare, *Arpegone, rampicone, arpeone*. Harpago, quo veteres vſi in naualibus prælijs, ad naues apprehendendas; quos deſcribit Liuius Lib. x. *Rampicone* propriè inſtrumentum, quo ea quæ in puteum, aut fluuium deciderint, extrahuntur. Cuius inuentor traditur Anacharſis Plinio L. VII. 56. Papias *Lupus ferreus, arpax, qui & canicula*, *quia ſi quid in puteum ceciderit rapit*. Inſubres *Rampinera*. Ita perticæ, conta vncis, ſiue in curuo ferro præfixa, *Rampali* dicuntur. Ita *Arpione* indidem. Vel ab *Arpedon*, quod Gloſſæ Vet. *Pendiculam* interpretantur. Funem pendulum, & vncum ferreum vnde aliquid religatur.

ARRANCARE. Enſem ſtringere, vel ſclopum obuertere, ab arcu, inarcare, *arrancare*; arcum tendere, & ictum minitari.

ARRAPARSI. Reptare, reptitare, adreptitare. *Rampegare, Aggrapparſi*, vnguibus aliquid carpere, ſiue arripere.

ARRANDELARE. Iaculari. Rotare, rotulare, *randellare*. Lucil. VI. *Rotantque cauis flammam fornacibus intus*. Adrotare, adrotulare, *arrandellare*: Galli. *Arrocher*, adrotare, non à *roche* Sic Hiſpani *Arrojar*, non à ruina, ſed à rotando. Dant. Inf. xxx. *Et rotollo, e percoſſelo ad vn ſaſſo*. Vel à funda, fundibalum, *frondulare, rondolare, randellare*. V. *Randello*.

ARRECCARE. *Reccare*, afferre, adducere, portare. Per aphæreſim à Carricare, carro ferre, adducere, portare. Inde ad alia tranſlatum, quæ manibus, aut humeris afferuntur. *Recare* enim *portare*. Dant. Purg. XXVI. *Perche l mortal, pe l voſtro modo reco*. Mortale corpus porto Inf. XXVII. *Onde mia colpa tutta reco*. Affero. Apte Hiſpani *Acarrear*. V. *Reccare*.

ARREDO. V. *Corredare*.

ARRESTARE. Comprehendere, manum inijcere. Siſtere, aut ſiſti iubere. Siſtere, reſtitare, arreſtare. *Reſtitit Æneas*. *Arreſto*, pro placito, ſiue decreto Senatus. Ἀρεςὸν, vt Budæus ab ἀρέσκειν, placere, & ita *Areſtum* Curiæ placitum: vt ſimplici *R* ſcribendum ſit. Menag. ab *arreſtare* rem ſtabilem reddere, ſiue ſtatuere, vt *Arreſtum* ſit ſtatutum. Veriſimilius videtur, cum Arreſtare vt diximus, ſit vadari, ſiue hominem, vel rem placito Curiæ, vel Principis ſiſtere, vel detinere, vt & Voſ. L. IV. I. *Arreſtum* ſit ſententia Senatus ſuper eo, qui vadatus eſt, ſiue ſe iudicio ſiſtere coactus. Charta Ducum Normanniæ apud eundem ibi. *Si debitor intra Rhotomagum venerit, ex quo de equo deſcenderit, caſtallum, vel herneſium ſuum poterit arreſtari*: ideſt comprehendi, teneri, ſiſti.

ARRICCIARSI. Inhorreſcere, capillos arrigere. Virg. *Steteruntque comæ* Dant. Inf. XXIV. *Già mi ſentia tutt' arricciar li peli Dalla paura* Non ab *Ericio*, vt vult Landinus. Gloſ. Ὀρθοτριχιῶ, *horripilo*. *Aggricciarſi, accapricciarſi*: Dant. Inf. XXII. *Io vidi, & anche il cuor mè n' accapriccia*. Vbi Land. *Capriccio* ait ſignificare horrorem, cum pili arriguntur, ſed de erycio, fugit eum ratio, eſt enim ab *arrigere*. *Arrectæque comæ*. Item *Raccapricciarſi*. Inf. XIV. *Il cui horror anchor mi raccapriccia*. Idque ex frigore, frigus à pauore.

A Raccapriccio factum eſt *Riprezzo*. Inf. XVII. *Qual e colui, ch' hà ſi preſſo il riprezzo Della quartana*. Landin. *Ribrezzo, Capriccio*, ſiue rigor quartanæ, cuius frigore pili arriguntur. Ita enim intelligendum, quod ſequitur. *E trema pur tutto guardando il rezzo*, Vbi *Rezzo* eſt frigus, non vmbra, vt vult Landinus. Quamuis propriè *Rezzo* eſt tenue, & opacum frigus, ab aura, *auritium*. Inf. XXXII. *Poſcia vidd' io mille viſi cagnazzi Fatti per freddo; Onde mi vien riprezzo, E verrà ſempre de gelati guazzi*. Sequitur enim *Io mi gelauo nell eterno Rezzo*. V. *Rezzo*.

ARINGO. Vox in cuius notatione eruenda, fruſtra viri doctiſsimi deſudarunt. Amphitheatri caueam, ſiue locum in quo Gladiatores, & Beſtiarii pugnabant, *Arenam* appellatam fuiſſe, quod Arena ſpargeretur, tum, vt plantæ conſiſterent, tum ne ob cruorem laberentur, nemo ignorat. Ex quo, in Arenam deſcendere, & collato pede in Arena depugnare. Inde *Arenicum*, & *Arinicum*, & *Aringo* pro ipſa pugna, & certamine: etiam cum equites in ſtadio infeſtis haſtis concurrunt. *Metterſi in' aringo*: & *aringato*, pro ipſo pugnæ procinctu. Vill. Lib. VII. 8. *Il Rè Carlo veggendo Manfredi, e ſua gente venuti al Campo aringati per combattere*. Et cap. 27. *E ſtauano aringati l'vna ſchiera appetto all'altra buona pezzo*. Poſtea tranſlata vox ad forum, non ſolum quia ibi eſt certamen ingeniorum, ſententijſque, & orationibus contenditur: ſed quia veteres eadem metaphora vſi ſunt. Seneca. *Hoc ita habitum eſt, ſcholam quaſi ludum eſſe, forum Arenam*. Nam ludus erat in quo Gladiatores exercebantur, & per ludum ſimulachra veræ pugnæ in Arena edendæ, batuentes edebant. Sic Plinius in Epiſ. *Arenam ſuam* appellat Centumuiros, in quorum iudicio cauſidici orationibus certabant.

Ita nunc *Rengare*, & *Arengare*, ſententijs, orationibus in foro, Comitio, & Senatu contendere. Locuſque ipſe, & ſuggeſtus, ſiuè

Pul-

Pulpitum, *Renga*, & *Aringo*, & *Ringhiera* appellatur. Dant. Par. 1. *In ſin à quì vn giogo di Parnaſo Aſſai mi fu: mà hor con amendue M'è buopo intrar nell'Aringo rimaſo*. Landinus notat, *Aringo* lingua Ethruſca ſignificare Pulpitum, & locum editiorem, vnde dici *ringhiera*: atque ita per ſimilitudinem, iugum Parnaſi appellari *Aringo*. Sed non eſt iſta Poetæ ſententia: non enim iugum appellat *Aringo*, ait enim, cum ex bicipiti Parnaſo, vnum iugum ſibi ſatis fuerit, nunc vtroque ſe iturum, & cœptum opus perſecuturum. *Mà hor con amendue, &c.* Itaque hic *Aringo* eſt ipſum opus, ſiuè cœptum Poema: quaſi ingreſſurus ſtadium, & Arenam, atque ingenij certamen editurus, ac ſi diceret, *per finire l'incominciata carriera*. Bocat. G. 11. n. 8. Initio. *Ampiſſimo campo, è quello per lo qual noi hoggi ſpatiando andiamo, ne ce n'è alcuno, che, non che vn' Aringo, mà dieci, non ci poteſſe aſſai legiermente correre*. A certamine equorum per Circum.

Aringare Oratione contendere Vill. VII. 79. *Gli Antiani le comandarono, che non diceſſe, che era pena cento libre, chi aringaſſe contra al comandamento delli Antiani*. Etiam pro Oratione. Idem Lib. IX. 135. *Rettorico perfetto, tanto in dittare, verſificare, come in Aringa parlare*. Et Lib. X Cap. 50. *A ciò che fù propoſto, e detto per li Savi del Duca ſauiamente, & con belle aringherie fornite di molte auttoritadi*.

Quod autem pulpitum etiam *Ringhiera* appelletur. Hiſtoricus Florentinus Lib. II. *Quando il Duca accompagnato da M. Gioan della Toſa, & tutti i ſuoi conſorti venne in Piazza, & inſieme con la Signoria ſalì ſopra la Ringhiera, che così chiamano i Fiorentini quelli gradi, che ſono à piè del Palaggio de' Signori, doue leſſero al Popolo le conuentioni fatte intrà la Signoria, e lui*. Scilicet illi gradus idem fuere, ac Roſtra apud Romanos, ex quibus Magiſtratus populum alloquebantur. Ita, & in Comitijs, ſiue magno Concilio Venetijs, pulpitum vocatur *Renga*, & *andar in Renga* ſuggeſtum aſcendere.

Præterea *far Rengo*, eſt ſententiam pronunciare damnandis reis. Stat. Pat. Rub. XI. *Quando ſunt legenda in publico arengo condemnationes corporales*. Quia autem æris campani ſonitu populus ad id conuocatur, *Sonar Rengo*: etiam cum ad ſupplicium ſpectandum funeſto eodem pulſu Ciues conciuntur: quod apud Romanos Claſſico fiebat, vt apud Tacitum Lib. III.

Cæterum in omnibus fermè Italiæ Vrbibus fuere Amphitheatra, ſiue Arenæ, vt Romæ *Coliſeum* à Solis Coloſſo, quaſi *Coloſſeum*. Veronæ reſtat adhuc integrum vnicum, atque admirabile vetuſtæ magnificentiæ monumentum, Mediolani fuit vbi nunc eſt forum Mercatorum. In quo æs campanum, cuius ſigno olim populus in Comitium conueniebat, ſiuè in Arenam: vnde *ſonar Rengo* nunc quoque ibi dicitur, cum eiuſdem tintinabuli ſonitu ad ſontium ſupplicia populus conuocatur. Viſitur etiam Parauij Amphitheatri Area, ad templum Eremitarum, vaſta, atque ouali planitie, quæ vocatur *Arena*, in cuius extimis parietibus adhuc veſtigia cernuntur, quibus gradus ſpectaculorum adſtituti erant, item cryptarum, atque portarum. Diruto Amphitheatro, ruinæ ceſſere lupanari, vt reſtatur Scardeonius, inde purgato loco à Fuſcaris Patricijs Venetis, magnificentiſſimæ ædes extructæ.

Galli etiam orationes forenſes, ac Senatorias, actionesque Patronorum vocant *Harangues*, non tamen a Germanico *Huborung*, vel Anglico *Hearing*, quod ſignificat auſcultare, ſed ab eadem qua, Itali origine. Quia autem pugnaturi in Arena in ordinem, ac ſeriem diſponebantur, iidem Galli *Rang* prò ordine dicunt, & *Rangier* diſponere. Et *Rangee* ſeries.

Cum igitur ab Arena ſit, perperam faciunt qui duplici R. ſcribunt, licet veterum aliquorum auctoritate nitantur.

ARRIVARE. Adpellere, nauem ripæ, vel litori adplicare. Adripare, ad alia tranſlatum pro peruenire. In Priuilegio Federici I. Imper. Vrbi Laudenſi conceſſo Anno M C. LVIII. *Ne aliquis aliuod ad naues arriuandas in toto flumine Abduæ, ordinetur*. Extat apud Villanouam Hiſt. Laud. L. II. Hinc *Arriuare*, & *riuare* pro finire, ſiue ad finem peruenire. Qui enim nauim adpellit ripæ, inſtitutum curſum terminat. *Cum reduces ſtant litore puppes*. *Riuare*, etiam, & *arriuare*, pro aliquò peruenire, ſiue pertingere, non recte Erythræus à riuis deducit, nam eſt ab eadem origine, pro finire, qui enim aliquò pertinet, & extenditur illic finit, ſiue finem obtinet.

ARROGERE, adiicere, adiungere. Petr. *E duolmi ch'ogni giorno arroge al danno*, accedat aliquid, augeatur. Vel ab *Adgrego*, vel *addaggero*. Nam *adrogo*, aliud ſignificat. Inde *Arrota* acceſſio, augmentum. Vil. VIII. 68. *E per arrota della piſtolenza, fù l'anno gran fame*. Et Lib. IX. 304. *E per arrota al primo fallo*.

ARROSTIRE. Torrere, attorrere. *Arroſto*, *Roſto*. Attoſtum, quaſi *Attoriſtum*, *roſtum*.

ARROTARE. Ferrum acuere, ſaxo aſpe-

rare,

rare, à rotâ, ſiue mola inſtar rotæ, vnde *molare i coltelli*, & *Mola coltelli*, Samiator, Acutiator, vt Vet. Gloſſæ.

ARROVELLARE. Indignari, excandeſcere, & veluti rabie corripi. Non à *rebellis*, ſed à *rabie*, *arrabiare*, *arrabulare*, *arrouellare*.

ARRVFFARE. V *Rabuffato*.

ARSENALE. Nauale, armamentarium. Quidam quaſi *Arx naualis*. Meurſius in Gloſ. putat Græcos vocem Ἀρσηνάλης ab Italis accepiſſe. Menagius Orig. Gal. affert Inſcriptionem naualis Bizantini ab Theophilo Imperatore. ΤΟΥΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟΤΑΤΟΝ ΑΡΣΕΝΑΛΗΝ, quæ cum ferme ante DCCC annos poſita ſit, veriſimilius eſt, Italos à Græcis, quam hos ab illis accepiſſe. Coaruvias cenſet *Darſenna* eſſe vocem Arabicam, quæ ſignificat Nauale, ſiue Armamentarium. Quod confirmatur, quia & Itali, locum vbi naues ſtatuuntur *Darſenna*, appellant, vt Genuæ, & Liburni, & Turcæ *Terſbane*, pariter naualia appellant. Optima conjectura videtur, vt ſit *Arx naualis*. Vt Venetiis Nauale toto Orbe celeberrimum in Arcis formam conſtructum eſt.

ARSO. *Arſura*. Venetis pro paupere. *Aridus*. Martial. *Nec deſit cereus aridi clientis*. Pap. *Tenuis, nudus, pauper, aridus*.

ARTICHIOCCO. *Carcioffo*. Cinara. Articactum, articoctum, *Articiocche*. Gloſ. Acactum, ἀκάνθα ὡς Λυκιάνος. Vulcanius perperam poſitum notat pro Λυκίλιος. Mirum tamen eſſe, ſi Acactum dixit Lucilius, pro ἀκάνθα. Potius enim dicendum fuiſſe, Cactus, creberrimus in Sicilia, vt ſcribit Hermolaus Corollar. 695. in Dioſcorid. Vulgo vocari Cardum, notiſſimum in deliciis menſarum ſecundarum. Tertul. de pallio. *Eradicato omni aconito hoſtilitatis, & cacto, & rubo ſubdola familiaritatis*. Plin. L. XXI. 16. ex Theoph. L. VI. 4. *Cactos quoque in Sicilia tantum naſcitur; Cuius in terra ſerpunt caules à radice emiſſi, lato folio, & ſpinoſo: caules vocant cactos, nec faſtidiunt in cibis, inueteratos quoque*. Athenæus L. II. Ait Cactum eſſe, quem Romani vocant carduum, Græci κινάρα. Apud eundem Ptolomæus Rex Ægypti Cinaram deſcribit aculeatam, neque aliter edulem, quam demptis aculeis. Ex quo probare nititur Euſtathius, aliud eſſe Cinaram, aliud cactum, quia non ſit adeo aculeata Cactus, ſed ſunt diuerſæ cinararum, ſiue cactorum ſpecies; aliæ aculeatæ vt in Gallia Ciſalpina, aliæ ſine ſpinis, vt apud Venetos, Galli *Artichaut*. Germ. *Artichoct*. Hen. Steph. in Appendice Theſ. poſtquam multa de Cacto attulit, addit, vulgo dicuntur *artichaulx* quaſi ἀρτυτικοὶ καυλοί. Caules conditanei, vt volunt nonnulli. Nam ἀρτυτικὰ pro fructibus Cinaræ apud Trallianum. Artiochiocco, ſiue artitici caules, ideſt conditanei, ſiue conditaneæ cacti. *Articacti*, *artichiocchi*.

At Carcioffo, eſt à Carice, quod idem Caricioffo. Gloſ. Κινάρα, *Cinara*, *Carduus*, *Carix*, ſiue *Carex*. Et *carice paſtus acuta*. A Carice, caricetum, cactum, articactum, quod idem ac *Carcioffo*. Hiſp. addito articulo Arabico *Alcarchofa*.

ARTIGLIERIA. *Bombarda*. Voſ. L. III. I. dictam cenſet, quaſi *Arcualia*, quod in locum arcuum ſucceſſerit, vt *Archibugio*. Menagius ab antiqua voce *Artiler*, quod eſt arte aliquid firmare, ac munire. Ars, actus, *Articularia*. Artem autem eſſe, quod inferius ſeculum, *Ingenium* appellauit, machinam ſcilicet, & novum inuentum. Neutram notationem approbare poſſumus; Credimus vocem formatam: quod iugis boum, aut equorum trahantur. Trahere autem *Tirare*, vt ſuo loco dicemus. Atque ita Attiralia, Attiralîa penultima producta, demum Artilaria. Ita ab eodem Trahere, dicitur *il Treno dell' Artiglieria*, ſiue *Traino*. Nam *Trainare* pro trahere, inferiori æuo vſurpatum oſtendemus. Si quis meliorem coniecturam afferet, haud leuem gratiam inibit.

ARTIGLIO. Vngues auium præcipuè rapacium. Falces, Articulus. Licet enim nodu[illegible] ſiue membrorum iuncturam ſignificet, ſumitur etiam pro digitis. Ouid. Pont. II. *Vtiſ ſollicitis ſupputat articulis*. Inde ad aues tranſlatum, vt ſint articuli digitorum internodia. Hiſp. *artejos*, vngues ad vnci. Plinio. Falculę. Albert. M. de Falconibus cap. 5. *Sit igitur coxa longa, & bene pennata, & crus curtum, & pes bene patulus, & digiti fortes, & præcipue in nodis articulorum, & vngues fortes*. Et cap. 8. *Et pedes habeat nodoſos in articulis digitorum*. Inde Articuli, pro digitis & vnguibus auium. Dant. Inf. XIII. *Piè con artigli, e pennuto il gran ventre*. Idem artigliare. Inf. XXII. *Ma l'altro fù ben ſparauier griſagno Ad artigliar ben lui*.

ARTIMONE. Velum. Artemo. Dant. Inf. XXI. de Venetorum naualibus. *Altri fà remi & altri volge ſarte, Chi terzeruolo, & artimon rintoppa*. Landinus tria eſſe velorum genera tradit. Maius, quod Artemo, medium, & tertium, *Terzerolo*. Landino adſtipulatur Bayfius, quod ſcilicet Veneti velum maximum ita vocent. Alciatus velum additittium, quod maiori additur, & aſſuitur, ab ἀρτάω, quod eſt aſſuere, & appendere. Vitruvius L. x. 5. de Machinis tractorijs. In radice autem ma-

chinæ

Digitized by Google

chinæ collocatur tertia trochlea. Eam autem Græci ἰπάγοντα, noſtri Artemonam appellant. Philander ibi varias de Artemone opiniones affert. Nam illud actuum Apoſtolorum cap. 27. *Sublato artemone ad aura flatum*, Interpretes velum parvum eſſe dicunt. Alii velum addititium. Iſidor. dirigendæ potius nauis cauſa, quam celeritatis adhibitum tradit L. xix. 3.

Duo ergo ſignificat apud veteres, Velum, quodcunque illud fuerit, & trochleam in machina tractoria. Vtrumque vt cenſet H. Stephanus παρὰ τὸ ἠρτῆσθαι, ſuſpenſum eſſe: forte poſterius παρὰ τὸ ἀρτῆσαι, quoniam eo ingentia pondera tolluntur, vt Alciatus notauit. V. Scheferum de mil. nau. L. ii. 5.

ASA. *Aſola*. Anſa, anſula. *Vſoltere*, anſularium. Hiſp. *Aſire, prendere, Aſido*, captus, *Aſidero*: manubrium, ab anſa quæ apprehenditur. Macrob. Sat. L. iii. Varro diuinarum L. v. dicit *Aras primum Aſas dictas: quod eſſet neceſſarium à ſacrificantibus eas teneri. Anſis autem teneri vaſa quis dubitet?*

ASCELLA. Axilla. Iſidorus. *Aſcella locus ſub brachio dicta, quod ab eis brachia cillentur, ideſt mouentur*. Sed eſt vel ab Ala, axilla, aſcilla, *aſcella*, vel ab Axilla, ala, vt veteres tradunt. Vet. Lex. Μάλη ἀνθρώπου *Subraco, ſubala*. Lege: *Subrachio*, vel *ſubrachio*. Hiſp. *Sobaco*. Cerda Cap. xxxi. 5. notat à Gregorio Turon. appellari *Aſcellas* inſtrumentum ferreum, quod ab vtroque latere Eccleſiarum eſt. *Ante abſidem rotundam habens ab vtroque latere aſcellas eleganti conſtructas opere*. Ait eſſe inſtrumenta ferrea in modum alarum poſita. Nulla ibi inſtrumenta ferrea: & quænam iſta? Verum templi alæ, ſiue brachia, ante abſidem, vt hodie quoque in crucis formam exporrecta.

ASCIA. *Aſſa*. Aſcia, dolabra. A Græco Ἀξίνη. Gloſ. Ἀξίνη. *Dolabrum*. Vitr. L. vii. 2. *Sumatur Aſcia, & quemadmodum materia (lignum) dolatur, ſic calx in lacu macerata, aſcietur*. Eadem *Piola* à poliendo, quod eo inſtrumento aſperitas ligni dolatur, ac perpolitur. *Piolare* & *pieltare* pro eodem.

ASCIVGARE. Adſiccare. *Sciugatoio, Sciugamano*, mappa tergendis manibus. Non ab exſugo.

ASCOLTARE. Auſcultare, quod apud Latinos obedire: vt illud veteris poetæ apud Varronem. *Audio, haud auſculto*: aſſenſum non præbeo. Apud Italos tantum pro audio, aures intendo. *Io pur aſcolto, e non odo nouella*. Auribus capto. Veneti *Aldire, Stare in aldia*, attendere.

ASPERTO. Experrectus. Papias ab experior. *Experiens, induſtrius, laborioſus, vigilans*. Sed eſt ab *expergiſcor*. Male Siluius ab *Aperto*, pro celeri.

ASPO. Alabrum. Scaliger Hiſt. Animal. pag. 599. *At πηνία non acum ſignificat, vnde Acias dicat Theodorus, ſed fuſum, non quo deducunt filum colu, ſed verſatilem illum, cuius figura per initia ſimplex. Tigillus teres verſatilis, e quo poſtea glomi fierent, atque inde ſtamen. Poſtea addidere radios, atque his tranſtra, Aſpum vocant Itali*. Hoc fuit Πηνίον, vt innuit Pollux, & Suidas. Hæc Scaliger. Gloſſæ. *Ponucula* πηνίον. *Insclaris* ἐπίνηθρος. Lege. *Panicularis*.

Voſſius de Vit. Serm. L. ii. 1. *Alabrum vulgo vocatur, quod aliter Rhombum dicere ſolemus, muliebre ſcilicet inſtrumentum, quo fila rotando glomerantur. Belgis* Aſpel, *vnde Alabrare*, halpelen, *Habet quaſi alas quaſdam, vt ſi origine Latinum eſt, ab ala dici videatur, vt à candela, candelabrum*. Subiicit, hoc eſſe veriſimilius, quam quod apud Iſidorum L. xix. 39. *Alibrum quod in eo librentur fila, ideſt, ſoluantur*. Non enim vt *amitto*, ita *alibero* dicitur. Pap. qui Iſidorum exſcribit, *Alibrum dictum, quod in eo librantur, ideſt voluuntur fila*, quod eſt minus ineptum.

Aſpo igitur, & *Naſpo*, ac Germ. *Aſzpel, & aſzpelen*, depanare. Dantes *Arcolaio*, quia alas illas inſtar arcus flexas, & incuruas habet. Alij quod veluti arculam in inferiori parte habet, in qua glomi reponuntur.

Veneti *Corlo*, ſiue à figura, ſiue à motu, & currendi rapida vertigine. Morgant. *E ſi volgeua come vn Arcolaio*. Inde inſtabiles. *Matti come vn Corlo*. Aliquando duo in opere ſunt, cum fila geminantur. Inſubres *Bicocca*, fortaſſe à bichoare, quod eſt duplicare, ſiue *binare*, vnde Veneti *binadora* appellant. Papias. *Bicoatur, duplicatur*. Et quia ex arundine, ac fragili materia conſtruitur, Arx ſiue caſtrum, infirmo, ac debili munimento capi facile, vulgo *vna Bicocca* appellatur. Ita obſcurus vicus prope Mediolanum Gallorum clade nobilitatus dicitur, vnde quidam inepte huius vocis notationem duxerunt.

Idem *Donanadoro*, & *Deuanadora* Venetis, non à diuidendo, aut diuiduando, ſed à depanando, *Depanadoro*. Depanare enim panum, ſiue licium, in glomum voluere, & à metaxa deducere. V. *Deuinare*. Seneſes *Guindolo* à Germanico *Vvinde*, Gal. *Guinde*.

Ab *Aſpo* etiam *aſpula, ſpola*, radius. Nam ſicut Alabro, metaxa, ſiue liciorum compages imponitur, ita radio acuto, trama inuoluitur, ſtamini inſerenda, pedibus inſilia alternantibus. Hoc tamen *Naſpo*, & *Corlo* intereſt, quod in *Naſpo* fila e fuſo in metaxam compinguntur,

guntur, *in Corlo* autem metaxa depanatur, ſiue in glomos conuoluitur.

ASSAGGIARE. V. *Saggio.*

ASSAI. Satis, adſatis. Sat, *aſſai*, *aſsà*. Galli, *Aſſez*, *aſſè*.

ASSALIRE. Adſilire, *aſſaltare*, adſultare; aggredi, oppugnare. *Aſſalto*, adſultus. Inferius æuum Adſallire. Marculf. Form. L. XXI. *Adſaliſſetis, & grauiter liuoraſſetis*. Et *adſalitura*.

ASSANNARE. V. *Sanna.*

ASSASSINO. Latro. Mirum eſt vocem latinæ originis à Turcis ſcriptores conſenſu traxiſſe. Qua nempe ſicarij notantur, qui interficiendis mortalibus operas locant, & humana capita licitantur. Et ab Arſacidis dictos eſſe contendunt. Quorum princeps *Il vecchio delle Montagne*, qui Antiochiæ, & Damaſci proximos montes inſederat, & valida arce firmauerat: atque ibi collecta perditorum manu, in omne nefas, & latrocinationem inſtituebat, & ad interficiendos Principes, leui mercede commodabat. Cum inde conducti, incredibili mortis contemptione, ipſos etiam Reges obtruncarent. De quibus Nicetas, Gillius, Voſſius, Menagius, & auctor tertiæ partis Theſauri Politici.

Quæ vt vera ſint, *Aſſaſini* nomen inde ductum, & ab Arſacidis formatum non ego crediderim. Dant. Inf. XIX. *Io ſtaua come il Frate, che confeſſa Il perfido Aſſeſſin: che poich'e fitto, Richiama lui perche la morte ceſſa*. Vbi recte Landinus docet, *Aſſaſſino* eſſe eum, qui mercede conducitur ad interficiendos homines: & à verbo Latino *Aſſideo*, appellatum eſſe. Quod nempe aſſideant, ſiue inſideant loca, ſeque in inſidijs collocent, qua ille tranſiturus eſt, cui necem machinantur. Feſtus. *Inſeſſores, Latrones, qui circa viam inſidiantur, ſedentes*. Vnde *inſidia*.

Ergo ab aſſidendo, *Aſſaſſini* dicuntur: qui itinera obſident, & in viatores graſſantur, atque impetum faciunt. Nam *aſſidere*, pro, *obſidere* etiam Itali dixerunt. Dant. Inf. XIV. *Dicendo quel fù l'vn de ſette Regi, Ch'aſſiſer Thebe.* Aſſeſſores, ſiue inſeſſores viarum, & ex inſidijs latrocinantes. Rectius *Subſeſſores*. Seruius ad illud. *Extremus, galeaque ima ſubſedit Aceſtes. Aut remanſit*, inquit, *aut delituit* (lege delituit) *vnde & ſubſeſſores vocantur, qui occiſuri aliquem delitescunt*. Et, *Deuicta Aſia ſubſedit adulter. Vnde*, inquit idem, *ſubſeſſores dicuntur, qui in inſidijs tauros interimunt*. Lege *Viros*. Vbi paulo obſcurior Seruius eſt. Ait poeta Agamemnonem fraterni adulterij vindicem, deuicta Aſia reducem ab Ægiſtho, per inſidias necatum, quod intelligitur, illis verbis *ſubſedit adulter*, inſidians Agamemnoni. Subiicit Seruius, *& hoſtium dolos, ſubſeſſas*, vocamus, voce eius ſeculi, occurrit enim apud Vegetium, ſed locus ad manus non eſt. Val. Max. L. II. I. *Nulli enim tunc ſubſeſſores alienorum matrimoniorum oculi metuebantur*.

ASSE. Tabulæ. Axes, ſiue Aſſes. Vitruvius L. IV. 2. *In contignationibus, tigna, & aſſes*. Philand. *Aſſes, ſiue axes, vnde Coaxatio, & coaſſatio, ſunt ſectiles tabulæ: Aſſeres autem ſunt trientales, ideſt lati ferme quatuor pollices, ſed craſſiores, dicti ab aſſidendo parietibus, atque tignis, auctore Feſto*. Cuius verba ſunt. *Axis, tabula ſectilis appellatur*. Veget. veter. L. III. I. *Roboreas aſſes conſtringis*. Hermolaus. *Axes, vnde coaxatio, ideſt contabulatio. Nam aſſeres Vitruvio tabulæ non ſunt, ſed craſſior, & anguſta in modum trabis materia*. Inde *Aſſeres*, ligna, quæ ferendæ lecticæ inſerebantur. Sueton. Caio. *Lecticarij cum aſſeribus accurrerunt*. Iuven. *Ferte aſſere duro*. Gloſſæ. *Aſſeres*, Κοντοί, Δοκοὶ ϛρωτῆρες, quibus ſellæ, & lecticæ portantur. Quid autem ſit *Coaxatio*, docet Plin. L. XXXVI. 25. de pauimentis ſiſtucatis, ſubdialibus (*le Terazze.*) *Neceſſarium binas per diuerſum coaſſationes ſubſterni. Vn ſanolato doppio*. Budæus Pand. ex L. Fundi. *Coaxatio, qua & coaſſatio tabulis id genus conſerta eſt, quibus cuppæ & lacus conficiuntur. Aſſes enim, qua & axes tabulæ ſunt ſectiles, non abſimiles ſcandulis, quibus tecta tegularum vice quibuſdam locis teguntur*.

ASSE. *Aſſo*. Punctum, ſiue vnio in teſſeris. Salmaſ. ad Hiſt. Aug. pag. 216. *Aſſem etiam veteres τὴν μονάδα, vocarunt. Hinc apud calculones, Adiecto aſſe, idem erat, quod adiecta vnitate*. Hyginus, de lateribus polygonorum. *Omnis trigonus, ductus octies, accepto aſſe facit quadratum: ideſt, octies accepta vnitate*. Et pag. 472. *Quam Græci οἴνην, in teſſeris appellant, nos Aſſem dicimus, hoc eſt vnionem. Aſſem quoque pro vno, vel vnitate dixerunt Latini veteres. Adiecto aſſe, apud Vitruv. Et accepto aſſe apud Hyginum. Eam vocem à Siculis, vel Tarentinis Romani ſumpſere*. Εἷς, *quod eſt vnus, Siculi* αἷς, *Tarentine*, ἆς. *Inde As, pro vno Latinis*. Plura idem de modo vſur. & ad Solinum.

ASSEMBRARE. Similare, adſimilare, non *adſimulare*. *Semblare*, & *raſſembrare*. Dant. Par. XXVIII. *Ciò ch'i vedeua, mi ſemblaua vn riſo Dell'vniuerſo*.

Interdum à *Simul*, vt ſimul eſſe, ſimul conuenire. Vnde Galli *Aſſemblee*, Conuentus, Cœtus: à ſimul eſſe. V. *Sembrare*.

ASSENTARSI. & *Aſſettarſi*, Adſidere, adſe-

Digitized by Google

adſeſſitare. Dant. Inf. xvii. *Im' aſſetta in ſu quelle ſpalacce*. Alibi. *Aſſeggia*. Aſſideam. V. *Sentarſi*. *Aſſentado* militiæ adſcriptus, inter milites collocatus.

ASSEPA. Interponit: obſtat. Ductum à ſepe. Dant. Inf. xxx. *Chel ventre inanzi gl' occhi ſi s'aſſepa*.

ASSETTARE. Et ſitim excitare ſignificat, ſicut *diſſettare*, ſitim leuare: & Aptare, Adaptare. Dant. Inf. xvii. *E como là tra li Todeſchi Lurchi Lo Beuero s'aſſetta à far ſua guerra*. Fiber aptat ſe ad capturam piſcium. *Mettere in aſſetto*, aptare, in ordinem redigere. Boccat. ii. 8. *Commandò che incontinente il Conte di veſtimenta, di famiglia, o di cavagli, & arneſi, rimeſſo fuſſe in aſſetto*. Etiam pro aſſidere. V. *Aſſentarſi*.

ASSIDRARSI. Barbarus Gloſ. in Plin. *Sideratio, quam Græci vocant ἀςροβόλησιν, & σφάκελον, quandoque arborum quidem morbus aſſlatarum ſidere, ſed per ſimilitudinem ad homines translatus, areſcente corpore*. Hinc *aſſiderato di freddo*, membris frigore aduſtis. Et pro torpido. Boccat. ii. 2. *Et quaſi aſſiderato veggendolo*. Vide Budæum in Pandectas ex lege *Conducto* p. 320. Proprie autem ſideratio apud veteres *Paralyſis*, vt Rodius ad Scribonium notauit. Martial. *Sidere percuſſa eſt ſubito tibi Zoile lingua*. Neque tamen Inſubres, vt ſubiicit, hoc *Percoſſiam* vocant, quæ vox Veneta eſt, ex *apoplexia*, facta; illi apoplexiam, *Goccia*; ſiue *Sgozza* appellant.

ASSOMMARE. Ad ſummum, ſiue ad finem perducere.

ASSONARE. Colligere, adunare. Veneti *Sonnar*, in vnum contrahere, adunare, *adonare*, aſſonnare. Et

ASSONNARE, ſomnum cõciliare, in ſoporem dare. *Diſſonaro* expergiſci, e ſomno excitari.

ASTIO. Odium, inuidia. Lex Longob. tit. de homicid. Liber. 13. *Aſto animo*, ideſt doloſo. Grot. Lex. Goth. *Aſtalium deceptio, à Latino aſtus, unde Aſto animo apud Plautum*. Dant. Purg. vi. *Vidi Cont' Orſo, & l'anima diuiſa, Dal corpo ſuo per aſtio, o per inueggia*. Ferme pro odio, vt à faſtidio contractum ſit. Villan. iii. 3. *Sempre adaſtiauano per continua guerra, L'uno contra l'altro*. Et Lib. x. 126. *S'adaſtiauano, o voleuanſi male inſieme*. Vel igitur *à faſtidio*, vel à Germ. *Haſz*. Et pro inuidia. Vil. Lib. xi. *Che i vivi hebbono aſtio de i morti, per le ſoperchie tribulationi*. Mortuis inuiderent. Neque enim aſſentior Voſſio, qui faſtidium à *faſtu* deducit, nam à *tædio* ſiue faciendo tædio, ductum videtur: licet enim contemptum etiam ſignificet, ferme tamen accipitur, pro noxa, ſiue noxia, odio, ſenio. Hiſp. *Enojo*, à noxia. Vnde *Annoiare*, faſtidire, tædiò afficere. Faſtidium, *faſtium*, *Aſtio*.

ASTORRE. Accipiter ex Aſturia. Frideric. Imp. L. ii. 21. *Sunt, & de auibus rapacibus Auſtures, Sparuerij, & iſta comprehenduntur ſub accipitre*. Paulo poſt. *Et quamuis hoc nomen accipitris plures attribuant ſoli Auſturi: nos tamen dicimus, ipſum eſſe genus omnium auium rapacium, quæ capiendo, & non feriendo, vt falco, venantur*. Hinc *Stocciere*, ab Aſturcarius, penes quem accipitrum, & Aſturum cura.

ASTRACO. *Aſtrico*. Pauimentum laterculatum. Inſubres etiam lacunar, *laſtrico* appellant, quod à *laquearí* duci poteſt; Prima tamen origo, quod ſuperiores ædium partes, apertæ, ac ſubdiuales, congeſta terra, aut laterculis ſternebantur. Vnde *Lateratum*. Gloſ. Πλιγθωτὸν. *Lateratum*. Et laterculatum, *Laſtricatum*. *Aſtraco*. *Aſtrico*. Atque ita inferioris cubiculi contignatio, & lacunar, etiam *Aſtraco* dictum eſt. V. *Terrazza*, & *Laſtra*.

ATTACCARE. Affigere, affigitare, *attaccare*, & *appiccare*. Voſ. de vit. ſerm. L. ii. 22. *Attacchiare, per lictores apprehendere, a Gallico Attacher, quod frequens in leg. Burg*. Et apud Math. Pariſium. *Si tales inueniantur in terra noſtra, in principio Vuerræ, attachientur*. Eum ſequitur Menag. Orig. Gal. *Ab attachiare, quod eſt attexere, apprehendere*. Sed neque attexere, eſt apprehendere, & Gallicum attacher, corruptum puto ab *acciappare*, quod eſt à capere, ſiue *captare, adcaptare*. Idem in Orig. Ital. ab *aptare*, *adaptare*. Sed minus eſt aptare, quam affigere. Ergo ab affigitare, *attaccare*, & *appiccare*, vt ſupra diximus. Dant. Inf. xxviii. *Mentre che tutto in lui veder m'attacco*. Landin. *M'appico, m'affiſſo*, oculos affigo. Villan. Lib. ix. 317. *V' addaſſero infermità, o mortalità grande, la quale s'appiccò a Cittadini*, s'attaccò.

Attaccare il fuoco, & *appiccare*, ſiue *appizzare*, eſt ignem admouere, qui materiam ita apprehendit, vt veluti illi affigatur. *Impizzare*, *impiare*. Nam vt diximus *Attaccare*, & *appiccare*, idem. Dant. Inf. xxv. *Poi s'appiccar, come di calda cera, Foſſero ſtati*: s'attaccarono.

Hinc *Taccone*, corii fruſtum, & ſegmentum, quod calceis affigitur, & *tacconare*, panni fruſta veſtibus adſuere, ac veluti acu adfigere. Et *Tacchi* calceorum, qui ad calcem altiores ſtruuntur, Galli *Hautè*, quibus calcei retro attolluntur, ſiue altantur, altiores fiunt, &c. *Taccone* etiam pro *Auaro, & ſordido*. Hoc à tenax, *tenacone*, *taccone*. Vt *Taccagno*, obſtinatus, & ſententiæ tenax. Galli, *Taquin*, quem

à Tarquinio, quaſi ſuperbum, & cerquitoſum, ridicule deducit Siluius Iſagoge, p. 90. quanuis tenacem ſignificare indicet.

ATAR. Hiſp. Ligare. *Aptare.* Nonius. *Aptum, connexum, & colligatum ſignificat.* Virg. Georg. III. *Ipſis è torquibus aptos, iunge pares.* Cic. de nat. III. *Tam ſtatos Aſtrorum ordines, tamque inter ſe omnia connexa, & apta.* Tuſc. v. *Fulgentem gladium, e lacunari, ſeta equina aptum demitti iuſſit.* Fruſtra à Græco, aut Hebræo originem Coaruvias arceſſit.

ATTI. *Modi, geſti.* Feſtus. Actus ſignificat motum corporis, vt hiſtrionum, & ſaltatorum: qui etiam ex hoc ipſo, actuoſi dicuntur. *Atteggiare*, geſticulari, modos facere. *Brutti atti*, motus peruerſi, & ſimilia.

ATTILATO. Comptus, ornatus, cui veſtis corpori adpreſſa, nullis rugis, aut plicis deformis. *Tirare* extendere. Hiſp. *Eſtirado, tirado*; Etruſci. *Tirato*, diſtentus, ſine rugis. Ita pro ornato, & munditiæ elegantis viro. Galli *Attiſer*, Veneti, *Tirato in ſquerra*, translatum à nauibus, quæ reficiuntur, & poliuntur. Erythræus tamen in *Tilia*, putat ab his; *Tilado*, pro eleganti dictum. Quod non eſt veriſimile, ſicut neque ab *Apto*.

ATTIMO. *In vn attimo*. Momento. *In atomo*, puncto temporis. Victor. Var. L. XVI. 16. *Cum ſignificare volumus aliquid celeriter, ſummaque feſtinatione factum eſſe, dicemus in vn attimo, ἐν ἀτόμῳ ipſo momento temporis, quod diuidi, ſecarique non poteſt.*

ATTIZZARE. Ignem excitare, *ſtizzare*, à titionibus. Inde pro *Inſtigare*. Quanquam hoc à canibus, cum irritantur. V. *Aizzare*, *Vſſare*.

A TORNO. V. *Tornare*.

ATTRATTO. Membris attractis, & diſtortis. Dant. Inf. XVII. *Ch'in ſu ſi ſtende, e da i pie ſi rattrappa*. De eo qui ab vndis emergit. Hoc eſt pedes retrahit, ac reducit, vt in natando.

ATTVFFARE. Mergere, & mergi. Vel à ſuffocare, *ſtuffare, attuffare*. Vel ab antiquo futare. Nonius. *Ahenum trua futat*, adfutare, & per Metatheſim *tuffare, attuffare*: & *attutare*, extinguere, de igne. Veneti *ſtuare il foco, il lume*, præcipue cum Elychnium oleo immergitur. Cittadinus à ſonitu, quem à qua edit, cum aliquid immergitur. Ita & *toffe*, dicimus ſonitum ictus, & pulſationis, & *dar delle toffe* verberare. Alii à Germ. *Tauffen* baptizare, ſiue attutare, à *Todten*, occidere, vnde putant Gallicum *Tuer* factum. Sed plerique hoc à θύειν, ſacrificare. Rectius videtur, à ſuffocare, ſtuffare, tuffare. Cum Itali carnem patinariam ſuffocatam, *ſtuffata* appellent. V. *Stuffare*.

AVALLARE. Deſcendere, imminui à Valle. Dant. Purg. VIII. *Hora auualliamo homai tra le grandi ombre*. Mox. *Solo tre paſſi credo ch'io ſcendeſſe, E fui di ſotto.* Inf. XX. *E non reſtò di ruinar à valle, fino à Minos*: vſque ad Inferos. Pro demittere, *abaſſare*. Purg. XIII. *E l'vno el capo ſopra l'altro aualla*. Alibi. *Ma ficca gl' occhi à valle*, deorſum. Et *diualare*. In chartis Ducum Norman. apud Voſ. L. III. I. *Nullus mercator cum mercatura ſua poterit tranſire Rhotomagum per Sequanam, aſcendendo, vel anallando, niſi per cives Rhotomagi*.

Inde *Sballare* Venetis, imminui, declinare. *Sbaſſare il dolore, sbalare la febre*. remitti. Inſubres, *balcare, e balcato il dolore*, vallare, valicare, *balcare*.

Galli *Aual* deorſum, *Aualler*, demittere. Item ſorbere, & cibos deglutire, in ventriculum demittere. Item *Raualler*. dimminui. *Le blè rauallè*. Frumenti pretium imminuitur. Itali *Cala*. *Raualler*, de faſtigio detrahere, & in ordinem cogere.

AVANTI. Ab ante, abantea. *Auanzi*, reliquiæ menſarum, quæ ante conuiuas remanent, nec conſumuntur. Et *auanzare*, pro ſupereſſe, reſtare, remanere, vnde etiam *Rimaſugli*.

Auantaggiare, ſuperare, anteire, anteirare. Dant. Inf. XXV. *Poiche in mal far, lo ſeme tuo auanzi*. anteis, ſuperas.

Auanzare, lucrum facere. Dant. Purg. III. *Che quì per quei di la molto s'auanza*. acquiritur, lucrum fit. *Auanzo, ciuanzo*, lucrum, quod ante, ideſt ſupra mercimonium eſt; vel ab augendo, non autem capiendo, quod ex ſorte redundat.

Quia autem *Auantaggiare*, eſt ſuperare, ſiue ſuperiorem eſſe. *Auantaggio*, id quo hoſte quis ſuperior eſt. *Auantaggio d'arme, di luogo*. Salm. de ſen. trap. p. 169. Vbi explicat quid ſit πλεονεκτεῖν, & πλεονεξία, cum qui opportuniore loco, quam hoſtis Caſtrametatus ſit, qui commeatibus abundat, & reliquis omnibus hoſte ſuperior eſt, proprie dici πλεονεκτεῖν, obſeruat. Gallicè *auantages* hæc omnia dici; quæcumque faciunt, vt ſuperiores hoſtibus videamur. *Lieux, e poſtes auantageux*.

D'auantaggio; Satis, ſuperque.

Ab Auanzare Achariſius, AVACCIARE factum putat. Villan. VII. 93. *Per far auacciar il ſuo Naulio*. Quod eſt, accelerare, feſtinare: vt & Bembus ſentit. Qui enim accelerat, præcedere, ſiue anteire feſtinat. Quid ſi *Auaccio*, eſt ab Ocyus, Adocyus; Auaccio, Auacciare?

AVELLO. V. *Albio*.

AVE-

AVESE. Inſubres; pro abyſſo. *Andare al Aueſe*, pro re quæ profunditur. Cicero de Offic. ait largitionem fundum non habere, quod, vt interpretatur Turnebus, vſurpare ſolemus, abyſſum quandam eſſe. Nam Abyſſus inde dicta, quod fundo careat.

AVVEZZARSI. Aſſueſcere, aſſueſcitare, *auuezzarſi*, vel *A vſarſi*; *auuezzarſi*.

AVGELLO. Auis, auicula, *auicollo*, *angello*, *vcello*. Gloſſæ. *Auxilites.* Ὄρνιθες, Οἰωνοί. Vulcanius ex Scaligero ad Feſtum: *Axilites*, ideſt, alites. Sed legendum *Aucilites*, *vcelletti*. Inde Venetis. *Celega* pro *paſſere*: quaſi *vcellica*. Eædem Gloſſæ, *Aucellus*, Στρουθίον, Paſſerculus.

AVILVPPARE. Implicare. Non à voluendo. Sed à *Villis*, ſiue, tricis. *Viluppo*, quo aliquid intricatur, implectitur, & irretitur. Villus enim multorum villorum collectio.

AVINCHIARE. Nectere, ligare. Auimine, ſiue vitilibus *Vincire*. Nam *Vimen* quaſi *Vincimen* dictum volunt. *Viminicio*, *vinchio*, Omne ſcilicet virgultum lentum, & flexile, ad ligandum aptum, vnde & Vinculum. Dant. Par. XXIX. *Coſi veloci ſeguono i ſuoi vimi.* Vincula, ligamina. Infra. *Nel mezzo ſtrinſe potentia con atto, Tal vime, che giamai non ſi diuima*: vinculum, quod nunquam diſſoluitur. Hinc *Auinchiare*.

A vimine *Vincaſtro*. *Vincea*, & *venceia*, faſces viminum. Et *Viſchia* pro virga. Ita & *Vitile* quicquid ita lentum eſt, vt flecti poſſit. Nam viere, vnde Vimen, eſt alligare, vt Feſtus: ſeu vincire, & inflectere, vt Nonius. Varro de r. r. L. I. 23. *Sic & alia alio loco ſecunda, vt habeas vimina, vnde viendo quid facias, vt ſcirpeas, vallos, crates.*

AVIRONS. Galli Remos vocant. Alberones, quod è longis arboribus fiant: ſolent enim L, ſupprimere.

AVISARE. Monere, aduertere. Tacitus. *Decem Aquilæ Germanicum aduertêre.* Ideſt in ſe verterunt. Plin. Lib. I. Ep. x. *Multa in Euphrate ſic eminent, & relucent, vt mediocriter quoque doctos aduertant, & afficiant.* Aduertere eſt animum intendere. Qui monet, iubet aduertere, ſiue animaduertere. Ita *Auiſare*, vel ab Aduerſum, vel à videndo: monet, videat, quid agat, ſiue vt intelligat, curam adhibeat, & animaduertat. Item certiorem facere. Inde *Auiſo* pro Nuntio, & relatione. Voſs. L. II. 22. notat *Aduiſare* eſſe deliberare, à Gallico *Aduiſer*: ſed nemo deliberat, niſi prius aduideat, ſiue animaduertat. Atqui Italis *Auiſare*, eſt monere, vt aduertat, *Auiſarſi*, rem animaduertere. *Per mio auiſo*, vt mihi viſum eſt. Dant. Inf. XXVII. *La v'el tacer mi fu auiſo il peggio.* Peius viſum eſt. XXVI. *Ma già m'era auiſo Che coſi foſſe.* *Auueduto*, *accorto*. Nam *auiſare* pro videre. Idem Par. XXIII. *Tutto mi riſtrinſe L'animo ad auiſar lo maggior foco.*

AVORIO. Ebur, Eboreum. Chariſius. *Eboreum, & Eboratum, & Eburnum, placuit diſtingui, vt eboreum ſit ex ſolido ebore confectum*, &c.

AVVENTARE. Iactare, iaculari. Ventilare, ideſt ſcutum, & arma in ſublime iactare, atque eadem recipere: Martial. L. v. *Cornibus hic pendet ſummis, vagus ille per armos Currit, & in toto ventilat arma boue.* Genus exercitationis militaris, & gladiatorum præludium. Seneca Ep. CXVIII. *Quam ſtultum eſt, cum pugnæ ſignum ceperis, ventilare?* Turneb. L. XXX. 3. *Ventilare gladiatores dicuntur cum ante pugnam, ſuos mouent gladios, & luſorijs ictibus aerem ferientes, præludunt certamini.* Sed proprium eſt, vt dicebamus, haſtam, aut ſcutum in ſublime, ſiue in ventos iactare, eademque cum quadam venuſtate, antequam cadant recipere. Alij ab *Amentare*, quod eſt diuerſæ ſignificationis, non enim eſt iaculari, ſed haſtam, ad iaculandum, amento aptare.

AVVERTIRE. V. *Auiſare*.

AZZA. V. *Accetta*.

AZIMINA. *Agemina.* Ferri temperatura; de qua Cardanus de ſubtilitate, & eius Antagoniſta Exercit. CVII. *Lauorato alla gemina.*

AZZVRO. Cæruleus. Philander ad Vitr. L. VII. II. *Cæruleum Græci cyanon, etiam ſi in recentiorum commentarijs Lazurium inuenitur. Arabes lapidem lazuli vocant. Eius meminerunt* Dioſcorid. L. v. 97. & Gal. Lib. Medic. Simpl. IX. Plinio, & Vitruuio eſt arena. Scalig. CX. CCCXXV. 15. *Huius coloris (cærulei) modi, ſiue gradus, ſpecteſve, Perſus, Turchinus, Azurus; Maura vox hæc, & Arabica, Lazuli, à gleba ſiue lapidem, quem κύανον Græci, nos cæruleum priuato vocabulo.*

B A.

BABBO. Pappas. Dant. Inf. xxxii. *Ne da lingua che chiami mamma, o babbo.* Vox infantium, patrem, aut pappam, ſiue pulticulam, vocantium.

BABIO. Buſo, *baſio, babio.* Ita Italice appellari tradit Scaliger exercit. cxxiii. *Babio* etiam, & *Babione* appellant iidem hominem pleniori facie, a buſonis malis inflatis, ac turgentibus.

BABVINO. *Balbuino.* Cercopithecus, à crebro menti, ac labiorum motu, vt ſolent balbi, ſiue balbutientes.

BACCANO. Strepitus, ac tumultus. Bacchanal. Pap. *Baccania, furor, bacchanalia, bacchationes, furores.*

BACCHETTA. Virga, à baculo, *baclo, bachetta.*

BACCELLI, & *Bagiane.* Fabæ, & filiqua fabacea. Celſus Cittadinus obſeruat in ea voce à Florentinis *E* tenuvius pronunciari, à Senenſibus ſtrictius. Sicque ſtatuit, ſi ab Etruſco *Bacca*, fiat *baccello*, rectiorem eſſe pronunciationem Senenſium, ſi vero à Latino *Bacelus* apud Suetonium, rectius proferri à Florentinis. Quem nuperi ſequuntur.

Sed *Bacca* Latinum eſt, & *Bacelus* Græcum, Βάκηλος. Neque à Bacillo, vt idem cenſet, deriuari poteſt: neque a βαίγαιον, quod craſſum, ſiue magnum ſignificat, vt Monoſinius.

Ergo *Bagiana* eſt vagina, ſiue folliculus fabarum, & *Bacelo*, vaginula. Vtrumque enim proprie ſignificat filiquam, ideſt, fabæ tunicam, ſiue concham, valvulum, operimentum, quæ Græcis θήκη, λέπος, λόβος: & pro ipſa faba. Vt ergo vagina frumenti apud Varronem, & apud Ciceronem de Senect. ita *Bagiana*, vagina leguminis Pythagoræ inuiſi: & *Bacelo*, vaginula, qua voce vtitur Plinius L. xviii. 2. Ita *Bagiano*, & *Baccellone*, pro inſulſo, & fatuo, quale eſt id genus edulii, non *à baculo*. Item *Bagiane* nugæ, fabulæ, logi: quæ & *Panzane*. Varchius. Erculano. *Dar panzane, ouer baggiane, e ficcar carotte.* Inſubres, fabuloſas narrationes, *Panzaneghe* appellant: item *Baie*, nugæ.

Alii tamen *Bagiano*, & *baccellone* prout fatuum, & inſulſum ſignificat, malunt à Βάκηλος deducere, qui Heſychio, & Suidæ, ὁ μέγας μὲν ἀνόητος δὲ καὶ γυναικώδης, qui magnæ quidem ſtaturæ eſt, ſed ſtultus, & mulieroſus: illudque Suetonij de Auguſto aſſerunt. *Ponit aſſidue, & pro ſtulto bacelum, & pro pullo pulleiaceum.* Quam vocem extare in nonnullis libris teſtatur Caſaubonus, & à Βάκηλος fictam. Verum ipſe præfert *Bateolum*: quod in ore infantium frequens vocula eſt, *ba*, vel, *bat*, vel, *bad*; Inde multas voces fictas per onomatopeiam, partim ad exprimendam infantiam, partim ad alia vitia denotanda pueritiæ affinia. Subiicit eſſe in lingua Gallica fictas ſimiliter voces *Badin*, *babouin*, *baueur*, & *bauard*. Sed duæ poſtremæ ſunt à *baua*, ideſt fluente ſaliua infantium. *Badino* autem, Vide *Badare*. Scalig. etiam poeticæ L. 1. 41. *Omne genus bacelorum, & bauciarum, & batalorum, quos Galli Badinos Itali Balullos vocant.* Sed Itali, præcipue Inſubres *Badinos*, & *Badanos* id genus hominum appellant, *Ballullos* nunquam audiui, niſi voluerit ſcribere, *Balordi*.

BACCELLIERE. *Baciliere*, *Bacalare.* Hodie pro dignitate ſcholaſtica, quæ Magiſtri, ſiue Doctoris titulum proxime antecedit, accipitur: olim pro ordine, ac dignitate militari. Villan. Lib. vi. 91. *Richieſe tutti i baccellieri d'arme di Francia, e di Proenza, che foſſono alla ſua bandiera, e à farla Reina.* Et L. vii. 85. *La maggior parte Franceſchi, e Proenzali, & alcun altro baccelier d'arme nominato.* Et L. viii. 55. *Dou'era il fiore della Baronia, e baccelleria di Francia.*

Menagius diuerſas Scriptorum ſententias recenſet, ſuper huius vocabuli origi natione. Cuiacius, quaſi *Buccellarios*, qui poſteriori ætate erant milites corporis cuſtodes, ſiue protectores. Altaſerra quaſi *baculários*, quod olim ſcutis, & baculis militiæ tyrocinium ponerent, & ſingulari certamine pugnarent. Ludou. Viues quaſi *bacca laureatum*, ideſt lauri fronde baccis onuſta coronatum, vt olim poetæ, & nunc qui Doctores renunciantur. Voſſius, quaſi *Battualium*, vt ſit à battuendo, vnde *Battaglia*, is qui cum aduerſario battuerit, ideſt publice diſputauerit, atque ita peritiæ ſpecimen dederit. Rhenanus ad Tertul. Eos qui Petri Lombardi ſententiam publice interpretarentur Doctores dictos, ſed antequam profitendi ius haberent, traditum illis bacillum, inſigne dignitatis, vnde nomen. Quem ſequitur non ſolum Spelmannus, ſed Pancirolus de claris legum Interp. L. iii. 2. loquens de Gratiano. *Itaque qui eius opus ita edidiciſſet, vt alijs prælegere poſſe videretur, baculo veluti arra doctrina, more*

Lon.

Digitized by Google

Longobardorum accepto, Doctoris titulo hone-ſtabatur, & à Bacillo vulgo Bacillarius *vocabatur*.

Si tantum de ſcholaſtica dignitate ſermo eſſet, ſententiam Viuis præferrem, quaſi *Baccalaureus*, ſiue lauro coronatus. Sed cum vox ad militiam translata ſit. Altaſerræ opinio veriſimilior videtur, quod olim ſingularia certamina, baculo, ſiue ſuſte, & clypeo tantum inita ſatis conſtet, quodque veteres libri, *Bacularius*, *Bachilarius*, & *Baccalarius* præferant. Boccat. *Il qual moſtraua di douer eſſere vn gran Baccalare*. Vt ille *Bacciliere* diceretur, qui ſingulari certamine pugnaſſet, aut viciſſet, idque illi ad altiores militiæ gradus tyrocinium eſſet: & inde vox pro iunioribus ſumitur apud Gallos, & Hiſpanos. Inde vocem translatam ad certamina ingeniorum, ac diſputationes, in quibus victores *Baccilieri* ſint appellati, proxime Doctoris inſignibus ornandi. Dantes *Baccialier* appellat.

BACINO. V. *Abaco*.

BACO. Vermiculus. Bombix, *Bombice*, *Bombaco*, *Baco*, vt Menagius: inde etiam pro lumbricis. *Oglio de bachi*. *Baccarozzo*, & *Bacche-rozzolo*. V. *Bigato*.

BACOCA. *Bacoco*. V. *Arbicocco*.

BADARE. Morari, cunctari, diſtinere, item attente contemplari. Neque à *Vadari*, neque à *Badare*. Illud enim ineptum eſt, hoc minime latinum. Iſidori locus in Gloſſario corruptus. *Hippitare*, *oſcitare*, *badare*. Pro *abbalare*, *sbagliare*. Voluit enim Gloſſator explicare, quid eſſet oſcitare, ita legendum *abbalare*, nec vſquam *Badare*, reperitur.

Eſt igitur à *Vacare*. Dant. Parad. VIII. *Ne ricourar poteaſi, ſe tu badi Ben ſottilmente per alcuna via*. Qui alicui rei vacat, moram trahit. Io. Villan. VII. 12. *Per far badare i Romani alla Città*. Et Math. Vil. VIII. 95. *Infra'l tempo che la compagnia badaua in Romagna*. Otiabatur, vacua erat. *Star à bada*, & *tener à bada*, aliquem demorari, & diſtinere. Item intentum eſſe, operam dare. Dant. Purg. IV. *Se lo'ntelletto tuo ben chiaro bada*. Landin. *Badare*, eſt latinorum, vacare. Et Inf. XXXII. *Tal parue Anteo à me, che ſtaua à bada, Di vederlo chinare*.

Badalucco, pro velitatione, ſiue leui certamine, quo hoſtis diſtinetur, & totius dimicationis mora trahitur, vox Villano per familiaris. L. VII. 6. *I ragazzi de Franceſchi ſi miſero à badaluccare*. Et cap. 12. *Vſcito fuori ad vn badalucco*. L. VIII. 55. *Terrengli in badalucchi, e ſchermagi gran parte del die*. Velitatione hoſtem diſtinebimus, demorabimur.

Item *Baloccare*, ſpectaculo vacare, oblectari; Morgant. IX. *Mentre che in piazza ſi fà torniamento, El popol tutto ſtaua à baloccare*.

Inde *Badano*, e *Badino* pro homine fatuo, operis vacuo, & nullius pretij. V. *Bacelli*.

BADILE. Batillum. Pap. *Batillum: thuribulum: pala: ferrum, quo colliguntur carbones*. Gloſ. *Vatilum*. πυραμυη. Lege. Vatillum πυράμυη. Gloſ. Cyrilli. πυραμυὴ Vacillum. Vulcan. Batillum, πυράμυη. Sed recte eſt *Vatillum*. Trebellius in Claudio. *Coctilium batilla quatuor*. Vbi Salmaſ. legendum cenſet; *Vatilla*, quod Interpres Horatij *Vatillum* dimminutivum dicat eſſe a Vaſe, quaſi Vas parvum, in quo odores incendebantur (vnde Papias, thuribulum). Caper. *Vatillam hoc*. Addit Græcis Ἄμλω, res duas ſignificare, inſtrumentum foſſorium, ſimile illi, quod ad ignem paratum eſt, *Badile*, ſiue *Pala*: & vas aquarium. Sed vt diſtinguerent Ἄμλω, quæ igni inſeruit, ab ea qua humus foditur, foſſorium ἄμλω dixerunt, foci autem inſtrumentum πυράμλω, idest ἄμλω πυρὸς. Varro pro inſtrumento; quo ſtercus colligitur de r.r. L. III. 6. *Vtrumque locum purum eſſe volunt ha volucres. Itaque paſtorem earum cum vatillo circumire oportet, ac ſtercus tollere*.

BAGA. Vterculus vini. Bulga, *boga*, & *baga*. *Bagare*, & *bagone*, intemperanter bibere, & ſe vino proluere. Niſi à Baccho dictum putamus.

BAGAGLIO. Suppellex, ſarcinæ, & impedimenta militaria. Non à *baccis*, vt vniones, ſiue margaritas, ſignificant: ſed à Vaſarium, Vaſaticum, *Vaſaglio*, *Bagaglio*. Vas, pro omni inſtrumento accipitur, etiam venatorio; Gratius. *Nec ſibi turbam Contraxit comites, nec vaſa tenentia late*. Liuio L. I. ſuppellex, *Vaſa, comiteſque meos*. Turneb. L. X. 26. Seneca de benef Lib. I. *Sed nomina facturi diligenter in patrimonium, & vaſa debitoris inquirimus*. Inſtrumentum, vt ait Lipſius, & ſuppellectilem. Inde vaſarium pecunia, quæ præſidibus ad domeſticum inſtrumentum. Græci σκεῦος. Hinc pro inſtrumento generationis, in carmine obſcœno. *Grandia Dulichij vaſa tuliſſe viri*. *Et benevaſati*, pro peculiatis apud Capitolinum. *Et per tractato vaſculo tam rudi*, apud Petronium: & alia doctis pridem obſeruata.

Ita pro militari inſtrumento, & ſuppellectile. *Vaſa conclamare*, *vaſa colligere*. Gloſ. Σκεύη στρατιωτικὰ. *Sarcina*. Et Σκευοφόρος, *vaſifer*, *ſarcinator*. Ariſtophan. Pace. τὰ λοιπὰ τηρῶ σκευάρια τὰ τῶν θεῶν. *Vt reliqua ſeruem circitum vaſaria. Ollas, tabellas, frivola amphoratia*. *Il bagaglio delli Dei*.

Ita & Vaſarium *Bagaglio* dicebatur, omnis

illa ſuppellex, omneque inſtrumentum quo magiſtratus in prouinciam proficiſcens inſtruebatur, vt muli, equi, vaſa, & reliqua, quæ omne inſtrumentum implerent, vt Budæus de aſſe L. III. & Turneb. L. XXI. cap. XV. Qui inde *Vaſallos*, nobilium clientes dictos putat, tanquam in vaſario eorum ſint, & vaſa eorum cenſeantur. Sed de hoc alias.

Hinc etiam militum ſerui, lixæ, & calones, portandis vaſis, & ſarcinis, & militari ſuppellectili cuſtodiendæ, *Bagaij*, appellantur, & *Bagaioni*, qui quod ferme pueri, *Bagaio* ſimpliciter, pro puero, præcipue Brixiæ, & Bergomi.

Præterea ſcorta militaria, inter impedimenta exercitus, *Bagaſce* appellatę, quæ vox etiam ad alias meretrices, & diobolares lupas tranſijt. Math. Vil. L. VIII. 81. *Il crudeliſſimo e beſtiale Re, hauendo paleſamente ritolta la ſua concubina, ò più volgarmente dicendo Bagaſcia*. E *Bagaſcione*. Boccat. Laber. *Che poter tenso bagaſcioni, al ſuo piacer adoperare*. Ita & Gallicum *Bague*, pro pellice, non à Germanico *Balg*, neque *à vagando*, ſed ab eadem origine.

Poſtremo etiam *Bagatelle*, pro rebus friuolis, & nugatorijs. Nam licet Salmaſ. ad Solinum pag. 1124. à *Baccis* deducat: quod ſcilicet Galli, mundum muliebrem *Bagas*, appellent, à baccis, quæ ſunt margaritæ, vt *monile baccatum*, veriſimilius tamen videtur, *Bagatelle*, non à baccis, & mundi muliebris pretio (vtcunque à ſeuerioribus pro nugis accipiantur) ſed à vaſculis, & vili ſuppellectile appellatas. Vt *Bagatelle*, ſint vaſcula, ſiue vaſcilla. Gloſ. Σκευάρια ἀντελῆ παίνυ. *Friuola*. Res viliſſimæ. Iuv. *Iam friuola transfert Vcalegon*, Vaſcicula, & vilem ſuppellectilem, quam ibi deſcribit poeta. Et Σκευάριον, *Vaſcellum*, ſiue *Vaſcillum*.

Vnde & *Bazziche*, pro eadem re, Vaſcicula, *vaſicla*, & *bazzicare*, res eas tractare, & fortaſſe ludus aleæ non magni pretij, *Bazzica*; in quo minimus numerus prævalet. Nam *sbazzigare*, pro delirare Veneti dicunt, vel ab his nugis, & ineptijs, vel à mentis vacillatione. Item *Viſighetti, Viſinelle*, reculæ, vtenſilium friuola. *Bazzeccole*, Vaſcicula: *bazzicare*, & *viſigare*, tricas eas verſare, & miſcere, item apud aliquem frequenter verſari. Boc. IX. 5. *Che è il miglior tinogo, che ti ſia, percioche non vi bacica mai perſona*.

Porro à *Bagatelle*, *Bagatelliere*, præſtigiator, qui acetabulis, & nugis oculos ludit, Hiſp. *Iuego de man*. Vnde Gallicum *Baſteleur* factum puto, à vaſculis, ſiue acetabulis, quibus præſtigias facit, potius quam à *Batalator*, qui mirificos armorum geſtus in publico edit, quod Salmaſio viſum ad Hiſt. Aug. p. 58.

Proprie autem *Bagatelliere*, & *Bagatelli*, ſiue *Magatelli* circumforanei ludicri genus, quo ioculator, intra ſiparium latens ſtomatia, oſcilla, ac parua virorum, mulierumque ſimulachra micantibus digitis impoſita, velut in ſcena producit, ſtridula, & dentibus intercepta voce, colloquia effingit, & certamina, varioſque diſcurſus miſcet. Ipſæ imagunculæ, *Bagatelle*, & *magatelli* dictæ. V. *Magatelli*.

Eſt & alia vox plebi vſurpata, pro friuolis, ac minuta ſuppellectile. *Barauaij*, ideſt varia vaſa, ſiue vaſcula. *Tatare* & *barauaij*, alterius vocis origine adhuc mihi ignota.

Sed ſatis friuolis luſimus, & fortaſſe plus ſatis nugati ſumus.

BAGATINO. Videri poteſt *à bigato* deductum. Sed cum ille nummus argenteus eſſet, à bigis impreſſis dictus, ſicut Quadrigatus à quadrigis, hic autem æreus viliſſimus octauam aſſis partem apud Venetos ſignificans, amplius quærendum cenſeo. Niſi etiam nummus æreus, eadem bigarum nota percuſſus fuerit.

BAGOLE. Baccæ, bacculæ. Quarum ſimilitudine fimus pecorum *Bagole* appellantur: & vulgo *Bagolare*, timere, conſternari, ac præ nimio metu, alvum ſubſidere. Veneti *Barambagole*, arida confecti cibi reliquiarum ſtrigmenta, vocant. Plinius, ſordes caudarum in pilulas concretas, Græci Σκύβαλα.

BAGNARE. Madefacere. Quidam à *Vagna*, ſiue Cupa vaſe aquario, ſiue alueo dictum putant. Sed haud dubie eſt à balneis, balneare, *bagnare*. Frider. de accip. L. I. 2. *Terreſtrium vero alia manent ſemper in terris, neque vadunt vnquam ad aquam, niſi cauſa, ſui potus, aut balneationis*. Et L. II. 69. *Cum itaque Falcones ſint ſicciores natura, & calidioris, aſſueſcunt balneare ſe, quibus ſi non balnearent ſe, acciderent plures morbi*.

BAGORDO. Niſi ſit à bacchanalibus, aliàs non liquet, Galli *Bohurt*, equeſtre certamen, vulgo torneamentum.

BAIE. Nugæ, logi, ineptiæ, fabulæ. Vel à *bagiana*, *baia* contractum, vt ſupra diximus: vel à badare, quod eſt vacare, otiari. *Tenere à bada, e dare delle baie*, nugis tempus terere. Nam *bado*, & *baio* dixerunt pro *bada*. Vita Nicol. Laurentij. *E la benne alla frontera Fabio lo ſaputo, con granne hoſte, e tennelo à baio, (Annibale) anni tre*. Quod videtur illud Petrarchæ expreſſiſſe. *Che con arte Annibal a bada tenne*. Quid ſi à bacculis olearum, & huiuſmodi quiſquilijs? (non enim crediderim, baccas ideſt margaritas etiam apud ſeueriores,

hac

hac vilitate notatas). A baccis inquam olearum. Arnob. L. I. *Olearum à bacculis cruor teter exprimitur.* Et L. II. *Aut ex ramis agreſtibus baccula.* Res ſcilicet friuolæ, & nullius pretii. Qui à *Verbagio* deducunt, nobis verba dant.

BAIARE. Latrare, *baubare.* Nonius. *Baubare, latrare, à canum voce.* Lucret. L. V. *Et cum deſerti baubantur in ædibus.* Gloſ. *Baubantur.* ὑλακτοῦσι.

BAIETTA. Panni genus minutis floccis villoſum, quod ferme in luctu adhibetur. A Germanico *Ban.*

BAILA. *Balia, Balio.* Nutrix, & nutricius. Baiula, Baiulus, à baiulandis, ſiue geſtandis infantibus. Pap. *Baiulus, portitor, gerulus, nutritor.* Aliis *Bela*, vt Vicentinis. Scalig. poetic. L. I. 50. *Quod vulgus noſtras* belas, *alijs locis Italiæ, nutrices* Nenas *dicunt.* Hiſp. *Ama,* & *Amo.* Alma, & Almus, ab alendo.

Item *Bailo*, pro nutricio. Magnus Baiulus inter officia aulæ Bizantinæ. Codinus. *Similiter etiam ignotus fuit,* τοῦ μεγάλου Βαϊούλου, *magni Baiuli locus.* Vbi Iunius. *Baiulos Græci recentiores vocant,* παιδοκόμους, *qui puerorum curam gerunt. Baiulus itaque magnus eſt, qui Imperatorem infantem geſtauit vlnis, educauitque & inſtituit, inde à pueritia ipſius: ſynecdochicè ſumpta appellatione à prima illa cura, quæ ad infantes adhiberi ſolet.* Caſaub. ad Sueton. Aug. *Soliti etiam adeſſe educatores, ſiue* τροφεῖς, *quos cum pædagogis, Iulianus in Cæſaribus, & Iuſtinianus in Inſtit. coniungunt: Græci etiam* Βαϊούλους *vocant.*

Ex quo Itali *AIO* fecerunt: cuſtos ſcilicet pueritiæ, morumque monſtrator, qualis apud Virgilium Aſcanij Æpytides. Vita Ludouici Pii. *Rex Carolus, cum filijs, & exercitu pacifice Franciam repetijt, filiumque ſuum Ludouicum Regem, regnaturum in Aquitaniam miſit (is tunc infans, cunarum adhuc vtens geſtatorio) præponens illi* Baiulum *Arnoldum, alioſque miniſtros, ordinabiliter, decenterque conſtituens tutelæ puerili congruos.* Villan. L. VII. 4. *Miſſer Giglio il bruno Conneſtabole di Francia, Maeſtro, e balio del detto Ruberto;* ideſt *Aio.*

Galli *Baillif*, Bailivus, Prætor, Iudex, Officialis, Miniſter, ab eodem, vt docet Menagius, nempe *Baiulo*, nutricio, Infantis gerulo, Vocem deinde tranſlatam ad Prætores Diœceſis, & Iudices, qui *Bailifs* appellati, *e Seneſchalli.* Villan. L. VII. 85. *Sotto la guardia del Balio, ouer Siniſcalco del Rè d'Inghilterra.* Inde pro tutoribus vocem vſurpatam, & *Baillage*, pro tutela. Auctor Anonym. de Inueſt. Epiſcop. Regni Teuton. *In teſtamento relictus ſub baila, ſeu tutela Vrbani IV. & Manfredi Principis Tarentinenſis: ſed ipſe Papa, & Princeps dictam Bailam, ſeu tutelam minus fideliter geſsêre.*

Quod igitur tutela, & poteſtas, ſiue dominium eadem res ſit, inde *Baila*, ſiue *Balìa* pro poteſtate, vt idem Menagius cenſet, non à bajulandis oneribus, vt Bouillus.

Sed cur Iudices, & locorum Præfecti, ac Prætores ita appellati ſint, ex eo factum exiſtimo, quod cum ſub Imperio Bizantino, ex domo Auguſta Legati, atque exercituum, & Claſſis Præfecti mitterentur, vt Seneſchalli, Comites Stabuli, ita & Baiuli, iidemque Prouinciis præficerentur, ſucceſſu temporum Legatos, & minores præfectos, ac iuſdicentes, à *Balìa* ſiue *Baila*, ideſt poteſtate, *Bailos*, & *Bailinos* appellatos. Heremperti Chron. ad annum DCCCLXXII. *Hoc audientes, quicumque Barij reſidebant Gregorium* Baiulum *Imperialem Græcorum, qui tunc Hydrunti degebant, cum multis exercitibus, aſciuerunt.* Paulo infra. *Gregorium Auguſtorum Baiulum.* Protoſpata, anno DCCLXXV. Et Gregorius *Stratigo, qui & Baiulus dicebatur*, vbi *Stratigo*, ſiue Strategus eſt exercitus Dux, ſiue Imperatoris Legatus.

Baila igitur, ſiue *Balìa*, pro adminiſtratione, ac delegata poteſtate, interdum pro Imperio ſumi cœpit. Falcandus Hiſt. Sicil. p. 107. *Reginam autem præcepit, totius Regni curam, & adminiſtrationem, quæ vulgo* Balium *appellatur tandiu gerere, dum puer eius prùdentia eſſet, quæ negotijs prouide diſponendis ſufficere putarêtur.* Quod vocabulum, quam late patuerit docet Voſſius L. I. 3. Eo argumento, quod etiam officium in Cœnobiis notauerit: vt in Lege Foreſtæ. *Monachus bailiuam ſuam, ſi quam habet amittat.*

Itali *Balìa* pro Imperio, poteſtate, cura, & adminiſtratione acceperunt. Dant. Purg. I. *Che purgan ſe ſotto la tua balìa.* Loquitur de Catone. Math. Vil. II. 37. *Diedero à gli Ambaſciatori piena autorità, e balìa.* Pro Præfectura. Villan. L. I. 39. *Il qual hauea paſſato il decreto fatto, che nullo doueſſe ſtare in nulla balìa, più di cinque anni.* Item Balio. Præfectus, Gubernator. Idem L. XVII. *Per eſſer Signore, e Balio del Regno.* Et infra. *Era Pipino ſourano Balio, e gouernatore di tutto il Regno di Francia.* Baliato. M. Vil. VI. 33. *Facea ſenza contraſto l'vfficio del ſuo* Baliato. *Balia*, poteſtas, & facultas aliquid agendi. Vil. VIII. 39. *E lui riposato in Firenze, chieſe al Commune balìa di pacificare inſieme i Fiorentini.*

Ex dictis apparet Legatum Venetum ad Turcarum Regem, inde *Bailo* appellatum.

Eius

Eius meminit Codinus pag. 152. Loquens de Michaele Palæologo. *De Venetis autem cum dictus Imperator, paulo poſt vellet bellum gerere, ideo non ſtatuit cum eis amicitiam integram, ſed treuam ad breue aliquod tempus, eoque non deſcripſit accurate eorum mores, vt etiam fecerat Genuenſium. Cum ergo venit Lypailus, quo primum die ſalutaturus eſt, genua ſolum flectit ipſe, & comites eius, ſed minime oſculatur Imperatoris pedem.* In Græco eſt Λυπαΐλος: alii, Λιβαΐλος. Gregoras etiam L. IV. *Magiſtratus vero, qui certis temporibus in Galatiam mittuntur, ex Venetia* Λυπαΐλος, *Piſanorum Conſul, Genuenſium Poteſtas, appellatur.* Vbi apparet olim fuiſſe Magiſtratum ſiue Præfectum, & Curatorem, qui mercatoribus ſuæ gentis ius diceret, poſt etiam Legati munere functum eſſe, ſiue Legatis ordinarijs eam curam demandatam. *Bailum* autem ſiue corrupte *Lypailum* ob eam cauſam dictum, quam ſupra attulimus.

BAIO. *Color baio. Canallo Baio.* Badius. Nonius. *Badius.* Varro ὄνος λύρας. *Equi colore diſpares ita nati: hic Badius, iſte giluus, ille murinus.* Palladius L. IV. 13. de equis. *Colores hi præcipui: badius, aureus, albineus, ruſſeus. Sequentis meriti varius cum pulchritudine, nigro, vel albineo, vel badio miſtus.* Iſidor. Lib. XII. 1. *Badium autem antiqui vadium dicebant. Ipſe eſt & Spadix, à colore palmæ, quam Siculi ſpadicam vocant. Badium* ἀπὸ τῶν Βαΐων, hoc eſt à ramis palmarum, qui colorem ſpadicem referunt dictum Vulcanius docet, cumque colorem ab Hiſpanis *Vayo* vocari, vt *Vayo* equum ſpadicei coloris. Vnde equus *Baiardo*, Italis poëtis decantatus. Ita & Barbarus Gloſ. in Plinium. Et Scaliger. exerc. CCCXXV. 13. *Græci in equis meliorem colorem Balium. Vnde* Valus *equus Beliſarij. In quo ſi fulgeat nitor ſpadiceus ab eo quaſi ardore, Balzardum vulgus nominat, ſicut à Gallica audacia Galliardus nuncupatur is, qui fortiter adit pericula, Spadix vero ille eſt in equis commendatus pene ſanguineus fulgor à colore palmacei ſurculi, qui dictus ita fuit ab antiquis. Probus Siculam vocem dicit.* Iordan. Rufus. *De lo pillo del Cauallo no à meſtero dire molte choſſe, perche à diuerſi plaxe diuerſi pilli. Secondo lo me plaxer ampoe (~~amplius~~) dico che lo baio, e lo mezzo blanco oſcuro ſupra tutti li altri.*

BAIOCCO. Aſſis apud Romanos: eius originem ſolertiores indagent. Nam *baluca* nihil ad rem facit.

BALANZA. *Bilanza.* Bilanx. Veneti Mercatores dicunt. *Fare il bilancio, e tirare i balanzoni* pro anni exacti rationem putare, ſiue rationes accepti & expenſi æquare, atque inde lucrum expendere. Inde etiam *Bilicare* librare. Landinus ad illud. *Fan coſì cigolar le lor bilance. Imperoche come quando alcuna coſa ponderoſa è tirata in alto, ò poſta in bilico, fa cigolare le carrucole. Stare in bilico*, cum res, aut pondus neutro inclinat, aut propendet, ſcilicet æquilibritas, ſiue æquilibrium. Germani *Billich*, æquum, æquale.

Galli *Balancines* appellant funes, quibus malus nauis in æquilibrio regitur. Italis *Balancini* equi in quadriga anteriores, tranſuerſis lignis nexi, quæ hinc inde à capite temonis inſtar bilancis dependent. Et haſta, ſiue teres lignum, quo funambuli, in flexu, & conuerſione penſile corpus librant, eandem appellationem ſortitum eſt.

BALAVSTRI. Cancelli lignei, vel marmorea ſepta, quibus Podia, ac mœniana, & ſacella in templis muniuntur. Paraſtatæ. Gloſ. παραστὰς θύρας. Philand. ad Vitruv. Lib. III. 2. *Cum in porticibus raræ, & plurimum diſtantes ſtatuuntur columnæ, ob internallorum laxitudinem, craſſiores depreſſioreſque collocandæ ſunt. Nam quod plerique omnes ad columnarum formam retulerunt, quas Baluſtrias, quaſi baluſtias vocant, credo ad ſimilitudinem floris mali Punici, non ſatis vidiſſe exiſtimo.* Galli etiam *Baluſtre*. Vel ergo à *Paraſtata*, vel à *Baluſtio*, quod florem Punici mali ſilueſtris ſignificat, quæ vox a Creſcentio de Agricultura non ſemel vſurpatur. *Balauſtro*. Rectius tamen à *Paraſtata* videtur. Nam hæc ſepta ex columellis, aut pilis conſtant: vel *Pilaſtratum*, à Paraſtata: vnde & pro cancellis ligneis.

BALCONE. *Feneſtra.* Sed proprie ſignificat feneſtrarum proiecturam, ſiue podiolum, & pergulam, quæ feneſtris adiciuntur. Sic dictum, quod initio è tabulis conficerentur, ſubiectis, & ſuffixis ad fulciendum palis. Vnde *Palici, Palicones, Balcones:* proiecturæ ſcilicet, ſiue mœniana extra feneſtras palis ſuffixa. Salmaſ. H. Aug. p. 455. *Prophora illa, & mœniana, quæ ædibus adijci ſolebant, ex prouolantibus, & proiectis tabulatis compoſita.* Balcone, *niſi fallor hodie vocant Itali.*

Hinc factum vt etiam feneſtræ, quæ huiuſmodi mœnianis carerent, *Balconi*, præcipue Venetis dicerentur, & ipſa Mœniana, licet è marmore, nec palis ſuſtinerentur.

Fuiſſe autem hunc morem vetuſtum, pergulas, & tabulata feneſtris adiiciendi, floribuſque & hortorum imagine ornandi, docet Plinius L. XIX. 4. *Iam in feneſtris ſuis plebs vrbana imagine hortorum quotidiana oculis rura præbebant: antequam præfigi proſpectus omnes coegit multitudinis innumeræ ſæua latrocinatio. Hæc nempe coegit feneſtras clathris fer-*

ferreis munire, erepto podiorum vſu.

Balconi igitur à Palis. Et *Verroni* à *Prophorum*, ideſt, vt idem Salmaſius, Proiectum, vel prouolans, & mœnianum. Prophorum, *proferone, Verone*. Etiam *Sporto* dictum, quod extra porrigatur, & *Spaldo*, quaſi *ſparto*, exporrectum. Dant. Inf. IX. *Paſſamo trà Martyri, e gl'alti Spaldi*. Landinus, vocem non ita tritam & vulgo notam tradit. Vnde aliis *ſpaldi*, eſſe mœnia, aliis ſpatium ſiue pauimentum. Rectius Achariſius, qui cenſet ſepulchra illa ac monumenta, mœnium ſummitati adſtituta, atque inde inſtar mœnianorum exporrecta, & pendentia: vt nunc in templorum faſtigio penſiles arcæ ſpectantur. Vel ſimpliciter mœnia quæ in ſummitate murulos & proiecturas habent. Nam de mœnibus poetam loqui, ſequentis Cantici verba declarant. *Hora ſen' và per vn ſecreto calle, Tra'l muro della terra, e li martiri Lo mi maeſtro, & io doppò le ſpalle*. *Spaldi* igitur pro *Sporti*, metri neceſſitate. Villan. XII. 45. *E merloſſi con beccatelli iſportati il Palaggio antico*. *Beccatelli*, ſunt pinnæ ſiue muruli (*merli*) in acutum bifidum ſurgentes, ſic ab apice (*becca*) dicti: *iſportati*, exporrecti, ſiue proiecti.

Sed vt illo redeamus à *Palis*, *Balconi*. Eadem ratione Domata, & Mœniana, ædium faſtigio tectiſque impoſita, *Baltreſche*, & *Berteſche*, quaſi *Paliſtriche*, Hiſp. *Petrechos*. *Berteſche* vox Villano familiaris, pro ligneis turribus, ac tabulatis, muniendis, aut oppugnandis Vrbibus. L. VII. 51. *E à quello hauean fatti ponti, ſteccati, e berteſche*. L. IX. 114. *Perche il porto era tutto impalizzato, e incatenato, e di ſopra di groſſo legname imberteſcato*. Boccat. *Non altrimenti che ſopra l'alte mura ſi moſtrano le torri imberteſcate*. Non igitur à Germanico *Bret*, & *Bert*.

Inde etiam factum eſt, vt ſuperior pars ædium, & contignatio, *Palco*, & *Balco*. Italis dicatur. Et ædes duarum, & trium tabulatorum, ſiue ſolariorum, *di due, e tre palchi*. Boccat. IX. 2. *Parue à Prenio ſentire alcun dimenamento di palco della Caſa: Et mandato il compagno ſuo con eſſo lei nel palco*. Creſcent. *E farne à modo di palchi, e di ſolai*. Nam ſolarium ſuperior ædium pars antiquis aperta, & ſubdiualis. Inſubres *ſoler*, & *ſorè*.

Præterea pegma, cataſta, ſiue feralis ſuggeſtus, in quo de reis ſupplicium ſumitur *Palco* dicitur: ita & Comœdorum pulpitum, & altius ſubuectum quodcumque tabulatum *Palco* appellatur. Scalig. poet. L. I. 21. *A palis palcos Itali clauſtra, & pegmata, nunc Catafalcos addita aſpiratione, ſicut ſinum maris Golfo pro κόλπῳ*. Ita etiam in Theatro ligneę ſpectatorum cellæ, ac podia, *Palchi*, & *Palchetti* dicuntur. *Catafalco* lignea cataſta, ſiue tabulatum altius ſubſtructum, cui cadauer, dum iuſta peraguntur, imponitur, interdum & cenotaphium, ſiue tumulus temporarius, quaſi *Catapalicum*.

Poſtremo ex eadem radice eſt *Parco*, ſiue *Barco*, Viuaria ſcilicet, & ſepta ferarum, Principum venationibus deſtinata. Quod initio palis, ac ſudibus, valliſque ac ſtipitibus munirentur, coercendis feris. Villan. Lib. VI. I. *Fece il Parco delle vccellagioni, e fece il parco della caccia preſſo à Grauina*. Non à Germanico *Phirch*, vel à Belgico *Parchk* (quod eſt à palis) vt cenſet Voſ. de vit. ſerm. Lib. II. 15. apud quem Lex Ripuar. tit. LXXXII. 2. *Si quis peculium alienum, in meſſe apprehenſum ad parcum minare non permiſerit. XV ſolid. culp. iud.* Lex Anglorum Tit. VII. I. *Qui gregem equarum in parco furatus fuerit, in triplum componat*. Lex Boioruum Tit. IX. 2. *De illo granario, quod* Parch *appellant tribus ſolidis componat*. Vbi pro quolibet ſepto accipitur. Veneti, Curtes, ſiue caulas ruſticas muris clauſas *Barcheſſe*, appellant. Et Galli Fori Iudicialis conſepium, compactum tabulis, & pluteis munitum *Parchetum* vocant, vt Salmaſ. H. Aug. p. 483. *Nam Parcum*, inquit, *περίβολον, hoc eſt ſeptum nominamus*. Atque ita ferarum viuarium vt diximus. Tale Parcum Ticinenſe Regium Mediolani Ducum opus, in quo Franciſcus I. Galliarum Rex ab Hiſpanis victus, captuſque eſt: vt narrat cultiſſimus Iouius, qui *Parcum* à parcendo feris dictum falsò credidit. Sed in viam redeamus.

BALDACHINO. Vmbella, aulæum, ſiue velarium, quod ſuper altaria, ac Principum capita ſuſpenditur. A Babylonicum quidam deducunt. Plinius. *Colores diuerſos picturæ intexere Babylon maxime celebrauit, & nomen impoſuit*. Quia autem *Baldacco*, pro Babylone hodie dicitur, *Baldachino*, appellatum. Nihil ſanius nunc ſuccurrit. Neque tamen omnes vmbellæ è textura Babylonica fiunt. Si licet ariolari, fortaſſe, quaſi *Faldachino*. Nam *Faldiſtoro*, infra dicemus, eſſe Epiſcoporum ſedem, vociſque originem ſcrutabimur; Cum autem etiam ſuper hæc ſolia, vmbella ſuſpendatur, à *falda*, & *faldis* trahere nomeo potuit.

BALDO. Audax, confidens. Grotius Lex. Goth. *Balthi familia Gothica nomen. Audaces recte interpretatur Iornandes, & Otto Freſingenſis*. Iornandis verba ſunt cap. XXIX. *Gothi ordinant ſuper ſe Regem Alaricum, cui erat poſt Amalos ſecunda nobilitas, Baltharumque ex genere origo mirifica, qui dudum ob audaciam virtutis Baltha, ideſt Audax, nomen inter ſuos*

acce-

acceperat. *Et Hildibaldus*, *Hid-bala*, *eximie audax*.

Simplicius tamen eſt à *Valido*, quod & Menagio viſum. Nam qui fortis, & validus, idem audax, & confidens. Inde *baldanza*, *baldezza*, *& baldanzoſo*. Dant. Par. xv. *La voce tua ſicura*, *balda*, *e lieta*. *Balderia* pro feſtis ignibus, & publica lætitia.

BALDONE. *Boldone*. Farciminis genus ſanguine diſtenti. Botulus, botellus. Galli *Bondin* deprauata voce, vt ait Salmaſ. de fœnore pag. 449, ex latina *Botulus*, quaſi *Bodilos*. Tertul. Apolog. *Denique inter tentamenta Chriſtianorum botulos cruore diſtentos admouetis*. Vnde & *Sanguinaccio*, appellatur, Ἁιματία. Inſubres *Buſecca picna*, Iſicia ſanguine farta. Germani *Vurſt*, quod eſt fartum, ſiue afractum, idem enim ſignificat. Verius tamen puto *Baldone* eſſe à fartum, *faltone*, & *baldone*: vt à Botulus, *Biroldo*, Birotulus. Idem Salmaſ. pag. 452. affert locum Bedæ, de remediis peccatorum. *Si quis fraudatum comedat*, *pro ſuffocatum*, legit, *ſi quis Afratum*, ideſt lucanici genus ex ſanguine, cuius apud Iſidorum mentio, vt apud Alex. Trallianum, ἀφράτυ.

Hiſpani ex ſanguine, & botulo, *Sanburchio*, & *ſanbuccio*, & *ſancedo*, & *Butafaro*, Botulus fartus. Iidem *Morçilla*, à fruſtis, ſiue grumis ſanguinis, & pinguedinis, nam morſus, eſt fruſtulum, vnde *Morſello*, buccea panis.

BALENO. Fulgur, corruſcatio. Φαλλὸς, Phalos, ſplendidus, albus, παρὰ τῦ φάω, luceo, teſte etymologico. Nam fulgur à fulgendo. Dant. Inf. III. *E balenò vna luce vermiglia*, *La qual mi vinſe ciaſcun ſentimento*. Et Parad. xv. *Vedendo in quel albor balenar Chriſto*. Inde *in vn baleno*, pro re velociſſima. Idem Inf. XXXII. *E naſcondeua in men chi non balena*.

BALESTRA. Balliſta: Balliſtra, qua voce inferioris ſeculi ſcriptores vſi ſunt. Gloſſæ. *Balliſtra* σφενδόνη, μάγγανον πολεμικόν. *Balliſtrarij* σφενδονῆται. Dant. Inf. XIII. *Mala doke la fortuna la balleſtra*: translate, pro impellit, iaculatur. Item *Baleſtro*.

BALLA: *palla*, pila, Græcè πάλλα, Germ. *ball*. Item farcina, ſiue inuolucrum mercium, à rotunditate. *Pallotta*, & *ballotta*, pro parua pila, *pallotola*, ſiue globulis, qui balliſtis excutiuntur: item pro ſuffragiis, & calculis, ſiue forte, cum in vrnam conijciuntur. Vnde *Ballettare* Venetis, ſuffragium ferre, & *balle* ſiue *ballotte*, pro calculis, & ſuffragijs. *Cauar balla d'oro*, *andare à capello*. Vrnam enim in Comitio, latioribus labris, ac margine patulam, inſtar petaſi *Capello* iidem appellant, vnde ſortitio fit.

Ceterum à ludo pilæ, pallitare, *balleggiare*, ſiue proludere. *Balzo*, & *sbalzo*, cum pila reſilit, ſiue pila reſultans. *Dar di sbalzo*, reſilientem pilam remittere. Item *Rimbalzo*. Dant. Inf. XXXIX. *All' hor ſi ruppe lo commun rincalzo*, *E tremando ciaſcun à me ſi volſe*, *Con altri che l'vdiron di rimbalzo*. Vbi Landinus à ludo pilæ vocem translatam obſeruat, quando à luſore pila, non recte, & per inane retorquetur, ſed poſtquam ſolo illiſa reſilit. Vox igitur, non recte ad illorum aures peruenerat, ſed ab aliis, veluti repercuſſa, ac reſultans illapſa erat.

Inde *Rimbalzare*, retorqueri, recidere, retroagi, atque repelli. Math. Villan. VII. 67. *Temendo che l'auenimento della campagna, non rimbalzaſſe in lor dannaggio*: recideret. *Rimbalzo*, reſultatio. Villan. v. 19. *E per l'vna nouità ne riſurſe di rimbalzo l'altra*. Item *di rimbalzo*, non recte, ſed oblique. Paſſauantius p. 328. *La vanagloria non è contraria*, *ſe non foſſe già di rimbalzo*, *ò per indiretto*. Quia pila quæ reſilit non recte mittitur.

A *Balla*, *Ballone*, pro magna pila, ſiue folle, qui vento diſtenditur. Quanquam apud veteres, follis, non tanti ponderis, ac magnitudinis eſſet, vt hodie in vſu eſt, & ideo Martialis de folle. *Ite procul iuuenes*, *mitis mihi conuenit ætas*, *Folle decet pueros ludere*, *folle ſenes*.

Item *Ballothe*, globi ex niue, quaſi pallæ, pallucula, *ballocha*, vel Βῶλοι. Boli, Inſubres, *bolgette* Boli glebæ, vt *glebula pinus deuoratæ* apud Scribonium. Rectius à *Balla*.

BALLARE. Saltare, choreas ducere à Græco Βαλλίζειν. Athenæus L. IX. *Omnes per ciuitatem in honorem Deæ* Βαλλίζουσιν. Deinde oſtendit eam vocem pro ſaltare, & tripudiare, frequenter ſcriptoribus vſurpatam: ſicut & Βαλλισμὸν, pro ſaltatione. Turneb. L. XVIII. 17. *Cum ſcribitur in Vopiſco*. Adeo vt etiam balliſtia pueri, & ſaltatiunculas in Aurelianum tales componerent: *balliſtia*, *cantica*, *quæ ſaltabantur*, *intelligo*. *Nam* Βαλλίζειν *hoc ſignificat*, *& Balliſmos tripudium eſt apud Athenæum: quod nomen hodie Gallica lingua retinet*. Ita & Scaliger poeticæ L. I. 5.

Salmaſius ad Hiſt. Aug. p. 349. *Balliſtium eſt*, *quod vulgo vocatur Ballet*: *nam* Βαλλίζειν, *idem plane ſignificat*, *quod* βάλλειν, *iacere*, *vel iactare*, *ſcilicet manus*, *quod ſaltantes faciunt*. Propert. *Nanus & ipſe ſuos breuiter contractus in artus Iactabat truncas ad caua buxa manus*. Ouidius, *Et faciles iactant ad ſua verba manus*.

A βάλλειν igitur, *ballare*, & *ballematia*, ſaltationes, & balliſtia, *balletti*. Iſidor. Gloſ. *Choreis*, *ballationibus*, *Ballate*, apud Petrarcham,

&

& alios, cantiunculæ quæ deſaltabantur, & *Balonchio* Etruſcis, pro choreola.

BALOARDO. Munimentum, propugnaculum, Turneb. com. Orat. in Rullum. *Vulgo noſtro virides appellare ſolemus aggeres, quibus Vrbes muniuntur; vno tantum elemento mutato, boles enim virides appellantur, Boluerde.* Salmaſ. H. Aug. p. 140. *Boleuer* à Βόλερος, *pro* Βώληρος, *pro muro ceſpititio, apud Nicetam.* Alii à Germanico *Boluverk*, vel *Boluverd*, vel *Boluvertz*, opus ſcilicet e trabibus confectum. Turnebo aſſentior, non tamen vt ſit à moles, ſed a *bolus*, bolus enim eſt gleba, ceſpes, terra cum gramine, ſiue herba, vna cum terra auulſa, nam propugnacula caſtrenſia e ceſpite, quemadmodum & ducum tribunalia.

BALORDO, Stupidus, attonitus. Bardus, bardulus, & per metatheſim, *balordo*. Feſtus. *Bardus ſtupidus à tarditate ingenij appellatur.* Cæcilius. *Nimis audacem, nimiſque bardum; barbarum.* Nonius. *Bardum eſt vi propria, & ingenio tardum. Nam Græci* Βραδεῖς, *tardos dicebant*, vt Hom. Iliad. XXIII. Plautus Perſa. *Nimis tandem pro barda, & proruſtica reor habitam eſſe abſte.* Gloſ. *Bardus* ἀναίσθητος, Βραδὺς, ἄφρων. Arnob. L. III. *Hic in ſermone facundus eſt: bardi enim ſunt aliqui, nec poſſunt aliquid ſcitum, ſi oratio facienda eſt, eloqui.* Quod autem aliqui à Peloride, concha fatua, atque inſcita deriuant, quæ apud Pelorum promontorium capitur, parum ſciti ſunt.

BALZANA. *Pedana.* Inſtita, & limbus, ſiue faſcia, quæ extremæ veſtis oræ adſuitur, vel ſubſuitur. Gloſſæ. Πέζα ἡ κυκλάς: limbus. *Pezana*, quaſi pedulis, ad pedes fluens. Hoc enim πέζας. *Pedana, pedicana, pezana, balzana.* Vnde *cavallo balzano*, cuius pes colore à ceteris pedibus diſtinguitur. Quia inſtitæ limbi, & laciniæ veſtimentorum varii coloris erant. Villan. L. VIII. 86. *Ben erano al ſuo tempo otto Confaloni, che v'era vn balzano in San Pietro, che ſi laſciò.* Vel *balzano*, quaſi pede albicans, *albitiano, balzano*.

Ceterum *Balzano*, diuerſum eſſe à colore *Balio*, ſiue *Baio* ſupra oſtendimus, nec pluribus opus eſt. Neque vnquam *Baio* pro albo; ſiue albineo dictus eſt; neque huiuſmodi equi ceteris ferociores: neque demum ab his *Ceruello balzano*, ſed à male ſano, *malſano*, *balzano*.

BALZE. Rupes, confraga montium. Vel à ſaltu, inde enim non gradatim, ſed ſaltuatim deſcenditur: Nam *balzo* eſt ſaltus, vt ſupra docuimus, in *Balla*. Dant. Inf. XI. *El balzo via là oltre ſi diſmonta.* Et XIX. *El Duca diſſe ſon vn, che diſcendo Con queſto vivo giù di balzo in balzo.* Vel quod rectius puto, ab *Alpibus*, ſcilicet ab Alpium præruptis, & confragoſis. Grot. Lex. Goth. *Albos, albiſch, Alpiſch, montanus.*

BAMBAGIO. Goſſypium. Scalig. exerc. CLVIII. 8. *Habes apud Theophraſtum arbores Eriophoros. Goſſypium Græci, Syri Cot; Itali Bambagio: quæ vox à Latinis fluxit: Bambycem enim interna vocant nucula illius.* Ita Salmaſ. ad Solin. pag. 296. *Bambacem*, & *Bombacem*, ex bombyce, & bombycino deflexum putat. Nam de goſſyppio Plin. L. XIV. 1. *Ex interiore bombyce lanugonetur.* Ceterum à Syro *Cot*, *Cotone*, Hiſp. *Algodon*, non autem à lanugine malorum cotoneorum. *Cotonare* eſt floccos, e panno extrahere inſtar goſyppii. Ex quo pannus confectus *Fuſtagno* appellatur. Nam *Bombax*, etiam *Xilon* dicitur, ea vox lignum, ſiue fuſtem ſignificat. Vnde *Fuſtagno*, lana ex ligno, ſiue fuſte. Qua voce vſus eſt Andreas Abbas in vita Othonis Epiſc. Bamberg. L. 1. 45. *Quidquid ex priuata pecunia fuſtanis, & purpura coemere poteris.*

BAMBO. *Bambino, Bamboccio.* Infans. Menagius originem vocis Gallicæ *Babiller*, indagans, ab Italico *Bambino*, & *Bambo* deducit; hoc autem à Græco Βάβιον fluxiſſe, putat, ſed Syriacæ originis, qua voce infantem, & puerum ſignificari: & ex Bocharto L. 1. 35. Arabes hodie infantem appellant *Babus*.

Sed fruſtra Arabica, & Syriaca quæras, vbi Latina origo haud obſcura eſt, *Bambo* enim eſt balbus, & *bamboccio*, balbutiens; vt Latini *infantem*, à non fando dixerunt. Ita & Lexicon Etruſcum ex Monoſinio, à βαμβαίνω balbutire. Victorius Var. XVII. 14. quærit de cognomine ſoceri M. Antonii, qui *Bambalio* vocatur apud Ciceronem Phil. III. *Tua coniugis, bonæ fœminæ locupletis quidem certe, Bambalio quidam pater, homo nullo numero, nihil illo contemptius, qui propter haſitantiam linguæ, ſtuporemque cordis, cognomen ex contumelia traxerit.* Ex Adamantio, ait Victorius *Bambalio*, eſt ψελλιστής, Græci autem ψελλιστὰς vocant balbos & qui lingua hæſitant, nam ψελλίζειν eſt ἀτρανῶς λαλεῖν. Item βαμβαλίζειν tremere corpore propter frigus, atque horrere.

Eadem ferme habet Turn. L. XVIII. 9. *Bambalion* eſſe, tremere, & dentibus crepitare, & labiis balbutire, quod & algentibus vſu venit, & balbutientibus, atque ore tumultuantibus, in loquendo colluctantibus, atque hæſitantibus. Præſertim tamen commiſſione labiorum balbum elidentibus ſonum, quod & βαμβαλίζειν, & παμφαλίζειν per onomatopœiam. Ex quo quid ſit apud Codinum *Monobambylon* explicat Iunius p. 254. quem operæ eſt videre.

Auctor.

Ariſtot. Hiſt. anim. L. IV. p. 287. *Infantes autem quemadmodum ceterorum membrorum impotes ſunt, ita lingua quoque per initia: imperfecta enim his eſt, atque ſerius ſoluitur. ὥστε ψελλίζουσι, καὶ τραυλίζονται τὰ πολλά. Itaque blaſi, balbique ſunt ſemper*. Ibi Scaliger. ψελλοὶ *dixere intortum. Itaque bleſum voce Græca Latini dixerunt*. Τραυλὸν *autem balbum, factitia voce infantium: Græci non factitia: aſpera enim eſt: ſed* παρὰ τὸ τρῦμα τοῦ αὐλοῦ. *Videntur enim aliqui per fiſtulam ſciſſam loqui*.

Neque tamen abſurdum fuerit *Bambo* deducere, à Pupus, & *bambolo* pupulus, Germanis *Bub*, imo Arabes *Babus*, vt ſupra diximus & Anglis *Babe*. Ita *Bambocci* etiam ſigilla appellamus Pupulas, ſiue imagunculas, infantium erepundia, & oblectamina. Et *Bambole* ſunt Pupæ, pupulæ, & *Bambola*, ſpeculi vitrum Etruſcis: non quod effigies, quæ in eo apparet, aliquam ſimilitudinem habeat cum pupis infantium, & puellarum, ſed quia imago in ſpeculo, eſt quod pupilla in oculo: pupula, *bambola*.

Gallis *Babioles* pro pupis, ſiue pupulis, & *Bimbelotiers*, qui pupas, & ſigillaria vendunt. A Bambo, *bambocelo*, *bozzo*, & *bozzetto*. Inſubres pro puerulo, ac puſione vſurpant. Quia autem infantes ſimplices, & fatui, Boccatius. *Vna giouane donna, bamba, e ſciocca. Bamboleggiare*, & *Bamboleiadi*, ineptiæ pueriles. *Imbambolare*, plorare, pupillas lachrimis rorantibus ſuffundere. Morgant. *L'Abbate, quando vidde lagrimare Orlando, e diuentar le ciglia roſſe, e per pietà le luci imbambolare*. *Rimbambire* repueraſcere.

BANCO. V. *Abaco*.

BANDA. Pro parte, ſiue loco ſeparato, & diſiuncto. A lecti *ſponda*, cuius altera interior, parieti propinqua, qui & pluteus dictus: altera exterior, quæ ſimpliciter: Sponda. *Stare nella ſua banda* ſuam lecti partem occupare, vel vt Veneti *il ſuo Aſio*. Exteriorẽ iidẽ appellant *Sponda*, Interiorem, *Caleſella*, ſiue anguſtum tramitem, qui lectum à pariete diſterminat, quaſi parvum callem, ac ſemitulam, Inſubres *la ſtretta*, ab eiuſdem anguſtia. Hinc *Banda*, pro parte diuerſa. *Andare in banda*, diſcedere, alio ſecedere, & *abbandonare*, deſerere, in aliam partem concedere. Vide *Abbandonare*.

BANDO. *Banda. Bandiera*. Pithæus ſubſeciuarum L. II. C. XX. obſeruat in legibus Longob. *Bannum*, & *Bannire* eadem ſignificatione, qua à Gallis vſurpatur, accipi, item in aliorum populorum legibus, quibus *Banniti* dicuntur, qui ad bellum à Principe vocantur, & *heribannum*, mulcta, quæ ab ijs exigebatur, qui ad bellum vocati, parere edicto contempſerant. Poſtea comuni, & generica voce, *bannum*, & *Bannitos* prò exilio, & proſcriptione vſurpatum. Cenſet autem *Bannum* à *Bando* dictum. Hoc autem fuiſſe ſignũ, ſiuè vexillum Ducis, aut Imperatoris. Nam Procopius Hiſt. Vandal. L. II. Signum *Bandum* appellat. *Beliſarius equites omnes protectoreſque, & ſignum, quod Bandum Romani vocant Io: Armenio commendat*. Et infra. *Aigan in ſatellitio Beliſarij pugnare ſolitus, alter, vt animi vir ingentis, Ducis Signum ferre ſolitus, quod munus obeuntem, Romani Bandoforon vocant*. Et Paulus de geſtis Longo. Lib. I. Cap. XX. *Taco Rodulphi vexillum, quod Bandum appellant, eiuſque galeam abſtulit*. Et Suidas. Βάνδον. καλοῦσι Ῥωμαῖοι τὸ σημεῖον τὸ ἐν πολέμῳ. Reijcit vero Stephani interpretationem, qui tradit Bandum à Romanis victoriam dici. Plura etiam ſcriptorum loca de Bando, ſiuè ſigno congeſſit Rigaltius voce Βάνδον.

De *Heribanno* autem affert locum Gregorij Hiſt. Franc. Lib. V. 26. *Chilpericus Rex de pauperibus, & iunioribus Eccleſiæ, vel Baſilicæ bannos iuſſit exigi, prò eo quod in exercitum non ambulaſſent. Non enim erat conſuetudo vt ij exſoluerent ullam publicam functionem*. Cuiacius in Præfatione de Feudis. *Vaſallorum conditio hæc eſt, vt cum delectus edicitur, in militiam eant, vel certum cenſum Domini ærario inferant, quod herebannum, ſiue haribannum dicitur, à Germanorum antiqua voce here, qua ſignificatur exercitus, quo ſenſu, & heriſlis dixerunt. Theodulphus in Chronicis D. Pipinum Regem in exercitu derelinquens, & id quod Teodiſca lingua Hariſlit dicitur. Bannum eſt generale nomen quo ſignificatur edictum ſiuè citatio: heribannum ſpeciale, citatio nempe ad delectum. Vtroque nomine ſignificatur etiam pæna, edicto non obtemperantis. Igitur heribannum non tantum edictio delectus eſt, ſed etiam pœna non reſpondentis ad delectum*. Grotius in Gloſ. Gothico. *Heribannum her. ban. Caſtrenſe edictum, quo ad exercitum homines vocantur, & inde mulcta in emanſores*. Idem *forbannunus, forbanet extra territorium poſitus. Foruſcito*. Quę vox frequens in Iure Municip. Patauino. *Forbanniatur*: & *Bannum* pro multa. fol. 2. *Et habeat medietatem Banni*, & Rub. XX. *Qui contrafecerit ſoluat pro Banno ſolidos* 100.

Rectè igitur Pithæus *Bannum*, à *Bando* factum putat, hoc eſt ſigno, ſiue vexillo exercitus. Itaque initio *Banniti* dicti, qui erecto Banno, ſiue vexillo, quod ſignum erat militaris procinctus, ſiue expeditionis vocabantur

tur ad exercitum: *heribannum* autem mulcta impoſita ijs, qui vexillum ſequi recuſarent, cum pro pœna, non ſolum pecunia, ſed etiam exilium eſſet, factum eſt, vt *Bandire*, & *Banditi* pro in exilium agi, & exulem eſſe, diceretur. Initio *forbanniti* quaſi foras, extra exercitum, ſiue Prouinciam miſſi, poſtea, & *Banniti*.

Fruſtra ergo Alciatus Parergon Lib. II. C. II, quaſi ab Anatio, quod qui homicidium non ſponte commiſiſſet, Patria per annum exularet, vel à tuba, quam barbaro ſermone *Bannum* dici conſtat, vnde *Bannophorum* ſigniferum à Procopio dici: ſed Procop. ſignũ, non tubam appellat.

Voſs. de vit. ſerm. Lib. II. 3. à Germ. *Ban* dictum putat, vt proſcriptionem ſignificat. Sed veriſimile eſt à *Bando Ban* contractum eſſe, quæ vox Germanis vinculum ſignificat, vt idem ait. Hunc ſequitur Grot. in Lex. Goth. *Bandum* vexillum, *abinden* vincire. Quia vt ait Voſ. qui ſub eodem bando militarent, arcto nexu inter ſe ligarentur: ſiue quod faſcia quædam de bando, ſeu vexilli pertica dependeret. Nam faſcia bandum dicitur.

Sed bandum non à ligando verum à pandendo dictum eſt. Quod vexillum in procinctu, & expeditione panderetur, ſiue expanderetur. *Expanſum, pandum, bandum* (ab extendendo, *ſtendardo*) Salm. ad Tertul. p. 78. *Pandum*, Τὸ παραπέτασμα, *à pando, quod poſtea dictum eſt* Bandum. Gloſ. *Bandum* λίγνον. L. eum Vulc. Σίγνον. Et in Solin. 1130. *Perſæ Bandum dicunt faſciam, id ex Græco* Βάνδον, *poſtremi Imperij, quod e Latino factum eſt* Pandum. Anaſtas. Sergio. *Qui ſic abdite venit, vt nec ſigna, nec banda, cum militia Romani exercitus occurrerint.* Idem Adriano. *Vbi eum cum bandora exceperunt*. Hodie etiam, *far bandora*, exultare, & triumphare.

Quoniam autem voce preconis exules proſcribebantur, aut mulcta irrogabatur, inde *Bando* pro ipſo præconio, & *bandire*. Fulbertus Carnot. Ep. XIV. *Quod noſtris hominibus nonam angariam induxerit, banniendo ſcilicet, vt irent ad molendinas Audoeni. Bando*, edictum, præconium, proclamatio, quam *Cridam*, ab altiore preconis voce appellant. *Dant.* Purg. XXVI. *L'altro preconio, che grida l'arcano, Di qui là giù ſour'ad ogn'altro bãdo.* Et XXX. *Qual io la laſcio à maggior bando Che quel della mia tuba*, ideſt præconium, quod ad tubæ ſonitum. Purg. XXX. *Quali i beati al nouiſſimo bando, Surgeran preſto ogn' vn de ſua cauerna*. Vbi Landin. *Bando*, edictum exponit, & quidquid publicatur ad tubæ ſonitum. Hinc *Bandire vn Torneamento, Gioſtra, Crociata, Nozze, Conuito*, eſt indicere, ſiue edicto publicare: & *imbandire*, ipſum conuiuium inſtruere. Indicere funus. Vil. IX. 317. *E tutto quell'anno hebbe nella Città gran mortalità di gente, ſi fatta, che s'ordinò, che banditore, non bandiſſe per morti, acciò che la gente inferma non isbigotiſſe*.

Porro à *bando*, ſiue vexillo, turmæ & agmina equitum, *Bande* dictæ ſunt, *vna banda di Caualli*. Leo apud Rigaltium Lex. Græc. Barb. Ἐκ πάγματα, ἤγεν τὰ λέγομενα βάνδα, διάφορα.

Item *Banda* pro faſcia variorum colorum; qua veluti teſſera milites ab hoſtibus diſtinguuntur. Villan. IX. 47. *Chiamaronſi i Caualieri della Banda: portando tutti vn'Inſegna, il campo verde, con vna banda roſſa*. Et milites *delle bande nere*. Item pixidulæ pulueris tormentarij, & pilarum moduli, collo ſuſpenſi, *banda*, & *bandolera*. Quod potius à pendendo.

A bando *Bandiera*, & *banderola*: *à bandiere ſpiegate*, & *banderaro*, vexillifer. Verum *Bende*, & *Bindello*, pro vittis, faſciolis, atque inſtitis, pariter à pendendo, Germ. *bandt*, & *bendel*. Quod eſt ſimplicius quam à *Prandeum*, licet idem ſignificet. Landulph. Sagax in Iuſtiniano, loquens de Auaribus. *Habebant enim retrorſum comas prolixas valde, vinctas prandeis*. Monachus Sangal. de Carolo Magno. *Tenuiſſimas illas pelliculas, vel tenuiores brandeas extrahere ceperunt*. Hodie *sbrendello*, pro faſcia, ſiue laceramento. Romani *bindello, fettuccia*, appellant, à vitta quaſi *vittuccia*. Veneti *Cordelle*, quod loco funiculorum ſunt. Item *Bandinelle* à ſimilitudine dicuntur, ferreæ faſciolæ anguſtæ, quibus ianuæ fores cardinibus iunguntur. Item mantile oblongum, & anguſtum tergendis manibus: præterea conopei, tum Rhedarum, & lecticarum vela, & plagulæ, *bandinelle* appellantur, omnia à pendendo.

BARA. Feretrum. Vel à Græco φορεῖον, quod proprie lecticam, & geſtamen ſignificat, German. *Baar*. Galli. *Biere*. Villan. XII. III. *In vna bara cavalareccia, nobilmente il mandò ad Anerſa*; à ferendo, ſiue geſtando, ferme enim pro capulo, & ſandapila. Dant. Par. XII. de S. Franciſco. *Et al ſuo corpo non volſe altra bara*, funus, & exequias deprecatus eſt. Vel à *Vara*, ideſt pertica, & longurio. Fit enim *bara*, cum duabus varis tranſuerſa tabula imponitur, vt aliquid geſtetur. Vnde *Barella* crates qua ruſtici fimum, & terram exportant, eadem forma, & geſtandi modo, vt *Bara*.

Inde *Barile* doliolum, non quod ex pluri-

ribus varis conflatum ſit. Nam cum vari, ſiue valli nihil aliud fuerint, quam pali, quomodo ex ijs doliola confici potuerint haud ſcio. Nec me mouet auctoritas Turnebi qui Comment. in Orationem Ciceronis in Rullum. *Vernaculum*, inquit *noſtrum* Barra, & Barro, *genus vaſis vinarij*, barrunculus, *fluxit* à Varris. Ergo ſicut doliola maiora, & magis ponderoſa, *carratelli* à carro, quo vehuntur, ſunt dicta, ita & *Barsle*, à bara, ſiue *barula*, *barella*. Vt cum ſit leuius, non plauſtro, & carro, ſed φορείῳ, ſiue barula portetur. *Barridus* in Capitularibus Caroli Magni appellatur. *Volumus, vt bonos barridos ferro ligatos, quos in hoſtem* (ad exercitum) *& ad palatium mittere poſſint, Iudices ſinguli præparatos ſemper habeant, & vtres ex corijs, non faciant*. Galli *Barril*, & *Barrique*, vnde Hiſpani, *Barriga* ventrem appellant, ſcilicet à tumore, vt ita dicam doliari: non ab Arabico aut Hebræo, goſſypio fartum, & veluti vmbone protuberantem, vt corpus habitius videatur *Barriga* vocant. Eodem errore putat Coaruvias *Barril* eſſe *à bariga*, quod ventrioſum vas ſit, cum contra ab hoc venter appellatus ſit.

BARACANO. Panni genus ex pilis hircinis. Scalig. exerc. CIX. 4. *Zarzacan* appellat. *Hirci, inquit, in Anatolia, quæ eſt Phrygia, ſiue Aſia minor, quadricornes, pilo admodum prolixo, æquante candorem niuis. Quem vellunt ad textrinam, non autem tondent: propterea quod attonſione pilum aiunt craſceſſere. Ex molliore villo pretioſos contexunt pannos.* Zarzacan *vocant. E craſſiore*, Moiacar, (nunc Mocoiaro) *ex mediocri id quod* Zambellot, *alij* Camelot (hoc nunc pretioſus eſt.) *Turcæ* Hac, *ſicut Hircum ipſum* Halc. *Vox ergo barbara, aut Turcica.*

BARATTARE. *Permutare*. Non à variare, ſed à paritare, ſiue paria facere. Vt enim res permutentur, quantum fieri poteſt, æquari, ac pariari debent. Villan. VI. 2. *Li Piſani non v' acconſentirono, dando ragione, che la mercantia era barattata.* Germani *Paaren*. Paritare, frequentativum a pariare, ideſt paria facere in rationibus. Iuriſconſultus. *Proinde etſi ei nummos prærogauit emptor, cum ei pariauerit, poterit ad libertatem peruenire.*

Quod verbum egregie reſtituit Salmaſ. ad Lamprid. in Alexandro. *Ego non patiar mercatores poteſtatum: quos ſi patiar damnare non poſſum.* Legit, & diſtinguit. *Neceſſe eſt, qui emit, vendat. Ego non patiar mercatores poteſtatum: quos, ſi pariant, damnare non poſſim. Erubeſco enim punire eum hominem, qui emit, & vendit.* Alexander hanc rationem ſe habuiſſe refert, quare non venderet honores, & poteſtates, quod omnino qui emit aliquid, id neceſſe habet, vt vendat. Quomodo, inquiebat, potero damnare, quibus poteſtatem aliquam vendidero, ſi pariet, hoc eſt ſi paria faciat, ideſt, ſi itidem vendiderit, quod emit?

Et quoniam in permutandis mercibus ferme fraudes fiebant, *barattare*, & *barare* pro decipere. Quæ vox Gallis, & Hiſpanis familiaris. Dant. Inf. XI. *Falſità, ladroneccio, e ſimonia, Roffian, baratti, e ſimile lordura. Baratteria.* Vendere Iudicia, ac Iuſtitiam, item honores, res ſacras, & prophanas pretio permutare. *Barattiere* & *Baro*. Dant. Parad. XVI. *Del Villan d'Aguglion, di quel da Signa, Che già per barattar hà l'occhio aguzzo.* Landin. *Quali faceano molte baratterie, & vendendo le gratie, & beneficij.* Inf. XXII. *Quivi mi miſi à far baratteria, Di che i rendo ragion in queſto caldo.* Villan. L. VII. 147. *E per alcuno ſi diſſe, per baratteria de Caſtellani, che non vi teneano la gente, onde erano pagati.* Stipendia inter vertebant. Et alibi. *Hauendo fatte molte baratterie, e guadagnerie.*

Barattiere, & *riuendiere*, pro ſcrutario, & viliſſimarum mercium inſtitore, & *Baro* deceptor, & ſycophanta, præcipue qui in alea, & chartis luſorijs eas permutando præſtigias facit. Nam pariare, ſiue paritare, vt diximus, eſt chartulam permutare, & alteram alteri ſubiicere. Hiſpani *Barajar* chartas luſorias miſcendo permutare. *Baro di carte, e dadi*, & *Barone*, nobiliſſimum nomen, huiuſmodi planis, atque impoſtoribus inditum. *Barone di piazza.*

Eadem notatione, *Baratta*, & *Barnffa*, pro pugna, & contentione. Dant. Inf. XXI. *Non temer tù, ch'i hò le coſe conte, Perche altra volta fui à tal baratta.* Ideſt prælio, vt Landinus interpretatur. Nempe quod ibi ictus permutentur, cedantque pugnantes, & cedantur. Latini hoc ſenſu, *Vices* dixerunt. Virgil. II. *Iliaci cineres, & flamma extrema meorum Teſtor in occaſu veſtro, nec tela, nec vllas Vitauiſſe vices Danaum.* ideſt, pugnas, & pericula. Vita Nicol. Laurentij. *Non era accoſiante alcuno comenzare la varatta con Romani. Accoſiante*, audente.

Sarratare autem, ſiue *sbarattare*, pro hoſtes fundere, & profligare, Vide *Barra*.

BARBA. Patruus. Leg. Longob. Lib. II. tit. 56. *Si quis ex parentibus, ideſt barbanus, quod eſt patruus.* Grot. Gothic. *Barbanus, patruus manet in longobardico ſermone; in MSS. Barbas.* Inſubres. *Barba*, vt & Dant. Parad. XIX. Veneti *Barbano*, apud quos *Barba* eſt titulus pauperum honeſtiorum, & ſeniorum. *Barba*

Piero.

Piero Barabio, Barba Bartolomio. Baraiſe, Barba Aluiſe. Patrui autem ita fortaſſe vocati, quod ferme cælibes, ſeueri, atque horridi, barbam paſcerent. Vt apud veteres, patrui, pro rigidis, & diſciplinæ exactoribus. Perſius. *Cum ſapimus patruos.* Et Horat. *Neque dulci mala vino lauere, aut ex-Animari metuentes patrua verbera lingua.*

BARBE. Fibræ radices. *Abbarbicare*, ſtirpium fibris, & capillamentis ſtringendo adhæreſcere. *Dibarbare, sbarbare*, radicitus euellere. Dant. Purg. XXXI. *Con men di reſiſtenza ſi dibarba Robuſto cerro*, ſtirpitus auellitur. Hiſpani. *Embarbaſcar*, impedire, implicare: ductum ab aratro, quod in ſtirpium fibras, ſiue barbas implicatur. Itali. *Imbarbaiare.*

BARBACANE. Vocem ex Arabico profectam docet Voſ. Lib. II. de vit. Serm. & ab iis Hiſpanos accepiſſe: quod barbari Fortalitium, appellant, nempe Caſtellum, vel propugnaculum, ex cadis terra repletis. Noſtri tamen *Barbacane* appellant, Anteridem, quæ ruituro parieti fulcimentum adſtituitur: quod à ſimilitudine etiam *Sperone*, dixerunt. Hiſpani *Barnacan*, fortaſſis, quaſi *Perna Canis*, eam enim ſpeciem refert.

BARBARIA. Tonſtrinum. Gloſ. *Barbatoria* πωγωνκαρία. Barbator, ſiue Barbarius. *Barbiere*. Tonſor.

BARBAGIANO. Bubo. V. *Alocco.*

BARBARO. *Caual Barbaro.* Equus ex Mauritania, quæ hodie, *Barbarìa* dicitur. Quibus equis palma velocitatis tribuitur. Eorumque vſus in Hippodromo, ſiue certamine curſus. *Far correre i Barbari.*

BARBOIARE. Galli *Barbouiller*: quod non à barbulare, aut barbula, ſed à balbutire corruptum eſt. Ita *Barbozzo* Venetis eſt balbutiens. Scaliger in Ariſt. Hiſt. de animal. Ψελλὸς, καὶ τραυλὸς *Græci vocant vitia duo: Latini blæſum, & balbum certis nominibus: Cicero vocecommuni* hæſitare. *Sunt, qui quaſdam literas non plane enunciant, vt* R, *&* S. *Alii vero mutant, qualis fuiſſe Alcibiades ab Ariſtophane deſcribitur*, R *enim ægre pronunciabat, quem, admodum & Demoſthenes. Mutabat Alcibiades in* L, *Demoſthenes deprauabat. Erat ille* Ψελλὸς, hic Τραυλὸς. *Veneti faceti ſunt, Balbi à Romanis dicuntur, qui* L *nimium frequenter arceſſebant, ipſi autem* (Veneti) L *in* R *mutant* Barboſſos, *appellarunt.* Iocus Scaligeri in eo eſt, Romanis Balbos dictos, qui *L* pro *R*, pronunciant: contra Venetos *R*, loco liquidæ vſurpare, cum pro balbis, *barbezzi*, dicant. Et quia in balbutie, & trauliſmo eſt literarum confuſio, *barboiare* pro confuſe loqui, & *imbarbotare*, verba implicare. Alio ſenſu *Barbozza*, mentum ſignificat, à barba, barbitium *barbozzo*, Veneti *Barbizolo.*

Ceterum etiam *Betteгare* pro eodem, abalbutire, *balbuzzare, balbettare, balbetticare, betticare*, Galli *Beguer*, & *begue*, blæſus. Sicuti ab hoc, *partar leſo* Græci βαμβαίνειν. Gloſ. Titubo γλώσσῃ βαμβαίνω. Item *Tartagliare*, quod vel eſt à τραυλίζειν, vel quod in loquendo verba veluti interſecantur, & conciduntur.

Sed *Barbottare*, pro murmurare, & compreſſis labiis loqui, eſt à crepitu aquæ bullientis, *bullitare, ſub bullitare*, vnde vocis inconditè erumpentis ſonitus, & confuſum murmur.

Dantes Latinam vocem *Balba* retinuit. Purg. XIX. *Mi venne in ſogno vna femina balba, Con gl'occhi guerci, e ſopra i pie diſtorta, Con le man monche, e di colore ſcialba.* Balbutiens, oculis, ac pedibus diſtortis, manca, ſquidique coloris, ideſt pallidi, ſiue exalbi.

Demum à balbutio factum puto *Beſcio*, quo nomine contumeliæ cauſa Senenſes à Florentinis vocatos tradit Politus, cum hi ab illis, cœci appellarentur: & *beſſagine*. Boccat. VII. 10. *Et appreſſo la beſſagine de Saneſi hanno tanta forza.* Balbutiens, *balbettio, bettio*, & *beſcio*. Niſi ab obliquo, bieco, *beſcio*, vt vtrimque oculorum vitium notetur, Senenſes luſci, Florentini, cœci.

BARBONE. Mullus piſcis, olim Romanorum nepotatu nobiliſſimus nunc inglorius, & fere de plebe maritimi gregis. Scalig. Hiſtor. Anim. L. II. *Mullus ventre longe eſt caſtigatiore, & manarum potius figura. Barbulas habent: quapropter ab Iſtris*, (& Venetis) Barbi *dicuntur: Ligures* Triglias, *dicunt, vetere Græca appellatione*, Τρίγλη, *quod nomen aiunt inde ortum, quia ter gignat ſingulis annis.* Idem repetit Lib. VI.

BARCA. Nauigium: Cymba. Cuius vocabuli notationes, quæ à viris doctiſſimis afferuntur, operoſæ mihi magis videntur, quam veræ. Et vocem quidem pro minuto nauigio ab inferioris æui ſcriptoribus vſurpatam, notum eſt, quorum loca attulit Voſ. de vit. Serm. L. II. 3. vt Abbonis de Obſid. Lut. *Quam plures numero naues numerante carentes, extat eas moris vulgo* Barcas *nominare.*

Alii ergo quaſi *Barſa*, à Βάρις: nauis, nauigium, vox Ionum propria. Scalig. exerc. I. L. I. *Namque ea nauigia, quæ corrupta Græca voce* Barcas, *ab oneribus gerendis vocant noſtri.* A Βάρος, pondus, onus.

Salmaſius in confut. animadu. Kercoetij p. 32. quaſi *Barica*, ex Vitruvio Lib. III. 3. *Et ipſarum adium ſpecies ſunt barica, vt baris,*

Digitized by Google

ſeu phala, humiles, lata. Quod, inquit Salmaſ. *Phala, vel fala ſunt turres. Hinc barica, quæ in modum barium extructa ſunt, vt barica ædes. Nam genus nauigij rotundi etiam ſignificat,* Baris. *Inde &* Baricæ *naues, & rates, in formam barium ædificatæ, quas poſtea* barcas, *pro baricis recentiores ſcriptores appellarunt.*

Difficiles argutiæ, nec naues rotundæ, in ſpeciem batium, ſiue turrium extructæ. Verior, & ſimplicior notatio, à Vado fluminis, quod Itali flexerunt in *Varco*, Vadica, *varica*, *varca*, *& barca*. In ſoluta oratione *Valicare*, poetæ *Varcare*, quod eſt flumen traiicere, & vadum tranſmittere. Inde etiam pro tranſitu quolibet, etiam extra flumen. Dant. Purg. XIX. *Quand io vdì, venite, qui ſi varca.* Et XI. *Moſtrate da qual mano in ver la ſcala, Si và più corto, e ſe c'è più d'vn varco*: infra, paſſum appellat. Inf. XII. *Che ſarebbe alle Capre duro varco.* Purg. X. *Perche i' varcai Virgilio, e femmi preſſo.* Virgilium tranſgreſſus ſum. Gloſ. *Varicat.* Τηιρβαίνει. *Tranſuaricat* Τωιρβαίνει. Non quidem à vatis ſiue cruribus, vt aliqui exiſtimant, ſed à vado fluminis, translata voce, ad quemlibet tranſitum. Pap. *Varitat, ambulat, tranſit, quaſi vaditat.* Varro L. IV. de L. Lat. *Vallum, quod ea varicare nemo poſſit*: ideſt vt Turneb. L. XXII. 9. nemo poſſet tranſire, & tranſcendere.

A *Vado* igitur *Barca* dicta eſt, *Vadica*, *Varica*, *Barca*: cuius primus vſus ad flumina vadanda, ſiue traiicienda: & ideo inter actuaria, & minora nauigia. Veneti *Barca da traghetto*, & ſimpliciter *Barca* pro cymba, ſiue *Gondola*. Dant. Inf. VIII. *Lo Duca mio diſceſe nella barca.* Qualis illa eſſet paulo ante deſcribitur. *Come i' vidi vna naue picciolettà, Venir per l'acqua verſo nò in quella.*

Nam *Barcam* exiguum nauigium fuiſſe, hoc eſt ſcapham, indicat Iſidorus L. XIX. I. *Barca eſt, quæ cuncta nauis commercia ad litus portat. Hanc nauis in pelago propter nimias vndas ſuo ſuſcipit gremio.* Quæ nihil aliud fuit quam ſcapha; ſubiicit enim Iſidorus. *Vbi autem appropinquauerit portui, reddit vicem barca naui, quam accepit in pelago.* Ideſt eius onera exponit, à quo ſeruata fuit.

Brodæus ad Lib. I. Anthologiæ. *Scapham quoque, quæ in maius nauigium inueheretur vulgo* Βάρκαν, *&* Κοντελάδα *nominarunt*, teſte Harmenopulo L. II. Hinc Venetis *Barca*, & *Gondola* pro eodem. Ex quo apparet *Gondolam* Venetam, eſſe Κοντελάδα, ſcilicet de genere nauigiorum, quæ Græci κοντωτὰ πλοῖα appellant, ideſt cóntis inſtructa, quæque contis impelluntur non remis, vt ſunt minora, & actuaria. Licet Venetæ cymbæ remis agantur: in anguſtis tamen riuis, ac vadoſis, remus conti vicem præſtat. Olim *Gondolas*, quaſi cymbulas dictas credidi, ſed à *Contelada* verior notatio, ob crebras Græcas voces Veneto ſermoni immixtas. V. *Gondola*. Ceterum vox *Barca* poſtea etiam pro majoribus nauigiis, & genericè accepta.

BARDA. Equorum integumentum ex crudo corio, aut laminis ferreis. Et *Bardato*, equus cataphractus. Vel ex cataphracto corruptum, vt *barda* φράκτον, vel ſimplicius à coopertum, coopertatum, *coupertato*, *bardato*, & inde *barda* operimentum. Villan. L. VI. 73. *Mà infra queſti v'hebbe ben ſette mila à grandi cauagli couertati di maglia di ferro.* Et Lib. X. 86. *Veſtendoſi tutta la ſua gente à nero, e con dieci caualli couertati à drappi di ſeta.* Hiſt. Piſtor. *Lo cauallo di M. Zarino ch'era ſellato, e couertato.* Idem Villanus Lib. VIII. 12. *I grandi per ſe à Caualli couerti.* Et Lib. X. 38. *E mutò arme a Caſtruccio, laſciando la ſua propria della Caſa delli Interminelli, col cane di ſopra, e fecclo armare à cauallo couertato, ſi come l'arme propria al tutto, con detti ſcacchi del Ducato di Bauiera.* Adhuc in Inſignibus Ducis Bauariæ equus cataphractus cernitur. Vita Nicol. Laurentij. pag. 55. *Ciaſche canalieri hauea deſtrieri, e ronzino, e caualli copertati, ideſt* bardati. Hiſpani. *Encubertar los cauallos.*

Inde *Bardella* copertula, *copertella*. Villan. L. VIII. 31. *E ſono con ſottils briglie ſenza freno, e pouera ſella d'vna bardella.* Item pro clitella: non enim totum equum, ſed dorſum tantum cooperit. Quæ igitur de bardocucullo afferuntur, omnino præter rem eſſe videntur.

BARDASCIA. Impudicus: qui muliebria patitur. Monoſinus à Græco Βαδὰς, quod ex Amerio poeta Heſychius cinædum interpretatur. Fortaſſe puer militaris à *bardis* equorum, miniſter ad eas equis imponendas, vt agaſones, *garzoni*, in ſenſu obſcœno, & *bagaſcie*, ſcorta militaria, inter impedimenta, & *bagaio*, pro puero. *Bardaſcia* puer ab equis inſternendis, ſiue cooperiendis, vt ita dicam *Bardator*, idemque militi pro culcita.

BARDOTTO. Lexicon Etruſcum notat dici iumentum, quod mulio, ſiue qui vecturam facit, ſiue veterinatius, in vſum ſuum ſeponit, nec vt cetera iumenta doſſuaria ſarcinis, ac mercibus onerat. Cum autem pro eius cibariis nihil ſtabulario perſoluat, hinc factum eſſe, vt *Paſſare per bardotto*, de eo dicatur, qui in conuiuio, vel ſymbola, nihil confert, & à ſumptu immunis eſt. Quod vel à *bardo*, vel *burdone* dictum putant. Sed *Bardotto* idem eſt, ac Bardatus. Nam cum cetera iumenta

ſar-

ſarcinis, ac mercibus onuſta ſint, ſolum hic equus clitellas, aut ephippium habet, ideſt *bardam*, ſiue *bardellam*, cui iumentarius inſidet, a qua ille *bardato*, & *bardotto*. Cetera præter notationem conueniunt.

BARIGELLO. *Bargello*. Lictorum præfectus. Barigildus, vt notat Sirmondus ad Capitul. Caroli M. pag. 330. *Comes ſic mallum ſuum teneat, vt Bargildi eius, & aduocati, qui in aliis Comitatibus rationes habent, ad ſuum mallum occurrere poſſint*. Vbi Sirmondus. *Barigildi, apparitores, nunc etiam apud Italos Barigelli vocantur, principes apparitorum*. Villan. VIII. 83. *Andandoli cercando, & uccidendo con loro* Bargello, *deputato per lo popolo*.

BARLVME. Parum luminis. Galli *Barlue*, *barluſco*, per luſcus, vel parum luſcus. Vide *Berluſco*.

BARILE. V. *Bara*.

BARONE. Dynaſta. Reiectis, quæ de Varrone, aut Barone apud veteres, quæ vox bardum, ac ſtolidum ſignificat viri docti diſputant, neque ad rem faciunt. Voſſ. Lib. II. de vit. ſerm. c. 3. Germanis *Baronem* virum eſſe tradit, vt in Gloſ. *Baro ἀνήρ*. Particulatim tamen ſic dici *Viros Regis*, hoc eſt, qui Regi in bello inſeruirent mercede, vt Iſidorus notat, & κατ' ἐξοχὴν, qui vere Viri, hoc eſt virilis animi, & fortis, quoſque Rex ob res fortiter geſtas, terris, ac iuriſdictione auxiſſet, quique ob dignitatem acceptam eſſent Regi obſtricti, atque homagium deberent. Vt duo in Baronibus concurrant, & honos, quo præcellunt aliis, & homagium, ſiue clientela, quam ob beneficium debent Regi ſuo.

Ita Bouillus. *Baro, maritus, à Viro pendet. Belgarum mulieres, maritos ſuos vocant* Barons, *meus Vir*, mon Baron. Niſi a *Mare* eſſe dicamus, ſiue maſculo, quo ſenſu Hiſpani *Baron*, & *Varon* vſurpant. Sed *Baronem*, vt virum fortem ſignificat, à *Viro* formatum Voſſio aſſentimur. Nam in legibus Saliorum, Longobardorum, Ripuariorum, Alemannorum Baronis nomen paſſim pro Viro poſitum Pithæus obſeruat: & viros fortes à Gregorio vocatos, cum ait, Clodoaldum auxilio virorum fortium eſſe liberatum, eos qui proprie *Viri* dicerentur notat Menagius ex Valeſio Hiſt. Franc. pag. 389.

In ea autem dignatione *Baronis* titulus erat, vt illum Sanctis impertirent. Boccat. *Del Baron Miſſer Sant' Antonio*, vt Galli *Monſignore S. Pietro*.

De *Barone*, autem ſiue *Baro*, ideſt plano, & ſycophanta, turpi ſuperioris vocis dehoneſtamento, vide *Barattare*.

BAROZZA, Birotum, birotium, currus duarum rotarum, quod & *Ciſium*. Nonius. *Ciſium, vehiculi biroti genus*. Caſaub. ad Sueton. obſeruat Rhedam quatuor rotas habuiſſe, Ciſium duas, vt auctor Iſidorus, Græcoſque Rhedam τετράκυκλον appellare, caſtigatque Dionis Interpretem, quod quadrigas vertit. Addit hoc apud veteres Aeoles *Petoritum* dictum: quia vt Scaliger ad Catalecta tradit; *Ciſium* proprium fuit Galliæ Ciſalpinæ, *Petoritum* Oſcorum, ita autem dictum, quod πέτορα, pro τέσσαρα, Tarentini dicebant: vt *Petoritum* ſit currus quatuor rotarum. Gellius tamen L. XV. 30, negat Græcam vocem eſſe, ſed Gallicam ſtatuit ex Varrone. Quidquid ſit, Biroti mentio in Codice Theodoſ. de curſu publico. *Statuimus Rhedæ mille pondo tantummodo ſuperponi, birotæ ducenta, veredo triginta*. Pap. *Pretorium eſt quatuor rotarum vehiculum, quo matronæ vehebantur*. Nemo non videt legendum eſſe *Petoritum*. Horat. *atque caballi Paſcendi, ducenda Petorita*. Et alibi. *Eſſeda feſtinant, pilenta, petorita, naues*.

Ceterum Mediolani duæ familiæ vetuſtæ ſunt. *Barozzi*, & *Scaccabarozzi*. Vltima vox ſignificat, furem biroti, ſermone Longobardico, de quo in *Scacchi*.

Eſt igitur birotum, ſiue Ciſium, quod hodie *Sellæ volantes*, non ineptè dicuntur, quibus temporis momento, cum hæc ſcriberemus Vrbes repletæ ſunt, incertum, maiore commodo, an pernicie. Illud certum eſt, Magnum Principem, & ſedulo indagaſſe, & præmium haud leue poſuiſſe illi, qui latinam vocem huic vehiculo aptaret. Tantum illi in ſummæ rei regimine aut otii fuit, aut in magna eruditionis oſtentatione, peritia antiquitatis defuit.

BARRA. *Sbarra*. Repagulum. à Varis. Turneb. ad Ciceronem in Rullum. *Nam Varronum nomen à Varris defluxit, unde & vernaculum noſtrum nomen* Barra *manauit*. Latini tamen *Varam*, non *Varram* dixerunt. Ipſe Varro (ſi inde nomen habet, vt credit Turnebus) de L. Lat. L. IV. *Vallum, vel quod eâ varicare nemo poſſit, vel quod ſingula ibi extrema bacilla furcillata, habent figuram literæ V*. Quicquid ſit de figura literæ *V*. Varæ propriè bacilla, ſiue pali furcillati, quibus defixis alia ligna tranſuerſa imponebantur, repagula, trabes, aſſeres, vt ſeptum, & vallum neret. A quibus varis, duplicata litera canina, *Barra*, & *Sbarra* dictæ ſunt, & *Baracche* ſcenatoria, tabernacula. Non enim opus eſt a Caldæis & Syris rem operoſe arceſſere.

Salmaſius ad Hiſt. Aug. 484. *In ſummis Galliæ tribunalibus huiuſmodi cancellum, vulgo* Barullum *vocitamus, nam Barra in idio-*

ſeu phala, humiles, latæ. Quod, inquit Salmaſ. *Phala, vel ſala ſunt turres. Hinc barica, quæ in modum barium extructa ſunt, vt baricæ ædes. Nam genus nauigij rotundi etiam ſignificat*, Baris. *Inde &* Baricæ *naues, & rates, in formam barium ædificata, quas poſtea* barcas, *pro baricis recentiores ſcriptores appellarunt.*

Difficiles argutiæ, nec naues rotundæ, in ſpeciem barium, ſiue turrium extructæ. Verior, & ſimplicior notatio, à Vado fluminis, quod Itali flexerunt in *Varco*, Vadica, *varica, varca, & barca*. In ſoluta oratione *Valicare*, poetæ *Varcare*, quod eſt flumen traiicere, & vadum tranſmittere. Inde etiam pro tranſitu quolibet, etiam extra flumen. Dant. Purg. XIX. *Quand'io vdì, venite, qui ſi varca.* Et XI. *Moſtrate da qual mano in ver la ſcala, Si và più corto, e ſe c'è più d'vn varco*: infra, paſſum appellat. Inf. XII. *Che ſarebbe alle Capre duro varco.* Purg. X. *Perche i' varcai Virgilio, e femmi preſſo.* Virgilium tranſgreſſus ſum. Gloſ. *Varicat.* Υπερβαίνει. *Tranſuaricat* Υπερβαίνει. Non quidem à varis ſiue cruribus, vt aliqui exiſtimant, ſed à vado fluminis, translata voce, ad quemlibet tranſitum. Pap. *Varitat, ambulat, tranſit, quaſi vaditat.* Varro L. IV. de L. Lat. *Vallum, quod ea varicare nemo poſſit*: ideſt vt Turneb. L. XXII. 9. nemo poſſet tranſire, & tranſcendere.

A *Vado* igitur *Barca* dicta eſt, *Vadica, Varica, Barca*: cuius primus vſus ad flumina vadanda, ſiue traiicienda: & ideo inter actuaria, & minora nauigia. Veneti *Barca da traghetto*, & ſimpliciter *Barca* pro cymba, ſiue *Gondola*. Dant. Inf. VIII. *Lo Duca mio diſceſe nella barca.* Qualis illa eſſet paulo ante deſcribitur. *Come i' vidi vna naue piccioletta, Venir per l'acqua verſo no' in quella.*

Nam *Barcam* exiguum nauigium fuiſſe, hoc eſt ſcapham, indicat Iſidorus L. XIX. I. *Barca eſt, quæ cuncta nauis commercia ad litus portat. Hanc nauis in pelago propter nimias vndas ſuo ſuſcipit gremio.* Quæ nihil aliud fuit quam ſcapha; ſubiicit enim Iſidorus. *Vbi autem appropinquauerit portui, reddit vicem barca naui, quam accepit in pelago.* Ideſt eius onera exponit, à quo ſeruata fuit.

Brodæus ad Lib. I. Anthologiæ. *Scapham quoque, quæ in maius nauigium inueheretur vulgo* Βάρκαν, *&* Κοντελάδα *nominarunt*, teſte Harmenopulo L. II. Hinc Venetis *Barca*, & *Gondola* pro eodem. Ex quo apparet *Gondolam* Venetam, eſſe Κοντελάδα, ſcilicet de genere nauigiorum, quæ Græci κοντωτὰ πλοῖα appellant, ideſt contis inſtructa, quæque contis impelluntur non remis, vt ſunt minora, & actuaria. Licet Venetæ cymbæ remis agantur: in anguſtis tamen riuis, ac vadoſis, remus conti vicem præſtat. Olim *Gondolas*, quaſi cymbulas dictas credidi, ſed à *Contelada* verior notatio, ob crebras Græcas voces Veneto ſermoni immixtas. V. *Gondola*. Ceterum vox *Barca* poſtea etiam pro majoribus nauigiis, & genericè accepta.

BARDA. Equorum integumentum ex crudo corio, aut laminis ferreis. Et *Bardato*, equus cataphractus. Vel ex cataphracto corruptum, vt *barda φράκτον*, vel ſimplicius à coopertum, coopertatum, *cupertato, bardato*, & inde *barda* operimentum. Villan. L. VI. 73. *Mà infra queſti v'hebbe ben ſette mila à grandi caualli couertati di maglia di ferro.* Et Lib. X. 86. *Veſtendoſi tutta la ſua gente à nero, e con dieci caualli couertati à drappi di ſeta.* Hiſt. Piſtor. *Lo cauallo di M. Zarino ch'era ſellato, e couertato.* Idem Villanus Lib. VIII. 12. *I grandi per ſe à Caualli couerti.* Et Lib. X. 38. *E mutò arme a Caſtruccio, laſciando la ſua propria della Caſa delli Interminelli, col cane di ſopra, e fecelo armare à cauallo couertato, ſi come l'arme propria al tutto, con detti ſcacchi del Ducato di Bauiera.* Adhuc in Inſignibus Ducis Bauariæ equus cataphractus cernitur. Vita Nicol. Laurentij. pag. 55. *Ciaſcheduno caualieri hauea deſtrieri, e ronzino, e caualli copertati, ideſt* bardati. Hiſpani. *Encubertar los cauallos.*

Inde *Bardella* copertula, *copertella*. Villan. L. VIII. 31. *E ſono con ſottili briglie ſenza freno, e pouera ſella d'vna bardella.* Item pro clitella: non enim totum equum, ſed dorſum tantum cooperit. Quæ igitur de bardocucullo afferuntur, omnino præter rem eſſe videntur.

BARDASCIA. Impudicus: qui muliebria patitur. Monoſinus à Græco Βαδὰς, quod ex Amerio poeta Heſychius cinædum interpretatur. Fortaſſe puer militaris à *bardis* equorum, miniſter ad eas equis imponendas, vt agaſones, *garzoni*, in ſenſu obſcœno, & *bagaſcie*, ſcorta militaria, inter impedimenta, & *bagaio*, pro puero. *Bardaſcia* puer ab equis inſternendis, ſiue cooperiendis, vt ita dicam *Bardator*, idemque militi pro culcita.

BARDOTTO. Lexicon Etruſcum notat dici iumentum, quod mulio, ſiue qui vecturam facit, ſiue veterinarius, in vſum ſuum ſeponit, nec vt cetera iumenta doſſuaria ſarcinis, ac mercibus onerat. Cum autem pro eius cibariis nihil ſtabulario perſoluat, hinc factum eſſe, vt *Paſſare per bardotto*, de eo dicatur, qui in conuiuio, vel ſymbola, nihil confert, & à ſumptu immunis eſt. Quod vel à *bardo*, vel *burdone* dictum putant. Sed *Bardotto* idem eſt, ac Bardatus. Nam cum cetera iumenta

far-

ſarcinis, ac mercibus onuſta ſint, ſolum hic equus clitellas, aut ephippium habet, ideſt *bardam*, ſiue *bardellam*, cui iumentarius inſidet, a qua ille *bardato*, & *bardotto*. Cetera præter notationem conueniunt.

BARIGELLO. *Bargello*. Lictorum præfectus. Barigildus, vt notat Sirmondus ad Capitul. Caroli M. pag. 330. *Comes ſic mallum ſuum teneat, vt Bargildi eius, & aduocati, qui in alijs Comitatibus rationes habent, ad ſuum mallum occurrere poſſint*. Vbi Sirmondus. *Barigildi, apparitores, nunc etiam apud Italos Barigelli vocantur, principes apparitorum*. Villan. VIII. 83. *Andandoli cercando, & vccidendo con loro* Bargello, *deputato per lo popolo.*

BARLVME. Parum luminis. Galli *Barlue*, *barluſco*, per luſcus, vel parum luſcus. Vide *Berluſco*.

BARILE. V. *Bara*.

BARONE. Dynaſta. Reiectis, quæ de Varrone, aut Barone apud veteres, quæ vox bardum, ac ſtolidum ſignificat viri docti diſputant, neque ad rem faciunt. Voſſ. Lib. II. de vit. ſerm. c. 3. Germanis B*aronem* virum eſſe tradit, vt in Gloſ. *Baro* ἀνὴρ. Particulatim tamen ſic dici *Viros Regis*, hoc eſt, qui Regi in bello inſeruirent mercede, vt Iſidorus notat, & κατ' ἐξοχὴν, qui vere Viri, hoc eſt virilis animi, & fortis, quoſque Rex ob res fortiter geſtas, terris, ac iuriſdictione auxiſſet, quique ob dignitatem acceptam eſſent Regi obſtricti, atque homagium deberent. Vt duo in Baronibus concurrant, & honos, quo præcellunt aliis, & homagium, ſiue clientela, quam ob beneficium debent Regi ſuo.

Ita Bouillus. *Baro, maritus, à Viro pendet. Belgarum mulieres, maritos ſuos vocant* Barons, *meus Vir*, mon Baron. Niſi a *Marc* eſſe dicamus, ſiue maſculo, quo ſenſu Hiſpani *Baron*, & *Varon* vſurpant. Sed *Baronem*, vt virum fortem ſignificat, à *Viro* formatum Voſſio aſſentimur. Nam in legibus Saliorum, Longobardorum, Ripuariorum, Alemannorum Baronis nomen paſſim pro Viro poſitum Pithæus obſeruat: & viros fortes à Gregorio vocatos, cum ait, Clodoaldum auxilio virorum fortium eſſe liberatum, eos qui proprie *Viri* dicerentur notat Menagius ex Valeſio Hiſt. Franc. pag. 389.

In ea autem dignatione *Baronis* titulus erat, vt illum Sanctis impertirent. Boccat. *Del Baron Miſſer Sant' Antonio*, vt Galli *Monſignore S. Pietro*.

De *Barone*, autem ſiue *Baro*, ideſt plano, & ſycophanta, turpi ſuperioris vocis dehoneſtamento, vide *Barattare*.

BAROZZA. Birotum, birotium, currus duarum rotarum, quod & *Ciſium*. Nonius. *Ciſium, vehiculi biroti genus*. Caſaub. ad Sueton. obſeruat Rhedam quatuor rotas habuiſſe, Ciſium duas, vt auctor Iſidorus, Græcoſque Rhedam τετράκυκλον appellare, caſtigatque Dionis Interpretem, quod quadrigas vertit. Addit hoc apud veteres Aeoles *Petoritum* dictum: quia vt Scaliger ad Catalecta tradit; *Ciſium* proprium fuit Galliæ Ciſalpinæ, *Petoritum* Oſcorum, ita autem dictum, quod πέτορα, pro τέσσαρα, Tarentini dicebant: vt *Petoritum* ſit currus quatuor rotarum. Gellius tamen L. XV. 30, negat Græcam vocem eſſe, ſed Gallicam ſtatuit ex Varrone. Quidquid ſit, Biroti mentio in Codice Theodoſ. de curſu publico. *Statuimus Rhedæ mille pondo tantummodo ſuperponi, birotæ ducenta, veredo triginta*. Pap. *Pretorium eſt quatuor rotarum vehiculum, quo matronæ vehebantur*. Nemo non videt legendum eſſe *Petoritum*. Horat. *atque caballi Paſcendi, ducenda Petorita*. Et alibi. *Eſſeda feſtinant, pilenta, petorita, naues*.

Ceterum Mediolani duæ familiæ vetuſtæ ſunt. B*arozzi*, & *Scaccabarozzi*. Vltima vox ſignificat, ferem biroti, ſermone Longobardico, de quo in *Scacchi*.

Eſt igitur birotum, ſiue Ciſium, quod hodie *Sellæ volantes*, non ineptè dicuntur, quibus temporis momento, cum hæc ſcriberemus Vrbes repletæ ſunt, incertum, maiore commodo, an pernicie. Illud certum eſt, Magnum Principem, & ſedulo indagaſſe, & præmium haud leue poſuiſſe illi, qui latinam vocem huic vehiculo aptaret. Tantum illi in ſummæ rei regimine aut otii fuit, aut in magna eruditionis oſtentatione, peritia antiquitatis defuit.

BARRA. *Sbarra*. Repagulum. à Varis. Turneb. ad Ciceronem in Rullum. *Nam Varronum nomen à Varris defluxit, unde & vernaculum noſtrum nomen* Barra *manauit*. Latini tamen *Varam*, non *Varram* dixerunt. Ipſe Varro (ſi inde nomen habet, vt credit Turnebus) de L. Lat. L. IV. *Vallum, vel quod ea varicare nemo poſſit, vel quod ſingula ibi extrema bacilla furcillata, habent figuram literæ V*. Quicquid ſit de figura literæ *V*. Varæ propriè bacilla, ſiue pali furcillati, quibus defixis alia ligna tranſuerſa imponebantur, repagula, trabes, aſſeres, vt ſeptum, & vallum fieret. A quibus varis, duplicata litera canina, *Barra*, & *Sbarra* dictæ ſunt, & *Baracche* tentoria, tabernacula. Non enim opus eſt a Caldæis & Syris rem operoſe arceſſere.

Salmaſius ad Hiſt. Aug. 484. *In ſummis Galliæ tribunalibus huiuſmodi cancellum, vulgo* Barullum *vocitamus, nam* Barra *in idio-*

mate noſtrò ſunt repagula. Itali, *le ſbarre degl' Auuocati*; ſepta, quibus turba à tribunali ſubmouetur: ſiue cancelli, de quibus idem ibi, qui & furcas, & furcillas dictas ait, nempe ab iis varis, ideſt furcillis, quibus tranſuerſa repagula ſuſtinebantur.

Item *Sbarre*. Villan. L. VI. 34. *Auuenne che le dette battaglie più tempo durarono, combattendoſi à ſerragli, ouero ſbarre, da vna vicinanza, all'altra*. Et alibi. *Facendo ſerragli, e ſbarre nelle rughe della terra*.

Hinc *Barruſſa* prælium, quod ad *Barras*, ſiue ſepta committitur, Hiſpani *Baraja*, in quo fruſtra laborat Coaruvias: & pedeſtris pugnæ ſimulachrum à ſeptis, ſiue barris, *Barriera*, dicta. Item *Barricate*, quæ tranſuerſis trabibus, ſepta ad viarum capita, dolijs, & id genus impedimentis ſtatuuntur.

Licet autem *Sbarrare* ſit ſeptis, & repagulis iter claudere, quod veteres *Abbarrare* dixerunt: vnde Hiſpani *Embaraçar*, obſtare, impedire, & *Sbarro*, repagulum, ſiue obſtaculum, vt Dant. Purg. XXXIII. *Sicuro d'ogni inteppo, e d'ogni ſbarro*. Idem tamen, *Sbarrare* pro aperire poſuit, quaſi *exſbarrare*, ſiue barras frangere. Inf. VIII. *Perche i' auanti intento l'occhio Sbarro*. Ideſt, vt Landinus interpretatur, oculos aperio, & vndique circumſpicio. Vulgo, *Sberlar*, & *sberleſare gl' occhi*: oculos vehementer pandere, eoque geſtu, conuertere, & contorquere. *Far de ſbarleſi*, eſt os, atque oculos diſtorquere ad illudendum, & ſubſannandum. V. *Stralunare*.

Sbarrare etiam Itali dicunt ſclopum exonerare, ſiue pilam contorquere, vulgo, explodere: quod concepto igne pila obſtantia, quibus tubus conſtipatur aperiat, frangat, & diſſiciat. Etiam de arcu. Morgant. XV. *Haueua e lunga, e candida la mano Da potere ſbarrar ben l'arco à caccia*.

Et frequentatiuum *Sbarattare*, vi, atque impetu aperire. *Sbarattare la porta*, quod & *ſpalancare*, ideſt palos, ſiue vallos frangere. Et *sbaragliare*, hoſtilem aciem aperire, auertere, ordines turbare, ac fundere, & in fugam coniicere. *Mettere in sbaraglio*. Villan. VII. 27. *E vedendo la ſua gente coſè ſbarattare*. Et alibi. *In poco d'hora, hebbero barratata, & ſconfitta la ſchiera de Prouenzali*. Et infra. *E coſì detta armata per mala condotta, tutta ſi ſbarattò, e venne à niente*. Exercitus diſperſus, ac diſſipatus fuit.

Ex quo fortaſſe tabulam aleatoriam, ſiue ludum teſſerarum, & calculorum *Sbaraglino* appellant. Quod totius ludi vis, ac finis ſit aduerſarij calculos ſolitarios capere, ſiue de ſede, ac domo deturbare, ac diſſipare, & eorum capſos ſiue, mandrias, ideſt ſepta frangere, euertere, *Sbaragliare*. Quod intelligunt, qui latrunculorum, ſiue ſcaccorum ludum callent, neque ignorant, quæ de hoc ludi genere, ideſt imagine prælii, aciei, & ordinibus, peditum, atque equitum ſtatione, motu, atque inceſſu, viri doctiſſimi commentati ſunt. Niſi quis dicat, ita appellatum eſſe, quia cum duo calculi in ſua ſede iuncti ſunt, veluti ſepti, & ſbarrati, loco deijci non poſſunt. Meurſ. Gloſ. *Baradium*, ſiue *baradin*. *Parada*, Alueare ipſum, *Sbarraglino*, à Barris, ſiue vallis calculorum. Et *Barangis*, ſtationarii milites, qui obſeruabant fores conclauis Imperatoris, & triclinii, à *Barris*.

BARRVFFOLO. Strophiolum, ſiue inuolucrum, ex panni, telæque laceramentis, ac fruſtis, item ſtuppa, & alia materia conuolutum, & implicatum, ad abſtergendum. Non à *Vallus*, vt palum ſignificat, quod ferme hæc ſtrophia ligno affiguntur. Sed ab *Arruffare*, quod Etruſcis eſt conuoluere, implicare, præcipue de capillis impexis, & implexis. Vnde autem hoc vide *Rabbuffare*. Ab *arruffare*, *arruffolo*, & *Barruffolo*. At Gallicum *Balay* pro ſcopis, videtur à verrere deductum. Verriculum, verraculum.

BASSO. V. *Abaſſo*. *Beſſotto*, craſſus. Gloſ. Παχὺς. *Baſſus, groſſus, craſſus*. Παχὺς ὑποκοριστικῶς, *Baſſulus*. Παχύτης, *Baſſitas*.

BASTAGGIO. *Baſtaſo*. Baiulus à Βαστάζειν, quod eſt onus humeris portare. Gloſ. Βαστάζω, *baiulo, porto, veho, vecto, geſto*. Meurſ. Gloſ. Βαστάγιον, *Theca ſiue repoſitorium, in quo recondita arma ſua portabant milites*. Baſtagia, *erat onus portandarum rerum per iumenta*. Rigalt. Lex. Græcobarb. Βαστάγια interpretatur lora, quibus appenſa arma facilius feruntur.

Quæ vox Venetijs durat. *Baſtaſi* enim, & ſocietas baſtagiorum. Baiuli, geruli, *facchini*. Codicis L. XI. tit. *De Murilegulis, & baſtagarijs*. *Quintum animal baſtagarijs pro reparatione præbeatur*. Vbi Accurſius ſolens vaticinatur. *Sunt inquit baſtagarij, qui cogunt ruſticos ad hoc, vel ſunt becharij de domo Principis*.

Hinc *Baſta*, pro ſufficit, ſatis eſt. Non à *vacare*, aut *bene ſtare*, ſed quod baiuli, vbi tantum oneris impoſitum eſt, quantum illi ferendo ſufficiant, dicunt, *baſta*, iuſtum onus eſt, ſatis ponderis. A *baſtanza*, & *baſteuole*. *Baſto*, quantum vires meæ ferunt. Petrar. *Poi ſtendendo la vita quanto io baſto*.

Inde *Baſta* appellant geruli, quod oneri ſubiicitur, ne humeros, & ceruicem lædat. Saccum enim aut quid ſimile, conuolutum,

&

& complicatum; vt onus mollius incubet; veteres, *Ciſticillum* appellarunt.

Ita & *Baſto* clitellæ iumentorum, quibus portandum onus ſuperimponitur. Inſubres. *Bagiaro*, ſiue *Baſciaro* appellant lignum quod humero tranſuerſum imponitur, atque hinc inde ſitulas, aut aliud onus, libramento, veluti in lance ſuſtinet, corruptè à *baſtagio*, vel *baſtagiaro*. V. *Bigôlo*.

BASTARDO. Nothus. Germ. *Baſtart*. Cujacius ad Nouel. XVIII. à Germanico pariter *Boeſſart* deducit, ideſt degeneris ingenii. Vulgo *Mulus* appellatur Dant. Inf. XXIII. *Vita beſtial mi piacque, e non humana, Si come à mul ch' i fui*.

BASTONE, Fuſtis. à βάστος, Baſtus, fuſtis ſcilicet, quo onera portantur: vt Salmaſ. ad H. Aug. p. 120. & 189. Gloſ. *Baculum*. Βάκτρον Βακτηρία.

Baſtone, & *baſtiglia*, vallum, munitio, à vallis, palis, & fuſtibus. *Baſtimento*, fulcimentum. *Baſtia*, *baſtita* à baſtis. Villan. L. VIII. 78. *Li Melaneſi fecero vna terra in Lombardia, quaſi per vna Baſtita ò Batifolle incontro alla Città di Pauia*. Lib. 1. 35. *E chiuſeſi di foſſi, e di ſteccati, à modo di batifolle, ouer baſtita*. Ea voce *Batifolle* nihil frequentius apud eundem, pro munitione, ſiue caſtello, cuius originem diu quæſiui. Nunc venit in mentem eſſe à *Batipalo*, ideſt lignea ſubitaria munitio, ſiue depalatio, cum arcendis hoſtibus pali fiſtuca pangebantur. Vitr. Lib. x. 3. *Pali reſupinati defodiantur, & circum fiſtucatione ſolidentur*. *Fiſtucare*, ait Philand. *Eſt fiſtuca adigere, figere; Eſt autem fiſtuca anſatum, & capitibus ferratum inſtrumentum, quo pali ſublicaque in terram panguntur: qua & ipſa inde* Batipalo, *dicitur*. Quia igitur pali fiſtuca defiguntur, & in figendo percutiuntur, (*ſi battono*) & fiſtucantur *Battipalo*. Quod & *Batifredo* dictum eſt; Ordericus L. 11. *Berfredum* appellat.

Ceterum à *baſtis*, *baſtire*, pro ædificare, & *baſtimenta* etiam apud Gallos, pro ædificio. Et tranſlate, *imbaſtire*, veſtimentum deformare, & componere antequam conſuatur.

Baſtone etiam pro ſceptro, ſiue ſcipione, *Baſtone del commando*. Indidem etiam eſſe videtur *Batello*, ſcapha, quaſi *baſtello*, ab oneribus maioris nauigii portandis, vt de *barca* dictum eſt. Non quod e fuſtibus, & perticis id genus nauiculæ compoſitum ſit, ſed à Βαστάζειν, à portando. Neque Galli *fuſtereau* à fuſtibus dicunt; Sed quia fuſtis eſt lignum, quod initio ex ſolido ligno nauiculæ excauarentur, quæ lintres, & monoxyla, inde pro aliis nauigiis, *legni*, e *fuſte* Italis dicta. Iſidor; Lib. XIX. 1. à phaſelo deducere videtur. *Phaſelus eſt nauigium, quod nos corrupte* Baſelum, *dicimus*, pro, *batelum*, ſi tamen hoc intellexi. Qui Græca ſolum ſectantur, à πιτυλὸς, trahere poſſunt. Gloſ. *Lemunculus*. Lege *Lenunculus*. πιτυλὸς, σκαφίδιον: *ſcaphula*. Sed rectius à *baſto*, portandis oneribus. Vel quia nauicula eſt ad tranſuectionem, ab *Epibates*. Illud tamen veriſimilius.

BATTAGLIA. Prælium. *Battualia* ab antiquo, *batuere*, quæ vox gladiatorum, cum proluderent pugnæ, & rudibus certarent. Victor. L. XI. var. 8. ad illud Ciceronis ad Pætum. *Batuit impudenter*. *Obſoletum*, inquit, *nunc eſt, rarumque inuentu*. *Reperi autem, quid ſenſerit de eo vetus Grammaticus Adamantius*. Bat, *inquit*, in vno tantummodo reperi nomine, genere neutro pluraliter enũciato, ideſt, *battualia*; exercitationem autem militum, vel gladiatorum ſignificat, vnde batuatores, τοὺς Βαττουιστὰς dici puto. Cur autem Cicero inter κακέμφατα, *Batuere*, poſuerit, rationem affert Scalig. ad Varron. p. 64. quia Syracuſanè Βατίειν dicebatur, cum muliere rem habere, ex Theocrito. Quod Boccat. dixit, *battere la lana*, & Veneti, *farſi sbattere*.

Eundem Adamantii locum attulit Salmaſ. Hiſt. Aug. p. 59. & pro Βαττουιστὰς κομπιστὰς, legit: affertque in Legibus Boiariorum, *arma batalare*, pro arma tractare, ac mouere. Etruſcis *Battagliere*, pugnax, quod eſt Batalarius, Batalator.

Batuere igitur gladiatores dicebantur, cum rudibus pugnarent, ſiue ſimulacra pugnæ ederent, & luſoriis armis decretorio certamini præluderent. Sueton. Caio. cap. 54. *Batuebat pugnatorijs armis*: ideſt veris, & decretorijs, non autem, vt mos erat, rudibus: ſiue illi erant baculi, aut enſes lignei, ſiue ferrei, obtuſa acie, vt nunc *ſpade di ſcherma*.

Batuere autem, à βαστὸς, quod fuſtem, ſiue baculum, vt ſupra diximus, ſignificat; nam illis exercebantur, & proludebant. Imò per initia, in certamine ſingulari, ſiue *Duello*, baculis, & clauis ligneis pugnatum ſatis conſtat apud auctores, qui de eo ſcripſerunt.

Hinc *Batterſi*, ſingulari pugna decertare, & poſtea *Battaglia*, pro iuſto prælio. *Combattere*, *Abbatterſi*, in aliquem incidere, obuium habere, concurrere.

Quoniam autem qui rudibus batuebant, ſe iis percutiebant, & pulſabant, *Battere*, percutere, pulſare. Pap. *Batuit*, *contudit*, *percutit*. *Batocchio*, malleus æris Campani, *Batinello*, ianuæ. *Abbattere*, deijcere, *sbattere*, concutere: *dibattere*, diſcutere.

Eodem

Eodem ſenſu *Batuere* pro percutere, veteres dixerunt. Plaut. Caſina II. 8. St. *Soleas*. CN. *Qui quaſo, potius, quam ſculponeas, quibus batuatur tibi os, ſenex nequiſſime*. Vbi, vt notauit Victorius loco laudato, luſit Comicus in ancipiti voce: nam & piſces ſunt ſoleæ (*sfogli*) & calcei ruſtici, quibus os ſenis amatoris, ſervus cædi oportere putabat.

Battere igitur à *batuere*. Ita apud Voſ. L. IV. 2. *Battere lignum* in Conſtitut. Caroli M. tundere, percutere: Vt Marcel. Empir. Cap. 26. *Tandiu batues, donec ſit ſubactiſſimum*. Gloſ. *Batuit*, κατακόπτει, & *Battutum* τυφτηθὲν. Κοπανιστήριον, *Battuarium*. Κόπανον, *Bacculum*.

Battere il grano, il lino, pro excutere. Sirmond. Capitul. Caroli Calui. De his quæ die Dominico facere non licet. Lib. 1. 32. *Nec lanam carpere, nec linum battere. Battere, tundere percutere, tundendo purgare. Ita de meſſe, quam coloni battendo, & flagellando purgant*.

Simpliciter pro percutere. Leg. Long. Lib. I. tit. 8. Leg. 30. *Si aldium, aut aldiam, ſervum, aut ancillam, battiderit, & per ipſam battituram ponderoſi facti ſunt. Battere moneta*, cudere nummos.

Battuto: *argento battuto*, in laminas mallei ictu ſubactum. Anaſtaſ. pag. 12. *Conſtantinus M. Fecit argenteum faſtigium battutile*, ideſt in laminas ductum. Item. *Altaria ſeptem ex argento battutili. Battiloro* Bractearij, ſicuti, *Battilana*, lanarij.

Battuto etiam Itali appellant pauimentum, ex cæmentis, teſtiſque contuſis, quod pauiatur, & ſiſtucetur. Aliter *Terrazzo*, ferme in Mœnianis ſubdialibus. Boccat. *A poco à poco leuò quella ſcala, che ſaliua in ſul battuto*. Et VIII. 7. *La donna poſtoſi boccone ſopra il battuto*.

Poſtremo *Battuta*, appellant ſignum, quod dat Meſochorus, ſiue præcentor, cum elata, ac depreſſa manu, velut percutiendo, vocum ſpatia metitur, quod veteres pedis pulſu faciebant. *Far la battuda*, manu ſiue pede modos diſtinguere.

A batuendo, *botta*, ictus. *In vn batter d'occhi*. Oculi ictu, ſiue momento.

BATELLO. V. *Baſtone*.

BAVA. Saliua, ſpuma oris fluens. Forte, halare, *abbalare, abauare*, quod halando ſaliua ore defluat. Nec aliud aptius in mentem venit, Hiſp. *Babo*: vapor ab halando, ſiue exhalando. Vel à Germanico *Beiffer*. Et *Babbare* Venetis, præ dulcedine os fluente ſaliua repleri.

Inde *Babaiola, bauarolo*, & *bauaglio*, linteum, ſiue focale, quod collo infantium appenditur, ne fluente ſaliua fœdentur. Item mappula quæ procerum pectori ad menſam prætenditur. Item à ſimilitudine *Bauaro*, & *Bauero*, pars pallij ad collum reflexa, quæ aliâs, cum pallium ad ceruicem necteretur, ad pectus recurrebat, ac ferme pellibus pretioſis fulciebatur. Corius Hiſt. Mediol. *Fù il Duca veſtito del manto bauarato, e beretta Ducale*. Et p. 619. *Vſcì all'incontro tutto il Clero, e Collegio de Giureconſulti, e Fiſici, veſtiti di porpora, capuzzi fodrati di varro, e parimente i bauari*. Eo cultu in antiquis ſtatuis, & picturis Doctores videmus, hodieque in ſupplicationibus ipſas pelles exoticas, humeris, & pectori obtendunt.

Inde etiam faſciæ mento ſacrarum Virginum ſubiectæ, *Bauari, Bende*, & *Guindalini*, appellantur. Quibus quoniam magna oris pars obtegitur: *Imbauarare*, caput velare, atque obnubere. Eleganter Maphæus Venerius. *Come tra due camini, s'imbauara la Luna*: occultat os. *Imbauagliare, Imbaccuccare, incapuzzare*.

BAVORALE. Veneti feneſtram in ſummo tecto ad horreum illuminandum appellant. Horreum enim *Granaro*, & à meſſe, vulgo, *biada, biaua. Biauorale*, & *Bauorale*, Granarii feneſtra. Alii ab admiſſa luce, *Luminare*, quidam *Lucerio, Luſello*, quaſi *Lucerium* indidem. Barb. Gloſ. Plin. in Zeta. *Quando & Heliocaminus in ipſa Zeta ponitur, hoc eſt vaporarium quoddam Solare, non ad ignis vſum, ſed Solis: veluti id quod vulgo* Luminare *dicitur, & in Padana Gallia* Lucerio.

BAZARO. Mercatus, Nundinæ. Vox Turcica. Frequens in nauigationibus Rhamnuſii. Ioſaphat Barbarus. *Allogiato, che è il Signore, ſubito li bazari ſi mettono giù, e laſſano le ſtrade larghe*. Et alibi ſæpiſſime. *Baza*, & *bonbaza*, pro re vilis pretij. *Bazariotto*, inſtitor, propola, & *Bazarare*, permutare.

BAZZOFFIA. V. *Pacchione*.

BAZZIGARE. Vacillare, nutare. Translatum ad ſenes deliros, quibus mens hebet, & vacillat. *Bazzigare* pro verſari frequenter cum aliquo. Vide *Bagaglio*.

BECCA. Olim capitis tegmen Sacerdotum, Magiſtratuum, & Doctorum, in acutum deſinens, quales veterum cuculli, nunc ſiniſtro humero imponitur ad ornamentum, præcipue Mediolani à Curionibus, ſiue Parochis. Apex, apice, apica, *apeca, beca*. Tale Venetorum orarium, ſiue *Stola*, quæ olim velando capiti adhibita, vulgo *Capuccio*, vt ſuo loco oſtendemus, poſtea inductis pileolis læuo humero geſtatur.

Id ergo palliolum, ſiue cucullus acuminatus, qualis Apex veterum Sacerdotum, &

Digitized by Google

Flaminum, *Apica*, *beca*. Dantes *Becchetto*. Parad. XXIX. *Hora ſi và con motti, e con iſcede A predicar, e pur che ben ſi rida, Gonfia il capuccio, e più non ſi richiede, Ma tal vcel nel becchetto s'annida*. Quamuis diuerſus nunc monachorum cucullus, hoc eſt non ita acuminatus, exceptis iis qui arctius diſciplinæ genus profeſſi à *Caputio*, ideſt vero cucullo, indigetantur.

Olim autem huiuſmodi Apices ad oram pretioſis pellibus ſulciebantur, vt in antiquis picturis videmus. V. *Capuccio*.

Hoc etiam capitis tegmine velatas fœminas, ac virgines credimus, quæ extra cœnobia caſtimoniam, & ſanctiorem vitam colunt: & inde *Beghine*, & *Beghuine* appellantur, vt ſcilicet eo cultu à ceteris mulieribus diſcernerentur. Gallis *Beguin* vitta puerilis, & *Beguiner* vittas induere. Quanquam aliqui à *Begga* S. Gertrudis ſorore, quæ earum cœtum inſtituit, vel à *Lamberto* Begno appellationem inditam exiſtiment. Eas etiam quæ intra ſepta Monaſterij degunt ita appellatas tradit Voſs. de vit. Serm. L. II. 3. & *Beghinaggium* ipſum cœnobium. Eædem *Beghe*, & *Begheſſe*, ferme in contumeliam vocantur: quodque illis varia negotia, & ſexus, ac diſciplinæ vitio, alieni curatio eſt, *Beghe* pro tricis, curiſque & implicationibus, dicuntur, vulgato apud Inſubres prouerbio. *Hauer più beghe, che la Gulielmina*, quod mulieris propudium, quemadmodum diu religionis ſpecie, & magnarum rerum tractatione, inductis nocturnis Bacchanalibus, Vrbi illuſerit, non ſine turpis fabulę rubore, gentis Annales memorant.

Gallis *Bigot*, ſuperſtitioſus, hypocrita, hoc velamento religionem ementitus: *Apicatus*, *apicot*, *bigot*. Vnde & *Bacchettone* pro hypocrita, rectius, quam à *baculo*, ſiue *burdone*: & vetulæ apud Inſubres *Bagute*, quod ferme capite tecto. Hinc etiam *Bacucco*, capitis inuolucrum, quo reo non ſolum aſpectus, ſed ferme vox includitur: *Imbacuccare*, *imbauagliare*, caput obnubere, & obuelare: & *Bauta*, capitis tegmen, quo præter oculos cuncta operiuntur, non autem à bardocucullo.

A Becca etiam *Bechinos* veſpillones dictos veriſimile eſt, quod eo capitis integumento exſequias ſequerentur. Talis apex erat monachis, quos Ieſuatos appellant qui ferme olim funeribus adhibebantur. Cuius tegminis cum eos veluti puderet, ab Vrbano VIII. cuculli rotundi vſum breui duraturo beneficio impetrarunt, nam cum hæc proderemus, vniuerſus ordo Clementis X. decreto antiquatus eſt.

Becca etiam partem corporis ſignificat, quam honeſte dicere non poſſumus, ſcilicet partis eius *apicem*, & renudatam glandem, quæ & *Capullo*, & *Capocchio*, & id quod dicere nolo, vt infra notabimus, appellatur. Cujus vocis ambiguo ſenſu, honeſto capitis apici, & ſacro titulo inuidia conflata eſt.

BECCO. Duo ſignificat, animal, & auium roſtrum. Prima notatio à Veruex, veruece, *berbece*, *berbeco*, *becco*, Berbecino, *becino*, agnus. Ita & Gallicum *Bouc*, & *buccus*, quæ vox in lege Salica durat, imo, & Germanicum *Bock* inde deriuati: & *bicques* pro capris. Item *Berger*, *Berquier*, Opilio, *Berbicarius*, & *Bergerie*, res pecuaria, non à *Berg*, ideſt monte vt Bodinus in methodo. Gloſ. *Berbix* πρόβατον, Gal. *Brebì*, quod inepte Perionius à πρόβατον torquet, cum ſit Veruex, *bebrix*. Eaque vox ſcriptoribus frequens, quos laudat Menagius, qui tamen in eo fallitur, quod *Boucher*, ſiue *Beccaro* à bucca deducit, ſecutus Turnebũ L. XXVI. 15. *Sic nos lanionibus à bucca nomen impoſuimus, & buccarios vocauimus*, quod ſcilicet, inquit Menagius, lanii carnes fruſtillatim ſecent. (*à bocconi*). Sed à veruecibus dicti ſunt, propterea quod ſerme caro veruecina, atque agnina in macello proſtaret, à qua lanij denominati, quamuis & bubula, & vitulina, ſed parcius cæderetur, vt agrorum culturæ conſuleretur. Hiſpanis lanius *Carnicero* dicitur: nam aries illis eſt *Carnero*, quod ea ferme caro in macello veniret. Villan. III. 2. *E poi Borgo con la Inſegna del* Becco, *peroche in quella contrada ſtauano tutti i beccai della Città*. Et Lib. VII. 13. *I beccari il campo giallo, el becco nero*. Niſi *bouc* & *Bock*, à buccula, vel bucero armento factum dicamus, vnde *buccaro*, & *beccaro*. Villan. L. IV. 3. loquens de Vgo Capeta Galliæ Rege, quem lanij filium etiam Dantes credidit. *Mà per li più ſi dice ch'l padre fue vno grande, e ricco borgeſe di Parigi, ſtratto di natione di buccieri, ouero mercatante di beſtie*, ideſt boum, ſiue bucerij armenti.

Sed BECCO Itali atroci contumelia eum appellant, cuius vxor mœchatur. Cur autem hircum potius quam taurum, canem, equum, aut aliud, quibus natura promiſcui concubitus ſunt, ac nulla vxorum cura? Nam quod aliqui eo fieri putant, quod hircus, ſi videat fœmellam ab alio iniri gaudeat, & exultet, id vero ineptum eſt, & repugnat illis, quæ de huius animantis æmulatione traduntur. Seruius ad illud. *Transuerſa tuentibus hirquis*. *Hircos* ideſt, *capros libidinoſa conſtat eſſe animalia, quod Plinius ſecundus dicit. Hirci ſi caſu aliquos coeuntes vident, adeo indignantur, vt in eos pene impetum faciant*. Id ergo factum putamus. Quod *veruex*, pro hebete,

bete,

Eodem ſenſu *Batuere* pro percutere, veteres dixerunt. Plaut. Caſina II. 8. St. *Soleas.* CN. *Quî quaeſo, potius, quam ſculponeas, quibus batuatur tibi os, ſenex nequiſſime.* Vbi, vt notauit Victorius loco laudato, luſit Comicus in ancipiti voce: nam & piſces ſunt ſoleæ (*ſfogli*) & calcei ruſtici, quibus os ſenis amatoris, ſervus cædi oportere putabat.

Battere igitur à *batuere*. Ita apud Voſ. L. IV. 2. *Battere lignum* in Conſtitut. Caroli M. tundere, percutere: Vt Marcel. Empir. Cap. 26. *Tandiu batues, donec ſit ſubactiſſimum.* Gloſ. *Batuit*, κατακόπτει, & *Battutum* τυφηδὲν. Κοπανιστήριον, *Battuarium*. Κόπανον, *Bactulum*.

Battere il grano, il lino, pro excutere. Sirmond. Capitul. Caroli Calui. De his quæ die Dominico facere non licet. Lib. I. 32. *Nec lanam carpere, nec linum battere. Battere, tundere percutere, tundendo purgare. Ita de meſſe, quam coloni battendo, & flagellando purgant.*

Simpliciter pro percutere. Leg. Long. Lib. I. tit. 8. Leg. 30. *Si aldium, aut aldiam, ſervum, aut ancillam, battiderit, & per ipſam battituram ponderoſi facti ſunt. Battere moneta*, cudere nummos.

Battuto: *argento battuto*, in laminas mallei ictu ſubactum. Anaſtaſ. pag. 12. *Conſtantinus M. Fecit argenteum faſtigium battutile*, ideſt in laminas ductum. Item. *Altaria ſeptem ex argento battutili. Battiloro* Bractearij, ſicuti, *Battilana*, lanarij.

Battuto etiam Itali appellant pauimentum, ex cementis, teſtiſque contuſis, quod pauiatur, & fiſtucetur. Aliter *Terrazzo*, ferme in Mœnianis ſubdialibus. Boccat. *A poco à poco lenò quella ſcala, che ſaltua in ſul battuto.* Et VIII. 7. *La donna poſtoſi boccone ſopra il battuto.*

Poſtremo *Battuta*, appellant ſignum, quod dat Meſochorus, ſiue præcentor, cum elata, ac depreſſa manu, velut percutiendo, vocum ſpatia metitur, quod veteres pedis pulſu faciebant. *Far la battuda*, manu ſiue pede modos diſtinguere.

A batuendo, *botta*, ictus. *In vn batter d'occhi*. Oculi ictu, ſiue momento.

BATELLO. V. *Baſtone*.

BAVA. Saliua, ſpuma oris fluens. Forte, halare, *abbalare, abauare*, quod halando ſaliua ore defluat. Nec aliud aptius in mentem venit. Hiſp. *Baho*: vapor ab halando, ſiue exhalando. Vel à Germanico *Beſſer*. Et *Babbare* Venetis, præ dulcedine os fluente ſaliua repleri.

Inde *Babaiola, bauarolo*, & *bauaglio*, linteum, ſiue focale, quod collo infantium appenditur, ne fluente ſaliua fœdentur. Item mappula quæ procerum pectori ad menſam prætenditur. Item à ſimilitudine *Bauaro*, & *Bauero*, pars pallij ad collum reflexa, quæ aliâs, cum pallium ad ceruicem necteretur, ad pectus recurrebat, ac ferme pellibus pretioſis fulciebatur. Corius Hiſt. Mediol. *Fù il Duca veſtito del manto bauarato, e beretta Ducale.* Et p. 619. *Vſcì all'incontro tutto il Clero, e Collegio de Giureconſulti, e Fiſici, veſtiti di porpora, capuzzi fodrati di varro, e parimente i bauari.* Eo cultu in antiquis ſtatuis, & picturis Doctores videmus, hodieque in ſupplicationibus ipſas pelles exoticas, humeris, & pectori obtendunt.

Inde etiam faſciæ mento ſacrarum Virginum ſubiectæ, *Bauari, Bende*, & *Guindalini*, appellantur. Quibus quoniam magna oris pars obtegitur: *Imbauarare*, caput velare, atque obnubere. Eleganter Maphæus Venerius. *Come tra due camini, s'imbauara la Luna*: occultat os. *Imbauagliare, Imbaccuccare, incapuzzare.*

BAVORALE. Veneti feneſtram in ſummo tecto ad horreum illuminandum appellant. Horreum enim *Granaro*, & à meſſe, vulgo, *biada, biaua*. *Biauorale*, & *Bauorale*, Granarii feneſtra. Alii ab admiſſa luce, *Luminare*, quidam *Lucerio, Luſello*, quaſi *Lucerium* indidem. Barb. Gloſ. Plin. in Zeta. *Quando & Heliocaminus in ipſa Zeta ponitur, hoc eſt vaporarium quoddam Solare, non ad ignis vſum, ſed Solis: veluti id quod vulgo* Luminare *dicitur, & in Padana Gallia* Lucerio.

BAZARO. Mercatus, Nundinæ. Vox Turcica. Frequens in nauigationibus Rhamnuſii. Ioſaphat Barbarus. *Allogiato, che è il Signore, ſubito li bazari ſi mettono giù, e laſſano le ſtrade larghe.* Et alibi ſæpiſſime. *Baza*, & *bombaza*, pro re vilis pretij. *Bazariotto*, inſtitor, propola, & *Bazarare*, permutare.

BAZZOFFIA. V. *Pacchione*.

BAZZIGARE. Vacillare, nutare. Tranſlatum ad ſenes deliros, quibus mens hebet, & vacillat. *Bazzigare* pro verſari frequenter cum aliquo. Vide *Bagaglio*.

BECCA. Olim capitis tegmen Sacerdotum, Magiſtratuum, & Doctorum, in acutum deſinens, quales veterum cuculli, nunc ſiniſtro humero imponitur ad ornamentum, præcipue Mediolani à Curionibus, ſiue Parochis. Apex, apice, apica, *apeca, beca*. Tale Venetorum orarium, ſiue *Stola*, quæ olim velando capiti adhibita, vulgo *Capuccio*, vt ſuo loco oſtendemus, poſtea inductis pileolis læuo humero geſtatur.

Id ergo palliolum, ſiue cucullus acuminatus, qualis Apex veterum Sacerdotum, &

Flami-

Digitized by Google

Flaminum, *Apica*, *beca*. Dantes *Becchetto*. Parad. XXIX. *Hora ſi và con motti, e con iſcede A predicar, e pur che ben ſi rida, Gonfia il capuccio, e più non ſi richiede, Ma tal vcel nel becchetto s'annida*. Quamuis diuerſus nunc monachorum cucullus, hoc eſt non ita acuminatus, exceptis iis qui arctius diſciplinæ genus profeſſi *à Caputio*, ideſt vero cucullo, indigetantur.

Olim autem huiuſmodi Apices ad oram pretioſis pellibus ſulciebantur, vt in antiquis picturis videmus. V. *Capuccio*.

Hoc etiam capitis tegmine velatas fœminas, ac virgines credimus, quæ extra cœnobia caſtimoniam, & ſanctiorem vitam colunt: & inde *Beghine*, & *Beghuine* appellantur, vt ſcilicet eo cultu à ceteris mulieribus diſcernerentur. Gallis *Beguin* vitta puerilis, & *Beguiner* vittas induere. Quanquam aliqui à *Begga* S. Gertrudis ſorore, quæ earum cœtum inſtituit, vel à *Lamberto Beguo* appellationem inditam exiſtiment. Eas etiam quæ intra ſepta Monaſterij degunt ita appellatas tradit Voſſ. de vit. Serm. L. II. 3. & *Beghinaggium* ipſum cœnobium. Eædem *Beghe*, & *Begheſſe*, ferme in contumeliam vocantur; quodque illis varia negotia, & ſexus, ac diſciplinæ vitio, alieni curatio eſt, *Beghe* pro tricis, tricíſque & implicationibus, dicuntur, vulgato apud Inſubres prouerbio. *Hauer più beghe, che la Gulielmina*, quod mulieris propudium, quemadmodum diu religionis ſpecie, & magnarum rerum tractatione, inductis nocturnis Bacchanalibus, Vrbi illuſerit, non ſine turpis fabulę rubore, gentis Annales memorant.

Gallis *Bigot*, ſuperſtitioſus, hypocrita, hoc velamento religionem ementitus: *Apicatus*, *apicot*, *bigot*. Vnde & *Bacchettone* pro hypocrita, rectius, quam à *baculo*, ſiue *burdone*: & vetulæ apud Inſubres *Bagute*, quod ſerme capite tecto. Hinc etiam *Bacucco*, capitis inuolucrum, quo reo non ſolum aſpectus, ſed ferme vox includitur: *Imbacuccare*, *imbacagliare*, caput obnubere, & obuelare: & *Bauuta*, capitis tegmen, quo præter oculos cuncta operiuntur, non autem à bardocucullo.

A Becca etiam *Bechinos* veſpillones dictos veriſimile eſt, quod eo capitis integumento exſequias ſequerentur. Talis apex erat monachis, quos Ieſuatos appellant qui ferme olim funeribus adhibebantur. Cuius tegminis cum eos veluti puderet, ab Vrbano VIII. cuculli rotundi vſum breui duraturo beneficio impetrarunt, nam cum hæc proderemus, vniuerſus ordo Clementis X. decreto antiquatus eſt.

Becca etiam partem corporis ſignificat, quam honeſte dicere non poſſumus, ſcilicet partis eius *apicem*, & renudatam glandem, quæ & *Capullo*, & *Capocchio*, & id quod dicere nolo, vt infra notabimus, appellatur. Cujus vocis ambiguo ſenſu, honeſto capitis apici, & ſacro titulo inuidia conflata eſt.

BECCO. Duo ſignificat, animal, & auium roſtrum. Prima notatio à Veruex, veruece, *berbece*, *berbeco*, *becco*, Berbecino, *becino*, agnus. Ita & Gallicum *Bouc*, & *buccus*, quæ vox in lege Salica durat, imo, & Germanicum *Bock* inde deriuati: & *bicques* pro capris. Item *Berger*, *Berquier*, Opilio, *Berbicarius*, & *Bergerie*, res pecuaria, non à *Berg*, ideſt monte vt Bodinus in methodo. Gloſ. *Berbix* πρόβατον, Gal. *Brebì*, quod inepte Perionius à πρόβατον torquet, cum ſit Veruex, *bebrix*. Eaque vox ſcriptoribus frequens, quos laudat Menagius, qui tamen in eo fallitur, quod *Boucher*, ſiue *Beccaro* à bucca deducit, ſecutus Turnebũ L. XXVI. 15. *Sic nos lanionibus à bucca nomen impoſuimus, & buccarios vocauimus*, quod ſcilicet, inquit Menagius, lanii carnes fruſtillatim ſecent. (*à bocconi*). Sed à veruecibus dicti ſunt, propterea quod ſerme caro veruecina, atque agnina in macello proſtaret, à qua lanij denominati, quamuis & bubula, & vitulina, ſed parcius cæderetur, vt agrorum culturæ conſuleretur. Hiſpanis lanius *Carnicero* dicitur: nam aries illis eſt *Carnero*, quod ea ferme caro in macello veniret. Villan. III. 2. *E poi Borgo con la Inſegna del Becco, perochè in quella contrada ſtauano tutti i beccai della Città*. Et Lib. VII. 13. *I beccari il campo giallo, el becco nero*. Niſi *bouc* & *Bock*, à buccula, vel bucero armento factum dicamus, vnde *buccaro*, & *beccaro*. Villan. L. IV. 3. loquens de Vgo Capeta Galliæ Rege, quem lanij filium etiam Dantes credidit. *Mà per li più ſi dice ch'l padre fue vno grande, e ricco borgeſe di Parigi, ſtratto di natione di buccieri, ouero mercatante di beſtie*, ideſt boum, ſiue bucerij armenti.

Sed BECCO Itali atroci contumelia eum appellant, cuius vxor mœchatur. Cur autem hircum potius quam taurum, canem, equum, aut aliud, quibus natura promiſcui concubitus ſunt, ac nulla vxorum cura? Nam quod aliqui eo fieri putant, quod hircus, ſi videat fœmellam ab alio iniri gaudeat, & exultet, id vero ineptum eſt, & repugnat illis, quæ de huius animantis æmulatione traduntur. Seruius ad illud. *Tranſuerſa tuentibus hirquis*. *Hircos* ideſt, *capros libidinoſa conſtat eſſe animalia, quod Plinius ſecundus dicit. Hirci ſi caſu aliquos coeuntes vident, adeo indignantur, vt in eos pene impetum faciant*. Id ergo factum putamus. Quod *veruex*, pro ha-

bete,

bete, ac ſtolido ſumatur, ad arguendum eius ſtuporem, qui talia aut non videt, aut patitur. Vt hodie *Beccone*, pro bardo ſtupido & væcorde accipitur. Et ideo talis *Arga* in legibus Longob. vocatur, ideſt vt Spelmannus ex Papia explicat, *cucurbita*,& *ſtupidus*. Apuleius. *Nos cucurbita caput non habemus*. Et Claudij Apocholochyntoſis.

Quidquid ſit, eundem *Cornutum* appellant, atque ignominioſa ſanna, duobus digitis inſtar corniculorum erectis denotant. Quod contumeliæ genus antiquum eſſe docuit Salmaſius ad Tertul. pallium p. 301. ex Artemidoro L. II. 12. *Fuit quiſpiam ſomniorum interpres, qui cuidam, qui ſibi viſus fuit deſidere ſuper ariete, & ex ipſo antrorſum cecidiſſe, erat autem procus, puellamque ſibi deſponſatam habens, in illis ipſis diebus, nuptias celebrare ſtatuerat. Hoc ſomnium ſic expoſuit. Vxor tua ſcortabitur, καὶ τὸ λεγόμενον, κέρατα αὐτῷ ποιήσει. Et quod dici ſolet, cornua tsbi faciet.* Extat etiam Lucillii Epigramma ἐις κεραςφόρον Γραμματικὸν. *In Grammaticum cornutum.*

Addit Menagius ex Niceta in Vita Andronici Comneni. *Andronicus Ceruorum, quos venatu cepiſſet cornua in porticibus fori ſuſpendebat in ſpeciem, artis venatoria commendanda cauſa, ſed re vera in ludibrium infelicium maritorum, quorum thoros adulterio fœdabat.* Quod magis mirum eſt, etiam apud Romanos hirci, ſiue capri dicti videntur, qui hoc opprobrio notarentur. Vetus Interpres Virgilii, incertum qui, nam Seruium citat, ad illud, *Non ego te vidi Damonis peſſime caprum excipere inſidijs? Sane*, inquit, *vt Seruius dicit ſuper hoc loco, ſuperfluam eſſe volunt allegoriam, dicentes, rem nuſquam lectam eſſe de Virgilio. Aiunt enim hoc.* Varus Tragœdiarum ſcriptor habuit vxorem literatiſſimam, cum qua Virgilius ſolebat adulterium comittere: cui etiam dedit ſcriptam Tragœdiam: quam illa marito dedit tanquam à ſe ſcriptam. Hanc recitauit pro ſua Varus: quam rem Virgilius dicit per allegoriam: nam Tragœdiæ præmium capet fuerat. Carmine qui tragico vilem certauit ob hircum. Vel ergo furtum poeta intellexit, vel Varum caprum notauit. Hiſpani *Cabron* pro eodem.

Ceterum Galli id genus hominum *Coucù*, ſiue *Cocù* appellant, vt Menagius cenſet ab aue *Cuculo*, quod oua alienis nidis inferat, ſiue vt ait Plinius, quod ſemper parit in alienis nidis. Verum hoc de alieni thori ſubſeſſore aptius diceretur, quam de eo cui ſit iniuria. Nam quod Plinius ſubiicit, *Educat ergo ſubditum adulterato fœta nido*, vel vt in Veteri eſt, *nixu*, recte Dalechampius de Curruca accipiendum cenſet. Quomodo enim ſubdititium educat, quæ ſemper in alienis parit? Quanquam vetus Horatij Scholiaſtes tradat cuculum hoc vitio laborare, vt oua vbi poſuerit oblita, ſæpe aliena calefaciat. De Curruca, inquam, in cuius nido ſæpe Cuculus oua parit. Iuvenal. VI. *Tu credis amorem, Tu tibi nunc Curruca places.* Quod hæc Cuculi oua pro ſuis fouet, & excludit. Nec audiendus Salmaſ. ad Tertul. de pallio, qui *Vrica*, quam alii Erucam ab vrendo dicunt, legit. Quicquid Vetus Interp. ſtupidi mythologi nomen eſſe dicat.

Sicut ergo Itali *Becco*, ſiue veruecem à ſtupiditate, vxoris adulterio famoſum nominant: ita Galli *Cuculum*, vetere conuicio in fatuos, ac ſtolidos, per vindemiæ licentiam. Horat. Sat. VII. *Tum Praneſtinus ſalſo, multumque fluenti expreſſa arbuſto regerit conuicia, durus Vindemiator, & inuictus, cui ſæpe viator Ceſſiſſet, magna compellans voce Cuculum.* Quod vinitores, frondatores, ac vindemiatores, inter reliqua conuicia quibus ſe inuicem inceſſebant, ac viatores impetebant *Cuculum* crebro ingeminarent. Quæ laſciuia per meſſem, ac vindemiam adhuc durat. *Cocò, Cucò, gaxa*, ſe mutuo ſtuporis & fatuitatis, arguentes.

Idque antiquiſſimis Græcorum vſurpatum. Ariſtophanes Auibus. *Ægypti autem & Phœnicis omnis Cuculus Rexerat, Et quando ὁ κοκκὺξ ἔτι Κόκκυ, Cuculus dicebat* Cucu. *tunc Phœnices omnes frumenta, & hordea in campis metebant.*

Ita ſæpe apud Plautum *Cuculus*, pro fatuo, & ſtolido. Mercatore. *Huic vero, vt mero cuculo, Id certum eſt mentiri ampliter.* Pſeudolo. *Quid fles Cuculle? Viues.* Et alibi. *At etiam cubat cucullus.*

Præcipue autem in deſides, atque ignauos vinitores id conuicium expetiſſe, qui ſerius vitem putarent, docet Plinius L. XVIII. 36. *In hoc temporis interuallo, quindecim diebus primis, agricola rapienda ſunt ea, quibus peragendis ante Æquinoctium non ſuffecerit. Dum ſciat inde natam exprobrationem fœdam putantium vites, per imitationem cantus alitis temporarij quem* Cuculum *vocant. Dedecus enim habetur, opprobriumque meritum, falcem ab illa volucre in vite deprehendi, vt ob id petulantia ſales etiam cum primo vere ludantur.* Imitatio cantus alitis, eſt *Cocò*, ſiue *Cucù*, quod in eos torquebatur, qui vites putabant poſt auis illius aduentum: fruſtraque eam lectionem ſollicitat Dalechampius. Petulantiæ autem ſales erant, qui per vindemiam iactabantur: ſed etiam vere ob vinitorum ignauiam

reno-

renouabantur ſiue ludebantur, non vt Turnebus, laudabantur. Auſonius in Moſella. *Inde viator Riparum ſubiecta terens, hinc nauita labens, Probra canunt ſeris cultoribus*. Probra, *Cù cù*.

Ceterum ad eoſdem amaros ſales pertinet, quod thalami ignominia notatos Itali, ferre in galea conum, ſiue *portare il Cimiero*, dicunt. Cuius opprobrij ea cauſa eſt; quod olim, vt viri eruditi adnotarunt cornua galeis, inter reliqua ornamenta adderentur. Liu. L. XXVII. de Philippo Macedone. *In arborem illatus impetu equi, alterum cornu galeæ ad eminentem ramum perfregit*. Plutarchus de Pyrrho. *Agnitus tunc eſt inſigni criſta, & hircinis cornibus*. More ſcilicet iam inde ab Alexandro M. qui ſe Ammonis filium eo inſigni oſtentabat, eiuſque Præfectis, & Ægypti Regibus deducto, qui etiam ob hoc arietina cornua diademati adfixa geſtabant, vt veteres nummi teſtantur. & Ammian L. XIX. *Sapori Perſarum Regi aureum capitis arietini figmentum interſtinctum lapillis, pro diademate fuiſſe* tradit.

Inde militaribus viris inſtitutum, vt eo terrore galeas armarent, atque ita etiam gentilitiis Inſignibus, (quæ *Arma* dicuntur peculiari à ſcuto appellatione) galea imponeretur, non tam criſtis, plumiſque comantibus, aut leonis, draconiſque & alterius animantis effigie horrens, quam reflexis cornibus minans, quales galeas exhibuit Lipſius de militia, & Choulius de Caſtrametatione Romanorum. Cum igitur galeæ conus à ſummitate *Cimiero*, appelletur, nam *Cima*, ſumma pars eſt, inde factum, vt mariti, vxoris probri patientia infames, aut inſcitia excuſandi, *portare il Cimiero*, non infacete dicantur.

Nicolaus Erythræus ad illud, *Transuerſa tuentibus hirquis*. *Hircis*, inquit, *an hirquis reſtius videndus Pontanus de aſpiratione L. I. Nos quamobrem hircum animal, vulgo*, Becco, *vocemus, vnde* Beccari, & Beccarie, *& vox illa infamis ab hiſtoria eiuſdem animantis deducta, qua populus Venetus vicißim ſe, vſque ad fabulam impetere ſolet, pluribus ſane* in Stoico, *docuimus, quæ non parum etiam ad hunc locum facere videntur, & quemuis maxime ingenioſum oblectare poßint*. Verum præclari illius Operis nobis modo triſte deſiderium relictum eſt: quanquam ſollertiſſima indagatione, ab eius agnatis, & gentilibus, quæſiuerimus. Ex quo, & plura diſcere, & noſtra comprobare potuiſſemus.

Diximus ſupra BECCO duo ſignificare, Hircum, ſiue vervecem, & Roſtrum auiũ, Huius diuerſa notatio eſt. Suetonius de morte Vitellij. *Pergit cum fratre, & filio anno vita LVII: nec fefellit coniecturam eorum, qui augurio, quod factum ei Viennæ oſtendimus*. (Nam pro tribunali iura reddenti Vitellio, gallinaceus ſupra humerum, ac deinde in capite adſtitit), *non aliud portendi prædixerant, quam venturum in alicuius Gallicani hominis poteſtatem. Si quidem ab Antonio Primo aduerſarum partium duce oppreßus eſt: cui Toloſæ nato, cognomen in pueritia* Becco *fuerat, id valet gallinacei roſtrum*. Vox quidem vetus Gallica, ſed vt cenſet Salmaſius ad Tertul. de pallio pag. 70, Gallorum Maſſilienſium, qui à Græcis accepêre, nam & Græcè loquebantur. Heſychio Μῦκα, ſunt κέρατα, id eſt cornua: quæ dicebantur & Βῦκα, *Becca*, roſtra autem ſunt cornea. Tibul. L. IV. *Senexue coruus, impigerue gracculus, ſacrum feriret, ore corneo caput*. Vnde, *Becco*, pro roſtro. Hiſpani. *Pico de aue*.

Ita a ſimilitudine pars prominula in acutum deſinens, vaſculorum, vnde liquor defluit, lucernarum, cui elychnium imponitur, *il becco*, & *beccheтto*, & *becchignolo* dicitur, qua voce etiam *clytoridem* vulgus appellat. Item roſtrum nauium, & mallei pars acuta, quæ roſtrum Plinio dicitur, *becco*, & *picco*. Vnde *Picchiare*, percuttere, & pulſare. Dant. Inf. XVIII. *E ſe medeſima con le palme picchia*. Non a *Spicare*, vt cenſet Turneb. L. XXI. 25. Neque à Germanico *Piken*, pungere, pungitare, vt alii, qui & à *Pico* aue, quæ perpetuò arbores roſtro tundit, deducunt.

Præterea dolabra, *Picco*, & *Piccone*, à roſtri acumine, quam *Vpupam* quod ſit acuta, & eius auis caput cum roſtro referat, Latinis veteribus dictam obſeruat Salmaſius Hiſt. Aug. p. 337. Gallice, *un Pic*: Etruſci, *Beccaſtrino*, propiùs originem appellant.

Eadem ratione *Beccare*, *beccicare*, & *pizzicare*, pro roſtro pungere, ſiue leuiter perſtringere. Item *Pizzicare*, extremam cutem, vellere, & preſſando infeſtare, & *Pizzicone*, quod & à *vellicare* eſſe poteſt. Prop. L. II. *Nec mihi tam duris inſultet morbus, & te Vellicet*.

Ita *Beccare* eſcam roſtro appetere, & fruſtillatim concerpere, vt accipitres, & aliæ carniuoræ aues ſolent. Vnde rei accipitrariæ magiſtri modum præſcribunt, quo aues iſtæ paſcere debeant, ſiue *beccare*. Fridericus Imp. L. II. *Quando dabatur ſibi paſtus, per huiuſmodi ſcilicet mordicationes, ſiue vt ita dicam abbeccationes, ſæpe ſæpius iteratas*. Imò eſca, quæ obiicitur, carnis ſcilicet fruſtulum, *beccatella* dicitur; & Galli eſcam, quæ hamo imponitur, *Abbec* dicunt. Vnde *dar di becco*, quod Dantes audacter, pro comedere poſuit. Purg. XXIII. *La gente, che perdè Geruſaleme*

Quando Maria nel figlio diè di becco. De Maria muliere, quæ Hieroſolymitana obſidione fame percita, mactato infanti cruentos rictus admouit. Idem poeta *Rimbeccare*, pro opponi dixit, & ex aduerſo ſtare. Purg. XXII. *E ſappi, che la colpa, che rimbeca Per dritta oppoſition alcun peccato, Con eſſo inſieme qui ſuo ver de ſecca*. Vbi culpa eſt crimen, ſiue vitium, quod ex oppoſito, aliud contrarium repellit, vt auaritia prodigentiam, ac profuſionem. Landinus, *Rimbeccare* eſſe ait, pilam iactam remittere: verum translatio ab auibus ducta eſt, cum infeſtis roſtris concurrunt: & *rimbeccare*, eſt roſtro roſtrum excipere. Villan. XII. *66. Comincioron à ſaettare verettoni: Ma furono ben toſto rimbeccati*: contraria verberatione repulſi. Vulgo, *Ribbeccarſi* repugnare, ictumque repellere.

Beccare etiam pro auferre, & rapere. *Beccamorti*, veſpillones. Iidem & *Becchini*, ſiue vt ſupra notauimus, quod in funere, atro capitis integumento, in acutum deſinente, & vt ita dicam *Apicato*, velati: ſiue quod cadauera putreſcentia, vel in bello, præcipue in peſtilentia, impacto vt eo traherent, & raptarent.

Sed vt ſit modus ineptiarum, *Beccafico* ficedula, quod ficus carpat: & *Beccaccia* à roſtri magnitudine appellatur, quam Belge *Sneppe* (Inſubres *Sgneppa*) appellant, vt Vulcanius ad illud Gloſſarij. *Accia*, & *Accla* ἀσκαλάφη, legit *Acceia*, & eandem cum Martialis, ruſtica perdice, ſiue Ruſticula facit, atque à Nemeſiano, non ἀσκαλάφην, ſed *Scalopaca* vocari docet. Veneti *Gallinazza*.

BEFANA. *Befagna*, *beſania*. Politus ait eſſe laruale ſimulacrum, quod die Epiphaniæ pueris terriculamentum ſuſpenditur, vnde nomen inuenit. Nam *Befania*, Epiphania. Villan. VII. 94. *Il ſeguente giorno doppò la Befania*. Ex quo mulieres deformes, *Befane* dicuntur, larua illa turpiores. Galli *Tiphaine*, quod à Theophania ortum.

BEFFA. V. *Buffa*.

BELLETTA. Limus, ſiue cœnum mollius, quod à flumine exundante, & ob pluuias turbide fluente inuehitur, ac deponitur. A limo, Galli *lie*, Veneti *lea*, leda. *Leta*, *belletta*. Menag. Sic flectit, limus, limellus, limellettus, *belletus*. Alterutrum lector eligat, aut neutrum.

BELLICO. Vmbilicus. Gal. *Noubril*. Inſubres, *Bombolino*, vmbilinus, nam vmbilicus paruus vmbo. Veneti *Bonigolo*, vulgo *Bigolo*. Vnde lagana minutarim in longum conciſa, quæ inteſtinorum ſpeciem referunt, *Bigoli* iiſdem dicuntur, quaſi vmbiliculi: ſubtiliora autem à ſimilitudine, *vermicelli*: à talea, ſiue ſectione, *Tagliadini*: alii à fidium ſiue chordarum forma, *fideli*, *fidelini*, Hiſpanis *Fideos*.

BELITRONE. *Beliſtre*. Turn. L. III. 10. *Balatrones Gallicum peperere vocabulum*. Et Lib. XI. 23. De vocis latinæ origine ambigit, ſiue à baratro, ſiue à blateis deducta ſit. Certe *Belitrones*, eſſe homines non bonæ frugi, & nihili, ac nequam. Varro de r. r. Lib. II. 5. *Videbo vos iam balathrones: & huc afferam meum corium, & flagella*. Vbi Scaliger pariter à balatrone, *beliſtre*, deducit. Caſaubonus in Laertium, à voce Βλίτρι, ſiue Βλίτυρι, quæ nihil ſignificat. Menagius à Germ. *Betler*, quod mendicum denotat. Mihi origo incerta videtur. Aliud enim quid apud veteres *Balatro* ſignificabat. Horatius, & Vopiſcus cum mimis coniungunt. Pap. *Balatrones, quò bona ſua in barathrum mittunt: vel deriſores in loquendo à balando*. Hodie Inſubres Belitrones appellant pueros grandiores, tardioris indolis, ac ſenſus hebetioris.

BELLO. *Andare bel bello*; lente, ac decenter incedere. Galli *Tout beau*. Inſubres. *Acconcio*, concinne, decore: itam *andar piano*, vt qui in plano ambulat, contra qui per confragoſa, & de alto præceps fertur.

BELLORA. Muſtela. Galli. *Belete*. Bellula. Quod manſuefactæ in delicijs matronarum ſint, blando hoc vocabulo donatæ ſunt: vt *Donnole* dicuntur, quaſi *domnula*, dominarum ludus, & ſolatium. Hiſpanis pari blanditie *Comadreja*, quaſi Commatercula. Menagius tamen à melis, *melurus*, *bellorus*: Sed meles à muſtela diuerſa eſt, quanquam non multum abſimilis.

BENEDIRE, pro donare. Bignon. ad Marculſ. p. 584. Vnde Inſubres. *Beniſi* appellant ſcitamenta ex ſaccharo, & bellaria, quæ cauſa nuptiarum donantur. Item *benediſe* pro donare.

BERETTA. Capitis integumentum, à Byrrho. Nam vt Salmaſ. ad Hiſt. Aug. p. 391. & ad Tertul. de pallio pag. 268. Et nos de re Veſtiaria parte ſecunda Lib. I. 26. Lacerna, à colore rubro, qui ferme in vſu erat, πυῤῥὸς, ſiue Byrrhus, dicta eſt. Quæ cum eſſet cucullata, vt ibi oſtendimus, factum eſt, vt ſolus cucullus, & quodlibet capitis tegmen, byrrhus etiam diceretur. Ita Vetus Iuvenalis Interpres, *Tempora Santonico velas adoperta cucullo*, cucullum, *byrrhum* Gallicum exponit. Fulgentius L. III. aduerſus Monimum. *Itaque cum Arianus quidam aliquando in Africa cum Catholico, de his verbis Ioannis diſputaret, accepto de capite Catholici pileo, & manu tenens interrogabat. Hic Byrrhus, ſic enim appellabat*:

pellabat: eſt ne in me, an apud te? A byrrho igitur, *Birretum*, & *biriola*, Birrion, birriolum. Villan. L. x. 66. *Il Bauaro miſe all'Antipapa la berriuola dello ſcarlato in capo.*

Ceterum in illo Tertulliani loco, vt in pleriſque, quanta licentia Salmaſius verſatus ſit, non abs re fuerit breuiter indicare. Verba ſunt de Cleomacho, qui ex pugile emaſculatus, muliebris patientiæ ſegem induerat. *Vtique ſicut veſtigia ceſtuum viria occupauit.* Pro *Viria*, *Birus*, ſiue *Birrus* induxit Salmaſius, & ibi, & ad Hiſt. Aug. p. 391. Satis futili coniectura, quod veſtigia ceſtuum ſint cicatrices, eæ autem ferme in capite, non brachiis: & ita nullus viriis, ſiue armillis locus: ſed birrho, quo caput tegebatur.

Quis autem non videt ibi veſtigia ceſtuum, eſſe notas, ac vibices, ſiue maculas, à ceſtuum arctioribus vinculis brachio impreſſas? Vt hodie euenit in ligneo brachiali, quo pila maior, ſiue follis iactatur, & pellitur. Sed demus veſtigia ceſtuum, fuiſſe cicatrices vulnerum in capite ab hoſtili ceſtu illatorum, cur byrrhum, ſiue cucullum cinædorum geſtamen facit? Quod ſi verum eſt, cum omnes, eodem teſte lacernæ eſſent cucullatæ, & ab honeſtis quibuſque geſtarentur, omnes tunc lacernati Cleomachi fuiſſent, inter cutem, & vltra ceſi.

Nunquam cucullus, & byrrhus effœminatorum fuit, ſed tantùm palliolum, quo vno argumento conſtat, hoc à cucullo diuerſum fuiſſe. Itaque non eſt auſus Tertulliani contextum tam audaci correctione inuertere: niſi quod *virgis*, pro *viria* repoſuit. Neque eo opus erat, nam viria, ideſt armilla brachijs inducta eſt, ceſtuum vicem. Sed hæc non ſunt huius loci.

A Byrrho igitur *birretum*, & *berretino* quod capitis tegmen, & colorem ſignificat, qui inde profluxit. Fallitur enim Scaliger exercit. cxxv, 15, qui vocem Gothicam exiſtimat, eſt enim Latina. Quamuis autem hodie *berrettino*, pro cineritio, ſiue *Griſo* accipiatur, eo factum eſt, quod olim lacernæ Romanæ plebis fermè fuſcæ erant, vt teſtatur Martialis, cum rufus color proprius Gallorum eſſet, idemque Romæ militibus, ac pueris magis placeret, vt idem ait: ſecutis temporibus, cum lacernæ, ſiue byrrhi à vilioribus geſtarentur, præcipue ab iis qui ſeuerius vitæ genus ſectabantur, vt Monachi, & aſcetæ, is ferme color, ob animi demiſſionem frequentari cœpit, & ideò à byrrho cineritij, fuſcique coloris, color ipſe, *berettino* dici: non à varo, *vareto*, *varetino*, vt aliqui putabant, quod poſtea ab illis emendatum eſt.

Quia autem, & *Birrhum*, & *Burrum* dixerunt, vnde *Burra* pro lacerna, inde etiam *Buretum*, pro *Berettino*. Menagius affert verba Chronici Andegauenſis. *Goffridus Conſul indutus panno, quem Franci* Griſetum *vocant, nos Andegauenſes* Buretum, qui tamen non eſt rufus, ſed vt diximus cinericius. Vide *Griggio*.

BERGAMO. Quod ea Vrbs in edito ſita ſit: nam Germanis *Berg*, pro alto dicitur: vt & veteribus Gallis. Plin. L. III. *Vnde Bergomates Cato dicit ortos, etiam nomine prodentes, ſe altius, quam felicius ſitos.* Quod confirmat Becanus Lib. 1. rerum Scoticarum.

BERGAMOTTI. Pyrorum ſpecies lautiorum menſis expetita. Piſanellus de alimentorum facultatibus, vocem Turcicam eſſe tradit. *Berg* enim ſignificare dominum, *mot* pyrum. Quod inter pyra principatum teneat: ſiue quod procerum menſis inferatur. Menagius vero *Beq* eſſe dominum, *Armout* pyrum, & pro *Bergamout*, *Bergamot*, factum.

BERGOLO. Leuis, inconſtans, credulus. A *Vergolo* factum videtur, pro leui vano, & facile mutabili. Tranſlatum à virga, ſiue ramuſculis, quæ vento agitantur, & leui aura mouentur. Vnde *Fraſca*, & *Fraſcone* pro eodem. Inſubres *Viriſello*, quod à *Vergolo* ductum. Poſtea apud Menagium eandem coniecturam repperi eſſe cuiuſdam Subaſiani. Veriſimilius nunc credo, à parvulo, *pargolo*, *bergolo*, non autem à vario: tales pueri; Vnde, & Cymbæ anguſtiores, *bergole* iiſdem dicuntur, quæ ob leuitatem nutant, fluitant, & facile euertuntur.

BERLINA. *Mettere in Berlina.* Græcis κύφων, pro Numella, & collari, quo vinciebantur nocentes, & in foro exponebantur. Ariſtoteles Politic. v. δεδῆναι ἐν ἀγορᾷ ἐν τῷ κύφωνι. Quod ſupplicij genus ignominioſiſſimum, ſcilicet ad omnium ludibria, & contumelias expoſitis. *Verrone* Itali appellant Podiolum, ſiue mœnianum & pergulam, quæ feneſtris ad proſpectum adſtituuntur. A Græco φόρφορον: & contractæ *phorum*, *verrone*. Proiectum ſcilicet, vel prouolans mœnianum. Sicut, & *Balcone*, quod olim huiuſmodi podiola, palis ſuffixa, & ſuffulta eſſent: *pallicon*, *pallicone*, & *balcone*, vt ſupra docuimus. Vnde *Verrone*, & *Balcone* de feneſtris dici cœpit, cum tamen illæ tantum ſic appellarentur, quibus mœnianum adiectum. Veneti Puteal, ſiue puteorum ambitum, & ſeptum inde, *la Vera del pozzo*, appellant, quod inſtar podioli, ſiue verronis ſit. A *Vera* igitur *Verula*, *Verla*, *Verulina*, Berlina. Suggeſtus nempe ligneus, in quo ignominioſe traducendi ſtatuuntur, quo magis conſpicui, & ludibrio obnoxii ſint.

lſoue ſuggeſtus inſtar podioli. aut pergulę eſt. *Mettere in berlina*, eſt ſontem in eo deſtituere, Statut. Patauin. appellat *Quadrum*. *Ponatur, & ſtet in catenis in plateis ad Quadrum per vnam diem*. Tabulatum quadratum, cataſta, *palchetto*, ſuggeſtus eminens.

Galli. *Pilorier*, & *Pilori*. Fortaſſe à pila ſiue columna ad quam alligantur ſontes, vel cui imponuntur: vel quod non ſolum ſibilis, ac palmarum intentu, ſed pilis, globiſque ex luto, pomis putridis, braſſicarum thyrſis, & id genus telis, quadam innoxia lapidatione, inceſſantur.

BERLINGACCIO. Etruſci appellant diem Iouis adipalem, extremæ hebdomadæ Bacchanalium. Quod potius à *lingendo*, ſiue *perlingendo* ductum videtur, quam à *linguando*. Quoniam ea die ganea triumphat, & catilloſes patinas lingunt. Et quia ſaturi, ac bene poti loquaces ſunt, *Berlingare* pro blaterare, & inania effutire.

BERLVSCO. Strabus. *Luſco* dicitur, qui altero oculo captus eſt. Gloſ. *Luſcus*, μονόφθαλμος, ἑτερόφθαλμος. At *Berluſco*, Strabo, qui obliquis, ac diſtortis oculis eſt. Belgæ. *Vuarlouque*, putatq; Bouillus conflatum ex *Vuart*, id eſt videt, aſpicit, & *louque*, à luſco, qui ſiniſtrè, & oblique videt. Sed ſimplicius à *perluſcus*. Vide *Barlume*.

BERSAGLIO. Scopus verſatilis. Præcipue in ludo *Quintana*, de quo infra. Vbi in oppoſitum lignei ſimulacri clypeum, veluti in ſcopum infeſtis haſtis incurritur, iſq; ſcopus verſatilis eſt, & dum ictu petitur rapida vertigine voluitur. Vnde & ſcopus, ad quem ſagittis, & ſclopettis collimatur, *Berſaglio* dicitur, quaſi *Verſaculum*. Alii quod circa ſcopum, ſagittæ verſantur. Etruſci *Imberciare*, ſcopum ferire, *Imberciatore*, qui collimat.

BERNACCIO. Inſubres vocant batillum, ſiue palam focariam, geſtandis prunis, vnde nomen inuenit, quaſi *Prunatium*. Extat libellus inſcriptus *Varro Mediolanenſis*, cuius auctor fertur Ignatius Albanus, qui licet in eadem hæreſi ſit, in qua & Perionius, & tot alii fuerunt, vt omnia à Græco, non minus ambitioſe, quam infeliciter torquenda, crediderit, & ideo eaſdem fere ineptias obtruſerit, pauca tamen habet non ſpernenda, inter quæ hanc *Prunatij*, ſiue *Bernatij* notationem. Menagius in Gallicis, vbi *Bernage*, quod Gallicè viri principis vaſarium, ſarcinas, atque impedimenta ſignificat, originem inquirit, addit apud Delphinates, *Bernage*, palam focariam ſignificare.

BERNIA. Veſtis domeſtica, vel pellendo frigori *Hyberna*; vel quod ex Hybernia id genus veſtis allatum eſt, vt Coaruvias.

BERROVIERE. V. *Birro*.

BERTA. Inſubres picam appellant, à balbutiendo, quoties humanos ſonos edere conatur. Balbutire, *balbettare*, *bettegare*, *bertegare*, & *bertegoio*, balbutiens. Quoniam autem ſannæ, atque irriſionis ſpecies eſt, aliena verba imitando repetere, inde *Berta*, pro ludo, ac deriſione accipitur, & *fare vna berta*, pro illudere, & decipere.

Quia autem Simiæ, geſtus hominum imitando, veluti ſubſannando illudunt, & irrident, fortaſſe inde *Bertuccie* dicuntur. Nam *Bertuccio* hominis nomen, ex *Alberto*, *Albertuccio*, contractum eſt. Sed etiam ſimiæ crebro menti motu, veluti balbutire videntur, vnde *Bertuccie*: & *Babouinos*, earum ſpeciem, dictos ſupra oſtendimus.

BERTESCA. V. *Balcone*.

BERTEVELLO. Genus retis, vel à verrendo, *Verriculum*, vel à vertendo, verticellum, *bertevello*.

BERZA. Tibia, pars cruris à genu ad pedem. Dant. Inf. XVIII. *Ai come facean lor leuar le berze Alle prime percoſſe, e già neſſuno Le ſeconde aſpettaua, ne le terze*. Landinus crura interpretatur, forſitan à varice, *varze*, *verze*, *berze*. Vel à *varis* vnde *diuaricare*, crura diſtorquere. Achariſius obſeruat ab aliis legi *Lerze*, & putat à loro, quod corium, ſiue ſcuticam, & tauream ſignificat. Erit autem *Lerza*, à loritium vt ſit vibex, ac tumor, ex ictu flagellorum. Nam factam vocem à viridis, *viridia*, *verza*, vt caulem, ſiue thyrſum braſſicæ ſignificat, haud facile crediderim.

BESCIO, & *Beſſo* pro fatuo, & ſtulto. Quidam *abeſtio*, pro beſtia factum arbitrantur, quam recte, iudicandum relinquo. Puto ſicut ab obliquo factum eſt *bieco*, ita & *Beſcio*, & *Beſſa*. Qui ſcilicet oculis diſtortis, ac deprauatis eſt. Politus in Lexico ait hoc conuicium in Senenſes iaci, *Beſcios* enim appellari. Quod Senenſes ita regerant, vt Florentinos cœcos appellent; *Nos* aiunt *ſtrabones*, *vos cœci*. Quia autem qui oculis non bonis ſunt, ferme non ita cerebro valent (vnde à Venetis *ſtrambi* appellantur) hinc *Beſcio* pro ſtulto, ac fatuo accipi. *Beſcio* etiam à balbutie duci poſſe ſupra indicauimus, vt alter populus balbutiem, alter cœcitatem inuicem obiectaret, quæ notatio fatuo aptari non poteſt.

BETTOLA. Germani *Betteln*, mendicare, & *Betteler*, pauper, mendicus, forte à petendo. Vnde *Bettola* pauperum taberna vinaria, ſiue viliorum caupona, & *Bettolino*.

BEVERAGGIO. Venetis ſtipes dicitur, quæ operarum mercedi conſtitutæ gratis ſuperad-

peradditur, emendi potus cauſa, quaſi *Beueraticum*: vnde aliquando etiam pro mercede. Et *Beutrone* medicata porio, quæ equis, & bubus præbetur.

BIACCA. Ceruſſa, ab albedine, Albica, *albacca*, *biacca*. Hiſpani *Albayalde*. Galli, *du blanc de ſpagne*. V. *Bianco*.

BIADA. *Biaua*: ſeges. Inferioris latinitatis ſeculo, *Bladum*, & *Blada*. Quam vocem Voſſius de Vit. Serm. L. II. 3. à Saxonibus deriuat, ac ſemen deſignari, ſæpe etiam fructum arborum, ac vitium, præcipue frumentum, & quicquid in area teritur, vnde *imbladare*, pro ſeminare. Et Cap. 24. ait *bladum* notare germen, & videri poſſe deductum à βλάσειν.

Ita & Grot. in Gloſ. Goth. *Bladum*, & *Blade*, nunc ferme folium, ſed olim fruges ſignificaſſe tradit, ex libris Saxonicis & ſermone Francorum.

Sed *Biada*, & *biaua*, & *blaua*, nihil aliud eſt; quam *flaua* ſeges, ſiue *flaua* Ceres, iam matura, & proxime ſecanda. Primo *flaua ſeges*, inde ſimpliciter *flaua*, *biaua*, & flauida, *biada*. Columel. Lib. II. 21. *Sed qualiter flauentibus iam ſatis, antequam ex toto grana indureſcant, cum rubicundum colorem traxerunt, meſſis facienda eſt.* Id etiam ab Erythræo animaduerſum repperi, ad illud, *Granidam late ſegetem*. *Biaua, quaſi* flaua, *qua tunc ſecari poſtulat*.

Inde pro frumento etiam condito, omnique genere frugum, atque annona. Flaua, *biaua*, & *blada*. Chron. Venet. *Eſſer neceſſario di blaua*. Otho Morena Hiſt. Laud. *Intrantes equis bladum, atque vinum abſtulere*. Codex MS. Bibliothecæ Ambroſianæ. *Equos, blauam, atque vinum*. Dant. Inf. XXIV. de Phœnice. *Herba ne biado in ſua vita non paſce*.

A *colore sbiauato*, exflavus dilurior, quod de omni colore euanido dicitur. Galli: *Blaſfard*, ſubflavus, ex flavus.

BIANCO. Albus. Perion, pag. 64. à Græco λευκὸν: *blencum*, *blanco*. Scalig. exer. CCXXV. II, à Græco βλὰξ, quod languidum ſignificat. Nam vmbratilem colorem à militibus (ſcilicet Sole coloratis) exprobratum eſſe: & Theophraſtum in ſecundo de cauſis, alba omnia imbecilliora putare. Guietus apud Menagium, ab *albicans*. Quæ vox Latinis recepta, Nonius. *Albicatur, candidatur, exalbeſcit*. Varro, *Caue canem, Vbi riuus præcipitatur in nemore, deorſum rapitur, atque offenſus aliquo à ſcopulo lapidoſo albicatur*. Alii à Germanico *Blanck*. Propior, & verior notatio apud Gloſſarium. Λευκοχεὺς, *Albianus*. Albianus, *albiantem*, *bianco*. Nam ab albo, albius, vt Varro in V. de L. Lat. *Albius*, *albianus*, *albianiens*, *bianco*.

BIASSARE. Inſubres, mandere, lente cibum dentibus comminuere. Maſticare, *miaſticare*, *biaſticare*, *biaſſare*.

BIASIMARE. Vituperare, *blaſphemare*. Gloſ. Βλασφημῶ, *Iurgo*, *maledico*. Βλάσφημος *maledicus*. Ex eodem *Biaſtemare*, quod eſt peierare, & ſuperis conuicia facere.

BICA. Dant. Inf. IX. *Come le rane inanzi alla nimica Biſcia, per l'acque ſi dileguan tutte, Fin ch'alla terra ciaſcuna s'abbica*. Landinus, *s'accumula*. Qua forma meſſor ſpicarum manipulos conſtruit. Idem Inf. XIX. *Ch'era à veder per quella oſcura valle, Languir li ſpiriti per diuerſe biche, Qual ſoura il ventre, e qual ſoura alle ſpalle L'vn dell'altro giacea*. Eſt ab Apex, *apica*, *bica*, cumulus in acumen, ſiue in apicem ſurgens. V. *Beca*.

BICCHIERE. Poculum. Videri poteſt à Græco Βῖκος: Bicos. Quod Athenæo poculum ſignificat Lib. V. *Ferebantur lacus argentei duo, ſuper quibus fuere*, Βῖκοι *viginti quatuor*. Vbi Dalechampius Βῖκοι, Italorum vulgo *Bicchieri*. Sed id veteribus Criticis, eſt vas, aut vrna anſata, ſiue doliolum ferme teſtaceum, quamuis & pro vrceo ſiue laguncula accipiatur.

Alii à *beker* Germanico, Lipſius Epiſ. XLIV. ad Belgas, à latino *Becario* (genus poculi eſt) deducit. Niſi hoc etiam à Βῖκος defluxit. Barbar. Gloſ. in Plin. *Gaſter pro vaſe; id & Gaſterium vocatur, ſeruatque adhuc nomen vulgo* (*nempe* Inghiſtara) *ſicut & bicos, bicarium, & à cornu Homerico Ceraphium* (Caraffa) *& bancarium de quo Pollux*. Si à Βύκος, cornu, ſiue poculum corneum ſignificat, vtam μύκα, & Βύκα, cornua; quod antiquiſſimi cornibus potarent, vnde κεράσαι, bibere, ac miſcere.

Mihi ſimplicius videtur, à pocillo deductum eſſe, *boccilium*, *bichilium*, *bichiere*, vel pocularium, *bicllarium*, *bicchiere*. Sicut & *boccale*, non aliunde, quam à *poculario* dictum credimus: quanquam id inter poculum, & & bocale eſt, quod inter calicem, & lagænam. V. *Boccale*.

BIDELLO. Gymnaſij apparitor, & Profeſſorum miniſter. Voſ. de vit. Serm. Lib. II. 3. putat *bedellum*, ſiue *pedellum*, à pedo, ſiue baculo quem geſtat, dictum, & L. III. 2. quod ſit alteri à pedibus; quaſi pedarius. Forte rectius à Germanico *Butel*, apparitor, accenſus.

BIECO. Quid ſit explicat Dantes Inf. VII. *Gli diritti occhi torſe all' hor in biecho*; id eſt vt Landinus, *obliqui*. Obliquus, *bliquus*, *bieco*. Galli, *biglé*. Idem Parad. VI. *Biece parole*, appellat ſermonem iniquum, & falſum. Alibi *opere biece*, & Par. V. *State fedeli, & acciò far*

non becci. Gloſ. *Oblitium*, λοξόν, πλάγιον. Lege *Obliquum*. German. *Blik*. nictus oculi, obliquatur enim in nictando: & *Bliken*, nictare.

At Inſubres *sbieſſo* ab eodem fecerunt, pro obliquo, non recto, vt *tagliare in sbieſſo*, eſt: telam, ſiue veſtimenta non in rectum ſecare.

BIFOLCO. Bubulcus.

BIGATO. Bombyx, vermis ſerici confector. A bombyx, *bombicatus*, *bicatus*, *bigato*, & contractius, *baco* pro quouis verme, vt etiam Menagio obſeruatum eſt. Bombix, *bombacus*, *bacus*.

BIGHERAI. Moriones, ſcurræ, quod variis veſtium coloribus induti. Nam Galli *bigarrer* eſt variare. V. *Bizarro*.

BIGIO. Landinus ad illud Inf. VII. *L'aqua era bigia molto più che perſo, E noi in compagnia dell' onde bige Entrammo giù per vna via diuerſa. Vna palude fà che hà nome Stige Queſto triſto ruſcel, quand'e diſceſo Al piè delle maligne piagge grige*. Bigio, & *grigio*, pro eodem accipit. *Sceſo giù le piagge dette, le quali pone che ſiano* grige, *cioè* bige.

Grigio contractum eſſe, infra dicemus, à cineritio, *critio*, & *grigio*, & *griſo*. Et color *bigio*, non plane niger eſt, ſed leucophæus, ex albo ad nigredinem vergens, & ſubobſcurus. Vulgo *panno bigio* appellamus, pannum craſſiorem, veteres *ſolocem* dixerunt, qualem Iuvenalis, *craſſum, durumque cucullum, & male percuſſum textoris pectine Galli*: ex quo ferme Franciſcani veſtes conficiunt,

Vnde exiſtimo, *bigium* dici, quaſi *bilicium* hoc eſt duplici licio, craſſiore textura confectum, vt *trilicium*, *tarliſo*. Gloſ. *Bilex*, δίμιτος, lege. *Bilix*. Et quia is color, non adſcititius, ſed natiuus lanæ eſt, nempe fuſcus, ſiue vt loquitur Plinius, *pulligenis ſua*, ex qua lana ſeruitiorum tunicæ, & viliorum penulæ texebantur, fuſcus inquam, & adnigrediuem vergens, licet alius alio dilutior, inde factum veriſimile eſt, vt *bigio* pro obſcuro colore caperetur. Et, *& pan biſo*, pro atro, & ſecundario. Et *biſone* pro lacerna, aut tunica craſſiore, ac viliore. *Bigio* proprie ex licio nigro, & albo. Græci διβολίον. Codinus. Τὰ δὲ ὑποδήματα αὐτοῦ διβόλια: calcei bilices. Iunius. *Ornati bicolore licio: ſicut enim Latini bilicium à lacendo licio, ſic Græci παρὰ τὸ βάλλειν dixerunt διβολίον, quod ex licio duorum colorum contextum*.

Dantes Purg. XX. *Figliol fui d'vn beccaio di Parigi, Quando li Regi antichi venner meno Tutti, fuor ch'vn renduto in panni bigi*, Landinus ait non fuiſſe ex familia D. Franciſci, quæ nondum inſtituta, ſed Monachum in veſte *bigia*, ideſt atra, vel obſcura. Purg. XXVI. *Per quel che i' odo in me è tanto chiaro, Che Lethe nol può torre, nè far bigio*, ideſt, obſcurare. Petrarcha pro cinericio accipit, & à pullo diſtinguit. p. I. Cant. 6. *E i neri fraticelli, e i bigi, e i bianchi*. Fridericus de Accipitr. Lib. I. 46. *Vt Ayrones biſi, quibus tempore coitus floreſcunt ſua pluma, & penna quodam flore pulueroſo, & biſo*. Quæ vox explicat, quid ſit pulueroſum, nempe cinereum.

Inde *Biſocco*, & *Bizocco*, pro craſſiore, & ſoloci panno. Vita Nicol. Laurentii p. 112. *Per il Tribuno fora più conueneuole, che portaſſi veſtimenta honeſte di bizocco, non queſte pompoſe*. Vnde *Pizzochere & Pinzochere*, quæ huiuſmodi veſtitu vtuntur, nempe cinericii, & craſſi coloris. Ita mulieres appellantur, quæ domi, ac priuatim D. Franciſci inſtituta colunt, eodemque veſtitu ſacræ illius familiæ incedunt, & Tertii Ordinis dicuntur. Boccat. III. 4. *Eſſendo tutto dato allo ſpirito ſi fece Pinzocaro di quelli di S. Franceſco*. In veteri Codice eſſe *Bizocco* docti obſeruarunt, quod idem eſt. Et fabula VII. *E così coſtoro con le fimbrie ampliſſime, auolgendoſi molte pinzochere, molte vedoue, molte altre ſciocche femine, & huomini di auiluppar li ſotto s'ingegnano*.

BIGLIETTO. A Græco Polyptycha. Salmaſ. ad H. Aug. p. 16. & 447. notat, cum in tabulis ceratis ſcriberetur, quæ Πτυχία, Græci dicunt duplices tabulas, *diptycha* dicta fuiſſe, triplices, *triptycha*, plurium paginarum *Polyptyca*. Ex vetere chronico. *Adrianus tributa Vrbium plurimarum relaxauit: poleptycis publicis incenſis, plurimos à tributis liberos fecit. Poleptycis*, pro polyptycis. Veget. Lib. II. 19. *Maiore prope diligentia, quam res annonaria, vel ciuilis polypthycis adnotatur*.

A Polyptyca, *Poletico, boletta, boletto, biglietto*, & *viglietto*. Gallice *Billet*. Non a Germ. *Bille*, aut Anglico *Bile*, neque Græco Βίλλος, quod à Βίβλος corruptum ſit, ſed à polyptico, *poliſticheto*, *billet*. Ex quo etiam *Poliza*, præcipue pro Apocha, ſiue chirographo ſecuritatis, ac ſolutionis ab exactoribus tributorum facto, Quia vt Alciatus L. II Parerg. 26. ea charta multas haberet πτυχας, ideſt plicationes: vt & *Diplomata*, ideſt complicatæ, conſignatæque literæ. Bignonius ad Marculfum pag. 493.

BIGONCIA. *Bigonzo*. Vini menſura. Apparet facile ex *Bicongium* factum eſſe. Congius liquidi menſura tres ſextarios capiebat: hic vndeviginti vncias, vt Budæus, vt alii quatuor & viginti. *Bicongius*, alterum tantum; Triplum *tricongius*. Vnde Nouellus ille Torquatus Mediolanenſis, *Tricongius* appellatus, quod tres congios, ideſt nouem ſextarios

tarios vno ſpiritu hauſiſſet.

Sed Venetijs *Bigonzo*, maiorem vini menſuram ſignificat. Et alibi ligneum vas, in ſuperiore parte apertum, quo per vindemiam uva ad prælum portatur.

BIGOLO. Veneti appellant lignum molliter in curvum, & flexile, quo alteri humerorum impoſito, onera vtrimque pendentia, aut vrnę aquariæ geſtantur. Suidas ἀμφικοιλον appellat, quaſi vtrimque cavum, & ἀνάφορον. Galli *vne courge*, à curuitate. Poteſt ergo ab Amphichilo *ambigolo*, *bigolo*: Sed ſimplicius eſt à *Bilico* per metatheſim, quod ſcilicet onera veluti in bilance, quodam libramento geſtentur. Nam *Bilico*, vt ſupra diximus, eſt libramentum. Inſubres ruſtica voce *Bagiaro* appellant: quod *abaſtagio* corruptum, hoc autem à ferendo onere dictum ſupra monuimus.

BIONDO. Flavus. Quidam ex albo factum putant, albus, albidus, *blaidus*, *blaundus*, *blondus*. Verum color hic non albus, ſed flavus, licet alius alio dilutior. Vel ergo a flauo flauens, *flauente*, *blavundo*, *biondo*, vt à flaua, *biana*, & *biada*: vel à Germanico *Bluend*, florens. Hiſpanis *Rubio*, ad rubrum enim vergit flavus preſſior: rubicondus, *rubiondus*, *biondo*.

Barbarus Gloſ. in Plin. ex *blato*, ſiue *blatteo*. Verum ille color purpureus eſt, ſiue coccinus, à blattis, quæ non ſunt bullæ ſanguinis concreti, vt falſo putat Salmaſius, ſed vermiculi, ſiue blattę, ex quibus color *vermiglio*.

Rectius tamen puto *blundum* eſſe à vetere voce *Apluda*, quæ licet purgamentum milij, & panici ſignificet, etiam pro palea ſumitur, cuius color flavus, Apluda, aplunda, *blunda*, & *bionda*. Gloſſarium Vaticanum. *Ablundam*, *paleam*. Alterum Gloſſarium. *Ablunda pani*, *& milij folliculus*. Lege, *panici*. Et infra. *Apluda paniculi*, *& mely*, (lege panici, & milij) ſcilicet folliculus,

BIOTTO. Nudus. Voſ. de vit. ſerm. L. 11. 15. *Plus laib Germanicum ex* blotz, *nudum*, *&* leib, *corpus: vt in Leg. Long. de ſpolys corporis, quod armis, veſtibuſque exuitur ac nudum relinquitur.* Et Cap. 25. *Blutare ex Germanico, & Belgico* bloten, blooten. *Gloſ.* Blutauerit, *euacuauerit*. *Leg. Long. Si caſam cuiuſcumque* blutauerit. Grotius Gloſ. Gothico. *Blutare*, *blooten*, *ſpoliare*, *inanire*.

Id ego Latinum exiſtimo ex *Apludare*, *blutare*, per translationem. *Apluda* enim vt paulo ante diximus milij, & panici integumentum eſt, vt *apludare*, ſit apludam ideſt corticem excutere, granaque veluti exuere, & ſpoliare, vnde veteres apud Gellium *Apludam* furfures vocarunt.

Inde Gallicum *Bluter*, farinam ſuccernere, ſiue furfures excutere, & *bluteau* cribrum pollinarium. Ita & Germani *Beutelen*, non à volutando, ſed ab *apludare*, *blutare*, apludam ſiue furfures excernere. V. *Burattare*.

Inſubres *biotto*, pro nudo: Veneti pro ſolo ac mero accipiunt. Si Græca magis arrident. *Biotto* erit γυμνήτης Βίοτος, nuda vita: ſiue ſola vita.

BIRRA. Ceruiſia, ſiue Zythus, à Germanico *Bier*. De qua multa Scaliger exercit. LXXXVII. qui à zytho diuerſam tradit. Item Lindebrogius ad Marcellinum pag. 165. Et Voſſius de vit. ſerm. L. 1. 4. qui vocem à militibus Romanis acceptam putat, *Da bibere*, ex quo per apocopen, *bier*. Cluverius Germ. L. 1. 19. ab Hebræo *Bar* quod frugem, ſiue frumentum ſignificat, vnde conficitur.

BIRRO. Lictor, ſatelles, Ex *Apparitor*, contractum eſt. Apparitores fuiſſe miniſtros Magiſtratuum, qui eorum iuſſa exequerentur, quod iis apparerent, ideſt obſequium, atque officium exhiberent, pervulgatum eſt.

Eoſdem etiam lictores fuiſſe docuit Marcellus Donatus ad Ammianum. Cicero pro Cluentio. *Quid ſibi autem illi ſcriba, quid lictores, & ceteri, quos apparere video?* Liuius etiam eoſdem cum lictoribus facit, Lib. 1. vbi Romulum ſibi duodecim lictores ſumpſiſſe, ait: mox numeri duodeni rationem reddens, eoſdem apparitores vocat, & poſt rurſum lictores nominat. Idem de Seruio Tullo regnum inuadente, *Seruius cum trabea, & lictoribus prodit*: Poſt de Tarquinio regnum occupante. *Fit fuga apparitorum, atque comitum.*

Apparitor, apparitorius, *baridorius*, *baroderius*, *barouirius*, *birrus*. Statut. Patauin. folio primo. *Sed teneantur, quandocumque fuerint requiſiti, dare baroderios, qui vadant cum præconibus ad domum habitationis rei.* Et Rubrica x. 33. *Conteſtabilis baroderiorum*,

Barrouiera, & *berrouiero*. Villan. VII. 75. *Fù ordinato a detti Priori ſei Berrouieri, con ſei meſſi, per richiedere i Cittadini.* Creſcent. L. 1. 20. *Se alcuna volta corrono quelle parti berrouieri, malandrini, ouer deboli nemici*,

A *Berrouieri* contractum, *Beri*, e *birri*, *sbirri*. Nam qui a byrrho ſiue lacerna deducunt, næ illi iniuriam ueſti faciunt, quam fuiſſe uulgarem, & promiſcuam etiam honeſtiorum, nemo ignorat. Sicut carnificem Gallice *Bourreau*, indidem dictum tradunt, cuius uocis origo mihi ignota.

BISACCA. *Biſaccia*. Biſaccium. Petron. *Ceterum in promulſidari erat Aſellus Corinthius cum biſaccio poſitus.* Pap. *Biſaccia*, *ſarcina*, *mantica*. Inſubres, *beſacce*, pro ſarcinis,

E 3 &

& impedimentis, ac vili ſuppellectile: & *beſaccione*, hominem in veſtitu incomptum, & ſuffarcinatum vocant.

BISBIGLIO. Suſurrus, murmur, muſſitatio. A ſono ipſo ſuppreſſæ vocis, ſiue ſibilo ſubmiſſe loquentium, præcipuè quoties preces à mulierculis tacite funduntur, *Bis*, *Bis*, vel *Pis*, *Pis*, vt notat Celſus pag. 79. Nam Dantes *Piſpiglio* dicit. Purg. v. *Che ti fà ciò, che quiui ſi piſpiglia?* Et XII. *Et hor à pena in Siena ſen' piſpiglia*. Hiſpani *Morollo*, murmurillum.

BISCIA. Anguis, ſerpens Hanc quoque vocem Landinus per onomatopeiam effictam cenſet, nempe à ſonitu illo quem edit, cum corpus trahens, velociter labitur. Veriſimilius eſt, ab ipſo oris *ſibilo*, vnde *ſibila colla* poeta vocauit, quaſi biſila, per metatheſim *biſſa*, vel à *fiſchio*, *fiſchia*, *fiſcia*, *biſcia*.

Inde *Beſcio*, venenum ex eius morſu, & linguæ aculeus, ruſtici *Beſgio*, quo nomine etiam apum aculeum indigetant. Niſi quis velit ab anguicula *anguiſcia*, *ambiſcia*, *biſcia*. Alii à *beſtia*, nimis generice.

BISCOLARE. Veneti appellant genus ludi, quo ſuſpenſo funi inſidens vltro citroque iactatur. Iſque ludus Græcis αἰώρα, Latinis oſcillatio, & oſcillare, ex quo *biſcolare*, Inſubres, *Scoccare* fecerunt. Originem tradit Seruius ad illud. *Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia pinu*. Quod cum Icarius Athenienſis acceptum à Libero patre vinum indicaſſet, & à ruſticis, qui inebriati, venenum ſe accepiſſe putabant, interfectus eſſet, Erigone eius filia ex mœrore laqueo finiuit. Ex eo morbum Athenienſibus talem immiſſum, vt eorum virgines compellerẽtur ad laqueum. Reſpõſum ab Oraculo, non aliter ſedari poſſe peſtilentiam illam, quam ſi cadauera Icarij, & Erigones requirerentur. Quæ cum diu quæſita fruſtra eſſent, Athenienſes vt ea, etiam ſe in alieno elemento quærere oſtenderent, ſuſpendiſſe de arbore funem, ad quem ſe tenentes homines hac, atque illac agitabantur. Sed cum inde plerique caderent, inuentum eſſe, vt formas ad oris ſui ſimilitudinem facerent, & eas pro ſe ſuſpenſas mouerent. Vnde *Oſcilla* dicta eſſe, ſiue ab ore, oſculum, oſcillum, ſiue quod in his cillerentur, ſiue mouerentur ora.

Hinc igitur *oſcillum*, & *oſcillatio*, & *oſcillare*; Tertul. de pallio. *Machinam, qua muros frangere militat* (arietem) *nemini adhuc vnquam libratam, dicitur Carthago prima omnium armaſſe in oſcillum penduli ictus*. Quod dum aries incuteretur, repetitis ictibus vltro, citroque impellebatur. Ita in re turpiſſima apud Petronium, inter mercenarium, amicamque poſitus ſenex, velut oſcillatione ludebat.

Idem ludus paulo diuerſa ratione, cum trabs arbori, aut rei eminentiori tranſuerſa imponitur, ad cuius capita pueri inſidentes ſe alternatim attollunt, aut deprimunt. Quod ludi genus feriis Latinis celebrabatur, quadam rerum humanarum imagine, cum altiſſima in infimum deiiciuntur, infima efferuntur in altum, de quo Turn. L. VII. 10. Vnde *biſcolare* Veneti dicunt etiam de menſa, ſcamno, aut alia re, quæ inæqualibus fulcris impoſita nutat, & trepidat.

Donius in Bibliothecæ parte ſecunda p. 80. ex Pulcii fabella, varias huius ludi appellationes attulit. *E in tanto fece fare le biſciacole à due ſuoi citoleſti, Quello che noi chiamiamo à Firenze l'alta lena, e à Piſa Anciſcocolo, à Colle il Pendoio, à Roma la Prendifendola, à Genoua lo Balſico, à Napoli la Salipendola, & à Milano la Doca* (dicere voluit *la ſcocca*, ita enim ibi appellatur) Quæ omnia, vel ab oſcillo, vel à pendendo deriuata. *Balſico* autem à *sbalzare*, de quo vide in Balla. Hiſpani: *Colympio* vocant à κολυμβᾶσθαι, natare, quod qui oſcillatione ludunt, veluti in aere natant.

Ceterum oſcillationis ſpecies fuerunt lecti penſiles crebro in vſu apud veteres, de quibus locum Corn. Celſi afferam, vt meliorem faciam. Nam Lib. II. 15, vbi de geſtatione diſputat, aliamque leuiſſimam, aliam vehementiorem ſtatuit. *Atque hæc*, inquit, *ipſa & intendi, & leniri poſſunt. Si nihil horum eſt, ſuſpendi lectus debet, & moueri: ſi ne id quidem eſt, at certe vni pedi lecti funiculus ſubyciendus eſt, atque ita lectus, huc & illuc, manu impellendus*. Quomodo enim lectus minime penſilis funiculo impelli potuit? Vetus Codex Florentinus habet. *Vni pedi fulcimentum ſubyciendum eſt*: vt nos monuit C. R. Rodius, cuius in hunc Latiniſſimum ſcriptorem, commentarios immatura mors inuidit. Lecti penſiles fune quatiebantur, & per inane impellebantur, vt in oſcillatione. Si hoc deerat, fulcimentum, incuruum ſcilicet, & inæquale vni pedi ſubiiciebatur, vt in cunis videmus, atque ita lectus non fune, ſed manu, huc atque illuc impellebatur, vt incunabula motitantur. Ita à Ioſepho Scaligero ad libri ſui oram emendatum, & à Paulo Aycardo Pinelli Codicem reſtitutum, narrabat mihi Rodius.

BISCOTTO. Panis nauticus. Caſaub. ad Sueton. Aug. *Panes in quadras, quadras in bucceas ſecabant, vnde bucellatus panis, qui antea nauticus vocabatur: vulgo* bis coctus: *Græci interpretantur* ξηροὶ ἄρτοι. *Et videntur eo vſi Chriſtiani in ſuis Xerophagÿs, etſi ſcio,*

non

Digitized by Google

non inde tantum dictas Xerophagias. Biscottini à ſimilitudine, & *biſcotelli* appellamus panem dulciarium in oblongam buccam, qualis eſt nauticus formatum, ouis & ſaccaro conditum, ac ſpongioſum, exquiſiti ſaporis, ac nutrimenti.

BISI. Piſa, legumina. Gloſ. Πισὸς. *Piſus*, & *Piſelli*, vnde Veneti à ſimilitudine Ciceres, *pezzoli* appellant. *Pezzoli neri*, *pezzoli infranti*: cicercs freſi. Inſubres Piſa *Erbioni* vocant, quod à Græco ἐρέβινθος, *Erebinthus*: ſiue ὀροβιαῖον, *Orobianum*, alterum ſcilicet Erebinthi genus, cum alterum arietinum appelletur. Vnde & Germani piſa *Erbſen* appellant.

BISOGNO. Opus, vſus, neceſſitas. Huius quoque vocis origo hactenus latuit. *Biſogna*, eſt opus, *hauer biſogno*, opus habere, eſt mihi opus hac re, *biſogna fare*, oportet facere. Atqui apud Latinos idem eſt Vſus, atque opus. Virgil. *Arma acri facienda viro, nunc viribus vſus, nunc manibus.* Plaut. Aſin. *Viginti iam vſus eſt filio argenti minis*. Et Pſeudolo. *Ad eam rem vſus eſt hominem aſtutum, doctum*, ideſt opus homine aſtuto. Terent. Ecyra. *Non vſus facto eſt mihi*, & alibi, *Non vſus veniet*, *ſpero, non ſarà biſogno*.

Iiſdem pro vſu, eſt *vſio*, quæ vox apud Catonem de r. r. Varronem, Gellium, Iuriſconſultos. Varro apud Nonium. *Diogenem literas ſciſſe, dum vſioni quod ſatis eſſet*. Sexto caſu, à quo magnam partem Italicarum vocum conflari certum eſt, *Vſione biſogno*, & *biſogne* factum eſt, quaſi *Vſionium*, vel *ob vſionem*, *biſogno*. Villan. VI. 76. *Non vdiua la lor richieſta, per molte biſogne, c'haueua à fare*.

Inde Galli *beſongner*, laborare, opus facere, & *eſſer en beſogne*, cui aliqua re opus, atque vſio eſt. Dant. Purg. XIII. *Così li ciechi, à cui la robba falla, Stanno à perdoni, à chieder lor biſogna*. Id quo opus habent, cuius ipſis vſio eſt.

Nam qui *biſogno à bis ſenium* deducunt, ſenio ſunt, & diuidiæ.

BISTICCIO. *Biſchizzo*. Paronomaſia, ſiue alliteratio, quæ fit mutatis, aut additis, aut detractis elementis. Scalig. poetica L. III. 55. *Bis quæſitum vulgus Italicum corrupta voce dicit*, Beſchizzo. *Sic enim pronunciant, quod Galli ſcriberent, Biſquæſitio, propterea quod, quaſi idem repetitur*. Fortaſſe mollius fuerit, cum στοιχεῖον *ſtichium*, Græce ſit elementum, ſiue litera, *biſtichio*, ſit quaſi *diſtichium*, literæ repetitio, Latinis, Alliteratio, vnde & *biſchizzo* factum. Vel *à bis dictum*: bis enim dictio ponitur diuerſo ſenſu. Idem poſtea repperi apud Menagium in Appendice placere V. C. Carolo Dato, à quo diſſentire religio ſit.

Ceterum in hoc artificio hodie homines inepti delicias faciunt, capiturq; vulgus, cum iſta audit, virique etiam graues tum ſe mirifice putant eſſe locutos, cum literulis facete luſerint, præcipue in Elogijs, & Inſcriptionibus, in quibus frigidiſſima alliteratio, totius ſententiæ fundus, ac fundamentum eſt, cum nulla res grauior, & ſimplicior eſſe debeat: ſitque illud certum, quod Seneca pater ſtatuit Suaſoria VI, cuius verba ſunt. *Dixit enim ſententiam Cacozelia genere humillimo, & ſordidiſſimo, quod detractu, aut adiectione ſyllabæ facit ſenſum. Proh facinus indignum! Peribit ergo quod Cicero ſcripſit, manebit quod Antonius proſcripſit?* Eam puerilem ſimilium vocum captationem Græci, ac Latini Rhetores obiurgant, & μειρακιώδης appellant.

Atqui huiuſmodi Paranomaſiæ non ſemel in Oratorum, ac poetarum ſcriptis occurrunt: verum illi in eas incidebant, quæ hodie ad nauſeam inculcantur, nec vtramque modo paginam, ſed vtrumque verſum faciunt, vt non deſit qui hanc difficilium nugarum artem doceant.

BIZARRO. Cerebroſus, ferox, & irritabilis. Galli *bigarrer* variare, variegare, vt ex Salmaſio docet Menagius. Vnde *bizaria*, varius veſtitum ornatus, ac multiplex color, quod à variegare factum eſt. Alii *à biſuario*. Sed cur biſuarius, qui enim varius, & inſtabilis eſt, non ſemel, aut bis, ſed ſemper talis manet. Rectius *à diuariare*, quod à veſtitu ad mentem translatum eſt, de eo qui variis cogitationibus hac illac impellitur, & ſubinde ſententiam mutat, & inde *bizaro*, & *fantaſtico* dicitur hoc eſt cerebroſus, imaginoſus, vnde & ferox, & facile irritabilis, *Fantaſtico*. Quintilianus L. XII. *Concipiendis viſionibus, quas phantaſias vocant*.

BIZOCCO. V. *Bigio*.

BLOCCARE. Vrbem circumſidere, circumcludere, omneſque aditus, atque exitus occupare. A Germanico *Ploccieren*; Galli *Bloquer*.

BOCCALE. Bacar, vel baucalion. Feſtus *Bacar uas uinarium ſimile bacrioni*. Paulo poſt, *Bacrionem dicebant genus vaſis longioris manubrij*. Ita hodie *boccali* anſam, ſiue manubrium habent.

Lipſius Cent. III. Ep. 44. Germanicum, *Bocael*, ex *boccola*, ſiue poculo deducit. Nam Gloſ. *Boccola* εἶδος ἀγγείου, Vulcanius *Baucalis* legit.

Dicebatur & *Gillo*, ſiue *Gello*. Caſſianus L. IV. 16. *Si quis igitur Gellonem fictilem, quem baucalem nuncupant, caſu aliquo fregerit, aut*

perdi-

Voſſius etiam de vit. ſerm. L. II. 2. Buccellarium pariter pro eo qui aliena buccea viuit, interpretatur, Iſid. Gloſ. *Scurra, paraſitus, bucellarius*. Addit eam vocem accomodatam Vaſallis, qui de aliena menſa viuerent. pag. 816. ex Lege IX Baſilicon, tit. XVIII. *Buccellary dicuntur Stationary milites.* Gloſs. *Ex nomine autem Bucca, quod eſt panis, vocantur Buccellary, panem aliorum edentes, in hoc, vt merentur apud eum.* Vide & Salmaſ. p. 238.

Cadere boccone Itali dicunt, cadere pronũ, in os, ſiue buccam. Gloſ. *Επὶ στόμα. Pronus.* Vita Nic. Laurentij pag. 173. *Fò aperta la ſoia ſepoltura, fò iettato ſi, che caddi immoconi, e cosò immocato remaſe: ne ſoie richezze valſero, che vno vile homo ſe faticaſſe à deſtenere quello cuorpo ſecunno debitam figuram*, ſupino.

BOFFARE. *Buffare*, ſubflare, *sbuffare*, Hiſpani *boffes* vocant pulmones, ſpiramenta animæ. Dant. Inf. XVIII. *Quindi ſentimmo gente, che ſi nicchia Nell' altra bolgia, e che col muſo sbuffa, E ſe medeſma con le palme picchia.* Landinus. *Sbuffare*, ſufflare, itaut ſpiritus impetu emittatur. Vnde iratus, quique ſtomachatur, & conuicia facit dicitur *sbuffare*. Horat. Sat. 1. *Quid cauſa eſt merito, quin illis Iupiter ambas Iratus buccas inflet? Che non sbuffi per colera?* Gloſ. *Sufflat φυσᾷ*. Genas inflat. *Fare vn rebuffo*, iratè aliquem obiurgare. V. *Buffone*.

BOIA. Carnifex. Hieron. Mariafiotus Franciſcanus in Chronico Calabriæ L. IV. 15. p. 258. A Boiis populis vocem fluxiſſe, audaci mendacio comminiſcitur, & gentem immeritam turpi nota dehoneſtat. Quod ſcilicet tradat Liuius Lib. 1. belli Pun. ex caſtris Romanorum quæ Placentiæ erant, Gallos auxiliares ad duo millia peditum, & ducentos equites, vigilibus ad portas trucidatis, ad Annibalem transfugiſſe, eoſque à Pœno benigne exceptos, in ciuitatem quemque ſuam ad ſollicitandum popularium animos, dimiſſos. Quare ſubiicit. *Boy ipſi pulſo Italia Annibale, à L. Valerio Coſ. fuſi ſunt, ac grauiter à Romanis mulctati fuerunt: nam lorary, & lictoris, carnificiſque officijs attributi ſunt.* Et ideo hodie Carnificem *Boiam* appellari.

Facinus illiberale. Nam poſtrema verba nuſquam in Liuio apparent, & veluti pannus purpuræ mala manu adſutus eſt. Quid eſt enim lorarii, lictoris, carnificiſque officijs attribui? Præter hiſtoriæ inſcitiam. Nam pulſo Annibale ſæpius Boii arma mouerunt: & licet cladibus affecti, nunquam tamen a L. Valerio victi fuerunt, neque ad opus carnificis damnati.

Nimirum Oroſius, Volateranus, & alii Brutiis, ſiue Bretiis, quod primi ad Annibalem defeciſſent: hanc à populo Rom. inuſtam ignominiam tradunt, ut ad illud infame miniſterium damnarentur. Id opprobrium melior ciuis, quam Hiſtoricus à popularibus ſuis in immerentes Boios exonerat. Sed de his hactenus.

Vnde autem carnifex *Boia* appelletur, non ita liquet. Olim putabam à *Boia*, quod erat vinculum ferreum, aut ligneum, torques, & collare damnatorum. *Boga*, & *botna*. Quod carnifices non ſolum ſupremo ſupplicio afficerent, ſed etiam reos torquerent, & neruis, pedicis, numellis vincirent, boiaſque, ne ſe mouerent, collo imponerent.

Nunc rectius videtur, dictum eſſe quaſi *Boiarium*, ideſt lanium, qui à mactandis bobus, *boiarius*, ſicut à veruecibus, *beccaro* vulgo dicitur, quanquam *Boiary* vox in uſu non ſit. Sicut ergo lanii, carnifices etiam dicti, quod ex viuente carnem faciant: ita contra, artificii ſocietate carnifices, lanii, & vulgari voce à mactandis bobus *Boiarÿ*, & *Boie* dicti, Quod autem lanii carnifices dicerentur. Decretal. cap. 69. de appellationibus. *Alibi, quam in ſtallis ſuis carnifices, carnes vendere non debere.* Adalberonus Epiſcopus Laudunenſis. *Non ſunt carnifices, caupones, nec ſubulci.* Imò Hiſpani Carnificem *Bochin*, appellant quod idem ac Italorum *Beccaro*, *Becco*, & *Buc*, quod Coaruvias à *Boia* deducit, aitque lanios conſueuiſſe membris hominis multare, & ſupplicium etiam exigere.

BOLGIA. Bulga. Feſtus. *Bulgas Galli ſacculos ſcorteos appellant.* Inde *bolgetta*, & *baligia*, *valige*, niſi ſit à *Paſceolus*. Nonius. *Bulga eſt folliculus omnis, quam & crumenam veteres appellarunt. Et eſt ſacculus ad brachium pendens.* Inſubres *Bolgettas* appellant globos ex niue compactos, Veneti *Ballochi*, quod eſt à pila, *palla*, *ballocca*, *ballochetta*, *bolcetta*.

BOLLA. Bulla. Tumor excreſcens in aqua pluuia, & cum ebullit: unde vox ipſa. A cujus ſimilitudine inferius ſeculum ceram diplomatum, impreſſo ſigno rotundam, ac protuberantem, *Bullam* appellauit, & *bullare* ſigno munire, quod Veneti retinent: & *Bollo*, tam pro ſigno, quam pro annulo ſignatorio, & *bollini* quibus ſignum imprimitur. Vide Bullæ Pontificum, & Bullarium.

Bollare vn ladro, eſt notam ferro candenti inurere, ſicut mercibus ſignum imprimere. Ab eadem ſimilitudine *Bollo* tumor ab ictu. Inſubres *Gibollare*, & faciem plagis contuſam, liuidiſque maculis ſuffuſam *Gibollatam* dicũt, quod eſt à *Suggillare*, Plin. XIII. 9. *Ex ictu*

ſuffuſis

ſuffoſis cruore oculis, ſuggillatiſque cum myrrha pari pondere. Proprie enim id erat ſuggillare, quod Græci ὑπωπιάζειν. Gloſ. *Suggillatio*, ὑπωπιασμός. Maculæ ex ictu ori, præcipuè ſub oculis illato. Tranſlate pro infamiæ nota, Idem Plin. Lib. VII. de Auguſto. *Iuxta hæc Variana clades, & maieſtatis eius fœda ſuggillatio*.

BOLZO. *Bolſo*. Equus ſuſpirioſus, tuſſiens, anhelus, & quod veteres dixerunt, ilia trahens. Lucanus L. IV. *Pectora rauca gerunt, quæ creber anhelitus vrget, Et defecta grauis longe trahit ilia pulſus*. Plin. L. XXVI. 6. de verbaſco. *Tanta huic vis eſt, vt iumentis etiam non tuſſientibus modo, ſed ilia quoque trahentibus auxilietur potu*. Virg. III. Georg. *Imaq; longo ilia ſingultu trahunt*. Stat. VI. Thebaidos, *longi ſuſpendunt ilia flatus*. Quæ adnotata Turnebo L. XVII. 5.

Ergo *Bolzo*, quaſi pulſivus. Hoc autem à pulſu quo ilia quatiuntur. Vegetius veterin. L. III. 65. *Si ſpiſſis pulſibus ilia duxerit*; Infra, *Faciunt tuſſ cos, vnde vulſi appellantur*. Albert. de Falconibus cap. 19. *Si autem oſtenderit ſe bulſum, ſiue infirmatum in pulmone*. Etiam Iordanus Calaber cap. XIII. *Del chauallo pulſiuo*.

Pulſiuo, *polſino*, *pulſo*, & *bolſo*. Meurſius tamen in Lexico Græcobarb. quaſi *vulſus*, convulſus, ruptura inueterata pulmonis.

BOLZONE. Iaculum, ſagitta. Germani *Boltz*, quod à Græco Βίλος, ſagitta, & Βολὶ. A Βίλος, ſiue bolus, bolitium, *bolzone*, vt Menagius. Vnde trabes acutæ, perforandis mœnibus, *Bolcioni*. Villan. X. *Con bolcioni dentro, e di fora pertugiare il muro*. Chron. Venetum, *E con bolzoni d'antenna i rompè i muri*.

BOMBARDA. Voſſius Inſtit. Orat. L. IV. 13. Sequitur communem opinionem, inde nomen impoſitum, quod cum ſonitu, & flamma globos ferreos emittat, à *bombo*, & *ardeo*. Ita enim Valla. Et Platina in Vita Vrbani VI. *Hac etiam ætate Barbadiens vſus eſt inuentatum primum à quodam Theutonico bombarda, quæ fuit à ſono, & tonitru ſic dicta*. Volateranus L. XXX. Com. *Loco vero onagri ſimul, & arietis, æreas machinas, quas ex ſonitu Bombardas vocant, ingentis ponderis ſaxa, igne impulſa euomentes habemus*.

At Lipſius *Lombardam* vocatam ſuperiorum temporum annalibus tradit; atque ita à Græcis λαμβάρδα, vel λομπάρδα vocari Meurſius in Gloſſario notat. Menagius à Germanico *Bomberden*, idque à *bomber*, balliſta. In vetere Chronico. *Bomberſteenen*, pro lapidibus, quos machinæ murales iaculantur. Quod veriſimilius videtur; inuentum ſcilicet Germanicum patria voce donatum.

BOMBO. Strepitus. Bombus. Primo pro murmure apum, & ſuſurro, quæ Græcis dicuntur βομβεῖν: Latinis bombilare. Lucretius pro tubæ ſonitu L. IV. *Cum tuba depreſſo grauiter ſubmurmure mugit, Et reboat raucum retro cita barbara bombum*. Vt correxit Giſanius. Ita & Perſius. *Torua Mimalloneis implerunt cornua bombis*. Ex quo Italis, *bombo* pro magno ſtrepitu, & *rimbombare*. reſonare, ſtrepere.

Bombo etiam vox infantium potionem poſcentium, quod eſt à *bibo*. *Bombettare*, & *bombizare*, ſubbibere, pitiſſare, & frequenter potare.

Sed *imbombare* eſt ab imbuere. Veneti *far un brombo*, cum dolia ne diffluant, antequam impleantur, aqua vel vino bulliente imbuuntur. Etiam *Brondo* à ſonitu liquoris intra vas bullientis.

BONACCIA. Maris tranquillitas. Latini aptiore vocabulo *Malaciam* dixerunt. Feſtus. *Fluſtra dicuntur, cum in mari fluctus non mouentur, quam Græci μαλακίας vocant*. At *Bonaccia*, cum mare bonum eſt, & fauentes venti, ſiue vt loquitur Tertullianus, de tranquillo probum.

BONDONE. Dolii obturaculum, à Germanico *Pandse*, Galli *Pondon*.

BORBOGLIARE. *Borbottare*, ſuſurrare, murmurare, muſſare. Vel à bombo, ſiue ſtrepitu apum, vt diximus, *bombilare*, vel aut Feſtus bombitare. Vnde poculum oris anguſti, & oblongi colli *Bombylium* appellarunt à ſono, quem liquor, per fiſtulæ arctum expreſſus edit. Latinis *bilbire*, vel *bilbere*. Næuius. *Bilbit amphora*. Gloſ. *Bilbit* βομβύζει. Vel à murmurare, *mormogliare*, *borbogliare*. Nam *borboglio* pro murmure, & rumore. Villan. IX. 10. *Nel borboglio d'Aleſſandria*. Et Math. Vil. XI. 18. *Di che gran borboglio ſi ſparſe per il parlamento*.

At *Brontolare*, & *borbottare*, muſſitare, ſubmiſſa voce, & intra dentes, vt aiunt, conqueri, tranſlatum videtur à ſono aquæ bullientis ſiue bullitantis.

BORDELLO. Lupanar. Menagius exiſtimat factum ex *Bord*, ſiue *Borde*, quod Saxonicè ſignificat hoſpitiolum, vel domunculam, vt veteres Latini *Cellam*. Fortaſſe à Proſtibulo, *Pordello*, *bordello*. Nam licet Proſtibulæ ipſæ meretrices dicerentur, quæ ante ſtabula, ideſt cauponas ſedebant, vt ait Feſtus verbo *Alicaria*. Proſtibulum tamen pro lupanari etiam, inferiori ſeculo acceptum. Pap. *Proſtibulum idem & Theatrum, ideo dictum, quod propter ludos exactas meretrices ibi proſtarent, idem & lupanar*. Lege: *poſt ludos exactos*.

Digitized by Google

Inepte tamen, quaſi *poſt ludum*. Sicut lupanar pro meretrice. Catullus. *Non aſſis facis, oblitum lupanar*. Vt ſcelus pro ſceleſto. Ita Scaliger ad Varronem pag. 135.

An ex eo quod *Bord* Germanicè ripam & extremitatem ſignificat, *Bordello* pro extrema Vrbis parte dicitur, in quam ſcorta, & ſummænianæ vxores ablegabantur? Nam & hodie in pleriſque Vrbibus longe à cœtu ſubmouentur. *Bord* autem non ab ora, ſed à prora *proda*. Vnde *approdare* eſt proram ripæ, ſiue litori applicare, ex quo ripa ipſa *proda*, *borda*, *& bordo*. Et *venire all'abbordo*, proras iungere, & committere. Quia autem *Bord*, oram, ſiue limbum ſignificat, Gallis *Bordeur* Phrygio, qui lacinias acu pingit, *Bordure*, & *Broderie*, limbus acu pictus.

BORDENALE. Vulgo Patauinis dicitur trabs, ſiue lignum, cui tectum incumbit, quod ideo Atlantem veteres dixerunt, Vitruvius cardinatum tignum. Vel ergo à cardinato, *bordenale*, quod etiam de homine inepto ac ſtupido, ſiue caudice, ac ſtipite vſurpatur: vel quod rectius puto à *Portenalie*, trabe ſcilicet, quæ ad ianuarum latera ſuſtinendis foribus ſtatuitur, quæ ex lapide, antes, & paraſtatæ dicuntur.

BORDONE. Diuerſas vocis huius ſignificationes viri docti adnotarunt. Primo enim ſignificare grandiorem muſcam, ſiue inſectũ: ſecundo ipſum ſonum, ac murmur inſectorum: tertio fiſtulæ, ſiue tibiæ bombum: vnde *falſo bordone*: quarto baculum peregrinantium. Priores tres per onomatopeiam ductas cenſent. Sed rectius à *bombo* factæ videntur, de quo ſupra dictum eſt. Nempe proprie pro apum ſtrepitu, vnde *bombilare*, ſiue *bombitare*, & pro tubæ, & cornuum ſonitu. A *bombo* igitur *bordone*, vel à murmure, *mormor*, *mordone*, *bordone*. Imò & ipſæ muſcæ grandiores, ac veſpæ, *bordoni* à ſono appellantur: & Bombylius crabro, apis genus obſtreperum, à bombo quem edit, dictum, ſed ad mellificium ineptum. Et Inſecta quædam etiam ſine alis *Bordocchi*. Vulgus Inſubrum *Bordolo*, & *Bordò* laruam, puerorum terriculamentum vocat, quod bombum quendam raucum, & terrificum ac grauius murmur, manu ad os oppoſita, effingunt.

Calami quoque, & fiſtulæ rauci depreſſioris ſoni, vt de tuba ſupra diximus à bombo, *bordoni* vocantur. Math. Pariſius in vitis Abbatum apud Voſ. de vit. Serm. Lib. III. 4. *Pulſato claſſico pulſantibus chalamis, quos burdones appellamus*. Dant. Purg. XXVIII. *Mà con piena letitia l'hore prime, Cantando riceuemo intra le foglie; Che teneuan bordon alle ſue rime*. Ideſt aura frondibus adſpirans, veluti grauiore bombo auicularum cantum temperabat.

Sed notationem *Bordone*, vt baculum viatorium ſignificat, nequaquam iidem viri Clariſſimi aſſecuti ſunt. Aiunt enim eſſe à latino *burdo*, quod mulum ſignificat, quoniam baculus viantibus pro mulo ſit, & ideo nunc etiam *Mulettam* appellari: & *bourdes* grallas, ſiue lignea adminicula, quibus claudi, ac debiles innituntur.

Sed *Bordone* eſt à Latino *Verutum*, *Verutone*, *vordone*, *bordone*. Nam licet verutum latinè ſit telum breue, & acutum, teſte Nonio, quod & *Veruinam* dixerunt, *Veruta* tamen etiam dolones appellarunt, nempe contos, aut gladios intra lignum, ſiue baculum concluſos, vnde à fallendo dolonis nomen inuenerunt, propterea quod intus ferrum habentes, baculi ſpeciem præferant. Virgilius, *Sauoſque gerunt in bella dolones*. Seruius flagellum explicat, intra cuius virgam lateat pugio. Iſidor. Gloſ. *Dolumen Velubrum*, Lege. *Dolon*, Verutum. Verutum autem à veru, *Spiedo*, & ita dolones nunc appellantur, *Spiedi, e Spiedi deſnodati*. Clare Papias, *Verubus, virgis ferreis, burdonibus*. Ferme autem peregrinantes huiuſmodi dolonibus inſtructi ad ſui tutelam, quod hodie obtinet.

Ita Turneb. L. XXX. 23. illud Virgilii explicat. *Suetumque malo Ligurem, Volſcoſque verutos*, quod veru armati eſſent. Vt enim telum quoddam & ferramentum, Verutum dicitur, quod veru habeat, ſic & homo veru armatus Verutus, vt cinctutus, cinctu veſtitus. Dant. Purg. XXIII. *Che te nel porti dentro à te per quello, Che ti reca il bordon di palma cinto*. Quod peregrinantes, qui è Chriſti ſepulchro redibant verutum palma circundarent. Petrus in Hiſt. Albigenſium. *Baculos, quos lingua communi Burdones vocamus*: & *Burdonarij* inde dicti, & *Burdonare* ruſticorum more fuſtibus decertare apud Voſſium II. 22. Stat. Patau. de armis vetitis Rub. 62. *Pro baculo fraudulento, ideſt dolone, ſiue burdone*.

BORGO. Nunc ſuburbium, olim Caſtrum, ſiue Caſtellum, & propugnaculum per limites prouinciarum. Et quidem à *Pyrgos*, prout turrim ſignificat, vt pridem viri docti conſenſu tradiderunt. Scaliger in Auſonium L. II. 9. *Quod oppidum quia in modum caſtrorum horreis publicis, & turribus poſtea amplificatum fuit à Pontio Leontio* Burgus *appellatum fuit. Ita enim eo tempore opportuna bello, & munita annona copia caſtra vocarunt, quod cognoſcimus ex Hiſtoria Burgundionum*.

Et

Et tamen in Germania *Burg* pro vrbe, & *Burgers* pro ciue accipitur. Vt *Aſeiburg* ideſt *Filisburg*: *Friburg*. Ita *burgenſem* pro ciue paſſim à ſcriptoribus vſurpari idem docet: & interdum tamẽ *burgenſem* ciui opponi. Quod burgenſes in burgo habitarent, ciues in oppido. Hunc nodum ita ſoluit. Ferme enim ita factum eſſe, vt prope caſtrum, ſiue munimentum quod *Burgum* dicebant extruerent domicilia, quo tutiores forent: poſtea & mœnia acceſſiſſe, factumque oppidum remanente vetere vocabulo Burgi, ita & Burgenſium, qui & *Burgani* (*Borgheſani*) vocabantur.

Ex his credibile eſt eas vrbes, quæ apud Germanos in *Burg* deſinunt, prius fuiſſe caſtra, deinde incolarum acceſſione, oppida atque Vrbes ex Burgis factas. Illud quoque verisſimile, ex eadem cauſa à Gallis Vrbes *Villas* dici (*la Ville de Paris*,) quod cum villas turribus munitas caſtra, & Burgos dicerent, poſtquam Vrbes factæ ſunt, Burgi nomen retentum, ita & Villæ appellationem duraſſe etiam poſtquam ex burgis & villis in Vrbem coaluerunt. Vel quod vrbes ex pluribus pagis, ſiue villis conſtantur.

Hodie *Borghi* pro ſuburbiis tantum accipiuntur, hoc eſt pro ædificiis oppido adiectis etiam poſtquam eadem, amplificatis Vrbibus intra oppidum recepta ſunt. Villan. L. iv. 9. *Si fecero le ſeconde mura, acciò che le borgora, & accreſcimenti di fuora, per le guerre non poteſſero eſſer preſi, ne guaſti*. Ita Patauij poſtquam Vrbs nouis mœnibus ſepta eſt, plures vici *Borghi* adhuc appellantur: vt credibile ſit, non à Pyrgos, turri, ſed à ſuburbio, *Subborgo*, & *Borgo* deriuatum eſſe.

BORIA. Inanis gloria, faſtus. Vnde *Borioſo*. Fortaſſe ab *Adorea*, adorioſus. Feſtus. *Adoream laudem, ſiue gloriam dicebant, quia glorioſum eum putabant, qui farris copia abundaret*. Gloſſæ. *Adorioſus*: ἔνδοξος. Αωτοωπὸς αρμονιχας πομωτιος. Egregie corrigit Scaliger ad Feſtum. Adorioſus, ἔνδοξος ὡς Πομπηΐος. *Ador* νίκη ὡς Πομπηΐος. Ador enim victoria, vt Pompeius. Feſtum enim Pompeium intelligit. Adorioſus tamen in bonam partem ſumitur. Ita amplius quærendum.

BORINO. Inſubres appellant papillam, ſiue mammæ capitulum: Ab vbere, *vberinum*, *borino*. Veneti *Canedello*, Capitulo, capitello, *canedello*, vt à Capitale, *Canedale*.

BORRA. Ventus. Borreas. Gloſ. Βοῤῥᾶς. *Aquilo*. Vnde *Borraſca* pro tempeſtate. Niſi quis velit ab æſtu, ſiue bullitione maris, quaſi *Boiaſca*. Chron. Venet. *Fortuna in mar, e boianza di mare*.

BORRA. Etiam dicitur lana, quæ è ſagis tondetur, ſiue tomentum, quo culcitæ, clitellæ, & ephippia farciuntur, à Germanico *Bourre*, idque a burro colore, ſiue ruſo. Feſtus. *Burrum dicebant antiqui, quod nunc dicimus ruſum*. Scilicet à πυῤῥὸς, qualis ferme tomenti huius color.

Hinc *aborrare*, & *aborracciare* tomento infercire: tranſlate autem pro confuſè, atque inconcinne aliquid facere. Dant. Infer. xxv. *E quì mi ſcuſi La nouità s'è fior la lingua aborra*. Landin. *Se lo ſtile, ò modo di parlare, aborra, cioè aboraccia, & acconcia male, quello che diſcriue*. Quia apud Florentinos *Aboracciare* ſignificat, aliquod perperam, & inconcinne facere.

BORRACCHIO. Hiſpani ebrium dicunt. Feſtus. *Burrum dicebant antiqui, quod nunc dicimus ruſum. Vnde ruſtici burram appellant bucculam, quæ roſtrum habet ruſum. Pari modo rubens cibo, ac potione ex prandio burrus appellatur*. Scaliger ibi. *Quod verbum in eodem ſenſu retinet Hiſpanica lingua*. Buracceos *enim vocat ebrioſos, & vas vinarium* Boracceam. Vna boracchia. Ita & Vulcanius notis ad Gloſſas p 18. *Burrus etiam eſt rubellus. Vnde putarim Hiſpanos feciſſe ſuum* Borracho, *quo ebrioſum ſignificant*. Et infra. *Hodie ijdem Burram vocant aſellam, quæ colore accedit ad* Τὸ πυῤῥόν.

Inde etiam *Borrico* equum Hiſpani vocant. Iſidor. Gloſ. *Mannulus, caballus, buriens*. Et infra. *Manius burceus*. Legendum. *Mannus, buriens*. Horat. epod. *Et Appiam mannis terit*. Paulinus epiſt. x. *Longe diſpare cultu, macro illum, & aſellis viliore burico ſedentem*. D. Hieron. ad Pamach. *Vbi feruentes buricos mannos, comatulos pueros*. Neque id ex gloſſemate, vt credit Voſſius Lib. II. 3. Nam eſt adpoſitum manni: *mannus buricus*: à colore burro, ſiue ruſo, vt ſupradictum eſt: quaſi Pyrricus. Gloſ. *Mannis* Βουρίχοις. Pap. *Burridus, animalia, manni*. Lege *Burrici*. Hodie tamen Hiſpani ferme pro aſello accipiunt, vt paulo ante ex Vulcanio diximus. Quia pro paruo Equo ſiue manno hæc vox ſumitur. Veget. Veterin. L. iv. 2. de menſuris equorum. *Ceterum non dubitatur in buricis minora iſta, & in prima forma equis eſſe maiora*.

BORZACHINO. Genus calceamenti, quod totum fere crus tegit. A Germanico *Hoſe*, vt Voſ. de vit. Serm. Lib. II. 3. Vnde & Græci ὀυσὶεν formarunt. Paul. Diacon. Lib. II. 23. *Calcei eis erant ad ſummum pollicẽ penè aperti, & alternatim laqueis corrigiarum retenti: Poſtea vero cœperunt* Hoſis *uti, ſuper quas equitantes Tubragos birreos mittebant*. Notcherus de geſtis Caroli M. L. II. *Cumque ad obſequiũ*

Domini

Digitized by Google

Domini cunčti hoſſas *ſuas vellent extrahere*, *ille prohibuit*. Quid autem eſſent Tubruci, ſiſe Tubraghi explicat idem Voſ. L. 11. 18.

Hoſe, & *hoſatti*. Villan. L. vi. 71. *Con berette in capo, e tutti con vſatti in piè*. Et *Muſacchini*. Vita Nicol. Laurentij p. 269. *Sciento con li Muſacchini inaurati, con le caize de biada, à muodo de barone. Hoſe, vſatti, vſachini, muſacchini, boſſachini, & borzachini*.

BOSCINA. Ruſtici vitulam, ſiue iuvencam appellant. *Bucula, bucina, boſcina & buſcina*. Gloſ. *Bucula* Βώδιον, ϐέκολιον. *Bucerum pecus*.

BOSCO. Nemus, ſilua. *Paſcuum*, à Græco βοσκεῖν, paſcere, quod ibi pecudes paſcantur. Paſcuum, *Paſcho*. Dant. Inf. xx. *E feſſi fiume giù per verdi paſchi*. Et *Paſcolo*. Inſubres *Paſquerio*, & *Paſquè*, aream & latiorem campum templis adiectum appellant, locum herbidũ, & paſcuum quaſi *Paſcuarium*, quod in pagis ferme tribulium ſepulchro, ſiue Polyandrio deſeruit. Galli. *Paſquis. Paſquè*.

porro *à boſco* Siluius, ac Perionius Gallicum *Bois* pro ligno factum notant & *buſca*, ligni fragmentum; & *Bois* pro lancea Equeſtri. Et *boiter* claudicare, & *Boiteux* claudus, quod claudi ligneo, aut crure, aut fulcro vtantur.

BOSIMA. Boum excrementa, ſiue vt Latini dixerunt, boum editus. Inſubres *Boazza*. *Imboſmare*, vt in aliquibus locis mos eſt, uvas ea fece adſpergere, vt à viatorum auiditate defendant. Et *Boſimo* Veneti appellant, mixturam ex furfuribus, & ſeuo, quo textores telam imbuunt: à ſimilitudine.

BOSSO. Buxus *Boſſolo*. Pyxis, pyxidula. Sicut Latini per catachreſim, vaſcula ex quauis materia *Pyxides* appellarunt. Sic Itali *Buſſolo*, & *Buſſola* pro vaſculo ex qualibet materia. Scribonius Compoſit. LXXIV. *Seruandum autem pyxide buxea*. Satis fuerat, *pyxide*, nam pyxis è buxo, ſed quia pro vaſculo ex quauis materia accipiebatur adiecit, *buxea*.

Præcipue pro pyxide, in quam ſtipes, ex piorum erogationibus coniiciuntur. Item pro vrna ſuffragiorum. Inde *Imbuſſolare* Veneti. Et quia huiuſmodi vrnæ, ſiue pyxides bifidæ ſunt, & duplici fundo, bicolores, eum in viridem aduerſa ſuffragia mittantur, *dar nel verde* eſt abrogare, ſiue petitionem antiquare. Pyxis item magnetica, *il boſſolo della Calamita* & Pharmacopolarum pyxides: *buſſols del ſpeciale*. Germanis *Buchsz*, Galli *boiſte, boite, & boeste*: quod ferme ex ligno, *Boitte de pauvres*, pyxis mendicantium.

BOTARGA. Oua piſcium Sale condita. A Græco ὠὰ τάριχα. *Oua taricha*. ſalita. Scalig. ex. CCCIII. 3. *Nam Caniarum an ſit* ὠὰ ταριχὰ, *vt nonnulli exiſtimant valde facit alia vox Græco ſono propinquior. Oua item ipſa ſunt, nec ſine ſale, ſed mugilum membranis incluſa, quæ* Botarga *nominantur*. Et in Hiſt. animal. pag. 226. *Sunt enim* ὠὰ ταριχὰ, *quas proxima voce nominant* Botargas, *ex ouis piſcium compoſitas, ac membrana obductas, præſertim vt aiunt ex mugilum ouis*.

BOTEGA. Apotheca. Proprie cella vinaria vbi vinum & ſeruatur, & venditur: vnde *Bottegone*, Hiſp. *Bodegon* pro caupona hodie etiã dicitur. Vox inde translata ad mercatorum atque inſtitorum tabernas. Sed Salmaſ. in Solin. p. 1274. à *Zotheca* factum putat, ſicq; vocari pergulas, ac tabernas in publicum apertas, in quibus operantur ſellularij opifices & mercimonia ſua habent expoſita. Quod *apotheca* ſignificet horreum, & cellam interiorem in penita ædium parte repoſtam. Sed cum ἀποθήκη dicatur, vbicumq; aliquid reponitur, cur non & tabernæ licet publicum ſpectantes, vbi merces reponuntur apothecæ dici non poſſunt?

Medici Apothecam pro pharmacopolio, & apothecarium pro pharmacopola dicunt, Hiſp. *Apothicario*.

BOTTE. Dolium. Buttis. Gloſ. *Doga*, Βύτις, & Βύτιον *Cupella*. Βύτης *Cupa*. Nam Cupa dolium. Cuiac. L. IX. obſeru. 26. *Baſilica ferias interpretantur* Βύτιας, *nouo vocabulo, quo etiam Etruſci hodie vtuntur. Nicetas dixit* Βύτζια, *& interpretatur* ὄινου δοχεῖα. *Cupas autem* Βύτιας μεγάλας *exponunt Veteres Gloſſæ, eaſdemque vocari à quibuſdam Gaulos. Idem buttorum, & butticellarum nomen in vetere Inſtrumento apocha legi in Bibliotheca Regis*.

Fallitur ergo Cittadinus cap. L. qui *Botte*, à veges; *vegete* factum putat. Non *botte* ſed *Vettina* à vegete profluxit. Nec minus Cerda Adu. CXX. 29. cum ex Rigaltii Gloſſario adnotaſſet, milites in locis aridis, & ſiccis aquam adſeruaſſe in buttiis, ſiue cupellis, addit à *buttis* bucellatum panem dictum eſſe: quod Mauritius in Tacticis dicat, debere die belli quemque militem, aquam & bucellatum in ſellis ſecum ferre. Vnde ille colligit, ferebant aquam in buttis, & bucellatum, ergo à buttis bucellatus dictus eſt.

Quia autem hæc vaſa rotunda & protuberantia, hinc putamus *bottoni* appellari globulos quibus veſtimenta adſtringuntur: & *bottone de la ſpada*, in ludo armorum. Scaliger. Animadu. in Titium L. v. 11. docet Campi doctores, & exercitatores, qui iuventutem gladiis depugnare docebant, pila buxea, aut eburnea, & plurimum alutacea, mucrones gladiorum munire ſolitos, ne læderent, vt hodie quoque fit. Eaſque pilas in Italia, & in

Digitized by Google

Gallia *bottones* appellari, Græcis *σφαίρας*: item haſtarum mucrones, eaſque haſtas præpilatas dici Liuio: non, quod vulgo creditur, quia ſint præſerratæ, & pili modo præacutæ, ſed quod pilâ munitæ, ne læderent.

Quicquid denique rotunditate protuberat, *bottone* dicitur. Codinus de Protologatore. *Fert autem ſceptri Iudicialis loco, quam peculiari nomine vocant* Matzucam, *argenteam, inauratam, cuius ſcapus habet ad extremitatem infernè, κεκρυσωμένον Bottίον*. Vbi Iunius interpretatur ſcapi vel haſtilis extremitatem imam: Gallicum *Bout*, Latinis batillum. Plinius de argento. *Cum capuli militum ebore etiam faſtidito, calentur argento, vagina batillis, balthei laminis crepitent. Il bottone della vagina* in extrema eius parte: *il bottone della mazza. Mazzocca* vulgo, & *mazzoccola*.

Etiam florum germina, præcipue roſarum *bottoni*, & *boccoli* dicuntur, antequam flos aperiatur. Menagius tamen à pulſando dictos exiſtimat, quod arbores, expellere, & pulſare, ſiue *buttare* dicuntur, cum in flores erumpunt.

Galli etiam quicquid tumet, & buttis ſiue dolii ſpeciem refert, *Bote* appellant. *Bote*, faſcis. *Boteau de foin*. Faſcis feni. Iidem ſicut Itali *Botte*, & *bottuel* nominant, ranam venenatam, inflatam, ac tumidam, quæ Latinis *bufo*. Boccatio, *Botta*. Idem *Sciatto*, ſiue *zatto*. Inſubribus dicitur, à cyatho, poculo ſcilicet rotundiore, ac tumente. Nam κύαθος, a κύω, quod eſt vterum geſto, vt Salmaſ. ad Solinũ. Idem & *Babi*, fortaſſe contractam ex *bufo*, & ideo homines oris plenioris à tumentibus buccis *Babi* nominamus, & *babioni* inertes, ac ſtupidos.

A Botte autem eſt *bottaccio*, *botticino*, *botticella*. Quod vas *Gaſter*, & *Gaſterium* antiquis dicebatur, ideſt ventricoſum. Vnde & *bottaccio* pro ventre tumido. A Butticula, Butticularius, *Bottigliere*.

Bottino etiam, Caſtellum, ſiue aquæ receptaculum, quod ſit veluti dolium in quod aqua recipitur. At

BOTINO. Præda, ſpolium eſt à Germanico *Beut*, ſpolium, præda, *ein raub beuten*, botinare, & *rauben beuten*, prædari. Budæus tamen à Græco Βυθυτεῖν, *Buttein*, quod eſt prædam diuidere.

BOTTO. pro ictu, Vide *buttare*. *Di botto*, ſubito, de ſubito, *debutto*, *di botto*. Dant. Purg. XVII. *Come ſi frange il ſonno oue di butto Nuoua luce percote il viſo chiuſo*. Landin. *di butto* di ſubito. Villan. Lib. VIII. 78. *Che miſe di botto in ſconfitta i Fiaminghi*.

BOVA. Venetis Euripus, canalis, aquæ ductus, à fouea. Stat. Patau. *Et hoc facientes poſſint ferrare bouas in molendinis*.

BOVOLO. Iidem cochleam appellant, credo à corniculis, veluti Bubulis. *Scale à bouolo*. Cochlides.

BOZZA, & *bozzo*. V. *Bozze*. *Bozza* etiam tumor inflatio, a *bauca* quod vas rotundum, & tumidum.

BOZZOLO. V. *Buzzollato*.

BRACCIALE. *Braccialetti*. Brachiorum integumenta, ferreis laminis compacta. Item ex ligno, ne grandioris follis impulſu brachia lædantur, inſtar ceſtuum. Sed illi, ex loris, crudoque corio confecti ad pugillatum.

Sed *brazzadelli* appellant genus panis dulciarii, quod virias, ſiue armillas referant. Nam armillam, brachiale, ſiue brachionarium dicebant. Gloſ. Ψέλιον. *Viriola, armilla*. Ψέλιον ἀνδρὸς *Brachionarium*. Venetis à manu, *Manini*. Pap. *Armilla propriè virorum ſunt ab armorum virtute, quondam Viriola dicebantur: eadem & circuli, & brachiales, rotunda ſcilicet boga*. (boiæ, Galli, *bagues*),

BRACCO. Canis ſagax, odorus: *da ſeffa*, ab olfactu, à Germanico *Brack*. Menagius ex Flitio notis in Gratium p. 168. à vertago deducit, quaſi *Velsbrack*. Poteſt tamen *brach* a flaccis, ac pendulis auribus nomen accepiſſe: *Flat, brach*.

Idem & *Sauſo*, Etruſcis *Segugio*, vel à gente, Seguſius: vel à ſagacitate, quod & Menagius exiſtimat.

BRACE. *Bragia*. V. *Brucciare*.

BRACHE. *Braghesse*, femoralia, braccæ, de quibus non pauca in tertia parte Operis de re Veſtiaria.

Braghetta etiam noſtri appellarunt, cum braccæ tibialibus coniunctæ, femoribus adſtrictæ, atque adpreſſæ membra exprimerent. Subligar, ſiue pannum ad pubem adſutum, ac prominulum, in ſpeciem membri, vnde procreamur, quod non inepte quidam Cazophilacium appellabat. Id religioſe Heluetij in cultu ſeruant, virilitatis argumentum, inciſis ac ſollicantibus braccis additum, ac veluti inſigne gentilitium. At poſtquam laxiores braccę more veterum Sarmatarum inuectæ ſunt, Itali illam Phallothecam abdicarunt, donec eo ventum eſt, vt pro braccis, quas prope muliebres cyclades fęmoribus inducerent, quando verſa vice maior fœminarum pars braccas geſtare creditur.

At *Brachiere* & bracchiarium, ſubligar, & faſciam vocant, qua procidentia in ſcrotum inteſtina, ſuſtinentur.

BRACO. *Brago*, lutum, cenum. Dant. Infer. VIII. *Che qui ſtaranno come porci in brago*. Et

Purg.

Purg.v. *Corſi al palude, & le cannucce e'l brago M'impigliar ſì ch'i caddi.* Forte à lubrico, *lobraco, braco*. Iſidor. Gloſ. *Lubricum, lucum cum labina*. Proprie enim ferarum volutabrum. Sicut Latini *luſtra* dixerunt in ſiluis ferarum cubilia, à luto, vt Seruius exiſtimat: eo quod apri, ſueſque ſilueſtres in lutoſis fere locis cubirent. Acharisſius à *branco*, propter luti tenacitatem. Cogitent acutiores.

BRAGIA. *Braſa*, prunæ accenſæ, à βράζω ferueo. Heſych. Βράσσω, ζέω. Ferueo. Vel à prunis. Germ. *branz*. V. *bronze*.

BRAGIARE. *Ragiare*, Rudere: quod eſt aſinorum; Salmaſ. H.Aug. 168. *Aſini rudunt: optimus Palatinus Ragiunt, quod alibi memini legere dictum de Aſinis*. Inde ad homines translatum, præcipue infantes, cum incondito vagitu aures obtundunt. Hoc tamen rectius à vagitu. Iſidor. Gloſ. *Vagitatur violenter flet*.

BRAMA. Ingens alicuius rei cupiditas, ſeu auiditas, & quædam libido. Fames, Hiſpani *Hambre*, per metatheſim *Brama*. Coaruvias à *fremo*, cui libenter ſubſcriberem, ſi vnquam fremere, pro cupere, & appetere dictum ſcirem. Niſi antecedens, ex eo quod ſequitur, translatum à feris, quæ cum quid appetunt, eius deſiderio fremunt. Monoſinus à Βρωμᾶσθαι, eſcam appetere.

Ceterum Dantes rabidam famem pro *brama*, poſuit. Inf. 1. *Queſto parea, che contra me veneſſe, Con la teſt'alta, e con rabioſa fame*. Mox. *Et vna lupa che di tutte brame Sembiana carca con la ſua magrezza*. Vbi Landinus deſignari ait auaritiam: nam *Bramare*, idem eſſe, ac vehementer aliquid appettere. Ex macie enim fames arguitur, & inexplebilis auiditas. Nam paulo poſt de eadem fera. *Et hà natura ſi maluaggia, e ria, Che mai non empie la bramoſa voglia, E doppò il paſto hà più fame che pria. Bramoſa voglia*, eſt famelica cupiditas, illiſque reſpondet, *di tutte brame carca*. Nam fames pro deſiderio. Inf. xv. *La tua fortuna tant'honor ti ſerba, Che l'vna parte, e l'altra hauranno fame Di te*. Vtroſque tui deſiderium ſubibit.

Hinc *disbramare* eſt famem explere, & ſatiare. Purg. xv. *E ſe la mia ragion non ti disfama, Vedrai Beatrice, & ella pienamente, Ti torrà queſta, e ciaſcun'altra brama. Ti disbramerà*. Quod etiam ad ſitim tranſtulit. Purg. xxxii. *Tant'eran gl'occhi miei fiſſi, & attenti, A disbramarſi la decenne ſete*. Ad explendam bibendi cupiditatem.

BRANCA. Pro extrema parte ſiue crurum, ſiue brachiorum in feris, & auibus rapacibus accipi conſtat. Si modo pars illa manus, vel pes proprie dici debet. Qui exiſtimant prima notione *Branca* dici de arboris ramo, & à ramo, *ramica, ranca*, atque inde manum *Brancam* appellatam, quia in plures ramuſculos diſpertiatur, falluntur. Rami enim arborum, *branchi*, & *bronchi* à brachijs dicuntur, ſunt enim veluti brachia arborum. Vnde Galli, *esbrancher*, & Itali, *ſbrachare, & bruſcare*, pro putare, veluti *exbrachiare* dicunt, vt infra in *Bronco*.

Cadit igitur tota originatio. *Branca* eſt à brachijs, ſcilicet extrema pars brachii, (improprie tamen, & abuſiue) in vngues in curuos, quadam manus ſpecie deſinens.

Sed & *branchiam*, & *brachia* in beſtiis Latini agnoſcunt. Proprie in piſcibus. Plin. L. ix. 17. de Mugile. *Vt coitus tempore è viuarijs marem linea longinqua, per os ad branchias religata emiſſum in mare, fœmina ſequantur*. Et cap. 30. Brachia vocat de polypo. *Conchas ad tactum comprimi, præcidentes brachia eorum*. Et infra. *Nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robuſtioribus brachijs, clauarum more incuſſos*. Quamobrem vbique *brachijs*, non *branchijs* legendum cenſet Barbarus, & modo cirros, modo acetabula interpretatur. Paulo poſt Plinius ex Trebio appellat *barbas*, crines, cirros, flagella, inſtar fibrarum. Ariſt. Hiſt. animal. L. 1. 5. *Tum ex aquaticis cetacea, vt delphin, & quæ cartilaginea dicuntur. Horum autem aliqua fiſtulam habent*, Βράγχια δὲ οὐκ ἔχει, *branchias non habent*.

Hinc *Brancare*, de auibus rapacibus. Fridericus de accipitr. L. 1. 34. de digitis pedum. *Replicatio autem digitorum in ſuis iuncturis ad ſuperiorem partem non fuit neceſſaria, ad ſubteriorem vero partem fuit, quatenus brancarent* (apprehenderent, ſtringerent) *conuenientius ramos, ad quos confugiunt perſæpe, vt illic dormiant*.

Vox deinde ad aliorum animalium brachia translata, præcipuè Vrſorum. *Branca Vrſi*. Ita ad manus hominum. Dant. Inf. vii. *Che è, che ben del mondo hà ſi trà branche*. In manu, ac poteſtate habet. Inf. xvii. de Gerione. *Due branche hauea piloſe in ſin l'aſcelle*. Villan. iii. 2. *E poi S. Brancazio con l'inſegna à branche di Leone per lo nome*. Quaſi Brancatius, à branchis dictus.

Inde *Brancolare* prætentis brachijs, & manibus in tenebris, iter tentare. Inf. xxxiii. *Vnde i' mi diedi Già cieco, à brancolar ſoura ciaſcuno*. Boccat. iv. 10. *Cominciò andar brancolando per la caſa, per ſapere, ſe ſcala ò porta trouaſſe, donde andar ſe ne poteſſe*. Manibus prætentans: *andando à tenton, à taſtone*: & *andar branconi*, depreſſo corpore inſtar qua-

drupedum, brachijs, pro cruribus vtendo.

Branco etiam pro grege. *Vn branco di pecore. Vna mano di pecore*. Manus enim pro multitudine, vt infra dicemus. Manus autem eſt, *branca*: & *branco*: vt aliis animaduerſum. Hinc etiam, *vna brancata*, pro manipulo, ſiue quantum manus capere poteſt, *vna brancata d'herbe, di fieno*, manipulus, ſiue faſciculus herbarum. V. *Zampa*, & *zatta*.

BRANDENALI. Inſubres appellant ferramenta foci, quibus ligna, & torres in igne aptantur, & exſtruuntur, Germanis *brandt* ſignificat torrem, ſiue titionem. Pap. *Andena inſtrumentum ferreum foci*. Fortaſſe *Antena*, quod ante Focum ſtatuantur. Ex quo *Brantea*, vel *brandena*, conſtatum: Etruſci à re ipſa *Capi foco*, Veneti, *Canedons*, Capirones, quod hæc inſtrumenta capitibus ex ære fuſili, vel cælato, & variegato exornentur. Et quia interdum Æthiopum capitibus, ab Hiſpanis *Morillos* dicuntur.

Inter ferramenta forceps, pala, & batillum. Eſt & aliud oblongum in extremo reflexum, & falcatum, accruandis prunis, & titionibus, quod non inepte Veneti *Beccatenere* appellant.

BRANDO. Enſis. Huius vocabuli origo adhuc mihi latet. Nam quod aliqui à Germanico *Brandt* deducunt, id torrem, ſiue titionem ſignificat, Niſi inde vox deducta, quod nondum repertis gladijs, præuſtis ſudibus pugnaretur, & poſtea gladii idem nomen ſortiti. Quod vero alii à *Brano* prout laceramentum ſignificat, trahunt, quia enſe corpus in fruſta ſecatur, non perſuadent. Fortaſſe igitur à Latino *Vibrans, vibrante, branto*, & *brando*. Gallis, *brandir*, & *branler*, eſt vibrare, Non vt vibro ſignificat mouere, & quatere, ſed micare, intermicare, ſiue vi, & quodam impetu ferri. Cicero Oratore, *Demoſthenis non tam vibrarent fulmina, niſi numeris contorta ferrentur*. Et de clar. orat. *Et erat Oratio cum incitata, & vibrans, tum etiam accurata, & polita*. Virg. *Sibila lambebant linguis vibrantibus ora*, ideſt micantibus, Vt *Brando* ſit enſis vibrans.

Brindeſtoc Menagius ait apud Belgas ſignificare contum, quo innixi riuos, atque curipos tranſiliunt, *ſprincſtock*, quod à *ſpringhen*, ſaltare, & *Stock* baculus, ſiue fuſtis. Nos *Brandeſtoch*, breuiorem contum, ſiue dimidiatam ſariſſam appellamus.

At Veneti *Stocco* enſem breuiorem appellant: Galli *Eſtoc*, quod à Germanico *Stock* deducunt. Atqui hoc baculum, ſiue fuſtem ſignificari aiunt. Quid fuſti cum enſe? Niſi quod paulo ante dicebamus, de ſudibus intelligamus, quodque initio ſingularia certamina fuſte inirentur. Verum *Stock* non ſolum fuſtem ſignificat, ſed etiam truncum arboris recisum, atque ita ex inciſione acutum, ad cuius ſimilitudinem gladium, non cæſim vt ſpathæ, ſed punctim ferientem *Stocco* appelpellant. Et Germani *Stock ſtrick* ligulæ aciculam, qua veſtes adſtringuntur.

Dare vna ſtoccada, eſt punctim ferire, ſicut *coltellata* cæſim. Germani *Stochen* pungere, figere, & *Stechen* dolo, ſiue verutum occulto enſe armatum. *Stechenſer* ſcalprum, ſiue cœlum, *Stecheſtraat*, ſeptum, vallis acutis, ſiue ſtipitibus munitum, *Steck* baculus: *vna ſtecca, vn ſtecco* denti ſcalpium. Quæ omnia à Græco *ςίζω*, pungo, ſtigmata, compunctiones, ac notæ ſeruis inuſtæ.

Quia autem *Stocco* vt diximus, truncum ſignificat, inde pro ſtirpe, ſiue ſtipite gentis, aut familiæ. Villan. L. xx. *Ma per la loro diſcordia fallì loro lo Imperio, & ettandio il dritto ſtocco reale di Carlo Magno venne meno*. Stirps defecit. Et Lib. VIII. 57. *Queſti Conti non ſono per lignaggio maſculino delio ſtocco degli antichi Conti di Fiandra*. V. *Stocco*.

BRANO. Fruſtum, Laceramentum. *Membranum, brano*: *Sbranare* ex membrare, demembrare, dearticulare. Inde, *brano*, *à brano* membratim, Dant. Inf. VII. *Troncandoſi con denti à brano, à brano*. Et XIII. *In quel che s'appiatò miſer i denti E quel dilacerar à brano, à brano, Poi ſen portar quelle membra dolenti*. Membra lacerata, *sbranate*. Vnde *brandello, sbrendello, e sbrindacole* laceramenta. Hoc recte Menagius prætulit alteri notationi, quâ à laniando deducebat.

BRAVO. Fortis, audax, ferox. Βραβεὺς, & Βραβευτὴς proprie, vt Budæus docuit, qui dat præmium certaminis, ſiue Iudex, & moderator certaminis, & βραβεύειν præmium diſtribuere, & *Braniom* victoriæ præmium. Paul. 1. Corinth. 9. *Omnes quidem currunt, vnus autem accipit Braninm*.

Ex quo factum vt *Brauo* diceretur, qui Branium reportaſſet, ſiue certaminis victor, & ideo vir fortis, ac præſtans, At Perionius *brauer* eſſe ait, ſplendore veſtium nitêre, quod qui Iudis præerant ceteris ornatu præſtarent. Adiicit ineptiorem notationem à brachis, quæ olim Gallorum. Ridiculi etiam ſunt, qui à rabie, aut à prauo deriuant.

Quia autem feroces facile minantur, *Brauare*, pro minas intentare, increpare, obiurgare, & *brauate in credenza*, inanes minæ, atque in irritum caluræ, & *brauazzi*, ſatellites, ſtipatores, armigeri, milites glorioſi.

Qgia autem feræ, cicuribus ferociores ſunt, Hiſpa-

Hiſpani animal indomitum, nondum manſuefactum, taurum, leonem, & id genus, *Brauo* appellant.

BRECCIA. Mœnium fractura, atque hiatus, ex crebro tormentorum incuſſu. Menagius à Germanico *Brechen*, quod eſt rumpere: id autem à *Brix*, aſſertque Buchanani verba Lib. I I. rerum Scotic. *Apud Scotos à* Brix, *quod veprem ſignificat, declinatur* Briſſac, *ideſt Vepricula: & à* Brix, *quod rupturam ſignificat,* Brixa, *quod nunc Galli pronunciant* Briſſac: *quod enim* Brix *Scotis dicitur, id Galli adhuc* Breſche *appellant*.

Verum tam *Brix*, quam *Breſche*, *breſcher*, & *breccia*, à Latino *fractio*, *brectio*, *breccia* factum videtur, & *brechen* frangere. Veneti *sbregare*, lacerare, frangere, & *sbreghe* ſtipitum, & caudicum fragmina, cuneis diſciſſa, & *sbregoni*, veſtes laceratæ.

BREDA. In Gallia Ciſalpina, præcipuè Brixiæ appellatur ager ſuburbanus. Prædium, prædiolum, *preda*, & *Breda*. Licet enim Prædium tam ruſticis, quam vrbanis poſſeſſionibus nomen commune ſit, à præſtando, ſi Varroni credimus Lib. IV. de L. Lat. deductum, quod prædia pignori data, mancipii fidem præſtarent, vnde *Pieno*, pro pignore, & cautione vt infra dicemus: proprie tamen Prædiorum nomine veniunt poſſeſſiones ſuburbanæ, ſiue Vrbi proximæ. Vnde tituli apud Iuris conſultos de ſeruitutibus prædiorum Vrbanorum, & ruſticorum. *Ager proprie dicitur locus in rure quem colimus. Fundus pars agri eſt, &c. Nam in Vrbe, oppido, vico, caſtello, quicquid tale eſt Prædium vocatur. Eſt itaque fundus ruſtica poſſeſſio: Prædium, & urbana, & ruſtica*.

Mediolani Templum & ædes, in quibus eſt Gymnaſium Societatis Ieſu, *Brera* dicitur, Latine *Brayda*, & Collegium *Braydenſe*, à *Prædium*, & per dialyſim *Prajdum*, & *Braidum*: *Breda*, *Brera*. Statut. Patau. Rub. 70. *Si quis habuerit plus quinque campos terræ, & aliqua puncta ſit alicuius Bradij*. Et infra. *Quicumque habet* Braidam *terræ*. Etruſci. *Brozo*. Villan. L. IX. *Rubando campi, brozi, & tutte le Villatte d' intorno*. *Bradio*, *brazo*, & *brozo*. Quanquam & à *brolio* eſſe poſſit.

BRELLA. V. *Predella*.

BRENTA. Vini menſura apud Inſubres: Forte à Metretum, cuius mentio apud Varronem, & Columellam. Plinius Cadum appellat, de quo Budæus L. V. de Aſſe.

Pataūij Medoacus, qui Vrbem interluit *Brenta* appellatur, incertum vnde: & *Brentana* cum pluviis intumeſcens ſtagnantibus aquis in agros effunditur.

BRETTO. Florentini agrum ſterilem, & incultum vocant. Aſpretum, *spretto*, *bretto*. Inſubres, *sbritto*, pauperem laceris, & attritis veſtibus indutum, vel translate, vel ab *attrita*.

BREVE. Breuis libellus. Vopiſcus. *Breue nominum conſcripſit*. Gloſ. Πιτάκιον. *Pittacium, Breuis*. Omnia nota.

BRIACO. Vbriaco. Ebriùs, *Ebriacus*. Nonius. *Ebriulare, ebrium facere, & Ebriacus Ebrius*. Laberius Cythera. *Ebriulati mentem hilarem arripiunt*. Idem Aulularia. *Homo ebriacus, ſomno ſanari ſolet*. Gloſ. *Ebriacus* Μεθυστής.

BRICCIA. Mica, fruſtulum. A *friando*, *friccia*, *briccia*, *fricole*, *fregola*. Inſubres *Freguia*, *sfreguiare*. Friare, λεπτοκοπεῖν, minutatim terere, & comminuere. Varro Lib. de R. Ruſt. *Terra, cum fodiatur, facile frictur*. Plin. L. XIII. 4. *In Æthiopia friatur*. Ex quo friabile, quod facile friatur, & minutim conteritur. Idem L. XXVIII. *Optima eſt, quæ candidiſſima, & facile friabilis*. Inde *Fraſio*, *panè fraſio*, Friabilis. Galli *Briſer*, contundere, conſcindere, comminuere. *Briſee*, & *Briſure* friatio, comminutio. *Briſa* mica ſalis. Inde Inſubres, valde ſalitum, dicunt. *Chol briſa*.

BRICCOLE. Locus in monte editior: montium cacumina. Verrucæ verrucolæ, *briccole*. Cato apud Gellium L. III. 6. *Quadringentos milites ad verrucam illam ire iubeas*. Quod Gellius locum editum, aſperumque interpretatur. A cuius ſimilitudine tubercula in corpore Verrucas appellarunt.

Rectius tamen à Rupe, rupercula, rupicola, *briccola*. Et *Briccone*, non quaſi *Briacone*, vt Pergamenus, ſed rupium incola, Rupicone, *briccone*. Feſtus. *Squarroſi ab eadem ſquamarum ſimilitudine dicti, quorum cutis exſurgit, ob aſſiduam illuuiem*. Lucilius. *Varronum, at rupicum ſquarroſa incondita roſtra*. Rupices rupium incolæ. Tertul. de pallio: de Chirone Achillis præceptore. *Apud rupicem, & ſiluicolam, & monſtrorum eruditorem, ſcrupea ſchola eruditus*. Apul. Florid. I. *Qui ex rupicibus, baiulis, tabernarijs*. Villan. L. VII. 60. *Non vi diſſ' io che Piero d' Aragona era un folle briccone?*

Briccola etiam Inſubribus, eſt vter vinarius, ſiue vtriculus, ἀσκίδιον, vnde nomen. Vtricula, *briccola*.

Briccole poſtremo dicebantur machinæ bellicæ, grandes ſcilicet balliſtæ iaculandis lapidibus ante bombardarum vſum. De quibus plura Magius Miſcel. L. I. I. vbi de trabuchis: petrerijs &c. Quæ quidem *Petrerie* (quæ vox Venetijs durat) eædem, ac *Briccola* nam quod

Morena Hiſt. Laudenſi ait, *cum machinis & petreeijs* Corius vertit: *Con infinito numero di briccole, e mangani*. Recte autem Menagius à *Trabuceulo*, deducit, *Briceolo*. Licet enim diuerſa machina, de qua infra, ob ſimilitudinem tamen, & quod illâ minor eſſet. *Briccola* dici potuit.

BRIDA. *Brena, briglia*. Habena. Voſs. Etymol. de lit. permut. Ex ῥυτὴρ habena, freni lorum, à trahendo, Æolicè Βρυτὴρ: vnde Galli, *Bride*. Sed vbi vox Latina præſto eſt, fruſtra Græcos ſollicites. Retinacula, *redina, brena, bredina, brettina, brida, briglia*. Villan. L. IX. 24. *I loro Caualli ſono piccioli, e ſenza ferri, e con brettine ſanza freni*. Proprie enim *redine* retinacula, ſiue freni ipſius lora, & corrigia. Quamquam Simplicius *Brena* ab habena, vel à *freno* deriuari poſſit, & frenulum, frenile, *frenilia, briglia*.

BRIGA. *Brigare* proprie, & prima notione eſt ambire, ſiue prenſare, & honores petere. Galli, *briguer*, ambire, petitorem profiteri. *Brigueur*, candidatus. *Brigues, & faueur*, ſtudia ambitionis. Hiſpanis competitor *Preco*, à precando. Hinc *Brigare* eſt precari: & *Briga* precatio, preces, *preca, brega, & briga*. Nam *preca, & preco*, eſt precatio, *preghiera*, quaſi precaria. Dant. Inf. XXVIII. *Non farà lor meſtier voto, ne preco*. Et Purg. XXI. *Tant'è diſpoſto à tutte noſtre prece*.

Quia autem in ambitu, ſiue honorum petitione, æmulatio, certamen, occurſatio, cura, anxietas, tumultus, *Briga* pro contentione dici cœpit. Dant. Par. XIII. *E vinſe in Campo la ſua ciuil briga*. Boccat. III. 6. *Non vogliate ad vn hora vituperar voi, & metter in pericolo, & in briga, il voſtro merito, & me*. Villan. L. II. 15. *Hebbe briga, e grande guerre con ſuoi fratelli*. Et L. V. 7. *E poi diè molta briga à ſuoi vicini*. Cap. 38. *Aſſai erano le ſette trà nobili Cittadini, e le dette parti per cagione delle brighe, e queſtioni della Chieſa alla Imperio*.

Prender briga, hauer briga. Contendere, rixari. Galli *Brigueur*, rixoſus. Item pro cura, ſtudio, & labore, vt in petendis honoribus fiebat. *Brigare* laborare, contendere. Hiſtor. Piſtor. pag. 44. *Ciaſcuna delle quattro caſe ſi brigauà d'eſſer maggiore, e di vantaggiarſi*. Dant. Purg. XX. *Noi eranam partiti già da eſſo E briganam di ſouerchiar la ſtrada*. Conabamur iter conficere.

Item pro mora & impedimento, vt in magna competitorum turba, & concurſu. Purg. VII. *Non perche altra coſa daſſe briga, Che la notturna tenebra ad ir' ſuſo*. Moræ, atque impedimento eſſet. Statut. Patau. Rubr. X. *Pignora aliqua conſignata non poſſint interdici, vel imbrigari coram alio Iudice*. Albertus Argentinenſis. Anno MCCXCIII. *Franciſcus ſe nolens imbrigare cum illo à grauaminibus ceſſauit*. Introduct. ad virt. *Se credeſſi non poter oſſeruargli, non t'imbrigare de noſtri fatti*. Math. Villan. IX. 7. *Mà perche noi hora ſiamo imbrigati di molte coſe*.

Vnde *Disbrigare*, ſoluere, atque expedire. Inf. XXXIII. *Dimmi chi foſti; e s'i' non ti disbrigo, Al fondo della ghiaccia ir' mi conuegna*. Ideſt oculos, quorum lachrimæ in glaciem diriguerant, cruſta obſeptos, ſoluo, ac libero.

Quia autem in Comitiis, & ambitu, magnus populi Conuentus, ac turba, *Briga*, & *brigada*, pro hominum multitudine. Item pro ſocietate, contubernio, & familia. Boccatius initio. *Da vna honeſta brigata di ſette donne*. Et *fatta lor brigata, d'ogni altra ſeparati viueano*. Et II. 6. *Ve ne poteſti andar tutti di brigata*.

Interdum pro cohorte, & exercitu. Galli. *Brigade, troupe*. Villan. VII. 88. *Si fece vna compagnia, e brigata di mille homini, e più veſtiti tutti di robbe bianche*. Infra. *Molte brigate di Caualieri, e donzelli*. Dant. Inf. V. *Così vid'io venir trahendo guai, Ombre portate dalla detta briga*. Ideſt ventorum turbine. Chron. Venet. *Lo fè per sò compagna in tener lo Dogado di brigada*.

A *Briga*, & *Brigata* facti ſunt *Brigantes*, in cuius vocis notatione eruenda fruſtra viri docti laborarunt. Nam cum *Brigatæ*, vt diximus, eſſent militum Cohortes: milites ipſi *Brigantes* dicti ſunt. Lipſius Lib. III. Ep. 44. ad Belgas. Ex Alberto Argentinenſi. *Turicenſes, cum quatuor millibus peditum armatorum, duobus millibus Brigantium, & ducentis equitibus armatis egreſſi*. Vbi apparet fuiſſe milites leuioris armaturæ, & recte cenſet Lipſius, velites fuiſſe, aut inermes, vnde *Brigantes*, in conuicio, & contemptu. Sed notationis falſus eſt. Villan. L. X. 173. *Con le ſue maſnade, e con ſuoi briganti* (maſnadieri) *e fanti di volontà*.

Atque vt olim milites honeſto vocabulo latrones, dicti, quaſi laterones, poſtea vox ad prædones, & graſſatores deflexit: ita & Brigantes, pro latronibus, ac viarum inſeſſoribus. Galli, *brigand, brigandeau*, & *brigandage*. Præcipue pro piratis. Vnde lembi Piratici, *Brigantini*, hodie appellantur: Galli, *brigander le mer* piraticam exercere, & *Brigandine*, genus loricæ leuioris.

BRILLARE. Vibrare, micare, intermicare. Cic. IV. Academ. de mari. *Quodq; nunc quia à Sole collucet, albeſcit, & vibrat*. Virg. *Namque*.

que.

quæ improuiſo vibratus ab æthere fulgor. Lucan. *Non Solis imagine vibrat*. Translatè. *Brillare d' allegrezza*, geſtire & toto corpore quati. A *brillo* Hiſpani *Brio fecerunt*.

BRINA. Pruina. Veneti *Breſma*, quod eſt à bruma.

BRINDISI. *Far brindiſi*. Propinare. Vox Belgica, aut Germanica. Illi enim dicunt *Ick brengt u*, Iſti, *Ich brinbt euch*, quod Gaſpar Scioppius V. C. aiebat ſignificare, *Ego tibi affero*, ſcilicet poculum. Quod eſt propino ex more veterum, quo poculum modice libatum alteri tradebant. *Bringen* enim eſt portare, poculum deferre. Apud nos, qui propinat, alteri ſalutem precatur, & calicem haurit. Veteres, *Bene te, bene me*. Qui inuitatur, reſpondet *Proſit*. Veteres Ζησείας, Viuas, vt apud Dionem de Commodo in ſpectaculis bibente. Idemque dicitur *far ragione*, quod ius, atque æquum ſit poſtulanti ſatisfacere. Eo iam peſtiferâ humanitate prouectâ, vt non modo magnis poculis inundari humanitas vocetur, ſed ingens opprobrium habeatur, nec ſemel ſanguine expietur, bibendi certamen ſine miſſione detrectare.

BROCCA. Vas aquarium, pollubrum, non à βρόχος, quod laqueum ſignificat, vt inepte Perionius, neque à Βρέχω, irrigo; ſed à πρόχοος, ſiue πρόχους. Prochoos, Prochus, *Brocca*, Aqualis ideſt vas aquarium, quo aqua manibus datur, & menſæ infertur teſte Varrone. La *Broccha*, & *il Cadino*. Ita Turn. in Varronem de L. Lat. qui, & guttum interpretatur. Et Adu. L.XXVIII 7. Quia Liuius poeta qui Homeri Odyſſeam vertit, illud eiuſdem προχόῳ, aureum guttum reddidit. Scilicet à προχέω, & προχεύω, fundo, in fundo, profundo: quod eo in manus aqua fundatur. Pollux Lib. VI. 14. Χέρνιβα ab Homero dici tradit aquam, qua manus abluuntur, Πρόχουν vero vas ipſum aquarium. Plerumque autem Homerus vtrumque coniungit, & lebetem, ſiue catinum addit, quo aqua excipiebatur. Nunc etiam *Brocca* vas vinarium dicitur oblongo tubo, ſiue roſtro quo vinum in vrceos & lagenas defunditur, vt in Cœnobiorum tricliniis. Vas item in quod lac immulgetur, & venale circumfertur, vnde *latte in Brocca*, recenter mulctum.

BROCCARE autem pungere eſt à veru, *verruccare*, *broccare*, & *broccare*, quod Menagio animaduerſum. Galli *Broche* veru *Broccaglio*, pro aculeo, ſiue ſtimulo. Galli *brocher*, calcaribus equum ſtimulare. Translate, *broccard* dicterium, *broccander* cauillari, ac verbis pungere. Hiſpan. *Abrojo* vocant tribulum, non ab *abre el ojo*, vt Coaruvias, ſed quod ſpinis inſtar veru inhorreſcat. Iidem *abrojo de hierro*, calcar appellant.

Broccata, & *imbroccadura* pro ictu punctim illato; *Dar nel brocco*, & *in brocca*, ſcopum attingere, ſiue ſcopi centrum, vbi clauo, ſiue verrucula ſcopus confixus eſt. Morgant. XXI. *E da ſempre nel broccho à mezzo il ſegno*.

Broccato etiam pro vallo ſiue ſepto Etruſci dicunt, quod & *Steccato* Hiſt. Piſtor. p. 157. *Mutò lo campo, & appreſſoſſi à nemici, credendo che vſciſſero dal lor broccato per combatter con lui*. Quia iidem *Brocco* appellant truncum, ſiue brachium arboris decíſum, & acutum.

Brocca, & brocchette etiam parui claui dicuntur, ſiue clauiculi, *verrucula*, *verrucchette*. Gloſ. Verruculi, Βάλανοι ἐπὶ τοῦ κλεῖθρου, ὀβελίσκοι. Ita enim pro *Vermiculi* repoſuit Salmaſ. ad Hiſt. Aug. p. 393. Et *Verouvel* idem ſignificare apud Gallos notauit. Onomaſt. G. Lat. *Verruculum* ὀβελίσκος.

BROCCA præterea, *branco*, & *bronco*. Italis ſignificat ramum, ſiue truncum arboris, quaſi brachium. Virg. VI. Æn. *In medio ramos annoſaque brachia pandit Vlmus opaca ingens*. Prud. Cathem. *Hic vbi vitea pampineo Brachia palmite luxuriant*. Ouid. Metam. XIV. *Sed adunca dextera falce, Qua modo luxuriem premit, & ſpatiantia paſſim Brachia compeſcit*. Quod Horatius, *Inutiles falce ramos amputat*. Columella. *Mox ramis diffudit quaſi brachijs*. Galli *Branches*. Albertus Magn. de Falconibus. *Coque brachia, & ramos maluarum in aqua*. Dant. Inf. XIII. *Che tante voci vſciſſer tra que' branchi*. Boccat. IV. 1. *Et accomodato bene l'un de capi della fune ad vno forte bronco, che nella bocca dello ſpiraglio era nato*. Hinc *l'uva in brocca*, eſt vindemia pendens. *Sbroccare*, & *abrancare*, & *bruſcare*, ramos, ſiue brachia arborum amputare, frangere, & vellere. Hiſpani. *Brocar ex brachiare*. Germani *Abrechen*, ex brachiare. Petrarcha. *Ne sbrancò i verdi, & inueſcati rami*.

Broccoli, cauliculi, ſiue caulium, & braſſicarum brachiola, *cimoli* cymulæ, Hoc enim Latinè *cyma* ſignificat. Pallad. de re ruſt. Lib. II. 17. *Tempore hoc braſſicam feres vtilius, vt plantas eius Nouembri inchoante tranſponas, de quibus, & hieme olus, & vere poſſis cymam produci*.

Poſtremo BROCATO, dicitur textum Attalicum, ſiue ſericum auro intertextum. Quia brachium arboris decíſum nodoſum eſt, *broccoſo*, & *broccato* pro nodoſo, & inæquali accipitur, inde Politus exiſtimat, *broccatum* dictum à filis, & nodis in textura extantibus inſtar annulorum, dictum eſſe. Sed hoc potius in opere Phrygio, acu picto, ſiue *Ricamo* euenit.

Digitized by Google

euenit. An igitur à bracteis aureis intertextis, veluti *bracteatum?* An, quod eſt operis Phrygii proprium (acu pictum, vel punctum) ad textum Attalicum tranſlatum, vt ſit *broccatum*, quaſi *verrucatum*, licet nullum ibi acus artificium ſit? Cum igitur propriè Phrygium opus ſit *Broccatum* ideſt acu, ſiue verruculo pictum, poſtea etiam ad texturam à ſimilitudine ea vox tranſlata eſt.

BROCCHIERE. Clypeus, parma. Galli *Bouclier*. Menagius, quaſi *Buccularium*, à bucculis, ſiue fibulis, quibus ſcuta ornabantur. Liuius. *Neminem totis mox caſtris quietum videres, acuere alij gladios, alij galeas, bucculaſque ſcutorum*. Iſidor. Gloſ. *Angia ferrum, buccula ſcuti. Ancile, ſcuti buccula intus, qua ab intus tenetur.*

Sed quia Itali *Brocchiere*, dicunt, potius à brocchis, ſiue verriculis dictum crediderim. Nam cum huiuſmodi clypeoli, & parmæ ferme olim lignea eſſent, vt nunc quæ *Targhe* vocantur, ferreis circulis, & clauorum capitibus muniebantur, vnde à brocchis, ſiue verruculis, *brocchieri*.

Quod ad verba Iſidori pertinet pro *Angia*, puto legendum, *Anſa*, vel *Anſile* (nam Ancyle aliud erat). Quia Papias. *Ancyle, buccula ſcuti*, & *Anchea* ferrum in ſcuto, quod manu tenetque, lege *Anſa* qua ſcutum manui inſerebatur. Vel à Germanico *Buckler*.

BRODO. Ius. Salmaſius ad Hiſtoriam Aug. p. 411. vocem latinam exiſtimat: nam apud Gaudentium in tertio tractatu de Paſchate, *Brodium*, reperiri poſitum, pro iure carnium, & ſignificare ζῶμα: vocem quidem vulgarem, & è medio ſumptam, ex Græco factam. Βλώδιον enim τὸ ζῶμα ἀπὸ τοῦ βλύζειν: hinc Brodium, λ, in ρ. Heſych. Βλώδιον, τὸ ζωὸν ὑγρόν.

Simplicior tamen notatio, ſicut & Germanicum *Bruhe* à bulliendo quaſi bullitum, *bollito, brodo*, quod etiam Achariſio placet. Cum præcipue aliqui *Buglione*, dicant, & Galli, *Bouillon*. Vnde Itali *broare*, & *bruare*, & *sbrojare*, iure, vel aqua bulliente perfundere: Galli *abbruver*: & *sbroiadura* pro leui plaga, quæ ſummam cutem perſtringit, vt cum feruenti liquore pellicula carpitur.

A *Brodo, brodetto*, & *broetto*, Iuſculum. *Andar in brodetto*, gaudio liqueſcere. At *Broda*, immundam aquam, & colluuiarem appellamus, vt Landinus ad illud Dantis Inf. VIII. *Et io Maeſtro molto ſarei vago, Di vederlo tuffar in queſta broda*. in liquido cœno. Colluviem inquam valorum coquinæ, quæ ſuibus obiicitur. Ex quo *Brodaſolo*, ſpurcus, lucidus, & ligurîtor. Boccat. Lib. VI. *Sentendoſi traffigere la loro brodaſola hipocreſia*. Imbrodolare. Val. Maſſ. *E li loro Rettori medeſimi in quella medeſima ſozzura imbrodolati, non li puniſcono*. Morg. *Che godeua la notte il Rubaldone Nel ſangue imbrodolato come vn porco*. *Bordegare*, & *brodegare*, iure, ac pingui perfundere, fœdare, deturpare. *Brodegone* ſordibus, illuvie ſqualens, veſtibus iure, atque oleo infectis. *Bularderio, Bulardè* Inſubribus, *brodo lardario*. Ius lardarium, quo condimento paſſerculi elixantur.

BROGIA, *broſa, broſſiola*. Puſtula, & Puſula. Plin. L. XXVI. 8. *Eſt enim tam feruentis natura, vt per ſe extra corpori impoſitum, puſulas ignium modo faciat, & pro cauſtico in vſu ſit*. Tibullus II. 3. *Nec quererer, quod Sol graciles exureret artus, Læderet, & teneras puſtula rupta manus*. Martial. XIV. 167. *Feruida ne trito tibi pollice puſula ſurgat*. Gloſ. φλυκτὶς. *Papulla, puſilla, peſulla*. Legendum. *Papula, puſtula, puſula*. Hiſp. *Poſtilla*. Alii *Bruſolo*. Argento *bruſolato* puſulatum. *Puſa, Poſa, broſa, puſilula, broſſiola. Puſulo, bruſulo*, & *bruſco*, & *bruſchetto* pro eodem. Turn. L. XXIV. 2. vbi loquitur de argento puſtulato, ſiue puſulato. *Nos quoque in vernaculo ſermone perinde quaſi poſula, pro puſula interdum diceretur, mutato* P, *in* B. *tumorem* Boſulam *appellare ſolemus*. Nam Galli *Boſſe*, papula.

BROLO. *Brolgio, broglio*. Locus arboribus conſitus, ſiue plantarium, ac viuarium, palis, aut maceria, aut mœnibus ſeptum. Turneb Lib. XIX. 20. ex D. Hieron. in Ezechiel. cap. 40. *Septuaginta* περίβολον *tranſtulerunt, quod nos viuarium, vel concluſum locum dicere poſſumus*. Scilicet Græcis περίβολος, & περιβόλαιον, eſt locus ſeptus, & maceria, aut mœnibus circumdatus, ferme coercendis feris. Vt poſt Turnebum docuit Salmaſ. ad Tabulam Herodis. Quod nunc à palis, ſiue ſudibus defixis *Parcum* quaſi *Palicum* dicitur, etiam poſt quam muris mœniri cœpit. Gloſ. *Murus* τοῖχος, καὶ περίβολος. Et. *Caula*, περίβολος μάνδρας. *Conſeptum*, περίβολος.

Inde factum *Periuolium*, vt idem cenſet, tum Brolium, ſiue *Briolium, Brolo, briolio, broglio*, & *brogilo*: locus arboribus conſitus, & circumſeptus. Luitprandus Ticin. in Legatione ad Nicephorum. *Sed idem Nicephorus in cœna interrogauit me, ſi vos* Periuolia, *ideſt* Briolia, *vel in Periuolijs onagros, vel cætera animalia haberetis. Cui cum vos* brolia, *& in brolijs animalia onagris exceptis, habere, affirmarem. Ducam te, inquit, in noſtrum* Periuolium, *cuius magnitudinem, & onagros, ideſt, ſilueſtres aſinos, te vidiſſe miraberis*.

Porro huiuſmodi *brolia*, olim in Vrbibus, publice fuiſſe ad populi oblectationem, & pri-

uatim

uatim apud proceres voluptatis cauſa, notum eſt. Otho Morena Hiſtor. Laudenſ. pag. 18. *Quoniam ipſi ferè omnes mecum quoque in ipſo Brolio Epiſcopi, & alibi extra ciuitatem hoſpitati fuerunt.* Et pag. 84. *Eccleſia Sanctorum, qua eſt in capite* Broili.

Brolium igitur plantarium, ſiue ferarū ſeptum, etiam hortus. Moſchopulus. Hortus olerum, & arborum, videlicet Paradiſus, καὶ τὸ νεῶ κοινῶς λεγόμενον, περιβόλιον. En etiam hortus, *brolio* dictus, quod viri docti negant. Bened. Iouius Hiſt. Nouocom. *Huic Epiſcopo prædictus Henricus conceſſit Belitionam, Xenodochia, & alia Cænobia, neque non loca publica,* Brolium, *& Arenam. Eſt autem Arena &c. At* Broilum, *publicum fuit viridarium vbi Cænobium S. Claræ in* Broilo *nuncupatum.*

Sunt nunc Mediolani duæ inſignes Baſilicæ, altera S. Stephani, altera S. Nazarij, vtraque *in Brolio* dicta. Scilicet ibi conditæ, vbi brolia publica fuère. A *Brolio*, *Broletto*. duplexque pariter Mediolani, vetus, & novum, quod quidam parum apte, à *Buleterium*, deduxerunt: vulgo *Brouet*, in altero publica horrea, in altero forum mercatorum celebratur. Brixiæ etiam Broletto, in quo Prætorium.

Menagius *Brolium* à *Brogilo* factum credit, quæ vox in Capitul. Caroli M. extat. *Vt lucos noſtros, quos vulgo* Brogilos *vocat*. Vultq; à *Bro*, quod agrum ſignificat, factum, vnde Allobroges. Sed illud *Bro*, & *Brogilum* à *Brolio* contractum, & corruptum eſt, facili tranſitu *L* in *G*. vt filius, *filio*, *figlio*, & ſimilia.

At Venetijs *Broglio*, ambitum, ſiue honorum petitionem ſignificat: *& far broglio*, honores petere. Quia vt tradit Sanſouinus de Vrbe Veneta pag. 51. vbi nunc forum eſt, olim *Brolium*, ſiue nemus ſacrarum Virginum S. Zachariæ fuit, quod publice coemptum; Illuc quotidie patricij conueniunt, vt officijs humanitatis, retinendæ concordiæ, atque alternis obſequijs conciliandæ gratiæ, & petitionis ſtudio operam nauent. Erithræus ad illud Virgilij, *ſceleratum frigus* vbi Vrbium, & regionum proprias quaſdam loquendi rationes, rerumque priuata vocabula recenſet. *Quid illa* inquit *vox* Broio, *&* far Broio, *quæ Comitiorum frequens, & propria eſt, nonne mera Veneta eſt, apud nos nata, nobiſcum educata, & ſuperioribus annis à viridario quodam Principis ciuitatis, quod* Broilum *vocabamus, in Comitia translata?*

Quod ergo is locus vrbanæ ambitioni, precibuſque mutuis, ac prenſationi deſeruiret (non quod vt aliqui tradunt, illuc Senatores, de ſumma rep. acturi conueniant) mos obtinuit, vt *andare al broglio*, pro in forum deſcendere, *& far broglio* pro ipſo honorum ambitu acciperetur. *Porre il broglio*, eſt aliquem ambitui obnoxium eſſe. Imò *Brogliare*, & *imbrogliare*, & *imbroglio*, à petitorum æmulatione, negotiorum implicatione, togatorum ſtrophis, ac tricis nomen accepit.

Vt ad *Brolium* redeamus, quem locum arboribus conſitum fuiſſe dicebamus, ſiue hortum, ac viridarium circumquaque ſeptum, ideo Dantes vocem ad flores tranſtulit Purg. XIX. *E queſti ſette col primaio ſtuolo, Erano habituati, ma di gigli Di ſopra il capo non facean brolo.* ideſt liliorum coronam, vt ceteri non geſtabant. Vbi *Brolo* rem florentem, ac viridem Landinus interpretatur, idque lingua Longobardica: ſed vt diximus notatio Græca eſt. Idem Parad. XXVI. *Broglier*, pro commoueri, & concuti, corpuſque vibrare poſuit. *Taluolta vn animal couerto broglia, Si che l'affetto conuien, che ſi paia.* Quod frondes aura impulſæ moueantur: ita & primi parentis anima, lucis, qua circumfuſa erat, tremore, & vibratione, cupiditatem loquendi detegebat.

Ceterum, quia περίβολον, ſeptum dicebatur, ita etiam appellarunt loriculam, ſiue mœnianum, & coronam tectorum, ne lapſus in præceps eſſet, vt docuit Philander ad Vitru. L. VII. 1. Eamque idem Vitru. Circuitionem appellat L. X. 19. *Peribolum, loriculam, ſeptum in circuitu.*

BRONCO. V. *Brocca*. *Broncare*, impingere, ceſpitare. Non à pronicare, ſed à *bronco*, brachio arboris, ſiue trunco ſtipite, aut ſtirpe, & in ea impingere, & pedem offendere.

BRONTOLARE. Incondito murmure, ac compreſſo vocis ſono, conqueri, & ſtomachari. Victorius Var. L. XVIII. 14. putat à Βροντῇ tonitru. Verum *brontolare*, non eſt magno ſonitu, & clamore ſtrepere, ſed ſubmiſſa voce, & interdentes intercepta conqueri, ac muſſitare. Eſt igitur fictum a ſono aquæ bullientis, quo *Bro*, *bro* redditur. Vt *borbogliare*, & *borbottare*. Illud à murmure, ſiue murmurillo, *mormogliare*: hoc à balbutire, *balbettare*, *barbottare*. Achariſius hinc etiam *Rimbrottare* factum cenſet, quod eſt proprium mulierum cum marito iurgantium. Sed hoc eſt à *reimproperare*, hoc eſt imputare formam, dotem, & his ſimilia, veluti *reimputare*.

BRONZE. Veneti prunas appellant. Prunæ, prunitiæ, *bronze*. Germ. *brantz*, & *bruntz*, *Abrennen* comburere, à prunis. Inſubres *Borniſa*, prunitiæ, reliquiæ prunarum, & cinis è fauilla calens. Iordan. Veter. cap. 42. *A queſto male vale aſſai el citrangulo, e lumea, cotto in le bronze inchin à conſummatione.*

BRONZO. Æs. Vel à Germanico *Ertz*, quaſi Ænitium, ſiue æritium: vel à colore prunarum, vt ſupra diximus, *bronzo*, & *branzo* quaſi prunitium. Nam à cupro, aut fronte ducta notatio ipſo ære durior eſt. *Bronzino*, tum ahenum, tum pollubrum, ſiue aquamanile, etiam ex alia materia.

BRVCCIARE. Amburere, amburitare, *abbrucciare*, & *abbracciare*, *brucciare*, *bruſare*. Galli, *bruler*, non à Græco Βρύειν, neque à prunis, & *Brulotto*, nauis incendiaria. Inde *Bragia*, & *braſa*, prunæ accenſæ. Amburo, *abruſcio*, *bruſcio*, *brugio*, *braſo*, *bragia*, *braſa*, *Braſiera*, eſchara, foculus portatilis. Vel ab ardens, *arſa*, *braſa arſica*, *braſca*: vel à Germanico, *braten* torrere.

A *bragia* Florentini, *abbracciare*, incendere, & *abbrucciato*, accenſus, ignitus. Iidem à prunis, *abbronzare*, & *carni abbronzate* eius qui ſole coloratas, vſtas, & incoctas habet.

Sed *abbruſtiare*, & *abruſtire*, eſt, vſtulare, *ambuſtulare*, *broſtire*, *broſtolare*, quod Inſubres, *bruſattare*, aues pinnis nudatas, ad urendam plumarum lanuginem flammæ circumferre: item in peſtilentia veſtes, ac lignea inſtrumenta, lambentibus flammis luſtrare, & expiare.

BRVGHERA. apud Inſubres, Campi vepribus, ac dumis obſiti. Scalig. ex. XXXVI. ab Erica factum putat. Hoc enim eſſe *brucum*. *Sane* inquit *Lombardis brac, à noſtratibus vicinis* brecola, *à Rutenis, qui ſunt in Gallia*, Brughiera. Vt ſit veluti Ericarium. Veriſimilius tamen à Ruſcus, *bruſcus*, *brucus*. Pap. *Ruſcus fruticis genus ſpinoſum, vel vt alij dicunt, herba aſpera, alij lignum folijs ſpinoſum*. Et. *Ruſci arbores dura, aſpera virgulta*. Qualia nempe his locis enaſcuntur, quæ inde *Brughere* dictæ. Virg. Ecl. VII. *Horridior ruſco*. Et Georg. II. *Nec non etiam aſpera ruſci Vimina per ſiluam*. Voſſ. etym. de permut. lit. *Latinis quoque Bruſcus, eſt ex Ruſcus*.

BRVLLO. *brollo*. Depilis, ſiue depilatus. Dant. Infer. XVI. *Et ſe miſeria d'eſto loco ſollo Rende in diſpetto noi, e noſtri preghi, Cominciò l'vno, el triſto aſpetto, e brollo*. Landinus ſignificari ait pilis denudatum. Vnde *brollo* dici hominem bonis omnibus ſpoliatum. Quod certum eſt. Nam ſequitur, *Tutto che nudo, e dipellato veda*.

Hoc autem à glaber factum eſt, *glaber*, glabrulus (vnde glabellus) *brullo*, & *brollo*. Glaber læuis, & ſine pilis. Plaut. Aulularia. *Tu iſtum gallum glabriorem reddas mihi, quam volſus Ludius*. Ideſt Pantomimus, illi enim vulſi, & depilati, quia impudici. Nequaquam vt Nonius, quod in ludis pueri eſſent glabri, ac depiles propter ætatem. Vnde & Glabriones Aciliorum cognomẽ: & glabræ ſues apud Columellam: & glabreſcere area, cum herbis attritis, vel avulſis complanatur: item glabreta, loca ſatis, ſtirpibuſque nuda. Vt calueta vinea, Catoni & Plinio, in qua vites ſunt, ſed paruæ, raræque. Nam etiam Græci loca ſatis fruticibuſque nuda, phalacras, quaſi calueta appellant. Sic Barbarus Gloſ. in Plinium.

Ergo à glabro, & glabrulo, *brullo*, & *brollo*, etiam de eo cui pellis detracta eſt. Dant. Inf. XXXIII. *Verſo el graffiar: che tal volta la ſchiena, Rimanea della pelle tutta brulla*. Purg. XIII. *Et non per lo ſu ſangue e fatto brullo*. Translatè, ideſt eius ſtirps, & familia, omni decore, atque virtute nudata eſt, ac ſpoliata.

BRVLLO. Iuncus. Βρύλλον. Brullum. Meurſ. Lexico. Βύρλον Iuncus, pro Βρύλλον: hinc Βρυλλία, Naſſa, iunco, aut vimine contexta.

BRVNO. Obſcurum: ſubnigrum. Scalig. ex. CCCXXV. 17. Ὄρφνος, *non eſt ſolum vti dicebamus crepuſculum cum ſuo rubore, ſed etiam id in aere quod* brunum *vocant Thuſci, Germanica dictione* Brun. Sed hi *Braun* dicunt, Belgæ *bruin*. Inf. VII. *La ſconoſcente vita ch'i ſè ſozzi, Ad ogni conoſcenza hor li fà bruni*. Illud Virgilianum expreſſit. *Quos fama obſcura recondit*. Nam *Bruno* proprie cum cœlum appetente veſpera, obſcurari incipit: vnde *imbrunire*, veſperaſcere. Inf. II. *Lo giorno ſe n'andava, e l'aër bruno Toglieva gl'animal che ſono in terra Dalle fatiche loro*. Ideſt lucis, & tenebrarum confinium, ſiue expirantis diei dubius fulgor. Sed clarius quid eſſet *bruno* expreſſit. Inf. XXV. *Come procede inanzi dell'ardore, Per lo papiro ſuſo vn color bruno, Che non è nero anchora, el bianco more*. Frideric. de accipitr. L. II. 23. *Inueniuntur de diuerſo plumagio. Nam alij ſiunt bruni, tendentes ad nigredinem*. Turpinus in vita Caroli M. *Erat Carolus capillis brunus, facie rubeus*.

Sed quid vetat *Bruno* a prunorum colore deducere, qui ex albo, aut rubro, in nigredinem vergit? *Bruno* tamen etiam pro pullo ſumitur, ſiue atro veſtium colore, in luctu. *Veſtito à bruno*, Petrarcha. *Tutte veſtite à brun le donne perſe*.

Imbrunire l'arme eſt ita polire, atque in ſplendorem dare, vt quadam rutila nigredine fulgeant. Vnde fortaſſe *Brunia*, ſiue galea fuerit ſiue thorax, & lorica, de quo dubitat Voſſius, & loricam fuiſſe, animum inclinat.

BRVSCARE. V. *Brocca*.

BRVSCO. Acer. à labruſca, vite agreſti, eiuſque acri ſapore. Nec aliud aptius ſuccurrit. Inde *vino bruſco*, & ciborum acria, quod quodam acore pungant, & mordeant. Translatè

latè pro ſeuero, atque aſpero. Quod etiam Latini dixerunt. Cic. de offic. *Acres animaduerſores vitiorum: huomini bruſchi. Parlar bruſcamente*, aſpere atque irate obiurgare. Dant. Par. XVII. *Pur ſentirà la tua parola bruſca.*

BRVSTIA. Scopulæ tergendis veſtibus, & capillorum ſordibus pellendis, à Germanico *Bußlein*. Galli. *Brouſette.*

BRVTTO. Turpis, fœdus, deformis. Quidam à brutis animantibus deductum putant. Sed hoc aut ratione carentem ſignificat, vt ſunt animalia ἄλογα, aut ſtupidum, ac male ſanum, quales Latini *Brutos* dixerunt, vt illum populi Rom. liberatorem, quod ſtultitiam ſimularet.

Doctiſſimi Bocharti opinio acuta magis eſt, quam vera, qui à pice Brutia, *bruttare* Italis dici exiſtimat, pro inquinare. Quid enim eo opus eſt? *Bruttare*, eſt ab impurare, impuritare, *bruttare*, & *imbrattare*. Boccat. Nou. XV. 19. *Della bruttura della quale il luogo era pieno s'imbrattò. Imbratto*, colluvies, quæ ſuibus objicitur. Morg. translate. *E nel painol ſi tuffaua all' imbratto.* Pataf. *E ſia da polli imbratto.* Quoniam autem id ex Miſcellaneis, *imbratto*, pro confuſione. Ceterum Impuratus, impuritatus, *imbruttatus, bruttatus, bruttus.* Gloſ. *Impurata* ῥυπαρὰ, ἀκαθαρτοι. Terent. Phorm. *Impuratus me vt ille etiam irrideat?* Apul. L. I. Mileſiorum. *Quin abis, inquam, impurata beſtia, teque ad tui ſimiles muſculos recondis?* Brutta beſtia.

Prima notione *Brutto*, pro turpi fœdo & inquinato. *Brutto di fango, brutto d'inchioſtro.* Dant. Inf. VIII. *Dinanzi mi ſi fece vn pien di fango.* Mox. *Ma tu chi ſe, che ſi ſe fatto brutto?* Et paulo poſt. *Che ti conoſco, anchor ſie lordo tutto.* Et Inf. XVIII. eos deſcribens, qui alto ſterquilinio demerſi erant. *Perche ſe tu ſi ingordo, Di riguardar più me che gl' altri brutti? Bruttare*, & *imbrattare*. Boccat. II. 6. *A bruttarſi le mani del ſangue d'vn ſuo fante.* Et *bruttura* lordes, immunditiæ.

Vox poſtea ad deformes translata eſt, & pro turpi ſpecie, accepta: quod Græci δυσειδὴς. Gloſ. *Turpis* δυσειδὴς.

BVA. *boua*. Papulæ toto corpore ebullientes cum rubore, vt ex Plinio docet Turnebus L. XVII. 24. Plinij verba ſunt L. XXVI. 4. *Ebuli folia contuſa, & e vetere vino impoſita, etiam boam ſanat, id eſt rubentes papulas.* Barbarus Gloſ. in Plin. *Papulæ duorum generum ſunt Celſo Lib. V. Sauius eſt, quod agrium idest ferum dicitur: rubent vtroque per minimas puſtulas corpora, nominaturque Boa Plinio, à fimo bubulo, cuius litu maxime tollantur, vt hinc infantes pueri fortaſſe mala omnia Buas vocare doceantur.* Gloſ. *Bua* βρέφος. Vulcanius corrigit. *Bua* φωνὴ βρέφους. Vox infantium. Lucillius. *Inguen ne exiſtat, tama, papula, ne boa noxit.* Quæ vox hodie durat. *Hauer bue.* Inſubres *Bobà*, nempe à *boua*. Qui & morbus boum dicitur. Gloſ. *Boua*, νόσος Βοῶν: item crurum tumor ex Feſto.

Preterea *Bua* potum ſignificat, à puerorum voce, quam prima in infantia diſcunt, vt Scaliger ad Feſtum. *BV eſt bibere, vnde bua potus.* Nonius. *Buas potionem vocitant paruulorum.* Varro. *Cum cibos, ac potiones buas, ac papas vocent.* Lucil. L. VIII. *Cum vinulentas diceret, viníbuas deſignauit.* Veneti *Bombo* dicunt. Feſtus. *Imbutum eſt, quod cuiuſpiam rei ſuccum bibit: vnde infantibus, an velint bibere dicentes, Bu ſyllaba contenti ſumus. Voi bombo? E far vn brombo alla botte*, eſt aquam, aut vinum bulliens dolio infundere, vt imbibat, ſiue imbuatur, atque ex humore conſtipetur.

BVCA. *Buco*. à bucca. Inde pro quolibet foramine. Etiam pro fouea. Dant. Purg. XXI. *Già ſurto fuor dalla ſepulchral bucca.* Veneti *la buſa*, quod etiam à *fouea* fieri poteſt. Inde *sboccare*, cum tumor, in plagam aperitur: & de flumine cum erumpit, & diffunditur. Et *trabeccare* pronum cadere, hoc eſt in os, ſiue buccam. *Cadere bocconi.*

Ex *buca*, & *buco* factum eſt *bucato*, & *bugada*. Germanice *Bauche*, Galli *Buee*, Hiſpani *Buada*, quod etiam ab imbuo deduci poteſt, lintea aqua imbuta: ſed rectius, quia cum veſtimenta linea lauantur, lixiuium, per pannum minutis foraminibus compunctum, linteis ſuper funditur, & veluti colo ſaccatum: non quod è *buco*, ſiue foramine vaſis effluat. Qui pannus inde *Bucarato*, & *bugarolo*, dicitur, Hiſpanis *Colada*, hoc eſt colum, & colatorium; & ipſum lixiuium *la bugada*, & *far bugada* lintea dealbare: veſteſque recenter lotæ, *panni di bucato*.

At *Bucherame* genus veſtis ſtragulæ ex goſſyppio tenuiſſimæ appellatur, oculatim intextæ, rariore ſubtemine; Boccat. VIII. IV. *E poi vna coltre di bucherame Cipriano bianchiſſima.* Villan. X. 168. E l'altro *Palio di bucherame bambagino, che lo corſero le Meretrici dell'Oſte.* Veneti *Bocaſſino.*

Buccinolo, tubulus, arundo perforata, ſiue ſiue *buſa*, pars ſcilicet arundinis inter duo internodia. Vel quod perforata, vel quod inſtar buccinæ, aut paruæ tubæ ſit. Boccat. IV. I. *E poi quella meſſa in vno buccinolo di canna, ſollazzando, la diede à Guiſcardo.*

BVCCIA. Cutis, pellis. Folliculus, folliciũ, follu-

ſollicium, *buccia* & *buccia* proprie de florum cortice: item theca, ſiue ſiliqua leguminum, frumenti, vel lini, & cuiuslibet rei, quæ granum inuolutum continet.

Inde pro hominis pelle translatum à Dante Inf. XIX. *Qual ſole il fiammeggiar delle coſe vnte, Mouerſi pur ſu per l'eſtrema buccia*, ideſt pellis ſuperficiem. Landinus *buccia* appellat lini corticem exteriorem, ſiue ſolliculum: ad illud Infern. XXXIV. *A guiſa di maciulla. Maciulla, altrimenti, gramola chiamano vno inſtrumento, col qual frangono il lino, acciò che la buccia, e parte eſteriore ſi ſepari dal duro.* Clarius Dant. Purg. XXIII. pellem humanam *buccia* appellauit. *Pallida nella faccia, e tanto ſcema, Che dall'oſſa la pelle s'informaua; Non credo che così à buccia ſtrema Eriſiton ſi foſſe fatto ſecco, Per digiunar.*

BVCENTORO. Bapt. Pius vir vt illis temporibus apprime doctus, & Beroaldi præceptor, annotat. priorum Sylloge IV. cap. 9. loquens de nauigiis thalamiferis apud Strabonem, quæ Suetonius in Cæſare appellat Thalamega. *Sunt* inquit *Regiæ quædam naues, & pompaticæ, quibus reguli noſtrates vtuntur, tabulamentis prætoritijs. Has dictione ſignificantiſſima vernacula ſimplicitas* Bucentauros *appellat, à magnitudine: Græcis aſſuetis, rebus magnis* BV *ſyllabam præponere. Inde bupedes, exoletos, buſicos, mariſca, ficus, bulimos, maxima fames, bupina ſitis ingens.* Hoca Varrone Pius de R.R. Lib. II. 5. *Noui maieſtatem boum, & ab his dici pleraque magna, vt Βούπαιζον, Βούσυκα, Βουλιμον, Βοῶπιν.* Ita & Feſtus.

Cenſet ergo Pius primam Venetam Prætoriam Centaurum fuiſſe appellatam, à tutela, aut inſigni, vnde olim naues nomen accepiſſe notum eſt. Verum id potius Virgilii imitatione factum crediderim, apud quem in certamine nauium, Piſtris, Chimæra, Centaurus, Scylla. Deinde ad magnitudinem notandam particulam *BV* additam, *Bucentauro, Bucentoro.*

Quod mihi veriſimillimum videtur, cum huic opinioni ciuis Venetus doctiſs. adſtipuletur, cuius laborioſiſſimum Indicem in Virgilium habemus, *Nicolaus Rubeus*, ſiue vt illi magis placuit, *Erythræus*. Is ergo ad ea verba, *Centauro inuehitur magna*, ſic ait. *De huius Centauri nomine Veneti Ducariam ſuam nauem, pictura, auroque præfulgentem*, Bucentoro, *quaſi* Bucentaurum *appellant: BV, intenſiua particula adiecta, quæ ad exemplum Græcorum MAGNA, Epitethon Virgilianum expreſſit.* Hæc ille cuius Index in Maronem plus doctrinæ in receſſu habet, quam in fronte pollicetur.

BVCICARE. Commoueri, palpitare. Veneti, *bullicare*, à motu, & æſtu aquæ feruentis, ac bullis inde erumpentibus. *Bullicare, bullicicare, buccicare.*

BVDELLO. Botulus, botellus, *budello*, Gallice *Boudin*, nempe farcimen, quod botulum veteres vocarunt, vt Voſſius L. II. 2. & Salmaſ. de fœn. trap. p. 449. Inteſtina ſcilicet ſanguine farta & diſtenta. Feſtus. *Botulus, genus farciminis propter connexionem à bolis, ſic appellatur.* Tertullianus Apolog. *Inter tentamenta Chriſtianorum botulos, etiam ſanguine diſtentos admouetis.* Arnobius. *Vt ſpirulas, & botulos facerent, iſicia, caſtellamenta Lucanica.* Quibus pultes coronabantur, ac veluti vallabantur.

Quia igitur inteſtina farciebantur, inferior ætas, ipſa inteſtina, botulos, *butellos*, & *budelle* appellauit. Galli *Boyaux*. Ex qua voce fœdiſſimum conuicium in pæderaſtas, quod vt modeſte dicam hillas cædant. Quanquam aliqui Gallicum *Bougre* à Bulgaris fortaſſe inſontibus deducant: ſed ab eo quod innuimus, *Budellone*, D. in G. commutato. *Boyarius, bougrarius, bougre.*

Inſubres *Budello* pro puerulo, quod ferme iis inteſtinum procidat.

BVFFONE. Scurra, mimus. Huius vocis origo, non à bucca petenda eſt, quaſi, *buffoni* ſint buccones, vt Scipio Gentilis cenſet, ſed à *buſare*, quod eſt ſubflare, quod quidem fit buccas inflando, recipiendo ſpiritum, quem ſufflando emittimus. Vnde *buffoni* ſcurræ, quaſi ſufflantes, vel *ſufflones*, quod buccas inflarent, alapis excipiendis, quo validius ſonarent, vt Salmaſius ad Tertull. pallium: pag. 298. Adamantius Martyrius. *Buſô*, ὁ φυσίγνατος, ideſt *buccas inflans*, ſiue ſufflans. Quod nomen ranarum Imperatori Homerus impoſuit. Vnde & buſo Rana venenata, tumentibus buccis. Hinc Saccibucces ab Arnobio vocari idem obſeruat, qui buccas naturaliter tumidas & inflatas habent. *Hos diſploſis naribus, illos reſimos: nonnullos turgentibus malis, aut buccarum cumulatione ſaccibucces.*

Mirum autem eſt, viros doctos, cum *Buſare* dixerint, eſſe ore inſuflare, vel buccis inflatis inſuflare, maluiſſe à bucca, quam à *buſfare*, Buffone, & *beffa*, ſiue *buffa*, deducere.

Porro alapas turgentibus genis exceptas, ſcurrarum delicias fuiſſe, iam pridem doctis obſeruatum. Iuvenal. *Mamercorum alapas*, ideſt nobilium, qui ſcurræ facti, & mimum agentes, tumentes genas pulſandas præbebant. Mart. v. 62 *O quam dignus eras alapis Mariane Latini, Te ſucceſſurum credo ego Panniculo.* Quem ſcilicet Latinus mimum agens,

alapis

alapis batuebat. Idem L. II. *Os tibi pereiſum, quantum non ipſe Latinus Vilia Panniculi, percutit ora ſono*. Tertul. de ſpect. XXIII. *Placebit & ille, qui vultus ſuos nouacula mutat, infidelis erga faciem ſuam, quam non contentus Saturno & Iſidi, & Libero proximam facere, inſuper contumelijs alaparum ſic obijcit, quaſi de praecepto Domini ludat*. Nempe quia Dominus dixerat. *Si quis percuſſerit tibi maxillam, porrige illi & alteram*, quod ſcurræ faciebant. Arnob. L. VII. *Delectantur, vt res eſt, ſtupidorum capitibus raſis ſalapittarum ſonitu, atque planſu*. (Veneti ſalapicta, vn *Copritto*) Strepitu nempe reſonantium alaparum, tumentibus buccis inflictarum. Iidem Veneti, hoc percisi oris ludibrium, *far poſca*, appellant: ficta voce ex crepitu, qui incuſſa alapa, tumentium maxillarum, & labiorum colliſione exprimitur. Id viliſſimi homines, ac plagipatidæ exiguo pretio patiũtur. Procop. Anecdota. de Theodora. *Sic autem erat comparata, vt inflictas alapas tumentibus genis excipiens lepide quereretur, ac tam fuſe cachinnos tolleret*. Alemannus ibi adducit carmina Gregorij Nazian. *Proſpiciunt auidi colaphiſmata, queis ſibi malas. Dum retegunt illi, ſonitus, crepituſque cietur, Ex quo pro lacrymis oritur, geminuque cachinnus*. Iſidor. Gloſſar. *Alopus, qui propter mercedem alapas patitur*: forte *Alapoſus*. Quamobrem ipſa alapa, Hiſpanis *Buffetto*, & *buffettada*: A *buffettear*. Alapare Gallis propius originem, *souflet*, & *souffletter*, alapis obiurgare. Hiſpanis etiam *bofres*, & *polmones*: quod genæ inſtar pulmonum folliceut, cum alapæ inflictu, ſpiritum reciprocant.

Ex eodem *sbuffare*, pro iraſci, ſiue iræ ardore, atque æſtu proflare. Quia iratis buccę tument, & inflantur. Horat. Sat. L. I. *Quid cauſa eſt merito, quin illis Iupiter ambas, Iratus buccas inflet? Fare vn rebuffo*, irate aliquẽ obiurgare. *Sbuffare*, non iratorum modo, ſed dolentium, graui anhelitu ſpirare. Dant. Inf. XVIII. *Quindi ſentimmo gente che ſi nicchia Nell altra bolgia, e che col muſo sbuffa*. Landin. *Sbuffare* vehementer ſufflare. Quare cum iratus fremit, ac minatur, dicitur *sbuffare*.

Item *Rabuffare*. Idem Inf. VII. *Hor puoi figlio veder la corta buffa De i ben che ſon commeſſi alla fortuna, Perche l'humana gente ſi rabuffa*. Landin. *Buffa* vanitatem rerum humanarum interpretatur. Addit à Benuenuto, & Franc. Butrio exponi *Beffa*, ſiue irriſionem: ſed proprie Buffa, eſſe aerem, aut ventum (*vn ſoffio, vn boffo*) vnde *Buffettare*, ſufflare, & *sbuffare*, iraſci, ac minari: non tamen vt ipſe credit, verbis inflatis, & ventoſis, ſed genis

Adiicit, *Rabuffare*, eſſe res conturbare, ordinemque innertere, & confundere: & *Rabuffa*, cum verbis mentem alterius conturbamus. Vnde *la mente humana ſi rabuffa*, ideſt conturbatur, ac de ſtatu rationis deiicitur. Sed *fare vn rebuffo*, quid eſſet, iam diximus.

At *Rabuffare*, & *rabuffato*, de eo cui capillus inhorreſcit, & incompoſitus eſt. Cui ſcilicet capilli, ex metu, triſtitia, aut incuria, impexi, implexique, ac ſubrecti. Boccat. *Si miſe la mano ne capegli, e rabbuffatigli, e ſtracciatigli tutti*. Et alibi. *Lorenzo li apparue nel ſonno pallido, e tutto rabbuffato*. Quia ſic implexi, & conuoluti tument, ac veluti inflantur. Inſubres, *boſſi*, appellant capillos hinc inde ad tempora dependulos, ac ſpiſſiores, ac veluti globo tumentes. Et gallina *boſſa*, cui plumæ denſiores circa roſtrum attolluntur, & in rotundum cumulantur.

Ergo *Buffa* apud Dantem, pro vento ſiue aura, recte exponitur, qua nihil inanius, & fugacius. Nam *Bufera* apud eundem, ventus, ac turbo. *La Bufera Infernal, mena li ſpirti con la ſua rapina*.

Sed vt in viam redeamus, à *Buffone*, *Buffa*, & *Beffa*, pro ludo, iocoque, techna, ac deceptione. Dant. Inf. XXII. *Irato Calcabrino della Buffa*, quod Cantico ſequenti, *Beffa*, appellat. *Queſti per noi ſono ſcherniti, e con danno, e con beffa, Si fatta, ch' aſſai credo che lor noi*. Pro ludo ac re nullius momenti. Boccat. *Che tutte le dolcezze del mondo ſono vna beffa, à riſpetto di quello &c.* Villan. VIII. 70. *Si che il gioco da beffe, auenne col vero*. Hinc *beffare*, & *beffeggiare*, *e farſene beffe*, illudere, deridere, contemnere, ſubſannare: & *beffardo* deriſor, ſubſannator. Morg. XI. *E sbuffan beffe, con iſcherno, e ſcorno*.

Buffa etiam pro ſuperiore galeæ parte, vel à *buccula*, vel quod ſit caſſidis ſpiramentum, qua flatus trahitur, ſiue ſufflatur. Demum Veneti *Buffas* appellant teſſeras ex vna tantum parte notis compunctas, (Inſubres à candore *farinacei*) vel à Germ. *Burfel*, vel quia cum ſine punctis cadunt luſorem ludunt, ac fruſtantur.

Eſt ergo *Buſo* Latina vox, licet tantum pro rana venenata in vſu ſit. Sic Veneti appellant lagenam vitream, rotundam ac ventrioſam, vt facilius aquæ innatet, refrigerando vino, quod etiam doctiſſimo atque amiciſſimo Fr. Redio apud Menagium placuiſſe, gaudeo. Inſubres *gotto*, nam gutti balneares rotundi, ac tumentes, vt in veteribus monumentis videre eſt. Sed *gotto* Venetis eſt cyathus. Nec mirum, cyathus enim rotundus, ac tumens, nempe à κύω, vterum geſto.

BVFFETTO. Abacus : menſa ſuſtinendis lageris, & poculis. Germ. *Beffet*, & *credentz*, *credentztiſch*. V. *Abaco*. Sed *pan buffetto*, ſpongioſum Itali appellant, quod tumeat.

BVGNONE. Βυβὼν. Proprie tumor inguinum. Turneb. L. xv. 15. ex Lucilio. *Inguen ne exiſtat, papulæ, tama, ne boa noxit. Videtur inguen pro inguinis tumore poſuiſſe qui βυβὼν à Græcis dicitur* : Barbarus Gloſ. in Plin. *Bubones abſceſſus ſunt circa inguen maxime, à quo & nomen vitio. Nam & inguina ipſa Græci Bubones vocant. Vulgo quoque noſtri collectiones, & inflammationes eius partis inguinarias appellant*. Eadem repetit Salmaſ. ad Traged. Herodis p. 213. Gloſ. Βυβὼν. *Inguen*.

Hinc & *Buganze* tumor, qui ex frigore in calcaneis oritur, quem Latini *pernionem* dixerunt. Poteſt etiam *Bugnone*, à Panus *panione* deduci. Vide *Panocchia*, qui eſt bubon ex lue Venerea.

BVGIA, Mendacium. Futilia. *Bugiardo* : Futiliator. Nam futilis eſt loquax. Feſtus. *Futiles dicuntur, qui ſilere tacenda nequeunt, ſed ea effundunt*. Sic & vaſa futilia à fundendo vocata. Luatius in Statium, poſtquam explicauit quale eſſet vas, quod futile dicebatur, ſubiicit. *Vnde homo commiſſa non retinens futilis dicitur*. Sic & Seruius, & alij.

At Terentius in Eunucho, vas futile intelligit plenum rimarum. Ita Papias. *Futilis, inanis, vacuus, loquax, dictus à vaſis fictilibus, quæ caſſa, (quaſſa) & rimoſa non tenent, quæ immiſeris*.

Ergo initio futilis pro loquaci cuncta effundente, mox pro mendaci, vt verum illud ſit, in multiloquio non deeſſe mendacium, Nonius. *Effutire cum mendacio dicere*. A futile, futilia, *bugie* Et futilis, ſiue futiliarius, inania, & falſa loquens, *bugiaro, bugiardo*. Et *bugire*, mentiri. Dant. Purg. xviii. *Quaſi che viue (e certo i' non bugio)* non mentior.

Futilia, inania, vana. Apuleius. *Leuis homo, futilis, ac rimarum plenus*. Atqui vanitas pro mendacio Latinis dicitur. Cicero de offic. 1. *Sordidi etiam putandi, qui mercantur à mercatoribus, quod ſtatim vendant. Nihil enim proficiunt, niſi admodum mentiantur : nec vero quidquam eſt turpius vanitate*, ideſt mendacio. Et Lib. iii. *Quod ſi vituperandi, qui reticuerunt, quid de iis exiſtimandum eſt, qui orationis vanitatem adhibuerunt?* Tacitus xiii. *Manifeſtus vanitatis*. ideſt, mendacii. Tuſcul. iii. *Cedat veritas vanitati*. Ita vanus, mendax. Virg. 1. Georg. *Sed illos, Expectata ſeges vanis eluſit ariſtis*. Vnde annus, & fundi mendaces. Idem vtrumque coniunxit. *Nec ſi miſerum Fortuna Sinonem Finxit, vanum etiam, mendacemque improba finget*. *Vanam fidem* idem dixit, pro falſa, ſicut Ouidius, *Lingua vana mendacia*. Futilis igitur, ſiue vanus, & futiliator, *bugiardo*. Cicero 1. de nat. *Futiles, commentitiaque ſententiæ*.

At BVGIA, Gallicè *Bougie* pro minuta cerea candela, ſiue lino cerato, Bochart. de Phen. colon. L. 1. 25. factum cenſet ex Vrbe *Bugia* in Africa pellium, & ceræ mercatu nobili. Nos indidem, argenteum inſtrumentum, quo ipſa candela in ſacris legenti admouetur *Bugia* appellamus.

BVIO. Obſcurum: à Græco φαιὸς, fuſcus, ſubniger. Nam à πυῤῥὸς, burrus, *buio* fieri non poſſe inde patet, quod πυῤῥὸς eſt *Ruſſus, rubricus, rufus*, vt Gloſſæ veteres. Propriè φαιὸς inter album, & nigrum medius. Codinus p. 27. Τὸ φαιὸν ἐστι μέσον λευκοῦ, καὶ μέλανος : Sed etiam pro pullo, ac nigro, vt φαιὸς ἐσθὴς, reorum veſtis, qui pullati. Ferme pro obſcuro, & tenebris obſito. Dant. Inf. iii. *Finito queſto la buia campagna, Tremò ſi forte*. Boccat. iii. 8. *Et erami conuenuto mangiar al buio*. Et alibi. *Di buia notte era il Cielo*. *Abbuiare*, obſcuritatem inducere.

A Buio, φαιὸς, factum eſt *Bao*, infantium terriculamentum, quo minamur venturum ſpectrum obſcurum, & atrum, ſiue dæmonē. Vel fictum à *Bau*, *Bau*. Inſubres. *Brutto babao*. Etruſci Baco, Baco. Boccat. *Hora vdiamo noi, & vediamo chi ti ha fatto* Baco. Laber. 41. *Si và chiudendo la faccia à guiſa delle femine, che volendo far paura à bambini, ſi coprono il volto, e dicono* Bau Bau. At *Baco, & Bachi*, apud eoſdem ſignificat vermes, qui præcipue pueros infeſtant. Forlaſſe vtrunque à Græco Βαυκαλίζειν, & Βαυκαλᾶν, & Βαυβᾶν. Licet enim Caſaubonus ad Theoph Charact. nutricum carmen ſoporiferum, ſiue nęnia ii interpretetur ex Heſychio & Euſtathio, potuit tamen ex eo dici, quod infantibus terrendis, cum quieſcere nollen, *Bau*, aut *Baco* dicerent.

Ceterum à φαιὸς Hiſpani *Feo* dicunt. *Fea come la noche*. ideſt fuſca, ſiue atra noctis inſtar. Sed Vulcanius ad Gloſſarium p. 6. à fœdo deducit.

BVLA. Milii, ac panici purgamentum. Apluda, *apula, pula, ſpula, & bula*. Id inter verba deſita, & inuſitata poſuit Gellius Lib. 11. 7. *Cum dicere vellet, inopi quendam miſeroque victu viuere, & furfureum panem eſitare, vinumque eructum, & fœtidum potare, Hic inquit* Eques Romanus, apludam edit, & flocces bibit. *Legerat autem ille Apludam veteres ruſticos frumenti furfurem dixiſſe*. Plin. L. xviii. 10. *Milij, & panici, & ſeſama purgamenta*

menta Appludam *vocant*, *alibi alijs nominibus*. Dictam autem Apludam putant, ab applodendo, quod propter tenuitatem, eſt enim minutiſſima, ſpiritu deiiciatur. Næuius. *Nehercle apluda eſt hodie, quam tu nequior*. Apluda, *bulà*. Vnde fortaſſe Veneti *Bulo* appellant hominem ignavuum, ac nihili, qui tamen ſe ferocem faciat, atque inani minarum tumultu ſtrepat: vnde *bulade*, & *buleria*.

Bula etiam frula dicitur. Vnde *frullone* cribrum, quo furfures, & apluda excernitur, quod Apludarium, *apludone*, frullone, vt ſupra notauimus. Item *Spula*. Vita Nicol. Laurentii. *Faremo come fao la treſcatore dello grano, la ſpulla, e le ſcorze voite, manna allo viento, la vacca* (baccas, grana) *nette ſe ferma per ſi*.

BVGLIA. Turba hominum ſe comprimentium. Quæ & *folla*, à fullonibus pannos ſtipatos in lauando prementibus, & pedum inſultu purgantibus. *Folla*, *fullia*, *bulia*, *buglia*. Item *folto* pro denſo, & *frotta*, *follitata*, *farigatta*, *furegada*, pro tumultu, ac turbæ concurſatione, populique denſò agmine, & conſtipata multitudine. Vide & *ſcompiglio*, *ſcombuglio*, vnde & *buglia* formari potuit.

BVLLICAME. à bulliendo, ſiue à bullis, quæ ex ſcaturigine exiſtunt. Dant. Inf. XII. *Soura vna gente che in fin' alla gola, Parea che di quel Bulicame vſciſſe*. Landinus dici ait aquam omnem, quæ ex venarum ſcaturigine erumpat, & Viterbij balneum *Bullicame*, appellari. Villan. L. I. 51. de Viterbio loquens: *Per cagione de' bagni, ch'eſcono dal Bullicame*.

BVLLINO. Galli *Burin*. Scalpellum, ſiue verruculum, quo aurum atque argentum celatur. A veru, *verucolino*, *bullino*, & *burino*, Non enim adduci poſſum, vt credam, eſſe à ſcalpro, vel à *buttare*, quod eſt pulſare. Si autem à ſcalpro, rectius ita formaretur. Scalpellum, ſcalpulum, *ſcalpulinum*, *pulinum*, *bulinum*. Sed non ſatisfacit.

BVRATARE. V. *Abburratare*.

BVRCHIO, Genus nauis onerariæ minoris, vehendis lignis, vino, & id genus mercibus. Dant. Inf. XVII. *Come tal volta ſtanno à riua i burchi, Che parte ſono in aqua, e parte in terra*. Quod remulco per flumina trahantur. Remulco, *remurchio*, *reburchio*, *burchio*. Remulcare à Græco ῥυμουλκεῖν, proprie remigando e ſcapha grandiorem nauem trahere, vt Cæſar. L. III. ciuil. *Nauem ſubmerſam remulco, multiſque contendens funibus eduxit*. Et remulcare, eſt funibus, equo, aut mula nauem aduerſo flumine trahere. Scaliger ad illud Feſti ex Plauto. *Naue agere oportet quod agas, non ductarie*. Naue *inquit* eſſe, cum nauis remigio, aut ventis agitur, ductarie, cum funibus aduerſo amne, quod vocant ῥυμουλκεῖν; Auſonius Moſella. *Tu duplices ſortite vias, & cum amne ſecundo Defluis, vt celeres feriant vada concita remi, Et cum per ripas nuſquam ceſſante remulco Intendunt collo malorum vincula nautæ*.

Ab ἕλκω, ἑλκέω, & ἑλκύω, quod eſt traho, *Helciarij*, qui naues funibus trahunt. *Tiradori*, & Olcas, nauis oneraria: nec alia dictione *Burchio* exprimerem, quam *Olcadis*: & *Burchiello*, *Olcadium*. Minus nauigium cubiculatum, ſiue vt cum Suetonio loquar Thalamegum. Martial. L. IV. 64. *Quem nec rumpere nauticum celeuſma, nec clamor valet helciariorum*.

Ita & Ολκεῖον lignum in infima nauis parte prope carinam, cui funis tractorius religatur; & Ὁλκοί, machinæ quibus naues ſubducuntur. Poſtremo *Alzana* Venetis, funis ductarius, ſiue chorda helciaria.

BVRELLA. Dant. Inf. XXXIV. *Non era caminata di Palagio L'a v'erauam: mà natural burella*. Landin. locum anguſtum & obſcurum interpretatur: vnde Florentiæ appellari *Burella* anguſtum callem non longe à Prætorio. Videtur tamen eſſe ſolum ſabulo, & glarea aſperum, atque inæquale, ſaburra, *ſaburella*, & *burella*.

BVRLARE. Ludere, illudere. Pila, pilula, *pirola*, *pirolare*, *borlare*, & *burlare*. Plaut. Captiu. *Enimuero Dî nos, quaſi pilas homines habent*. Et ideo Pertinax quod multis fortunæ caſibus exercitus fuiſſet, fortunæ pila vocabatur, vt tradit Victor.

Vel igitur à ludo pilæ, quam ludentes verſant, & iactant quo lubet: vel à pilis Compitalitiis, quas ex Feſto notum eſt effigies viriles fuiſſe, & muliebres, ex lana Compitalibus in Compitis ſuſpendi ſolitas.

Inde etiam *burlare*, pro iactare, & abiicere. Dant. Inf. VII. *Gridando perche tieni, e perche burli?* Landinus ait eſſe verba auari prodigum arguentis, quod res ſuas iactet, ac profundat: vt pila iactatur. Inf. XI. *Biſcazza, & fonde la ſua facultate*: profundit, ac veluti domo exigit.

Borlare de pila, & qualibet re rotunda, & globoſa, quæ voluitur. *Borella* pila lignea. *Bori*, & *borelli*, ligna rotunda. *Borlare giù*, Inſubribus, deuolui. *Barottola*, trochus: pila, *pallota*, *pallotola*, *barottola*. *Trottolo* idem, trochulus, & *Pirlo*, *pirla*, à pilula, ſiue pirolando.

BVRRATO. *Burrone*. Dant. Inf. XII, *Cotal di quel burrat'era la ſceſa*. Landin. profundam foſſam ſignificare ait, quaſi barathrum. XII.

Lo gitto giuſo in auel alto burrato. Idem ibi interpretatur flumen, quod quia in anguſta, & profunda valle fertur, ripas; ſiue crepidines altiores habet. Videtur à vorago, Pap. *Vorago, profunditas, abſorbitio, barathrum.*

BVSCA. Feſtuca, *fuſca, buſca, feſtucello, fuſcello,* minima quoque res leuiſſima, ſtipula, Germ. *ſtupfel,* minutæ, ac tenues teſſerulæ è ligno præciſæ, item palearum fragmina.

Tirare la buſchetta; genus ſortitionis, cum duæ ſtipulæ, aut ſurculi inæquales primoribus digitis comprimuntur, vt ſortiens alteram educat. Etiam *bruſcolino,* quod vel à *buſca,* vel à *fraſca, bruſca, bruſcolino,* vel à *fuſcello, fuſcelino.*

BVSCARE. Hiſpani pro quærere, inueſtigare, fortaſſe à *boſco, boſcare,* venari ſiluas agitare, translatum pro indagare. *Andare in buſca,* inueſtigare: niſi eſt ab æruſcare. Itali etiã pro inuenire, *buſcarſi vn padrone,* Menagius ab *expiſcari,*

BVSECCHIE. *Buſecche;* Inteſtina. Quidam quod *buſa* ſint, ideſt perforata, inania, & vacua. Boccat. VI. 10. *Doue gl'huomini e le femine vanno in zoccoli ſu pe' monti, riueſtendo i porci delle loro buſecchie,* Sed eſt ab Iſicium, *buſicium, buſecchio.* De *Iſicio* Turn. in Varronem. *Inſicia, ſic Varro ſcribit, alÿ Iſicia.* Ἰσι. κοι *Græci, &* Ἰσίκια *vocant.* Vnde *ſalcizza,* Vide, quaſi ſalſum Iſicium, vt Voſs. L. I. 7. Acron in Horat. Lib. II. ſat. 4. *Hilla eſt diminutivum à poſitiuo hira, & ſignificat inteſtinum ſalſum, vel vt alÿ dicunt, fartum ſalſicium.*

Sed Hira proprie, & Hilla inteſtinum ſignificat, non inteſtinum ſalſum, Feſtus. *Hira, quæ dimminutiue dicitur Hilla, quam Græci dicunt* νῆστιν, *inteſtinum eſt, quod ieiunum vocant,* Petronius. *Sed veluti tabes tacitis concepta medullis Intra membra furens hiris latrantibus errat.* Nonius. *Hillas, inteſtina veteres eſſe dixerunt.* Laberius. *Lambit item hillam coeus; ſi lumbum aduſſit, flagris caditur.* Idem Catulario. *Neue aliter hunc pedicabis, quomodo video adoleſcenti noſtro cadis hillas.* Ab Hira igitur, quod eſt inteſtinum *hiritium,* & *Iſicium, Buſiccium.* BV. autem, vt alias diximus particula intenſiua, quæ magnitudinem denotat, vt *Buſicium,* ſit Inteſtinum magnum. Quæ plebis Mediolanenſis ganea, & deliciæ, vulgato exterorum conuicio, quo *mangia buſecca,* appellantur, Iiſdem *Buſecca piena,* botulus ſanguine diſtentus; & *ſalcizza* inteſtinum ſalſum, ſiue ſalita carne fartum.

BVSSARE. Pulſare, & pultare; pro percutere. *Dare delle buſſe.* Vulgus Inſubrum *Poggiare,* verberare, percutere, pulſare, *poſetare,* *poggiare.* Hiſp. *Empujar, Buſſar la porta;* nam pulſare eſt ſæpius pellere, quod aliis indicatum.

BVSTO. Truncus corporis. Non eſt opus è Germania *Bruſt,* aduocare, nam *Buſto* eſt *Fuſtis,* truncus, pars craſſior arboris, ramis, & cacumine deciſo, ſiue truncato: inde pro corpore, ſiue corporis parte infra caput. Cicero pro Roſcio. *Nemo enim illum ex trunco corporis ſpectabat, ſed ex artificio corporis æſtimabat.* Lucilius. *Caput collo ſuſtentatur, truncus ſuſtinetur à coxendicibus.* Præcipue pro corpore ſine capite. Gloſ. Κορμὸς ἀνθρώπου. *Truncus.* Virgil. *Iacet ingens litore truncus Avulſumque humeris caput, & ſine nomine corpus.* Suet. Galba, *Caligula caput, & ceterum truncum ſepelit.*

Fuſtis, & ſtipes, & truncus idem. Fuſtis, *fuſto, buſto.* Inde *Buſto,* pro parte corporis infra caput, ſiue pro pectore. Dant. Inf. XVII. *Et arriuò la teſta el buſto.* Etiam *Imbuſto* Villan. I. 57. *E tagliata la teſta del B. Miniato, per miracolo di Chriſto con le ſue mani la riduſſe al ſuo imbuſto.* Inde *Buſto* thorax, ſiue pectoris tegmen, præcipue in muliebri veſte. Et *Buſto della ſtatua,* quæ ſine capite. *Fuſto.* Dant. ibidem. *E d'vn ſerpente tutto l'altro fuſto:* ideſt reliquam corporis partem. Inde *fuſtone, & cuſtone* caulis, ſiue thyrſus olerum, & braſſicarum: & contra *Torſo* pro pectore. Morgant. *Vn occhio haueа nel petto à mezzo il torſo. In mezzo del fuſto, ò del buſto.*

Idem etiam *Caſſo.* Dant. Inf. XII. *Io vidi genti che di fuor del rio Tenean la teſta, & anche tutto il caſſo.* Et Purg. XXIV. *Fin che ſi sfoghi l'affollar del caſſo.* Inf. XX. *Come il viſo mi ſceſe in lor più baſſo, Mirabilmente apparue eſſer trauolto, Ciaſcun dal mento al principio a Caſſo.* Vel igitur à Caudex, *Caſſo;* nam Caudex truncus. Gloſ. Κορμὸς ξύλου, *Codex, Caudex,* Κορμὸς ἀνθρώπου. *Truncus.* Vel translate à *Capſo,* quæ vox Latina eſt, & parietem craticium, aut vallum, & ſeptum ſignificat, vt Salm. ad Hiſt. Aug. p. 165. Nam Feſtus *Capſum,* animalium conſeptum explicat, & Velleius, *Incluſa capſo animalia* dixit, pro ſepto, aut ſtabulo, ſiue mandria. Atque ita pectus *Caſſo,* quod coſtarum ſerie tanquam ſepto muniatur.

Sicut igitur *buſto,* & pro pectore, & pro eius integumento, ſiue thorace, ita & *Caſſo,* & *Caſſetto* Venetis pro eodem tam muliebri, quam virili. Bucolica Menonis. *Ne mai el caſſetto te s'he deszulò,*

A *Capſo* Florentini *Caſſaro,* & *Caſſero,* exteriorem munitionem appellant, ſiue ſeptum circa arcem: ſicut *Caſſaro di galea:* primum

trabium,

Digitized by Google

trabium, ſiue coſtarum contextum. Ita Iſidoro. *Capſum carruca vndique contexta.*

BVTTARE. Iacere, iactare. Expellere, expulſare, *expultare, buttare. Buttare la balla.* Martial. XIV. 46. *Pila trigonalis. Si me nobilibus ſcis expulſare ſiniſtris Vtere, ſi neſcis ruſtice redde pilam.* Inde Botto, & *botta* pro ictu. Frideric. de accipitr. Lib. I. 27. *Deſcendit ab illo loco, qui dicitur impulſarium alæ, & Gallicè dicitur* le bout, *vſque infertus.* Lib. II. 48. *Quam iuncturam quidam vocant humerum, & alij* Butum *alæ dicunt.* Galli *Bout* ſcopum ad quem ſagittæ expelluntur. *Botto* pueri appellant nucem grandiorem, quo reliquas nuces caſtellatas deiiciunt. *Vna botta,* vna vice, vno ictu. Pulſus æris campani, *Botto,* & *Botto. Dare i botti,* eſt vltimo ſigno æris citati populum ad ſacra vocare. *Buttare giù, buttare à terra,* impellere, ac diruere. Inſubres, *Buttar ſu* vomere, ſurſum expellere. Arbores etiam *buttare* dicuntur, cum germinant, ſiue pullulant, & *rebuttare,* repullulare, quod germen, ac flos, expellitur, vnde *Bottoni*: vt Menagius cenſet, & ad eorum ſimilitudinem, globuli, quibus veſtimenta nectuntur. Vide *Botte.*

BVTTERATO. Culus facies veſtigiis papularum, ſiue variolarum interſtincta eſt; quaſi *Bucherato,* quod cicatrices paruorum foraminum ſpeciem referant. Veneti non inepte *Tarmato,* quod veluti à tineis vultu eroſo, & compuncto ſit. Qualem pugilum faciem à ceſtuum incuſſu deformatam poeta Græcus in Anthologia eleganter deſcripſit.

BVZZOLATO. Bucellatum eſſe panem militarem, qui & nauticus, ſiue *biſcoctus,* inde dictum, quod eſſet bucéea, ſiue bucella, viri ſummi docuerunt, Turnebus, Caſaubonus, Salmaſius, alii. Ammianus Lib. XVII. *Viginti dierum frumentum ex eo, quod erat in ſedibus conſumendum, ad vſus diuturnitatem excoctum,* Bucellatum *vt vulgo appellant, humeris impoſuit libentium militum.* Conſtantinus περὶ Θεμάτων, Βουκελλος τὸ Κριβαλλίουδὲ Ψωμίον καλεῖται. Vbi notandum *Bucellum,* ſiue *Bucellatum* appellari fruſtum, ſiue bucellam, in circulum, ſiue coronam compactum, quales noſtri *buzzoladi*: Inſubres *Bicciolani,* panes bucellani. Vopiſcus in Aureliano. *Coronas eum feciſſe de panibus, qui nunc ſiligniei vocantur.* Vbi Salmaſius eundem panem gradilem dictum docet, quod in Theatri gradibus populo diſtribueretur. Cum igitur panis ille *bucellatus* in modum circuli, ſiue coronæ factus eſſet, obtinuit, vt etiam ita appellaretur, piſtoris dulciarij opus addito melle, aut ſaccaro, Nunc panis nauticus *biſcoctus,* in oblongam bucceam formatus eſt. Germani *Bretzel* Veneti *brazzadello,* quod armillam ſiue brachij aureum circulum referat, quaſi *Brachialetto.*

A *Bucellato* Veneti, circulum, ſiue coronam hominum, *Bozzolo* appellant, quod in orbem conglobentur.

La gitto giuſo in quel alto burrato. Idem ibi interpretatur flumen, quod quia in anguſta, & profunda valle fertur, ripas; ſiue crepidines altiores habet. Videtur à vorago, Pap. *Vorago, profunditas, abſorbitio, barathrum.*

BVSCA. Feſtuca, *fuſca, buſca, feſtucello, fuſcello*, minima quoque res leuiſſima, ſtipula, Germ. *ſtupfel*, minutæ, ac tenues teſſerulæ e ligno præciſæ, item palearum fragmina.

Tirare la buſchetta; genus ſortitionis, cum duæ ſtipulæ, aut ſurculi inæquales primoribus digitis comprimuntur, vt ſortiens alteram educat. Etiam *bruſcolino*, quod vel à *buſca*, vel à *fraſca*, *bruſca*, *bruſcolino*, vel à *fuſcello*, *fuſcelino*.

BVSCARE. Hiſpani pro quærere, inueſtigare, fortaſſe à *boſco*, *boſcare*, venari ſiluas agitare, translatum pro indagare. *Andare in buſca*, inueſtigare: niſi eſt ab æruſcare. Itali etiã pro inuenire, *buſcarſi vn padrone*, Menagius *ab expiſcari*,

BVSECCHIE. *Buſecche*; Inteſtina. Quidam quod *buſa* ſint, ideſt perforata, inania, & vacua. Boccat. VI. 10. *Doue gl'huomini e le femine vanno in zoccoli ſu pe' monti, riueſtendo i porci delle loro buſecchie*, Sed eſt ab Iſicium, *buſicium*, *buſecchie*. De *Iſicio* Turn, in Varronem. *Inſicia, ſic Varro ſcribit, alij Iſicia.* Ἰσίκια Græci, & Ἰσίκια vocant. Vnde *ſalcizza*, Vide, quaſi ſalſum Iſicium, vt Voſs. L. 1. 7, Acron in Horat, Lib. II. ſat. 4. *Hilla eſt diminutiuum à poſitiuo hira, & ſignificat inteſtinum ſalſum, vel vt alij dicunt, fartum ſalſicium.*

Sed Hira proprie, & Hilla inteſtinum ſignificat, non inteſtinum ſalſum. Feſtus. *Hira, quæ dimminutiue dicitur Hella, quam Græci dicunt* νῆστιν, *inteſtinum eſt, quod ieiunum vocant*, Petronius. *Sed veluti tabes tacitis concepta medullis Intra membra furens hiris latrantibus errat.* Nonius. *Hillas, inteſtina veteres eſſe dixerunt.* Laberius. *Lambit item hillam coeus; ſi lumbum aduſſit, flagris caditar.* Idem Catulario. *Nunc aliter hunc pedicabis, quomodo video adoleſcenti noſtro cadis hillas.* Ab Hira igitur, quod eſt inteſtinum *hiritium*, & *Iſicium*, *Buſiccium*. BV. autem, vt alias diximus particula intenſiua, quæ magnitudinem denotat, vt *Buſicium*, ſit Inteſtinum magnum. Quæ plebis Mediolanenſis ganea, & deliciæ, vulgato exterorum conuicio, quo *mangia buſecca*, appellantur, Iiſdem *Buſecca piena*, botulus ſanguine diſtentus: & *ſalcizza* inteſtinum ſalſum, ſiue ſalita carne fartum.

BVSSARE. Pulſare, & pultare: pro percutere. *Dare delle buſſe*. Vulgus Inſubrum *Poggiare*, verberare, percutere, pulſare, *poſſare*, *poggiare*. Hiſp. *Empujar*, *Buſſar la porta*: nam pulſare eſt ſæpius pellere, quod aliis indicatum.

BVSTO. Truncus corporis. Non eſt opus è Germania *Bruſt*, aduocare, nam *Buſto* eſt *Fuſtis*, truncus, pars craſſior arboris, ramis, & cacumine deciſo, ſiue truncato: inde pro corpore, ſiue corporis parte infra caput. Cicero pro Roſcio. *Nemo enim illum ex trunco corporis ſpectabat, ſed ex artificio corporis æſtimabat.* Lucilius. *Caput collo ſuſtentatur, truncus ſuſtinetur à coxendicibus.* Præcipue pro corpore ſine capite. Gloſ. Κορμὸς ἀνθρώπου. *Truncus*, Virgil, *Iacet ingens litore truncus Auulſumque humeris caput, & ſine nomine corpus.* Suet. Galba, *Caligulæ caput, & ceterum truncum ſepelit.*

Fuſtis, & ſtipes, & truncus idem. Fuſtis, *fuſto*, *buſto*, Inde *Buſto*, pro parte corporis infra caput, ſiue pro pectore. Dant. Inf. XVII. *Et arriuò la teſta el buſto*: Etiam *Imbuſto* Villan. I. 57. *E tagliata la teſta del B. Miniato, per miracolo di Chriſto con le ſue mani la riduſſe al ſuo imbuſto.* Inde *Buſto* thorax, ſiue pectoris tegmen, præcipue in muliebri veſte. Et *Buſto della ſtatua*, quæ ſine capite. *Fuſto*. Dant, ibidem, *E d'vn ſerpente tutto l'altro fuſto*; ideſt reliquam corporis partem. Inde *fuſtone*, & *cuſtone* caulis, ſiue thyrſus olerum, & braſſicarum: & contra *Torſo* pro pectore. Morgant. *Vn occhio hauea nel petto à mezo 'l torſo. In mezzo del faſto, ò del buſto.*

Idem etiam *Caſſo*. Dant. Inf. XII. *Io vidi gente che di fuor del rio Tenean la teſta, & anche tutto il caſſo.* Et Purg. XXIV. *Fin che ſi sfoghi l'affollar del coſſo.* Inf. XX. *Come il viſo miſceſe in lor più baſſo, Mirabilmente apparue eſſer trauolto, Ciaſcun dal mento al principio a' Caſſo.* Vel igitur à Caudex, *Caſſo*: nam Caudex truncus. Gloſ. Κορμὸς ξύλου, *Codex*, *Caudex*. Κορμὸς ἀνθρώπου, *Truncus*. Vel tranſlate à *Capſo*, quæ vox Latina eſt, & parietem craticium, aut vallum, & ſeptum ſignificat, vt Salm. ad Hiſt, Aug. p. 163. Nam Feſtus *Capſum*, animalium conſeptum explicat, & Velleius, *Incluſa capſo animalia* dixit, pro ſepto, aut ſtabulo, ſiue mandria. Atque ita pectus *Caſſo*, quod coſtarum ſerie tanquam ſepto muniatur,

Sicut igitur *buſto*, & pro pectore, & pro eius integumento, ſiue thorace, ita & *Caſſo*, & *Caſſetto* Venetis pro eodem tam muliebri, quam virili. Bucolica Menonis. *Ne mai el caſſetto se t'he deszulò*,

A *Capſo* Florentini *Caſſaro*, & *Caſſero*, exteriorem munitionem appellant, ſiue ſeptum circa arcem: ſicut *Caſſaro di galea*: primum

trabium,

Digitized by Google

trabium, ſiue coſtarum contextum. Ita Iſidoro. *Capſam carruca vndique contexta.*

BVTTARE. Iacere, iactare. Expellere, expulſare, *expultare*, *buttare*. *Buttare la balla*. Martial, XIV. 46. *Pila trigonalis. Si me nobilibus ſcis expulſare ſiniſtris Vtere, ſi neſcis ruſtice redde pilam.* Inde *Botto*, & *botta* pro ictu. Frideric. de accipitr. Lib. 1. 27. *Deſcendit ab illo loco, qui dicitur impulſarium alæ, & Gallicè dicitur* le bout, *vſque inferius.* Lib. 11. 48. *Quam iuncturam quidam vocant humerum, & alij* Butum *ala dicunt*. Galli *Bout* ſcopum ad quem ſagittæ expelluntur. *Botto* pueri appellant nucem grandiorem, quo reliquas nuces caſtellatas deiiciunt. *Vna botta*, vna vice, vno ictu. Pulſus æris campani, *Butto*, & *Botto*. *Dare i botti*, eſt vltimo ſigno æris citati populum ad ſacra vocare. *Buttare giù*, *buttare à terra*, impellere, ac diruere. Inſubres, *Buttar ſu* vomere, ſurſum expellere. Arbores etiam *buttare* dicuntur, cum germinant, ſiue pullulant, & *rebuttare*, repullulare, quod germen, ac flos, expellitur, vnde *Bottoni*: vt Menagius cenſet, & ad eorum ſimilitudinem, globuli, quibus veſtimenta nectuntur. Vide *Botte*.

BVTTERATO. Cuius facies veſtigiis papularum, ſiue variolarum interſtincta eſt; quaſi *Bucherato*, quod cicatrices paruorum foraminum ſpeciem referant. Veneti non inepte *Tarmato*, quod veluti à tineis vultu eroſo, & compuncto ſit. Qualem pugilum faciem à ceſtuum incuſſu deformatam poeta Græcus in Anthologia eleganter deſcripſit.

BVZZOLATO. Bucellatum eſſe panem militarem, qui & nauticus, ſiue *biſcoctus*, inde dictum, quod eſſet buccea, ſiue bucella, viri ſummi docuerunt, Turnebus, Caſaubonus, Salmaſius, alii. Ammianus Lib. XVII. *Viginti dierum frumentum ex eo, quod erat in ſedibus conſumendum, ad vſus diuturnitatem excoctum*, Bucellatum *vt vulgo appellant, humeris impoſuit libentium militum*. Conſtantinus περὶ Θεμάτων, Βύκελλος τὸ Κρικελλιοειδὲς Ψωμίον καλεῖται. Vbi notandum *Bucellum*, ſiue *Bucellatum* appellari fruſtum, ſiue bucellam, in circulum, ſiue coronam compactum, quales noſtri *buzzoladi*; Inſubres *Bicciolani*, panes bucellani. Vopiſcus in Aureliano. *Coronas eum feciſſe de panibus, qui nunc ſiliginei vocantur.* Vbi Salmaſius eundem panem gradilem dictum docet, quod in Theatri gradibus populo diſtribueretur. Cum igitur panis ille *bucellatus* in modum circuli, ſiue coronæ factus eſſet, obtinuit, vt etiam ita appellaretur, piſtoris dulciarij opus addito melle, aut ſaccaro. Nunc panis nauticus *biſcoctus*, in oblongam bucceam formatus eſt. Germani *Bretzel* Veneti *brazzadello*, quod armillam ſiue brachij aureum circulum referat, quaſi *Brachialetto*.

A *Bucellato* Veneti, circulum, ſiue coronam hominum, *Bozzolo* appellant, quod in orbem conglobentur.

Digitized by Google

C A.

CACCA. Vox puerilis. A Græco Κακκᾶ: vnde Latinum. Ariſtoph. Pace. Ἀπὸ μὲν κάκκης τὴν ῥῖν' ἀπίσχου, *Ab oleto nares abſtine*.

CACCIA. Venatio. *Cacciare*, Venari. Siluius à *caſſibus*: Bouillus à *quaſſando*: ineptè. Menagius, à captare feras. Vnde Captio, & captura, pro venatione. Gloſ. Θήρα, *Captatio* Θηρευτής, *Captator, Venator*. Horat. Sat. I. 2. *Leporem venator vt alta In niue ſectatur, poſitum ſic tangere nolit: Captat, & apponit*.

Rectius tamen videtur ab Agere, *agitare, exagitare, cacciare*, agitare feras; Germani *Iacht* ab agendis feris. Nam *Cacciare* etiam de aliis rebus extra venationem ſumitur, quibus *Captare* non conuenit. Vt agere equos, armenta, *Cacciare è Caualli*: Agere animam, edere, emittere. *Cacciare vn chiodo*, agere clauum. *Cacciare via*. *diſcacciare*, exigere, expellere: *Cacciare fuora*. Dant. Inf. VII. *E la parte ſeluaggia Caccierà l'altra*. XI. *Biſcazza, e fonde la ſua facultate*. prodigit, foras exigit; Galli *Chaſſer* agere, & aliquid agere ante ſe: *Chaſſer hor* foras agere, eiicere: *chaſſer paiſtre* paſtum agere.

Eſt igitur proprie feras in fugam agere, ſiue fugientes inſectari. At Galli *Cacher* dicunt claudere, abſcondere. Agere in latebras; *Cacciare vn chiodo*, eſt agere clauũ, aut aliud, intra parietem, aut tabulam, abſcondere, & intra illud occultare. Translate pro claudere. *Cachet* ſigillum, quo literæ obſignantur, & clauduntur.

Quod autem *Cacciare* pro venari, ſit ab *agitare*. Papias. *Venor, Venatur: feras agitat*. Idē, *Venatorum quatuor ſunt officia, Veſtigatores, indicatores, alatores* (agitatores) *preſſores*.

Ceterum *Caccia* in ludo pilæ, dicitur nota, ſiue meta, vltra quam pila agenda, ſiue expellenda eſt. *Deue eßer cacciata*.

CACITÀ. Morbus mulierum mamillas infeſtans. Creſcent. Lib. III. 8. *Il loro impiaſtro* (fape) *è buono alla poſtema delle poppe delle donne, è alla cacità: cioè congelatione del latte in quelle fatta*. Lac coactum, *coacitum, cacitum*. Veneti. *Cetole, cacitule, cetule*.

CADVNO. *Cadauno*. Quotus quiſque. Quotus vnus. Florentini *Catuno*.

CAFFO. Numerus impar vnde ſit quærant acutiores: mihi tam ignotum eſt, quam quod Inſubres pro eodem dicunt. *Hoſpo. Giocare à pari, & hoſpo*. Ludere par impar.

CAGLIO. *Caggio*. Coagulum: coactum, quactum. Iſidor. XX. 2. *Quactum, dictum quaſi coactum, id eſt coagulatum. Captas enim ſecum alias ſpecies coagulat*. Nam Coagulum à coagendo, ſiue cogendo. Inde vnà *Caggiata*. Inſubres *Giuncata*, quod iuncea fiſcella ferme cogatur. *Squagliare* liqueſcere, excoagulare. Hinc fortaſſe *Cagliare* animo deficere, conſternari. Quod metu cor, & ſpiritus coguntur, & comprimuntur.

CAGNAZZO. Dant. Inf. XXXII. *Poſcia vid' io mille viſi cagnazzi fatti per freddo: Onde mi vien riprezza, E verrà ſempre de gelati guazzi*. Landin. *Per freddo grinzi, come di cani*. Quia cum canes irritantur, & ringunt, rictum contrahunt: quod faciunt homines frigore vexati, & ideo *Cagnazzi*, à ſimilitudine. Ringens autem *Grinza*, eo quod rictus in rugas contrahitur: vnde & *Grinze*, pro rugis, & *vecchia grinza*, cum ſe cutis arida laxat, criſpa, & rugoſa. Fronte anilibus rugis arata. Declamat. Quintil. *Appoggiata la grinza boccia à gli ſpogliati oſſi di carne*. *Raggrinzare*. Creſc. Lib. V. 1. *Ragrinzar le foglie, & appaſſarle*. Bocc. Filoc. L. IV. 34. *Ciaſcun oſſo pingena in fuori la raggrinzata pelle*. Et *Raggricciare*: & *Griccia*, Senenſes torue aſpicere, ſiue ſupercilium contrahere, & frontem adducere, non à rictu, ſed à fronte corrugata, ſiue *grinza*. Hoc autem non à Crinitus. Nam *Grinza* eſt ruga etiam in veſtibus.

CALAFATTARE. Veneti dicunt nauium rimas ſtupa obducere, ſiue ſtipare. Galli *Calfeutrer*. Menagius à Germanico *Calefater*, idque ſignificare hiantia committere, & ſolidare, & à Iunio deduci à καλαφάτης.

CALAMARO. Atramentarium. Proprie theca calamorum. Martial. XIV. 19. *Theca calamaria. Sortitus thecam calamis armare memento*. Valla Eleg. Lib. I. 6. *Calamarium quidam vſurpant pro theca vbi calami reconduntur, ſed quia hoc tempore plerique penna ſcribunt* (non calamis, ex harundine) *poteſt etiam dici pennarium*, pennarolo. Verum quia hæc theca ferme annexa eſt vaſculo atramenti, inde vox Atramentario indita eſt. Gloſ. Καλαμάριον, *Atramentarium*. Voſſius in Etymol. Calamarium dictum putat, quia in eo tingeretur calamus: ſed illud verius eſt. Quemadmodum autem veteres ab atro liquore, quem ſepia emittit atramentum ſepiam dixerunt, vt Perſius *Infuſa vaneſcat ſepia*

pia

pia lympha: ita è conuerſo Veneti, ſepiam, ſiue lolliginem, *Calamaro* ab atri liquoris ſimilitudine appellant.

CALAMITA. Magnes; Pyxis nautica. Ex multis doctorum coniecturis illam præfert Menagius, quæ eſt Fornerij. Hic Lib. xi. Ydrographiæ cap. 1. ſcribit hoc vocabulum à Gallis proditum, & ſignificare ſpeciem cuiuſdam ranæ viridis. Nam ante vſum acus nauticæ, morem fuiſſe, vt duabus ſtipulis, ſiue feſtucis magnes adderetur, intra vas vitreum aqua plenum, vbi ſtipulæ fluitabant, natabantque inſtar ranæ. Idque confirmat Vgonis Bertii poetæ Galli auctoritate. Cuius verſus hic adſcribam,

Vn arte font qui meptir ne puet
Par vertù della Marinette
Vne pierre laide, & noirette,
Ou le fer volontiers ſe joint,
E ſi regarde le droit point,
Puiſche l'eguille l'à touchee,
Et à vn feſtù l'ont fichee
En l'iau le mettent ſans plus
Et li feſtus li tiens deſſus
Puis ſe torne la pointe tute
Contre l'etoille, ſi ſans doute
Que ja per rien ne fauſſera
Ne Mariners n'en doutera.

Ranam autem quandam Calamiten à Plinio dici conſtat, Sed non vnum occurrit, quod huic ſententiæ opponatur, Primo quod Galli magnetem, non Calamitam, ſed *Aimant* appellant, quia ferrum amet, & ad ſe pelliciat. Deinde cur rana pronatante ponitur? Cur non piſcis, & quicquid denique innatat? Tertio cur tantum rana calamites in hunc vſum? Nunquid ceteræ natare neſciunt? Logi. Si igitur verum eſt, quod de ſtipulis traditur ab hoc ipſo *Calamita* nomen accepit. Nam calamus non ſolum arundinem ſignificat, ſed frumenti culmum, ſiue ſtipulam, & auenam. Virg. 1. Georgic. *Aut tenues fœtus viciæ, triſtiſque Lupini, Suſtuleris fragiles calamos, ſiluamque ſonantem*, Vnde veteres Grammatici grandinem *Calamitatem* dictam putarunt, quod ſit calamorum imminutio. Donatus ad illud. *Noſtri fundi calamitas. Proprie* inquit, *calamitatem ruſtici grandinem dicunt, quod comminuat calamum, hoc eſt culmum, ac ſegetem.* Inde etiam *Culmen*, proprie ſtramineum teſtum à culmis, hoc eſt frumenti calamis. Seruius Ecl. 1. *Ideo culmina dicta, quia veteres de culmo ædificia contegebant.* Culmus καλάμη. Gloſ. *Culmus* καλάμη, ϛάχυς, ideſt ſpica, ſiue frumenti calamus. Ita calamus pro fiſtula ex culmis frumentorum. Virg. *Tenuem auenam vocat*. Seruius. *Tenui auena; culmo, ſtipula vnde ruſtici cantare conſueuerunt.* Alibi. *Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen.* A ſtipulis itaque igitur, quibus magnes addebatur feſtucis, & calamis, *Calamita* nomen inuenit.

CALANDRA. Alaudæ ſpecies. Id aliqui à *Coridalus*, alij à *Canadrion* deducunt. Sed hæc auis ab alauda diuerſa. Ergo à *Galerita*, ſic dicta, quod plumeam criſtam in capite habeat, ſicut galeæ militares. Veneti *Capellua*, veluti pileo inſignitam. De Galerita fuſe Voſſius in Etymologico.

CALAPPIO, *Cappio. Cabbio*. Copula, nodus. Vel à laqueo, collaqueo, *calappio*, vnde *calappiare*, illaqueare, & *ſcalappiare* laqueum exuere. Vel à Capulum, *cablo*, *calabbio*, *cabbio*. Iſidor, L. 2. 16. *Capulum, funis, à capiendo dictum, & quod indomita iumenta comprehendantur*,

Proprie tamen *Cappio*, & *Cabbio*, eſt funis nodus, ſiue copula, cum funis ita duplicatus nectitur, vt altero capite tracto, ſoluatur, quod in nodo, qui *Groppo* dicitur, non euenit, Atque ita à ſtricto nodo diſtinguitur.

Galli *Chables*, quod Bouillus à Camelo factum putat, fune nautico ſiue rudente. Quem ſequitur Menagius, qui *Capulum* à *cabulum*, id autem à κάμιλος per *l*. ex Rhodigino L. vii. 18. Veneti *Cao* pro fune nautico, ſiue anchorario vſurpant, vel à *Capulo*, vel à *Camelo*, *Cablo*, *capo*, *cao*. A quo Caotortæ, familia vetuſtiſſima, quæ olim Caloprinorum dicebatur. In cuius Inſignibus gentilitijs, Leo viſitur, veluti coronam geſtans: ſed illa eſt funis nauticus in orbem compactus (*Caotorto*) vt me docuit Paulus ὁ μακαρίτης, eloquentia, auctoritate, & antiquitatis ſtudio, non eius modo familiæ, ſed totius reip. lumen longe clariſſimum.

CALARE. Demittere, à Græco χαλάω; quod eſt laxo, ac remitto; item demitto, depono. Gloſ. χαλῶ χαλάω. *Laxo, demitto*. Turneb. Lib. xxiv. 25. apud Vegetium cap. 46. L. vlt. Colatorios funes corrigit *chalatorios*, & explicat, quibus antennæ attollitur, & demittitur. Idem Veget. L. iv. 23. *Aliquanti centones, & culcitas, funibus chalant*. Gloſſæ, *Rudentes* χάλοι.

Proprie cum aliquid è loco ſuperiore fune demittitur. Exempla congeſſit Hen. Stephanus. Act. Apoſt. Cap. 9. διὰ τοῦ τείχους χαλάσαντες ἐν σπυρίδι: demiſerunt per murum in ſporta, *Lo calarono*: χαλάζειν anchoram, velum, demittere. Poſtea omiſſam eſſe aſpirationem notat, & pro chalare, Gallice factum *Caler*.

Calaſtre, appellantur tigna, quæ doliis ſuppo-

ſupponuntur ex eadem origine. χαλαςηοί, quod ſinuari, & demitti poteſt. Propriè trabes, & phalangæ, per quas in cryptas vinarias dolia, & vegetes demittuntur; ex quo etiam tigna, queis dolia in cellis fulciuntur *Calaſtre* ſunt appellata.

A CALARE, pro deficere, in menſura, ac pondere, imminui, & mancum eſſe, diuerſæ originis eſt, Nam *Calo* contractum eſt ex inæquali, pondere, aut menſura. Inæquale, *calo*, *calo*. *Calo dell'oro*, *calo di bronzo*. Item *miſura che cala*. Latini iniquam dixerunt. Perſius 1. *Seſe aliquid credens, Italo quod honore ſupinus, Fregerit heminas Areti Ædilis iniquas*. Vbi Cornutus. *Qui ſe putat honoratum eſſe, & incomparabilem, propterea quod meruit dignitatem adilitiam, in aliquo oppido Italia, fracturus inaquales menſuras, ideſt minora vaſa*. Iuvenal. Sat. x. *Et de menſura ius dicere, Vaſa minora* (inæqualia) *frangere pannoſus vacuis Ædilis Vlubris*. In pondere nummus decreſcit, & ideo bilancis non eſt æquamentum. In panno vlna deficit, *cala vn brazzo*, ad æquam menſuram vlna deeſt: ob vlnæ defectum inæqualis eſt menſura. Inde etiam SCARSO, nempe decreſcens. *Il panno ſcarſo*, cui deeſt ad iuſtam menſuram, Ita & nummorum, & alterius rei pondus decreſcens, & inæquale, *è ſcarſo, e cala*. Dantes tranſlate Purg. x. *E ciò fecer li noſtri paſſi ſcarſi*: ideſt breues, & rari vt Landinus. Item *Scarſo* pro illiberali, & immunifico, qui in largiendo reſtrictior. Quanquam alij ab exparcus: ſed illud rectius. Hinc etiam fortaſſe *Scarſella*, ſacculus, ſiue crumenta breuior, & ſtrictior. Hæc non ita omnibus nota ſunt.

A *Calare*, quod eſt decreſcere, imminui, *Calia*, dicitur ſcobs auri, ſiue minutiſſima ramenta, quæ dum elaboratur, inde deteruntur, quod pondus decreſcat, *Cali*. Inde Veneti *Caija*, hominum nauci, & nullius pretij appellant. *Calia* etiam *Tara* dicitur, à terendo, ſiue ſcalpelli attritu.

CALCA. Multitudo conſtipata, ac turba ſe premens, quæ & *folla* à fullonibus, veſtimenta inſultu cogentibus. Boccat. L. 1. *Colla maggior calca del mondo da tutti fù andato à baſciarli i piedi*. Hiſpani *Apretura* à premendo.

CALCOLE. Inſtrumenta lignea texentium, quibus alternatim depreſſis, & erectis telæ licia, inſerendo radio aperiuntur, & clauduntur, quod pedibus calcentur. Latini *Inſilia* ab inſultu dixerunt. Lucilius. *Inſilia, ac fuſi, radij, ſcapique ſonantes*. Boccat. VIII. 9. *Hor che menar di calcole, e di tirar le caſſe à ſe, per far il panno ſerrato?*

CALCOLO. Ratio putata, & *calcolare*, rationem ſubducere; à more quo olim calculis in ſupputatione vtebantur: *rem ad calculos reuocare*, & *calculos ponere*. Quod eſt peruulgatum.

CALDO. Calidum, caldum, quod Latinis etiam vſurpatum. Gel. L. XIX. 4. *Quanis frigoris ſanguinem, caldoremque omnem, de ſumma corporis cute depellat*. Et infra. *Caldor in vltima coactus*. Hinc *Caldara*, *Caldaia*, ahenum, quo aqua calefit. Calidarium, & olla calidaria, & vaſa caldaria apud Vitruuium.

CALERE. Bembus Aſul. p. 23. *Et albergare, & gioire ſono Prouenzali, &* Calere *altresì. D'intorno alla qual voce eſſi haueano in vſanza familiariſſima, volendo dire, che alcuno, non curaſſe di che che ſia, dire che eſſo lo poneua in non* calere, *oueramente* à non cale, *ò anchora* à non calente. Sed dictio Latina eſt, vt omnes ferè è Prouincia aduectæ, & valet, non curare, (aſpera in liquidam conuerſa) ſiue curam mittere. Achariſius, à *Calere*, quod tibi non calet, ſiue in hoc non ſis calidus. Quem nuperi ſequuntur. Malim tamen à non curare. Dant. Inf. XII. *E quei accorto gridò, corri al varco, Mentre ch'en furia, è buon che tu ti cale*. Curam tui habeas, ſerues te. Et Inf. XIX. *Se di ſaper ch'io ſia, ti cale tanto?* Tantum tibi curæ eſt. Purg. XXX. *Si poco à lui ne calſe*. Et XXII. *Haucan paruta Di non caler*. Land. non curare. Quod expreſſit Inf. IX. *Mà fè ſembiante d'huom cui altra cura, Stringa, & morda. Li cagli d'altro*. Galli *Chaloir*. *Non ſe chaloir de rien*. Hiſpani, *Tener cura, hazer caſo*. *Metter in non cale, traſcurare*.

CALLE. Callis, ſemita, & trames anguſtus. *Calle* Venetijs, viæ admodum anguſtæ. Et *Caleſelle*, quaſi *Callicula*, quæ vox etiam vile ſcortum ſignificat, in angiportis, & in plano proſtans, iiſdem *Calcſella* ſponda lecti interior, ac parieti propior, Inſulares, *La ſtretta del letto*, anguſta ſemita, inter thorum, & parietem.

Inde *Calla*, & *Callaia*, pro aditu anguſto. Dant, Purg. XXV. *Così entrammo noi per la callaia*. Ideſt ſcalarum aditum, & *Callaiola* rete, quod apertæ ſepi excipiendis feris obtenditur.

Achariſius inde *Chiaſſo*, & *Chiaſſolino* dictum putat pro ſemita anguſtiſſima. Boccat. II. 5. *Egli erano in vno chiaſſetto ſtretto (come ſpeſſo tra due caſe vediamo) ſopra due trauicelli, tra l'vna caſa, e l'altra, poſte alcune tauole confitte, che quello Chiaſſolino dalla ſtrada chiudeua*. Quod indicat potius à claudendo, & clauſtro factum eſſe. *Clauſtro, claſto, chiaſſo, chiaſſetto*, pro angi porto, aut ſemita, quæ exitum non habet. Et quia in his ferme dio-

bolares

bolares lupæ habent, *Chiaſſo* pro lupanari accipitur.

CALMA. Serenitas, tranquillitas maris. Non eſt opus tranſpoſitione à μαλακός. Eſt quidem Græca dictio, ſed à Γαλήνη. *Serenitas, Galena, calua, & calma.* Feſtus. *Fluſtra dicuntur, cum in mari fluctus non mouentur, quam Græci μαλακίας vocant.* Alij codices Γαλήνην.

CALMA vero, inſitio, & *incalmare*, à calamo dicta eſt, ſiue clauola, quæ arbori inſerirur. Varro de R. R. L. 1. 39. *Vt ſit de tenero ramo ex vtraque parte æquabiliter præciſum, quas alij clauolas, alij taleas appellant.* Ita, & Inoculatio, *A occhietto.* In Iudicio Regis Clotharij apud Bignonum pag. 109. *Vel vineas deplantaſſent, aut calmas rapiſſent.*

CALOTA. Tegmen ſemirotundum capiti ad preſſum, quod ferme ſub pileo geſtatur, qualis Hebræorum mitra. Dhueſius, à Calantica, quæ & *Calautica, Calota.* Id quidem tegumentum capitis muliebre, ſed etiam ad viros translatum, vt *Cuffia* vtriq; ſexui communis. Ferme ex aluta, vt non inepte illud Martialis vſurpari poſſit, iſtos caput calceatum habere.

CALPESTARE. Calce premere, ſiue calce pinſitare, *peſtare. Scalpitare.* Dant. Inf. XIV. *Perch' è prouide à ſcalpitar lo ſuolo, Con le ſue ſchiere.* Boccat. 11. initio. *E le rugiadoſe herbe con paſſo lento ſcalpitando. Calpeſtio,* pedum crepitus. Idem v. 9. *Sentì vn gran calpeſtio di gente andare.* Quod & *Scalpiccio* IX. 1. *Sentì vn gran ſcalpiccio, che Rinuccio co' piè facea.* Præcipue de equis, qui & *Zappare* dicuntur, cum vngula veluti terram fodiunt.

CALVGINE. Auiũ plumea lanugo. Squama, ſquamula, *ſqualugo, calugo, calugine.* Squamulæ *ſcagne;* Et *Calugimoni,* pennæ erumpentes, *ſcaglioni,* Inſubres, *ſcalchioni*, e *ſcolchioni.* Vnde Veneti pilos ſub axillis, tetrumque virus inde emanans, hoc eſt tragum, ſiue trucem hircum, valle ſub alarum, vt ait poeta habitantem, *Scalcio* appellant.

CALZE. *Calzette, Calzoni,* Calceus, & caliga. Et calceum quidem pedum integumentum, Romanorum proprium fuiſſe, itaut totum pedem tegeret, atque inuolueret, ac ferme ad medium crus pertineret, & per hoc à ſoleis, ſandalijs, crepidis, quæ plantam tantum tegerent, habenis, & obſtragulis in ſuperiori parte religatæ, diſtinctum, viri doctiſſimi pridem obſeruarunt, & nos non pauca in Analectis diſputauimus,

Nullum præterea Græcis, ac Romanis diu fuiſſe tibialium, fœmoralium, & braccarum vſum, niſi in ægrotis, apud quos faſciæ crurales, ac fœminales fuiſſe ſatis demonſtratum eſt. Poſtquam autem tibialia, ac fœmoralia in vſum venère, & à barbaris braccæ acceptę ſunt, *Calcette,* & *calzoni,* & *braghesse,* ſunt appellatæ, Iſtæ à braccis, quaſi *braciſſa*, illæ à calceis, & à *Caliga*, quod ſcilicet Calcei, vt diximus bonam cruris partem obuelarẽt, Cũ ſcilicet initio iuncta pedulibus tibialia, tibialibus fœminalia, ſiue femoralia, & braccæ annexæ eſſent, & quidem corpori adpreſſæ, qualiter nos pueri indutos ſenes ridebamus, & *braghette, & braghettoni* Inſubres vocant, duratq; hodie etiam in infantium tibialibus, iunctim fœmora quoque operientibus, quæ pariter *braghette* appellantur.

Et pro calceo quidem hodie *Scarpa* dicimus, de qua ſuo loco. Sicuti Etruſci *Calzare.* Boccat. III. 1. *Nonne potetti à pena pagar i calzari.* Ruſtici in Inſubria, *Colzeri.* A calceo, *calcette, & calzoni*, quod olim iuncta eſſent, & calceus tibiatim veſtiretur, ſicut tibię integumentum, *calza, & calcetta*, ita fœmorum, *Calzone.*

Græci recentiores Κάλτζαι. Curopalata de veſtitu Imperatoris. Αἱ Κάλτζαι κόκκιναι. Interpres *Caligæ coccineæ.* Vertendum erat braccæ, vel fœmoralia coccinea. Nam ſequitur Ὑποδήματα, ideſt calcei. Recte Iunius Italicum eſſe notat, *Le calze.* Alibi καλτζαι ἀέριναι: aerei coloris.

Ceterum *Tirare le calze* dicuntur morientes, quod eſt crura, & calces extendere, Perſ. *In portam rigidos extendit calces.* Ruſtici Patauini: *tirare le siacche, & slacchetti.* Græci ἀποσκαρίζειν, pedes iactare, ſiue calces extendere. 1. Iudicum. cap. 4. de Iaele impacto in tempus clauo Siſaram interficiente. *Infixit clavum in capite eius: ille autem ἀπεσκάρισε, καὶ ἀπέψυξε,* ideſt vt Budæus, animam efflauit *ſubſultando, & pedes iactando.*

Incalzare eſt inſectari, & calce calcem premere.

CAMAGLIO. Loricæ ſumma ora. A maculis inſtar retium. Lorica *Maglio,* & *giacco di maglia* dicitur: ſed eius pars, qua collum & humeri teguntur, denſioribus maculis ſtipata *Camaglio* dicitur, quaſi commaculis ſpiſſioribus denſata. Ea autem ferme auro & gemmis ornabatur, vnde gemmæ ipſe *Camei,* & *Camaini,* gemmarum ſcalptores. Hiſpani *Camafeo* gemmam ipſam dicunt. Menagius quaſi *Capomaglia.*

CAMBIARE. *Cangiare,* Permutare. *Cambire.* Dictio Latinis vſitata, vt docet Alciatus Parerg. 1. 45. Apuleius in Apologia. *Tu num habeas ad agrum colendum, an ipſe mutuarias operas cum vicinis tuis cambias, neque ſeto, neque laboro.* Priſcian. L. X. 2. *Cambio*, ἀμείβομαι.

βομαι

BRONZO. Æs. Vel à Germanico *Erts*, quaſi Ænitium, ſiue æritium: vel à colore prunarum, vt ſupra diximus, *brontz*, & *brantz* quaſi prunitium. Nam à cupro, aut fronte ducta notatio ipſo ære durior eſt. *Bronzino*, tum ahenum, tum pollubrum, ſiue aquamanile, etiam ex alia materia.

BRVCCIARE. Amburere, amburitare; *abbrucciare*, & *abbracciare*, *brucciare*, *bruſare*. Galli, *bruler*, non à Græco Βρύειν, neque à prunis, & *Brulotto*, nauis incendiaria. Inde *Bragia*, & *braſa*, prunæ accenſæ. Amburo, *abruſcio*, *bruſcio*, *brugio*, *braſe*, *bragia*, *braſa*, *Braſiera*, eſchara, foculus portatilis. Vel ab ardens, *arſa*, *braſa arſica*, *braſca*: vel à Germanico, *braten* torrere.

A *bragia* Florentini, *abbracciare*, Incendere, & *abbrucciato*, accenſus, ignitus. Iidem à prunis, *abbronzare*, & *carni abbronzate* eius qui ſole coloratas, vſtas, & incoctas habet.

Sed *abbruſtiare*, & *abruſtire*, eſt, vſtulare, *ambuſtulare*, *broſtire*, *broſtolare*, quod Inſubres, *bruſattare*, aues pinnis nudatas, ad urendam plumarum lanuginem flammæ circumferre: item in peſtilentia veſtes, ac lignea inſtrumenta, lambentibus flammis luſtrare, & expiare.

BRVGHERA. apud Inſubres, Campi vepribus, ac dumis obſiti. Scalig. ex. XXXVI. ab Erica factum putat. Hoc enim eſſe *brucum*. *Sane* inquit *Lombardis brac*, *à noſtratibus vicinis* brecola, *à Rutenis*, *qui ſunt in Gallia*, Brughiera. Vt ſit veluti Ericarium. Veriſimilius tamen à Ruſcus, *bruſcus*, *brucus*. Pap. *Ruſcus fruticis genus ſpinoſum*, *vel vt alij dicunt*, *herba aſpera*, *alij lignum folijs ſpinoſum*. Et. *Ruſci arbores dura*, *aſpera virgulta*. Qualia nempe his locis enaſcuntur, quæ inde *Brughere* dictæ. Virg. Ecl. VII. *Horridior ruſco.* Et Georg. II. *Nec non etiam aſpera ruſci Vimina per ſiluam*. Voſſ. etym. de permut. lit. *Latinis quoque Bruſcus*, *eſt ex Ruſcus*.

BRVLLO. *brollo*. Depilis, ſiue depilatus. Dant. Infer. XVI. *Et ſe miſeria d'eſto loco ſollo Rende in diſpetto noi*, *e noſtri preghi*, *Cominciò l'vno*, *el triſto aſpetto*, *e brollo*. Landinus ſignificari ait pilis denudatum. Vnde *brollo* dici hominem bonis omnibus ſpoliatum. Quod certum eſt. Nam ſequitur. *Tutto che nudo*, *e dipellato veda*.

Hoc autem à glaber factum eſt, *glaber*, glabrulus (vnde glabellus) *brullo*, & *brollo*. Glaber læuis, & ſine pilis. Plaut. Aulularia. *Tu iſtum gallum glabriorem reddas mihi*, *quam volſus Ludius*. Ideſt Pantomimus, illi enim vulſi, & depilati, quia impudici. Nequaquam vt Nonius, quod in ludis pueri eſſent glabri, ac depiles propter ætatem. Vnde & Glabriones Aciliorum cognomẽ: & glabræ ſues apud Columellam: & glabreſcere area, cum herbis attritis, vel avulſis complanatur: item glabreta, loca ſatis, ſtirpibuſque nuda. Vt calueta vinea, Catoni & Plinio, in qua vites ſunt, ſed paruæ, raræque. Nam etiam Græci loca ſatis fruticibuſque nuda, phalacras, quaſi calueta appellant. Sic Barbarus Gloſ. in Plinium.

Ergo à glabro, & glabrulo, *brullo*, & *brollo*, etiam de eo cui pellis detracta eſt. Dant. Inf. XXXIII. *Verſo el graffiar: che tal volta la ſchiena*, *Rimanea della pelle tutta brulla*. Purg. XIII. *Et non per lo ſu ſangue e fatto brullo*. Translatè, ideſt eius ſtirps, & familia, omni decore, atque virtute nudata eſt, ac ſpoliata.

BRVLLO. Iuncus. Βρύλλον. Brullum. Meurſ. Lexico. Βύρλον Iuncus, pro Βρύλλον: hinc Βρυλλία, Naſſa, iunco, aut vimine contexta.

BRVNO. Obſcurum: ſubnigrum. Scalig. ex. CCCXXV. 17. Ὄρφνος, *non eſt ſolum vti dicebamus crepuſculum cum ſuo rubore*, *ſed etiam id in aere quod* brunum *vocant Thuſci*, *Germanica dictione* Brun. Sed hi *Braun* dicunt, Belgæ *bruin*. Inf. VII. *La ſconoſcente vita ch'i fè ſozzi*, *Ad ogni conoſcenza hor li fà bruni*. Illud Virgilianum expreſſit. *Quos fama obſcura recondit*. Nam *Bruno* proprie cum cœlum appetente veſpera, obſcurari incipit: vnde *imbrunire*, veſperaſcere. Inf. II. *Lo giorno ſe n' andaua*, *e l'aër bruno Toglieua gl'animal che ſono in terra Dalle fatiche loro*. Ideſt lucis, & tenebrarum confinium, ſiue expirantis diei dubius fulgor. Sed clarius quid eſſet *bruno* expreſſit. Inf. XXV. *Come procede inanzi dell' ardore*, *Per lo papiro ſuſo vn color bruno*, *Che non è nero anchora*, *el bianco more*. Frideric. de accipitr. L. II. 23. *Inueniuntur de diuerſo plumagio*. *Nam alij ſiunt bruni*, *tendentes ad nigredinem*. Turpinus in vita Caroli M. *Erat Carolus capillis brunus*, *facie rubeus*.

Sed quid vetat *Bruno* a prunorum colore deducere, qui ex albo, aut rubro, in nigredinem vergit? *Bruno* tamen etiam pro pullo ſumitur, ſiue atro veſtium colore, in luctu. *Veſtito à bruno*, Petrarcha. *Tutte veſtite à brun le donne perſe*.

Imbrunire l'arme eſt ita polire, atque in ſplendorem dare, vt quadam rutila nigredine fulgeant. Vnde fortaſſe *Brunia*, ſiue galea fuerit ſiue thorax, & lorica, de quo dubitat Voſſius, & loricam fuiſſe, animum inclinat.

BRVSCARE. V. *Brocca*.

BRVSCO. Acer. à labruſca, vite agreſti, eiuſque acri ſapore. Nec aliud aptius ſuccurrit. Inde *vino bruſco*, & ciborũm acria, quod quodam acore pungant, & mordeant. Trans-

latè pro ſeuero, atque aſpero. Quod etiam Latini dixerunt. Cic. de offic. *Acres animaduerſores vitiorum : huomini bruſchi*. *Parler bruſcamente*, aſpere atque irate obiurgare. Dant. Par. XVII. *Pur ſentirà la tua parola bruſca*.

BRVSTIA. Scopulæ tergendis veſtibus, & capillorum ſordibus pellendis, à Germanico *Butſtlein*. Galli. *Brouſette*.

BRVTTO. Turpis, fœdus, deformis. Quidam à brutis animantibus deductum putant. Sed hoc aut ratione carentem ſignificat, vt ſunt animalia ἄλογα, aut ſtupidum, ac male ſanum, quales Latini *Brutos* dixerunt, vt illum populi Rom. liberatorem, quod ſtultitiam ſimularet.

Doctiſſimi Bocharti opinio acuta magis eſt, quam vera, qui à pice Brutia, *bruttare* Italis dici exiſtimat, pro inquinare. Quid enim eo opus eſt? *Bruttare*, eſt ab impurare, impuritare, *bruttare*, & *imbrattare*. Boccat. Nou. XV. 19. *Della bruttura della quale il luogo era pieno s'imbrattò*. *Imbratto*, colluvies, quæ ſuibus objicitur. Morg. translate. *E nel patuol ſi tuffaua all' imbratto*. Pataf. *E ſia da polli imbratta*. Quoniam autem id ex Miſcellaneis, *imbratto*, pro confuſione. Ceterum Impuratus, impuritatus, *imbruttatus*, *bruttatus*, *bruttus*. Gloſ. *Impurata* ῥυπαρὰ, ἀκάθαρτα. Terent. Phorm. *Impuratus me vt ille etiam irrideat?* Apul. L. I. Mileſiorum. *Quin abis, inquam, impurata beſtia, teque ad tui ſimiles muſculos recondis?* Brutta beſtia.

Prima notione *Brutto*, pro turpi fœdo & inquinato. *Brutto di fango*, *brutto d'inchioſtro*. Dant. Inf. VIII. *Dinanzi mi ſi fece vn pien di fango*. Mox. *Ma tu chi ſe, che ſi ſe fatto brutto?* Et paulo poſt. *Che ti conoſco, anchor ſie lordo tutto*. Et Inf. XVIII. eos deſcribens, qui alto ſterquilinio demerſi erant. *Perche ſe tu ſi ingordo, Di riguardar più me che gl' altri brutti?* *Bruttare*, & *imbrattare*. Boccat. II. 6. *A bruttarſi le mani del ſangue d'vn ſuo fante*. Et *bruttura* ſordes, immunditiæ.

Vox poſtea ad deformes translata eſt, & pro turpi ſpecie, accepta : quod Græci δυσειδὴς. Gloſ. *Turpis* δυσειδὴς.

BVA. *boua*. Papulæ toto corpore ebullientes cum rubore, vt ex Plinio docet Turnebus L. XVII. 24. Plinij verba ſunt L. XXVI. 4. *Ebuli folia contuſa, & e vetere vino impoſita, etiam boam ſanat, id eſt rubentes papulas*. Barbarus Gloſ. in Plin. *Papula duorum generum ſunt Celſo Lib. V. Sanius eſt, quod agrium id eſt ferum accitur : rubent vtroque per minimas puſtulas corpora, nominaturque* Boa *Plinio*, *à fimo bubulo, cuius litu maxime tolluntur, vt hinc infantes pueri fortaſſe mala omnia* Buas *vocare doceantur*. Gloſ. *Bua* βρέφος. Vulcanius corrigit. *Bua* φωνὴ βρέφους. Vox infantium. Lucillius. *Inguen ne exiſtat, tama, papula, ne boa noxit*. Quæ vox hodie durat. *Hauer bua*, Inſubres *Bobà*, nempe à *boua*. Qui & morbus boum dicitur. Gloſ. *Boua*, νόσος βοῶν : item crurum tumor ex Feſto.

Prꝛterea *Bua* potum ſignificat, à puerorum voce, quam prima in infantia diſcunt, vt Scaliger ad Feſtum. *BV eſt bibere, vnde bua potus*. Nonius. *Buas potionem vocitant paruulorum*. Varro. *Cum cibos, ac potiones buas, ac papas vocent*. Lucil. L. VIII. *Cum vinulentas diceret, vinibuas deſignauit*. Veneti *Bombo* dicunt. Feſtus. *Imbutum eſt, quod cuiuspiam rei ſuccum bibit : vnde infantibus, an velint bibere dicentes, Bu ſyllaba contenti ſumus*. *Voi bombo?* E far *vn brombo alla botte*, eſt aquam, aut vinum bulliens dolio infundere, vt imbibat, ſiue imbuatur, atque ex humore conſtipetur.

BVCA. *Buco*. à bucca. Inde pro quolibet foramine. Etiam pro fouea. Dant. Purg. XXI. *Già ſurto fuor dalla ſepulchral buca*. Veneti *la buſa*, quod etiam à *fouea* fieri poteſt. Inde *sboccare*, cum tumor, in plagam aperitur : & de flumine cum erumpit, & diffunditur. Et *traboccare* pronum cadere, hoc eſt in os, ſiue buccam. *Cadere bocconi*.

Ex *buca*, & *buco* factum eſt *bucato*, & *bugada*. Germanice *Bauche*, Galli *Buee*, Hiſpani *Buada*, quod etiam ab imbuo deduci poteſt, lintea aqua imbuta: ſed rectius, quia cum veſtimenta linea lauantur, lixiuium, per pannum minutis foraminibus compunctum, linteis ſuper funditur, & veluti colo ſaccatum; non quod è *buco*, ſiue foramine vaſis effluat. Qui pannus inde *Bucarato*, & *bugarolo*, dicitur, Hiſpanis *Colada*, hoc eſt colum, & colatorium; & ipſum lixiuium *la bugada*, & *far bugada* lintea dealbare : veſteſque recenter lotæ, *panni di bucato*.

At *Bucherame* genus veſtis ſtragulæ ex goſſyppio tenuiſſimæ appellatur, oculatum intextæ, rariore ſubtemine; Boccat. VIII. IV. *E poi vna coltre di bucherame Cipriano bianchiſſima*. Villan. X. 168. E l'altro *Palio di bucherame bambagino, che lo corſero le Meretrici dell'Oſte*. Veneti *Bocaſſino*.

Buccinolo, tubulus, arundo perforata, ſiue ſiue *buſa*, pars ſcilicet arundinis inter duo internodia. Vel quod perforata, vel quod inſtar buccinæ, aut paruæ tubæ ſit. Boccat. IV. I. *E poi quella meſſa in vno buccinolo di canna, ſollazzando, la diede à Guiſcardo*.

BVCCIA. Cutis, pellis. Folliculus, folliciū, follu-

Digitized by Google

ſollicium, *buccia* & *buccia* proprie de florum cortice; item theca, ſiue ſiliquæ leguminum, frumenti, vel lini; & cuiuslibet rei, quæ granum inuolutum continet.

Inde pro hominis pelle translatum à Dante Inf. XIX. *Qual ſole il fiammeggiar delle coſe vnte, Moverſi pur ſu per l'eſtrema buccia*, ideſt pellis ſuperficiem. Landinus *buccia* appellat lini corticem exteriorem, ſiue follicolum: ad illud Infern. XXXIV. *A guiſa di maciulla. Macciulla, altrimenti, gramola chiamano vno inſtrumento, col qual frangono el lino, acciò che la buccia, e parte eſteriore ſi ſepari dal duro.* Clarius Dant. Purg. XXIII. pellem humanam *buccia* appellauit. *Pallida nella faccia, e tanto ſcema, Che dall'oſſa la pelle s'informaua; Non credo che così à buccia ſtrema Eriſiton ſi foſſe fatto ſecco, Per digiunar.*

BVCENTORO. Bapt. Pius vir vt illis temporibus apprime doctus, & Beroaldi præceptor, annotat. priorum Sylloge IV. cap. 9. loquens de nauigiis thalamiferis apud Strabonem, quæ Suetonius in Cæſare appellat Thalamega. *Sunt* inquit *Regiæ quædam naues, & pompaticæ, quibus reguli noſtrates vtuntur, ſabulamentis prætoritiis. Has dictione ſignificantiſſima vernaculæ ſimplicitas* Bucentauros *appellat, à magnitudine: Græcis aſſuetis, rebus magnis* BV *ſyllabam præponere. Inde bupedes, exoletis, buſicos, mariſca, ficus, bulimos, maxima fames, bupina ſitis ingens.* Hoca Varrone Pius de R.R. Lib. II. 5. *Noui maieſtatem boum, & ab his dici pleraque magna, vt* Βούσυκον, Βούπαιδα, Βούλιμον, Βοώπιν. Ita & Feſtus.

Cenſet ergo Pius primam Venetam Prætoriam Centaurum fuiſſe appellatam, à tutela, aut inſigni, vnde olim naues nomen accepiſſe notum eſt. Verum id potius Virgilii imitatione factum crediderim, apud quem in certamine nauium, Piſtris, Chimæra, Centaurus, Scylla. Deinde ad magnitudinem notandam particulam *BV* additam, *Bucentauro, Bucentoro.*

Quod mihi veriſimillimum videtur, cum huic opinioni ciuis Venetus doctiſs. adſtipuletur, cuius laborioſiſſimum Indicem in Virgilium habemus, *Nicolaus Rubens*, ſiue vt illi magis placuit, *Erythræus*. Is ergo ad ea verba, *Centauro inuehitur magna*, ſic ait. *De huius Centauri nomine Veneti Ducariam ſuam nauem, pictura, auroque præfulgentem*, Bucentoro, *quaſi* Bucentaurum *appellant: BV, intenſiua particula adiecta, qua ad exemplum Græcorum MAGNA, Epithethon Virgilianum expreſſit.* Hæc ille cuius Index in Maronem plus doctrinæ in receſſu habet, quam in fronte pollicetur.

BVCICARE. Commoueri, palpitare. Veneti, *bulicare*, à motu, & æſtu aquæ feruentis, ac bullis inde erumpentibus. *Bullicare, bollicicare, buccicare.*

BVDELLO. Botulus, botellus, *budello*, Gallice *Boudin*, nempe farcimen, quod botulum veteres vocarunt, vt Voſſius L. II. 2. & Salmaſ. de fœn. trap. p. 449. Inteſtina ſcilicet ſanguine farta & diſtenta. Feſtus. *Botulus, genus farciminis propter connexionem à bolis, ſic appellatur.* Tertullianus Apolog. *Inter tentamenta Chriſtianorum botulos, etiam ſanguine diſtentos admouetis.* Arnobius. *Vt ſpirulas, & botulos facerent, iſicia, caſtellamenta Lucanica.* Quibus pultes coronabantur, ac veluti vallabantur.

Quia igitur inteſtina farciebantur, inferior ætas, ipſa inteſtina, botulos, *butellos*, & *budelle* appellauit. Galli *Boyaux*. Ex qua voce fœdiſſimum conuicium in pæderaſtas, quod vt modeſte dicam hillas cædant. Quanquam aliqui Gallicum *Bougre* à Bulgaris fortaſſe inſontibus deducant: ſed ab eo quod innuimus, *Budellone*, D. in G. commutato. *Boyarius, bougrarius, bougre.*

Inſubres *Budello* pro puerulo, quod fermè iis inteſtinum procidat.

BVFFONE. Scurra, mimus. Huius vocis origo, non à bucca petenda eſt, quaſi, *buffoni* ſint buccones, vt Scipio Gentilis cenſet, ſed à *buſare*, quod eſt ſufflare, quod quidem fit buccas inflando, recipiendo ſpiritum, quem ſufflando emittimus. Vnde *buffoni* ſcurræ, quaſi ſufflantes, vel *ſufflones*, quod buccas inflarent, alapis excipiendis, quo validius ſonarent, vt Salmaſius ad Tertull. pallium: pag. 298. Adamantius Martyrius. *Buſo*, ὁ φυσίγνατος, ideſt *buccas inflans*, ſiue ſufflans. Quod nomen ranarum Imperatori Homerus impoſuit. Vnde & bufo Rana venenata, tumentibus buccis. Hinc Saccibucces ab Arnobio vocari idem obſeruat, qui buccas naturaliter tumidas & inflatas habent. *Hos diſploſis naribus, illos reſimis: nonnullos turgentibus malis, aut buccarum cumulatione ſaccibucces.*

Mirum autem eſt, viros doctos, cum *Buſare* dixerint, eſſe ore inſufflare, vel buccis inflatis inſufflare, maluiſſe à bucca, quam à *buſfare*, Buffone, & *beffa*, ſiue *buffa*, deducere.

Porro alapas turgentibus genis exceptas, ſcurrarum delicias fuiſſe, iam pridem doctis obſeruatum. Iuvenal. *Mamercorum alapas*, ideſt nobilium, qui ſcurræ facti, & mimum agentes, tumentes genas pulſandas præbebant. Mart. v. 62. *O quam dignus eras alapis Mariane Latini, Te ſucceſſurum credo ego Panniculo.* Quem ſcilicet Latinus mimum agens,

alapis

alapis batuebat. Idem L. II. *Ot tibi percuſſum, quantum non ipſe Latinus Vilsa Pannieuli percutit ora ſono.* Tertul. de ſpect. XXIII. *Placebit & ille, qui vultus ſuos nouacula mutat, infidelis erga faciem ſuam, quam non contentus Saturno & Iſidi, & Libero proximam facere, inſuper contumelijs alaparum ſic obijcit, quaſi de praecepto Domini ludat.* Nempe quia Dominus dixerat. *Si quis percuſſerit tibi maxillam, porrige illi & alteram,* quod ſcurræ faciebant. Arnob. L. VII. *Delectantur, vt res eſt, ſtupidorum capitibus raſis: ſalapittorum ſonitu, atque plauſu.* (Veneti ſalapicta, vn *Copritto*) Strepitu nempe reſonantium alaparum, tumentibus buccis inflictarum. Iidem Veneti, hoc percìſſi oris ludibrium, *far poſca*, appellant: ficta voce ex crepitu, qui incuſſa alapa, tumentium maxillarum, & labiorum colliſione exprimitur. Id viliſſimi homines, ac plagipatidæ exiguo pretio patiũtur. Procop. Anecdota. de Theodora. *Sic autem erat comparata, vt inflictas alapas tumentibus genis excipiens lepide quereretur, ac tum fuſe cachinnos tolleret.* Alemannus ibi adducit carmina Gregorij Nazian. *Proſpiciunt auidi colaphiſmata, queis ſibi malas. Dum retegunt illi, ſonitus, crepituſque cietur, Ex quo pro lacrymis oritur, gemituque cachinnus.* Iſidor. Gloſſar. *Alopus, qui propter mercedem alapas patitur:* forte *Alapoſus*. Quamobrem ipſa alapa, Hiſpanis *Buffetto*, & *buffettada*: A *buffetear*. Alapare Gallis propius originem, *ſouflet*, & *ſoufletter*, alapis obiurgare. Hiſpanis etiam *boſres*, & *polmones*; quod genæ inſtar pulmonum follicent, cum alapæ inflictu, ſpiritum reciprocant.

Ex eodem *sbuffare*, pro iraſci, ſiue iræ ardore, atque æſtu proflare. Quia iratis buccę tument, & inflantur. Horat. Sat. L. I. *Quid cauſæ eſt merito, quin illis Iupiter ambas, Iratus buccas inflet? Fare vn rebuffo*, irate aliquẽ obiurgare. *Sbuffare*, non iratorum modo, ſed dolentium, graui anhelitu ſpirare. Dant. Inf. XVIII. *Quindi ſentimmo gente che ſi nicchia Nell altra bolgia, e che col muſo sbuffa.* Landin. *Sbuffare* vehementer ſufflare. Quare cum iratus fremit, ac minatur, dicitur *sbuffare*.

Item *Rabuffare*. Idem Inf. VII. *Hor puoi figlio veder la corta buffa De i ben che ſon commeſſi alla fortuna, Perche l'humana gente ſi rabuffa.* Landin. *Buffa* vanitatem rerum humanarum interpretatur. Addit à Benuenuto, & Franc. Butrio exponi *Beffa*, ſiue irriſionem: ſed proprie Buffa, eſſe aerem, aut ventum (*vn ſoffio, vn boffo*) vnde *Buffettare*, ſufflare, & *sbuffare*, iraſci, ac minari: non tamen vt ipſe credit, verbis inflatis, & ventoſis, ſed genis

Adiicit, *Rabuffare*, eſſe res conturbare, ordinemque inuertere, & confundere: & *Rabuffa*, cum verbis mentem alterius conturbamus. Vnde *la mente humana ſi rabuffa*, ideſt conturbatur, ac de ſtatu rationis deiicitur. Sed *fare vn rebuffo*, quid eſſet, iam diximus.

At *Rabuffare*, & *rabuffato*, de eo cui capillus inhorreſcit, & incompoſitus eſt. Cui ſcilicet capilli, ex metu, triſtitia, aut incuria impexi, implexique, ac ſubrecti. Boccat. *Si miſe la mano ne capegli, e rabbuffatigli, e ſtracciatigli tutti.* Et alibi. *Lorenzo li apparue nel ſonno pallido, e tutto rabbuffato.* Quia ſic implexi, & conuoluti tument, ac veluti inflantur. Inſubres, *boſſi*, appellant capillos hinc inde ad tempora dependulos, ac ſpiſſiores, ac veluti globo tumentes. Et gallina *boſſa*, cui plumæ denſiores circa roſtrum attolluntur, & in rotundum cumulantur.

Ergo *Buffa* apud Dantem, pro vento ſiue aura, recte exponitur, qua nihil inanius, & fugacius. Nam *Bufera* apud eundem, ventus, ac turbo. La *Bufera Infernal, mena li ſpirti con la ſua rapina.*

Sed vt in viam redeamus, à *Buffine*, *Buffa*, & *Beffa*, pro ludo, iocoque, techna, ac deceptione. Dant. Inf. XXII. *Irato Calcabrino della Buffa*, quod Cantico ſequenti, *Beffa*, appellat. *Queſti per noi ſono ſcherniti, e con danno, e con beffa, Si fatta, ch' aſſai credo che lor noi.* Pro ludo ac re nullius momenti. Boccat. *Che tutte le dolcezze del mondo ſono vna beffa, à riſpetto di quello &c.* Villan. VIII. 70. *Si che il gioco da beffe, auenne col vero.* Hinc *beffare*, & *beffeggiare*, *e farſene beffe*, illudere, deridere, contemnere, ſubſannare: & *beffardo* deriſor, ſubſannator. Morg. XI. *E sbuffan beffe, con iſcherno, e ſcorno.*

Buffa etiam pro ſuperiore galeæ parte, vel à *buccula*, vel quod ſit caſſidis ſpiramentum, qua flatus trahitur, ſiue ſufflatur. Demum Veneti *Buffas* appellant teſſeras ex vna tantum parte notis compunctas, (Inſubres à candore *farinacei*) vel à Germ. *Burſel*, vel quia cum ſine punctis cadunt luſorem ludunt, ac fruſtantur.

Eſt ergo *Bufo* Latina vox, licet tantum pro rana venenata in vſu ſit. Sic Veneti appellant lagenam vitream, rotundam ac ventrioſam, vt facilius aquæ innatet, refrigerando vino, quod etiam doctiſſimo atque amiciſſimo Fr. Redio apud Menagium placuiſſe, gaudeo. Inſubres *gotto*, nam gutti balneares rotundi, ac tumentes, vt in veteribus monumentis videre eſt. Sed *gotto* Venetis eſt cyathus. Nec mirum, cyathus enim rotundus, ac tumens, nempe à κύω, vterum geſto.

BVFFETTO. Abacus : menſa ſuſtinendis lageris, & poculis. Germ. *Beffet*, & *credentz*, *credentztiſch*. V. *Abaco*. Sed *pan buffetto*, ſpongioſum Itali appellant, quod tumeat.

BVGNONE. Βουβών. Proprie tumor inguinum. Turneb. L. xv. 15. ex Lucilio. *Inguen ne exiſtat, papulæ, tama, ne boa noxit. Videtur inguen pro inguinis tumore poſuiſſe qui βουβὼν à Græcis dicitur* : Barbarus Gloſ. in Plin. *Bubones abſceſſus ſunt circa inguen maxime, à quo & nomen vitio. Nam & inguina ipſa Græci Bubones vocant. Vulgo quoque noſtri collectiones, & inflammationes eius partis inguinarias appellant*. Eadem repetit Salmaſ. ad Traged. Herodis p. 213. Gloſ. Βουβών. *Inguen*.

Hinc & *Buganze* tumor, qui ex frigore in calcaneis oritur, quem Latini *pernionem* dixerunt. Poteſt etiam *Bugnone*, à Panus *panione* deduci. Vide *Panocchia*, qui eſt bubon ex lue Venerea.

BVGIA, Mendacium. Futilia. *Bugiardo* : Futiliator. Nam futilis eſt loquax. Feſtus. *Futiles dicuntur, qui ſilere tacenda nequeunt, ſed ea effundunt*. Sic & vaſa futilia à fundendo vocata. Lutatius in Statium, poſtquam explicauit quale eſſet vas, quod futile dicebatur, ſubicit. *Vnde homo commiſſa non retinens futilis dicitur*. Sic & Seruius, & alij.

At Terentius in Eunucho, vas futile intelligit plenum rimarum. Ita Papias. *Futilis, inanis, vacuus, loquax, dictus à vaſis fictilibus, quæ caſſa, (quaſſa) & rimoſa non tenent, quæ immiſeris*.

Ergo initio futilis pro loquaci cuncta effundente, mox pro mendaci, vt verum illud ſit, in multiloquio non deeſſe mendacium. Nonius. *Effutire cum mendacio dicere*. A futile, futilia, *bugie* Et futilis, ſiue futiliarius, inania, & falſa loquens, *bugiaro, bugiardo*. Et *bugire*, mentiri. Dant. Purg. xviii. *Quaſi che viue (e certo i' non bugio)* non mentior.

Futilia, inania, vana. Apuleius. *Leuis homo, futilis, ac rimarum plenus*. Atqui vanitas pro mendacio Latinis dicitur. Cicero de offic. 1. *Sordidi etiam putandi, qui mercantur à mercatoribus, quod ſtatim vendant. Nihil enim proficiunt, niſi admodum mentiantur : nec vero quidquam eſt turpius vanitate*, ideſt mendacio. Et Lib. iii. *Quod ſi vituperandi, qui reticuerunt, quid de ijs exiſtimandum eſt, qui orationis vanitatem adhibuerunt ?* Tacitus xiii. *Manifeſtus vanitatis*, ideſt, mendacii. Tuſcul. iii. *Cedat veritas vanitati*. Ita vanus, mendax. Virg. 1. Georg. *Sed illos, Expectata ſeges vanis eluſit ariſtis*, Vnde annus, & fundi mendaces. Idem vtrumque coniunxit. *Nec ſi miſerum Fortuna Sinonem Finxit, vanum etiam, mendacemque improba finget*. *Vanam fidem* idem dixit, pro falſa, ſicut Ouidius, *Lingua vana mendacia*. Futilis igitur, ſiue vanus, & futiliator, *bugiardo*. Cicero 1. de nat. *Futiles, commentitiaque ſententia*.

At **BVGIA**, Gallicè *Bougie* pro minuta cerea candela, ſiue lino cerato, Bochart. de Phen. colon. L. 1. 25. factum cenſet ex Vrbe *Bugia* in Africa pellium, & ceræ mercatu nobili. Nos indidem, argenteum inſtrumentum, quo ipſa candela in ſacris legenti admonetur *Bugia* appellamus.

BVIO. Obſcurum: à Græco φαιὸς, fuſcus, ſubniger. Nam à πυῤῥὸς, burrus, *buio* fieri non poſſe inde patet, quod πυῤῥὸς eſt *Ruſſus, rubricus, rufus*, vt Gloſſæ veteres. Proprie φαιὸς inter album, & nigrum medius. Codinus p. 27. Τὸ φαιὸν ἐστὶ μέσον λευκοῦ, καὶ μέλανος : Sed etiam pro pullo, ac nigro, vt φαιὸς ἐσθής, reorum veſtis, qui pullati. Ferme pro obſcuro, & tenebris obſito. Dant. Inf. iii. *Finito queſto la buia campagna, Tremò ſi forte*. Boccat. iii. 8. *Et eramí conuenuto mangiar al buio*, Et alibi. *Di buia notte era il Cielo*. *Abbuiare*, obſcuritatem inducere.

A Buio, φαιὸς, factum eſt *Bao*, infantium terriculamentum, quo minamur venturum ſpectrum obſcurum, & atrum, ſiue dæmonē. Vel fictum à *Bau*, *Bau*. Inſubres. *Brutto babao*. Etruſci *Baco*, *Baco*. Boccat. *Hora vdiamo noi, & vediamo chi ti ha fatto* Baco. Laber. 41. *Si và chiudendo la faccia à guiſa delle femine, che volendo far paura à bambini, ſi cuoprono il volto, e dicono* Bau Bau. At *Baco, & Bachi*, apud eoſdem ſignificat vermes, qui præcipue pueros infeſtant. Fortaſſe vtrumque à Græco Βαυκαλίζειν, & Βαυκαλᾶν, & Βαυζᾶν. Licet enim Caſaubonus ad Theoph Charact. nutricum carmen ſoporiferum, ſiue nęnia interpretetur ex Heſychio & Euſtathio, potuit tamen ex eo dici, quod infantibus terrendis, cum quieſcere nollent, *Bau*, aut *Baco* dicerent.

Ceterum à φαιὸς Hiſpani *Feo* dicunt. *Fea come la noche*, ideſt fuſca, ſiue atra noctis inſtar, Sed Vulcanius ad Gloſſarium p. 6. à fœdo deducit.

BVLA. Milii, ac panici purgamentum. Apluda, *apula, pula, ſpula, & bula*. Id inter verba deſita, & inuſitata poſuit Gellius Lib. ii. 7. *Cum dicere vellet, inopi quendam miſeroque victu viuere, & furfureum panem eſitare, vinumque eructum, & fœtidum potare*. Hic inquit Eques Romanus, apludam edit, & flocces bibit. *Legerat autem ille Apludam veteres ruſticos frumenti furfurem dixiſſe*. Plin. L. xviii. 10. *Milij, & panici, & ſeſama purgamenta*

menta

menta Appludam *vocant, alibi alijs nominibus*. Dictam autem Apludam putant, ab applodendo, quod propter tenuitatem, eſt enim minutiſſima, ſpiritu deiiciatur. Næuius. *Nehercle apluda eſt hodie, quam tu nequior*. Apluda, *bula*. Vnde fortaſſe Veneti *Bulo* appellant hominem ignavuum, ac nihili, qui tamen ſe ferocem faciat, atque inani minarum tumultu ſtrepat: vnde *bulade*, & *buleria*.

Bula etiam frula dicitur. Vnde *frullon*: cribrum, quo furfures, & apluda excernitur, quod Apludarium, *apludone*, frullone, vt ſupra notauimus. Item *Spula*. Vita Nicol. Laurentii. *Faremo come fao lo treſcatore dello grano, la ſpulla, e le ſcorze voite, manna allo viento, la vacca* (baccas, grana) *nette ſe ſerua per ſe*.

BVGLIA. Turba hominum ſe comprimentium. Quæ & *folla*, à fullonibus pannos ſtipatos in lauando prementibus, & pedum inſultu purgantibus. *Folla, fullia, bulia, buglia*. Item *folto* pro denſo, & *frotta, follitata, farigatta, furegada*, pro tumultu, ac turbæ concurſatione, populique denſo agmine, & conſtipata multitudine. Vide & *ſcompiglio, ſcombuglio*, vnde & *buglia* formari potuit.

BVLLICAME. à bulliendo, ſiue à bullis, quæ ex ſcaturigine exiſtunt. Dant. Inf. XII. *Soura vna gente che in fin' alla gola, Parea che di quel Bullicame vſciſſe*. Landinus dici ait aquam omnem, quæ ex venarum ſcaturigine erumpat, & Viterbij balneum *Bullicame*, appellari. Villan. L. I. 51. de Viterbio loquens: *Per cagione de' bagni, ch'eſcono dal Bullicame*.

BVLLINO. Galli *Burin*. Scalpellum, ſiue verruculum, quo aurum atque argentum celatur. A veru, *veruculino, bullino, & burino*, Non enim adduci poſſum, vt credam, eſſe à ſcalpro, vel à *buttare*, quod eſt pulſare. Si autem à ſcalpro, rectius ita formaretur. Scalpellum, ſcalpulum, *ſcalpulinum, pulinum, bulinum*. Sed non ſatisfacit.

BVRATARE. V. *Abburratare*.

BVRCHIO, Genus nauis onerariæ minoris, vehendis lignis, vino, & id genus mercibus. Dant. Inf. XVII. *Come tal volta ſtanno à riua i burchi, Che parte ſono in aqua, e parte in terra*. Quod remuleo per flumina trahantur. Remulco, *remurchio, reburchio, burchio*. Remulcare à Græco ῥυμουλκεῖν, proprie remigando e ſcapha grandiorem nauem trahere, vt Cæſar. L. III. ciuil. *Nauem ſubmerſam remulco, multiſque contendens funibus eduxit*. Et remulcare, eſt funibus, equo, aut mula nauem aduerſo flumine trahere. Scaliger ad illud Feſti ex Plauto. *Naue agere oportet quod agas, non ductarie*. Naue *inquit* eſſe, cum nauis remigio, aut ventis agitur, ductarie, cum funibus aduerſo amne, quod vocant ῥυμουλκεῖν: Auſonius Moſella. *Tu duplices ſortite vias, & cum amne ſecundo Defluis, vt celeres feriant vada concita remi, Et cum per ripas nuſquam ceſſante remulco Intendunt collo malorum vincula nautæ*.

Ab ἕλκω, ἑλκέω, & ἑλκύω, quod eſt traho, *Helciarij*, qui naues funibus trahunt. *Tiradori*, & Olcas, nauis oneraria: nec alia dictione *Burchio* exprimerem, quam *Olcadis*: & *Burchiello, Olcadium*. Minus nauigium cubiculatum, ſiue vt cum Suetonio loquar Thalamegum. Martial. L. IV. 64. *Quem nec rumpere nauticum celeuſma, Nec clamor valet helciariorum*.

Ita & Ὁλκεῖον lignum in infima nauis parte prope carinam, cui funis tractorius religatur: & Ὁλκοὶ, machinæ quibus naues ſubducuntur. Poſtremo *Alzana* Venetis, funis ductarius, ſiue chorda helciaria.

BVRELLA. Dant. Inf. XXXIV. *Non era caminata di Palagio L'a v'erauam: mà natural burella*. Landin. locum anguſtum & obſcurum interpretatur: vnde Florentiæ appellari *Burella* anguſtum callem non longe à Prætorio. Videtur tamen eſſe ſolum ſabulo, & glarea aſperum, atque inæquale, ſaburra, *ſaburella*, & *burella*.

BVRLARE. Ludere, illudere. Pila, pilula, *pirola, pirolare, borlare*, & *burlare*. Plaut. Captiu. *Enimuero Dî nos, quaſi pilas homines habent*. Et ideo Pertinax quod multis fortunæ caſibus exercitus fuiſſet, fortunæ pila vocabatur, vt tradit Victor.

Vel igitur à ludo pilæ, quam ludentes verſant, & iactant quo lubet: vel à pilis Compitalitiis, quas ex Feſto notum eſt effigies viriles fuiſſe, & muliebres, ex lana Compitalibus in Compitis ſuſpendi ſolitas.

Inde etiam *burlare*, proiactare, & abiicere. Dant. Inf. VII. *Gridando perche tieni, e perche burli?* Landinus ait eſſe verba auari prodigum arguentis, quod res ſuas iactet, ac profundat: vt pila iactatur. Inf. XI. *Biſcazza, & fonde la ſua facultate*: profundit, ac veluti domo exigit.

Borlare de pila, & qualibet re rotunda, & globoſa, quæ voluitur. *Borella* pila lignea. *Bori, & borelli*, ligna rotunda. *Borlare giù*, Inſubribus, deuolui. *Barottola*, trochus: pila, *pallota, pallotola, barottola*. *Trottolo* idem, trochulus, & *Pirlo, pirla*, à pilula, ſiue pirolando.

BVRRATO. *Burrone*. Dant. Inf. XII. *Cotal di quel burrat'era la ſceſa*. Landin. profundam foſſam ſignificare ait, quaſi barathrum. XII.

La gitto giuſo in quel alto burrato. Idem ibi interpretatur flumen, quod quia in anguſta, & profunda valle fertur, ripas, ſiue crepidines altiores habet. Videtur à vorago, Pap. *Vorago, profunditas, abſorbitio, barathrum.*

BVSCA. Feſtuca, *fuſca, buſca, feſtucello, fuſcella*, minima quoque res leuiſſima, ſtipula, Germ. *ſtupfel*, minutæ, ac tenues feſterulæ è ligno præciſæ, item palearum fragmina.

Tirare la buſchetta; genus ſortitionis, cum duæ ſtipulæ, aut ſurculi inæquales primoribus digitis comprimuntur, vt ſortiens alteram educat. Etiam *bruſcolino*, quod vel à *buſca*, vel à *fraſca*, *bruſca*, *bruſcolino*, vel à *fuſcello*, *fuſcelino*.

BVSCARE, Hiſpani pro quærere, inueſtigare, fortaſſe à *boſco*, *boſcare*, venari ſiluas agitare, translatum pro indagare. *Andare in buſca*, inueſtigare: niſi eſt ab æruſcare. Itali etiã pro inuenire, *buſcarſi vn padrone*, Menagius *ab expiſcari*,

BVSECCHIE. *Buſecche*; Inteſtina. Quidam quod *buſa* ſint, ideſt perforata, inania, & vacua. Boccat. VI. 10. *Doue gl'huomini e le femine vanno in zoccoli ſu pe' monti, riuiſtendo i porci delle loro buſecchie*, Sed eſt ab Iſicium, *buſicium*, *buſecchio*; De *Iſicio* Turn. in Varronem. *Inſicia, ſic Varro ſcribit, alij Iſicia. Ἰσίκια Græci, & Ἰσίκια vocant*. Vnde *ſalcizza*, Vide, quaſi ſalſum Iſicium, vt Voſs. L. 1. 7. Acron in Horat. Lib. 11. ſat. 4. *Hilla eſt diminutiuum à poſitiuo hira, & ſignificat inteſtinum ſalſum, vel vt alij dicunt, fartum ſalſicium.*

Sed Hira proprie, & Hilla inteſtinum ſignificat, non inteſtinum ſalſum, Feſtus. *Hira, quæ diminutiue dicitur Hilla, quam Græci dicunt νῆστιν, inteſtinum eſt, quod ieiunum vocant*, Petronius, *Sed veluti tabes tacitis concepta medullis Intra membra furens hiris latrantibus errat.* Nonius. *Hillas, inteſtina veteres eſſe dixerunt.* Laberius. *Lambit item hillam cocus; ſi lumbum aduſſit, flagris caditur.* Idem Catulario, *Neue aliter hunc pædicabis, quomodo video adoleſcenti noſtro cadis hillas.* Ab Hira igitur, quod eſt inteſtinum *hiricium*, & *Iſicium*, *Buſiccium*. BV, autem, vt alias diximus particula intenſiua, quæ magnitudinem denotat, vt *Buſicium*, ſit Inteſtinum magnum. Quæ plebis Mediolanenſis ganea, & deliciæ, vulgato exterorum conuicio, quo *mangia buſecca*, appellantur, Iiſdem *Buſecca piena*, botulus ſanguine diſtentus; & *ſalcizza* inteſtinum ſalſum, ſiue ſalita carne fartum.

BVSSARE. Pulſare, & pultare: pro percutere. *Dare delle buſſe*. Vulgus Inſubrum *Poggiare*, verberare, percutere, pulſare, *poſſare*, *poggiare*. Hiſp. *Empujar, Buſſar la porta*: nam pulſare eſt ſæpius pellere, quod aliis indicatum.

BVSTO. Truncus corporis. Non eſt opus è Germania *Bruſt*, aduocare, nam *Buſto* eſt *Fuſtis*, truncus, pars craſſior arboris, ramis, & cacumine deciſo, ſiue truncato: inde pro corpore, ſiue corporis parte infra caput. Cicero pro Roſcio. *Nemo enim illum ex trunco corporis ſpectabat, ſed ex artificio corporis æſtimabat.* Lucilius. *Caput collo ſuſtentatur, truncus ſuſtinetur à coxendicibus.* Præcipue pro corpore ſine capite. Gloſ. Κορμὸς ἀνθρώπου. *Truncus*, Virgil. *Iacet ingens litore truncus Auulſumque humeris caput, & ſine nomine corpus.* Suet. Galba. *Caligula caput, & ceterum truncum ſepelit*,

Fuſtis, & ſtipes, & truncus idem. Fuſtis, *fuſto*, *buſto*, Inde *Buſto*, pro parte corporis infra caput, ſiue pro pectore. Dant. Inf. XVIII. *Et arriuò la teſta el buſto*; Etiam *Imbuſto* Villan. 1. 57. *E tagliata la teſta del B. Miniato, per miracolo di Chriſto con le ſue mani la riduſſe al ſuo imbuſto.* Inde *Buſto* thorax, ſiue pectoris tegmen, præcipue in muliebri veſte. Et *Buſto della ſtatua*, quæ ſine capite. *Fuſto*. Dant. ibidem. *E d'vn ſerpente tutto l'altro fuſto*: ideſt reliquam corporis partem. Inde *fuſtone*, & *cuſtone* caulis, ſiue thyrſus olerum, & braſſicarum: & contra *Torſo* pro pectore. Morgant. *Vn occhio hauea nel petto à mezz' il torſo. In mezzo del fuſto, ò del buſto.*

Idem etiam *Caſſa*. Dant. Inf. XII. *Io vidi genti che di fuor del rio Tenean la teſta, & anche tutto il caſſo.* Et Purg. XXIV. *Fin che ſi ſfoghi l'affollar del caſſo.* Inf. XX. *Come il viſo mi ſceſe in lor più baſſo, Mirabilmente apparue eſſer trauolto, Ciaſcun dal mento al principio a Caſſo*. Vel igitur a Caudex, *Caſſo*: nam Caudex truncus. Gloſ. Κορμὸς ξύλου, *Codex*, *Caudex*, Κορμὸς ἀνθρώπου. *Truncus*. Vel translate à *Capſo*, quæ vox Latina eſt, & parietem craticium, aut vallum, & ſeptum ſignificat, vt Salm. ad Hiſt. Aug. p. 163. Nam Feſtus *Capſum*, animalium conſeptum explicat, & Velleius, *Incluſa capſo animalia* dixit, pro ſepto, aut ſtabulo, ſiue mandria. Atque ita pectus *Caſſo*, quod coſtarum ſerie tanquam ſepto muniatur,

Sicut igitur *buſto*, & pro pectore, & pro eius integumento, ſiue thorace, ita & *Caſſo*, & *Caſſetto* Venetis pro eodem tam muliebri, quam virili. Bucolica Menonis. *Ne mai el caſſetto te t'he deszulò*,

A *Capſo* Florentini *Caſſaro*, & *Caſſero*, exteriorem munitionem appellant, ſiue ſeptum circa arcem: ſicut *Caſſaro di galea*: primum

trabium,

Digitized by Google

trabium, ſiue coſtarum contextum. Ita Iſidoro. *Capſam carruca vndique contexta.*

BVTTARE. Iacere, iactare. Expellere, expulſare, *expultare*, *buttare*. *Buttare la balla.* Martial. XIV. 46. *Pila trigonalis. Si me nobilibus ſcis expulſare ſiniſtris Vtere, ſi neſcis ruſtice redde pilam.* Inde *Botto*, & *botta* pro ictu. Frideric. de accipitr. Lib. 1. 27. *Deſcendit ab illo loco, qui dicitur impulſarium alæ, & Gallicè dicitur* le bout, *vſque infertus.* Lib. 11. 48. *Quam iuncturam quidam vocant humerum, & alij* Butum *ala dicunt*. Galli *Bout* ſcopum ad quem ſagittæ expelluntur. *Botto* pueri appellant nucem grandiorem, quo reliquas nuces caſtellatas deiiciunt. *Vna botta*, vna vice, vno ictu. Pulſus æris campani, *Botto*, & *Botto*. *Dare i botti*, eſt vltimo ſigno æris citati populum ad ſacra vocare. *Buttare giù*, *buttare à terra*, impellere, ac diruere. Inſubres, *Buttar ſu* vomere, ſurſum expellere. Arbores etiam *buttare* dicuntur, cum germinant, ſiue pullulant, & *rebuttaro*, repullulare, quod germen, ac flos, expellitur, vnde *Bottoni*: vt Menagius cenſet, & ad eorum ſimilitudinem, globuli, quibus veſtimenta nectuntur. Vide *Botte*.

BVTTERATO. Culus facies veſtigiis papularum, ſiue variolarum interſtincta eſt, quaſi *Bucherato*, quod cicatrices paruorum foraminum ſpeciem referant. Veneti non inepte *Tarmato*, quod veluti à tineis vultu eroſo, & compuncto ſit. Qualem pugilum faciem à ceſtuum incuſſu deformatam poeta Græcus in Anthologia eleganter deſcripſit.

BVZZOLATO. Bucellatum eſſe panem militarem, qui & nauticus, ſiue *biſcoctus*, inde dictum, quod eſſet buccea, ſiue bucella, viri ſummi docuerunt, Turnebus, Caſaubonus, Salmaſius, alii. Ammianus Lib. XVII. *Viginti dierum frumentum ex eo, quod erat in ſedibus conſumendum, ad vſus diuturnitatem excoctum*, Bucellatum *vt vulgo appellant, humeris impoſuit libentium militum*. Conſtantinus περὶ Θεμάτων, Βύκελλος τὸ Κριμαλλιωδὲς Ψωμίον καλεῖται. Vbi notandum *Bucellum*, ſiue *Bucellatum* appellari fruſtum, ſiue bucellam, in circulum, ſiue coronam compactum, quales noſtri *buzzoladi*; Inſubres *Bicciolani*, panes bucellani. Vopiſcus in Aureliano. *Coronas eum feciſſe de panibus, qui nunc ſiliginei vocantur.* Vbi Salmaſius eundem panem gradilem dictum docet, quod in Theatri gradibus populo diſtribueretur. Cum igitur panis ille *bucellatus* in modum circuli, ſiue coronæ factus eſſet, obtinuit, vt etiam ita appellaretur, piſtoris dulciarij opus addito melle, aut ſaccaro. Nunc panis nauticus *biſcoctus*, in oblongam bucceam formatus eſt. Germani *Bretzel* Veneti *brazzadello*, quod armillam ſiue brachij aureum circulum referat, quaſi *Brachialetto*.

A *Bucellato* Veneti, circulum, ſiue coronam hominum, *Bozzolo* appellant, quod in orbem conglobentur.

C A.

CACCA. Vox pueriliſ. A Græco Κακκᾶ: vnde Latinum. Ariſtoph. Pace. Ἀπὸ μὲν κάκκης τὴν ῥῖν' ἀπέχων, *Ab oleto nares abſtine*.

CACCIA. Venatio. *Cacciare*, Venari. Siluius à *caſſibus*: Bouillus à *quaſſando*: ineptè. Menagius, à captare feras. Vnde Captio, & captura, pro venatione. Gloſ. Θήρα, *Captatio*. Θηρευτὴς, *Captator, Venator*. Horat. Sat. I. 2. *Leporem venator vt alta In niue ſectatur, poſitum ſic tangere nolit: Captat, & apponit*.

Rectius tamen videtur ab Agere, *agitare*, *exagitare*, *cacciare*, agitare feras; Germani *Iacht* ab agendis feris. Nam *Cacciare* etiam de aliis rebus extra venationem ſumitur, quibus *Captare* non conuenit. Vt agere equos, armenta, *Cacciare i Caualli*: Agere animam, edere, emittere. *Cacciare vn chiodo*, agere clauum. *Cacciare via*, *diſcacciare*, exigere, expellere: *Cacciare fuora*. Dant. Inf. VII. *E la parte ſeluaggia Caccierà l'altra*. XI. *Biſcazza e fonde la ſua facultate*. prodigit, foras exigit; Galli *Chaſſer* agere, & aliquid agere ante ſe: *Chaſſer hor* foras agere, eiicere: *chaſſer paiſtre* paſtum agere.

Eſt igitur proprie feras in fugam agere, ſiue fugientes inſectari. At Galli *Cacher* dicunt claudere, abſcondere. Agere in latebras; *Cacciare vn chiodo*, eſt agere clauũ, aut aliud, intra parietem, aut tabulam, abſcondere, & intra illud occultare. Tranſlate pro claudere. *Cachet* ſigillum, quo literæ obſignantur, & clauduntur.

Quod autem *Cacciare* pro venari, ſit ab *agitare*. Papias. *Venor, Venatur: feras agitat*. Idẽ, *Venatorum quatuor ſunt officia, Veſtigatores, indicatores, alatores* (agitatores) *preſſores*.

Ceterum *Caccia* in ludo pilæ, dicitur nota, ſiue meta, vltra quam pila agenda, ſiue expellenda eſt. *Deue eſſer cacciata*.

CACITÀ. Morbus mulierum mamillas infeſtans. Creſcent. Lib. III. 8. *Il loro impiaſtro (ſauc)e buono alla poſtema delle poppe delle donne, è alla cacità: cioè congelatione del latte in quelle fatta*. Lac coactum, *coacitum*, *cacitum*. Veneti. *Cetole, cacitule, cetule*.

CADVNO. *Cadauno*. Quotus quiſque. Quotus vnus, Florentini *Catuno*.

CAFFO. Numerus impar vnde ſit quærant acutiores: mihi tam ignotum eſt, quam quod Inſubres pro eodem dicunt. *Hoſpo*. *Giocare à pari, & hoſpo*. Ludere par impar.

CAGLIO. *Caggio*. Coagulum: coactum, quactum. Iſidor. XX. 2. *Quactum, dictum quaſi coactum, id eſt coagulatum. Cadtas enim ſecum alias ſpecies coagulat*. Nam Coagulum à coagendo, ſiue cogendo. Inde vnt *Caggiata*. Inſubres *Giuncata*, quod iuncea fiſcella ferme cogatur, *Squagliare* liqueſcere, excoagulare. Hinc fortaſſe *Cagliare* animo deficere, conſternari. Quod metu cor, & ſpiritus coguntur, & comprimuntur.

CAGNAZZO. Dant. Inf. XXXII. *Poſcia vid' io mille viſi cagnazzi fatti per freddo: Onde mi vien riprezza, E verrà ſempre de gelati guazzi*. Landin. *Per freddo grinzi, come di cani*. Quia cum canes irritantur, & ringunt, rictum contrahunt; quod faciunt homines frigore vexati, & ideo *Cagnazzi*, à ſimilitudine. Ringens autem *Grinza*, eo quod rictus in rugas contrahitur: vnde & *Grinze*, pro rugis, & *vecchia grinza*, cum ſe cutis arida laxat, criſpa, & rugoſa. Fronte anilibus rugis arata. Declamat. Quintil. *Appoggiata la grinza buccia à gli ſpogliati oſſi di carne*. *Raggrinzare*. Creſc. Lib. V. I. *Ragrinzar le foglie, & appaſſarle*. Bocc. Filoc. L. IV, 34. *Ciaſcun oſſo pingeua in fuori la raggrinzata pelle*. Et *Raggriezare*: & *Griccia*, Senenſes torue aſpicere, ſiue ſupercilium contrahere, & frontem adducere, non à rictu, ſed à fronte corrugata, ſiue *grinza*. Hoc autem non à Crinitus. Nam *Grinza* eſt ruga etiam in veſtibus.

CALAFATTARE. Veneti dicunt nauium rimas ſtupa obducere, ſiue ſtipare. Galli *Calfeutrer*, Menagius à Germanico *Calefater*, idque ſignificare hiantia committere, & ſolidare, & à Iunio deduci à καλαφατής.

CALAMARO. Atramentarium. Proprie theca calamorum. Martial. XIV. 19. *Theca calamaria*. *Sortitus thecam calamis armare memento*. Valla Eleg. Lib. I. 6. *Calamarium quidam vſurpant pro theca vbi calami reconduntur, ſed quia hoc tempore pleriſque pennis ſcribunt* (non calamis ex harundine) *poteſt etiam dici pennarium*, pennarolo. Verum quia hæc theca ferme annexa eſt vaſculo atramenti, inde vox Atramentario indita eſt. Gloſ. Καλαμάριον, *Atramentarium*. Voſſius in Etymol. Calamarium dictum putat, quia in eo tingeretur calamus: ſed illud verius eſt. Quemadmodum autem veteres ab atro liquore, quem ſepia emittit atramentum ſepiam dixerunt, vt Perſius *Infuſa vaneſcat ſepia*

Digitized by Google

pia lympha: ita è conuerſo Veneti, ſepiam, ſiue lolliginem, *Calamaro* ab atri liquoris ſimilitudine appellant.

CALAMITA. Magnes: Pyxis nautica. Ex multis doctorum coniecturis illam præfert Menagius, quæ eſt Fornerij. Hic Lib. xr. Ydrographiæ cap. 1. ſcribit hoc vocabulum à Gallis proditum, & ſignificare ſpeciem cujuſdam ranæ viridis. Nam ante vſum acus nauticæ, morem fuiſſe, vt duabus ſtipulis, ſiue feſtucis magnes adderetur, intra vas vitreum aqua plenum, vbi ſtipulæ fluitabant, natabantque inſtar ranæ. Idque confirmat Vgonis Bertii poetæ Galli auctoritate. Cuius verſus hic adſcribam,

Vn arte font qui mentir ne puet
Par virtù della Marinette
Vne pierre laide, & noirette,
Ou le fer volontiers ſe joint,
E ſi regarde le droit point,
Puiſche l'eguille l'à touchee,
Et à vn feſtù l'ont fichee
En l'iau le mettent ſans plus
Et li feſtus li tient deſſus
Puis ſe torne la pointe tutte
Contre l'etoille, ſi ſans doute
Que japer rien ne fauſſera
Ne Mariniers n'en doutera.

Ranam autem quandam Calamiten à Plinio dici conſtat. Sed non vnum occurrit, quod huic ſententiæ opponatur. Primo quod Galli magnetem, non Calamitam, ſed *Aimant* appellant, quia ferrum amet, & ad ſe pelliciat. Deinde cur rana pronatante ponitur? Cur non piſcis, & quicquid denique innatat? Tertio cur tantum rana calamites in hunc vſum? Nunquid ceteræ natare neſciunt? Ergo, Si igitur verum eſt, quod de ſtipulis traditur ab hoc ipſo *Calamita* nomen accepit. Nam calamus non ſolum arundinem ſignificat, ſed frumenti culmum, ſiue ſtipulam, & auenam. Virg. 1. Georgic. *Aut tenues fætus viciæ, triſtiſque Lupini, Suſtuleris fragiles calamos, ſiluamque ſonantem*. Vnde veteres Grammatici grandinem *Calamitatem* dictam putarunt, quod ſit calamorum imminutio. Donatus ad illud, *Noſtri fundi calamitas. Proprie* inquit, *calamitatem ruſtici grandinem dicunt, quod comminuat calamum, hoc eſt culmum, ac ſegetem*. Inde etiam *Culmen*, proprie ſtramineum teſtum à culmis, hoc eſt frumenti calamis. Seruius Ecl. 1. *Ideo culmina dicta, quia veteres de culmo ædificia contegebant*. Culmus καλάμη. Gloſ. *Culmus* καλάμη, στάχυς, ideſt ſpica, ſiue frumenti calamus. Ita calamus pro fiſtula ex culmis frumentorum. Virg. *Tenuem auenam vocat*. Seruius. *Tenui auena, i culmo, ſtipula vnde ruſtici cantare conſueuerunt*. Alibi. *Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen*. A ſtipulis illis igitur, quibus magnes addebatur feſtucis, & calamis, *Calamita* nomen inuenit.

CALANDRA. Alaudæ ſpecies. Id aliqui à *Coridalus*, alij a *Charadrios* deducunt. Sed hæc auis ab alauda diuerſa: Ergo à *Galerita*, ſic dicta, quod plumeam criſtam in capite habeat, ſicut galeæ militares. Veneti *Capellua*, veluti pileo inſigniatam. De Galerita fuſe Voſſius in Etymologico.

CALAPPIO, *Cappio*, *Cabbio*. Copula, nodus. Vel à laqueo, collaqueo, *calappio*, vnde *calappiare*, illaqueare, & *ſcalappiare* laqueum exuere. Vel à Capulum, *cablo*, *calabbio*, *cabbio*. Iſidor. L. 8. 16. *Capulum, funis, à capiendo dictum, & quod indomita iumenta comprehendantur*.

Proprie tamen *Cappio*, & *Cabbio*, eſt funis nodus, ſiue copula; cum funis ita duplicatus nectitur, vel altero capite tracto, ſoluatur, quod in nodo, qui *Groppo* dicitur, non euenit. Atque ita à ſtricto nodo diſtinguitur.

Galli *Chables*, quod Bouillut à Camelo factum putat, fune nautico ſiue rudente. Quem ſequitur Menagius, qui *Capulum* à *cabulum*, id autem à κάμιλος per *l*. ex Rhodigino L. vII. 18. Veneti *Cao* pro fune nautico, ſiue anchorario vſurpant, vel à *Capulo*, vel à *Camelo*, *Cablo*, *capo*, *cao*. A quo Caotortæ, familiæ vetuſtiſſima, quæ olim Caloprinorum dicebatur. In cuius Inſignibus gentilitijs, Leo viſitur, veluti coronam geſtans: ſed illa eſt funis nauticus in orbem compactus (*Caotorto*), vt me docuit Paulus ὁ μακαρίτης, eloquentia, auctoritate, & antiquitatis ſtudio, non eius modo familiæ, ſed totius reip. lumen longe clariſſimum.

CALARE. Demittere, à Græco χαλάω: quod eſt laxo, ac remitto; item demitto, depono. Gloſ. χαλῶ χαλάω. *Laxo, demitto*. Turneb. Lib. xxIv. 25. apud Vegetium cap. 46. L. vlt. Colatorios funes corrigit *chalatorios*, & explicat, quibus antenna attollitur, & demittitur. Idem Veget. L. Iv. 23. *Aliquanti centones, & culcitas, funibus chalant*. Gloſſæ, *Rudentes* χάλοι.

Proprie cum aliquid è loco ſuperiore fune demittitur. Exempla congeſſit Hen. Stephanus. Act. Apoſt. Cap. 9. Διὰ τοῦ τείχους χαλάσαντες ἐν σπυρίδι: demiſerunt per murum in ſporta. *Localorans*: χαλάζειν anchoram, velum, demittere. Poſtea omiſſam eſſe aſpirationem notat, & pro chalare, Gallice factum *Caler*.

Calaſtre, appellantur tigna, quæ doliis ſuppo-

ſupponuntur ex eadem origine. χαλασμοὶ, quod ſtineri, & demitti poteſt. Propriè trabes, & phalangæ, per quas in cryptas vinarias dolia, & vegetes demittuntur: ex quo etiam tigna, queis dolia in cellis fulciuntur *Calaſtre* ſunt appellata.

A CALARE, pro deficere, in menſura, ac pondere, imminui, & mancum eſſe, diuerſæ originis eſt. Nam *Calo* contractum eſt ex inæquali, pondere, aut menſura. Inæquale, *calo*, *calo*. *Calo dell' oro*, *calo di brazzo*. Item *miſura che cala*. Latini iniquam dixerunt. Perſius 1. *Seſe aliquid credens, Italo quod honore ſupinus, Fregerit heminas Areti Ædilis iniquas*. Vbi Cornutus. *Qui ſe putat honoratum eſſe, & incomparabilem, propterea quod meruit dignitatem adilitiam, in aliquo oppido Italia, fracturus inaquales menſuras, ideſt minora vaſa*. Iuuenal. Sat. x. *Et de menſura ius dicere, Vaſa minora* (inæqualia) *frangere pannoſus vacuis Ædilis Vlubris*. In pondere nummus decreſcit, & ideo bilancis non eſt æquamentum. In panno vlna deficit, *cala vn brazzo*, ad æquam menſuram vlna deeſt: ob vlnæ defectum inæqualis eſt menſura. Inde etiam SCARSO, nempe decreſcens. *Il panno ſcarſo*, cui deeſt ad iuſtam menſuram. Ita & nummorum, & alterius rei pondus decreſcens, & inæquale, *è ſcarſo, e cala*. Dantes tranſlate Purg. x. *E ciò fecer li noſtri paſſi ſcarſi*: ideſt breues, & rari vt Landinus. Item *Scarſo* pro illiberali, & immunifico, qui in largiendo reſtrictior. Quanquam alij ab exparcus: ſed illud rectius. Hinc etiam fortaſſe *Scarſella*, ſacculus, ſiue crumenta breuior, & ſtrictior. Hæc non ita omnibus nota ſunt.

A *Calare*, quod eſt decreſcere, imminui, *Calia*, dicitur ſcobs auri, ſiue minutiſſima ramenta, quæ dum elaboratur, inde deteruntur, quod pondus decreſcat, *Cali*. Inde Veneti *Caya*, hominum nauci, & nullius pretij appellant. *Calia* etiam *Tara* dicitur, à terendo, ſiue ſcalpelli attritu.

CALCA. Multitudo conſtipata, ac turba ſe premens, quæ & *folla* à fullonibus, veſtimenta inſultu cogentibus. Boccat. L. 1. *Colla maggior calca del mondo da tutti fù andato à baſciarli i piedi*. Hiſpani *A pretura* à premendo.

CALCOLE. Inſtrumenta lignea texentium, quibus alternatim depreſſis, & erectis telæ licia, inſerendo radio aperiuntur, & clauduntur, quod pedibus calcentur. Latini *Inſilia* ab inſultu dixerunt. Lucilius. *Inſilia, ac fuſi, radij, ſcapique ſonantes*. Boccat. VIII. 9. *Hor che menar di calcole, e di tirar le caſſe à ſe, per far il panno ſerrato?*

CALCOLO. Ratio putata, & *calcolare*, rationem ſubducere; à more quo olim calculis in ſupputatione vtebantur: *rem ad calculos reuocare*, & *calculos ponere*. Quod eſt perulgatum.

CALDO. Calidum, caldum, quod Latinis etiam vſurpatum. Gel. L. XIX. 4. *Quanis frigoris ſanguinem, caldoremque omnem, de ſumma corporis cute depellat*. Et infra. *Caldor in vltima coactus*. Hinc *Caldara*, *Caldaia*, ahenum, quo aqua calefit. Calidarium, & olla calidaria, & vaſa caldaria apud Vitruuium.

CALERE. Bembus Aſul. p. 23. *Et albergare, & gioire ſono Prouenzali, & Calere altresì. D'intorno alla qual voce eſſi haueano in vſanza familiariſſima, volendo dire, che alcuno, non curaſſe di che che ſia, dire che eſſo lo ponena in non* calere, *oueramente* à non cale, *ò anchora* à non calente. Sed dictio Latina eſt, vt omnes ferè è Prouincia aduectæ, & valet, non curare, (aſpera in liquidam conuerſa) ſiue curam mittere. Achariſius, à *Calere*, quod tibi non calet, ſiue in hoc non ſis calidus. Quem nuperi ſequuntur. Malim tamen à non curare. Dant. Inf. XXI. *E quei accorto gridò, corri al varco, Mentre ch' in furia, e buon che tu ti cale*. Curam tui habeas, ſerues te. Et Inf. XIX. *Se di ſaper ch'io ſia, ti cale tanto?* Tantum tibi curæ eſt. Purg. XXX. *Si poco à lui ne calſe*. Et XXII. *Hauean paruto Di non caler*. Land. non curare. Quod expreſſit Inf. IX. *Mà fè ſembiante d'huom cui altra cura, Stringa, & morda Li cagli d'altro*. Galli *Chaloir*. *Non ſe chaloir de rien*. Hiſpani, *Tener cura, hazer caſo*. *Metter in non cale, traſcurare*.

CALLE. Callis, ſemita, & trames anguſtus. *Calle* Venetijs, viæ admodum anguſtæ. Et *Caleſelle*, quaſi *Callicula*, quæ vox etiam vile ſcortum ſignificat, in angiportis, & in plano proſtans. Iidem *Caleſella* ſponda lecti interior, ac parieti propior, Inſubres, *Lo ſtretta del letto*, anguſta ſemita, inter thorum, & parietem.

Inde *Calla*, & *Callaia*, pro aditu anguſto. Dant. Purg. XXV. *Così intrammo noi per la callaia*. Ideſt ſcalarum aditum, & *Callaiola* rete, quod apertæ ſepi excipiendis feris obtenditur.

Achariſius inde *Chiaſſo*, & *Chiaſſolino* dictum putat pro ſemita anguſtiſſima. Boccat. II. 5. *Egli erano in vno chiaſſetto ſtretto (come ſpeſſo tra due caſi vediamo) ſopra due trauicelli, tra l'vna caſa e l'altra, poſte alcune tauole confitte, che quello Chiaſſolino dalla ſtrada chiudena*. Quod indicat potius à claudendo, & clauſtro factum eſſe. *Clauſtro, claſto, chiaſſo, chiaſſetto*, pro angi porto, aut ſemita, quæ exitum non habet. Et quia in his ferme dio-

bolares

bolares lupæ habent, *Chiaſſo* pro lupanari accipitur.

CALMA. Serenitas,tranquillitas maris.Non eſt opus tranſpoſitione à μαλακὸς. Eſt quidem Græca dictio, ſed à Γαλήνη. *Serenitas, Galena, calna, & calma*, Feſtus. *Fluſtra dicuntur, cum in mari fluctus non mouentur, quam Græci μαλακίας vocant*. Alij codices Γαλήνη.

CALMA vero, inſitio, & *incalmare*, à calamo dicta eſt, ſiue clauola, quæ arbori inſeritur. Varro de R. R. L. 1. 39. *Vt ſit de tenero ramo ex vtraque parte aquabiliter præciſum, quas alij clauolas, alij taleas appellant*, Ita, & Inoculatio, *A occhietto*. In Iudicio Regis Clotharij apud Bignonum pag. 109. *Vel vineas deplantaſſent, aut calmas rapiſſent*.

CALOTA. Tegmen ſemirotundum capiti ad preſſum, quod ferme ſub pileo geſtatur, qualis Hebræorum mitra. Dhueſius, à Calantica, quæ & *Calautica*, *Calota*. Id quidem tegumentum capitis muliebre, ſed etiam ad viros translatum, vt *Cuffia* vtriq; ſexui communis. Ferme ex aluta, vt non inepte illud Martialis vſurpari poſſit, iſtos caput calceatum habere.

CALPESTARE. Calce premere,ſiue calce pinſitare, *peſtare. Scalpitare*. Dant.Inf.xiv. *Perch' è prouide à ſcalpitar lo ſuolo, Con le ſue ſchiere*. Boccat. 11. initio. *E le rugiadoſe herbe con paſſo lento ſcalpitando. Calpeſtio*, pedum crepitus, Idem v. 9. *Senti vn gran calpeſtio di gente andare*. Quod & *Scalpiccio* ix. 1. *Senti vn gran ſcalpiccio, che Rinuccio co' pie facea*. Præcipue de equis, qui & *Zappare* dicuntur, cum vngula veluti terram fodiunt.

CALVGINE. Auiū plumea lanugo. Squama, ſquamula, *ſqualugo, calugo, calugine*. Squamulæ *ſcaglie*; Et *Caluginoni*, pennæ erumpentes, *ſcaglioni*, Inſubres, *ſcalchioni*, e *ſcolchioni*. Vnde Veneti pilos ſub axillis, tetrumque virus inde emanans,hoc eſt tragum, ſiue trucem hircum, valle ſub alarum, vt ait poeta habitantem, *Scalcio* appellant.

CALZE. *Calzette, Calzoni*. Calceus, & caliga. Et calceum quidem pedum integumentum, Romanorum proprium fuiſſe, itaut totum pedem tegeret, atque inuolueret, ac ferme ad medium crus pertineret, & per hoc à ſoleis, ſandalijs, crepidis, quæ plantam tantum tegerent, habenis, & obſtragulis in ſuperiori parte religatæ, diſtinctum,viri doctiſſimi pridem obſeruarunt, & nos non pauca in Analectis diſputauimus.

Nullum præterea Græcis, ac Romanis diu fuiſſe tibialium, fœmoralium, & braccarum vſum, niſi in ægrotis, apud quos faſciæ crurales, ac fœminales fuiſſe ſatis demonſtratum eſt. Poſtquam autem tibialia, ac fœmoralia in vſum venère, & à barbaris braccæ acceptę ſunt, *Calcette*, & *calzoni*,& *braghesſe*, ſunt appellatæ, Iſtæ à braccis, quaſi *braciſſe*, illæ à calceis, & à *Caliga*, quod ſcilicet Calcei, vt diximus bonam cruris partem obuelarēt. Cū ſcilicet initio innécta pedulibus tibialia, tibialibus fœminalia, ſiue femoralia,& braccæ annexæ eſſent,& quidem corpori adpreſſæ, qualiter nos pueri indutos ſenes ridebamus, & *braghette*, *& braghettoni* Inſubres vocant, duratq; hodie etiam in infantium tibialibus, iunctim fœmora quoque operientibus, quæ pariter *braghette* appellantur.

Et pro calceo quidem hodie *Scarpa* dicimus, de qua ſuo loco. Sicuti Etruſci *Calzare*. Boccat. 111. 1. *Nonne poteui à pena pagar i calzari*. Ruſtici in Inſubria, *Colzeri*. A calceo, *calcette*, *& calzoni*, quod olim iuncta eſſent, & calceus tibiatim veſtiretur, ſicut tibię integumentum, *calza*, *& calcetta*, ita fœmorum, *Calzone*.

Græci recentiores Κάλτζαι. Curopalata de veſtitu Imperatoris. Αἱ Κάλτζαι κόκκιναι. Interpres *Caliga coccinea*. Vetteendum erat braccæ, vel fœmoralia coccinea. Nam ſequitur Ὑποδήματα, ideſt calcei. Recte Iunius Italicum eſſe notat, *Le calze*. Alibi καλτζια ἀέριαι aerei coloris.

Ceterum *Tirare le calze* dicuntur morientes, quod eſt crura, & calces extendere, Perſ. *In portam rigidos extendit calces*. Ruſtici Patauini: *tirare le ſiacche, & ſlacchetti*. Græci ἀποσκαρίζειν, pedes iactare, ſiue calces extendere. 1. Iudicum. cap. 4. de Iaele impacto in tempus clauo Siſaram interficiente. *Infixit clauum in capite eius: ille autem ἀπεσκάρισε, καὶ ἀπέψυξε*, ideſt vt Budæus,animam efflauit *ſubſultando*, *& pedes iactando*.

Incalzare eſt inſectari, & calce calcem premere.

CAMAGLIO. Loricæ ſumma ora. A maculis inſtar retium, Lorica *Maglio*, & *giacco di maglia* dicitur: ſed eius pars, qua collum & humeri teguntur, denſioribus maculis ſtipata *Camaglio* dicitur,quaſi commaculis ſpiſſioribus denſata. Ea autem ferme auro & gemmis ornabatur, vnde gemmæ ipſe *Camei*, & *Camaini*, gemmarum ſcalptores. Hiſpani *Camafeo* gemmam ipſam dicunt.Menagius quaſi *Capomaglia*.

CAMBIARE. *Cangiare*, Permutare. *Cambire*. Dictio Latinis vſitata, vt docet Alciatus Parerg. 1. 45. Apuleius in Apologia. *Tu num habeas ad agrum colendum, an ipſe mutuarias operas cum vicinis tuis cambias, neque ſcio, neque laboro*. Priſcian. L. x. 2. *Cambio*, ἀμεί-

βομαι

βομαι, ponit Chariſius, & eius præteritum Campſi; quod ἀπὸ τοῦ κάμπτω, ἔκαμψα: unde & Campſas ſolebant vetuſtiſſimi dicere. Ennius in x. Leucatem campſant. Ideſt flectunt. (*ſcanſano*) Gloſ *ἀντιλλάσσω, ſummuto. Cambio. Ἀντικαταλλαγὴ. Cambitas, permutatio.* Proprie nummos permutare, quod argentarij faciebant.

Cambium igitur, ideſt permutatio, quod miror viros doctos non animaduertiſſe, eſt à *Cambio, Campſi*: Campſare, metam flectere, quod in metæ flexu curſus mutaretur, ſiue alius iniretur: inde dictio ad quamlibet mutationem, ſiue permutationem translata, præcipuè pecuniæ. Eſt ergo Græcæ originis, quod negat Voſſius de Vit. Ser. L. 1. 18.

CAMBRAIA. Telæ genus tenuiſſimum ab Vrbe Cameraco (*Cambrai*) vnde aduehitur.

ÇAMERA. Latinis fornix, & teſtudo. Salluſt. Catilin. *Muniunt vndique parietes, atque inſuper camera lapideis fornicibus iuncta.* A *Camuro*, ideſt curuo vt Seruius 5. Georgic. Itali, & omnes fere gentes Europeæ pro cubiculo, ſiue conclaui concamerato: deinde & pro quouis, licet ſine fornice, & teſtudine. Hinc *Camerarius* qui à cubiculo, & *Chiamberlano*, nam *Chambre* Camera. Qui titulus dignitatis. *Il gran Chiamberlano.*

Camerata, contubernalis, in eodem cubiculo, ſiue cœnaculo viuens, præcipuè in militia, & in Academijs, qui ſub eodem tecto ſtudijs operam nauant. Græci *ὁμόσκηνος, ὁμόσκηνος*. Recentioribus *καμαράρα*, quod Leo in Conſtitut. per Contubernium explicat apud Rigalt. Lex. Græcobarb.

Proprie tamen *Camera* pro ærario accipitur: quod ea loca teſtudine & fornicibus munita: vnde Præfecti ærarij ſiue Quæſtores *Camerlenghi, Camerales, Cameralinici*. Non quia *LING*, ſit vocis productio, ſiue nobilem Camerarium ſignificet, vt cenſet Voſſius de vit. Serm. Lib. 1. 6. *Rendite di Camera. Camera Apoſtolica, Regia*, Iſidor. Gloſ. *Creditaria, Cameraria.* Quia Camerarius, cui theſauri creduntur.

CAMICE. Camiſcia. Subucula: linea tunica interior. Paulus Feſti abbreuiator. *Supparus veſtimentum puellarum lineum, quod & ſubucula, ideſt* Camiſia, *dicitur.* Scaliger ibi. *Camiſiam vſurpat Paulus, verbum ſuæ ætatis, ac ſuorum hominum elegantia dignum.* Cama *eſt barbarum vocabulum, id ſignificat lectum: hodieque in Idiotiſmo ſuo retinent Hiſpani:* Camas *enim lectos vocant. Ab eo tunicam lineam nocturnam vocarunt* Camiſiam. *Auctor Iſidorus, & ipſe homo Hiſpanus.*

Verba Iſidori ſunt Lib. xix. 22. *Camiſias vocamus, quod in his dormimus in Camis, ideſt in ſtratis noſtris.* Cama, non tam barbarum eſt, quam vel à Græco *χάμαι*, vel à Latino Camera. Illud, quod lecti humiles eſſent, & paulum humo ſubuecti, vt ſtibadia, ſiue thori militares. Hoc quia lecti in Camera, ideſt cubiculo, vt ſupra innuimus, ſicut cubile, & cubiculum, quod ibi homines cubarent, ita à *Camera, Cama* contractum, vel contra.

Quicquid ſit illud apparet, olim, cum omnia veſtimenta lanea eſſent, vt alias docuimus, in lectis lineas tunicas, ne nudi cubarent, inductas eſſe, & ideo ſubuculas, ſiue lineas tunicas, quia earum vſus tantum in lecto erat, à *Camis, Camiſias* dictas, quaſi veſtes lectuales. Euſebius Hiſt. L. vi. cap. 40. *Manens in cubili, in quo ſedebam nudus, ἐν λινῷ ἐσθήματι*, in linea tunicula. Certe ætate D. Hieronymi, non fuiſſe in vſu interdiu lineas tuniculas, ſiue Camiſias, id declarat, quod veſtem militarem interpretatur, qua ſcilicet induti, in campo exercerentur, vt eſſent expeditiores.

Poſtquam in communi vſu *Camiſiæ* eſſe cœperunt, vox ad indumenta ſacris operantium translata eſt, niſi quod *Camiſium*, ſiue *Camice* appellatur. Et initio quidem rei Chriſtianæ, ſacra in communi veſte peracta alias docuimus. Sed poſtquam paulatim aliqua immutata ſunt, & peculiares veſtes adhibitæ, tunc & noua nomina, & nouæ, vel paulo immutatæ veſtimentorum formæ inductæ. Atque ita tunica linea, quæ breuior erat, & corpori intima longior facta eſt, & in ſacris communi veſtitui ſuper iniecta, caſulæque ſiue planetæ ſubiecta: ſicut Camiſia vulgo ſub omnibus veſtibus geſtatur.

Demiſſa inquam ad pedes Camiſia, & manicata, eaque *Poderis* dicta. Iſid. xix. 21. *Poderis eſt tunica ſacerdotalis linea, corpori adſtricta, vſque ad pedes deſcendens, vnde & nuncupatur. Hæc vulgo* Camiſia *vocatur.* Ea voce non ſemel Codinus vtitur.

ÇAMINARE. *Camino.* Nollem virum doctiſſimum *Camini* vocem, à ſemitis, & callibus anguſtis, qua iter fit deduxiſſe, ſic dictis, quia ſpeciem fumariorum, ſiue fumi emiſſariorum, referant, quos vulgo *Caminos* appellat. Nam *Camino* à *Gamba*, defluxit. *Gamba* autem à *καμπή*, vt ſuo loco reddemus. Inde *Gambinare* pro greſſum accelerare, & crura velocius mouere, *menar le gambe*, ita Iſidorus, crus à currendo dictum putat. Vnde etiam *Campare*, & *ſcampare*, pro fugere, & ſe curſu ſubducere. Mox ſimpliciter, pro ingredi, atque iter facere. Vnde *Camino* pro via, atque itinere, non à ſemita, *Semin*, &

Che-

Digitized by Google

Chemin, vt Bouſſlus.

Poſſet quidem *Campare*, & *ſcampare*, à Campo deduci: non quod campus latus patens, & liber ſit adfugiendum, vt ait Achariſius, ſed quod olim in campo ad curſum exercerentur, vnde *ſcampare*, currere, & currendo fugere: & *campinare*, velociter ingredi. Sed prior notatio mihi veriſimilior videtur. *Sgambare, sgambinare, caminare, & ſcampare. Scampare* pro viuere, pericula, mortem effugere: & actiua ſignificatione. Dant. Infer. XXII. *Che s'argomenta di campar lo legno*. Seruare nauigium.

Ceterum CAMINO, pro foco, & tubo, ſiue fumi emiſſario Itali vſurpant: cum Latine, & Græce ſolum fornacem ſignificet. *Fumaioli* Villano dicuntur L. 11. 121. Inde

CAMINO, & *Caminata*, pro cubiculo concamerato in prima ædium parte, & fere in plano. Prior vox Vicentinis promiſcua, & familiaris. Altera apud Dantem Inf. XXXIV. *Non era caminata di palagio la v' eravam, Mà natural burella*. Landinus, ait eſſe quæ *Sale* appellantur, ideſt conclauia fornicata. Ita, & Genuenſes vocant. Boccat. XII. 13. *Hauendo fatto far vn grandiſſimo foco in vna ſua caminata, in quella venne*. Corius Hiſt. parte II. p. 157. ex publicis tabulis. *Mediolani in Caminata hoſpitij ſupraſcripti Pratoris. Caminata etiam dormitoria*, numero ſingulari, pro cubiculo dormitorio apud Monachum Sangallenſem: & *Caminatus* de cubiculo habente caminum, vt Voſſius de Vit. Serm. L. II. 3.

Rectius tamen à concameratione, quam à camino, ſiue foco. Galli. *Gabinet, Caminetto*, vel quia *Cuba*, & *Guba* concameratio, fornix. V. *Catacumba*. Imò vox ipſa Latina eſt. *Caminare*, concaminare, inſtar camini, ideſt fornacis in fornicem conſtruere. Plin. L. XVI. 6. *Acerui confecti tales recentibus luto caminantur*. Et L. XVII. 11. *Et vbique caminata foſſura* (concamerata) *ore compreſſiore ſint*. *Caminata* igitur, cubiculum concameratum. Anaſtaſ. Nicol. I. *Ibique pulchri decoris facie, fecit triclinium cum caminatis, ad honorem, & decorem eius*. Sic teſtudo pro cubiculo concamerato dicitur Ciceroni de Clar. Orat. *Omnibus excluſis commentatum in quadam teſtudine, cum ſeruis litteratis*.

CAMOCCIA. *Camuzza*, Capra ſilueſtris. Scalig. exercit. CCVII. *Capreæ ſilueſtris ſpecies dua. Ibex: altera Caprea dicitur: vulgus Camucciam vocat*. Et ex. CXXVI. 6. *Κεμὰς non eſt, vt putant* Camuccia, *ſed hinnulus ceruarum*.

Ita & vocis huius origo ignota. Nam quod aiunt à *Camus*, idque à *Camurus*, quo curuus ſignificatur: vt demus *Camurum* ſignificare bouem, qui conuerſa introrſum cornua habeat, ex Seruio: Vox *Camus* nuſquam hoc ſenſu inuenitur. Deinde etiam boues incuruis hoc modo cornibus, *Camuſi* dici poſſent. Præterquam quod Rupicapræ cornua in tergum conuerſa habent, non vt boum Camura.

CAMPAGNA. Loca campana, ſiue campeſtria *campania*: vt *montagna* regio montana: Gloſſ. *Campania* πεδιάς. Fridericus de accipitr. L. II. 43. *Sauri vero, & lanerij, quoniam vſi ſunt venari per campaniam largam, & ſpatioſam*. Vnde regio Italiæ *Campania* dicta, quod Campeſtris.

CAMPARO. Agricuſtos. Onomaſt. Glar. *Camparius* ἀγροφύλαξ *Saltuaro*, Saltuarius.

CAMPATICO. Vectigal agro impoſitum, ſiue campis. Inſubres *Perticato*, ab agri menſura, ſiue decempeda. Latini inferiores *Agrarium*. Galli. *Agrier*, & *Champart*.

CAMPANA. Æs Campanum, quod Nolæ primum in Campania inuentum dicatur à S. Paulino eius Vrbis Epiſcopo, vnde & *Nola* appellata. Tintinabula tamen, qualiacumque illa fuerint, veteribus cognita.

Campana etiam ſtatera dicitur Iſidoro, vnius Lancis, Lib. XVI. 24. à ſimilitudine. *Campana à regione Italia nomen accepit, vbi primum eius vſus repertus eſt. Hæc* (nempe ſtatera) *duas lances non habet, ſed virga eſt ſignata libris, & vncijs, & vago pondere menſurata*. Bilances tamen etiam dicimus, *fatte à campana*, ideſt concauas, & depreſſas. Idem Iſidorus, paulo ante, vbi de examine loquitur, turpi menda fœdatus eſt. *Examen*, inquit, *eſt filum medium, quo trutina ſtatera regitur, & lances aquantur: vnde in lanceis à mentum dicitur*. Corrige. *Vnde in lancibus momentum dicitur*. Nam examen, & momentum, pro eodem. Lingula nempe quæ motu lancium agitatur, vnde à motu *momentum*.

A *Campana*, *campanello*, & *campanelle*, crepitacula, quæ cruribus accipitrum, & falconum appenduntur, à ſono *ſonacole* vulgo appellata. Fridericus de accipitr. Lib. II. 41. *De Campanella, & vtilitate ipſius, & modo ligandi eam*: vbi de eius forma, & ratione, diſputat.

CAMPARE. V. *Camino*.

CAMPO. Spatium terræ planæ. Scalig. ex. XCVIII. IV. *Campum dici oportuit, veteri, Aoleuſium voce, quos Latini ſunt imitati. Vnde κᾶπος, horti, propterea quod in planis eſſent latiores. Auctus vocis ſanus, interpoſita ſerua litera*. At eius filius in Varronem a verbo Siculo deducit, quo Circum, aut Hippodromum Campum vocabant, ἀπὸ τῆς καμπῆς, ideſt

Ideſt à flexu equorum, & quadrigarum, qui-bus certabant circa metam, vnde omnia plana, flectendis equis idonea, *Campi* dicti.

Certe Romanis Campus, pro exercitatione, & loco vbi ea fiebat. Quod ſcilicet in campo Martio, militiæ operibus aſſueſcerent. Quemadmodum etiam *Campus*, pro Comitijs, quod eodem in loco haberentur. Vt Cicero III. de Orat. Curiam pro Senatu, Campum pro Comitijs poſuit. Quare Scioppius Hiſtoricum nuperum merito caſtigat, quia initio operis, *Fortunam Campi dominam* appellat, de exercitu, & caſtris intelligens. Non enim eam vocem pro pugnis naualibus, vrbium obſidionibus, ac rebus militaribus Latinam eſſe: licet Cicero Fortem Campi dominam appellet, illud enim de Comitiis intelligit.

Scilicet non niſi corrupto Latinitatis ſeculo, ea vox pro Caſtris, & præliis vſurpata eſt, quod ibi vt in *Campo Marcio*, milites exercerentur. Vnde *Campi doctor* veteri interpreti Iuvenalis dicitur Centurio, qui hirſuti Capellæ nomine à poeta deſignatur. Et à Lampridio in Seuero: de quo plura Salmaſius ibidem diſputat.

A Campo, prout locum deſignat, in quo milites exercentur, & pugnant, *Campione*, qui in certamen deſcendit. Grot. Lex. Goth. *Campio pugnator à Campo*. Dantes pro luctatoribus accèpit. Inf. XVI. *Qual ſolean i Campion far nudi, & vnti, Auiſando lor preda, e lor vantaggio, Prima che ſian tra lor battuti, e punti.* Vbi Landinus perperam pro gladiatoribus accepit: additque eos in Theatro pugnaſſe, pari errore, nam gladiatores in Amphitheatro, ſcenici in Theatro: deinde recte de palæſtra interpretatur.

Campo etiam pro area, ſiue platea templis adiacente: & quia ibi ferme ſepulchreta erant, *Campo Santo* pro eodem.

Poſtremò Campo tranſlate, pro clypei area, ſiue ſpatio vbi inſignia ſculpebantur, aut pingebantur. Villan. VI. 40. *Il campo bianco, è vn leon nero, rampante.* *Et piazza.* Idem ibidem. *Il terzo campo azurro, iui entro vna piazza bianca quadra, con nicchi vermigli.*

CAMVRRA. *Zimarra*. Veſtis domeſtica, quaſi Cameralis, ſiue cubicularis. Ea autem ferme arcendo frigori, ſoloci filo contexta, & villoſa, quæ & *Guffa*, vt ex Salmaſio notat Voſſius de Vit. Serm. L. II. 9. Item *Cuſa*. Gloſ. *Cuſa Καυνάκη*. Salmaſ. *Camaſia*; Nam *Camaſos*, & *Camaſion*, veſtis villoſæ genus. Sed & *Camarra* retineri poteſt, à *Camis*, ſiue lectis, vt in *Cameſcia* dictum eſt. Quod ſtragulis, ac lodicibus lectorum villoſis ſimiles eſſent. Hiſp. *Samarra*. Galli *Simarre*, & *Chamarre*: Neque opus Hiſpanicam dictionem à Perſis, aut Arabibus euocare.

Hinc fortaſſe *Camuffare*, caput velare, & obvoluere, quod huiuſmodi tegmine villoſo, ſiue *Cuſo* caput obnuberetur. Alii ab *Amphimallus* deriuant, quam rectè, ipſi viderint.

CAMVSO. Qui eſt naribus depreſſis, & contuſis. Cum *Camurus* curvum ſignificet, vt ſupra diximus, tali autem iniuria naſus non tam fit curvus, quam depreſſus, ac veluti quaſſus, neſcio quomodo à *Camuro* origo peti poſſit. Minus diſplicet Caninij opinio, qui à *Simus* deducit: hoc enim proprie preſſas nares ſignificat, vnde & *Silones*, & *Simæ* capellæ, & compoſitum *Reſimus*.

Sed fortaſſe *Camuſo* ex eo factum, quod *Muſo*, vt infra dicemus dicuntur labra foras prominentia, nempe à *Muſſando*, qui enim muſſat, exporrectis labris id facit. Tales autem depreſſis, ac ſimis naribus, quales Nani, & pumiliones, quaſſis naribus, & prominente rictu, vt *Camuſo* ſit, qui habet Muſum, ſiue rictum. Nam depreſſis naribus labra magis prominent, & extenduntur.

CANAGLIA. Vulgi pars deſpicatiſſima. Lipſius Centuria ad Belgas epiſt. 44. notationem trahit ex more apud Francos & Sueuos, vt reus prædæ, aut incendij, antequam morte puniretur, canem geſtare cogeretur. Simplicior tamen originatio *Canaglia*, à multitudine canum dictam eſſe: canis, *canalis*, *Canalia* turma canum, qua nihil vilius. Quod & Nicotius monuit.

CANCELLARE. Scripta delere. Nebriſſenſis Lex. Iuris Ciuil. *Cancello verbum videtur ductum à Cancellis, in quibus vt tranſuerſaria nectuntur ligna, ita cum ſcripta expungenda ſunt, tranſuerſo calamo, & decuſſatim linea inducuntur.* Quod proprie illinere, ſiue allinere, vnde litura. Horat. in Arte. *Incomptis allinet atrum Tranſuerſo calamo ſignum:* ac ſi dicat cancellabit. Vide *Caſſare*.

De Cancellariis autem, ſiue Scribis, qui non à *cancellando*, vt plures crediderunt, ſed à *cancellis*, intra quos conſiſtebant, & per quos ad Iudices fiebat admiſſio, nihil addi poteſt iis, quæ de hac re viri ſummi commentati ſunt, & nuperi ad tædium deſcripſerunt.

CANDITO. *Condito*. Fructus ſaccharo conditi: item poma, uvæ, & alia aceto conditiua, quæ etiam *compoſte* appellantur, & oliuæ conditaneæ. Conditum etiam de genere vini aromatis condito dixere: vnde apud Simplicium Κονδίτου πίω.

At *zuccaro candido*, Salmaſ. in Solin. pag. 1022. non quod candidum ſit, ſed à Cantio ductum putat. *Non alij auctores*, inquit *ſac-*

chari

chari Candi meminere, quam qui & ſaccharum hodiernum factitium nouerunt, vt Mirepſus: Candum, *non à candore dictum, nec à Canna, ſed* χάντι, *vel* χαντὸν, *&* Κάντιο *Græci recentiores vocarunt, quod anguloſum ſit, & cum frangitur, in partes ſemper diſſilit angulatas: id Græci vulgares* χαντοὶ *appellant.*

CANNA. Translate *Canna della gola, Cannaruzzo,* canaliculus, iugulum, aſpera arteria. Plinio, animæ canalis. Vnde *ſcannare* iugulare. *Cannola,* & *canella* doliorum epiſtomia: *Canna d' archibugio,* & *Cannone* pro bombarda: omnia à ſimilitudine, vt *Cannone* pro impudico. At *Cannellato* in columnis, canaliculatus, ſtriatus.

Cannella, quæ in cinnamomi locum ſucceſſit. Scaliger ex. CXLIV. *In Ceilam naſcitur cinnamomum. Nullum gerit fructum, aſtu cortex finditur, atque abſiſtit. Bis in anno deglubitur. Dulcis primum: menſa poſtea perficitur. Ideirco ibi* Caunama, *vocatur* Ca *namque lignum,* Nama, *dulce. Tam propinquus etiam nunc vocis ſonus eſt vocabulo noſtro. Et Syri affini voce* Chamam *appellant.*

Simplicius tamen videtur, *Canellam* dici, quod fiſtulas, ſiue cannulas referat. Caſſia σύριγξ Galeno, & Actuario Caſſia fiſtularis, Nicolao Myrepſo. Κανίλλα. *Canella.*

ÇANNEVAZZO. Cannabis, cannabitium. Et quia textum Cannabinum linteo craſſius eſt, craſſioris texturæ ſericum filis eminentioribus *Canevazza di ſeta* appellatur.

CANONICO. Græca vox eſt. Canon regula, ſiue lex: Canonicus, qui certis inſtitutis, ſiue ſub regula, & ſecundum Canones, viuit. Sed poſtquam Canonici in communi degere deſierunt, ſed ſolum ſtatis horis in templum ad pſalmodiam, & ſacra peragenda conuenire cœperunt, orta diſtinctio, vt alii Canonici Regulares dicerentur, quales Lateranenſes, alij ſeculares: illi diſciplina adſtrictiore, & bonorum communione: hi ſolutiore, & priuatim degentes. Vt Canonici Regulares idem ſit, ac regulares, ſub regula, & ſeueriore inſtituto viuentes: quaſi alii ſint irregulares, qui à regula appellantur.

CANOVA. *Canena.* Cella vinaria. A Cauo, per methatheſim: *Caua, Canena, Canena.* Quod ſub ædibus effoſſæ, & excauatæ, & cryptę ſubterraneæ. Salmaſ. de modo vſur. p. 653. Ὀρύγματα *granaria ſunt, in quibus hordeum repoſitum, & alia ſimiliter Cella. Hinc* ὑπερῷα ὀρύγματα *ſuperiores domus partes: &* κατώγεια ὀρύγματα, *ſubterranea cella, quas vulgo* cauas *vocamus in idiotiſmo noſtro: quæ apotheca veterum fuerunt, vel cella vinaria.* Cæſarius in regula S. Cæſariæ L. v. ſect. 32. *Quæ Cellario, ſiue Canena præponuntur. Canenaria* cauenæ præfectæ, *Canenare.* Iſidor. Gloſ. *Canana, Camera poſt cœnaculum.* Male *cauea* pro camera corrigunt. Camera enim quia huiuſmodi cellæ ferme ſunt concameratæ.

A *Canena, Canenetta, Canenettina, Cantina,* pro exigua cella vinaria, non autem à canto, prout angulum ſignificat. Item pro capſula, in qua lagenæ vinariæ portatiles ſeruantur. Hodie ingenioſa gula, totas ex ſubere confecit, vino congelando, ne liquor è ligno tranſmitteretur.

A *caua,* ſiue *cauo Conoli,* cryptæ ſubterraneæ, quales admirandi operis in agro Vicentino ſpectantur. Cuniculi ſub montibus effoſſi, ac muniti aduerſus hoſtiles incurſus, cœcis viarum amfractibus in immenſum porrecti. Etiam ſub priuatis ædibus cellis vinariis adſtituti, opaco frigore perflandis ædibus, per certa ſpiracula, & cellis vinarijs refrigerandis, vinis per æſtiuos calores gelu hiemantibus. *Caua, Cavula, Conoli,* nam teſte Varrone veteres pro cauo *covum* dixerunt. Vnde Iuno Covulla; Iuno Lucina, Luna Caua, vt Turneb. L. XXIV. 22. Hac voce vſus Plin. L. XXXVI. 15. de cloacis à Tarquinio Priſco extructis. *Præterea Cloacas operum omnium dictu maximum, ſuffoſſis montibus, atque Vrbe penſili ſubter nauigata.* Paulo poſt. *Amplitudinem* cauis *eam feciſſe proditur, vt vehem fœni large onuſtam tranſmitteret.*

CANSARE. *Scanſare.* Declinare, deflectere, euitare. *Campſare,* à Græco κάμπτειν, flectere. Ductum à flectenda meta in Circo, vt in *Cambiare,* diximus. Vnde pro declinare, & euitare. Dant. Inf. XII. *E fà canſar s'altra ſchiera v'intoppa.* Effice vt ſi aliud agmen occurrit, e via declinet, & deflectat. Gloſ. Καμπτὸς, *flexus. Hæc meta.* Et Κάμψης, *flexus.* Vnde puto Hiſpanis *Canſado,* dici, pro deſatigato, quod totus labor in metæ flexu, & declinatione conſiſteret. Ne aut currus propius adhæreſcens impingeret, aut longius declinans, inſequenti aditum aperiret. Inſignis locus eſt Ariſtot. III. Rhet. *Quapropter curſores, cum adflexiones* (metæ) *peruenerunt, vehementer anhelant, & penè deficiunt. Cum antea non laborent, quia metam proſpiciunt.* Cum enim ad flexiones peruenerant (ſepties enim meta flectebatur) non amplius metam poſt tergum relictam videre poterant, ſed opus erat reuerti, & curſum circumflectere. Magnus etiam labor in ipſa inflexione, ne impingerent metę. *Metaque feruidis euitata rotis.* Poſſet etiam *Canſado,* à quaſſo deduci. Papias. *Quaſſum, commotum, fatigatum, attritum.* Sed illud rectius.

CANTARO. Veteribus poculum Baccho tributum, & quidem anſatum, Poeta, *Attrita cantharus anſa*. Plin. XXXIII. 11. Scribit C. Marium poſt Cimbricam victoriam cantharis potaſſe Liberi patris exemplo. Nunc pro ſcaphio accipitur, cibi confecti reliquiis excipiendis, fortaſſe à ſimilitudine. Pro ſeceſſu, ſiue ſella Patrocliana accepiſſe videtur Anaſtaſius in S. Symmacho. *Item ſub gradus in atrio aliam cantharum foris in vulgo campi poſuit, & ad vſum humanæ neceſſitatis fecit*. Vn neceſſario.

CANTIRO. Cantherius. Vitru. L. IV. 2. *Et Cantherij prominentes ad extremam ſuggrundationem*. Vbi Philander. *Cantheria dicuntur ligna tecti oblonga, à culmine ad extremum tectum ducta, quæ vbi longius prominent, efficiunt ſubgrundam, tecti partem porrectiorem, vbi fit ſtillicidium*. Addit Baldus à materiariis *caballos* dici, quia pondera tectorum, & vniuerſæ ferè contignationis ſuſtinent, Idque à Latino caballus, qui propriè equus exſectus, ſiue vilior, & ſarcinarius, qui & cantherius, ex Catone. Gloſ. *Cantherius*, *καβάλλης μηκανικός*. Plautus Aulul. *Ego faxim muli, pretio qui ſuperant equos, Fiant viliores Gallicis cantherijs. Et cantherius in foſſa*.

Qua propter tignum quatuor fulcris ſubiectis, inſtar equi, ſiue cantherij, *Caualetto* Itali dixerunt: & duobus tantum lignis ad caput tanquam cruribus ſuffixis: *Moſchetti di caualetta*, grandiores tubos, cantherijs impoſitos: ſicut menſarum, & lectorum fulcra, eadem forma. Item *Cantinelle*, ſcanduliæ ex ligno aſſulatim deſectæ, cantherioli, quæ vox extat apud Columellam L. 11. 3.

Hiſpanis *Alcandara*, pertica accipitrum, ac falconum, à cantherio. Ab *Al*, & *candara*. Coaruvias ait aliter appellari *Cetra*, & *Cetreria* earum auium curam, non à cubiculo, aut ſceptro, ſed Latinè accipitraria, *cetreria*, tam cura, quam pertica. Imò & *Alcantara*, quod pontem ſignificat, vnde Vrbs, & equitum ſodalitium nobiliſſimum, non Arabicum, ſed Latinum exiſtimo, pontem nempè ſublicium, & tignis, ſiue cantherijs conſtructum.

CANTO. *Cantone*. Angulus. Eſſe à Græco Κανθός, omnes conſentiunt. Id autem oculi angulum ſignificat, Gloſ. Angulus Γωνία, κανθὸς ὀφθαλμῦ. Quod mirum eſt ab oculi parte, angulos omnes ita appellatos eſſe. Inde *Cantone* pro quouis angulo, & pro latere. Dant. Inf. XVII. *Che s'appreſſauan da diuerſi canti*. Ex diuerſis partibus à medio remotis. Galli *Coin*, cuneus anguloſus.

CAPA. *Cape*, Conchæ, & conchilia Venetis dicuntur, ſiue quod cauæ ſint, ſiue à capiendo, Pap. *Capedenes, animalia dicta quod manu capiantur*. *Cape da deo*, quia digitum referunt, etiam digiti, & vngues vocantur ex Plinio. Item σωλῆνες, quod conchæ, tubuli, ſiue canalis modo oblongæ, & αὐλοὶ, fiſtulam referentes. *Cape tonde*, à figura: *Cape ſante*, quod iis peregrini, e ſacris expeditionibus, præcipuè à S. Iacobi templo Compoſtellano reduces, iis pileos redimire conſueuerunt. V. *Arcella*.

CAPANNA. *Capana*. Tugurium. Alii à καπάνη, quod Heſychio, præſepe. Iſidorus XV. 12. quod vnum capiat. *Tugurium parvula caſa eſt, quam faciunt ſibi cuſtodes vinearum ad tegimen ſui, quaſi Tegurium. Hoc ruſtici* Capannam *vocant, quod tantum vnum capiat*. Simplicius, à Cauo, ſiue cauerna. *Caua, Canana, Capana*. Quod olim in cauis montium habitarent. *Cum frigida paruas, Præberet ſpelunca domos*. Galli. *Cabane*, Hiſpani. *Cabaña*. Meurſius Gloſ. Γάβος. *Cavus, foſſa, ſcrobs*. Inde *Gabinet* iidem Galli, pro cella, diœta, ſiue breui cubiculo, quod à *cavum, caninum, caninettum* Menagius factum putat. Magis tamen placet; eſſe à Camino, *Caminetto*, pro paruo cubiculo, vt ſupra in *Camino*.

Iiſdem *Cabaret*, caupona, popina, non à κάπη, & κάπτειν, quod eſt auide comedere, ſed à Cauo, quia hæc loca ædilem metuentia occulta, & abdita eſſent, ac ferme ſubterranea, ſicuti lupanaria, quæ ideo monumenta Martiali dicuntur. Latinis propterea Ganeæ, non tam quod in terra, quam quia ſub terra. Vnde Plautus, *in Ganeum ſe immergere*. Eadem & Luſtra, ideſt ferarum caua, & cubilia.

CAPARRA. Vulgatum eſt. *Cape arrham*. Arrha, arrhabo pignus in anteceſſum emptionis à Græco ἀῤῥαβὼν. Scaliger tamen ad Varronem Syriacam vocem eſſe contendit.

CAPE. Interiectio admirantis. Papè. Παπαὶ; Βαβαὶ. Terent. *Papè quid video? Capita, caſpita*, idem. Inſubres, *Campes*.

CAPECCHIO. Cannabis cortex exterior, vnde craſſius filum ſtuppæ proximum. Cannabitium, cannapitium, *capecchio*. Boccat. VIII. 10. *Poi ſcioglíendo le balle piene li trouò di capecchio*. Tranſlatum ad id quod ex lino ante ſtuppam detrahitur. Creſcent. 11. 5. *Si ſecca, & ſi macinlla, e quello poi che ſi dice Capecchio, che è liſca, ſi caccia, & và via*.

CAPELLA. Cella, ſacellum. Plerique à cappa S. Martini deducunt, ex Vualaphrido Strabone, quibus aſſentiri non poſſumus. Cironius apud Menagium. Humiles cellas, ait, Monachorum fuiſſe, ſiue ædiculas negotiatorum tabernis, ac pergulis ſimiles, quas Καπηλεῖα vocat Pollux, & Heſychius Καπίλλιω, quaſi dicas σκηνὸν tentorium. Similiter erigi ſacella portatilia in caſtris, ad Miſſas celebrandas, vnde

Sacer-

Sacerdotes *Capellani*. Addit à toga, ſiue cappa loca ſacra tecta *Capellas* dictas. Germani *Capell* ſacellum.

Mihi ſimplicius videtur *Capellam*, eſſe ex *ſacello*, vel à *Capitello*, *Capella*. Illud autem à Compitale, ædiculæ in compitis exſtrui ſolitæ vt infra notabimus, *Compitellum*, *Capella*. Vnde & ſacella in templis ab eorum ſimilitudine *Capelle*.

Nam quod aiunt *Capellam* etiam appellari capſam, in qua Martyrum oſſa conderentur. Vnde ſuper capſam iurare Leg. Aleman. tit. 6. & Euodius de mirac. S. Stephani L. I. *Capella argentea, in qua erat reliquiarum portio*: non tam illa capſa fuit, quam ædicula, ſiue conditorium in formam parui ſacelli conſtructum, qualis in templis altari impoſitæ videntur, & tabernacula appellantur.

Ceterum inepta Papiæ ratio. *Capella, quaſi capiens λαὸς, ideſt populum*. Addit, *vel quaſi* Capanna, *quia paucos capiat*. Hoc non ita inſcitum videtur, non quod paucos capiat, ſed quia Capannæ, vt ſupra diximus tuguria, & caſulæ ruſticorum: ita & ſacella Capannulæ, *capella*, quia templorum parietibus inædificatæ, aræ maxime teſtudine, ac tholo minores ſint, & anguſtiores ædiculæ. Sane Villanus L. VI. Templi maximi Florētię teſtudinem, ſiue tholum, & abſidē, *Capannuccio* appellat: faſtigiū ſcilicet teſtudinis anguſtius. *Mà al tempo che detto Duomo era tempio di Marte, non vi era la giunta del Capannuccio, è della Mela di ſopra, anzi era aperto al modo di S. Maria Rotonda di Roma. Ma poi doppò la ſeconda reedificatione ſi fece fare il Capannuccio leuato in colonne, e la mela, e la Croce dell' oro di ſopra*. *Capannuccio* appellat, tholi ſummitatem anguſtiorem, rotundam, & concameratam, quales ædiculæ, caſulæ, ſiue capannæ. Nos *Cupolam*, vocamus, quia *Cupa* ſiue dolii inuerſi formā refert. *Mela* autem ibi, eſt pila inſtar mali inaurata, cui crux incumbit, vt ferme in teſtudine templorum, ac turribus æris Campani. Idem Lib. VII. 91. *La Mela, e la Croce, che era ſopra lo ſtendale cadde in terra*.

CAPELLO. *Capperone*. V. *Cappa*.

CAPEZZALE. Puluinus capitalis, ſicut à ceruice ceruical, à capite, capital, capitale, *capezzale*. Cæſarius Lib. IV. mirac. 26. *Capitale eius vertit, & mollificauit, veſtes excuſſit, calceamenta circa lectum compoſuit*. Et alibi. *Modicum capitale ſub capite eius*. In Vitis Patrum L. IV. *Videns mattam de papyro, & pellem ſtratam & modicum capitale ſub capite eius*.

CAPEZZOLO. Veneti *Cauedello*. Papilla, ſiue mammæ capitulum, *Capitiolum*. Iſidor. XI. I. *Papilla capita mammarum ſunt, quas infantes ſugentes comprehendant. Dicta quod eas infantes, quaſi pappant, dum lac ſugunt. Proinde mamilla eſt omnis eminentia vberis, papilla vero, breue illud vnde lac trahitur*. Inſubres *Borino*, quaſi Capitulum vberinum. Nam *Vbero* Latina vox Etruſcis vſurpata. Vil. IV. 19. *Ebbe vna donna, che fù più bella che la Sibilla, donna ſenza vbera, ſecondo l' opinion di molti*. Idem à ſugendo *cinna*, quaſi ſugina. Vita Nicol. Laurentij. *Che ſapeua ſugere le zinne della Santa Chieſa, come da pietoſa, e dolce Madre*. Romani *zinne* vbera vaccina appellant.

CAPIA. *Gabia*. Cauea, caueola, *cabia, capia, gabia*. Pap. *Cauea, ſpectaculi locus: ponitur pro aliquorum animalium clauſura: quæ vulgo Capia dicitur, quaſi cauea*. Gloſ. ζωγρεῖον. *Cauiola*.

CAPITALE. Pecuniæ ſumma quæ fœnore collocatur, quæ Latinis, caput, & ſors dicitur, & ab vſuris diſtinguitur. Liu. VI. *vt deducto eo de capite, quod vſuris pernumeratum eſſet*. Et paulo poſt. *Sortem creditam ſoluere*. Horat. *Hic binas capiti mercedes exſecat*. Gloſ. Κεφάλαιον ἐπὶ δανείου. *Sors, ſumma, Capital, capitale*.

CAPITANO. Dux. Caput exercitus, vel cohortis. Capita ſcholarum apud Marcellinum L. XXV. Capita contubernij apud Vegetium L. II. 8. *Capi, Caporali*. Nec duces modo, ſed proceres ciuitatis, vox Villano familiaris. L. VI. 76. *I quali andatiui pur de migliori, e de più caporali di loro*. Item Vrbes magnę, & inſigniores. Idem L. VI. I. *In tutte le caporali Città di Cicilia*. Græcis κεφαλίδες, vel κεφαλάδες apud Codinum. Venetis *Capi di dieci, Signori Caij*. Tres viri magiſtratus decemuiralis capita, ſumma, ac tremenda poteſtas.

Capitanci etiam dicebantur, ſummates, qui pagorum, & oppidorum Præfecturas obtinebant, vt in Inſubria. *Capitaneo d' Arſago, d' Arconato*. De quibus Merula Hiſt. Vicecom. Lib. II. pag. 10. Contracte *Cattanei*, vtraque gens nobiliſſima.

CAPITARE. V. *Capo*.

CAPITELLO. Veneti pilas, & ædiculas ad latera viarum, & fines agrorum poſitas *Capitelli* appellant. A *Compitale*. Perſius Sat. IV. *Qui quandoque iugum pertuſa ad compita figit*. Vetus Interp. *Compita ſunt loca in quadriuijs quaſi turres, vbi ſacrificia, finita agricultura ruſtici celebrabant. Merito pertuſa, quia per omnes quatuor partes patent, vel vetuſta, vel, compita non ſolum ſunt in Vrbe loca, ſed etiam via publica, ac diuerticula aliquorum confinium vbi ædiculæ conſecrantur patentes. In his iuga fracta ab agricolis ponuntur, emeriti, & elaborati operis indicium*. Tales nuſto ædiculæ Sanctorum imaginibus ſacræ per itinera ad viarum crepidines viſuntur ferme quadri fores ad

capita ſemitarum ſe decuſſatim interſecãtium, quę à compitis *compitelli*, & *capitelli* dicuntur.

CAPITVLO. Conuentus, & concilium ferme monachorum. *Far Capitulo*. Quod cœtus & concillum indiceretur, aut ad nouas leges perferendas, aut ad veteres confirmandas, *Capita* ſunt legum tituli, capitula, capitularia. Varro de L. Lat. v *Caput edicti hoc eſt*, Et Lib vii. *Caput, capitulum, capitellum*. Gloſ. Κεφάλαιον, Γραφεῖον. *Capitulare*, Anaſtaſ. Leone iv. *Et tunc coram omnibus* (in Synodo Romana) xlii *capitula, qua ad ſalutem, & lucem omnium chriſtianorum pertinere noſcuntur legi praecepit*. Papias. *Capitula librorum dicta, quod breuiter capiant, & contineant aliquam ſententiam, ſiue quod caput, & titulus maioris ſcripti. Vnde clericorum* Capitulum *dictum, quod capitula ibi exponant*. Far *Capitolo generale*, totius ordinis Comitia celebrare.

Inde locus ipſe in quem conuenitur *Capitulum* dictum: vbi, cum arguantur, qui in legem peccauerunt, aut ſemet ipſos incuſent, & cenſuram ſponte ſubeant, Germani *Capitulum* pro obiurgatione dicunt, vt ex Goldaſto notat Menagius, Tomo 1. parte 1. p. 100. *Capitulum eſt* Concilium, *vel Senatus principum, ac primorum Regni Ciuitatis, aut* Collegij *alicuius. Hinc Capitularia dicta Leges, qua in Capitulo conſtituuntur, & ordinantur* (rectius tamen locus ipſe à legibus ſic dictus.) *Inde quia in monaſteriorum, &* Collegiorum *capitulis plerumque vitia ſi emendabantur, delinquentes corrigebantur, nata Germanorum phraſis*, Einen Capiteln, *aut etiam*, Capitel leſen, *pro obiurgare, & corrigere*. Itali contractius, *Far vn capello*.

Capitulo etiam Collegium Canonicorum; & *Capitoli della pace*, conuentionum capita, & *Capitolare* dicitur Vrbs obſeſſa, cum deditio certis conditionibus peragitur, quæ in capita rediguntur.

CAPITOMBOLO. Vox conflata, ex *capite*, & *tumba*, quæ Græcè ſepulchrum, ſiue locum ſubterraneum ſignificat. Vt proprie ſit capite in tumbam deuolui. Deinde translatum ad calum ex alto, & in caput ad imũ ferri. Hinc ludus ſaltuſque puerilis, cum cernui, manibus innixi, caput humi figentes, crura pedeſque antrorſum iaculantur, totumq; corpus torquent, & conuoluunt. Quæ ſaltatio κυβιστησις Græcis dicta, & κυβιστᾶν, quod Latini *cernuare*, & *cernulare* dixerunt. Itali *Tombare*, & *tomba*. Inſubres, *Far la toma*. Qui cuncta è Græco torquent, à πτῶμα, caſus. Verum non quilibet caſus *Tombola* eſt, ſed is, quem diximus. Veneti *Compilata*, contractum ex *Capitombolata*. Vide *Tomba*.

CAPITONI. *Caucdoni* Venetis ferramenta foci, lignorum fulmenta. Capitones, quod æreis capitibus muniantur. V. *Brandenà*.

CAPO. Veneti *Cao*. *Da cao*, à capite, *de recao* deinceps, iterum incipiendo: Galli *de rechef*. Inſubres contractius *Cò*, quæ plebeia vox Danti in deliciis. Inf. xx. *Toſto che l'acqua, à correr mette cò*. Vt Latinis, caput fluminis. Cæſar iv. belli Gal. *Multiſque capitibus in Oceanum influit*. Parad. iv. *Onde non traſſe inſin' al cò la ſpola*. Vbi pro fine accipitur. Boccat. iv. 10. *Perch'io ſommamente deſiderato hò, che à capo ſi ne veniſſe*: ideſt ad finem. Galli. *Achever*, quod vt Menagius adcapare, ſiue ad caput venire, translatum à tela. Itali *Capitare* peruenire, iter finire: *Capitar male*, infelicem exitum ſortiri.

Far capo, & venire à capo, de ſuppuratione, cum abſceſſus ſoluuntur, & ſanies erumpit. Quod latinum eſt. Plin. L. xxvi. 12. de furunculis. *Remedia ſunt, qua diximus folia trita, cum polenta, ſi non caput fecerint*.

Capo di fontana: ſcaturigo. Horat. *ad aqua lene caput ſacra*.

Capo della vite. Columella. L. i. 10. *Feraciſſima autem fæmina ſunt, non vt veteres auctores tradiderunt, extrema pars eius, quod caput vitis appellant, ideſt vltimum, & productiſſimum flagellum*. Gallicè *Cep*, & falluntur, qui à cippo trahunt. Eſt enim *capo, chef, cep*.

Capo di latte. Coloſtrum, & coloſtra. Spongioſa lactis denſitas à partu prima. Martial. *De primo matrum lacte coloſtra damus*. Quaſi caput, & flos lactis: πύον Euſtathio, πῖαρ τοῦ γάλακτος.

Capo nero: auicula. Feſtus. *Melancoriphi, genus auium, qua Latinè vocantur Atricapilla, eo quod ſumma earum capita nigra ſint*.

A *Capo*, *capocchio*, & *capocchia*, baculi extrema pars ſuſte craſſior, quaſi *capitatum*. Translate, pars extrema, ſiue glans membri quo viri ſumitis *verpa*. Caput, capunculum, *capoclum*, *capocchio*. Hiſpani. *Caboche*, & *capullo* (nos *capello*). Iidem *capullo di ſeda* bombycis folliculus, à ſimilitudine.

Inſubres contractius C... cuius vocis fœditate ſingula prope verba prophanum vulgus alternat, eſtque non irati modo, ſed dolentis, admirantis, atque affirmantis perpetua interiectio, turpiori etiam è proximo, voce adiecta. Credo in memoriam Epicurei Catii Municipis, Horatio decantati, vt perfacete Gaſpar Scioppius aiebat. Pars capitata, capitium, contracte C... vt aliis adnotatum. *Capocchia* etiam, pro capitone, ſtolido, & inſenſato.

CAPOLETTO. Conopœum, lecti vmbella. Inde pro aulæis. Boccat. vii. initio. *Di ſarge Fran-*

Digitized by Google

Franceſche, e di capoletti intorniati, e chiuſi. Et VIII. 9. *E marauiglioſa coſa à vedere i Capoletti intorno alla ſala.* Villan. II. 59. *Fornita tutta la corte di capoletti Franceſchi.*

CAPPA. *Capello, Caperone, Capuccio, Capotto.* Omnia à capite tegendo dicta. Varro de L. L. IV. *Dictum capital à capite, quod ſacerdotula in capite etiam nunc ſolent habere.*

Et veteres quidem Romanos in Vrbe capite intecto inceſſiſſe, in Commentario de re Veſtiaria oſtendimus. Ita tamen vt cum opus foret, ſummam togæ partem, quæ ad humeros cadebat in caput retraherent, qualis ſacrificantium habitus in veteribus monumentis conſpicitur. Veſtis Cardinalium, quæ *Capa* dicitur, non multum togæ abſimilis eſt, licet magis aperta, & diuerſo modo geſtetur. Eam autem etiam caput velatum fuiſſe, vt nunc in funere, veteres picturæ oſtendunt.

Poſtquam togæ in deſuetudinem abierunt, & in earum locum lacernæ, ac pœnulæ ſucceſſerunt, iis cuculli additi contra cœli iniurias: vnde *Cappe*, & *caperoni*, & *capucci*, tum veſtes cucullatæ, tum ipſi cuculli dicti ſunt. Dant. Inf. XXIII. *Egli hauean cappe con capucci baſſi Dinanzi à gl'occhi fatte della taglia, Che per li Monaci in Colonia faſſi.* Et alibi. *Non era via da veſtito di cappa.* Iſidor. L. XIX. 31. *Capitulum eſt, quod vulgo Capitulare dicitur. Idem & Cappa, vel quod duos apices, vt Cappa litera habeat: vel quod ſit capitis ornamentum.* (rectius integumentum.)

Salmaſius Hiſt. Aug. p. 390. *Hinc Cappas hodie palliola, quibus mulieres caput tegunt, & capellas, vel cappulas, noſtros pileos, quibus ad caput tegendum vtimur appellamus.* Ἀπὸ τοῦ Κάππα *diminutiuum* καππάτιον, *quod Heſychio muliebre pallium. Item Cappadion, & Cabbadion.* Codino Καπάσιον.

A *Cabbadio* ſiue *Gabbaſio, Gabbano*, lacerna craſſo filo, & ſoloci, vel ſimplicius à *Cappa, Cappano*, & *Gabbano*. Indidem cappula, *capello*, capitis tegmen, non à pileo vt Cittadinus. Vnde *Far di capello*, caput aperire. Sarisberienſis de nugis Curial. L. III. 6. *Memini me audiuiſſe Romanum Pontificem ſolitum deridere Lombardos, dicens eos, pileum omnibus colloquentibus facere.*

Capelletto accipitris cucullus, Alberto de Falconibus, *mitra*, & *capitegium*.

Caperone, Epomis. In Regula Fratrum Franciſcanorum. *Duas tunicas ſine caputio, & cingulum, & braccas, & caparonem vſque ad cingulum.* *Quales Capuccinorum.* Creſcent. L. XIII. *Potenſi far ripezzare, e riuſcire alla famiglia i loro camiciuotti, e caperoni.* *Capotto* palliolum cum cucullo *Capucetto* ipſe cucullus. Barbarè *Caputium*, vel *capitium*. Nam ea vox pro capitis tegmine Latij expers eſt. Quanquam Nonius pro latina obtrudat ex Varrone de vita pop. Rom. L. IV. *Tunicas, neque capitia, neque ſtrophia, neque zonas.* Ibi namque Varro de veſte muliebri loquitur, & *Capitium* eſt mamillare, ſiue faſcia ad mamillas comprimendas. Sequitur enim apud Varronem. *Neque id ab orbita matris familias inſtituti, quod ha pectore, ac lacertis erant apertis, nec capitia habebant*, ideſt velamen pectoris. Clarius ibidem. *Capitium ab eo quod capit pectus.* Ita Nonium erroris arguunt Scaligeri pater, & filius. Ille Poeticæ Lib. I. 16. Hic ad Feſtum, verbo *Lacerna*.

Ceterum hoc capitis integumentum promiſcue olim vſurpatum conſtat, diuerſo tamen modo, ac forma. Nam aut cuculli lacernis, ac palliolis additi, qualis in penula viatoria, operis coactilij, *Feltro*, qui vere cuculli, & cuculliones: aut ſeparati: hoc eſt pannus oblongus duplex, ea ferme forma, quam Ianiſſari, ſiue milites Prætoriani apud Turcas geſtant, longo veluti ſyrmate in dorſum fluens, & quales Venetorum ſtolæ, quæ nunc ſiniſtro humero geſtantur, olim capitis velamen fuerunt. Aliquando pars ea, quæ caput tegebat quadrata, aliquando in acutum deſinens, quæ *Becca*, vt ſupra docuimus.

Villanus L. XII. 4. Vbi veſtitus mutationem à Gallis Florẽtiam inuectam, ſub Ducis Athenarum regimine deſcribit, hæc habet. *E il capuccio veſtito à modo di ſcocombrini* (hoc quid ſit ignoratur) *col batollo fino alla cintola, e più che era capuccio è mantello, con molti fregi, e intagli: il becchetto del capuccio lungo fino à terra per auolgere al capo per lo freddo.* Vbi cucullum palliolo annexum fuiſſe apparet, eiuſque duplicem partem, *batollo*, e *becchetto*, & illam quidem vſque ad cingulum, hanc ad ima crura protenſam. Sed monachorum Epomides, ſiue ſcapularia, habent quidem cucullum rotundum, aut acutum, dorſi autem tegmen vſque ad cincturam. Quod autem Villanus *Batollo* habet, Boccatius ſimplici liquida effert. VIII. 9. *Veſtito di ſcarlato, & vn gran batolo, dottor di Medicina.* Quod fortaſſe à batuendo, ſiue pulſando: quia in inceſſu, & corporis motu, ea pars humeros quateret.

De *Capuccio*, Cherubinus Gherardaccius Hiſt. Bonon. parte II. Lib. XX. *E tutti li giuocatori d'haſta doueſſero portar in teſta vn capuccio, ò Baucho di ſargia negra, foderata di pelle negra. Erano queſti Capucci, ò Bauchi alquanto longhi nel coprir che faceuano il capo, e ſi allacciauano ſotto le maſcelle, con vn cordone, e fiocchi, e ſcorreuano alquanto ſopra le ſpalle, die-*

tro, & auanti il petto, come in molte figure antiche. Corius Hiſt. Mediol, parte IV. 593. *Se n'andò à luogo ſopra vn picciolo cauallo, con vn capuccino in teſta, e queſto haueua vna coda, la qual giongeua per fino à terra, ſecondo la ſua conſuetudine.*

Licet autem promiſcuus vt diximus Caputij vſus fuerit, Magiſtratuum tamen, procerum, & Doctorum, colore diſtinguebatur, pretioſis pellibus ſuffultum. Vt videre eſt in hac vrbe imagines Principum Cararienſium, atq; Academiæ Profeſſorum, præcipuè Iacobi de Forliuio in Templo Eremitanorum, & aliorum paſſim. Ita & Fr. Petrarchæ effigies Capucio inſignis ſpectatur. Quod inſigne peculiare Rectorum Gymnaſij fuit: extatque in Conſtitutionibus titulus *de aſſumptione Caputij*; quod non pellibus modo exoticis, ſed gemmis redimitum erat. De quo Epiſc. Thomaſinus Lib. I. cap. XXI.

Sed cum id genus integumenti caput prægrauaret, Epomidi pelles addi cœperunt, & ſeparatæ etiam humeris imponi abdicato cucullo, vt hodie profeſſores in ſupplicationibus, poſtremo cum oneri eſſent brachio geſtari, vt Canonici conſueuerunt, quæ *Almutia* appellantur, vt primi ordinis Ermellinorum pelles, ſecundi varias brachio prætendant. Et de his nimis fortaſſe multa.

CAPPA. *del Camino.* Fumi conceptaculum, qui per tubos parieti inſitos effunditur, vel quia fumum capiat: vel à Græco Κάπνος, fumus, Gloſsæ. Καπνοδοχεῖον. *Fumarium*, & Καπνοῦχος, *Tubulus*.

Alii Nappa appellant: Nares Camini. Vitru. L. VII. IV. *Namque ædificatur locus vti laconicum. Ante id fit fornacula habens in laconicum Nares, & eius præfurnium, magna diligentia comprimitur.* Philander. *Nares interiores fauces, per quas fumus deſertur: vt per nares in animalibus ſpiritus emittitur.* Inde *Napo, napone*, & *nabirio*, qui enormi naſo præditus eſt, appellatur, V. *Nappa*.

CAPPIO. *Gabbio*. V. *Calappio*.

CAPRIATA. Trabs cui tecti faſtigium incumbit. Trabs *capreolata*, ſiue *Capreolo*. Vitru. L. IV. 2. *Columen in ſummo faſtigio culminis, vnde & columna dicuntur, & tranſtra, & capreoli*. Philander Capreola eſſe ait proclinata hinc, atque illinc ligna, quæ canterios ſuſtinent. Barbarus à capreolis vitium. Rectius Baldus, à capreolis, quos Δορκάδια Græci appellant: vt enim illi, aduerſis cornibus incurſant, & enituntur: ita capreoli iſti aſſurgentes, capita, ſeu cornua, & frontes, cantheriorum ponderibus opponunt. Gloſſæ. Καπριόλος τὸ ἔρεισμα τῆς στέγης: *Furcilla* Galli, *cheuron*.

CAPRICCIO. Qui à caprarum cornibus deducunt, næ illi imaginoſi ſunt, & vel ludunt, vel luduntur. Prima vocis notio, pro horrore, quo pili arriguntur. Gloſ. *Horripilatur*, ὀρθοθριχεῖ. Gloſ. Iſidor. *Horripilatur, horret*. Galli *Heruper*, horripilare. Hiſp. *Deſpeluzarſe*. Ab arrigendis pilis, & capillis, *capriccio*. Dant. Inf. XXII. *Io viddi, & anche il cor me n'accapriccia*. Landinus *Capriccio* ait Etruſcè ſignificare, quem Latini horrorem dicunt, cum ſcilicet pili arriguntur, & dictum quaſi *Capo arriccio*, quod etiam frigore, & metu euenit, atque ita pro pauere, exhorreſcere, *accapricciarſi*: quod audacter Dantes ad cor tranſtulit. V. *Arricciarſi*, Et *raccapricciarſi*, pro eodem. Virgilii verſio Italica, illud *Steteruntque coma*, ſic reddidit. *Nel ſuo coſpetto perdè la fauella, leuati i capelli per raccapriccio*.

Secunda notione *Capriccio* Italis dicitur mentis motus inania, & abſurda cogitantis, phantaſiæ impetus, & deeratio, falſæque imagines. Quod non ineptè Merlinus. *Phantaſiæ venit quadam phantaſtica mihi*. Id autem à capite mentis & cogitationum ſede, quaſi *Caporicium*, *Caporitium*, *Capriccio*. *Capriccioſi*, imaginoſi, & cerebroſi.

Capriccio etiam dicitur *Ghiribizzo*, mentis ludus per inania, & falſa: & *Ghiribizzare*, falſis imaginibus vagari, nec inania modo, ſed perplexa, & obliqua meditari. Id autem à *Carabiccium*, quod eſt dimminutivum à *Carabo*, de genere Cancrorum, qui non rectè, ſed obliquè, & præpoſterè incedunt. Scalig. Hiſt. Animal. L. IV. p. 173. *Tria igitur gamarorum genera. Aſtacus marinus, fluuiatilis non vulgaris, Carabiccia, & hic gamarellus.*

Florentini etiam *Caparbio*, pro obſtinato, ac peruicaci, quod hi ferme ſententiæ tenaciores ſint. Item *Caparberia*, & *Caparbietà*.

CAPVCCI. Caules capitati. Braſſica capitata, quam Nicander γαστρα nominat, à tumidi ventris figura. Gallis *Gabues*, Inſubres, *Gambuſi*.

CARABINO. Eques Sclopettarius. Germanicum. *Carabiner*. Et *Carabien* Sclopetum equeſtre. Vna *Carabina*.

CARAFFA. Vitrea laguncula: à *Giarra*; *Giaraffe*. V. *Giarra*.

CARAGOLO. Limacis genus. *Cochleola*. Ariſtot. Hiſt. An. IV. 119. *Quædam namque nihil habent carnis, vt Echini: quædam etſi habent, tamen operta tota eſt, neque præter caput conſpicuum quicquam eſt*, ὅσα οἵ τε χερσαῖοι κοχλίαι, *vt terreſtres limaces*. Scalig. ibi. *Cocalia autem ſunt candidi limaculi, qui in ſepibus inueniuntur, ſæpe etiam in mari, à Tuſcis* Caragoli *vocati*. Ita & Veneti, Sed hi *Cocalum*

auem

auem piſcium prædatricem vocant: de qua idem Scalig. L. 14. Hiſt. an. *Eſt genus auis candida magnitudine mediocri, in æſtuarijs Adriaticis, & ad Cymaclum: Cocallum vocant.*

Eſt ergo Caragolo, Cochleola: Hiſpani *Caracol*. Quæ dictio iiſdem accipitur pro decurſione militari in gyros flexa, Itali *vn Caracollo*. Alii aliter Chaldæos, & Arabas aduocantes. Sed à cochlea dictum videtur, quæ ferme inintorta, vt conchæ marinæ, præcipue vmbilicus, ideſt κόχλος, & alia vt ait Ariſtoteles στρομβώδη, ſiue turbinata. Nam & ſcalæ quibus in gyrum aſcenditur Græcè κλίμακες dicuntur, Latinè cochlides. Venetis *à bouolo*, nam *bouolo* limax, Inſubres *ſcale à lumaga*. Ita *Caracollo* flexio militaris in gyrum, à ſimilitudine.

CARATELLO. Doliolum. A *Carro Carrata* dolium quod carro vehi poteſt. Gallicorum Epiſcoporum epiſtola CCXVI. ad Regem Ludouicum. *Peto à veſtra ſublimitate vt quinquaginta libras Turonenſis monetæ, & vnam vini Carratam vos confirmare dignemini. Vn carro di vino, Caratello* minus dolium: ſicut *à barra*, quæ manibus geſtatur, idem doliolum *Barrile* appellatur.

CARATO. Ceratium. Dant. Inf. XXX. *E m'induſſero à battere i fiorini, C'hauean tre carati di mondiglia.* Budæus de Aſſe L. III. p. 71. *Quod vt intelligatur ſcire hoc oportet, auri bonitatem in quatuor, & viginti Caractis indicatura conſummari: vltra id nihil exquiri poſſe. Indicatura eſt quam lingua noſtra* legem *vocat, ideſt notam gradumque bonitatis: eadem lingua* caractas *à ceratio verbo Græco, vulgari inſcitia deflexit. Eſt enim* Ceratium *minuti ponderis vocabulum, à grano ſiliqua ductum, qui fructus eſt arboris Italicæ prædulcis, digitorum hominis longitudine, & pollicis latitudine. Intus ſunt grana, quæ Ceratia dicuntur, nomine cum fructu communicato.* Columella L. III. *Siliquam Græcam quidam Cerationa vocant. Vtitur eo vocabulo Dioſcorides. Aiunt Genua* Carubam *vocari.* Hæc Budæus. Sed etiam Veneti ſiliquam *Carobam* appellant, vt & fructus, & eorum grana *Carati*. Gloſ. *Siliqua* Κεράτιον. Quia ſiliquæ fructus eſt corniculatus, ſiue corniculi habens ſimilitudinem. *Ceratium* autem, cornu exiguum, ſiue corniculum.

Inde *Carati* pro rata parte. Statut. Patau. Rubr. VII. 29. *Ipſi Auditores habeant in appellatione ſuos caratos, ſoldos videlicet quinque pro centenario.* Et *Caratare* Venetijs, in redimendorum vectigalium ſocietate, ſuam partem, ſiue ſymbolam conferre.

CARAMILLO Hiſpani tibiam appellant, quaſi calamum, *calamillum*, ideſt auenam, & fiſtulam; vt Coaruvias, & paulo deflexa voce *Chirimias*, fiſtularum concentum, indidem: non autem à χειρὸ, quia manu tangantur, vt idē parum rectè exiſtimat.

CARAVELA. Nauigii minoris genus. *Carabus*. Græce Καράβιον, *Carabulus*, *Carauella*. Sic & Coaruvias.

CARCASSO. Pharetra: theca Sagittarum. Menagius à Germanico *Koker*: ex quo Græci recentiores κούκουρον, & ξούκουρον. Lipſius Cent. III. ad Belgas: ex vetere Lexico. *Cocare*, pharetra. Sed quamuis *Coccam* pro ſagitta dictam infra oſtenſuri ſumus, haud ita facile à *Cocca* Carcaſſum deriuetur. Ita crediderim pharetram, & arcus, & ſagittarum repoſitorium fuiſſe, & à nobiliori parte *Arcarium*, & *Arcaſſum* dictum, & addita C. *Carcaſſum*. Coaruvias à *Carcheſium*.

Ceterum *Carcaſſo*, & *Carcame* dicitur σκελετός, ſeu cadaueris arefacti coſtarum veluti concamerata compago. Villan. IX. 139. *In vn carcame d'vn cauallo morto il ſepelirono.* Rectè Menagius quaſi *arcamen*: non tamen ab *arca*, ſed *arcu*, quia coſtarum crates arcuata: vnde *arcame*, *carcame*. Morgant. Cant. III. *Se v'è reliquia, arcame, ò catrioſſo, Rimaſo, ò piedi, ò capi di capone.* Vulgo *Corbame*, vel quaſi coſtarum curuamen, vel quod coruorum, ac volucrum laniamentum ſit.

CARCIOFFO. V. *Articiocchi*.

CARDARE, *Scardaſſare*, *Scartezare*, carminare, lanam & craſſius ſericum pectere: quod carduis fiebat, & iis nunc etiam panni poliuntur, poſtea pectinibus ferreis, qui inde *Scardaſſi* vocantur, & *ſcartezini* qui lanam carminant, aliter *ſpelacchini*.

Carminare autem pro pectere Latinum eſt. Boccat. II. 1. *Done il miſero Martellino era ſenza pettine carminato.* V. *Scarmigliato.*

CARRIAGGIO. Carrorum multitudo. *Carraticum*, ſiue *Carrago*. Græci recentiores Καρραγὸς. Quod Leo Conſtit. III. interpretatur, curruum, & aliarum machinarum conſtructionem ad exercitus tutelā. Cum carris plauſtriſque & impedimentis exercitus veluti vallo ſepiretur. Quæ vox Scriptoribus Hiſtoriæ Auguſtæ, & Ammiano vſurpata. Etiam *Carriagium* pro carri onere, & impedimentis.

A Carro *Carrico* pro onere, & *carricare* onerare: inde pro quolibet onere, etiam humerorum. Gloſ. Arab. Lat. *Carico, onero*. Et translate, pro munere, & officio, quod honori, & oneri. *Scaricare*, exonerare, & *Scarco*. Dantes Inf. XII. *Così prendemmo via ſu per lo ſcarco Di quelle pietre, che ſpeſſo mouenſi Sotto miei piedi per lo nuouo carco.* Quæ è monte deciderant, & quibus veluti mons exoneratus fuerat, & ideo mouebantur, quod inuſitato humani cor-

corporis onere premerentur. Ita Landinus. Idem Inf. xxviii. *Careo* pro peccato, quia animam prægrauat. *A quei che ſcommettendo acquiſtan Carco.*

CARNEVALE. Vulgus ineptum, quaſi *Caronale*, quod eſuriales ferias quibus eſus carnis interdictus, antecedat: ineptius qui *carnes priuium* appellant, quæ dictio melius xl dierum ieiunio conueniret. Ergo *Carnalia*, ſcilicet Feſta, vt Saturnalia, Liberalia, & quod magis quadrat, Bacchanalia. Florentini *Carnaſciale*, quo ganea, & ſagina triumphat. *Carnalium*, vox veteri Gloſſographo, alio ſenſu vſurpata. *Carnalium*, Κρεμάστρα. Ideſt vt Vulcanius interpretatur, Capſa quæ ſublimis pendet, cuſtodiendis, & tutandis carnibus, & reliquis eduliis ab iniuria felium, murium, & muſcarum. Hiſp. *Eſcuſa baraja*. Ariſtophanes facete Socratis cellam, ſiue ſuggeſtum editiorem, e quo docebat κρεμάστραν vocauit. Nos *Moſcarola*. Sed legendum eſt *Carnarium*. Ita enim Plautus vocat. Inde

Carnero, *Carniere*, ſacculus, ſiue pera aucupum, & venatorum, ad condendam prædã, & aucupii inſtrumenta. Frideric. de accipitr. Lib. ii. 47. *Habeat præterea vnam burſam ad cingulum ſuum, in qua reponat carnes* (pabulo accipitrum) *& viatoria, quæ ideo dicitur Carneria.*

Hiſpani *Carnero* arietem appellant, quod frequentior ouillæ, & agninæ carnis eſus eſſet, quam bubulæ. Argumento eſt, quod lanius *beccaro* dicitur, quaſi berbicarius, à veruecibus laniandis.

Ceterum *far carne* pro interficere à Latino ductum. Donatus. *Carnifex dictus, quia carnem faciat e viuente.*

CAROGNA. Cadauer, præcipue belluarum. *Charonium*. Ita Victorius Lib. xvi. Var. cap. 16. *Simile huic eſt, quod cadauera belluarum electa vocamus* Charogne *à fœtore. Græci enim χαρώνια loca quædam terrarum appellant, quæ exhalant fœdos odores, ac ſunt tanquam aditus quidam fauceſque Inferorum. Inde igitur vocabulum noſtrum conformatum puto, quod moleſtus odor mortuarum, proiectarumq; belluarum idem quod loca illa præſtet, faciatque ne illac tranſiri ſine moleſtia poſſit.*

Ita & Brodæus L. iv. Miſcel. 8. *Charonia apud Laertium in Zenone, à Geographis barathra quædam, & Plutonia fœdos odores exhalantia ſignificant.* Additque Galeni locum in hanc rem. Ita & Nicol. Loenſis. Epiphilid. L. iii. 5. Et Stephanus in Appendice Theſ. L. Græcæ: & Lipſius Epiſt. 44. Cent. iii. ad Belgas. Vt mirum ſit quoſdam receptæ ſententiæ refragari, & à *Carne* deducere, quaſi *Caronia*, cum nonniſi caro putreſcens, ac fœtida ita appelletur.

CAROLA. Saltatio. Chorea, *Choreola*, *Carola*, vt aliis obſeruatum. Boccat. initio. *Con ciò foſſe, che tutte le donne carolare ſapeuano.* Et infra. *Doppo alcune carolette fatte.*

CAROLO. *Carolo*. Caries præcipue lignorum, cum à vermiculo eroduntur. Inde & Caſei caries, putrilago, & vermiculi *cagnoli* dicuntur, à carie. Idem & *Tarlo*, Tarmus, *tarmulus*: licet hic proprie vermiculus carnem exedens, vt Feſtus ait. *Tarmati* Venetis dicuntur qui ore papularum notis deformato, à ſimilitudine veſtium, quæ tineis corroſæ, ac perforatæ.

CAROTA. Siſer, herba paſtinacæ haud diſſimilis, acetarijs expetita. De qua Plin. L. xix. 5. Qui vt notat Dalechampius tertiam paſtinacæ ſpeciem facit, daucum ſtaphylinum, altilem, & hortenſem, memoratum Galeno Lib. vi. ſimplic. vulgo *Carotæs*. Eius condituram tradit Plinius ibi. *Et decocta poſca, aut aſſeruata defruto, aut ſubacta melle, uuiſve paſſis, aut pinguibus carotis.* Vetus editio. *Caryotis*. Chiflet. *Careotis*. Vel ergo à Caryotis quæ addebantur conditurę nomen inuenit: vel quod Caryotarum, (qui palmarum fructus) ſpeciem referrent. Inſubres *Gniff*, hoc eſt napi, ſiue napuli, ſolo enim colore à napis diſtant.

Vnde autem *Piantare carotte*, pro mentiri, falſaque & ficta comminiſci, dictum ſit, haud liquet. Nam quæ de crocota, & captura afferuntur planè ſunt Caryotæ.

CAROVANA. *Caranana*. Scaliger Ex. ccix. 2. *Carouan Syrum nomen eſt, à Gallis* Tropa, *Italis* drapello, *à Troglodytis* Negada *dicitur, comitatum ſignificat.* Boccat. ix. 9. *Percioche vna gran Carouana di ſome ſopra muli, e ſopra canalli paſſauano.* Alii à Turcico *Keruan*. Cur non à carris, vt ſit Carrago?

CARPETTA. Veneti tunicam muliebrem, ſiue ſtolam appellant, à Græco ſicut alia non pauca vocabula. Χιτὼν καρπωτός. *Carpotos*, Tunicæ muliebres, vt Salmaſius docet ad Hiſt. Aug. p. 397. & ad Tertul. de pallio p. 45. Tunicæ inquam muliebres, & talares erant, & manicatæ, contra quam viriles: dictæ igitur καρπωτοὶ, quod manicas ad carpum manus pertinentes haberent, cum viriles tantum ad cubitum. Ita veſtem illam Thamar in ſacris literis coloriam, & variam, quam LXX ἀστραγαλωτὸν, ideſt talarem tranſtulerunt, Symmachus χειριδωτὸν, ideſt manuleatam, Aquila Καρπωτὸν, quod idem eſt vertit. Quia vſque ad carpum manus manicas haberet. Nam talares tunicæ eædem, ac manicatæ, quæ muliebres. Vnde *Carpette*.

CARPIA. Veneti telam aranearum, improbamque texturam appellant, alii *Ragnara*. Galli *Charpie*. Proprie linamenta, vel telæ concerptæ filamina, Inſubres *Filappole*, à carpendo, ſiue lacerando. Scribonius ccv. *Linteola carpta plurima*. Et ccxxx. *Inde linteola carpta continguntur*.

Quia autem aranearum telæ vulneribus imponebantur, vt & filamenta, *Carpie* dictæ ſunt ab vſu, & ſimilitudine. Salmaſ. ad Solinum p, 766. *Τίλτοι ex filis lintei carpti fiebant. Carpiam hodie vocamus veteri vocabulo, & ſi carpiam ῥυπαρὸν πόκον ſordidum vellus interpretetur vetus auctor Gloſſarum*. Et de modo vſur. p. 881. *A carpere, concerpere, diſcerpere: & nomen* Carpies, *vel* Carpia Ο'τιτλος μότος. Inde *Carpiarſi* de lacte, & aliis liquaminibus cum coagulantur, quod tenuē paniculum, & cartilaginem inſtar telæ aranearum obducant, Veneti *carpiarſi*, & *maſcarpa*, *ricotta*. Lac recens coagularum, etiam ad lippitudinem translatum; *ſcarpellini*. V. *Pana*. Iunius in Nomencl. ait Metaphoricè cruſtulam dici poſſe, quod in ſuperficie calefacti lactis, aliarumue rerum coit, & concreſcit, quod Galeno & aliis γραῦς, & γραῖα, dicitur, à rugarum ſenilium in quas contrahitur ſimilitudine,

Carpionare piſces aceto, & aliis ſpeciebus condire, vel ab eo quod dictum eſt, vnde & liquor ille congelaſcens, *Gelatina* vocatur, vel quod ea piſcis Carpionis conditura ſit.

CARPIONE. Piſcis Benacum nobilitans lautiorum menſis expetitus, non ab auro carpendo, vt vulgus exiſtimat, ſed à barbara origine ſic dictus, qui veteribus eſt *Cyprinus*, vt Voſſius de vit. Serm. L. 11.4. & Theologiæ gentilis L. IV. 13. Poteſt tamen dictio à *Cyprinus*, *Carpinus*, & *Carpio* efformari, quod etiam Menagio probatur. Ceterum *Carpam*, & *Carpionem* eundem piſcem Voſſius facit, alij diuerſum eſſe contendunt.

CARPIRE. Carpere. Dant. Parad. IX. *Che già per lui carpir ſi fa la ragna*. Ad eum irretiendum, vt aranearum telis, ſiue carpiis, animalcula illigantur. *Carpire* autem, a carpendo, ſiue lacerando, *carpere, concerpere*. Proprie ramos arborum amputare, & excoriare. Stat. Patau. Rubrica XXII. *Non debeat carpire, vel incidere, ſeu demaſtare* (gualtare) *ſalices, vel perſicas*.

CARPONE. Quadrupedum more incedere. Quidam a rependo, vel carpendo terram. Sed repere proprie animantium, quæ pedibus carent: carpere autem terram, quæ eſt opinio Bembi, latinis inuſitatum. Quare *Carpone* contractum eſt, ex quadrupes *quadrupone*, *quarpone*, *carpone*. Dant. Inf. XXVI. *I vo che Buoſo corra, Com' ho fatt' io carpon per queſto calle*. Et *carpare* pro eodem, Purg. IV. *Ch' i' mi sforzai carpando appreſſo à lui Tanto che l cinghio ſotto i piè mi fue*.

Illud porro obſeruatione dignum eſt, quod Dantis Interpres Purg. 10. *Carpando tutti*, explicat, *andando in quattro, ouer branconi*. *Andar in quattro*, non ſolum ſignificat *andar carpone*, & quadrupedum more incedere (quadrupes, *quattrope*, *quattro*) ſed nudare clunes, & in alicuius contemptum, & contumeliam poſteriores partes oſtendere. Sabadinus Porretanis fabula 57. *Nondimeno à mio conforto una coſa ogni modo voglio fare, e perdonatime ſe parlerò forſi con voi troppo domeſticamente. Io intendo e ſon diſpoſto, calandome le brache al ginocchio, e ponendome in quatro* (carpone) *moſtrarli un tratto quanto tondo io hò alle ſtelle, che ſiano maladette loro, o chi le adora*. Paulo poſt. *Et eccote calate giù le brache, & poſtome in quatro venirme ſubitamente adoſſo di ſopra uno calcedro di aqua fredda*. Dant. Inf. XXV. *Al fine delle ſue parole il ladro, Le mani alzò con ambedue le fiche, Gridando togli Dio che à te le ſquadro*. Quod enim pollice inter indicem, ac medium interpoſito, eam partem exprimeret, quæ in contumeliam ſublatis lumbis oſtendebatur, *te le ſquadro* dixit, ideſt ficos ani, ſiue mariſcas oſtendo. Quod Interpretes aſſecuti non ſunt. Inde *ſquadernare*, *e moſtrare il quaderno*. Morgant. *E per tentarli nella patienza, Le chiappe ſquadernò con riuerenza*. Vide. *Fica*.

Ceterum pro *carpone*, *andare branconi dixerunt*, ideſt pedibus, & manibus, ſiue brachijs innixum ingredi: & *andare à gattone*, vel *catellone* depreſſo corpore, vt canes venatici faciūt, & feles cum muſculis inſidias tendunt.

CARROBIO. Corriuium, viarum in Vrbe concurſus. Latinis Compita, quæ petuntur, ideſt adeuntur per diuerſas vias, vt triuia, & quadriuia. Siue vbi viæ competunt. Varro de L. L. v. *Compitalia, dies adtributus Laribus; ideo vbi via competunt, tum in competis ſacrificatur*. Seruius. *Quadriuia compita appellantur ab eo quod multa via in vnum confluunt*. Ouid. Faſt. 1. *In ternas compita ſecta vias*. Sed proprie Quadriuia. Cicero in lege Agraria. *Quam in triuijs, aut in competis auctionentur*. V. *Capitello*.

Compitum Mediolani ad Diui Pauli, vbi quadriuium, & alterum ad D. Laurentij *Carobio* vocatur, vbi quinque viæ confluunt. Corius Hiſt. Mediol. Parte II. 287. *Fù bandita la pace per tutta la Città, e carobij*. Per compita. Gherardaccius Hiſt. Bonon. Parte II. Lib. 19. *In queſt' anno in Bologna s'acceſe un grandiſſimo fuoco verſo il Carrobio*. Etruſci, *Crocicchio*. Vil-

lan.

Digitized by Google

lan. L. XII. 17. *E poi paſſaua quella al Crocicchio di ſopra inſina al tempio.* Patauin. *Croſara la Croſara del Santo* vbi quatuor viæ decuſſatim, ſiue in formam Crucis ſe interſecant. Hiſpani *Encrocijada*.

Carrobio igitur Corriulum. Ab hoc *Ruga*, pro via, aut vico. *Ruga de gl'Oreſici*. Nam licet Gloſ. *Ruga* ῥύμη: ideſt Vicus: & Vulcanius legendum putet *Rua*, quod Gallice, & aliis linguis *Rue* vicum ſignificet, vt ſit *Ruma*, *Rua*, nihil mutandum puto, & *Ruga*, non à Ruma, ſed à *Corriuio* ducendum. Corriuium, *Corriuia*, *Carrebio*, *Corruga*, *Ruga*, *Rua*, *Rue*. Sabadinus Fabul. Porretanis XLI. *La maritorno ad vno Maeſtro di velluti, nominato Maeſtro Pietro, che ſtaua ad caſa in la Caroyà de Centurioni, da lato di ſopra*. Iu vico Centurionum. Vicus enim ex pluribus ædibus, & multarum viarum concurſu conſtituitur. Hiſp. *Rua*: & *Ruar*, vt ait Vulcan. vicatim obambulare, veluti corriuiare. Quod autem Coaruvias *Rua* dictam putet à ruendo, quod vltro, citroque euntes gregatim ruant, *vel ab Hebraico* Ruah, fugit eum *ratio*. Illud quidem recte *Ruar, paſſear los galanes, y feſtear las Damas*, vias & vicos obambulare, atque obſequio, & procatu, matronas demereri. Mediolani *Ruga bella*, Vicus Borromæorum ædibus nobilitatus.

Quod ſi cui longius notationem petere libeat, à *Striga* petat. Lipſius de re milit. ad illud Polybii *quaſi Striga, aut vico tranſuerſario*. Feſtus. *Striga, ordines rerum, inter ſe coniunctè collocatarum, à ſtringendo: Striga*, Vicus. Gloſ. ῥύμη *Vicus*. Vt ſit *Striga*, *riga*, *ruga*. Sed prius malim *Corriuium*, *corruvium*, *corruga*, *ruga*.

CARROCCIO. Currus bellicus amplioris formæ olim nonniſi magnis expeditionibus, & tota exercitus mole educi ſolitus. In eius medio, altiſſimo malo defixa crux aurea imponebatur: ex mali tranſuerſa antemna vexillum dependebat cum Vrbis inſignibus. Altare erigebatur ad ſacra facienda, appenſa etiam nola ad copias conuocandas. Carrum panno coccineo, aut alterius coloris ſtratum ſeiuges boues trahebant, candido ſtragulo, rubra faſcia decuſſato operti. Mille ferme & quingenti pedites, eximii duces, ac validiſſima copiarũ pars circumſiſtebat, octo tubicines ſequebantur, item ſacerdos cum ad rem diuinam, tum ad ſacra morientibus miniſtranda. Idque veluti caſtrorum prætorium, Palladium, ac fatale exercitus pignus erat, quod capi in prælijs, & in hoſtium manus peruenire, extremæ cladis, atque ignominiæ loco habebatur. Nulla fere Italica Vrbs alicuius nominis erat, quæ Martium hoc plauſtrum non haberet.

Ita Carroccium omnes fere Italici ſcriptores cõſenſu deſcripſere, Merula Hiſt. Vicecom. L. II. qui rem alioquin ridiculam fuiſſe ait, niſi tempora inſignem feciſſent. Villanus, Corius, Capriolus, Gherardaccius, Sigonius de regno Italiæ Lib. VIII. alii. Antonius Campus Hiſt. Cremon. eius imaginem delineauit.

Exteri etiam ſcriptores eius meminerunt quos recenſuit Voſſius Lib. III. C. V. In Carroccio Friderici Imperatoris, quod captis ad Vrbem Victoriam caſtris illi Cremonenſes abduxerant, antea ab eodem Imperatore Cremonenſibus ereptum, tale carmen ſeculi eius elegantia inſcriptum erat

Carrocij feri damna ſui miſeranda Cremona
Imperij Frederice tui fugis abſque corona.

A *Carrocio* denominatam eſſe *Carracam* nauis onerariæ genus apud Hiſpanos cenſet Voſſius, vt ſit veluti Carrus Marinus.

CARROZZA. Carruca. Qua voce vſus Plinius Lib. XXXIII. 11. Vbi conqueritur, quod carrucæ argento cęlarentur. Quid ſi vidiſſet hac tempeſtate totas auro obduci, ne exceptis quidem rotarum cantis, & radiis, vertendo luto. Nec iam carrucam, quod Martialis indignatur, fundi, ſed villarum pretio parari, nec quadriugis quod plebeium habetur ſed ſeiugibus equis vltra triumphorum faſtum viros, ac matronas ſuper ora ciuium, pendentibus in ſublimi aurigis, vehi, vt nihil iam deſit ad placandam Nemeſim, quam vt ſervus curru portetur eodem.

Vſus eadem voce præter Martialem Suetonius de Nerone. Nunquam carrucis minus mille feciſſe iter traditur. Et Marcellinus Lib. XIV. de Pontificum in ea paupertate luxu. *Carruca ſolito altiores*. Apud Iuriſconſultos *Carruca* dormitoria, vn *Cocchio*, & *Carrucarius*, & *Carrucaria mula*. Gloſſæ. Καρύχιον *Rheda*. Καρυχάριος, *Mulio*, *Ciſiarius*. *Carrocciere*.

CARTELLAME. Cartilago, vt mollius ouorum putamen.

CARTOCCIO. *Scartoccio*, chartæ inuolucrũ, aromatibus, ac mercibus tegendis: Latinis *Cucullus*, ex vili & craſſiore charta, quæ Emporetica dicebatur, quod non ad aliud quam inuoluendas merces apta. Chartacium, *Cartoccio*, Martial. *Cordylas madida tegas papyro, Vel thuris, piperiſue ſis cucullus*. Hiſpani *Alcartaz*.

CASA. Proprie domus ruſtica, tugurium, mapale. Cicero Tuſc. *Ptolomæo peragranti Ægyptum, cibarius in caſa panis datus eſt*. Lucanus. *Præmium ciuilibus armis, Scit non eſſe caſas*. Loquitur de tugurio piſcatoris, ad quem Cæſar mare noctu traiecturus diuerterat. Gloſſæ. *Caſa* καλύβη, & καλιαὶ, ἀγροίκων οἶκος. Caſa, tugurium

gurium quaſi nidus. Et σκηνή, nempe ex frondibus. Scalig. poet. L. I. 21. Scenas, caſas dictas eſſe ait in Romano exercitu. Inde pro qualibet domo, etiam honeſtiore. *Accaſarſi*, vxorem ducere. Quia noua domus, ſiue caſa inſtituebatur: vel quod qui olim vxorē ducebant, domum ædificabant, vt Turnebus docuit Lib. XXI. 17. Ita Homerus de Proteſilao, cum ducta vxore nondum vertente anno profectus eſſet, καὶ δόμος ἡμιτελής, quod Catullus domum fruſtra inceptam dixit. Vide Caſaubonum ad Theocritum.

Caſalia, villæ, & vici in agris. Falcand. Hiſt. Sicula p. 133. *Duas ei villas optimas, quæ Siculi* Caſalia *vocant donari fecit*.

Caſa di Dio. Domus Dei, *Domo*, templum. Veteres Formulæ XI. *Donatio ad caſam Dei*, Hincmar. epiſt. VII. *Vel quaſi ad caſam Dei tradere*. Nunc Brephotrophium ita appellatur, vbi infantes expoſiti aluntur, & à genitorum feritate vindicantur.

CASA in ludo latrunculorum, & tabulæ, ac teſſerarum. Salmaſ. Hiſt. Aug. pag. 363. *κάψοι, vel κάσοι, vel κάσσοι, loculamenta calculorum in tabula*. *Fare vna caſa*, eſt duos calculos vnicolores, ſiue tabulas iungere.

Caſaro autem eſt à Caſeo, *Caſeolarius*, & *Caſalino*, qui caſeum vendit. Inſubres *Poſtaro*, quod præcipue ſali vendendo ea loca poſita ſint.

CASACCA. Sagum. Stephanus Schediaſm. L. IV. 4. à Caracalla, *Caraque & caſaque*. Ita & Salmaſ H. Aug. pag. 165. à *Caraca*, quod ait palliolum fuiſſe cum cucullo, vnde & *Caracalla*. Sed Caracallam non fuiſſe palliolum, verum tunicam talarem exteriorem ſcriptores produnt, neque cucullum habuiſſe ſcimus. Lipſius Cent. III. ad Belgas ep. 44. ex Agatharchida, apud Ægyptios veſtes quaſdam coactiles vocari *κάσας*, vnde *Caſache*. Neque tamen iſtæ coactiles ſunt, vt pœnulæ, quæ hodie *Feltri*, vocantur. Voſſius Lib. III. 3. à *κασῆς*, ſiue *caſa*, & *caſubula*, prout veſtem ſignificat non domum. Veriſimilius eſt vel à *gauſapa*, quod veſtimenti genus craſſius, & denſa lana, arcendo frigori, vel à ſagum, *ſaga*, *caſaga*, *caſacea*, nam *ſaio*, & *caſacca* idem ferè veſtimenti genus.

CASCABEL. Hiſpanis crepitaculum, vulgo *ſonaculum*, non à *Caſcara*, ſed à quaſſando. Feſtus *Quaſſare, eſt ſæpe quatere:* crebro enim incuſſu reſonat. Ita *Caſca pignon* eſt quaſſans pinum. *Caſcar*, quaſſare. *Caſcouas* quaſſum, translate pro cranio, ſicut *teſta* vas fictile pro eodem. Item *Caſco* encephalum, quod cerebrum continet. Et *Caſcara* putamen, quod quaſſando decutitur.

CASCARE. Cadere, caditare, *caſſitare*, frequenter labi. Paulus Iuriſconſultus, de ſeru. vrb. præd. *Si antea ex tegula caſſitauerit ſtillicidium*.

CASSARE. Delere ſcriptum, inducere. Voſſ. de vit. ſerm. L. IV. *caſſum reddere*, inane atque irritum: Cerda aduerſ. CXXVI. 16. *Teſtamentum caſſare, quaſi quaſſare*, ineptè. Eſt à charaxare, à Græco χαράσσω, Incido, inſculpo. Gloſſæ. *Inducit*, χαράσσει. Χαράσσω. *Induco*, *cancello*, χιῶ, *induco*, *cancello*. Decuſſatim incido, in modum literæ X, *cancello*.

Χάραξ, ſulcus terræ, aratro, aut foſſorio inſtrumento excauatæ. Vnde characteres, notæ cereis tabulis inciſæ, inſculptæ, aut etiam ferro inuſtæ. Quia igitur in tabulis ceratis cum literæ delerentur, aut verſo ſtylo, & parte eius obtuſa, æquabantur, & æquor cereum complanabatur, aut ſtyli tranſuerſi acumine incidebantur, & pungebantur, vnde expungere pro eodem, ita & charaxare veluti ſulcos inducere, ad delendum quod ſcriptum erat. Clarum id ex Marculfo Lib. II. 17. *Si qua litura, charaxatura, adiectiones factæ ſunt, nos eas fecimus*. Bignonus. *Deletiones, macula, inquinamenta ab atramento*. *Teſtamentum B. Remigij*. Si qua litura, vel charaxatura fuerit inuenta. *Teſtamentum Bertrhami apud Briſſonium*. Si quæ lituræ, ſi quæ charaxaturæ. Vnde Budæus in Pandect. περικεχαραγμένα, cancellata, & deleta, ſiue circumducta, interpretatur.

Negat tamen Voſſius C*haraxare*, eſſe delere: eo præcipuè argumento, quod qui ſubſcribebant nomina tabulis, veluti teſtes, hi charaxare nomen ſuum dicebantur. Tabulæ Eadgari Angliæ Regis, apud Seldenum. *His teſtibus conſentientibus*, *quorum inferius nomina ordinatim caraxantur*. Et in Vita S. Deicoli Abbatis Lumenſis. *Venerandi Fratres Gallus, atque Deicolus, quorum & ſuperius, vocabula caraxauimus*, ideſt ſcripſimus, ſiue expreſſimus.

Id quidem verum eſt, nam & Iſidori Gloſſ. C*haraxatis*, *ſcriptis*. Et C*haraxarius Notarius*, *ſcriptor*. Sed ideo factum eſt, quia *charaxare*, contrario ſenſu idem ſignificat, & ſcribere, & delere. Incidendo literas in cera, ſiue ceram ſulcando literæ ſcribebantur, ſiue exarabantur: ſed eædem ſcriptæ, nouo ſulco ſuper inducto delebantur, ſiue inducebantur, atque tam hæ, quam illæ charaxabantur. Quod expreſſit Prudentius in Romano. C*haraxat ambas vngulis ſcribentibus, genas, cruentis & faciem ſecat notis*. Ideſt vnguibus ferreis, ſurſum, ac deorſum, ac tranſuerſum cancellatim faciem lacerat, vt cum cera, & ſcribebatur, & delebatur, ſiue charaxabatur.

Quæ vox poſtea ad picturam, & ſculpturam

trans-

tranſlatā, vt in loco Gregorij apud Bignonum. *Parietes, & cameras charaxabas*. Et *vaſa ſignis neſcio quibus charaxata*.

Sed quî negare poteſt Voſſius charaxaturā dici, ſi quid in prius ſcriptis immutetur, ideſt *caſſaturam*? Cum in Teſtamento B. Remigii ſupra adducto. *Si qua litura, vel charaxatura*: explicat quid ſit litura, per charaxaturam. Ita tum *charaxare* interdum ſcribere ſignificet, etiam ſcriptum delere, veluti *ex charaxare*, ſiuc impreſſos characteres inducere, quod à tabulis ceratis, ad ſcripta atramento tranſlatum. Veneti *Scarabotto* puerorum cōſcribillantium, & lituras inducentium ludum appellant.

Eſt quidem *caſſum* Latinis inane, vacuum, irritum. *Vt lumine, & æthere caſſus* apud poetam, quod expreſſit Dantes Inf. xxx. *Si che inſieme col Regno il Rè fu caſſo*; Non tamen ab eo *Caſſare*, ſed à *Charaxare*.

CASSO. *Caſſeto*. V. *Buſto*.

CASTALDO. *Gaſtaldo*. Villicus, quique domus curam gerit abſente domino. Item Actor, Procurator. Vox Longobardica à latino deflexa. Grot. Lex. Goth. *Gaſtaldus, Gaſtalde, exponitur, qui* Curtem *gubernat, proprie Poſitus, qui vicem gerit*. Ga, & Ge, *augmenta pro dialectis variantur, alij* Ca *pro eodem ponunt, vnde* Caſtaldus. Alibi. *Aldius, libertus operas debens*, halten. *In manuſcriptis eſt* Haltius, *ideſt nutritus, alumnus, ex quo videtur Latina vox eſſe* Alitûs, altus, *vt idem ſit, ac Verna natus domi*. In legibus Longob *Aldiæ digniores quam ancilla*. Voſ. L. ɪɪ. 2. *Aldius* & *aldia*, & *aldio*, vel *aldion*, & *aldiona, voces ſunt à Germanis acceptæ. Ac* Aldius *videtur, qui antea ſeruus, ſic libertatem conſecutus, vt interim veteri domino foret obnoxius*. Aldiones, *talibus prognati*. Aldia, & aldiona *de fœminis huiuſmodi dicuntur in donatione Eccleſiæ Nouarienſis apud Baron. Tom. xɪ. ad annum MXIV*. Cum ſeruis & ancillis, aldionibus, & aldianis vtriuſque ſexus. Papias. Aldius dicitur, qui adhuc ſeruit patrono.

Rectius tamen à Latino, quam à Germanico vocabulum ductum videtur, vt ſupra innuimus: verna, domi natus, & *alitus*, ſiue *altus*. Proprie Villicus, & domus cuſtos, non Villæ modo, ſed etiam ædium Vrbanarum. Tales Patauij vocantur qui Venetorum procerum domos tuentur, quas illi raro admodum inuiſunt. Atque ita non pauca Prætoria, atque ædes Regium in morem conſtructæ, atque excultæ, viliſſimo inquilino cedunt, vt iure illud Martialis vſurpari poſſit. *O fortunati vinitores ac villici, Parantur iſta nobis, ſeruiunt vobis*.

Sed etiam Collegiorum, & ſocietatum Præfecti, Procuratores, ſiue Oeconomi, *Gaſtaldij*, & *Gaſtaldiones* Venetijs, ac Patauij appellantur. *Gaſtaldo del Doſe, Gaſtaldiones Fratalea, artis lana*. Imò inferiori ſeculo Vrbium Præfecti ita appellati. Erempertus Chron. pag. 71. *Adenolphus Spoletium pergens, quaſi* ccc *armatos ſecum eduxit, vt Gaſtaldatum* Capuanum *ſibi firmaret*.

Sed ſi *Aldius* eſt verna ſeruus domi natus, & enutritus, quid eſt *Caſt*? Nempe à *Caſticio*, quod *Caſam*, ſiue *Caſale*, & domum ruſticam ſignificat, de quo Voſſius L. ɪɪɪ. 3. In charta S. Germani Pariſienſis. *Manſum dominicatum, cum caſa, & alijs caſticijs*. Vt *Caſtaldo*, ſit *Aldius*, cuſtos villæ, vel *Caſticij*. Marcult. p. 731. *Caſticium*, ſeptum appellat. Vt *Caſticium*, & *Corte* pro eodem ſumatur, domus ſcilicet ſepta.

CASTELLETTO. Caſtellamentum. Pueri ita nucibus ludunt, vt tribus iunctis quartam imponant, quas eminus alia nuce impetunt, vt cumulum diruant. Idque caſtellum, & *Caſteletto* appellant: Inſubres *Gasletto*. Ludus veteribus cognitus. Philo comment. de Mundi creatione. *Nucibus ludentes ſolent tres nuces humi ſtatuere, vnamque tribus imponere, formam pyramidalem reddentes*. Auctor ludicri de Nuce. *Quatuor in nucibus non amplius alea tota eſt, Quum ſibi ſuppoſitis additur vna tribus*. Caſtellamenta lucanica apud Arnobium, ſunt farcimina in pyramidem exſtructa, vt Heraldus, ſed verior lectio eſt, *Catillamenta lucanica*.

CASTORE. Fiber. Plin. L. vɪɪɪ. 30. *Fibro cauda piſcium eſt, cetera ſpecies lutra, vtrumque aquaticum, vtrique mollior pluma pilus*. Et Lib. xxxɪ. 3. *Animalium quibuſdam, & in terra, & in aqua victus eſt, ſicut fibris, quos Caſtores vocant*. Scalig. Hiſt. anim. L. 1. 8. *De fibro multa Plinius, cuius etymon, falſo narrat Varro, ita inquit dictus, quia in fluuiorum extremis ripis, viſus eſſet, ſic fibra, & fimbria. Si latina vox eſt, à findendo potius, & hiatu lacerationis. Barbari Danubij accola, tranſpoſitis ſyllabis pronũciant*, Biſer. Iſidor. Gloſſar. *Caſtorinum vebrinum*. Lege. *Fibrinum*. Dant. Inf. xvɪɪ. *E come là tra li Tedeſchi lurchi, Lo beuero ſi aſſetta à far ſua guerra*. E Caſtoris pilo, vt ait Plinius pluma molliore, pretioſiſſimi nunc pilei, ac petaſi conficiuntur.

CASTRO. Iuramentum muliebre. Item interiectio admirantis. *Caſtor. Mecaſtor*. Nam vt Scaliger ad Feſtum. Quod Græci iurantes μὰ, & νὴ, præponebant, id Romanis erat *Me*, & *E*. Mecaſtor, medius fidius, *Eccere* per Cererem, Epol, Ecaſtor. Feſtus. *Mecaſtor, & mehercules, iuſiurandum erat, quaſi dicerent, Ita me Caſtor*,

ita

ità me Hercules iuvet. Notat autem Gellius Lib. XI. 6. *Mecaſtor* ſolas mulieres dicere ſolitas, vt viri ſoli per Herculem iurabant: ædepol, vtriſque commune. Nunc ferè mulieres *Caſtro* dicunt, ne in vocem huic affinem alterius ſexus, ac turpiorem incidant.

CASTRONE. Veruex. Aries caſtratus. Inde pro fatuo, ac ſtolido, vt Latini veruecem pro eodem vſurparunt, Etruſci *Becone*.

CATACVMBA. Crypta, loca ſubterranea. Iſidor. Gloſſ. *Gumba, cuneus, cripa*. Legendum. *Cuniculus, Crypta, Gumba, Cumba*. Id autem à Græco κύμβος, quod Heſychio Κοῖλος μυχὸς. Cavus receſſus. Et κύμβιον. Cymba, cymbium, nauigium, & poculi genus, ad eius ſimilitudinem.

Ita Romæ *Catacumbæ* cryptæ, cauernæ mirando opere, Sanctorum Martyrum exuvijs nobilitatæ. Anaſtaſ. Nicolao I. *Via Appia de cimiterio S. Chriſti Martyris Sebaſtiani in Catacumba, vbi Apoſtolorum corpora iacuerunt*. Vide *Comba*.

CATAFALCO. V. *Balcone*.

CATALETTO. Feretrum, Sandapila. Veneti *Caelettò*, Inſubres *Carleto*, & *Carlèt*. Galli *Chalit*, & *Chenet*. Vnde aliqui à capite, quaſi *Capetum*, quod in eo caput reclinatur, quaſi non totum corpus iaceat. Neque audiendi, qui à καταλέχεσθαι, ideſt dormire: aut à *Caſtrum lecti* deducunt. Eſt enim à *Capulus*, *Capuletum*, *Cataletto*, *Chalit*. *Carlecto*. Iſidor. Gloſſar. *Karulum, quo mortui efferuntur*, alibi *Karulum* appellat, Papias. *Calulum*. Vtrobique *Capulum* legendum eſt, vnde *Capuletum, cataletum, catletum*. De Capulo omnia ſunt nota.

CATASTA. Latinis ſuggeſtus ligneus, ſiue editior contabulatio, in qua ſerui venales exponebantur, vt conſpicui magis ab emptoribus attentius conſiderarentur, à καθιστάω, expono. Vitru. L. VIII. 4. *Transmarinos cataſtos emere*, vbi Philander rectè ſeruos transmarinos de cataſta exponit: ſed falſo Cataſtam compedem interpretatur, ſociumque erroris Sigonium habet de Iudicijs. Nam Cataſta nonniſi tabulatum, & ſuggeſtum ſignificat (Itali *vn Palco*) vbi venalitij exponebantur, & in quo Martyres torquebantur, & afficiebantur ſupplicio, vt illud conſpectius eſſet. Nunc *Cataſta* lignorum ſtrues & congeries dicitur, nec aliunde notatio moroſe perquirenda. *Cataſta de libri*, & ſimilium aceruus editior inſtar cataſtæ, & ſuggeſtus.

CATASTO. & *Cataſtico*. Gallicè *Cadaſtre*. Libri Cenſuales, in quibus agri, fundi, iugera, ac bona ciuium deſcribuntur, Scriptor Etruſcus Hiſt. L. IV. *E perche nel diſtribuirla s' aggrauano i beni di ciaſcuno, il che i Fiorentini dicono* Accattare, *ſi chiamò queſta grauezza* Cataſto. Menagius in Orig. Gallicis putat factum, ex *ad* & *quotus*, vt quota pars tributi, ſiue rata portio omnibus eſſet: quaſi *Adquotare*. Verum in Origin. Ital. à *Capite* deducit; quaſi Capitaſtrum, *Cadaſtre*, & *Cataſto*. Sed primum veriſimilius videtur, nam alteri repugnat illud, quod iſta non eſt capitatio, non enim capita, ſed bona cenſentur. Niſi *Cataſtrum* ſit Capitularium tributorum, in quo per capita notantur.

Neque tamen incongruum videtur à Græco καθίσταμαι, conſtituor, redigor, componor: vt *Cataſtici* libri ſint, in quibus bona ciuium conſcribuntur, & in ordinem rediguntur. *Il Regiſtro*.

CATENACCIO. *Cadenazzo*. Repagulum, ſiue vectis ferreus tranſuerſus claudendis foribus. Quod olim catenis oſtia, ac valuæ firmarentur. Iuvenal. Sat. III. *Clauſis domibus poſtquam omnis ubique Fixa catenata ſiluit compago taberna*.

CATENA D'AMORE. Genus choreæ, quo manibus implexis in orbem, ſiue chorum deſaltant. Lucret. L. II. *Inter ſe forte catenas Ludunt, in numerumque exultant*. Quanquam Giſanius *Catervas* præferat.

CATERATTA. Cataracta, Græca vox Latinis vſitata. Proprie locus abruptus, & præceps in flumine, vnde aquæ ruunt. Plin. L. 5. 9. de Nilo. *Nouiſſimo cataracte inter occurſantes ſcopulos, non fluere immenſo fragore creditur, ſed ruere*.

Item portæ ferreæ clatratæ pendentes, quæ attolli, ac demitti poſſunt. Liuius pendulas, ac recidentes portas appellat. Hodie *Saracineſca*.

Præterea ſepta lignea, ſiue clauſtra, ad oſtia fluminum munienda, quibus ſubductis emittuntur aquæ, & diſpenſantur, coercentur, ac ſuſtinentur, demiſſis. Veneti *Portas* appellant, Inſubres *Conchas*. Am. Marcel. L. XXIV. *Amne enim repente extra ripas euagato, merſa ſunt quadam frumentaria naues, cataractis avulſis, ad diffundendas, reprimendaſue aquas, rigare ſuetas, opere ſaxeo ſtructis*. Et infra. *Ad locum quendam ventum eſt arua aquis abundantibus fecundantem. Quo itinere nos ituros Perſæ prædocti ſublatis cataractis, vndas euagari fuſius permiſerunt*. Vitru. L. V. 2. *Arcæ ſtipitibus robuſtois, & catenis incluſæ*. Philander, *id genus aquarij ſepti vulgo vocat* Cataractas. V. *Incaſtro*.

CATINO. *Cadino*. Vas eſcarium concavum. Horat. L. Sat. VI. *Ad porri, & ciceris refero, laganique catinum*. In quo ſcilicet iuruleata ponebantur, vt aſſa in lancibus. Iuven. Sat. X. *Ponebant*

nebant igitur Tuſco farrata Catino. *Farrata*, pultem ex farre. Perſ. v. *Rubrumque amplexa catinum Cauda natat thynni*. Et *Catillus*, Vnde *Catillatores*, ſiue *Catillones* paraſiti catinos lingentes, *lecca piatti*.

CATTARE. V. *Accattare*.

CATTIVO. Nequam improbus, Achariſius à captando, ideſt decipiendo, Sed eſt à *Captiuus*, vt Menagius monet, quod mancipia ferme ſunt nequam, vnde Itali pro malo, atque improbo, Dant. Inf. I I I. *Che queſta era la ſetta de cattini*, *Cattino* etiam & *Cattiuello*, pro paupere, & infelici.

CAVAGNO. *Cauagna*. Cophinus. Græca vox, Latine corbis. Vas ex virgultis, aut vimine contextum. Iuven. Sat. I I I. de Iudeis mendicantibus. *Quorum cophinus, fænumque ſupellex*. Nunc *Coffano* capſa arcuata, pellibus contecta, quæ ferme ex vimine, poſtea etiam tabulis compacta; Iſidor. xx. 9. *Cophinus eſt vas ex virgultis, aptum mundare ſtercora, & terram portare: dictus autem cophinus, quaſi couus*, ideſt cavus.

CAVALLO. Caballus. Proprie vile iumentum, & ſarcinarium, vt docuit Caſaubonus ad illud Perſij. *Nec fonte labra prolui caballino*. Nam cum potuiſſet dicere equino, ſatyricè hoc poſuit. Nam καβάλλης, *inquit*, Græcis, & Latinis non quiuis equus dicitur, ſed iumentum doſuarium. Horat. *Olitoris aget mercede caballus*. Aut piſtrinenſe. Auſon. *Cui ſubiugabo de mulorum ambagibus*, *Qui machinali ſaxa voluunt pondere*, *Tripedes caballos, terga ruptos verbere*, Pomponius Lib. xxxvIII. tit. de fund. inſtr. *Caballos, qui in piſtrinis eſſent*. Ibi enim niſi viles, & vt ait Iuvenalis, *ſegnipedes, dignique molam verſare Nepotis*. Lucil. *Succuſſator tardus caballus*.

Succeſſu temporis pro quolibet equo, etiam generoſo. Anaſtaſ. in Agathone. *Vt etiam de palatio caballos ſtratos dirigeret pietas Imperialis*. Hinc *Caualieri* equites, *Caballarij*, quod illis commune cum agaſonibus, & iumentarijs, licet ad diſtinctionem, hi *Caualleri* appellentur, quod tamen eſt idem. Gloſ. *Caballarius* καβαλλάρης, ἱππεύς. Gloſ. Arab. Lat. *Eques, caballator*, *Cauallaro* Gloſ. *Caballarium*. Κέλητα. Iſidor. Gloſ. *Alaris, caballaris*.

Caualcare, Caballicare. Anaſtaſ. Conone. *Sed & pallio caballicando uti licentiam ei conceſſit*. Codinus p. 19. ὅταν δὲ καβαλλικεύει, ἤγουν ἱππεύει. *Quando vero caballicat, ſiue equitat*. Et de equeſtri comitatu Imperatoris, καβαλλαρίου διερχομένου ad verbum, *la caualleria*. Plura congeſſit Rigaltius in Gloſſario, & Voſ. L. IV. 3. *Caballicata*, *la caualcata*. Luitprand. Ticin. L. I I I. cap. vlt. *Cumque eodem peruenisset, & caballicatas, vt vulgo aiunt, circum circa dirigeret*. *Caualcatura*, pro equo. *Caualarizza*, pro equill. Codinus p. 53. *Comes igitur facultatem habet equitandi quemcumque ex Imperatorijs equis voluerit ducens* εἰς τὸ καβαλλαρίκιον, in ſtabulum.

Caualcare, in re Venerea. Iuven. VI. *Inque vices equitant*, Tribades. Horat. *Clunibus aut agitauit equum laſciua ſupinum*.

Caualcione, & *caualotto*, more equitantium alteri Incumbere. Boccat. IX. 5. *E ſalilli adoſſo à caualcione*.

CAVALLO. Itali appellant pœnam puerilem in ludo literario, cum ſublati in humeros alterius, aut ad ſcamnum conquiniſcentes, negligentiam natium iactura expiant. Quod qui cæditur, veluti alteri inequitat. Procopius Hiſt. Anecdota p. 78. *Ceterum Saturninus ſponſa vt concubuit, atque corruptam inuenit, illud apud amicum extulit, puellam duxiſſe ſe haud imperuiam; Quod vt accepit Theodora, ſeruitijs imperat, vt ſublatum (ceu pueros in ludo literario) Saturninum, temerarium iactatorem, & periurum caderent. Multiſque dorſo plagis vapulantem, ipſa monebat, ut linguam garrulam cohiberet*. Vbi Alemannus notat, viros illuſtres hac affectos ignominia, ante tempora Theodoræ nuſquam legi. Theodoræ autem exemplo, Stephanum ærarij præfectum idem feciſſe, qui Iuſtiniani Iunioris matrem, quemadmodum apud magiſtros pueri ſolent, vt ait Nicephorus, vapulare iuſſit. Ex quo addit intelligi, quid ſit *Catomis*, vel *catomo* cædi. Neque enim eſſe demiſſo capite ſuſpendi, vel ſublatum in humeros cædi, vt viri docti explicarunt. Quod ſcilicet Photius, & Aſtrologi in eadem Hiſtoria, neutro modo affecti ſunt, qui tamen κατ' ὤμους, καὶ νῶτα vapulaſſe dicuntur. Vult ergo, qui *Catomo* cæderentur, non in humeros fuiſſe ſublatos, vt Saturninus, ſed tantum ſcapulis verbera excepiſſe. Atqui in Actis S. Babylæ c. II. 6. *Iratus vero Numerianus Rex, iuſſit tres infantes leuari in Catomo, & priori dari duodecim plagas, ſecundo nouem, tertio ſeptem*. Leuari in Catomo, eſt in humeros alienos tolli. Sed veteres humeros cædebant, vt nunc in fuſtigatione: hodie autem aliam corporis partem rigida ſcutica Orbilij conſcribillant. Vtrumque tamen coniunxit Prudentius de S. Romano. *Vix hac profatus puſionem præcipit, ſublime tollant, & manu pulſent nates. Mox & remota veſte virgis verberent, Tenerumque diris ictibus tergum ſecent, Plus vnde lactis, quam cruoris defluat*.

Ceterum quod pertinet ad *Caualiere*, illud addendum eſt, inferiori æuo *Cavaliers* milites appellatos eſſe, in actis publicis, conuentionum tabu-

tabulis, & ſepulchrorum inſcriptionibus: cum hæc vox olim peditibus ſolis conueniret. Stat. Patau. fol. 11. *Et puniatur ſi fuerit Miles in libris quingentis, ſi fuerit pedes, in libris ducentis.* Corius Hiſt. Mediol. p. 259. *Alche contrafacendoſi, ſe era milite, ò figliol di milite, incorrea nella pena di libre cento: ſe l' era fante à piede libre tre.* Ideo factum, quod vt Salmaſ. de re milit. p. 3. docuit, cum ars militaris immutata eſt, & à peditibus ad equites translata, ferme ſub Conſtantini ſucceſſoribus: quia cum nationibus, quæ equitatu tantum pollebant rem haberent, equeſtrem ſolam militiam colere, & exercere cœperunt, deſerta pedeſtri: Ex eo ortum, vt nomina quibus pedites priſcis Græcis, & Romanis appellabantur, ad equites ſui temporis deſignandos traducerentur. Hinc miles de equite, & pro equeſtri dignitate prædito. Plura doctiſſimus Abbas à Nuce. Chron. Caſſin. L. III. 45.

CAVIALE. *Caniaro.* Salſamentum ex ouis piſcium. Putant à Garo factum eſſe. Sed illud ex inteſtinis ſcari piſcis ſale maceratis inuentum Græcorum: poſtea ab Hiſpanis ex ſcombri inteſtinis: vnde garum ſociorum dictum. Noſtrum autem ex ouis accipenſerum eſſe creditur. Si ex *Aphyis*, ſiue *Apuis* conficeretur, eſſet Aphyariū *Caniarum*. Certe *Apuam* Athen. Lib. VII. vocat γόνον, ideſt oua, & ſobolem aliorum piſcium. Plin. Lib. XXXI. 8. *Vitium huius eſt alex, imperfecta, nec colata fex: cœpit tamen, & priuatim ex inutili piſciculo minimoque confici: Apuam noſtri, Aphyen Græci vocant, quoniam hic piſciculus è pluuia naſcitur.*

CAVIGLIA. *Cauicchia.* Clavus ligneus, clanicula. Frider. de accip. L. II. 50. *Sed oportet, quod cauilia vna lignea infigatur in terram, ad quam alligatur longa.*

La Cauicchia de i piedi. σφυρὸν appellat Ariſtoteles Hiſt. animal. L. I. 140. *Extremum oſſis maioris* (in crure) σφυρὸν, *malleolus, vtraque in tibia geminus.* Scaliger. σφυρὸν, *malleum inſtrumentum dicimus, ſic & malleolos ſarmentorum, ab extuberantia capitulorum: ſic in ſurculis à Theophraſto κορύνας, claua. Itaque puto à barbaris cauillam corrupte, & fuiſſe clauillam à claua nodis.* Malleus claua, malleolus, clauicula, *caviglia. Caviglivolo.* Boccat. III. 4. *Et ſe tu quelle voleſſi appoggiare ad alcuno caviglivolo.*

CAVRIOLA. *Capriola.* Saltationis genus, cum iacto in ſublime corpore, crura decuſſatim implicantur: vel à ſaltibus caprearum, vel à capreolis vitium, intortis, atque in cincinnorum morem inflexis.

CAVTERIO. Vox Græca proprie ferreum inſtrumentum ſignificans, quo candente notæ, & ſtigmata inurebantur, ab vrendo. Hodie pro ſtigmate, ſiue vulnere, ignito ferro, brachio, vel fœmori inuſto, noxiis humoribus à capite auertendis, quem etiam *fonticulum* appellant.

CAZZOLO, *Cazzola, Cazzulo.* Victorius L. XX. Var. 14. à *Scapha* deriuat, qua ex ollis ius hauritur. Quod apud Alexim Comicum teſte Athenæo L. IV. coquus conqueritur deeſſe ſibi inſtrumenta culinæ, & inter cetera, *οὐ ξύλον, οὐ σκάφην, οὐ τήγανον.* non lignum, non ſcapham, non teſtum, ſe habere. Titius Loc. Controu. VIII. 4. negat ſcapham eſſe coqui inſtrumentum ad hauriendum ius, ſed potius mactram eſſe, ſiue vas, in quo farina conſpergitur, ad panem conficiendum. Verè neque ex Alexi elici poteſt ſcapham eſſe vas hauſtorium, cuius forma diuerſa à ſcapha, quæ à nauiculæ ſimilitudine dicta eſt. Quare *cazzolo* potius à *Cochleare* factum videtur, *Cocchiale, Cacciolo, cazzolo, cazzola,* & *cazzulo*. Eadem enim prorſus forma, ſed magnitudo diuerſa. Nam & *Cazzola* inſtrumentum murariorum vocamus: Latini *Trullam* dixerunt. Atqui Trulla inſtrumentum hauriendo, & miſcendo iuri. Nonius. *Truam veteres à terendo, quam nos dimminotiue trullam dicimus.* Titin. Setina. *Cocus magnum ahenū quando feruit, paula confutat trua.*

Trulla igitur & hauſtorium inſtrumentum culinæ, & fabrorum murariorum vnde *trulliſſare* apud Vitruvium, ideſt tectorium inducere. Vtrumque *Cazzola* appellatur. Baldus de verbis Vitruvianis. *Truliſſare, à trulla cæmentario inſtrumento quo murarij fabri tectoriam inducunt, quod noſtri* Cochleariam, *alij* Cazzolam *dicunt. Cucchiara, Cazzola.* Hoc quidem cochlear planum, non concavum, & vt idem Baldus, forma eſt inſtar trigoni equicruris oblongi. At cochleare culinarium cavum vt vſus poſtulat. *Cochlear, Cochleolum, Cazzolo,* & *Cazzola*, non autem à *Capſa, Capſaiola*, nihil enim ſimile capſæ habet. Non *cazzola* modo, ſed *caciam* poſuit Fridericus Imp. de accipitr. L. II. 33. *Accipiunt oua gallinarum, & rumpunt ea, & in cacia, vel capide lignea, vel ferrea, qua tamen ſit ſtagnata ponunt ea.* Quod libenter à Capide deducerem *Capis, Capice, Capicium, cacio, cazzolo, cazzulo*, niſi illud poculi genus Feſtus interpretaretur. Præterea *Cazzola* appellant Inſubres lucernam manubrio penſilem, quæ ferme ſcaphulæ figuram refert, cum eſt vnius myxi, licet maiores quadratæ plurium elychniorum.

Ceterum vocabulum, cuius *cazzolo* dimminutivum eſſe videtur, quære in dictione *Capo*.

CECA. V. *Piattola*.

CECCOLA. *Ceccole*, haſtulæ, ſiue fragmina ligni minutatim conciſi à cædo, cæſum, Vene-

ti. *Tagliar in coccole*, in minutiſſimas partes ſecare.

CEDOLA. Chirographum, breuiſque libellus. *Schedula, ſceduta.* Marculf. præfat. 2. *Verum etiam alia in hac ſcedola.* Germ. *zedel.* Schedæ enim tabellæ ſectiles, ἀπὸ τοῦ σχίζειν, à findendo, ſiue ſecando, in quibus cerâ obductis literæ exarabantur. Vox inde ad chartas, & libellos tranſlata. præcipue in quibus nomina debitorum ſcribebantur, item ſyngraphæ cautionum, ſiue ſecuritatum. *Cedola di banco* ſyngraphæ menſariorum, *Cedoloni* libelli, qui publice exponuntur.

CEFFO. Roſtrum belluarum, præcipue canum. Dant. Inf. XVII. *Non altrimenti fan di ſtate i cani, Hor co' piedi, hor col ceffo, quando morſi Da pulci ſon, da moſche, e da tauani.* Item porcorum: roſtri ſcilicet extrema pars flexa, & incurua. Hiſpani *Ocico*, quod Coaruvias à faucibus, quaſi *focico*: ſed eſt ab vnco, *oncico, occico, occiſo, ceffo.* Non à *chef* capite, eius enim partem tantum ſignificat. Tranſlatum inde ad homines, quibus prominentia labra, & rictus repandus, qualis in Æthiopibus, naniſq; ac pumilionibus. V. *Griſo* & *Grugno*.

Zaffare, eſt roſtrum ſorbendo demergere, atque auide more ſuum ingurgitare. Item *Acceffare*, roſtro prehendere, ac ſtringere. Dant. Inf. XXIII. *Ei ne verranno dietro più crudeli, Che cane à quella leure ch'egli acceffa.* Senenſes. *Aceſaffare.*

CELADA, Galea. Menagius, quod Galli *Salade*, à ſilo petit, ex Feſto. *Silus appellatur naſo ſurſum verſus repando, vnde galea à ſimilitudine ſila vocabantur*, Coaruvias à celando ſiue tegendo capite, quod eſt veriſimilius.

CELLA. Pro cœnobio, ſiue monaſterio. P. Diaconus de vit. illuſtr. in Benedicto. *Poſtquam duodecim Monaſteria conſtruxit, prædictas Cellas ſub præpoſitis ordinans.* Vita S. Bened. Cap. VIII. *In hoc horto cella*, ideſt, monaſterii. Cap. IX. *Dum Fratres habitacula eiuſdem cella conſtruerent.* Et alibi paſſim. In actis Baſilicæ Ambroſianæ P. Puricellij. *Cella Diaconi* Fortis dicitur Cœnobium S. Ambroſij, ampliſſimum, Pontificum, & Regum hoſpitio nobilitatum. *Cella* tamen apud veteres, & hodie exiguum cubiculum. Martial. *Cellam pauperis Ollus habet.*

A Cella **CELLERARIO**: auctum ex *Cellario. Cellarius*, promus, curator peni. Plaut. Captiu. IV. 3. *Sume, poſce, prome quoduis, te facio Cellarium.* Gloſſæ Κελλάριος, *Pennarius.* Et. *Cellarium, Cellaromarium.* Ταμεῖον. Legendum. *Cellarmarium.* Plaut. eadem fabula. IV. 4. *Cellas refregit omnes, recluſitque armarium.* In quo cibi ici nabantur: promptuarium. Eædem Gloſſæ. *Cella proma*, Ταμεῖον: *Cellarius* Ταμίας. Germani *Keller*, quo nomine præcipuè cauponum famuli vocantur. Lipſius Cent. III. ad Belg. ep. 44. ex vetere Lexico *Kellera, promptuaria. Cellerarij* tamen vox Flodoardo, & alijs frequens.

CELONE. Stragulum, tapete, à tegendo, ſiue celando. Vita Nicol. Laurentij pag. 11. *Fece poner ornamenta de tapiti, e de celoni.* Hodie pro lodice, ſiue lectorum operimento accipitur.

CEMBALO. Cymbalum: veteribus æreum erat: duo nempe vaſa concaua, inſtar dimidiatæ ſpheræ, quæ vtraque manu apprehenſa, & inter ſe colliſa crepitum dabant. Lucret. *Aere, æra repulſa ſonant.* Hodie cymbalum improprie appellatur, quod erat veterum tympanū, effœminatorum geſtamen. Circulus inſtar cribri ex vna tantum parte pelle obductus, qui & olim, & nunc ſummis digitis, criſpante brachio pulſatur, inſertis ad oram æreis bracteolis, vt olim ſiſtro inſerebantur, quarum acuto tinnitu, & percuſſæ pellis graui bombo, non inſuaue melos funditur, puellarum choreas ducentium oblectamentum: vt videatur ex tympano veterum, & ſiſtro conflatum inſtrumentum.

CENCIO. Panni, aut telæ laceramentum. A *centone, centione, cencio*, vel à linteo, *lenzo, cienzo, cencio.*

CENDALE. *Sendale, zendado.* Genus ſerici tenuiſſimum, ac pellucens. Quaſi *centale*, à cinctu, quod ex eo ferme cingula, & zonæ conficiantur, vt Alciatus L. VI. Parerg. c. 25. Alij apud Coaruviam à *Seda* interpoſito N. *Sendale*: alij à *ſyndone*, quod veriſimilius. Nam à ſerico, nimis genericum eſt, cum tot aliæ ſerici ſpecies ſint. Nec refert, quod Texeria in Itinerario Indico dicat: *Tapadas las caras, con vn ſedaço, ò ſendàl negro*: Nam *ſedaço*, proprie eſt cribrum ex ſetis equorum confectum, quod quia leuidenſe, rarumque, ac pellucens, ad ſimilis texturæ ſericum transfertur.

CENNAMELA. Tibia, fiſtula, inſtrumentum Muſicum. Aſſentior Menagio, qui à calamo deducit, quaſi *Calamela. Calamo triuiſſe labellum*, cum veteres, *chalamie*, dicerent, Itali etiam *Ceramela*. Hiſpani *Calamillos*, & *Chirimias*, vt ſupra diximus. Calamus *Calamillo, Chirimia, Ceramela, Cenamela.* Statut. Patau. *Nemo debeat turbas* (trombe) *aut Zaramelam, aut tamburlum, aut naccaros ſonare, vel ſonare facere.*

CENNO. Nutus. *Cinnus.* Gloſ. *Cinum*, ἐπισκύνιον: ſupercilium, quod eo depreſſo annuatur. Item. *Cinnus, neuma, nutus.* Ex quo Scalig. ad Auſon. L. II. I. illud Prudentij. *Quinos ſupinat, obuiaq; offert genas*, corrigit, *Cinnos ſupinat.*

pinat. Adiicitque Italicè, & Gallicè *Cenno, accener, accennare*. Quod ſcilicet vultus, & oculorum motus fiat in annuendo: ἀπὸ τοῦ κινεῖν, κῖνος, & κίνησις motio oris, aut oculi. Gloſ. Arab. Lat Cinnus *torti oris*. Lege. *Tortio oris*. Iſidor. Gloſſar. *Cnios, tortiones indecentes*. Lege. *Cinnos, tortiones oris indecentes*, ad ſubſannandum.

Sed idem Scaliger ad Feſtum aliam notationem affert. *Cinnus eſt cilium, aut palpebra, dimminutiue* Cillus: *quia in annuendo cilium, & palpebra comprimatur. Quod veteres etiam nictare dixerunt.* Plaut. Aſinaria. *Neque illa vlli homini, nutet, nictet, annuat.* Nonius. *Nutare, capitis; annuere, vel innuere narium: nictare oculorum ſignificantiam veteres eſſe decreuerunt.* Sed prior originatio veriſimilior eſt. A *Cinno* Itali *cennare*, & *accennare*. Galli, *guigner cinnare*: putantque eſſe ab Hiſpanico *Guiñar*, quod Coaruvias more ſuo ab Arabico deriuat: cum ſit à *cinnare*. Iidem Galli *Cligner leſyeux* quod eſt, clinare oculos, & ſupercilia, quod nictando fit. Germani. *Augen blicken*: oculos obliquare: & nictus *augen blick*, oculus obliquus. Inſubres *Cignare* dicunt, altero oculo clauſo, altero ad rimam applicito curioſe ſpeculari, vt in nictando fit.

Cenno etiam pro ſignificatione, quæ vultu, aut oculis fit. Dant. Inf. v. *Volſero à me con ſaluteuol cenno.* Eo nutu, quo ſalutare ſolemus. Et XXI. *Rende à lui 'l cenno, ch'à ciò ſi conface.* Salutem reddit. Et pro ſigno, ſiue ſpecie. Inf. VIII. *Per due fiammette ch'ci vedemmo porre, Et vn altra da longe render cenno.*

Galli quoque *Ciller* dicunt nictare, vel à *cillo*, dimminutiuo *Cinni*, vel à cilio, quod in nutando comprimitur. Item *ciller leyeux à vn oiſeau de proye.* Conſuere oculos accipitri. Quod non eſt à *ſugillando*, vel à *celando*, prout mouere ſignificat ex Seruio: ſed à *ciliando*. Quæ vox frequens apud Fridericum de re accipitr. vt etiam caput integrum huic rei dicarit: *De ciliatura accipitrum*. Sic autem dictum, quod vtrumque cilium conſueretur, vt auis fera manſueſceret. *Accigliare*. Dant. Purg. XIII. *Ch'à tutti vn fil di ferro il ciglio fora, E cuce ſi com'à ſparuier ſeluaggio, Si fà, però che queto non dimora.* Interpr. *Sono accigliati come s'accigliano gl'vcelli di rapina.*

CENTO. *Capo di cento.* Venetis dicitur vici magiſter, cuius munus, ſi quid maleficii in vico contigerit magiſtratui denunciare. Formulæ Veteres. XVIII. *Accepit alium manſum in loco illo, qui eſt in pago illo, in centena illa.* Vbi notat Bignonus, Comitatus, & pagos in *Centenas* diſtributos fuiſſe. Capituli Lib. III. 10. *Et de ipſo pago, aut de vicinis centenis eligantur.* Ita apparet etiam in Vrbibus fuiſſe vicos, & centenas (*contrade*) à quibus *Centenarij*, & *capi di cento*, dicti ſunt vicorum magiſtri. Quod munus olim honeſtiorum, nunc viliſſimo cuique demandatur. Alibi, *Antiani* vocantur.

CENZALE. Culices. Pap. *Culices, centiales.* Sed vnde vltima dictio haud ſcio. Niſi à *Scyniphes*. Idem Papias. *Sciniſes, culicum genus aculeis permoleſtum.* Sciniphes, *ſciniſale, ſcinſale, ſenzale.* Aliis *Zampane*. Dantes *Zanzara*. Alii à *Culice*, admodum dure.

CEPPO. Tria apud Italos ſignificat. Genus lapidis: arboris ſtipitem: compedes, ſiue trabem, qua diuaricatis per eius foramina cruribus ſontes, & martyres olim torquebantur. Prima vocis origo à cippis ſepulchrorum, hoc eſt ſaxis quæ ſuper tumulos erecti ponebantur, in queîs Inſcriptio. Horat. *Mille pedes in frontem, trecentum cippus in agros, Hoc dabat.* Quia ergo ferme cippus ſepulchralis è vulgari lapide erat, qualis ob mollitiem facile cæditur, id genus lapidis Itali *Ceppo* dixerunt, & à marmore, ac duriore lapide diſtinguunt. Gloſſæ. *Cippus* Ἔντος λίθος. Vulcanius emendat. στύλος λίθινος, columna lapidea, Κορμὸς ποδοκάκη. Subiicit vltimam vocem ab Hiſpanis reddi *Cepo*. Quæ vox in ſecunda ſignificatione, prout ſtipitem ſignificat, apud eundem auctorem Gloſſatum. κορμός, *codex, caudex*: κορμὸς ἀνθρώπου. *Truncus*, ideſt ſine capite. Vil. VI. 64. *E quiui tagliarono vn grande pino, e ſul ceppo del detto pino batterono quantità di fiorini.* Tertia autem ſignificatio pro compede, licet vox inferioris ſeculi fuerit, & Salmaſ. de mod. vſur. pag. 815. à κυφὸς, quod erat vinculum ceruicis, ſiue boia, *Ceſpus* factum putet, & *Cippus*: ſimplicius tamen eſſe videtur, quia trabs illa ex arboris trunco fiebat, in quam crura immitebantur, vt hodie etiam *Ceppo* pro caudice, ſiue *Zocco*, accipitur. Ita & Hiſpani *Cepo* appellant, vt ſupra ex Vulcanio diximus, etſi Coaruvias credit fuiſſe ſtipitem magnum, cui alligarentur noxii, ne fugerent: ſed pro compedibus accipitur. Recte quidem obſeruat huius ætatis Cippum, eſſe geminam trabem adnexam, cui pedes inſeruntur, nullis foraminibus, vt in veterum cippis, ſiue compede.

Ceppo etiam ſtipes, ſiue truncus dicitur, cui decollandi capite incumbunt, alter ipſi ſecuri imponitur, cuius ruentis pondere citius fata peragantur.

CERA. Aſpectus. V. *Ciera*.

CEROBOTTANA. V. *Ciarbatana*.

CERCARE. Quærere, *quæritare, chertare, cercare*. Plaut. Menech. *Modo in Epidamnum venit cum ſeruo, Hunc quæritatum geminum germanum ſuum.* Non enim Scaliger audiendus, qui à *circando*, ſiue circumeundo deducit,

vt in illo, *circuit, quærens quem deuoret*, aliud enim eſt circuit, aliud quærens, quærimus enim etiam minime circumeundo. Hiſ, an cum quidem *Cercar*, ſignificat circundare, ſiue in orbem cingere, à *circo*, ſiue *circulo, cerco, circare*, murum, aut ſeptum circumducere, non autem quærere. Vnde *Cerca* murus, ſeu maceria, areas, hortos, agros cingens, & *Cerco* pro obſidione, ſiue circumſidione.

CERCHIARE: Circulis ferreis, aut ligneis dolia vincire. Leges Viſigot. Lib VIII tit. 3. *Si quis aliquem comprehenderit, ac de ſilua ſua cum vehiculo vadit, & circulos ad cupas, aut quæcumque ligna ſine domini iuſſione, aſportare præſumpſerit.*

CERCINE. Inuolucrum ex panno in circulum factum, quod baiuli capiti imponunt, vt pondera mollius ſidant. Latini *Ceſticillum* dixerunt. Feſtus. *Ceſticillus, appellatur circulus, quem ſuperponit capiti, qui aliquid eſt laturus in capite.* Hodie *baſta* etiam dicitur. V. *Baſto.*

CERNA. Purgamenta, à cernendo, ſiue ſecernendo. Nam *Cernere* eſt cribrare apud Palladium, Vegetium, & alios. Pap. *Cerniæ, cribellus pollinis*, ſed puto legendum *Cernicla*, & *Cerniculum*, contractum, ex *Cerniculum*.

CERNE etiam, & *Cernide*, delectus militum præcipue ex pagis, & agreſti populo, ad belli ſubita: quod militiæ apti legantur, ſiue ſecernantur. Villan. x. 1. *La cerna de pedoni del noſtro Contado.*

CERNECCHIO. Veneti *Cernicia*. Capillorum diſcrimen. Diſcerniculum *Cerniculum*, *cerniclum, cernecchio, cernecia*. Feſtus. *Crines, à diſcretione dicti, quam Græci διακρίσιον, appellant.* Nonius. *Diſcrimen, ſeparatio a diſcernendo, vnde & diſcerniculum dicitur acus, qua capillos à media fronte diſſeparat.* Ex quo & ipſa diuiſio capillorum, diſcrimen, & cerniculum. Ouidius. *Capitis diſcrimina puri.* Lucil. *Euplocamo digitos, diſcerniculumque capillo.* Diſcerniculum, vt explicat Scaliger, eſt acus, qua diſcernebantur capilli. Sed quod ex Martiali adducit, *Tenuia ne madidi violent bombycina crines, Figat acus tortas, ſuſtineatque comas.* Illa acus, non diſcernendis capillis erat, ſed capillorum ſertis figendis, & continendis.

Inſubres *Scheia* appellant, *far la ſcheia*, diſcriminare capillos, a σχίζειν, quod eſt ſecare, diuidere. Hiſpani etiam diuiſionem capillorum *crenche*, cerniculum, & *Cernejas* vocant iubas equorum, quæ circa colla diſcriminantur.

CERVOSA. Cereuiſia; de cuius notatione plura videre eſt apud Iunium Animaduerſ. L. II. c. 12.

CESENDELO. Lampas, ſiue lucerna. *Cicindela genus muſcarum quod noctu lucet: vnde etiam candelabra putantur appellata.* Gloſ. *Cicindela* λαμπυρίς, & κανδήλη. Iſidorus. *Lychnus, quaſi lucinius, eſt enim cicendela lucerna.* A candendo dictam putant. Scalig. Hiſtor. animal. à luce, quoniam eſſet candela cœca. Pap. *Cicindelia, vitreas lampades vocant.* Ita & Veneti. *Ceſendelo.*

CESILA. *Ceſiola* Venetis hirundo, vel à vocis ſono, vel ut Erythræus, à *cypſelis*, hirundinum ſpecie.

CESORA. Forfex, quaſi *Cæſorium*, à cædendo.

CESPO. Ceſpuglio. Etruſci *ceſto*. *Ceſpo, ceſpitio, ceſto.* Dant. Inf. XIII. *Raccoglietelo al piè del triſto ceſto.* Feſtus. *Ceſpes eſt terra in modum lateris cæſa cum herba: ſiue frutex reciſus, & truncatus.* Hac vltima notione hodie accipitur, *Ceſpo*, & *ceſpuglio*. *Ceſpiculus.* Virgulta ſcilicet è trunco arboris pullulantia, ac denſi frutices. Ouidius Heroid. 14. *Fronde leuas nimiam, ceſpitibuſque famem.* Et Amorum II. 16. *Gramineus madidum ceſpes obumbrat humum.* Dant. Inf. XIII. *Di sè e di vn ceſpuglio fece vn groppo.* Creſcent. L. II. 8. *E imperciò tagliati i ſudetti arbori ricreſcono ſopra i loro ceſpi, che ſi chiamano tremule.* Veteribus Ceſpes proprie herba cum terra avulſa, ex quo tribunalia in caſtris fiebant. Lucan. de Cæſare. *Stetit aggere fulti Ceſpitis.*

CESSO. Latrina. *Seceſſus*. Secedere ad naturæ neceſſaria. Quod Græci ἄφοδον, ſiue diuerticulum dixerunt. V. *Padire*. Dantes *ſtare in ceſſa*, pro recedere, Inf. XXII. *Ma ſtien le male branche vn poco in ceſſa.* Landinus, Abſcedant, ſiue ſecedant. Vel, a ceſſando.

CEVADA. Hiſpani vocant hordeum, atque omnem frugem, quæ iumentis apponitur Coaruvias à *Zea*, quæ hordei genus: Alii apud eundem a cibo, quod eſt rectius, nam *ceuada*, eſt cibatus iumentorum. V. *Peabenda*.

CHE. Quæ. *Che coſa?* quæ cauſa, ſiue negotium. Quod? quid? *Chè, chè*, quidquid.

CHENTE. Quantus. Et qualis, *Chent'hora?* quota hora, ſiue quanta?

CHERO. Quæro. Hiſpani. *Querer*, velle, appetere. Dant. Par. III. *Che quel ſi chiere, e di quel ſi ringratia.* Ille cibus quæritur, qui appetitur.

CHERCI. Clerici. Dant. Inf. XVIII. *Che non parea s'era laico, ò cherco.* Item pro docto, & literato. Idem Inf. XVII. *In ſomma ſappi che tutti fur cherci, E literati grandi, e di gran fama.* Villan. IV. 3. *Regnò Ruberto ſuo figliolo, e fu vn gran Cherico in ſcrittura.* Nam apud Gallos *Clerics* pro doctis, accipiuntur, etiamſi non ſint ſacris initiati: vt docuit Menagius in additionibus

tionibus Orig. Gal. pag. 693.

CHERMESINO. *Cremeſino*. Color coccineus. Nam coccum Arabes, *Kermes* vocanr, vel *Karmes*: vt Scalig. ex. cccxxv. 13. Addit *Vermiculum*, *Vermiglio* dictum à vermiculis exemptis à radicibus Pimpinellæ. Sed alii tradunt à vermiculis, qui ex cocco, ſiue grano naſcuntur. Et ab eodem *cocco*, ſiue *grano*. *Colore di grana*, & *tinto in grana*, appellatur.

CHETO. *Queto*, quietus. Vnde *Acchettare*, & *racchettare*. Nam Celſ. Cittadinus, qui à tacito deducit, *taquitus*, *tachitus*, *chitus*, nimis argutatur. Licet enim etiam pro tacito ſumatur, translatum eſt, quod vox, ſiue oratio quieſcat. Dant. *Qui fece quete le lanoſe gote*: à loquendo quieuit. *A queto*, pro pacifice, ſine moleſtia. Villan. IX. 15. *E venuto in Toſcana, e gli hauea à queto Bologna, Firenze, e Lucca, e Siena.*

Chetanza, & *quittanza*. Apocha, chirographum ſolutionis, quo debitori cauet creditor, & ab exigendo quieſcit. Quæ & *ſecuritas* Sidonio, & Caſſiodoro dicitur. Statut. Patau. XLI. *Vel confeſſionem, aut finem, vel quietationem*. Galli. *Acquit*, & *acquitter*. Hæc ſatis per ſe nota ſunt.

CHIA'. Inſubres *Scià*. Hac, quod Vrbani *Zà*, quaſi venuſtius ſit, pronunciant. Sed *Scià* eſt recta, & antiqua pronunciatio gutturalis literæ aſpiratæ, quam totam amiſimus: & dicimus *vien quà*: ſed aliud eſt, *veni hac*: quod Hiſpani *Acà*, *Hac*, *acà*: ex eadem aſpiratione; Vita Nicol. Laurentii. *Doi ſpade le teſciuano dalla bocca, e de là, e de cà*. Hac, Illac. Idem dicendum de *Ciò*, eſt enim *Hoc* aſpiratum, & intra fauces pronunciatum. Dant. *Come è ciò fù riſpoſto?* Quomodo hoc eſt? *A ciò* ad hoc, *Acciochè*. Ad hoc quod. *Cioè* hoc eſt. *Perciò* propter hoc, *Perciòchè* propter hoc, quod. Et ſimilia.

CHIACCIERARE. *Ciarlare*, quod recte Menagius, à *gracchiare*, gracculare. Nam cornix gracula, *graula*, *craula*, *ciarla*. *Ciarlare*, *ciaccolare*, & *taccolare*, eadem enim à vocis ſono, *taccola*, & *taccognare*. Vnde & *ciarlatani*, non quaſi *Circulatani*. Sed quod id genus agyrtæ, & præſtigiatores inhexauſtæ loquacitatis, odioſa garrulitate diem conſumunt. Quanquam aliqui quaſi *Caretanos* dictos putent, ab *Cerrete* Vmbriæ oppido.

CHIAMARE. Vocare. *Clamare*. Licet enim hoc ſit vociferari, voce contendere, etiam pro *Vocare*, veteres vſi ſunt, ſcilicet altiori voce aliquem compellare. Virg. IV. *Per medios ruit, ac morientem nomine clamat*. Ouid. 11. Met. *Aſpicit hanc viſamque vocat, clamata refugit*. Et VI. *Et comites clamare ſuas*. Plaut. *Ianua ianitorem clamat*. Prop. L. 17. *Illa meum extremo clamaſſet puluere nomen*. Plin. IX. 8. de Delphino. *Quocumque diei tempore inclamatus à puero, ex imo aduolabat.*

Et quia Inclamare erat obiurgare (*ſgridare*) Plaut. Aſin. *Vbi hoſpitem inclamauit*, *Quod ſe abſente mihi fidem habere noluiſſet*, Itali, *Rechiamo* pro obiurgatione, dicunt.

Fare la chiamata, cum obſeſſi ad deditionis conditiones hoſtes vocant. *Chiamare à duello*, ad ſingulare certamen prouocare.

Quod autem vocantes aliquem nomine compellamus, *chiamare*, pro appellare, ſiue nominare. *Come ſi chiama*, quomodo appellatur? vt etiam veteres, *Vocare* dixerunt. V. *Dimandare*.

CHIANCOLA. Sella familiarica, leuando ventri. Planca, plancula, *chiancula*, vt *pianto*, *chianto*. Eadem à ſedendo ſedecula, ſecula, *ſecchia*.

CHIAPPA. Fragmentum cuiuſuis rei Etiam pro natibus, *Chiappe*. *Schieppare* eſt ligna cuneis, ſeu cippis diſſindere, *incippare*, *ſchieppo*, quod fiſſum eſt, & quod rimas ducit: ita nates, *chiappe*, & limes qui ſedem diuidit, *feſſo*, quaſi fiſſum, vulgo, *ſeſſo*. A ſimilitudine oui ad duritiem excocti ſectæ partes, idem nomen ſortitæ ſunt. Sed etiam pro panni, aut ligni parte truncata vſurpatur.

CHIAPPARE. Capere, *captare*. Annal. Franc. Pithæi. pag. 280. *Alia nocte vidit ſe ab iis comprehendi, qua iidem inimici captare volebant.* Vnde *Ciaffi*, & *Zaffi* lictores. Veneti *chiappare*, decipere, pariter à *captare*. Nonius. *Capere, decipere, circumuenire*. Virgil. *Captique dolis, lachrymiſque coacti*. Terent. Hecyra. *Iniurium eſt autem vlciſci aduerſarios: aut qua via captent te illi, eadem ipſos capi*. Mart. Lib. IX. *Dum me captares mittebas munera mihi, Poſtquam cepiſti, das mihi Ruſe nihil*. Lucretius diuerſum facere videtur capere, à decipere. *Interea perpotet amarum Abſinthi laticem, deceptaq; non capiatur*. Verum Gilanius ex Donato in Terent. ſic explicat, decipi ait à medicis ægrotantes, non capi, ideſt falli, & non decipi, vt hic ſit bonus dolus, nec ſequatur vllum incommodum, ſed vtilitas potius. Vt ſit decipere dolum adhibere, ludificari: capere autem damnum adferre. *Chiappare* etiam pro furari: vel à *capere*, vel à *clepere*, *cleptitare*.

Inſubres dæmonem *Chiapino* appellant, quod fontium animas iniecta manu rapiat: ne fabros æraminarios, qui ahena, & lebetes reſarciunt, quod alta caminorum fuligine obliti ſint, ac veluti atram cacodæmonum ſpeciem repræſentent, *Chiappini*, & *chiapuzzi* vocant.

At Hiſpani CHIAPINO ſoccum muliebrem dicunt. Socculus, *ſocculinus*, *ſoppulino*, *ſoppino*, *chiappino*. Is in matronis ſumma

tibus

tibus argento obducitur.

CHIAPPO. Veneti gregem pecorum, aut vaccarum appellant. Pecora partiaria, quæ ita locantur, vt fœtus eorum, certis portionibus inter dominum, & paſtorem diuidantur. Caput, capital, *chiappo*. Sors enim idem, quod caput eſt, credita pecunia, ideſt principalis ſumma rei creditæ, cuius vſura eſt acceſſio: Græcis κεφαλὴ, & κεφάλαιον. Ita & pecora locata, ſors, caput, capital *chiappo*, fœtus autem vſura. Galli *chaptel*, & *cheptel*. Capitale, vt Menag. in Orig Gal. Hiſp. dempto. C. *Hato*. *Hato de ouejas*. Tranſlate *chiappo* pro multitudine, & turba.

CHIAPOTTO. Vulgus Inſubrum potiones Medicas *chiapotti* appellant, à *Catapotium*, vt vox indicare videtur. Verum Scribonius pro medicamento ſolido, quod deglutitur poſuit XXII. *Catapotium, ideſt medicamentum, quod non diluitur, ſed ita vt eſt deuoratur*. Et infra. *Facere catapotia magnitudine fabæ*. Et. *Oportet autem ex eo catapotia facere, quidam enim facilius ea quam potiones ſumunt. Più facilmente pillole, che beuande*. Vbi Io. Rodius, cuius memoria ſemper mihi honorata erit, ἀπὸ τοῦ καταπίνειν dicta obſeruat, deglutire. Etiam Celſus L. IV. 8. de abſinthio. *Catapotium eius deuoratur*. Sed vulgus etiam ex affinitate, pro medicamento liquido vſurpat: & Inſubres *chiapottare*, pro miſcere, & aliquid aquæ merſare, dicunt.

CHIARE. Venetis eſt, linum pectere, ſiue deſquamare. Squama, *Squalta, ſcaglia, ſchcia, chia*. Quod & pectinem ferreum ſignificat, qui alibi *Spinazzo* dicitur, quod denſa ferrearum ſpinarum ſegete horreſcat. *Scaioni* ſquamæ craſſiores faciendis veſtibus. *Sedere ſopra vna chia*: idem dictum ac Mœcenatis, *Super acuta cruce ſi ſedeam, dum vita ſupereſt, bene eſt*.

CHIASCVNO. Quiſque vnus. *Qualched' vno*. Qualiſquiſque vnus.

CHIASSO. *Chiaſſetto, Chioſſetto, Chiaſſolino*. Angiportus, via anguſta, & ferme ex vna parte clauſa. Villan. XII. 7. *Al chiaſſo de Rimaldelli*. Locus anguſtus, & clauſus. Quia autem in his ferme lupæ diobolares habitant, *chiaſſo* pro lupanari.

Chiaſſo etiam pro ſtrepitu, & tumultu. Galli. *Glas*, vel à *clamatio*, vel à *clangor*.

CHIAVERINA. Claua, *clauelina, giauelina, chiauerina*. *Giauellotto*. Villan. VIII. 78. *Con baleſtre, e dardi, e giauellotti*. Hiſt. Aiolf. *I marinai con lance, e con remi, e con targhe, e chiauerine, tracano al romore*.

CHIAVICA. Cloaca, *clauica, cloacula, chiauica*, vt alius monſtratum.

CHIAVISTELLO. Peſſulus. Ferrum longum, ac teres, quod annulis immiſſum fores claudit: quia ferme illis ſera adiuncta eſt, non quod clauis pro eodem ſumatur. Neque hoc Tibullus indicat. *Et fruſtra clauis ineſt foribus*, ideſt ſera per quam clauis immittitur. Senenſes *Peſtio*, à peſſulus, peſſulitium.

CHIAZZA. V. *Schizzo*.

CHIEDERE. Petere, poſtulare, *Cedere*. Plaut. *Cedo aquam manibus. Cedo mihi tuam dextram*. Terent. *Cedo, cuius puerum appoſuiſti hic?* Et ille Centurio apud Tacitum, militaribus facetiis, *Cedo alteram*, dictus. *Cheggio*, & *richeggio* apud Dantem. *Inchitdere, Inchieſta*. Poſtulatio.

CHIEPA. Piſcis Aloſa, Venetis *Chiepa*, quia & *clupea* nominatur, vt Maſſarius de piſcibus.

CHIFRA. *Zifra*. Occultæ literarum notæ. Iſidor. L. I. 21. putat à Græco *chryphium*, quod eſt occultum. Coaruvias ex Sanctio ait nomen eſſe Arabicum. Voſſ. in Mathem. cenſet Europæos accepiſſe ab Hiſpanis, hos à Mauris, illos ab Arabibus, hos à Perſis. Caninius à Syriaco *Siphra*, alii ab Hebræo *Sephar*. Malim à Latino *Sigla*, ſiue litera ſingularis, vt Cuiacius credit.

CHIGNOLO. Cuneus, *cuneolus*: quo ligna finduntur. Ab eius ſimilitudine, quadra caſei ita vocatur. Galli *Quignon de pain*, non quod quinta pars panis ſit, ſed quadra placentæ. Nam ſi placenta, aut cruſtum orbiculate in quatuor partes, vt mos erat, ſecetur, partes illæ licet quadræ dictæ, cuneum referunt, non quod eſſent quadratæ, vt falſo quidam exiſtimant, ſed quia quarta pars placentæ. Ita Virgilius menſam paniceam, ſiue Cereale ſolum, & fatale cruſtum, modo Orbem, modo patulas quadras appellat, Orbem ſcilicet quadri fide ſectum. Caſei forma rotunda eſt, vnde *formaticum*, quæ ſi in plures partes findatur, eæ cunei formam referent, & per Catachreſim etiam quadræ dici poterunt, & ideo *Chignoli* appellantur.

CHILOSO. Hernioſus. Græcæ originis. Gloſ. *Hirnia*, κήλη. Legendum. *Hernia*. Κήλη. *La chila. Vecchio chiloſo*, quia ferme ſenes eo morbo infeſtantur.

CHINARE, Inclinare, *clinare*. Petron. *Clinabat in herbas*. *Chino*, Inclinis. *Chino*, & *chinata* locus decliuis. *Al di chino*: rem in deterius labi. Villan. I. 59. *E dall' hora innanzi ſempre parue, che andaſſe al di chino*.

CHINEA. Equus gradarius, ſiue tollutarius, cui mollis, alterno crurum explicatu, glomeratio eſt, vt Plinius loquitur. Bapt. Pius, à *cunis* dictum putat, ob mollem inceſſum, quo equitantes, veluti in cunis mouentur.

Coaruvias *Hacam* eſſe ait equum pumilum, ſiue

Digitized by Google

ſiue equleum, quem Latini mannum appellarit. Horat. *Appiam mannis teris*. Et D. Hieronym. *Eccleſiaſtica dignitate perflati, vias publicis mannis terunt, quos vulgo* Burricos *appellant*. Adiicit eoſdem eſſe & *Aſturcones*, ab Aſturia: dictos autem *Hacas*, quaſi falcas, quia curuo curtoque corpore ſint, vnde & *Quartagos*, & *Curtagos*, ſiue *Curtaldos*. *Hacaneas* autem, licet ex Italia, & aliunde in Hiſpaniam inuehantur, idem tamen eſſe, quamuis hæ nobilium matronarum, ac Principum ſint. Eſſe autem vocem Italicam.

Quod Gallicum *Achenee* ab *Haca* ſit, Menagius Coaruviam ſequitur, ſed *Hache* notationem ignorari. Verum in Orig. Ital. ait factum ab equa *Eka*. Cui ſicut non repugno, ita non ita abſurdum videtur, *Chinea* dictam ab *Hinno*, quem equo & aſina generari tradit Plinius L. VIII. 44. quem alii cum Ariſtotele *Ginnum* appellant. Voſſius Etymolog. de permutat. lit. *G. mutatur in H. Hinnus, quo ſignificatur paruus mulus, vel potius equus pumilus, venit à Græco* γίννος, *quo Ariſtotelem, Strabonemque vſos oſtendit, Scalig. ad Manilium.* Fuiſſe autem ginnos pumilos, ac nanos, indicat illud Martialis. *Non aliter videtur Atlas cum compare ginno*. vt recte Seriuerius emendauit. Ideſt Nanus nomine Atlas equulo impoſitus: cum in aliis ſit *cum compare gibbo*, in aliis, *mulo*.

Quoniam igitur *hinnorum*, ſiue *ginnorum* mollis inceſſus eſſet, inde equi generoſi Aſturcones, & gradarij, *Chinee* appellati, quaſi *Hinnee* vel *Ginnee*. Hiſpani, & Galli *H*, addiderunt, quia aſpirationem, per, H A C, pronunciant. Chineæ, *Hachinee*.

A Ginnis pariter *Ginetti*, apud Hiſpanos equi generoſi, ac magni pretii, quod inſtar *Ginnorum*, molliter crura explicent, ſiue tolutim badizent. Ceterum quod ait Coaruvias, mannos vulgo *burricos* appellari, forte hoc à colore *burro*, ideſt rufo. Nam πυῤῥὸς, rufus. Ex quo corrigendus Iſidorus Lib. XII. 1. *Mannus equus breuior, quem vulgo brunitum vocant, vel brunitium*. Lege *Burrichum*. Vet. Interpr. Horatij. *Mannos, equos paruos burdos, ſiue buridos*, Lege *Burrichos*. Idem enim Epod. IV. *Manni equi ſunt, quos vulgo burdones, ſeu burrichos nominamus*. Et ad Epod. VII. *Mannis, paruis equis, burichis*. Gloſ. *Mannis* Βυρίχοις.

CHIOCCA. Tintinabulum, Nola, æs Campanum, *Clocca*. Ita infimi æui ſcriptores à Voſſio adducti locuti ſunt. Lib. II. de vit. ſerm. 10. In Conſtit. Caroli M. *Vt clocas non baptizent propter grandinem*. Rodolph. In Vita S. Liobæ. *Per ſomnium vidit ſe ſignum Eccleſiæ, quod vulgo* Clokum *vocant in ſinu habere*. Bonifacius epiſt. 89. *Duo vero pallia, cum libellis & Cloccam mittere curauimus*. S. Adamant. Lib. III. *Perſonante Clocka*. Addit Voſs. in libris, nunc *Clockum*, nunc *Kloclum*, nunc *Gloccum*, reperiri: eamque vocem Saxonicam eſſe. *Cloca. Belle. Clocarium*, vel *lucar, belbur*, ideſt, *Campanile*.

Sed Latina dictio eſt, non à *claudica*, verum à *Cochlea*, cuius teſta, ſiue integumentum æs Campanum refert, qualia initio fiebant: & qualia hodie vaccarum collo appenduntur. Nam exigua tintinnabula, ſiue campanulæ, inſtar teſtudinum, & cochlearum, concauæ atque ore compreſſiore, vt etiam Bouillus monuit. Vnde & maiores Campanæ *Clocha* dictæ, vulgo *Ciocche*, & *Chiocchette*. Pap. *Amplare, cochlea, ſignum, campana*. Lege. *Applere, cochlear*. Deinde, *Cochlea, ſignum, campana*: nam & cochear, à cochlea, & ab huius ſimilitudine, *Campana*.

Cochlerium, turris æris campani. Chron. Falconis. 179. *Tunc Epiſcopus ipſe in Coclerio arma imponi aſpiciens, triſtis factus eſt*.

A Cochlea, *Cochleola*, *Cochliola*, *Coquilla*, *Squilla*. pro parua Campana. Vide omnino *Squilla*.

CHIOCCIA. *Ciocca*. Gallina incubans oua. A voce, quam Latini *glocire* dixerunt. *Glociens*, *Chioccia*. Columel. L. VIII. 5. *Aſſiduus autem debet eſſe cuſtos, & ſpeculari parientes, quod ſe facere gallina teſtantur crebris ſingultibus, interiecta voce acuta*. Mox. *Notenturque, quæ oua, quoquo die ſint edita, vt quam recentiſſima ſupponantur glocientibus: ſic enim ruſtici appellant eas, quæ volunt incubare*. Feſtus. *Glocire, glocidare gallinarum proprium eſt, cum ouis incubitura ſunt*.

Vnde vox *chioccia* pro rauca. Dant. Inf. VII. *Papè Satan, Pape Satan Aleppe, Cominciò Pluto con la voce Chioccia*. Et XXII. *Se haueſſi le rime & aſpre, e chiocce*.

Cocche etiam gallinæ dicuntur, earumque maritum Galli *Coc* appellant, item oua Italis *cocchi*, & dimminutiue *cocoli*: & *coco*.

Inſubres gallinam incubantem appellant *Pita*, & *pipita*. Vide. *Pipare*.

CHIOCCIOLA. Cochleola. *Schale à chiocciola*, Cochlides.

CHIODO. *Chiauo*. Clavus.

CHIOSTRO. Clauſtrum, *cloſtrum*. Pro Cœnobio, ſiue Monaſterio: item Periſtylio, ſiue atrio porticibus ſepto. Gloſ. *Compluvium*, κάκλυστρον. *Clauſtrum*, μέσαυλον. Cæſarius L. 1. 1. *Conuentus noſter exiuit de clauſtro cum Abbate ſuo*. Clauſtralis, monachus. Clauſura, pro incluſione in monaſterium. *Chioſo*, & *Chiuſura* pro horto, Galli *Clos*, *Chieſura* Veneti pro agri portione, quæ ſæpe, aut maceria cincta

eſt. Stat. Patau. Rubr. xxv. *Quicunque inuentus fuerit in aliqua clauſura*.

CHIVSE, & *Chiuſure*, montium clauſtra, & interpoſitiones in limitibus Imperij Rom. de quibus Pith. ſubſec. cap. 14. Capituli Caroli M. *Cui Deſiderius obſiſtere nitens, Cluſis Alpium obſeratis: Franci Cluſis potiti*. *Cluſam* etiam Cataractam dixerunt, qua veluti obice aqua clauditur. V. *Cascratta*.

CHIZZA. Veneti vocant omnem fœminam; præcipue cum in Venerem prurit, quod Latini catulire dixerunt, marem quærere, (*andare al ſalto*) Catulitia. *Chizza*. Poſtea pro qualibet cane dici cœpit.

CRICH. Vox ficta à crepitu vitri, glaciei, aut rei ſimilis fractæ. Germani, & Galli, *cracquer*, & *cricquer*.

CHROMA. Nota Muſica. Baldus Lex. Vitru. *Noſtrates Muſici nigras notulas vocant* Chromas, *quarum octo integrum tempus, quod actũ, ſeu battutam vocant, examuſſim implent. Quod vel à colore ipſo, factum eſt: vel quod Chromatico generi ſunt familiares: & hoc verius puto*.

CIABATTA. *Ciauatta, zauatta*. Calceamentum vile, atque vſu detritum, non à *Sapa*, aut *ſapula*, quæ vox Latio ignota: ſed à *clauata*, nempe caliga. Caligam, tegmen pedum militum gregariorum, ſeu manipularium, vnde illi Caligati dicti, fuiſſe quis neſcit? Illam clauis ſuffixam peruulgatum eſt. Vt nunc perones, ſiue calceamenta ruſticorum: & olim etiã. Theophraſt. in Charactere Ruſtici. *Idem clauis calceos ſuffigere*. Vbi de hoc more multa præclare Caſaubonus. Inde Caliga clauata pro calceo vili, ac detrito. Feſtus. *Clauata dicuntur aut veſtimenta clauis intertexta, aut calciamenta clauis confixa*.

Bouillus ait *Sabos* calceos, ſeu ſoccos ligneos appellari, quibus agreſtes vti ſolent: ſed quod à ſoccis deducit, fallitur. Eſt enim corruptum, à clauatum, ſauatum, & ſauot.

Inde *Accabattare*, rudi opere conficere. V. *Taccone*. Ciabattino, & *Ciabattiere*, cerdo, veteramentarius. Venetis *Arte vecchia*.

Hiſpani *çapatos* pro quolibet calceo etiam honeſtiorum. Coaruvias à ταπεινὸς deducit, quaſi *tapato*, quod humilis ſit, reſque abiecta, & ſolo pedum ſubdita. Et tamen fatetur etiam in Hiſpania, calceos clauis confixos in vſu eſſe, præcipue apud pauperes. *Zapatero*, cerdo, & *Zapata* gens inter Hiſpanicas nobiliſſimas.

Nunc *ciauatte* ferme vocantur calcei, quibus pars calcaneum tegens detracta eſt.

CIACCO. Porcus Florentinis dicitur. Ingenioſe Menagius à σύαξ, σύβακος, σύακος *Ciacco*. Sed quod Gallice *Coche*, & *Cochon* pro ſcrofa, & porculo lactente, à *Ciacus*, *Ciaccucius*, *Cuccius*, *Coccion* deducit; verius videtur à cubando, tam de matre, quam de lactentibus porculis.

Sed vnde nam Aretini porcum *Cioncarino* appellant, Cortonenſes, *Cioncolo*? Nempe ab alueo, qui ferme ex trunco arboris conficitur, & ideo ruſticis *Truogoio* dicitur, quaſi Trunculus: *Troncare, cioncare*. Quod igitur Sus roſtrũ perpetim in alueo, ſeu trunco habens colluviẽ ſorbeat, *Cioncarino*, & *Cioncolo* dictus eſt (& fortaſſe contractè *Ciacco*: vel quod in luto perpetuo voluetur, quod à fouea, *pozza*, & *porciacchera* dicitur.) Vnde acute doctiſſimus Fr. Redius Etruſcum *Cioncare* pro immoderate bibere, & veluti perpetim ſorbere dictum exiſtimat.

CIAMBELLE. Panis dulciarius in bucellã, ſiue circulum compactus: ita dictum putant propterea quod *Cymbali* figuram referat.

CIAMBELLOTTO. *Zambelotto*, *Camelotto*. Alii quaſi cymatile, ab vndarum imagine diſcurrente, quod Veneti *Marizo* à maris vndis vocant, quas prælo cogente affuſa aqua imbibunt: nam κύμα, cyma vndas, ſiue fluctus notat. Quidam ἀπὸ τοῦ συμβάλλειν, quaſi *Symballotto*, quod coacto implexu, vt *feltra*, ſiue impilia non textu conficiatur. Perperam: nam texi manifeſtum eſt, neque de coactiliorum genere eſſe. Scaliger. ex. 1xc. 4. *Hirci in Anatolia, quæ eſt Phrygia, ſiue Aſia minor quadricornes, pilo admodum prolixo, quem vellunt ad textrinam. Ex molliore villo pretioſos conficiũt pannos*, Zarzacan, *vocant: e craſſiore*, Moiacar, *ex mediocri id quod* Zambellot, *alij* Camelot, *Turca* Hac.

Coaruvias, & Menagius ex Bocharto, quod e pilis Cameli conficiatur, *Camelot*, eſt tamen hodie diſcrimen inter *Ciambellotto*, & *Camelotto*, hoc enim pretioſius.

CIAMBERLANO. Cubicularius. Camerarius. Camera Gallice *chambre*. Vox inde ad titulum dignitatis tranſlata. *Gran Chiamberlano*. Indidem *Camerlingo*, ſed diuerſe accipitur, pro Quæſtore, nam *Camera* ærarium, & fiſcus. V. *Camera*.

CIAMPA. *Zampa*, à capiendo, ſiue captando, proprie Vrſorum. V. *Zatta*.

CIANCIARE. *Ciance*, fabulari, fabulationes. Cantiones, Cantionare, *cianciare*, blaterare, garrire.

CIARBOTTANA. Fiſtula oblonga, qua flatu impellente pilæ ex argilla contorquentur, ſternendis auibus. Fiſtula *Gyrbitana*; Tudertani Luſitaniç populi, hodie *Algarbsa*: quod, aut ibi id inſtrumentum inuentum, aut in vſu frequentiore ſit.

CIARLARE. V. *Chiacciarare*.

Google

CIATTO. *Sciaito.* Galli *Iate*, quod Dhueſius *Gabam*, & trullam interpretatur: Menagius *Gabata*. Martialis. *Sic implent gabatas, paropſidaſque, Et percurrunt gabata, volantque lances.* Inſubres pro lagena vimiia, vnde à cyatho dictum puto, quem rotundum, & tumenti ventre fuiſſe, alias notauimus. Nam licet cyathus ſit poculum, ab eius ſimilitudine potuit etiam lagena appellati. Certe Athenæus cyathum pro lagena poſuit L. VI. & à calice diſtinguit. Ait enim vetus poeta Crates, ἔγχει κύαθε, ποῦ δὴ ἡ κύλιξ; *Cyathe vinum affunde: vbi nam calix eſt? te ipſum diligenter laua.*

Iidem Inſubres *Ciatto* buffonem appellant, quod inflatus, ac tumidus: vnde *Botta* Etruſci dicunt.

CICCIA. *Cizza*, Obſonium, pulmentarium, quidquid cum pane editur, præcipue infantibus, cum primum mandere incipiunt, *à ſugendo*, cum potius ſugant, quam mandant. *Pane, e cizza.* Proprie enim ſugere de nutricis lacte. Inde ad cibos molliores translatum. Hiſpani etiam *Chica*, quod Coaruvias carnem toſtam interpretatur, quia dum aſſatur pinguedo ſuper prunas cadens crepitet, & *chi*, chi, ſonum reddat. Ineptè, ſicut à *Cicha* factum eſſe *ſalſicha*, de quo ſuo loco. Sed *ciccia*, pro quilibet obſonio vſurpatur, aſſo, aut elixo.

A ſugendo etiam *zizza*, & *cinna*, pro papilla, ſiue mamilla, & mamma. Moral. S. Gregorij. *La mia ſuora e piccola, & anchora non ha zizze.* Et infra. *Ma le lamie nudarono la mamma, ouero la zizza, e nutricarono le loro catelle*. Etruſci *Cioccia* à ſugendo, non autem à flocco, vel quaſi *poccia* à potando. V. *Capezzolo.*

Veneti *Sucai* appellant liuentia oſculorum veſtigia morſicatim impreſſa, quod labiorum ſuctu illinantur.

CICCIORARE. Vulgus ſubmiſſe loqui, murmurare, *ſuſurrare.*

CICERCHIA. Leguminis ſpecies. *Cicercula.* Gloſ. *Cicercula* λάθυρος. Item Plinius, & Columella.

CIELO *della bocca.* Palatum, Gloſſæ. Οὐρανὸς, *Cælum*, Οὐρανίσκος. *Palatum*. Cum autem veteres poetæ templum pro Cœlo poſuerint, Lucretius templum linguæ palatum dixit L. IV. *Humida lingua, circumſudantia templa.*

CHICO. Hiſpanis parvus, reſtrictus. Coaruvias à *ſicco*, quia quidquid exſiccatur decreſcit, & minus fit. Alii à *Ciccum*, quod Feſtus interpretatur membranam tenuem malorum Punicorum ex Varrone. Verius tamen videtur contractum eſſe: à *paucus*, *paucicus*, & per aphæreſim *Ciccus*, vt Itali à pauco, *pauculo*, fecerunt, *Piciolo*, quod idem eum Hiſpanico *Chico*, *paucicus*; Gallis autem *Ciche* auarus, tenax, minutarum ſordium, puſilli animi, vt recte Menagius deriuat.

Ceterum à *Cico* prout membranam tenuem ſignificat, *Cica* pro re minutiſſima, ſeu mica accipitur. Vita Nicol. Laurentij. *Quello corpo ſo arzo, & ſo redotto in poluere, non ne remanſe cica.*

CIERA. Viſus, aſpectus. Hiſpani *Cara*, facies. Coaruvias à Græco κάρα, quod caput ſignificat. Sophocles pro facie. Γέλωτι φαιδρὸν κάρα. *Buena cara* iiſdem eſt lætus aſpectus, & hilaris. A *Cara* etiam Gallicum *Chere* deriuant, quod faciem ſignificat ex Corippo Lib. II. *Poſtquam venere verendam Cæſaris ante caram*. Siluius à χαῖρον, gaudium.

Si Latina potiora ſunt à facie, *faciere*, *ciera*, ſiue ſpecie, *ſpeciere*, & per aphæreſim *Ciera*. Ab aſpectu enim ſpecies vt Gellius Lib. XIII. 28. qui faciem, non ſolum os, oculoſque & genas ſignificare docet, ſed formam omnem, & modum, & facturam quandam corporis totius. Plaut. Pœnulo. *Sed earum nutrix, qua ſit facie mihi expedi.* Mis. *Statura haud magna, corpore aquilo, ſpecie venuſta, ore paruo, oculis pernigris.* Nonius. *Species dicitur effigies facies.* Liuius Ægiſtho. *Iam ne oculis, ſpecie læta viri optabili.* Veteres enim aliquando, & *facierum*, & *ſpecierum* dixerunt, vt notauit Voſs. de analogia L. II. 19. Cato in oratione, quam ſcripſit, vti præda in publicum referretur. *Miror audere, atq; religionem non timere, ſtatuas Deorum, exempla earum facierum, ſigna domi pro ſuppellectile ſtatuere.* Varro, *ſperibus* dixit. Cicero in Topicis. *Nolim*, inquit, *ne ſi Latine quidem dici poſſit, ſpecierum, & ſpeciebus dicere*, quod indicat ab aliquibus vſurpatum. Cœl. Aurelianus Lib. I. χρονίων. *Nec aliarum ſpecierum errore fallantur*. Item Scalig. de cauſ. L. Lat. *Si quidem genus materia quaſi quadam ſpecierum eſt.* Seruius, *Acierum*, ex quo fortaſſe *ſchiera* factum eſt. Etruſci, *Cera.* Dant. Purg XVIII. *Ma non ciaſcun ſegno E buon, anchor che buona ſia la cera.*

Galli, & Itali *far buona ciera*, eſt non ſolum hilari aſpectu, & ſereno accipere, ſed genialiter viuere, quod qui laute epulantur, iucundo, ac læto aſpectu ſunt, & gaudium vultu præferunt.

CIESA. *Ceſa*, *Siepe*. Concædes, & *Conciſa*. Tacit. I. Annal. *Latera concadibus munitus.* Marcellin. Lib. XVI. *Difficiles vias, & ſuapte natura cliuoſas, & incommeabiles, clauſere ſolerter, arboribus immenſi roboris caſis.* Et. *Caſarum arborum obſiſtente concade.* Paul. Diacon. Hiſt. Long. L. III. 4. *Factis etiam conciſis per deuia viarum.* Morena Hiſt. Laud. *Nullo etiam foſſato, & coſia.* Oſius recte *Caſia* aut *Caſa* pro ſepe,

pe, ſiue munimento hortenſi, virgultis, & rubis ac ſpinis facto. Veteres igitur *Concadem*, arborum cæſarum truncos, ſepiendis, atque obſtruendis itineribus dixerunt, recentiores ſepem, quia vel conciſis virgultis ſtruatur, vel quando ſpinis, & dumis conſita, cædi ſtato tempore ſoleat, ne luxurians nimis excreſcat.

CIGOLARE. Stridere, acutum gemere. A ſingulus, vnde ſingultus deriuant. Cur non à *ſibilare*? Dant. Inf. XIII. *Come d'vn ſtizzo verde ch' arſo ſia Dall' vn de lati: che dall' altro geme, E cigola per vento che và via.* Et XXII. *Che li peſi Fan così cigolar le lor bilance.* Ita à ſibilare, *Ciſolare, ciuffolare, zuffolo* fiſtula, ſiue auena. V. *Subio*. *Cigare* etiam Veneti dicunt ſtridulum, & acutum clamare. *Cigo* vox ſtridore ſibilans.

CIGOTTO. Inſubribus parvum, ac veluti dimidiatum farcimen. *Salſicum, ſalſicotulum, ſigotto.* & *cigotto*. Item panni, aut ligni, ac fili truncati portio: *vn cigotto di filo*, quod eſt à cædendo ſiue incidendo, *ceſotto, cigotto*. Ita Galli. *Chiquetter* incidere, & *chiquetté*, inciſus. Iidem *Gigot* appellant coxam veruecinam, aut ſuillam, à *Gigue*, quæ dictio ex *coxâ* corrupta eſt. Coxa, *cuiſce, guige*: Sic Hiſpani *Gigote*, & *Xigote* pulpam minutè conciſam, præcipue ex coxa veruecis, aut ſuis, quod Coaruvias putat à Gallico *Gigot* petitum: ſed vtrumque à coxâ. Vnde *Quixotes* ferrea femorum integumenta vocant, à *Coxotes, Quixotes*.

CILEGA. *Celega* Venetis paſſerculus. Rodiginus L. XV. 6. quaſi ſpicilegam, ſiue frugilegam dictam credit. Verum eſt ab Vcellica, *celica, celega*. V. *Vcello*.

CILOSTRO. Cereus. *Ceroſtatum*, proprie candelabrum. Gloſ. *Ceroſtatarium* Κηροφόρον. *Cerophirarium*. Etruſci. *Cerotto*. Fr. Giordan. *E gl' Angeli ſergenti, e i Diaconi S. Lorenzo, e S. Vicenzo, e come à tutti fù dato il cerotto.*

CIMA. Summitas; cacumen. Veteres *Cymam* herbarum cacumen præcipuè braſſicæ, & aſparagorum vocarunt. Gloſ. *Cuma* ἀσπάραγος Κράμβα. Lege. *Cyma*. Nonius. *Cyma neutro, vt Lucillius. Aſparagi molles, ſed viride cyma. Cornelius Celſus & ſi minoris auctoritatis poſuit latam formoſamque cymam.* Plin. L. XIX. 8. *Cymas braſſica à prima ſectione præſtat proximo vere. Hic eſt quidam ipſorum caulium delicatior, teneriorque cauliculus. Poſt cymam ex eadem braſſica contingunt æſtiui, autumnaleſque cauliculi, mox hiberni iterum cyma, nullo æque genere multifero.* Hodie etiam cauliculi *Cimoli* appellantur. Barbarus in Plin. *Cymam quaſi* κῦμα, *quod fœtum ſignificat. Non vt Iſidorus quaſi coma, eſt enim* inquit *ſummitas olerum, vel arborum:*

Vel igitur tranſlate rerum faſtigium Itali *Cimam* appellant, vt Baldus Lex. Vitruv. vel à *cacumen* factum eſt, *cuma*, & *cima*: vel ſimpliciter *Cima*, pro ſumma pars dicta.

Hinc *Cimiero* galeæ conus de quo ſupra: & *Cimoſſa* panni extremitas, margo, & limbus. Gloſſæ. *Cimuſſa* σειρά. Σειρὰ ἱματίου. *Prenicula*. Lege. *Frenicula*, ideſt vitta, inſtita, hodie *Frenello*. Inde etiam.

CIMARE eſt pannis villos tondere, aut pectine deradere, ex quibus tomenta conficiebantur. Mart. XIV. 159. *Tomentum Lingonicum. Oppreſſa nimium vicina eſt faſcia pluma? Vellera Lingonicis accipe raſa ſages.* Cimatore, Cimiere, & Cimatura.

CIMENTO. Experimentum. Non ab *aſſagglamentum*: ſed à ſpecimen *ſpecimentum*: & pro certamine, quo quis virtutis, ac fortitudinis experimentum exhibet. Vtrumque coniunxit Plaut. Caſina. *Nunc ſpecimen ſpecitur, nunc certamen cernitur.* Cicero diuin. in Verrem. *Non modo ſpecimen ceteris aliquod dediſti, ſed tute tui periculum feciſti.* *Cimentare*, ſpecimen edere, diſcrimen ſubire.

CINCISCHIO. Cæſura inæqualis, à circumcido. Inſubres *zergego* & *zernegare*. Morg. XV. *A qual lo ſpalle, à chi il capo cinciſchia.*

CINELLA. Et *Ciella* Venetis calculi in ludo tabulæ, & teſſerarum, lignei orbiculi diſcolores, à ciendo, ſiue mouendo. Plaut. *Ciere calices*. Et calces inciti, qui eo redacti vt moueri non poſſent. Vnde *ad incitas redigi*. Ita pueri orbiculum oſſeum appellant, quem ex edito loco digitis impellunt, vt ad colluſoris circulum proxime accedat. *Gioco delle cielle.* Poteſt etiam à circulo, circello, *ciella* deriuari.

CINGARI. Alciatus Parerg. L. V. 3. putat à Cinclo aue maritima, quæ caudam ſubinde mouet, dictos. Addit Volaterranum exiſtimare *Cingalos* eſſe origine Mauruſios, qui à Saracenis pulſi per omnem Europam vagentur: vel vocem Slauicam eſſe. Alciatum ſequitur Coaruvias, aitque *Gitanos* appellant, quod vulgus credat, ab Ægypto fluxiſſe. Cum igitur etiam Galli *Egitiens* vocent, Hiſpani *Gitanos*, *Cingari* appellati inde videntur. Alii à Germanico *Zigeunen*, quod à *Zichen* iter facere. Sed origo incerta, & amplius quærenda.

CINGHIALE. Aper. Galli *Sanglier*. Porcus ſingularis, ſiue ſolitarius. Scalig. Var. *Nam apri μονοὶ dicuntur, vt apud Latinos poſteros, ſingulares.* Cuiacius Feud. Lib. I. loquens de voce ſingularis. *Hoc nomen Latini etiam tribuunt apro, vt Græci qui μονοὶ appellant: delectatur enim ſolitudine: proinde à Gallis* Sanglier *dicitur, quaſi ſingularis.* In Pſalmis. *Singularis ferus de paſtus eſt eam.* Ita Heſych. &

Suidas:

Suidas: vocem *μονιὸς*, explicant. *Singularius* (vt ſingulariæ catenæ apud Plautum) *ſingulario, Cinghiaro, Cinghiale.* Scaliger inuenti laude non erat fraudandus.

CINGVETTARE. Infantes dicuntur, cum primum fari incipiunt, & verba conantur. Fortaſſe à *ſingultire, ſingultare*, quod & Menagius exiſtimat, vel *linguettare*. Horat. *Vt veni coram, ſingultim pauca locutus.* Ideſt verbis interruptis, vt infantes balbutientes faciunt. Etruſci autem pro immoderate loqui. Credo quia infantes loquaculi, & obſtreperi, perpetuo garriunt. Boccat. Laberint. *E diceti che'l ſuo cinguettare e tanto, che ſolo troppo più aiutarebbe la Luna ſoſtenere le ſue fatiche.* Quod ex Iuvenali expreſſum eſt. Sat. VI. *Verborum tanta cadit vis. Tot pariter pelues, tot tintinnabula dicas: Pulſare nemo iam tubas, aut æra fatiget. Vna laboranti poterit ſuccurrere Lunæ.* Alibi Boccat. *Ne per l'vna ragione, ne per l'altra, mà ſolamente per voglia di berlingare, e di cinguettare.*

CIOCCA. *Ciocca de capelli*, vel à *flocco*, vt Menagius, vel à truncando, trunco, *cionco, ciocca* pars capillorum avulſa. Dant. Inf. XXIII. *Io hauea già in capelli in mano auuolti, E tratti gli n'hauea più d'vna ciocca.* Boccat. *La Donna cautamente guardò la ciocca della barba, che tratto gli haueua.*

CIONCARE. Truncare Dant. Inf. IX. *Che ſol per pena hà la ſperanza cionca.* Landin ait *Cionco* eſſe vocabulum Lombardum, quod ſignificat mutilum, ſed Etruſce *Cioncare* eſſe intemperanter bibere. Cauale Medic. cordis. *Luſſuriare, cioncare, imbriarſi.* Franc Sacch. *Si comincia ad attaccare al vetro: bei, e ribei, e cionca, e ricionca.* Hoc autem à *trunco*, ideſt alueo porcorum dictum eſſe in *Ciacco* notauimus. Vnde quidam non inepte, Germanorum *trinchen* factum credunt. Non à truncando, ſed ab eo quod ibi demonſtratum eſt.

CIOCCIA. V. *Ciccia*.

CIOCCO. *Zocco*. Stipes. Vel à trunco, *cionco, ciocco*: vel à caudex, codicus, *cioccus, zocco*. Sicut claudus, clodus, clottus, *ciotto, cioppo, zoppo*. Dant. Parad. XVIII. *Poi come nel percoter de ciocchi arſi, Surgono innumerabili fauille.* Iuuen. *Horrida quale facit reſidens in codice pellex.* Tertul. de cor. mil. *Illic ſecuris ad caudices arboris poſita.* Et caudex pro ſtirpe radicis. Plin. L. XVI. *Quadam arbores ſimplices, quibus à radice, caudex vnus, vt oliua, fico, viti.* Zocco etiam hominem ſtupidum, ac ſtultum appellamus. Terent. *Quæ ſunt dicta in ſtultum. Caudex, ſtipes, aſinus, plumbeus.*

CIOLA. Inſubres vocant virilitatis argumentum. Videtur à Græco *ψωλή*, Gloſ. *ψωλὴ, mentula*. Proprie tamen *ψωλεῖ*, & *ἀποψωλημένος*, verpus, apella, recutitus, renudata glande.

Vulgus *ciollare*, & *zollare* dicunt nectere, & in nodum ſtringere, à *laqueare, collaqueare, ciollare*.

CIONDOLARE. Rem pendulam agitare: *pendulare, ciondolare, pendolone, ciondolone.*

CIOTTO. *Zoppo*. Claudus, *clodus, clottus, ciotto, cioppo, zoppo*: Veneti *zotto*. Dant. Par. XIX. *Vedraſſi al ciotto di Gieruſalemme.* Landin. *Queſto fù Carlo II. el qual fù ciotto, ciò è zoppo, ouer ſciancato.* Gloſ. *Clodus χωλός*. Iſid. Lib. X. Clodus, curuus, criſpus. Lege. *Ciſpus*, ideſt ceſpitans. *Clopper* Galli, claudicare, quod Scalig. in Feſtum deducit à *Cloppus*. Gloſ. *Clopus, χωλός*, à *χωλαίνω*, vnde & *zoppo*. Hiſp. *Coxo*, & *coxear*. Gloſ. *Coxus χωλός*. Quod eſt Italicum *Sciancato*. Nam *Anca* eſt coxa. Nonius. *Catax, quem nunc* Coxonem *vocant*. Scaliger Græcum eſſe oſtendit, *κατάξ χαλιαγος τὰ κῶλα*. Iſid Gloſ. *Cadax, claudus, qui ſæpe cadit.* Et. *Catax, claudus, coxus.* Vet. Lexic. *Coxigat χωλαίνει*.

CIOTTOLA. Etruſcis poculum. Vel à *Cyatho*, quaſi *Ciatulus*, vel à *ſcutella*, vel vt Aleander, à *cotyla*.

CIOTTO & *ciottolo* ijdem Etruſci, appellant ſaxum, ſiue lapidem, à Latino *cautes, cauticulus, ciottolo*. Nam à ſaxo deducere, ſaxo durius eſt. A cautes deriuari eſt etiam ſententia Patris Berteti apud Menagium in Appendice. Boccat. *Io li darei tale di queſto ciottolo nelle calcagna.* Et infra. *Bufalmaco recatoſi in mano uno de ciottoli che raccolto hauea.* *Ciottoloni*, Itinerarium, apud Lexicon Etruſcum. *Di queſta montagna eſce un gran fiume che meno ſaſſi groſſi, rouinando, e fracaſſando &c. e quantunque que' ciottoloni ſiano grandi, e groſſi, non ſe ne vede più.*

CIRO. Porcus, à Græco *χοιρός*, vt Landinus ad Dantis Cant. XXI. Inferni.

CITO. *Citello*, & *Citella*, pueri, & puellæ. Non à Græco *τιτθός*, ſed à Latino *ſcitus*, & *ſcitulus*, quod elegantem, & venuſtum gratioſum, ſignificat, qua voce pueris blandimur. Plaut. Merc. *Satis ſcitum puerum mulieris.* Terent. Andr. *Peracaſtor ſcitus puer natus eſt Pamphilo.* Cic. IV. Ver. *Capella ſcite facta, & venuſte.* Gloſ. Scitus, *εὐειδὴς χαρίεις*: gratioſus. Fronto. *Sciens, qui ſcit: ſcitus, qui ſcitur, vel feſtiuus.* Ab eo *ſcitulus*. Plaut. Rud. *Quæ ſunt faciè? S. Scitula.* Ibidem. *Atque ambas formæ ſcitula, atque ætatula.* Arnob. L. V. *Enicitur paruulum, ſed expoſito Sangarius præcipit: repertum neſcio quis ſumit Phorbas, lacte alit hircino: & quia Lydia ſcitulos ſic vocat &c.* Scitulos, paruulos, pargoletti.

A ſcitulo, *Citello*, & *Citelle*, puellæ nubiles,

illocabiles, quæ in Parthenone aluntur. *Ponere eſtello*. Vulgus Inſubrum *ſchiatto*; *ſchiatello*, & *ſchiattone* pro infante habitiore, & bene nutrito.

CITO. Vox ſilentium indicentis. Primus Bapt. Pius Annot. poſt. cap. IV. ex Verrio longo docuit, ST, veteres dixiſſe, cum ſilentium imperarent. Verba Verrii ſunt. *Inuenti ſunt, qui & ſine vocali putant poſſe ſyllabam fieri. Nam animaduertimus apud Comicos, S, & T, pariter ſcriptas literas, vt apud Terent. Phorm.* Non is obſecro es, quem te ſemper dixti? Chr. ST. Sol. Quid hoc, metuis fores? *Hoc, ST, pariter renunciat ſilentium.* Plaut. Pſeud. *ST. tace, tace, meus hic eſt homo.* Idem Pen. *ST. Tace. Quid eſt? Fores fecerunt magnum flagitium.* Ex *ST* Itali fecerunt, *Cito* quaſi *STO*.

CITRVLLO. Scalig. Exer. CCCVI. *Citrullus is eſt, quem Lombardi tui Citriolum, & Cerumolum vocant: Cedrolum Thuſci. Collo eſt oblongo, inflexo, exili ventre, turgido. Vt is ſit cucumis, quem in ventrem creſcere dixit poeta: Etruſci cedrinolo, & cetrinolo.* Boccat. Amet. *I gialli poponi, co' ritondi cocomeri, con le ſcropolo ſi cedriuoli*, Quod mali Medici, ſiue Citri formam referant.

CIVETTA. Noctua. Salm. H. Aug. p. 337. *Cocubem, qua eſt noctua Chono appellamus.* Cucuba, cucubeta, *coueta*, & *ciuetta*, Veneti *zoneta*. Feſtus. *Cucuma, auis, noctua*. Alii, *Cecuma*. Iſidor. Gloſ. *Cecuma noctua*, Pap. de vocibus animalium. *Noctuas cuculire*, vnde nomen Etruſci *Cecconeggia*.

Hinc *Ciuettare* more noctuæ circum ſpectare, & oculis venaturam facere: & *Ciuettone* dicitur, magnis oculis, atque emiſſitiis.

CIVFFO. Capilli in fronte virorum, ac mulierum erecti, & conſtipati. Veteres *Cuſam*, & *cuſiam*, ſiue κυσίας, veſtem villoſam, ac denſis pilis hirtam vocarunt, vt Salmaſ. ad Hiſt. Aug. p. 390. A cuius ſimilitudine capillorum denſitas in fronte *Ciuffo* appellata eſt. Vnde *Acciuffare*, & *Acciuffarſi*, pro pugnare, ſiue in capillum inuolare, & à fronte crines arripere, quod in rixis præcipue mulierum fit. Morgant. III. *El Lion par che con lui s'accapigli, E con le branche, e co' denti lo roda*. Non ab *acceffare*, vt Lexicon Etruſcum: hoc enim à *ceffo* ſeu roſtro, illud à capillis dictum eſt. Et ipſum certamen *Ciuffa*, & *zuffa*. Dant. VII. Inf. *Ha tolto lor, e poſti à queſta zuffa*. *Ciuffare* autem ad alia translatum eſt, ad ea quæ arcte corripiuntur, & quibus manus iniicitur, vt fit capillos arripiendo. Bernia Orland. *Per la gola con man ne ciuffa due*. Et *Ciuffare* pro rapere.

A *ciuffo*, *ciuffetto*. Dant. Inf. XXVIII. *Feſſo nel volto, dal mento al ciuffetto*. Hiſpani. *Copeto*. Niſi ſit à *copo*, idque per metatheſim πόκος, vellus, vt Sanctius exiſtimat. *Copeto*, parvum vellus, quod capilli denſi, & conſtipati referunt.

CIVFFOLO. *Ciſolo*, *ciuffolare*, *ciſiare*, ſibilare, & *ſubiare*. Vide.

CIVLLO. Aſinus. Κίλλος. Vt Monoſinins.

CIVRMA. Hominum multitudo, ac vilis turba, præcipue remiges, à *Turma*, quæ licet de equitibus diceretur, & triginta numerum impleret, pro incondita hominum turba accipi conſueuit. *Ciurmatore*, Circulator, qui in turba ludos facit, & quoniam id genus hominum, plani, impoſtores, & præſtigiatores ſunt, *Ciurmare* pro decipere.

CLAVICIMBALO. V. *Monacordo*.

COBBOLA. Verſus. Carmina. Villan. VI. 92. *E molte Cobbole, e canzoni Prouenzali fece di gran ſentenze*. Hiſpani. *Copla*, genus carminũ, quod etiam *Redondillas*, appellant. Scilicet carminum copula, vt recte Coaruvias. Quod ita carmina copulentur, vt & in medio, & in fine vox ſimiliter deſinat: quod vulgo *Rima*, ſiue *Rhytmum* appellant. Idem Villan. XI. 60. *Che come dice il Cobbole Prouenzale, in ſua gobbola*.

COCCA. Crena in extrema parte ſagittæ, cui chorda arcus inſeritur. Non à *cauo*, ſed ab Vncus, Vnca, *conca*, *cocca* pars vnca. Dant. Inf. XII. *Chiron preſe vno ſtrale, e con la Cocca Fece la barba indietro alle maſcelle*. Boccat. Nou. XLIII. *Far fare ſaettamento, le cocche del quale, non ſieno buone ſe non à queſte corde ſottili &c. Perche la ſottil corda riceuerà ottimamente la ſaetta, ch'haurà larga cocca*.

Eadem ratione vncus ferreus in balliſta, cui funis cum tenditur adnectitur, *Cocca* dicitur, & *ſcoccatoio*: quo reducto remittitur, & ſagittam, vel lapidem impellit. *Scoccare*. Dant. Purg. *Come balleſtro frange quando ſcocca Da troppa teſa la ſua corda, e l'arco*. Et Parad. I. *Con porta la virtù di quella corda, Che ciò che ſcocca drizza in ſegno lieto*. Petrarch. Cant. XLI. *In darno tendi l'arco, à voto ſcocchi*. Quod ad ſclopeta tranſlatum, quoties rotula ſilice ignem excuſſura, remittitur: vulgo *Scroccare*. Germani *An hancken*, quaſi *exuncare*.

Cocca etiam, & *coccarola* ferrum leuiter inflexum dicitur, quod fuſi ſuperiori parti induitur retinendo filo, ne dum torquetur fuſus, elabatur. Vncus fuſo additus. Et quia *Cocca*, eſt vncus, ſiue pars vnca, vel vncinata: inde *Accoccare*, pro ſtringere, ſiue vnco apprehendere. Dant. Inf. XXI. *E chinauan li raffi* (vncos) *e voi chel tocchi Diceuan l'vn con l'altro in ſul groppone? E riſpondean, ſi ſa, che gliel accocchi*: idest, vnco rapias. Galli *Croch*, & *crochet*, vncum

cium appellant: *accrocher*, vnco ſtringere.

Tranſlatè *accocare*, aliquem captare, & deludere; & *Coccare* Simiæ dicuntur, cum ringentes minitantur, dentibus, veluti vnco apprehenſuræ. Vnde *Accocare*, pro ſubſannare, dictum eſſe Lexici Etruſci auctor recte cenſet. Ex beſtiæ rictu, & diſtortis labiis.

Ceterum *Cocca* etiam pro ſagitta accipitur, ex parte totum. Dant. Inf. XVII. *Si dileguò, come da corda cocca.* Hinc pharetra *Cocare* apud vetus Gloſſarium Lipſij Epiſt. 44. quaſi *Coccarium*. Qui ſubiicit. Sed nobis *Koker* pro theca ſagittaria, aut aliâ, ad nouellos Græcos abiit Κώκυρον.

Cocca item pro natura muliebri, quod à *Concha* deductum. Plaut. Rud. ſeruus ad Venerem ait. *Te ex concha natam eſſe autumant: caue tu harum conchas ſpernas.* Quod Lipſio obſeruatum in epiſtol. quæſt. Conchæ enim Venerię virginali, ſiue feminali glabro conſimiles. Plin. IX. 33. *Nauigant ex his Veneriæ, præbentesque concauam ſui partem, & auræ opponentes per ſumma æquorum veliſicant.*

Ceterùm quod ad *Concham*, & *Coccam* attinet, fallitur Coaruvias, qui putat *Cocote*, & *cogote*, quod Hiſpanis eſt occiput factum eſſe ex *Cocca*, quæ vox antiqua ſignificet Caput. Eſt enim contractum ex Occiput, *Occoput*, *Occopote*, *cocotte*, ſicut ab eodem Itali *Coppa* fecerunt, *Occopote*, *Coppa*.

COCCHIO. Rhedæ ſpecies. Menag. in Originibus Gallicis putat eſſe vocem Hungaricã Koczq. Eorum enim inuentum eſſe. Sed in Italicis Latinam cenſet, à vehiculum, quod longius petitum eſt. A cubando dictum videtur. *Cubile*, *cubitum*, *cocchio*. Germ. *Cutſch*. Qualia carpenta oblonga, in quibus veterum lecticarum more, porrecto corpore iacere, & cubare poſſunt. Nam Galli *coucher* cubare, & *Couche*, Cubile. *Accoucher d'enfant*, parere, à puerpera cubante. Et *cochon* Hiſpanis, porculus à partu recens, & *coche* ſcrofa à cubando. Itali *Cocchetta* lecti plicatilis itinerarii genus. Coaruvias de Hiſpanico *Coche* idem ſentit, additque quibuſdam videri *Coche*, quaſi *Carroche*: *carozza*. Sed hoc vt dictum eſt, à *Carruca*. Cerda Aduerſ. CXXV. 12. à *Ciſio*, vel à *concha*, ineptè.

COCCHIVME. Ligneum doliorum obturamentum, qua parte vinum infunditur. Veneti *Coccone*, Inſubres *calcone*. Quod rotundum, & aliquando inſtar cochleæ factum (*fatto à vida*) quo firmius infereretur. Vel ſimplicius à calcando, *calcone*, *coccone*. Menag. ab *Occludumen*, *occhiume*, *cocchiume*. Salmaſ. ad Tertul. de pallio pag. 188. *Artifices hodierni cocconem vocant nidum illum volubilem quo inuoluitur bombyx. Græci κυκύλιον, quaſi paruum κυκίον; ita enim aut κυκεριον dicunt quaſi paruam thecam.* Forte igitur ab eius ſimilitudine obturamenta dicta: ſunt enim ferme in oblongum rotunda.

Sicut ab eadem ſimilitudine Veneti, fœminarum capillum retro in ſpiram conuolutum, neque inſertas compactum, *Coccone* appellant.

Cocchiume etiam ipſum dolii foramen, quà vinum infunditur. Creſcen. IV. 40. *Traendo di ſotto per la ſpina feccciaia, e ponendo di ſopra per lo cocchiume.* Inſubres. *Bondone*, à Germanico *Pundte*. Galli. *Pondon*.

COCCIA. *Coccio*, *Guſcio*. Putamen, teſta. Coccum Græcè granum. *Coccium*, & *coccia* grani folliculus, atque integumentum. Tranſlatum inde ad nuces, amygdalas, oua, & id genus, quæ putamine, ſiue teſta clauduntur. Quãquam veriſimilius videtur à cochleis, aut *conchylijs*, vt ſit *cochlitium*, teſta, ſiue cochleæ integumentum *Coccio*, *Guſcio*, idque nomen folliculis, ac putaminibus aptatum. Galli. *Coquille de noix*, *Coquille de oeufs*: *guſcio di noce*, *guſcio d'oua*. Creſc. L. V. 23. *In vna ſiliqua, ouer guſcio produce i ſuoi frutti.*

Ex quo teſtarum, & figlinorum fragmenta Etruſcis *Cocci* dicuntur. Etiam *Coccia* puſtula, ſiue tuberculum, quod folliculi inſtar tendatur.

Hiſpanis ſiliqua, *Caſcara*, & *Caſcaron* dicitur. *Caſculium*, vnde etiam *Guſcio* deriuari poteſt.

COCCOLE. Baccæ, bacculæ, lauri, cupreſſi, myrti, hederæ, & aliorum fruticum. Gloſ. Κόκκος, *bacca*, *hoc granum*. Item pro nucibus, auellanis, pineis, & id genus. Inde *Coccolare* infantibus blanditi, & plorantes huiuſmodi bellarijs placare.

COCCVZZA. Cucurbita, *cucubitta*, *cocuzza*, & per metatheſim, *Zucca*. Galli *Courge*. Monoſinius tamen à Græco Συκυα, *Sycia*, *zucca*. Tranſlatè pro capite. Dant. Inf. XVIII. *Et egli all'hor battendoſi la zucca.* *Coccuzzolo*, & *zuccolo*, capitis vertex. Proprie tamen *zucca* pro capite pilis denudato, vt ſit illud Petronianum. *At nunc leuior are, vel rotundo Horti tubere.* Etruſci *zucconare*, pro caput tondere. *Zuccone* pro magno capite, & fatuo. *Zuccotto*, galea. *Mal mazzucco* pro phreneſi, & morbis caput lædentibus. *Mazzuccare*, caput ſolido impingere. Hiſpanis cucurbita *Calabaça* dicitur. Coaruvias à cucurbita formatum credit aptius à Græco Κολοκύνθη. *Colocyntha*.

CODARDO. Ignauus, meticuloſus. A cauda, vt Siluius in Iſagoge. Quia poſt principia lateat, & in extrema acie, quæ veluti cauda agminis eſt. Villan. IX. 52. *Per non hauere i nimici alla coda.* Alii quod caudam more canum

ſgrobilium demiſſam, ac cruribus interceptam trahat, Vnde *Codiare*, latenter, & poſt tergum aliquem obſeruare, & quò pergat, quidue agat explorare: nam *Codione*, & *Codrione* tergum appellant, & corporis partes poſteriores, vnde brutis cauda pendet.

COGOMA. Vas æneum, calefaciendæ aquæ. *Cucuma*, à Græco, Κουκούμιον, non quod inſtar cucumeris ſit. Petron. *Cucumam foco appoſuit*. Tonſores ita nunc appellant æneum vas calefaciendæ aquæ ad molliendos pilos. Huc alluſit Martial. L. x. 79. *Torquatus nitidas, vario de marmore thermas Exſtruxit, cucumam fecit Otacilius*. Lexicographi ineptè *cucumam*, exiguum tuguriolum interpretantur. Sententia poetæ eſt. Cum non poſſet Otacilius balneum ædificare, vt Torquatus, ſatis habuit cucumam, ad aquam calefaciendam parare. Vereor etiamne Budæus falſus ſit, cum cucumam genus baculi ferrati, nullius ſcriptoris auctoritate, eſſe contendit ad Leg. Iuliam de Sicarijs. *Sed & ſi claua percuſſerit, aut cucuma in rixa, quamuis ferro percuſſerit, tamen non occidendi animo, leniendam eius pœnam*. Ibi enim cucuma eſt vas illud, de quo diximus: poteſt enim quis in rixa æneam cucumam, aut ferream in caput alterius impingere, ac vulnerare.

COCOLLA. *Cogolla*. Veſtis Monachorum. Vox inferioris æui, pro cucullo, in quem ſalſe ludit poeta Scotus, quod barbari homines veſtimentum maſculum in fœminam redegerint. Voſ. Lib. II. de vit. ſerm. cap. 7. putat hoc factum, vt veſtis monachalis terminatione diſtingueretur à ceteris cucullis. Sed veterum cucullus capitis tantum integumentum erat, idque lacernis, ac pœnulis addi ſolitum alias docuimus. Quare cucullam dictam credimus contractè, pro veſte cucullata ſiue cucullum habente, licet hodie forma ſit immutata: eſt enim veſtis monachorum exterior clauſa laxa, ſtriata, & prolixe manicata. Qualis autem veterum monachorum fuerit, docebit vir nunquam ſatis laudatus, Archiepiſcopus à Nuce, in Chronico Caſſinenſi, qui eius figuram expreſſit.

Dictio tamen non ſolum D. Hieronymo recepta, ſed & auctori Gloſſarij. Καρακάλλιον. *Cuculla*. Et Iſidor. Gloſ. *Lucerna, genus cuculla*, lege, *Lacerna*.

Cogotarsa, genus retis apud Creſc. x. 35. quod lato ore paulatim in anguſtum deſinit, qualis veterum cucullus.

CODAZZA. Vulgus Inſubrum ſertas capillorum muliebrium, *coazze* appellat, à ſimilitudine caudarum equinarum, quæ in nodos, ac ſpiras nectuntur. Politiores, *trezze* dicunt. Vide.

CODENI. Saxa Veneti vocant. *Cautes, cotes, cotenæ, codeni*. Gloſ. Iſidori. *Cautumnia, Citanæ*. Vulcanius *Lautumia, citanæ*; ſed ordo literarum repugnat: C enim initialis eſt, non L. legerim. *Cantumiæ, codanæ*, vel *cadanæ*. Loca vbi cautes, ſiue cotes cædebantur, vt ſint Græcorum latumiæ.

COFFONI. *Scoffoni*. Pedules lanei. *Vdones*, & *cudones*. Gl. Ἐμπίλιον *Vdo*. Quod, vt Vulcanius, eſt genus calceamẽti, vel ſoccus ex lana coagmentata, ſiue conſtipata factus. Martial. L. XIV. *Vdones cilicij. Non hos lana dedit, ſed olentis barba mariti*. Impilia autem, & à Plinio, & ab Vlpiano vocantur. Ἐμπίλιον ἀπὸ τοῦ πιλεῖν, quod eſt cogere, & conſtipare; vnde & πῖλος, pileus dictus.

Ergò *Vdo*, tam capitis, quam pedum integumentum. Gloſ. *Cudo*, εἶδος περικεφαλαίας, quod vtrumque ex lana coacta fiebat, ſiue de genere coactiliorum erat. *Cudo* autem à cudendo, vt Salmaſ. Hiſt. Aug. *Cudere* enim eſt ferire, & tundere, quod tundendo, & feriendo, ex pilis coactis, & conciliatis quaſi cuderentur. *Cudones, cuffoni*, & *ſcoffoni*, & *ſcaffini*; Quanquam hoc etiam à *ſcarpini*. de quibus vide in *ſcarpa*. Malo enim hoc, quam à *ſculponeis* deducere; non ſolum quia Nonius, & Fulgentius, cæſtus plumbo ligatos interpretantur; ſed quia etiamſi Cato, & Plautus, pro calceamentis ruſticis accipiant, nequaquam ex lana compoſitos huiuſmodi calceos illud indicat, quod ait Plaut. *Quî quæſo potius, quam ſculponeas, Quibus batuatur tibi os ſenex nequiſſime?* Quomodo enim os laneis pedulibus batueretur? Quin potius peronibus interdum eleuatis.

COGLIERE. *Corre*. Legere, *colligere* fructus, carpere, ſeligere. *Colto, raccolto*. *Colta* pro collecta, ac tributo, quod viritim colligitur. Villan. L. VII. *Pagando quelle colte, e doane che ſono vſate*. *Raccolto*, meſſis, frugum collectio.

Interdum pro capere. Dant. Inf. XXII. *Lo Nauarreſe ben ſu tempo colſe*. Alibi. *Se ma' nell' Alpi lo colſe la nebbia*. Cepit, deprehendit. Boccat. 44. *Ch' el giorno è venuto, & hammi qui colto*. Oppreſſit, deprehendit. Vnde *Colto in flagranti*, deprehenſus.

COGNO. Vini menſura. Villan. III. 99. *Che di vendemmia valſe il Cogno del communal vino Fiorini ſei d'oro*. *Culeus*, qui viginti amphoras capiebat, apud Etruſcos, *dieci barili*, vt hæc menſura duarum amphorarum capax ſit. At *Congius* minor menſura fuit.

COGOLI. Veneti lapides vocant. *Calices, calces, caliculi, calculi, Cogoli*. Licet etiam pro paulo grandioribus lapidibus. Gloſ. *Silices*. Κάλικες. Et, Κάλικες οἱ εἰς τὰς οἰκοδομὰς ἐπιτήδειοι μικροὶ λίθοι. De quibus Salmaſ. ad Solin. p. 378.

378. Galli. *Galets*, quod fruſtrà ab Hebræo arceſſunt. *Calculi, calicetuli, Galets*.

COLA. *Far da Cola*. Geſticulari, & pantomimorum ritu, ſaltu, geſtuque, corporis flexu aliquid exprimere. *Cola*, perſona ſcenica, ex *Nicola*. *Cola da Rienzi*, Nicolaus Laurentius, nomen Neapolitanis frequens Cum igitur gens ea ſuper ceteras, Chironomos, & geſticulatrix ſit, in ſcenam *Cola* Neapolitanus inductus, vt miles glorioſus, Hiſpanus, Venetus Pantaleo, Sannio Bergomenſis: Vnde *far da Cola*, alacri geſticulatione, brachiorum flexu, & iactatu, fabulam deſaltare. *Colaxone*, inſtrumentum muſicum bichorde.

COLA. Illuc. V. *Là*.

COLARE. Liquare, deſecare, à *Colo*, vt saccare, à ſacco. *Scolatoio*. Colatorium. Incile. *Colo del Torebio*. Colum, & qualus. *Corletto*. Cribrum ſetaceum, vel æneum, vnde pulticulæ liquantur: *Colum, colaletum, corletto*. Tale veterum colum, quo vina niui ſuperfuſa liquando refrigerabantur, ex ære, aut argento. *Colum viuarium*. Saccus autem ex lino, & pauperiorum; vt hodie ſacculis vina, quò dulciora ſint ſtillatim transfunduntur, ſiue vt veteres dixêre, ſaccantur. Vnde *colare*, pro guttatim ſtillare, Boccar. Lab. 132. *Nianno vecchio bauoſo, à cui colino gl'occhi, e tremino le mani*.

COLISEO. Romanum Amphitheatrum, nunc ruinis conſepultum; à vicinitate Coloſſi Neroniani, qui damnatis eius Principis ſceleribus, poſtea Soli dicatus eſt. *Coloſſeo, Coliſeo*. Quam vocem non eſſe nuperam oſtendit Scriuerius ad Martialem, ex Anaſtaſio, in Stephano IV. *Poſtmodum vero quidam iniqui Campani, Gracilem. Tribunum ex ipſa cuſtodia auferentes, & deportantes, quaſi in monaſterium, dum ad Coloſſeum veniſſent, illic eius oculos eruerunt, & linguam abſtulerunt*.

COLLA. Gluten, à Græco κόλλη. *Protocollo*. Prima ſcheda volumini agglutinata. Sicut *Eſchatocollion*, vltima.

COLLA etiam Etruſcis dicitur funis, quo ſuſpenſi rei in quæſtione, reuinctis poſt terga manibus, quaſſantur, & torquentur. Vel à *chorda*, vel vt alii, à Græco χολάζειν, quod eſt tormentis, & quæſtioni ſubiicere. Sed *Collare*, apud eoſdem, ſignificat tollere, ac demittere. Bocc. Nou. xv. *Deliberorno di legarlo alla fune, e di collarlo nel pozzo*. Giordan. Saluiati. *Beneſici continui, che ne fà Dio, tutti ſono funi, e taglie, e per collarti in Cielo*. Quod fit in tormento funali: nam in ſublime rapti demittuntur.

Quò fit vt à *Calare*, quod eſt demittere, vel ab *Oſcillare* factum putem, de quo diximus in *Biſcolare*, Nam oſcillationis ſpecies, cum tranſuerſæ ſuſpenſæ trabi hinc inde inſidentes, alternis eleuantur, & deprimuntur. *Oſcillare, biſcolare, collare*. Quod verum exiſtimo. Neque enim *Colla*, prout funem ſignificat, à *collo* dicta eſt: Funis enim brachijs, non collo in quæſtione aptatur.

COLLARE. Veteribus vinculi genus, quo colla canum adſtringuntur, qui & *Millus*. Item vinculum ferreum ſtringendæ ceruici. *Boia*. Plaut. Captiu. *Hoc quidem haud moleſtum 'ſt iam quod collus, collaria caret*. Nunc pro linteo, quod virorum, ac fœminarum ceruici nectitur, acuque pictum, ex tenuiſſima carbaſo, cirris, limbiſque, ac pinnulis variegatur. *Collare, collarino*.

Colletto etiam, tum linteum velamen, quod mulierum collo, atque humeris circumponitur, Veneti *Velo, & pezza da ſpalle*, tum thorax, ex corio manicis carens, quem *colobium* dici poſſe putant; quia veterũ *colobia*, tunicæ erant, breuibus manicis, & ad cubitum modo pertinentibus.

COLLATERIALE. Vicinus, affinis, *à latere*. Item Quæſtor, erogandis militaribus ſtipendiis impoſitus: quaſi à latere Principis. Vox dignitatis.

COLLATIONE. Ientaculum, à conferendo dictum; quod pueri in ſcholis, vel alibi in vnum conferre conſueuerint, quicquid ad ientandum acceperũt. Ex quo pariter leuis cibus, & frugalis qui die ieiunij veſpere ſumitur, idem nomen ſortitus eſt. Quia collatio propriè eſt veterum *ſymbola*, ſiue *ſymbolum*, cœna in quam quiſque ſuam partem conferebat. Vt *de ſymbolis eſſe*, apud Comicum, & *ſymbolorum collatores*, apud alterum. Quam cœnam, Græcè ἔρανον, fuiſſe frugalem, & minime ſumptuoſam docuit Euſtathius, ex illo Homeri. *Quod epulum, quæ turba, an ſplendidum conuiuium*: ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν. *Quoniam non eranus, ſiue ſymbolum hæc ſunt*. Ex quo breuis illa cœnula, & ſicca, per ieiunij diem, *Collatione* dicta eſt, ſiue ſymbola.

COLLINA. A Colle. *Loca collina*: vt *montagna, loca montana, campagna, loca campana*, & *campania*. Regio Collina, & Porta Romæ, & vinum Collinum.

COLONELLO. Tribunus. Quod veluti exercitus columen ſit. *Columella*. Donat. Phor. act. 1. 1. *Columen, culmen, an columen, columna? Vnde Columella apud veteres, dicti ſerui maiores domus*. Lucil. xxii. *Seruus neque infidus Domino, neque inutilis quoquam, Lucilli Columella, hic ſitu, Metrophanes*,

COLLOTOLA. Ceruix. Pars concaua inter collum, & occiput. Comment. Dant. Inf. xxv. *E dice che in ſu le ſpalle di dietro della Collottola gli era vn dragone*.

COL-

COLMARE. Ad ſummum explere, ſiue in cumulum aggerare. *Cumulare*. *Colmo*, menſura frumenti, non diruta, ſiue rutro minime æquata. Nam *colmo*, & *raſo*, à radendo, opponuntur. Feſtus. *Auctarium dicebant antiqui, quod ſupra menſuram, vel pondus iuſtum adijciebatur, vt cumulus vocatur in modio*. Hinc *cochlear cumulatum*, & *ligula cumulata* apud Columellam, & Scribonium. Gloſ. *Cumulatam*, μεστὸν, ὑπέρμεστον.

COLMEGNA. *Comignolo*. *Columen*. Vitru. IV. 2. *Si maiora ſpatia ſunt, columen in ſummo faſtigio culminis*. Proprie, vt ait Barbarus, trabs illa, quæ per longum in ſummitate culminis ponitur, à qua producuntur omnia tecti ligamenta, quemadmodum à ſpina piſcium maiori, reliquæ omnes proficiſcuntur. *Columen*, *Columinium*, *Colmigno*, & *Comignolo*, *Columinculum*. Creſc. X. 17. *Quando ſi chiudono inſieme in alto, ſi congiungono à modo di vn Comignolo di caſa*.

COLPO. Ictus. *Colpire* ferire. Formulæ Vet. XXIX. *Cum armis ſuis ſuper me venit, & colpus ſuper me miſit*. Lex Salica apud Bignonum tit. XIX. *Si quis ingenuus ingenuum fuſte percuſſerit, & tamen ſanguis non exierit vſque ad tres colpos*. Silvius à κόπτω, tundo, ſcindo, percutio. Item Voſſ. L. II. 15. *Pro colpus ictus contuſio, vulnus, à colpus, quod à Gallico* Coup.

Verum, quia *colpire* proprie eſt collimare, & ſcopum tangere; item *fare vn bel colpo*, credo, à ſcopo factum eſſe, *ſcopire*, *ſcolpire*, *colpire*, *colpo*. Inde, quia etiam ſcopum ferire dicitur & *tirare vn colpo*, pro ictu, & percuſſione eam vocem vſurpatam. Priorem tamen notationem haud reſpuerim. Alii *colpo* à colapho. Sed non omnis ictus colaphus eſt, nec ferme à colapho ſanguis exit. Neque apte dixeris, *colpire nel ſegno*, colaphizare.

COLTRE. *Culcita*. Vulgo culcitra. Proprie lectus pluma, aut tomento fartus. Varro de L. L. IV. *Poſteaquam transferunt ad culcitas, quod in ea ſagum (Scalig. acum, ideſt paleam) aut tomentum, aliudve quid calcabant, ab inculcando culcita dicta*. Feſtus. *Culcita, quod tomento inculcatur appellata*. Iuvenal. *Tertia ne vacuo ceſſaret culcita lecto*.

Deinde pro ſtragula, ſiue lodice, ſed goſſypio farta. Dant. Inf. XXIV. *Che ſeggendo in piuma, In fama non ſi vien, ne ſotto coltre*. Vita Nicol. Rentij. p. 267. *Poi ſe miſe in capo vna coltera de letto*. Infra. *Leuolli quello piumaccio de capo*. Paulo poſt. *Non volſe morir con la coltra en capo*.

Coltrice pro culcita. Seneca Epiſt. *Attalo ſolea lodare la coltrice dura. Cotale l'vſo anchor io coſì vecchio come ſono*. *Coltricetta*. Boccat. XIII. *Io vi ci poſſo chetamente vna coltricetta, e dormiraunitì*.

COLUI. V. *Lui*.

COMBA. Crypta, locus ſubterraneus à *Gumba*. Iſidor. Gloſſar. *Gumba, cuneus, cripa*. Vbi *crypta* legendum docti viderunt: ſed non animaduerterunt, pro *Cuneus* legendum eſſe *cuniculus*. Romæ *Catacumba*, martyrum exuvijs ſacratæ. *Gumba* autem à *Guba*, & *Cuba*. Hieron. in vita Pauli Herem. *Alter clauſus in ciſterna veteri, quam gentili ſermone Syri Cubam vocant, quinque caricis per ſingulos dies ſuſtentabatur*. Alii *Gubam* legunt, quod idem eſt. Nam vt Voſſ. ait Syris *Gebe*, notat lacum, ſtagnum, ciſternam. Vnde Macedonius, quod ſtaret in foſſa profunda dictus eſt *Gubba*, vt eſt apud Theodoret. Philothei L. I. 131.

COMBATTERE. V. *Battere*.

COMBIATO. *Commiato*. Commeatus, abeundi poteſtas. Liu. L. XXIII. *Magna pars ſine commeatibus dilabebatur*. Item *Congedo*, quod aptius, à *Concedo*, qua voce facultas abeundi, vel aliquid faciendi permittitur; quod magis placet quia apud Menagium, in Appendice reperi idem Doctiſſimo Carolo Dato placere: nam in antiquiſſimo codice Filocopi Lib. II. legi *concedo*, pro *congedo*. Dubitat tamen ille; quia apud Villanum *Congio* pro eodem, ſed vt Menagius hoc contractum ex *Congedo*. Verba Villani ſunt. *E diedono Congio à tutti gl' Alemanni*.

COMBINARE. *Compinare*, in legendo literas iungere, ſiue vna ſyllabas facere, & binare. Gloſ. *Combinat* ζευγνύει, *coniugat*, *& ſub curru iungit*. Vnde *Combinatores*, deſultores dicti, qui iunctis equis ab altero in alterum corpus tranſmittebant, vt Scalig. in Manil. pag. 391. *Combinare* deinde ad literas translatum, cum pueri prima elementa diſcunt. Etruſci *Compitare*, quæ vox olim pro *Computare*, capiebatur. *Compitare* autem opponitur illud, quod eſt curſim legere. Id Etruſci dicunt, *de Rilibo*, vt Lexicon Etruſcum explicat, *de rileuo* quia integræ voces, non ſyllabatim redduntur. Veneti *leuar le parole*. Inſubres *legere à perſcorrendo*, hoc eſt non ad ſingulas ſyllabas ſubſiſtendo, ſed percurrendo.

Iidem Etruſci, *Gombina* corium appellant, quod virgas, quibus frumentum excutitur, connectit, ſiue combinat. Boccat. LXXII. *Non è eſca di mente di dir loro, che m' arrechino quelle Gombine per li correggiati miei*. Ita enim virgas illas appellant, quia corrigia nectuntur.

COME. Quomodo, *Como*, Come. Vt Celſ. Citadinus. *Comunque*, Quomodocunque.

COMINCIARE. Incipere. *Initiare*, *cominitiare*, vt Coaruvias. Gloſ. Ἄρχομαι, *capto*, *ini-*

initio. Seruius. *Secunda eſt inchoatiua, qua aliquid nos initiare oſtendit.* Dant. Purg. XVI. *Il Cielo i voſtri mouimenti inizia.* Erempert. Chron. *Beneuentum depopulari initiarunt.* Inſubres, *Inzare*, delibare, ac morſu decerpere, frangere. *Inzo* delibatum, ac morſu fractum. A quo *Nizzo*: nam poma demorſa liueſcunt. Translatè, palleſcentes, præcipuè lapſis genis *Nizzos* iidem dicunt. Vel à vietus, *vizzo, nizzo*. V. *Nizzo.*

COMMISSVRA. Compages. Cum aliquid committitur, ſiue coniungitur. Gloſ. *Commiſſura.* Συμβολὴ λίθυ. ἢ ξύλυ.

COMPAGNO. Socius, ſodalis, conuictor, eodem pane viuens. Vt Siluius Iſag. p. 13. Lipſius tamen Cent. ad Belg. ep. 44. *Combinones*, compagnoni. Illud tamen verius. Sic Græcis *Συσσίτιον*, eſt contubernium, & hominum eadem quadra viuentium cœtus: vt Caſaub. ad Athen. cap. v. Eiuſdem conſortes Charondas in Legibus ſuis ὁμοσιπύες appellat: Epimenides Cretenſis ὁμοκάπυς, ex eadem arca panaria viuentes. Pithagoras κοινοβίυς. Itali *Camerata*, eodem cœnaculo, & contubernio degentes. Etiam *Concibum* dixerunt. Gloſ. σύνσιτος, *Concibus*, Σύντροφος, *Concibus, Contactaneus.*

COMPANATICO. Obſonium, quicquid cum pane editur, quod Latini pulmentarium dixerunt; cum antiquiſſimo tempore puls pro pane eſſet, omne illud, quod cum pulte ſumebatur pulmentarium dictum. Gloſ. *Pulmentarium* προσφάγιον.

COMPADRE. *Compare.* Compater, qui e ſacro fonte ſuſcipit: ſponſor fidei Tertulliano dictus. Veneti *Santolo*, ſanctus pater, vel ſacer parens. Inſubres *Guidazzo*, vades, vadator, id eſt ſponſor.

COMPASSO. Circinus; quia circum, ſiue in orbem panditur. Germani *Compaſs*.

COMPENSARE, rependere, æqualiter pendere. Inſubres pro parcere, ſiue parſimoniam adhibere. Vnde pueros Liguritores, qui plus obſonii, quam panis vorant, hortantur *Compeſare*, ideſt tantundem panis, & pulmentarii ſumere.

COMPIRE. *Compiere*, perficere, complere. *Complimento*, honorificis verbis humanitatis officium implere. *Compiuto*, & *compito*, vir perfectæ elegantiæ, & abſolutæ humanitatis, qui omnes vrbanitatis numeros implet.

COMPONERSI. Dicitur, cum inimici conueniunt, & illi qui læſus eſt pecunia ſatis fit. Vox in legib. Longobard. frequens. Compoſitio pecuniaria, *Componat in ſolidos.*

COMPIGLIO. *Copiglio*, Alueare, apum receptaculum. *Cubile*, vel *Cupile, cupileum, compiglio*, quod inſtar cupæ, ſiue dolioli fit. Creſcent. v. 31. *Si fanno copigli, ſerchie, mine, &c.* Hic ſunt menſuræ, quas ruſtici *Coppe*, & *Coppi* appellant, ab eadem dolioli ſimilitudine. Quibus Græca arrident, à κυψέλη. Gloſ. κυψέλη μελισσῶν. *Fauus, alvearium.*

COMPVTO. V. *Contare.*

CONCIARE. V. *Acconciare.* Non à *Comere*, ſed à *concinnare*. *Concimare* autem, pro arua ſtercorare, non eſt à concinnando, ſed quod *Cima*, ideſt ſummitas, & ſuperficies telluris lætamine cooperitur. Sicut *Cimare i panni*, eſt ſummitatem demere, ſiue pilorum ſuperficiem attondere.

CONCIOSIA COSA CHE. Verbum ſeſquipedale, ſine quo ſibi aliqui elegantes nõ videntur, *Cum hoc ſit cauſa quod.*

CONFALONE. Vexillum. Voſ. de vit. ſerm. L. 1. 4. duplicem vocis *Fano*, ſiue *Fanos* explicationem affert: nam & linteolum ſignificare, ſiue ſudarium, & veſtem ſacerdotalem. Hæc tamen nihil aliud fuit, quam linteolum, mappula, ſiue mantile, quem nunc manipulum appellant, & ſiniſtro brachio ſacrificantis alligatur: licet Zoſimus Papa pallium appellet.

Quicquid ſit, Voſſius vocis originem trahit à Saxonico *Fan*, ſiue *Phan*, vel *Ban*, aut *Pan*, quæ à Latino *Panſum*, ſiue *expanſum*, vt ſupra diximus. Vnde vox illa Germanis *Fane*, Belgis *Vane*; nec alia, *banniere*, & *bandel* origo. Ex quo *Vanleben* feuda vexillaria, quæ vexilli traditione conferebantur, vt idem monet.

Fanon igitur vexillum, ex quo *Confanones*, & *Gonfalenes*, vt ait Panuinius, Veronæ linteamina ſerica, & depicta, deque haſtis pendentia dicuntur, Patauij *Penelli*, quæ vox conflata, ex *Fannio, Fanello, Penello*. Hiſpan. *Pendon* à pendendo, ſiue, quod pandantur.

Ceterùm Mediolani *Confanoniorum*, ſiue *Confalonerriorum* gens nobiliſſima inde appellata, quod vetere inſtituto, Archiepiſcopo Vrbem ineunti, vexillum prætulerant, fræno mulæ aſſiſtant, & vmbellam in pompa ſuſpendant. *Guntfannonarius* in Capitul. Caroli Calui appellatur.

Gonfaloniere di S. Chieſa, ſupremus vexillifer. Item Florentiæ ſummus olim Magiſtratus, cui Vexilli publici cuſtodia demandata.

CONFETTI. *Confetture.* Amygdalæ, piſtacia, nuclei pinei, Coriandri ſemina, & id genus, ſaccharo condita, ſiue *confecta*: quæ propriè loquendo ſunt *Hypotrimmata*, ſalſamenta. Gloſ. *Confecta.* Κατηρτισμένα. Vox inde ad ſacchari, & aliarum ſpecierum conditurām translata.

CONFETTORI. Pellium concinnatores, & infectores. Nam vt Salmal. ad Hiſtor. Aug. *Inficere*, quod tingere ſignificat, idem omnino eſt,

eſt, quod facere, & conficere. Infectum enim, tum quod non factum, quam quod factum eſt, ſignificat. Et *confectum*, pro perfectum. Coriarii enim alutam ſubigebant, tingebant alumine, & galla, & tunc corium perfectum dicebatur, ideſt ſubactum, & tinctum.

CONFINARE. Deportare, intra certos fines relegare.

CONFORTARE. Solari, confirmare, corroborare, hortari, vt fortiter calamitates ferat fortem reddere. Gloſ. *Confortiat, Συνισχυρίζεται*. Abbo de Obſid. Pariſ. *Confortando fatigatis vires reuocabat*. Nam vis, vulgo *Forza*.

CONGEDO. V. *Combiato*.

CONIARE. Nummos cudere, ſignare, ſiue nota ferire. Lexicon Etruſcum ab *εἰκονίζειν*, figuram imprimere, & veluti *Iconiare*; & *Conio* Iconium. Sed eſt à ferro, quo nota imprimitur, quod inſtar cunei, vt in vetere nummo Cariſij videre eſt. *Cuneus*, *Cuneare*. Idem inſtrumentum *Torſello*, & *Punzone* dicitur, quod thyrſum, ſiue caulem fruticum referat, & in acutum deſinat. Galli *Poinzon*, vt Menagius, qui pariter à *cuneo* deducit, affertque ex Spelmanno verba Doſmid. tit. Vinceſtri. *Quando moneta vertebatur, quiſque monetarius dabat decem ſolidos ad Londinum, pro cuneis moneta accipiendis*. Dant. Inf. xxx. *S'io diſſi il falſo, e tu falſaſti il Conio*. Pro ipſa pecunia. Inf. xviii. *Ruffian, qui non ſon femine da conio*. Minime venales. Landin. *Da pecunia, la qual ſi conia*. Par. xix. *Et altri anchor che ſono aſſai più porci, Pagando di moneta ſenza conio*.

CONOCCHIA. Colus. Voſ. de vit. Serm. L. ii. 4. ex Gloſſario Lindebrochii. *Colus chunkula*, putat contractum ex *conucula*, hoc ex colu, *colucula*, parua colu. Gallice *Quenouille*. Quem ſequitur Menagius.

Sed cur non ex *canna*, *cannucula*, *cannecla*, *cannocchia*? Nam ferme colus ex harundine fit. Itali etiam *Rocca*, appellant, *O*, ſtricte pronunciato, hoc verè, à *colucula*, *roncula*, *roccola*, *rocca*.

Etruſcis *Conocchia*, pro penſo, ſiue lanæ, aut lini paniculo (*pennecchio*). Dant. Purg. xxi. *Mà perche lei, che dì, e notte fila, Non li hauea tratto ancora la conocchia*. Interpres. *Quella parte del pennecchio, e della roccata*. Quaſi Connochiata. Vnde *inconnochiare*, & *ſconnocchiare*, penſum colui inuoluere, aut detrahere. Alii à *cono*, ſiue *coni* figura, acutè magis quam verè.

CONQVIDERE. *Conquiſo*. Conquaſſare, conterere. Dant. Purg. xxiii. *Ciò che l'aſpetto in ſe hauea conquiſo*. Interp. *Conquiſo, cioè guaſto*. Vel à concutere, *conquiſo*, concuſſus, vel contuſus.

CONQVISTARE. Acquirere, Imperio adiicere. Conquirere, *conquiſitare*, *conquiſtare*. Vnde Gulielmus Nothus, Britannia deuicta, *Conquæſtoris* nomen accepit. Vt Voſ. L. iv. 4.

CONTADO. V. *Conte*.

CONTARE. Numerare. *Computare*, *Conto*, Computum. *Contanti*. Pecunia in numerato. Argentum enim computans pro computato. *Fare i conti* rationem putare: *dar conto*, reddere. *Conti netti*. Græcis *καθαραὶ ψῆφοι*. Ratio putata, & perfecta. *Tener conto*, habere in pretio. Inde *Contare*, & *raccontare*, referre, nunciare, narrare. Dant. Inf. xiv. *Tu'l vederai, però qui non ſi conta*. Hiſt. Piſtorij p. 166. *Qui dice lo conto*. Narratio. Et *coſe conte*, pro notis, & exploratis apud Dantem. Sicut, *parole conte*, verba clara, & aperta. V. *Ragguagliare*.

CONTE. Comes, *Comite*, *Conto*. Iunius ad Codinum obſeruat, comitem proprie eſſe, qui cum altero eſt, eumque adiuvat. Ac propterea, cum omnes in Aula Imperatori obſequantur, & ſequantur eum, omnes in Aula Comites dictos eſſe: vnde officium *Comitianum*, & curam, atque dignitatem, *Comitiuam*, Imperatoris reſpectu. *Comites* vero propriè, Præfectos, Magiſtros dictos. Exempli cauſa. Comes Conſiſtorianus, Comes Domeſticarum, Comes priuatarum, Comes ſacrarum largitionũ, Comes Stabuli, &c.

Quanquam autem Comites in prouincias miſſi, Præſidis, ac Iudicis poteſtate, non amplius Principem comitarentur; vetus tamen nomen retinuerunt, eoſque pari dignitate cum *Grauijs*, ſiue *Graphionibus* fuiſſe docet Voſſ. de vit. ſerm. L. ii. 8. vt qui Theutonico vocabulo forent *Grauij*, ab elegantioribus hominibus Latino vocabulo *Comites* dicerentur. Auent. L. vii. *Quos nos Graphios, literatores Comites appellant*.

De Comitibus multa egregie Bignonus ad Marculſ. L. i. 8. Inter cetera, ſingulis ciuitatibus Comites præfuiſſe, quorum poteſtas iiſdẽ, quibus Epiſcopi finibus diſtincta erat. Greg. Turon. L. vi. 41. *Miſitque ad Duces, & Comites ciuitatum nuncios, vt muros componerent Vrbium*. Addit eoſdẽ *Iudices* appellatos. Fuiſſe autem ad tempus, comprobat, ex verbis illis apud Scriptores, *Ex Præfecto, ex Comite, ex Duce, ex Vicario*. Poſtremò, Duces, Comitibus honore, ac poteſtate ſuperiores fuiſſe, pluresque Comitatus, & Comites eorum curæ commiſſos.

Ab his igitur ager, & territorium, in quo ius reddebant. *Comitatus dictus*. *Contado*. Math. Villan. L. i. 73. *Come i Fiorentini comperarono Prato, e recorono à lor Contado*. Et intra. *Recò la terra e Contado à Contado di Firenze*. Pagani

gani

gani, autem, ac ruſtici, *Contadini*, quaſi *Comitatenſes*, aut *Comitatini*. Stat. Patau. *Vltra Comitatinos Paduani diſtrictus*.

Ceterum Comitibus Vicarij fuerunt, vt ex Hincmari Epiſtola patet. cap. 3. *Et Regum Comites in ciuitatibus ſuis, & Comitum Vicarij in plebibus*. Qui & *Vicecomites*, & *Vicedomini* dicti ſunt. Vnde Gens Vicecomitum Italiæ vetuſtiſſima, ac nobiliſſima cognomentum adepta eſt. Quam tamen à Deſiderio Longobardorum Rege, nuſquam interrupta ſerie originem duxiſſe, gentis eiuſdem lumen longe clariſſimum Marchio Vercellinus Maria, irrefragabili veterum monumentorum fide nuper oſtendit.

CONTEGNO. Aſpectus, vel argumentum, quod continet. Dant. Inf. XVII. *In vna borſa gialla vidi alcuno, Che di Leon hauea faccia, & contegno*. Vt Fulgent. de *continentia Virgiliana*, etiam *Contenementum*, pro habitu geſtuque. Galli. *Contenance* quam Budæus in Pand. pag. 176. palæſtram vocat: decentiam nempe illam, quam ſtatus, motus, flexuſque corporis, ac omnes omnino habitus, venuſtatem quandam, leporemque præſeferunt. Vnde *Contegno*, quædam affectata grauitas, ac verecundia. Boccat. LXXII. *Et ella cotal ſaluatichetta, facendo viſta non auuederſene, ſe n'andaua per oltre in contegno*.

CONTESTABILE. Summus militiæ Dux, & Magiſter. *Comes ſtabuli*. Vt Turnebus Lib. XXVIII. 2. Cum apud Ammianum, Tribunus Stabuli legatur. Codino. κοντοσταῦλος. *Magnus Contoſtaulus, & caput Francorum ſtipendia facientium*. Iunius ibi, de origine huius vocis, & ſignificatione ambigi, obſeruat. Aliqui .n. putant, hoc nomen corrupte dici pro eo, quod eſt *Comes ſtabuli*, vt Imperatores vocant in Lege vnica Cod. de Comitibus, & Tribunis ſcholarum: Galli, *Gran Maiſtre d'hoſtel*. Alii ſtabulum pro Equili accipientes, *Comitem ſtabuli* interpretantur duobus modis, pro eo, qui præeſt omnibus copiis equeſtribus, & pro eo, qui præeſt Imperatoris equitatui Aulico. Iunius primam, & vltimam approbat: vt antiquis ſit *Comes Stabuli*: ſed apud Codinum, & recentiores *Contoſtaulus* ſit Dux copiarum auxiliarium, quæ ex Gallia, Sicilia, Italia, Orientem, ſtipendia facturæ, petebant. Franci enim apud recentiores, non Galli modo, ſed Itali, & Siculi dicebantur, eo quod Siciliæ regnum illis temporibus, & pars Italiæ à Francis teneretur.

Voſs. de vit. ſerm. L. II. 26. *Conſtabularius, Conſtabulus*, & *Coneſtablus*. *Comes ſtabuli*. Regino in Chronico. *Burchardum Comitem ſtabuli ſui, quem corruptè Conſtabulum appellamus*.

Inferiore ſeculo, *Conneſtabili*, Duces, & Centuriones dicti, præcipue in Vita Nicol. Laurentij. Ita nunc lictorum præfectus appellatur. Stat. Parau. *Comeſtabilis Baroderiorum*. *Conteſtabile de Sbirri*, vt ſubeat indignari, tale dehoneſtamentum ampliſſimæ dignitati additũ, quemadmodum alios honorum titulos, *Barone*, *Scalco*, & *Mareſcalco*, ad viliſſima miniſteria degeneraſſe, alibi queſti ſumus.

CONTRADA. Italis & viam ſignificat, & regionem, ac viciniam. Voſs. de vit. ſerm L. II. 4. ex Germanico factum putat *Contrey*. Addit, quoſdam putare, Latinam vocem eſſe. *Strata* pro via, *Conſtrata*, *ſtrata viarum* apud Lucretium. Sed quia vicinos tractus ferme ſignificat, ex *Contractus*, factum cenſet, quaſi vicinus tractus, poſtea latius extenſam ſignificationem, vt etiam pro via accipiatur. Quod certum eſt, nam tractus, regio, plaga. Cicero pro Plancio. *Totus ille tractus celeberrimus Venafranus*. Inde contractus, vicina regio, *contorno*, ex quo Germanicum *Contrey*, *Contrada*.

CONTRAFARE. Effingere, imitari, vultumque, ac geſtum alicuius exprimere. Germani *Contrefanen*, *ab conterfanen*. Contra, ſiue ex aduerſo, & in conſpectu alicuius, quod ille facit effingere. Quod ferme per deriſionem euenit, & ſcurræ faciunt. Boccat. XI. *E con nuoui atti contrafacendo qualunque altr' huomo, li creditori ſollazzauano*. Ex quo etiam fingere aliquid, corrumpere, & adulterare. *Voce*, *lettere*, *annelli*, *chiaui*, *contrafatte*. Item habitus in ſui diſſimulationem compoſitus: & qui ex morbo, aut alio caſu, ita aſpectum mutauit, ac formam, vt vix dignoſci queat, *Contrafatto*, dicitur.

CONVERSO. Olim dicebatur quiſquis ſacræ religioſorum familiæ nomen dabat, quod ad ſanctius vitæ genus conuerteretur. Dein pro eo accipi conſueuit, qui in cętu Monachorum minime ſacris initiatus ſeruilibus miniſterijs fungitur, quem alii *Laicum* appellant. Vide Bignonium ad Marculf. pag. 585.

CONVOIARE. *Conuiare*, in via proſequi, & comitari. Galli *Conuoyer*, nam *voya*, eſt via, & *Conuoy*. *Conuoglio*. Villan. X. 226. *E con molta compagnia furono riceuuti à grand honore, & conuiati in fino à Napoli*. Alii à *conuehere*, *conuectum*, *conuectio*. Illud verius.

COPERTA. Operimentum, *Coopertorium*, ſtragula, lodix. Quod etiam de amictu accipitur. Gloſ. Περιβόλαιον. *Amictorium*, *amictus*, *opertorium*. *Dare la coperta*, eſt ſtragulæ veſti impoſitum in ſublime iactare. Martialis de Libro. *Ibis ab excuſſo miſſus in aſtra ſago*. Vnde *ſagatio* dicta eſt. Gloſ. *Sagatio* Παλμός, & παλμὸς *Sacio*, Lege. *Sagatio*.

COPETA. Genus panis dulciarij, ex variis ſpeciebus confecti. *Copta.* Gloſ. *Copta.* κοπτὴ. Turneb. L.x. 10. explicat illud Martialis. *Copta Rhodia. Peccantis famuli pugno ne percute dentes, Clara Rhodos coptam, quam tibi miſit, edat.* Atque hoc genus panificii fuiſſe, cui quędam, quæ tunderentur, vt vox declarat (κόπτειν) miſcerentur, vt nuclei pinei, amygdalæ: ſed duriſſimam è Rhodo allatam. Eius meminit non ſemel Trallianus, & modum conficiendi docet, vt Oribaſius, *Coptarium* purgans facit, e ſimila, nucleis pineis, pipere, melle. Talis eſt *Copeta* Mediolani inter bellaria, & tragemata.

COPIA. Exemplum, apographum. Quod Menagius rectè à more loquendi Iuris conſultorum ductum putat. *Copiam facere, copiam dare exſcribendi.* Vlpianus Lege 1. Dig. de Edendo. *Edere eſt copiam deſcribendi facere.* Copiare pro deſcribere, *Copiſta* Librarius, Germani *Abcopener*. Ita in pictura, Archetypus, *Originale* dicitur, Apographus, *Copia.*

COPPA. Pars capitis poſterior. Occiput, *Occopa, Coppa. Coppone,* colaphus capiti infractus. *Coppare,* & *accopare* mactare, à victimis, quæ impacto in ceruicem malleo, ſternebantur. Alii à κόπτειν, quod eſt, incidere, tundere. Hiſpani. *Acogotar*, nam *cogote*, occiput. *Arbore accopado*, cui ſummitas deciſa, ramis ex trunco ſe in patulum diffundentibus, quaſi *decapado*. Inſubres, *di gaba*. Vide *Gabare.*

COPPA. Poculum, patera, à *Cupa*, quod vas vinarium, à cuius ſimilitudine, quia in formam dolioli factum *Coppa* poculum dictum eſt: vt cymbia, charcheſia, ſcyphi. Gloſ. *Cupa, ſeu vagna* Βυτὶς μεγάλη, τιῶ τίνες γαυλὸν καλοῦσιν. Cicero in Piſonem. *Vinum de cupa.* Quanquam Scaliger, de *caupa*, ſiue, *caupona.* Rectius *de cupa*, hoc eſt de dolio, nondum vino in amphoras defuſo, qui potus viliorum erat, quod vinum immaturum, nec defœcatum.

Vnde ingenioſe Lambinus illud Horatij Sat. II. Lib. II. *Poſt hoc ludus erat culpa potare magiſtra* emendauit, *Cupa potare magiſtra*, ideſt, nullo alio bibendi Magiſtro, ac Rege adhibito, quam ipſa Cupa, potare. Nullus erat, qui bibendi leges conuiuis daret, ſuo quiſque arbitratu, potabat, & quantum volebat, ſolutus, legibus inſanis, vt idem poeta alibi ait. Vbi *Cupa*, ſiue *cuppa* non tam poculum intelligitur, vt cenſet Turnebus L. VII. 9. quam vas, ex quo vinum depromebatur: quanquam & *cuppa* pro calice, ab illius ſimilitudine.

Salmaſius ad Hiſt. Aug. p. 253. ita diſtinguit, vt *cupa* de maiore vaſe vinario ſcribendum ſit vnico, P, & *cuppa* de minore, ſiue poculo. Quia vtriuſque vocabuli diuerſa origo ſit. *Cupa* enim à Græca voce κύπη, quæ nauis genus, ita Adelmus de virgin. *Cubas*, pro *cupis* ponit, Galli *Cuve.* *Cuppa* vero, cum pateram ſignificat, à Græco κύββα, quod factum ex cymba. Sed diuerſum cymbium à *cuppa*, ſiue patera, quæ rotunda, illud oblongum, inſtar ſcyphi, ſiue nauiculæ. Veriſimilius igitur, iſta ab auctoribus confundi. A *cuppa*. *cuppula*, ſiue *cupula* pocillum, Vnde Galli, *Gobel*, & *Gobelette.* Gloſ. *Cupillum*. Γευστρίδιον: guſtando vino, ac libando.

Morena Hiſtor. Laudenſi. *Mediolanenſes & ipſi vnam* Copam *auri, & denarijs plenam ipſi Regi, portauerunt.* Vbi proprie ſignificat pateram, ſiue patinam auream rotundam, qualis nunc *Sottocoppa*, dicitur, quia illi poculum imponitur, cum à pincerna miniſtratur. Boccat. XXXI. *Fatto il Prence venire vna bella, e grande coppa d'oro, e meſſo in quella il cuore di Guiſcardo.*

Carolus IV. Imp. in aurea Bulla tit. 25. *Poſt hæc Rex Bohemiæ Archipincerna venire debet, ſedens ſimiliter in equo, portans in manibus,* Cupam, *ſiue ſcyphum argenteum pondo xij.*

Ita in ludo pictarum chartularum, *Cope* nihil aliud ſunt, quam figura *Cuparum*, ſiue ſcyphorum. Plura de cupis Oſius ad Morenam p. 41.

A *Cupa*, *Cupella*, ſiue *cupella*, pocillum, vt ſupra diximus, & vaſculum, ſiue parua menſura. Item *Copella* vaſculum corneum, inſtar dolioli, quo aurifices aurum, & argentum igne explorant. Nunc etiam *Croſolo* dicitur, à χρυσὸς aurum, quaſi *Chryſeolum*, quod eo aurum fletur, ac fundatur. Hiſpani. *Auriſolar*, aurum purgare. Alii à Germanico *Kroes*, cyathus, vel à Gallico *creux*, quod profundum ſignificat. Sed prius malim. A cuius ſimilitudine Inſubres, *Croſola* vocant laternam cœcam, duplicem, qua ſuperiorem partem vertendo, lumen clauditur, aut aperitur.

COPPIA. Par. Boccat. V. *Non eſſer ſotto alle ſtelle vna ſimil copia à quella del Marcheſe, e della ſua donna.* *Copula, copla,* translatum à canibus. Ouid. *Copula detrahitur canibus.* Conſtitut. Caroli M. p. 160. *Vt Epiſcopi, & Abbates, & Abbatiſſæ cuplas canum non habeant: nec falcones, nec accipitres, nec ioculatores. Coppia d'oua*, Etruſcis, par ouorum. Inſubres *Cobia*, *Cobia de ſonatori*, etiam ſi plura ſint organa Muſica. *Accoopiare*, adcopulare.

COPPO. Tegula, imbrex. *Operculum, coperculum:* vel quod tegulæ concauæ ſint, cauæ, cubæ, *cupa.* Nam *Coppo*, concavum. Daut. Infer. XXXIII. *Che le lagrime prime fanno groppo, E sì come viſiere di criſtallo, Riempion ſotto il ciglio tutto il coppo.* Landin. *Tutta la concauità, che è ſotto al ciglio, nella quale ſono gl'occhi,* *Coppo* Romanis, cucurbitula, quod concaua

& in-

Digitized by Google

& inſtar dolioli, ſiue cupulæ: aliis *Coppetta*.

CORAZZA. Etſi à thorace vox deducta videatur, eſt tamen à *Coriacea*, quod olim ex lino, aut ex corio conficiebatur.

CORBETTARE dicitur equus tripudians, quod crura inflectat, & incuruet. Hiſpanis *Corcoba* eſt gibbus.

CORDOVANO. Corium Cordubenſe, ſiue *Cordubanum*, vt à Marocco, *Marruchinum*.

CORICARE. *Corcare*. Iacere, corpus ſternere. Dant. Inf. XVII. *Beſtia maluaggia, che colà ſi corca*. Collocare ſe, *colcare, coricare*. Hiſp. *Accorucarſe*.

CORLETTO. Vide. *Colare*.

CORLO. Inſtrumentum, cui metaxa imponitur, vt inde in glomum fila conuoluantur. Ab eo, quod in gyrum rapide vertatur, & currat. Vel ab *Arcolaio*, ſic dicto, quia latera inſtar arcus incurua. Hiſp. *Argadillo*, arcatillum. *Arcolaio, arcolo, corlo*. V. *Aſpo*. *Corletto del pozzo*, cui funis, trahendo hauſtro imponitur, à curſu, & vertigine.

CORNETTI. Cucurbitulæ. Quod ex cornu etiam fierent. Celſus L. II. II. *Cucurbitularum vero duo ſunt genera, aneum, & corneum. Cornea altera parte aquè patens, altera foramen habet exiguum*.

CORNICE. Ornamenta, ſiue proiecturæ parietum. Vitru. L. I. *Structura teſtacea proiecturas habet coronarum*. Lib. VII. 3. *Coronarum, alia ſunt pura, alia calata*. Coronæ, Coronides, Coronices, Cornici.

CORNIOLA. Onyx. Gemmæ ſpecies vnguis colorem referens. Plin. L. XXXVII. 6. *Onychem plures habere varietates, igneam, nigram*. Hermol. Barbarus. *Vetuſti codices adijciunt, & corneam: vnde ortum nomen putant earum, quas vulgo*, Corniolas *vocant*. Onyx, vnguis: & quia vnguium materia cornea, inde Onyches gemmæ, quæ colorem vnguium referunt, *Corniola* dictæ ſunt. Galli vngulas equorum appellant *Le corne du pied*.

CORPO. Cadauer. Apul. Mil. 2. *Ibi corpus ſplendentibus linteis coopertum*. Infra. *Propheta herbulam quampiam ter ab os corporis, & aliam pectori eius imponit*. Paulo poſt. *Hæc vox audita de corpore*. Vbi ſemper de cadauere loquitur. Iſidor. XI. I. *Corpus dicitur, aut quod poſt vitam mortuum eſt, aut ſine vita eſt conditum*. *Far il corpo*, exequias ducere. Germani *Corper*.

Hinc CORPI SANTI, Inſubres vocant certam agri partem Vrbi conterminam: quod antiquitus mortui extra Vrbem ſepelirentur, qui, & beati, & ſancti etiam Ethnicis dicebantur. Plin. L. II. 63. loquens de Terra. *Quæ nos naſcentes excipit, natos alit, ſemelque editos ſuſtinet ſemper, nouiſſime complexa gremio, iam à reliqua natura abdicatos, tum maxime, vt mater operiens, nullo magis ſacramento, quam nos quoque ſacros facit, etiam monumenta, ac titulos gerens*. Vnde apud Iuriſconſultos. *Religioſum locum vnuſquiſque ſua voluntate facit, dum mortuum infert in locum ſuum*. Ex quo *Campo ſanto*, pro Cœmeterio: atque ita Mediolani templo maximo retrò adiacens appellatur.

CORREDO. *Corredare*. Ornare, *Corredo* Ornamentum. Ab *Arrhis* nuptialibus. *Arrha, arradium, arredium, corradium, corredium*. Gemmæ ſcilicet, monilia, annuli, & alia ornamenta, quæ ſponſus, pro pignore, nouæ nuptæ donat. Inde ad alia ornamenta translatum, vt *arradia*, & *arredia* dicerentur, & *corredi*, & *corredare*, ornare, munire, inſtruere. Sic Coaruuias Hiſpanicum *Arrear*, optime explicat, ornare, ab arrhis nuptialibus, vnde & *Arracades*, in aures, inter eadem dona. Interpretes Dantis ad Infern. XXVI. *Nobiliſſimi arredi da donna, e da homini portarono nel Munſtero, cinture, borſe, ghirlande* &c. Inde *Corredare*. pro ornare. Idem Dant. Parad. VI. *Queſta picciola ſtella ſi corredа De buoni ſpiriti*. Landinus. *S'adorna, e fornìſce*, (ornatur) *onde diciamo corredare le naui*. Villan. VI 95. *E come furno à Vinegia, fecero fare alla loro galea le vele nere, e tutti gl' Arredi neri*. Armamenta. Boccat. Nou. XVII. 6. *E con molti, e nobili, e ricchi arneſi, fece ſopra vna naue ben armata, e ben corredata, montare*. *Corredato*, ornatus, inſtructus. Tauola Ritonda. *E d'eraui vn letto molto ben corredato d'ogni maniera, che foſſe al mondo*.

Etiam *Corredo* pro conuiuio vſurpatum. Vnde *Caualier di corredo*, quod vt Lexicon Etruſcum explicat, cum equeſtri dignitate inſignitentur, publicum conuiuium præberent. Sed cur ita appellaretur, non ita compertum. Latini inferioris æui, *Corredium*, vel *Corradium* dixerunt. Henricus Vntidunenſis Lib. VI. relatus à Voſſio. *Vbi Frater ſuus Corrodium regale maximum parauerat*.

Item *Conredium*, & *Conradium*. Quod Voſſius ex Spelmanno explicat, certam cibi menſuram, in Cœnobio alicui aſſignatam, vel vniuerſè *Prabendam*, aut *Penſionem*. Matthæus Pariſius in Vita Abbatis S. Albani. *Duo Conradia Monachalia exigentem iure perpetuo, ex dono cuiuſdam Abbatis*. Sed nec ſibi, nec aliis ſatisfacit Voſſius, cum putat *Corradium* dictũ, ſiue *Corredum*, quia ad alimoniam ſit corraſum, & collectum, vel ab *edendo*, vel demum à *corrodendo*.

Haud abſurdum putarem ex ſupra dictis, cum ab arrhis *Arredium* ſit ornamentum, tale

Digitized by Google

conuiuium dictum eſſe *Corredium*, ſiue *Corradium*, quod eſſet lautiſſime inſtructum, & magnifice ornatum, vt Vtundinenſis *Regale* appellat, ideſt ornatiſſimum. Siue quod conuiuia nuptialia pro an his eſſent, & inter munera numerarentur. Et *Caualier di Corredo*, qui cum inſignia equeſtria ſuſciperet, tale conuiuium dediſſet, quod nonniſi ditiſſimi facere poterãt. Villan. L. xi 6. *E dimorà in Firenze set dì, e alla fine riceuuti più corredi da Priori, e dato continuo desinare e cena à Cittadini, alla ſua partita fece vn Corredo in S. Croce molto nobile*. Et L. x. 54. *E à corredi di Caualieri nouelli più di cento taglieri di tre viuande*.

CORREGGIA. Ventris crepitus, peditus. Alii à *creperus*, cuius diuerſa ſignificatio eſt. Fortaſſe quaſi *Corneggia*, quod vt ait Lexicon Etruſcum, ruſtici *Corneggiare* dicunt, cum boues nimio flatu per inferiora ſoluuntur, quod cornu ſtrepitum, & bombum referant. Quo ſpectat illud Dantis, *ed egli hauea del cul fatto trombetta*.

CORROBIA Intubres vocant aquam immundam, ac iurulentam, ex ſordium, ac ſurfuris mixtione, lauandis, tergendiſue coquinæ vaſibus, atque inſtrumentis. *Colluvies* quæ ferme ſuibus obiicitur. Feſtus. *Colluviares porcus, qui cibo permixto, & colluviari nutritur*. Plin. L. xxiv. 19. *Miſcetur ſuibus hæc, ſine ferro effoſſa, & adacta in colluviem poturis*. Et *Colluvio*, vnde *Colluviaria*, in aquarum ductibus appellata Vitruvio Lib. viii. per quæ colluvies, & immunditiæ eiectantur (Veneti vn *Gettolo*.) Gloſſæ. *Colluviaria*. Οχετοί. Columella L. ii. 15. *Purgamenta, quæ colluvies cortis, & ædificij quotidie gignit, contrahere, & congerere poſſunt*.

CORRUCCIARE. *Corrucciarſi*, dolere, mœſtum eſſe. Neque à *corruſcare*, neque à *rugo*, ſed à *Cruciari*. Plaut. Bacchid. *Vt ipſus ſe cruciat ægritudine*.

Panni di corruccio, e di corrotto: veſtimenta lugubria, ac pulli coloris ob luctum. Villan. xv. 65. *Fu ſepellito con gran corrotto*. Niſi hoc ſit, quaſi *Conluctus*. Intubres, *veſtito di condizione*, quod olim ferme honeſtiores lugubria geſtarent. Sed *Cruccio*, & *corruccio* à cruciando, etiam pro ira, atque indignatione; cum ſe quis cruciat. Dant. Inf. iii. *El duca à lui, Charon non ti crucciare*. *Corrucioſo*, iracundus, irritabilis; Inf. xxiv. *Ch' io 'l vidi huom già di ſangue, e di corruccio*. Galli *Courroucer*, quod parum apte Perionius; à χολοῦσθαι, ineptius Siluius à *corruſcare* deducit.

CORSARO. *Corſale*. Pirata. A curſu, quia prędandi cauſa maria percurrunt. Curſus enim nauigatio, vt Nonius. Virgil. Æneid. iii. *Sed tibi qui curſum venti, quæ fata dederunt?* Cic. de rep. iii. *Qua curſu, frumento onuſtas petentibus Rhodum viderit*. *Andare in corſo*, & *Corſeggiare*, piraticam exercere.

CORSALETTO. Ferreus thorax. Siluius Iſagoge. Corpus. *Corps*, *Cors*, *Corſetto*, & *Corſaletto*, quod corpus tegat. Hiſpani *Coſſaletto*, ferrea coxarum munimenta, pars pro toto.

CORSIA. Fori in triremibus, per quos nautæ, & vectores diſcurrunt.

CORSIERE. Equus generoſus, *Curſor*, ſiue *Curſarius*: ductum à ludis Circenſibus, quibus equi generoſi, & ad curſum idonei aſſumebantur.

CORTE. Aula. Atrium. Impluvium. *Cohors*, & *Cors*. Salmaſ. Solin. pag. 310. *Hortus*, à χόρτος. *Veteribus denotabat Villam: vnde Cohortem dixerunt aream, cum horto, ideſt villa iunctam. Poſteriores Cortem, & Curtem. Cortes enim ſunt Villarum intra maceriam ſpatia*. Varro de R. R. L. i. *Nec minus, & à pabulo cum redierint, anſeres, ſues, porci, in Corte exteriores*. Idem de vita pop. Rom. apud Nonium. *Ad focum hieme, & frigoribus cu ſitabant: æſtiuo tempore in propatulo: rure, in Corte, in Vrbe in tabulino*, quod Mœnianum poſſumus intelligere tabulis fabricatum. Idem iv. de L. Lat. *Cohors, quod vt in villa ex pluribus tectis coniungitur, quiddam fit vnum, ſic ex manipulis pluribus, copulatur Cohors* (militaris). *In Villa vero Cohors dicitur, quod circa eum locum pecus coercetur*. Vt cohors ſit locus parietibus cinctus, ſeptuſque. Infra addit. *Tametſi cohortem in Villa, Hypſicrates dicit eſſe, Græcè χόρτον, apud poetas dictam*.

Ergo vt Turneb. L. xxi. 1. & Lipſ. de Militia L. ii. Græcum eſt χόρτος, vt Aula. Heſych. Κόρτος περίβολος τῆς αὐλῆς. *Septum aulæ*. Hom. Iliad. Λ. Αὐλῆς ἐν χόρτῳ. *In aulæ ſepto*. Et Iliad. Ω. Αὐλῆς ἐν χόρτοισι. Ex quo Latinum *Cohors*, ſiue *Cors*. Martial. *Rancæ Chortis aues*. Et quia in eo loco, gallinæ, anſeres, & id genus aues nutriebantur, (vnde *Chortales* dictæ) Cohortes militares, appellatæ ſunt.

Proprie igitur *Corte* in villa, area parietibus cincta, ædibus obiacens: quæ Græcis etiam Αὐλή. quam Athen. L. v. explicat *apertum, & perflatilem locum*. Nunc *Cortile*, & *Cortino*, præcipue ruſtico. Formulæ veteres Marculfi p. 44 *In Curtibus, vel villis ipſius Monaſterij*. Bignonus. In diplomate Caroli Regis *Villas, ſeu Curtes*. Flodoard. L. ii. *in villa, quam vocant Alamannorum Curtem*.

Ex quo areæ etiam in ædibus vrbanis, atria, ſiue impluvia, & compluvia *Cortes* dictæ, & *Cortili*. Nam proprie Atrium, area porticibus cincta, quaſi Aethrium, ſiue ſubdiale, vt Scaliger:

liger:

licet: non autem à ſumo culinæ vt Grammatici ſomniarunt. Gloſſæ. *Atrium: μεσαύλιον περίστυλον*, Quod idem, ac *Periſtilium*, ſiue columnatis porticibus clauſum. Area autem Aula, Glol. *Area*, *αὐλὴ ὑπαίθριον*, *ἄλως*. Sic *Aula* Seruio dicitur, quæ quatuor porticibus cincta eſt.

Sed quia ædes Principum, Regumque palatia ampla, huiuſmodi Periſtilia, ſiue atria vaſtis porticibus cincta habent, ſicut Latine *Aula*, ita & *Corte*, quod idem eſt *κατ' ἐξοχὴν*, appellantur. Cum tamen *Cors*, olim de Villa tantum diceretur. Hinc apud Ciceronem de Orat. iocus Glauciæ in Metellum, qui, cum dixit habere *Cortem* in Palatio. Quod ſcilicet, vt Turnebus explicat, cum Metellus Numidicus Romæ in Palatio, ideſt monte Palatino habitaret, cumque *Cors* villæ eſſet, non domus vrbanæ inuidioſè dixit, illum habere *Cortem* in palatio, crimen affectati regni obiiciens, cortem enim hominum intelligit: ludens in ambiguitate *Cortis*, ſiue Cohortis. Palatio enim occupato, Romam ferè habere potuiſſet in poteſtate. Et ideo periculoſis temporibus præſidium illi imponebatur.

Ergo inferiori æuo *Corte* pro Regia. Synodus Confluent anno DCCCLX, aulam, & Comitatum Principis, *Curtem*, vocat. *In hoſtem, & ad placitum, ſiue ad Curtem veniens*. Et in Leg. Aleman. *In Curte Regis*. Imo apud Curopal. p. 71. *Corte*, non ſolum palatium, ſed tabernaculum, ſiue tentorium Imperatoriſq; appellatur. *Miniſtrant vero Cortinarij ad Imperatoris tabernaculum, quæ appellatur* Κόρτη: infra: Κόρτη.

Quia autem in aula, ſiue Regia iudicia redduntur, dicuntur *Far Corte*, cum Iudices ad diſceptandas cauſas conueniunt, & *Corte* pro Iudicio, aut Iudice. Dant. Par. VII. *Quando ſi dice, che giuſta vendetta Poſcia vengiata fu da giuſta Corte*. Landin. *Iudice iuſto*. Imo *Corte*, pro lictoribus ſiue ſatellitibus.

A *Corte*, *corteggiare*, aliquem honoris cauſa ſectari, deducere, ac reducere. Quod Græci Θεραπεύειν, *Corteggio* Aulicus comitatus. *Cortegiano*, Aulicus Θεραπευτικὸς, officioſus, obſequioſus, colendis potentibus deditus. *Corteſia*, humanitas, blanditia, aulicorum propria. *Corteſano* Venetis, aſtutus, vafer, Aulæ fallaciis recoctus: item *Cortegiane*, quæ corporis copiam faciunt; *Corte* etiam pro publico conuiuio. *Corte bandita*. Conuiuium indictivum.

CORTINA. *Cortine*. Vela, & plagulæ conopeorum, & tabernaculorum. Vox inferioris æui, qua D. Hieron. Ambroſius, & Bibliorum Interpres vtitur. Anaſtaſ. Sergio. V. *Cortinas Alexandrinas textas tres*. Vel à *culcita*, vt ſtragulam veſtem, ac lodicem ſignificat, quemadmodum ſupra diximus: nam & *Coltrinaggi* vocant: vel à coopertorium, *Coperta*, *copertina*, *cortina*. Iſidorus Lib. XIX. 26. à torio. *Cortinæ ſunt aulæa, ideſt vela de pellibus, qualia in Exodo leguntur, à quibus tabernaculũ extrinſecus tegebatur. Dictæ autem à coriis, eo quod prius ex pellibus fuiſſent factæ. Vnde & in eodem tabernaculo iubetur cortinas fieri ex pellibus arietum rubris, & hyacinthinis*.

COSA. Res, negotium, *τὸ πρᾶγμα*. *Cauſa*, *coſa*. Marculf. L. II. 1. *Amplius vero donandi, exigendi, vel minuendi cauſam, nullam habeat poteſtatem*. Vbi Bignon. *Cauſa, pro re, vt noſtri* Choſe. Greg. Turon. L. IV. 13 *Multa cauſa per eum irrationabiliter gerebantur*. Capitul. L. V. 208. *Si quis cauſam alterius tulerit de loco ſuo*. *La coſa d'altri*. Hiſt. Miſcel. Lib. XXIV. *Particularis Hiſtoria oneroſa eſt his, qui compendioſae diſcere cauſas exquirunt*. *Le coſe per compendio*.

Primus tamen Erythræus in Virgilium Id notauerat: *Ceterum*, inquit, *hæc dictio, non modo inter veteres Grammaticos turbas ciet*, (vtrum cauſa, an cauſſa ſcribendum ſit,) *ſed etiam hodie ex hac fortaſſe ſcribendi varietate Veneti tractus incola, in ſua voce* Coſa, *quam omnino à* Cauſa *Latina verba deductam; frequenti A, V, in O, mutatione, in noſtro Stoico aliunde docuimus, S, aliter ſonat, quam aut Romana ratio, aut alij plerique Italiæ populi. Alij enim* Coſa, *alij* Coſſa, *&* Coſſo *dicunt*.

Veteres etiam *Cauſam* pro re dixerunt. Quamobrem, quam ob cauſam? Minuc. L. V. epiſt. famil. Cic. 12. *Sanè tam dixi, inquit, cauſam pro eo, quod agitur, vſurpari*. Veneti etiam *Coſſo* dicunt, Etruſci *Coſa*, & *Coſellino*.

COSSE etiam nomine res pudendas honeſtè efferunt, *Brutte coſſe*. Quia Latinis, *Res*, idem ſignificabat: vt Scalig. ad Catalecta pag. 464. Lucretius. *Nec potuere cupitum ætatis tangere florem. Nec reperare cibum, nec iungi per Veneres res*. Arnob. L. V. *Artificij curas tum rebus adhibuiſſe perituris*, ideſt genitalibus. Et infra. *Imperauiſſe captiua, vt intelligeret, & cognoſceret quid ſibi res vellent*. Res appellat veretra genitorum; quæ in loco à Tanaquille, aut ancilla inuenta fuerant. Idem Arnobius in verſione carminum Orphei. *Obiectique oculis formatas inguinibus res*. Et alibi. *Priapum circumferentem res illas, præliorum ſemper expeditione paratas*. Et. *Palpabat res intimas*.

Ceterum Hiſpani cum ænigma interpretandum proponunt dicere ſolent *Coſi*, *coſa*. Quaſi qui proponit, quærit quid illud ſit, quid ea res ſignificet. Res eſt cauſa, ſiue *coſa* quæ res iſta eſt, & quæ rei huius cauſa? Quaſi dicat, quæ

cau-

cauſa cauſæ? Eodem modo loquuntur Inſubres. *Coſa*, *Coſetta*, pro gripho, ſiue ænigmate.

COSCIALE. Linteum ſemicinctium: à coxis, quas tegit. Nam & *Coſſam* pro coxa dixerunt: & *Coſſim inſidere*. Iſidor. Gloſſar. *Libatorium*, *Coxale*. Lege, *Lumbatorium*, ita Papias. Item pro ferreo fœmorum integumento. *Coſſaletto*. A coxis, *Coſſino*, & *Cuſcino* puluillus, vel à conſuendo: à cuius ſimilitudine etiam, qui capiti in lecto ſupponitur, Etruſcis *Origliere*, puluinus auricularius, ſiue minutum ceruical, vt appellat Petronius. *Coſciale*. Veneti *Trauerſa*, quod tranſuerſim hominem cingat.

COSI'. Ita, *Hoc ſic*, vel ſit. Galli *Anſi*. Ruſtici *Coſſita*, & *Coſſitto*, quod etiam in Vita Nicol. Laurentij, legitur.

COSTA. pro latere. Dant. Inf. XIII. *Et ecco due alla ſiniſtra coſta*. Et pro litore, crepidine, & loco accliui. Inf. XII. *Venite voi, che ſcendete la coſta*. *Coſteggiare*, litus legere, præcipuè prædandi cauſa.

COSTA'. *Iſthac*.

COSTARE, de pretio rerum venalium. *Conſtare*. Iuuen. *Res nulla minoris Conſtabit patri, quam filius*. Martial. *Conſtatura fuit Megalenſis purpura centum Millibus*. *Coſto* ſumptus, Hiſpani *Gaſto*, non ab Italico; *Guaſto*, quod corruptum ſignificat, vt Coaruvias, ſed pretium, quo res quæque conſtat, *conſto*, *coſto*, gaſto, vel à *vaſtando*, nam quod conſumitur, vaſtatur, perditur.

COSTVI. Cuius iſtius. Itali in huiuſmodi pronominibus per omnes caſus, excepto recto, genitivum inclinant, vt alias dictum eſt: & *coſtei*, de fœmina. *Colui*, cuius illius. *Coſtoro*, numero pluratiuo, quorum iſtorum. Ita in *cui*, cuius, *lui*, illius, *colui*, cuius illius, *coloro*, quorum illorum; *altrui*, alterius. Dant. I. *Quand' i' vidi coſtui nel gran diſerto Miſerere di me gridai à lui*. Infra. *Riſpoſi lui con vergognoſa fronte*. Intelligitur perſona, vel quid ſimile, perſonæ illius. *Tu ſe ſolo colui, da cui io tolſi Lo bello ſtile*. Tu es perſona illius, & à cuius perſona. Etiam *Cui* numero plurium, *Sì che i vegga la porta di S. Pietro, e color cui tu fai cotanto meſti*. Et. *Molti ſon gl' animali, à cui s'ammoglia*. *Cui* in primo & quarto caſu pluratiuo, eſt, quales, quali, *quai*, *cui*. Vel qui illi, *quelli*, *quei*, & *cui*. In Datiuo autem, quibus, *cuibus*, *cui*. V. *Lui*. Fruſtra ergo quidam *Ecce* adiiciunt. *Coſtui*, ecce iſtus, ecce iſtius. Eſt enim *Coſtui*, Quoius iſtius, vt in *coſtei*. *Cotale*, quod tale, *cotanto*, quod tantum. *Queſto*, qui iſte, *coſtui*, cuius, ſiue quoius iſtius.

Ceterum aliquando *coſtui*, & *coſtoro* in contemptum accipiuntur. Agrætius. Ipſe *pronomen dignitatis*, iſte *abiectionis*, Terent. Andria. *Id iſti vituperant factum*. Coſtoro.

COSTVME. Voſ. L. II. de vit. ſerm. à conſuetudine factum rectè exiſtimat: ſed ita flectendum eſt. Conſuetum, *conſuetumen*, *coſtume*, & *coſtuma*, & *coſtumium*, quorum exempla idem ſuppeditat.

COSTVRA. V. *Cucire*.

COTALE. Qui talis, & quod tale: pro quaſlibet re, quam deſignamus. Itali, pro membro generationis. Nam Latini in rebus, quas nominare pudor non ſinebat, pronomine *ille*, & *illud*, vtebantur, vt Scaliger ad Catullum adnotauit, de Attyde. *Deuoluit ill' acuta ſibi pondera ſilice*. Illa pondera: & alibi. *Et quarundam vnde*, *vnde foret neruoſius illud*. Arnobius de Priapo. *Circumferentem res illas præliorum expeditione ſemper paratas*. Itali etiam pro natura muliebri. Boccat. LXXXIII. *Io odo far alle femine vn sì gran rumore, benche elle habbiano buon cotal grande, donde farlo, ch' io credo s' io haueſſi quel dolore, ch' io mi morirei prima ch' io partoriſſi*.

Quanquam *Cotale* pro parte virorum, poſſit eſſe contractum ex *Capitale*, ſicut *Capocchio*, à capoculum, & id, quod dicere nolo. *Cotale* etiam pro ſimili, ſiue tali. Dant. Inf. VII. *Tra queſti Cotali*. Et XII. *Vidi lo Minotauro far cotale*.

COTANTO. Qui tantus, quod tantum. Simpliciter pro *Tanto*. Dant. Inf. I. *E color, cui tu fai cotanto meſti*. Et II. *Poiche tu voi ſaper cotanto à dentro*.

COTEGA. Cutica, etiam pro puſtulis, ſiue cutis inflatione. *Cotenna* pro ſuis cute. Vnde audacter Dantes, de Philippo Gallorum Rege ab apro interfecto. Parad. XX. *Quei che morrà di colpo di cotenna*. Idem *Cuticagna* pro cute capitis. Inf. XXXII. *All' hor lo preſi per la cuticagna*.

COTESTO. V. *Coſtui*.

COTTONE. V. *Bambagio*.

COTTA. A *Crocota* contractum iam plures monuerunt. Eamque veſtem muliebrem fuiſſe, ex Ariſtoph. Ranis. *Non poſſum continere riſum, quando ſtà Leoninam* κροκωτῷ *inductam conſpicor*. Quæ *crocotula* Plauto. Nouius Pedio apud Nonium. *Mollicinam, crocotam, chiridotam*. Veneti muliebres tunicas, *Cottole* appellant. V. *Carpetta*. Scaliger in Cirim. *Tenui ſuccincta crocota*. *Crocotam*, *inquit etiam hodie decurtato nomine* Cotta *vocamus in Gallia*. Dictam *Crocotam*, quod plus ſubtegminis, quam ſtaminis haberet tradit Salmaſ. Hiſt. Aug. 127. Tales enim molliores, & delicatiores. Quanquam Nonius, quod croco inficeretur, vnde *infectores crocotarij* apud Plautum, & Virgiliũ. *Vobis picta croco, & ſplendenti murice veſtis*.

Ideo

Ideo etiam veſtis Gallorum matris Deûm, qui effœminati, & bacchantes.

Nunc mira mutatione *Cotta* dicitur lineus amictus ſacris operantium ex tenuiſſima carbaſo. Sed & *Cotta d'arme* olim dicebatur, veſtis, ſiue chlamys quæ armis ſuperinduebatur. *Sorcotto* autem quod ſuper *cottam* prout tunicam ſignificat induebatur. Villan. XI. 4. *Icaualieri veſtiuano vno ſorcotto, ouero guarnacca ſtretta, iui ſuccinti, e le ponte de manicottoli lunghi inſino in terra, foderati de vaij, & ermellini.* Nunc *ſorcotta*, contractè *ſocca* veſtis muliebris, quæ in vilioribus *guarnaccia*. Vide.

COVARE. Cubare, incubare. *Cauo*, *Couile*, cubile, *couacciolo*, & *cuzzo*, luſtrum, in quo beſtiæ cubant. *Cucciolino*, canis nondum venationi aptus, ſed qui cubile ſeruat. Veneti *Chizza* catellam ab incubando.

COVERTO. *Coperto*, tectus, protectus. Gloſ. Σκέπη *tegmen, protectio*. Dant. Inf. XVII. *S'io foſſi ſtato dal foco couerto*. Ab igne tutus, & vt vulgo, *difeſo*. Latinum tamen eſt, Solem, ignem defendere.

COVIDOSO. Cupidus, quaſi *Cupidioſus*. Villan. L. VII. I. *Mà conidoſo d'acquiſtar terra, e Signoria*.

COVOLI. V. *Cauerna*.

COVONE Etruſci pro faſce, ſiue manipulo ſpicarum in metendo, quantum nempe caua manu, aut brachio meſſores complectuntur. *Cavus*, *covus*, *conone*. Nam cauos dictos monuit Menagius ex Phylargirio, ad illud Virgilii. *Aut fœtu pecorum, aut Cerealis mergite culmi*. *Mergite*, inquit *faſce culmorum ſpicas habentium, quas metentes brachijs ſiniſtris, complectuntur, quidam* Cauos *dicunt*.

COZZARE. Capite incurrere, ſiue arietare, non à quatere, ſed à capite, caput, *cò*, *cozzare*, caput incutere, *capitone*, *cozzone*, Vt cum, *Pingues in gramine læto, inter ſe aduerſis luctantur cornibus hædi*. Dant. Inf. XXXII. *Come due becchi, Cozzano inſieme, tanta ira li vince*. Inf. VII. *In eterno verran alli due cozzi*. Purg. XVI. *Si come cieco và dietro à ſua guida, Per non ſmarrirſi, e per non dar di cozzo, In coſa chel moleſti*. Ne caput incutiat, ne impingat. Inf. IX. *Che gioua nelle fata dar di cozzo?* Fatis repugnare, aduerſari.

COZZONE. Equorum domitor. Proprie durius capiſtrum ſiue lupatum, quo primum iumenta infrænantur: *Cauezzone*, *Cozzone*, à quo domitori nomen inditum: *cozzonare*, *ſcozzonare*, domare. Alij à *Coctone* parum ἰυςοχως. Quid enim ſit *Cocio*, ſiue *Arilator* ſuſe Salmaſius docuit. Sed quia equorum domitores, iis etiam vendendis operam præſtant, idem nomen inuenerunt.

CREANZA. pro educatione, honeſtiſque & vrbanis moribus. Creare nihil ad rem facit. Videtur tamen Virgilius pro educare ſumpſiſſe VII. Æn. *Sulmone creatos Quatuor hic iuuenes totidem quos educat Vfens*. Licet igitur duriuſcula & longius petita originatio videatur, crediderim, à nutrio, nutricatio, & nutricantia, factum eſſe, contractè, *crianza*, & *creanza*. Hiſpani *Criado*, pro familiari, & *verna*, qui domi alitur, atque educatur. Ex quo *bona*, & *mala creanza*, pro recta, aut praua inſtitutione. Niſi dicamus, quod, cum liberorum creationi, educatio iungatur, illud pro hoc ſumptum ſit.

CREATVRA, pro homine, per ſynecdochem. Quæ loquendi ratio more Hebræorum vſurpatur Marci cap. XVI, & ad Coloſſenſes I. 13. Frequentius pro infantibus, ac pueris ſumitur.

CREDENTIA. Quod fidei alicuius creditur, & committitur. Item pro Abaco, de quo ſuo loco dictum eſt.

In Vrbibus olim Conſilia ferme popularia *Credentiæ* appellabantur. Morena Hiſt. Laudenſi. *Ac conuocato Conſulum conſilio, aliorumque ſapientum de Laude, qui Credentiam Conſulum pararent*. Vbi multa de *Credentia* Oſius collegit. Bened. Iouius Hiſt. Nouocomi L. I. *Conſilium habebatur per duodecim ſorte eductos, qui Latine Decuriones, tunc autem* Credentiarij *appellabantur: cum eorum prudentiæ, & fidei publica negotia crederentur: poſtea Prouiſionum ſapientes dicti ſunt*.

Mediolani. *Credentia S. Ambroſij*, de qua Merula Antiquit. Vicecom. L. IV, eamque à Martino Turriano abolitam, eiuſdem libri fine docet, dein renouatam L. VII. teſtatur. Ita Corius, & alij Hiſtoriæ patriæ ſcriptores. Etiam Florentiæ. Vbbo Emmius L. V. Chron. *Deſignati item duodecim ex his ſocietatibus, quibus poteſtas non annua, ſed bimeſtris tantum data, dictique pro Antianis, Boni homines. Senatus vero ijs adiunctus ciuium* LXXX, *quod Conſilium credentiæ nuncupabatur*.

Literæ etiam *Credentiæ*, ſiue *Credentiales* dicuntur, aſſertoriæ, quibus Legatis, atque internuntijs credi poſtulatur.

Credentia etiam pro ſecreto. Statut. Patau. *Et quolibet poſſit accuſare, & teneatur in credentia*.

CRENA. Inciſura in ligno, qua denticulatim teſſeræ notantur, item in alijs rebus, Latina vox. Vnde *crenata* herbarum folia Plinio dicuntur, ideſt ſerrata, & denticulata. Etiam in ſagitta, extremæ partis ſectio, qua chorda arcus inſeritur. Et *cruna* pro acus foramine, ſiue inciſura, per quam filum immittitur. Dant. Inf. XV. *E ſi ver noi aguzzauan le ciglia, Come vec-*

chio

chio ſartor fà nella cruna. Translatè Purg. x. *Che noi foſſimo fuor di quella cruna*. Interpr. *di quella pietra caua*. Supra enim dixerat. *Noi ſaliuam per vna pietra feſſa*. Landinus, *Cuna* legit, & vallem interpretatur, inſtar cunabulorum concauam. Sed non eſt opus, translatum enim ab acu, ſicut Purg. xi. *Si mi die dimandando per la cruna, Del mio diſio*. Dubitationem meam acu tetigit.

CREPARE. Diſrumpi, cum crepitu frangi. Nonius. *Crepare, frangi*. Virg. v. *Et acuto in murice remi Obnixi crepuere*. Dant. Inf. xxx. *E te ſia rea la ſete, onde ſi crepa*. Lingua ariditate finditur. *Crepaccio*, rima, fiſſura. Creſcent. L. x. *Si metta ne crepacci, e feſſure*. Hinc

Crepe Venetis teſtæ confractæ, ſiue fictilium fragmina: & *Crepa*, *Crappa* cranium mortui, caluaria. Vel quod fracta, vel quod nuda capillis teſtaceorum læuorem referat. Quamuis à cranio *crapa* deduci poſſit. Voſs. de vit. ſerm. L. III. 7. ex Vita Batildis Reginæ Cap. IV. *Juſſit præterea, & crepam ex auro, & argento mirifice fabricari, quam ſupra Confeſſoris membra deponere deberet*. Dubitat Voſſius, vtrum ſit barbaræ, an Latinæ originis: putatque eſſe capulum, ſiue vrnam feralem. Sed de origine dictum eſt. Atqui hoc loco *Crepa* eſt caput ex auro, vel argento factum, intra quod Martyris caluaria clauderetur, ariſque imponeretur, vt nunc mos eſt. Scilicet illud caput argenteum, theca veri capitis, ſiue caluariæ, ſuperponi debebat reliquiis Confeſſoris, quæ intra arcam, aut altare compoſita erant.

CRIDARE. *Gridare*, clamare, *Quiritare*, Quiritium fidem implorare. *Porro Quirites libertatem perdimus!* Scalig. in Catal. p. 454. *Quiritare, vnde vulgo dicunt*, Cridare, *Italicè, Gallicè, Hiſpanicè!* Addit Cuiacium Turnebo id olim indicaſſe ex Tertulliano, vixque homini perſuaſiſſe, quod indubitatum eſt. Varro de L. Lat. *Quiritare*, *Quirites ciere*. Pollio in epiſt. ad Ciceronem L. IX. *Et illi miſero Quiritanti, Ciuis Romanus ſum, reſpondit, Abi nūc, populi Rom. fidem implora*. Liu. L. XL. *Occulebat vim, quod præ vlulatibus, ob tympanorum, & cymbalorum ſtrepitum, nulla vox quiritantium inter ſtupra & cædes exaudiri poterat*. Nonius. *Quiritare eſt clamare, tractum ab ijs, qui Quirites inuocant*. Lucil. Lib. VI. *Hic inquam rudet e roſtris, atque eiulitabit, Concurſans velut arenarius, clareque quiritans*. Gloſ. *Quiritans*, ἐπιβοώμενος.

Hinc *Crida*, & *Grida*, præconis proclamatio, atque edictum. *Far la Grida, il Proclamo*. Stat. Pat. Rub. IV. *Tunc cridetur ante domum, in qua conſueuit habitare, bis alta voce, audientibus vicinis: & dilatio detur pro qualibet cridatione*. Idem *far le ſtride*.

CROCICCHIO. V. *Carrobio*.

CROCIVOLO. V. *Coppa*.

CRODARE. Cadere, de folijs, & fructibus, qui ex arboribus decidunt. V. *Crollare*.

CROIO. Durum, aſperum, ferme de corio. *Coriaceum*, vel *coriagineum*, *Croio*. Ita iumentum *coriaginoſum*, dicitur, quando equus febrit, macreſcit, & corium coſtis adhæret. Dant. Inf. xxx. *Col pugno li percoſſe l'epa croia*. Ventrem aqua intercute diſtentum, atque obduratum, & veluti coriaginoſum. Inde *Accoiare* pro obdurare apud Lexicum Etruſcum. Translatum poſtea ad mores duros, atq; aſperos. Lib. Am. in eodem Lexico. *Parlaua di due caualieri conſorti, e d'vna caſa di diuerſi lati: che quelli dell'vno ſempre erano ſtati gentili, e corteſi, quelli dell' altro ſempre croi, e villani*. Paſſau. III. 15. pro ſermone. *Vngheri, & Inghileſi, i quali col volgar bazzeſco, e croio la incrudiſcono*. Vox vltima rem magis explicat. A corio igitur *Croio*, non à *Groſſo*.

CROLLARE. Quatere, concutere. Non à κρούειν, quod eſt pulſare, ſed à ſuccutere, *ſuccuſſare, ſcoſſare, ſcrollare*, & *crollare*. Dant. Inf. XXVI. *Lo maggior corno della fiamma antica, Cominciò à crollarſi mormorando, Indi la cima quà, e là mandando*. Et Cantico ſequenti. *Queſta fiamma ſtaria ſanza più ſcoſſe*, Quod illud, *crollò*, exprimit. Et quia ferme quod concutitur, cadit, *crollare*, pro cadere. *Dar vn crollo*, concidere, & ſubuerti. Villan. XI. 87. *La noſtra Città di Firenze riceuette gran crolli*. concuſſa, ac pene afflicta eſt. Ita *crollare*, & *crodare* de fructibus, qui concuſſa arbore, aut ſponte decidunt. Quod Galli, *Gruier* dicunt, & *groner*, & *grou*, poma, fructuſque decidui. V. *Cruſca*.

CROSCIA. Ictus, & pluuia magno impetu cadens. Percuſſio, *percoſſa*, *croſcie*. Dant. Inf. XXIV. *O giuſtitia di Dio quant'è ſeuera, Che cotai colpi per vendetta croſcia*. Land. *Cioè con vehementia, e grand impeto percote tali colpi. Onde diciamo vna croſcia d'acqua, quando la pioua cade con grand empito*. Inſubres. *Roſciada*, non à *Rugiada*, quæ minutim ſtillat. Franc. Sacch. *E Buoaranno croſcia vn altra piattonata*. Etiam pro ignis crepitu, *Croſciare*. Liuius, apud Lex. Etruſcum. *E ſi del vapore, e del fumo, e del croſciare, chel biſcouere faceua crepitare*. Veneti imbrem effuſe cadentem *ſgreuazzo* appellant, à crepitando, *Crepitatio* aquarum.

Item *ſtroſcio* Dantes poſuit Inf. XVII. *I ſentia già dalla man deſtra il gorgo, Far ſotto noi vn mirabile ſtroſcio*. Land. *Cioè ſono che naſceua per la caduta dell'acqua*. Sequitur enim. *Allhor fù io più timido allo ſcoſeso*. Land. *Alla caduta della acqua*. Vel ab eo quod dictum eſt;

vel

vel ab *excuſſio* cum imber nubibus excutitur, vnde etiam *Croſcia* deriuari poteſt.

CROTTO. *Grotto.* Pullus ſero natus, atq; ouo excluſus. Columel. L. VIII. 5. *Item ſerotini pulli, qui ab ſolſtitio nati capere iuſtum incrementum non potuerunt.* Serotinus, *Crottinus, crotto.* Sunt autem ferme implumes, aut raro plumitio veſtiti. Poteſt etiã à *Cordus*, vt agnus cordus, tarde natus. Hiſpani. *Cordero, Cordo, crodo, crotto.* Sed prius magis placet.

CROVELLO. Inſubres muſtum appellant, ſponte ex uvis, antequam calcentur, defluens. *Muſtum lixivum* Columellæ, *Protropium* Plinio: ex Græco πρότροπος. Vitru. L. VIII *Sed animaduertimus apud Inſulam Lesbon, vinum protropum.* Ibi Philander ex Plinio, & Polluce notat, ita appellari vinum, quod ſponte effluit, antequam uvæ calcentur, quaſi primo fluens. Idem putat lixivum diuerſum à protropo, quod diſtillauit, antequam nimium uvæ premantur: idque ex Columella Lib. XII. 27. Sed verba huius indicant idem fuiſſe cum protropo. *Muſtum lixivum (hoc eſt antequam prælo preſſum ſit, quod in lacum muſtum fluxerit) tollito. Tortivum* autem dicebatur torculari expreſſum: poſt primam preſſuram, vinaceorum circumciſo pede, vt ait Columel. eodem Libro Cap. XXXVI.

Si ergo à Græco, *Crouello* eſt Protropum, *tropulum, trouello, crouello,* & *gropello*, quanquam hoc genus vini ſubdulcis, & exquiſiti, ſignificat. Sed poteſt eſſe à *grapulis*, ideſt racemulis, *grapello, grouello* & *cropello*, quod ex racemulis ante preſſuram fluit.

CROZZOLE. Venetis fulcra lignea, ſiue grallæ, quibus crure debiles, aut pedibus capti greſſum iuvant. Etruſci, *Grucce*, Germ. *Krucken*, Gallis, *Croſſes. Cruccole*, quod inſtar veteris Crucis, cum erecto ligno, breuius tranſuerſim immittitur, vt literam, T, repræſentet. Pap. *Crocia dicta à ſimilitudine Crucis.* Inſubres. *Scanſe*, & *ſcanſcie. Scanſula*, ligna ſcanſilia, inſtar veterum grallarum. Feſtus. *Grallatores appellabantur Pantomimi, qui vt in ſaltatione imitarentur Ægipanas, adiectis perticis furculas habentibus, atque in his ſuperſtantes, ad ſimilitudinem crurum eius generis, gradiebantur.* Quod artificium adhuc in vſu eſt.

CRVSCA. Furfures, craſſius farinæ recrementum. Vel à cernere, quod idem eſt, ac cribrare. Vitru. L. II. 5. *Si quis teſtam tuſam, & ſuccretam:* ideſt cribratam, nam ſuccernere, & incernere, & excernere, Vitruvio pro cribrare: vnde Incerniculum, cribrum. Succretum, excretum, *cretum, gretum, cruſca.* Belgæ *Gruis.* Vel à quiſquiliæ, purgamenta, *Cuſculia, Cruſca.* Feſtus. *Quiſquilia dici putantur quidquid ex arboribus minutis ſurculorum, foliorumque cadit, vel quidquid cadit.* Quod ergo ex grano excernitur, & de polline cadit quiſquilium, *cuſculium, cruſca.*

Nam quod ad Gallicum *Gruau*, & Belgicum *Gruis*, aptius forte erit à Græco Κρίβανα, folliculi, ſiue reiectamenta fabarum. Erotianus Κριβίων apud Hippocratem exponit, ἀχύρων, καὶ πιτύρων, acerum, & furfurum, Atticam eſſe vocem adnotans. *Chorbium, gribium, gruis,* & *gruau, gruſca,* & *cruſca.*

Quia autem purgamenta hæc in excernendo decidunt, *Crodare* pro cadere, de pomis, & fructibus caducis, licet aliam coniecturam ſupra attulerimus in *crollare*, non enim ſemper ab incuſſu, ſed ſponte cadunt, vitio, vel maturitate. Ita apud Normannos, teſte Menagio *le grou* appellantur poma, quæ decidunt: & colligere, *les pommes grouees*, & *le vent ferà bien grouer les pommes.*

A *Cruſca* nobile illud Etruſcum Lexicon, erudito emblemmate nominatum eſt: quo Italicæ linguæ flos à furfure excernitur: & eodem titulo nunquam ſatis laudata Academia.

CVCCA. Fraus, deceptio illuſio. Vide. *Becco.*

CVCIRE, *Cuſetre.* Conſuere, *coſuire, coſire, cucire.* Gloſ. *Cuſo* ῥάπτω, *Cuſit.* ῥάπτει. Περιῥάπτω, *Suo, Coſio.* Glol. Arab Lat. *Coſo, inſuo, ſagitto.* Vbi vel *ſarcio* legendum, ſequitur enim *Sartor*, vel ſagitta translate, pro acu. Nam infra. *Inſuo, ſagitto, vel coſo.*

Cuſcino, puluillus, in quo conſuitur, & qui capiti ſubiicitur, niſi *Coſſino* ſit à coxis, quod mulieres illum cum acu operantur, coxis complectuntur. *Cuciture, Coſture*, Suturæ. Illis qui nouas veſtes induunt, dici ſolet. *Aſſettare, ſpianare, maccare le coſture.* Morg. XIV. *Beltrame adoſſo à Margutte ſi getta, E col baſton le coſture gli aſſetta. Non domandar, ſe le trouaua tutte, E ſe le ſpiana me che i farſettaio?* Infra. *Se vn tratto le coſture ti ragguaglio.* Veneti, *ſgualiuare le cuſidure.*

CVFFIA. *Scuffia.* Capitis tegmen, cum muliebre, tum virile, ſed ferme nocturnum. Salm. ad Hiſtor. Aug. 390. *Cufam enim Latini dixerunt, & tufam. Tufam, thiaram vocat Nicetas. Τύφιον, & κούφιον idem: Cufiam* Euſtathius. Gloſ. *Cufia, Camaſia*, quod genus pallij, vel veſtimenti villoſi. Iſidor. *Camaſus, amphimallus.* Alibi. *Amphimallus, birrus villoſus.* Inde Cufiam etiam nunc appellamus galerum, & pileũ nocturnum. Gufam autem pro cufa ſcribit Iſidor. Gloſſar. *Bigerra veſtis guffa, vel villata.* Inde nos *guffam*, & *goffum appellamus, quicquid ſoloci filo, & pingui Minerua factum eſt.*

Sed cum ferme hoc capitis integumentum, aut ex goſſypio, & reticulatum, licet interdum

etiam villoſum, notatio Voſsij verior videtur, vt ſit à Belgico *huve*, vel Germanico *haube*, niſi hæc omnia à capite, quod tegit, Caput, *Cò*, *Cofia*, & *Cuffia*: Math. Pariſius, *Coifa*. Pro quolibet enim capitis operimento. Papias. *Cidaris, mitra, thiara, pileus ſacerdotalis, cuſia*. Codinus pag. 71. Ex quibus intus in aula quidem in capite ferunt eiuſmodi σκυφίας μετὰ καμασίων: vbi diſtinguit Scufiam, à capaſiis, ſiue cucullis, cum tamen vtrumque capitis tegmen ſit; hoc longum, & in acutum deſinens, illud rotundum, & capiti adpreſſum: vt nunc Monachi ſub cucullis, birreta vel cufias geſtant. Et Sereniſsimus Venetiarum Dux, ſub Mitra, ſiue Ducali Cornu, Cydarim, vel Cufiam geſtat, vt olim Hebræorum Pontifex. Ceterum Codinus, *Capaſion*, cucullionem reddit, Italica voce *Cappa* à capitis tegmine, ſiue adiecto cucullo, cui caput indi poteſt, commode appellatum.

Mirum autem eſt à quibuſdam tradi *Cuffiam* eſſe à *Scaphium*, idque auctoritate Iuuenalis. *Et ride poſitis Scaphium cum ſumitur armis.* Hoc magis nos ridemus. Quid enim ſit ibi ſcaphium, vel mediocriter eruditi non ignorant.

CVFFO. Veneti pro curuo, & cernuo. Gibbus, *ciffo, cuffo*: hoc à Græco κυφός. Gloſ. κυφός. *Cebulus*. Legendum *Cernulus*, vel *cernuus*, vt Vulcanius. Quanquam & *Cebulus* retineri poteſt, quaſi *Ceuulus*, à *ceuere*, corpus inclinare. Nam ſupra in iiſdem Gloſſis Κυπῶ, *Vergo, ceuo, inclino*. Inde *Ceuere* in re turpi. Iuuen. *Imputat, & ceuet*. Et. *Ego te ceuentem Sexte verebor?*

CVGINO. Contractum ex *Conſobrinus*. Hoc autem quaſi *Conſororinus*, quod etiam ad patrueles tranſlatum. Gloſ. Ἐξάδελφος, οἱ δύο ἀδελφῶν ἀρρένων. *Conſobrinus, quaſi Conſororinus*. Quanquam Donatus ita diſtinguat. *Sobrini ex duabus ſororibus: Conſobrini ex fratre, & ſorore: cum ex fratribus, patrueles*. Nicodius. *Cugino, conſanguineus*. Menagius. *Congeneus*, ex eodem genere. Sed quemadmodum à *Conſuere*, *Cuſcire*, ita à Conſobrinus, *Cogino*, & *Cugino*.

CVI. V. *Coſtui*.

CVPO. Profundum. A *Cupa* dolio, vaſe vinario, vt ſupra dictum. Vtrumq; coniunxit Dantes Inf. XVIII. *Lo fondo è cupo, ſi che non ci baſta Loco veder, ſenza montar al doſſo*. Inf. VII. *Non è ſenza cagion l'andar al cupo*. Inferni profundum. Tranſlatè de lupæ inſatiabili auiditate. *Per la ſua fame ſenza fine cupa*. Profunda fames, & gula, ſicut profunda ambitio Salluſtio dicitur. Poteſt etiam eſſe à *Cuba*, crypta, ciſterna. V. *Catacumba*.

Cupo etiam Itali vocant hominem tectum, ſua conſilia, & ſententiam profunde occultantem: quem Latini *obſcurum* dixerunt. Horat. epiſt. *Quia occupat obſcuri ſpeciem*. Græci, Κρυψίνουν. quod mentem, ſiue ſententiam profunde tegat.

CVPOLA. Templi tholus, ſiue fornix. Voſſ. de vit. ſerm. L. 3. *Cymbium, à κύμβη, cymba, tum poculum cymba figuram referens: tum camera, ſiue fornix ob formam concauam cymbæ ſimilem*. Corippus L. III. *Quas ſuper ex liquido præfulgens cymbius auro, Immodico, ſimilans connexi climata Cæli, Immortale caput, ſoliumque ſedentis obumbrat*. Idem Voſſ. Lib. III. *Cuba ex Gloſſario Camberonenſi extrema pars nauis, eo quod incubat aquis, ex quo fieri potuit Cupola*.

Verum apud Corippum non templi fornix, ſed vmbella deſcribitur ſolio impoſita, & *Cupola* potius à *cupa* ideſt dolio, quod teſtudo, & tholus in ſummitate, cupæ inuerſæ formam referat, ſiue paruæ cupæ. Quemadmodum, *magni cortina Theatri* dicitur in Catalectis Virgilii, *Tholus Theatri*. Nam *Cortina* vas inficiendæ lanæ, inſtar aheni, aut lebetis, vt ſit veluti vas inuerſum. Ita *Cupa, cuba*, & *cupola*. Chron. Venet. *Intrò fuogo nella Chua grande della detta gieſia: e ſaltò il fuogo da Chua in l'altra*. Hiſpani. *Cubeta* cupola, & *cubilete* acetabulum, *cupile, cupiletum*. Iidem pro fritillo, quo teſſeræ iaciuntur, à ſimilitudine.

Baldus tamen Lex. Vitru. *Cubam*, & *cupolam*, vocem Arabicam eſſe contendit. *Cubaba* rotundauit, contraxit. Nobis latina videtur. Sicut Hiſpanorum *Alcoua*, cubiculum, vel à cubando, vel quod concameratum: ſicut & *Boueda* à voluendo, vt Coaruvias, *fatta in volta*, alij Arabibus adſcribunt.

CVRATO. Parochus, Curio. Salm. Hiſt. Aug. p. 481. *Dictatus pro dictator, exploratus, pro explorator, ſpeculatus, pro ſpeculator: ſic etiam hodie Curatos vocamus, qui Curatores erant dicendi*. Sed Curato per apocopen factum eſt ex Curator.

CVRARE, pro purgare Veneti dicunt, grana ſecernere, ac mundare. Quæ vox Latina eodem ſenſu. Scribon. *Curatus adeps ſuillus*, vt Rodius in Lexico, Celſus Lib. V. 19. *Seuum curatum*. Alibi. *Curantur dolia*, ideſt purgantur. Veget. L. 5. v. 8. veterin. *Hædinum caput curatum*, ideſt cum cura, ſiue curioſe purgatum. Inde *Cura orecchi*, & *Cura denti*, iidem pro auriſcalpio, & dentiſcalpio. Etiam Etruſcis *Cura*, dicitur locus, vbi lintea purgantur, & dealbantur. Sed *Curata* inteſtina prope Cor, non à curando, verum à corde, *Corata, coradella*. Ruſtici Patauini pro *curare* etiam nobiliori voce dicunt *Studiare*, ideſt fœnum, fruges,

frũges, & alia huiuſmodi cum ſtudio curare, ac purgare.

CVSTONE. *Cuſto*, herbarum, ac fruticum caulis, ſiue thyrſus. Fuſtis. V. *Buſto*.

D.

DA'. *De à, de ab. Da capo.* de à capite. Veneti *da cao*, Inſubres *da cò*. Veneti *da recao.* redeũdo ad caput Galli *de reebef.*

Da ſe. ſponte. *de abſe*. *Dall' hora* de ab illa hora.

DADI. Teſſeræ. Turneb. L. VI. Cap. III *Bolos ſiue iactus in ludo teſſerarum* notat, *dari, vel reuocari ſolitos, vnde eum ludum datorum appellari.* Ex Auſonio.

Narrantem fido per ſingula puncta recurſu
Quæ data per longas, quæ reuocata moras.

Quem reprehendit Salm. H. Aug. p. 465. quod non boli darentur, aut reuocarentur, ſed calculi in Ludo XII, ſcriptorum. Cic. in Hortenſio. *Itaque tibi concedam, quod in xij ſcriptis ſolemus, vt calculum reducas, ſi te alicuius dati pœnitet.* Id tamen Turneb. in Orat. Cicer. III. in Rullum notafat. *Hic ego* inquit *non præteribo, noſtras teſſeras vulgo datos appellari ex eo, quod qui in ſerupis calculum promouerat, dare diccbatur, vt in illo Ciceronis ſi te alicuius dati pœnitet.* Vterque igitur exiſtimat teſſeras *datos* dici contraria ratione, cum potius calculi *dati* dici deberent, quod darentur, & reuocarentur. Mihi ſimplicius videtur, ita appellari quod in ludo etiam ſolitario teſſerarum, ſine calculis, mutuo teſſeræ dentur, ſiue tradantur inuicem, & recipiantur, ijſdem enim teſſeris vterque luſor vtitur. Siue à voce poſcentis *da, dato*, Gal. *Dez*. Ea voce vtitur Papias. *Senio. Datus alearum, dictus ſic; cum dat ſex.* Siue à iactando, nam & hodie *dare* pro iactare dicimus. *Dà* pro, mitte teſſeras. Negat Salmaſius teſſeras dari ſolitas. Reuincit eum Ouidius Triſtium II. I. *Teſſera quot habeat numeros diſtante vocato: Mittere quo deceat, quo dare miſſa modo.* Idem: *Tu male iactato, tu bene iacta dato.* Teſſeræ, non calculi iactantur. Et illud Auſonij. *Narrantem fido per ſingula puncta recurſu, Quæ data per longas, quæ reuocata moras.* Nulla in calculis puncta. Cum præterea in ludo calculorum (ſiue ſcacchorum) nullus teſſerarum vſus.

DAGA. Pugio: ſica latior, gladiolus. Germ. *Taghen*: vel *Dege*.

D'AINO. Dama. Germ. *Deinlin, Danicken*.

DAMA. *Damigella*. V. *Donna*.

DANT de hoc Scal. ex. in Card. 206. 5. *Dant antē quod & lant, & elant inuenio appellatum faciē bubula eſt. Corium adeo firmum, vt euinis telorum ferreo generi ſit impenetrabile. Sclopi tamen globulo peruium.* Ex hoc militum thoraces ſine manicis, ſiue colobia conficiuntur.

DANZA. Saltatio, *danzare*, choreas ducere. Germ. *Dantzen*. Non à denſando, quod fullones veſtimenta cogentes, & denſantes, ſaltarent, vt Salmaſio viſum eſt. Alii ex Arabico *tanza* deducunt. Sed Germani *Dantz*, & *Tantz*, dicunt.

DARDO. Iaculum. Fortaſſe *Verutum, vertum, dardum*: vel à Dardanis populis, quorum inuentum. Monoſinius ab ἄρδις, teli cuſpis.

DATIO. Portorium. Aliqui à *pedaticum, pedatium, datium* contractum putant. Bign. 611. *Pedaggio*. Villan. IV. 35. *Egli non vi ricoglieuano pedaggio.* vnde Galli *Peage*, & *peager*. Cujus tamen vocis origo ipſis incerta. Simplicius, à dando, ſiue ſoluendo, datum & datium factum eſſe, & dationem. Anaſtaſ. Nicol. I. *Sed & nullam dationem, quam Sacri Canones non præcipiunt, ab eis aliquando exigas.* Et *Dacia*, ſiue *Datia*. Pet. de Vincis. L. V. cap. 39. *Quod Dacia, vel collecta non auferantur ab his qui in ſeruitio Curiæ non commorantur.* Ita & *datiuum* & *daina, daja* pro tributo Venetis dicitur, & *Data*. Hiſt. Piſtoia. p. 46. *E poſe una gran data per pagar la gente ſua.* Varia autem tributorum, & vectigalium genera attulit Voſs. L. II. C. XVI. ex Diplomate Dagoberti Regis, vbi de mercatu S. Dionyſij agitur. *Nec de nauigijs, nec de portibus, nec de carris, nec de ſaumis, nullum teloneum, vel foraticum, ſeu rotaticum, vel pontaticum, vel portaticum, vel ſalutaticum, ſeu reſpitaticum, ſiue mutaticum, vel aliquam exactionem, aut conſuetudinem exigere.*

DAVANTI. *De ante*, ſiue rectius *de ab ante*. Dant. Par. XXXI. *Si che nulla le pote eſſer dauante.*

DECANO. Olim qui x. militibus, aut clericis præerat, decanus dicebatur, nunc pro alicuius collegij ſeniore accipitur. Item villarum, & pagorum magiſtri *decani* appellantur. Voſs. L. III. C. VIII.

In militia Decanum vocitarunt poſteriores, qui x militibus ſub vno papilione de gentibus præeſſet. Ipſe undecimus caput contubernij: vt Veget. L. II. Cap. XIV.

Item extra militiam Decani fuerunt Iudices minores, qui Comiti ſuberant. Comes enim pagi erat vniuerſi Iudex. Suberant et centenarij qui per centenas ius dicebant. His centenarijs minores decani, qui tantummodo per decanias

dicebant ius. De quibus Vet. Formulæ C. xi. *Centenarijs, & Decanis, vel omnibus in Chriſto credentibus*. Item Hincmarus ep. iv. Cap. xi. *Comites & Vicarij, vel etiam Decani plurima placita conſtituant*. Ita in Vrbibus Venetæ ditionis. *Centenarij*, ſiue *capo di cento* dicuntur Vicorum magiſtri, in pagis autem *decani*. Demum extenſa ſignificatio, ad eos qui Monaſterio, vel Canonicis, ſiue præbendarijs præeſſent. De quibus Bignon. 599. 601.

DE FORA. *De foris*. vox inferiori ſeculo vſurpata, vt *de intus, de ſubtus*, & ſimilia.

DENTRO. *De intro*. *De intus*. Fulgentius. *Promos, & condos appellari voluerunt cellarios, eo quod de intus promant*. Galli *dans*, & *dedans*.

DEPVTARE. Deſtinare, præficere. Gloſ. v. *Deputat*. ἀναφέρεται. Καταπέτακται. *Deputati*. qui negotio præficiuntur. *Delegati*. Ita Vrbium Duumviri & Quatuorviri, quibus reip. cura demandatur.

DERRATA. pro vili pretio. Quod ſcilicet de rata pretij parte detractum eſt. Inde pro re felici, & *mala derrata* pro infortunio. Vil. L. xi. 130. *Riſerbando la fortuna à Fiorentini la mala derrata di Lucca*. Item pro delicto Morgant. iv. *Prima che ſotto la Luna ſi corche, Io ti meriterà di tal derrate*. Alij, quaſi *denariata*, parum apte.

DESCO. Menſa pauperiorum. Diſcus Germ. *Tiſch*. Olim lanx, ad inferendas epulas, vt Pollux docet, & ideo *miſſorium vaſculum* Papiæ dicitur. Ita caput D. Io: Baptiſtæ in diſco allatum. Gloſ. Δίσκος. *Diſcus*. *Lanx*. Nunc pro agreſti menſa accipitur.

DESCONIRE. Patauini deſtitui, animo linqui. *Deſuenire, diſſinire, ſuenimento*. Iidem *Inchina*. In finem, *infina*.

DESINARE. *Diſnare*. Prandere. Siluius in Iſagoge, à Græco δειπνεῖν, *dipner*, *diſner*, factum putat. Menagius à Latino *deſinare*, pro *deſinere*. Nam teſte Feſto *deſinare eſt deſinere*. Quod tunc matutini laboris finis ſit. Ego ante aliquot annos cum de hora cibi capiendi apud Romanos, publice diſputarē, dixi, videri mihi à *deieiunare* factum. Nam ſicut Galli *dejuner* pro ientari dicunt, quod eſt *deieiunare*, hoc ieiunium frangere, vt viri ſummi pridem docuerunt: ita Italos, quod magna pars mortalium prandio ieiunium ſoluat, & integram famem ad epulum meridianum afferat, ex *deieiunare*, *deſinare* factum eſſe credidi. Quam opinionem nunc libentius amplector, quando doctiſſimum Valeſium eiuſdem ſententiæ eſſe Menagius tradit in Appendice. Gloſ. *Degunere*. ἀπογευσασθαι. Lege. *Deiunare*, ſiue *deieiunare*: guſtare. Eiuſdem etiam ſententiæ fuiſſe Clariſſimum Leonardum Saluiatum idem Menagius teſtatur.

DESIO. *Deſiderium*. *Deſirium*. *Deſire*, *Diſirare*. Dant. Par. iv. *Come diſiri ti farò contento*. *Deſio*. *Diſio*. D. In. 4.

Che ſenza ſpeme viuemo in diſio

Et Par. 33.

Sua diſianza vol volar ſanz'ali.

DESTARE. E ſomno excitare. Gloſ. *Excitat*. ἐξυπνίζει. *De excitare*. *Deſtare*. Inſubres. *Deſedare*. Veneti *Deſdiſiare*, & *deſmiſiare*. Hiſp. *deſpertare*. expergefacere, *deexpergitare*.

DESTRIERO. Equus generoſus. Voſſ. de de vitijs ſerm. Lat. L. ii. C. xix. à *dexteritate* dictum putat. Quod equus ſit ſtrenuus, belloque idoneus. Turneb. in Cic. de Fato. *Cum olim in quadrigis duo equi iugales eſſent, qui ad iugum currus iuncti, duo funales, extra iugum ſunt religati, quorum alter ſiniſterior, alter dexterior diceretur*. Vt Suet. Tib. *Dehinc pubeſcens Actiaco triumpho, currum Auguſti comitatus eſt, ſiniſteriori funali equo, cum Marcellus Octauia filius dexteriore veheretur*. Subiicit à Circi more equos bellatores *dextrarios* appellari: cum præſertim *dextrationem pro aurigatione vſurparit Solinus, quia dextrouerſum flexus meta luſtrabatur*. In confeſſo tamē apud omnes eſt, non dextrorſum ſed ſiniſtrorſum metæ flexum fuiſſe. Quare *dextrarius* non ab flexu metæ, ſed quod *dexterior* funalis equus loco maxime conſpicuo ponebatur is, qui ſpecie, & decore ceteros anteiret. Vnde *dextrarius*, pro generoſo, & eximio. Eodem loco Turnebus parum recte ab eodem Circi more *Roſſinum*, & *Palafrenum* deducit, vt ſuo loco oſtendemus. Loca Scriptorum quibus dextrarij vox vſitata ſuppeditat Voſſius loco laudato.

DESTRO. pro ſeceſſu ad leuandam alvum. Quod *dextrum* pro apto, & commodo accipiatur. Vnde res eadem *agiamento*, & *commodità* honeſte Italis dicitur.

DEVINARE. Veneti dicunt ex metaxa filum agglomerare. Hiſpani propius originem accedentes, dicunt, *devanar*. quod eſt depanare. panum ſcilicet, ſiue licium glomerare. Nam *panus* licium, ſiue filum ſignificat, vt ex Varrone notum. *Panuclium à pano & voluendo filo*. *Panela*, vox texentibus familiaris. Galli *deuider*, non à diuidere, vt Scaliger in eum Varronis locum exiſtimat, à filo diuidendo hoc eſt: luendo: ſed vt rectius Siluius in Iſagoge. p. 12. quaſi deuacuare, *deuodar quo ſignificamus*, in qui: *filum ex girgillo*, (quem ob id *deui-doir*, vocamus) *glomerare*. Hoc ipſum inſtrumentum Veneti *deuanadora* appellant, Etruſci *Douanadoro*, à *depanando*, non à diuidendo & *Areolaio*, vt ſupra oſtendimus. Vulgus etiam *indeuinare*, Etruſci *Depanare*, & à glomis, *agomitolare*,

&

& gemare, & à villis *auiluppare*. Glomum Veneti *Gemo* appellant: Inſubres, *Nemiſello*, quaſi *Glomiſcello*.

DESLABRARE. Inſubres pro dilacerare, & *deslabrado*. Feſtus. *Lamberat, ſcindit, ac laniat*. Galli *deslabrer*, quod Bouillus à *deglabrare* deducit. An à *delibrare*, quod eſt librũ, ſiue corticem arbori detrahere?

DI. Articulus patrij caſus, qui Italis pro ſexto ferme ſumitur. *De, De illo, del, dil, di.* in pluratiuo *delli*, de illis. Sicuti accuſatiuum pro datiuo ſumunt, vt *al* ad illum, *alli* ad illos. *dalli* de ab illis.

DIASPRO. Iaſpis.

DI BOTTO. *Debotto*. Statim. ſubito. *de ſubito, di butto, di botto*. Dant. Inf. XXII.

Non altrimenti l'anitra di botto
Quando 'l Falcon s'appreſſa, giù s'attuſſa.

Et Cant. XXIV.

In quel medeſmo ritornò di butto

Quod Landinus *di ſubito* explicat, vt & Purg. XVII.

Come ſi frange il ſonno, oue di butto
Nuoua luce percote 'l viſo chiuſo

Di butto, ideſt *di ſubito*. *De ſubito* autem Latinis vſitatum. Lucretio, Plauto, Ciceroni vt doctiſſimus Giſanius in Indice Lucretiano docuit.

DINANZI, *dianzi. deantea, deinantea*. Dant. Inf. I. *E non mi ſi partia dinanz' al volto.*

DIETA. Præter vulgatam Græcę vocis ſignificationem, qua victus ratio venit, etiam domus partem, quæ cubiculum, & cœnationem contineret Diętam, & Zetam appellatam fuiſſe viris doctis pridem obſeruatum eſt, præcipuè Marcello Donato ad Lampridium. Et quanquam hæc cubicula exigua admodum eſſent, vt ex Plinij epiſtolis apparet, ampla poſtea conclauia, & laxa cœnacula eandem appellationem ſortita conſtat. Ex quo factum vt loca in quæ proceres regni ad conſultandum conuenirent, & ad ferenda ſuffragia *Diete* dicerentur, poſt ipſe Conuentus, ac Comitia eodem nomine notarentur. *Dieta di Ratiſbona* pro Imperij Comitijs. Addit Menagius, ex Tacito cum apud Germanos mos eſſet de Rep. in conuiuijs conſultare, quod in Diętis & conuiuia celebrarentur, & concilium de ſummare haberetur, factum inde vt Comitia ipſa *Dięta* appellarentur. Atque ita contrario nomine *Dieta* vox, quæ medicis victus ſobrietatem notat, impoſita loco in quo genio indulgetur. Nec illepide ab Alexandro VII. Pontif. dictum eſt, cum in Comitijs Germanicis immenſo luxu, ac nepotatu inter Imperij proceres certatum eſſet, eam non Diœtam videri ſibi, ſed crapulam.

DIETRO. *Deretro. Diretro, dietro*. Dãt. Purg. X.

Che diretro à Michol mi biancheggiaua.

Et *diretro* pro dorſo. Idem. Purg. XIX.

Et egli à me, perche i noſtri diretri
Riuolga il Cielo à ſe.

Land. *dorſum, & renes* interpretatur.

A *diretro deretano*, pro poſtremo, & *dreano*, qui retromanet, item *drio*, & *de drio*. Hiſp. *de tras*, quod eſt trans. ideſt trans humeros, ac dorſum non à *retras*, ſed *de trans*. Galli. *Arriere, retro, à retro*. Vnde *arrerager*, quod veteres Latini *reliquare*, reſiduum perſoluere. Quod reſtat, ſiue quod retro manſit.

DIFFALCARE. Detrahere, & imminuere. Voſs. L. I. de vit. ſerm. C. XXIII. *Defalcare lucro, pro aliquid de eo quaſi falce decidere, ac deducere*. Sed eſt à *fallo, fallitare, defallitare* (dicitur enim & *diffaltare*) fallitur enim cui aliquid de lucello imminuitur.

Inde diffalta pro defectu. Vil. L. VI. 22. *Nel detto aſſedio hebbe gran diffalta, di vittuuaglia, e di moneta*. Dant. Purg. XXVIII.

Per ſua diffalta qui dimorò poco,

loquitur de primo parente, vbi Land. *diffalta* defectum eſſe ait, ſed non recte eam vocem à *disfare* deducit. Eſt enim à fallendo, nam lapſus, ſpem Dei ſefellit. Item pro ſcelere. Idem. Par. IX.

Piangerà Feltro ancora la diffalta
Dell'empio ſuo paſtor.

Hic fidem fefellerat, prodendo eos qui ſeſe illi commiſerant.

DIGERIRE pro cibum concoquere. Gloſ. ἀπεπτῶ. *Crudito, non digero*. ἄπεπτος, *Crudus, indigeſtus*.

DISGRIGNARE. De canibus, qui hirriunt, hoc eſt diducto rictu dentes oſtentant, à *ringi*, quod idem ſignificat, vt etiam Menagius obſeruat. Lucretius Diſtringere ricta Lib. V. *Irritata canum cum primum magna moloſſum Mollia ricta premunt duros nudantia dentes Longe alio ſonitu, rabie diſtricta minantur*. Plaut. *reſtringere dentes*. Hiſpan. *Regaguar* ab eodem. *Sgrignare* vero eſt cachinnari: effuſe ridendo rictum diducere.

DILEGGIARE. Irridere. deludere, *dilediare*: non à deliciis, aut à riſu. Deluſione: *diligione*. Vil. L. IV. 26. *E menato à Roma à diligione, in ſu vn Camelo col viſo volto alla groppa, e la coda del Camelo in mano*. L. VII. 84. *Commandò che ſempre andaſſono veſtiti come femine per loro diligione*. Vel *deriſione*.

DILEGVARE. *Deliquari*. Gloſ. *deliquat*. Διυλίζει, διηθεῖ. Translate Dant. Inf. IX.

Come le rane innanzi alla nimica
Biſcia per l'acqua ſi dileguan tutte.

Quod Landin. euaneſcere, & repente oculis ſub-

ſubduci explicat, à *liqueſco*, quod diſſolui ſignificat.

DILITICARE. *Titillare*. *Titillicare*, per tranſpoſitionem, *dilitieare*. V. *Gatizzole*.

DIMANDARE & *domandare*, pro vocare, item appellare. *Mandare, demandare*. Nam antequam aliquid mandetur, vocatur is, cui negotium committitur. Inde *dimandare*, pro appellare, vocare, item petere, rogare, quærere. Dant. Inf. v.

Volſi così colà doue ſi puote
Ciò che ſi vole, e più non dimandare.

Et xxix.

Mà tù chi ſei, che di noi dimandaſti?

DIMANI. pro Cras. *Die mane. Dimane, dimani*. Dant. Inf. xxxiii.

Quando fui deſto innanzi la dimane.

Vbi pro diluculo ſumitur. Puto ex poſtridie mane contractum eſſe, ſiue quod ferme mane ad meridiem res agerentur *mane* pro die acceptum eſt.

DIPANARE. V. *Deninare*.

DIPORTO. *Andare à diporto*. Animi cauſa diuagari, ſpatiari. De loco ad locum portare ſe: *deportare*. Pap. *Deportare de loco ad locum portare, ſpatiari*. Et. *Spatiatur, deambulat, huc, illucque ſe deportat*. Sed *portarſi bene*, pro bene ſe gerere, vtrumque enim idem ſignificat. *Boni portamenti*, pro moribus honeſtis.

DIRIMPETTO. Contra, ex aduerſo pectoris, pectori oppoſitũ, pectus reſpiciens. Chron. Venet. *A ripetto della detta baſtia. Rimpetto, dirimpetto*. Qui enim ex aduerſo eſt, oppoſitum reſpicit.

DIRANCARE. Diſtorquere. Vox antiqua, tranſlata à greſſu claudicantium, quod *rancare* dicitur, vt Lexicon Etruſcum. Sed vndenã? Nempe *rancato*, qui læſis renibus claudicat, *derenicato, rancato, deſrenato*.

DIRITTO. *Dritto*. directum. Dant. Par. xv.

Così ſi veggion quì diritte, e torte

Pro iuſto, & æquo: ſicut *torto* pro iniquo. Galli *tort*, & *droict*, vt *curuo dignoſcere rectum* apud Horat. De quo Bud. in Pandectas, & Bignon. ad Marculph. p. 498. Dant. Inf. xxvii.

Com el bue Cicilian che mugghiò prima
Col pianto di colui (& ciò fu dritto)
Che l'hauea temperato con ſua lima.

Et Purg. v.

Aſſai più là che'l dritto non volea.

Et *Torto* pro delicto. Inf. xix.

Da lui ſaprai di ſe, e de ſuoi torti.

Far torto inique agere.

DIROCCARE. *Derupicare*. V. *Rocca*.

DIRVPARE. *Diruere, à rupe decidere. Diruppo. Deruptum*. Lucret. L. vi. *Et rupes, deruptaque ſaxa*.

DIROZZARE. *Polire: dolare* ruditatem depellere. Latini *Erudiare*. Inſubres. *Diſgrezzare: Grezo* enim eſt rude opus. *Ruditum, Grezo*.

DISAGGIO. V. *Aggio*.

DISASTRO. Infortunium, quaſi ex malo aſtro, & infelici ſidere proueniat. Hiſp. *deſaſtrado*, infelix. Sicut *dedita, deſdita*. Infortunium. *Factum, dictum*. Fatum infelix. Hiſp. *Deſdicha, Deſdichado*.

DISCAPITARE. Diſpendium facere. De capite, ſiue ſorte aliquid amittere. Caput enim ſiue ſors de nummis fœnori collocatis. Veneti *Deſcauedare*.

DISCERNERE. Perſpicere, & ſeligere, prout, *cernere*, vtrumque ſignificat.

DISCETTI. Dant. pro *diſſipi*. Par. xxx.

Come ſubito lampo che diſcetti
Li ſpiriti viſiui.

Land. *diſcepti, diſcetti. Diſſipitare, diſſeptare, diſcettare*.

DISCIPLINA pro pœna, & coercitione: quod qui in diſciplinam traduntur, verberibus obnoxij ſint. Marculf. Form. 27. Lib. ii. *Quod ſi exinde negligens, aut tardus apparuerit, licentiam habeatis, ſicut & cęteris ſeruientibus veſtris diſciplinam corporalem imponere*, & ſequenti Formula. *Quod ſi non fecero, licentiam habeatis mihi qualemcumque volueritis diſciplinam ponere*. Et formularum veterum poſtrema. *Vt talem diſciplinam ſuprà dorſum meum facere iubeatis, quam ſuper reliquos ſeruos veſtros*. Ita flagellum ex funiculis compactum *diſciplina* vulgo appellatur, & *diſciplinarſi* flagris in tergum ſuum ſæuire, & *diſciplinanti*, plagipatidæ qui delictis de corio ſuo ſatisfaciunt. Simpliciter pro pœna. Vil. L. vi. 7. *Si moſtrò per diuino giudicio, che Piſani haueſſono quella diſciplina per la loro arroganza.*

DISCOLO. Moroſus. Proprie moroſus circa cibum, vt Caſaub. ad Suet. Cæſarem notauit. Sicut ἴυκολος, indifferens circa victum, nam κόλον cibus. Generaliter deinde accipitur pro δύστροπος; moroſus, ſiue multorũ & diuerſorum morum, homo, etiam *Phantaſtico*, vt Græci φανταστικόστοος. Gloſ. Δύσκολος. *Moroſus, difficilis, Truculentus*.

DISEGNARE. Delineare, deformare Deſignare, quæ vox Vitruuio frequens, de ea Philander initio. Et Diagramma, & Graphis, *L'arte del diſegnare*. Graphidis peritia.

DISFIDARE. Prouocare bellum indicere. Quia ex eo fides, quæ ante fuerat, non durat, vt ait Voſſius de vit. ſerm. L. iv. C. vi. Siue, vt idem, à barbara voce *Feida* pro inimicitia. Ita apud Frederic. L. ii. feudal. tit. 59. *Perpetua damnamus infamia, diffidamus, atque bannimus*. Pet. de Vincis. Epiſt. L. iii. Cap. 85.

Diffi-

Diffides eos tanquam inimicos noſtros. Et in Legg. Longob. tit. *de diffidationibus*, ideſt de ratione bellum denunciandi hoſtibus. Idem L. 2. C 6. *Faida, & feida inimicitia, à Germ. quibus inimicus feind, vel fiant.* Nec tamen quaſuis ſignat inimicitias, ſed capitales, vnde *Faida* in gloſsis vindicta mortis exponitur. Exempla apud eum vide. Prior tamen opinio magis placet, ſcilicet fidem liberare, remittere amicitiā, vt prouocatus ſibi deinceps caueat. Hiſpani *Deſafiar*. Vel de læſa fide aliquem appellare, ſiue de infidelitate ad certamen prouocare. Vita Ludouici Pij. pag. 212. *Bera Comes, cum impeteretur à quodam vocato Sanila & infidelitatis argueretur, cum eo ſecundum legem, equeſtri prælio congreſſus eſt, & victus.*

DISGRATIATO. Infelix. Quod in ſortiendo, cum ſors exit, *gratia*, appellatur. Item pro improbo accipitur, quique infortunio dignus ſit.

DISLAGARE. Dilatari. Dant. Purg. III.

Che 'n verſo el Ciel più alto ſi dislaga.

Nempe à lacu, cum aqua exundans diffluit, & cuncta occupat. Quod *allagare* dicitur.

DISOTTO. Deſubtus. Deſubter. Pap. *Deorſum, deſurſum*, ideſt *deſubter*. Lege *deinſum*. V. *Giuſo*.

DISPICCARE. Disfigere. Nam *appiccare* eſt affigere, vt ſupra oſtendimus. *Diſpicolare* etiam dicitur, quod à pediculo deduci poteſt, *diſpediculare*, præcipuè de fructibus cum ab arbore euelluntur. *Piccollo.* pediculum. Pap. *diſpicatus, decorsatus, ruptus.*

DISPREGGIARE. *Depretiari*. Pap. *Depretiatus dictus, quod non ſit aliquo pretio dignus.*

DISVENIRE. Linqui animo. *Disfinire*. Veneti *deſconsre*. *Fine* enim *chino* dicunt. *Inchino*, pro, in finem, vſque.

DITALE. *Digitabulum, digitale*. Vet. Gloſ. *Digitabulum*. δακτυλήθρα.

DITTA pro fortuna, præcipue in ludo *hauer ditta*. Fortunatum eſſe. *Dictum* eſt *fatum*. quod fando Deus ſtatuit. *Dicta, fata*. *Deſditta*. infortunium. Hiſp. *Dicha*. & *deſdichado*, pro infelici, vt paulo ante diximus.

DIVENTARE. Euadere. *Euenire, euentum, deuentare, diuentare*.

DIVISA. pro varietate colorum in veſtitu. Olim enim diuerſis coloribus veſtis variabatur, vt thoracis pars alba eſſet, altera rubra, ex cibi alibus alterum viride, alterum flauum. Vnde diuiſa, quod veſtis in varios colores diuideretur. Vil. L. XII. 107. *Veſtiti tutti inſieme d'vn panno diuiſato. Et oltre à ciò ciaſcuno almeno due donzelli, e chi tre veſtiti d'vna aſſiſa, & vna partita.*

Corius Hiſt. Mediol. parte 3. pag. 511. edit. Patau. *Sforza alloggiando con Brazzo fece la diuiſa ſua che era la calza ſtanca bianca, & azzuro dentro in longo, e la manica roſſa, le giornee a quartieri ſeguitando la calza; mà la diuiſa era ad onde ſtrette, e Brazzo la mutò al contrario con le onde larghe.* Quod elegantiſſimus Iouius in vita Sfortiæ Cap. XIV. ita expreſſit.

Cum vno autem Braccio, ætate, fortuna, virtuteque ferme æquali, arctiſſima familiaritate coniunctus, adeo fraterne, & liberaliter amicitiam excoluit, vt aliquot annis inter ſe duo longe omnium in Italia maximi futuri Duces conſilia, arma, equos, pecuniam, & tabernacula in communem vſum conferrent, iiſdemque vexillis, & laciniarum coloribus vterentur. Militaria enim ſagula ſingulis equitibus ab humero dextro in obliquum femur, coccineo colore: e contraria vero parte per tranſuerſum, albo, & cæleſti, alternatim vndulato diſtinguebantur. Verum vt aliquod ex propinquo diſcrimen foret, peracutos Sfortia fluctus, obtuſiores vero Braccius eleganter expreſſerant. Quorum inſignium argumentis, atque coloribus, hodie quoque vtriuſque factionis ſtudioſos uti videmus: cum CLIV anni numerentur, ex quo ea ipſi authores & Principes geſtare cœperint.

DOCCIA. *Doccione*. Tubus aquæ deriuandæ. Cic. de Leg. *Ductus aquarum, quos iſti tubos, & Euripos vocant.* Gloſ. Ὑδραγωγεῖον. *Aquiductium, Aquarium, Aquagium*. Aquæductus, aquæductio, *doccio*, & *doccia*. Hiſp. *Aqueducho*. Dant. Inf. XXIII.

Non corſe mai ſi toſto aqua per doccia
A volger ruota di molin terragno.

Et XIV.

Poi ſen'và giù per queſta ſtretta doccia.

Vil. L. I. 28. *Fece fare il condotto dell'acque in docce in arcora.* Et L. II. I. *Poi li facea gittare nell' acquidocci del Campidoglio*. Etiam ſimpliciter *ductus* dicebatur. Gloſ. *Ductus*. Ἀγωγὸς ὕδατος. Ὑδραγώγιον. Et *Dogus* pro canali. Greg. Turon. de mirac. Lib. I. 25. *Foſſas in circuitu baſilica fieri iuſſit, ne forte dogis occultis lympha deduceretur in fontem.* Quare poteſt etiam *doccia* à doga eſſe, vt Salmaſ. Hiſt. Aug. 408. exiſtimat de qua mox.

DOGA. Olim pro dolio, nunc pro aſſeribus quibus dolia compinguntur. Vopiſc. Aureliano. *Facta erat ratio Doga cuparum, nauium, & operum.* Turn. L. XVIII. C. XIX. ex vet. Gloſ. *Doga* Βῦτις. *Dogarius* Βυττοποιός. De *butta* ſupra diximus. Vt doga dolium ſit à δοχή. Eædem gloſſæ. δοχή *Exceptio*. à vino capiendo. Turnebum ſequitur Caſaubonus quanquam dubitet vtrum à Græco δοχή dicta ſit, vt placet Cuiacio, an ab Hebræo. Hunc Voſſius de vit. ſerm.

L. III,

L. III. 10. Vt δοχὴ ſit receptaculum. Ita tamen vt dogus *aliud* ſit à doga. Hæc vas ipſum: *dogus* vero aſſer vaſis. Quod nos *la doa*. Affert Acta de mirac. S. Mariæ de Ripuario. c. 5. *Poſuerunt caput eius in tinam: cum vellent aquam immittere, diſſoluta eſt à circulis, & dogis, quaſi conciſa eſſet ſecuribus: ita ſingillatim diminuta eſt, vt nec eſſet quod foco poßet aptari*. Putat dogum dictum quia vaſorum aſſeres liquorem recipiant ac contineant: vel à Germ. *daughen*. Fortaſſe *dogus*, q. aſſer dogalis. Ad cuius ſimilitudinem veſtium ſegmenta, & faſcias Etruſci *dogas* appellant. Vil. L. III. 2. *E portar la ſua arme addogata roſſa, e bianca*. L. VII. 108. *La cappa di ſopra accerchiata à trauerſo, con larghe doghe bianche, e bige*. Vnde *addobbare* dictum credimus.

DOGANA, & *doana*. Locus in quo merces deponuntur, donec portorium ſoluatur. Aliqui à Gallico *doanne*, & *douane*. Hoc autem, ſicut & Hiſp. *duana* ab Arabico *divvan*, quod Prætorium ſignificat, trahunt. Sed quid telonio cum prætorio? Dogas dolia ſignificare diximus: hinc quod merces pars magna dolijs, & doliolis, vt nunc fit concluſæ illic deponerentur, *Doganam* à dogis mercium receptaculis dictam putamus, quæ ibi reponebantur. Et duana. Falcand. Hiſt. Sicil. *Gaytus Martinus, qui Duana præerat*. Protoſpata in Chronico. An. 1459. *Armata Ducis Ioannis cum XIX triremibus apparuit in maritima Neapolis, in Dohana ſalis*.

DOMO. Templum maximum. Scilicet quia domus Dei. Sed & aliæ ædes ſacræ idem ſunt. Ergo à *Doma*, quod Græcis tectum. Quia olim mos Hebræis, vt in locis excelſis preces funderent, & in ſuperiora oraturi aſcenderent, vt Baronius, & alij docuerunt. Ergo in *domatibus* ſiue tectis, quæ quidem non faſtigiata, & in decliue pendentia, vt noſtra ſunt, ſed æquata & complanata erant apud orientales. Hier. ep. 135. *Doma in Orientalibus prouincijs dicitur ipſum, quod apud nos tectum. In Ægypto & in Palæſtina, vbi ſcripti ſunt diuini libri non habent in tectis culmina, ſed domata, quæ Romæ ſolaria, & mæniana appellantur*. (*Terrazze* nobis dicuntur) Euſtath. ad Lib. X. Odiſs. *Elpenor cadit è tecto cum ſub dio iaceret in ſumma domo, quia tecta non fiebant è tegulis, ſed vti videtur, erant qualia nunc quoque locis infinitis videntur, aggeſtam ſuper trabes terram habentia, vt in huiuſmodi tectis cubare etiam aliquis poſſit*. De quo multa præclare diſputat Ramireſius in Pentacont. C. 27, ſiue eius præceptor Sanctius. Ergo in domatibus orabant, & ſacrificabant. Act. X. *Aſcendit Petrus in ſuperiora vt oraret*. ἐπὶ τὸ δῶμα. Hieremia C. XII. *In quarum domatibus ſacrificabant Baal*. Lucian. etiam in Philopſeude adoleſcentem per altas ſcalas ducit ad conuentum Chriſtianorū. Ex quo factum vt ædes ſacræ *domata*, & *domo* dicerentur, & per excellentiam il *domo* pro templo maximo. Nam articulus *Il* domui aptari non poteſt.

DON. Titulus, quem Hiſpanica grauitas inuexit, & aliqui etiam rerum humanarū contemptum profeſſi, adſciuere, quaſi ſimplex domini appellatio ſatis non eſſet. Nam à Dominus, Domnus. Frodoardi Chron. p. 189. *Cui præſederunt Domnus Artaldus Antiſtes Remorum, & domnus Theudolus Turonenſis Epiſcopus. Iube domne benedicere*. Ex domno *donno*, hoc decurtato *Don*.

DONNO. Dant. Inf. XXII.

Ch' hebbe inimici di ſuo donno in mano.

Et XXXIII.

Queſti pareuame maeſtro, & donno.

Inde in *donnarſi* pro dominum fieri. Idem Parad. VII.

Mà quella reuerentia che s'indonna
Di tutto me.

Et *Donneare* pro dominari. Idem Par. XXIV.

La gratia, che donnea
Con la tua donna.

Dominatur vt Landin. Item Cant. XXVII.

La mente innamorata, che donnea
Con la mia donna ſempre.

Alij *amare*, & cum dominis, ſiue mulieribus verſari interpretantur, quod veriſimilius videtur.

A domino, dominicus, dominiculus, dominicellus, domicellus, *donzello*, & dominicula domicella, *donzella*, pro pueris & puellis in miniſterio familiæ. Exempla vide apud Voſs. de vit. L. III. C. X. Quibus adde. Marculfi L. II. Form. 52. *Dum generaliter ad omnes domeſticos Regis ordinatio proceſſit, pro natiuitate domnicelli noſtri illius*. Vbi Regius infans *domnicellus*, ſiue parvus dominus nominatur. Quo ſpectat Papias. *Heri, domini: inde herilis, vel heri filius, vel vt quidam dicunt minor dominus, ideſt domicellus*. Sed ferme prò ſeruis, aut miniſtris honorariis. Hiſt. Piſtorij. pag. 8. *All' hora uno de donzelli del Podeſtà*. Chron. Venet. *I quali mena con loro trenta gioueni Zentilbuomini nobilmente veſtiti, & haue cinque donzelli, & ſette ragazzi da ſtalla per cadauno*,

Sicut à dominus domnus, & donnus, ita à domina *domna, dama*, & *donna*: vt iam omnes mulieres *donne* appellentur, & ſint, cum ferme imperent viris. Sed *dame* nobiliorum titulus eſt, ſicut *damigelle*, tum puellæ ſummates, tum honeſtiores ex gynecæo. Ludus *damarum* in auerſa alueoli parte, ideſt *dominarum*, & ipſi

cal-

calculi, ſiue lignei orbiculi *dame* appellantur.

DONNA igitur pro domina. Dant. Purg. VI.

Ahi ſerua Italia di dolor hoſtello,
Naue ſanza nocchier in gran tempeſta,
Non donna di prouincie, mà bordello.

Vil. L. IV. 17. *La quale regnaua in Toſcana, & in Lombardia, e quaſi di tutto fù donna.*

Madonna, mea domina. Venetis pro matre familias, ſicut *miſſier* pro hero. Inſubribus *madonna* pro auia. Gloſ. barbarę. *Abauia*. ὑπομαί-δουσ.

Quemadmodum à dominico, dominicellus, ita à dominica dominicella *donzella*. Quæ vox Venetis ſignificat eum, eamque, cui virginitas illibata ſit, ſiue pro virgine habeatur: quod ferme tales in nobilium famularum adſciſcantur. Quanquam virgo de viro inferioris tantum æui vox ſit, cum veteres Latini, eum inueſtem appellauerint, vt monuit Voſſius Rhet. L. IV. C. IV.

DONDARE. Nutare, titubare. à pendendo, ſiue pendundo, *dondare, dondolare, ciondolare*, nam qui pendet hac illac impellitur. Menagius ab *Vndulare*. Vel à *rotundare*, nam quæ rotunda, nutant, & crebro mouentur.

DONDE. Deunde.

DONNOLA. Muſtela. Vox ὑποκοριστικὴ matronarum beſtiolæ blandientium, quaſi dominula, *domnula, donnola*. Domnulus apud Sidonium ep. XXV. Sicut etiam *Bellora* dicitur, bellula. Hiſpani. *Comadreja, Comaretta*.

DOPPIERE. Fax. *Duplarium*, à duplici funali, ſiue candela. *Torchio* ab intortis, & implexis faculis. Statut. Patau. 63. 118. *Dummodo habeat duplarium accenſum, vel ad minus quatuor candelas accenſas.*

DOSSO. Dorſum. *Indoſſo*, in dorſo: pro ueſtitu. Marculf. Lib. II. Form. 13. *Ita vt dum aduixero, victum, & veſtitum, tam in dorſo quam lecto, ſeu calciamento mihi in omnibus impertias.* In dorſo, *indoſſo*.

DOSSI etiam pro pellibus, hoc eſt pelles dorſi. Scalig. exercit. in Card. CCX. 4. De Vario. *Sciurum, & Varium ſub ijs nominibus latere ſuſpicabar. Varijs albicat venter: dorſum cinereum eſt. Itaque Varam ventris pellem vocat Venetus: dorſum, doſſum. Mus eſt Ponticus, & Sarmaticus.*

DOTTANZA, pro metu. dubitatio, dubitantia, *dottanza*. Villan. L. I. C. 24. *Mandò per lei, e per le figliole, che veniſſero ſenza alcuna dottanza.* *Dottare*, timere. Vil. L. VI. 91. *E poco dottaña la venuta del detto Carlo.* L. VIII. I. *Prode in arme, & aſpro, e molto temuto, e ridottato da tutti li Rè del Mondo.*

DOVE. Deubi. *douunque*, deubicunque. Non igitur probari poteſt, quod Celſus Cittadinus ſcribit, literam D. ab Etruſcis euphoniæ cauſa multis vocibus adiectam, vt in *oue*, in *onde*, in *ouunque*, nam eſt præpoſitio De, *doue* deubi, *donde*, deunde, dovunque, *deubicumque*. Vt in *dentro, dietro*, & ſimilibus.

DOZZINA. Numerus duodenarius. *Stare à dozzina* eſt in conuictu ſumptum pro alimentis erogare, præceptori, obſonatori, aut cœnaculariam facienti. Fortaſſe quia duodecim conuictores iuſtum numerum explere credantur. Item *ſtare à ſpeſe*, quod ab impenſis ductum eſt.

DRAGOMANO. Interpres apud Turcas. Curopalata. p. 72. *Magnus interpres primus eſt interpretum, quos vulgo nominat* δραγομάνες. *Dragomenos.* Doctiſſimus Iunius docet corruptum nomen eſſe ex ταργουμάνος. Nam *Thargum* populis orientalibus, eſt interpretamentum & *Metargem*, ſiue *Turgeman* interpres, (nos etiã *Turcimano*, pro medio, & proxeneta). Hinc *Targumenos*, vel corrupte *dragomenos* apud Codinum, itemque δραγομανίζων apud Nicetam, agens interpretem. Gloſ. Iſid. *Particus, negotiator, qui partes vendit, qui inſtitor, & agomanus dicitur, eo quod in diuerſa manus agat.* Forte *dragomanus*, quanquam inepta notatio.

DRAPPELLO. Turma. *Truppa, Troppa, trappello, drappello*. Significat etiam genus telæ leuidenſe, & raro textu, id vero à drappo.

DRAPPI veſtimenta. Vox ſcriptoribus ſequioris æui familiaris. Marculf. L. I. 12. *Argento & auro, fabricaturis, drappis, veſtimentis.* Vet. Formulæ 39. *Aurum, argentum, drapalia, eramen.* Varia ſcriptorum teſtimonia inculcarunt Bignonus, Voſſius, vt nuperos omittam, nullus tamen vocis originem tetigit. Voſ. Gallicam vocem eſſe ait, ſed vnde illa? Mihi ex *raupa* facta eſſe videtur. Quæ vox veſtem ſignificat. Marculf. L. I. 29. *In via adſaliſſetis, & raupa ſua in ſolidos tantos eidem tuliſſetis.* Bignon, pro *rauba*, ideſt veſte. Leg. Alaman. *Quicquid ſuper eum rauba, vel arma tulit, omnia ſicut furtiua componat.* Quod poſtea per veſtimenta explicatur. *De fœmina ſi ita contigerit, dupliciter componat, veſtimenta autem quæ ſuper eam tulit velut furtiua componat.* Adiicit Bignonus. *Raubæ, vt & veſtes appellationem pro omni ſuppellectile, & veſtimentis accipi conſueuiſſe*, inde *desrober, robare*. Item formula vltima. *Et exinde annonam, vel aliam raupam in ſolidos tantos furaui.* Cum ergo *rauba*, & *raupa* veſtem ſignificet inde *draupa*, & *drappa*, nam ea quoque vox teſte Voſſio vſitata, & *drappi* & *drappalia* pro veſtimentis. Quæ vox Europæis fere omnibus familiaris. Sed rurſus vnde *rauba* ducta ſit in quæſtione erit.

Si diuinationi locus eſt, quod ferme veſtes rubræ, ſiue rubentes in vſu eſſent, a colore raubam Italice *robba*, & *robone* factum mihi perſuadeo. Vt *birrus*, pro veſte coloris ruſſi. Et quælibet lacerna etiam alterius coloris. Si Græcos ſequamur planius erit à ῥάπτειν conſuere: nam Veneti omne genus veſtimentorum appellant *Drappi*. V. *Robba*.

DROGA. pro aromate. Menagius ex Salmaſio Ep. 1. de Cruce ait eſſe vocem Perſicam, *drona*, & *drogua*. *Droghiere*, aromatarius, & exoticarum ſpecierum venditor.

DRITTO. V. *Diritto*.

DRVDO. Fidelis. Idem ac *Vaſſallus* de quo alibi. Bignon. ad Marc. p. 567. *Drudi pro fidelibus à Germ. vocabulo Drown, fides*. Capitula Epiſcop. Rhemenſis, & Rhotomag. anno 818. *In comitatu drudorum, & vaſſorum*. Grot. in Lex. Gothico. *Druch. & Trud, Trowe. Fidee. Drudos, Drudi, Drudes*. Itali pro amatore. Dant. Parad. XII. de Sancto Dominico.

Dentro vi nacque l'amoroſo drudo
Della fede Chriſtiana, il Santo athleta.

Ideſt ſummus amator Chriſtianæ religionis. Ferme tamen in malam partem accipitur, & pro immodeſto, ac laſciuo amatore. Idem Inf. XVIII.

Thaida è la putana, che riſpoſe
Al Drudo ſuo: quando diſſe, ho io gratie
Grandi apo te.

DVGO. Auis, ſpecie bubonis. *Tucus*. Gloſ. Arabico Lat. *Tucus, quem Spani Cuculum vocant à voce propria nominatus*. Eadem habet Iſidor. ſed diuerſa auis à cuculo eſt.

DVNQVE. Vide *Adunque. Tunc, Tunche, Attunc*, adunq. Non à *denique*.

DVRASI. De malis Perſicis. *Duracina*. Gloſ. Δωράκινον. *Duracinum*. Item uva duracina apud Sueton. Auguſto.

E.

ELCE. arbor. Ilex. *Leccio*. Illice. Hiſp. *encina*. quaſi Ilicina. *Elcina. Encina*.

ELMO. Galea. Germ. *Helm*. Grot. Lex. Gothic. *Helmtchis. Helm gis*. Galea fortis.

ENCINTA. & *Incinta*. Mulier prægnans. Villan. 1. 24. *Poſtumo, perche la madre rimaſe incinta di lui, morto il padre Enea*. Et L. 11. C. XII. *La moglie di Luis il Balbo, Rè di Francia, rimaſe incinta d'vno figliolo*. Remigius Florentinus in notis. *Incinctam* grauidam interpretatur, quod mulieres Florentinæ cum vterum ferrent, ſine cinctu, ſiue diſcinctæ incederent. Galli *Enceinte*, putantque cum Remigio eiuſdem notationis eſſe, Hiſpan. *encinta* Coaruvias, quod fœtum cinctum geſtet. Omnes ſatis inepte. Eſt enim a Græco Κύω. in vtero geſto. Ἐγκύω. Ἐγκύουσα. *granida*. Gloſ. *Pragnans*. Ἔγκυος, Ἐγκυμονοῦσα. Latinis etiam *Incinctam* dici oſtendit Menagius.

ENDIGO. Color. Indicus. Philand. ad Vitruvium. L. VII. C. IX. *Indicum ex India apportari auctor eſt* Plin. L. XXXV. C. VI. *Veneti* Endigo *vocant, caruleus eſt illi color, verum nigrior*. Ab eo fortaſſe ouum, quod in nidis gallinarum ponitur, *lendegaro*, appellatur.

ENTRAGLIE. Inteſtina. *Interanea*. Hiſp. *Entrañas*. Gal. *Entrailles*. & *Entrame*, Interaneum.

ENTRAMBI. Vterambo.

EPA, Venter. Dant. Inf. XXV.

Coſi parea venendo verſo l'epe.

Landin. *Le pancie, e le trippe. Epa in thoſcano ſignifica quella parte che è dallo ſtomacho al pettignone*. A ſtomacho ad pubem. Et Inf. XXX.

Col pugno li percoſſe l'epa croia.

Fortaſſe ab epate. Continens pro re contenta. Idem Menaggio videtur.

EQVIPAGGIO. A Gallico *Equippege*. pro inſtrumento bellico, præcipue nauium ornatu. Hoc autem ab *Equipper* inſtruere. Germani nauem *ſchif*, aut *ſchis* appellant, ſcyphum, ſiue ſcafam. Angli *ſchip* nauigium vocant. Inde *eſchipare*, nauigium armamentis inſtruere, & ornare, vt Menag. in Orig. Gallicis. Math. Pariſ. ad annum MCCXIII. *Sicut ſe, & naues ſuas, & omnia ſua diligunt, habeant illas in Porteſmue, bene eſchipatas, bonis, & probis marinellis, & bene armatis*. Hinc *eſchiſagium, equipaggium* poſtea ad alia translatum.

ERBIONI. Inſubres Piſa appellant. Germ. *Erbs*. Piſum. Quod eſt *Eruus* quanquam diuerſum leguminis genus. Hiſp. *Alberjana, aluerjana*.

ERMELINO. Mus Ponticus: ſiue vt Scalig. ex. CCX. 4. Mus Suecicus, Ariſtoteli mus albus dictus: vel vt alij muſtela Alpina, cuius pellibus eximij candoris, & pretij procerum veſtes fulciuntur. Galfridus Monæmuthenſis apud Voſs. L. 11. 9. de vit. ſerm. *Erminium* appellat. *Omnes Herminio induti*. Et. *Cuius Dapifer Herminio ornatus*. Vulgo *Armelini* appellantur. Germ. *Armeleim*. Barbarus in Gloſſario Pliniano, voce Brachiale, putat ab *armillis* di-

ctos

ctos eſſe *armillinos* mures alpium, & ſepten-trionis, quoniam ex ijs pelles ambire veſtium manicas armillæ modo conſucuiſſent: nunc totis veſtibus ſubdi, & lectorum ſtragulis. Mihi niſi ſit à Germanico *Bermlein* veriſimilius videtur ab armis potius appellatos, quod armi ijs operirentur, vt nunc etiam Principum chlamydes ita ornantur, vt ab humeris in pectus demittantur. Quod inſigne ad Doctores, & Canonicos translatum eſt. Horum pellis *Almutia* dicitur, quaſi *Armitia*, ab armis, cum olim, vt in veteribus monumentis videre eſt humeris, ſiue armis inijceretur. Vet. Iuvenalis Interpres *Armilauſam* appellat.

ERPICE. Feſtus. *Irpices, genus raſtrorum ferreorum, quod plures habent dentes ad extirpandas herbas in agris*. Seruius ad illud. *Vimineaſque trahit crates*. *Ad agrorum* inquit, *ſcilicet exæquationem, quam Irpicem ruſtici vocant*.

ERTA. Cliuus. via erecta. Dant. I.

Et ecco quaſi al cominciar dell' erta

Et VIII. Inf.

E gia di quà da lei diſcende l'erta.

Et XXIV. de ſcopulo.

Ch'era ronchioſo ſtretto, & malageuole

Et erto più aſſai, che quel di pria.

Inde *ſtare all'erta*, arrecto animo eſſe, & cuncta veluti ex alto ſpeculari.

ESCA. Fomes igni accendendo. Pap. *Æſca vulgo dicitur, quod fomes ſit ignis*. *Quaſi eius esbus, & pabulum*. pro eſca.

Eſca ad capiendos piſces. Gal. *amorce*. a mordendo.

ESITARE. Merces diſtrahere, & ijs exitum ſiue finem ponere. Formulæ Vet. *Quicquid prædicta venditione ei vendidit, per ſuam fiſtucam contra ipſum, illum exitum feciſſe*. Bignonus etiam exitum legi notat, vt ſit ſenſus, eum poſſeſſione ſe exuiſſe: vtramque ex eius ſeculi verbis retineri poſſe.

ESSO. *Ipſo, epſo*, & *iſſo, eſſo*, Dant. Par. VIII.

O che l'hom per ſe iſſo

Haueſſe ſodisfatto à ſua follia.

Quod pronunciationis vitium veteribus notum. Vnde Claudius Imperat. multauit Senatorem, qui *Iſſe*, pro *Ipſe* dixerat.

ESENTE. Immunis, *Exemptus*. Exemptio, *eſſentione*.

F.

FACCIATA. Frons ædificij, Vitruvio Ortographia. L. I. C. II. *Ortographia autem eſt erecta frontis imago*. Quamquam Philander, & Barbarus, Orthographiam, non minus frontis, quam laterum erectionem eſſe dicant, ſed Vitruvium ad frontem reſpexiſſe, tanquam nobiliorem partem.

FACHINO. Baiulus. Hiſp. *Palanquero*, & *Palanquin*. Et *de la palanca*, quod eſt Phalangarius, à phalangis, ſunt autem fuſtes, quibus tranſuerſis onera geſtantur. Nonius. *Phalangæ dicuntur fuſtes teretes, qui nauibus ſubijciuntur cum attrahuntur ad pelagus, vel cum ad littora ſubducuntur: vnde etiam nunc palangarios dicimus, qui aliquid oneris fuſtibus tranſuehunt*. Vitruv. L. X. C. VIII. *Onerum vero maxima pondera cum feruntur à phalangarijs hexaphoris & tetraphoris, per ipſa media centra phalangarum*. Barb. in Plin. L. VIII. C. XLIII. *Sunt autem phalangæ quibus baiuli ferendis oneribus vtuntur quas σκευοφορία Plato nominat*. *Hinc phalangarij quoque appellantur modo exaphori, modo tetraphori*. Gloſ. *Phalangiarij* λιθοφόροι. Vel ἀχθοφόροι. Alibi Phalangarios explicat, qui lignis, ſiue trabibus pendentia onera ſimul portant. A phalangis phalangarij & *Falangini*, & *Fachini*. Menagius reprehendit Caſaubonum, qui *Fachino* à φακὸς, ſcilicet lente dictos putat à cibi huius vilitate, quaſi *facinos* lentis eſitatores, ſed neque ipſe culpæ expers, qui à *faſciculo* deducit, faſciculus, faſculus, *Faſculino, fachino*. Ita & Coaruvias monuerat ex aliorum ſententia.

FADA. Mulier diuina, à fatis canendis. Faunus fatuus etiam dictus, & vxor fatua, quæ & Bona Dea. De his mulieribus multa apud Italos poetas, & eorum principem Arioſtum. Inter quæ, quod corpora vulneribus imperuia redderent, atque hi *fatati* dicti ſunt. Omnia vulgo notiſſima.

FAGOTTO. Faſcis, faſciculus, *faſciculorum fagotto*. Perion. p. 62. φάκελος, faſciculus, *Fagot* dicimus. Ita & Bouillus.

FAIA. Manipulus ſpicarum. Faſcis. Hiſp. *haça*.

FALCONE. Genus accipitris, ſiue potius Aquilæ: ab vnguibus incuruis. Feſtus. *Falcones dicuntur, quorum digiti pollices in pedibus intro ſunt curuati à ſimilitudine falcis*. Ita Vet. Gloſ. item Iſidori, Papias & reliqui. Iſidor. L. XII. Cap. VII. *Capus Itala lingua dicitur à capiendo*. *Hunc noſtri Falconem vocant, eo quod incuruis digitis ſit*. *Nempe inſtar falcis*. Non eſſe autem vetus hoc vocabulū obſeruat Voſs. L. III. C. XII. Quod Falco, nonniſi Conſtantini M. ac liberorum eius temporibus in vſu eſſe cœperit. Nam primus apud quem inue-

niatur eſt Iul. Firmicus.

Inde bellica tormenta *Falconi*, e *Falconetti* ab huiuſmodi auibus nominata, vt & *Sagra*, quod eſt accipitris genus, nempe hierax, & grandiores tubi *Moſchetti* ex eodem auium genere.

FALDA. Veſtis rugæ, & plicæ, ac fermè extrema pars ſiue ora, quæ quoniam goſſipio, lana, aut alia materia farciebantur, inde *fartum*, & leniore litera *faldum*, & *falda*. Hinc pro latere, aut extrema parte montis Villan. I I. 26. *Vna falda della montagna di Falterona*. Nam etiam ad latera veſtes, farciebantur. Bocat. Filoc. *Fatteli metter le maniche, e cinger le falde*. Hiſpani. *Fartiquera*, & *faltiquera*. Sacculus ferme ad oram ſaguli goſſipio farti, aut braccis & fęmoralibus adſutus.

FALDISTORO. Sirmondus ad epigramma xv. L I I. Theodulphi, cuius Inſcriptio eſt, *In Faldaone Epiſcopi*. *In Sede*, inquit, *ſeu cathedra Epiſcopali*. *Ab eodem enim fonte Faldiſtorium pro ſede paſſim legitur in Ritualibus Eccleſiæ Romanæ &c.* Menagius in dictione *Fauteuil*, quod corruptum ait pro *Faudeſteil*, ſequitur opinionem Spelmanni, qui à Saxonica voce *Fald* deriuat, quæ ſeptum ſiue clauſtrum ſignificat. Vnde ſedes Epiſcopi cancellis circumcluſa *Faldiſtorium*. Sed Sirmondus notauerat ſedem Epiſcopi proprie à Faldiſtorio diſtinctam, quæ & aliorum clericorum erat. Pap. loco miſere corrupto. *Clepo, clericorum faldiſtorium, Cleothedrum: in quo pluma ſternuntur ſeſſoris*. De *Clepo*, & *cleothedrum*, corruptas voces apparet, nec qui corrigam ſuppetit, reliqua ita reſtituenda. *In quo pluma ſternuntur ſeſſuris*. Ex quo licet conijcere *faldiſtorium* ſedem epiſcoporum, vel clericorum dictam inde, quod plumis, vel goſſipio ad molliorem ſeſſum farcirentur, vt hodie omnes fere ſellæ, ac cathedræ communes. Vnde non à *falda* quam ſeptum, ſiue cancellum, ſed à farto *faldiſtorium* dictum veriſimilius eſt.

Etiam faldiſtorium non tam ſedes dicitur, quam reclinatorium inſtar ſellæ curulis veterum, cui puluinis instructo, Epiſcopi flexis genibus precaturi cubitis innituntur, idque prius fluente veſtis ſinu operiunt, vt à faldis ſic extenſis *faldiſtorium* dici potuerit. In quo veſtis *falda* componuntur, vel quod puluinis pariter inſternatur.

Ceterum diximus *Falda* fartum fuiſſe ex lana & goſſipio, inde *falda di neue*, pro eo quod Latini, tacitarum vellus aquarum, dixerunt. Dant. Canzon. V I I.

E poi ſi ſolue, e cade in bianca falda
Di fredda neue, ed in noioſa pioggia.

Idem audaci translatione *falde di foco*. Inf. X I V.

Piouon di foco dilatate falde
Come di neue in Alpe ſenza vento.

FALLIRE. Decoquere, fidem fallere, & *fallare*, ac *faltare* pro deficere. Dant. Purg. X I I I.

Così li ciechi à cui la robba falla.

Et *diffalta* pro defectu. *Diffalta di vettouaglia* apud Villanum. Et Dant. Purg. XXVIII.

Per ſua diffalta qui dimorò poco.

Colpa, mancamento, & alibi etiam *Falta* pro delicto, ſiue errato, *fallo, fallito, faltum. Diffalta*. Dant. Par. I X.

Piangerà Feltro anchora la diffalta
Dell'empio ſuo paſtor.

Hoc eſt ſcelus, flagitium.

Nam & Latinis *fallare* pro fallere vſurpatum notat Scalig. ad illud Catulli. *Bononienſis Rufula Rufum fallat*. Attius Alcmena. *Tanta vt fruſtando vanans, lactans protrahat*. Lactare, vanare, fallare, eſt falſa ſpe producere.

FALO'. Feſtus ignis, Pyra, ſiue lignorum ſtrues lætitiæ cauſa accenſa. Villan. X I I. 3. *La ſera fecero grande luminare, e falò*. X. 24. *In Piſa ſempre ſe ne fece Falò, e feſta*. V I. 3. *I Ghibellini ne fecero feſte, Faloo*. Hiſt. Peruſ. *Ne fecero gran feſta d'armeggiare, e di far falò, & altra allegrezza*. Græcum eſt. Φαλὸς. *Phalos*, & Φάλιος ſplendidus, à φάω, λάμπω, fulgeo. Gloſſæ. Φαλὸς *Habus* Lege. *Albus*, ſplendidus.

Galli *Phalots* laternas appellant. Vel indidem, vel vt alij à φανὸς, N. in L. Phannutus, *Phalot*. Eſt enim Φανὸς, Fanò, Fanale, ignis nauticus, laterna in naui Prætoria. Villan. V I I. 140. *Tagliarono le quattro torri, che erano in mare alla guardia del porto, el Fanale della Melonia*. Gloſ. *Laterna* φανὸς, & *Candela*. φανὸς. *Phanalium, Fanale*. Ἀπὸ τοῦ φαίνειν, vt Euſtath. Iliad. T. A Fanale, fanello, & panello. Villan. X I. 92. *E torchi, e candele, e panelli per i Briori*. At Venetijs Laterna communis *Farale* dicitur, vel à *Phanale, farale*, vel quod rectius à Pharus, Farale.

FALPO. Color. German. *Falb*, eluus.

FAMIGLIO. Familiaris, ſeruus. Nam homines ſeruæ conditionis, familiæ titulo antiquitus cenſos, peruulgatum eſt. Sen. ep. 47. *Ne illud quidem videtis, quam omnem inuidiam maiores noſtri dominis, omnem contumeliam ſeruis detraxerint: Dominum patrem familiæ appellarunt, ſeruos familiares.*

FANCIVLLO. V. *Fante*.

FANFARONE. Iactator, oſtentator. Hiſp. *Fanfaron*. Quod ab Arabico Menagius deducit *Fanfar*, leuis, inconſtans, garrulus qui plura promittit quam præſtare poſſit. Poteſt etiam eſſe à Latino *Affannia*, ideſt nugæ fabulæ, quibus ſcatet iactatoris oratio. Vnde & *fanfaluca*. Hiſp. *fanfa*, fabula, *affannia*.

Digitized by Google

FANGO. Lutum. cœnum. Feſtus. *Familicoſam, vel famicoſam terram paluſtrem vocabant. Fangoſa.*

FANO. *Fanale. Farale.* V. *Falò.*

FANTE. Seruus, & ſerua. Infans, pro puero etiam grandiori. Victor. Vticenſ. de perſecut. Vandal. Pueros Eccleſiæ cantores *infantulos* vocat. Venant. Fortun. Lib. 11.

Pontificis monitis clerus, plebs pſallit, & infans. Surius. Menſ. Febr. in Vita S. Datiui. *Apprehenduntur Saturnus presbyter cum Felice lectore, Maria ſanctimoniali, Hilarione infante.* Pueri pro ſeruis etiam Latina locutione. Non. *Pueros pro ſeruis.* Var. Eumen. *Vix vulgus confluit non furiarum, ſed puerorum, atque ancillarum.* Vnde *Publipores*, & *Marcipores* apud Plinium. Publij, ac Marci pueri, ſiue ſerui. Boccat. *Fante, ò ragazzo. E fante, e famiglio. Fante* pro ancilla, & *fanticella*, & *fanteſca.*

Inde etiam milites qui pedibus merent *Fanti*, & *Infanteria* peditatus.

FANTINO autem, & *Fantolino* pro infante. Infantulus. Infantinus. *Fanciullo.* Fanticulus. *Fanticellus.*

FARDA. Screatus, præpinguis ſaliua in vnum contracta. A *fartum*, quod ſit denſa, & conſtipata, vt ea quæ farciuntur.

FARDELLO. Fartum. *affardelato, raffardellato.* Suffarcinatus. *Faſtello* à faſciculo. *Faſcitello. Faſtello.* Creſcent. 168. *Faſciatello*, & alibi. *Legata in faſtelli.*

FARFALLA. Papilio. *Farfalloni.* Papilliones, quorum ſimilitudine Boccat. præpingues ac fœdos ſcreatus appellauit, Laber. 37. *Sputana farfalloni.* Ceterum tentoria inferiori æuo dicta ſunt Papiliones, *padiglioni*, non quod id animal dum flores delibat, alas inſtar tentorij extendit: ſed quod generica voce Culices *papiliones* dicti ſunt, aduerſus quorum tædium Conopœa lectis obtenta, à quorum ſimilitudine tentoria militaria, pariter *Padilioni* ſunt appellata, & *Pauioni*, quia Papilio Italis etiam dicitur *Paueio*, præcipue Venetijs. Multa autem de Farſalla, prout à Græco originem trahit, præclare diſputat Menagius, quem videre operæ ſit.

FARSETTO. Fartum à farciendo. Quod thoraces ferme goſſypio, aut lana farcirentur, non quod plenum corpore veſtimentum, & in quo vacui nihil. Ita Plaut. Fartum veſtis, corpus interpretatur, quod veſtem farcit, impletque Moſiel. *Non veſtem*, inquit *amatores mulieris amant, ſed veſtis fartum.* Nunc fartum, veſtis farta. *Eſſer in farſetto*, ſolo thorace, ſine ſago, aut pallio. *E ſpogliarſi in farſetto.* Boccat. *Et trarre la bambaſa del farſetto*, idem eleganti, ſed obſcæna translatione. Nam & farſum veteres dixiſſe pro fartum notauit Turn. L. 24. 22. ex Varrone de gallinis, *Farſura, à farciendo.* Hiſt. Piſtorienſis p. 6. *Che li facea vn farſetto di cendado.*

A *Farſo*, Comœdiam *Farſa* dictam putat Menagius, quod rerum varietate farta ſit: nec aliud aptius ſuccurrit.

FARSOLA. Sartago. Venetis *Frixorium*, à frigendo,

FASCINA. Lignorum faſcis. Faſcicula. Gloſ. ξύλων δέσμη. *Faſcicula.* ῥαβδων δέσμη. *Faſcicula. Faſcinata.* Iſidor. Gloſ. *Faſcenina. Clauſibilis vallatio circa caſtra.* L. Faſcinia.

FASOLI. Faſeli Virgil. viles, Plin. Faſeolos vocat Gloſ. *Faſioli.* λοβοὶ, λόβια. *Faſiolia.* Cum ſunt intra ſiliquam, id enim λοβος.

FATICA. Defatigatio.

FATO. Inſipido. *Fatuus.* Veneti *deſauio.* Diſſipidus. Mathæi. v. *Vos eſtis Sal terræ, quod ſi ſal euanuerit in quo condietur?* Bud. in Pandectas, verti debuiſſe obſeruat. *Quod ſi Sal infatuatus fuerit*, μωρανθῇ. *Quemadmodum enim hominem inſipientem dicimus, translatione à cibis ducta, ita etiam fatuum hominem, & ſalem fatuum dicimus, non qui euanuit, id eſt in nihilum abijt, ſed qui ſapientia, aut ſapore caret.* Fatuas betas Martialis appellat ſalſi ſaporis expertes. V. *Sciocco.*

FATVRA. *Faturare.* à fatis, ſiue Strigibus. *Fatuare.* Infatuare. Etruſci duplici T. *Fattura, Fatturare.* à male faciendo, *malie.* Faſcinatio. veneficium.

FATTO. *Difatto.* ſubito. Actutum.

FATTORE. Villicus. Agens. Iſid. Gloſ. *Vilicus, actor, exactor Villa penſionum. Inſularius.* L. *Villicus.* Inſularius autem ab Inſulis vrbanis, vt apud Petronium. Bignon. 468.

FAVELLA. ſermo. Fabulari loqui. Fabula, ſermo. *Fabella.*

FAZZOLETTO, linteolum à tergenda facie. Orarium. *Facciolum. Facialis.* Gloſ. *Faciale.* προσόψιον. Et *Da facialem.* Δὸς προσωπίδιον. Quanquam Salmaſ. ad Hiſt. Aug. 409. φακιόλιον interpretetur faſciam, vel vittam cingendo capiti. Sed cum Heſychius *Faciolum* orarium interpretetur, quid vetat pro ſudario ſumptum, dicere? Inſubres *panetto*, quaſi pannulum lineum.

Vicentini *Manipulo*, quæ vox in ſacris durat, quanquam cum olim linteus eſſet, poſtea ſericus factus, & brachio ſiniſtro alligatus.

Veneti etiam *Fazzolo* velum, ſiue ricam nubendo capiti: Etruſci *Acciaiolo*, linteum mamillare, quod ceruici inijcitur. *Fazzollo da collo*, non ab acia, ſed à facie per aphæreſim. Faciolium. *E fazzolo da mano.* Mappam tergendis manibus dicunt. De faciali multa Voſſ. L. III. 12.

FE-

FEGATO. Epar. Mirum eſt quod olim iecur anſerinum multa ficu farciretur, ex quo ficatum dictum eſt, Græcè συκωτόν, inde etiam iecur humanum *ficatum*; & *fegato* dictum. Ita Salmaſ. ad Solinum, & alij. Pap. *Iecur ficatum.* Gloſ. *συκωτοὶ ficatum.* Iſidor. Gloſ. ficatum quod Græci συκωτοὶ. Quod autem iecur ficis farciretur translatitium eſt. Inſubres *fidego*, Germ. *Bedeckt*. Fidichetum.

FEGGIA. Dant. pro feriat. Inf. xv.

Quando il foco il feggia.

Et xviii. *Fà che feggia*

Lo viſo in te di queſti altri mal nati.

Ideſt feriat vt Landin. Alibi *fiede*, à findendo vtrumque. Inf. x.

Per vn ſentier che ad vna valle fiede.

Findit. Par. xxxii.

Dal grado in giù che fiede

A mezzo il tratto le due diſcretioni.

Vnde *feditori*, *feritori*.

FELLO. *Fellone*, *Fellonia*. Perfidus, perfidia. Cuiacius de Feudis tit. 2. ἀπὸ τῆς φηλώσεως, vel φήλωμα: impoſtura, deceptio, fallacia. Voſs. de vit. ſerm. L. ii. C. vi. à Germ. *Faelen*, vel *feelon*, ideſt errare, delinquere, cadere. Eſt vero *Felonia*, vt Hoſtienſis, ait, culpa, ſeu iniuria propter quam Vaſallus amittit feudum. Sed Germanicum *feelen* eſt à Latino fallere fidem frangere (quod & Guieto apud Menagiũ, probatum video) ob quod feudum amittebatur. *Anima fella*. Dant. Inf. viii. Et alibi. *Diſdegnoſo, e fello*. Boccat. *Con fellone animo contro alla donna ſe ne venne.*

FELPA. Texti ſerici craſſioris genus eminentium villorum denſitate pexum, à Germanico. Fulp: & *beltz*, vel à multis filis, ſiue villis.

FELTRO. Penula e lana coacta, coactilium, ſicut & pilei. Gloſ. Πιλωτὸν. *Coactile. Piloton, piltrum, feltrum.* Latini *Impilia*, à pilis coactis. Cæſar. 3. de bel. Ciuili. *Omnes fere milites aut ex ſubcoactis, aut ex centonibus tunicas, & tegumenta fecerant, quibus tela vitarent.* Vlpian. *Coactilia*. Plin. *lanas coactas* L. viii. 48. *Lana per ſe coacta veſtem faciunt, & ſi addatur acetum, etiam ferro reſiſtunt.* Veneti *felze*, quo cymba integitur, idque quaſi *filtium*, à ſolo, ci, ſiue craſſiore filo, non enim coactile eſt. Itẽ *felzada* lodix craſſior, & villoſa. Vox inferiori æuo vſurpata.

FERAGOSTO. Kalendæ Auguſti. *Feriæ Auguſtales*, quibus ob conditas fruges, læti conuiuia agitabant. Sicut vindemiales feriæ poſt condita vina. Galli *Faire l'Aouſt*, eſt metere, & *Aouſter*. Non quod eo die genio indulgerent, vt poſtea toto eo menſe ſobrie viuerent, vt à morbis cauerent, qui per id tempus graſſantur: ſicut per bacchanalia, ſe carne mortales ingurgitant, vt ferias eſuriales melius reſideant. Quod Taſſonus cenſet. Logi. Veterem morem tetigit Horatius Epiſt. ii. i.

Agricolæ priſci fortes, paruoque beati

Condita poſt frumenta leuantes tempore Feſto

Corpus, & ipſum animum ſpe finis dura ferẽtẽ

Cum ſocijs operum, & pueris, & coniuge fida

Tellurem porco, Siluanum lacte piabant

Floribus, & vino Geniũ memorem breuis æui.

Quanquam de menſe ſileat, in quem hæc feſta incidebant, quod erat notiſſimum.

FERABVTTI. Sicarij, graſſatores, itinerum infeſtores, quia ferme ob latrocinia exules *forbannutus*, ex *foras banditus*, ſiue *deſterrado*. V. *Bando*: *Foras factus*, *forfatto*, *forfante*.

FERAROLO. *Feraiolo*. Palliolum. *Feraiolo* etiam à φᾶρος pallium, vt Monoſinius.

FERMA pro Conductio. *Ferma del ſale*. Cironius apud Menagium. *Firma vocabulum ſumpſit originem ex conſtitutione Zenonis in L. 34. de locat. & conduct. qua intra annum licebat reſilire à contractu, ſed quia fides dabatur non recedendi locatio dicta eſt* Firma. Vel vt alij volunt à mercede certa, & firma quæ promittebatur, contractus dictus eſt *firma*. Ipſe Menagius à loco firmo, ſiue mœnibus firmato, quem vide. Sed in additionibus priorem opinionem corroborauit aliorum auctoritate, ex quibus etiam patet *firmam* dictam pro ſubſcriptione, quæ *firmitates*, & *firmationes* in veterib. chartis, quod annulo ſignatorio, aut chirographo interdum proprio ſanguine fiebant, Vita Caroli Magni. *Quod præceptum Bartol. Cancellarius eius ſcripſit, & ipſe Domnus Rex manus ſua firmauit, & de annulo ſuo ſigillauit.*

FERMAGLIO. Fibula quæ morſu veſtem ad fauces, vel latera nectebat. *Firmaculum*. Math. Pariſius ad an. 1250. *Capam pretioſam dilacerauit, & firmaculum, quod vulgariter morſus dicitur, avulſit. Fermaglio*. Math. Vil. vii. 91. *In ſul petto li tronò il fermaglio Papale con pietre pretioſe.*

FERRIGNO color. Ferrugineus.

FERZA, *Sferza*. Ferula ſcutica, *ferula e ſa ferza*. Non à feriendo quaſi *feritia*. Ferula enim pueros vapulaſſe etiam pueri malo ſuo didicerunt. Matt. xiv, 80. *Ferula. Inuiſa nimium pueris grataque Magiſtris, Clara Prometheo munere ligna ſumus*: ſcilicet fruticis genere leuiſſimo: quod ligni loco fungoſam intus medullam habet, vt Plin. & ideo Columella *mites ferulas* appellat. Dant. Canzon. i. *Che fatti ſon per me, ſcudicio, e ferza*. Scutica, & ferula. Idem Inf. xviii.

Vidi demon cornuti con gran ferze.

Et Parad. xviii.

Et letitia era ferza del paleo.

Alibi

Alibi pro Solis radijs.

Come il ramarro ſotto la gran ferſa
De dì Canicular cangiando ſepe.

Quod radijs veluti flagellis ſol verberet. Vil. VIII. 71. *Alla ferza del Sole.*

FESTICHINO. Color viridis, à feſtucæ colore vireſcente. Alii à colore piſtacij, quod Turcæ *Feſtich* appellant.

FETTA. Segmentum: non à *vitta*, aut Germanico *Bet*, ſeda. Verum à *Feſſa*. Fiſſum, à findendo, & *fittum*, *fitta*. Boc. 92. 1. *Li portò due fette di pane arroſtito.* Alibi. *Fetta di ſtame.* Veneti *fonda* à ſcindendo. *Affettare*, ſecare, in fruſta ſcindere. Morgant. *Quei Saracini affetta come pani.* Et *feſa d'aglio.* Spicum in partem fiſſum. Et *feſſe* pro natibus. Bouillus *feſſes*, à veſica, vel quod feſſi in ijs ſedeant, ridiculè. Horat. *Fiſſa nate ficus.* Dant. Inf. xx. *Chol pianto de gl occhi Le natiche bagnaua per lo feſſo.*

FEVDO. Genus eſſe clientelæ, quo vel prædium, vel dignitas, vel vectigal cuiquam datur, vt & ipſe, & poſteri beneficij auctorem agnoſcant pro patrono, eiuſque caput, honorem, ac fortunas defendant, nemo ignorat. Sed vnde vox, ambigitur. Alii à fœdere, alii à fide, quos ſequitur Magnus Cuiacius præfat. ad feuda. Iſidorus à fœdere deduxit. Obertus à fidelitate, vel fide; quod rectius puto, vel eo maximè, quod hi qui rem à domino iure feudi acceperunt, dicantur eſſe ejus *leudes*, ſiue *leodes*, quod eſt, Francorum lingua *ſes leaux*, vel *loyaux*, (*leals*, *fedeli*.) Vnde puto Germanos *feudum* appellare *leudum*, ſiue *lehet*. Nam & pari ratione iidem illi, *leudes* feudales dicuntur, quod eſt Francorum lingua *feaux*. (fidelis) & feudum ius, ſiue res, cuius acceptione fidei Dominis exhibendæ vinculo adſtringuntur.

Itaqui latine loquuntur Ius fiduciarium appellant.

Ex quo *fidalgo*, & *hidalgo* apud Hiſpanos nobilis, quaſi *fidalicius*, ſiue *fidalicus*, feudi poſſeſſor, ſiue vulgo *feudatarius* in qua voce explicanda multum laborat Coaruvias, nec proficit hilum, cum à fide dictũ putat, & quod fit illud *algo* vix tribus paginis fruſtra exponit.

FIABE. Veneti fabulæ. *fable*, & *fole*. fabulæ. *faole*, *fole*.

FIACCO. Flaccus. Flaccidus. Nam vt Salmaſ. ad Hiſt. Aug. 292. Flaccum & flaccidum veteres Latini vocarunt quid quid ita molle eſſet, laxum, ſolutumque, vt facile rei cuilibet inſiſtenti cederet: quodq; ob debilitatem pendulum eſt. Hinc *flaccere*, & *equi flacci*, qui aures flaccidas, & dependentes habent, & flacci canes apud Varronem: tum de folijs quæ marcida ſunt. Sed & aures flaccæ prægrandes, & dipendulæ. Gloſ. *Μαραίνομαι*. *Marceor*, *Marceſco*, *Flaceſco*. Lucret. v. *Flaccidiore etiam quantum iam turbine fertur*, languidiore; Flacceo, langueo, vt apud Afranium Nonio teſte. *Iam flaccet fortitudo.* Germ. *Platſchen*. Veneti *Fiappo*, flaccido. Vnde etiam *fiaccare*, pro frangere. Hoc autem à frango, fractum, *flactare*, vt Menagius. Dant. Inf. VII.

Quali dal vento le gonfiate vele
Caggion auolte poi che l'alber fiacca.

FIACCOLA. Facula.

FIADONE. Genus edulij ex herbis ouis, & caſeo Brixiæ eximij ſaporis, à Germanico *flade*. Galli *flan*, nec multum diſſimile Bergomi quod à caſeo *caſoncello*, appellant.

FIALE. Cellæ apum. Favus, fauiale, *fialo*, & *fiare*.

FIANCO. Ilia. Quidam à Græco *λαγών* addito F. *flanco*. Belgæ, *Lanke*. Rectius videtur ab Ile, *Iliacum*, *flancum*. Gloſ. *λαγόνες Ile*, *Ileum*. Hiſp. *Ijar*, *Ijada*.

FIASCO. Lagena. *Flaſcum* à Germ. *flaſch*. Hoc à Latino *Vaſculum*, *Vaſclum*, *faſclum*, *flaſcum*. Et *flaſco*. Floroardus Hiſt. Remenſ. L. 1 *Vas quod vulgo flaſconem vocant.* Fallitur Iſid. L. xx. 6. qui à Græco ductum putat. *Flaſca à Græco vocabulo dicta, ha pro vehendis, ac recondendis phialis primò facta ſunt, inde & nuncupata* (quaſi phialaſcæ.) *Poſtea in vſum vini tranſierunt.* Exempla vide apud Rigaltium Lex. Græcobarb. vbi notat apud Leon. Phontinum *Phlaſcia* dici pyxides militares ſeruando puluері tormentario. *Fiaſca della poluere.*

FIATO. *Fiata*. *In vn fiato*. Vno ſpiritu, vno flatu, ſiue momento. *Beuere in vn fiato*. Vno ſpiritu ducere. Græcè *ἀμυστί*. Horat. *Baſſum Threicia vincat amyſtide.*

Vnde *fiata* pro tempore, *vna fiata* aliquando, non à vice, ſed à flatu, & *longa fiata* pro diu. Dant. Purg. xxx.

L'occhio lo ſoſtenea lunga fiata.

Obſeruat autem Pergamenus, nunquam poni hanc vocem niſi addito, *vna*, *due*, *mille*, *tale*, *tutta*, *lunga*, *molte*. *Tal fiata*, *tutta fiata*, *mille fiate*.

Item *fiato*, *fiatoſo*. pro fœtore; olfactus, olfactoſus. *Fiatoſo*. Vel à fœtido, *fetidoſo fiatoſo*.

FICA. *Figa*. pars muliebris, aruum genitale. Idque antiquiſſimus Græcorum vſurpatum. Ariſtophanes Pace in extremo. Nuptias recenſens, & hymeneum canens.

Ἀλλὰ συκολογοῦντες.
Τὸ μὲν μέγα καὶ παχὺ
Τῆς δ᾽ ἡδὺ τὸ σῦκον.
Atque ficus legentes
Ingentem habet hic quidem
Ficum illa ſuauem.

Vbi Interpres. Σῦκον δ᾽ ἐκαλεῖτο τὸ τῆς νύμφης αἰδοῖον.

νυδόσιον. Sponſæ fœminal. Non ergo à *buca, bicu, fica.*

Inde *far le fiche* ſubſannationis genus, quo pollicem indice ac medio digito inſertum contumeliæ cauſa oſtentant. Dant. Inf. xxv. initio.

Al fine delle ſue parole il ladro,
Le mani alzò con ambedue le fiche,
Gridando. togli Dio, che te le ſquadro.

Lan. *Per diſpreggio le moſtraſſe el dito groſſo trà minori.* Antiquus fabulator. *Quel donzello li fece la fica quaſi inſino all' occhio, dicendole Villania.* Vil. vi. 5. *In ſu la Rocca di Carmignano hauea una Torre, & haueuaui ſù due braccia, le mani delle quali faceano le fiche à* Firenze.

Hiſpani *Higa.* De qua Ramireſius Pentacont. Cap. xxxvi. Vbi de faſcino & eius amuletis. *Noſtris inquit pueris pictura illa quam vocant* Higa: *virgines etiam, & matronæ noſtrates eandem figuram ex lapide Gagate vulgo ſuſpendunt, religioſum id geſtamen arbitrantes amouendo faſcino ita vocata à Græca voce Iynx, quæ motacillam auem ſignificat. Quæ venefica ad amorem conciliandum, & odium depellendum vtebantur.* Idque ex ſententia Fr. Pennæ cuius carmina adſcribit. Higa

Vt pueri caueant lædentia lumina matrum
Collo appenſa regunt ſigna Priape tua.
Nomine noſtrates dixerunt Iynga pudicè.

Sed quid Priapo, cum aue motacilla? Et nos frequenter in antiquariorum loculis huiuſmodi amuleta vidimus, præcipue apud nobiliſſimum Comitem Io: de Lazara, qui ſplendore, atque animi magnitudine incomparandis numiſmatis, & venerandæ vetuſtatis reliquiis, vel Magnos Principes prouocat. Non ſemel etiam in patria Hiſpanicum amuletum aſpexi, ipſaſque Matronas, cùm formoſos infantes laudant, ſublata manu & in turpem geſtum commota, & conformata, ipſis blandiri, his vocibus. *Dios te beniga, Mira eſta higa.* Scilicet ad depellendum faſcinum. Veterum amuleta, ſiue, vt Varro ait, *Res turpicula, quæ de collo puerorum bonæ ſcenæ cauſa,* & præfiſcini ſuſpendebatur, ab altera parte mutinum habet, ab altera pollicem proximis digitis inſertum, quæ figura, non autem Iyngem, ſed vel naturam omni parentem, vel quod verius puto, nam eſt turpius, ſedis ficos, ſiue exuberantes mariſcas repræſentant. Quo nihil fœdius fingi poteſt. Nam quid ſint fici, ex Martiale notius eſt, quam vt in hiſce pudorem lædamus.

Dicemus ficos Cæciliane tuos

Alibi.

Vt pueros emeret Labienus vendidit hortos
Nil niſi ficetum, nunc Labienus habet.

Et alibi cuiuſdam familiam totam fuiſſe ficoſã. Coaruvias ait ex gagathe, aut ſuccino id amuletum in Hiſpania fieri, quod vtrique vis inhibendo faſcino indita credatur. Sed vnde vox manarit non ponit.

Res autem turpes depellendo faſcino vim habere conſtans veterum opinio fuit, ſicut ſputum, & ſimilia, vnde res illa turpicula, quæ de collo puerorum pro amuleto ſuſpendebatur, *faſcinum* appellata. Plura addere pudet.

FICCARE. Figere, figitare. *Ficcare.* V. *Attaccare, & appiccare.*

FIERA. Nundinæ, Mercatus. Poletus de Foro Romano putat à foro *feram* appellatam, ſed eſt à *feria*, quod Nundinæ ferijs fierent. Feſtus. *Ferias antiqui feſtas vocabant: & alia erant ſine die feſto, vt Nundinæ, alia cum feſto vt Saturnalia.* Alibi. *Nundinas feriarum diem eſſe voluerunt antiqui, vt ruſtici conuenirent mercandi, vendendique cauſa, cumque nefaſtum, ne ſi liceret cum populo agi, interpellarentur nundinatores.* Quod alijs obſeruatum. Etiam *fera* dicitur, quod propius origini eſt.

FIEVOLE. Fragilis, imbecillis. Quidam haud rectè à *flebilis* deducunt, eſt enim à *flexibilis*. Hoc fragile, illud triſte, ac fletu dignum ſignificat. Laberius apud Macrobium L. ii. Saturn. *Fortuna immoderata in bono, atque in malo, Cur cum vigebam membris præuiridantibus, Satisfacere populo, & tali cum poteram viro, Non flexibilem me concurnaſti vt ea carperes?* Dant. pro imbecilli. Inf. xxiv.

Parlando andaua per non parer fieuole.

Vil. i. 35. *Scemati & affieuoliti ſi partirono dallo aſſedio.* L. ix. xix. *Onde il podere de Breſciani molto afieboliio.*

FIFARE. Veneri lugere. Vide *Pipare.*

FIGLIASTRO. Priuignus: Iſid. Gloſ. Filiaſter *Priuignus, qui antenatus eſt*, ideſt antequã vitricus ipſius matrem duceret. Valla elegant. L. i. *Filiaſter pro priuigno non paruus filius eſt, ſed imitans filium.*

FIGLIOL D'ANIMA. Pietatis cauſa adoptatus. Gloſ. Græcobarb. *Adoptivus. Ψυχόπαιδι. Filius animæ.*

FILARE, nere. Sed Voſ. diſtinguit inter filare, & nere: quod prius fœminæ nent, poſtea filant, ideſt fila rhombo circumuoluunt. Sed nere, eſt fila e colu deducere, illud vero glomerare.

FILO DELLA SPADA. Acies, ſiue Acia, quod filum ſignificare diximus ab acu. *Filum* pro lamina. Ennius apud Nonium. *Deducunt habiles gladios filo gracilento.* Ita *file de Soldati*, acies.

FILISELLO. Craſſius ſericum, quod folliculis adhæret, & inde avulſum in fila fuſo deducitur. Plin. L. xi. 23. *Quæ vero capta ſit lanitia humore lenteſcere.* Vt legit Salm. ad Ter-

ſul. *Lanitia* pro lanitio, lanugo hirſuta, & hiſpida bombicis, quæ adhæret cortici ſolliculi, quæque ſic implexa, & implicita, vt euolui expediriq; nequeat, niſi prius humore lenteſcat. Sequitur. *Mox in fila tenuari iuncco fuſo*. Veneti *Banella*, quod ſit veluti craſſior bombycum ſaliua.

FILZA DI PERLE. Linea vnionum. Series margaritarum pertularum, quæ ſint filo inſertæ. Ita IurisConſulti appellant. Filum *filiatum*. Linea enim, & linum, filum. Gloſ. Τρίλινον, κοσμὸς γυναικὸς. *Triſilum gemmarium*. *Vna filza di tre fili*. Ita in ſmaragdis, corallijs, & reliquis. Item *Vezzo di perle*, à filitio.

FINCO. Fringilla. Germ. *Finche*. à voce quam edit. Etiam *Fringillus*. Gloſ. Σπῖνος, ὁ στρουθὸς. *Frincillus, Fringillus*.

FINO pro perfecto, præſtanti, & abſoluto, nempe à fine. Nam & *fine*, dicitur. *Fine amiſtade*. Guit. Cant. I. *Fine croſtata, oraſo, annello*. Vil. II. 18. *Hauendo ornato il ſuo Cauallo di freno d'oro fine, e ferrato di fine ariento*. L. VI. 64. *Ed allora ſi cominciò à battere la buona moneta del fine oro di 24 carati*. Morg. XVI. *Traditor di fine razza*. Caſaub. ad Perſ. Sat. V. vbi de recti fine diſputat. *Praclare*, inquit, *& nos in idiomate noſtro res in ſuo genere præſtantes, tanquam finem vltimum aſſecutas, vocamus* fines, *fine* finitas, *vt pannum, telam, & ſimilia*. Ita Græci τελέιας, à τέλος.

Translate *homo fino*, pro callido & aſtuto; nempe perfectæ ſagacitatis: contra *goffo* pro hebeti, & rudi, nam pannum craſſiori, & ſoloci filo contextum ſignificat. Non bene qui *vinnulum* excogitarunt.

FINO, & *ſino*, pro vſque, inſinem *infino, fino*, e *ſino*. Salluſt. Fragm. *Fine inguinum ingrediūtur mare*, ideſt vſque ad inguina. Apul. L. II. Miles. *Paulisper inguinum fine lacinia remota*, ideſt vſque ad inguina. Et Lucret. *Fine palati*, quouſque palatum pertinet. Vt Palmerius in ſpicilegijs obſeruat. Etruſci *Fino, alla fine*. Vſque ad finem.

Affinare, Raffinare, & *raffinato* ex eodem.

FIO. V. *Fitto*.

FIOCCO. Floccus. *Fiocco di neue*. Vellus tacitarum aquarum Martiali. *Fioccare* pro ningere. Dant. Par. XXVII.

Si come di vapor gelati fiocca
In giuſo l'aer noſtro.

Varro de re ruſt. L. II. C. II. *Alij floccum lana*. Veget. Veterin. L. III. *Floccum etiam competenti oleo tinctum vena admoueto*. Etiam villi veſtium, vnde veſtes, quæ perdidere floccos, defloccatę. Translatè Plautus ſenes caluos defloccatos vocat.

FIOCO. Raucus, item infirmus atque imbecillis, à faucibus, faucus *fioco*, vox faucibus hærens, qualis ægrorum, & languentium. Effectus pro cauſa, nam imbecillitas tenuem vocem reddit, & faucibus interceptam. Dant. I.

Chi per lungo ſilentio parea fioco.

Infra *voci alte & fioche*, nam ex clamore raucedo. Nec multo poſt translate *fioco lume*, pro tenui, & obſcuro. Nam & vocem claram appellamus, quæ non eſt rauca, contraria translatione, vt recte Landinus obſeruat. Ita & lumen raucum, ſiue fioco. Sicut Parad. XI.

Hor ſe le mie parole non ſon fioche, ideſt obſcura, ac ſubmiſsâ voce edita verba, quæ non facile audiuntur. Et Cant. XXXI.

Tanto ch'haurebbe ogni cuor fatto fioco.

FIONDA. *Fronza*. Funda. Veneti *Frandibolo*. *Fundibula*, & *Fundibulum*. Gloſ. *Fundibali*. Λιθοβόλοι. Alibi. Σφενδονῖται. & *Fundibularij*. Gloſ. Arab. Lat. *Fundibulum, quaſi fundens, & emittens*. Vegetius tamen videtur diſtinguere inter fundibulatores & funditores, nam coniungit. Steuechius legit *fuſtibulatores*, cui aſſentitur Voſs. de vitijs ſerm. Lib. III. 12. Vide Oſium ad Morenam. p. 86. *Fromba*. *Frombolatori*. Vil. I. 39.

FIORINO. Florenus nummus, qui aureus primò Florentiæ cuſus, in cuius auerſa parte lilium impreſſum erat, vt Landin. ad illud. Parad. IX.

La tua Città
Produce, e ſpande il maladetto fiore
Ch'hà diſuiato le peccore, e gli agni
Però che fatto hà lupo del paſtore.

Alij à flore, ideſt lilio impreſſo, *Florenum* appellatum tradunt.

FIORDALISO. Lilium, flos lilij. Dant. Purg. XXIX.

Coronati venian di fior d'aliſo.

Inde *Fiordiligi*, e *Fiordaliſe*.

FIOTTO. Maris æſtū Dantes appellat Inf. XV.

Quale i Fiamenghi tra Guizante e Bruggia
Temendo il fiotto che'n ver lor s'auenta,
Fanno lo ſchermo perche 'l mar ſi fuggia.

Fluctus concitatus, & æſtuans. Vil. XII. 6. *Come li portaua la marca del fiotto*. Et 65. *Doue la riuiera facea vn gran mareſe, che fiottaua*. Fluctus litori impingebat.

FISCHIARE. *Fiſchio*. Exſibilatio. *Fiſtulare, fiſtlare, fiſchiare*. Iſid. Gloſ. *Fiſtulor, ſibilo*. Nam ſibilus ſonus fiſtulæ. Pap. *Fiſtulare, ſibilare cum fiſtula*. Ita Plin. & Cicero. Fiſtulator. Muretus, & Turnebus *Paſtoriciam fiſtulam* apud Ciceronem I. ad Attic. exſibilationem interpretantur. *Mirandas ἐπισημασίας, ſine vlla paſtoricia fiſtula, auferebamus*. Eximias ſcilicet ſignificationes, & gratulationes populi, cōſequebamur, ſine vllo ſibilo, (*ſenza fiſchiate*.)

Sæpe enim paſtoribus ſibilus loco fiſtulæ eſt, ac ſibilo oris, vt fiſtula canunt. Plut. in Othone. *Cum in theatro viſus eſſet Otho, illudens populus, exſibilabat: equites inſigni plauſu excipiebant: ſed rurſum populus ſibilos augebat.* ἐπι- τειν τοῖ συριγμοῖ. Gloſ. *Exſibilo.* σιφλώζω.

FISOLERA. Venetis cymbula qua vtuntur in auium marinarum aucupio. *Phaſelaria*, parua phaſelus.

FISSO, & *fiſo*. Figere oculos. Etruſci ſimplici S. ſcribunt: ſed eum aiunt differre à fiſſo, quod eſt à figere, dicere debent, vnde hoc formetur. Nec aliunde quam à figendis oculis, & oculos fixos habere, ſiue defixos. Magis ergo vſus, quam ratio tuetur. Dant. Inf. 1v.

E fiſo riguardai
Per conoſcer lo loco dou'io foſſi.

Etiam *fiſſo* pro ſpiſſo, vnde pro multo, & magno vulgo apud Inſubres. *Fiſſo*, e *fiſſ*.

FITTA. Cœnum, lutum tenax, non à fimo, ſed in quo pedes figuntur, vt ſit limus vorax. *Fitta* etiam Venetis dicitur dolor acutiſſimus, quod veluti ictus infigatur. Greg. Turon. L. 111. mirac. D. Martini. Cap. x. *Tempore quo tranſactis parturitionis doloribus me edidit, dolorem in vno tibia muſculo incurrit. Erat autem ſubitaneus, tanquam clauus affigens, atque ita fictam grauiſſimam dabat.*

FITTO, *affitto*. & *Fio*. Cenſus. penſio, tributum quod fidei nomine, ſiue fiduciarium conductor pendet pro prædio, aut domo, aut alia re locata. Non à figo, ſed à fide, *fidium*. Vt ſupra de Feudo notauimus, debitum clientis ſiue Vaſalli ob feudum. Vill. 1v. 20. *E molti Nobili, e gentilhuomini largamente dato loro, ſotto Fio, ſi fece Vaſſalli.* Et v11. C. v. *Delle quali Baronij, e Signoraggi, Fii di Caualieri, riueſtì tutti coloro.* Eadem ratione conductor domino fiduciarius, ſiue ſtipendiarius eſt, vnde fidium ad omne tributum, & penſionem translatum eſt. Translate etiam *pagare il fio*, pendere pœnas. Dant. Inf. xxv11.

Che cuopre il foſſo, in che ſi paga il fio.

Landin. ideſt Feudum, & tributum. Pap. *Fictum etiam dicitur, quod inter duos componitur omni anno reddendum: qui & cenſus.*

Vnde *Affiato*, ſtipendiarius, vectigalis, tributarius, etiam *feudum* pro penſione. Stat. Fatau. xx1x 66. *Intelligo quod ex hac ceſſione etiā fruges feudorum refutentur.* Ita tamen vt fidium, non ſit à feudo, ſed hoc ab illo, quamuis confundantur. Borghinus apud Menagium ait ſe in vetere Inſtrumento reperiſſe *Fiatoli* pro *Fittaioli*, ideſt *Fidiatoli: Fittauoli.*

FIVTARE. Olfacere, odorari. *Flatare*, olfire, *olfiutare*, *fiutare*, quod in odorando ſpiritus, ſiue flatus trahatur. Non autem à *florare*, pro florem odorari, quod verbū Latinis ignotum. Per tranſpoſitionem *toſa*, & *toſare*, quod proprie de canibus, quibus odora vis, & ſagax, & *tuffo* pro odore ferme grauceolente, ſicut *fiatoſo*, male olens. Niſi malis à *fœtidoſo*.

FLAVTO. Fiſtula, à Germ. *fleutte*. Idque vt opinor ab αὐλὴ. Siue à *flator* Tibicen. quod erit à *flatu*.

FLOTA. Cataplus. Multitudo nauium. Siluius Iſagoge p. 33. *Fluitare floter. Flote pro numeroſa multitudine præſertim nauium, & pro ipſa fluitatione.* Heſychio πλῶς. expeditio naualis. Petronius. Iam *claſſes fluitare mari*. Ita *murena fluta*. Martiali.

Quæ natat in Siculo pinguis murena profundo.
Non valet exuſtam mergere ſole cutem.

Flutæ, flotæ. Cataplus Indicus proprie nunc *Flota* dicitur. Ita Lucret. Fluctare pro fluctuare, vt Giph. in Indice. Si quis malit à Græco πλῶς haud ſane repugnauerim. De Fluta videndus Voſſius in Etymologico.

FOCATIA. *Fugazza*. placenta. Iſid. L. xx. 2. *Panis ſubcinericius, cinere coctus, & reuerſatus. Ipſe eſt, & focatius.*

FOCILE. Ignitabulum. Pyrites, petra focaria. Iſid. L. xv. 4. *Eſt alius pyrites vulgaris, quem viuum lapidem appellant, qui ferro, vel lapide percuſſus ſcintillas emittit, qua excipiuntur ſulphure, vel aridis fungis, vel folijs, & dicto celerius prabet ignem. Hunc vulgus* focacem *petrā vocat.* Alii à chalybe ſiue acciario, quo ſcintillæ excuduntur *Azzalino*, ignitabulum vocant.

FOCOLARE. Focus domeſticus. Quod in eo Lar familiaris coleretur. Pap. *Focillares domus dicuntur.* L. *Foci, lares* &c. Leg. Long. L. 1. tit. 19. L. 2. *Si quis focum ſuper nouem pedes à focularc portauerit, & damnum ex ipſo foco, ſibi, aut alteri factum fuerit.*

FODRARE. *Fodro*. hoc proprie vagina dicitur, & quicquid rei velandæ, operiendæ, aut includendæ extra, ſiue foris ſumitur, quaſi *foro*; vt Veneti, & *fodro* della ſpada, vagina. *Fodretta*, *foretta*, tela, quæ puluinis circumponitur. Sed poſtquam veſtes pellibus ſuffultæ ſunt, & pelles, & quicquid, ſiue ex eadem materia, ſiue ex leuiori, veſtibus ſubſuitur *fodra* appellatum, & ad exterioris differentiam, *intima* dicta eſt, genus telæ craſſioris, ferme ex goſſypio. *Intima di ſtramazzi*, culcitæ pars exterior, ſiue inuolucrum, *Intimela*, qua puluini operiuntur. *Fodretta*. Inſubres. Senenſes. *Fodaretta*. Non ergo foderare à Germ. *foeren*, ſed hoc ab Latino, contractum, nempe à *foras*, *forare*, *foderare*. Hiſpani *Aforar*, & *Afforro*. Perion. à φρούριον quaſi ſit munimentum: nimis operoſè. Math. Pariſ. apud Voſs. *Cappa Chorali, pellibus varij ſurrata*, Et alibi. *Furrucia*,

pro

pro veſte duplici. Boccat. xcix. 3. 1. *Due paia di Robe, l'uno foderato di drappo, l'altro di vaio.*

FOGA. Impetus. Curſus velox. *Fuga.* Boccat. xvii. C. ii. *Fu tanta è ſi grande la Foga della neue.* Vnde Veneti *Vogare* pro remigare, ſed proprie, eſt valide, veluti in fugam cymbam impellere. *Voga. Voga.* Vil. ii. i. *Tutta l'aqua ch'era nella Città ricorſe con gran foga all' Arno.* Dant. Purg. xxx. *E con men foga l' haſta il ſegno tocca.* Boccat. Amet. *La ſaetta tocca i ſegni cercati con volante foga.*

FOGGIA. Modus. Forma. Viris doctis aſſentimur, qui aiunt factum à Gallico *fois*: hoc autem à Latino *vice*, vnde & *Guiſa* dicitur F. in V. *vices, fois. Foia*, e *foggia*. Non à *facie*, neque à *fabrica*. Inde pro modo, ſiue figura. Id enim *vices* etiam ſignificat. Dant. Inf. xi.

E ſe non gl'hà: perche ſono à tal foggia?

Cur tali modo excruciantur? Et xiv.

Lo ſpazzo er' vn arena arida, & ſpeſſa
Non d'altra foggia fatta.

Similis ſcilicet illi quã Cato calcauit in Lybia. Inde *foggia*, nouæ veſtium, & cultus formæ, & exquiſita ornamenta recenter inducta. *Foggia nuoua.* Noui paratus, nouaque veſtium nomina, & amiciendi ritus. Boccat. Laber. *Le donne alle foggie nuoue, alle legiadrie non vſate, & alle diſdiceuoli pompe ſi danno.* Math. Vil. i. 4. *Trouando ne veſtimenti ſtrane, e diſuſate foggie. Foggiare*, & *isfoggiare*, nouis veſtium formis, & ornamentis immodice laſciuire. Villan. xii. *Vna correggia con isfoggiate fibbie, e puntali.* Quibus quoniam amantes delectantur Veneti *far la foia* procari, & *foiano* puellarum ſectator, & aſtecla dicitur.

FOGLIETTA. Vini menſura Romæ vſitata. Budæus de aſſe. L. v. à *fidelia* deducit. *Fideliam lingua noſtra* filietam, (quaſi *fidelieta*) *corrupto vocabulo dicit. Filieta, folieta.* Sed fideliæ menſura, qualis incertum.

FOGNA. Cloaca, aquæ ductus, ſubterranea colluvies. Villan. i. 38. *Nel quale l'aqua del fiume d'Arno, per gora, con cauata fogna veniua.* Non à *σιφωνὶ ſiphonia*, neque à fodina, ſed a Fouea, *fogna*. Idem iii. 2. *Per vn foſſato, ouer fogna, che raccoglieua quaſi tutta l'aqua piouana della Città.* L. xi. 58. *Fù loro inſegnato d'entrar per la fogna, ouer caterata della gora delle mulina.* Fouca, foucona, *fogna*. Foueones, *Vaones*. Stat. Pat. xxxvii. 81. *Aperire Vaones, & cauare foſſata.*

FOINO. Meles, ſiue muſtelæ genus gallinis infeſtum, alij *Martam*, & *Martorello appellant*. Silu. in Iſag. xxxi. à *Fæno. Fænum foin, & foine muſtela fænaria, quod in fæno verſari gaudeat.* Salmaſ. ad Solin. quod fuſco pilo ſit *fouinam* quaſi *fuſcinam*. Sed quia de genere felium eſt: nam & Martial. *martes, cattas*, appellat, poteſt eſſe *felinus*, felis agreſtis, *feinus*, & *foinus* parvus felis. Etruſci *Faina*, quod vel à fuluo, quaſi fuluina, vel à *φαιός*, ideſt fuſcus Menagius factum putat. Coaruvias à Germanico *Fuich*.

FOLA, Fabula, *Faola, fola. Fabla, fiabba* Veneti, e *fiabbone*, fabulator.

FOLCE. *Folcione.* Falcaſtrum. Iſid. L. xx. 14. *Falcaſtrum à ſimilitudine falcis vocatum. Eſt autem ferramentum curvum, cum manubrio longo, ad denſitatem veprium ſuccidendam. Hi & Roncones à runcando dicti.* Eius vocis exempla congeſſit. Voſs. p. 427.

FOLLA. Turba denſa, ac multitudo hominum ſe prementium, à *fullonibus*, qui veſtimenta pedibus premunt, & ſtipant. Hinc *folto*, pro denſus, quaſi *follitatus. Folta*, & *frotta* pro eadem re. V. *Affollare.* Vnde *affollati*, ſtipati. Vil. xii. 66. *Affollati, e riſtretti al Carrino.* Morg. vii *E tutta via più la turba s'affolta.*

FOLLE. *Folo*, e *folletto* à *follis* tranſlate, vanus, vento plenus, etiã inſanus, vęcors. Dant. i.

Temo che la venuta non ſia folle.

Alibi *folle ſtrada*. Galli *Fol.* quod Menag. ex Cuiacio L. iii. Cod. qui accuſare non poſſunt. *Fol, ab inanitione ventoſi follis.* Iſid. Gloſ. *Folonitia vanitas.* Vnde *follia* vanitas. *Folleggiare, & infollire*, inſanire. Et *folletti* laſciui genij, ac lemures riſu, ac ſtrepitu domos implentes. Dant. Inf. xxx.

Mi diſſe quel folletto, e Gianni Schicchi.

FONDACO. Quod mercium ſedes, ac fundus ſit. Hiſpan. *Albondiga*. Quod Vrrea apud Coaru. Turcicum verbum putat. Sed a *fundo*, vel *apotheca*.

FORAGGIO. pabulum. Voſs. de vit. L. ii. C. vi. *Foderum, ſiue fodrum, notat alimentum, pabulum, eſtque non à fouendo, ſed à Germanico* foden, *vel* voeden, *ideſt paſcere; vnde & Belga* Voeder. *Aimoin in Vita Ludouici Pij. Inhibuit à plebeijs vlterius annonas militares, quas vulgo foderum vocant, dari.* Sigon. L. viii. de regno Italiæ. Ex Conradi i. diplomate. *Fodrum autem de Caſtellis quod noſtri Anteceſſores habuerunt, habere volumus: illud vero quod non habuerunt nullo modo exigemus.*

Foderum, inquit *Sigonius, ſumma quadam frumenti fuit, quam aduenienti in Italiam Regi populi ſoluere tenebantur: pro quo ſæpe etiam æſtimata pecunia pendebatur.* Guntherus L. viii.

Id quoq; quod Fodrum vulgari nomine dicunt
Et Capitolicium certo ſub tempore cenſum
Hæc Ligures ſacro tribuerunt omnia fiſco.

At Cuiacius ad feuda ad illud diploma Conradi à Germ. vocabulo *futer* deducit, quod pabulum equorum, ſiue farraginem ſignificat:

Quæ ſententia magis arridet, nam *foraggio*, eſt farrago pabulum.

Inde ad alia etiam alimenta translatum. Varro de re ruſt. L. I. *Inde quod far ferro caſam, farrago dictum: aut quod primum in faracia ſegete ſeri cœptum. Ea equi & iamenta cetera verno tempore purgantur, & ſaginantur.* Feſtus. *Farrago appellatur id quod ex pluribus ſatis, pabuli cauſa datur iumentis.* Hinc *fodero* pro annona. Cola de Rienzo. *Vedere la traccia longa delli vetturali, che venivano con fodere in Pelleſtrina.* Mox. *Portano farina, e graſcia per infoderare la terra che non affamaſſi.* Et p. 273. *Poiche videro che in Tarpeia non era ſoſſicicaza de fodero.*

FORRIERE. Foderarius, hoſpitiorum metator. German. *Furierer*. Sirmond. ad Carolum Calvum p. 26. *Fodrum, ſiue foderum interdum eſt annona militaris, & à fodro, fodrarij, qui fodrum exigunt. Hodie dicuntur metatores manſionum & hoc munere in equeſtribus turmis qui funguntur* Mareſcalci *hoſpitiorum nuncupātur.*

Puto idem quod Boccat. *Friere.* Prouiſor hoſpitij, præcipue noſocomiorum, *Friere dello ſpedale.* Et Vil. L. VIII. 95.

FORBICE. *Forſice.* Forſices. Iſidor. L. XX. 13. *Forſices ſunt ſartorum: forpices, tonſorum (ideſt* volſellæ) *forcipes, fabrorum* (tenaglie) *alij tamen confundunt immo forcipes nuſquam extare aiunt.* Eſt tamen apud Paulum Feſti abbreuiatorem. *Forcipes quod his forma capiantur, ideſt ferrum ignitum.* Seru. ad illud tenaci forcipe ferrum. *Forſices quibus incidimus, forcipes quibus aliquid forbum tenemus, quaſi forbicapes. Nam forbum eſt calidum.* Has tamen forcipes in medicinalibus Græci ἀρδιοθῆρις appellant, quibus ſolent vulneratis ſpicula extrahi. Dantes *force*, pro forſice, vt Veneti *forfe*, & *forfeta*. Par. XVI.

Lo tempo và d'intorno con le force.

FORBIRE. Tergere. Fortaſſe a purgare, nam tergere nimis longe ducitur, & a *furaio*, quod aliqui excogitarunt, qui eſſe poſſit haud intelligo. Dant. Inf. XV.

Da lor coſtumi fa che tu ti forbi.

Quia autem ferme pro tergere obſcæna accipitur, fortaſſe à foria, *forire, forbire*: alvum cum purgare.

FORESTA. Nemus. Germ. *Forſt.* Voſs. de vit. ſerm. L. II. 6. vbi vocis huius vſum apud plures ſcriptores notauit, adijcit, dubitari an *foreſtum* originis ſit Latinæ, ex eo dictum, quia foris eſſet, ſiue extra Vrbem, & agros: an potius Galli, & alij id acceperint à Normannis. Grotius. Lex. Gothic. *Foreſtum. Forſt.* Nemus. alijs dialectis *Hurſt. Horſt.* Prioris ſententiæ eſt Alumnus. *Foreſta la campagna, e ſelua lontana delle habitationi.* Quem ſequitur Coaruvias, licet Hiſpani dicant Floreſta; *non* inquit *à floribus, ſed à Gallico foreſt, à foris quod extra Vrbem ſit.*

Non ita tamen abſurdum videatur *floreſtam* non à floribus, ſed à viriditate appellatam. Bouillus incertæ originis eſſe ait, niſi quis à voce foras deduci velit. *Item foreſto. Luogo deſerto, e foreſto.*

FORESTIERE Extraneus. Veneti *foreſto*, quod extra ſiue foris natus ſit. *Foraſticus, foreſtarius.* Pap. *foraſticus exterior.* Et *foreſe*, pro agreſti *foroſetta, e foreſozza* ruſtica puella Boccacio, & alijs.

FORFANTE. Vafer, etiam improbus, à Gallico *forfaict*. Hoc autem à Latino *forfactus*, quaſi foris factus, vt Voſs. L. III. de vitijs ſermon. C. XII. Scilicet qui pro graui delicto à cœtu, & ſocietate, aut Vrbe eiectus ſit, ſcilicet anathema. Item pro ipſo delicto, & graui facinore. Et pro mulcta pecuniaria ob delictum, ex Iſidori Gloſ. *Forisfacio, offendo, noceo. Item forisfacio, officij limites egredior.* Et ob delictum bonis priuari, bonorum poſſeſſione eijci. *Forfare* pro delinquere, & *forfatto*, pro delicto. V. Lexicon Etruſcum.

FORMA inſtrumentum ligneum ad formandos calceos. Latinum eſt. Forma. Horat. epiſt. *Si ſcalpra & formas non ſutor.* Gloſ. *Forma caligaris.* Καλοπόδιον & Καλόπεες. *Forma calcis, norma.* Vulc. *Calcei.* Pap. *Callas fabrorum foramina.* Leg. *Fabrorum forma.* Et *Calopodia forma ſutorum dicta à calo, ideſt ligno, & pede.*

FORMAGGIO. Caſeus. *Formaticum* à forma. Columella. L. VII. C. VIII. *Liquor in fiſcellas, aut in calathos, vel in formas transferendus eſt.* Mox. *Deinde vbi formis, aut calathis exemptus eſt.* Forma. *Inde formella, qua etiam informationes caſei ſignificat, vnde, & formaticum dicitur.* Plin. Lib. XVI. 38. *Humor ficis lacteus: huic ad caſeos figurandos coaguli vis eſt.* Figura, eſt forma.

FORNIRE. Inſtruere, munire. *Ornare* ex quo etiam *guernire* pro eodem. Dant. Inf. XXIV.

Leuam' all'hor moſtrandomi fornito
Meglio di lena, ch'i non mi ſentia.

Lucret. L. II. *Feruere cum videas claſſem lateque vagari, Ornatamque armis, belli ſimulacra cientem.* Nepos in Annib. *Effecit, vt ea elephantus ornatus ire poſſet.*

FORNIMENTO pro ornamento. *Fornimenti de caualli*, phaleræ, ornamenta. *Sfornire*, contrarium. *Fornito* paratus inſtructus. Dant. Inf. XXVIII. vbi loquitur de Curione Cæſarem ad bellum ciuile hortante apud Lucanum.

Queſti ſcacciato il dubitar ſommerſe
In Ceſare affermando che 'l fornito

Sempre con danno l'attender ſofferſe.
Quod ad verbum expreſſum eſt ex illo Lucan. *Tolle moras, ſemper nocuit differre paratis*. *Fornito.* Paratus, inſtructus. Inde *fornire* pro abſoluere, perficere, finire.

Ben fornito dicitur peculiatus, & bene vaſatus.

FORRIERE. V. *Foraggio.*

FORTE de vino, quod aceſcit: Acre enim pro forti. Cic. 2. de orat. *Sed genus hoc totum orationis, in iis cauſis excellit, in quibus minus poteſt inflammari animus iudicis acri & vehementi quadam incitatione. Non enim ſemper fortis oratio quæritur, ſed ſæpe placida.* Hiſp. *Vinagre.*

FORTEZZA. Arx. propugnaculum. *Fortalitium.* A *forcia.* Quæ vox etiam cum violentiam ſignificat, *far forza*, e *sforzare*, deforciare, & *per forza*: Marculf L. 1. 28. *Eo quod Pagenſis eiſdem terram ſuam per fortiam tuliſſet.* tum fortitudinem, ſiue vim, vtrumque a *fortis fortitia, forza*, vel *fortia facta*. V. Voſſium L. III. C. XII.

FORSENATO. *Fuora di ſenno*, mentecaptus. Inſenſatus. V. *Senno.*

FORVSCITO. Exul. Quod foras, ſiue extra regionem ſuam exierit. Gloſ. Ἐξορία. *Exilium. Extra fines.* & Ἐξορυσμός.

FORZA. V. *Fortezza.*

FORZIERE. Cophinus, ciſta corio obducta. Gloſ. Φορτίον. *Onus, faſcis, merx, ſarcina. Phortiarium*, ferendis mercibus, ac ſarcinis. φορτηγία, mercium, quæ in nauem imponuntur, portatio. Vide Salmaſium de vſur. p. 517.

FOSSA, & *foſſato*, recentioris Latinitatis auctores, pro caſtris, & pro exercitu dixerunt, quod foſſa circumdarentur. Capitolin. Gordiano. *Caſtra omnia, & foſſata eorum circuibat.* Ex correctione Salmaſij. Turn. L. 11. 13. ex Digeſt. de re militari. *Aut qui à foſſato recedit. Foſſatum recentiores vocauerunt caſtra, quia foſſa cingi ſolerent.* Gloſ. Ταφρός. *Foſſa, ſepes, foſſatum.* Pro exercitu. Moſchopolus. *Foſſatum*, ὁ ςράτος. Annal. Franc. *Alter Saracenus, qui in confinio Africæ in foſſato præſidebat.*

FOSSA pro ſepultura. *buſa*, Venetis. Gloſ. Ταφή. *Sepultura, ſepulchrum, buſtum, fouens, humus.* L. *Foſſa*, vel *fouea*: *humus*, pro humatio. Lex. Long. tit. de homicid. L. XV. V. Iunium ad Codinum p. 281. Oſium ad Morenam p. 96.

FRA'. *Intra. trà* & corrupte *Infra, frà.*

FRACASSO. Strepitus, tumultus. Frango, fractio, fractitatio. Crepitus rei fractæ. Seruius 1. Georg. *Fragor etiam à fractarum rerum nominatus eſt ſonitu.* Ita Landinus interpretatur illud Dantis Inf. IX.

Vn fracaſſo d'un ſuon pien di ſpauento.

Eſſe enim ſonitum rei fractæ, atque magno impetu ruentis. Fracaſſare, non à *fra*, & *cuſſare*, pro quaſſare, ſed à frangere, fractitare. Sicut ab eodem *sfracellare*, frangere, comminuere, & conterere. Morg. VII.

Che chi toccaua il battaglio vna volta,
Lo sfracellaua dal capo alle piante.

FRACIDO. putris. Fraces olei, fex. Gloſ. ἐλαιοζυγία. *Amurga. Fraces. feces.* Et. Ὑπόςασις ἐλαίου. *fraces. feces.* Ita apud Catonem de re ruſt. *Fraces laticis feces.* Vnde *fracidus.* Et *fracidume, infracidare*, putreſcere.

FRAIA. Venetis ſodalitas, ſocietas ſacrorum cauſa. Varro. L. IV. de Lingua Lat. vbi loquitur de fratribus Arualibus; *Sunt qui, à Fratria dixerunt. Fratria eſt Græcum vocabulum partis hominum, vt Neapoli etiam nunc.* Rigalt. Lex. Græcobarb. *Fratria, multitudo.* Scholiaſtes Callimachi. Νυμφῶν φρατρία, καὶ ἄθροισις. Gloſ. φρατρία. *Contubernium.* Alijs *Confraternitas.* V. Salm. ad Ius Atticum p. 57.

FRALE. Fragilis, & *frollo*, præcipue de carne molli, minime dentibus reſponſante. Eadem *floſcia*, quod eſt *fluida*, ſiue *fluxa*. Illud eſt apud Plin. L. XVI. C. VI. *floſſo*, pro languido. Hiſp. *Afloxar*, remittere, laxare quod intentum eſt. Non à flocco vt Coaruvias, ſed à fluxo quod eſt molle. Quanquam in verbo *floxo*, & ſi ambigat, hanc quoque notationem poſuerit. *Fragile, frale, & frollo.*

FRANCO. Liber: ſui iuris. Vox Germanica. Siue vt Bodinus Method. Hiſt. C. IX. Gallica antiqua. *Eſt autem* Francus, inquit *lingua Gallica (non Latina aut Græca, multo minus Hebraica) nihil aliud quam liber & immunis. Ex quo non modo veriſimile, ſed etiam perſpicuum fit, Gallia populos ſeruitutis Romanorum impatientes, trans Rhenum ad veteres illas Gallorum colonias migraſſe: & cum primum potuerunt excuſſo Romanorum iugo, in patriam remigraſſe, accepta* Francorum, *ideſt liberorum hominum appellatione.* Pap. *Liber, Francus homo.* Dant. II. Inf.

Ch'i cominciai come perſona franca.

Land. metu libera. Paulo ſupra.

Perche ardir, e franchezza non hai.

Et XXVIII.

La buona compagnia che l'huom francheggia.

Ideſt libertatem dicendi affert.

Sed de hac voce. Fuſe diſputat ſummus vir Hotomanus Franco galliæ Cap. V. *Franco d'ogni incarico.* Vil. III. 30. immunis. Et. I. 18. *Il detto Imperatore li fece Franchi dieci anni del tributo.* I. XII. *Franchi, e fuori d'ogni giuriſdittione, e ſignoria d'altra gente. Franchezza*, audacia, & conſtantia. *Franchiggia.* Aſylum. Item immunitas a vectigalibus. *Francare*, liberare, redimere à captiuitate.

FRAN·

FRANGIA. *Franza* à Germ. *Frantzen*. Hoc magis placet, quam vt ſit à *Phrygio*. Nam franza eſt limbus, ſiue lacinia in fila diuiſa, ac floccos ſciſſa, vt etiam à frangendo dici potuerit. Phrygio autem vt mox dicemus opus acu pictum, ſiue *ricama*. Et *freggio*. Perionius à fimbria, *frania*, *frange*. Mengius à frimbia. Fortaſſe à *filitia*, *flatia*, *frangia*. Hinc *frappare*, minutim concidere, & in villos, ac filamenta carpere, non à *vapulare*, vt ſit veluti *filappare*, *frappare*, concerpere; Morgant. v. *Rinaldo gli hà frappato la perſona, E molto ſangue in terra haueа gettato.* Inde *Frappatore*, Lexicon Etruſcum explicat Auuiluppatore, à filis, ſiue villis implicandis.

FRASCA. Vocis huius notatio adhuc doctis in quæſtione eſt, qua ramus frondens intelligitur. Dant. Inf. XIII.

Se tu trinchi
Qualche fraſchetta d'vna d'eſte piante.

Subijcit.

E colſi vn ramuſcel da vn gran pruno.

Eſt autem non à ramo, neque à *Rans* Germanico, ſed à vireſco, & viraſco. Frons viraſcens, *vraſca*, *fraſca*. Θάλλος. Dant. Purg. XXXII.

Traſſelo al pie della vedoua fraſca,

Ideſt folijs orbata. V. *Freſco*.

Quia autem frondes, & ramuſculi vento agitantur, inde pro leui, & inſtabili *fraſca* accipitur, idq; in pueros conuicium expetit. *Fraſche*, etiam pro nugis *& fraſcheggiare*, ineptire.

FRASIO. Quod facile teritur, & comminuitur. *Friabile*. Vitruv. *Lapidicinæ quadam molles, vti ſunt circa Vrbem rubra Pallienſes, Fidenates, Albana. Sed hac omnia, quæ mollia ſunt, ſi ſint in locis tectis, ſuſtinent laborem, ſin autem in apertis, & patentibus, gellicidijs, & pruinis congeſta, friantur, & diſſoluuntur.* German. *Friſch*: recens panis facile frangitur, & friatur.

FRATTA. Denſitas dumorum, ac veprium. Frutex, fruticetum: fruticeta, frutecta, *Fratta*. Vt Caricetum, carecta apud Virgilium. Gloſ. *Frutetum*. Θαμνοὶ. *Fructiceſcere* θαμνοῦσθαι. Plinius Lib. XVI. 38. *Sed fruticoſi generis ſunt inter aquaticas, & rubi.* In manuſcripto, *Frutectoſi*. Lib. XXV. 2. *Radicem ſilueſtris roſæ blanditam ſibi aſpectu in frutecto.* Menagius mauult à Græco φράγμα, φραγμὸς, φράκτη ſepes, ſepimentum, ex Monoſinio. Sed aliud *fratta* ſignificat, quanquam etiam rubis, ac fruticibus ſepes nectantur: & vbi Latina præſto ſunt, nil opus Græcos ſollicitare. Prudentius Pſycomach. *Non piget attritis pedibus per acuta fruteta, Ire voluptatem?* Et de coronis. *Hic ex frutetis proximis exegit immanem lupum.*

FRECCIA. Vide. *Frezza*.

FREGATA. Nauigij ſpecies, cuius etymon non eſt facile odorari. Nam ſi à remo ducatur, omnes actuariæ, *fregate* dicerentur.

FREGIO. Limbus, vel inſtita acu picta ferme ad oras veſtimentorum, à Phrygionibus, ſiue opere Phrygio, acu picto. Inde pro alijs ornamentis. Philander ad Vitruvium L. I. 2. *At non in earum Zophoris, (quæ fregia vulgo vocantur, voce vti exiſtimo, à phrygionibus, qui acu faciunt ducta. Vt enim eorum opera acu picta, figuris quibuslibet inſigniuntur, ita Zophororum fere ratio ſcalpturam deſiderat) triglyphi ſcalpuntur.* *Fregiare*, pro ornare. Dant Infer. VIII. *Bontà non è, che ſua memoria fregi.* Etiam contrario ſenſu, pro nota, ſiue labe, & macula. Idem Inf. XIV. *Li ſuoi diſpetti, Son al ſù petto aſſai debiti fregi.* Boccat. fiametta. *Penſa di quanta infamia, & eterna vergogna rimarebbe la tua memoria fregiata.* Ex quo vulnetis in os illati cicatricem *Fregio*, & *sfriſo* appellant: *& sfriſare* inhoneſta hac plaga aliquem deturpare.

Nam à *fregio*, *friſo*. Ita Voſſius ait apud Mathæum Pariſium *Aurifiſium* corrupte legi, pro *Aurifriſio*. Et Leo Marſicanus Chron. Caſſin. *Planetam purpuream cum Phriſo, & aquilæ margaritis contexta.* Nec *Phrygiare* ſcribendum, vt idem cenſet, nam ea ætate *Friſo* pro opere Phrygio ſumebatur.

FREGOLE. Micæ. à *friando*, quod eſt digitis panem, & alia terere. Idque rectius, quam à *fragmentis*. Lucret. L. I. *Sic licet & glebis in terram ſæpe friatis*, ideſt comminutis. *A fria*, *briſa*, ſalis mica *friccia*, *briccia*: vnde Inſubres aliquid valde ſalitum, *ſalato come briſa*: inſtar micæ ſalis. Veneti, *che t'ſbrega*, quaſi linguam carpat, & laceret.

FRESCO. Id duo ſignificat, lenem auram, ſiue frigus opacum, & quod recens eſt. Primum non à frigeo, frixi, frixum, & frictum: ſed à friguſculum, & contracte friſcum, quod Germani, & Hiſpani retinent. Eſt enim *freſco* frigus tenue recreans, non vrens. Secundi proui *freſco* recens ſignificat notatio hactenus latuit, ſed eadem ferè quæ vt diximus vocis *fraſca*. Vt enim illa à *viraſcens*, hoc à *vireſcens*, *vireſcũ*, *freſcum*. Nam viride eſt florens, & vigore præditum, quale quod eſt recens. Virgil. *Sed cruda deo, viridiſque ſenectus*. *Vecchiezza freſca*. Clarius Cic. 3. Tuſcul. *Sed quandiu in illo opinato malo vis quadam inſit, & vigeat, & habeat quandam viriditatem, tandiu appelletur recens.* Et de amicit. *Senectus aufert eam viriditatem, in qua etiam tunc erat Scipio.* Columel. in præfatione *viridem ætatem appellat*, quod nos *freſca*. Idem L. VII. C. VIII. *Caſeus viridis*, ideſt recens. Et *virides pinea nuces*. L. VIII. 17. *Ex pomis viridibus ficus*. Faſeoli virides. Pro *vegeto*, Stat. L. III. Theb.

Qualis

Qualis leò, rupe ſub alta
Quem viridem quendam ſilua monteſque tremebant.

Ita panem à furno calétem, freſco appellamus, recentem, & oua è nido tepentia, *oua freſche*. Ita Dant. Inf. IV.

Giugnemo in prato di freſca verdura.

Aut *freſca*, pro leni aura, quæ à viriditate adſpirat poſuit, aut floreſcentem viriditatem, vt *pateris libamus, & auro.* Vireſcentem viriditatem: Ita *arſura freſca*, pro recenti poſuit. Infer. XIV.

Senza ripoſo mai era la treſca
Delle miſere mani hor quindi hor quinci,
Iſcotendo da ſe l'arſura freſca.

Flammas ſcilicet, quæ ſubinde recenter in miſeros renouato ardore cadebant.

Ita *freſco ſmeraldo* pro viridi, ſiue vireſcente appellat. Purg. VII.

Et *Rinfreſcare* pro renouare. Inf. XIII.

Tua fama rinfreſchi
Nel mondo sù. Memoriam tuam renouet.

Voſ. ait Germanicum eſſe *Friſch*, pro nouo, ac recente, Belgicum, *Vriſch.* (vireſcens) Anglis *Friſch*, Hiſpanis *Friſco*. Omnia ab eodem fonte: vt nulla iam dubitatio ſuperſit.

FRETTA. V. *Affrettarſi.* & *Affollitarſi*. *Follita*, non à fulto, ſed à fullonibus, pannos inſultu denſantibus. Inde *Frotta*. pro turba denſa hominum, ac conferta, & *frottole* cantica, quæ à turba ludibunda effunduntur, ſiue ex pluribus ſententijs, & adagiis in vnum coniectis, ac veluti per ſatyram conſtipatis, vt Bembus VI. Epiſtolarum. Qualem eſſe ait Odem Petrarchæ, quæ incipit. *Mai non vò più cantar com' io ſolena*. Vt ſit ex illa congerie denſata. *Follita*, & *frotta*, & *frottola*: quod Menagius, à farcio, fartum, *farta*. Sed prius, veriſimilius videtur.

FREZZA; *Freccia*. Sagitta, à Germ. *flits*, & *ſchfeil.* *Fleccia*, *frezza* & *frizza*. Non à feriendo, *feritia*. Niſi quis putet à Latino *infligere*, *inflixa*, *flictus*, *flixa*. Quod valde placet. Erythræus à freto, quod celeri ferueat rapiditate, vel à fluvijs celeriter in fretum de currentibus, quæ ſunt inepta.

FRISA, Filum ſericum craſſius, quaſi *filitium*. Et *filiſello*, quod nempe in fila ducitur, ſiue filatur: cum ſericum, e folliculis trahatur. Vid. *Bauella*, & *Filiſello*.

FRITTOLE, & *Fritelle*, & *Frittata*, à frigendo.

FROLLO. V. *Frale.*

FROMBOLA. Funda. Fundibalum Venetis *Frandibolo*, Inſubres *Fronza*. Eſt etiam Onomatopeia à ſtridore lapidis excuſſi, aera ferientis.

FRONTIERE, ait Voſ. L. III. 12. *Frontaria, limites regionum, ex eo quod frontis inſtar primo in conſpectum veniant*: immo, quod hoſtibus primo opponantur. Vnde *fronteggiare*, pro obſiſtore. Dant. Inf. XX.

Siede Peſchera bello, e forte arneſe,
Da fronteggiar Breſciani, e Bergamaſchi.

FROSNA. Fuſcina.

FROTTA. *Frottola.* V. *Fretta.*

FRVGARE. Pungere, ſtimulare. Dant. Inf. XXX. *La rigida giuſtitia, che mi fruga.* Landinus. *Stimulat.* Purg. XVI. *Coſi frugar conuienſi i pigri lenti.* Et XVIII. *Ed io, cui nuoua ſete anchor frugaua.* Videtur à *fodicare*, quod eſt aculeo pungere, & ſtimulare. *Frugone*, ictus punctim illatus. Morgant. VII. *Alcuna volta menaua frugoni, Che ſi ſentien' le corazze ſfondare.* Item in ſcrutando, baculo, aut alia re humum fodere, quod eſt *furugare*; & *rugare* vulgo dicunt: niſi hoc ſit ab eruere, *eruitare*. Boccat. XCVI. 2. *L'vna delle quali frugando in quelle parti, doue ſapeua, che i peſci ſi naſcondeuano.* Rectius tamen, fodicare, *foricare*, *furugare*, *frugare*, & *rugare*.

FRVLLO. *Frullare*, *frullone.* Vide *Bula.*

FRVSCO. *Fruſcolo.* V. *Buſca.*

FRVSTARE. Flagellis cædere. Fuſtigare, fuſtuario plectere. Gloſ. *Fuſtigatus* Βακλισθείς. Ξυλοκοπῶ. *Defuſto, fuſtigo.* Dant. Inf. VIII. *Ndovi fruſtatori.* Poſt. *Vidi Dimon Cornuti con gran ferze, Che li battean crudelmente diretro.* Mox. *E quel fruſtato.*

FRVSTO. Lacerum, detritum: à fruſtis: in fruſta concerptum. Idque à *fruor*, vel *frio*. Veneti *fruare*, conſumere, conterere, fruſtatim comminuere. Ammianus Lib. XXXI. de Hunnis. *Sed ſemel obſoleti coloris tunica collo inſerta non ante deponitur, aut mutatur, quam diuturna carie in pannulos defluxerit defruſtata.* Gloſ. *Conciſus, fruſtatus.* Idem Lib. XX. *Defruſtanda Meſopotamia opitulari.* Sidon. Lib. IX. epiſt. IX. *Maxima ex magnis capita defruſtans.* Florus L. II. 2. *Punica præda omnibus promontorijs, Inſuliſque fruſtarentur*, vt ad Ammianum Lindebrogius correxit.

FVCINA. Officina. Ferme pro æris, aut ferri fabrica.

FVIO. V. *Buio.*

FVRBO. Deceptor, ſycophanta. Menag. à *fure*, vel à *furuo*: quod niger, pro malo. Horatius. *Hic niger eſt, hunc tu Romane caueto.* Cui ſententiæ fauet Pap. in *latro.* *Fur vero eſt qui aliorum occulte ſubtrahit, à futturio (L. à furuo) ideſt nigro dictuo.* Ex Iſidor. L. V. imo Nonius. *Fures ſignificantiam habent à furuo, quod veteres atrum appellauerunt. Eo quod per obſcuras, atque atras noctes, opportuna ſit eius mali effectio.*

ctio. Varro rerum diuin. Lib. xiv. *Fures ex eo dictum, quod furuum atrum appellauerint: & fures, per obſcuras noctes, atque atras facilius furentur*. Sed *furbo* proprie eſt callidus, vafer, veterator, malitioſus. Quare crediderim, vt *forſante* à *foris facto*, ſiue *eiecto* dictus eſt, ita *furbo*, quaſi *four bourg*, ob delicta expulſus, & exterminatus, ciuitate mulctatus, inde pro malo, & veteratore. *Fourfaict*: *Forſante*, *Forſo*, *Furbo*.

FVRO. Veneti pro guloſo, & lurcone. Tales enim edulia furantur. Morg. iv. *Tu debbi eſſer vn ghiotto, ò furatore*.

FVSCELLO. *Feſtuca*. *Feſtucello*, *fuſcello*. V. *Buſca*.

FVSELLO. *Fuſolo* minus brachij os, Latinis Radius, à fuſi ſimilitudine. Galli. *Petit focile*, aut *focile minor*. Hiſp. *Canilla*, clauicula. Maius autem os, ſiue vlnam, Galli vocant. *Grand focile*. *Maggiore fuſello*.

FVSTA. Lembus piraticus. Fuſtis lignum, nam & naues *Legni* hodie generica voce, dicuntur. Proprie tamen quæ Græci Monoxyla. Latini lintres: nauis ex arbore cauata: ſed vox ad alias naues tranſlata.

FVSTO. V. *Buſto*.

FVSTAGNO. V. *Bombaſo*.

G.

GABANO. Lacerna, ſiue tunica exterior. e lana craſſiore, ac duriore. Scalig. exerc. cccxx. 10. vbi agit de coloribus. *A plantarum excrementis, galbaneus: Vnde* Gaban *pro penula apud veſtrates: quẽ colorem in eiuſmodi amiculo videmus etiã nunc*. Quod ſcilicet galbanum gummi ſpecies ſit, de quo Plin. xii. C. xxv. colore ſubluteo, vt & auicula, luteis pennis, *Galbula* vulgo *Galberio*. Marcel. Donatus in Vopiſc. illud Martial. *Iacet occupato galbanatus in lecto*, oris colore ſubluteo infectum interpretatur, ſed de veſtis colore capiendus eſt. Bap. Pius in annot. à tunica *galbina*, & ipſe *gabano* dictum putat, & *gabana*, tunicam exteriorem.

Simplicius puto, a cappa, *cappanum* & *gabbanum* factum eſſe, vt credit Menagius, aut *gauſapum*, *gauſapinum*, craſſam ac villoſam lacernam. Niſi quis a *καββάδιον* tractum putat, cujus meminit Codinus p. 21. Sed id genus tunicæ Aſſyrium fuiſſe, quaſi dicas honoratiſſimum docet Iunius ad eum locum.

GABBARE. Deludere, decipere. Achariſius à *Canillo*: ſed eſt à *Captare*, *cappare*, & *gabbare*. Captare proprie eſt conari decipere, à capere frequentativum (vnde & *chiapare* pro deludere Veneti dicunt). Terent. Hecyra. *Inuria eſt, qua via captent te, eadem ipſos capi?* Non eſt igitur à German. *gabberen* quod ſignificat, nugari, inepto ſermone vti, vt Voſs. Lib. ii. C. viii.

GABBO pro ludo, & ioco. *Scherzo*. Dant. Inf. xxxii.

Che non è impreſa da pigliar à gabbo
Deſcriuer fondo à tutto l'vniuerſo
Nè da lingua che chiami mamma, ò babbò.

Land. *à ſcherzo, & à gioco voler ſcriuere*. *Gabare* etiam ruſtici dicunt ramos arboris, ac ſummitatem amputare, quod eſt à decapulare, ſiue decacuminare. Colum. L. vi. *Adhuc tenera decacuminetur*. Decapare, *gabare*. Onomaſt. Græc. *Decacumino*, *ἀκροφηριάζω*. Pap. *Scapus*, *ſummitas*, *vel cacumen*. Quanquam Plinius *decapulare* pro deplere, & euacuare vſurparit, loquens de oleo. *Piante di gaba*. hoc modo ramis ad ſtipitem reciſis, vt repullulent.

GABBIA. V. *Cappia*.

GABELLA. Varias, ac diſcrepantes de huius vocis origine auctorum ſententias attulit Menagius. Magna pars Hebraicam vocem cenſet. Quibus adhæret Spondan. Epitome annal. Baron. ad an. 31. *Et Zacchæus dictus princeps publicanorum, qui dicebatur Syriacè Reo Gabbæ, ut ceteri vero publicani Gabbain, unde fortaſſe deductum nomen* Gabella. Caninius à Punico *Cabala* Hiſpani *Alcauala*. Coaruvias tradit quando primum vectigalia impoſita ſunt, cum Iudæi publicum conducerent, Hebræa voce vſos eſſe. *Alcauala* à verbo *Caual*, quod eſt recipere, Vrreas apud eundem ab Arabico *Canele*, quod idem ſignificat, vt *Alcauala*, locus ſit vectigalibus recipiendis. Quibus vt refragari non auſim: ita venit in mentem vocem eſſe Latinam, ſed truncatam, *Vectigalia*, *vectigabilia*, *gabella*. Nam vectigalia proprie eſſe portoria docti oſtenderunt. Vel à *Capital*, quod pro capite dependitur. *Capitalia*, *Capella*, & *gabella*. Prius magis arridet.

GAGGIO. pignus. *Vadium*. Siluius pag. 87. Iſagoges. *Vadium*, *ouagè*, *Picardi*, *gage Galli*, *ideſt pignus*, *vel ſalarium*. *Vadari gager*, ideſt *oppignerare*, & *deſgager*, *repignerare*. Salmaſ. de modo vſur. C. xiv. *Quod vades olim dicebantur ſponſores, qui pro altero vadimonium promittebant, nomen inde factum eſt à barbaris Vadium pro pignore, quod guadium, & guaggium*

gium

gium exeo vocamus. Et inde innadiare oppignerare. Sæpe legi in varijs inſtrumentis donationum, & teſtamentorum, ante annos deſcriptis, fundum ea conditione donari, vel legari, ne vendi, innadiari, aut quocumque alio modo alienari poſſet. Et Cap. xvi. *Longobardi, Vviſigothi Vadium dixere pro pignore in ſuis legib. & in dialecto ipſa retinuere* Vvede. Vita Caroli Magni pag. 23. *Perterriti Saxones Regi Carolo per Vvadium manibus ſuis reddiderunt patriam, & ſpoponderunt ſe eſſe Chriſtianos.* Hinc *Gaggio* pro ſtipendio. Vill. L.x. 131. *Stato per lor gaggi promeſſo lor prigione.* Et *pagando le maſnade di loro gaggi ſoſtenuti.* Et *che volle rimanere à ſuoi gaggi.* L. xi. 31. *Promiſono per lo Rè i gaggi, e ſoldi à gl'Alemani. Ingaggiare*, oppignerare xi. 76. *Convenne ch'engagiaſſe à vſura la ſua corona, e tutti i ſuoi gioielli.*

Hinc *gaggio della battaglia*, chirotheca cruenta, quæ mittebatur hoſti, prælii indicti ſignum, ac pignus. Vil. v. 85. *Perche lo Rè d'Aragona ingaggiò la detta battaglia.* Et cxxx. *E riceuuto da Fiorentini, allegramente il gaggio della battaglia.* Inſubres baptiſmi ſponſorem, qui infantem ad ſacrum fontem ſuſcipit, *guidazzo* appellant, vadem, ſiue vadantem, ſiue pollicentem. Veneti *Santolo*, ſacrum vadem. *Vadius* pro vade. Synodus Bauarica. *Liber qui ſe loco Vvadij in alterius poteſtatem commiſerit, ibique conſtitutus damnum aliquod cuilibet fecerit, qui eum in loco Vvadij ſuſcepit damnum ſoluat.*

Quoniam autem in ſponſionibus pignore certatur, & *Vadium* pignus, Inſubres *far guaia* dicunt pro pignore contendere, ſiue *guadiare*, Galli *gager*. Grot. Lex. Goth. *Vuad Latino barbaris Vadium. Vvedde pignus. Francis Gage. Vvadiare gager, pignus dare.* Et. *Innadiare, eſt Vadio ſupponere, ideſt oppignerare, nam Vadiũ, nunc pignus notat, nunc mulctam.* Voſ. L. iv. Cap. 11. Quia etiam in alea, & quolibet ludo ferme pignus pro pecunia opponebatur, inde *guadagnare* pro vincere, ſiue *guadium* adipiſci, & tranſlate pro lucrari, & *guadagno* pro quolibet lucro. Germ. *Gevvinn.* & *Genvinner. Gauagno, gauagnare.* ab eodem. Galli *Gaignage* & *gain*, lucrum.

Ridicule Bouillus. Quod *gaigne* eſt vagina, *gaigner* lucrari, eſt lucrum immittere intra vaginam, crumenæ ſpeciem habentem. *Vadium*, & *vadanium*, & *guadantare* vadium, ſiue pignus auferre, & lucrari.

Hiſpani contractius *ganar*, pro lucrari, & *ganancia*, pro lucro. Vnde baiulus *ganapan*, qui humeros locando victum lucratur. Ex quo fortaſſe *ganado*, pro grege ouium, quod in ijs olim magnum lucrum, & diuitiæ eſſent. Et *ganan* paſtor; quanquam Coaruvias à Græco γανόω lætifico trahat, ob voluptatem, quæ inde exiſtit; alij Arabicum cenſeant. Et quia magna ſemper lucri cupiditas. Fortaſſe etiam *gana* apud eoſdem Hiſpanos pro cupiditate accipitur. Et *gana de comer* pro orexi, ſiue cibi appetentia. Ergo *vadaniare*, *vadagnare*, *vagnare*. Dant. *gauagnare.* Inf. xxiv.

Poi riede, e la ſperanza ringauagna.

Ruſtici Patauini *guognar*, dicunt.

Sed vt ad vadium redeamus, cum, vt diximus in alea, & ludo pignus pro pecunia opponeretur, factum eſt, vt in ludo pilæ, teſſerarum, & pictarum chartularum, vox *vada* vſurpetur, cum pignus, ſiue pecunia duplicatur, vt victor, alterum tantum lucretur. Vt *vada* ſit alterum vadium, ſiue pignus. Galli *regaguer*, & *reguin.* Novum lucrum, novum gaudium.

GAGLIARDO. Fortis, robuſtus. Siluius à gaudio. *Gaudeo, gai, gailardo.* Menagius *à gale*, quod lætitiam ſignificat, & in Italicis originibus, à *Valeo*. Scaliger exercit. 325. 13. *Color balius equi. In quo ſi fulgeat nitor ſpadiceus, ab eo quaſi ardore Baliardum vulgus nominat: ſicut à Gallica audacia Galliardus nuncupatur is, qui fortiter adit pericula.* Voſs. L. ii. C. viii. *Guaillardus, vel Galliardus, agilis, hilaris, à Gallico Gailard. Vel à Gallico ardore, vel ab ard, ſiue aerd, ſignificante ingenium.* Omnes parum recte. Eſt enim à *validus*, *validator*, *gagliardo*. Vt à Leccator *lecardo*, Futiliator *bugiardo*, validus, *validator*, *gagliardo*. Vel gallans *Gallator*. V. *Gallante*.

GAGLIOFFO. V. *Gaio*.

GAGNIRE, *Sguognire*, *gagnolare*. propriè canum. Non. *Gannire cum ſit proprie canum. Varro aſinos rudere, gannire canes dixit.* Lucret. L. v. *Gannitu vocis adulant.*

GAIO. Duplex notatio. Prima à Vario, *vaio*, & *gaio*. Dant. i.

Si ch'à bene ſperar m'era cagione
Di quella fera la gaietta pelle,

Supra enim dixerat.

Vna lonza leggera, e preſta molto
Che di pel maculato era coperta.

Quod eſt pellis variata, varia, *gaia*, & *gaietta*. V. *Vaio*.

2. GAIO eſt lætus, cupidus, à gaudio, gaudens, gaudioſus, *Gaioſus*, *Gaio*. Idem Par. xv.

Et però chi mi ſia, & perch'i paia
Più gaudioſo à te non mi dimandi
Che alcun'altro in queſta turba gaia.

Vbi *gaudioſo*, & *gaia* idem ſonat, lætum, gaudentem. Et xxvii.

Quant ella à compiatermi venia gaia.

Boc. Gior. vii. *Ne era anchora loro paruto alcuna volta tanto gaiamente cantare gl'vſignuo-*

li. Et Giór. x. *Se gaia giouinezza in bello amante Dee donna appagare*. Et *gaggio* pro eodem. Parad. vi.

Mà nel commenſurar de noſtri gaggi
Col merto, e parte di noſtra letitia
Perche non li veder minor ne maggi.

Gaggi Landin. gaudia interpretatur. Alij pro pignore, ſiue hoſtimento accipiunt.

Ceterum Veneti *Gheia* pro ſinu dicunt, Vicentini *Ghaia*: quod puto à barbaro verbo *Gaydes* dictum eſſe, cuius mihi origo ignota. Morena Hiſt. Laudenſis. *Sed qui tunc vidiſſent mulieres parvulorum ſuorum alium in collo, alium in brachijs ſuis deferentes, alioſq; ad gaydes veſtium ſuarum ſe tenentes*; vbi Morena inſtitas, & limbos veſtium intelligit, quæ à ſedentibus contractæ ſinum efficiunt. Niſi quis putet à *Laiſus* factum eſſe, quæ vox pariter incertę originis, ſinum ſignificat, extatque Lege Salica Tit. 48. *Feſtucam in Laiſum iactet, & ipſe in cuius laiſum feſtucam iactauerit*. Gloſ. *In laiſum, in ſinum*. Hinc *laiſoverpire* in ſinum iactare, de quo Voſs. L. ii. de vit. ſerm. C. xi. & in Verbo *Guerpire*. Neque abſurdum videtur eum *gherone*, vt infra dicam ſit faſcia, ſiue limbus, qui in gyrum veſtem ornat, à gyro *gera*, & *gheda*, & *gaida* formatum eſſe, quæ & *gaſi* dicuntur Venetis.

Quid quid ſit à *Gaia* factum eſt *gaioffa*, quaſi *gaiefula*, parvus ſinus: quodque olim pecunia in ſinum conderetur, inde vox eadem pro pera, ſiue ſacculo, præcipue apud Inſubres. Et *Gaglioffo* de mendico agyrta, & æruſcatore, qui laboris fugitans, ſtipem corrogans, de pera, ſiue ſacculo viuit, translata vox ad nebulones, & fruges conſumere natos. Caualcante. Pungiling. *Come veggiamo che li poueri, e li gaglioffi, ſi moſtrano più triſti, e più infermi, e più miſeri, che non ſono, per prouocare le genti à fare à eſſi lemoſine.* Vit. S. Pat. *Mà quell'altra per poter meglio accattare, como gaglioffa ſtudioſamente ſi veſtiua male.* Morgant. xix.

E diſſe gaglioffaccio pien di broda.

GAGLIVOLO. V. *Galla*.

GAIONI. Veneti tonſillas appellant, faucium morbum, cum glandulæ inflantur. Glandia, glandiones, *gaioni, gaioncelli*. Plin. xi. 37. *Tonſilla in homine, in ſue glandula, qua & glandia.* Et *Gangole*. Creſc. p. 590. *Due quaſi cocce, ouero gangole, che ſono quiui.* Inſubres *Gandioni*, & *Cantarſe*, à voce *Antiada* apud Medicos, & Iuriſconſultos, vt Budæus ad Pand. 344. cum glandulæ ex fluxione in tumorem attolluntur, vnde *Tolliſ*, Latinis dictæ. Turneb. Lib. ii. 2. Lexicum Etruſcum eaſdem *Ganignas* appellat. Vnde *Agganignare*, collum ſtringere, & torquere. Morg.

Morgant' il preſe alle ganigne ſtretto,
E miſel nella tomba al ſuo diſpetto.

Sed vnde nam ea vox? Non à *capus*, proût manipulum ſignificat, ſed à *glandia, glannia, glaninnia, ganigna*. Vt *Ganocciolo*. Vide.

GALANA, & *gaiandra* Veneti teſtudinem appellant, haud dubie Gręca voce χελώνη. *Chelone*. Gloſ. *Teſtudo*. χελώνη. Gloſ. Arabicolat. *Golora, teſtudo*. Infra. *Teſtudo animal, quod teſtam gerit*, ideſt *Golola*. Forte legendum *Galana*: vel *chelone*. Scalig. exercit. cxxiii. *χελώνην teſtudinem eſſe eius vocis veſtigia docent. Galanam enim dicimus*. Et exercit. cxcvi. 2. *Etenim Taurini, ſerpentem cupparíam, à cuppa: alij Itali ſerpentem ſcutellariam à ſcutella. (Inſubres* biſſa ſcudelera, ab integumento, quod ſcutellæ formam refert.) *Nos* Galanam *Græcæ vocis veſtigio. Hiſpani*. Galapago: *vt puto ab eodem*: Coaruvias ab Arabico deducit.

GALANTE. Elegans, venuſtus, concinnus, alacer, feſtivus. Cittadinus Cap. 2. putat factum per tranſpoſitionem ex *elegans, elegante, galante*. Sed viri docti recte à Gallis Matris Deûm deduxerunt: auctoritate Varronis apud Nonium. *Cum illò aduento, video Gallorum frequentiam in templo, qui dum eſſet iam hora, vt Deam allatam imponerent adis ſigno, Deam gallantes vario retinebant ſtudio*. Item. *Nam qua venuſtas his adeſt gallantibus?* Sed quod iidem exiſtimant *gallante* dici, quod illi baccharentur, aut vino ſe inundarent, vim vocis non ſunt aſſecuti. Nam quæ venuſtas eſt furentibus, & quod proximum eſt ebrioſis? Verum quod illi ſemiuiri in Venerem fracti, muliebri ornatu incederent. Quicumque eorum moroſam in cultu elegantiam apud Apuleium legerit, facile intelliget, vnde galanti dicantur, elegantes, & ornati. Lib. viii. Miles. *Die ſequenti varijs coloribus induſiati, & deformiter quiſque formati, facie cœnoſo pigmento delita, & oculis obunctis, graphice prodeunt: mitellis, & crocotis, & carbaſinis, & bombycinis inuecti* (quæ muliebria impudicorum ornamẽta.) *Quidam tunicas albas in modum lanciolarum quoquo verſum fluente purpura, depictas cingulo ſubiigati, pedes luteis induti calceis*. Quid elegantius? Vnde *galante*, & *galanteria*. Hiſpani *Gala*, & *galan*, non à *regalar*. Veſtitus ſcilicet varius, & ornatus, quod Coaruvias à γάλα *lac* parum aptè deducit, quia albæ veſtes lætitiæ cauſa ſumerentur, vel ab Arabico *Galan* amator, elegantiam affectans, & *mas galano* qui cunctis ornatu, cultuque antecellit.

Ab eadem re *Gale* Veneti vittas, ſiue faſciolas ſericas, quibus veſtimenta diſtinguuntur, & *galone* aureum ſegmentum, ſiue inſtitam appellant. Quanquam *galon*. Germ. *gelaun* appellent.

pellent. Boc. *Ne ſe gli è meglio alla cotal Roba, mutar le gale.* Vt non *Galanti, à gala,* ſed contra ab illis hæc ornatus ſpecies profluxerit. Hinc etiam *Galleria* pro effuſa, & geſtiente lætitia non male quidam deriuarunt, niſi ſit à gallis gallinaceis laſciuè tripudiantibus.

GALAPAGO. Hiſpani appellant teſtudinē. *Gala* eſt *χελώνη*, vt ſupra diximus. Paguros eſt de genere cancrorum, quod diſtortis cruribus cancrum referat. Vnde & *tortuga* iiſdem dicitur.

GALAVRONE. Crabro. *Carabrone, calabrone, galauerone.*

GALBERO, *galbè*, auis galbula lutei coloris. De qua Vide Turneb. L. XVII. 8.

GALEA, & *galera*. Nauis longa, ſiue triremis. Voſ. de vitijs ſerm. L. 1. C. 1. *Galea militare capitis tegumentum. At poſteriori æuo galeam vocitarunt nauigij genus, quod Belgis Galeie, nec multum variante voce Gallis, Italis, & Hiſpanis dicitur.* Chronicon Auguſtenſe in Epiſt. Friderici I. *Conuenire fecimus apud Piſas victorioſū ſtolium galearum. Quæ vox etiā Græcis vſurpata, vt ex Cedreno conſtat, & Etymologico magno. Γαλέα, εἶδος πλοίου ληστρικοῦ. Genus nauigij prædatorij.*

Subijcit Voſ. non deeſſe, qui vocem Galeæ eſſe putent ex Latino galea, quaſi dicas nauim galeatam, quod crebro nauis in prora *παράσημον*, ſiue inſigne haberet *galeam*, vti illa apud Ouid. de Triſt. L. 1. eleg. 11.

Eſt mihi ſitque precor flauæ tutela Mineruæ
Nauis, & à picta caſſide nomen habet.

Quod ſcilicet in prora pro inſigni caſſidem haberet, vnde ei galeæ, vel caſſidis nomen. Quod autem hoc inſigne frequens eſſet, inde extenſam ſignificationem etiam ad eas, quæ id inſigne non haberent; De quo multa Villiomarus aduerſus Titium L. VII. C. V. Id in prora inſigne videre eſt in nummo, quem de militia nauali protulit doctiſſimus Schefferus L. II. C. VI. p. 156. At Lil. Gyraldus de nauigijs Cap. XII. tradit. Conſueuiſſe veteres in ſummis nauium bellicarum malis galeę neſcio quid ſimile addere. Sed id nuſquam mihi obſeruatum eſt.

Multas huius vocis notationes congeſſit Coaruvias, ſed ferme ineptas. Nonius inter vaſa vinaria galeolam ponit. *Sinum, & galeolæ vaſa ſinuoſa.* Varro de vita pop. Rom. L. 1. *Vbi erat vinum in menſa poſitum, aut galeola, aut ſinus.* Quæ vox, ſi à galea deducta, cum illa ferme rotunda eſſet, nauibus longis aptari non potuit. Hodie etiam vas vinarium, quo vinum in vrceos defunditur, *galera* appellatur, quod pariter rotundum, anſa, & fiſtula inſtructum eſt.

Ceterum quod Voſſius ibidem falli viros doctos putat, qui pro galea triremem dicere iubent, quod nauis longa, & triremis multum differant, eum ratio fugit. Nam licet longe antiquior longa nauis trireme fuerit; quia & longa initio vnius tantum ordinis remorum, ſiue vniremis fuerit, poſtquam biremes, & triremes, & id genus plurium ordinum in vſum venere, omnes naues longæ dictæ ſunt, ad diſtinctionem onerariarum, quæ rotundæ erant, & ob id corbitæ dicebantur, vt Salmaſ. ad Ius Atticum docuit. Quare etiam poſtquam biremes, & triremes abolitæ ſunt, *galee*, ſiue *galere* promiſcue, & naues longæ, & triremes Latine, à magni nominis ſcriptoribus ſunt vocitatæ, ad diſcrimen onerariarum, quæ *Vaſcelli*, quod rotundi ſint, appellantur. De Etymo nihil habeo, quod iam dictis addere poſſim.

GALERIA. Ambulacrum. Pinacotheca. Non a forma *Galera* ſiue triremis, vt ineptè Coaruv. quique eum ſequuntur. Perionius cum ſermo vbique aberret, hac voce ſcopum tetigit. pag. 95. *Hinc porticus Galerie, quaſi alerie ab ἀλάω, ideſt* aller *appellauimus.* Quanquam in eo ſolens fallitur, cum exiſtimat *aller* eſſe ab ἐλθεῖν, vt omnia ſuperſtitioſe à Græco deriuat. Sed eſt *ambulare, ambler, aller.* Loca igitur ferme in ſuperiori ædium parte ad ambulandum, atque animi cauſa ſpatiandum, ideſt xiſti, ſiue porticus *Allees della maiſon, allerie,* & *galerie,* quaſi ambulariæ, & ambulatoriæ dictæ ſunt: quæ quoniam tabulis pictis ornabantur, vox pro pinacotheca vſurpari cœpit. Cuius ſimilitudine in re militari machinæ ligneæ, quę repleta foſſa mœnibus admouentur, idem nomen ſortitæ ſunt.

GALFIONI. Genus ceraſorum. Salmaſ. Sol. 958. *Bigarella appellant Franco celtæ: Burgundi noſtri Graphiones. Nominis vtriuſque eadem ratio, & ſignificatio, quod vario colore ſint, ita appellarunt. Γραπτὰ ποικίλα ſunt varia. Inde graphiones τὰ γραπτὰ κεράσια. Bigaratum Galli vocant, quod eſt variegatum:* Ergo *Galphioni,* quaſi *Graphioni,* quod vario colore, albo, rubro, nigroque variegata ceraſa. Hiſp. *Garrofal, Garrofales.* Ceraſa maiora. graphiones.

GALLA. Glans, fructus quercus. Latine Galla. Virgil. *Proderit & gallæ inſuper admiſcere ſaporem.* Dant. Purg. XIV.

Trà bruttiporci più degni di galle.

Vnde *gallare, galleggiare,* & *andare à galla,* pro innatare, quod is fructus aqua non mergatur. Idem Inf. XXI.

Non altrimenti i cuochi ai lor vaſſalli
Fanno attuffar in mezzo la caldaia
La carne con gli vncin, perche non galli.

ne ſupernatet. Fruſtra ergo à *Vagare,* quod pu-

to apud Iſidorum, corruptè legi pro *natare*. Quod enim non mergitur, innatat, vel ſupernatat, & *Neger* Gallorum, eſt natare.

Ex quo folliculi bombycum *Galleʒʒe* appellantur, quod in ſerificio non mergantur, ſed ſupernatent.

Et *Gagliuolo*. Siliqua faſeolorum, piſorum, ſimilium, à gallæ ſimilitudine q. galliculum. Et *Galle* tumores in pedibus equorum. Creſc. x. 3. *Galla è vna enfiatura à modo d'una veſica piccola, di grandezza d'una noce, la qual ſi genera intorno alle giunture delle gambe allato all' vnghie.* à forma *galla*, ſiue glandis. Nam *Callum* pro veſica dici non poteſt.

GALLETTI, *Gatizzoli*, *Gattaruzoli*. Titillatio, cum leui alarum, aliarumue mollium corporis partium attrectatione, riſus excitatur. A Græco Γαγγαλισμὸς. Gloſ. *Titillat* Γαγγαλίζει. Et Γαγγαλισμὸς *Titillatio*, *Vellatio*. L. *Vellicatio*. Vt ſupra. *Titillat*, *fatigat*. L. *Vellicat*. *Dilticare* etiam dicunt, & *ſolleticare*, quod à *titillare*, & *titillicare*, & *ſubtitillicare* factum eſt. Galli. *Chatouiller*.

GALONE pro inſtita ſiue ſegmento, ac limbo. V. *Gala* Inſubres pro fœmore à Græco Αγκάλη. Gloſ. Αγκάλη. *Gremius*, *ſeu gremium*. Femora gremium efficiunt. *Ancalone*. *Galone*. Alii à λαγὼν, ſed hoc *Ile*, non fæmur ſignificat.

GALLORIA. V. *Galante*.

GALOPPO, *Galoppare*. Equi curſus incitatus, à Græco καλπᾶν, quod eſt currere, *calpare*, & *calupare*. Vt Budæus in Pand. pag. 212 vbi καλπάζειν eſſe dicit equum ad ingreſſum exultantem vrgere. Gallice *gallopare*, & gallopum κάλπην voce à Græcis translata. Et Salmaſ. ad Hiſt. Aug. 245. & Voſ. L. IV. C. IX. Heſych. Κάλπις, Βαδιςὴς ἵππος καὶ εἶδος δρόμου. Dant. Purg. XXIV.

Qual eſce alcuna volta di galoppo
Lo Caualier di ſchiera che caualchi
E và per farſi honor del primo intoppo.

Et Inf. XXII.

I non ti verrò dietro di gualoppo.

Vbi Landinus. *Gualoppare è in mezzo trà il trottare, el correre.* At Salm. Græcam vocem καλπᾶν proprie ait eſſe, quod *trotum* appellamus, medium inter galopum, & paſſum. Hodie tamen *galoppare*, pro curſu incitato accipitur. Olim pro molli inceſſu, Suidas καλπάζειν τὸ ἁβρῶς βαδίζειν, molliter incedere. Quod Heſych. ſupra. Βαδιςὴς ἵππος. Inceſſor, ſiue gradarius. Quod & Plautus *badizas* dixit. Puto ergo *galoppo* initio pro paſſu, ſiue inceſſu dictũ: deinde additum *gran galloppo*, vt etiam Galli dicunt, poſtremo *galoppare* pro currere vſurpatum.

GALVPPO. Servus militaris, agaſo, non à Calo, ſiue Calone, ſed quod currentem equum pedes inſequatur, aut præcedat, vel quod inſtar equi calpantis, cito curſu feratur.

GALLOZZE, & *Gallozzette* Veneti pro fœminarum ſocculis, ſiue crepidulis. *Gallicule*, *gallocule*, *gallocchie*, & *gallozze*. German. *Galloſche*. Galli. *Galloches*. de quibus Menagius. Gloſ. *Gallicula* Τροχάδες. Quod ad curſum aptæ.

GAMBA. Cruſ. Καμπὴ. *Campe*. *gamba*. Barbarus Gloſs. Plinij. *Dicitur & verſura quam Græci Campen vocant, flexus ipſe angulorum in ædificijs, & parietibus exterior Vitruvio: propter quod & crura ipſa Vegetius in iumẽtis gambas vocat, quaſi campas, nam & Ariſtoteles campen nominat in pedibus, quæ ſuffragines poplitesque habentur.* Locus Vegetij eſt in Veterinaria L. I. C. LVI. *Poſt quod equus admonitus iniuria tollit altius crura, & inflectione geniculorum, atque gambarum molliter vehit.* Et Lib. IV. C. IV. de venis equorum. *Venæ de fæminibus quatuor, de femoribus vero duæ, de ſubgambis duæ.* Sic Silnius, Bouillus, & cæteri. Sic Caſaub. in Trebellium.

At Salmaſius ad eundem ſcriptorem negat *Campen* apud Vegetium eſſe crus, ſed propriè partem, quæ tibiam pedi iungit, quod Græci καμπὴν appellant omnem artuum, articulorumque commiſſuram, & inflexionem, quem ſequitur Voſs. L. III. C. XIII. Idque Salmaſius probat ex loco Vegetij adducto.

Sed cur non & partem qua tibia femori iungitur, *campam* dicere potuit Latinitas æui inferioris? Nam ſi *gamba* eſt tantum flexus tibiæ ad pedem, quid erit *ſuggamba* apud eundem, cum nihil pede inferius ſit? Immo *gamba* eſt crus, ſiue tibia, ſuggamba qua tibia pedi nectitur. Ita Budæo καμπὴ *poples*, *ſuffrago*. Sed Salmaſ. nullam Caſaubono viro ſummo obtrectandi occaſionem prætermittit.

Gallis *Iambe*, & *regimber*, calce petere, crura iactare.

A *Gamba*, *gambinare*, & *caminare*, & *camino* dictum, ſupra oſtendimus.

Gambo. Caulis, ſcapus, & ſtylus herbarum, & florum. Crus, ſiue pediculus.

GAMBARO, *Gammarus*. Mart, L. II. *Concolor in noſtra Gammare lance rubes*. Et Iuven. Sat. V. *Sed tibi dimidio conſtrictus gammarus ouo*. Alijs. *Cammarus*. Gloſ. *Cammari* Καρίδες. Et Καρὶς *Scilla*, *galbacus*. L. *Squilla*. *Cammarus*, *vel gammarus*. De eo diſputat Scalig. exercit. CCXLV. I. 2. Et Hiſt. animal. L. IV. Cap. II. & alibi.

GANASCIA. *Guancia*. Mala, maxilla, mandibula. Græcè Γνάθος, *Gnathos*, vnde addito A. *ganaſcia*. Niſi ſimplicius à *gena*, *genitium*, &

guan-

guancia. *Guanciale*. puluillus, capiti, geniſque ſubiectus, ſicut *origliere*, puluinus auricularius.

GANGHERI. Portarum cardines, quaſi *cancetres* quod diſtorti ſint. Dant. Purg. IX.

E quando fu ne cardini diſtorti
Li ſpigoli di quella regge ſacra.

Etiam *poleſi* dicuntur, id eſt *poli*, ſiue *polices*. Nam polus eſt vertex à πολεῖν vertere. Iidem & *guerzi*, & *ſguerzi* dicuntur, nempe vertices. Gloſ. Καρχῖνος, χαλκέως. *Forfex*. Lege. *Vertex*, Cancer, & vertex idem, vertex enim Latinis eſt cardo. Hiſpani *Quicio* ab eodem *verticium*. non à quieſcendo vt cenſet Coaruuias. Ex quo translatè hominem diſtortis, ac deprauatis oculis etiam luſcum *ſguerzo*, & *guercio* Itali appellant. Dant. Inf. VII.

Et egli à me: tutti quanti fur guerci
Si de la mente, in la vita primaia.

Villan. X. 144. *Mà la guercia, e diſleale ſempre inuidia de Cittadini di Firenze.*

A verticis figura *guerzetti* dicuntur clauiculi, quaſi *vertecula*. Pap. *Verticula, cardines*. Aliis *brocchetto*, à veru *veruchetto, brochetto*.

Hiſpani fibulam, ſiue vncinulum *corchete* appellant, non à curuo, ſed à *vertice*, cuius figuram referunt; quaſi *verticete, guertette, corchette*. Iidem *gancho* ferrum aut lignum incuruum appellant. Non à γαμψός, ſed à *cancer*. Sicut Galli *Ganchi*, ò *gauche*, tortus ab eodem. Et *Gauche* qui ſiniſtra vtitur manu, quod dexter rectus, ſiniſter ſiue lævus, obliquus ſit, *Gauchir* à recto deflectere, & ſiniſtrorſum. Itali *ſceſtrarſi vn piede*, eſt torquere, ſiue luxare. Hiſpani *Cacho* & *Gacho*, pro curuo inflexo. Ire *à gachas* corpore depreſſo: non à iaceo, ſed à *Cancer, gancho*, gacho, & cacho. Et cachete, pugnus, manu in digitos contracta.

GARA. Contentio, certamen licet à *Guerra* eſſe videatur: quæ & *verra*, & *vuarra*, de quo infra, ductam vocem à ludis Circenſibus, & aurigatione, cum bigæ, & quadrigæ curſu contenderent, exiſtimo. *Aurigare*, & inuſitatum *garare*, & *gareggiare*, & *gara*. Sicut *regata* certamen nauium, & nauales Circenſes Venetiis ab *aurigatio, regatio*, & *regata*. Vide *Regata*. *Garrare* contendere. Dant. Inf. XV.

Purche mia conſcienza non mi garra.

id eſt, contraria ſit, quanquam & à *garrio* pro increpo. Petrarcha.

Con amor, con madonna, e meco garro.

Galli, *gar*, & *gare*, *gare*, pro caue, fuge. Eſt à *guarda, guarda*, de quo infra. Salmaſ. Solin. 946. à *varare*, quod eſt flumen traiicere, inde protegere. Quæ omnia ſunt præter rem. Sicuti quod *varrati*, ſiue *exgarrati*, qui à recta via deerrant, hoc enim a *Varo* diſtorto, vt paulo poſt dicemus.

A gara. certatim. Vil. VII. 88. *Che à gara non foſſe fatto inuitare da dette brigate.*

GARBO, Sapor acris. *Acerbus, gierbo, garbo*. Sed &

GARBO ſumitur pro modo, forma, ac venuſtate. Vnde *garbato*, decorus, venuſtus. Landinus ad illud. Dant. Par. XXXI.

Danzando al lor Angelico carribo.

Cioè al lor Angelico modo. Carribo vien da carbo, & carbo ſignifica modo, e forma. Sed vnde *carbo*, id ſignificet, Landinus non expoſuit. *Garbe* eſt faſciculus ſpicarum. German. *Garbe*. Gal. *Gerbe de blé*. à carpo manus, ſiue vola. Spicæ benè collectæ & diſpoſitæ, ſuoq; vinculo conſtrictæ. Translate ad homines ornatos, & comptos. Cerda Aduerſ. c. LXV. 61. adducit locum ex Althelmo. *Sic demum decies metens ex aquore garbas, Ternas accipiet, qui vincla ingalia nectit.* Adiicit. *Mergitem, ſiue manipulam appellant Germani* garbam, *vulgari ſermone* garbi. Hinc *Garbo* Patauini vocant aream in qua manipuli ſpicarum teruntur, pratum etiã, & locum herbidum. Statut. Pat. XCI. 80. *Niſi emat de nouo vnum garbum, vel vnam domum.* Et infra. *Ædificet in eo Garbo, vel domo.*

GARBINO. Ventus Africus. Barbar. in Plin. L. X. C. VII. *Vulgo eam* (erithacen) *vocare ſolent Carbinam in Etruria, & Liguriæ credo quia flatu Africi naſcatur, quem* (vt inquit Vitruuius) *Carbam, noſtri nautæ Carbinum cognominant*. Etiam Onomaſticum vetus Vulcanii *Carba*. Ventus. Λίψ.

GARBVGLIO. Confuſio, tricæ, implicatio, præcipue capillorum. *incapillato, incarpiliato, ingarbugliato*. Inſubres, *ingarbiato, garbiglio*, e *garbuglio*. Veneti, *incatiato*, quaſi *incapiliato*. Quod etiam de villorum, & tricarum implicatione dicitur. Ita *garboglione*, Triconem, & ardelionem appellant. Aliter *rauuiluppamento*, à villorum implicatione.

GARGANELLI. Anates aquaticæ. Querquedulæ, *querque duelle*. Varro.

Aquatiles querquedula natantes.

GARGATTO. Guttur. *Gurgulio*. Hiſpan. *Garganta*, & *gargantilla*, pro monili. Galli *gorge*, a gutture. Feſtus. *Ingluuies à gula dicta, hinc & inglauioſus, & gluto, gulo, gumia, guttur, guttus, gutturioſus, & gurgulio*. Germ. *Gorgel*. Vnde *gorgogliare*. Dant. Inf. VII.

Queſt' hinno ſi gorgoglian nella ſtrozza,
Che dir nol poſſon con parola integra.

id eſt, obſtructo gutture, ægrè verba eluctantur. *Gargato*, ſcreatio, prænpinguis ſaliua, quæ veluti trochleis à penitis faucibus, ſiue imo gurgulione attrahitur.

GARIGLIO, quod tenerum in nuce includitur. Nucleus. *Garello* Inſubres *gerigl*. Κάρυον. *Carion*.

Garien. Nux. *Cariolus*, nucleus, & *gariglio*. *Sgaruiar*, enucleare. Plaut. *Qui è nuce nucleum eſſe vult, frangat nucem.* *Caruſpio* etiam Inſubres vocant interiorem partem lignoſam, quæ nucleos quadrifide complectitur, in pomis etiam, & alijs fructibus, cui nempe ſemen, & acini adhæreſcunt.

GARETTO, & *garottolo*. Crus, & qua poples flectitur, & qua tibia pedi iungitur. Galli *Jaret*. A Latino *varus*, quod curvum ſignificat. Ita & Menagius cenſet, vt ſit poples varus, inde pro crure: ſicut *gamba*, vt ſupra diximus *καμπὴ* cum ſit poplitis flexus, pro crure ſumitur, ita & *varus poples*, & *crus varum*, & *vareto*, & *garetto*. Vt valere, *guarire*, vadanium *guadaniū*, & ſimilia. Feſtus in Valgos. *E contrario vari dicūtur incurua crura habētes.* Heſych. Ἰκρρόχρειαν τλιὼ ἰσφλιὼ Ιταλοί: Hodie dicunt *Garbetto*. Sed eſt poples, non coſta, aut lumbus.

Quod autem *garetto*, ſit poples, ſiue cruris flexus ad genu docet Iordanus Rufus in Veterinaria de partibus equi. *Le coſſe ample, e carnoſe: li gariti, ampli, ſecchi, e tenduti: le falce plecte, & ample: le gambe altresì, bene ample; e piloſe, e ſutte.* Vbi à coxis, ad *garitos*, ſiue poplites, inde ad crura deſcendit. Et Cap. ſequēti de Morbis equorum. *Alla fiata el Chauallo naſce cum iardi in li garitti, e cum galle in le gambe. La iarda ſi è vna tendera inflatione alla grandezza de vn ouo, la qual naſce in li gareti in la partia de nanci, e in la partia de dreo.* Et Lib. II. Cap. XXXIV. *Della Iarda, e de li gareti. Quamuis deo, che la malatia, che hà nome Iarda auegna alla fiaa naturalmente alli gareti delle gambe del Chauallo.* Vnde videtur ipſe morbus à gareto *iarda* quaſi *garda* dictus, non à clauo, *Clauendus*. Etruſci *Giarda* & *Giardoni*. Creſc. 9. 10. *Alcuna volta naſce con giarda ne garretti, e con galle nelle gambe.* Iidem *far la giarda* pro deludere. Morgant. *E duolſi aſſai che gli hà fatto la giarda.* Quod puto dictum à ludi genere, quo tranſuerſum crus deridiculi cauſa, alterius capiti imponitur. *Far la gambarola*, inde pro illudere.

Hinc *gareto*, & *garotolo* pro crure etiam hominum: ſiue poplite *ab varo*, quod curvum, & diſtortum ſignificat. Ex quo *ſgarare*, à via deflectere, ſiue à recto aberrare. Sic Perſius. *Fallit pede regula varo*; *Varum* pro obtorto. Et *ſgaratato* proprie de pullis gallinaceis, quibus crus fractum, aut lumbi luxati ſunt, quod ad homines delumbatos, & diſtortis cruribus translatum. Item *ſgarratare* eſt ſuffraginare, quod Græci ἀγκυλοκοπεῖν. Veteres Latini ſubpernatare. Catul. *Subpernata ſecuri*. V. Scaligerum ibi.

Hiſpani *Garras* pedes, ſiue vngues auium rapto viuentium in curuos appellant, ideſt varos, *varas manus*, *garras*. Sicut Ouid. IX. Met. *Tenuique à pectore varas In ſtatione manus.* Et Martial. L. VII. *Vara brachia.* In quo multum Coaruvias æſtuat. *Deſgarrar*, frangere, vnguibus lacerare. *Deſgarron* laceramentum. *Deſgarrar*, etiam fugere ſiue è varis vnguibus elabi. *Garabato*. Vncus, harpago. *Garrapata*, Ricinus: quod curuis pediculis ita cutem ſtringat, vt inde ægre auellatur. Et *garllas* pelles crurum, ac pedum martarum, Itali *gambette*, quæ pretioſiores. Etiam inferiores Brittones *engarr* crus appellant. Et Angli *Garterium*, ſiue *Gartter* faſciam cruralem, ſiue periſcelidem, inſigne ordinis equeſtris ab Eduardo III. inſtituti appellant, vt Voſs. L. II. C. VIII.

Ruſtici Patauini *garetti*, e *garotoli* appellant *Tirare i ſgaretti*, pro mori, & calces extendere.

Sicut autem *gareto* pro crure, ita credo *Garon*, & *Galon*, Inſubres pro fœmore vſurpaſſe. V. *Galone*.

Garrot autem apud Gallos iaculum, ſagittam à veruto vt Menagius docuit. Vnde & *Garrocha*, & *Garrochon* haſta, ſiue pilum quo tauri in venatione impetuntur. *Verruculum* eſt enim haſta ferro præfixa. Sed *garrot* apud eoſdem Gallos & *garrote*, apud Hiſpanos craſſior baculus, aut breuior fuſtis. Eſt à Vallum, *varum*, *varot*, & *garrot*. Vnde *garroter* arcte conſtringere, quod ſcilicet in ſarcinis, ac mercibus colligandis eo fuſte funes torti arctius conſtringuntur. Vnde Etruſci pugnos *Garontoli* appellant, quod manus in pugnum flexa, & contracta, id inſtrumentum referat.

GARRIRE. Duo ſignificat. Iurgari, ſiue rixari: & cantus auium. Vtrumque à *garrire*, nam qui iurgantur inter ſe garriunt; Nam ſi à *gara*, potius *garrare* dicendum eſſet. Et ſtridula voce aues garriunt, præcipue paſſeres, vnde Hiſpanorum *Gorrion*.

GARZA. Hiſp. *Garça*. Ardea, ardeola. V. *Airone*.

GARZERIA. Locus vbi panni poliuntur, quod *carice* fit, ex quo *Garzo*, e *Garzadore*. Hiſpani *Carrizo*. Notum autem eſt caricem eſſe herbam duriſſimam, & acutam, vt eam Virgilius appellat. Et *carice paſtus acuta*. Et, *Tu poſt carecta latebas*, ideſt *caricet*a. Gloſ. Φραγμός. *Sepes. Carecta, Carrectum.* Et *Bovo*... *μον. Spina alba, Carex.* Etiam cute Erinaceorum pannos pecti ſolitos conſtat. Gloſ. *ἐχινὸς κναφικός*. *Remaceus*. Lege. *Erinaceus*. Male Vulcanius. *Pectinaceus*. Nam fullones erinaceorum cute pexa veſtimenta reddebant.

Garzaria, locus amplus Patauij ad hoc artificium non procul à nobiliori officina, vbi ingenia poliuntur. Statut. Patau. XXX. 67. *Et ad*

Gar-

Cabearium artis lana.

GARZONE. Puer, ferme à pedibus, aut opificum miniſter. Huius quoque vocis cubile doctorum ſolertiam hactenus eluſit. Siluius, quod militum pueri ſic appellentur, milites autem *garniſon* à granario, inde *garſon*: idque ferme in malam partem, turpi corporis obſequio. Bouillus à garriendo: cui mirum, adſtipulari Lipſium. epiſt. XLIV. Cent. III. *Iam vero*, inquit, *& Gallorum Garzons*, *ſunt Garriones Latinis à garritu*: alii ex Arabico. Pontanus à *Varo*, *Vuarſon*: alii demum à *Verna*, *vernaculus* ſatis dure, traxerunt.

Omnino ab *Agaſo*, *agaſone*, *garzone*: ſicut ab eodem, *agaſo*, *ragazzo*, eiuſdem plane ſignificationis. Vtrumque enim nomen proprie ab agendis, curandiſque equis. Feſtus. *Agaſones*, *equos agentes*, *ideſt minantes*. Cornutus in Perſium. *Agaſo*, *iumentorum miniſterio deputatus appellatur*, *quem ſic nullius meriti eſſe dicit*, *vt eum tribus nummis valere concedat*. Gloſſæ. *Agaſo* δῦλος Κτηνοσια. Lege ὑπὶ κτήνοσιν, Iumentarius, vt Scaliger ad Feſtum. Item Ιπποκομος, *Agaſo*, *equilio*. Lege *equiſio*. Notæ Senecæ: *Calo*, *Lixagatho*. Lege, *lixa*, *agaſo*, *meretrix*.

Poſtea pro quolibet puero, ſiue famulo, vt apud Horatium. *Si patinam pede lapſus frangat agaſo*. Iſidorus. *Adſecla*, *agaſo*. Vox Garcio, inferioris æui ſcriptoribus vſitata. Lipſius attulit locum Cedreni, qui ait Conſtantinopoli conflagraſſe mediam aulam templi magni, quæ *Garſonoſtaſium*, dicitur: in margine autem adſcriptum, *Garſonoſtaſium*, puerorum ſtatio. Gulielmus Brito. *Hanc præcedebat cum parma Garcio*. Bleſenſis epiſt. CII. *Interim exeunt de domibus hoſpitum garſiones*, *cibarijs onuſti*, *& ebrij*. Quia autem puer Latine, & *puto* Italice, pro meritorio accipitur, ita & *garzone*. Boccat. L. II. *La potentia delle meretrici*, *e de garzoni in impetrare qualunque gran coſa non v'era di picciolo potere*. Galli *Garſe* ſcortillum appellant, & *Garçoner* fœminam alterius attrectare.

Quod ad *Ragazzo* pertinet, quæ vox eiuſdem originis, proprie pro puero ſtabulario. Dant. Inf. XXIX.

Et non viddi giamai menare ſtregghia
A ragazzo aſpettato da ſignor ſo,
Ne da colui, che mal volentier vegghia.

Vil. L. VII. 6. *Mà per diſpreggio à loro ragazzi*, *che menauano i caualli à bere*. Additam autem literam caninam puto, à voce agaſonum iumenta minantium, & incitantium, *Arri*, *Arri*, ſiue illud ab ἔρρι, ſit ſiue ab ἄρρυ. Muliones tamen Ligures ſi bene memini *Arr* clamant cum mulos ſiſtunt. Poſtea pro quolibet puero à pedibus, interdum pro cauponio, ſiue lenonio, & pathico. V. *Bagaio*.

Ex *Agaſo* fortaſſe etiam *Lacayo*, & *Lachè* ſeruus à pedibus, ſiue curſor. *Agaſo*, *l'agaio*, *lachaio*.

GARZVOLO. Summitas olerum, vt caulium, & lactucarum, foliis in vertice conſtipatis. Caulis, cauliculus, *caulicciolo*, *carziolo*, *garzolo*. à caulium, ſiue cymularum ſimilitudine. Quod rectius cadit, quam ſi à *thyrſo* trahere coneris. Idem & *Grumolo*, quod veluti in cumulum folia teneriora collecta, & compacta ſint, qui *Grumus* dicitur, vt infra. Inſubres *Cirrolo*, quod cirros referat.

GASTALDO. V. *Caſtaldo*.

GATTO. Felis, ſiue ælurus. *Catus* vel *Cattus*. Gloſ. *Catus*. Γαλῆ. Et Αἴλυρος. *Falax*, *hæc catta*. *Catta*. αἴλυρος. & Κάττα. *Catta*. Gloſ. Iſid. *Murilegus*. *Catus*. Multa congeſſit Voſ. L. II. C. IV. Et L. IV. C. III. *Cattare* prouidere (de quo infra.) Iſidor. L. XII. C. II. *Hinc alij catum*, *à captura vocant*. *Alij dicunt*, *quod cattat*, *ideſt videt*. *Nam tamen acute cernit*, *vt fulgore luminis tenebras ſuperet*. Gloſ. Arab. Lat. *Muſium*, *cattum*, *quod cattat*, *ideſt videt*. Hoc reprehendit Voſ. in Etymolog. & à captando dictum putat, ſed meram vocem Germanicam eſſe. *Cat*, & *Kes*.

Veneti *Gattoli* appellant colliquia in via deriuando imbri, & colluviei, in quæ canum ac felium catulos mortuos cum ſordibus proiiciuntur. *Andare à gattone*, Hiſpan. *Agatas*, depreſſo corpore, more felium inſidiantium. Non ab *agnato*, vt Coaruvias.

GAVAZO, & *gauazare*. Eſt effuſe, & intemperanter lætari: a gaudeo *gauiſo*, & *gaueſco*. Vt Voſ. L. IV. C. IX. Gloſ. *Gaueſcere*. χαίρετε. & *Gauiſo*. χαίρω. Hiſp. *Gozar*, Galli *Gauſſer*. Itali *gauazzare*. Arioſt. Cant. XXVII.

Di ciò ſi ride la diſcordia pazza,
Che pace, ò tregua omai più teme poco
Scorre di quà di là tutta la piazza
Ne può trouar per allegrezza loco
La ſuperbia con lei ſalta, e gauazza.

Vita Nicolai Laurentij p. 259. *Hora lacremana*, *hora ſgauacciana*. *Gazarra*. Vil. L. VII. 75. *Menando gran gazarra*, *e trionfo*. quaſi *gauazarra*. Inſubres *Gauazo*, & *gauazone* nebulonem appellant, hominem minimi pretij, & ſine cauſa immodice exultantem. Iidem *Gogò*, & *gogorone*, quod eſt ab *Agagola*. Iſid. *Agagola*, *lenocinator*. Pap. *Agagula conciliator*, *lenocinator*, à Græco Καγχαζω, & Καγχαλάω effuſe rideo, & intemperanter lætor. *Far goghetta*. Simplicius tamen à *gaudere*. Vt *gogolo* ſit qui intemperanter lætatur, & gaudet. Vt *gauazo*. Boc. g. V. n. X. *E parendole conoſcere*, *lui tutto gogiolare*, *perciò che per man tenea vn sì bel giouinetto*

uinetto

Digitized by Google

uinetto. Inde etiam *Gozzoniglia* à gaudendo. Boc. g. VIII. n. II. *E più volte fecciono poi inſieme gozzoniglia*.

Hiſpani *Ganachos* homines ſeruili miniſterio operam locantes. Covaruvias à *Gabalis* Galliæ populis: vnde in Hiſpaniàm lucri cauſa ſe contulerunt. Fortaſſe eandem cum voce Itala originem habent. Vnde ijdem Hiſpani *Ganaſa* meretricem appellant.

GAVETTA. Chordulas, ſiue fides citharæ in orbem complicatas, item fila linea, aut ſerica ex metaxa deprompta *gauette* appellant. Galli *Iaueau*, & *Iauelle*, quod Menagius à *cauellus*, & *cauella* deducit, idque proprie pro ſpicarum faſciculo, ſiue manipulo. Nam Philargyrius ad illud Georg. II.

Aut fœtu pecorum, aut Cerealis mergite culmi. *Mergites*, inquit, *faſces culmorum ſpicas habentium, quas metentes brachijs ſiniſtris complectuntur. Quidam cauos dicunt*. Hinc *Cauellus*, & *Gauellus*, Hiſpani *Gauilla*. Itali *Gàuetta*, funiculos, & chordas, ſiue fides in orbem conuolutas appellant. Quare cum *Achâta* filum ſignificet per acum ligneam tranſmiſſum, quo retia texuntur, nempe ab acu, *Achata* (ſicut *gucciata*) veriſimile eſt ab *Acatha*, factum à *chaueta*, & *gauetta*: Veneti *Aueta* quaſi *acueta*. Erithræus tamen ad illud, *Deductum dicere Carmen*, Vetam à vehendo dictam putat, quod à colo deuehatur, vel à vinciendo, id eſt ſuendo, ſcilicet viere, vitire.

GAVOCCIOLI. Tumores inguinum, Glãdes; *glandicula*, *glandocula*, vnde *ghianduſſe*, *ghiandozzo*, *ghiauocciolo*, & gauocciolo. Non autem à clauo. Vel à *galla*, *galliculum*, *gallocculum*, *gauocciolo*. Nam & Gagliuolo, ſiliqua, *baccello*. Et *gallozza*, & *gallizola*, glandiferarum arborum excrementum, ſiue glans craſſa. *Gallozzola*, gauozzola. Villan. L. x. 1. 83. *Apparendo nell'anguinaglia, ò ſotto le ditelle certi enfiati chiamati* Gauoccioli, *e tali* Ghianduccie, *e tali chiamauano*, boze, *e ſputauano ſangue*. Boccat. initio magni operis. *Naſceuano certe enfiature, le quali volgari nominauano* gauoccioli, *hora ſi chiamano* ghianzole, *ò carboni*. Mox. *Infra breue ſpatio cominciò il già detto* Gauocciolo *mortifero*. V. *Ghianduccie*.

GAZA. Pica. Becanus L. II. *Noſtrates picas varias olim Gatas vocabant, vnde Gazzas Itali quidam Gothicum ſermonem corrumpentes vocant.* Vere *Gatus*, vt ſupra notauimus ex vario factus eſt. Varius, *vaio*, *gaio*, vt Pica varia apud Petronium. Sed *Gaza* contractum videtur, à *pica*, *picacia*, *gaza*, & *agazza* i Germani *Atzel*. Galli *Agaſſe*, & *Picaſſe*. Hiſpani *Pega* & *picaça*. Pica, & picacia. Iidem *Hurraca*, quaſi *Furaca*, à furando, quicquid enim inuenit, occultans. Et quia Gallis *Agaſſe*, inde *agaſer*, pro laceſcere, atque irritare, non *ab aceo*, & *acaciare*, ſed quia id genus auis maxime irritabile. Ex quo Itali hominem iracundum, quique facile excandeſcit, *Scazzoſo* appellant: & *Agazzare*, irritari, atque excandeſcere: *Acêre* enim & aceſcere, minus quid ſignificat, quam irritari, & bilem effundere.

Etruſci *Ragazza* picam vocant, quæ vox eſt blandientis, ipſamque appellantis: vt Veneti *puta* vocant. Inſubres *berta*, à balbutiendo, quod humanum ſermonem conetur. *balbetta*, *berta*. Sicuti *Bertaccia*, ſimiam, quod menti, & labiorum motu balbutientes imitetur.

GAZZO, e *gazzolo*. Oculorum color. *Glaucus* vt Cittadinus p. 9. Simplicius à picatum oculis, qui glauci, ſiue Cæſii.

GAZETTA. Veneta moneta argentea duorum aſſium. Sed vnde appellata ſit nondum mihi compertum eſt. Quo pretio cum olim nuncij rerum toto orbe geſtarum, quæ Tacitus diurna appellat, pararentur, ipſa diurna *Gazette* vocitantur.

GECCHITO. Abiectus. V. *Aggecchire*.

GELATINA. Iulculum congelatum, & veluti glaciata mucilago pedum vitulinorum, rerumque aliarum.

GELSO, & *Gelſa*. Morus, & mori fructus. *Morus celſa*, nam & mora in rubis naſcuntur, quæ arbuſcula humilior, ad cuius differentiam morus celſa, & gelſa, etiam pro fructu. Dant. Purg. XXVII. *Allhor che'l gelſo diuentò vermiglio*. Et XXXIII. *Et piacer loro vn Piramo alla gelſa.*

GEMO. Filum in globum conuolutum. *Glomus*, & *glomitulus*, *glomitellus*. *Gomitolo Gomiſcello*. Inſub. *Nemiſcello*. Hiſp. *Ouillo* à forma ouali.

GENTILHVOMO. Nobilis, patricius. Cicero in Topicis. *Gentiles ſunt, qui inter ſe eodem nomine ſunt: qui ab ingenuis oriundi ſunt: quorum maiorum nemo ſeruitutem ſeruiuit: qui capite non ſunt diminuti*. De quo multa Budæus in Pandectas. Inter cetera, tria fuiſſe iura apud antiquos, agnationis, gentilitatis, ſtirpis. *Sed nobilium*, inquit, *fuiſſe videtur gentilitas, vt ex illa definitione. Ciceronis apparet, eorum ſcilicet qui imagines generis ſui, ſiue gentis proferre poterant. inde Tranquil.* Veſpas. *Flauia gens inquit, obſcura illa quidem, ac ſine vllis maiorum imaginibus. Vnde imagines pro nobilitate generis ferme accipiuntur. Pro quibus poſtea gentilitia inſignia, quæ arma vulgo vocantur, ſucceſſerunt.*

Hinc *gentilhuomo* qui gentem habet, ſiue ex magna gente eſt. Subiicit Bud. *Non temere igitur lingua vernacula* Gentiles homines *pro nobilibus appellat: quaſi ingenuos ab origine gentis, & quorum maiores ſeruitutem nullam prorſus*

ſus

Jus ſeruitrunt: videlicet ab adſcriptitijs, & conditione quadam obnoxijs diſtinguere eos volens, qui ob id eadem lingua Villani *dicuntur, quod Villæ adſcripti, & colonaria conditioni addicti, aut ipſi ſint, aut maiores fuerint. Quod tamen nomen, loquentium inſcitia in contumeliam vertit.* Villanum *enim & vilem vernacula ſimplicitas conuertit.*

Etiam *gentile* ſimpliciter pro nobili. Dant. Inf. VII.

Et quel ſauio gentil che tutto ſeppe.

Nobilis, generoſus. Et pro eleganti, ac lepido. *Gentile, e garbato.* Vt & *Falcone gentile* apud Fridericum Accipitr. pag. 154.

GERGO, & *Zergo*. Sermo obſcurus, & ſolis impoſtoribus, ac ſycophantis notus, occulta, & perplexabili verborum ad libitum ſignificatione, qua alia aliis vocabula ſubiiciunt. Quæ loquendi ratio, ita & eius etymon mihi ignoratur. Satius enim eſt hoc profiteri, quam vel à *Græco*, vel à *clerico*, vel à *barbarico*, notationem ducendo, eo ritu loquentes imitari.

GERMOGLIO. Germen, *germiniculum, germiculum, germoculum, germoglio*, vt feniculum *fenoculum, fenocchio*.

GESTA. pro ſtirpe. *Ceſpite. Ceſpita, ceſta, & geſta.* V. *Ceſpuglio*. Et *geſta* pro factis egregijs; ſiue rebus geſtis.

GETTO. *di getto.* Æs fuſile. Fundere enim iactare.

GETI, & *Geti*. Vincula quibus accipitrum pedes colligantur. Retinacula *iacti*. Frid. Accipitr. p. 142. 193. 198. 223.

Quod ſcilicet ijs ſolutis accipiter ad prędam inuadendam de manu aucupis veluti iactetur.

GHEMBO. Curvus, diſtortus. Dant. Purg. VII.

Trà erto è piano era vn ſentiere ghembo.

Scambus. Gloſ. Σκαμβὸς. *Scaurus. Valgus*. Σκαμβὸς. *Curvus*, & *Varius*. Ἴωθος, σκαμβὸς, ποικίλος. Lege *Varus &c.* & *Varius* ποικίλος. Aliud enim *Varus*, aliud *Varius*.

GHERMIRE. Rapere, vnguibus conſtringere. *Carpere*. Dant. Inf. XXII.

Coſi volſe gl'artigli al ſu compagno
E fù con lui ſoura'l foſſo ghermito
Ma l'altro fù ben ſparuier grifagno
Ad artigliar ben lui.

Vbi *artigliare*, & *ghermire* idem, vnguibus ſcilicet, (*artigli*) arripere, ac premere. Land. *Lo ghermì, cioè lo preſe cogl'artigli.* Inf. XXI.

Et ei tenea de piè ghermito il nerbo.

Carpere, carpire, ghermire, vt Menagius. Par. IX.

Che già per lui carpir ſi fà la ragna.

Ad eum capiendum retia texuntur.

Vnde *Gherminelle* doli, præſtigiæ, ac ſtrophæ ad homines capiendos, De qua voce. V. Lexicon Etruſcum.

GHERONI. Inſtitæ, ſiue limbi veſtimentorum: quod in gyrum ambiant. Boc. *Alzandoſi i Gheroni della Gonnella.* Hiſp. *Girones*: Pontanus Gloſ. Celtico. *Gheeren* limbos veſtium, & inſtitas interpretatur. Vil. L. VIII. 57. *Portaron l'arme aggherronata gialla, e nera.* Et *Gorrato*. Vit. Nicol. Laur. *Veſtuto era di bianche veſtimenta gorrate de cennale.* Et infra. *Era veſtuto con una vonilla bianca de ſeta, inzaganata de auro filato.* quaſi *ingironata*. Et pag. 224. *Cappa de Scarlatto, forata de Varo, infreſcata de auro fino. Infriſata*, Opere phrygio. Alibi, *infreſata de auro filo. Galone* Veneti pro faſcia, ſiue ſegmento, vt ſupra notauimus. Quod etiam à *Gherone, garone, & galone* duci poteſt. Etiam pro fragmento. Vil. VIII. 3. *Si fecero intorno à San Gioanni i pilaſtri de gheroni del marmo*, ideſt *Liſte*. *Ghiera* etiam Etruſci appellant circulum ferreum ligneis tubis, & alijs inſtrumentis ad oram appoſitum, ne rimis findantur, à *gyro*. Villan. pro pharetra. VI. 72. *Faceuano far per gonfalone vn bello, e nobil baleſtro, e tre ricche ghiere.* Non à vagina.

Veneti *guaceroni* vela, ſiue plagulas conopeorum, lectorum fulcra ambientes appellant. Paſſauant. 63. *Concederotti, vn Gherone, ouero Guazzerone del mio veſtimento.* Inde ad conopæa translatum.

GHETTO. Stabulum Iudæorum. Ignotæ originis.

GHEZZO. Inſubres, pro lacerto. Quem Hiſp. *Lagurto. Lacerto. Laghezzo, ghezzo. Verde come un ghezzo.* Virg. *Nunc virides etiam occultant ſpineta lacertos.* Veneti, *leguro*, à lacerto. Etruſci *Ghezzo* pro nigro: cuius origo mihi ignota.

GHIADO. *Morire, e far morire à ghiado*, aliquem excruciatum necare Etruſci dicunt. Sed quod ſupplicij genus fuerit non plane liquet, & quæ vocis origo. Nam licet Lexicon Etruſcum, & Pergamenus in additamento, à gladio deducat, quod *morto à ghiado* ſit occiſus, ſcriptores non idem exprimant Villan. VIII. 92. *Neſſo fù impicato, el Prior morto à ghiado.* Et VI. 71. *Doppò la morte del padre ch'era ſtato morto à ghiado.* Arioſt. *Venir ghiado al cuore*, quod ſpaſmum, ſiue convulſionem interpretantur. Et *Ghiado* ijdem extremum frigus appellant, & *aghiadare*, quod vel ab algore, ſiue algido, vel à glacie Menagius deducit, & *Ghiado*, à *Guet*, ſiue aguato, ex inſidiis. V. *Aguato*. De *Ghiado* quærant doctiores.

GHIANDVSSA. Peſtis à glandulis, ac tumoribus, qui axillas, & fœmina infeſtant. Etruſci *Ghianducce, glandicula.* Vil. XII. 83. *Apparendo nell anguinaia, ò ſotto le ditella certi enfiati chiamati gauoccioli, e tali ghianducce, e tali*

chiamano bozze. V. *Gauocciolo*.

GHIARA. *Ghiaia*. glarea. Dant. Inf. xxv.

Così vidd' io la ſettima zauorra.

Land. *Zauorra, e ſabbione, e ghiaia poſta nella ſentina delle naui*. Saburra. Vitru. L. II. C. IV. *Si autem non erunt arenaria vnde fodiatur, tum de fluminibus, aut è glarea erit excernenda*. Et L. VIII. C. I. *Glarea vero mediocres, & non certa vena reperiuntur. Item ſabulone maſculo*. Philander. *Ideſt terra, quæ ſabuloſa erit, & plena lapidibus minutis, cuiuſmodi qui ad fluuiorum ripas ſunt, qui glarea etiam vulgo Italorum dicuntur*, vt apud Colum. Lib. II. Cap. II. In Gallia Ciſalpina *Ghiara d' Adda* tractum Abduanum appellant. *Ghierone* pauimentum glarea conſtipatum. Gloſ. Arab. Lat. *Glarea ideſt pauimentum*.

GHIEVA. *gleba, & ghiona*, quaſi *gleba, & zolla, globula, glebula*. Creſc. II. 26. *La zolla, ouero ghiona non ſia bianca, e nuda, e che non ſia magro ſabbione*: Alb. C. LXIV. *La ghieua percioche ella è graue, ſi ſtà quietamente, mà la poluere per leggerezza ſi ſpande, e ſi perde*.

GHIGNARE ridere, *ſoghignare*, ſubridere. *Cachinari, & ſubcachinari* non à *Gelaſinare*. Inſubres. *Sgrignare*. Quod ſcilicet in ridendo diductis labris dentes oſtendantur, quod faciunt canes cum hirriunt, ſiue ringuntur, quod *digrignare* dixit Dant. Inf. XXII.

O me vedete l'altro che digrigna.

Land. *Digrignare, ſignifica ſtorcere el volto in forma che la bocca s' apra, & moſtri i denti. Il che ſignifica ò dolerſi, ò adirarſi, ò alcuna volta ridere*. Vnde fortaſſe *ſchernire*, pro illudere, ſiue ſubſannare. Inſubres *ſgrognire*, quod labiorum diductione fit. Plaut. *Labys ductare* dixit. Quanquam ea vox Germanica ſit, de qua infra.

GHIOTTO. Ganeo. Helluo. gulæ deditus. Item cupidus, auidus, demum callidus, & veterator. *Gluttus*, & *glutto* à gluriendo. Perſ. Sat. V. *Nec glutto ſorbere ſaliuam*. Caſaubonus 161. *Gluttus, inquit, eſt pars colli qua cibi tranſmittuntur. Ficta vox per onomatopeiam: nam Glut eſt imitatio ſoni quem edit liquor per anguſtum tramitem means*. Vetus poeta, *Glut, glut murmurat vnda ſonans*. Iſid. L. X. *Glutto à gula, ideſt guloſus*. Glol. *Glutus*. Βρέϛος. alibi Βρόχτος. L. Βρόγχος. Eædem Gloſſæ. *Gluttus*. Βρόγχος. *Guttor*. Lege *guttur, glutta, vel glutto*. Iidem & *amorones* dicebantur. Pap. *Ambro, deuorator, profuſus glutto, ganeo, popino*. Et *Guloſus. glutò*. Dant. Inf. XXII.

Et in tauerna co i ghiottoni.

Hiſp. *Gluton*. Non à gloſſa, vel lingua, ſed ab ingluuie. Galli. *Glout*. Pro cupido, idem Purg. XVII.

Si che, ſi fà della vendetta ghiotto.

Et XXXII.

Che del ſu pome gli Angeli fà ghiotti.

Coſe ghiotte, cupedia appellat Boc. Lab. 33. I.

Ghiottoncello. Giottonia, & Ghiottoneria, & Ghiottornia. Ganea, auiditas. Morgant. XIX.

Che fuſſi da fornirſi dentro il ſeno
Di ghiottornie per due giornate almeno.

Vil. I. 44. *La ghiottornia del buon vino*. Alibi. *Ghiotornia della ruberia*. Cupiditas prædæ.

GHIRIBIZZO. V. *Chiribizzo*.

GHIRLANDA, Corona, ſertum. Quaſi *gyranda, girandula*. Vitru. L. IV. C. I. *Cymatijs, & encarpis pro crinibus diſpoſitis*. Philand. *Encarpus Græcis fructuoſum ſignificat, hoc loco ornamentum: hoc eſt florum, frondiumque & pomorum implexum, atque contextum, coronario luxu folijs, flores, & fructus intercurſantibus: cuiuſmodi ſunt, quæ ſerta, & corollas triumphales noſtri vocant, Itali* ghirlandas, *& feſtones, à feſtiuitate appellant. Hiſp*. Guirnalda. *Et* Girnalda.

GIACCO. *Zacco*. Lorica ex annulis ferreis, ſiue maculis contexta. Quidam à *Iach* Germ. trahunt. Fortaſſe à *Zaba*, quæ vox inferioris æui id ſignificat. Quod & Menagius ſuſpicatur. Turn. L. XXII. 16. *Mauricius de militia Rom. Bucellarios equites eſſe ſcribit armatos zabis. Sic ille armaturam loricarum prope talarium appellat. Zabba, zabica*, ideſt lorica, *zacco*. Glol. Arab. Lat. *Lorica, zaba*. Iuſtinian. Nouel. LXXXV. apud Voſs. Lib. II. C. XXI. Καὶ τοὺς χαλκεμένας ζάβας ἤτοι λωρίκια. Et Suidas *Zabeum locus in quo zaba reponuntur, quæ ſunt arma bellica*. Zaba enim eſt lorica.

Crederem tamen à *ſago* loricio, quæ eiuſdem Menagij coniectura: & antea Pontani in Gloſſario Priſco Gall. p. 265. Ideſt lorica inſtar Gallici ſagi nempe manicata.

Initio *Sago di maglia* dicebatur, deinde *ſago* ſimpliciter, & *giacco*, & *zacco*. Quod ſi eſt à Germ. Iach, vt ferme omnia armorum nomina, non ineptum fortaſſe fuerit illud à Latino *Iaculum* deducere, vt ſignificat retis genus quod *rete iaculum* dicitur. Scilicet lorica retis inſtar maculis diſtincta (vnde *maglia*) quod & *Giacchio* Italis dicitur. Bocc. g. III. n. 7. *Et quale col giacchio il peſcatore d' occupare ne fiumi molti peſci ad vn tratto*. Creſc. 693. *Anche ſi pigliano peſci con ghiaccio*. Nunc venit in mentem poſſe etiam eſſe à *Scacco*: quod maculæ inſtar teſſerarum, ſiue teſſellatim nexæ ſint. Nam teſſeras appellarunt, verſicolores quadraturas, in quibus calculi, ſiue *ſcacchi* reponuntur. Patauij familia nobiliſſima *Zaccorum*, in gentilitio inſigni, teſſellatum alueatium præfert, diſcoloribus maculis; Atqui in

anti-

Digitized by Google

Antiquo Chronico repperi, olim *Scaccos* appellatos, mox leniori pronunciatione *Zacchi*, dicti ſunt.

GIALLO. Color croceus, ſiue luteus. Alij à *galbo, galbeo*. Turn. L. XVII. C. VIII. *Galbus in Latino græco Lexico explicatur* χλωρὸς *viridis, pallidus, flavus. Hinc* Galbula *auis, quæ huius coloris erat*. (vulgo dicunt aliquem eſſe giallo, come vn galberio.) *Inde & galbanus color, & galbinus apud Iuvenal.*

Quem ſequitur Salmaſ. Hiſtor. Aug. 410. *Galbum, vel galbeum, & galbinum colorem ſupra docuimus eſſe aureum: idque nomen hodie retinemus: quem enim colorem* iaunum *dicimus, is eſt galbinus, vel gaubinus*. Gaubinus eſt geaune, *vel* iaune. *Sic & Germani* Gal, oder galb, oder geelb. *Flavus.* Scalig. exercit. CCCXXV. 10. *Quem vulgus* Giallo *vocant, dictio mera Germanica*. Geel. *Iureque Egnatium reprehendit qui Venetum colorem* Giallo *explicat, cum ſit cæruleus*.

Alij à *Gilvus*, vt Celſ. Cittadinus C. 1. de quo Scalig. eadem exercit. XIII. *Gilvus eſt qualis lateris ſemicocti:* κιῤῥὸν *Græci: ſiglinum quidam vocant: etiam heluum dictum ſcimus*. Et Philand. in Vitr. Lib. & Cap. VII. *Melinum colorem Latini gilvum, auctore Servio ad Georg. III. appellant: in floribus pro luteo dici animaduerto Dioſcoride & ceteris*. Quod origini propius eſt quam galbeus. *Gilvus, giallo*, vt & Germ. *geel*. Pap. *Gilvus, auroſus*.

Perperam Perion. qui ab ἴον viola, quanquam & aliquæ Violæ luteæ: peius Erithræus in Virg. ab *hyalo. Hyali, ſaturo fucata colore*. Nam ille vitreus eſt.

GIA MAI. Iam magis, pro nunquam.

GIANNETTO. Equus Hiſpanicus, à *Ginno*. V. *Chinea. Ginnetta*, lancea equeſtris, ſiue iaculum, non tamen à *Iaculo* dicta, ſed quod propria equitum, vt ſic dicam *Ginnetariorum*.

GIANIZZARI. Turcici Prætoriani, à *Ianua*. Iunius ad Codinum p. 247. *Ianua vero, vel* θύρα *ex Orientalium vſu dicitur metaphoricè quiſquis aditum ad ſuperiorem præbet: quem latinè cum Feſto admiſſionum, aut cum recentioribus admiſſionalem commodè nuncupaueris. In hunc modum narrat Calcondilas L. 1. de reb. Turcicis. Othomanum Othopnis filium Othomanici generis principem, ſatellites ſibi adhibuiſſe, & allegiſſe, quos Ianizaros, ideſt ianuas Regis, ſeu Principis appellauerit*. Voſſ. L. II. C. X. tradit, quod aula Turcica porta nuncupetur, putari a *Ianua* eius cuſtodes Ianizaros dictos. Sed cum ex Prætorianis ianuæ cuſtodes eligerentur, non videri omnes à Ianua Ianizaros appellatos. Præterea non videri veriſimile Muſulmannos, potius ex lingua latina, quam ex ſua nomen illis dediſſe. Quàre approbat eorum ſententiam, qui inde vocabulum arceſſunt quod *Ienizeri*, lingua eorum ſignet nouos homines, ſiue milites, qui Latinis tyrones, vt Leunclauius in Pandectis Turcicis. Et Vrrea apud Coaruv. Turcicam vocem putat, quæ novum militem, ſiue exercitum ſignificat: Quod antea Lazarus Superantius adnotauerat.

GIARDINO. Viridarium. à Germ. *Garten*. Quod tamen ab *Horto* factum puro. Vel à *viretum*, virte, *garte*. Lipſ. Epiſt. XLIV. Cent. III. *Vvirto holera: & Vvrti herba*. Nam *Viretum*, & *Viridium*, pro Viridario. Vitruv. L. & Cap. VI. *Habeantque dextra, ac ſiniſtra lumina feneſtrarum valuata, vti viridia de lectis per ſpatia feneſtrarum proſpiciantur*. Philand. *Ea alij viridaria appellant: ſunt autem loca virentibus arboribus conſita*. Viridium, virten, garten, gartino, giardino. Bouillus à *Corte*, quaſi *Cortin*, Perionius ab ἀρδεύειν, *irrigare*, inepte deducunt.

GIARRA. Vas vinarium, & aquarium. Non à *garro*, vel à *glacie*, ſed ab *hyalum*, quod vitrum, & hyalinum vitreum ſignificat. Qua voce etiam Virg. vſus eſt; *hyali ſaturo fucata colore*. Sicut *phiala* dictæ, quod ex vitro fiant. Vitrum enim ὕαλος. Inde ad vaſa cuiuſcumq; materiæ translatum. Hiſp. *Iarro*, & *Iarra*, pro lagena argentea, item terrea. Veneti *Zara de vino* Vas figlinum amplum, ventrioſum, aulatum. Et *giarra d'aqua*. vas vitreum minoris formæ, quo lymphæ vino miſceantur. Vnde & *caraffa* quaſi *giaraffa*, & *caraſino* butticula. Meurſ. Lexic. Γιαλὴ pro ὑαλὸς. *Vitrum*. Γιαλλὰς. *poculum*.

GIAVARINA. Pilum, venabulum, contum extrema parte ferro præfixum, vt ſunt baculi viatorum. Galli *Iaueline*, non à capulus, *capulina*, ſed à *claua, clauelina*, quod clauæ ſpeciem referat. Hiſp. *Iaualina*, quod Coaruvias à *Ianali* voce Arabica, quæ Aprum ſignificat, deducit, ſed fallitur, *Giauelotto*. Vilan. VIII. 78. *Con baleſtri, dardi, e giauelotti à fuſone*.

GIAVAZZO. Inſubres appellant globulos ex vitro, aut chryſtallo, inter puerilia crepundia, & amuleta, grana etiam piacularia, ac precatoria. A Germanico *Glatz*, quod vitrum ſignificat, vt glacies pro chryſtallo. Vnde *Giauazzo* pro homine vili, ac minimi pretij, vt ſunt vitrea, & vitrea fracta.

GIBOLLARE ijdem Inſubres dicunt os ita percutere, ac obtundere, vt ex ictu, cutis liuoris maculas contrahat. A Latino *ſugillare*. Quæ vox Plinio frequens. Vt, *caſeus recens cum melle ſugillata emendat*. Alibi *ſugillata, aut liuentia emendat. Sugillata intumia*. liuoris veſti-

 gia,

gia, ferme ſub oculis.

GIGA. Tibiæ, ſiue fiſtulę genus. Dant. Par. xiv.

E come Giga, & harpa in tempra teſa
Di molte corde fan dolce tintinno.

A Greco Γίγγρας, parvula tibia, lamentabilem, flebilemque emittens vocem teſte Polluce L. iv. C. x. De qua Steph. in Appendice. Vnde & Γιγγραίνειν, tibia illa canere. Inſubres ruſtici *Gringrata*, aſperum quoddam, & ſtridulum ſonans. Latini teſte Feſto *Gingrire* anſerum proprium dicunt: indeque genus quoddam tibiarum exiguarum *Gingrina*, & *Gingrinator*, Tibicen.

GIGOTTO. Inſubres vocant genus farciminis. Galli *Gigot*, quod aiunt factum à Giga coxa. *Cuiſce*. Sed vnde *Giga* neſciunt. Hiſpani *gigote*, qui & farcimen, ideſt carnem ſuillam minutatim conciſam interpretantur. *Coxa, Coxato, Chixotto, Gigotto*. Quare ijdem Hiſpani femoralia ferrea *Quixotes* appellant (à quo *Don Quixote della mancha.*) Non à *Gigote*, vt Coaruvias, ſed contra *Gigote* à Chixotte. *Coxa, Coxote*, ferreum coxale, ex quo *Coſſalette*, & *Corſalette*, quanquam pro thorace ferreo ſumatur, ſed laminæ illę fęmorales thoracis partes ſunt, & ab eo dependent. Quia ergo à coxa ſuilla, quæ maxime pulpoſa ferme farcimina conficiuntur, à coxa *coxote*, & *chixote*, & *gigotto* dictum eſt.

Gigotto di reſſe. Inſubres etiam vocant aciæ, ſiue fili fragmentum truncatum. Quod vbi inteſtinum totum farctum eſt, in multa farcimina conciditur, & truncatur.

GINETTO. Equus Hiſpanicus. Ariſtoteles I. Animal. 63. *Nam ea quæ iubata ſunt, & iumenta vocantur, vnum quoddam genus commune: vt equus, aſinus, mulus, hinnus, ginnus.* Et in vi. *Hinnum ex equa, & mulo ortum prodit, quod genus nobis ignotum*. Ibidem ginnum, eſſe ait, quod νάννον, nanum in homine appellamus, & μετάχοιρον in porco. *Qui ginni vocantur ex equa generantur. Cum intergeſtandum male affecto fuerint, quemadmodum inter homines pumiliones: & in ſuillo genere porculi.* Ginnus ergo, vt Scaliger ibi, à Latinis mulus pumilus dictus eſt. Fortaſſe igitur initio equi humiliores *ginni* appellati, ob ſimilitudinem, vox deinde ad alios tranſlata. A quibus etiam *Ginetti* equites dicti, & *caualcare alla Ginetta* Arabum more ſubductis cruribus, & ſtaphijs, ſiue ſuppedaneis contractioribus. Cuius vocis origines multas conquirit Coaruvias, vt nulla plane ſatisfaciat. Iidem & nani, ſiue nanni; poſtea *manni* equi exigui tollutim veſtigia glomerantes, qui ab Aſturia, Aſturcones. Non quod manſuetudinem manuum ſequantur; ſed nanni, manni, & mannuli. V. *Chinea*.

GINOCCHIO. Genu. *Geniculum; Genuclum*. Vt *Feniculum, fenuclum, fenoculum, fenocchio*. *Ingeniculare*, ſiue vt Tertul. de geniculis adorare, *inginocchiarſi*. Gloſ. *Genuclat*, Γονατίζει, & Γονυπετίζω. *Geniculo, geniculor*. Hinc ſignũ cœleſte. *Ingeniculum*, & *ingeniculatum* veteres dixêre. Vitru. L. ix. 6. *Non longe poſitum eſt caput eius, qui dicitur nixus in genibus*. Mox. *Pes ingeniculati*. Iul. Firmicus L. vi. *Ingeniculum. Inginocchiato*. Hercules ſcilicet genu dextro nixus, ſiniſtro pede caput ſerpentis premẽs. Veget. veterin. L. iv. C. iii. *Ab armis vſque ad geniculum nervi duo*. Galli *Genouil: palette de genouil*. Mola genu. Celſo *patella*. Hiſp. *Rodilla*, ab oſſe poplitis rotundo. *Rotula del ginocchio*.

GIOCOLARE, & *giullare*. Scurra qui iocis oblectat. *Ioculator, iocularis*. Gloſ. *Iocularis* Γελωιώδης. Et Γελοῖος. *Iocular*. Item præſtigiator qui acetabulis, & pilis ſpectantium oculos præſtringit. Idemque *Cauculator* ſiue *caucularius*, à Germ. *Sauchler*, quod tamen à *caueo*, pro calice, nam acetabula, caliculi ſunt de quibus Voſ. L. ii. C. iv.

GIOGAIA. Boum palearia, à iugo, quaſi *iugaria*.

GIOIA. & *Gioire*. Gaudere, *godere*, *godire*, *gioire*. Gaudium, *godium*, gaudia, *godia, gioia*. Vt aliis obſeruatum video. Dant. Par. viii.

Tutti ſem preſti
Al tu piacer, perche di noi tu gioi.

Gaudeas, Gaio pro gaudens, vt diximus. Hiſpani. *Gozo*. gaudium, *godium, gozo*. Et *Regozijo*. Magna lætitia. Etruſcis *Gozzoniglia*: a gaudendo vna, & comiſſando, non à *Gozzo* ſiue gutture quanquam & hoc ferri poſſit. Nam Morg. xix. *E pane, e carne ingozzoniglia, e'ntreſca*.

Hinc *Gioie* pro gemmis, & lapillis pretioſis: quod ſint gaudia, & ſumma voluptas mulierum: ſiue vt Salmaſ. ad Solinum p. 1123. *Iocaria*, & *iocalia*: & *iocalerij*, gemmarij. Voſ. L. iii. C. xvii. *Iocalia, monilia, gemmæ, ac vaſa pretioſa. Ex eo quod iocum, vel ioculum nuncuparent, vndecumque caperent voluptatem.* Exempla ab eo petenda: quæ tamen ad gaudium referri poſſunt.

Veneti *gioia*, & *Zoia* appellant coronam, quod nempe è gemmis conficiatur, qua in funere eorum caput cingunt, qui integri, caſtiq; ævum exegêre. Eſt etiam vox blandientium Gioia, vt apud Græcos Ζωὴ καὶ ψυχή.

At *giolino*, & *giulino*. eſt iubilans. Gal. *Iolî* non à *Iulius*, aut *Iouialis*.

GIORNO. Diurnus. *Giornale*, diurnum, diurnale. *Giornata*, vniuerſa dimicatio: nam diem pro ſummo prælio latinis vſurpatum iam Caſaubonus adnotauit ad Suetonium.

GIO-

Digitized by Google

GIOSTRA. Pugnæ ſimulachrum, cum equites in ſpectaculis infeſtis haſtis ludicri cauſa concurrunt. Salm. ad H. Aug. p. 73. à recenſioribus Græcis deducit, qui ζύστραν dicunt, quod veteres διώστραν, nempe luctam ἀπὸ τῦ διωθεῖν, quod lucta, non aliud ſit, ὠθισμός.

Veriſimilius videtur, quod & Menagius cẽſet eſſe à Latino *Iuſta*, & *iuſtare*. Vnde Galli *Iouſte*, etiam *iouſtra*, dicunt. Et Hiſpani *Iuſta*. Iuſtare eſt æquare, ſiue pariare. Quod nonniſi pares concurrant, vt olim paria componere, & gladiatorum paria. Vt *Iuſta*, *& gioſtra* ſit pugna parium ſiue æqualium.

Barbarus in Plin. gloſ. voce *Euripi*, putat dictum à *Clauſtra*, *cloſtra* à ſeptis nempe, quibus hippodromus clauditur. *Euripi*, inquit *foſſa in ludis circundata pro ſeptis, quorum loco temporaria prius cloſtra fuerunt, auctore Plinio.* (qui tamen loquitur de clatris ferreis, quibus in interiori parte Circi ſpectatores aduerſus incurſus belluarum muniebantur). *Hinc natum exiſtimo, vt ludi equeſtres vulgari verbo* cloſtra *nuncupentur, hoc eſt, cloſtrales.*

Siluius & Bouillus à voce *Iuxta*, quod certantes inuicem accedere, & collidi oporteat. Quos ſequitur Coaruvias. Neque tamen conjecturæ meæ me pœnitet. Nam Itali *gioſtrar del pari dicunt.* Vt Petrarcha.

Il Mantouan che di par ſeco gioſtra.

GIOVANE pro ſeruo, vt & puer. *Iunior.* Greg. Turon. L. v. C. xxvi. *A iunioribus Eccleſiæ juſſit bannos exigi pro eo quod in exercitu non ambulaſſent*, ideſt à miniſtris Eccleſiæ. Sicut *ſeniores* pro dominis vt ſuo loco dicemus. Bignonius p. 443.

GIRELLI. Bracteæ, vel petala in ſummis tẽplorum, atque ædium pyramidibus, à vertendo, ſiue *girando* dicti, quibus pro ventorum indicibus vtimur, vt Philander ad illud Vitr. L. i. Cap. vi. *Supraque turrim metam marmoream perfecit, & inſuper Tritonem æreum collocauit, & ita eſt machinatus uti vento circumageretur, & ſemper contra flatum conſiſteret.* Iidem *penelli* Venetis dicuntur, à *petalis*, ſiue bracteis.

GIV. *Giuſo.* Deorſum. *Iorſum*, *Ioſum*, *Iuſum*, *giuſo*, & *giù*. Pap. *Iuſum*, *inferiori parte*. Ado Martirolog. xvii. Ian. *Qui ligatis manibus ſurſum, & pedibus iuſum.* xiv. Maij. *Deinde triduo capite iuſum ſuſpendi.* Quod in alio Martir. *Capite iorſum ſuſpendi.* Voſs. Lib. ii. Cap. xxvii. *Ioſum, vel iuſum valet deorſum.* Echeardus de Monaſt. S. Galli C. iv. *In ipſo antiphonario primus ille literas alphabeti ſignificatiuas, notulas, quibus viſum eſt, aut ſurſum, aut iuſum, aut ante, aut retro aſſignari excogitauit.* Lex Alem. tit. 45. *Pauſere arma ſua ioſum. Poſare giù le arme.* Menagius addit locum D. Aug. tract. 8. ad ep. i. S. Ioannis. *Quod ſuſum facias iuſum: quod deorſum facias, ſuſum. Iuſum vis facere Deum, & te ſuſum?* Dant. *Giuc.* Infer. xxxii.

Per la freddura pur col viſo in giuc.

V. *Suſo.*

GIVLEPPE. Hiſp. *Iuleppe.* Quod Coar. Arabicũ eſſe docet, idem quod *Iarope*, *Potio dulcis.*

GIVSO. Inſubres pro ſucco, ſiue herbarum, & pomorum expreſſo liquore. *Giuſo di naranzo.* *Ius, iuris.* Feſtus. *Iuſa: iura.* Plin. L. ix. Cap. xxxix. de conchilij temperamento. *In conchilia veſte cetera eadem ſine buccino, præterque ius temperatur aqua, & pro indiuiſo humani potus excremento.* Vbi ius vocat ſuccum purpuræ, medicamen, quod in aheno coquitur tingendis lanis. Et L. xxxv. Cap. vi. *Proximum egeſto eo addita creta in ius idem.* Vt Pintianus, & Dalech. & ex ijs Salm. ad Tert. de pallio 141. *Giuſaſſa.* Colluvies, magna iuris copia. Morgant. Cant. iii. *Ecco di molta broda comparire In vn paiuol, doue ſi fà'l porcello, Et oſſa doue i cani impazzarebbono E in giuſaſſa non ſi ritrouerebbono.* Hiſp. *Iugo*: quod etiam à *ſucco* dici poteſt, vt Coaruvias.

GIVBBA. Et *giubbone*. Thorax, & tunica ſuperior. Germ. *Iuppe.* Quod opinor eſſe ex *ſuparus*, ſiue *tunica ſupara*, aut *ſuperaria*. Nam tunica interior ſubucula. Exterior induſium, & ſupparum. Quanquam Nonius linteum fęmorale interpretetur, quod ſcilicet ſuper alias veſtes ſumitur. Papias. *Lineum brachiale puellarum.* Et. *Supara rugatura dicuntur, panni camiſia manica mulierum, vſque ad humeros.* Vt ſupparum ſit quod Veneti *Velo da ſpalle* appellant. Nempe quod Lucan. L. ii.

Humeriſque hærentia primis
Suppara nudatos cingunt anguſta lacertos.

A *ſupparo* igitur ſiue tunica ſuperaria *Giubba*, & *giubbarello*, & *giubbone*, quod ſupra ſubuculam induitur. Villan. Lib. ix. 179. *E ſpogliato in giubba col capeſtro in collo.* Et L. x. 54. *Giubbetti di cendado, e di drappo.* Meurſ. Lexic. Ζιππίον, *tunicula interior.* Et Ζῦπα *veſtimenti genus, quod veſtibus reliquis ſuper injiciebatur.* Inde Ζιππαῖος *præfectus veſtiarij principis.* Quod intelligendum eſt de veſtimentis interioribus ſubucula thorace, quibus ſuper induebatur. *Giubba*, nam ipſa pallio, amiculo, chlamydi, & ſimilibus ſubijciebatur. Ioſaphat Barbarus in Itinerario ad Mœotim. Cap. ix. *Et incontinente traſſe di doſſo à detto figliolo vno ſubbo, ch'egli haueua, & meſſelo indoſſo à me.*

Vita Nic. Laurentij. *Che poco deſferintia de ȳre à lo ſpitale con ſio ſupparjello à duoſſo.*

GIVBIANA. Inſubres vocant ex veteris ſuperſti-

perſtitionis reliquijs, cum æris, & cimbalorum crepitu, atque inconditis clamoribus laboranti lunæ ſuppetias ferunt. Idque cum olim in eius ſideris defectu fieret, alias etiam à vulgo vſurpatum, etiam cum luna æra illa auxiliaria non poſceret. Sed vocis origo omnes hactenus feſellit. Vt ergo Magnus Scaliger ad Var. L. vI. de L. Lat. docuit Caſca voce, & obſoleta ex carminibus Saliaribus *Deivos Ianos*, ſiue *Divianus*, idem eſt qui Sol, qui divus Ianus vocatus: ita & luna (quam Ianum nuncupatam, ex Varronis de Re Ruſt. L. I. C. 37. diſcimus) appellata eſt *Dea Iana*, vel vna voce *Deiana*, aut *Deiniana*, *Diniana*. Vt ex Scaligero Voſs. de arte Rhet. L. Iv. C. vII.

Cum igitur veteri ritu putarent ſe lunæ magicis rhombis è Cœlo tractæ, æris crepitu, & inſanis clamoribus opitulari: cum id fieret, etiam non obſeruato eius defectu, *Giubiana* dixerunt. *Diviana*, *Giubiana*, vt *diurnus*, *giorno*, & *deorſum*, *giuſo*, & ſimilia.

GIVGGIOLE. *Zizzole*, *Zenzuini*, *Ziziſa*.

GIVLIVO. V. *Gioia*.

GIVNCATA. Lac coactum, à cauea è iuncis, qua clauditur. Iſidor. Gloſ. *Iuncenm latile*. Meurſius, *flexile* quod iunci flecti faciles. Sed rectum eſt *lactile*, vel *lacteum*. Prud. hymn. 3. de coronis. *Iuncea pectora dilacerant*. Quod vulgo *bianco come vna giuncata*. Iſid. infra. *Iucia lactare*. L. *Iunceum*, *lactare*, vel *lactatum*. Pap. *Lactatum*, *potio è lacte*. *Vna lattada*.

GIVNGERE. Aliquo peruenire, & antecedentem aſſequi. Iungi, & Coniungi alicui. Dant. I.

Ma poi che fui al piè d'vn colle giunto.

Et xvIII.

I mi raggiunſi con la ſcorta mia.

Et xxxI.

Tu vedrà ben, ſe tu la ti congiungi.

Anaſtaſ. 125. 126. Sergio II. *Quem Pontifex in gradibus Apoſtolica aula expectauit. Coniungente vero eodem Rege*. *Giungendo*. Hiſpani dicunt *Llegar*: & *allegar*: *allegar à Roma*. Quod non eſt a *ligando*, vel *legendo*, vt Couaruvias, ſed ab *applicare*, *plicar*, *llegar*. Sicut *plorare*, *llorar*, *pieno lleno*.

GNACCARE. Voſs. Lib. III. Cap. xxII. Tympani genus facit. Ex Sugerio in vita Ludouici Groſſi. *Tympanis, & Macarijs, & alijs ſimilibus inſtrumentis horribiliter reſonabant*. Meurſius recte corrigit, *Anacarijs*. Qua voce vtitur Curopalates. C. v. *Parato iam, & equitante Imperatore* οἱ ἀνακαρισταὶ κρούοντι τὰ ἀνακαρα *pulſant anacara*. Vbi Iunius recte eos reprehendit, qui tubas eſſe dixerunt: ipſe tympana fuiſſe exiſtimat, rotunda ab omni parte, præterquam, quà corium obducitur, quare *Anechara* ideſt vaſa ſiue cacabos, & lebetes vocales ab Arabibus dici.

Fuiſſe tympana aſſentitur ſocero Voſſius. In origine vocis diſcordat. *Anacara* inquit *fuere tympani genus inferiori parte rotundum, vt puto ab* ἀνάκαρι, *quod Hippocrati in ſuperiorem partem: ex* ἀνὰ, *pro* ἄνω *ſurſum: &* κάρα, *caput*. Sed Sugerius *nacaras*, à tympanis diſtinguit. Certe Itali *Gnaccare* teſtarum crepitus appellant, vt ſcilicet teſtas pro oſtreorum putaminibus, ſiue conchis intelligamus, generica autem voce, crotala ita appellant, pixidulas buxeas, & puerorum crepitacula, mortariolum ſcilicet ligneum, quod piſtillo die S. Martini tunditur, item oſſicula digitis intercepta, quidquid denique manibus verſatum crepitum edit *gnaccare*, appellant. Proprie vt dixi teſtarum colliſarum ſonum. Cuius vocis vt originem hactenus ignotam eruamus, prius quid Nicchi ſint explicandum eſt. Nam recentioris Græciæ vox *Anacara*, cum mille alijs à Latinis, & Italis illuc tranſijt. Philand. ad Vitruvium L. I. C. I. *Sigilla etiam* inquit, *imagunculæque relictis in parietibus ædiculis* (Italia nichios appellat,) *credo quod imbricatis conchis ſoleat earum ſuperior pars ornari. Conchas enim Etruſci* nicchios *nominant*. Sed vnde nam conchas Etruſci *Nicchios* appellent, quærendum eſt. Lexicon Etruſcum. *Nicchio guſcio di peſce marino*, Latine oſtrea. *Per ſimilitudine ſi dicono Nicchi quelli ſcauati del muro, doue ſi mettono le ſtatue*. Lat. Ædicula. Philander exiſtimat ædiculas dici *Nicchi*, quod eorum ſuperior pars, ſiue concameratio ferme conchis ornaretur, vt etiam nunc præcipue in ſtatuarum ædiculis prope fontes. Etruſci autem à ſimilitudine teſtarum concauarum. Verior tamen Philandri opinio mihi videtur. Quanquam has ædiculas, à neutro *Nicchi* mihi dictæ videntur. Sed a Latino nidus, & *nidulus*, *nitlus*, *nicchio*. Quod poſtea etiam Menagio obſeruatum vidi. Sicut in tabernis nidi, in quibus libri, & aliæ merces ſeparatim collocabantur, Matt. *De primo dabit, alteroque nido*. Inde & loculamenta ſtatuarum *nidi*, *niduli*, *nicchi*. Quicquid ſit, de hoc enim nunc non diſputamus, videndum eſt vnde teſtæ, ſiue conchæ, & oſtreorum putamina *Nicchi* appellentur.

Nempe à *mitulo*, qui ex genere teſtaceo eſt, *mitulus*, *mitlus*, & facili tranſitu M. in proximam literam, (vt *nappa*, à mappa, miluus *nibbio*, *Nizzolino*, *Muſciolino*, *Neſpola*, meſpilum, & id genus) *mitlus*, *Nitlus*, & *Nicchio*, pro ipſa concha, ſiue teſta. Morgant. xv. vbi pecus marinum deſcribit. *Gambero, e nicchio, e calcinello, e ſeppia*. Plin. Lib. xxxII. Cap. Ix. *Purgant & Myaces, quorum natura tota in hoc loco dicetur*.

Digitized by Google

Vbi Dalech. *Μύακες generis nomẽ, complectitur μύας grandiores, ampliores, maiores, longiores; Ii ſunt latinorum mytuli. Continet & minores, & rotundiores miſcos, ſiue muſculos.* Quod autem è genere teſtaceo ſint: Idem paulo infra. *Degenerant* (myaces) *in duas ſpecies, in mytulos, qui ſalem, viruſque reſipiunt, & myſcas, quæ rotunditate differunt, minores aliquanto, atque hirta, tenuioribus teſtis, carne duriores.* Mitulo, *mitlo, niclo, nicchio, nicla, nacla, nacra,* & *naccara*, grandior ſcilicet teſta, ſiue concha, *Nacchere*, duæ teſtæ quæ vtraque manu collidebantur. Hiſp. *Nacar, la concha dentro della qual*, vt ait Coaruvias, *ſe crian las perlas, Latine, vt Nebriſſens, Margarita callum, ſiue concha margaritarum.* Qui tamen originem eius ſe neſcire fatetur. Galli *Nacre di perle. Madreperla.* teſta, ſiue conchilium. Succeſſu temporis potuere etiamex alia materia fieri, vt ex argento & ære, qualia veterum cymbala, ſphera ſcilicet dimidiata, quæ alliſu coniungebatur, & ſonitum ciebat: quale inſtrumentum etiam apud Turcas hodie vigere accepimus.

Non euim naccaras parua ſemper fuiſſe inſtrumenta indicat Curopalates pag. *96.* cumnit. *Inter hac ſtant qui dicuntur Pagniota, puta tibicines, buccinatores, anacariſta, yſque ſoles. Nam ex minoribus inſtrumentis ne vnum quidem adeſſe ſolet.* Mediolani per bacchanalia turmæ perſonatorum laſciuientium incedunt, qui, vni carmen præeunti cæteri ſuccinunt, teſtiſque, ſiue naccaris & crotalis, cymbaliſque adſtrepunt, quæ *Cipollata* appellantur à cymbalis, quaſi *Cymbalate.*

Quod autem conchæ incuruæ ſunt, & in vnum contractæ, *Far vn nicchio* eſt corpus contrahere, & incuruare. Morg. x.

Quando Morgante il battaglio giù piomba,
Che quel Vegurto ſi facena vn nicchio.

Et xvi.

Orlando che pel duol ſi fece vn nicchio.

Porro aut teſtæ, aut teſtarum ſpecies ſunt quas Hiſpani *Caſtagnetas* appellant, cum ſcilicet ſaltantes, vt digitorum crepitus validius ſonet, pollici, ac medio dimidiatum crotalum ferme è buxo alligant, atque ita digitos concrepant. Notum enim eſt teſtarum crepitum à Gaditanis puellis Romam inuectum, laſciua ſaltatione prurientibus. Iuven. Sat. xi. *Audiat ille Teſtarum crepitus, cum verbis, nudum olido ſtans Fornice mancipium quibus abſtinet.* Ita. *Copa Syriſca caput Graia redimita mitella, Criſpum ſub crotalo docta mouere latus.*

GNIFFI. Inſubribus ſpecies naporum rubeſcentium. napuli, *gniffi.* Veneti *Carotte.* Vide.

GNOCCO, tumor ex percuſſione inſtar nucis, vnde *nochium*, & *gnocco*. A cuius nucis ſimilitudine, & lagana in globum compacta, & conuoluta *gnocchi* appellantur. Item

GNVCCA, ſiue *nucca*, cranium, ſiue caluaria, quaſi *nuca, nucula*, quod ſit cerebri, & aliarum partium operimentum, vt cortex nucleorum, veluti nucis putamen, ſiue nucamentum. Hiſp. *nuca.* Quod à Νῦς quaſi mentis ſedes, vel à nuce balliſtæ fruſtra deducit Coaruvias.

Ferme tamen accipitur pro parte poſteriore capitis, ſiue occipitio. Inde *Gnucchi* tauri appellantur toroſa, & opima ceruice; & tranſlate *Gnucco* pro contumaci, & dura ceruice prædito.

GO. piſcis. *Gobius.*

GOFFO rudis, tardo, & pingui ingenio. Salm. ad H. Aug. 391. *Gufam pro cuſa ſcribit Iſidor. in Gloſſis.* Bigerra, veſtis guſa, vel villata, *ubi* Guſam *appellat, quæ optimo Gloſſario cuſa: pallium nempe & veſtimentum ſpiſſum, & villoſum. Inde nos* guſum, & gotum *appellamus quidquid ſoloci filo, & pingui Mineruæ factum eſt.* Hæc ille. Pap. *Bigerra veſtis ſuffa, ideſt valla, quæ & bilis dicitur.* Lege. *veſtis guffa, ideſt villoſa, vel villuta, quæ, & biuillis dicitur. Bigerra* enim quaſi bicirra, nam cirri, ſunt villi; vnde & *biuillis.*

Hinc bubo *Gufo* dicitur, quod denſis circa roſtrum plumis inhorreſcat: & gallina *goffa* Inſubres, cuius caput denſitate plumarum ſtipatur. Vide *Cuffia.*

GOGA. Inſubribus dicitur, cum digito indice, vel medio pollici adpreſſo, & conuoluto ictus gutturi incutitur. Nam guttur *gozzo.* Galli *Chichenaude:* parvus nodus. Itali *Frignocola*, ſtrictus nodulus. Alij *ſoggozzone*, cum manu in pugnum contracta, eadem pars pulſatur. Veneti contracte *Gazotto.* Græcis Κόνδυλος, Athen. L. ix. *Puerum, quem Hercules κονδύλῳ interfecit, propterea quod cum aquam manibus daret eum madefeciſſet.* Vel illiſo pugno, vel inflexi digiti percuſſu, vngue conuerſo. Latinis *Talitrum.* Suet. Tib. lxviii. At

GOGOLO, & *gogò* Mediolanenſes nebulonem, ac minimi pretij appellant, Agagola.

GOGNA, Supplicij genus, quo noxij iniecta boiæ, ſiue numellæ ceruice, in ſuggeſtu omniũ ſibilis ac ludibrio exponuntur. *Berlina.* Malim ab ἄγχω, quod eſt ango, præfoco, ob ferreum vinculum collum ſtringens, quam ab *Agonia.*

GOLFO. Sinus maris à Græco κόλπος. *Colpus, colfus, golfus.*

GOLONDRINA. Hiſpani hirundinem dicunt. Chelidonia.

GOMBITO. Cubitus. Veneti *Gomio. Veſte à gomio*, veſtes talares manicis ad cubitum laxis. *Manica à Gomio*, ad cubitum. Senatorum, & Magiſtratuum, manicæ laxiores & ad imum

dependulæ. *Maniche larghe*.

GOMENA, & *Gomona*. Funis nauticus, ſiue anchorarius. Inſubres *Gamiro*. *Camelus*, à Græco κάμηλος, rudens, funis. Pap. *Camelus*, *Funis nauticus*. Vt in Euangelio. *Facilius eſt camelum per foramen acus intrare, quam diuitem in regna Cœlorum*. De quo Menagius verbo *Chable*, qui non rectè *Gomona*, à gemina chorda deducit. *Gumina*. Arioſt.

L'ancora con la gomona in man preſe
Poi con gran cuor l'horribil moſtro atteſe.

GOMMARE. dicitur de dolijs, cum guttatim exſtillant à ſimilitudine arborum, quæ gummi exſudant. Et *gemmare*, quod guttæ inſtar gemmarum irrorent. Creſcent. 1. 10. *Crepati, e feſſure, che giemono*.

GONDOLA. Cymba Veneta. Optima eſt Coaruviæ coniectura dictas eſſe à *contis*. Quod nauiculæ huiuſmodi contis, non remis agantur. Contus enim non ſolum haſtam ſignificat, ſed lignum oblongum ferro præfixum, quo cymbæ impelluntur. Virg. *Duris detrudere contis*. Vt *gondola ſint cuntelada*: cymbæ quæ conto ſubiguntur, quæ vox manſit etiam ſi remis agantur, ſed vbi aqua breuior eſt, remis pro contis vtuntur. Brodæus ad Lib. 1. Anthologiæ. *Scapham quoque, quæ in maius nauigium inniceretur, vulgo* Βαρκαν, & κοντελάδα *nominarunt, teſte Harmenopulo L. 11.* V. *Barca*.

Gondola autem à *Gonda*. Morgant. xv. *E brigantin, carouelle, e marrani, Lintti, ſaettie, gonde ſpalmate*. A *Conto*.

GONFANONE. V. *Confalone*.

GONFIARE. *Sgonfiare*, *ſufflare*. Scribon. 134. *Benefacit ad hydropicos hæc compoſitio, & maxime in initijs, quorum ſufflatum corpus eſt*. *Sufflare*, *inſuflare*, *exſuflare*, *ſconfiare*, At *conflare* aliud ſignificat.

GONNA veſtis muliebris, & *Gonnella* virilis. Proprie *Guna*, veſtis villoſa, aut pellicea. Cerda Aduerſ. Cap. cxxi. 18. *Guna veſtis pellicea Cincardus ad Lullum Epiſcopum. Orarium, & cocular, & gunam breuem noſtro more conſutã. Guſtbertus in epiſt. Gunnam de pellibus luttarum factam tua fraternitati miſi. Concil. Salisburg. In pileis ſuffuraturas non habeant, niſi forte de nigro cendalo, vel panno, aut nigra pelle, aut guna. Luitprand. in Legat. Nec ipſa capies eum in qua ortus eſt pauper, & gunnata, ideſt pellicea ſaxonica*.

Gonna autem, & Guna eſt à Græco Καυνάκη, *Caunace*. Varro de L. Lat. *In his multa peregrina, ut ſagum, reno, Gallica. Gaunacum maius ſagum, & Amphimallum*. Scalig. Interpretatur Gaunacum, maius ſagum, quod eſſet craſſum veſtimentum. *Caunace* Heſychio ſunt ſtromata, ſiue veſtimenta ab altera parte villoſa. Quæ vox apud Ariſtoph. in Veſp. *Poſito pallio ſumere καυνάκην*, vbi Interp. eſſe ait genus lenæ Barbaricum ſeu Perſicum. *Caunace*, *cauna*, *gonna*, & *gunna*. Ferme autem pro duro vilique veſtimento ſumitur. De Gaunaco vide Bochart. L. 1. 42. Geographiæ ſacræ parte ſecun. Petr. *Sul duro legno, e ſotto l'aſpre gonne*. Bocc. lxxii. 2. *Partitoſi in gonella, che parea, che veniſſe da ſeruire à nozze*. Villanus pro tunica, ſiue ſtola matronali. L. vi. 71. *E paſſauanſi le maggiori d'una gonnella aſſai ſtretta di groſſo ſcarlatto*. Pro tunica virili. Vit. Nicol. Laurentij. *Ma cappa me tonne furata. Monaco ſacrato, ſono in gonella: me ne vajo legero à modo de ſparauieri*.

GORA. V. *Gorna*.

GORGA. In cantu vox tremula, & longo inflexu vibrans, à gutture, ſiue gurgulione. Vita Caroli Magni. *Excepto quod tremulas, vel vinnulas, ſiue colliſibiles, vel ſecabiles voces, in cantu non poterant perfecte exprimere Franci naturali voce barbarica, frangentes in gutture voces potius quam exprimentes*.

GORGIA, *gorgozule*. Non à gutture, aut gurgite, ſed à Gula. *Gurgulio*, & *Gorgera*. Dant. Inf. xxxi.

Di cui ſegò Fiorenza la gorgiera.

Hiſp. *Garganta*. Gal. *Gorge*. Germ. *Gurgel*. Sumitur etiam pro monili, & pro millo canum.

GORNA, & *Gora*. Colliquium deriuando imbri. Vel à ſuggrundia, quod idem ſignificat ſuggrunda *grunda*, *gorna*. Vel ſimpliciter à *gula*, canalis ſcilicet tectorum extremitati adiectus colligendo ſtillicidio. Chron. Venet. *Per el gran chalor del fuoco el colaua el piombo per le gorne, che è à torno alla Gieſia*. *Gora* etiam aquæductus vertendis molis frumentariis. Dant. Inf. viii.

Mentre noi correuam la morta gora.

Vbi tamen carminis cauſa poetam impropriè locutum notat Land. cum de fluente aqua gula dicatur, non de ea quæ ſtagnat. Villan. L. 2. 38. *Nel quale l'acqua d'Arno per gora con cauata fogna venia*. Lib. 11. 38. *Fù loro inſegnato d'entrare per la fogna, ouer cateratta della gora delle mulina*.

GOTTO. Poculum Venetis. Guttus apud veteres vaſculi genus anguſto collo, dictum à gutta, quod propter colli gracilitatem humor inde guttatim efflueret. Diuerſum igitur à poculis noſtris. Inſubres *Gotto* appellant vitream lagenam rotundam refrigerando vino, quam Veneti *buſone*, vt in eo vocabulo dictum eſt. A *Gutto*, puto detracto T. genas, *gotas* leniori pronunciatione appellari: buccas ſcilicet tumentes, ac pleniores: & *Gotata* alapa. Veneti *Galte*, ſimpliciter pro maxillis. Fortaſſe etiam

inde Hiſpani *bigotes* appellant pilos in ſuperiore labro, qui hinc inde ad maxillas extenduntur. Iidem poculum *Alcuza* vocant, cuius origo fruſtra ab Arabico petitur. Eſt quidem AL, articulus Arabum, ſed *Cuza* eſt guttus, *guza*, & *cuza*, *Alcuza*.

GOZZO. *goſſo*, gula, *guttur*. Ingluvies, præcipue in auibus. *Ingoiare*, pro *ingluttire*, *ingluviare*. Dant. Inf. VI.

Graffia gli ſpirti, & ingoia, & iſquatra.

Et *Ingozzare*. Inf. VII.

A chi del fango ingozza.

Land. *Ingozza, inghiottiſce. Perche gozzo ſignifica el gorguzule. Onde ſgozzare ſignifica tagliare el gorguzule.*

Gozzuto. Chi hà il goſſo. Gutturoſus: cui tumor in colli parte naſcitur, vt ait Plin. homini, & ſuillo generi, ab aquis, cui vitio alpinæ gentes obnoxiæ. De quo Scalig. exercit. LX. 2. Inferior ætas *Gutteriam* quaſi *gutturiam* appellauit. In Vita S. Gundulæ. *Nulla huius generationis perſona extitit, quin clauda, vel dira affecta gutteria, præteritum luat facinus.* Cerda Adu. XXV. 12. articulorum dolorem intelligit, quem Itali *gotta*. Sed eum merito reprehendit Voſs. L. III. C. XIII. vbi oſtendit eſſe vitium gutturis. Inter cætera ex Rhataſio Veron. Epiſcopo in vita S. Vrsmari. *Orta eſt quadam in eius collo ſana nimis infirmitas, quæ gutteria dicitur ſermone Gallico.*

A *gozzo* Inſubres ſtrumam *magozza* appellant, quaſi magnum guttur, ſicut *magozzo* guttur auium cibo fartum. Niſi *magozza* eſt à magna maxilla, quæ ſtrumis intumeſcit. Scilicet à *magulo*. Voſs. L. II. C. XII. *Magulus vt arbitror is qui veteribus fellator. Nempe à voce Græcobarbara μάγυλον, quæ gena, ſiue maxilla Niceta, Moſchopulo, atque alijs ſignificatur.* V. Int. Iuven. *Peribominus nomen Archigalli cinædi, quem magulum conſpurcatum dicimus, qui publice impudicitiam perpeſſus.*

GRACCHIARE à *graculis*. Gracculus, Hiſp. *grajo*. *Graula*. Gloſ. *Graulus*. Κολιός. contractum ex gracculus. Et *Graccula* κολιός. *Graula*, *ciaula*: vnde *ciarlare*. Quæ & *taccola* à voce, *taccolare*, *ciaccolare*. Et *gracidare* quaſi crocitare, quod tamen ad ranas tranſtulit. Dantes

Et come à gracidar ſi ſtà la rana.

Cornacchiare, nam *cornicula*, *cornacula*, *cornacchia*. Quod Perſius *Cornicari*, dixit.

GRADELLA. *Cratilla*, *Craticula*, & *grata*. Dant. *Come tenne Lorenzo in ſu la grada*. Gal. *Gril*. Germ. *Roſt*, quod in ea cibi torrentur. Et *Grada*, *grata*, pro clauſtris ferreis ſacrarum virginum. Boc. g. IX. n. 2. *Eſſendo vn dì ad vn ſuo parente alla grata venuta.* Sed hoc eſt à *clatris*: quæ lignea, aut ferrea repagula cancellatim compacta. *Feriate* vulgo dicuntur. Horat.

Obiectos caueæ valuit ſi frangere clathros.

Graticcio. Craticeus. Patauij. *Il ponte di Gradicci*. Villan. XI. 53. *Fece fare più ponti di graticci, o doue di legname. Doue, doghe*. Stat. Patau. XXXVII. 80. *Exceptis ferralijs factis in hortis de gradicijs, vel cannis.*

GRADIRE, gratum, & acceptum habere. *Riceuere in grado. Venir in grado*. Dant. Par. XV.

Tanto per ben oprar, li venne in grado.

A mal grado, aliquo inuito.

GRAFFIARE. vnguibus ſcalpere, & cutem lacerare. *A graphio*, ſtylo, quo olim ſcribebatur, ſiue tabellæ ceratæ exarabantur: cuius acumine perſtricta cutis *graphiata*, & ab eo *graffiare*. Dant. VI. Inf.

Graffia li ſpirti, & ingoia, & iſquatra.

Et XVIII.

Che la ſi graffia con l'vnghia m.

Boccat. LXXXV. *Corſe con l'vnghie nel viſo à Calandrino, e tutte gli le graffiò*. Vel à ſcarificare, ſcarifare, graffiare. Quid ſit autem ſcarificatio docet Plinius L. XVII. 27. loquens de arboribus. *Eſt & ſcarificatio, cum macie corticis agritudine adſtringente, ſcinſtoque plus vitalia arborum comprimente exactam falcis aciem imprimentes, perpetuis inciſuris deducunt, ac veluti cutem laxant.* Vide Salmaſ. ad Solinum p. 590.

GRAGNOLA. Grando. *grandine*, *grandinola*, *grandinocula*, *gragnocula*, *gragnola*.

GRAMO. Mœſtus, triſtis, etiam pro miſero; vox Venetis familiaris. Dant. Initio.

E molte genti già fè viuer grame.

Et Inf. XV.

Sen và con quella turba grama.

Inf. XXX. *Nel mondo gramo*. Land. *Gramezza in Lombardo ſignifica miſeria, e graue voglia di quello che non può hauere.* Alibi *parole grame*, ideſt miſeræ, & infelices. Inf. XII. de Mincio.

Non molto hà corſo che troua vna lama
Nella qual ſi diſtende, e la impaluda,
Et ſuol di ſtate tal hor eſſer grama.

Vbi Land. *gramo* cupidum, & egentem interpretatur. Sed *grama* ibi pro noxia intelligendum videtur, quod Mantuanum illud ſtagnum vitiaris aquis ſic incolis inſalubre, & aere paluſtri, ac grauitate Cœli homines lædat, & *gramos*, ſiue miſeros efficiat. Quam interpretationem apud Danielem poſtea repperi Dantes Scholiaſtem. Demum Purg. XXII. *Gioſtre grame*, ideſt dolentes. Boc. Amet. XCIX. 2. *Malinconia, & eterna gramezza*. Contractum ex *lachrimoſus*, *gramoſus*, *gramo*. Sunt quidem apud Feſtum *Gramia oculorum vitia, quæ alij*

glomas vocant. Scal. λήμη. Æolicè. *γλάμα*, *vnde gramia*. Plin. Lib. xxvi. 11. *Gremias oculorum*. Barbar. ibi. *Nonius gramias non gremias. Sunt autem*, inquit, *gramia oculorum pituita, vnde gramioſi oculi: à quo qui triſtes ſunt in hodiernum quoque gramioſi vulgo vocantur*. Gloſ. *Grama*. λήμη, pro *Gramia*, & λήμη. *Glama*; pro gramia lippientes oculi, ſeu ſordes oculorum cum lachrimæ, & pituita concreſcit, ac veluti glutinat palpebras. Nonius id confirmat ex Cæcilio. *Gramoſis oculis ipſa, atratis dentibus*. Scalig. etiam Iulius in Ariſtotelem de animal. L. x. Cap. 1. *Gramia à Latinis dicitur. Græcis γλάμη*. Vnde *gramo* à gramijs dictum videri poteſt. Sed quia poſſunt eſſe homines, lippi, & gramioſi, neque tamen miſeri, & infelices, ſimplicius exiſtimo ex lachrimoſo contractum *gramoſo*, *gramo*, & *gramazzo*, homo ob miſeriam luctui indulgens, & in lachrimis verſans. Nam *ingramirſi* dicunt, cum ex dolore, aut pietate lachrimæ ſuboriuntur, & inuitis cadũt. Et *gramaglia*, pro pulla veſte, funerea, & atrato cultu.

Hiſpani tamen *Gromalla* veſtem purpuream, ſiue coccinam appellant, Iudicum, ac procerum indumentum. Apud reliquas gentes funebre veſtimentum eſt.

GRAMOLA. Inſtrumentum ligneum, ſiue preſſorium, quo lino cortex detrahitur Creſcent. 170, *Se'l tempo ſarà humido, il lino con molti panni ſcaldati al foco, ſi prepara alla gramola*. Et gramolare. Idem. *Il lino al Sole caldo ſi pone, e quando ſarà ſcaldato ſi gramola: & in queſto modo ſi monda ottimamente, e la ſtoppa gramolando ſi rompe*. Sicut à λήμη, *glama*, & *gramia*, ita à *gluma*, *gramula*. Feſtus. *Gluma hordei tunicula: dictum quod glubatur id granum: vnde & pecus glubi dicitur, cuius pellis detrahitur*. Gloſ. *Gluma*. λέπυρον κρίθης, cortex hordei. Ita *gluma*, etiam pro cortice lini, & *deglubere linum*, *gramolare*, inſtrumentum *gramola* quaſi *glumula*. Dant. *Maciulla* appellat. Inf. xxxiv.

Da ogni bocca, dirompea, co' denti
Vn peccatore à guiſa di maciulla.

Comment. *A guiſa d'vno ſtrumento detto maciulla, che dirompe il lino*. Quod eſt à malleo *malleola*, *maccinla*. Siue rectius à machina, *machinula*, *machinulla*, *maciulla*. A quo *macinare*, vt ſuo loco dicemus, molere, & *gramola* vice molæ eſt. A cuius inſtrumenti ſimilitudine aliud inſtrumentum quo farina aſperſa, ſiue maſſa apud piſtores ſubigitur, & denſatur *Gramola* dicitur, & pane *gramolino*, ſiue *gremolino*. Græcis *Magis* à μάττω, quod ſubigo vel pinſo. De qua voce Budæus. *Poteſt & magis appellari orbiculatum inſtrumentum, quo paniſices, & dulciarij piſtores, quos paſtillarios vocamus, ſubigendis farinis opificij ſui vtuntur: condellum appellant*.

Veneti dentes molares, *gramole* vocant, quibus cibus ſubigitur, vt in magide farina, ſiue maſſa, Hiſpani, *muelas*, ab eodem.

GRANA. Color coccineus. Nam coccum Græcè eſt granum. Plin. L. ix. C. xli. *Galatia coccum rubens, & granum in maxima laude eſt*. *Grana* ſcilicet infectoria, ſiue tinctoria. Idem color *Vermiglio* à vermiculis, qui grano ſiue cocco innaſcuntur, ac vino albo macerati & in Sole arefacti puluerem tingendis veſtibus reddunt. De quibus fusè Coaruvias. V. *Cocco*.

Marcellus Donat. in Spartian. Hiſpaniæ prouinciam olim Beticam nunc *Granatam* dici exiſtimat, à *Grano* tinctorio, quod *Grana* dicitur, cuius copia in hac Hiſpaniæ parte naſcitur teſte Strab. L. x. & Martiali. Quanquam Voſs. L. iii. Cap. xiii. à *granario* quaſi horrei domum dictam putet ex Mendoça Præfatione in Concil. Hiberitanum.

GRANFO. *Granchio*, *ranfo*. Neruorum torpor, præcipue in pedibus, & cruribus. Germ. *Krampff*. Sed fortaſſe à *cancro*, quod crura acutiſſimo dolore contrahantur, vt *Cancri*, chelas referant.

GRANCHIO. Cancer, & *Granceola*. de qua Ales Hiſt. An. L. iv. C. iii. *Maximum eorum genus quas maias vocant*. Scaliger. *Cum Græcum μαῖα transfertur à nobis vt dicatur Maia, ſane arridet eorum magnitudini*. Granceolas *Veneti vocant: Ligures Araneas*. Sed exercit. ccxlv. 2. Maias dictas putat, quaſi obſtetrices, quod cum Pagurorum paruitate tanquam cum infantibus comparentur. Hinc rectè Menagius *Granciporo*, cancrum marinum à cancro, & paguro dictum exiſtimat.

GRASPO, *grappolo*. Vuæ racemus, ſiue botryo. Quidam à Germ. *Traube*, *trape*, *grape*. Sed eſt à *racemo*, *raſpo*, *graſpo*, & *grappolo*. Vel à ramuſculo, *raſpolo*, *graſpolo*. Pap. *Racemus vuæ modicus ramuſculus: cum acinis uva parua*. Neque hoc inepte Papias. Nam Turn. Lib. xxv. 26. ex Plinio intereſſe inter uvas, & racemos oſtendit: uvas enim maiores, & craſſioribus granis, racemos minores, & minoribus granis. Ita nos *graſpo* proprie uvæ partem appellamus. Veneti *Recchiotto*. parvus racemus, *racemulotto*. Hiſp. *Razimo*. Gal. *Raiſin*.

GRASSO. pinguis. *Craſſus*. Pap. *Popa pinguedo: ponitur pro graſſo: vel grani ſpiſſo*. Lege *Carne ſpiſſa*. Intra. *Popina, coquina à popa, quod eſt ſpiſſa caro*. Reſpexit autem Papias ad illud Perſij. *Popa venter*. Gloſ. Arab. Lat. *Faſidis graſſus*. L. *Farsus*.

Graſcia Etruſci Annonam, ſiue annonæ

vber-

Digitized by Google

vbertatem vocant. Vita Nicol. Laurentij. *Che li Baroni deijano fare la graſcia ſoppina de mille marche d'ariento.* Alibi ſæpe. Nam quod pingue eſt, carne abundat, inde pro annonæ vbertate, & victualibus.

GRATTARE. Scabere, ſcalpere. German. *Gratſen*, & *Gretſen*. Quod à χαράσσω, non ita recte Voſs. deriuat in Etymol. id eſt ſculpo, incido. Alii à radere raſum, *ratum*, *ratare*, & *grattare*. Sed eſt *atterere*, *atteritare*, *gratare*. Spartian. in Adriano. *Nam cum veteranum quendam dorſum, & reliquam corporis partem vidiſſet atterere* (in balneis) *percontatus eſt cur ſe marmoribus deſtringendum daret.* Mox. *Cum plures pariter ſe attererent.* Plin. *Anguilla atterunt ſe ſcopulis.*

GREBBANI *Greppi*. Crepidines. Feſtus. *Crepidines, ſaxa prominentia.* Vnde pontis extrema pars. Iuvenal. *nulla crepido vacat?* Quia mendici ad pontem. Sed *grebani* ſunt Venetis aſpreta rupes. Dant. Inf. xxx.

Riſpoſe, quando pioui in queſto greppo.

But. in Dant. *Imperochè l'authore finge, che le boige haneſſon greppo, dall' vna parte, e dall'altra. Greppo, e cigliare di foſſa ſommità di terra.* Arioſt. *Io me n'andai come la coſa ſeppi Il traditor cercando per que' greppi.* Ab eodem *Greto*. Glarea ſcilicet ad marginem, & crepidinem fluviorum. Ricord. Maleſp. *Congregato il popolo di Firenze nel greto d'Arno, à pie del ponte Rubaconte.* Sen. ep. Italicè. *I fanciulli ſi dilettano in coſe di piccol pregio, ſi come ſon pietre, che homo troua nel rinaggio, e nel greto del mare, e de fiumi.* Non à *concreto*.

Greto etiam pro ſpiſſo, ſed eſt à grumo *grumeto*, *greto*, nam & *gremito* eadem res dicitur,

At *Greppe* pro vaſis figlinis, quaſſis, & curtis. V. *Creppe*.

GRECCHIA. Scopa breuior, & longo vſu detrita, quaſi *Reſchia*, *Reſche*, ſunt ſpinæ ab Ariſtis, quod ergo ſpinis horreſcat, *Reſchia*, & *Grecchia*. Inſubres, *Reſchignone*, ab eodem.

GREGGIO. *Grezo*. Rudis, *rozo*, *rezo*, *ſgrezo*, & *gregio*. Tela *ſgreza*. & tabula, non dolata, aut polita. Glol. *Rudis*. Ἀτέλεςος ἄγραφος. *Deſgrezare*, polire, dedolare.

GRIDARE. Clamare. *Quiritare*. V. *Cridare*.

GREMBIALE, & *grembiule* linteum, ſiue ſemicinctium à gremio. Optat. Mileu. Lib. IV. *Nunquid de ſubducto veſtimento, aut de inuolato gremio, aut de aliquibus rebus, quæ ablata, vel lucra, vel damna inter homines faciunt?* Cerda Adu. XXXVII. 14. *Inuolare gremio*, ait eſſe volare in gremium. Sed vel gremium ſumitur pro linteo, quod gremio obtenditur, vel legendum eſt, *gremiali*. Et inuolare eſt furari. Vt infra, *Diabolus qui volebat quaſi fur aliquid inuolare*. Inſubres *Coſſale* à coxis, quas velat. Veneti *Traverſa*, ſemicinctium etiam opificũ, & pauperiorum, ab hominis parte qua ſuccingitur.

GREPPIA. V. *Gruppia*.

GRIFALCONE. Scalig. ad Al. Hiſt. anim. L. I. *Quædam rotatibus ſcandunt aerem, vt accipitrum genera. Quædam directo ſubnixu ſuperant, vt columba, paſſer, Aquila genus nobile, quod Gryfalcum vocant.* Et exercit. CCXXXI. 2. *Hanc è Germanis quidam putarunt eius eſſe generis ad quod Griſalcones referuntur. Alij malunt Hieroſalcones appellari.* Quidam ergo à volatu, ſiue gyro, *Grifalcones* quaſi *gyrofalcones* dictos putant: alij quod ſit medium genus inter accipitres (*hierax* enim eſt accipiter) & Falcones. Hiſp. *Girifalte*. Frid. 150. 152. Gal. *Gerfaut*. Alibi de Falcon. 366.

GRIFO. Rictus, roſtrum. à Græco Γρυπὸς, vt Heſych. qui naſo, vel roſtro eſt adunco, vel inflexo. Dant. Inf. XXXI.

Però ti china, e non torcer lo grifo.

Torcer il grifo Danti eſt, grauari, *faſtidire*, atque indignari, Nec γρυπὸς ſolum roſtrum ſignificat, ſed & alias partes incuruas, & flexas. Vnde *Griſi* etiam de vnguibus auium, præcipue rapto viuentium. Ex quo *agrifare*, & *aggrappare*. Frid. 132. *agrifando ſe*, ideſt griſis, ſiue vnguibus apprehendere, & ſcandere, ac reptare & *grafignare* ſiue *ſgrafignare* vnguibus ſcalpere, & lacerare. Et *ſgrifare*, & *ſgrimfare*, rapere. Galli *Gripper*, rapere. Hinc *graſi*, & *raffi* Danti pro vncis ferreis, vt ſupra dictum eſt. *Grifagno*. Dant. Inf. IV.

Ceſar armato con gl'occhi grifagni.

Quales ſunt oculi accipitrum. Landin. *Perche li ſparuieri mudati in ſelua hanno ſimili occhi.* Et XXII.

Mà l'altro fù ben ſparuier grifagno.

Gruſolare de ſuibus cum *griſum*, ſiue rictum cœno immergunt.

GRINZA. *ruga*. V. *Cagnazzo*.

GRIMA. *Vecchia grima*, ab impexis, & turbatis capillis, quaſi *crinitia*. Hiſp. *Creña*, coma impexa, & horrida: quaſi *deſcrinata*, & à *Creña Grima*. Iidem appellant horrorem ex metu contractum, & *Grimacos* in pictura terribiles & monſtroſas ſpecies. Idem & *Grinza*. Vide Erythræus à rimis, quod eius frons rugis arata ſit. Satis durè.

GRISO. *Griggio* color cinereus, vel cineraceus, mixtus ex albo, & fuſco, Græcis Leucophæus, vt cenſet Voſ. à Germ. *Grijs*, & *Grauu*. Quod puto contractum ex *cineritius*, *critius*, & *griſus*: Vt & Menagius obſeruat. Dant. Inf. VII.

Al pie delle maligne piagge grige.

Land. *bige* interpretatur, ideſt obſcuras, ſiue fuſcas, quod is color ex albo & fuſco mixtus. Galli *pangris* pro cibario. Quod male Perionius ab ordeo deducit, ſcilicet à κριθῇ. Præcipue autem *Griſi* appellantur qui caneſcere incipiunt, albuſque color ſerpens nigredini miſceri. Vnde quidam *Griſones* Rhætos appellatos putant, & *Caninos*, à canis. Am. Marcel. Lib. xv. *In Rhetias campoſque venit Caninos.* Lindebrog. *Vnde & Rhætos ipſos à cano colore Griſones dictos putant.* Sed ridiculum eſt, quod ex Becano Lib. IV. Hermath. pag. 86. refert Coaruvias, eſſe hanc vocem è Germanico Grijſen, quod eſt plorare, nam qui lugent mortuos, pullis veſtibus induuntur, huius ſcilicet coloris. Præter notationis ineptiam, lugentium veſtes pullæ, ſiue atræ ſunt, non Leucopheæ. Subiicit Coaruvias has veſtes veteri Hiſpanica lingua, vocari *Buricles*. Nempe à colore lacernarum, ſiue byrrorum, qui cum vulgo hoc colore geſtarentur, colori nomen dedere. Vide *Beretino*: qui idem cum *Griſo*.

GRISOLI, *ſgrizoli*. Rigor qui ferme febri imminente, artus tentat. *Friguſculum*. Gloſ. *Algeo* Ῥιγῶ. *Algioſus* δύσριγος. Feſtus. *Algeo ex Græco ἀλγῶ dicitur, ideſt doleo, vt ſit algor, dolor quidam membrorum rigore collectus.*

GROGRANO. Panni genus leuidéſe à Germanico. *Grobgran*. Galli. *Groſgrain*.

GROLA. Veneti appellant Gruem per diminutionem. Itali *Grola*, & Galli *Grole* cornicem, quod non eſt à garrula, ſed à graccula, *graula*, *grola*.

GROMMA. Situs, mucor, præcipue doliorum. Dant. Inf. XVIII.

Le ripe eran grommate d'vna muffa
Per l'alito di giù che vi s'appaſta
Che con gl'occhi, e col naſo facea zuffa.

Idem diſtinguit *gromma*, à *muffa*, vt hæc fœdo odore ſit, illa nequaquam. Parad. XII.

Si ch'è la muffa dou'era la gromma.

Land. *In forma che doue ſolea eſſere lo gromma, che rende ottimo odore del vino, che è ſtato nel vaſo: hora v'è la muffa che getta cattiuo odore.*

Videri poteſt *Gromma*, quaſi *cremor*; ita enim appellatur vini fex dolijs adhæreſcens. Sed Latini cremorem appellarunt lac ex ptiſana expreſſum. Quare exiſtimo gromma factum eſſe ex *grumo* de quo infra. Nam teſte Feſto. *Grumus eſt terra collectio minor tumulo.* Vnde vini fex coaleſcens, & dolijs affixa *Groma*, & *gromma*, quæ non ingrato odore eſt, vt ſitus, ſiue mucor. Inſubres *groppa*. Quod etiam Achariſius ſuſpicatus eſt.

GRONDA. Suggrundium. Vitruv. L. II. C. VIII. *Habeatque proiecturas coronarum.* Philand. *Corona hic dicuntur proiecta, ſiue proiecturæ meis Gallis* larmerij *vocantur, Bononienſibus* grundæ, *ideſt prominentia, & veluti ſupercilia parietum, arcendis ſtillicidijs inuenta, quod etiã admonuit Budæus.* Idem ad L. II. C. X. *In ſubgrundijs. Subgrundia ſunt tecti partes prominentiores.* Ita appellat Iabolen. Pandect. L. I. de verbor. ſignific. Græci Γεῖσα, & ὑπογεῖσα. Gloſ. Εχθέτης, ἐξώστης. *Proiectus. Aggrunda.* Vnde eleganter Dantes Parad. XXX.

Et ſi come di lei beue la gronda
Delle palpebre mie.

GROPPA. Equi clunes. Non à *Curuo*, ſed à Græco Ὀρῥοπύγιον. *Orrhopygium*. Sacri oſſis acumen. Vltima pars ſpinæ, qua vertebræ definunt. Quaſi ὀρὰ τῆς πυγῆς: quod & ὄῤῥος dicitur, *ſpina terminus*. Propriè quidem de auibus. Qua voce vſus Martial. Latinæ vocis defectu, *Anatis habens Orrhopygium macra.* Vox inde etiam ad equi clunes, translata *Orrhopygium*, *groppione*, *groppa*, & *groppone*. Dant. Inf. XXI.

E voi chel tocchi
Dicean l'vn con l'altro in ſul groppone?

XII.

Et che porti coſtui in ſu la groppa.

Groppiera. Lorum quo Epiphium caudæ ſubnectitur, quę Latinis *Poſtilena*. Iſidoro *Poſtella*. Curopalatæ Κωπριτώριον. *Copriturium*. Quod Iunius putat nouiter factum, quaſi *fimocaudiũ*, ex fimo, & cauda, quod poſtilena caudæ equi ſubiecta, fimo infici ſoleat. Sed eſt ex *Cropiturium*, *Croppiera*. Alibi enim *Copritarion* appellat p. 21. v. 27. & p. 23. *Copritorion*.

GROPPO. nodus, vinculum. Salmaſ. ad Solin. à *curvus*: nodus ſcilicet arboris, vel ligni, curuo, *cruvo*, *crupo*, *groppo*: inde & pro nodo fili, aut funiculi. Galli. *Accroupir*, dorſo incuruo ſubſidere. Hiſpani. *Corbo*. *Groppo*. Vel a Germ. *Knopff*. quod eſt à nodus, *gnoppo*, *groppo*. Et pro re implexa. Dant. Inf. XIII.

Di ſe è d'vn ceſpuglio fece vn groppo.

Et XVI.

Porſila à lui aggroppata, & rauolta.

Diſgroppare. nodum ſoluere. Purg. IX.

Perche ella è quella che'l nodo diſgroppa.

Gruppi, ventorum vortices, ac turbines. Morgant. XX.

Cominciano apparir baleni, e gruppi,
E par che l'aria, el Ciel ſi rauuiluppi.

GROSSO. Veneti appellant nummulum argenteum, quatuor aſſium, quod *groſſior*, ſiue craſſior ſit, altero, cuius pretium duorum aſſium, & ſimplici aſſe argenteo.

GROTTA. Specus, cauerna. *Crypta*, *Crutta*, *crotta*, *grotta*. Vitr. L. VI. 8. *In ædibus crypta, horrea, apotheca. Crypta*, inquit *Philand. dicuntur foſſa teſtudinata ſubterranea, aut conca-*

ſia loca, & ſcrobes vbi triticum conditur. Hinc Cœmeteria Sanctorum Martyrum. *Crypta*, & *crypta arenaria*. Et picturæ *Grotteſche* Italis. De quibus Vitruv. L. VII. C. V. *Nam pinguntur tectorijs monſtra potius, quam ex rebus finitis imagines certa.* Phil. ibi. *Nec mihi obijcias, antiquorum huiuſmodi opera etiam nunc oſtendi, & quod picturæ genus mox reprehendit, Italis dictas* grotteſcas: *non poſſunt vera dici pictura, quæ ſunt à veritate aliena.*

GRVGNO. Roſtrum ſuis. Ῥύγχος. Roſtrum. à *grunnitu*. Vnde vetus teſtamentum *Grunnij Corocota Porcelli*. Vel à χοῖρος porcus *Chirinnium*, *Gurunnium*, & *grugno*. Gal. *Groin*. Hiſp. *Ocico*, vncum, vncicum, pandum, ſicut ex eadem re Itali *Griſo* appellant, & *Gruſolare*.

GRVMO. Cumulus. Collectio. Feſtus. *Grumus, terra collectio, minor tumulo.* Vitr. L. II. C. I. *Maximos grumos è terra.* Phil. *Congeſtitios globos, tumulos.* Colum. L. II. C. XVIII. *Grumos quos ad verſuram plerumque tracta faciunt Crates diſſipabimus:* Vnde *exgrumare* dicitur Varroni L. III. C. XIV. Nonius *Grumus dicitur agger à congerie dictus.* Gloſ. *Grimini.* L. *Grumi.* Οἱ διορίζοντες τοὺς ὅρους λίθοι. Et λίθοι οἱ τῶν ὅρων. *Grumi*. Pap. *Grumulus, ſtrues, agger, congregatio cuiuſcumque rei, à grumo.* Grumus ſalis. Plin. L. XXXVII. Cap. IV. Virg. Moretó. *Interdum grumo ſpargit ſale*, vt Parthaſ. ep. XXXI. Hinc *Raggruzzolare*, in cumulum, ſiue grumum contrahere: & tranſlate, pro membra attrahere.

GRVPPIA. Præſepe. Alueus in quo iumentis pabulum apponitur. à Germ. *Krippe*. Gall. *Creiche*, quod non eſt à præſepe, ſed à *Krippe* factum. Illud fortaſſe, à *crepidine*, quæ veteribus fluuiorum ripa dicebatur, vt putei extrema ora. Nam tranſuerſum tabulatum ripam fluminis pars concaua, alueum refert. Calabro Veterin. *Cioè chel chaual debbia ſir ligata alla greppia, alla qual grepia ſia due retene.* Etruſci *Greppia*. Morgant. Cant. III.

E come il bracciò alla greppia diſteſo.

reliqui *mangiatoia*. Quanquam *Greppia* aliis dicantur cancelli lignei præſepi incumbentes, quibus fœnum imponitur, & iumentorum pabulum.

GVADAGNARE. V. *Gaggio*.

GVADO. Vadum. Breuis aqua. Acron. Horat. I. Od. III. *Ideo enim vada dicta ſunt, quod breuitate ſua vadari, hoc eſt ambulari poſſint.* Dant. Inf. XII.

Che ne demoſtri la oue ſi guada.

Et *Guazzo* pro ſtagno. Dant. Inf. XII.

Poi ſi riuolſe, e ripaſſoſſi il guazzo.

Land. *Ripaſſando el medeſimo vado.* Et *Guazzoſo* ex aqua pluuia. *Aguazzone*, Vil. L. VI. 84. *Maggiormente per grande acquazone conuenne, che ſi partiſſe l'oſte.* *Guazzare*, & *diguazzare*, perluere. *Guazzetto*. Iuſculum. Vel à Tuceto, quod idem ſignificat. Gloſ. *Tucetum.* ζωμὸς παχύς. Micæ carnium cum aruina, minutimq; inſecta ilia: ſiue *Coceto*. Nam veteres Neſtoris κυκεῶνα, *cocetum* dixere, vt Caſaub. ad Theoph. notauit, Tertul. *Neſtoris cocetum.* Feſtus. *Cocetum genus edulij ex melle, & papauere factum.* Inde & *Guazzare*, pro fundere, prodigere, nepotari. Nam & Latini *eluere*, pro eodem dixerunt. *Scialaquare*. Vide.

GVADO. pro colore. Glaſtum. Vitr. L. VII. 10. *Indici colorem debit imitari.* Philand. ex Ruellio. *Iſatim ſatiuam, quæ Gallis, auctore Cæſare, & Plinio* Glaſtum *dicebatur, nunc* Guadum, *alijs* paſtellum *vocatur, herbam & ſi inſignibus virorts caulicolis notatam ſucca tamen inficientem cæruleo, truſatilibus molis premunt, vt herbaceam ſaniem excludant, deinde exuctã digerunt in paſtillos, poſt cortinis inſectorijs coquunt, & poſt tinctos pannos cæruleam illam innatantem, feruentibus cortinis exemptam, ſiccant pictorum vſibus* Indum *vocantes*. Scalig. exercit. CLXXII. 2. *Saltem diceres eo pratinctas lanas felicius recipere colores, fidelius retinere, prohibere ne inter tingendum deurantur.* *Tenta in guado.* Galli *Gaeſde*. Hiſp. *Geldre*, & *gualda*. Quanquam Salm. ad Solinum. p. 254. quod eſt apud Plinium L. XXII. I. *Glaſtum*, *Guaſtum legit*.

GVAI. Gemitus, lamentationes. *Væ*, interiectio dolentis: per dialyſin *Vai*, & *guai*. Vt *valere*, *guarire*. Dant. Inf. III.

Quiui ſoſpiri, pianti, & alti guai. Land.
Voci querule, & ramaricoſe. Et v.
Et tanto più dolor, che punge à guaio

ad gemitum. Et tranſlatum inde ad curas, infortunia, & calamitates, quæ gemitus pariunt. Vil. X. 49. *Con molti guai de Piſani*. Petrarca p. I. Canz. VI.

Italia ch'i ſuoi guai non par che ſenta.

Non igitur à *vagire*, aut à canum *gannitu* cum percutiuntur. Et *A guaio*, pro vix, *à pena*, ægre, cum moleſtia. Id enim *guaio* ſignificat, vt diximus. *Guai à te.* Væ tibi. Plaut. *Væ tibi.* N. *Hoc teſtamento ſeruitus legat tibi.*

GVANCIA. V. *Ganaſcia*.

GVALDANA. Acies, turma equitum, præcipuè excurſiones militares. Dant. Inf. XXII.

Corritor vidi per la terra voſtra,
O Aretini, e vidi gir Gualdane,
E ferir torneamenti, e muouer gioſtra.

But. *Dice di gualdane, ouer caualcate.* Videtur à *Gilda*, quæ auctore Voſſio L. II. 8. Erat ſocietas, vel collegium à mercatoribus, ſiue aliis inſtitutum, in quod adſcripti bona quædam

babe-

habebant communia, tanquam fratres, vnde & Confratria dicta. Cauſa nominis ex eo, quod pecunia quædam (hæc Germanis, & Belgis *Geldus*, & *Geldum*) communis foret, partim ad conuiuia publica, partim ad alios ſumptus, Collegij totius nomine vtiles. Hinc *Gildones*, & *Congildones*, ſocij einſdem *Gildæ*: & *Gildonia*, cuius mentio in Capitul. Caroli M. L. I. Cap. CXXIX. Hinc vt opinor *Gualdane* ſocietates, ac turmæ militares, præcipuè equeſtres: *compagnie di caualli*. Math. Villan. III. 29. *E raffrenarono alquanto le loro Gualdane*. Et VI 56. *Apparechiato di tenerli ſtretti nelle loro Gualdane*.

GVALDRAPPA. Stragulum equorum, quod Ephippijs ſuper iniicitur, ne crura, pedeſque equitantis, cæno, aut puluere fœdentur. Coaruvias putat corruptum ex *Guardapes*, quod pedem tueatur. Gloſ. *Vaſtrapes* Φιμινάλια. Fœminalia, & braceæ. Rufin. in translatione Ioſephi L. III. antiq. C. II. *Primum quidem inducbatur Machanaſim, quod conſtrictorium poterat dici: eſt autem cinctorium circa famora ſubtile, ex byſſo contorta contextum, ingredientibus per eum pedibus veluti de Vaſtrapis*. In Græco. ὥσπερ ἀναξυρίδας: de fæmoralibus. Voſ. L. II. 19, ijs aſſentitur, qui ex *Veſtipes* corruptum cenſent: quod vt femorum ſic pedum eſſet tegumentum. Eadem ergo ratione à ſimilitudine, *Cualdrappa*, & *Valdrappa*, *Vaſtrapa*, quæ crura, pedeſque à luti, ac pulueris iniuriis defendit. Mcnagius à *guardare*, & *drappo*, quod veſtimenta à cæno præſeruet. Barbaram tamen vocem ignotam eſſe opinor.

GVANTO. Chirotheca. Siluius à *Vanto* vagina manus. Voſ. L. II. 12. *Vuantus, chirotheca ex Germ. & Belgico* Vuante, *Galli Gante*, *Itali Guanto*. Vnde *redditio per guantum*, de qua Bignon. ad Marculf. L. I. 13. Papias. *Chirotheca Vanti, ideſt manus theca. Guanto di Sparauiere*, chirothecam accipitrariam, χειρόσιον appellat Curopalates pag. 41. ideſt manticam ſiue chirothecam.

GVARDARE. Videre contueri: item ſeruare, & cuſtodire. Fronto. *Videmus natura, ſpectamus voluntate, intuemur cura, aſpicimus ex improuiſo: animaduertimus ſenſibus præſenti animo vtentibus. Plerumque enim adaertimus rem aliquam oculis, aut quouis ſenſu corporis, ſine aliqua attentione*. Ab *Aduertere guardare*, vertere oculos ſcilicet, & animum, *vuardare guardare*, Sicut tucor, & videre ſignificat, & ſeruare, ſiue cuſtodire, defendere, quia quæ ſeruamus, intentis oculis aſpicimus. Iſidorus Lib. X. *Tutor, qui pupillum tuetur, ideſt intuetur*: ita & *Guardare* pro vtroque ſumitur. Imò *Aſpicere* pro cuſtodire poſuit auctor Vitæ Caroli M. *Dominus Carolus iuit ad Engoliſmam ciuitatem, & inde ſumpſit plures Francos, qui ciuitatem ei ipſam adſpiciebant, cum omnibus vtenſilibus, & præparamentis eorum*. Quanquã Grammatici inter *Tuor*, & *Tueor* diſcrimen poſuerint. A *Guardare* pro aſpicere, *Guardo*, & *Sguardo*, pro obtutu: vt autem ſeruare ſignificat, *Guardia*, cuſtodia, tutela, & *Guardiano*, cuſtos, à Germanico *Vvarden*, quod eſt à Latino, *Aduertere*. Ita *Guardianus* pro Eccleſiæ, itẽ Monaſterij Antiſtite, & defenſore, & *Gardingus* Regis ac Palatij cuſtos, & *Guardio* apud Voſ. L. II. C. VIII. *Guarda*, & *guardia*, præſidium militare. Capitul. Caroli Magni L. III. C. LXVIII. *Vt non per aliquam occaſionem, nec pro uarcta, nec de ſcara, nec de vuardia, nec pro heribergare, nec pro alio banno, heribannum Comes expectare præſumat*. Et *guardingo* pro Arce, ſiue caſtro vbi præſidium habetur. Dant.

E fummo tali
Ch'anchor ſi pare intorno dal gardingo.

Vil. I. 38. *Alcuni dicono che fu, oue hoggi il gardingo, di coſta alla piazza la quale era vn' altra fortezza*. Item *Guardingo* pro circumſpecto. Et *ſaluaguardia* pro tutela, ſiue fide publica. Et *guardarobba*. Veſtiarium *Guarda guarda*, ideſt caue, caue. Galli *gare, gare*, quod non eſt à vacare, vt cenſet Salm. ad Solin. 946. Veneti *Vara, Vara il toro*, ſicut & *Guerra* dicunt *Verra*.

Poſtremo *Guaragno* antiqua voce Equus admiſſarius, quod diligenter ſeruaretur, & cuſtodiretur. Creſcent IX. 2. 3. *Il cauallo dee eſſer generato da ſtallone, volgarmente appellato* Guaragno, *il quale ſia diligentemente guardato*. Vnde nomen.

GVARENTIRE. Defendere, protegere. Ex eadem origine. Nam ſicut tueri ſignificat videre, & defendere, vt ſupra dictum, & *guardare*, ſiue aduertere, vtrumque ſignificat, *guarentare* eſt protegere, præſidio eſſe. Quod Voſſ. à Germ. deducit. *Vvarenta, Vvaranda, Vvarandare*, tueri, patrocinari. Sed Latinum eſt. Galli *Garantizare*, & *Garandia*, indidem. *Valentizare*, ſecurum, & valentem reddere. V. *Guarire*.

GVARI multum. Siluius à *Varum*, quod cum negatione ſemper coniungitur. Sed quid vario cum multo? eſt ergo à *Valde*, vt *guarire*, à valere. valide, validum, *guaridum*, *guari*. Boccat. *non guari lontano*, non valde diſtans. Dant. Inf. VIII.

Ma ei non ſtette là con eſſi guari.

Non eſt ibi multum, & valde moratus. Boccat. *Doppò vn guari ſpatio*. poſt validum, ſiue magnum ſpatium. Et ſicut multum viæ & temporis dicimus: Ita *Guari di tempo, & guari di via*. *Et guari più*, valde plus. Caſteluetrus tamen putat non ſignificare multum, ſed aliquantum, & à Latino formatum *aliquare*. Aſſenſum ſuſtineo.

GVA-

Digitized by Google

GVARIRE. Quis non videt eſſe à *Valere*. *valeſcere*, *guarere*, & *guarire*? *guoriſce*, *valeſcit*. Galli *guerir*, & *garir*. non à variare valetudiñe neque à Germ. *Vuaeren*, quod eſt ſeruare, ſed ab eodem *valere*. Lucret. I. *Sed potius tali facto recreata valeſcat*. Conualeſcat. Veneti *guarentare*, quod *valentare*, *valentizare*, ſiue valentem reddere, & ſecurum. Chron. Venet. *Per guarentarſi contro la potenza de Genoueſi*. Barbari *Vvarantizare*. Defendere, ac ſecurum reddere, vt ſupra dictum eſt. Vil. L. VI. 36. *Il sopradetto calzolaio da quei de fuori fu guarentito*. Et L. XI. C. VI. *Per guarentire il Legato, e ſu: genti*. Matth. Pariſius ad An. MCCLVII. *Terras quas Rex Vvarantizare, nec voluit, nec potuit in cinerem redegerunt*. Quod Voſs. L. II. C. XXVI. à Germ. *Vvaran* ſeruare. Hoc autem à *validare*, & *Vvarantum* breue regium, ſiue ſecuritas, qua quis probat ſe facere regio iuſſu, & qua venditor ſe emptori obligat. Et *Garenne* Gallicè ſeptum, ſiue viuarium, vbi feræ & animalia cuſtodiuntur. Sed hæc omnia ad dictionem *Guarentire* paulo ſupra referenda ſunt.

GVARISCHI. Tumores, & vlcera in dorſo iumentorum. *Varices*. *Varicula*. Barb. Gloſ. Plin. *Varices, ſiue quod idem eſt Varicula*. Lib. XXVI. C. VIII. *Non aliud ſunt, quam intumeſcentes plus aquo vena, in temporibus, in ventre, in teſtibus, & inguine, potiſſimum in cruribus*. Pap. *Varices in dorſa iumentorum exeunt*. Variculæ *variſchi*, & *guariſchi*, & *guidareſchi*, & *guidaleſchi*. Creſc. IX. 30. *Vi ſi fanno piaghe piccole, ouero grandi, le quali tutte s'appellano volgarmente, guidaleſchi*. Feſtus *Petimina* appellat; ſed quomodo à Petimen *Guidaleſco* duci poſſit, haud video. Hoc enim pacto nullum erit verbum, ex quo vel diuerſiſſima flecti non poſſint.

GVARNACCA, *Guarnaccia*. Non à Syriaca voce *Granatza*, quæ apud Codinum Imperatorium indumentum eſt, & prælongis ad talos vſque dependentibus manicis, non cingebatur. Nihil enim ſimile habet cum vulgari *Guarnaccia*, quæ ferme muliebre indumentum ſiue tunica, ſed ab Ἀρναχὶς. *Arnacis* veſtis è pellibus. Gloſ. *Pellis lanata*. Μηλωτὴ, Ἀρναχὶς. Et Ἀρναχὶς τὸ προβάτειον δέρμα. Pellis lanata, ſiue agnina. Vita Nicol. Laur. *Veſtuto era con una guarnaccia, e cappa Alemanna*. Quod indicat etiam aliquando à viris vſurpatam. Poteſt etiã deduci à *Gaunaca*, ſimili veſtimenti genere, de quo in *Gonna*. A *guarnacca*, *guarnello*, orocotula. Hiſpani tamen *Garnacha* veſtem appellant procerum inſigne, quâque magiſtratus, & Conſiliarij ab inferiori ordine diſtinguuntur.

GVARNIRE, & *guernire*, ornare, inſtruere ab ipſo verbo Ornare, & *fornire*, vt dictum eſt. *Guarnito* ornatus. Gal. *Garnì*, *Vuarnitus*. Sirmond. ad Capit. Caroli Calui. tit. 43. c. 24. *Et ad hoc omnes vuarniti ſint*, ideſt *parati, & neceſſarijs rebus inſtructi*. *Quæ nunc in vernacula noſtra eius vocis eſt notio. Vt cum domum vuarnitam dicimus omni inſtrumento, & ſuppellectile omni ornatam, atque inſtructam*. Quod tamen non eſt à Germ. *Vuaren*, ſiue *beuvaren*, quod ſignificat *guarder*, *conſeruer*, vt Voſs. & alij cenſent, ſed ab ornatus, inſtructus, paratus. Inſubres *guarnare*, pro recondere, & ſeruare. *Guarnitione* ſegmenta, inſtitæ, & alia veſtium ornamenta.

Item pro munire, hoc eſt neceſſarijs inſtruere. *Guarniggione di guerra*. Vil. VI. 56. *Contra la forza de Saneſi guarnitono il detto Caſtello*. *Guernimento*. Commeatus, annona. *Pane di guarnitione*. Interdum pro exercitu. *Guarnimentum*. Rolandin. paſſim pro exercitu. Statut. Patau. L. III. 110. *Guarniamentum eſſe intelligimus, quotieſcumque, vel quandocumque cœtus, vel turba hominum factus, vel facta fuerit: in qua fuerint decem homines armati tauolacijs, vel ſcutis, lanceis, ſiue lancionibus, ceruellerijs, & curtellerijs*.

GVASTADA. V. *Inghiſtara*.

GVASTARE. *Vaſtare*, diruere, ſolo æquare. *Guaſti* Pataurj appellantur circumiecta Vrbi planities, ſine ædificijs atque arboribus, ad propulſandas hoſtium inſidias. Vt *guaſti* ſint vaſta planities. Et *Guaſtare*, pro lædere, corrumpere, imminuere, atque rei alicui ineptum reddere. Frid. accipitr. *Falcones namque ab indocto redderentur inepti, aut forſitan deuaſtati*; guaſti 115. & 120. Dant. Inf. XXIV.

Che come noi venimmo al guaſto ponte.

Et XXXIII.

Del capo che gl'hauea di retro guaſto.

Erythræus ad illud *Vaſtum æquor*, notat hanc vocem ab Italis retineri ex Latinæ linguæ reliquijs, vaſtare, addito G. *guaſtare*.

Item pro *conſumere*, Vnde Hiſpanis *gaſto* pro impenſa, ſiue ſumptu. Non enim recte Scalig. Hiſt. anim. L. I. 112. *Etiamnunc vulgus à ventris auara receptione* gaſtare, *conſumere ait quaſi à* γαςὴρ.

Guaſto etiam pro putrido, & marceſcente, vt de pomis, & alijs fructibus.

Et *Guaſtadori*, foſſores, & operæ caſtrenſes, quod obſtantia diruant, & ſolo æquent, ac deuaſtent.

GVATTARE. Videre, inſpicere. Non à *Cattare*, ſed viſere *viſitare*, *guattare*. Vt à *Guardare*, *guardia*, à *valere*, *guarire*. Nam *viſitare*, eſt ſæpe videre. Plaut. Curc. *Ibi me interrogat, & quem in Epidauro Lyconem trapezitam nouerim?*

rim? Dico me noviſſe, Quid lenonem Cappadocem? annuo viſitaſſe. Et Epidico. *Viſitavi antidhac.* ſæpe antea, ex quo inferius ævum *Catture* dixit pro videre. Iſid. L. XII. C. II. *Hinc alij cattum à captura vocant. Alij dicunt, quod cattat, ideſt videt.* Gloſ. Arab. Lat. *Muſium*ـ, *cattum, quod cattat, ideſt videt.* Neque tamen vt Salm. ad Solin. p. 1009. à *captando*, quod eſt ſpeculari, obſeruare, nam eadem eſſet notatio *Catti*, quod captat, & captat ideſt videt. Sed contractum, ex *viſitat, gaatat, cattat.* Dant. I.

Si volge all'aqua perigliosa, e guata.

Et Purg. XIX.

Che hai che par in ver la terra guati?

Et Par. XXIX.

Et tu vederai, ſi bene guati, ideſt oculos intendas. Pap. *Viſere, viſitare, cupide intueri.* Fronto. *Viſum ſemel, viſitatum ſæpius eſſe ſcito.* Hiſpani *Catar* aſpicere, contueri, non a catus ſagax. *Acatar* revereri, reuerenter aſpicere. *Recatar.* circumſpicere. Et *catar la olla* pro guſtare, ſiue guſtu ſaporem explorare. Nam videre pro explorare, Veneti *Cercare*: Inſubres. *Taſtare.* Iidem Hiſpani *Diviſar*, e longinquo aſpicere, (*ſguiſire*, Inſubres.) Item. *mala catadura*, toruis oculis. Et pro cogitare, aduertere, guardare. *Catafular* aduerte.

Ex quo Gallicum *Guet*, pro ſpeculatore. Quanquam hoc, vt Germ. *Vuart*, excubiæ, vigiliç, potius ab accubando, ſiue quod corpore depreſſo inſideant dictum ſit, vt in *Aguato*, oſtendimus. Et *Cattare* Italicum alius originis eſt, vt pariter demonſtrauimus.

GVATTARO. Lixa. Mediaſtinus, culinæ miniſter, *Aquarius, Aquarivolus, aquatariolus, quattaro*, & *guattaro*. Gloſ. *Aquarius* Ὑδρηχόος, Ὑδροφόρος. Iuv. Sat. VI. *Veniet conductus aquarius. Guattaro. Aquariolus.* Gloſ. *Aquarioli.* Βαλλάδες. Forte legẽdum. *Aquariolus* Βαλανεύς Balneator. Mediaſtinus. Aquarioli apud veteres lenonum, ac meretricum aſſeclæ. Feſtus. *Aquarioli dicebantur mulierum impudicarum ſordidi aſſecla.* Tertul. *Primi erant lenones, perductores, aquarioli.* Lamprid. Com. *Aquam geſſit, vt lenonum miniſter.* Vide Lipſ. antiq. lect. L. I. 12. Gloſ. Arab. Lat. *Luxus, aquaustile.* Lege. *Lixa*, vel *luxa, aquariolus.* Coaruv. *Guattero* dictum putat, quaſi a *gatus*, quod incuruo, & depreſſo corpore ſit more felium, cum latrinam lauat. Satis inepte. Germanicum igitur *Vvater*, ab eodem eſt.

GVATTO. V. *Quatto.*

GVAZZO. *Aquagium.* V. *Guado.*

GVEFFO. Podium, mœnianum, proiectum. Villan. XII. III. *E al gueffo, cioè ſporto ſopra'l giardino, oue il Re Andrea fu gittato, ſtrangolato, e morto.* Cuius vocis origo adhuc inueſtiganda eſt.

GVERCIO. V. *Gangheri.*

GVERRA. bellum. Vt Voſſ. L. II. C. VIII. Non ſolum bellum publice ſuſceptum, ſed etiam quod priuatim geritur à familijs inter ſe diſſidentibus: à Germanico *Vuerre*: hoc eſt diſſidium, inimicitia, bellum. Vnde *vuerra*, & *guerra* apud ſcriptores infimç latinitatis. Conſtit. Caroli Calui. tit. 33. *Rixas, & diſſenſiones, ſeu ſeditiones, quas vulgus* Vverras *nominat.* Hoc tamen vt puto à Latino *bellum, bella, vella*, & liquida in aſperam, *vuerra*, & *guerra*. Vel à *duellum, guellum, duella, guella.* Nam *duellum*, pro bello ſumptũ, nemo ignorat, vt diurnus, *giorno, deoſum, giuſum.* Veneti Vera. Chron. Ven. *In tempo della ditta Vera.* Et. *Cominccia à verizare.* Vit. Nicol. Laur. *Maeſtro de Vera.* Et *guerra guerriata.* Vill. VIII. 49. *Si miſe à fare guerra guerriata co' ſuoi Catalani à M. Carlo.*

GVFFO. V. *Goffo.*

GVCCIA. *Guſtila. gueciada.* V. *Aguccia.*

GVGLIA. Pyramis. Ædium, ac templorum faſtigium coni, aut metæ figurà. *Aculeata ſummitas, aculea, guglia. La Guglia di S. Pietro.*

Gugliato. guiado. Stimulus, ab *aculeo.*

GVIDA. Dux. Bouillus à *videndo*, quaſi *videns.* Rectius fortaſſe à *viator*, ideſt viam indicans. Hiſp. *Guia*, & *guiador*, viator. Bocc. *Vn grandiſſimo Caualiere, il quale per aſpetto pareua guidatore, & maeſtro di tutti gl'altri. Guidatore, guida.* Vil. L. I. 29. *Se non per tanto, ch'erano capo, e guidatori.* Viatores, vel ductores. *Vie, guide.* Vita Nicol. Laurentij. *Che giouan de ire de là, e de chà per locora ſenza vie?* guide. Niſi compoſitum eſt ex *via dux, Guidax*; & *Guida*, & *Guidare*, deducere. Vel *via index*: Et quoniam aliquando iſti non bona fide iter indicant, ac decipiunt, *guidone* pro plano, & impoſtore accipitur, Item pro errone, ac mendico. Ex quo fortaſſe *Gueux* Gallis mendicus nomen Belgarum conſpiratione nobilitatum; Niſi à glutto. *Ghiottone, Guittone; Ghittone;* & *Guidone*, quod verius puto, Qui eum a *χίτων tunica* trahunt, nugantur. Nec melius, qui à *Vadare*,

GVIDERDONE. merces. Id Voſſius L. II. Cap. XX. à Germ. *Vuerdung*, pretij æſtimatio, à *vueerderen*, ære æſtimare, cenſere. Sed ſi à German. ducendum eſt, rectius fortaſſe erit à *Vvirgild*, quod eſt pretium compoſitionis, de quo Voſſius eodem capite. Quodque in Leg. Long. dicit *Guidrigelt*, vnde *guiderdone*. Sed cur non potius a Latino, *donum guida*, ſiue merces, ac pretium datum duci, non ſolum, qui viam indicat, ſed deducit, & comitatur, deinde

Digitized by Google

de pro præmio quolibet, ac mercede? Boc. G. 2. n. 8. *Ch' hauendo prima certezza d'hauer il guiderdon promeſſo.* Mox. *Doue ſecondo la grida fatta guiderdonare il doueſſe.* Statut. Patau. Rubr. XIV. 40. *Ad vſuram, & guardonem.* pro mercede vſuræ. Et 42. *Guerdones*, pro vſurariis. *Secundum quod pro tempore guerdones præſtant.* Hiſpani *Guardon*, & *Gelardon.*

GVIGGIA. Pars ſuperior ſocci. Si eſt à *Coriacea*, vt cenſet Menagius, propius erit à *Coriggia*: quod ita prius lora, & habenæ, quibus ſolea religabatur, dicerentur, ſed poſtquam ſuperior pars pedis tegi cępit, idem nomen remanſit. Sed non plane liquet.

GVINDOLO. V. *Arcolaio.*

GVISA. Forma. modus. inſtar. Cluver. L. I. C. IX. Germ. veteris, à Germ. *Vveiſe*: quod morem, ſeu ritum, ac modum ſignificat. Vnde Italis, Gallis, & Hiſp. *Guiſa.* Menagius à *Viſa.* Alii à Syriaco *Ghiſa.* Nec viderunt eſſe à Latino *Vice, viſa, guiſa. A guiſa*, vicem, ſiue *ad vicem. In guiſa, inuicem.* Horat. *Fungor vice cotis*, ideſt inſtar cotis ero. *A guiſa d'vn cane.* Vice ſiue more canis. *In guiſa di mio figliolo.* Filij vicem. Hiſpani. *A guiſa de pelear.* More pugnantis. *Hombres de alta guiſa. Guiſado* aptus, formatus, concinnus. *Guiſar la comida.* Inſtruere epulas. *Guiſado, Guiſandera*, & his ſimilia. *A vice, fiza, & foza, & foggia*, pro eodẽ. Gal, *Foit.* V. *Foggia.*

GVITTO. Sordidus, ſpurcus. Vnde ſit ignoro.

GVIZZARE, e manibus elabi: proprie de piſcibus. *Fluitare, guitare, guizzare.* Non tam enim piſces eunt, quam labuntur. Dant. Inf. XI.

Ch'è peſci guizzon ſu per l'orizonta.

Land. *Hebbe riſpetto alla natura del peſce, el qual* guizza, *ideſt con gran facilità traſcorre per l'aqua.* Et XIX.

Perche ſi forte guizzouan le giunte.

de humanis cruribus loquitur. Translatum inde ad motum celerem, & velocem. Inf. XXVII.

Su per la punta dandole quei guizzo.

Land. *Moto. Guizzare, è velocemente mouerſi.* Et Purg. XXV.

Et ſe penſaſſi come al voſtro guizzo
Guizza dentro allo ſpecchio voſtra imago.

Alibi. *Guizzo della corda.* Quare & *guizzar l'haſta* pro vibrare *Paſſau.* 67. Nam & *fluitare* pro nutare, labaſcere. Tacit. *Vnde creditur Cacinna fides fluitaſſe.* Hor. L. II, Sat. III.

Cæca fluitantia ſorte.

GVSCIO. V. *Coccia.*

H.

HARPA. Inſtrumentum Muſicum. Fortunatus L. VII. Carm. 8. apud Voſſium. *Romanuſque Lyra plaudet tibi, barbarus harpa.* Pap. *Harpa, dicta eſt à gente Arporum, qui hoc inſtrumentum Muſicum inuenerunt.* Sed Puto à Gręco dictum, quod extrema parte curvum ſit, & inflexum non ab ἁρπάζω, vt Coaruvias, quod chordæ vnguibus rapiantur, ſed quod *Arpe* genus gladij incurui, qualem mercurio, & Perſeo vetuſtas adſcribit, qualiſque Turcarum *Scimitara.* Dant. Parad. XIV.

E come Giga, & harpa in tempra teſa.

De ea Scalig. ad Manilium p. 419. De origine vocis eadem eſt Menagii ſententia.

HASTA. Hiſpani, hucuſque, ab *Hactenus* non à *Fas, Faſta*, vt Coaruvias.

HIDALGO. Hiſpanicum eſt. Neque ab *yo dalgo*, neque ab *Italico*, ſed à *fide, fidalicius, fidalico, hidalgo.*

HASTIO. Nauſea, *Faſtidium, haſtio*, vnde pro odio, & maleuolentia.

HOCICO. Hiſpanis roſtrum ſuis. Vncum, *vncicum*, non à faucibus.

HOLGAR. Hiſpani. Quieſcere. *Collocare*, non à follicare.

HOGGI. hodie. *hozi, hoggi.* Iſidor. L. XX. C. X. *Mozica, quaſi modica: vnde & modicum, Z, pro D. ſicut ſolent Itali dicere* ozic, *pro* hodie. (*mozo*, & *mogio* frumenti modius.)

HOMAGGIO. Clientela. Tributum, *Hominium*, & *Homaticum. Homo* enim pro cliente, ac ſubdito. Imò & pro ſeruo. *Homo meus, & tuus*, inferiori æuo. Bignon. 490. Vox Feudalis: qua quis dicitur alicuius *homo*, ideſt vaſallus. Chron. Nangij ad an. DCCCCLXXVII. *Baronum recepit homagia.* Chron. Caſſin. Anon. An. 1128. *Capuanus Princeps illi hominium fecit.* De quo multa magnus Cuiacius in Obſeruationibus, & in Præfatione ad Ius fiduciariũ. Hiſpani *Omenage.* Iuramentum, ſiue ſacramentum quo fides principi obſtringitur, ab *Hominium, hominaticum.* Cuius varias notationes affert Coaruvias.

HONESTAMENTE. Abunde, copioſe. Aſconius honeſtos vetuſte dici interdum pro diuitibus in tertiam Verrinam teſtatur. Vlpian. L. 52. §. 15. D. de furt. *Cum Titio honeſto viro pecuniam credere vellem, ſubieciſti mihi alium Titium egenum, quaſi ille eſſet locuples.*

HORMAI. Iam. Nunc magis. *Hora* enim pro nunc. Vel ab *hodie magis. Hoggi mai, homai.*

HORREVOLE. pro *honoreuole*, onorabilis.

Dant. Inf. v.

Ch' horreuol gente poſſedea quel loco.

HORSV'. Vox hortantis. *Hora* pro nunc, *ſurſum*, vel *ſurge*, ſcilicet excitandi cauſa. Vel *ergo ſurge*, & te expedi.

HOSPITALE. domus publica peregrinis, & ægrotis excipiendis. *Domus hoſpitalis*, ſiue Xenodochium. Gloſ. ξενοδοχεῖον *Hoſpitalium*.

HOSTE pro exercitu hoſtili. *Hoſtis*. Vtriuſque generis, ſed ferme ſequioris. Boc. *Congregata vna bella, e poderoſa hoſte*. *Bandire hoſte, fare hoſte, por ſi ad hoſte*, & ſimilia pervulgata.

HOSTE. *Hoſtierè*. Caupo. Hoſpitarius, *hoſtiere, hoſte*. Et *Hoſteria*. *Hoſpiterium*, *Hoſpiteria*, *Hoſpitalaria*, & *Hoſtello*, *Hoſpitiolum*. *Hoſpitellum*. *Hoſtello*. Albergo. Dant. Purg. vi.

Ahi ſerua Italia di dolor hoſtello.

quanquam Galli pro palatio, etiam pro Regia accipiant. *Maiſtre d'hoſtel*, Maior domus. Præfectus Palatio.

HVSBERGO. Thorax ferreus, pectoris munimentum. Voſs. L. II. C. IX. *Halsberga, vel halſperga, vox eſt Saxonica, propriéque ſignificat thoracem ferreum, ſiue armaturam colli & pectoris, ab* hals *collum, &* bergen, *tegere, munire*. Gloſ. Theotiſc. *Collicium*, *Halsberga*. Galli, *Hauberg, & Haubert, quod loricam è maculis, ſiue annulis implexis interpretantur*. *Aſbergo*. Dant. Inf. XXVIII.

Sotto l'aſbergo del ſentirſi preſa.

I.

IL, ille *ello, el, il*. *Lui*, Illius *illuius, lui*. Fœminino, *lei*, quaſi *illa, illa, illai, laia* per dialyſin, ad diſcrimen lui, *leie*, *lei*. *Li* illi. *Loro* illorum. *Li* illic. *Là* illac, *il quale* ille qualis, *la quale*, *illa qualis*, & ſic de reliquis. *Il di che*, pro quamobrem, illud de quo.

ILLVIARE eadem licentia Dantes dixit, quaſi illum eundem fieri, qua, *intuare*, & *inmiare*, pro tuum, & meum reddi. Loca obuia ſunt.

IMBACCVCARE, & *Imbombacolato*. V. *Baua*.

IMBALCONATA, de roſa dicitur, cum ſcilicet folliculum aperit, & purpuræ honorem veluti de feneſtra (Itali *Balconi*) oſtentat. Aliud color *balauſtinus*, aliud purpureus denotat.

IMBAMBOLARE. V. *Bambino*.

IMBANDIRE. Conuiuium inſtruere. Proprie, partes cuique ſuas aſſignare, nam *Banda*, vt ſupra diximus eſt pars, & partes olim in cõuiuio factas notum eſt. Ab eo igitur more vox ad hæc tempora durauit. Quanquam & nunc ex communi ferculo, partes cuique à ſtructore diuiduntur. Quæ *Imbandigioni* appellantur. Niſi ſit à *Bando* conuiuium indictivum.

IMBARAZZARE. *Impedire*. Tranſuerſis palis, ac trabibus obſtruere. V. *Barra*. Item *Imbarrare*. Ioan. Villan. *Imbarattare le vie*.

IMBATTERE. V. *Battere*.

IMBASTIRE. V. *Baſto*.

IMBOTTARE, eſt vinum defundere, à butta ſiue dolio. V. *Botte*, & *Embutto*. *Imbutto*, infundibulum.

IMBAVAGLIARE. V. *Baua*.

IMBOTTIRE eſt farcire, ſiue infarcire, à *botulo*, ſiue *botella* farciminis genere de quo alias dictum. Translatè ad veſtes goſſypio, aut alia re fartas. *Imbottitura*, fartura.

IMBRATTARE. Fœdare, conſpurcare. *Impuritare*. Nam *imbruttare*, & *imbrattare* pro eodem accipitur. V. *Brutto*. *Imbratto* etiã colluvies, quæ ſuibus apponitur in alueo. Morgantes tranſlate.

E nel paiuol ſi tuffaua all'imbratto.

IMBROGLIARE. V. *Broglio*.

IMMANTINENTI. adpræſens. Subito, nulla interpoſita mora. à *manu tenente*. Quod quæ ad manum ſunt ad præſens eſſe dicantur, vt Menagio demonſtratum eſt. Galli *maintenant*. Quod etiam *Incontinente* dicunt. Quæ vox Latina. Gloſ. Ἐν τάχει. *In continente, quam cito, quam maturius*.

IMPACCIARE. *Implicare*, quod ſignificat rem curare, aut ſe negotio immiſcere. Boc. n. 98. 28. *Preſupponendo ch' eſſi di niuno noſtro fatto s'impaccino*. Et inuoluere, atque adſtringi. Idem n. 17. 28. *Credendoſi al ſuo piacer ſodisfare ſe ſteſſo, miſeramente impacciò*. Dant. Purg. I.

Si torſe ſotto'l peſo, che lo impaccia.

impedit, occupat. *Impacciata*. Impeditus, implicatus. Dant. Purg. XXI.

Per la impacciata via.

Pergamenus à pice, *Impecciato*, vnde quis ægre ſe expedit, & *impacciato*, vt D. Inf. XXII.

E noi laſciammo lor così impacciati.

Paulo ſupra *impaniati*, pice illiti. Poteſt etiam à pedica, quaſi *impedicato*.

IMPANIARE. V. *Pania*, & *Appannare*.

IMPARARE. Diſcere. *Parare*. *Adparare*, *Apparare*. Parare ſe ad artem, & exercere. Vnde addiſcere. Dant. Purg. XIII.

E for-

Digitized by Google

E fors' à lei ſarà buon' s'i l'apparo.
Boc. LXXVII. 6. *La ſua caſa apparata, dauanti v'incominciò à paſſare*. Et *Imparare*, Nam parare, & præparare eſt meditari, commentari. Cic. de Clar. Orat. *Ad dicendum veniebat magis audacter, quam parate*.

IMPERO' CHE. V, *Perche*.

IMPICCARE. V. *Appiccare*.

IMPIGLIARE. Intricare. à pilis, ſiue villorum implicatione. idem atque *inuiluppare*, à villis, & tricis. Dant. Purg. V.

Corſi al palude, e le cannuce, el brago
M'impigliar sì..

Alibi translatè.

Perche l'animo tuo tanto s'impiglia,
Diſſe il maeſtro che l'andar allenti?

Impiglio, & *Impigliatore*. trico. *imbroglione*. V. *Garbuglio*. Etruſci etiam *Acciarpare*, & *ciarpone*. *Incapigliare*, Veneti *incatiare, carpigliare, ciarpare*, & *ciarpone*.

IMPIRARE. Filum immittere, *infilare*, *impirare*. Veneti *Pirone* fuſcinulam appellant, qua cibus ori admouetur, quod in eſculenta infigatur.

IMPIRIA. Infundibulum. Pes vtris, ſiue pediculum. Feſtus. *Amicinum. Vtris pediculum, ex quo vinum diffunditur*. *Pediclum, Pedrinum, Pidrium, Pidria*, (ita Inſubres) *Piria, Impiria*. Et *Peuera*. Simplicius ab implendo, quaſi *Impletorium, Implerium, Impirium*. Dicitur etiam *Imbutto*, & *Combutto*. V. *Botte*. Hiſp. *Embudo*. non ab imbuendo, vt Coaruvias, ſed quod in dolium, ſiue *botte* vinum infundatur. Vide & *Lora*.

IMPOI. Præter, hoc excepto. *Amplius*. *Amploe, imploe, impoi*. Calaber. Veterinaria. Cap. VI. *Le ampoe da ſauer*. amplius ſciendum eſt.

IMPORTARE. referre. Nam ferre eſt portare. *Queſto non importa, ne à me, ne à te*. Nec tua, nec mea refert. Pro *Valere*. *Importa cento ſcudi*. A more putandi, ſiue referendi in rationes. Pro indicare, ſignificare. Petrarcha. Od. 47. *Che vogliono importar quelle due frondi?* Quid referunt, quid ſibi volunt? *Molto, E poco importa*. Magni refert, & parui.

IMPRESA. Incœptum. Et ipſum opus.

IMPRENDERE. diſcere, apprehendere, compreendere. Item aggredi, & aliquid ſaciendum ſuſcipere. *Interprendere*. Item Incœptare. Villan. X. 98. *Imprendeua di fare il paſſaggio di Terra Santa*. Et VI. 60. *Ciò che per la detta Hoſte s'impreſe, venne loro ben fatto*. Lib. X. 71. *La ſua impreſa guerra*. VII. 54. *Anchora impreſe tenzacol Rè Carlo*. Inde. *Intrapreſa*, & *Impreſa*. *alta Impreſa, magnanima*. *Metterſi à impreſa*. *Recare à fine l'Impreſa*, cœpta perficere. Ex quo ſymbola, & Emblemmata, ſuſceptum opus, ac deſtinatum ingenioſe, & erudite indicantia *Impreſe* appellata ſunt. Haud audiendus Erythræus, qui inſignia galeę impoſita *Impreſe*, dicta putat, ab impreſſione, quam nos ſtrenue facturos in hoſtem pollicemur.

IMPRONTO. Signum, typus, nota nummis impreſſa. Ab imprimendo. Veteres *Imprenta* dixerunt. Et *imprentare*. quaſi *Imprimitare*. Vil. VI. 51. *L'imprenta del giglio*. D. Par. VII.

Che da lei non ſi moue.
La ſua Imprenta, quand' ella ſigilla.

Pet. *La diuina bontà che'l Mondo imprenta*.
Et Par. XXIII.

O' diuina virtù che ſi gl'imprenti.

Vil. VI. 22. *Da l'vn lato era imprentato il viſo dell' Imperatore*. *Impronta*. Vil. XII. 52. *Moneta con l'impronta del Giglio*. Alibi. *Impronta dell Imperatore*.

INAFFIARE. Adſpergere, irrigare. Proprie *adflare*, leuiter adſpergere, inrorare. Pap. *Afflare, aſpirare, adſpergere*. Cum ſcilicet leniter inſpirando liquor ore ſpargitur. Quod & *ſpruzzare*, & *sbruſare* dicitur quaſi *ſubflare*. Et *sbroſadelli* lagana ex farina roratim inſperſa, vel ut veteres dixerunt, *inſipata*. Qualia Inſubres *menafaiti* appellant, farinæ inſperſione denſam, granorum congeriem, quaſi *manufacta* ſiue *coacta*. Poſtea *inaffiare* pro irrigare, atque humectare.

INCALZARE. Inſequi, inſtare. *Calce* premere. Vt ſit illud Virgil. V.

Ecce volat, calcemq; terit iam calce Diores.

Dant. Inf. XXIX. *Rincalzo*, pro fulcro, ſiue fulcimento poſuit: de duobus ita connexis inter ſe, vt alter alterum regat, & ſuſtineat. *All'hor ſi ruppe lo commun rincalzo*. Proprie eſt ad arborum radices terram aggerere, ac veluti calceare. Creſc. III. 17. *Et all' hora à preſſo del pedale la terra ſi raguna, ouero ſi rincalza*. Et Lib. II. 23. *Acciò che per lo raccoglimento della terra, ouero rincalzamento la pianta inneſtata, ſi difenda*. Quia ergo terræ aggeſtione arbor firmatur, & fulcitur, translate, *rincalzare*, pro fulcire, ac firmare. Dant. Purg. IX.

Lettor tu vedi ben com'i inalzo
La mia materia, e però con più arte,
Non ti marauigliar s'io la rincalzo.

INCALMARE. V. *Calma*.

INCANTO. *Incantare*. Auctioni ſubijcere, Subhaſtare, à præcone res venales modulata voce, & veluti cantu proclamante.

INCAPPARE. Incidere in laqueos, in inſidias. Boccat. Nou. 77. *Mille lacciuoli ti haurei teſi intorno à piedi, che di neceſſità ti conueniua in vno incappare*. Alibi. *Incappare negli aggua-*

Dant. Inf. v.

Ch' horrenol gente poſſedea quel loco.

HORSV. Vox hortantis. *Hora* pro nunc, *ſurſum*, vel *ſurge*, ſcilicet excitandi cauſa. Vel *ergo ſurge*, & te expedi.

HOSPITALE. domus publica peregrinis, & ægrotis excipiendis. *Domus hoſpitalis*, ſiue Xenodochium. Gloſ. ξενοδοχεῖον *Hoſpitalium*.

HOSTE pro exercitu hoſtili. *Hoſtis*. Vtriuſque generis, ſed ferme ſequioris. Boc. *Congregata vna bella, e poderoſa hoſte*. *Bandire hoſte, fare hoſte, porſi ad hoſte*, & ſimilia pervulgata.

HOSTE. *Hoſtiere*. Caupo. Hoſpitarius, *hoſtiere, hoſte*. Et *Hoſteria*. *Hoſpiterium, Hoſpiteria, Hoſpitalaria*, & *Hoſtello, Hoſpitiolum*. *Hoſpitellum*. *Hoſtello*. Albergo. Dant. Purg. vi.

Ahi ſerua Italia di dolor hoſtello.

quanquam Galli pro palatio, etiam pro Regia accipiant. *Maiſtre d'hoſtel*, Maior domus. Præfectus Palatio.

HVSBERGO. Thorax ferreus, pectoris munimentum. Voſs. L. II. C. IX. *Halsberga, vel halſperga, vox eſt Saxonica, proprieque ſignificat thoracem ferreum, ſiue armaturam colli & pectoris, ab* hals *collum, &* bergen, *tegere, munire*. Gloſ. Theotiſc. *Collicium, Halsberga*. Galli, *Hauberg, & Haubert, quod loricam è maculis, ſiue annulis implexis interpretantur*. *Asbergo*. Dant. Inf. xxviii.

Sotto l'asberge del ſentirſi preſa.

I.

IL, ille *ello, el, il*. *Lui*, Illius *illuius, lui*. Fœminino, *lei*, quaſi *illa, illa, illai, laia* per dialyſin, ad diſcrimen lui, *leie, lei*. *Li* illi. *Loro* illorum. *Lì* illic. *Là* illac, *il quale* ille qualis, *la quale, illa qualis*, & ſic de reliquis. *Il di che*, pro quamobrem, illud de quo.

ILLVIARE eadem licentia Dantes dixit, quaſi illum eundem fieri, qua, *intuare*, & *inmiare*, pro tuum, & meum reddi Loca obuia ſunt.

IMBACCVCARE, & *Imbambacolato*, V. *Baua*.

IMBALCONATA, de roſa dicitur, cum ſcilicet folliculum aperit, & purpuræ honorem veluti de feneſtra (Itali *Balconi*) oſtentat. Aliud color *balauſtinus*, aliud purpureus denotat.

IMBAMBOLARE. V. *Bambino*.

IMBANDIRE. Conuiuium inſtruere. Proprie, partes cuique ſuas aſſignare, nam *Banda*, vt ſupra diximus eſt pars, & partes olim in cõuiuio factas notum eſt. Ab eo igitur more vox ad hæc tempora durauit. Quanquam & nunc ex communi ferculo, partes cuique à ſtructore diuiduntur. Quæ *Imbandigioni* appellantur. Niſi ſit à *Bando* conuiuium indictivum.

IMBARAZZARE. *Impedire*. Tranſuerſis palis, ac trabibus obſtruere. V. *Barra*. Item *Imbarrare*. Ioan. Villan. *Imbarattare le vie*.

IMBATTERE. V. *Battere*.

IMBASTIRE. V. *Baſto*.

IMBOTTARE, eſt vinum defundere, à butta ſiue dolio. V. *Botte*, & *Embutto*. *Imbutto*. infundibulum.

IMBAVAGLIARE. V. *Baua*.

IMBOTTIRE eſt farcire, ſiue infarcire, à *botulo*, ſiue *botella* farciminis genere de quo alias dictum. Translatè ad veſtes goſſypio, aut alia re fartas. *Imbottitura*, fartura.

IMBRATTARE. Fœdare, conſpureare. *Impuritare*. Nam *imbruttare*, & *imbrattare* pro eodem accipitur. V. *Brutto*. *Imbratto* etiã colluvies, quæ ſuibus apponitur in alueo. Morgantes translate.

E nel paiuol ſi tuffaua all'imbratto.

IMBROGLIARE. V. *Broglio*.

IMMANTINENTI, adpræſens. Subito, nulla interpoſita mora. à *manu tenente*. Quod quæ ad manum ſunt ad præſens eſſe dicantur, vt Menagio demonſtratum eſt. Galli *maintenant*. Quod etiam *Incontinente* dicunt. Quæ vox Latina. Gloſ. Ἐν τάχει. *In continente, quam cito, quam maturius*.

IMPACCIARE. *Implicare*, quod ſignificat rem curare, aut ſe negotio immiſcere. Boc. n. 98. 28. *Preſupponendo ch' eſſi di niuno noſtro fatto s'impaccino*. Et inuoluere, atque adſtringi. Idem n. 17. 28. *Credendoſi al ſuo piacer ſodisfare ſe ſteſſo, miſeramente impacciò*. Dant. Purg. I.

Si torſe ſotto'l peſo, che lo impaccia.

impedit, occupat. *Impacciato*. Impeditus, implicatus. Dant. Purg. xxx.

Per la impacciata via.

Pergamenus à pice, *Impecciato*, vnde quis ægre ſe expedit, & *impacciato*, vt D. Inf. xxii.

E noi laſciammo lor così impacciati.

Paulo ſupra *impaniati*, pice illiti. Poteſt etiam à pedica, quaſi *impedicato*.

IMPANIARE. V. *Pania*, & *Appannare*.

IMPARARE. Diſcere. *Parare*. *Adparare*. *Apparare*. Parare ſe ad artem, & exercere. Vnde addiſcere. Dant. Purg. xiii.

E for-

Digitized by Google

E forſ' à lei ſarà buon' s'i l'apparo.

Boc. LXXVII. 6. *La ſua caſa apparata, dauanti v'incominciò à paſſare*. Et *Imparare*. Nam parare, & præparare eſt meditari, commentari. Cic. de Clar. Orat. *Ad dicendum veniebat magis audacter, quam parate*.

IMPERO' CHE. V. *Perche*.

IMPICCARE. V. *Appiccare*.

IMPIGLIARE. Intricare. à pilis, ſiue villorum implicatione. idem atque *inuiluppare*, à villis, & tricis. Dant. Purg. v.

Corſi al palude, e le cannuce, el brago
M'impigliar sì.

Alibi translatè.

Perche l'animo tuo tanto s'impiglia,
Diſſe il maeſtro che l'andar allenti?

Impiglio, & *Impigliatore*. trico. *imbroglione*. V. *Garbuglio*. Etruſci etiam *Acciarpare*, & *ciarpone*. *Incapigliare*, Veneti *incatiare*, *carpigliare*, *ciarpare*, & *ciarpone*.

IMPIRARE. Filum immittere, *infilare*, *impirare*. Veneti *Pirone* fuſcinulam appellant, qua cibus ori admouetur, quod in eſculenta infigatur.

IMPIRIA. Infundibulum. Pes vtris, ſiue pediculum. Feſtus. *Amicinum. Vtris pediculum, ex quo vinum diffunditur. Pediclum, Pedrinum, Pidrium, Pidria*, (ita Inſubres) *Piria, Impiria*. Et *Penera*. Simplicius ab implendo. quaſi *Impletorium, Implerium, Impirium*. Dicitur etiam *Imbutto*, & *Combutto*. V. *Botte*. Hiſp. *Embudo*. non ab imbuendo, vt Coaruvias, ſed quod in dolium, ſiue *botte* vinum infundatur. Vide & *Lora*.

IMPOI. Præter, hoc excepto. *Amplius*. *Amploe, imploe, impoi*. Calaber. Veterinaria. Cap. VI. *Et ampoe da ſauer*. amplius, ſciendum eſt.

IMPORTARE. referre. Nam ferre eſt portare. *Queſto non importa, ne à me, ne à te*. Nec tua, nec mea refert. Pro *Valere*. *Importa cento ſcudi*. A more putandi, ſiue referendi in rationes. Pro indicare, ſignificare. Petrarcha. Od. 47. *Che vogliono importar quelle due frondi?* Quid referunt, quid ſibi volunt? *Molto, E poco importa*. Magni refert, & parui.

IMPRESA. Incœptum. Et ipſum opus.

IMPRENDERE. diſcere, apprehendere, compreendere. Item aggredi, & aliquid faciendum ſuſcipere. *Interprendere*. Item Incœptare. Villan. x. 98. *Imprendeua di fare il paſſaggio di Terra Santa*. Et VI. 60. *Ciò che per la detta Hoſte s'impreſe, venne loro ben fatto*. Lib. x. 71. *La ſua impreſa guerra*. VII. 54. *Anchora impreſe tennacol Rè Carlo*. Inde. *Intrapreſa*, & *Impreſa: … Alta Impreſa, magnanima. Metterſi à impreſa. Recare à fine l'Impreſa*, cœpta perficere. Ex quo ſymbola, & Emblemmata, ſuſceptum opus, ac deſtinatum ingenioſe, & erudite indicantia *Impreſe* appellata ſunt. Haud audiendus Erythræus, qui inſignia galeę impoſita *Impreſe*, dicta putat, ab impreſſione, quam nos ſtrenue facturos in hoſtem pollicemur.

IMPRONTO. Signum, typus, nota nummis impreſſa. Ab imprimendo. Veteres *Imprenta* dixerunt. Et *imprentare*. quaſi *Imprimitare*. Vil. VI. 51. *L'imprenta del giglio*. D. Par. VII.

Che da lei non ſi moue.
La ſua Imprenta, quand' ella ſigilla.

Pet. *La diuina bontà che'l Mondo imprenta.*

Et Par. XXIII.

O' diuina virtù che ſi gl'imprenti.

Vil. VI. 22. *Da l'vn lato era imprentato il viſo dell' Imperatore*. *Impronta*. Vil. XII. 52. *Moneta con l'impronta del Giglio*. Alibi. *Impronta dell Imperatore*.

INAFFIARE. Adſpergere, irrigare. Proprie *adflare*, leuiter adſpergere, irrorare. Pap. *Afflare, aſpirare, adſpergere*. Cum ſcilicet leniter inſpirando liquor ore ſpargitur. Quod & *ſpruzzare*, & *sbruſare* dicitur quaſi *ſubflare*. Et *sbroſadelli* lagana ex farina roratim inſperſa, vel ut veteres dixerunt, *inſipata*. Qualia Inſubres *menaſaiti* appellant, farinæ inſperſione denſam, granorum congeriem, quaſi *manufacta: ſiue coacta*. Poſtea *inaffiare* pro irrigare, atque humectare.

INCALZARE. Inſequi, inſtare. *Calce* premere. Vt ſit illud Virgil. v.

Ecce volat, calcemq; terit iam calce Diores.

Dant. Inf. XXIX. *Rincalzo*, pro fulcro, ſiue fulcimento poſuit: de duobus ita connexis inter ſe, vt alter alterum regat, & ſuſtineat. *All'hor ſi ruppe lo commun rincalzo*. Proprie eſt ad arborum radices terram aggerere, ac veluti calceare. Creſc. III. 17. *Et all' hora à preſſo del pedale la terra ſi raguna, ouero ſi rincalza*. Et Lib. II. 23. *Acciò che per lo raccoglimento della terra, ouero rincalzamento la pianta inneſtata, ſi difenda*. Quia ergo terræ aggeſtione arbor firmatur, & fulcitur, translate, *rincalzare*, pro fulcire, ac firmare. Dant. Purg. IX.

Lettor tu vedi ben com'i inalzo
La mia materia, e però con più arte,
Non ti marauigliar s'io la rincalzo.

INCALMARE. V. *Calma*.

INCANTO. *Incantare*. Auctioni ſubijcere. Subhaſtare, à præcone res venales modulata voce, & veluti cantu proclamante.

INCAPPARE. Incidere in laqueos, in inſidias. Boccat. Nou. 77. *Mille laccioli ti hauerei teſi intorno à piedi, che di neceſſità ti conueniua in uno incappare*. Alibi. *Incappare negli aggua-*

ti, e nelle panie. Incippare. à cippo, ſiue laqueo, & tendicula, excipiendis feris. In cippum induci, non à cippis ſepulchrorum. Qui cum eminerent, niſi cęcus in eos impingere poterat. Iumenta quidem facile illidebant. Ceterum nequaquam in viis cippi, & ſepulchra erant, ſed in agris, ad orã & crepidinem viarum. Cippos autem capiendis feris diſpoſitos occultè, notum eſt. Galli. *Acchoper*, & *Acchopement*, offendiculum. Gloſ. Iſid. *Incippat: includit*. Quod tamen intelligi poteſt, *cippis includit*. Alii legunt *Illidit*.

INCARNATO. *Incarnatino.* Color roſeus. Scalig. exerc. CCCXXV. *Igneus rubicundior eſt, qui & rutilus dicitur. Nunc à carne Incarnatum vocant, qui valde eſt dilutus.* Veneti *Sguardo*, quaſi ardens, qui color intenſior. Erythræus ad illud. *Roſea ceruice. Niueum candorem, rubate ſanguinis penitus diffuſum, lingua vernacula à colore ipſo corporis, incarnatum nominat, quod corpus hominis carnem vulgo appellamus.*

INCASARE. Veneti de carbonibus cum accenſi ſunt. *Candeſcere, incandeſcere, incanſum. Incaſarſi.* Nempe ab antiquo *Cando*, & *candeo*, vnde accendo, & incendo vt Voſs. in Etymologico.

INCASTRARE. Tabulas, vel quid aliud cõmittere, inſerere, compingere. Galli *A dents.* Compaginationes denticulatim commiſſæ. Qua voce *incaſtratura* vſus interpres Exodi XXVI. *In lateribus tabulæ, duæ incaſtraturæ fiet, quibus tabula alteri tabulæ committatur.* Quod ita explicat. Papias. *Incaſtratura, tabularum compaginationes.* A *clauſtro*, veluti *inclauſtrare*. Senec. de benef. L. VII. C. XXI. *Deinde per cloſtrum, qua ſe commiſſura laxauerat.* Petroo. *Dum frater ſororis ſuæ automata per cloſtellum miratur:* quod alibi per *rimam improbe diductam*. Vnde & gemmæ auro incluſæ, *incaſtrate*. Galli *Chaton de bague*. Hiſp. *Gaſton.* Quod neſcio quomodo à *caſtro* deriuauerint: ſicut & *incaſtrare*. *A claudendo clauſtrum.* Nam proprie gemmæ auro includi dicebantur, & *Incluſores* aurifices. Hiſpani. *Engaſtar*. Cuius vocis quatuor notationes affert Coaruvias, nullam veram. Eſt enim *inclauſtrare*.

INCASTRO etiam dicitur cataracta ſuſtinendis, vel emittendis aquarum riuis, ad irrigandum. *Clauſtrum aquarum. Inclauſtrum, Incaſtro*. Græcis Epiſtomia, clauſtra, ſiue obturamenta canalium, ab ἐπιστομίζειν quod ſignificat os claudere, ſiue obturare. Hodie *clauſtra*, & *Inclauſtra* Monachorum periſtilia, & Cœnobij ambitum appellant.

INCENDIOSO pro amaro Veneti dicunt, quod linguam, & palatum veluti adurat. Ita *incendioſum* pro cauſtico, & corrodente apud Cœlium Aurelianum, & Apuleium de herbis legimus.

INCIAMPARE. Offendere, in aliquod impingere. Etruſci *Inceſpicare*. Vtrumque à *ceſpitando*. Boc. Filoc. *Alcuni inceſpitando, & auuolgendo le gambe, caddero.* Equus ceſpitator qui ſæpe impingit. Vel ab *incippare*. V. *Incappare*. Et *Scapucciare*.

INCIGARE eſt canes irritare. *Inſtigare*. Quod & *Iſſare* dicunt à voce qua inſtigantur. Dant. *Aizzare*. Inf. XXVII. *Più non t'aizzo*. Ideſt prouoco, irrito, vt Landinus.

INCHIOSTRO. Atramentum. *Encauſtum*, vt docuit Barbarus ad Plin. L. XXXV. Cap. VI. *Erat vero vſta, qua primus Nicias vſus eſt, quod genus picturæ dicitur Encauſton, Plinio, Martiali, ceteris. Hinc ortum, vt vulgus atramentum librarium appellare cęperit encauſtum.* Gloſ. Iſid. *Sepia, Incauſtum.* Ex Perſio. *Et infuſa vaneſcit ſepia lymfa.* Pap. *Sepia piſcis de quo fiebat Incauſtum*. Galli *Encrè*, contracte, Angli *Inche*, Belgæ *inchet*. Quanquam Voſs. pro *kinck* dictum putet de arte Gram. L. I. 39. Hinc ſacrum encauſtum Imperatorum ex murice. L. VI. Cod. de diuerſ. Reſcript. *Hanc autem ſacri encauſti confectionem nulli ſit licitum, aut conceſſum habere. Encauſtum, & encauſtaria.* L. IX. Cod. de agricol.

INCINTA. V. *Encinta*.

INCOZZARSI, è *incuzzarſi*. Subſidere ſarcinatorum, & Turcarum more complicatis pedibus ſedere. *Incoxare*, ingenua ſidere. Nonius. *Incoxare: in coxam ſidere.* Pompon. Pannuceatis. *Neque interim cacandi cauſa vnquam incoxaui nate.* Infra. *Coſſim dictum eſt, quaſi coxim.* Pomp. Porcaria. *Hoc ſciunt omnes, quantum eſt, qui coſſim cacant*. Scalig. ad Feſtum. *Coſſilires. Coſſim pro coxim, eſt varicitùs.* Veneti *Cuzzo*, canum cubile appellant: quaſi *Cubitium*.

INCRESCERE, & *Rincreſcere*. Tædere. Hoc aliqui diſcrimen ponunt, vt *Increſcere* ſit dolore affici ob caſus amici aduerſos, & commiſerari. *Rincreſcere* autem, tædere, vel tædio affici. Sed vtrumque ab eodem verbo eſt. *Ingraueſcere*, & tam grauis mihi eſt calamitas alterius, quam eius tædio afficior. Vt tædet me longæ diſputationis, eam grauiter fero, & miſeret me fortunæ tuæ, ea mihi grauis eſt, ſiue *graueſcit*, & *ingraueſcit*. Nam particula, In, addita ſeculo Latinitatis inferiori, vt Inculpare, Incriminari, & alijs huiuſmodi. Dant. Inf. XXVII.

Non t'increſca reſtar à parlar meco
Vedi, che non increſce à me, & ardo.

Ne graue tibi ſit, non tædeat te, hic nullus dolor, aut commiſeratio. Et infra.

Ciò

Ciò che pria mi piacena, all'hor m'increſſe.

Tædium me eius cœpit, id grauiter tuli. Etiam pro commiſerari. Purg. XIII.

A cui di me per caritate increbbe.

Vtrumque igitur ab ingraueſco, *increſco*.

Non igitur ab *Increſcere*, augeri. Poſſet etiã ab *agreſcere* deduci. *Increſce* ægre fero, hoc ægrè mihi eſt. Iſidor. Gloſ. *Ægreſcit, ocidiatur*. Sed ingraueſcere rectius videtur. Vnde *Peſare*, pro eodem. Dant. Inf. VI.

Mi peſa sì, ch'à lagrimar m'inuita.

Nou. ant. c. 15. *E diſſeli, come li peſana, che egli era ſtato tanto rinchiuſo à diſagio.* Ita & Hiſp. loquuntur.

INDARNO. Fruſtra. Incaſſum. Vel ab *Innanum* corruptum eſt, vel vox Germanica vetus vt Lipſ. in ep. XLIV. ex Gloſſ. *Andran*, vel *Andarn*. *In vanum*. *Nonne Italorum eſt Indarno?* Videant acutiores.

INDIVIA. Intyba. Gloſ. Ἔντυβον. *Intiba*.

INDOVINO. Vates. *Diuinus*. Petron. *Ego diuinam putabam*.

INDVGIARE. Morari, prolatare. Ab *Induſiis*, *Indugio*. *Indugiare*, *indutiari*. Vt aliis adnotatum.

INFIARE. Etruſci *Enfiare*. tumere, *inflare*. *Enfiato, inflatus*; Vulgo. *Biſinfio*. *Subinflatus*, *ſufflatus*. Nonius. *Sufflatum dicitur proprie tumidum, & quaſi vento quodam elatius factum*. Varro. Agathone. *Neque auro, aut genere, aut multiplici ſcientia ſufflatus, quærit Socratis veſtigia*.

INFINGARDO. Piger. Ignavus, à *non faciendo*, ſiue nihil agendo. Inſubres *Infinciſcio*. Lexicon Etruſcum ab *infingendo*, hoc eſt infirmitatem ſimulando.

INGANNARE. Fallere: decipere. Salmaſ. H. Aug. pag. 290. χήνη, *Ganna, vnde gannare, & ſubgannare, deridere*. Voſ. Etym. de perm. lit. *Ganna, vnde Gannare, & ſubgannare pro deridere à* χάνος, *rictus oris hiatu maximo deducti*. Sed plus eſt decipere quam deridere. Nam vt *gannatura* ſit deriſio, quod veteres Gloſſæ confirmant. *Gannat* χλευάζει. *Gannator*. χλευαστής, χλευάζω. *Seduco, Increpo, Derideo*. χλεύη *Illuſorium ludibrium*. Probabilius videtur, dictum eſſe quaſi *Innanare*, *vanum*, & inanem reddere. Pap. *Fruſtrari, decipere, eludere, fallere, inanem reddere*. (Sicut inferior Latinitas dixit *Inanefacere*, pro abolere. Vt inane facere chirographum,) ſiue vana, ideſt falſa memorare. Vanare enim eſt decipere. Hiſpani. *Deſuanecer*, adulari. Nonius. *Vanans, dictum pro fallens. Vnde vanare, & innanare, fallere, decipere*. Auius Alcmena. *Tanta vt fruſtrando lactans, vanans protrahit*. Et eadem tabula. *Sic illum vanans in angiportum deduxit*. Et. *Vanum eſt mendax*. Virg. I. *Ni fruſtra augurium vani docuere parentes*. Cic. L. I. de Offic. *Nihil enim proficiunt, niſi admodum mentiantur: nec vero quidquam eſt turpius vanitate*, ideſt mendacio. *Vanum, inſidioſum, ideſt deceptorem*. Virg. I. *Nec ſi me miſerum fortuna Sinonem finxit, Vanum etiam mendacemq; improba finget*.

Vanare, vana loqui, ideſt falſa, mentiendo decipere, addito G. vt valere, *guarire*, vadanium, *guadagno*. Particulam autem *In* additam frequenter ſupra notauimus.

Contra, *Sgannare*, & *diſingannare*, eſt deceptum ab errore reuocare. Dant. Inf. XIX.

Et queſto ſia ſuggel, ch'ogni huomo ſganni.

INGEGNERO. Architectus. Nam ingeniũ pro artificio, & machinatione. Tertul. de pallio. Arietis machinam vocat, *nouum & extraneum ingenium*. Bignonus p. 529.

INGHISTARA. *Inguiſtara*. Vini menſura, & ipſa lagena. Puto factum ab *Hemiſextarius*. Vel potius ab ipſo *ſextario*, ſiue enim XXIV. vncias vini caperet, vt quidam exiſtimant, ſiue ferme XX, vt Agricola, non multum à vulgata vini menſura recedit. Vt ab *vnus ſextarius*, factum ſit *Inghiſtara*. Et *guaſtada*. Romæ *folietta*, quam Budeus, putat à fidelia factum eſſe, melius fortaſſe à phiala, *Phialetta*, & *foglietta*. Fabulæ antiquæ. 43. *Hauea due Inguiſtare di finiſſimo vetro*. Gloſ. Ἡμίξεστον. *Hemina*. & *Guaſtada*. quam Monoſinius à Γαστροειδής deducit, alii à Germanico *Vvater*, Aqua. Vas aquariũ.

INGOIARE. Deglutire. Quid opus erat à *Glumia* reuocare, cum ſit ab ingluttire, & quaſi *ingulare*?

INGOMBRARE. Occupare, infercire, impedire, obſtruere. *Incumulare*, vt Guyeto viſum apud Menagium. Nam *combras* pro conçedæ, & arborum ſtrue apud veterem ſcriptorem eſt *Cumulus*.

Contrarium eſt *ſgombrare*, id quod occupat, & obſtruit auferre. Hiſt. Piſt. 178. *Ciò che haueano in caſa, ſgomberarono, & mandaronlo alle Ville*.

Incumulare, *Incomlare, Ingombrare. Excumulare, ſgombrare*.

INGORDO. Auidus, inexplebilis. *Ingurgitans*: ſiue vt Feſtus. *Ingluvioſus*. Aliud eſt *Gurdus* pro ſtolido, quam vocem Hiſpanicam tradit Quintil. L. I. *Gurdus, quos pro ſtolidis accipit vulgus, ex Hiſpania duxiſſe Originem audiui*. Mirum eſt Hiſpania oriundum Hiſpanicam vocem ex aliorum auditione, prodidiſſe. Nunc Hiſpani *Gurdum* pro pingui, & craſſo accipiũt. Quod ſcilicet, vt obſeruat Voſ. L. II. 8. Pinguis pro obtuſo ſumatur. Iſid. in Gloſ. *Gurdus lentus, inutilis, vt feræ ſunt pingues*. Pap. *Gurga. Inutilis, inepta, ſtulta*. Sed legendum *Gurda*,

Cete.

Ceterum fallitur Coaruvias, qui *Gordo*, pinguem, quaſi *lordo* dictum putat, à larido. Eſt enim ab *Ingurgito*. Nam *Engordar*, dicunt pro pinguefacere, vt in pullis altilibus. Quod Martial.

Paſcitur & dulci facilis gallina farina:
Paſcitur & tenebris: ingenioſa gula eſt.

vt nunc Iudæi anſeres farciunt. Quod igitur auidiſſimum animal infercirent, & ingurgitarent, *gordo* pro altili pingue facto dixerunt, & ad hominem pinguem, ſiue craſſum tranſtulerunt, *Ingozzare*, & *inghiozzare*, pro eodem. In guttur ingerere, ingurgitare, *ingordare*.

Inde etiam pro auaro, & pro inexplebili cupiditate. Et ſimpliciter pro cupido. Dant. Inf. XVIII.

Perche ſe tu sì ingordo
Di riguardar più me che gl'altri brutti?

INNANZI. V. *Anzi*.

INNESTARE. Inſerere, *Inſitare*, *inſetare*; per metatheſin, *inneſtare*. *Inneſto*. *Inſitum*. Galli. *ente*. Creſcenr. L. II. 7. *E la pianta che ſi ineſta, trahe il nutrimento*. Infra. *Et il ſugo ſi digeſtiſſe alla natura della pianta inſetata.*

Quomodo id factum docet Caſteluetrus aduerſus Carum. p. 21. *La voce* Inſerte, *che è Latina per lo verbo* Inſerere, *dal qual naſcendo il participio doppio nel Latino* inſertus, *&* inſitus, *ſi rifiutò nel vulgare* inſertus, *& ſi preſe* inſitus, *per deriuarne due verbi, cioè* inſetare *vſato da Dante nel Conuito, &* ineſtare, *in queſta guiſa. Si carciò d'* inſitus *la vocale I di mezzo, & ſcoſtata la ſillaba IN. dalle conſonanti ST. la qual naturalmente non può ſtar loro à canto, ſi diſſe, come è da credere,* iniſto, *e poi* ineſto: *onde s'è fatto il verbo* ineſtare. Simplicius eſt. *In ſitare*, *Iniſtare*, *Ineſtare*.

INSALATA. Veteres ab aceto, acetarium, nos à ſale appellauimus.

INSEGNA. Vexillum. Signum militare, *Inſignum*: vel potius *inſignia*. Gloſ. *inſignia*. Ἐπίσημα.

INSEGNARE. Docere. *Inſinuare*, vt Salmaſ. ad Hiſt. Aug. p. 101. & in Solin. p. 25. Cuius verba ſunt. *Apud optimos, & vetuſtiſſimos auctores duo verba ſunt eiuſdem notionis, intimare, & inſinuare: Vtrumque* ἐμφανίζειν, *vel* διδάσκειν, *declarare, vel docere, ſignificat. Nam intimare, eſt quaſi in intimo ponere, vel intimum facere, ſic & inſinuare, vnde noſtrum enſeigner.* Gloſſæ. *Intimare*, γνωρίσαι, ἐμφανίσαι. *Inſinuate*, διδάσκει. *Inſinuatio*, διδασκαλία. Salmaſij ſententiam confirmat Papias. *Inſinuare, intimare, aperire, inſerere, oſtendere.*

Menag. ab *Inſignare*, à *ſigno*, quod idem ac ſignificare: per ſigna docere. Quod Coaruvias etiam antea monuerat. Quanquam præferat *Inſinuare*. Germ. *Anſagen*, ſapientem reddere. *Anzeigen*. *Berichten*. peritum facere. Vita Nicol. Laurent. *Che binca de inzegnare li guazzoni lo Alfabeto.* Quaſi ab *Ingeniare*. *Inzegnare*, *Inſegnare*. Coaruviæ opinio veriſimilior videtur.

INSI, & *inſci*, Inſubres pro Ita. *Inſic*. Galli *Ainſi*. Brixienſes. *Ieſi*. *Hoc ſic*, vel *Idſic*. Vel *Etiamſic*.

INSIEME. Simul. *Inſimul*. Pap. *Simul aduerbium congregatiuum, vnde componitur. Inſimul. Inſimule, inſimble*. L. in R. *Inſembre*, vt aſſimulare, *aſſembrare*, incumulare, *ingombrare*. D. Inf. XXIX.

Foſſero in vna foſſa tutti inſembre.

Deinde *Inſeme*, quod Inſubres *Inſema*. Infer. XIII.

Così di quella ſcheggia vſciua inſeme
Parole, & ſangue.

Poſtea Inſieme. Galli. *Aſſembler*. Congregari ſimul eſſe, & *Aſſemblea*, congregatio. Hiſpan. *Enſambler*. Neque tamen vox Gallica, vt Coaruvias, ſed Latina. Inſimulare.

Exempla vocis *Inſimul* congeſſit Oſius ad Morenam p. 30.

INSINO. In finem. V. *Fino*.

INSTRVMENTO. *Strumento*. Tabulæ publicæ contractuum. Chirographum. Gloſ. *Inſtrumenta*, Γραμματεῖα, ἀσφαλίσματα, δικαιώματα. *Inſtrumentum* ἐξάρτησις, γραμματεῖον. Γραμματεῖον. *Chirographum, cautio, inſtrumentum.*

INTAGLIARE. V. *Taglio*.

INTAMARE. tabo, ac ſanie perfundi. Intabeſcere. Vill. VIII. 78. *Vidi tutti i corpi morti, ancora non intamati.* Nondum in tabum ſoluta. Lexicon Etruſc. *Intumulata*. Illud non à tarmis, ſed à tabo.

INTARSIARE. V. *Tarſia*.

INTENDERE pro Intelligere, antecedens pro eo quod conſequitur. Prius enim eſt mentem, & aures intendere, ſiue attendere, quam intelligere. Tibul. L. IV. El. I.

Intentaque tuis precibus ſe præbuit aure.

Et illud Pſalmi. *Fiant aures tuæ intendentes in vocem orationis meæ.* Nam *intendere* pro attendere. Dant. Inf. VII.

Et io che di mirar mi ſtaua inteſo
Vide genti fangoſe in quel pantano.

Et XXII.

Pur alla pegola era la mia inteſa.

INTERAME. V. *Entraglia*.

INTERESSE. pro commodo, & vtilitate. Quod in re mea eſt, ſiue mea intereſt. Deinde pro vſuris. Salm. de vſur. 176. *Compenſatiua igitur omnis vſura, vt quod intereſt, penſetur. Hinc omnem vſuram in Idiotiſmo Gallico* intereſſe

reſte *vocamus*. *Et pecuniam dare ad* intereſſe, *ideſt fœnore. Qua res plus & minus recipit, pro-ut magis aut minus ſua* intereſſe *creditori con-tingit*.

INTIMA. Tela interior, quæ veſtibus ſubſui-tur. Per catachreſim, *Intimela* tela exterior, quæ puluinis, & ceruicalibus ſuper imponitur. Rectius Inſubres *Fodrette*, quod extra, ſiue fo-ras ponitur: ſed in eo abuſio eſt, quod veſtium telam interiorem *fodra* appellant, vt veſtem pellibus ſuffultam *fodrata di pelle*. Cum pro-prie *fodra* ſit quod alij *coperta* appellant. V. *Fodro*.

INTIMARE, vt diximus in Verbo *Inſegna-re*, eſt declarare, aperire, docere, inſinuare, immittere in animum, veluti intimum facere, cuius exempla apud Voſs. Lib. IV. 10. Vide Gloſ. *Intimare*. Γνωρίσαι, ἐμφανίσαι, φανερῶσαι. Hinc pro indicere, denunciare, decretum Iudi-cis aperire, quidque agendum ſit commonere. *Intimare le difeſe*.

INTOPPARE, Offendere, in obſtaculum, impingere. *Intoppo*, videtur eſſe, quaſi in op-poſitum, vnde *intoppare*, in obſtantia incidere. Dant. Inf. XXV.

Sopra le ſpalle dietro della coppa
Con l'ale aperte li giaceua vn draco
Et quello affoca, qualunque s'intoppa.

ideſt in eum incidit. Et Purg. XXXIII.

Sicure d'ogni intoppo, & d'ogni sbarro.

tutæ ab omni oppoſitione, atque obſtaculo. Nam *sbarro*, & *sbarra*, tranſuerſæ trabes. Inf. VII.

Come fa l'onda la ſoura Carriddi
Che ſi frange con quella, in cui s'intoppa.

Et XII.

Et diſſe à Neſſo, torna, e ſi gli guidi
E fa canſar, s'altra ſchiera v'intoppa.

In vos incidat, vobis obſiſtat.

Rectius fortaſſe fuerit à *titubare* illud deri-uaſſe, nam qui offendit, vel impingit titubat. Virg. V. *Veſtigia preſſo Haud tenuit titubata ſo-lo*. Titubare, *intitubare*, *intoppare*. Iudicent vi-ri docti. Prius tamen magis arridet, nam Dant. Inf. XXII.

Alichin non ſi tenne, e di rintoppo
A gl'altri diſſe à lui.

Vbi *rintoppo*, eſt ex oppoſito, ex aduerſo, con-tra, vt Interpretes explicant.

INTORNIARE. V. *Tornare*.

INTRAGNE. Inteſtina. *Interanea*. Gloſ. *In-teranea*. Ἔντερα. Alibi. *Interna*. Ἥπατα. Plinius, & Scribonius non ſemel ea voce vtuntur. Hi-ſpani *entrañas*. Galli. *Entrailles*. V. *Entraglie*.

INTRAMBI. Dant. Inf. XXIII.

Si che d'intrambi vn ſol conſiglio fei.

Vtriambo. Vtrique.

INTRATA, *Entrata*. Introitus. Sed tranſla-te, pro cenſu, ſiue annuo reditu. Quidquid ſci-licet ex poſſeſſionibus, aut pecunia conficitur, & in domum infertur, quaſi prouentus domum ingrediatur, & ſubeat.

INTRIGARE. Implicare. à *triciis*. Nonius. *Tricæ ſunt impedimenta, & intricationes: &* Intricare, *impedire morari, dicta quaſi terica, quod pullos gallinaceos inuoluant, & impediant capilli pedibus implicati*. Plaut. Curcul. *Quod argentum tu mihi, quas tricas narras?* Et Epi-dico. *Aliqua ope exſoluam, extricabor aliqua*: ideſt ex impedimentis liberabor. Afran. Epiſt. *Ita intricauit huius hanc rem temeritas*.

INVESTIRE. Vox feudalis. de qua Bignon. 517. Grotius Lexico Gothico. *Veſtire, non La-tino ſignificatu, ſed Germanico* Feſten, *confirma-re, ideſt ius alicuius ſolemniter affirmare, vt ſine vitio poſſeſſionem adipiſci poſſit*.

Veſtitura etiam dicta: confirmatio non in feudis modo, ſed etiam Epiſcopalibus. Ea à rege fiebat per annulum, & baculum: illud fi-dei ſignum in feudis, iſtud ſubſidij, quod be-neficiarius, ſiue vaſallus, præſtiturum ſe do-mino ſuo pollicebatur. De quo Voſs. L. III. C. XVI. Et pro poſſeſſione. Idem L. III. Cap. IV. Vill. L. IV. 26. *E volea riſiutare, e reſtitui-re al Papa tutte le veſtiture de Veſcoui, & Ab-bati*. Quia verò traditione feſtucæ, aut virgæ poſſeſſio prædii, aliuſve rei, vel honos aliquis, aut dignitas tradebatur, vt ex Marculfo patet, *Infeſtucare* idem erat atque *Inueſtire*: & *Exfe-ſtucare, deueſtire*, ſiue honorem abdicare, *re-nunciare, reſignare*. De quibus Voſs. L. IV. C. VII. atque optimus, & doctiſſimus Angelus Nuce Roſſani Archiepiſcopus ad Chron. Caſ-ſin. L. II. C. LXXX.

INVILVPPARE. Implicare, idem atque *Intricare*, à villis, ſiue pilis, & tricis. V. *Vil-luppo*.

INVETRIARE. Erythræus ad illud *Vi-treiſque ſedilibus*. *Obiter*, inquit *admonendus eſt lector, quod iam figlinæ vitreare appellant, à tectorio quodam antiquis ignoto, quo penicillo vaſis inducto, quaſi vitro fictilia ſolidiora fiunt, & ne imbibant incruſtari ſolent. Id loricare, & loricam eam incruſtationem dicere non inele-ganter poſſumus*.

INVOLARE. Furari. Gloſ. *Inuolat* κλέπτει. Κλέπτης. *Fur, Inuolator*. Κλέπτω. *Furo, Inuolo*. Cornel. Fronto. *Vola eſt medietas palmæ, vel pe-dis, vnde & inuolare dicimus*. Et. *Inuolat, qui in die venit. (ideſt palam furatur) ſurripit, clam, ideſt furtiue*. Hyginus. Fab. CXXV. *Cum Vlyſſes condormiret, ſocij inuolarunt pecus*. Vnde for-taſſe Gallicum *Voleurs*, prædatores. *Volerie*, excurſio: ab inuolando. Optat. Mileu. L. IV.

Nun-

Digitized by Google

Nunquid de ſubducto veſtimento, aut de innolato gremio? Cerda Adu. C.xxxvii.74. *Innolato gremio, volare in gremium*, ridiculè. *Gremium* pro ſemicinctio, ſiue linteo gremiali, per furtum ſubducto, vt ſupra diximus. Vnde pro abſcondere. Dant. Inf. xxvi.

Che neſſuna moſtra il furto
Et ogni fiamma vn peccatore inuola.

Ideſt celat, inuoluit, neque furtum detegit. Et xxix.

Se la voſtra memoria non s'imboli
Nel primo mondo dall' humane menti
Ma s'ella viua ſotto molti ſoli.

Ne temporum præda ſit, atq; annorum furtum. *Imbolio.* Furtum. Villan. Lib. x. 60. *Hauer Montepopoli per Imbolio.* Furto occupare.

INZARE. *Incominciare*, Inſubres. *Initiari.* V. *Cominciare*. Hiſpani. *Decentar*, & *encetar*, quod eſt initiare, de initiare, obſonium frangere. Coaruvias ineptè ab inceniando. Iidem *Quitar*, demere, tollere, adimere. Non ab Hebræo, ſed à *dequotare*, quotam partem demere, & detrahere.

IO. Ego. *Eio, io.* Sicut Galli. *Ego, gio, ge, ie.* Hiſp. *Iò.* & I? Dant. i. *I non ſo ben ridir.* Et. I mi ſon vn. Salmaſ. tamen de Helleniſt. p.376. *Bœoti* Ἰωὶ *pro* Ἐγωὶ *dicebant.* Γωὶ, vel γώ, pro ἐγωὶ. *Deinde gamma in Iota mutarunt, & ſic* Ἰωὶ *fecerunt pro* ἐγωὶ. *Vnde Itali* Io.

ISCEDE. Facetiæ. Dant. Par. xxix.

Hora ſi và con motti, e con iſcede
A predicare.

Land. *Attendono à dir motti, cioè parole giocoſe, & ſcede.* Ergo *ſcede*, ſunt, ſcita dicta, lepores, & facetiæ. Nam ſcitum argutum, elegans. Cic. de Orat. *Scitum eſt enim, quod Carneades noſter dicere ſolebat.* Et de Diuinat. ii. *Vetus autem illud Catonis admodum ſcitum eſt.* Scita dicta, *ſcede* addito I. *Iſcede.*

ISNELLO. V. *Snello.*

ISSA. modo, nunc. Dant. Purg. xxiv.

O frate iſſa vegg' io, diſſ' egli, il nodo.

Land. *Iſſa, al preſente: è vocabulo Luchese. Hora: teſtè: adeſſo: mò. Auale, certo, ſauta, hiecora, ſecondo diuerſi idiomi importano vna medeſima coſa. Iſſa*, eſt ipſa hora *adeſſo*, ad ipſum tempus. *Hiecora*, hac hora. Inf. xxiii.

Che più non ſi pareggia mò, & iſſa.

ISTESSO. Ipſe. *Epſo, eſſo, Iſtepſo, iſteſſo.*

IVI. Ibi. *Iue.* Vicentini *Liue*. Illic ibi. *Iualoga.* Ibi eo loco. Calaber. Lib. ii. veterin. Cap. r. *Rompe fora per le gambe, fazando iualoga, vie, e buſe per mandar la putredine fora.* Agreſtes, *Illoga*, & *chiueloga*. *Chiloga, Chilo.* Hoc in loco.

L.

LA, illa. *Là* illac, & *colà*. *Là*, etiam vox hortantis, & incitantis, locum quo eundum eſt oſtendens. Non autem à *Lallo*, ſiue *Lallare*.

LACCA color rubens. Scalig. exercit. lxxii. *An eſt Cancamum ea, qua vtimur, Lacca? eſt. Arabes enim libri ſic ſunt Cancamum interpretati. Eſt autem Lacca nomen Arabicum: nempe* Lach *ipſi etiam nunc vocant. Quin communis Indiæ quoque vox. Nam quæ in Martabane Indiæ oritur, cognomen habet à loco appoſitum nomini, Laccamartabani. ibi enim optima.*

LACCA, ripa, crepido, vt Landinus interpretatur illud Dant. Inf. vii.

Coſi ſcendemo nella quarta Lacca.

à *labendo*, quod è locis præruptis facilis ſit lapſus, quaſi *Labica*. Quanquam & à *Labes* deduci poſſit, quæ voraginem, & hiatum ſignificat. Sed clare Dant. Inf. xii.

Era lo loco ou' à ſcender la riua
Venimmo, al peſtre.

Et infra.

Al piano è ſi la roccia diſcoſceſa,
Ch' alcuna via darebbe à chi ſu foſſe.
Cotal di quel buratto era la ſceſa
E'n ſu la punta della rotta lacca
L'infamia di Creti era diſteſa.

LACCA etiam pro crure, vulgus, *slacca*, & *slacchetti*. *Laqueus* poplitis. pro crure, & pro coxa. *Slaccato* luxatis cruribus, & diuaricatis. Vulgus *tirare le slacche*, pro mori, calces extendere. *Dilacco* Dantes pro dilacero, aperio. Inf. xxviii.

Guardommi, & con le man s'aperſe il petto,
Dicendo hor vedi come mi dilacco.

LACHE', *Lacato*. Seruus à pedibus, Curſor. Gal. *Laquai*. Germ. *Lackeyen*. quod videtur ab *agaſo*, ſicut *ragazzo*, vt in *Lagaſo, Lacato*. Curſores phaleratos, & gregem curſorum memorat Petronius.

LACCIO, laqueus. *Lazzare*, laqueare, inlaqueare. Feſtus. *Inlaqueatum, alij pro vincto vtuntur, alij pro ſoluto.*

LADINO, *Latino*. facilis, item agilis ſolers, & expeditus. D. Par. iii.

Si che raffigurar m'è più Latino.

Landinus, *facilius* interpretatur, à lato, ideſt largo. Nam lato ſpatio, facilior explicatio, & expeditio. Villan. Lib. x. C. xx. *Era Latino di*

dar

dar audienza, e toſto ſpedina. Facilis alloquio. *Ladino della mano*, promptus, expeditus.

LAGGIO *della moneta*. V. *Aggio*. ἀλλαγὴ, permutatio. *Aggio, l'aggio*.

LAGNARSI, lamentari, ora, & capillos laniare in luctu, & leſſo. Inde conqueri, & *lagna*, noxa, propter quam quis lamentatur. D. Inf. xxxii.

Leuati quinci, e non mi dar più lagna.

cauſam dolendi. Hinc etiam *lai*, lamentationes. Inf. v.

E come i grù van cantando lor lai.

Quod amantium carmina ferme flebilia, & elegi, querelarum pleni. Non à *lamio*, aut *lamento*.

LAICO. Laicus, popularis, opponitur illi qui ſacris initiatus eſt. Item doctis, & literatis. Villan. L. i. *Acciochè li laici, ſi come li alletterati ne poſſano ritrarre frutto*.

LAIDO. Fœdus, ſordidus. *Illautus*. Gal. *laid*. Neque à Germ. *laidig*, quod deteſtabile; ſed ab, *illautus*. A, *Turpiculatus*, deriuari nemo credet. Hiſpani. *Deslaydado, feo*. Fœdus, dislautus, illuvie obſitus.

LALA, *Lalla*. Nænia infantium, ſiue cantus nutricis hortantis infantem, vt lac ſugat. *Lalla* enim eſt *latte*, vel latta. Perſ. Sat. iii.

Et ſimilis Regum pueris pappare minutam
Poſcis, & iratus mamma lallare recuſas.

Vbi Vet. Interpr. *Nutrices infantibus, vt dormiant, ſolent dicere ſæpe, lalla, lalla, lalla, aut dormi, aut lacte*. Ad quem locum Caſaub. ſicut antea ad Theophraſti Charact. retulit hunc morem nutricum, cum ſomnum infantibus, cãtillando conciliant, quod Græci, βαυκαλίζειν, & βαυκαλᾶν dixerunt. Heſych. βαυκαλᾶν, κοιμίζειν, τιθηνεῖν, παιδία μετ' ᾠδῆς κοιμίζειν. Hinc καταβαυκαλήσεις, nutricum cantilenæ, quibus infantibus ſomnus conciliatur. V. *Nena*. Idem adnotauit Ioſ. Scaliger ad illud Auſonij. *Nutricis inter lemmata, lallique ſomniferos modos*. Cum ſcilicet infantes hac cantiuncula ſomno declinant oculos. Et Turneb. Lib. xviii. 34. Lallum deum fuiſſe credit, qui præeſſet næniis illis balbis, quas nutrices pueris occinunt, & pueros reddere cogunt; quod nulla litera ſit, quam facilius pueri ſonent, quam Lambda, vt *lallus* ſit à frequenti liquidæ huius ingeminatione. Sed eſt à *lalla*, ideſt *latte*. Et L. xix. 21. Locum Hieronymi adducit. *Forſitan & laxis vberum pellibus, mater arata rugis fronte, antiquum referens mamma lallare congeminet*, ideſt eoſdem modos ſoporiferos iteret. Exemplum huius Næniæ, ſiue baucaliſmi extat apud Theocritum in Heracliſco.

LAMA. Lamina. Lamna. *Lama*. Vitr. vii. 9. *Ferrea lamna ſumatur*. *Lamella*. Senec. de breu. vitæ. C. xii. *Et maiorem diei partem in æruginoſis lamellis conſumit*. Veneti *mela*, pro enſe. *Lamella*. *Homo della mela*: gladiator, armiger. Vulgus Inſubrum *melazo*, & *marazo*, appellant gladium, aut cultrum obtuſum, & rubigine exeſum, Hiſp. *Mella*.

LAMA, palus, & Lacuna. & *Landa*. Dant. Inf. xviii.

Dico che arriuamo ad vna Landa,
Che dal ſuo letto ogni pianta rimone.

Landinus, planitiem arenoſam explicat. Et Infern. xx.

Non molto ha corſo, che troua vna lama,
Nella qual' ſi diſtende, e la'mpaluda
E ſuol di ſtate tal'hor eſſer grama.

Locum depreſſum, & humentem interpretatur; hoc autem loco *lacum* intelligi. Alibi, Antenorei barathri crepidinem *lama*, appellat.

Che mal ſai luſingar per queſta lama.

Feſtus. *Lacuna, aquæ collectio, à lacu deriuatur, quam alij lamam, alij luſtrum dicunt*. Vetus Codex. *Limam*. Et neſcio cur Scalig. cacoethes corrumpendi Scriptores appellet, quod quidam λίμνην ſubſtituerunt. Nam Gloſſæ. Λίμνη, *ſtagnum, lacus, palus*. Licet enim eædem Gloſſæ, *Lama*, πηλώδεις τόποι, *loci paludoſi*, non obſtat quin *lama* ſit à λίμνη. Imò veriſimile eſt, Longobardos ab eadem voce, piſcinam *lamam* appellaſſe. Diacon. de geſt. Long. C. xv. *Et quia tam de piſcina, quæ eorum lingua, lama dicitur, abſtulit, Lamiſſio eidem nomen impoſuit*.

LAMBICCO. Voſ. L. ii. C. ii. *A lambix, vel alembix, vaſis genus apud Medicos recentiores, voce hybrida. Nam vt ex ab articulo Arabico, & Græco μεγίστη, eſt almageſtas, ex eodem articulo, & χυμεία, alchymia: ita ex articulo illo Arabum, & ἄμβιξ, eſt alambix, vaſis genus. Ἄμβιξ eſt apud Athenæum Lib. xj. imò & Dioſcoridem Lib. v. Cap. cx. cuius verba interpretatus Plin. L. xxxiij. C. vij. pro ἄμβιξ, calicem dixit. Heſych.* χύτραν, κάδον, *ollam, cadum*. Hæc ferme Voſ. ex Caſaubono ad Athen. L. xi. Cap. viii. & Scalig. in Culicem Virgilij.

LAMPO. Fulgor, ſplendor. Græcum λάμπειν, *ſplendere*, barbari *lampere*.

LAMPREDA. Salm. ad Tertul. de pal. Lampredam, non Lampetram dicendam cenſet, & eſſe eandem cum muſtella Auſonij. Non enim à lambendis petris dictam, ſed à colore. λαμπυρὶς, λαμπυρίδος, quæ colorem habet λαμπυρὶς, vnde lampyrida.

LANDA. Regio, & planities arenoſa, vt ſupra notauimus. D. Purgat. xxvii.

Donna veder andar per vna Landa
Cogliendo i fiori.

Scaliger ad illud Auſonij. *Arenoſas non dedi-*

gnare Vaſatas; locum Sidonij adducit ad Tigreitium. *Tantumne te Vaſatium ciuitas, non ceſpiti impoſita, ſed pulueri: tantum Syrticus ager, ac vagum ſolum, & volatiles ventis altercantibus arenæ poſſident? Quinetiam*, inquit, *totum illum tractum Vaſatium, vſque ad fluuium Aturrum, patria lingua vocamus* Landas, *hoc eſt, deſerta, & inculta, ſola, & ſyrtes*. Et Bodin. meth. hiſt. C. IX. *Germani regionem incultam*, Land. *nos lande appellamus*. Voſs. L. II. C. VIII. *At Lantgrauius eſt Grauius, ſiue Comes Landæ, hoc eſt terra, vel prouincia*.

LAPPARE. Lambere, lambitare. Germ. *Lappen*. Gloſ. λάπτω, ἐπὶ κυνός. *Lambo*. proprie de canibus. *Loppone*, linctor, catillo.

LASAGNE. Lagana. Λάγανον. Licet enim laganum, ex Heſychio, ſit genus placentæ, ex ſimila, & oleo, ſiue vt Iſidor. L. XX. C. II. *Latus, & tenuis panis, qui primum in aqua, poſtea in oleo frigitur*: transfertur etiam ad minutas quadras, & ſegmenta maſſæ tenuiſſime ſubactæ, & veluti in foliola conceptæ. Vox in ſacris literis frequens. Exod. XXIX. *Lagana quoque azyma oleo lita*. Item Leuit. II. Turn. L. IX. C. XIX. huc retulit illud Horatij

Ad porri, & ciceris refero, laganiq; catinum.

Laganum ſcilicet fictum farinaceum, quod in ſartagine ex oleo frigebatur. Lambinus tamen *Lachani* reſtituit, ideſt oleris. Vterque tamen cibus facilis, & parabilis.

LASCIARE. Laxare, relaxare, relinquere, ſoluere. Hiſpan. *dexare*, non à deſinere. Item *Buendexo*. Vltimus ſapor, Itali, *che laſcia la bocca ſaporita*, & *maldexo*, contrarium delaxare. Germ. *Laſſen*, à laxare. Inde pro legare, heredem relinquere. *Laſcito*, legatum, καταλειψις: nam qui relinquit, laxat, ſiue relaxat. Inferius æuum, dimittere. Gal. *Lais*, & *laſcio*, & *laſſo*, copula canum, quod laxatur, cum in feram immittitur, non à laqueo.

LASSO. *Laſſus*, delaſſatus, defatigatus.

LASTRA. *Lataſtrum*. Latus lapis, quadratus, ad pauimenta, & tecta. Vel laterculum, *laſtricare*, laterculare. Hiſp. *ladrillo*, laterculum, *ladrillado*, laterculatum. λιθόστρωτον. Inſubres, *aſtrico* lacunar appellant, à ligneis quadraturis, quas veteres lacus appellarunt. Villan. L. VII. *Si laſtricarono in Firenze tutte le vie*. Non à *lapidaſtrum*; Galli *Pané*, à pauimento, & *Pauer* laſtricare. *Lataſtrum*, à lapidis latitudine. Nam laterculum à lateribus. Illud igitur rectius. Licet laſtra ferrea: *piaſtra*.

LATTARO. Lactarius, *latticini*.

LATTOLE. Scandulæ, aſtulæ. Germ. *Latte*.

LATTOVARO. *Electuarium*. Quod à Græco ἐκλειγμα, ἀπὸ τοῦ ἐκλείχειν, quod eſt delingendo euacuare, ἐκλεικτὸν, *Electuarium*, vt Voſſius Lib. III. Cap. XI.

LAVANDA. *Lauendula*. Spicum. De qua Scalig. exercit. CLV. Alij eſſe Virgilij *Caſiam*, alij Plinij *ſaliuncam*, aut *hirculum*, aut *nardum Celticam* exiſtimant; quæ ſic dicta, quod in lauacris, ac lotionibus expetatur, vt Voſs. adnotauit Lib. III. 18.

LAVARE. *Lauare la teſta*. Obiurgare, redarguere. Artemidorus L. II. C. IV. *Lauare enim, abuſiuè, redarguere veteres dicebant, velut alicubi Menander*. Si tu meæ vxori malè inde dixeris, Patrem tuum, teq; & tuos ego lauero; *hoc eſt redarguam. Vnde etiam his, qui deprehendi, & redargui timent, terribile eſt, veſtimenta lota geſtare, ac videre*.

LAVDO. Arbitrium, quod inter barbara vocabula à leguleis recepta recenſet Budæus, ad Pandect. Alijs *Laudamentum*, pro collaudatione, ſiue approbatione Lib. I. de Feud. tit. XVII. *Per laudamentum ſapientum*, ideſt, iudicium, & ſententiam Iuriſperitorum; vt ex Cujacio obſeruat Voſs. Lib. III. C. XVIII. Et ex Radeuico, de geſtis Frederici I. Lib. IV. C. XI. *Accepto de hac petitione fideli laudamento*. Qui modus loquendi inde profluxit, quod qui iudicium alicuius probat, is fere illud collaudat; vt Voſs. ibidem. Vox Venetis Iudicijs familiaris, cui contraria *Taglio*. Reprobatio. Reſciſſio.

LAVELLO. Tumulus. V. *Auello*. Alueus, alueolus. Vulgus Patau. *Liſello*, e *Niſello*.

LAVEZI. Lebetes, *Lebetij*. Non à lauando.

LAVORO. Opus. Laboratum, elaboratum, *laborium*. *Laboragium*, non ab agendo labore, ſed *laboratum*, ſiue *laboraticum*. *Lauorio*. Villan. L. I. 2. *Il lauorio della detta Torre*. Hinc labarum, vexillum, de quo tam multa viri doctiſſimi vaticinati ſunt; cum alij à finiendis laboribus, alij aliunde deriuarint, quę non attinet hic attexere. Nihil enim aliud fuit quam laboratum, *laborum*, & *labarum*; vtraque enim vox vſurpata; ſcilicet exquiſito artificio elaboratum. A Conſtantino in Crucis honorem inſtitutum, & exquiſito artificio elaboratum. Imo & *labratum*, quod à labris, & oſculis labratis; alij a lauro, quaſi *laureatum* deduxerũt; nempe *laboratum*, *labratum*. Sacri vultus Imperatorum populis adorandi, auro nempe, atque inſigni artificio expreſſi, & elaborati. De quibus fuſius in Electis. Quod autem labrum exquiſite elaboratum eſſet, vel vnus Euſebius docuerit, qui eius artificiũ operosè deſcripſit.

Item *labores*, & *laboratum*, pro bonis, & laborum fructu. Lex Salica Tit. XLVII. *Si ibi aliquid elaborauit, quia legem noluit audire, amittat*. Marculf. Form. L. II. 7. *Tam de Alode, aut de comparato, vel de quolibet adtracto,*

vbi-

vbicunque habere videor, & quod pariter in coniugium poſiti laboranimus. Vbi Bignonus, ex Traditione Fuldenſi hæc affert. *Notitia traditionis Hrungbothen, qualiter illic, pro æterna retributione elaboratum ſuum omne tradidit, hoc eſt porcos LX, vaccas vj, oues xij.* Et alibi. *Trado omnem laborem meum.* Inſubres *lauoro*, rem quamlibet appellant.

LAZARETTI. Noſocomia pauperibus excipiendis, præcipue tempore peſtilentiæ inducta. A *Lazaro mendico* nomen ſortita, qui vlceribus ſcatens, cum fruſtra ab Epulone opē imploraſſet, in ſinum Abrahæ translatus eſt.

LAZZO. Acerbus. *Acidus.* Dant. Inf. xv.

Et è ragion, che trà li lazzi ſorbi
Si diſconuien fruttare il dolce fico.

Creſcent. L. II. C. VI.

LEA. Fœx aquæ deſidentis, ac paluſtris. Gal. *Lie*, à limo, *limea, lea.* Vel quia amurca, *lia* appellatur. Pap. *Lia, amurca*, olei fęx. *Olea, lea.*

LEALE. Fidus, ſincerus, ingenuus. *Ligius*, fidelis: *ligialis.* Nam vt Voſ. adnotauit L. III. C. xx. *Liga* eſt fœdus, ab alligando, quæ & *allianza.* Ligij homines, quaſi ligati, hoc eſt obſtricti ad ſtandum ſemper à partibus domini aduerſus eunctos mortales. *Ligio*, eiuſmodi obligatio. Chron. Camerae. L. III. C. LXVI. *Balduinum, cuius Ligius miles erat, dereliquit.* Bernardus Epiſt. CCCXX. *Nam illa die filij Petri Leonis, omnes ſimul humiliauerunt ſe ad pedes Domini Papæ, & facti ſunt homines eius ligij: iurarunt ei ligiam fidelitatem.* *Ligantia*, & *ligiantia*, de quibus ibidem Voſſius. *A ligio, ligialis*, & *lealis*, fidus, ſineerus, & ingenuus. Inde fidelis pro ligio, ſiue ſubiecto. Vill. IX. 309. *Che fù vna gran crudeltate, vili genti, e fedeli* (ligij) *ciò fare à loro Signore.* Iidem & *Leudes* dicebantur, qui fideles Regi ſunt, & qui nulli præterquam Principi obnoxij ſunt, vt Bignonus ad Marculſum docuit. Vnde & *ligium hominium*, ſiue *homagium.*

LEARDO. *Liardo.* Equi color. Scal. exerc. CCCXXV. 13. *Græci in equis meliorem colorem, balium vocant: Vnde Valus equus Beliſarij. In quo ſi fulgeat nitor ſpadiceus, ab eo quaſi ardore, Beliardum vulgus nominat: ſicut à Gallica andacia, Galliardus nuncupatur is, qui fortiter adit pericula.* Vt Scaligeri ſententia, *liardo*, ſit à *baliardo*. Nam de *Galiardo* alibi dictũ eſt. Idem exer. CCCXXV. 15. *In equis Glaucum Virgilius, leardum* vulgus Italiæ. A λευκὸς deducunt alij. *Albus.* Sed ita albus eſt, vt maculis nigris interſtinguatur. At *liardo* pro nummo, eſt *liliatus*, cui lilia impreſſa.

LEANDRO. Frutex. Pap. *Arodandarum, arbor, quæ corrupte dicitur Lorandrum, eo quod ſimilis lauro ſit folijs.* Leg. *Arodendrum*, à *lorandro*, ſiue *laurodendro* eſt *Leandro*.

LECCARE. Lingere, à λείχειν. Germ. *lecken, ablecken, ablapen.* Lambere, *leccardo*, leccator, guloſus, Catillo, à lingendis eatinis. *Leccapiatti.* Iſidor. Gloſſar. *Leccator, guloſus.* Gloſ. vet. *Guloſus.* λιχνός. Inſubres *lecorta*, guloſum appellant, præcipue pueros auidiores. *Ligurio, liguritor.* ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ, quod eum faſtidio ſuauiores eſcas delibet. Nonius. *Ligurire, deguſtare: vnde abligurire, multa auide conſumere.* Horat.

Semeſos piſces, tepidumque ligurierit ius.

Catul. Priap.

De meo ligurire libido eſt.

Gloſ. *Liguria.* λίχνος, λίμβος. Eædem Gloſſæ. λίμβος. *ligurius*, λίκτης, *linctor.* Et. λιχνεύομαι. *lambo.* (lambo) *ligurio.* λίχνος: *Guloſus, ligurius, Catillo. Lecoria*: etiam pro obſonio vnctiuſculo.

Leccarda. peluis quæ cibis ſubiicitur, cum torrentur, excipiendo liquamini. Vel à λεκάνη peluis.

LECHON. Hiſp. Porculus lactens. Lac enim *Leche.*

LECCIE. Illex, illice. *Leccie.* Villan. L. I. 24. *Trouorono ſotto vn leccie vna Troia bianca.*

LEDEGO. Inſubres, liquamen, præcipue anſeris pinguedo ab igne diſtillans, Liquidum, *ledego.* An à *lecytho*?

LEGA. Fœdus. *Liga, liganza, allianza.* Gal. *allianze, alligantia. Alliatti.* Hiſpan. *alliados*, quod fœdere copulentur. Iuſtinus. *Legatis, per quos in ſocietatis fœdere alligarentur, in bellum prorumpunt.* Videndus Voſ. L. III. Cap. xx. *Liga Griſa.* Rhæti fœderati.

LEGA. Menſura itineris. *Leuca.* & *leuga.* Heſych. λευγὴ, μέτρον τι Γαλατικόν. *Leuca menſura quadam Gallis.* Olim mille & quingentorum paſſuum: hodie bis mille, vt Voſſio oſtenſum Lib. III. 19. qui à Saxonico vocabulo *Leach* deducit, quod lapidem ſignificat, vt Romani, ad decimum, & vigeſimum lapidem. Voſſium recentiores libenter exſcribunt. Sed Bochartus, ab Eleph-eanim, mille eanniæ. Vide L. I. Geogr. 42.

LEGA etiam, & *liga*, pro metallorum mixtura, ac veluti alligatione, & nummorum materia. Gal. *alleage.* Dant. Inf. xxx.

Iui è Romena là, dou' io falſai
La lega ſuggellata del Batiſta.

Florentinorum nummos Io: Baptiſtæ nota excuſos. Et Parad. XXIV.

Aſſai ben è traſcorſa
D'eſta moneta già la lega, el peſo.

LEGGIADRO. Comptus, ornatus, vrbanus. A *ligijs*, de quibus in *leale*, qui ferme nobiles, ac proceres, & ideo cultu inſignes: &

moribus cultúm ornantibus. Alij à λόγιος, elegans.

LEGGIERO. Leuis, leuior. *Leuiarius. leuiero, leggiero*. Veteres enim *alleuiare* dixerunt. Agrętius. *Eleuamus, & qua in altum extollimus, & quæ alleuiamus*, ideſt leuiora facimus. *Allegiamo*. Fruſtra Bodin. in methodo, Celticam vocem putat. Hiſp. *Liuiano*, homo leuis, vanus, & inſtabilis, ab eodem. Et pulmones, ijdem *Liuianos* appellant, à *leuitate*, quod animæ ſpiracula ſint.

LEGNAGGIO. *Lignaggio*, ſtirps, proſapia, à ſtemmatis lineis, & flexuris. *Linea, lineatio*. Gloſ. σειρὰ γένους. *Linea*. Papias. *Propago, progenies, ſtirps: linea, originis, vel vitis*. Cornut. in Perſ. Sat. III. *An oportet te arrogantia inflatum diſſilire, quod in aliquo nobili Tuſco ſtemmate milleſimus à magno auctore numereris, & ramum aliquem, ac lineam ſucceſſionis, à genealogo, in ſtemmate numeratus obtineas?* Hiſt. S. Trudonis. *Claris, & diuitiarum gloria præcellentibus natus maioribus, tanta cœpit pietate, & religionis gratia floreſcere, vt lineam nobilitatis, nouo quodam virtutis genere longè ſuperauerit.* Quanquam & à *ligno*, ſiue *ſtipite*, ex quo gentis propago. Quare & arbor generis dicitur. Perſius. *Ramum milleſime ducis*. Vnde *allignare*, & *tralignare*, degenerare. Germ. *Geſchlet. Schiatta*.

LEGNAME. Materia. Ligna, *lignamen. Legnaro*. lignorum ſtrues. Gloſ. *lignarium*. ξυλοθήκη, vbi ligna conduntur.

LEGNI. pro nauibus. Protoſpata. 125. *Venerunt in Regno Rex Catholicus, & Regina, cum quatuordecim triremibus, & alijs lignis*.

LEGORINO. Auicula. *Lugarino*, lygurinus.

LEGORITIA. *Glycyrrhiza*.

LEGVRO. *Lacertus*. Hiſp. *Lagarto*. *Legurius, ragagno, Leguro*. Inſubres. *Leguzzo*, & *Ghezzo*.

LEI. Cum de fœmina loquimur. Illius. *Lui*, ad ſexus diſtinctionem, *lei*, Illa, Illæ, *luia, lei*, pro illius. Caſus apud Italos, omnibus caſibus inſeruit. Sicut quartus Hiſpanis. Eadem ratio in *lui*, & *loro*. De quibus ſuo loco.

LENA. Per metatheſim, anhelitus. *Anhela, lena*. Gal. *haleine, & halaine*. Hiſp. *anhelare*, & *aleniare*, anhelitare: ab halando, ſiue anhelando. *Aliento*, anhelitus, *tomar aliento*, recipere anhelitum. Lãdinus ad illud D. Inf. XIII.

Che con lena affannata.

Lena, ait, eſſe quam latine reſpirationem appellant, ideſt quietum, & tranquillum anhelitum. Qui eum placide ſpirat, homo vires conſeruat. Sed ex nimia, aut corporis defatigatione, aut perturbatione animi, crebrior, & anguſtior reſpiratio exiſtit. Quare, qui in aliqua exercitatione minime defatigatur, Itali dicunt, eum *hauer lena*, ideſt vires, ac robur. Dant. Inf. XIII.

E poiche forſe li fallia la lena
Di ſe, e d'vn ceſpuglio fece vn groppo.

Vigor, ac ſpiritus deficiebat. Et XXIV.

La lena m'era del polmon ſi munta,
Quando fui sù, ch'i non potea pu oltre;
Anzi m'aſſiſi nella prima giunta.

Ex nimia defatigatione, & laboris æſtu, adeo vitæ ſpiracula exaruerant, vt vltra progredi, & ſpiritum reciprocare vix poſſet, atque ita defectus viribus ſedere cogeretur. Paulò poſt.

Leuam' allhor, moſtrandomi fornito
Meglio di lena, ch'i non mi ſentia:
Et diſſi, và, ch'i ſon forte & ardito.

Purg. IV.

E quella angoſcia,
Che m'auacciaua vn poco anchor la lena.
Non mi impedì l'andar à lui.

Nam vt Landinus explicat, aucto in aſcenſu, calore, pectoris anguſtia crebros anhelitus accelerabat: neque tamen impediebat, quominus progrederetur. Optime autem quis, illud Dantis, initio operis, *con lena affannata*, expreſſerit verbis Horatij. *Sublimi fugies mollis anhelitu*. *Affanata* autem eſt à Græco ἄσθμα. Anhelitus, halitus, difficultas ſpirandi, ſuſpirium.

LENGVATTA. piſcis. *Lingulaca*. Βουγλώσσος. Solea. σανδάλιον. *Sfogiio*.

LENZA. Lintea. *Lenzuoli*, linteola. pro retibus, quæ latinis *lina*. *Linea*, filum piſcatorium, cui hamus appenditur, omnia pervulgata.

LEO. Venetis, balbutiens, blæſus, *leus, leo*.

LEONATO. Color. Scalig. exercit. CCCXXV. 12. *Obſcurior flauo rufus, rufo fulvus. Rufus in boue eſt: fulvus in leone. Hunc in pannis leonatum vocant Itali.*

LERCI. *Lurci*, lurcones. pro guloſo, auido. D. Inf. XVI.

D'vn medeſmo peccato al mondo lerci.

Et XVII. *Et come la tra li Tedeſchi lurchi.*

LERZA. Vibex. Flagelli veſtigium. *Lorum, loritium*. Lori vibex.

LESEGNO. Panniculus, qui vulneri inditur. *Lacinium*. Item lini coma colo implexa. *Leſegno*, à lana ad linum translatum.

LESINA. Subula. à Germ. *Alſen*, elſen, *aleſina*. Gal. *Aleſne*. Hiſp. *Aleſna*. non à lædendo, vt Coaruvias: nam eodem modo omnia ferramenta appellari poſſent. Multo minus ab *Acu*.

LESTO. Agilis. Arrectus. *alleſto*. *Star all'erta, alleſtirſi*.

LETAME. *Ledame*. Fimus. Quòd faciat lætas ſegetes.

LETTERA. Scriptura, manus, chirographum. Salm. de vſuris. 138.

LETTIERA. *Lectarta*. Marculf. 255.

LET-

LETTORINO. *Leggio*. Analogium. Pluteus, in quo libri legendi reponuntur. *Lectorium*. Iſidor. Gloſs. *Lectrum, analogium, ſuper quo legitur*. Voſſius corrigit, *lectorium*. Ita Anaſtaſ. appellat in Leone III. Alij *legium* appellant.

LETTO *del vino*. Fœx. Barb. in Plin. Lib. x. 15. *A coeton, hoc eſt ſine retrimento, ſedimentoue, quod hodie quoque ruſtici lectum, ſtratumve, ac cubile in vino appellant*.

LEVATA. agger: via erecta, ſiue eleuata. Vitru. Lib. v. 12. *Expediantur progreſſus*. Philander. *Progreſſus appellat aggerum illam continuatam ſeriem, quem nos ab elata terra, leuatam, dicimus*.

LEVATO. *Lieuito*. Fermentum, leuamentum; quod eo maſſa eleuetur, ſiue turgeſcat. Pap. *Fermentum, leuamentum, à feruore dictum*.

LEVRIERE. Canis leporarius, *lepriere*.

LEVTO. *Liuto*. Teſtudo, à Germ. *laute*. à *lauten*, ideſt ſonare, reſonare. Vt Voſs. L. 11. 11. Belgæ *luyden*, & *luyte*. Fortaſſe à *ludo*. Hodie etiam Galli dicunt, *Giouer du leut*. Ab hoc, *Laudis* pro cithara, apud eundem ibi. Scalig. ad Manil. 424. 18. *Hiſpani à Mauris hoc inſtrumentum vocant* laud. *Hoc enim eſt alland*, Arabicè.

LEZZO. Fœtor, Putor. *Oletum*.

LIBARE. Veneti dicunt nauem, mercium parte exonerare, à *libando*. Chr. Venet. *Non poteua intrar in porto, ſe non libaua*. Vt Lucret. L. vi. *Humoris paruam delibat ab æquore partem*. Nam libare, & delibare, vt notat Giſanius, eſt decerpere, deminuere, auferre. In Pandectis. *Legatum eſt delibatio hæreditatis*. Gell. L. v. 8. *Cœnas delibari*. Inde apes libare flores, & mel dicuntur.

LIGIO. Vox feudalis, pro ſubiecto. Vaſſallo. Vt Voſſius, *à liga, ligij, quaſi ligati, hoc eſt obſtricti ad ſtandum ſemper à partibus Domini, aduerſus cunctos mortales*. V. *Leale*.

LISCA. V. *Reſca*.

LISCIO. Læuis, planus, ac politus. *Lauis, lauitio, liſcio*. Vel à *lingendo*.

LISTA. Faſcia, inſtita, margo. Vel à *limbo*, vel à *linea*, vel à Germ. *lyſte*. Scalig. ad Copam, cenſet eſſe ex λίσπα. Gloſs. *liſpa*, γραμμή. Vnde *ſubleſta pictura*, quæ Græcis ὑπόλισποι, hoc eſt, μονόγραμμοι. Eædem Gloſſæ. *Liſta*. ἡ ἐπὶ τοῖς ἀριθμοῖς χαμαπὴ γραμμή. Pro ἀριθμοῖς Voſs. legit, ἀροσίμοις, vel ἀρότοις. Vox frequens apud ſcriptores inferioris æui, præcipuè Anaſtaſium, quorum loca adducit Voſs. L. 11. 12. & L. 111. 20. Anaſt. in Leone IV. *Fecit ſuper altare maius veſtem de fundato, cum cruce in medio, & gammadijs, & in gyris liſtam de fundato, vnam*. Vbi clare apparet, fuiſſe limbum, ſiue laciniam, & inſtitam oræ adſutam; vel intextam. Etiam pro meta, ſeu limite regionis; apud eundem. Ita *liſta* pro ſegmento, ſiue inſtita. Dant. Inf. xxv.

Ferſi le braccia due di quattro liſte.

Quod brachiis duo ſerpentis crura affixa erāt. Et Purg. 1.

Portaua, e ſuoi capegli ſimigliante,
De quai cadeua al petto doppia liſta.

Veluti duplex capillorum tænia, ſiue crines hinc inde in pectus dependuli. Pro *linea*. Idem Purg. iv.

Che da mezzo quadrante à centro liſta.

Vbi Conſule Landinum. Pro faſcia etiam Papias. *Faſces erant laniſta*. (L. Liſtæ) *ideſt faſciola purpurea, quibus redimibantur corona lauri, quas qui geſtabant, in ſummis faſcibus; ideſt dignitatibus poſiti dicebantur*. Quanquam in notatione faſcium ineptiat.

Liſta etiam, album, ſiue Indiculus, in quem nomina referuntur, officiorum militum, debitorum, quod anguſto margine, inſtitam, & ſegmentum referat. *Capiliſtij* gens Patauij antiquæ nobilitatis. Alias *Forzatelli* dicti.

LIVIERA. Vectis, à leuandis oneribus. *Leua, ſottoleua*. Baldus. Vitruv. 1 1 x.

LIVELLO. *Libella*. ad libellam exigere, *liuellare*. Libella, *liuello, niuello*, perpendiculū: amuſſis. Plin. L. xxxvi. Cap. xxii. *Structuram ad normam, & libellam fieri, & ad perpendiculum reſpondere oportet*. Diſtinctè Budæus ad Pandectas: *Normam noſtri quadram vocitant, libellam, niuellum, perpendiculum, plumbum*. Vitruvius Lib. 1. 1. *Normarumque, & librationum, & linearum directiones*. Ideſt, vt Philand. *Libramenta quod perficitur libella, inſtrumenti genere, quo ad regulam vniuerſa, quæ in plano iacent coæquantur*. Et Lib. vii. de tectorio Opere loquens. *Longitudines, ad regulam, & lineam: altitudines ad perpendiculum: anguli ad normam reſpondentes exigantur*. Philand. *Vtuntur etiam libra, quæ & libella dicitur, ad directiones exigendas. Noſtri* Niuellum, *Itali partim* linellum, *partim Arcipendulum nominarunt, ſicut quod ad perpendiculum eſſe dicimus, id eſſe aiunt factum ad plumbum. Ideo autem à* libra *nomen inueniſſe docet Baldus ad Vitruvium, quod librarum, lanceumve iugum imitetur, dum neutra pars declinat, ſed æqualiter pendet. Videtur autem in libra id eſſe examen, quod in libella, perpendiculum*.

Inde *liuellare*, pro collimare, ſiue collineare, Galli *alligner*, veluti *adlineare*, ad lineam dirigere. Inſubres *ſchioppo di liuera*, ad collineandum, ſiue ſcopum feriendum. Pap. *Liuellus, liuolus, de plumbo*. L. *libella de plumbo*, pro perpendiculo.

Item **LIVELLO**. *dare à liuello, & liuellare*

Digitized by Google

lare, Itali dicunt, agrum, aut ædes, ſub certo cenſu alicui tradere, interpoſito chirographo, ſiue *libello*. Doctiſſimus Angelus de Nuce, Archiepiſcopus, ad Chronicon Caſſinenſe, verba illa explicans. *Hic Abbas fecit libellum quibuſdam hominibus de Termule, de omnibus rebus S. Benedicti, quas ibi poſſidebamus, pro cenſu xiv. ſolidorum, & medietate totius portionis*. Et infra Cap. XLV. *Libellario nomine ad cenſum conceſſerant*. Obſeruat, contractum libellarium eſſe, cum ſub vili penſione, ſeu cenſu, rem aliquam alteri, vel perpetuo, vel ad certum tempus, renouando contractu, vtendam quis concedit, interueniente chirographo, ſeu breui ſcriptura, vnde nomen *libellus*. Adiicit, in quo ab emphyteoſi differunt. Vnde *libellatici*, *libellarij*, & *libellatica* ipſa penſio. Greg. L. II. epiſt. XLII. *Sed ipſa etiam libellatica, prout ſumma penſionis fuerit, moderentur*. Plura congeſſit Menagius.

LIVREA. Colorum inſignia in veſtibus familiæ. Menagius in Origin. L. Gallicæ, à *liberata*, deriuat. Ex Altaſerra L. III. C. II. Cuius verba ſunt. *Libratas dixerunt id genus veſtiū, quod annuatim die ſolemni, eas liberarent ſuis, ideſt erogarent*. Item ex Coſtæo ad Leg. Quoniam, Cod. de Teſtibus. *Exhibitio in libris Iuris, vſurpatur pro alimentorum præſtatione, quæ & liberatio dicitur, in veteri diplomate Philippi Audacis, Regis Franciæ, quo Capellanis Capellæ Regiæ Pariſienſis concedit, ad prandium, vel ad cœnam, vnam liberationem integram, videlicet vij. denariatas panis, vnum ſextarium vini, de vino quod militibus liberatur, quatuor denarios pro coquina, & xij. Fruſta minoris cādela, in perpetuum. Et ita apud veterem Auctorem Hiſtoriæ Francicæ, paſſim legimus. Il hauet tant, d hommes à ſe liurance. Quos ſcilicet exhibebat, vel liberabat, ideſt, quibus neceſſaria ſubminiſtrabat. Ideoque hodie, hac voce liurce, vtuntur. Videlicet hi, qui erant ex eadem familia, & ex eadem habitatione, veſtibus eiuſdem coloris vtebantur, quod pauci animaduertunt*. Addit, hanc vocem *libratam*, extare apud Valſinganum, in Vita Henrici IV. *Et quod ipſi, nec dignis illorum det libratas, vel ſigna*. Et librare, idem eſſe, ac dare, donare. Capitularij Caroli Calui. p. 446. *Poſt hæc lecta capitula, dedit omnibus licentiam, cum Dei gratia, & ſua, redeundi ad propria, exceptis his, quos ſpecialiter, pro ſpecialibus cauſis conſiderandis, vel pro dona liberanda, ſecum, aliquantis diebus manere præcepit*. Ad quæ Sirmondus. *Liberare hoc loco eſt dare, quod alij delibe rare, deliurer*.

Quæ notatio ſi vera eſt, *liberata*, non à liberando, ſed à liberalitate profluxit, vt liberata, & liberatio, ſit liberalitas, ſiue congiarium, & liberare, vt ſic dicam, liberalitare, liberaliter largiri, liberalitate augere. *De vino quod militibus liberatur*, quid Princeps largitur. Et *liberalitates* pro donis, & congiarijs, ſæpe apud veteres occurrunt: ſicut *exhibitiones*, omnes à Principis liberalitate. Inde tamen colorum varietatem, qua eiuſdem familiæ Serui diſtinguuntur, elicere non poſſumus, & longe petita videtur originatio.

Sit hæc ſimplex coniectura, vel potius diuinatio. Quod enim veſtes huiuſmodi inſtitis, faſcijs, & limbis verſicoloribus diſtinctæ ſunt, ſuſpicor à *limbis* etymon formatum, vt ſit *limbaria*, *limberia*, *librilia*, *liurea*. Conſtantin. Tactic. Κασσίδας ἐχούσας ἄνωθεν εἰς τὰς κορυφὰς τουφία μικρὰ, ἤγουν λιβρία. Caſſides habentes in ſummitate Tufias, ideſt *librilia*. Rigaltius in Gloſſario, *Liuree* reddit. Tuphæ autem, & flāmulæ, tæniolæ, inſtitæ, ex galeis, & haſtis dependulæ, ferme rubræ: de quibus Idem. Sidonius L. IV. 20. de comitatu Segimeris. *Viridantia ſaga, limbis marginata puniceis*. Vndecunq; dicta ſit, pro certo habeo, morem hunc à veteribus Circi factionibus deriuatum, Veneta, Praſina, Alba, & Ruſſata: ita vt qui vni ex his factionibus fauerent, eius ſtadio colorem qui illius peculiaris eſſet aſſumerent. Atque ita ſecutis temporibus, tum Inſignibus Gentilitijs, tum familiæ veſtimentis, colorem cæruleum, aut porraceum, ſiue viridem, rubrum, aut album, eodem ſtudio præferrent: alij etiam mixtos inter ſe. Sic olim, teſte Plinio X. 24. Cæcina Volaterranus, Equeſtris ordinis, quadrigarum dominus, hirundines comprehenſas in Vrbem ſecum auferens, victoriæ nūcias amicis mittebat, in eundem nidum remeātes, illito victoriæ colore; ideſt, eius agitatoris, qui palmam reportauerat, ſiue Venetus fuerat, ſiue Praſinus, colorem earum pennis illinebat, vt tabellarios victoriæ nuncios præcurrerent, & ex earum colore, penes quam factionem victoria ſtetiſſet amici intelligerent. Male Pintianus corrigit, illitâ victoriâ colore. Quænam enim iſta victoria? Sed ille plurima in magno Scriptore peccat.

LIZZA. Hippodromus. *Liccia*, *Steccato*. Germ. *Renn platz*, ab arena, ſiue amphitheatro. *Stecchan*, *ſteccato*. Agon, locus certaminis, à palis, ſiue ſudibus, quibus ſeptum, *paliccium*, *liccium*. *lizza*. Villan. L. XII. C. XCV. *Tre campi affoſſati, e ſteccati intorno, e dentro dalle licce, ſi potea andare dall vn campo, all altro*. Et infra. *Feci ſchierare ſua gente dentro alle licce*. *Lizza* etiam tabulatum hippodromum interſceans, ad equitum haſtis decertantium incurſum dirimendum. *Entrare in lizza*, deſcendere in arenam, *e fuggire la lizza*, certamen detrectare.

Digitized by Google

re. Non autem à Græco λίασος, quod planitiem, ſiue aream ſignificat. *Lizza* autem proprie tabulatum, aream interſecans.

Lizze de Soldati, acies in ordinem diſpoſitę. Ab *licio*, hoc eſt filo. *File d'ordinanza*, licia, *ſtar in fila*, licium, & linea militaris. Acia enim eſt *filum*, ſiue *licium*.

LIZZARO. Liciarius, *Liſſaro*, qui pectines textorios conficit, quibus *licia*, ſiue fila, & ſtamen diſcriminantur. Vnde iugum, *liciatorium*.

LO', ab *illo*: more ſcilicet Italorum, qui à ſexto caſu omnes alios formant.

LOCO. Stupidus. Hiſp. pro inſano. V. *Alocco*. Gel. L. XVI. 12.

LODOLA. Alauda, *alaudula*. Suet. Cæſare. *Qua fiducia ad legiones, quas à Rep. acceperat, alias priuato ſumptu addidit. Vnam etiam ex Tranſalpinis conſcriptam, vocabulo quoque Gallico (alauda enim appellabatur.)* Pap. *Laudula. alauda*. L. *Laudula*. *Capelluta*. Galerita. Plin. L. XI. Cap. XXXVII. *Ab illa Galerita appellata quondam: poſtea Gallico vocabulo, etiam legioni nomen dederat, alauda*.

LOGGIA. Mœnianum. Pergula. Locus editior. ambulacrum. ſine dubio à Græco Λογεῖον, logeon, vt Monoſinius Gloſ. λόγιον τὸ τ̃ θεάτρε. *Pulpitum*. L. λογεῖον. Vitruv. L. V. 8. *Ampliorem habent Orcheſtram Græci, & ſcenam receſſiorem, minoreque latitudine pulpitum, quod λογεῖον appellant. Eius logei altitudo, non minus debet eſſe pedum X, non plus duodecim*. Pollux. L. IV. C. XIX. Alio modo Βωμὸς, & Βῆμα, ideſt ſuggeſtum, gradus. Hinc etiam extra Theatrum loca editiora, mœniana, & ambulacra, *loggie* dicuntur. Item loca in foro, in quibus Haſta, & rerum venalium auctio exercetur. *Loggia, loza, e lozetta*. Inſubres *lobiam*, mœnianum appellant, ſolarium, & apricas pergulas tectis impoſitas, à palis, *baltreſche*. Ita & Germani *laube*. *lobium*, apud Godefridum Monachum. *Solus quodam Lobio, cum Epiſcopo Spirenſi remanſiſſet*. Vtrique à *logio*, ſiue *logeo*. Pap. *Scena, Theatri locus: nunc arborum cacumina, vel denſitas ordinata. locus quaſi lobia*. Patau. *lodia*. domuncula publicanorum. Statut. *Debeant ſedere, vel ſtare ſub Caſella, ſeu Lodia poſita in capite Pontis Molendinorum*.

LOGIE. Nugæ. Fabulæ. *logi*. Terent. Germ. *luegen*.

LOGORARE. *Lacerare*.

LOGORO. *Logra. loira*. Vinculum, quo accipitres, & falcones alligantur. Lorum. Item lorum, additis alis, inſtar auis efformatum. Dant. Inf. XVII.

Come 'l falcon, ch'è ſtato aſſai ſu l'alè
Che ſenza veder logoro, ò vcello
Fà dire al falconier, oime, tu cali.

Aucupes enim lorum, plumis in auis figuram effictum, aut paſtum oſtentando, accipitres reuocant. Sicut tranſlate idem. Purg. XIX.

Gl'occhi riuolgi al logoro, che gira
Lo Rege eterno, con le rote magne.

Gal. *leurre*.

LOLIA. Grani tunica, cortex, apluda. Recte Menagius à λέπω, quod eſt decortico, λοπὴ, *lopa, lolla*.

LONTANO. Longinquus, *longitanus, lontano*. Diuturna. D. Inf. II.

Di cui la fama anchor nel mondo dura,
E durerà quant' il mondo, lontana.

Contrarium, *proſſimano*. Idem. Inf. XXXIV.

Nel corpo ſuo, è d'vn ſuo proximano.

Hic tamen accipitur pro affini, & propinquo. Creſc. VII. I. *Mà ſe ſarà proſſimano à natura di palude*.

LONTRA. *Ludra. Ludria*. Lutra. Scalig. exercit. CX. 3. *Lutra eſt Enydris nota omnibus, à fibro, ſiue Caſtore longe alia: ne decipiaris à Varrone, qui confundit*.

LONZA. Lea. Leo fœmina, quaſi *Leonitia*. *Lonza*. Menagius pro Panthera, à lynx, lyncis, *lyncia, lonza*.

Item *lonza*, caro vitulina, à lumbis, *lumbitia, lumbica, lunca, lonza*. *Lonza di vitello*.

LORA. Vinum acinacium, poſca. Turn. L. X. 18. *Cato de re ruſt. C. CXLVII. Vinaceos illutos vocat, e quibus non eſt facta lora. Lora enim fit, vinaceis aqua perfuſis, quod eſt lotis*. Ruſtici *lauandinam* appellant, & *graſpia*, à *racemis lotis*.

LORA item infundibulum. *Lura*. Feſtus. *Lura, os culei, vel etiam vtris, vnde lurcones, capacis gula homines*. Scalig. notat, *loram* ab Auſonio poni pro ipſo vtre, in Periocha decima Odyſſeæ, quod Homero, ἀσκός. Turn. Lib. VI. 17. *Luridum colorem exiſtimauerim appellatum, à ſimilitudine coloris lura, ideſt vtris coriacei, atque adeo à ſimilitudine corij*. Sed luridum eſt à *loro*, ideſt flagellorum veſtigijs, & vibicibus liuidis, quaſi *loridum*. Itali *lenza*, quaſi loritia.

LORDO. Etruſci *Ordo*, ſicut Galli, *Ord*. Sordens, *ſordidus*. *Ordura*, lordura. Villan. VII. 101. *Per molsa ordura, e carogna di beſtie morte*. Idem cenſebat Menagius in Gallicis Originibus; at in Italicis, ab *horrido* ducit. Sed illud rectius, vel à luto, *loto, lordo*: nam Hiſpani, *enlodarſe*, fœdari, collutulari. Quod autem *lercio*, ab *hircus*, non ita recte: eſt enim à lurco, *lercio*.

LORO. Illorum, per omnes caſus, vt in *lei*, & *lui*. Vide.

LOSCO. Hodie pro Strabone, quique oculis peruerſis eſt, accipitur: olim pro eo, cui oculus

lus ademptus. De quo diſputat Voſſius. L. I. C. XXXIII. & Menagius vocabulo. *Louſche*.

LOTA. gleba, à *luto*.

LOTTONE. Aurichalcum. De quo multa præclare Scaliger ad Feſtum, vbi ait, ex Heſychio, ὕλην ὁμοίαν χαλκῷ, eſſe quod vulgo vocamus, *Letonum*. Id autem ex Germanico *letton*. Hiſp. *laton*. Niſi ſit à Græco αἴθων, ſplendens. Martial.

Pallida ſic niueo radiant electra metallo.

Alij ab ἐλατόν, vel ἐλαφρόν. *A lotone*, etiam *Ottone*. Caſaubonus in Athenæum L. v. p. 225. à luteo colore. Χαλκὸς ἐρυθρὸς τὴν χρύσωσιν ἐκ πυρὸς εἰληφώς. *periphraſis ſunt eius ſpeciei æris, quam nos appellamus* lotonum, *lutei plane coloris*.

LOTTO. Sors. *Mettere al lotto*, ſorte ducere. Vet. Lex. apud Lipſ. Cent. III. Epiſt. XLIV. *H lotu. Præda, an* lot *noſtrum, quia ſæpe ſorte?* Infra. *Los, ſortem*. Germ. *lot*, Sors, hereditas. Vnde *allodium*; quia hereditates ſorte ducebãtur. Bignon. 435-471. 2. *Allodium*, ſcilicet vt Iuriſconſulti, & Voſſ. docuerunt. *Allode*, *& allodis*, Res mancipi: cuius ſcilicet proprietatem habemus, eoq; liberi eſt iuris. Cui aduerſatur, ſic ex regio habere beneficio, vt non in proprietatem ſit datum, ſed in feudum: vnde quis propterea alteri fidem, & operam debeat. Itaque *Allodium*, & patrimonium ſæpe coniunguntur. Vnde *Allode eſſe*, & ex beneficio obtineri, opponuntur. Capitulum Caroli M. L. I. C. CXXXII. *Si Deo donante, aut in beneficiũ, aut in allode, annonam habuerit*. Galli *lot*, bonorum partitionem in familia erciſcunda appellant. *Lotto* igitur à ſorte, qua ſchedulæ, ſiue ſortes educuntur, non quod res in diuerſas portiones diuiſæ ſint. Lotti ſpeciem deſcripſit Suet. in Auguſto LXXV. *Solebat, & inæqualiſſimarum rerum ſortes, & aduerſas tabularum picturas in conuiuio venditare; incertoque caſu ſpem mercantium, vel fruſtrari, vel explere*. Tales etiam hodie in *lotto*, ſortes inæqualium rerum, licet non fiat licitatio, ſed tantum ſchedulæ, hoc eſt ſortes educantur.

LOVA. Siliqua, item panici, ac millij panucula. λοβὸς. Gloſ. λοβὸς ὀσπρίων. ſiliqua. Vnde faſcoli λόβια. Eædem Gloſſæ. Λόβια. *Faſiolia*. Scilicet in ſiliqua. Vet. Lex. Gr. Lat. *Faſilia* (faſcoli) λοβοί. *Faggioli in tega*. A ſpecie, etiam *Cornetti*. V. *Panocchia*.

LOVERTISE Inſubres *lupulos* appellant. *Luperticia*. Veneti, *Bruſcandoli*, vt quidam putant apud Iunium in Nomencl. quaſi *Bryon ſcanſile*. Nam Βρύον. lupulus. Galli *Houblon*; Germ. *hopfer*, & *Hoppe*. à *lupulo*.

LVCCHETTO. Menagius in *loquet*. à λύκος, lucus, deducit, luchetus; nam Heſych. λύκος, ὁ τῆς θύρας μάνδαλος. *Lycus, forium peſſulus*. Sed *lucchetto* diuerſa res à peſſulo, vt & ipſe animaduertit. Addit, Anglos *lok*, *ſeram* dicere, & *locke* claudere, ſicut Belgæ *luicker*. Vel ergo genericè accipitur pro clauſtro, ſiue cloſtello, & parua ſera; vel amplius quærendum.

LVCCIARE. Lugere, *lurgitare*. Veneti. *Nicchiare*, quod qui lugent, crebro nictant.

LVCCIO. piſcis. *Luzzo*. Scalig. exerc. CCI. *Lucium vero piſcem caue appelles lupum. Tam enim ab eo diſtat, quam Aſinus à lupo: eſt enim ex genere Aſellorum, fluvijs, alijſque dulcibus aquis peculiaris. Lupo alia caro, facies, color*. Addit, quoniam piſcis vorax eſt, cum etiam ſui generis minuſculos proſequatur, & deuoret, ab aliquo Græculo nomen naturæ conueniens factum eſſe. Vt eſſet *lucius*, quaſi λύκος, lupus. Ita & Pap. *Lupus piſcis, lucius*. Lupus veterum, Italis dicitur. *Spigola*, & *Varolo* Venetis.

LVCCIOLA. Noctiluca, à *lucendo*.

LVCIGNOLO. Elychnium. Lucernæ filamentum, ex goſſypio, & papyro. *Stoppino, panero*. *Licinium, liciniolum*. Gloſ. Arab. Lat. *Licinium, papyrum*. Infra. *Licinius quaſi lucinius; eſt enim cicindela lucerna*. Hoc ex Iſidoro deſumptum L. XX. C. X. *Lucerna à lychno dicta eſt. Lychnus autem quaſi lucinius, eſt enim cicindela lucerna*. Roſueydus in notis ad Martyrol. Baronij corrigit, *lucerna, à licinio, licinius autem*. Ex quo emendat locum martyrologij. *Licinijs manus, & pedes eorum ligantur*. Quod in vulgato eſt, *lignis*. *Licinijs* inquit, *id eſt funiculis, ſtupeis, aut xylinis, e quibus candelarum elychnia fiunt*. Gloſ. Camberon. *Licinium dicitur illud, quod de licinio candelæ ardentis, in fumo extinguitur*. Rectius fuiſſet, ſi in Martyrologio, *licinijs*, legiſſet, *licinia*, *ſtupea ligamenta*. Nihil autem in Iſidoro mutandum. Quamuis tam lucernæ, quam lychni inepta notatio. Eiuſdem Iſid. Gloſſarium. *Licini, candela, lucerna, vel cicindela. Lychnus*, vt Vulcanius. *Lucignolo* igitur, *liciniolum*. Vnde vt ſupra diximus, vulnerum filamenta, Celſo *lemniſci, liciniola, leſegni*. Item lanæ, & lini particulæ, quæ à colo in fila deducuntur, *leſegni*, appellantur. Boccat. *Lucignoli, Biaſmando, e lucignoli, è pettine, e gli ſcardaſſi inſieme*. XXIII. 28.

LVEGO. Hiſpani. ſtatim, continuo. *Illicò, e loco*. Non ſtando in loco, vt Coaruvias, ſed è loco, ſiue de loco, de præſenti. Salmaſius in Trebellium. p. 338. *E loco, ſtatim & continuo. Significatio enim loci, breuitatem temporis notat*. Plaut. Trucul.

Ego iſti non munus mittã? Iam modo ex loco Iubebo ad iſtum quinque perferri minas.

Et

Et loco, vel è loco, eſt quod Græci dicunt, αὐτόθεν. Luego, illico, vel ex loco.

LVI. Illius per omnes caſus, vt diximus in *lei, & loro*. Illus, illuius, *lui*. Dant. Inf. I.

Miſerere di me gridai à lui.

Quaſi ad illius. Marculf. L. I. 21. *Propterea iubemus, vt dum taliter vtriuſque decreuit voluntas, memoratus ille vir, omnes cauſas* lui, *vbicunque proſequi, vel admallare deberet*. Vbi Bignonus. Lui, *corrupte, pro illius, infinitis locis, indeque dictio noſtra* lui.

LVNATICO. Epilepticus. *Lunaticus*. Pap. *Comitialis, morbus quo caduci tenentur. Hæc paſſio caduca, ſiue epileptica vocatur. Hi qui eam patiuntur, lunatici dicuntur. Stralunare gl'occhi*, inuertere, quod lunatici faciunt.

LVSIGNOLO. *Roſignolo*. Luſcinia, *luſciniola*.

LVSINGHE. *Luſingare*, illicere, illicia, illecebræ. *Illectare, illectiuncula: luſinghe*. Hiſp. *Liſonjerar, liſonjas*. Vet. Pſalter. apud Lipſ. Cent. III. Epiſt. XLIV. *Loſen, doioſum: loſin, doloſo: loſonga, dolos*. Galli *lozenger*, decipere. Nam aſſentatores blanditus fallunt, & decipiunt. Menagius cenſet à *luſus*: Sed aliquid plus eſt *illicere*, quam ludere. Vel *Alludiare, ludinicare, luſingare*. Nam *Alludere* eſt blandiri. Plin. L. IX. de Delphino. *Hominem non expaueſcit, vt alienum: obuiam nauigijs venit: alludit exultans*. Et paulo poſt. *Et alludens natantibus, impoſitoſque portans*. Terent. Eunucho. *Forte habui ſcortum: cæpit ad id alludere*. Seneca. *Cum tibi alludit huius vita proſperitas*.

LVSTRO. Nitidus, ſplendens. *Illuſtris*, & *luſtro* ſplendor. Dant. Purg. XXIX.

Et ecco vn luſtro ſubito traſcorſe
Da tutte parti per la gran foreſta
Tal che di balenar mi miſe in forſe.

M.

MA'. Sed: tamen. Contractum ex *magis*. Gal. *mais*. Magis, mais, *mà*. Siluius LXXXV. Nã ante dictis adiicitur. Præterea, magis, plus. Melius. Dantis Inf. XXXII.

O ſoura tutte mal creata plebe
Che ſtai nel luogo vnde parlare e duro,
Mà foſte ſtate qui pecore, ò zebe.

Ita & Latini. Virg.

Non equidem inuideo, miror magis.

Sed miror, vt ex Caninio Menagius obſeruat. Vulgus Inſubrum. *Nomà*, ſolum, tantum. *Non magis*. Veneti *maſſa* pro nimium. Maius. Maximum. *Maſſima*. Hiſp. *Mas*, magis, *demas*, de magis. Quo veteres vſi ſunt, vt Feſtus adnotauit. *Maggio*, pro maius Dantes frequenter vſurpat. *Maggiorenti*, præſtantiores. Villan. Lib. XI.

MACCARE. Contundere. à *Machina*, prout molam ſignificat. *Macinare*, molere, *maccare*. Subigere. Amaccare. Morg. VII. *Col mio battaglio conuien che t'ammachi*. Vnde *maccare*, ſugillare, os, atque oculos obtundere. Et tumores, *maccature*. Hiſp. *majar*, contundere, conterere, non à malleo ſed à *machina*, ſiue mola. *Majadero* inſtrumentum, ſiue piſtillum. Item *majadero* vocant ineptum, ac vanum, non quod ſimilis ſit antę mortarij, ideſt ingenio vacuus, vt Coar. ſed quod ſtupidus, & ingenio obtuſo. Neque *Macar*, eſt maculare vt idem exiſtimat.

MACCARONI. Paſtilli ſubacti. Monoſipius deducit à Græco *Μάκαρ*. Felix, beatus. quaſi dapes. & fercula beatorum. Nam & Heſych. Μακαρία, Βρῶμα ἐκ ζωμοῦ, καὶ ἀλφίτων. Cibus ex iure, & farina. Quæ gloſſa vt vera ſit, à felicitate, ſiue beatitudine, id edulij genus dictum, haud equidem crediderim. Cum plebeium ſapiat, viliorumque, & quibus dura illa ſunt prandia, ac deliciæ. Quanquam Neapolitanis, vulgato ioco, ganea ſit. Eſſe autem ruſticanæ menſæ cupedias, vel vnus Folengius docuerit, qui novum carminis genus, eo titulo nobilitauit. Vel igitur à *maccare*, quod vt paulo ante diximus eſt ſubiger, molere, vel à *μάζα*, maſſa, offa, vt ſint, grandes offæ. Sed hæc piſtores, & coqui viderint.

MACCO. Edulij genus plebeium, ferme ex fabis elixis, apud montanos autem ex caſtaneis, & lacte. Vtriſque vbi decoctæ fuerunt contuſis, ac bene ſubactis. Vnde nomen, nam *Maccare*, vt diximus, eſt conterere, & ſubigere. Non autem à Mactus. Morgante Cant. *E da pur brodo, e macco all huom ch'è groſſo*. Et quoniam id genus cibi vile eſt, & facile exſaturat. *Mangiar à macco*, abundanter, & ad ſatietatem. Et à *sbocco*. Morgant. XVIII. *E comincioro à rimangiar à macco*. Inde etiam pro magna alicuius rei copia *eſſer macco, abondanza*, & aut vili, aut nullo pretio. Vt *mangiar à macco*, aſymbolum eſſe. Inſubres, *dolce come macco*, quod lacte, & ſubactis caſtaneis nihil dulcius eſſe poſſit.

At *ſmaccare*, & *ſmacco* pro nota, & ignominia alius originis eſt. Translatum enim à pomis, & fructibus vietis, ac caducis, qui *ammaccati* dicuntur, ideſt in cadendo obtuſis, vel ſu-

bactis, vnde vitium duxere, liuorem, ac putredinem. Quanquam & *ſmaccare* à *macula*. V. *Smacco*.

MACERARE, *mazzerare*, aqua, aut alio humore emollire. Inde pro genere ſupplicii quo ſontes inſuti culeo more parricidarum in flumen, aut in mare merguntur. Boccat. XXXIII. 2. 2. *Douerla quella notte iſteſſa, in mare mazzerare*. Mox. *Hauendo vdito la Ninetta, eſſer ſtata mazzerata*. A lino, & cannabe quæ ad macerandum, merguntur.

MACINARE. Molere. Scalig. ad Feſtum. Verbo *Fauiſſas*. Liuius de Philopemene: Lib. XXXIX. *Admonent deinde quodam eſſe theſaurū publicum ſub terra, ſaxo quadrato. Eo vinctus demittitur, & ſaxum ingens, quo operitur machina, ſuper impoſitum eſt. In quo adnotandum eſt*, inquit Scaliger, *à Liuio dici ſaxum, quo operitur machina, hoc eſt, mola inferior, quam metam vocat Paulus Iuriſconſultus. Intelligis ergo Catillum, vt idem Paulus vocat, hoc eſt ſuperiorem molam. Machina enim ſignificat molam apud veteres: vnde Auſon. dixit, machinale pondus, pro mola. Hinc Italicum vulgus machinare, pro molere. Macinare* Vlpianus L. XII. §. VII. de inſt. & Inſtr. *Et molas, & machinas, ſtipulas; aſinum machinarium, machinam frumentariam, vas aneum &c.*

A *machina*, ideſt mola, lapis molaris, *macigno, e maſegno*. Silex. Gloſ. Μολίτης λίθος. *Silex*. Μυλοκόπος. *Molarius*, qui molas conficit, Μυλουργός, *Silicarius*, Μυλώνιον. *Molarium*, ideſt ſaxum. mola. Villan. L. 1. 57. *Si ſcecero le ſcale de macigni giù per la coſta*. Dant. Inf. XV.

Ma quello 'ngrato popolo maligno,
Che diſceſe di Feſole ab antico
E tien anchor del monte, e del macigno.

Et Purg. XIV.

Tra due pareti del duro macigno.

A machina *macciulla*, quaſi machinula, *Gramola* qua linum tunditur, Limprota. Dant. Infer. XXXIV.

Da ogni bocca dirompea co' denti
Vn peccator à guiſa di maciulla.

Et *macena*. Vita Nicol. Laur. *Benne de ſopra del torriciello vna groſſa macena, e percoſſe eſſo nelle ſpalle.*

Maquila. Hiſp. certa frumenti, aut farinæ portio, quam ſibi molitor pro mercede retinet. Quod non eſt Arabicum: ſed pretium *machina*: quaſi *machinale*, Venet. *molendo* molendini merces.

MADAMA, & MADONNA. V. *Dama*, & *Donna*.

MADIA. *Marna*. *MESA*. Arca panaria, maſſæ ſubigendæ. *Mactra*. à Græco. Μάκτρα. Μάττω. Subigo: pinſo. Gloſ. Μάκτρα. *Magis*, Alibi. *Magidem*. Μάκτρον. Vulcan. legit. Μάκτρον, *mappam*. Sed rectum eſt. Nam *magis* eſt mactra, ſiue madia. Vt ex Polluce Budæus docuit. L. II. Ἡ δὲ μάκτρα, καὶ μαγὶς ἐκλήθη, καὶ σκάφη. *Mactra, & magis, & ſcapha appellatur.* Et Lib. VII. *Mactra, & magis, vas in quo farina ſubiguntur*. A μάζω, quod ſubigere, conſpergere, pinſere, ſignificat. Vnde Maſſa, conſperſio, (*paſta,*) quæ Græcè *maza* dicitur. A *magis*, *meſa*.

MADRE. Loci muliebres. Vterus. Matrix. *Mal di madre*.

MADREGNA. Nouerca. Gloſ. Arab. Lat. *Matraſta. Matrea. Nouerca*. Hiſp. *Madraſtra*.

MADRIGALE. Breue carmen amatorium. Coaruvias. Quaſi *Mandrigal*. Carmen quo Paſtores lætantur à *mandra*, ſiue *mandria*. Quem ſequitur Menagius. Aptius videtur, quod Hiſpani *madrugar* dicunt, diluculo ſurgere, & vt ita dicam *matutinare*, ſiue *mattinare*: inde *madrigali*, carmina, quæ ab amatoribus diluculo amicarum oſtium ocentantibus, canebantur. *Nelle mattinate, ò ſerenate*. Gloſ. Ὄρθρισον. *Matutina*. Vulcan. Ὀρθρίζειν, Latine *manicare* dicitur. Hiſpanicè *Madrugar*. Bembo p. 78.

MAGAGNA. Labes, vitium, fucus. Neque à *maneo*, neque à *mago*: ſed à *mangonibus*, *mangonium*, *mangonia*, *magagna*. Notum enim mangones, ideſt venalitiarios, qui greges mācipiorum alebant, mentiendi colores artem probe callentes, vt carius venderent, artificio, & fuco vitia corporis occultare ſolitos, & inani ſagina robur mentiri. Plin. L. XXI. C. XXVI. *Radix hyacinti bulbacea, mangonicis venalitijs nota*. Et L. XXIII. C. I. *Succus radicis vitis nigra, mangonizat corpora*, Vnde mangonium, & artificium ipſum, fucus, ac lenocinium. Idem Plin. Lib. X. C. L. *Nec tamen in hoc mangonio, quicquam places*. Et vitium corporis *mangonio* occultatum. *Magagna*. Dant. Inf. XXXIII.

Ahi Genoueſi homini diuerſi
D'ogni coſtume, e pien d'ogni magagna.

Et alibi *magagna*, pro vitio, & peccato. *Magagnato*, res labefacta, quæque vitium duxit. *Frutto magagnato. Il frutto è bel, mà dentro hà la magagna*. Villan. *Fù magagnato in ſua vecchiezza di vitio di luſſuria*. Galli. *Maquignon*. Venalitiarius. Et *Maquereau*. leno. Nam mangones, ijdem, ac lenones. Nec diſplicet eorum coniectura qui ab *Aquariolus* deriuant: *Maquareolus*. Lenonum ſerui à congerenda aqua, cuius in re Venerea frequens vſus. Rectius tamē *mangonariolus*, *maquereau*, ſiue *maquignon* *mangon*. Alij à macularius, ob pallium verſicolorium leui coniectura. Item *fard*. fucus, & *farder* colorem mentiri, à farciendo, quod arte ſaginam mentirentur.

MA-

MAGARI. Apud Venetos, vox optantis. *Μακάριοι*, vt Scalig. ad fragmenta Beroſi. *Μαγάρι corruptum ex Μακάριοι. Sic Hiſpanicum oxalla, Arabicum eſt, O ſi velit Deus. Magari*, beatus eſſem, ſi hoc eueniret. Fronto. *Beatus, qui apud Græcos, Μακάριος eſt.*

MAGATELLI. Oſcilla, ſigilla, imagunculæ, quæ ludio intra ſiparium latens, digitis colludentibus, ſtridula voce dentibus intercepta, oſtentat, & in ſcenam producens, non injucundum ſpectaculum præbet. Vel à *bagatelle*, vaſcicula. Vide. Vel Imago, imaguncula, imagatula, *magatelli*. Ex his ſigillum grandius ceteris, capite in humeros flexo Inſubres *Magato* appellant, cuius inſtar, hypocritas, intorto collo pietatem mentientes, *Magatoni* vocant. Paulo diuerſa veterum oſcilla fuêre, quæ deſcripſit Auſon. in epiſt. quam Centoni præfixit. Ex correctione Scaligeri: *Simile vt dicas ludicro, quod Græci ςομάτιον vocauere. Oſcilla ea ſunt. Harum verticularum varijs coagmentis ſimulantur ſpecies mille formarum: elephas, aper, anſer volans, & mirmillo in armis ſubſidens: venator & latrans canis: & alia huiuſmodi innumerabilium figurarum, quæ alius alio ſcientius variegat.* Talis, & Petroniana larua. *Magatelli*, etiam *Fantocci* appellantur, infanticulorum inſtar, Venetis *Fraccolini*, à vulgato ſcenici Sannionis nomine.

MAGAZINO. *Magazeno*. Horreum, apotheca. Hiſp. *Magazen*. Coaruvias ex Vrrea ait vocem eſſe Arabicam; *Matizenum*, à verbo, *hazene*, theſaurizare, ac condere, aut reponere, merces, arma, commeatum, & id genus. Alij vocem Perſicam à *Gaza*. Neque tamen abſurdum videtur à *Maſſa*, ideſt variarum rerum congerie deducere. Nam Hiſpani etiam *Almazen* appellant, locum in quem diuerſa rerum genera reconduntur, & vt Itali aiunt *s'amaſſano*. *Magona* Etruſcis. Locus diuerſarum rerum quantitate refertus.

MAGIONE. Domus, hoſpitium. Manſio. *Manſione, Magione*. Vnde manſionaticum, diuerſorium, in quod ſe viatores, noctis interuentu recipiebant. Erant autem certis itinerum ſpatijs diſpoſitæ. Vt fuſe Bud. ad Pandect. poſt. p.c. & ci. *Manſiones eadem, quæ Græcis ςαθμοὶ.* Marcel. Lib. xvi. *Ab Argentorato manſione quadrageſima diſparatus*. Vbi Lindebrogius adducit locum D. Hilarij in Pſalm. cxviii. *De communibus & terrenis vijs legem meminimus eſſe, in ſpatijs menſurarum, cum paſſuum mille interuallo quædam legis via ſigna ſtatuuntur: cum manſionum requies diſponitur: cumque vſque ad Vrbem refectione viantium, congrua rurſum manſionum interualla dimenſa ſunt.*

Voſs. Lib. iii. 23. diſtinguit inter *Manſionarium*, & *manſuarium*. Manſuarius, villicus qui colendum ſuſcepit manſum, hoc eſt certum agri modum, de quo in *Maſſaro*. Manſionarius, qui præſtat manſionem, hoc eſt, qui miſſum, vel hominem regium tecto excipit, eique ex Regio præſcripto, alimenta, & viaticum præbet. Item manſionarius, cuius erat in templo permanere, oleumque lampadibus infundere, & cum opus eas extinguere. Qui & Cuſtodes dicti. Vide eundem. Quæ vox adhuc Patauii durat: ſed munus eorum honeſtius, quippe qui vna cum Canonicis in Odæo Pſalmodiam peragunt, licet ordine inferiores.

Porro tam manſio, quam manſum à manendo dicta. Item *maneria*, vel *manerium habitatio cum certa agri portione*. Plura de hoc Voſſius. Villan. Lib. iv. 20. *Qual fece fare per ſuo maniere, e giardino.*

MAGGIORDOMO. Magiſter Palatij. Flodoard. L. ii. 12. *Orta denique ſimultate inter Regem Chilpericum, & Carolum Pipini filium, maioremque domus Ragenfridum.*

MAGIORANA. Amaracus, *Amaracina* herba, *Amaraciana*.

MAGIOSTRE. Inſubres *fraga* appellant, quod Maio menſe proueniant. Hiſpani. *Mayuera. Miezgado.*

MAGLIA. Cum anſam ſignificat, à manica, manicula, manicla, *maniglia, maglia*. Cum autem retis plagas, à *macula*, & a ſimilitudine loricæ anulos, ſiue ſquamas, *maglie* dicimus. Et *Camaglio*, ſummam loricæ oram, quaſi *Capomaglio*, vt Menagius. Quanquam & *Commaculum*, maculis nexum. Villan. vi. 73. *Dandoli vn bacinetto à Camaglio, bello, e forte*, inſtar loricæ factum. Cuius loricæ cum ſummitas lapillis, ac gemmis ornaretur, lapilli *Cames* dicti ſunt: & *Camaini*, harum gemmarum ſcalptores. Vil. viii. 35. *E pouera ſella d'vna bardella, con piccole ſcaglie incamutata, incamagliata*, ſquamulæ enim ſunt maculæ, inſtar ſquamarum.

Smagliare. Maculas frangere. Veluti *diſmaculare*, deſquamare, diloricare. Squamæ enim in lorica, idem ac maculæ. *Ahenis in plumam ſquamis*. Dantes Inf. xxix, de eo qui vnguibus ſcabiem deſquamabat.

O tù che con le dita ti diſmaglie.

Sicut inquit Landinus *loricæ macula diuelluntur*. Petrar. *E membra rotte, e ſmagliate arme, e feſſe*. Vnde pro frangere, ac diſſipare. Villan. vii. 130. *Fù ſi forte la percoſſa, che la ſchiera groſſa rinculo buona pezza del campo, mà però non ſi ſmagliorono, ne ruppero.*

MAGLIO. Malleus. Proprie grandiores mallei, in officinis ærariorum, quibus rotarum vertigine impulſis æs, ac ferrum excuditur,

Magliolo, malleolus, palmes vitis, prioris anni flagello innatus: quod in ea parte quæ deciditur, ex veteri ſarmento prominens, vtrinque malleoli ſpeciem præbet. Plin. XVII. 21. *Surculum vtrinque capitulatum, e duro ſeri conſueuiſſe, eoque argumento malleolum etiam nunc vocari*. Sicut Veneti *Maiolo* appellant cerata filamenta multiplici flexura in mallei ſpeciem compacta.

MAGNANO. Qui claues, & ſeras conficit, item ahena, lebetes, & fracta vaſa reficit. Neſcio cur à *Magnum, magnanum* deducant, & cur iſti magni, cum ſint minuti fabrorum inſtitores, & miniſtri λεπτουργοί. Æramen, æraminarius, *ramagnarius, magnano*, vnde & *Margnano* appellatur. Quanquam, & *veteraminarius*, qui vetera, & quaſſa vaſa reficit.

MAGONE. Cibi congeries in ſtomacho minime concocta, cum ſtomachus feruet, vinoq; ciboque. *ſtomacho, ſtomachone, magone, ſtomegazzo*. Translate pro mœrore pectori infixo.

MAGOZZA. V. *Gozzo*. Guttur ſtrumis tumidum.

MAI. Nunquam. Magis: non magis. Quod negationi additur, eamq; intendit. Licet aliquando affirmatiue ponatur. Vnquam, Galli. *Mais*. Hiſp. *Mas. Alo mas*, ad magis, *de mas*, de magis. Gloſ. *Demagis*. Σφοδρῶς. Boccat. *Mai, Frate, il diauolo, ti ci reca*. Nunquam redis, dæmon te refert. *Mai de non, maide, made. Maide si*, affirmatiue.

MAIOLICA. Opus Signinum. Vaſa figlina lactei candoris, ab inſulis *Maioricis*, ſiue Baleacibus inuecta. Scalig. exerc. XCII.

MALANDRINO. Graſſator. *Malatrino*, malus lateo. An à *mal'andare*, quod in pravum abeant. Eſt qui à Græco, quaſi homo niger.

MALEFICII. Veneficia. Contractè. *Malie*. Pap. *Farmaccutria, mulier faciens maleficia*. *Maliare. Maliardo*, veneficus, maleficus.

MALETA. Hiſp. bulga. *Melotis*, ex pelle. Non ab Hebræo, vt Coaruvias.

MALISCALCO. *Mareſcalca. Mareſchallo*. Ex eo vocabulorum genere, quæ & ſummam dignitatem, & vile miniſterium ſignificant. Hoc enim, & Magiſtrum Equitum, & veterinarium, ſiue equorum curatorem, ſicut *Siniſcalco*, & Regiæ domus præfectum, & in conuiuio carpum, ſiue ſtructorem. *Conteſtabile*, & Comitem ſtabuli, & lictorum præfectum. Sicut vox *Capitanei, & Equitis*, ſatellitum miniſterio fœdata eſt.

Ergo Mareſchalcus, & Mareſchallus, vt Voſs. L. II. Cap. XII, ex Germ. Mare, ideſt equus, & ſchalch, ideſt ſervus, vt *Godſchalcus*, Dei ſervus. Nempe notat Comitem ſtabuli, ſiue præfectum equitum. Gloſ. Lat. Theot. *Cauallarius. Mariſchalc*. Vbi *Cauallarius* more ſeculi, caballorum præfectus. In L.L. Alamannicis. Tit. LXXX. *Marſchalcus, qui ſuper xij. caballos eſt, XL. ſolidis componat*. Subiicit Voſs. ex Pauſania Celtis equum, μάρκαν vocatum fuiſſe. *March* autem Germanicum contractum ex *Marach*. In L. L. Alaman. Tit. 69. *Si ille talem equum innolauerit, quem Alamanni Marach dicunt*. Et titulo proximo. *Si quis equo, quem Alamanni, Marach, dicunt oculum excuſſerit*. Maliſcalco. Præfectus exercitus. Hiſt. Piſtorienſis. p. 35. *Andonne à Vignone al Papa, è laſcioe nel Campo lo Maliſcalco ſuo, con la maggior parte della ſua gente*. Hinc Dant. translate duos ſummos poetas *Maliſcalcos* appellauit. Purg. XXIV.

Et i' rimaſi in via, con eſſe i due,
Che fur del Mondo ſi gran Maliſcalchi.

Tranſijt deinde vox ad equorum curatores, ſiue veterinarios, quique equis ſoleas ferreas appingunt. *Mereſcalco*. Lipſ. Cent. III. Epiſt. XLIV. *Scalc, ſervus. Vnde Mariſcalcus, qui equis curator*. Creſcent. 575. *Per negligentia del Maliſcalco, gli humori, corſi à piè del cauallo, innecchiano*. Tandem pro lictoribus. Vita Nicol. Laurentij. p. 54. *Fece prennere Pietro da Agabita è à pede, come foſſe latrone, lo fece menare à Corte dalli ſuoi Mereſcalchi.*

Quanquam Mareſchiallo Teibunus Equitũ non à Germanico dictum puto, ſed à Latino corruptum, vt ſit *Magiſter Caballorum*, ſiue caballiorum, ideſt equitum, *Maſtro di Caualieri*, vt diſtinguamus à fœda miniſterij ſocietate veterinariorum. Vel à *Mariſtallus*, ſtabuli præfectus, vt idem Voſs. idem ac *ſtabuli Comes*. Idem ac Græcis *Protoſtrator*, vt Nicetas, ſiue *Equiſonum primus*, vt Curopalata.

MALLEVADORE. Præſ. Fideiuſſor. Menag. à *manum leuando*, quod qui pro alio ſpondebant, manum tollerent. Poteſt etiam à *Mallo* deduci, prout publicum conuentum, ac iudicium ſignificat, vt ſit qui in mallo, ſiue Iudicio fideiubet: & pro eo ſpondet, qui in mallum, ſiue ad iudicium vocatus eſt. De mallo multa Bignonus, & Pithæus ad Legem Salicam.

MALLO. Cortex tenerior nucis, aut amygdalæ. Putamen aliqui à Græco μαλλός, Vellus, lana. Puto à molli, tenero, aliud enim eſt vellus. Cortex mollis, *molle, mallo*. Vnde *ſmallare*, putamen detrahere.

MALTA. *Molta. Melma*. Calx cum arena, calx macerata, arenatum: aiunt à Latino, *maltha*, quæ teſte Paulo dicitur à Græcis pix, cum cera mixta à malaxando. Bocchartus ab Hebræo. *Melet*, & Arabo *milat*. Philander ad L. VIII. Vitruvij C. VII. de Caſtellis aquarum

con-

conſtruendis. *Maltha*, inquit, *inducebantur tenaciſſima, & vt vtar Plinij verbis, duritie lapides antecedente. Ea fiebat calce in vino reſtincta, & ſafa, cum adipe ſuillo, & ſucco fici, aut cum eodem adipe, & pice*. Locus Plinij eſt Lib. xxxvi. C. xxiv. Palladius quoque de ciſternis, pici & axungiæ ſimul coctis, calce minutim ſuperaddita maltham confectam tradit. Quem expreſſit Creſc. L. i. 10. *Deeſi la ciſterna ſcialbar di ſmalto*. Quanquam *ſcialbare* eſt Opere albario tectorium inducere. Albarium autem ex pura calce fiebat. At vulgaris *maltha*, calx eſt arenæ immixta, & aqua macerata, ſiue vt Etruſci loquuntur, *Calcina intriſa*. Calx intrita. Aliter *arenatum* dictum Baldus in Vitruvium. *Arenatam propriè calcis, & arenæ, vnde nomen, mixtura*. Ante eum Philander. *Tectoria, aut gypſo fiant, aut pura calce: hoc vocatur Albarium opus: aut calce, & arena, & dicit Arenatum*. Propterea Budæus in Pandectas *arenatum hodie mortarium vocamus: cũ mortarium Latine ſit locus, vbi arenatum rutro ſubigitur*. Vt ſit à *mortarium, mortaria, molta*, vt Inſubres, & *malta*. German. *Mortell*. mortarium. Hoc minus belle à Budæo poſitum, ait Baldus. Et tamen ipſe ad Lib. v. C. xii. verba illa explicans. *Et cæmentis ex mortario materia mixta*, ait. *Mortarium vulgo vas ligneum, ſeu lapideum, in quo res dura piſtillo franguntur, à moreto, quaſi moretarium*: Vt antea Scaliger docuerat. *Apud Architectos vero nomen duplici ſignificatione vſurpatur. Pro lacu, ſeu conceptaculo, in quo calx maceratur, ſubigitur, & aſſeruatur. Item pro materia ipſa macerata, & ſubacta. Pro lacu accepit Vitru. Calx quàm vehementiſſima mortario miſceatur. Pro ipſa materia, paulo infra. Mortario cæmentum addatur. In primo ſenſu Plin. L. xxvj. C. xxiij*. Barb. Gloſ. in Plin. *Mortarium quod ſit nemo ignorat: ſed vna etiam ſignificatio fortaſſe obſcura eſt. Lib. xxxvj. pro eo lacu, & conceptaculo, in quo calx, ſiue intrita ſubigitur, ſeruaturue. Qua loca, hodieque mortaria vocantur plebi, Romæ, alibique* Budæum ſecutus eſt Salmaſ. in Solin. p. 379. *Vitruvius mortarium, pro rudere piſtato, & ſubacto, aliquot locis poſuit: hodieque nos arenatum, cum calce ita vocamus*. (Molta, malta.) *Sed & alueum in quo ſubigitur dixere mortariã. Mortarium quaſi moretarium* (vt Scaliger) *in quo ſubigebatur moretum: quod genus cibi intritum etiam vocarunt. Moretarium, vel mortarium cibum ipſum*. Donatus. *Hoc inter ruſticos de aliato mortario dici ſolet: & bene intriſti: proprie enim hoc genus cibi intrita dicitur*. (vnde fortaſſe, *torta*, moretum, ſiue moretarium.)

A malta *ſmalto*, ſolum arenatum, & marmoratum: cum ſcilicet calci rudus contuſum, & parua cœmenta, ſiue cœmentorum fragmina adduntur. Quo genere ſolaria, hypethra, & ſubdiales ambulationes ſternuntur. *Terazze* dicuntur. Dantes pro ſolo, ſiue pauimento accepit. Inf. iv.

Colà diritto ſopra 'l verde ſmalto,

Et ab eius duritie lapidem excedente, pro ſaxo accepit. Inf. ix.

Venga Meduſa: ſi 'l farem di ſmalto.

Vt Gorgonis aſpectu lapideſceret. Nam etiam ipſum tectorium opus olim adeo dureſcebat in cruſtas, vt in abacorum vſum, & ſpeculorũ facile eximeretur, teſte Vitruvio L. vii. Villan. L. xxxviii. *Ancor hoggidì del detto ſmalto, ſi troua cauando*. Et L. ii. i. *Così ſi troua ſcritto nello ſmalto di detto domo*. Petrarcha.

E d'intorno al mio cor penſier gelati
Fatt' hauean quaſi adamantino ſmalto.

Vil. L. viii. 82. *Pan di ſaggina, e di ſemola, nero come mora, e duro come ſmalto*. Dant. Purg. viii. *Sommo ſmalto* primum Cœlum appellat, quaſi mundi laquearia, quod interdum ſummitas tectorum arenato ſternatur.

Quant' è meſtier inſino al ſommo ſmalto.

Smalto etiam dicuntur ornamenta, quæ anulis, & vaſibus aureis opere encauſtico adduntur. Anaſtaſ. in Benedicto III. *Rete totum ex gemmis albaueris, & bullis aureis: concluſas etiam auri petias in ſe habens ſmaltitas*. Et in Leone IV. *Fecit tabulas de ſmalto DCXVI auri obrizi penſantes libras*. Boccat. Filoc. L. iv. 72. *Gli donarono vna belliſſima coppa d'oro, nel gambo, e nel pie della quale con ſottiliſſimo artificio tutta la Troiana rouina era ſmaltata*.

A *ſmalto*, *ſmaltire* cibum conficere, concoquere. Translatè: confuſam ciborum molem confectu difficilem, *ſmalto*, veluti arenatum, ac marmoratum dixerunt. Apte apud Inſubres, crudi aiunt, ſe habere, vn *ghierone nel ſtomacho*, quaſi glareatum, arenatum, vnde *ſmaltire* cibos digerere, conficere, & excoquere. Secunda translatione, *ſmaltire, tolerare*. Math. Vil. ix. 7. *Quello che non ſi poteua ſmaltire, ſi era*. Quod concoqui non poterat. Liu. Lib. iv. *Quem ſenatorem concoquere ciuitas vix poſſet*. Cic. ad Q. Fratr. L. iv. *Eius iſta odia non ſorbeo ſolum, ſed etiam concoquo*.

Hinc etiam *ſmaltire la mercantia*. Mercium congeriem paulatim digerere, & imminuere. Siue vt aliter loquuntur, *ſpacciare*, expedire.

MALVAGGIO. Malefaciens, vel maleuolus.

MALVASIA. Nobile vinum, quod è Creta aduehitur ab Epidauro Achaiæ oppido. Scalig. exerc. civ. 19. *Ad Epidaurum Achaiæ, quod oppidum nunc ab anguſtijs acceſſus, Monembaſia, vulgo corrupta voce Maluaſia dicitur*.

MAMMA. Vber, papilla. Inde pro matre, ac nutrice. Ammonius. Τήθη μὲν γάρ ἐστιν ἡ τῆ παιδὸς ζοφοῦσα Ταύτας δὲ ἐνιοι μαίας, καὶ μάμμας καλοῦσιν. Perſius. *Et iratus mamma lallare recuſas.* Quod Turn. Lib. XVIII. 34. de nutrice explicat. Et Caſaub. *Mamma, hoc eſt matri.* Varro. *Cum cibum ac potionem, buas, ac papas dicunt, & matrem mammam, patrem tatam. Vel auia, aut nutrici. Nam vat ie hanc vocem vſurpabant, vt & Græci ſuam μάμμη.* Vt & apud Martial. L. I. 68.

Mammas, atque tatas habet Afra, ſed ipſa tatarum

Dici & mammarum, maxima mamma poteſt.

Gloſſæ tamen *mammam*, abauiam reddunt. *Abauia*. Προγόνη, μάμμη. *Abauia quinta* προμάμμη.

Sicut *Mamma*, ita *Tata* varie à veteribus accipiebatur. Feſtus. *Attam pro reuerentia ſeni cuilibet dicimus: quaſi eum aui nomine appellemus.* Scalig. *Græcum eſt*, Ἄττα πάτηρ. Idem Feſtus. *Atauus, quia Tata eſt abaui pater: vt pueri vſurpare ſolent.* Idem ad Auſonium L. I. 29. *Sic Latine Aba, quo Frater fratrem: Mamma, quo iunior anum appellat: Tata, quo iunior ſenem. Tata, plane Græcum eſt.* Τέττα, τετ]αγίρων, Homerus. Et in Vet. Inſcript. *Pamphilus Platoni tata ſuo B. m. F.* Item *Epaphrodito Tata*, & alibi. Hodie infantes fratrem *Tatam* appellant, ſcilicet natu maiorem.

Quod ad *mammam* attinet, Hiſpani *Ama*, Nutricem appellant, item heram, dominam: ſcilicet, quaſi almam, ab alendo familiam, ſicut *Amo*, dominum, non ab Hebræo, *aman*, educare, nutrire, vt Coaruvias. *Alma* ab alendo, vt Feſtus. *Alma tellus*, quod fruges ſuggerat. Colum. Lib. III. 22. *Alma tellus mortalibus diſtenta muſto demittit vbera: ideo &* ζηδώρον ἄρουραν, *quidam Homero dictam putant.* Sic & *alma Ceres.* Atqui etiam *ama*, Hiſp. ancillam appellant ab eadem voce Hebræa *aman*, ait Coaruvias, quod & nutrire, & confidere ſignificat, ob fidem ſeruorum erga dominos, ſed nihil eo opus. Nam *ama*, ancilla, contractum eſt, ex *alumna*, pariter ab alendo, ideſt alta, ſiue alita: vt ſervus *Criado*, à nutricando. Subjicit Coaruvias ab alendo, *Ama* dictam non ergo ab Hebræo. Nonius putat alumnos etiam dictos, qui alunt. *Alumnos, conſuetudo, quos alas, vel educes, vel eos qui aluntur dici vult.* Sed pro educatore accipi, nullo teſtimonio comprobat, & merito à Valla arguitur.

MAMONE. *Maimone.* Cercopithecus, Simia caudata. Μιμώ, *Mimò* ab imitando, quæ vox propria Simiarum. Victorius in Poeticam Ariſt. *Gattomammone*, ex voce Catus & μιμώω. V. *Mona*. Vel à *mammis*, nam Iſidor L. XII. 2. Loquens de generibus Simiarum ait. *Sphingæ villoſa ſunt comis, mammis prominentibus.*

MANARA. *Manarino.* Securis manuaria, ſiue manualis.

MANCARE. *Manco.* Deficere. *Mancus*, qui manu defectus. Nonio, *debilis*, qui adducit Ciceron. locum III. de finibus. *Qui mancam fore putauerunt, ſine aliqua acceſſione virtutum.* Dant. Par. VIII.

Se gl' intelletti,

Che mouon queſte ſtelle non ſon manchi.

Mancino qui validiore ſiniſtra vtitur. Vlpianus de ædilit. edicto. *Si imbecillitate dextra, validius ſiniſtra vtuntur, non ſcæuas, ſed mancos dici.* Latinis tamen *ſcæua* dicti. Gloſ. *Scæua*, ἀριστερὰ χείρ: ab ἀριστερά, *manus ſiniſtra*, vt docti obſeruarunt. Eædem Gloſſæ. Ἀριστερόχειρ Mancuſſetus. Dant. *Lato mancino.* Iſid. *Mancus, manu ancus, vel manu caſſus. Ancus*, vt Feſtus, *qui aduncum habet brachium, vt exporrigi non poſſit.* Gloſ. *Ancus, mancus*, Κυλλὸς λορδὸς. Scalig. κυνδὸς. A *manco, monco.* Dant. Inf. XIII.

I penſier ch' hai, ſi faran tutti monchi.

Alibi *manchi* dixerat, cui manus truncata. *Moncherini*, brachia mutilata, ſiue vt inferiori æuo loquebantur, *mancata.* Dant. Inf. XXIIX.

Et vn ch' hauea l'vna, e l'altra man mozza,

Leuando i moncherin, per l'aria foſca.

Ab anco, & manco. *Zanco*. ſiniſter. *Man zanca.* Meurſ. Gloſ. Τζάγγος. Italicum *zanco* (male corrigunt *ſtanco*, licet idem ſignificet.) Occurrit in ſcholijs ad Oppianum. Nec aliud eſt *zanco* proprie, quam truncus, ſiue cui manus truncata eſt, *tronco. cionco, zanco*, vnde *cioncare*, truncare. Poſtea pro ſiniſtra manû vtente. Venetis *zanchetto*, pugio ad latus ſiniſtrum. Fortaſſe etiam *zanca*, & *zancola*, ſella Patrocliana, quæ ferme ad ſiniſtram lecti ſpondam ſtatuitur. Quod Itali dicunt *à mano manca*, ad ſiniſtram, etiam *ſtanca* appellant, quia læua debilior dextra. Hiſp. eum qui læua manu vtitur *Izquierdo* vocant, quod vel Arabicum eſt, vel corruptum à ſcæua, quaſi *Iſceuo*, vt Coaruvias. Galli *Gauches*. Fortaſſe quaſi curvus, nam dextrum pro recto, ita enim Germani manum dextram appellant, *haudt recht he*, ſiniſtra, quæ opponitur, curua, *gauche*. Nam *Gauchir* dicunt, *ſe deſtourner du droit*, ſiniſtrorſum torquere: & *Gauchi*, aut *Gauchè*, Tortus. Rectius, a *vertex*. Vertices enim, ſiue poli, cardines, circa quos valuæ vertuntur. Ii ſunt diſtorti, vnde *guerzi*, & *ſguerzi*, & tranſlate, ſtrabones, ſiue oculis diſtortis *Guerci*. *Gauche* igitur, quaſi *ſguerzo*, *gauche*. Et ita Hiſpanicum *Izquierdo*, à vertice. Manus ſiniſtra, rectæ oppoſita, diſtorta. Bergomates *mano ſtorta*, ſiniſtra. *Dizquierzo*. Fortaſſe etiam *zurdo*, quod apud eoſdem, idem ſignificat.

MAN-

MANCEBO. Hiſpanis adoleſcens. Mancipium, vt Coaruvias; non tamen quod adoleſcentes ſint ſub patris poteſtate, ſiue mancipio. Cur enim *Manceba*, ſcortum dicitur ab ijſdem? Nam quod ait Coar. quia ferme id inter adoleſcentes eueniat, quaſi ſoli adoleſcentes ſcortentur, fruſtra eſt. Ergo *mancipia* pro ſeruis, vt notum eſt. Serui autem ferme iuniores, vnde *pueri* veteribus, pro ſeruis, vt *Marcipor*, *Publipor*. Iuvenes etiam pro ſeruis hodie dicuntur. Inde vox ad omnes adoleſcentes, etiam liberos tranſlata. Quia autem meretrices fere ſeruæ, mancipia, aut libertino genere erant, & concubinæ, ancillæ. Iuven. *Olidum in fornice ſtans Mancipium*, *Manceba* meretrix appellata, & *mancebia*, ſcortatio, & ipſum lupanar. Et *amancebado*, qui ſcortatur, & illegitimè cum muliere conſueſcit.

MANCIA. Strena, à manu. Quod nempe de manu datur. *Preſente*. Dant. Par. v.

Come fù Iepte alla ſua prima mancia.

Crudele ſacrificium, quod Deo obtulit, victoriæ præmium.

MANCINO. V. *Mancare*.

MANDARE. Mittere, quod ad aliquem ferri mandamus. Ita *dimandare*, pro vocare, cum ad demandandum vocamus, cui rem deferendam tradimus.

MANDILETE. Hiſpanis, leno, amorum internuntius, & ſequeſter, qui *mandata* perfert. Iuven.

Flauam, cui det mandata puellam.

MANDOLA. Pap. *Amygdalum: hæc dicitur nucula, parua nux, vel amandula.* *Mandole Ambroſine*. Erythræus ad illud Virgilii, *Caſtanea molles*. Amygdalas, inquit, Appulas, quas de ſaporis præſtantia, vulgo eleganter *Ambroſianas* dicimus.

MANDRA. *Mandria*. Armentum, pecudumque, & iumentorum agmen; item ſeptum quo clauduntur caulæ. Iuven. *Stantis conuicia mandra*. Mart. *Mandris, & vitreo latrone clauſos*. Septis calculorum, Μάνδρα. Ex quo olim Cœnobia, ac Monaſteria, *Mandria* non ineptè dicebantur, & Præfecti *Archimandrita*.

MANECCHIA, & *Manecchio*. Anſa, manubrium. *Manica*, *manicula*, *manicla*, *manichia*. Itẽ tranſuerſa regula in ſtiua aratri, quod manu bubulci teneatur. Var. L. 1. 4. Pap. *Clauus, gubernaculum nauis, manica temonis*. Vitr. L. x. 15. *Item chelo, ſiue manucla dicitur*, Anſa in catapultis, neruum attractum retinens. alter *Cocca*. Vide. *Manucula*, & *manicula*. *Maneggiare*. Manu tractare. Glol. χειρίζω, *Gero*, *tracto*, *maneggio*, negotium, quod præ manibus eſt.

MANETTE. Manicæ ferreæ. Manuum vincula; ſicut pedum, pedicæ, & compedes. Lucil. L. xxx. *Si laqueis, manicis, pedicis mens irretita eſt*. Virg. 11. *Ipſe viro primus manicas, atque arcta leuari Vincla iubet Priamus*. *Manicette*, *manette*.

MANGANI. Tormenta. *Machinæ militares*, Catapultæ, ad ſaxa ingentis ponderis iacienda. Barbarè *Petreria machina*. Glol. Μάγγανον. Manganum. Pap. *Tormentum, quidquid ſumma vi torquetur, vt vulgo manganum*. Voſſ. L. 11. 12. Et *mangana*, & *mangas*, & *mangones*, *mangonella*, & *mangatella* appellata oſtendit; mãgana autem, ex Heſychio Μάγγανα, μηχανήματα. Scilicet ex Dorico μαχανά, pro μηχανή. Manganum autem deſcribi ab Abone s. Obſid. Lutet.

Conficiunt longis aquè lignis geminatis
Mangana, quæ propriè vulgi libitu vocitant,
Saxa quibus iaciunt ingentia, ſeu iaculando,
Alludunt humiles ſcenas. L. allidunt.

Hegeſippus de Nerone L. iv. 20. ait, eum periiſſe *Mangano, quod ipſe ſibi de ligno pararat*; cum eum ferro periiſſe ceteri tradant. Caſaub. ad Sueton. quærit, quid illud ſit, & præter bellicam machinam, ait, fuiſſe etiam *mãganum*, inſtrumentum ad torquendum, ex Euſeb. Lib. viii. Quidquid ſit, hodie *manganello*, ſiue *mangonello* Venetijs appellatur machinula, cuius rotatu gula in carcere reis frangitur. Funis ſcilicet ad fauces religatus, tandiu rota torquetur, donec ſpiritum intercludat. *Mangani*, & *manganelle*, apud Villanum Lib. 1. 9. *E ſopra quelle faceano mangani, e manganelle per gittar l'vno all'altro*. Et L. 11. *E per più diſpetto è vergogna, vi manganarono dentro aſini, è molta brutteria*. L. x. 225. *Tutti li manganeggiarono fuori delle mura*.

Mangano etiam dicitur machina preſſoria, ſiue prelum, ac preſſorium, quibus panni ſubiiciuntur, vt pondere nitorem contrahant, & ſplendeſcant. Græci μαγγανεία.

MANGIARE. Mandere, mandicare, *mangiare*, & manducare, *mannucare*, vt Neapolitani, *mannicare*, *mangiare*. Dant. Inf. xxxii.

E quei penſando ch'i'l feſſe per voglia
Di manicar.

Ita & Boccatius ſæpe, & *mannucare*.

Manicaretto. Tucetum, embamma, Intinctus.

Mangioni, Mandones. Apuleio, *Manducones*, Phagones, *pacchioni*. Onomaſt. *Manduco*, φάγος, *Manducus* ἀδδηφάγος. *Mangiare*, conſumere, abligurire bona.

MANICCIA. *Manizza*. *Manica*. Plin. de avunculo. *Manus hieme manicis muniebantur*. *Manica pellicea*. Moſchopulus apud Rigaltiũ. Χειριδωτὸς χιτών, ὁ χειρίδας ἔχων, τὰ λεγόμενα κονίας

νῦς ἱματιχια. *Tunica manuleata, habens manicas, qua vulgo dicuntur Manicia.* Vnde & *maniceni.* Gloſ. χειρίδιον, *Manicillium.* χειρὶς, *manicium, manuela.* Forte. *Manuvela,*ſcilicet,anſa. Etiam *manopola*, chirotheca ex corio, & lorica, muniendæ manui. *Manipola, manopola.* Latinis *manica.* Iuven. de matrona gladiaturam Samnitium exercente.

> *Quale decus rerum, ſi coniugis auctio fiat*
> *Balteus, & manica, criſta, cruriſq; ſiniſtri*
> *Dimidium tegmen.*

Porrò, *Manica pillicea*, etiam dicitur *muffola*, & *muffa.* Germ. *Moffel*, quod eſt à manipula, *manuſta, muffta.* Voſ. L.111. 12. affert ex additione prima Capitul. Caroli M. *Abbas omnino prouideat, vt vnuſquiſque monachorum habeat vuantos in æſtate, muffulas in hieme vervecinas.*

MANIERA. Modus,forma.*Maneries,*vt Voſ. L. 111. 23. vel à *manu*, vel à Germ. *manier.* Frid. 37. *maneries ciborum.* Idem pro turma auium vſurpat. *Maneries cinnorum. Vna mano di cigni.* Alibi *modos* appellat. *Modi coruorum, anſerum.*

MANIERE. Prædium Vrbanum. *Manerium.* De quo Voſ. L. 111. 23. Habitatio,cum certa agri portione. Robert. Caſtrenſ. L. vi. 23. *Regina vero dedit S. Suithino nouem maneria.* Vil. vii. 120. *Andoſſene ad vn ſuo maniere, chiamato Settimo.* Et L. viii. 58. *Che non hebbe villa, Caſtello, Maniero, ò Signoraggio.* Manſum, manſarium, *manarium.* V. *Maſaro.*

MANIGLI. *Manini*, circuli aurei, manuum ornamenta. Sicut ab armis, armillæ, à brachiis brachialia, *brazzaletti.* dextralia, à dextra, proprie *manini.* Pap. *Dextralia, brachialia, ante manicas portantur, iunguntur vno clauo.* Item dextrariola.

MANIGOLDO, Carnifex, à *manu*, vt aiunt, quaſi *manu gaudens.* Quod nimis commune eſt. Fortaſſe à *manicis ferreis*, quibus noxios alligabant, veluti *manicator*, aut *manicarius.* Sicut à boiis, colli vinculis, Boiarius. V. *Boia.*

MANNIRE. In ius vocare, à *monere.* Bignon. 608. Voſ. Lib. 11. 24. Grot. Lexico Vvand. *Mannire. Mannen. citare. Nomen à luna noua, aut plena, qua tempora rebus agendis captabant Germani, teſte Tacito.*

MANO. Copia, multitudo, reſque in vnum collectæ. Hoc, *manus* veteribus dicebatur. *Ingenuum manus, parua manu, plena manu.* Gloſ. *manus.* πλῆθος. Agrætius. *Has manus hucus hominis dicimus. Hanc manum, multos homines coniunctos. Manus, manua, manipulus.* Hiſpan. *manojo.* Gloſ. δραγμ. *marina.* Vulcan. *manua.* Gloſ. alibi. Δράγμα, *manipulum, manua, aragma.* Manuam Hiſpani *manojo.* Eædem Gloſſæ. *Manaculus*, δράγμα Lege, *Manipulus* δράγμα. Et alibi, *manna*, δέσμας, Leg. *Manua*, δέσμοι. Faſciculi. A manu, & manua, *manada, maniada, manegiada*, & *maſnada.* pro turma, multitudine, & ſocietate. Hiſp. *meſnada: & manada del Rey*, domus, familia regia. Et *Ameſnadores*, regii ſtipatores. *Maſnade* pro copijs militaribus. Vil. v. 28. *E ſtava con ſue maſnade Tedeſche in S. Miniato.* Proprie pro peditibus. Vita Nicol. Laur. 236. *Tutti li ſoldati di cauallo, e li fanti maſnadieri.* Item familia prætoris, ſatellites, & lictores. Villan. 11. 7. *Da dieci maſnadieri, e miniſtri del Senatore di Fieſole, fu per forza preſo. Maſnadiere* tamen fere in malam partem. Latro, graſſator. Galli pariter *Meſnage* pro familia, non ab *Arimania*, aut *manſu*, ſed à *maſnada*, vt ſupra notauimus: mox pro familiæ adminiſtratione; & *meſnager*, rem familiarem tueri, & frugalitati ſtudere.

MANO pro ſcriptura, ſiue chirographo. Quintil. Lib. 1. *Cauſſa, caſſus, Cicero, & Virgilius ſcripſerunt: ſic manus eorum docent.* Cicer. ad Attic. 11. *Signum requirent, & manum.*

MANTICI. Folles fabrorum. Pap. *Follis, vulgo manticum fabri.* Mantex à μάνδαξ. μανδάκη, corium vel pellis, vnde *Mantici*, vt Menagius; ſiue quia, vt Voſſius in Etymol. Follis eſt θύλακος, ſaccus. Veget. L. 11. 20. *Denique decem folles, id eſt decem ſacci.* Vnde pro pera, ſiue mantica. Gloſ. Cyrilli. Πήρα, *mantica, follis.* Inde follis, *mantici.*

MANTILE. Inſubres mantilia appellāt mappulas tergendis manibus. Varro. *Mantelium, quaſi manuterium.* Græci Χειρόμακτρον. Heſych. Χειρόμακτρον, ἢ χειρόμακτρον, μανδύλιον. Gloſ. χειρομαγεῖον. *Mantela, mappa.* Et χειρόμακτρον. *Mantela*, & *mantelium.* Virg. *tonſiſque ferunt mantilia villis.* Seruius, *quibus manus terguntur.* Villoſa enim erant, vt nunc ferme. Phylargyrius *mappas* interpretatur, *ſcilicet tergendis manibus.* At Veneti *mantile* menſæ operimentum appellant, Inſubres *tovaglia*, toralia; mappulas autem, *tovaglioli*; idque ex vſu Romano. Nam vt Salmaſ. Hiſt. Aug. 357. ætate Plinij, mantelia non amplius in vſu erant, tergendis manibus, ſed menſis inſternendis. Mart. *Gauſape, vel mantela*

> *Nobilius villoſa tegant tibi lintea citrum,*
> *Orbibus in noſtris circulus eſſe poteſt.*

Hoc autem diſcrimen tunc fuiſſe, idem notat, inter mappas, & mantelia, vt mantelia menſis operiendis, mappæ manibus tergendis vſum præberent, ita, ut mappas vnuſquiſq; ad conuiuium afferret, mantile ſolum dominus præberet. Quod conſtat ex Martiali in Hermogenem, mapparum furem, quem tradit, mappam in conuiuium nunquam attuliſſe, de conuiuio

retu-

retuliſſe ſemper. Cum igitur aliquando furis metu nemo ex conuiuis mappam attuliſſet, ille de menſa ipſum mantele ſurripuit.

Attulerat mappam nemo, dum furta timētur.
Mantele è menſa ſurpuit Hermogenes.

Iſid. L. XIX. 26. *Mantelia nunc pro operiendis menſis ſunt, quæ olim, vt nomen indicat, tergendis manibus.* Adiicit Salmaſ. veteres dixiſſe, *mittere in menſam mantilia*, pro ſternere, vt nos *mettere la touaglia*, & *mettere la tauola*.

MANTO. *Mantello.* à *μανδύας, μαντύας*: vt alij obſeruarunt. Ineptit Iſidorus, cum mantum dictum putat, quia manum tegat tantum, quod breue amictum ſit, ſiue amiculum. Nam quod hanc vocem Latinis veteribus cognitam, ex Martiali contendunt L. XIV. 27. fruſtra laborant.

In Pompeiano tecum ſpectaba Theatro:
Nam ventus populo vela negare ſolet.

Salmaſ. enim, ex Palatino Codice, legit, *mantatus populo*, pro, *nam ventus*; vel vt alii, *Namq; Notus*. Sententia poetæ eſt ſatis clara, ſpectaturum ſe in Theatro cauſia, aut gauſape tectū; quia Theatri oppanſa vela proterui venti raperent. Quomodo autem, qui eſt mantatus, vela populo negat? Nunquid vnius amiculum vniuerſum populum tegit? Non pauca ſunt huiuſmodi, quæ ſola tanti viri auctoritas excuſet. Miror magis doctiſſimum Voſſium huic ſententiæ calculum adieciſſe. Vela Noti negabant populo: itaque opus erat cauſia, vel gauſape aduerſus Cœli iniurias. Alii enim ex MS. legunt, Namque Notus.

MANZO. Bos manſuetus. Caſtratus. *Manſus.* Dant. Purg. XXVII.

Quali ſi fanno ruminando manſe
Le Capre ſtate rapide, e proterue.

Hiſp. *Manſo.* cicur, cui opponitur, *brano*, Ferus, indomitus. *Manſo* iiſdem veruex ſectarius, & *Amanſar* manſuefacere.

MAPPAMONDO. Tabulæ Coſmographicæ. Pap. *Mappa pictura, vel forma ludorum: vnde dicitur Mappa mundi.*

MARANI. Atrox in Hiſpanos contumelia; qua illi vtuntur aduerſus eos, qui à Iudaica ſuperſtitione recentes chriſtianam religionem amplexi ſunt, coacti, & fictè. Coar. Quod Mauri porcum anniculum, *marrano*, appellant: Arabes *Barran*, à quo iſti, poſt nouos ritus pertinaciter abſtineant. Alii a *Maranatha. Dominus venit.* Quaſi hoc Iudæis exprobretur, qui Meſſiam expectant: vt Baronius. Alii aliunde. Vide Menagium in Originibus Gallicis. Mihi adhuc notatio obſcura eſt. Niſi à *Mauris*, quorum propago, quaſi *Mauritani*.

MARANGONE. Faber lignarius. *Materiã* pro ligno ſumi notum eſt. Feſtus. *Abietaria negotia dicebantur, quam materiam nunc dicimus: quia præcipuus eius vſus ad ædificia.* Liu. *Multam materiam ceciderat miles. Materiari* apud Cæſarem L. VII. Bel. Gal. *Materiarius*, faber lignarius. Plaut. Mil. Glor. Act. III. Sc. III. *Si non nos materiarius remoratur, cito erit parata nauis.* Plin. L. VII. 56. *Fabricam materiariam Dædalus: & in ea ſerram, aſciam inuenit.* A materiarius, *materianicus*; & magis corrupte, *materiarionicus*, *marangonius*. Ita Menag. rectè *mairrein*, à *materiamen*, deducit. Voſs. L. III. 24. *Cedreno matricarij, qui vſitatius ξυλουργοὶ, fabrilignarij, materiarios dixeris potius, quam lignarios, ſi obſeruare viſum diſcrimen inter materiam, quæ apta ad aliquid efficiendum, & lignum, quod adurendum. Quod diſcrimen non vno Digeſtorum loco reperias.* Matricarij, Fabri lignarij. *Matrincarione, Marangone.*

MARCA. Non vnam rem, ſed eiuſdem originis ſignificat. Nam & *Regio*, & *pondus*, & *nota*, *Marcha*, appellatur.

Marca, & marcha, ait Voſs. L. II. C. XII. *dicitur de finibus Imperij, limites* (Frontiere.) *Eſtque ea ſignificatione à Marck, ideſt limen, termini, ſignum, cum nota. March. puto eſſe à merkē, ideſt ſignare; quia lapides, qui pro termino forent, ſignarentur. Ceterum cum marcha proprie limitem denotaret, latius extenſum fuit, ad ſignificandum totam aliquam ditionem, vel prouinciam, quæ Imperium terminaretur: quomodo dicimus Marcham Brandeburgicam, Badenſem* (& in Italia Anconitanam, Taruiſinam) Conſtitutio Caroli M. *Quomodo Marca noſtra ſit ordinata, & qui per ſe fecerunt confiniales noſtri, præteritis annis. Vbi ſatis liquet, ex Marca, & confinalium vocabulis, actum eſſe de finibus regendis.* Et paulo infra. *De placito condicto, ad Marcam neceſſe eſt vnuſquiſque conueniat.* Alia non pauca adiicit Voſs. quibus id comprobet. Puto tamen *Marcham* eſſe à *Margo*, limes. *Marchio* limitum præfectus. Dant. Purg. XXVI.

Beato te che delle noſtre Marche
Per viuer meglio, eſperienza imbarche.

A noſtris regionibus. Villan. VIII. 137. *Tenendo tutti l'Ingleſi di quelle Marce, ſotto tributaria.* Et X. 125. *E perche il borgo era di lungi, e fora di noſtre marce, era impoſſibile il fornirlo.* Hiſp. *Commarcanos*, Conterraneus, eiuſdem regionis.

A marcha, *Marchiare*, Fines ingredi, ad regionem hoſtilem exercitum ducere, equitare. Vita Ludou. Pij p. 231. *Et cum in Theonis villam deueniſſet, famaque venturos in noſtros fines Sarracenos perulgaſſet, miſit filium Lotharium ad eandem marcam, adiunctis illi Fran-*

corum copijs. *Fece marchiare Lotario: doue daueano marchiare i Saracini*.

Non ergo à *varicare*, quod eſt ambulare: Nam vareare eſt vadere, vaditare, & *varcare* Italis eſt vadare, ſiue vadum traiicere. *Varicare* proprie eſt diuaricatim ambulare, ideſt cruribus expanſis. Id oſtendit Ouidius. *Ambulat, ingentes varicaque fertque gradus*, ideſt diſpeſſis cruribus ambulat. Varro. *Vallum, vel quod ea varicare nemo poſſit*. Nam in traſcendendo crura dilatantur. Ita & *paſſare*, pro vadare, ideſt latiore paſſu foſſam vel vadum traijcere. Vnde nomen *Paſſaguado*. A *marcha marchiare*, & ſimpliciter cum exercitus incedit, *far la marchia*. Et *marchiare* pro diſcedere. Germ. *Marcken* limitari, & ad limen tendere.

MARCA, *Marchio*, & *Marcheſe*, vt Voſs. eodem loco. *Marchio* qui Græcis λιμενάρχης. Aimoino Lib. v. *Limitum Comes*. Gloſ. Lat. Theot. *Marchio, marcgraue*. Vita Ludou. Pii. *Relictis tantum Marchionibus, qui fines regni tuentes, omnes ſi forte ingruerent, hoſtium arcerent incurſus*. Ab eadem origine *Marchiſij*. Iidem *Landgrauij*. Comites prouinciales, graphiones, ſiue cancellarij Iudices. Hoc tamen magis genericum: cum Marchiones limitum Comites, & cuſtodes. Grot. Lex. Vuandalico. *Marchio. Contracto, vti pleraque in O. Marchi Graſi*. Limitis Iudex. Alciat. parerg. L. xxvi. à *Marphais*. Sed hæc vox, teſte eodem Grotio, ſignificat ſtratiorem, qui equis imperat. *Marhais: ita meliores codices, pro* Marphais.

Marcheſe Itali appellant ſanguinem menſtruum. A *marca*, ideſt nota, & macula, qua veſtes inficiuntur.

Marchetto, nota interfectæ virginitatis, vt cum Apuleio loquar. Boxhornius ad Suet. Calig. xl. Qui etiam ex matrimonijs vectigal inſtituerat. *Apud antiquiſſimos*, inquit *Septentrionales, id receptiſſimum inuenio. In eorum Legibus vocatur Vectigal marcheta mulierum. Hac vetuſtiſſimis temporibus, Principibus omnibus viris, & dynaſtis, qui Domini Capitales in Legibus dicuntur* (Capitani) *in ſuis ditionibus impie permiſſa, in omnibus nouis nuptiis, prima nuptiarum nocte. At inualeſcente religione Chriſtiana, mos ille paulatim ſublatus, iſque concubitus certo vaccarum numero, & quaſi pretio redemptus eſt. Inde in vetuſtis legibus Scotorum. Quacunque mulier fuerit, ſiue nobilis, ſiue ſerua, ſiue mercenaria, Marcheta ſua erit vna iuuenca, vel tres ſolidi: & rectum ſeruientis, tres denarij. Et ſi filia liberi ſit, & non Domini Villa, marchetta ſua erit vna vacca, & ſex ſolidi*. Hoc tamen Boxhor. à *March*, ideſt equo deducit, vt metaphora ſit, ab equitando, marcheta Virginalis pudicitiæ prima violatio, & delibatio. Veriſimilius tamen eſt, à *March*, quod ſignum, ſiue nota. Cruor ſcilicet index effracti clauſtri, & depudicatæ mulieris. Pro quo à maritis munus dabatur. Hinc *Morgengap*, & *morgengaf*. Matutinum donum, quod poſt primam noctem nouæ nuptæ datur. Ἀνακαλυπτήρια, Θεωρῆτρα. Vt Grot. in Vandalicis. Iuvenal. vi. *Nec illud quod prima pro nocte datur, cum lance beata, Dacicus, & ſcripto radiat Germanicus auro*.

Secunda *Marcha* notio in re nummaria, pro pondere, & pretio. Vt *marcha argenti*. Scilicet ab eadem vocis origine Germanica, prout *marcha*, pro ſigno, ſiue nota ſumitur, certum argenti pondus nota ſignatum. Sed quale illud incertum. Alijs enim ſelibra, alijs libra. Pap. *Marcha dicitur pondus argenti, minus libra*. Cuiac. ad L. v. Feud. *Marcas dixit Vſpergenſis, pro libris: plus tamen eſt marca: continet enim duas libras. Sed quod Latinis olim fuit libra, eſt hodie marca, fere quod ſelibra, hodie libra*. *Marco* etiam pro pondere in libra; item æquipondium in trutina, quod librarum, & vnciarum numerum in ſcapo punctuatim diſtinguit, *Marco* appellatur, à Germanis inquit Baldus ad Vitruvium, voce mutuata, quibus *Mercken* notare ſignificat. *Marchetto*, Venetis, aſſis, D. Marci nota impreſſus.

Tertio *Marcha*, eſt mercium nota, & mercatoris, atramento illito, vel ferro candente inuſta. Χάραγμα, ab eadem origine *Mercken*. *Signare, notare*. Item nota pecudibus, & equorum femori inuſta. Vt Scalig. ad Varron. *Signum candens in pecore. Virgil. & nomina gentis inurat. Inſtrumentum, quo perurunt, dicitur* Character, *rei ruſtica ſcriptoribus. Verbum autem ſignare. Nonius, ſignare oportet frontem calda forcipe. Dignorare, veteres dicebant*. Feſtus. *Dignorant, ſigna imponunt, vt fieri ſolet in pecoribus*. Columella Lib. ix. *His etiam diebus maturi agni, & reliqui fœtus pecudum, nec minus maiore quadrupedia charactere ſignari debent*. Sic & equi nota inſigniti. Vnde apud Ariſtoph. κοππαφόρας, καππαφόροι, qui & κοππατίας Heſychio.

MAREMMA. *Marina*. Ora maritima. Maritima loca. Landin. ad Dant. Inf. xxv. Maritima. *Mareſtima, maremma*. Vita Nicol. Laur. p. 56. *In campagna, e mareſtima*. *Mareſi*, & *maroſi*. Stagna, paludes, maris æſtuaria. Villan. x. 7. *Era molto forte di ſelue, e di maroſi*. Et L. viii. 77. *Doue la riuiera faceua vn gran mareſe, che fiottaua*. Hiſp. *Marchales*, & *marjales*, prata vliginoſa.

MARENE. Ceraſa, acido amarore. Germ. *Amarellen, marinelle, maraſche*.

MAREZZO. Veneti *Marizo*. Veſtes vndulatæ,

tæ, ſiue color cymatilis, maculis varieganti-bus, & quodam Mæandro criſpantibus, maris fluctus referens.

MARIOLO. Alli quaſi *manticularius*, crumeniſeca. Alij, quaſi *malinolus*. Rectius videtur, quaſi *marinarius*, claſſiarius, pes nauticus, *marinellus*, *mariolus*; quo hominum genere, nihil aſtutius, ac furacius. Voſſ. Lib. III. 24. adducit Houeden An. T. II. *Marinarij verò ſi luſerint tribus diebus à ſummo mane, in mare demergantur, more marinariorum quotidie ſemel*. Scilicet vt fune dimitterentur, & paulo poſt extraherentur. De *marinellis* autem Math. Pariſius apud eundem. *Habeant naues adornatas bonis, & probis marinellis, & bene armatis.* Coaruv. à *mulis marianis* deducit, ſatis durè.

MARMELLADA. *Cotognata.* Vocem Luſitanam eſſe aiunt, quod illi malum Cydonium *marmelle* appellant. Sed vnde hoc Luſitani? nempe à Latino *melimela*, & *melimelata*. Licet enim *melimela* proprie olim dicerentur poma muſtea, ſiue dulcia, quaſi mellea mala; vt Varro de r. ruſt. L. I. 59. *Quæ autem muſtea vocabant, nunc melimela appellant.* & Plin. Lib. XV. 14. *Muſtea à celeritate miteſcendi, quæ nunc melimela dicuntur, à ſapore melleo*. Poſtquam cydonia excoqui, & melle, poſteaque ſaccharo condiri cęperunt, à re ipſa *melimela*, ſiue *meldimela* dicta, quaſi mala mellita. Et inde *malmellata*, *marmellata*, *cotognata*. Martial. XIII. 24. *Cydonia. Si tibi Cecropio ſaturata Cydonia melle, Ponentur, dicas hæc melimela licet.* Hiſp. malum Cydonium *membrillo* appellant, quod puto pariter corruptum, à *melimelo*, *melimiliũ*, *membrilium*. Quod ſanius eſt, quam à membro; quia *membrum*, ſiue naturam mulierum ſpecie referat. Ita argutatur ſolens Goropius, Vertumni. p. 72.

MARNA. V. *Madia*.

MARMAGLIA. Piſces minutuli, & maris quiſquiliæ. *Maritima*, *maritimalia*, *marmaglia*. Inde pro minuſculorum puerorum turba: ſicut *Canaglia*, turba canum, pro viliſſima plebecula.

MARMOTTA. Statuæ in finibus agrorum, in vijs, atque in atrijs, & fontibus appoſitæ, ferme rudes, & deformes, vt Satyrorum, & Siluanorum, ab ipſa materia, *Marmorata*, *marmotta*. Inde pro ſtupido, & veternoſo. *Marmottone*. Et Gallis *marmot*, Simius, Cercopithecus. Ex quo mus alpinus, ſiue melis, qui totam hiemem ſtertit, *marmotta* appellatur, de quo Scalig. Exer. CXVIII. 2. & CCIII. Vnde ſomniculoſi *marmotte* dicuntur. Sic ſtupidi, & attoniti. Vill. Lib. XII. 83. *Diuentare à modo di ſtatue morte, à guiſa di marmorito*. *Marmotte*. Boccat. Nou. X. *Come ſtatue di marmo mutolo, & inſenſibili ſi ſtanno*.

MAROELLE. *Morene*, *morici*, *moroide*. Venæ hæmorrhoidales.

MARONI. Caſtaneæ maiores. Creſcentius Lib. V. ait vocem eſſe Mediolanenſium. Menagius è Græco fonte deriuat; quia Euſtath. Odyſſ. K. loquens de fructu Caſtaneæ, ait. Καλεῖται δὲ, φασὶ, ψίτταξις. Οἱ δὲ Βαρβιλὸν φασι. οἱ δὲ μάραον. Μάραον. *Marone*. Sed qui, in vocibus Italicis parcè Græcos ſollicitandos puto, credo à *balanon*, vocem formatam (quæ & ipſa Græcæ originis, licet uſu, Latio donata) cum *maraon*, præter Euſtathium, nullus meminerit. Plin. L. XXXVII. C. X. *Balanites, gemmis caſtanea rotundius, & maxime purgabile, à rotunda glandis effigie ita appellatum*. Balanum, *balanone*, *malanone*, *marone*. Pap. *Balani grandes viri.* Legendum. *Glandes virides*. Sequitur enim. *Balanorum glandes virides ſtringunt; cocta minus indigeſtionem faciunt: fluxum omnem conſtringunt*. At ne quis caſtaneas glandes eſſe neget, ſatis conſtat *balani* appellatione, ſiue glandis, comprehendi omnia nucleos intus habentia, præcipue tamen dactylos, oliuas, caſtaneas, vt *Balanus myrepſice*, ſiue *myrobalanum*, nucis auellanæ ſimilitudine. *Maroni* igitur, *balanoni*, & ſimplici R, ſcribendum.

MARRA. Inſtrumentum ruſticum, ad excidẽdas herbas. Iuven. Sat. III. *Ne marra, & ſarcula deſint.* Dant. Inf. XV.

El villan la ſua marra.

MARRVBIO. herba nota. Gloſ. *Marrubium*. Πράσιον, ἢ λινόστροφον, εἶδος Βοτάνης. *Marrubio*, aſperum, vel ab hac herba, quæ exulcerare veſicam creditur; vel a Marrugina, quæ eidem Gloſſographo, εἶδος παλιούρω, *genus paliuri*; ἔστι δὲ ἀκανθῶδες δένδρον, Frutex ſpinoſus.

MARSONI. piſciculi. Scal. Hiſt. anim. 110.

MARTELLO. Malleus, martulus, *Martellus*. Alij à *Marculo* deducunt. Plin. L. VII. C. LVI. *Tegulas inuenit Cynira Agriopa filius, & metalla æris, vtrumque in Inſula Cypro: item forcipem, marculum, vectem, incudem*. In MS. *Marculum*, σφυρίον σιδήρου. Et paulo poſt. *Marculus, malleolus, & malleus*, Σφυρα σιδηρᾶ, καὶ Κόπανον. Turn. L. I. C. XIV. *Ex Capro Gram. intellexi, male apud Plin. marculum, pro martulo excudi. Martulus*, inquit *à Marte, non marculus*. Eo tamen utitur Lucilius, ſi fides Iſid. L. XIX. 7.

Et veluti in fabricam feruens cum marculu ferrum,
Multorum magnis ictibus tundit.

Aitque Iſid. *Marcus, malleus maior, martellus mediocris, marculus, puſillus*. Sed neque Mar-

eus, neque Marcellus reperiuntur, & *marculus* pro malleo quolibet. Vtitur & auctor vitę Ludou. Pij. *Et præparatis clauis, & marculis, facile coaptari valerent*. Menagius cum in Originib. Gallicis, à *martulo* deduxiſſet, in Italicis maluit à *marculo*. Sed propior, ac verior originatio à *martulo*; tum Capri auctoritate, tum quia apud Plin. in MSS. *martulus* legitur.

MARTORI. *Martorelli*. Fera exigua è genere muſtellarum. Martes. Hiſp. *Marta*. Sanctius quaſi Sarmata, quod è Sarmatia perferantur ccx. 2. *Mardures, Fuinaque fuſcedine diſtinguuntur, & albo pilo, qui ſub gula eſt. Marduris ſpecies tres. Excellentiſſima Sebellina, dilutior, & ſplendidior, pilisque raris, & vt ita dicam, argentata. Noſtratis color fuluior. Tertiam vocant Calabram, colore longe minus ſaturo, Martem dictam Latinis putant, quam Germ. Mardur, teſtimonio Martialis L. x. Venator, capta Marte, ſuperbus adeſt*. Hinc murinæ pelles, *Marturina*. Helmod. Chron. Slauorum. Lib. 1. 1. *Pellibus abundant peregrinis, quarum odor lethiferum noſtro Orbi ſuperbiæ venenum propinauit. Et ille quidem, vt ſtercora habent, ad noſtram credo damnationem, qui ad Marturinam veſtem anhelamus, quaſi ad ſummam beatitudinem. Itaque pro laneis indumentis, quos nos appellamus Faldones, illi offerunt tam pretioſos marturés*.

MARZAPANE. panis dulciarius ex amygdalis, & ſaccharo. Vel à *Marzapanes*, vt Coaruv. ex Rhodigino; vel à mactea, aut mattya. Turn. L. xxii. C. vi. *Mactea ab eo quod Græci μαχτύαι. Mactea etiam à Suet. vocantur in Caligula C. xxxviij. Et multis venenatas macteas miſit*. Et ab Arnobio. *Fruſtilla hæc paruula pro ſuauibus macteolis ſumunt*. *Mattya* in Martial. L. x. Ep. lix.

Diues, & ex omni poſita eſt inſtructa macello
Cœna tibi, ſed te Mattya ſola iuuant.

Græcorum more. Hoc nomine, vt ait Athen. L. xiv. *Omne ſcitamentum, & omnis cupedia, iucundumque, & pretioſum edulium cenſetur, cum tamen initio eſſet quædam maza*. Cum igitur Rhodiginus L. ix. 12. à *maza*, *marzapane* deduxiſſet, non erat quod *Marcipanes*, ab auctore principe, ſicut *marci paſtillos* dici poſſe, putaret.

MARZOCCO. Magnus caudex, & ſtipes. Vide *Ciocco*, *mazzocco*. Inde pro ſtupido, ac ſtolido, quem etiam Latini caudicem, & ſtipitem dixere. Plaut.

MARZOLINO. Caſeus optimæ notæ, ex agro Florentino, quod menſe Martio fieri incipiat, vt Lexicon Etruſcum explicat.

MASCALZONE. Ignara mihi vocis origo.

MASCHERA. Perſona, larua. Huius vocis originem Salmaſio debemus ad Tertul. de pallio, cum ait. *Μάσκην, δίκελλαν, interpretatur* Heſychius. *Eadem & Βάσκα dicebatur*. Idē Βάσκα, μακέλη, Βασκάνια. Et *notabit* Βασκάνια, & προβασκάνια, *res turpiculas, & deformes laruas Græcis appellari, quæ ad auertendum faſcinum adhibebantur*. Cum Βάσκα, *etiam* μάσκα *diceretur*. Inde *Maſcas Latini recentiores, de laruis, & perſonis vſurparunt, & ita etiam hodie vocantur*. Scilicet res turpes, ac deformes, ad auertendam faſcinationem adhibitas, notum eſt. Quare & in hortis, ac foribus, aduerſus eam noxam, deformes figuræ, ac fędæ imagines poſitæ, quæ *Satyrica ſigna* dicta, vt Priapi, & Satyrorum, Plin. L. xix. C. iv. *Quamrem comitata eſt & religio quædam, hortoſque, & fores tantum contra inuidentium, & faſcinationes dicari videmus. In remedio Satyrica ſigna: quanquam hortos tutela Veneris aſſignante Plauto*. Ea etiam nunc *Maſcaroni*, appellantur Paniſcorum, & Satyrorum ora fœda, ac deformia.

Hiſp. eadem voce vtuntur, & *Caratula*, à *Cara*, ideſt vultu, facie. Sic Veneti *volto*, appellant: ſicut Græci προσωπεῖον. Quaſi vulticulus, *caratula*. Germ. *Larue*. Gal. *Maſque*. qua voce etiam Meretrices appellant: non quod larua vultum celent, ſed quod pigmentis, & medicamine ita faciem inficiunt, vt perſonam non vultum gerere videantur. Sicut Romanæ matronæ madida filigine vultui tectorium obducebant.

MASNADA. V. *Mano*.

MASSARO. Villicus. Alij à *maſſa*, Maſſarius: alij à *Manſo*, manſuarius. Lindebrock. ad illa Ammiani Marcel. L. xiv. *In maſſa Veternenſi*, notat, Maſſam à poſterioris æui ſcriptoribus vocari fundum, vel certam agri partem, quam Gloſſæ σύγκτησιν. Sic *Maſſa Caſiana, Valereana. Pontiana*, apud Caſſiodorum, & *conductores maſſarum*, apud eundem: & *maſſarius* in L. L. Longob. Anaſtaſ. in Zaccharia. *Donationem in ſcriptis, de duabus maſſis* & alibi. Vnde *maſſaro*, Villicus.

Manſus autem, *manſum*, & *manſa*, fundus, certus agri modus, cum loco manſionis, ideſt villa, ſiue Curte, & quæ circum eam; vnde quis ſe, & familiam ſuam, inquit Cuiac. L. 1. de feud. tueri ſatis commode poteſt, & prætera cenſum Domino referre. Apud Flodoardum L. 1. *Manſos quatuor. In villa cui nomen Turba, manſos duos*. Et *manſos, cum terris adiacentibus, vineis, & mancipijs*. Vita Ludouici Pij. *Vt ſuper ſingulas Eccleſias manſus tribueretur vnus, cum penſatione legitima, & ſeruo, atque ancilla*. Vnde *manſuarius*. Licet autem maſſa, & manſum res ferè eadem eſſet, *maſſaro*

propius

propius originem eſt à *maſſa*, quam à *manſo*. Neque tamen *maſſa*, à *manſo*, quod à manendo, ſiue manſione, *maggione*, villici: *maſſe* autem certus agri modus, ſiue agri partes in vnũ contractæ, veluti in maſſa. *Maſſaria*, maſſæ vnius coloni. *Maſſeritia* ſupellex. Creſc. L. I. 13. *Ferramenti, & maſſeritie di lauorare*. *Maſſara* ancilla, quod ferme ex eo hominum genere ſumerentur. *Maſſari di monte*, Patauij, menſæ nummariæ præfecti, & pignorum villici. Niſi à *menſarijs*, honeſtiore vocabulo dictos putemus. *Maßarius de Sala*. L. L. Longob. tit. de homicid. ſeru. Statut. Patau. Rub. 22. *Dominus manſi ſi voluerit licentiare ruſticum de ſupra manſum ſuum*. Et infra. *Hoc idem ſeruetur etiam de laboratoribus aliarum terrarum, vel poſſeſſionum, licet non ſint manſi*. Gloſſa ibi. *Nota quod manſus dicitur terra, quæ ſufficit ad vnum par boum in anno*.

MASSICCIO. Solidum, à *maſſa*: vt maſſa ferri. Perſ. *Coquitur dum maſſa camino*. Virg. *Verſant tenaci forcipe maſſam*. Aurum de maſſa. Et Purg. IX. *Lo terzo che di ſopra s'ammaſſiccia*. Vel à Maſſo, quod cautem, & magnam ſaxi molem ſignificat. Dant. Purg. III. *Quando ſi ſtrinſer' tutti à duri maſſi Del alta ripa*. Morg. V. *E gl'entrò in vna buca ſotto vn maſſo*. Et Maſſa. Idem XIX. *E nel cader ciò che trouò fracaßa Come ſe foſſe caduto vna maſſa*. Vnde *maſſale*, apud Tertul. quod maſſam conſtituit, & *maſſaliter*, in cõmuni. Veneti *maſſa* pro magno, & nimio, à *maximo*, ſiue *maxima, ſummum*.

MASTELLA. *Maſtello*, à ſimilitudine matulæ. *Matula*, & *matellio*, vas in quod præfandum humorem reddimus. Ita & matella, vas aquarium, vt Non. teſtatur. Plaut. Amph. *Ne tu poſtulas matellam vnam tibi aquæ infundi in Caput*. *Maſtello* etiam vas ligneum, ſiue alueus Fullonicus, lauãdis veſtibus, Inſubres *Secchione*, à ſitulæ ſimilitudine, ſicut *maſtello* à matulæ. Et *maſtello, vas* vinarium, duos congios, ſiue LXXII ſextarios continens. V. *Bigoncia*.

MASTICARE. Mandere, manſum, manſitare, *maſticare*. Si à Græco, eſt à μασάω. Gloſ. *Manducat*, μασᾶται. *Pappat*. Μασᾶται. Μασῶμαι. *mando*. Pap. *mandere, maſtigare, comedere*. Et. *Manſa, comeſta, manſueta. manſa, maſticata*. Voſs. L. III. 24. *Maſtica Plinio Valeriano, pro eo quod maſticatur, quæ maſticandi vox à μαστάζειν*, hoc eſt μασᾶσθαι *manducare*. *Sic interpretatur Heſych. & Nicandri Scholiaſtes*. Inde μάσταξ *mandibula*. Inſubr. *Biaßare*, quaſi *biaſticare*. Hiſp. *Maſcar*, quod non inepte Coaru. quaſi *maxillare*, crebro maxillarum, & dentium motu molere, ac terere. Galli *Maſcher*, mandere. *Maſchoire*, maxilla. *Les dents maſchelieres*, molares, Veneti *gramole*, quod cibus veluti mola comminuitur. Hiſp. *La muela para maſcar*.

MASTINO. Canis Villaticus, Cortis cuſtos. *Cane di Cortino* dicunt Veneti. Sed vndenam ſic appelletur ſatius eſt ignorate, quam à *moloſſo* deducere. Si enim à moloſſo confici poteſt *Maſtinus*, nullius hercle vocis non facillima indagatio erit. Nobis non licet eſſe tam diſertis: nam ſi argutari liberet, tolerabilius eſſet, *maſtinum* à *maßadino* trahere, nempe *Maſſæ* canem, ideſt villæ cuſtodem. *Maſſatino, maſtino*, vel quaſi *maſſagetinus*: nam Alanos olim Maſſagetas appellatos tradit Ammianus Lib. XXXI. etſi *Alanos* canes à *maſtinis* diuerſos faciant. Sed eiuſdem gentis diuerſa ſpecie eſſe potuerunt. Quod autem huiuſmodi canes ſordidi, lutoque, & paleis quibus incubant oppleti, *maſtinente*, pro ſpurco, fœdoq; Itali dicunt, & Galli *maſtiner aucune perſone*, ſordide aliquem tractare. Puto tamen, *Maſtino*, hoc ſenſu contractum ex *mediaſtino*. Hi ſerui viliores, & ſordibus oppleti. Sed nimium hæc ars viſa potens, ſi omnium vocabulorum radicem noſſet, tanquam vngues, digitoſque ſuos.

MASTRO DI CAPELLA. Meſochorus, Coripheus, Præcentor, qui in Odeo modos temperat, & vocum interualla moderatur. *Capella* enim eſt ſacellum, ſiue Odeum; vt lepide, cum Varrone, ille ſit *Cantantium Gallus gallinaceus*.

MATASSA. Metaxa in Iure Ciuili. Sericum rude. Et filum, & filorum in vnum colligatorum congeries. Gloſ. *Mataxa*. σειρά, ideſt linea, ſiue filum. Item funiculus, reſtis. Philand. Vitr. Lib. VII. 3. Et *metaxa, & tomice*. Lucil. apud Iſid. L. XIX. 4. *Plumbi pauxillum rudis, plumbique mataxam*. *Deſcribit enim bolidem, ideſt inſtrumentum, quo maris altitudo tentatur. Idem dictam putat à circuitu filorum, pro ea quam vniuerſa Italia mataſſam vocat; quam ſcilicet fœminæ torquendo rhombo machinula perficiunt*. Lucilij verſus explicans Turneb. Lib. XX. 4. ait, mataxam eſſe funiculum, & in Gloſ. σειρὰν exponi, vt diximus, ideſt catenam ſiue reſtim. At Baldus de ſignific. vocab. Vitruvianorum, non pro funiculo, reſteue accipit, ſed pro agglomerato, conuolutoque filo, qualia ſunt, quibus linum, & ſericum mataxatur; ſentitque cum Budæo, qui ait, mataxas, eſſe manipulos, & faſciculos cannarum; quos Vitr. tomice alligari iubet. Budæo aſſentitur Turneb. L. II. C. III. Scilicet à ſimilitudine faſciculi linei, aut ſerici: hoc enim proprie mataxa. *Mataſſa*. Hiſp. *Madexa*. Veneti contracte, *mazza*, & *mazzette*, filorum faſciculos. Inſubres *Azza*, vel contracte à *mataſſa*, vel ab *acia*, ideſt filo. Boccat. vtrumque coniunxit.

Laber.

Laber. 25. *Quanto cenere voglia in cuocere vna mataſſa d'Accia*. Veneti *accia*, ſimplex filum appellant, & *azze*, Inſubres *gugiada*, ab acu, quaſi acuciata.

MATERAZZO. Culcita. Tomentum. *Matta*, ſtorea plerumque, ſtuppa, aut rudiore lana inculcata: vt recte Menag. coniecit. Ouid. Faſt. VI. *In plauſtro ſcirpea matta fuit*. *Culcita*, non vt barbari *culcitra*, ab inculcãdo, & cui incumbimus, & qua operimur, Itali *coltre*. Galli *londier*, lodix, & *natte*, matta. Hiſp. *Colcha*, *colchar*, culcitonum. Quod autem *matta* ſit ſtorea. Gloſ. Ψίαθος. *Teges*, *Terratoria*, *matta*. Leg. *Matta. Storea lectus terrenus*. *Teges*, operiendo, *matta*, incubando. Nam Gloſ. *Teges*, Σκέπασμα. *Amictorium, coopertorium, velamentum*. V. Int. Iuven. *Auſa palatino tegetem praferre cubili*. *Teges*, *& matta ſupellex cubilis obſcani*. Seneca Epiſt. LXXVII. *Culcita in terra iacet, ego in culcita. Ex duabus penulis, altera ſtragulum, altera opertorium facta eſt*. *Matta* lectus aſcetarum. Smaragdus *lectus eorum, aut nuda humus, aut certe ſtorea, ideſt matta ſuper humum*. Regula S. Bened. C. LV. *Stramenta autem lectorũ ſufficiant, matta, & ſagum. Vnde terratoria*, quia terræ ſternebatur. Cerda Aduer. Sac. CXLI. 6. Vita S. Bened. *In cella ſua, in Pſyatho, quod vulgo matta vocatur, in quo orare conſueuerat*. Ex quo Papias *mattam* pro cella ſumpſit. *Matta*, *tapetum*. Et *matta*, *vulgo cella dicitur. Greg. in dial. Inde mattula pro culcita. Hieron*. Quia autem vt diximus, etiam pro lodice, & opertorio ſumebatur, ſicut & ſtragulum, & ſtragula, licet à ſternendo, pro velo, & opertorio, ſiue aulæo, peripetaſmate, quod iis aulæ, triclinia, & lecti inſternerentur. In Epiſt. Pauli Diaconi ad Carolum Regem. *Similiter, & in loco cucullarum, duos, quos nos dicimus mattos, qui ex groſſiori ſago fiunt, & vnum in æſtate ſuperiorem, operimentum*, ideſt operimenta rudi, & ſoloci filo, nempe loco cucullarum teges, ſiue tegillum. Feſtus. *Tegillum cucullinunculum ex ſcirpo factũ*. Plaut. Rud. *Tegillum mihi aret, id ſi vis dabo*. Varro. *Aquam e nubibus tortam indicat fore, vt tegillum paſtor ſibi ſumat*. Nec Hiſp. *Almadraque*. Al. *Mattratium*. Culcita. Recte Coar. *Colcha*, e *Colchar*, à culcita, prout tam ſtragulam veſtem, quam lectulum ſignificat: parum autem recte, *matarazzo*, à ματαρὸς *ſertum*, *quod emarcuit*, quod ex ſertis areſcentibus culcitæ farcirentur. A *culcita*, vt veſtem ſtragulam, & aulæum ſignificat. Hiſp. *Colgar*, *entapizar*, *empalliar*, *colgadura*, diuerſum tegiculum, vt Salmaſ. credit H. Aug. p. 102. *Donatus* φόρμιον, *tegiculum dicunt Græci, quo inſternitur pauimẽtum*. Nempe eadem res, & ſternendo, & amiciendo, ſiue operiendo. Et *Colgadizo*, aulæa quibus parietes teguntur, *cortinaggio*: nam *cortine*, *culcitina*, *colgare*, veluti culcitare; non à colligando. Vnde *colgar* eſt ſuſpendere, vt vela parietum pendent. *Colgar*, in furcam agere, ſuſpendere, à *horcar*. Et *Colympio*, oſcillum, oſcillatio, cum fune ſuſpenſi hinc inde iactantur. *Matterazzo* igitur, *matta*, *mattarium*, *matraceium*. De mattis, & ſtoreis, in quibus & Monachi, & Scholaſtici, tam in Collationibus, quam in diſputationibus, & Gymnaſijs, non in ſubſellijs, præcipuè Lutetiæ, ſedere ſoliti, multa egregie obſeruat Andreas à Quercu, notis ad Petrum Venerab. Cluniacenſem p. 110. apud Menag. Orig. Gallic. p. 712.

Materazzo, Veneti *Stramazzo* appellant. Lutum ſtramineũ, ſiue ſtramentitium, vt Plin. L. VIII. 48. *Antiquis enim torus è ſtramento erat, qualiter etiam nunc in caſtris*. Nam cum loco ſtramẽtitij tori, tomenta, & culcitæ veniſſent, in caſtris tori è ſtramento perſeuerarunt. Vnde *ſcibadia*. Gloſſæ. *Stramentum*, Στιβάδες, χορτόστρωμα. *Stramenta* χορτόστρωτοι στιβάδες. Quod ex fœno, ſiue ſtramine, à στιβάζω, ſtipo. Στοιβὴ *ſtipatio*, *ſtramentum*. Ita & Στρωμνὴ. *Torus, ſternum, toral*. Pap. *Storea ideo dicta, quod ſit terra ſtrata. Nondum enim laneis ſtramentis repertis, in his accubabant*. Galli ſtramentitium torum *de teſtrain*, Stramineum, de *foarre*, quaſi farragineum. Nam *farrago*, ſtramen, palea, pabulum iumentorum. Martial. XIV. 160. *Tomentum Circenſe. Tomentum conciſa palus Circenſe vocatur: Hæc pro leuconico ſtramina pauper emit*. Pauperibus iuncus, ſiue vlua paluſtris, pro tomento lingonico. *Circenſe* autem, quia illud ſibi ſpectatores in Circo ſubſternebant.

MATREGNA. Nouerca. Gloſ. *Nouerca*. Μητρυιά. *Matrina* in Leg. Long. & pro ea, quæ de ſacro fonte ſuſcipit, vt Voſ. L. III. 24. Sicut *padregno* patrinus, & vitricus, & *padrino*, ſiue *Compadre*, in Baptiſmo ſuſceptor. Item qui ſingulari certamine pugnanti adeſt. Et *patraſtus*. Gloſ. Arab. Lat. *Vitricus, patraſtrus*. Sicut *filiaſtrus* priuignus. Iſid. Gloſ. *Filiaſter, priuignus qui ante natus eſt*. Patauini, etiam *ſorellaſtra*, & *fradellaſtro*, ex alio patre, aut matre nati. Hiſp. *Madraſtra*.

MATRICOLA. Catalogus. Index. Album. Gloſ. *Matrex*. Μητρῷα καὶ σημεῖον ὀνομάτων. *Matricula*. Codex in Academijs, in quem referuntur nomina eorum qui ſtudiis operam nauant, & Gymnaſij immunitate gaudent: vnde *immatriculari* albo Academicorum adſcribi: & *matricularij* Eccleſiæ cuſtodes, de quibus plura. Bignonus p. 615. & ex eo. Voſ. L. III. Cap. XXIV. Hiſp. *Padron*, & *matricula*, nempe à *matrix*, vt dictum eſt, non quod in ea nomina pa-

tris,

Digitized by Google

triſ, & matris vniuſcuiuſque poneretur.

MATAZINI. Genus ſaltationis Pantomimicæ, ſiue cinnus, & miſcella veterum ſaltationum. Nam & Satyricam referunt, cum crebro manum fronti obtendunt, quod ſatyrorum proprium. Scalig. in Catalecta. *Sed Fauni ſemper calui. Quo circa Panes, Siluani, Satyri, ſemper pingebantur manum obtendentes fronti, pro vmbraculo, ad arcendum calorem Solis.* Heſych. ὑποσκοπον χεῖρα. σχῆμα δὲ ἐστιν ὀρχηστικόν, ὁ σκώψ. *Geſtus ſaltatorius σκὼψ, manibus fronti obtentis.* Silius.

Obtendenſq; manus ſolem infer ueſcere fronti
Arcet, & vmbrato perluſtrat paſcua viſu.

Sed *Mattazini* præcipue veteres, tum Salios, tum lupercos imitantur, per Vrbem cum tripudiis diſcurrentes; licet illi ſeminudi; hi veſte leui, & corpori adſtricta, præcipue lorum manu tenentes, quo obuios impetunt: quod luperci faciebant, ſponteque mulieres, manus, atque humeros cædendos præbebant; quia id fœcunditati, & partus facilitati prodeſſe credebant. Eſſe autem veteris ſaltationis imitamentum, larua, ſiue perſona declarat, cuius ſpecies glabra, & anilis, & recedentibus labris, porrecto mento, pallore deformis.

Etiam Thracicam ſaltationem æmulantur; de qua Athen. L. 1. Nam & rudibus batuunt; vnus ex compoſito cadit, hunc ceteri ſpoliant, & ouantes exultant. Tota fere tamen Pantomimica ſaltatio eſt, cum taciti, loquaci manu, & linguoſis digitis, geſticulantur, variaſque artes ſilentio imitantur, vt tonſorem, & ſutorem, & id genus artifices deſaltant, & mortuum efferunt, & alia ludicra, cum tripudio nõ indecore repræſentant. Vnde Germ. *Mummer*, à mimus, & *mummeren, dantzer*, ſaltando imitari. Et Galli *Mataſſiner des mains*, inepte geſticulari. Hiſp. *Matachin*. à matando, ſiue mactando, vt putat Coaruvias; quod pugnando ficte ſe mactarent, & aliquis vt mortuus caderet. Menagius à *matto*, ſiue ſtulto, quod ludibundi, & tripudiantes, inſanorum more ferantur. Quod vt non abnuerim, ita potius ab imitando, *mattazini*, dictos facile crediderim.

MATTO. à μάταιος, *vanus, caſſus, inanis*, vt Gloſſæ, omnes fere vno cõſenſu trahunt. Eædẽ Gloſſæ, *Barburra*. Ἄφρων, Ἀνόητος, μάταιος. *Inſanus, demens*, & ſupra in *Bardus*, Αναίσθητος, ἄφρων. Sed Salmaſ. ad H. Aug. p. 461. à mattus, antiqua voce, vt ait, & latina, quæ *emollitum, ſubactum, & maceratum ſignificat*. Iſidor. Gloſſ. *Mactum eſt, ſubactum eſt, emollitum, infectum*. Hinc *via matta* Ciceroni ad Attic. L. XVI. Ep. XIII. *Longulum ſane iter, & via matta*: in vulgatis, *via inepta*. *Inde per metaphoram, homo triſtis, & contuſi, contritique cordis, mactus dicebatur.* Hancque à ſe primo vocem, Latino Cœlo redonatam gloriatur; eam tamen à verbo μάττω, *ſubigo* venire. Sed Ciceronis Interpretes variant in ea voce, & alii *via madida*, corrigunt, alii *moleſta, mala, madidata*. Et Voſs L. III. C. XXIV. *Tantum abeſt* inquit, *vt Ciceronem ſcripſiſſe mata credam, vt potius Iſidorum putem corruptum, atq; apud eum madidatum, legi oportere*.

Ergo à μάταιος *vanus, inanis*, donec aliud melius ſuccurrat. Nam ſi omnes *vani* inſanirent, omnia ſtultorum plena eſſent. Fortaſſe igitur à Germanico *matt*. *Machen*, infirmare, debilitare, quod videtur à *maccare, machinare, macinare*, ſubigere, contundere. Vnde *ſcachmat*, in ludo ſcaccorum, ſiue calculorum, calculus ad incitam redactus, domitus, ſubactus. Ex quo *mattare* Recentiores fecerunt, pro calculum ad incitas redigere. Boccat. Filoc. 260. *Il Caſtellano comincio à ridere, veggendo che matto era Filocolo, doue Filocolo haurìa potuto lui mattare*. Et paulò poſt. *Eſſendo per mattare il Caſtellano, Tanolò quel gioco*. Ibid. *Mai non trouai à queſto gioco, che mi mataſſe*. Qui me vinceret. Atq; ab hoc ludo vocem *matto* profluxiſſe puto, pro eo cui cerebrum obtuſum, & ſubactum ſit.

MATTONE. Later. Non à *macto*, ſiue *matto*, quod Iſidoro in Gloſſatio, *humectum, emollitum, infectum*, vt paulo ante diximus; neque à νάω, *liqueſio, aqua miſceor*: nam later coctus, & durus, & aridus eſt; ſed à *meta*, ſiue ſtrue laterum, in modum metæ, in quam rediguntur lateres excocti. Vt *meta* lignorum, fœni, frumenti aceruí. *Metone, & matone*. De meta, infra. Lexicon Etruſcum, *metone*. Ex quo apparet, ſimplici T, ſcribendum, licet vſus contrarium obtineat.

MAZZA. Claua, & *Mazzo*, non à maſſa, ſed à *malleo*. *Mazzo*, fuſtis, cuius ex tremà pars inſtar mallei. Creſcent. 21. *Poi con mazze, ouer mazzarenghe, fortemente ſi calchi, & ſi aſſodi*. Et 168. *Poi con mazzi di legno ſe ne ſcuota il ſeme*. Vnde *mazzicare*. Idem ibidem. *Il lino puoſſi ottimamente mazzicare in queſto modo*. *Mazzola* etiam à mateola duci poteſt. Cato apud Plinium Lib. XVII. 18. *Cum taleam demittes, pede taleam opprimito. Si parum deſcendat, malleo, aut mateola adigito*. *Mazzocca*, & *mazzocchera*, Claua. Curopalata de Protalogatore. *Fert autem ſcepers iudicialis loco, eam quam peculiari nomine vocant ματζοῦκα, matzucam argenteam, inauratam.* Iunius: *clauam*. Itali *mazza*. Idem in *Siromaſtis*. *Ferream clauam ſignificat, qua laterones, ſtipatoreſq; Turcarum Principam vtuntur, arcendis procul, & deturbandis hominibus obuys*. *Mal mazzucco*. Veternum ca-

put

put infeſtans, quod *zucca* dicitur. Vnde *zuccotto*, galea. *Mazzafruſto*, claua malleata. *Mattarello*, fuſtis nodoſus, in rotundum deſinens. Et quia olim etiam ſtipatores huiuſmodi clauas geſtabant, *mazzieri*, ipſi calones, ſiue clauatores. Math. Vil. 11. 41. *Facendo cercare per ſuoi mazzieri tutta lo Corte.* Hodie etiam *mazze*, ſiue clauæ argenteæ Cardinalibus præferũtur, in ſignum poteſtatis. Imo & Academiarum Rectoribus, & Syndicis, & qui Doctoris inſignia capiunt; veterum faſcium ſimulachrum, qui Magiſtratibus præferebantur. Vnde etiam *mazze* faſces virgarum, & *mazzola* pro virga. Boccat. XXII. I. *Trouato modo di hauer vn torchietto, & vna mazzuola.* *Mazze*, manipuli virgarum, faſces. Mazzarinus Cardinalis inſigni gentilitio virgarum faſces, cum ſecuribus præferebat, ac quod illi præſagium, ad ingens nomen capeſſendum, quo Europæ regimen, rerumque humanarum arbitrium virtus, ac fortuna detulerunt.

MAZZO pro faſciculo, aliunde eſt, nempe à manu, manipulo, *manizzo*, *mazzo*. Hiſp. *Manijo, & manojo, manuzzo, mozzo*; non autem à maſſa. Item manua, pro eodem, Gloſ. *Manna*, δραγμὴ, & *manipulum, manna, dragma*. Excerpta ex Vet. Lexico. *Mamaculus.* Δρᾶμα. Lege *Manipulus*, Δρᾶγμα. *Mazzuolo d'aglio; Mazzo de fiori. Mazzo di corda; mazzo di ſtroppe*, & aliarum rerum faſciculi ita appellantur.

MAZO ſimplici ſibilo, Veneti appellant, quod alij *Maggio, piantare il maggio*, arbor quæ Maij Calendis, in ſignum lætitiæ erigitur; etiam amantes, ante fores amicarum ſtatuunt, fertis, ac vittis pendentibus ornatam. Veterum Dendrophororum imago; qui vt Salmaſ. ad Hiſt. Aug. p. 165. in honorem alicuius Dei, vt Bacchi, vel Siluani arbores ſtirpitùs exciſas per Vrbem humeris ferebant; quorum frequens mentio in Vet. Inſcriptionibus. Vetus Poeta apud eundem. *Arboris exceſſæ truncum portare per Vrbem*. Virg. *Et teneram ab radice ferens Syluane cupreſſum*. Vet. Inſcr. *Silnano Dendrophoro*.

Hinc *Mai*, pro arboribus. Dant. Purg. XXIIX. *La gran variation de freſchi mai*. Vbi Landinus ait, ab Etruſcis, *mai* vocari vireſcentes ramos, qui antiqua conſuetudine Calendis Maij, feneſtris appenduntur. Morgant. V.

A ogni caſa appiccheresti il maio,
Che come l'aſin' fai del pentolaio.

Hiſp. etiam *mayo* arbor, quæ detruncatis ramis ſolo vertice frondolo, in foro, aut alibi ſtatuitur, ineunte Maio, vt Coaruvias. Qui putat vocem *deſmayo*, quæ deliquium animi languẽtis ſignificat, inde ortam, quod herbæ, quæ hoc menſe florent, ac vigent, poſtquam Sol ad Septentriones inflexit, flaccidæ langueſcunt. Potius à *diſmagliar* ortum crediderim, quod diſſoluere, & frangere ſignificat. Sicut *magliare* ſtringere, à retium maculis. Boccat. LXXX. 3. 1. *Belle, e ben legate, e ben magliate. Smagliare*, ſoluere, frangere. Villan. VII. 130. *Fù ſi forte la percoſſa, che la ſchiera groſſa rinculò buona pezza del campo, mà però non ſi ſmagliorono, ne rupppono. Deſmayo*, animi ſolutio, deliquium. Vel ducta metaphora à metaxa, quod Hiſp. *madexa*; vnde *Deſmadexado*, ſolutus, fractus. *Deſmayado*. Prius arridet magis.

MEDA. Strues, & aceruus lignorum, laterum, frumenti, in modum *meta*. Ita appellat Cato Cap. LV. de ligno condendo loquens. Et Colum. L. II. 19. de Fœno. *In metas*, inquit *conueniet, eaſque in anguſtiſſimos vertices exacui*. Hincmarus in Vita S. Remigii. *De annona, quæ in Villis Epiſcopi nata fuerat, vel quam ab alijs comparauerat, aceruos, quos metas dicimus, fecit*. Greg. Turon. L. V. 41. *Metas annonæ, quæ aderant, elidit*. Frodoard. Chron. *Duabus etiam ſegetum metis, quæ parietibus adhærebant, exuſtis*. Hinc Etruſci *Rimedire*, in vnum contrahere, veluti in metam cogere. Vill. VI. 22. *Più moneta non potena rimedire*. Boccat. LXXVI. 16. *Che tu haueui quinci sù vna giouinetta, che tù teneui à tua poſta, e dauile ciò che tu poteui rimedire*. Quod & *Raggranellare* dicunt. Grana in vnum colligere. Iidem *Rimedire*, per metatheſim, pro redimere.

MEDAGLIE. Numiſmata. *Metallica, metallia*, vt Voſs. L. III. 25.

MEDEMO. Idemmet, *metidem, medemo, medeſimo; meſemo, meſmo*. Gal. *meſme*: vt *meſme telle choſe*. Non à maxime, ſed eodem met modo, *Medeſimamente*.

MELA. Gladius. V. *Lama*.

MELARANCIO. *Malum aurantium*, à colore.

MELENZANE. *Meligiane*. Mala inſana. Fatua. Vnde *melenſagine*, fatuitas, & *melenſo, milenſo*, inſulſus. Non quaſi *Nidulenſis*. Sicut neque Gallicum *Niais*, fatuus, bardus, à nido: ſed à nihili, tractum videtur, homò nihili, nullius pretij. Hiſp. *Berengena*, & *Verengena*, quaſi melenſana.

MELICA. *Melga*. Milium Indicum. *Hoc etiam melicam vocat Italia, nuſquam Panicum, vt falſo perſuaſit aliquis optimo viro, doctoque Ruellio*, inquit Scalig. Exerc. LXXXI. 23. Veneti appellant *Sorgo*. Idem Exerc. CCXCII. *Eſt enim ſurgum, milium Indicum à Plin. deſcriptum: quod idcirco proxima, ſed corrupta voce, melgam noſtri vocant: ſurgum vero à proceritate, quo cognatas ſuas fruges ſuperat Milium, ac Panicum*.

MELGARI. *Ma[illegible]ri*, Cuſtodes arme[illegible] [illegible] ac[illegible] o[illegible]. *Berg[illegible]ry*, *Berbi[illegible]ary*, quaſi *Veruicary* fa[illegible] B. in M. vt *Ba[illegible]roni, maroni.* [illegible], non a [illegible] q[illegible] *Berg*, v[illegible] Bo[illegible], [illegible] à *berbicary*. vt M[illegible]ag. in Ori[illegible].

MENACORDO. *Monocordo*. M[illegible]m inſtrume[illegible]. D[illegible] q[illegible] aſeram v[illegible] Scal[illegible] de Poe[illegible]. L. I. 48. L[illegible] [illegible]ducta. *Fuit & [illegible] [illegible]tum illud, quod ab eo S[illegible]micum appellatum. [illegible]nque & triginta conſtabat chor[illegible], [illegible] quibus corum or[illegible] nunc Monochordos vul[illegible] vocat in quibus ordine digeſta pl[illegible] ſ[illegible] [illegible] re[illegible] [illegible]nos. Add[illegible] deinde plectr[illegible] [illegible]pennarum cu[illegible]ides ex areis fi[illegible] expr[illegible] erem eli[illegible] harmoniam. Me puero Cl[illegible] ymbalum, & Harpichordu[illegible] nunc ab illis mu[illegible] rentibus, S[illegible] tam nomin[illegible] Vetus Mono[illegible] [illegible] neruo[illegible] erat. Arabum Inuentum: trichord[illegible] au[illegible] A[illegible] [illegible]um, quod Pa[illegible] ram appe[illegible]: P[illegible] [illegible] Pa[illegible] Ma[illegible] [illegible] tur a Gr[illegible] h[illegible] m[illegible]pheria, [illegible] monoc[illegible]*

MENARE. D[illegible], & [illegible]. V[illegible] [illegible] [illegible]ribus infectio[illegible], & [illegible] Interpret[illegible] m. Ac[illegible] C[illegible] *Et minaui[illegible]* [illegible]. H[illegible] C. III. *Me minauit, & adduxit in[illegible].* Pa[illegible] F[illegible] *Agaſ[illegible]nes, equos a[illegible] minas[illegible]* [illegible] *Aure mo[illegible]* [illegible] Lat. [illegible] ge[illegible], [illegible] *bamur, minauimus* [illegible] S[illegible] hum, à *minari*, [illegible] do a[illegible] [illegible]. Q[illegible] *mina[illegible]* [illegible], [illegible] *Aut ſtimul[illegible]* [illegible] *boues*. [illegible] Pomp. A[illegible] am Ge[illegible], *q[illegible]a norunt verba Iuuenci, A[illegible] adycta[illegible] m[illegible]as*. V[illegible] r[illegible] a [illegible] *minar, & mi[illegible]* d[illegible] *ſtatur*, Priſc. L. VIII. A[illegible], [illegible], [illegible] equis [illegible] *Arri*, [illegible] *Vox*. In [illegible] Monoſ[illegible] ex Ca[illegible] *q[illegible]a iubent iumenta propere[illegible]*. [illegible] I. [illegible] cu[illegible] inc[illegible]

Poſt a *Menar*, [illegible], adducere. Vt in [illegible] *Menare* [illegible] pro [illegible]. D[illegible] lol. XVII.

Me[illegible] bor[illegible] a, & [illegible]

[illegible]. Gestus, & mo[illegible]: *[illegible] menare* [illegible] *commouere* [illegible]. S[illegible] [illegible], de q[illegible] cu[illegible] [illegible] *min[illegible], Minatur* inqu[illegible], *aut eminet, vt minaque m[illegible], aut mouetur*. Dantes quoq[illegible] Infer. XXIII.

E vidiu entro terribi[illegible]
Di Serpenti, e di sì diuer[illegible]

D[illegible]erſi motus, ſiue ſpe[illegible] *mine* p[illegible] geſtu, non à *minia*, aut *minando*, [illegible] eo quod diximus. m[illegible] e[illegible]. *Fair mines*, geſtire. *T[illegible]r bone mine*, [illegible]au v[illegible], [illegible]uque.

Mena et[illegible]m Etruſcis, ne[illegible]tio ſecreta, a *mine[illegible]are*, quod eſt tractare. Et *mena*, pro n[illegible]ra [illegible] r [illegible] es du[illegible]ur, vt [illegible] a[illegible] xerunt. V[illegible] a[illegible] XII. III. *Sare* [illegible] *mena a dire*.

Menare, decipere, [illegible]u[illegible]ere. Ducere enim hoc ſignifi[illegible]a Pl[illegible] Capt. A. IV. Sc. II.

Hic [illegible] ſeme[illegible] ductu[illegible] [illegible] data ſunt

Menare, percutere, ictus i[illegible]. *Menar le mani* S[illegible]t. P[illegible]. *Qui unq[illegible] [illegible] aliquod [illegible]nus armi[illegible]rum, ſiue a[illegible]menauerit, ſiue non admenauer[illegible]*

MENI[illegible], mi[illegible]u[illegible] pueruli, qui in[illegible] te[illegible] pe[illegible] c[illegible] [illegible]ijs aſ[illegible] Lu[illegible]canam, [illegible] *mi*[illegible], [illegible], vel a *minimo*, [illegible], v[illegible] s minuti, & puſi[illegible] [illegible], [illegible] v[illegible] verbo vtar *puſinni*. Eos a[illegible]am [illegible] Princi[illegible] ter de[illegible] de[illegible] [illegible] in[illegible]gnis Herodiani, L. [illegible]. *Erat aut[illegible] quidam infans adhuc ex ea no[illegible]ta qui v[illegible] cætero nudi, ſed auro gemmis orn[illegible] [illegible] vtique Romanorum [illegible]. Is ita Commodo [illegible], vt cum [illegible] etiam cubaret, ac P[illegible] [illegible]* P[illegible] [illegible]. N[illegible] vt C[illegible], [illegible]. H[illegible] pro a[illegible], S[illegible] a[illegible]. Inc[illegible]rum v[illegible].

MENOLE. M[illegible]. Gl[illegible]. M[illegible] *Piſciculus*, H[illegible]uls, vt V[illegible] IV. C[illegible]. A[illegible] *quos p[illegible] faunt, quos illi m[illegible], [illegible]mina volupt[illegible]*. Ita Cia[illegible] v[illegible] *menou[illegible]s*, vel *menor[illegible]*. [illegible], *minus*.

MENSOLA. [illegible] D[illegible]

C[illegible] r[illegible] o [illegible]
Per [illegible] a t[illegible]
[illegible]

V[illegible] V[illegible].

MENTO. V[illegible] *lo*, [illegible], *mentulum*. I[illegible] *Bart[illegible] bet[illegible]* [illegible] H[illegible] *barba*, [illegible] G[illegible].

MENTOVARE. M[illegible] MENZOGNA [illegible], non a m[illegible], [illegible] ca S[illegible], [illegible] m[illegible], *m[illegible]*

nare, ſiue mendacionare. Pap. *Pſeudomeni. à Græcis dicuntur fallaces, qui rem aliquam mentionibus conantur aſſerere.* Dant. Inf. XVI *Sempre à quel ver' che hà faccia di menzogna.* Inde *menchionare*, & *minchionare*, mendacijs deludere, decipere. Et *menchione*, ſimplex, credulus, qui facile capitur, & deluditur. Non autem à *miccio*, quæ vox Etruſcis Aſinum ſignificat, ignotæ mihi originis.

MENVAGLIA. pro turba pueorum minuſculorum, Veneti. *Minutalia*. Minutal genus edulij ex piſcibus, & oleribus minutim conciſis.

MENTRE. Inter hæc. M. autem additum, quia veteres dicebant *Domentre*, ex dum, & interhæc, *Domentre*, *mentre*. Vox Venetis Chronicis MSS. frequens.

MERCATO. Nundinæ. Nonius. *Merx eſt ſpecies ipſa: mercatura, actus ipſe, vel lucrum de mercede: mercatus autem locus, in quo agitur mercatura.*

MERZARO, & *Merzeria*, à mercibus, præcipue lintearij.

MERCE'. Mercede. agendo g[illegible]tias. *Gran mercè*, loco magnæ mercedis. *Chiedere mercè* eſt veniam, & miſerationem implorare, à miſereſcendo. Item ſtipe[illegible].

MERENDA. Cibus qui prandio, & cœnæ interijcitur. A *merendo* vt Sc[illegible]g. in Conic[illegible]n. Quæ mercenarijs à dom[illegible], vel conductore dabatur, antequam lab[illegible] mitterentur. Vnde Calpurnius. *Sera cum veneris hora merendæ.* Feſtus tamen à meridie, *quod medio die caperetur.* Gloſ. *Merenda* ἀρι[illegible]. Onomaſt. *Merenda.* Το μετ' ἄριστον φα[illegible] poſt prandium comedere. Aliam originem aſ[illegible]ider. L. xx. C. 11. *Merum purum. Hinc & merenda, quod antiquitus id [illegible] & opertar[illegible] quibus panis merus dabatur[illegible] aut quod mere[illegible] pore, id eſt ſoli, ac ſepar[illegible], n[illegible] in prandio, aut cæna ad[illegible].* [illegible] meridie dictam e[illegible] Sc[illegible] L. 1. 5. Vene[illegible] *meren*[illegible] am pro [illegible]ari, & *merenda* [illegible] euis cibus, & para[illegible] prandij, aut cœnæ.

MERIGO. In Ve[illegible] E[illegible] quæ agricolis, & paganis fi[illegible] *Degans*, & *Merighi* Puto voc[illegible] la[illegible]am, ex *maiorico*, [illegible] paga[illegible], ma[illegible]es, & *magiorenghi*, *marengh*[illegible] c[illegible]. Hi[illegible]. *Merin*[illegible], qui & al[illegible] habeat, [illegible] v[illegible] C[illegible] v. [illegible] agri p[illegible], ſed *maior* [illegible] *merine*[illegible] am [illegible] præfecti [illegible] *ans*, [illegible] *m[illegible]yorales*, pa[illegible] um p[illegible].

MERLI. P[illegible] minis murorum. Virg. *Minæque murorum i[illegible]entes.* Duæ enim admodum à *mina merlum* [illegible] à *murulis*, ſunt enim murorum [illegible] & paru[illegible] muri, *marulo meruli, merli.* [illegible] a [illegible] dine fimbriæ, ex lino, ſ[illegible]co, & a[illegible]ro, a[illegible] boratæ, aut [illegible]textæ, quæ veſtibus, ſe[illegible] p[illegible] pue[illegible]neis collaribus adtexuntur in ex[illegible] ora, *Merli* appe[illegible], [illegible] ac[illegible]um de[illegible]entes, vt pinnæ murorum. Vnde Inſubres *Pizzi*, appellant, quaſi *pinnica*. Pi[illegible]æ au[illegible]em murorum, quod acutæ. Hiſp. *Almenas*, à mœnibus, q[illegible] *mæniola*, addita præpoſitione Arabica.

MERLVZZO. Piſcis. Scal. H. anim. p. 45. *Galli Merlucium, quaſi maris lucium vocant.* Germ. *Stockfiſch.*

MESA. Pen[illegible]s. *Demenſum*, me[illegible]us cibus, à menſurando. Donatus ad Terentium, mo[illegible] ſu[illegible]e tradit, quaternos frume[illegible]i modios quolibet menſe [illegible]s ſeruis ad[illegible]iri, idq[illegible]e *demenſum* appe[illegible]atum eſſe, vel à men[illegible], v[illegible] m[illegible]ndo ex quo more T[illegible] emanaſſe. *Quod t[illegible] vix de demenſo ſuo, ſuum d[illegible] fraudans genium comparſit miſer, id illa vniuerſum abripiet, haud exi[illegible]imans quanto labore ſit partum.* Fu[illegible] mi[illegible]ri men[illegible]ra ſe ſe to[illegible] u[illegible]m[illegible] a[illegible].

ME[illegible]E[illegible]ERIA. [illegible] um. Salm[illegible] [illegible] 1. p. 475. N[illegible] *idem quod [illegible], ar[illegible] ter nimirum, & p[illegible]rari[illegible], atque [illegible] recenſior Le[illegible] [illegible]nitas loquuta eſt, mediator.* V[illegible]x Venetijs frequens.

MESSA. S[illegible]um. Li[illegible]a. Quanquam [illegible] d[illegible], v[illegible] H[illegible] *m[illegible]ab*, v[illegible] ab eo qu[illegible] mitterere[illegible] ſ[illegible] u[illegible] *m[illegible]*, vnde form[illegible] *Ite miſſa* e[illegible], [illegible] q[illegible] Ca[illegible] [illegible]as mitterentur, et Iſidor[illegible]. M[illegible] longe vel[illegible] melior op[illegible] videtur Ra[illegible] eiu[illegible] in Penta[illegible] tar ho[illegible] nome ductum, ab oblation[illegible] quas vnuſquiſq[illegible]e fide[illegible]um in[illegible]eat. C[illegible] tio p[illegible] & vini oblatio fi[illegible]t. V[illegible] *m[illegible]e*, [illegible] ue *miſſa*, quæ vnuſquiſque in cœtum, [illegible] ad vſum ſacr[illegible] mittebat. H[illegible]c [illegible] nomen [illegible] frequens eſt V[illegible] in E[illegible]gico. Q[illegible] qu[illegible] p[illegible] ori [illegible] is a[illegible]eat. Ac [illegible] vox *mittere* [illegible] re putet, p[illegible]o offerre, cum [illegible] a[illegible]len[illegible] fiat [illegible]ab [illegible]ſtibus, [illegible], *mitt*[illegible] p[illegible]o [illegible] & [illegible] *e la veſte, mettere* [illegible] de [illegible] genere. S[illegible]. A[illegible] *miſſa*, & [illegible] *m[illegible]a*, pro[illegible] peragen[illegible], [illegible] oblationibus. Quis c[illegible] [illegible]um Sacrificium, ab [illegible] p[illegible] dimitteretur dict[illegible] c[illegible] quod conueni[illegible],

vn[illegible]

vnde & Synaxis, & Conuentus? Quod ſi ab eo quia populus mittebatur, populus miſſus, ſiue miſſio populi, non ſacrificium dici deberet, niſi populus ſit ſacrificium. Et tamen nuperus auctor de liturgia hanc opinionem ceteris præfert, & veram vocis notionem ait eſſe Sectariorum. Quinam ſint hi, haud mihi compertum. Ramireſium, ſiue eius præceptorem Fr. Sanctium, vnde ille accepiſſe creditur, fuiſſe Orthodoxos nemo ignorat.

Miſſa igitur munera miſſa, & *Miſſa* oblationes, ſiue ſymbolæ miſſæ, ideſt poſitæ in cœtu fidelium, ad vſum ſacrificij. Imo miſſus pro ferculis appellatos ſatis conſtat. Lampridius enim ſcribit Heliogabalum celebraſſe tale conuiuium, *vt apud amicos ſingulos, ſinguli miſſus appararentur: & aliquando omnes miſſus, ſola carne phaſianorum ſtruxiſſe*. Itali, *meſſi, e meſſe*. Boc. S. 1. 2. *Quiui eſſendo il Rè di molti meſſi ſeruito, e di pretioſi vini*. Mox. *Pur vedendo l'vn meſſo doppo l'altro*. Vil. xi. 59. *Alla prima menſa, quattro meſſe di peſce*. Vnde lances, & diſci, ſiue repoſitoria, quibus epulæ inferebantur, ſiue mittebantur in menſam, *miſſoria* dicta. Pap. *Diſcus dicitur dans eſcas, ideſt ferculum: miſſorium vaſculum*. Et. *Lances vaſa, quibus ſacrificatur; miſſoria*. Vox frequens apud Scriptores ſequioris ſeculi. Vide Cerdam LXXVI. 17. Non tamen quod à Rege dono mitterentur, vt cenſet Voſ. Lib. III. 26. Sed quod iis mitterentur epulæ in menſam. Hæc autem *miſſoria* Græcis recentioribus μισσόρια, & μισσώρια dicta obſeruat Meurſ. in Gloſ. Inſubres *Meſſore* appellant vas æreum rotundum, peluim, diſcum. Item vas ligneum, ſiue concham.

MESSO. Nuncius. Miſſus, *meſſaggio*. Miſſaticus. Flodoard. L. III. C. XXVI. *Vt Miſſaticum Regis ſimul cum ipſis audiat*. Vtraq; vox Scriptoribus deterioris ſeculi frequens. *Meſſaggiero* idem quaſi Miſſaticarius: nam *miſſaticum* ipſum nuncium, & qui illud defert.

MESCHIARE. Miſcere, miſcitare. Pap. *Miſcitare frequenter miſcere*. *Meſſedare*, & *meſtare, meſcolare, miſchiare*. Vnde *meſcola* pro cochleari, & fuſte quo ius, puls, ac polenta miſcetur, ex quo *meſtola* pro eodem; nec opus Græca deriuatione. Item *meſchiare* potum præbere. Dant. Par. XVII.

A dir la ſete ſi che l'huom ti meſca.

Iuven. v.

Neſcit tot millibus emptus
Pauperibus miſcere puer.

à mixtione aquæ & vini. Vnde *pincerna*, pocillator. Boccat. III. 1. *Io sò non meno ben meſcere, che informare*.

MESCHINO. Pauper, infelix. Nihil attinet Chaldeos & Arabas ad partes vocare. Puto enim ſimpliciſſimum eſſe, à miſero, *miſellus, miſellinus, meſchinus*. Bouillus à *mecanico* deducit, quaſi mechanica arte victum quæritet. Niſi aptius ſit à mendico, mendiculus, *mendicinus, meſchinus*.

MESSERE. Poteſt quidem à Senior, ſeniore, *ſiore*, Gal. *Sieur, Sire, ſere, mio ſere*. Rectius tamen videtur ab Hero, Here, *Sere*, qui titulus olim honoratiorum, & *Sier meſſere*. Mi here, & *meſſier*. Si quis prius velit, haud repugnauerim.

MESTARE. Miſcere, miſcitare, *meſtare*. *Meſtola*, inſtrumentum admiſcendum.

MESTIERE. Miniſterium. Inde pro opificio, & pro ipſo opere. Opus eſt, *e di meſtiere*.

META. V. *Meda*. *Metà* autem medietas.

METTERE. Ponere, aptare, inſtruere, vt ex Salmaſio ſupra monuimus ad Hiſt. Aug. p. 357. Mittere mappam, mittere mantelia, pro menſam ſternere. Ita & ponere, & mittere veſtem ad Tertul. de pallio. p. 369. *Mettere la veſte* dicitur pro decipere, à Latino imponere, vnde impoſtores.

MEZZANO. Arbiter, ſequeſter, conciliator. *Medianus*, mediator. μεσίτης. Gloſ. *Arbitrium*. μεσιτεία. *Arbiter*. μεσίτης, διαιτητής. Item. Μεσίτης *ſequeſter, arbitrator, mediator*. Μεσιτεία. *Arbitrium, ſequeſtratio, arbitratus*. Venetis. *Meſeteria*.

MEZZO. Maturus. de fructibus. Mitia poma, quaſi *mitium*. Creſc. 317. *Le neſpole da ſerbare ſi colgono, che non ſian mezze*. Poſtea pro vieto, & fracido; Inſubres *Nizzo*, de pomo quod liuorem ducit, vt *mappa, nappa, matta, natta*. *Mezzi di vino*, pro ebrijs, Morgant. 11. 25.

Diceua Orlando ſaremo noi mezzi
Di vin, che l'vſcio non ſi raccapezzi?

quod vulgus etiam *cotto*, appellat. V. Vizzo, vnde flexum exiſtimo.

MI. Ego. Gal. *moi*. Egomet, *me, mi*.

MIAROLO. Patauini poculum appellant; aiuntque tria eſſe quorum nunquam abundè ſatis ſit. *Miaroli, figliols, & touaglioli*. quod facile frangantur, intereant, & atterantur. Miliarium olim vas calefaciendæ aquæ. Glol. *Miliarium* θερμηρον. Et χαλκεῖον. *Olla, ahenum, miliarium*. A cuius ſimilitudine, Miliariolum, *miarolo*, poculum. Sicut *moiolo* & *muolo*, à modiolo, ſiue eius ſimilitudine, quod vas erat ad hauriendam aquam, rotæ vertigine. Vnde *moiole* vitrea fracta appellantur, ſiue modiolorum fragmenta.

MICA. *Miga*, Inſubres *minga*. Quod negationi additur, a *mica*. Gallis *mie*, quod Bouillus à *minime* deducit, non male. Prius tamen magis placet. Inſubres *mica* appellant panem vnius aſſis, credo famelicæ plebis iocis, panis menſuram quotidie imminui indignatis. Etru-

ſci pro iure, ſiue mineſtra. Pataff. *Non ti darei vna micca di broda*. Morgant. III. *Donde Vlivieri abbandonò la micca*, à miſcendo. Nam iidem *miccia*, prò miſcella. *Meſtianza*.

MICCIA. *Niccia*. Funiculus pulueri pyrio in ſelopetis accendendo. Myxa, & myxus, quod etiam pro elychnio lucernæ accipitur. Vnde lucerna *dimyxos*, *polymyxos*. V. *Moccolo*, & *moccare*.

MIGNATTA. hirudo. Menag. ſic dictam cenſet, quod lineis rubentibus diſtincta ſit, quaſi miniata, ſicut olim cera miniatula.

MIGNONE. V. *Menino*.

MILZA. Splen. Lien. Germ. *Miltz*. Patauini, *Spienza*. Splenitium. Galli. *Rate*, & *Ratele*, quaſi reticulum, quod veluti cingulum reticulatum, hominem ambiat. Proprie tamen reticulum eſt omentum, reticillum. Galli *Coiffe*. Cuffia reticulum, tegmen reticulatum. Hiſp. *redaño*, indidem. Iiſdem Splen eſt *baço*. Covaruv. à Græco Βάθος, quod profundum ſignificat; ſiue à *baſſus*, quod infra epar iaceat. An quaſi *vacuus*, quod vt ait Celſus L. IV. ſit mollis, & rarus? Crediderim quaſi epaticus, *epatius* quod epati ſubiectus. Venetis, *Bati*.

MINA. *Hemina*, menſura liquidorum, & aridorum. Feſt. *Hemina ex Græco ἥμιαν, quod eſt dimidia pars ſextarij*.

MINA & *Minera*. Cuniculus. Voſs. L. II. C. XII. *Minera à Germ. myne, vnde ſuum vocabulum accepère Itali, Galli, Hiſpani, Angli. Notat matricem, ſiue venam terræ metallicam. Sic vtitur aurea bulla Caroli IV. Indeque Philoſophis Mineralia. Fortaſſe autem minera, à minando, poſteriorum ſeculorum verbo, pro ducere: ac particulatim, pro facere ductus ſubterraneos, ſiue cuniculos. Sane vt myne cuniculus, ita mynen, barbaris, minare Latinis, agere cuniculos. Atque hinc miniatores, foſſores, qui cuniculos agunt*. Nos vocem Germanicam à Latina ortam putamus, nempe à *minio*, ideſt metallis, ſiue fodinis miniarijs. Plin. L. XXXIII. C. VII. de minio. *Celeberrimum ex Siſaponenſi regione Bætica, miniario metallo vectigali pop. Romani*. Inde ad omnes fodinas, & cuniculos voce trāſlata. *Minere* expreſſit eleganter poeta Georgicon II. *Hæc eadem argenti riuos, ærisque metalla oſtendit venis, atque auro plurima fluxit*.

MINESTRA. Iuſculum, à miniſtrando. Scilicet, à veterum frugalitate, quibus Ius, ſiue iuſculum cœnæ caput erat. Pap. *Cella dicta quod nos aliquid occulte Celet, ideſt apotheca, vnde deriuatur cellarium. Cellarium dicitur, quod in eo celentur miniſteria menſæ, & quæ neceſſario victui ſuperſunt*. Sed cum alia fercula, & epulæ pariter miniſtrentur, ſiue menſæ à miniſtris inferantur, puto *Mineſtram* appellatam Ius, ſiue pultem quæ ſeruis, ſiue miniſtris apponebatur; partes, ſcilicet cœnæ ſeruilis, & miniſterialis. Iſta coquis relinquamus.

MINVGGIA. Inteſtina minuta. Dant. Inf. XXVIII. *Trà le gambe pendenan le minuggia*.

MINVTI. Veneri appellant, minores fruges. Stat. Patau. Rub. XXII. 50. *Non poſſit ſeminare blada aliqua minuta, quæ ad groſſula blada venirent*. Infra fol. 51. explicat quid ſint. *Intelligendo groſſula, frumentum, ſiliginem, hordeum, ſpeltam, venam, fabam, & omnia legumina, exceptis faſiolis. Et intelligendo quod faſioli, ſurgum, millium, panigium ſint minuta*.

Iure autem mirum eſſe ait Voſſius in Etym. legumina dici minores fruges, cum fabæ, lupini, & quædam alia legumina frumento ſint maiora. *Forte*, inquit, *ratione pretij, ac dignitatis. Vel quia non ſolum legumina, ſed & frumentum minores fruges dicuntur, ſi conferantur, cum arborum fructibus, qui interdum fruges dicuntur*.

MIOLARE, e *mognare*, vox felium, à ſono ficta.

MIRARE. Intueri, quod qui admirantur, attente, & fixis oculis id faciunt. Petronius. *Dum frater ſororis ſuæ automata per cloſtellum miratur*. *Torre di mira* eſt collimare. Budæus de Aſſe Lib. V. *Animorumq; contentio ad eam tandem peruenit, quam Græci Euſtochiam, ideſt animorum, vel oculorum intentionem non aberrantem appellant, noſtri collimationem dixerunt, quaſi regulam quandam perſpicaciæ, ad inuentionis ſcopum limis oculis intendentium. Limare*, & per metatheſim, *mirare*. *Mira del ſchioppo*. Dioptra, per quam ſcopum intuemur.

MIRMIDON. Gallis, puſillus, pumilus, Siluius à Myrmidonibus: ſed eſt à *mirmillonibus*, qui in pugnando ſubſidebant. Auſon. in Epiſtola, quam Centoni præfigit, de ludicro oſculorum. *Et mirmillo in armis ſubſidens*.

MISCIO. *Miccio*, *mucio*, *muſcio*. Felis, non à mitis, ſed à *mus*. *Muſio*. Iſidor. L. XII. 2. *Muſio appellatus, quod muribus infeſtus ſit*. Gloſ. Arab. Lat. *Muſium cattum, ab eo quod catat, ideſt videt*. Pap. *Muſio dictus quod muribus infeſtus ſit. Hunc vulgo Cattum à captura vocant*. A muribus igitur *muſio*, vt & Voſs. obſeruat. proprie tamen ita appellatur, quod viſo mure, felem vocando dici ſolet, *mus*, *mus*, vel Græce μῦς, μῦς. *Mys*, *mys*, vnde feli indita appellatio. *Muccia*, gatta. Villan. XI. 48. *V'impiccorono di Peruſini preſi con la gatta, ouer muccia allato*. Et *Mucina*. Fr. Sacch. *Comincia à chiamar la gatta, mucina, mucina*.

MISCREDENTE. Male credens, non credens. Nam *Mis* in compoſitione, Germanis, & Belgis, ſignificat, male, perperam: vnde *mis*

face-

Digitized by Google

facere, quod iiſdem *mytdoer*, delinquere, vt Voſs. Lib. II. C. XXIV. Ita & Gallis *mes*, pro malè, accipi obſeruat Menag. vt in *meſdire*, maledicere. Non ergo *misfare*, à minus facere; ſed à *malefacere*. At *miſpurſen* Germanicum, vituperare, ſiue illaudare, non à male laudare vt idem Voſs. ſed à *minus pretiare* ductum videtur; quod Itali *diſprezzare*, à depretiando. Ita Gallis *meſchant*, pro malo, atq; improbo, non à male cadens; ſed à *male agens* factum putamus, vt idem ſit *meſchant*, ac *malfattore*. *Misfatto*, male factum, *misleale*, non minus legalis, ſed infidus, male legialis, ſiue ligialis, *ligius* pro vaſallo. Vide. *Leale*.

MISMONE. *Muſimo, vel muſmo*, animal ouillo pecori non diſſimile, villo tamen caprino, de quo Strabo, & Plin. L. VIII. 49. ex capra, & ariete gigni tradit Iſidorus. Nonius *Aſinos, mulos, aut equos breues, muſimones interpretatur*, quem iure reprehendit Barbarus ad Plinium.

MISOLTA. Inſubres, carnem ſalitam appellant. Germ. *beſalitzen*, ſale aſpergere. Quaſi *bis ſalitam*.

MO'. Modo. *Momò*, vox minitantis. *Modo, modo*. Veneto vulgo ferme alternis verbis familiaris. *Moia, moia*. Moda iam. Dant. Inf. XXIII. *Che più non ſi pareggia mò, & iſſa*. quod, vt Landin. vtrumque vocabulum idem ſignificet, *nunc*, & *illicò*, ideſt Modo: *Iſſa, ipſa hora*.

MOCCA. Sanna. *Moccarſi, e far la mocca*, ſubſannare, irridere, à Græco μωκᾶσθαι. Gloſs. *Sanna, ſubſannator*. Μῶκος. Salm. Hiſt. Aug. 288. *Græci μωκᾶσθαι proprie dicunt de his, qui ore, vultuque diſtorto, & valgis labijs aliquem derident*. Heſych. Διαμωκᾶσθαι, τὰ χείλη διαστρέφειν. Plauto *labijs ductare*. Gellio L. XVIII. 4. *Labiorum ductu irridere*. Et ad Tertul. de pallio. p. 300. Inſubres *Smorfie*, oris diſtortiones, à Græco Μορφὴ, forma: formæ deprauatio. Etruſci *Mucciare*, deridere, ſubſannare. Et *Mucceria* deriſio. Hiſp. *Moſa*, indidem, licet Brocenſis, à *Momo* deducat.

MOCCARE. Mucum narium, & fluentem pituitam emungere, abſtergere. Item lucernam, & candelam mundare, concretam elychnii ſaniem, ac putres fungos depellere. Illud à *muco*, hoc à *myxo*, & *myxa*, ſiue elychnio. Gloſ. Μύξα, *Mucca*. Μύξον, *muccoſus*. Gall. *meſche*, Hiſp. *mecha*. Martial. L. XIV. 41. *Lucerna polymyxos*, plura habens elychnia, ſiue funiculos, μύξας, fomites lychni, & lucernæ. Vnde *moccolo*, extrema pars candelæ, & myxi reliquiæ. *Moccarola*, & *moccadore*, emunctorium. Hiſp. *Deſpauiladera*. Et *deſpauilador*, emunctor; nam ferme elychnium ex papyro, Veneti *payero*. *Deſpauilar*, papyraceum elychniũ mundare, papyri ſordes demere.

A *muco* autem narium, *mocino, e mocciaſo, e mocinoſo*, vt Iuven. *Madidique infantia naſi*. Plaut. Mil. Glor. Act. III. hominem *muccidum* appellat, cui mucus è naribus fluit. Inſubres *Nerci, Naritij*, infantes quibus in plorando nares muco fluunt. A muco *muccinium*, linteum abſtergendis muci fluoribus, ſudariũ, ſiue orarium. *Mocicchino*. Gal. *Mouchoir*. Arnob. L. II. *Indicet in quos habitus veſtis ſtragula facta ſit, metra, ſtrophium, faſcia, puluinus, muccinium*. Quod Turn. L. XIII. 14. Linteum interpretatur, quo exceptatur naſi mucus. Inde *moccola* etiam pro naſo, aut extrema naſi parte. Voſs. L. III. de vit. ſerm. *Mucatus, pro naribus, quia ijs mucus educitur*. Lex Ripuaria Tit. LXVIII. *Si quis abſque effuſione ſanguinis, alium brachio, pede, oculo, auditu, mucatu, digito, vel quocumlibet membro mancauerit*. Ceterum emungi, ſiue ſtillantem è naribus mucum abſtergere, dicimus, *ſoppiare il naſo*; quia exſufflando, mucum expellimus.

MOCCOLARO. Textum ſubſericum, à *muco*, ſiue ſaliua craſſiore bombycum; vnde idem nema *bauela* dicitur, & filitium, ſiue *filiſellum*, quod vt linum; & ſtupa in fila deducatur. Item *canauazzo*, inſtar telæ cannabinæ, quæ textura ſolox, & linteá craſſior, ſicut ſubſericum, rudius ſerico, & vilius.

MODELLO. Lignea futuri operis forma. *Modus, modulus*. Scalig. de poet. L. III. 32. *Typus enim faciem, & formulam quandam ſignificat, & id quod Architecti modulum, ad cuius lineaturas, atque dimenſiones totius operis ratio dirigitur: vulgus Italicum adhuc magis diminutiua voce Modellum*.

MODIGLIONE. Philand. ad Vitr. L. II. 8. *Mæniana erant podia, pergulæve, cuiuſmodi ſunt ea, quæ hodie ita proijcere aſſueuimus, vt mutulis (cornos dicimus, Itali Modigliones) firmiſſimis quieſcant, & nitantur*. Alibi ait repræſentare *ſinuatam Canteriorum proiecturam*. A mutulis igitur, *mutiliones*, & *modigliones*, dixerunt, vt Baldus ad Vitruv. omne id quod ad aliquid fulciendum, aut ſuſtentandum è pariete proiicitur, & eminet; item menſulas. Dictos autem putat à *mutilare, quod deſecta, & decurtata canteriorum capita repræſentent*. Vide & Salmaſ. ad Solin. p. 1129.

MOGGIVOLI. *Moioli*. Inſubres, vitrea fracta, à modiolo poculi genere, quod modii figurã referret. Modioli hauſtra, anetliæ, ſiue rotæ aquariæ. Scæuola de aur. argento legato. *Seia poculum aureum, quod elegerit lego: quæro, cum in hereditate non ſint, niſi trulla, ſcyphi, modioli, phiala*. Fuere & modioli ærei; de quibus apud Vitruvium. V. *Miarolo*.

MOGLIE. Vxor. Scæuola L. 93. §. 1. de legat. & fid. Lib. 32. *Sempronia mulieri mea reddi iubeo ab heredibus.* Tertul. de vel. Virgin. *Propterea relinquet homo patrem, & matrem, & conglutinabitur mulieri ſua.* Infra. *Vti mulieres noſtras dicamus vxores. Nam & Græci qui magis vocabulo mulieris in vxore vtuntur, alia habent propria vocabula vxoris.* Ideſt γυνὴ, quę frequentius pro vxore vſurpatur.

MOGNAGA. Armeniaca. Pomum Armeniacum. Veneti *Armelini.* Gal. *Auant peſche*; antiperſica ſcilicet Præcoqua, & *Arbicot.* Hiſp. *Albricoques.* V. *Arbicoche.*

MOINE. Blanditiæ, illecebræ, *mollia verba*; Virgil. *Et quæ molliſſima fandi Tempora.*

MOLINO. *Mola*, contractum ex, *Molendinum.* Quanquam inter hoc, & molam diſtinguat Voſſius, & hanc ſaxum, quo frumentum comminuitur, illud locum ſignificet, vbi molitur. Sicut diſcrimen inter molas Aſinarias, ſiue truſatiles, & aquarias, ſiue machinarias, quas ex Nonio, *moletrinas* appellari poſſe cēſet Budæus annot. in Pand. p. 219. Vnde *molitor*, *molinarius*, *monaro*, *mugnaio*.

Tauola molino, ludus calculorum, de quo Scaliger in Catalecta, ex Ouidio de arte L. III. *Parua tabella capit paruos vtrinque lapillos, & quibus hic labor eſt continuare ſuos.* Nam qui lapillos in linea continuat, is vincit. Veneti *Trea*, ab hoc appellant; ſed vnde nam *Molino* haud mihi notum. Galli *marellum* à materulis, vt idem Scaliger.

MOLLE. Vuidus, madefactus. Quod humore aſperſa, ac madida molleſcant. Venetis *Moia*. *Mollare*, & *immollare*, madefacere. Item laxare, ſiue mollem reddere, funem tenſum remittere; vnde pro deſinere, ceſſare. Boccat. Laber. 239. *Mai di ciarlare non reſtà, mai non molla, mai non fina. Non li molla.* Strenue in rem incumbit. *Tiramolla*, ludus puerilis: duo funem ducunt, alter imperat, vt tendat, vel laxet, ſed contrarium illi quod imperatur faciendum eſt. Caſaub. ad illud Perſij Sat. v. *Quæ dederam ſupra repeto, funemque reduco.* Puerilis apud Græcos luſionis genus eſſe notat, per attractionem funiculorum, & intentionem: ab Ariſtotele vocari ἀνάπτειν σπαρτίων, proprio nomine ἑλκυστίνδα, apud Pollucem. Idem ludus Hiſpanis, *Eſtira, floxa.* Tende, lenta, vel laxa. Nam fluxus, *floſſo*, *laxus*, lentus, flexilis.

Molle, & *molla* inſtrumentum ferreum, verſandis carbonibus, & aptando igni; item *molletta* forceps: quod facile comprimatur, & verſetur, à cuius ſimilitudine *molletta*, volſella dicitur.

MOLECCHE. Scalig. in Ariſt. Hiſt. Anim. P. 17. *Mollecas quoque vocant Cancros Hiſtri, quibus amiſſa veteri cruſta, noua ſubit tenera*; ideſt mollior.

MOLLE, & *mollena*, quod intra panis cruſtam molle eſt, ſiue à medulla. μύελος ἢ τὸ μεσαίτατον τοῦ ἄρτου. Germ. *Meich.* Hiſp. *meollo*, *mollica*, *mica*.

MOLO. Moles portui obiecta, arcendis fluctibus. Cæſar de bello ciu. *Quæ fauces erant anguſtiſſimæ portus, molem, atq; aggerem ab vtraque parte litoris iaciebat.* Philander ad Vitruv. L. v. C. XII. *Progreſſus appellat aggerum illam continuatam ſeriem, obiectam ad arcendos fluctus, quam noſtri ab elata terra leuatam dicunt; Græci χώματα; Latini Moles, Itali id appellationis retinuerunt.* Hiſp. *Muelle.*

MOMA. *Madreperla.* Matrix vnionum, quaſi *mamma*.

MONA. Simia. Ab imitatione, vt Sanctius μιμέω, μιμῶ. *Mimona*, *mamona*, *mona*. Et *Gatti maimoni*, de quibus Scalig. Exercit. CCXIII. & Hiſt. Animal. L. II. 13. Ita etiam appellatur pars qua mulieres ſunt; fortaſſe quia de pilis, vt Simiarum nates, quas ideo cluras veteres dixerunt.

MONATI. Inſubres ſic vocant Veſpillones, qui graſſante peſtilentia, lue extinctorum corpora ſepulturæ mandant. Græcè, quaſi ſolitarij, quod hominum congreſſu arceantur, ne contactu morbus vulgetur.

MONOLI, & *Monini* apud Inſubres, infantes, & puſiones, per blanditias appellantur: Gal. *Moineau*, paſſer, paſſerculus, *monedula*: quæ auiculæ dabantur infantibus ad ludendum. Plaut. Capt. Act. v. Sc. IV. *Nam vbi illo aduenit, quaſi patricijs pueris, aut monedulæ, aut anates, aut coturnices dantur, qui cum luſitent.* Et ideo hæ etiam blanditiæ inter amantes vſitatę. Idem Aſinariâ, Act. III. Sc. III. *Dic igitur me, anaticulam, columbam, vel catellum, Hirundinem, monedulam, paſſerculum, putillum.* Ita puſiones, & putilli, *monedulæ* appellati, *monoli*, *monini.* Vnde fortaſſe Hiſpanorum *Meninı*, aulici puſiones honorarij Principum obſequio deſtinati. Quos Coaruvias, vel à *mi niño*, vel à *minimo* deducit, vt ſupra dictum eſt. Gallicum *Moineau*, videtur à monedula κατὰ χηστικὸς dictum.

MONCO. V. *Manco.*

MONDIGLIA. Auri purgamenta, quibus detractis aurum mundatur. Sicut frumenti, & aliarum frugum.

MONETA. Pecunia, ærei nummi, ſiue vt Iuvenalis, argentum, & æs conciſum in titulos, facieſque minutas. Ottoman. de Verbis Iuris. *Numularij à nummis dicti, collybiſtæ, permutatores nummorum, qui maioris pretij nummis acceptis, nummulos, ideſt minuſculam monetam per*

partes

partes reddebant. Salm. ad Lamprid. *Pecuniam Lampridius ab auro, & argento diſtinguit, & pecuniam proprie vocat, aream nummum. Sic nos hodie moneta nomine, areos fere minutulos nummos intelligimus, & ab auro diſcernimus: cum tamen etiam aurea dicatur moneta, vt & argentea, æreaque. Moneta* igitur, *æra minuta.* Græcis Κέρμα Numulus minutus, ſiue *minutiæ æris*, vt Seneca appellat. Et apud Ioannem in Euang. Τ... κέρμα τῶν κολλυβιστῶν, nummulos, ſiue æris minutias, quibus menſarij permutant aurum, & argentum. Vnde Κερμοδότης, & Κερματιστής, qui maiores nummos minutis permutat. *Moneta corrente*, vſitata, ac recepta, *προχωρῶν ἀργύριον.* De quo Salm. de vſuris p.424.

MONGIBELLO. Siculi montem Ætnam ita appellant, correpto nomine à *Mulciber*, ſicut & vna ex Æoliis ... vocatur hodie, Vulcanus ab incendio, vt Scaliger in Ætnam obſeruat. Menag. us tamen in Orig. ... Gallicis putat dictum eſſe a voce Arabica *Gebel*, quæ montem ſignificet, atque ita *Mongibello*, eſſet mons montis.

MONITIONI. pro commeatu, & annona, quod ea Vrbes, & arces in vſum belli muniantur. Nonius in *Putidum*. Cato *Itendo naues putidas, atque ſentiſoſas commeatum mænire volebat*, *mænire*, pro munire, vt recte emendat Palmerius in Spicilegijs. *Pane di monitione*, cibarius, & m... ris.

MONNA. Ma... na. V. *Donna*.

MONSIGNORE. Mi ſenior. V. *Signore*.

MONTAGNA. Loca montana: ſicut *Campagna*, Campana.

MONTARE. Aſcendere, in montem ... ſalire ſimpliciter. *Diſmontare*, deſcendere, *Sormontare*, ſuperſilire, *Tramontare*, de Sole ... ſiderum occ... ſu. *Tramontana*, tum polus Arcticus, tum Boreas. *Montone*, Aries qui oues ſalit. *Mol... ine. Moltolina*, pelles ... ueccina. Gal. *Mouton*, non à monte, quod arietes ferme ... tes inco... a Lat... *o*, & *mutonins*, quod ... ... , quod ... muto ... s ſiue peculiatus, nam hoc ... pecudes cadere poſſet; ſed ... *Montare* etiam de numeris, ac ... dicitur, nam innumerando aſcenditur.

MONTI. Menſæ nu... ſiue montibus pecuniæ. Nam ... Lucretium obſeruat, montem ... tudine aut multitudine veteres polu... Vt Lucret. *Montes nimborum.* Virgil. *Aqua montem*, Agellius, *montes arenarum*, Plaut. *montem ...*, & *montes frumenti*. *Monti di Pieta*, menſæ ... Vrbibus inſtitutæ, ſubleuandæ pauperu inopiæ. Ita Prudentius *montes monetæ* dixit Hymno 11, de S. Laurentio. *Qua vi latentes eruat Nummos, operta exiſtimans Talenta ſub Sacrarijs, Cumuloſq; congeſtos tegi, Laurentium ſiſti iubet, exquirit aream ditibus Maſſis refertam, & fulgida montes monetæ conditos.*

MORBINO. *Hauere morbino* Veneti, delicias facere, quod morboſi molles ſint. *Morbezza*, *morbidezza*, luxuries, herbarum, vitium, ac ſegetis. *Morbido*, molis, emollitus *Ammorbidare*, lenire, ac mollem reddere: *mollitare*, molli ... actare.

MORCHIA. Amurca, amurcula, *morcla*, *morchia*.

MORELLO. Color violaceus preſſior, à *moris*, vt Scalig. Exercit. CCCXXV. 13. Veneti à Pauone, *pauonacenm*.

MORESCA. Saltatio armata cum geſticulatione, ſiue Chironomia, fortaſſe quia apud Mauros frequens, & celebris fit.

MORICI. Venæ hæmoroidicæ, *maroelle* Veneti, hæmoroidales, *morene*, hæmoroidalæ.

MORIONE. ... igo incerta: nam qui ... dicunt, ... mirantur.

MORSI. Lapides, ſiue ... relicti, quibus nouus paries coniungatur. Item Com... genus in pa... ibus, & ſtructuris. Philand. ad Vitruv. L. II. C. VIII. *Incidantur in his canales, in quos veluti fæminas, aliud quidpiam, ceu maſculum ineat, committaturque, cuiuſmodi ſunt, quas regnantes, noſtri, ... perpetuas morteſias, quaſi mordeſias, à mordendo vocant.*

MORSELLO. ... ſulum, buccea panis, bucc... S. Gal. *morceau*, *boccone*. Hiſp. *boccado*, *morſo*. ... n *almorçar* ie... tare: à morſu ſiue ... is. Sed *morcella*, botulus, ſiue botellus, ideſt ... teſtinum ſanguine fartum, non quod vt putat Coaruvias breuis ſit, vt vno morſu ... poſſit, ſed quia fruſtulis minutis côcreti ſanguinis oppleatur. *Morſellæ* ſunt boli ex ſaccharo, leniendæ faucium aſperitati: *Ammorſelate*, embamma ex carne minutatim concila.

MORTADELLA. Genus farciminis, *murtatum*, quod olim murti, ſiue myrti baccæ inderentur. Varro IV. de Lingua Lat. *Quod in extis dicitur nunc profectum, murtatum à murta* (ſic & Cato pro myrto) *quod eo large fartum inteſtinum craſſum.* Plin. Lib. xv. 29. *Et alius vſus baccæ fuit apud antiquos, antequam piper reperiretur, ... obtinens vicem, quodam etiã generoſi obſonij nomine inde tracto, quod etiam nunc murtatum vocatur.*

MORTARO. *Mortarium*, quaſi moretarium, quod in eo moreta, intritaq, fiebant, vt Turn. L. XVI. 17. & L. XXI. 20. & Scalig. in Catalectis p. 421.

MORVIGLIONE. Morbilli, papulæ, *roviglione*,

glione, à rubedine.

MORZARE, extinguere, de igne, & lucernis. *Mortare*, mortuum reddere. Dant.Inf.xiv. *Che ſopra ſe tutte ſiamelle ammorta.* Creſc. L. 1. 8. *La lucerna ſi ammorterà.* V. *Amorzare.* Hiſp. *Amortignar.* [illegible] *Morcella* appellant mucum, ſiue fungum [illegible] ellychnij, non tamen à *muco*, vt cenſet Coaruvias, vel quod cito moriatur, ſed ab *amurca*, quod vel [illegible] amurcam concreſcat, quæ & *Moſcella*.

MOSAICO. Opus *Muſivum*, quod vt Salm. ad Trebellium obſeruat, *Muſcum*, & *muſium* dicebatur, à *muſio* opus *muſiacum*, & vnius literæ traiectione *moſaicum*. Iunius ad Codinū *muſaicium*, & ab [illegible] deducit *Maſac* (vnde Græcum *μισγω*, & Latinum miſceo) *Sonat opus miſcellum facere* [illegible] *miſcellum opus, emblema ex minutis congeſtum, materia, forma, colore varijs.* M[illegible].

MUSCARDO. Accipitris genus, à captandis muſcis. Item *Moſchetto*. Vnde [illegible] grandioris nomen. Vide paulo infra.

MOSCATO, MOSCATELLO. Vinum Apianum, ſicut [illegible] Apes, & Muſcæ appetunt. P[illegible] *Vnus Apiana dulce vinum faciunt, quas niſi cito* [illegible] *& apibus infeſtantur, vnde & dicuntur.* N[illegible] à moſchi odore.

MOSCHEA. T[illegible]. Hiſpan. *Mezquita* quod Arabi[illegible] Coaruvias, & locum in quo p[illegible], ſignificare, *Mezquidun*, a v[illegible] quod eſt proſternere corpus, & Deum ſolum venerari, idque ex Vrrea.

MOSCAROLA. Gloſ. [illegible] *Carnalium.* Vulcanius. *Hoc eſt* [illegible] *quæ ſublime pendet, cuſtodiendis* [illegible] *carnib*[illegible] *caſeis ab iniuria felium, murium, & m*[illegible]. Hiſpanis *Eſcuſabaraja*. Cui[illegible] apud Coaruviam. Ariſtoph. facete [illegible] ſellam, editiorem, e qua doceba[illegible] vocauit.

MOSCHETTI. Genus acc[illegible] quod & *moſcardo*, & *moſcardino*, [illegible] Albert. de Falcon. 379. [illegible] Nomencl. *Ex fringillas* [illegible] *quem Muſcetum vocamus, quem* [illegible] *& ſprintſel dicunt. Belgæ* [illegible] *immuſculus*, qu[illegible] auſpicia facient[illegible]: & aliud genus auis notat, q[illegible] dicit. Ab [illegible] grandiori[illegible] *m*[illegible] Sicut a[illegible] ubi gra[illegible] tam[illegible] is, ab huius generis auibus nomina fortiti ſunt V. *Falcone*, *Falconetto*, *Sagro*, (idest lex[illegible] accipiter) *Spingarda*,

(quod idem cum moſchetto, licet maiori mole) *Smeriglio*, & ſimilia.

Moſchetti Inſubres appellant Conopœa, arcendo muſcarum tædio. Cum hæc à culicibus dicta ſint.

MOSSE. Carceres, ſiue linea, vnde equi mouentur curſu certaturi. Bignon. 625

MOSSONI. *Moſciones, muſciones.* Gloſ. Arab. Lat. *Muſſio eſt, qui in vino naſcitur.* Pap. *Muſciones vulgo a muſcis appellantur: ijdem, & bibiones, ſicus & poeta ait, in oculis tuis bibiones volant.* Et. *Bibiones, qui in vino naſcuntur, idest muſciones à bibendo.* Poetam Afranium intelligit, cuius verſus ita corrigit Salmaſ. ad Spartianum, *Dum ad me ſpectas fabularique incipis, ex ore in oculos tibi bibones inuolant.* Idemque exiſtimat eſſe culices illos rotundos, quibus Florus in tabernis inſectabatur, noto Adriani verſu. *Ambulare per tabernas Culices pati rotundos.* [illegible] à Plinio appellari [illegible] L. [illegible] IX C[illegible] XLVI[illegible]. *Adeoque ni*[illegible] *non* [illegible] *in mari* [illegible] *aſtius* [illegible] *pernici mo*[illegible] *aut qua capillus maxime ce*[illegible] [illegible] Pl[illegible] er, pul[illegible] [illegible] molesta [illegible]. Ne[illegible] [illegible] Pli[illegible] [illegible]

[illegible] & [illegible] ex eoru[illegible] [illegible] ex [illegible]. M[illegible] veri[illegible] bibulos [illegible], quorum neque morſus admodu[illegible] [illegible] ſed le[illegible] dinum genus ſpurciſſimum, [illegible] à de[illegible] latitudine Italis *piattole* appellant[illegible] max me p[illegible], & inguin[illegible] [illegible] Hiſpanis *l*[illegible]*as*, non a latere, vt Coar[illegible] vel [illegible] em, vel quaſi *lendillas*. At[illegible] A[illegible] culices ap[illegible] *Pi*[illegible] deducere ve[illegible] genus a[illegible]

MOSTACCI. P[illegible] perior[illegible] *Muſa*[illegible]*s.* [illegible] *Μυσαξ*[illegible] *υπομυ*[illegible] *Pro ſub naribus* [illegible] *Infra nares,* M[illegible] H[illegible] *θριξ, ſuperioris labri barba.* [illegible] G[illegible] iam, & Hiſpanis c[illegible] P[illegible] S[illegible] Num. vind. dicens quaſi [illegible]. Qualis, cum

L ce

Lacedæmone Ephori Magiſtratum ineuntes, per præcones edicebant, *μὴ τρέφειν μύστακα, non alere barbam in ſuperiore labro*, & parere legibus. Et in Agide, ait, Lacedæmoniorum legibus ſancitum eſſe *κείρεσθαι τὸν μύστακα*. *Radere pilos ſuperioris labri*. Inſubres *barbitium* appellant, *barbotium*, autem mentum.

Moſtaccio etiam pro vultu, & *moſtaccione*, Colaphus. *Immoſtacciato*, facies vultuoſa, vt Apuleius, triſtis, & amarulenta. Hiſp. *Amoſtaçarſe*.

MOSTACCIOLI. *Moſtacini*. *Muſtaceum*, *& muſtaceus panis*. Genus libi, ac ſcitamenti, quod vt Cato de Re Ruſt. ex farina ſiliginea muſto conſperſa fiebat, addito aniſo, cumino, adipe, caſeo, & lauri foliis. Statius Silu. I. inter adorea bellaria, quæ Saturnalibus mittebantur, *muſtaceum* recenſet. Iuven. VI. *Nec eſt quare cœnam, & muſtacea perdas, labente officio, crudis donanda*. V. Int. dulcia appellat. *Solebant enim* inquit, *antea per nuptias, dulcia recedentibus erogare pro apophoretis*. Plin. L. v. 30. *Laurus triumphis proprie dicatur. Duo eius genera tradit Cato, Delphicam, & Cypriam: Pompeius Lenaus adiecit, quam muſtacem appellauit; quoniam muſtaceis ſubijceretur*, vnde apud Ciceronem ad Atticum *laureolam in muſtaceo quærere*, quod aliis adnotatum. Nunc *muſtacei* ex amygdalis contuſis, ſaccaro, & aromatibus conficiuntur.

MOSTARDA. Scalig. exercit. CXLVIII. 3. *Ex quo ſicut è Naſturtij quoque ſemine plebs ſuos intinctus facit, ad eundem modum, quo nos è ſinapi, quod embamma de muſto, quod inditur aliquando, & ardore, Muſtardam vulgus dicit, non ineptè*.

MOSTRA. Tranſuectio, & luſtratio copiarũ. *Moſtra dell'eſercito*. Salm. ad illud Lampridii. *Milites quos Oſtenſionales vocant. Tranſuectionem quoque*, inquit *militum, in recognitione, ac luſtratione exercitus, oſtenſionem vocarunt, & oſtenſionem facere, faire monſtre*. In V. Inſcript. *Temporibus Claudij Tiber. facta hominum armigerorum oſtenſione*. *Moſtra del vino*, guſtus, exploratio. *Moſtra dell'Horologio*, gnomon horas demonſtrans.

MOTA. Lutum, aqua ſtagnans, & immota. Villan. x. I. *Piene d'aque e di puzzolente mota*. *Motta* autem pro maſſa, & aceruo terræ, aut lapidum. *Meta*, quod in metam ferme erigeretur. V. *Meda*.

MOTTO, breue dictum, à *mutire*, quod eſt minimum loqui, ſiue murmurare. Alii malunt muttire. Cornutus in illud Perſij *Men' muttire nefas Hoc dicit. Lucilius libere reprehẽdit alios, & Horatius. Mihi autem muttire nimium eſt*. Prouerbialiter dicimus, *Muttum nullum emiſeris, ideſt verbum*. Feſtus. *Amuſſim. Quidam Amuſſim dicunt, non tacite, quod mutire interdum dicitur loqui*. Et alibi. *Mutire, loqui. Ennius in Telepho. Palam mutire plebeio piaculum eſt*. Vbi Scaliger, ex Cornuto. *Mutire, eſt ne Mu quidem audere facere, quod Græci μῦζειν*. Gloſſæ. *Muttum* μῦ, *Muttire* μύζειν. *Etiam in Idiotiſmo dicimus. Ne muttum quidem audet dicere*. Chariſius L. II. C. de interiect. *Mu facere, pro muttire*. Lucil. *Non laudare hominem quenquam, neque mu facere vnquam*. Hinc *motteggiare*, breui dicto aliquem tangere. *Mottetto*, breue carmen, ſiue canticum, à Muſicis appellatur. Germ. *Mutetten*. Non rectè, qui ἀπὸ τοῦ μυθεῖν. V. *Muſo*.

MOZZO. *Mutilus, mutlus, moccio, & mozzo*. *Mozzicone* pugnus; quia digitis in pugnum contractis manus mutilata videtur, & truncum, ſiue mancum brachium refert. Hiſp. *Moxicon*, non à μαχη, quaſi *maxicon*, vt Coaruvias. *Mozzo* etiam pro natura muliebri, quod ea pars veluti trunca ſit, ac mutila. *Mozzicare* mutilare. *Dimozzicare*. Hiſt. Piſtor. pag. 3. *Li tagliò la mano, e così fedito, e dimozzicato lo rimandorono à caſa*.

MVCCIARE, & *ſmucciare* eſt labi, cum ſolo lubrico ex mucis, oriſque, & narium excrementis, fallitur veſtigium: à mucis, *ſmucciare*. Boccat. nou. LXXVII. *Scendendo meno auuedutamente ſmucciandole il piè, cadde della ſcala in terra*. Inde pro ſugere, & è manibus elabi. Dant. Infer. XXIV. *Ed io al Duca, dilli che non mucci*. Sed *mucciare* pro irridere, ac ludere, forraſſe à *motteggiare*. Math. Vil. VI. 59. *Dicendoli che per tempo ſi doueſſe apparecchiare, il Rè mucchiando li diſſe, che di ciò non ſi curaua*. Vel à *Mocca*, ſanna, irriſione.

MVCCHIO. Cumulus, aceruus. Contractè à *moniticulis*, *muclus*, *mucchio*. Alii per tranſpoſitionem, *Cumulus*, *Muculus*, *mucchio*. Primum rectius videtur. *Ammacchiare*, *monticulare*, ſicut *ammonticare*, *ammonticellare*. Gal. *Amonceler*.

MVDA, Auiarium, ſeu locus clauſus, & obſcurus, in quem aues conduntur, à mutandis pennis. Federicus de Venat. L. II. prologo. *Quædam in conſeruando ſanat, etiam quando iam mutant pennas, vt domuncula, quæ dicitur; Muta*. Voſs. de Vitiis L. II. C. XII. exiſtimat non à mutando dictam, ſed à Germanico *Muyte*, quod idem notat: indeque Italicum *muda*, vel *muta*, Gallicum *mue*. Sed cur non Germani à Latinis accipere potuerunt, & morem, & nomen?

MVFFO. Mucidus. *Muffa*, lanugo, quæ longo ſitu contrahitur. Columel. Lib. XII. 4. *Ne ſitu pecora mucorem contrahant*. Plin. Lib. XVIII.

Iterumque in Sole exporrigi ſuper lintea, quod niſi feſtinatò peragatur, lurido colore muceſcere. Iuven. *Mucida cærulei panis conſumere fruſta.* Hinc vina *mucida*, ſiue *muſcida*, ſitu doliorum fœtentia, Martial. *Verbis mucida vina facit.* Cato de R.R. *Vini ſingula vrna dabuntur, quod neque acceat, neque muceat.* Plin. Lib. XIV. *Proprium autem inter reliquos humores, vino muceſcere, aut in acetum verti.* Quo tetro odore, quoniam dolia, ac vegetes in hac Vrbe ferme, ob nimium aquæ ingeſtum, infecta ſunt, Ant. Quærengus perfacete dicebat, *Patauinitatem* nihil aliud eſſe, quam doliorum ſitum, ac fœtorem.

MVFFOLA, *muffa.* V. *Maniccia.*

MVLE. Venetis ſoleæ, à *mulleis* Romanorum, de quibus nos plura in Analectis.

MVMMIA. Cadauer Ægyptio more conditum. Voſs. Lib. II. 13. ab Arabico *mum*, quod ceram ſignificat; quia ſcilicet mel, & cera conſeruandi cadauera vim habeãt: quæ etiam ſententia eſt doctiſſimi Bocharti, cum mos antiquiſſimus fuerit cerà condiendi cadauera, vt tradit Herodot. L. I. Sed in conditura, ac medicina cadauerum apud Ægyptios, nec Herodotus, nec alii quod ſciam, ceræ meminerunt. Coaruvias *Momia* dictam putat, quaſi *Amonia*, ſcilicet ab arenis; quoniam aliqui putant, mumias eſſe viatorum corpora in itinere arenarum mole obruta, & deſiccata: quod factũ interdum non negamus; ita Ægyptiarũ mumiarum longe aliam conditurarn fuiſſe certum eſt. Salmaſius ad Solinum, ab *amomo* deducit. Sed pauca admodum corpora amomo, & pretioſis odoribus differta fuiſſe conſtat; Regum ſcilicet, aut principum; vulgaria autem nonniſi gummi, & aſphalto medicata docet non vno experimento Nardius in Lucretium, & Petrus à Valle, curioſi Mumiarum ſcrutatores. Quærant doctiores.

MVNTO. ab emungo, *emunctus.* Dant. Purg. XXIV. *Da ch'è ſi munta Noſtra ſembianza via per la dieta. Smunta.* Fr. Sacch. rime. *L'altra con membra nere, nude, e ſmunte Orrida, ſmunta, e ſcura.*

MVSCOLO. Muſculus, in animali, motus voluntarij inſtrumentum, carne, fibriſque conſtans: ſiue quod parvum murem, ideſt muſculum excoriatum referat; ſiue quia ſimilis ſit muſculo piſci. Hiſp. *morecillo*, quaſi muriculus: Ita & Galli, *la ſouris du bras*, quaſi *ſoricillus*. Hiſp. item muſculos ad Carpum manus *muñones* appellant, & *muñeca*, quaſi *murioner*, paruos mures.

MVSO. Rictus, & roſtrum belluarum. Quod etiam ad homines transfertur; ſed ferme ioci, aut contumeliæ cauſa. Dant. Inf. XVIII. *Quindi ſentimmo gente, che ſi nicchia, Nell'altra bolgia, e che col muſo sbuffa.* Et XXII. *Cagnazzo à cotal motto levò 'l muſo, Crollando il capo.* Purg. XIV. *Et allor diſdegnoſa, torce 'l muſo.* Hoc autem à *mutire*, & *muſſare*, quod eſt murmurare, ſiue pauca, & ſubmiſſe loqui, præ metu, clare, ac libere loqui non audere; vt apud Virgil. *Muſſat Rex ipſe Latinus.* Lucret. in 6. *Muſſabat tacito medicina timore:* quod Græci μύζειν; quod cum fit, labra foras extenduntur, & exporriguntur. *Muſone*, & *muſella*, prominentibus, & inflatis labris, & buccis. Nonius ita diſtinguit. *Muſſare, & murmurare ita diſcernuntur, quod muſſare hominum ſit, occultè, & preſſa voce loquentium, quod celatum velint.* Virg. IX. *Se ſcire fatentur, Quid fortuna ferat populi, ſed dicere muſſant.* Et alibi. *Flent maſti, muſſantq; Patres. Murmurare autem maioris ſoni eſt, proximi ad tumultum.* Idem Georg. I. *Et reſonantis longe littora miſceri, & nemorum increbeſcere murmur.* Feſtus tamen pro eodem ponit. *Muſſare, murmurare.* Ennius. *In occulto muſſabant, murmurabant.* *Mutire* igitur, & *muſſare*, & murmurare, ſubmiſſe, & inter labia extenſa obloqui. Vnde *muſo, & muſone*, quod etiam flentes, & muſſitantes faciunt. Non igitur muſus à μύζω, quod naſum ſignificat. Hinc fortaſſe *muſi*, aſini, & muli dicuntur, ab enormitate roſtri in longum porrecti.

At *Muſare*, vacare, feriari, veluti ſtupore defixum. Dant. Inf. XXVIII. *Mà tù chi ſè, che 'n ſu lo ſcoglio muſe. Forſe per indugiar d'ire alla pena?* Tractum, vt Lexici Etruſci auctor obſeruat, à belluis, quæ ob pabuli defectum, aut nimiã defatigationẽ, ſtupidæ hærent, ſublato roſtro. Senec. Epiſt. *Mentre che noi muſiamo, ella ſe ne corre oltre.* Sic Gallis *Muſer*, ceſſare, & *Muſard* ceſſator; non autem à Muſis, quarum otium negotioſum.

N.

NACCARE. V. *Gnaccare.*

NAPPA. *Mappa*, mantile. Crebro enim M. mutari in N. oſtendit Voſ. de permut. lit. in Etymol. Quanquam inter vtrumque fuiſſe hoc diſcrimen docti obſeruarunt, vt mantili menſa ſterneretur, mappa ad tergendas manus eſſet, vt ſupra notauimus. Martial. *Nobilius villoſa tegant tibi lintea citrum, Orbibus in noſtris circulus eſſe poteſt.* Vbi circulus, non eſt ligneus orbis lagenæ ſuppoſitus, vt Voſſius & alij cenſent; ſed macula rotunda è vino extra lagenam fluente in menſam. Citreæ enim pretioſiſſimæ villoſis mantilibus tegebantur, ne maculis fœdarentur; at vulgares Orbes, & plebeij huiuſmodi maeulis ſine damno notabantur.

Nappa del Camino. Nares fumarii; quod ex iis fumus, ſicut è naribus animantium ſpiritus exhalat. Vnde *Nappa*, & *nappone*, qui enormi naſo inſignis eſt. V. *Cappa.*

NAPPO. Vas potorium. *Obba*. Gal. *Hanape*. Nonius. *Obba poculi genus, quod nunc Vbba dicitur*. Alibi ait eſſe ligneum, vel ex ſparto. Boccat. *Miſe veleno in vn nappo con vino.* Nam à Naui, *napum* fieri haud credibile eſt.

NARANZI. Poma *aurantia*. Citrea. Medica; Gal. *aurange*. Germ. *Pomerantz*, quod Italum eſt, quaſi *Inaurantia*. Pierius ad Virgil. Medicum malum inquit, pomum id eſſe Virgilio, quod *Naranzium* apud Venetos, apud Romanos, & Campanos, ab angulorum denſitate, quibus ſuccus intrinſecus diſpeſcitur, in folliculos ſuos collectus, *Melangulũ* appellatur ab aliis, in citriotum ſpeciem acceptum. Marſilius Cagnatus Variarum L. IV. Cap. XII. non ab *aurantio* deductum putat; ſed eſſe antiquam vocem *Nerantio*, cuius mentio in ſcholijs ad Alex. Nicandr. Ἐστὶ δὲ τὸ μηδικὸν μῆλον, ὅ ἐστι τὸ Νεράντζιον. *Eſt medicum malum, quod eſt Nerantium.*

NASTRO. Vitta, faſciola. German. *Neſtell.* Forte hoc ab inſtita, quod idem ſignificat. Dant. Par. v. *Ne ſi partì la gemma dal ſuo naſtro.* M. Villan. *Con vn naſtro d'oro largo quattro dita, con l'arme del popolo.* Rectius quam à rubeo, *rubino*, *rubinaſtro*.

NATICHE. Nates. Gloſ. Πυγὴ *Natica.* Inſubres *Buſnaccio*, πυγὴ natium.

NATVRA, pro pudendo. In carmine libero *Natura eſt quoniam, ſemper aperta mihi.* Gloſ. *Natura* φύσημα. V. Vulcanium. Item pro aruo genitali. Cicer. de Diuinat. II. *Pareret quadam matrona cupiens, dubitans, eſſet ne prægnans, viſa eſt in quiete obſignatam habere naturam.* Et illud Mimi. *Hircus vetulus naturam capreis ligurit.*

NAVE della Chieſa, à Græco Ναὸς, *Naos*, Templum, Attice Νεὼς. Vnde Νεωκόρος *Æditous.*

NEBIA. *Nebula*, *Nebla*, *Nebia*. Veneti *Caligo*, *Caliuerno*. Inſubres *Cighera*, quod veluti tenebras offundat. Iidem *Nibia*, quæ quoniam frugibus, & fructibus officit, eaque deterit, & exurit, vox etiam ad animantia tranſlata eſt, vt præcipue infantes, ac pullos *nibiatos* appellent, quibus ægrum, ac lentum incrementum eſt.

NEGARSI. aquis ſuffocari. V. *Annegarſi.*

NEGHITTOSO. Piger, ignauus, negligens, nihil agens. Pap. *Nequitiam ex eo quod ne quidquam ſit, ideſt nihil veteres dixerunt.* Dant. *neghienza* appellat. Sed *Nequitoſo* aliud ſignificat, nempe moroſum, & iraſci facilem. Ab *iniquus*, Inſubres *Gneuò*, cui omnia tædio ſunt. Iniquus.

NEGOTIO. Negotiatio, mercatura. Horat. Sat. *Perſius hic per magna negotia diues habebat Clazomenis.* Apul. Lib. v. *Magnis pecunijs negotiantem.*

NEGOTTA. V. *Niente.*

NELLO. *Nella.* In illo. *In ello, nello.* In illa, *in ella, nella.*

NEMISTÀ. Inimicitas, *Amiſtà*, Amicitas.

NENA. *Nina*. Nutrix Venetis, quam alij *baila*, & *bela*, à baiulandis infantibus. Nænia, carmen funebre, quo Præficæ mortuos laudabant; quod quia nugarum plenum, & ineptiarum, vt ex Nonio, & aliis conſtat, vox ad nutricum cantum tranſlata eſt, vt Nænia cantilena diceretur ſoporandis infantibus, & nutrix ipſa næniam canens. Scalig. poetic. L. I. C. L. *Iouianus Pontanus Næniæ vocem traduxit ad nutricias cantilenas; propterea quod vulgus noſtras Belas, alijs locis in Italia nutrices, Nenas dicunt: vt opinor à cantiunculis, quæ ſint ſimiles cantibus præficarum. Cuius carminis anguſtijs diuinus ille vir ita clauſit laſciuiam immenſi ſui ingenij, vt aliorum excluſerit audaciam. At veteres nutricum cãtiones* καταβαυκαλίσεις *nominarunt*. Vnde etiam *Ninare* apud Inſubres, & Senenſes, cunas motitare, conciliando ſomno. *Far Nanna*, e *Ninna*, dormire. Dant. Purg. XXIII. *Prima fien triſte, che le guancie impeli Colui, che mò ſi conſola con Nanna.* Landin. Ideſt *picciolo fanciullo; Imperoche i bambini ſi traſtullano,*

ſtullano, & addormentanſi, dicendo le balie, Nanna, nanna. Adunque Nanna è voce, con la quale le nutrici inuitano il bambino al ſonno. Caſaub. ad Theoph. Charact. *Hinc dicta καταβαυκαλήσεις, cantilena nutricum, quibus pueris ſomnum conciliant, apud Athen. L. xiv. item* Νιννίον, Ninnium, pro eodem (*far nina*) apud Heſych. *Naniã Latine poſſis dicere: veteres enim Grammatici ad illud Horat. Dicetur merito mox quoq; nania naniam interpretãtur carmen ſoporiferum, & ſomnolentum.* Ioſeph etiam Scalig. ad Auſon. L. ii. C. ii. *Græcè καταβαυκαλίζεσθαι, dicunt, & Itala, & Aquitana mamma, ſeu nutrices, pro eodem, Nina, Nina. Quod & Græcas quoque factitaſſe indicio eſt Nania illa qua inde vocabatur,* νιννίον. Heſych. Νιννίον, ἐπὶ τοῖς παιδίοις καταβαυκαλωμένοις φασὶ λέγεσθαι. Ομοίως, καὶ τὸ νιννίος. *Meminit & earundem Naniarum Tertul. adu. Valentin. Nonne aliquid tale dabitur, te in infantia inter ſomni difficultates audiſſe lamia turres, & pectines Solis.* Talis & illa apud Plaut. *Soricinia nania.* Et apud Horat. *Roſcia dic ſodes melior lex, an puerorum Nania, qua regnum recte facientibus offert.* V. *Lala.* A Nænia & *Nino*, veriſimile eſt factum Hiſpanicum *Niño*, vt credit Menagius, pro infante, ac puero, ſiue pupo, & puſione; nam & pupilla oculorum *Niña* appellatur. Niſi quis credat, à pauco factum *paucinus*, & *paucinnus*, *picinus*, & *ninus*; ſicut à *pauco paruicus, cicus, chico.*

NEPOTE pro fratris, vel ſororis filio, vt vulgo vſurpatur, non Latine dici Voſſius, & alij docuerunt; cum nepos ſit filio, vel filia genitus.

NETTARE. *Nitidare.* Pap. *Sfungia, & ſpungia dicta eſt à fingere, ideſt nitidare, & tergere.* Afran. *Accedo vt tibi verticem fingam linteo, ideſt extergam. Tagliar di netto,* vno ictu, nihil relinquendo.

NIBBIO. Miluus. Germ. *Milan.* Idem & *Poiana*, à pullis quos venatur.

NICCHIO. V. *Gnaccara.*

NICCHIARE. Dant. Inf. xviii. *Quindi ſentimo gente che ſi nicchia: Nell'altra bolgia, e che col muſo ſbuffa.* Quod Landinus interpretatur, ſubmiſſa voce queri. Forte à *nixu* parturientium. Veriſimilius tamen videtur à *nictando*, quod lugentes faciunt, oculos claudendo, & aperiendo. Alij à laminiculare, *nicularc*, quod non arridet. Fortaſſe ab equorum hinnitu: nam Erythræus, ad illud, *Acuto hinnitu, Hinnire*, inquit, *eſt equorum, quod vernacula lingua nitrire, Sicuti annicchiare*: quod comprobant ſequentia, *e col muſo ſbuffa*, vt equi faciunt.

NIDASO. Accipiter, à nido. Florent. *Nidiace, Nidiacus.* Budæus in Pandectas p. 302. vbi de Accipitrum differentijs egregie diſputat, inter cetera ait, *Nidularios manſuefactarij vocant, qui ex nidulo rapti ſunt, & domi adoleuerunt. Ramales ſunt, qui iam ferme adulti, & nido oberrantes, ramulatim volitantes capiuntur. Nidaſi, e raminghi.* Hiſp. *Niego*, Nidiacus. Vide Salmaſ. ad Solin. p. 773.

NIENTE. *Neente.* Hiſt. Piſtoia, p. 4. *Non trouando perſona che lo contraſtaſſe di neente. Ne betta, nebetta, neente, niente.* Nihil, nihilum, ne hilum. *Hetta, & hilum* res eadem. Feſtus. *Hetta, res minimi pretij, quaſi hieta, ideſt hiatus hominis, atque oſcitatio; alij puſulam eſſe dixerunt, qua in coquendo pane ſolet adſurgere, à qua accipimus rem nullius pretij, cum dicimus, non hetta te facio.* Gloſſæ. Φλυκτὶς ἄρτου. *Ecta. Ideſt puſtula, ſiue puſula panis.* Alibi tamen eædem Gloſ. *Ettam*, ſiue *Hictam* aliter interpretantur, *Hitta.* Τμλιὰ, *Pellicula* ſcilicet mali Punici. Eædem, Τμλιὰ *Membranum, membranium.* Τμλιὰ ῥοιᾶς, *Hecta, Hitta.* Alibi. *Cincum.* Ῥοᾶς ἰμλιὰ. Lege. *Cicum.* Paulo infra. *Cicum.* Γρύκυκκος. Lege. Γρύκοκκος. Nam *Cicum*, teſte Varrone, & Feſto *membrana tenuis acinos in malo Punico diſcriminans. Hetta* igitur, & *Cicum*, & *Hilum* pro re minimi, aut nullius pretij. Feſt. *Hilum putans eſſe, quod grano fabæ adhæret: ex quo nihil, & nihilum.* Gloſſæ, ſine aſpiratione, *Ilum*, & interpretantur Νάρθηκος τὸ ἐντός. *Ferula medulla. Niente, neente, ne etta, nec etta.* Vulgus Inſubrum, & rura Ciſalpina. *Negotta*, pro, nihilum. *Nec etta.* Iidem. *Non li darei vn etta*, ideſt ne hilum quidem. Hiſpani, *Nada*, & *Nonada. Ne etta, Neada, Nonada, nada.* Et *Nadie*, nemo. Germ. *Nenſt*, & *Nichts, Neetta, nec etta.* Galli *Rien.* Bouillus, & alij tractum à *Re* putant, *E*, in *IE* labente. Sed contrarium videtur, cum pro non re, ſed exigua, ac minima re ſumatur. Vel igitur ab *hilum, hirum, rium, rien*; vel ab *nien, rien. Ie n'ay rien, Non hò niente*, non eſt duplex negatiua; ſed non habeo *etta, ne hetta* quidem habeo, ne *hilum* habeo. *Il ne vaut rien*, non valet hilum, vel etta, Sumitur etiam hilum pro, aliquid, vt Lucret. L. iii. *Nec deſit ponderis hilum*: ſed exiguum & tenue. *Nihilum, ne hilum*; alibi. *Neque defluere hilum. Nihil igitur mors eſt, ad nos neque pertinet hilum.* Et alibi frequenter.

Sicut autem vulgus Inſubrum pro nihilo dicunt *Negotta*, ita & *Vergotta*, pro re aliqua, quod eſt *Perhilum, per etta: per paulum.* Idem Lucret. L. vi. *Summa magis medijs, media imis, ima perhilum*, vt doctiſſimus Giſanius obſeruat.

NILO, NILONE. *Nilus*, Euripus, aquæductus. Cic. ii. de Leg. *Ductus vero aquarum*

quos

quos iſti Nilos, & Euripos appellant, quis non cum hæc videat, irriſerit? Et ad Quintum Frat. *Imagines enim iſta, & palaſtra, & piſcina, & Nilus multorum Philotimorum eſt, non Diphilorum.* Philander in Vitruv. *Maiores aquæductus Nilos fuiſſe appellatos* exiſtimat. Vnde *Nilone*, & *Nirone*, Mediolani, aquæ ductus ſubterraneus, ſiue cataracta, & cloaca purgandæ Vrbi. Corius Hiſt. Mediol. parte III. de Actio Vicecomite. *Due acque più ſpedite che non erano introduſſe à Milano, cioè quella nominata il Nirone, e l'altra della Canterana, le quali aſſai commodo danano.* Vulgus *Lirone di S. Franceſco.* Salmaſius tamen ad Trebel. cenſet, *Nerone* eſſe vocem Græcam, ἀπὸ τοῦ νηροῦ, quod & humidum, & aquaticum: nam quod recentiores Græci dicunt Νερὸν, veteribus fuiſſe νηρὸν, Ionicum nempe, cum vulgare ſit Ναρόν. Sed cum Græcobarbaris hodie *Neron*, aqua dicatur, potuit à Latino *Nilus*, & *Nilone* cum tot aliis vocabulis fluxiſſe.

NIVELLO. V. *Liuello*.

NIVNO. *Niſſuno, Ninguno.* Ne unus, nec vnus.

NIZZO. Inſubres appellant pomum putreſcens, ac liuorem ducens; quod Etruſci *mezzo*, vt ſupra dictum eſt, quaſi *mitium*; quod tamen apud Latinos maturitatem ſignificat, hoc maturitatis exceſſum, vt Lexicon Etruſcum obſeruat. Pallad. *Conoſceſi loro maturitade al color fuſco, & alla molleſca, che ſono mezze, mezzo, mizzo, nizzo.* Rectius tamen videtur à *Victus, vizzo, & nizzo.* Iidem Inſubres *Nizza ſotto gl'occhi*, appellant, quibus genæ ſub oculis intumeſcunt, liuore infectæ, ab eadem ſimilitudine.

NIZZOLINO. Mus agreſtis rubens, vt Seruius in I. Georgic. videtur *à muſciolino*; ſed eſt à *Nitedula, nitedulinus*; qui & *Nitela*. Gloſs. *Nitela.* Δενδροβάτης. Quod per arbores repat; cuius meminit Cicero in Sextiana.

NOCCHIERO. *Nauclerus*, qui & *Nauicularius*: nauis dominus, nauem meritoriam habens: Venetis, *Patrone di barca.*

NOCCHIO. *Nodus: nodiculus, noclus.* Dant. Inf. XIII. *Di dirne come l'anima ſi lega In queſti nocchi.* V. *Gnocco.*

NOCCIVOLO. *Nuciculus. Nocelle. Nucicula*, Auellanæ: Iuvenali Nuces minimæ. Pap. *Nuciculam Amygdalam quidam nuculam vocant, quaſi minorem nucem.* Sed de auellanis vulgo vſurpatur.

NOIA. *Noxa, noxia.* Moleſtia. Scalig. ad Catalecta. *Annotandum quod hodie in Gallia surgium vocatur* noiſe, *id à noxia detortum eſſe: quod aliquando notat surgium, ac diſſidium.* Auſon. *Sæpe in coniugijs ſit noxia, ſi nimia eſt dos.* *Annoiare*, moleſtiam, & tædium afferre. *Noxare, noxere.* Lucil. *Inguen ne exiſtat, tama, ne boa noxit.* Hiſp. *Enojar*: non quod oculos lædat, ſed quod noxia, & tædio, ac moleſtia afficiat.

NOLO. *Naulum*, proprie quod pro vectura, & traiectu ſoluitur. *Noleggiare, Nolezino*, & *Nolo*, locus vbi equi meritorij proſtant.

NOMA'. Inſubres pro ſolum, tantum. *Non magis*, non plus.

NONNO: & NONNA, Veneti pro Auo, & Auia. Vocem Ægyptiam eſſe obſeruat Voſſius L. I. 6. de Vit. Serm. Ex Rhodigino L. v. 12. & Lib. II. 13. idem vocem eam tributam tradit ſacris virginibus, & viduis. Hieron. Ep. XXII. ad Euſtoch. *Quia maritorum experta dominatum, viduitatis præferunt libertatem, Caſta vocantur, & Nonnæ.* Plurima alia loca congeſſit, quæ non attinet inculcare. Quibus addere libet ex Viſionibus Flotildæ. *Item vidit ſe eſſe in quodam amœno loco, velumque nigrum ſe ſuper caput habere: de quo cum requiſiſſet, audiuit, quod fieri Nonna deberet.* Sed & viris idem nomen conueniſſe oſtendit ex Arnobio Iunius in Pſalm. CXL. *Adulantes nobis inuicem, in præſenti poſiti, Sanctos nos vocamus, & Nonnos.* Regula S. Benedicti. *Priores Iuniores ſuos, Fratres nominent, Iuniores autem, Priores ſuos Nonnos vocent, quod intelligitur paterna reuerentia.* Quia igitur hic honoris, & reuerentiæ titulus erat, merito Auo, & Auiæ tributus; ſicut Inſubres, eoſdem *Miſſere*, & *Madonna* appellant, hoc eſt *Dominum*, & *Dominam*. Pap. *Nonnos vocamus maiores, ob reuerentiam: nam intelligitur paterna reuerentia.* Gloſ. Arab. Lat. *Nonnus, maior.* Quare non eſt veriſimile quod exiſtimat Voſ. vocem Ægyptiam ab Hebræa fluxiſſe *Nin*, ideſt filius, quod Nonni filiorum, Nonnæ filiarum loco eſſent: cum titulus hic maioribus tantum, & parentibus deferretur. Hinc *far Nonna* iidem Veneti dicunt, cum infantes iubent aliquem ſalutare, & reuereri. At Menagius Græcam vocem putat, quibus Νάννος eſt avunculus, ex Heſychio.

NOVELLA. Nuntium: res noua nuntiata. Rumores, auditiones, item Fabulæ.

NOVIZZA. Veneti Sponſam appellant. Dantes *Nouitia.* Parad. XXV. *Et come ſurge, & và, & entra in balla Vergine lieta, ſol per far honore Ala nouitia.* Noua *nupta, nuptitia.* Gloſ. *Noua nupta* Νεόνυμφος.

NVCA. Occiput, *nucamentum*, à nucis cortice translatum. Dant. Infer. XXXII. *Là ve'l ceruel s'aggiunge con la nuca.* V. *Gnucca.*

O'aut,

O.

O aut *od*, *ò*. Dant. *Od ombra*.

OBIATA, *Obiadino*. Cruſtulum, ſiue buccea panis tenuiſſima, rotunda, quæ olim vna cum vino in vſum ſacrificij à populo offerebatur. *Oblatio*, *oblata*, quæ in incruento auguſto ſacrificio, *Hoſtia*, vt Goldaſtus, & Menagius obſeruant. Eadem in prophano vſu, obſignandis ceræ loco, epiſtolis. Quæ autem in ſpiram conuolutę, Venetis *Storte*, à torquendo, Inſubribus, *Canone*, à ſimilitudine. Hiſpan. *barquillos*, quod veluti in ſcafam contorti; & *ſupplicationes*, quia in vſum ſacrificij cedunt. Mediolani interdum huiuſmodi oblatæ latiores, & expanſæ, virgis inſeruntur, pendentibus inſulis, velatæ crepitantibus bracteolis, ab infantibus geſtantur die feſto alicuius Diui, quæ *pompali*, & *pompare* dicuntur, quod in pompa præferantur.

OCA. Anſer. Siluius à Græco ὀχὴν; ſed Latinum eſt *Auca*, quod ab *Auica*, vt Voſſ. L. II. C. III. de Vit. quanquam dubius ſit, vtrum ab Arabibus, an à Græcis vox fluxerit. *Auca* generice πτηνὸν, *Volucre*, vt Gloſ. & *Aucellus*, ςρυθίον, *paſſerculus*, ibidem. *Auca*, magna auis.

OFFIO. Inſubres ſpongioſum, laxè tumens, & flaccidum. *Fungoſus*. Gloſ. Σομφος, ὁ χαῦνος, καὶ παχύς. *Fungidus*, *Fungoſus*. Hiſp. *Fofo*.

OIBO. *Oibos*. Interiectio indignantis, & auerſantis, ac reſpuentis. Græcum. Αἰβοῖ, αἰβὸς. *Oiboi*. Ariſtoph. Αἰβοῖ τί λήρεις; Monoſin.

OI, *Ohime*. *Heu*, *heu me*, Hei mihi. Græcè Οἴ, *Hei*, & heu, Οἴμοι. *Heu mihi*. *Ohime*.

OLATICHE. Vitiligines. Maculæ faciem deformantes. Maculæ *volatica*.

OLEZZA. Dant. *Olet*. Purg. XXIV. *Et qual annunciatrice degl'albori, L'aura di Maggio moueſi, & olezza, Tutta impregnata dall'herba, e da fiori*. Paulo infra vocat *Orezza*; *che ſe ſentir d'ambroſia l'orezza*. *Oletum*, *oletum*. Quanquã hoc pro re fœtida à Latinis accipitur.

OLTRAGGIO. Iniuria: Siluius p. 77. *Vltragium, quod homo vltra quam ſatis eſt agatur, & impellatur in alium*; ſiue vltra ius, & æquum offendat. Dantes pro exceſſu, & exſuperantia poſuit Parad. XXXIII. *Et cede la memoria à tanto oltraggio*.

OMBROSO. Equus ſternax, qui vmbras expaueſcit. Dant. Inf. II. *Come falſo veder beſtia, quand'ombra*.

ONTA. Ignominia, iniuria pudorem inferens. *Affrontare*, frontem cædere, quæ ſedes pudoris. *Affronto*, *onta*. Galli. *Faire honte*. Ferire alicuius frontem, vt Dhueſius. Dant. Inf. VII. *Ontoſo metro*, quod pudorem incutit. Monoſinus ab *Onio*, hocque ab Ὀνειδίζω, iniuria afficio.

ORBICELLO. Rota. *Orbiculus*, *Orbicellus*. Pap. *Rota*, *Orbis*, *vnde etiam breuis rotella*, *Orbiculus*.

ORBIGOLO. Inſubres ludum puerilem appellant, quem Etruſci, *alla moſca cieca*, de quo P. Victorius L. XV. variarum C. XVI. *Ludus*, inquit *puerilis, qui in vſu veterum Græcorum erat, vſque ad noſtra tempora apud nos permanſit: de quo Pollux L. IX. Onom. ita olim exerceri ſolitum tradit, vt puer aliquis, cum faſcia oculos obuoluiſſet, in orbem verſaretur, clamaretque, aheneam muſcam venabor: alij vero reſpondentes, venaberis, ſed non capies; cæderent illum ſcutica è leni materia facta, donec aliquem è numero ipſorum comprehẽdiſſet*. Subdit Victorius, hoc diſcrimen modo eſſe, quod Græci dicerent ſe venari muſcam aheneam, Etruſci *muſcam cæcam*. Eiuſdem ludi meminit Euſtathius in XXI. Iliados.

ORDIRE. ductum à textura. Notum enim, textores ordiri telas. *Ordimento*, licia ad texendum diſpoſita, & à trama, ſiue ſubtegmine diſtincta. Scalig. in Culicem. *Græcum eſt* Ὄρδημα ἡ τολύπη τῶν ἐρίων, vt Heſych. *Lana pexa, ac parata ad nendum*. *Ordegno* pro inſtrumento quouis, non ſolum textorio. Dant. pro artificio, ac ſitu. Inf. XVIII. *Di cui ſu loco conterà l'ordigno*. quod rectius ab ordine duci videtur.

ORDO. Sordens, ſordidus. *Lordo*, *Ordura*.

ORGOGLIO. Faſtus, ſuperbia. Bodin. Meth. hiſt. C. IX. ab ὀργὴ, *furor Gallicè*: inquit *Orgueilleux, quod vitium eſt inſanorum*. Ita & Siluius ὀργίλος, iracundus. Ridicule Bouillus, ex hircus, & oculus, quaſi *hircoculus*; quia oculi ſuperbi, vt hirco, limi, & obliqui. Ceteri ferè ab ὀργίλος, *iracundus*: minus recte. Eſt enim ab *arrogantia*. Veteres enim *Argoglio*, & *Rigoglio* dixerunt: & Dantis Interpretes, *Orgoglio*, arrogantiam, & ſuperbiam, non iracundiam, exponunt. Boninſegni, Hiſt. Flor. L. I. *La Città di Piſa era di gran potenza in mare, e per rigoglio, & ſuperbia, fecciono diſfare*, &c. Et L. II. *Diceua, venire per abbattere il rigoglio de Fiorentini*. Vita Nicol. Laurent. *Hanno li Romani ſomma pouertate, & gran rogoglio*. Chron. Ven. *Per humiliar la ſuperbia, & argoio de Genoueſi*. Villan. III. 3. *La più bella, e rigoglioſa Cittade del ſuo piccolo ſito, che ſi trouaſſe*. *Superba*. *Or-*

Digitized by Google

goglio, pro *rigoglio*, ſicut *Orlique*, pro *reliquie*. Vil. v. 27. *L'orlique del braccio di S. Apoſtolo*.

ORIGINALE. Archetypum. Gloſ. *Originale* Πρωτότυπον.

ORIGLIERE. Puluinus auricularius.

ORLO. Limbus, inſtita, in extrema parte veſtium. *Ora*, *orula*, *orlo*, vt Perionius pag. 89. *Orleto*, Gal. *Ourlet*. Item *bord*; quod tamen non eſt ab *orlum*, addito B; ſed à *fartum*, quod veſtium oræ ferme goſſypio farcirentur; vnde & *falde* dictę. Vide. Hiſp. *Orilla de ropa*. Ab *orlo*, dicitur veſtis *ſtorlata*, in ima ora, luto fœdata; Inde *ſtorlare* pro aſpergere. Tranſlate *Storlato di lettere*, leuiter aſperſus.

ORMA. Veſtigium. Nequaquam ab ὁρμῇ, quod impetum ſignificat; ſed à *forma* pedibus impreſſa.

ORPELLO. Æs in tenuiſſimas bracteas redactum, auri colorem referens. Non quaſi *auri pellis*, vt aliqui cenſent: ſed *Auri petalum*: nam *Petalon* folium latum, πέταλον, πλατὺ φύλλον, à πετάζω, extendo, quia latum. Item lamina, bractea. Exod. 28. πέταλον χρυσοῦν. *Lamina aurea*. Hinc *Petalinum*, vnguentum foliatum, ſiue malobathrum, apud Plautum Curcul. *Petalurgus* bractearius. Gloſ. Arab. Lat. *Petalum*, *aurea lamina in fronte Pontificis*. Altelmus. *Amplius aut certe flaueſcant petala fulua*. Et. *Aurea ceu fulua, quæ ornat petala fronte*. *Orpello* igitur eſt *Auripetalum*. *Orpaiolo*, aurum petalarium. Gal. *Oripeau*. *Orpellare*, & *inorpellare*, auri colorem mentiri; & tranſlatè, fucum facere, & mangonizare. Ita Auripigmentum, *Orpimento*. Veneti *Ore Cantarino*, bractea crepitans, & dum vento impellitur, dulci murmure cantillans. A Petalo etiam Veneti *Penello* appellant bracteolam in ſummitate ædium, ac turrium, flatu verſatilem, ad denotandos ventos. *Petalo*, *Petanello*, *Penello*. V. *Pennone*.

ORSV. Vox hortantis. *Nunc ſurge*. Accingere.

ORZA. Funis nauticus, ad læuam Atemnæ partem religatus. Dant. Purg. XXXII. *Vinta dall' onda, or da poggia, or da orza*. Olim ſuſpicatus ſum à *loro* factum eſſe, *loritium*, & *ortium*. Nunc me in ea ſententia confirmat Menagij auctoritas, qui in Orig. Ital. idem conijcit. In eo tamen hæreo, quod neſcio, an ij funes ex loro fierent, & cur tantum ſiniſter: nam ſi etiam dexter, vterque *orza* diceretur: nam quod ad Poggia attinet, doctiſſimus Turn. L. xx. 4. docuit, Pedem in naui eſſe imam partem veli, ideſt imum angulum: alijs eſſe funem, quo velum tenditur: inde *facere pedem*, pro vela tendere, apud Virgil. *Vna omnes fecere pedem*. Duo autem pedes eſſe, dextrum, & ſiniſtrum. Catul. *Siue vtramq; Iupiter ſimul ſecundus incidiſſet in pedem*. Et *proferre pedem*, ideſt vt Seruius loquitur, *podijs*, *imum veli minus adducere*; ſed laxius eſſe ſinere, & longius producere: nam pede velum tenditur. Etiam Erythræus ad illud *Ferte ſimul Faunique pedem, Dryadeſque puellæ*, Pedem intelligit, quod vulgo *Poza*. A *Podijs* igitur funibus, dexter *podius*, ſiue chorda, *podia* dicta, *poggia*. Sed recurrit difficultas, cur dexter tantum *Podius*, cum vterque *Pes*, Latine diceretur. Quærant ergo acutiores. Sicuti, cur Græcis alter rudens pariter *Pes* diceretur, alter ὑπέρα, vt Suidas, Scalig. Hiſt. Anim. L. v. *Nautæ Orientales pedem adhuc, paulo corruptius, Podium vocant; Ὑπέραν autem Orſbiam*.

OSARE. Audere, auſum, *auſare*, *auſitare*.

OSTAGGIO. *Obſes*, *obſidiaticum*, *obſtagium*, vt Voſ. de Vit. Serm.

OVE. Vbi. *Obe*, *oue*. *Ovunque* vbicumque.

OVERA. Ventriculus auium. *Ouaria*, ab ouis. Frideric. de Accipitr. 26. 77. 79.

OVY. Gallice, & *Oi*. Etiam. Siluius. 145. *Nos ab auditu, Aui, vel Oui, vel Oi reſpondemus, quaſi dicas, audio quod petis*. Menag. Hoc eſt, *hoce*, *oci*, *oi*. Forte ab *hoc ita*, contractum. Sicuti *auſſi*, non ab *etiam*, *eci*, vt idem Siluius; ſed ab *hoc ſic*. Vt Italicum *Così*.

Digitized by Google

P.

PACCHETTO. Faſciculus literarum. Menag. à *pango, pactum, pactetum*, & *compingo compactum*. Forte à, *Paſceolus, Sacculus ex aluta*, vt notat Nonius ex Plauto, & alijs. Germ. *Pachet*.

PACCHIARE. Inſubres pro auide comedere, & cibo infarciri. *Pabulare, pabulum, pabio*, eſca iumentorum. Gloſ. *Βόσκω, pabulo, paſco. Paxoſſia*, & *baxoſſa*, pulmentum craſſius, ac fruſtis condenſum. *Mangiare à sbexoſſo*, eſt ingurgitare, & ad ſaturitatem repleri: item *à sbacco*. V. *Macco*. *Pacchione*, helluo, epulo, *Phagon*: qua voce vſus eſt Capitolinus in Aureliano.

PADELLA. Inſubres vocant Sartaginem, quod patula ſit. Pap. *Sartago à ſtrepitu ſoni dicta, quando ardet in ea oleum: patella: olla anea*. Quo ſenſu Scribonius non ſemel *patellam* accepit, tum æream, tum fictilem.

PADIGLIONE. Tabernaculum, tentorium. A *Papilione* dictum iam plures adnotarunt, & loca Scriptorum inferioris æui attulerunt.

PADIRE. Cibum concoquere, ſiue vt vulgo, digerere, *digerire*. Proprie tamen eſt aluum leuare, haud dubie à Græco ἀποπατέω, quod eſt à via recedo, ſiue digredior, ſeceſſum quæro, exonerando ventri, ſicut ἀφοδεύω. Gloſ. χέζεται, ἐν οἷς ἀποπατοῦμεν: *Latrina*. Et infra, χεζικώδης, *Neceſſarius*. Vbi ſicuti à ſeceſſu, *Ceſſo*, Latrina dicitur; ita à χεζικά Neceſſario, & *fare i ſuoi biſogni*: Eædem Gloſſæ. Ἀπόπατος, *Culina, Receſſus*. Quare *Padire*, & *paire*, concoquere, antecedens, pro eo quod ſequitur, Etruſci etiam *Patire* eodem ſenſu dicunt.

PADRINO. Qui de ſacro fonte ſuſcipit: inde dictus, vt Voſs. de Vit. Serm. L. III. 33. quod eum cuius ſuſceptor eſt; quodammodo adoptat, non bonorum ratione, ſed curæ paternæ, in eo pie inſtituendo: & ideo *Compater* appellatur: quæ vox, quodque officium, haud ſcio an vſquam gentium frequentius ſit, quam Venetijs, vbi longè plures Compatres reperiuntur, quam patres. Et ideo è ſacro lauacro ſuſcepti, Filij ſpirituales olim appellabãtur; hodie per blanditias *figlioccii*: ſicut ſuſceptores ab iiſdem vocantur *Santoli*, ſacri illius miniſterij reuerentia. Quoniam autem ſuſceptores, pro infantibus ſpondent, & veluti vades, ac fideiuſſores ſunt, Inſubribus *Guidazzi* appellantur, à vadimonio ſacro, ſiue vadatione.

PADREGNO. *Patrigno*. Vitricus, *Patrinius*, loco patris. Gloſ. πάτρωος. *Vitricus*. Pap. *Patreus*. Vitricus. Idem. *Patros Græce Vitricus, ideſt ſecundus maritus matris; vnde etiam apud Latinos dicitur patrinus; quia in loco patris ſit filiaſtro*. Ita inferior ætas vocauit priuignum, Sicut *patreus*, Vitricus, ita & *matrea*, nouerca. Gloſ. Arab. Lat. *Matraſta, matrea, Madregna, matrinia*.

PAESE. *Pagus, Pagiſium, Paeſe*; vt magnus Scaliger docuit ad Auſonium L. I. 23. Quod *Pagus* apud Scriptores, non de vno Vico intelligitur, ſed de magno modo agri, atque adeo de vna gente quantumuis numeroſa. Quem ſequitur Bignon. ad Cap. XVIII. Marculfi. *Neque enim Vicus tantum hoc nomine dicitur; ſed & prouincia, aut ſaltem nõ exigua pars prouincia*. Sic Plin. Lib. IV. 17. *Geſſoriacus pagus, pro magno agri tractu, & Ciuitatis vnius territorio. Sic ſeptem Heluetiorum pagi, apud Cæſarem. Vnde Pagenſes, eiuſdem pagi dicti. Pagis autem vt plurimum præerant Comites, & qui eorum ditioni ſubiecti, Pagenſes*. Ita Salm. ad Vopiſcum p. 456. vbi notat, *Pagum* apud Latinos idem eſſe, quod ἔθνος, vel gens: & quamuis amplum regionis tractum, totamque aliquam Præfecturam, gentemque quamlibet populoſam ſignificare. Gloſſæ, *Pagus*, τοπαρχία, χωρητίς, νομός. Hinc Heluetiorum totam gentem in quatuor pagos diuiſam, apud Cæſarem legimus. Ita Flodoardus, cum nominat *Pagos*; intelligit Territorium; vt *Pagus Laudunenſis*. Hinc *Pagenſes*, non modo de eiuſdem pagi, ac vici hominibus, ſed prouinciæ, ac Diœceſeos. *Paeſani*. Vt aues *Payſanæ* Friderico de Accipitr. p. 40. Et *Paiſano*, pro conterraneo. Sed etiam pro ruſtico, & agreſti. Gloſ. *Agreſtis* χωρικός: χωρίον, *rus, poſſeſſio, Villa*. χώρα, *regio*. Vide & Pithœum ad Legem Salicam tit. I.

PAGARE. Magna pars Scriptorum, & quidem nobilium, à *Pacare, pacatum reddere*, deducit, & pacem ſancit, vbi nullum eſt bellum. Salmaſ. de fœn. Trap. pag. 516. à *Pactare*, quod durum videtur. Nam quod ait, inde *Pactagia* dicta vectigalia, & *Pactagiarios*, publicanos; vel portitores, vt verum ſit, *Peagers* Gallicè inde appellatos, fugit eum ratio. Iſti enim non à *Pactagiarys*, ſed *Pedagiarys* dicti, de quo Vide *Dazio, Pedatio, pedaticum, Peagium, Peagiarius*; non à paſſagium, vt Voſſius credit. Mihi valde placet opinio Siluij in Iſagoge pag. 65. qui Pagare à *Pago* deriuat; quod (vt eius verbis vtar) pagorum incolæ, ſolutionis veluti officinæ ſunt: vectigalibus enim

&

Digitized by Google

& taleis, quas vocant, præ ceteris premuntur. Vt *Pagus* accipiatur pro regione, & territorio, ſiue pro gente, quæ tributis obnoxia: vt ſupra diximus.

PAGANO. Paganus, Gentilis, apud ſacros Scriptores. Salmaſ. ad Vopiſcum pag. 456. recte eos reprehendit, qui exiſtimant paganos, à pagis, hoc eſt vicis dictos, quod in pagis ruſticorum, ſuperſtitio ſugiens diu hæſerit, cum iam ab Vrbibus in totum eſſet fugata. Nam Græcis Ἔθνος, quod Latinis Gens, vnde Ethnici, & Gentiles. At vulgus paganos pro gentilibus dicebat: quia vt paulo ante diximus apud Latinos *Pagus*, idem quod Gens: & quamuis amplum regionis tractum, totamque aliquam Præfecturam, Gentemque quamlibet populoſam, Pagus ſignificat, vnde *Paeſe*. Cum igitur ex antiqua diuiſione in Iudæos, & Gentes, Chriſtiani à gentibus, ſiue Gentilibus diſtinguerentur, quia Pagus Gentem ſignificat, Gentiles, & Pagani iidem.

PAGGIO. Miniſter Aulicus, Ephebus honorarius. Seruitia puerilis ætatis. Certum eſt neque à Pago, vt Bouillus: neque à παῖς παῖς, puer, vt Perionius, & Stephanus in Theſauro, neque à Fabeus, vt alii credunt, ſed à *Padagogium*, *Pedagium*, *Paggio*, vt Lipſius ad Tacit. deductum, & contractum eſſe. Sed ante Lipſium Turneb. idem notauerat L. XXIII. Cap. XIX. *Quos hodie vernacula voce Pagios nuncupamus, qui fere ingenui, & nobiles pueri ſunt, in nobilium familia, eos nomen habere cenſeo à veterum Padagogijs. Quod eſſent ſub Padagogo, & locus ipſe in quo educabantur Padagogium, vnde & ipſi appellati.* Loca Scriptorum apud vtrumque videre eſt. Quorum præcipua ſunt. Plin. L. VII. Epiſt. *Puer in Padagogio miſtus pluribus dormiebat.* Et quia ferme in delicijs erant. Suet. Ner. XXVIII. *Sed per ingenuorum padagogia, & nuptarum concubinatus.* Plin. L. XXXIII. 12. *Iam vero, & Padagogia ad tranſitum virilitatis cuſtodiuntur argento*, ideſt fibula argentea: vbi in veteri Codice *Pedagium* extare notat Turnebus. Poſtea ex auro cuſtos fibula. Malo enim illud eiuſdem Plinij de auro. *Honeſtius viri padagogijs id damus, balineaſque diues puerorum forma conuertit.* Malo inquam de fibula, quam de aurata veſte cum Lipſio interpretari, cuius nullus in balneis vſus. Neque opus *conuertit*, in *conueſtit* mutare. Extra balneas, aurata veſtis ijſdem peculiaris, vt idem obſeruat. Seneca de Tranquil. I. *Praſtringit animum apparatus alicuius Padagogij: diligentius quam intra priuatum larem veſtita, & auro culta mancipia, & agmen ſeruorum nitentium.* Am. Marcel. Lib. XXVI. *Tunica auro diſtincta, vt Regius miniſter, indutus à calce in pubem, in padagogiani pueri ſpeciem.* Idem Seneca Ep. CXXIII. *Omnium Padagogia oblita facie vehuntur, ne ſol, ne frigus teneram cutem ladat.* Nec *Pedagogia* modo; ſed *Pedagogiani* dicti. Am. Marcel. L. XXIX. *Adultus quidam ex his, quos Padagogianos appellant.* Hæc paulo fuſius licet aliis tradita retuli, vt plane appareret à *Padagogio*, *Padagogia*, *Pedaggia*, *Paggi*, nomen fluxiſſe.

PAGLIVOLA. Auri, & argenti bracteola. V. *Orpello*, & *Paiola*.

PAIOLA. Venetis. Porrigo, capitis furfures, quoties inter pilos quædam quaſi ſquamulæ reſolvuntur. Gloſs. Iſidor. *Barbuſtinus, homo qui habet barbam plenam prorifinis.* Lege cum Vulcanio porriginis, hoc eſt furfurum. Gloſs. Græc. Lat. πίτυρα, *Furfures*: & πίτυρον, ἡ ἐν τῇ κεφαλῇ ῥυπαρία. *Porrigium.* Hinc *Porrigia*, *Poligiola*, *Palsiola*, *Paiola*. Vel à *Petalo*, quod in *Orpello* diximus eſſe tenuiſſimam laminam, ſiue bracteolam, *Petala*, *Petaliola*, *Petaiola*, *Paiola*: quod tenues ſquamulæ eam ſpeciem referant. Hiſpani *Caſpa* vnde, vnde ſit. Forte à capite.

PAIVOLO. *Parolo.* Lebes, ahenum. Et ſi patella hodie pro ſartagine ſumatur, olim tamen pro olla ærea, vel fictili accipiebatur, vt ex Scribonio, & Papia ſupra indicauimus. Vnde patellarium, *patellariolum*, *parolo*, & *paiolo* dictum putamus. Quod ſi quis cum Guieto apud Menagium, deducat ab ære, arulum, *parulum*, *parolo*, *paiolo*, non repugnauerim, cum Inſubres *Pairolo*, & *parolo* dicant. Neque tamen *pelluvium*, *pelluviolum*, à pelui, quod vas à lebete, ſiue ahenulo diuerſum.

PALADINO. Landinus ad illud Dantis Parad. XII. *Ad inueggiar cotanto Paladino*, ait duodecim Comites Palatij à Carolo M. conſtitutos fuiſſe, vt pro Chriſtiana religione pugnarent. *Palatini*, *Paladini*. De quibus fuſe Pigna apud Menagium, quem operæ pretium fuerit conſulere. Villan. Franciæ Pares appellat L. II. II. *E con la forza de ſuoi dodeci Baroni, e Peri di Francia, chiamati Paladini.* De quibus Gallici Scriptores conſulendi ſunt.

PALAFRENO. Caballus, equus ignobilior. Turn. in Lib. Cic. de Fato putat equum generoſum ſic dictum: ſed parefredum fuiſſe à dextrario, ſiue equo nobiliore diuerſum oſtendit Voſs. de Vit. Serm. L. III. 8. ex Radeuico. Addit Turneb. quia olim nobiles, & generoſi equi, ſtragulis pulcherrimis, & tanquam pallis ornabantur, ideo à Galliæ Hiſtorijs, *Palliferos* vocari. Optime Magnus Cuiacius à *Paraueredo* deduxit, ad Lib. XII. Cod. de curſu publico, quod *Veredi* ſint publici equi Curſuales: *Parauerodi* maiores equi agminales,

Digitized by Google

quos poſteriores *Paraſredos* vocarunt. Eum ſequitur Voſſius L. III. 31. qui putat Germanicum *Pferd*, inde contractum, & Belgicum *Peerd*. Quod tamen Bodinus in methodo ab ab antiquo *Fero*, ideſt equo, factum cenſet. Certe *veredos* fuiſſe equos curſores, & ignobiliores declarat Auſon. Ep. VIII. *Vel celerem mannum, vel ruptum terga veredum.* Et XIII. *Sed citum, aut pigrum cautus conſcende veredum.* Etiam equum venaticum fuiſſe, ex Martiale notum eſt.

PALADA. *Palizada.* Pali ordine defixi munimenti cauſa: vallum aggeris, à palis; quod Pallicium inferior ætas dixit. *Palaficta*: palatio à palis fixis. *Battifolle, Batipalo, Battifrido.*

PALANCA. V. *Facchino.*

PALCO. V. *Balcone.*

PALEO. Turbo, volubile buxum, quod pueri ludentes multo verbere exercent. Morgant. III. *Ch'io fo i tuo par volar com'el paleo.* Eſſe autem à trocho diuerſum vide apud Lexicon Etruſcum. An à *Strobilus* duci poſſit videant doctiores. Fortaſſe à *palla*, ideſt pila, quod inſtar pilæ in gyrum vertatur. Nam *paleta*, & *palea* dicebatur pars annuli quæ gemmam cohibet, quæ rotunda erat. Gloſ. *Paleta*, σφενδόνη δακτυλίου, ὡς Τζίτζης.

PALETTA da foco: *pala, paletta.* ἄμη πυρός, vatillum, ſiue batillum, quod igni ſeruit, & quo colligitur, & tollitur ſtercus: vt Salm. ad Trebellium, *paleaſeu.* *Pala* etiam dicitur inſtrumentum, quo panis furno infertur: & *paletta*, quo pila in ludo iactatur, lignea ſcilicet nam *rachetta*, eſt à reticulo.

PALIO. Brauium, victoriæ præmium in curſu equorum. Qui à *pallio* originem petunt iuuantur auctoritate Villani. Is enim *palio* appellat vmbellam, ſub qua Principes, & ſacra deducuntur L. VII. 131. *E recoſſi il Palio ſopra il capo à M. Antonio: portato ſopra bigordi da più Caualieri.* Et L. XII. *Non volle Palio ſopra capo, ne altra pompa.* Vt ſit generica vox pro quolibet panno. Qua ratione *Pallium* appelatur velum, quod Altari obtenditur. Neque diſplicet Menagii coniectura, vt ſit à *palmarium, palmalium, palium.*

PALISCALMO. *Paliſchermo.* Cymba, linter. Aſſentiri illis haud poſſum, qui à *palo*, ideſt remo, & *ſcalmo* factum putant, vt ſit ſcaphi, quæ vnico remo, ad vnicum ſcalmum alligato, agitur. Nam *palus* pro remo, quod ſciam nuſquam reperitur, licet remi palmulæ dicantur. Et ſi *Paliſcalmi* numero plurium ponantur, tales erunt omnes naues, quæ palos, & ſcalmos habent. Et μονήρες πλοῖον, non dicitur, de naui, quæ vno remo agatur, ſed de ea quæ vnum remorum ordinem habet, ad diſtinctionem biremis, triremis, & ſimilium. Mihi origo incomperta eſt, & barbara videtur. Monoſinius tamen, à πολύσκαρθμος, quæ peragilem ſignificat.

PALLA. *Balla, Pallotola.* Licet Græca vox ſit, ſimplicior tamen notatio à *Pila, Palla, Pilota*, & *Pallota, ballotola.* Sic calculi ſuffragiorum, ſiue globuli Venetijs appellantur. Gloſ. Iſid. *Palilùdius, qui palotello ludit.*

PALLANDRANA. Lacerna craſſior, pellendo frigori. Fortaſſe, *palla, endromis.* Hæc veſtis hyberna, de qua plura in Commentario de re Veſtiaria.

PALMENTO. Torcular, Preſſorium, Diſpiciendum eſt, vtrum à *Prementum* nomen acceperit, an à *palma*, quod ante vſum torcularium, tum pedibus, tum inter palmas ex vuis vinum exprimerentur, an vero à *palmitibus*, vt pro racemis ſumantur.

PALPIGNARE. Conniuere, à frequenti motu palpebrarum.

PALTONE. V. *Poltrone.*

PALVESE. V. *Paueſe.*

PANA del latte. Panus, paniculus. Perſius *Pannoſam fecem morientis aceti.* Tenacitas humoris in ſuperficie coaleſcentis inſtar glutinis, aut viſci. Vulgo *telarina.* Dantes tranſlate, Infer. XXI. *Cercate intorno le bollenti pane.* Sequenti Cantico, *Si hauean inuiſcate l'ale ſue.* Paulo poſt. *Porſer gl'uncini verſo l'impaniati. Pania.* Viſcum. Non à *pane*: ſed à *pano*. Græcis Συφαρ, quod non ſolum ſignificat ſerpentis ſenectam, ſiue exuvias, ſed ſuperficiem ſeroſam lactis. Heſych. Συφαρ, γῆρας τὸ ὑπέρτατον, καὶ τὸ ἐπὶ γάλακτος ῥοφῶδες. Vulcanius ad Gloſſaria corrigit, Ὀρρῶδες. *Quod*, inquit, *interpretari poſſumus ſuperficiem ſeroſam lactis, quæ velluſculi cuiuſdam inſtar lacti ſuper inducta eſt.*

PANARECCIE. *Paronychia*, Reduviæ.

PANCA. V. *Banco.* Alii à *Plancis*. Sed Plancæ ſunt tabulæ. Plin. L. VIII. 43. de Aſinis. *Nec pontes tranſeunt, per raritatem eorum trãslucentibus fluvijs.* Vetus editio. *per raritatem planearum.*

PANCIA. *Panza.* Venter. Scalig. in Catalect. à *Pantice, Panticium, Pancia, & Panza*, quæ vox omnibus fere Europæis communis. Hinc Salmaſ. illud Plauti in Captiuis de Paraſito. *Nam hercle niſi mantiſcinatus probe ero; fuſti pectito*: Legit *panticinatus*, ideſt niſi pantices probe impleuero. Quod Pantices inteſtina. In Catalect. *Noctuque ſoluit pantices.* Tibul. L. IV. *Inter atra cuius inguina Latet iacente pantice abditus ſpecus.* Et Martial. L. VI. 64. *Quod cum panticibus laxis, & cum pede grandi, Et rubro pulmone vetus, naſiſque timendum Omnia crudelis lanius per compita portat.* A

Pan-

Pantice, *Pantazzo*, *e petazzo*, pectuſculum boſi. *Spettazzare* calcando inteſtina elidere. Item à Pantice, *panciera*, pectorale ferreum, de quo Voſ. L. II. 15.

PANE. Pro quacunque materia in morem panis formata. *Pane di zucchero*, *di butiro*. Caſaub. Sueton. Nerone id notauit: vt apud Marcellum Empiricum, *panis ex fimo bubulo factus*. Et æerei panes apud Plin. L. XXXIV. II. Et panes aphronitri apud Stat. inter munera Saturnalitia.

Pan ſutto, *pan ſolo*, ſine obſonio, vt ferme in ientaculo apud veteres ſumebatur. Panis ſiccus. Spartianus de Antonino Pio. *Panem ſiccum comedit ad ſuſtentandas vires*. Vopiſc. in Tacito. *Panem niſi ſiccum nunquam comedit*. Seneca Epiſt. LXXXIII. *Panis deinde ſiccus*, *& ſine menſa prandium*. Siccum enim ſolum veteres dixerunt, vt Salmaſ. ad Capitolinum p. 251. & 419. Pap. *Merenda dicta quod pura ſit*: *quia panis purus dabatur pueris*. Licet notatio inepta.

PANIA. V. *Pana*.

PANIERE. *Panera*. Panarium, arca panaria. Vt apud Varron. IV. de L. L.

PANOCCHIA. *Panus*, *Panicula*, *Panocula*, *Pannela*, *Panocchia*. Nonius. *Panus*, *trama inuolucrum*, *quem diminutiue Panulam vocamus*. Lucil. IX. *Foris ſubtegminis panus eſt*. Vetus Lexic. *Inielaris* Ἐπίνηϑρος. *Super quod netur*. Lege. *Panicularis*, fuſus trama inuolutus. Infra *Panicula*. πηνίον. Et Πανίκλα *Panicula*. Tumor quoque inguinum ex formæ ſimilitudine ſic vocatur. Nempe vt Voſ. in Etymolog. ex Salmaſio ad Capitolinum notauit veriſimile eſt, panum eſſe τολύπην, fuſum filis inuolutum, ſeu glomum lanæ carptæ, & ad nendum paratæ, à Dorico πανίον, pro πηνίον, quo ſignificat ἀγαϑίς, ſiue glomus. Panus, Panellum, Panucellum, *panuculum*, *Panocchia*. Gloſ. *Panucellium* πηνίον. Feſt. *Panus*, *facit diminutiuum Panicula*. Ergo inguinum tumor ex Venerea lue *Panocchia*, à ſimilitudine. Item culmus milij, Panici, millij Indici, & id genus frugum *Panocchia*, aliter *Loua*, quod Græcum eſt. Plin. Lib. XVIII. Cap. III. *Milium inter hos annos decem*, *ex India in Italiam vectum eſt*, *nigrum colore*, *amplum grano*, *arundineum culmo*. *Adoleſcit ad pedes altitudine vij. prægrandibus culmis*, *lobas vocant*, *omnium frugum fertiliſſimum*. Scalig. ad Var. *Phobas* corrigit ex Theophraſto: nam & vox λόβος, apud eundem. Plin. L. VIII. 7. *Cum longiſſima pedali obſa*. Turn. Lib. XXIX. 19. Corrigit, cum longa pedali *Phoba*, vel potius *Loba*. V. *Loua*. Idem Plin. de harundinibus. *Ceterum gracilitas nodis diſtincta leui faſtigio tenuatur in cacumina*, *craſſiore panicula coma*. Ceterum Paniculam inguinariam Inſubres vocant *Codeſella*, à ſimilitudine cotis, qua ferrum acuitur, vt Erythræus ad illud *Inguina candida*. Vide *Gianduſſa*.

PANTANO. Lutum, aqua limoſa. Palus, *paludanum*, *paltanum*, vt Menag. in Orig. Ital. Dant. Inf. XX. *S'accolſero à quel luogo ch'era forte*, *Per lo pantan ch'hauea da tutte parti.* Et VII. *Vidi genti fangoſe in quel pantano.*

PANTOFOLA. Solea, crepida. Subſcribo eorum ſententiæ, qui putant à Græco παντόφελλος, quod tota ex ſubere. Morem enim Græcarum mulierum fuiſſe ſuberem in calceis geſtandi, vt grandiores viderentur ex Alexide apud Clementem Alex. docuit Victorius Variarum L. XXV. C. XXIII. & Caſaub. ad Sueton. Aug. morem etiam Romanorum fuiſſe notat præcipue fœminarum ſtaturam adiuvare ſubere in calceos infarto. Plin. L. XVI. 8. de ſubere. *Præterea in hyberno fœminarum calceatu*. Neque ideo hæc opinio reſpuenda, quia Germani *Pantoffel* dicunt, nam & ipſi vel à Græco, vel ab Italico accipere potuerunt.

PAPA. Vox puerorum patrem compellantiũ. Ariſtoph. Pace. Ηνίκ' ἂν ἐπίζητ' ἄρτον πάππαν μεκαλῦσαι. *Cum panis fruſta peteretis Papam vocantes*. Papas vt ait Suidas apud Syracuſios. Pater dicitur, & *Pappas*, vnde παππάζειν, patrem vocare. Euſtath. *Papas pater*, *& Iupiter Bithyniȷs*, *& Papias per blanditiam*; *& Pappidion*. *Papino*, Paterculus, ſiue vox ſit blandientium patri puerorum, ſiue balbutientium, vt Euſtath. Pà. Pà. At *Pappas* Iuvenali, eſt nutricius.

Mordeat ante aliquis, *quicquid porrexerit illa*,
Quæ peperit, *timidus prægustet pocula Pappas*.

Alij pædagogum exponunt: vterque loco patris. Dantes *Babbo*. Inf.

Che non è impreſa da pigliar à gabbo
Deſcriuer fondo à tutto l'vniuerſo,
Ne da lingua che chiami mamma, ò babbo.

Et Purg. XV. *Che ſe foſſi morto Innanzi che laſciaſſi il pappo*, *& dindi*. Landinus tamen patrem interpretatur, & *Dindi* denari. Sed eſt, vel pater, vel nutricius. *Babbo* autem, potionem interpretantur, ſiue *bombo*.

PAPERO. Anſer, & anſerculus. Menagius à *Pappus* ductum putat, quæ vox præter cetera primam lanuginem, ſiue lanuginis florem in adoleſcentibus notat, quam teneriores plumæ anſerculorum referunt, & inde *Paperos* dictos. Sed Itali *Paperi*, & *Paueri*, etiam ipſos anſeres, non tantum eorum pullos *Paueros* appellant. Itaque ſi vocabulum è Græcia fluxit, à vocis ſono fictum putarem, nempe anſerum. Nam Pollux L. V. C. XIII. de Vocibus Auium. Dices præterea, κλάζειν μὲν ἀετὸς, κλαγγάζειν γεράνυς &c. Infra. χῆνας παππάζειν, vt ita dicam

Pappare, Latini *gracitare* dixerunt. A *Papare*, *Paperi* anſeres appellati.

PAPPA. Pulticula infantium. Dant. *Babo*. Varro. *Cum cibum, ac potionem buas, ac papas dicunt, & matrem mammam, patrem tatam*. Perſ. Sat. III. *Et ſimilis Regum pueris pappare minutum Poſcis*. Inde *Pappare*, pro cibum poſcere, aut edere. Plaut. Epidico, *Nouo liberto opus eſt, quod pappet*. Non ſolum enim pulticulam ſignificat, ſed cibum manſum, & alienis dentibus comminutum. Sic Perſium interpretatur Cornutus, cum dicit *minutum*. Gloſ. *Pappat* Μασᾶται. Quidam tamen *Papare* ſugere interpretantur, quod *Papa*, & *papilla* antiquitus dicebantur capitula mammarum teſte Feſto.

PARAGGIO. Comparatio, paritas, *paraticum*. *Paragone*, comparatione, paratione. Pro lydio lapide ad quem aurum, & argentum exigitur.

Parare, parem facere, comparare. *Pareggiare*, Paritare. Germ. *Bereiten*.

Parare il colpo, defendere, ictum declinare. *Riparare*. Hoc autem à ripis fluminum, quæ arcent, & defendunt aquarum excurſum. *Ripari*, Hinc *Parada*, pro fornice ſiue tecto nauigii, in quo molliter toris incubabant, tecto tuti ab æſtu, & frigore. Auſon. Epiſt. v. *Expoſitum ſubter Paradas lectoque iacentem*. Sidon. Lib. VIII. Epiſt. XII. *Hic ſuper flexa crate paradarum ſereni brumales inſidias vitabis*. Non ab Arabico, vt apud Voſ. L. III. 32. Sed à *parando*, ſiue *reparando*, & arcendo Sole, & frigore.

Parare in ludo, & alea, eſt par pignus, ſiue pretium apponere. *Metter sù*. Nam Par, pro aduerſario, à gladiatoribus ſumptum.

PARIGLIA. Non ab Hiſpanico, ſed à Latino *Paricula*, *Paricla*. Marculf. *Charta paricla*. L. I. 38. & Var. Formularum Cap. XIV. *Vnde duas epiſtolas paricalas, vno tenore conſcriptas*. Bignon. 534.

PARATICO. *Paradigo*. Id quod dependitur ab iis, qui in aliquod Collegium, aut ſocietatem adſcribuntur, pro munere, apud Inſubres. Bignon. ad Marculf. p. 445. & 47. *Manſiones dicebantur expenſa, ad hoſpitum, miſſorum, & legatorum Principis ſuſceptionem. Parata autem, qua pro viatico, & alimentis præbebantur. Ea vt plurimum ſimul exigebantur, interdum vnum pro altero capitur. Illud manſionaticum, hoc paraticum*.

PARCO. Septum coercendis feris. Neque à Germ. *Pferch*, aut Belgico *Parch*, & *perch*, vt Voſ. L. II. 15. Quod ab inuſitato Latino *Parco*, ideſt coerceo: neque vt cultiſſimus Iouius in Hiſtor. quod feris, quæ ibi clauduntur, parcatur. Sed à palis, quibus initio ſeptus, *Palicus*, *palcus*, *parcus*. V. *Balcone*.

PARECCHI. Multi, non à *plerique*, ſed à *plures*, *pluritij*, *parecchi*.

PARENTE. Pro affine, & conſanguineo. Exempla vide apud Caſaubonum ad Hiſtor. Aug. pag. 61. Et Cuiacium. Item *Parentela*, apud Voſſium, L. III. 32. & alios.

PAREZZOLA. Auicula. A *Parus*, Græcè αἰγίθαλος. *Parucula*, *parucella*. Alciat. Parergon Lib. IV. 16. Melanchoryphon eſſe putat, ideſt Colacem, & à cibo dictam, quod veteres cibum κόλον dixerunt. Nam quod *Ci*, *Ci*, ſonet, videtur cibum indicare. Rectius tamen à *paro*. Nam Parum maiorem Itali *Capo negro*, ideſt Melancoryphum appellant, quæ auis à *paraceiola*, diuerſa.

PARGOLO. Parvulus, *pargoletto*. Infans.

PARLARE. Loqui. Magna pars à Græco παραλαλῶ. *Paralalo*, neque ita inepte. Vulgo à *parabola*, vnde *Parola*, parabola. Sed puto corruptum, à fabulari *fablare*, *farolare*, *parlare*. Hiſpani propius originem *Hablar*, fabulari. Plaut. Amph. I. *Atque audita eloquar, ſed quomodo & verbis, quibus me deceat fabularier*. Et infra. *Clare aduerſum fabulabor*. Titinius apud Nonium. *Qui Oſce, & Volſcè fabulantur, nam Latine neſciunt*. Nam fabula pro ſermone etiā vero, Latinis frequens. Terentius; *Lupus eſt in fabula*, dixit, quod Plautus Sticho. *Lupus eſt in ſermone*. Iuven. I. *It noua, nec triſtis per cunctas fabula cœnas*. Sermo per omnia conuiuia de ea morte habetur. Martial. XI. I. *Sed cum ſponſio, fabulaque laſſa, De ſcorpo fuerint, & Incitato*. Capitolin. Pertinace. *Omnes qui libere fabulas conſerebant, male Pertinaci loquebantur*. Apul. L. I. *Sed tam cedo, tu ſodes, quā occeperas, fabulam remetire*. Incæptum ſermonem. Quod & notauit Salmaſ. ad illud Capitolini. *Ac talem fabellam vulgari ſermone contexunt*, quod paulo poſt, veriſimile eſſe dicit, ibi fabulam accipi, nō pro ficto, ſed pro ſermone quolibet, vel narratione ſeu ficta, ſeu vera, quæ in ore populi verſabatur. Alia exempla congeſſit Voſ. in Etymol. Scio *Parabolam* pro verbo, & *parabolara* pro loqui vſurpatum, ſed extremis temporibus, & ex Italico Idiotiſmo.

Inde **PARLAMENTO.** Senatus, ſuprema Curia, apud Anglos & Gallos, Concilium, ſiue Comitium, quod ibi ſermo de Rep. habeatur, & cauſæ ab Oratoribus, & patronis agantur. Et *parlamentare* pro colloquio obſeſſorum cum hoſtibus, de Vrbis deditione.

PAROLA etiam pro fide, ſiue Regis verbo, Bignon. ad Marculphum. p. 505.

PAROFFIA. Dant. Par. XXVIII.

Sì che nel Ciel ne rida

Con

Digitized by Google

Con le bellezze d'ogni ſua paroſſia. Interpretes alij pro conuentu, alij pro abundantia accipiunt. Puto corruptam vocem à *Parochia*, ſcilicet Curia, conuentus, ſodalitas.

PARPAGLIO. Papilio. *Farfalla*. Apud Inſubres nummus æreus ſeſtertius, *Parpagliola* dicitur. Siue quod olim papilionis imagine cuſus, nunc Prouidentiæ notam habet, ſiue ob aliam cauſam mihi ignotam. Villan. XI. 71. *E poi fece vna moneta che chiamauano padiglioni. Papilioni, parpagliole. Papilio, parpaglio.*

PARTE. Venetiis pro S.C. lege, decreto. *Vada parte, prender parte, metter parte.* A more diſcedendi in partes, vt quod maiori parti placuiſſet id pro rato haberetur. Quod Etruſci *Andare, ò mandare il partito*. Hinc etiam *prender partito*, deliberare, *mandare à partito*, in ſuffragium mittere. Et pro periculo, ac diſcrimine. *Mettere il ceruello à partito*, anxium, ac ſuſpenſum reddere à partibus, & ſuffragiis quę dubia, & incerta. *Proponere partito*, conditiones offerre. *Partito* enim pactum, & conuentio inter partes: quæ vtrique parti placeat. *Partitanti*, qui pacto conuento Reip. aut Regi pecuniam fęnore locant, & vectigalia redimunt, ærarii hirudines, ac Regii cenſus labes, & ac pernicies.

At *Partire*, eſt diſcedere, in aliam partem ire. Et *Partita, fare vna partita*, in ludo pilæ, eſt in partes ludendo diſcedere.

PARTIGIANA. Haſta latiore ferro præfixa. Galli *Pertuiſanne*. A pertundo deriuant *Pertuis*, foramen. Pertuſus. Quod facile pertundat. Quod ſi verum eſſet, omnibus telis etiam arctioribus id conueniret. Sit ergo hoc quoque inter ignota.

PASCOLI. *Paſcua*. Ager ſcilicet, vt ait Iſidorus L. XV. 12. paſcuus, qui herbis tantum, & animalibus vacat. Inſubres *Paſquerio* appellant aream ante Templa vacantem, & herbidam *Paſcuarium*. Veneti *Campum*.

PASSAMANO. Limbus, inſtita, lorum, ſegmentum, quæ veſtibus aſſuuntur ad ornatum. Germ. *Baſament*. Gal. *Paſſement*, forte à *ſegmento*.

PASSARE. Tranſire à *paſſu*. Item, anteire, præterire. Et Traiicere. *Paſſare il mare: Paſſaggio*. Paſſatieum, pro tranſitu, *Paſſagium*. Expeditio tranſmarina. De quo Voſs. Lib. III. 33. Cui tamen non aſſentimur, ex *Paſſagio* factum eſſe *Peagium*, pro tributo, ſiue telonio, quod à viatoribus exigitur. Nam hoc à *Pedaticum*, *Peagium*. Eſt quidē *Paſſatieum*, *Paſſagio* quod à viatoribus penditur, & *Paſſagiere* Portitor, ſiue publicanus qui exigit, ſed à paſſu, ſiue introitus, & tranſitus cauſa. V. *Datio*.

Paſſare, perferre ærumnas, aut labores tolerare, exire, euadere. *Paſſare Dottore*: pariter euadere, ad gradum Doctoris tranſire. *Paſſare il tempo*, otiari, tempus fallere. *Paſſatempo*, oblectamentum, quo tempus ſine tædio, & moleſtia tranſit. *Paſſare di Vita*. *Trapaſſare*, Tranſitus.

PASSAIA. Venetis, ſeps, clauſura, hortorum ſepimentum. Vel quod ſudibus & paxillis defixis claudatur, vel quod *Haga* Germ. *Haia*, & *Haie* Gallis ſit locus circumſeptus; de quo Voſs. Lib. II. 9. Siue quaſi *Paſſata*, quod virgultorum faſcibus huiuſmodi concædes ſtruātur.

PASSEGGIARE. Deambulare, à paſſu, *Paſſitare*, (Veneti *ſpaſſizare*). Non enim tantum deambulare ſignificat. Dant. Purg. XXXI. *Perche doueſſi lor paſſeggiare anzi*: hoc eſt anteire, præcedere. Speciosius eſt à *Spatiari*. Poeta de Didone. *Aut ante ora deûm pingues ſpatiatur ad aras*. Vbi Seruius inter cetera. *An hoc ad impatientiam amoris referendum eſt, quo iactata Dido loco ſtare non poterat*, iuxta illud. *Vritur infelix Dido, totaque vagatur Vrbe furens*. Turneb. Lib. XX. 16. *Spatium, quantum alicuius loci patet magnitudo. Sic etiam eius ſpatij ambulatio, & decurſus vocatur*. Cicero I. de Orat. *Tum Scæuolam duobus ſpatijs, tribuſue factis dixiſſe*, Petron. *Poſtera die in eundem Platanona deſcendi, nec diu ſpatiatus conſederam*. Papias. *Spatiatur, deambulat, huc, illucque ſe deportat*. *Và à diporto*. Item *và à ſpaſſo*, ſpatiatur animi cauſa. Idem Pap. *Laxamentum, ſpatium, requies, intermiſſio*. Et. *Otior, ſpatior, nihil operor*. Sed Scalig. ad Catalecta. *Spatiari proprie eſt in ſtadio currere, nam τὸ ϛάδιον Aeoles vocabant σπάδιον, vnde Latini fecerunt Spatium*. Verum *ſpatiari* eſt lente incedere, & otioſe ambulare. Et *Spaziare*. Boccat. II. 42. *Giouerà d'andare alquanto ſpaziandomi col mio nouellare*. Dant. Parad. XX. *Quel allodetta, che in aere ſi ſpazia*.

PASSELLO. Paxillus. *Paſſarella*, ludus puerorum vulgaris apud Inſubres, quo paxillum dodrantali longitudine, vtrinque in acumen leuigatum, longiore ligno ita excutiunt, vt ictu ſubſilientem eodem ligno in longum impellant, & obtrudant, quem ex aduerſo colluſor in terram cadere non patitur. *Paſſetto* ad lignorum ſtruem dimetiendam à paſſu, prout menſuram ſignificat.

PASSO. *Andar à paſſo*, de equo gradario, qui lenti paſſu incedit, nec ſuccutit, ſed crura molliter explicat. Galli *Ambler*, ab ambulando, vt Salmaſ. ad Hiſt. Aug. p. 245.

PASSO. Aridus, exſuctus, flaccidus. Ab *uvis paſſis* Gloſ. πεπαινὸς. *Maturus, mitis, paſſus*. Scalig. ad illud liberi carminis. *Vuis aridior*:

Etiam

Pappare, Latini *gracitare* dixerunt. A *Paparin* *Paperi* anſeres appellati.

PAPPA. Pulticula infantium. Dant. *Babo*. Varro. *Cum cibum, ac potionem buas, ac papas dicunt, & matrem mammam, patrem tatam*. Perſ. Sat. III. *Et ſimilis Regum pueris pappare minutum Poſcis.* Inde *Pappare*, pro cibum poſcere, aut edere. Plaut. Epidico, *Nouo liberto opus eſt, quod pappet.* Non ſolum enim pulticulam ſignificat, ſed cibum manſum, & alienis dentibus comminutum. Sic Perſium interpretatur Cornutus, cum dicit *minutum*. Gloſ. *Pappat* Μασᾶται. Quidam tamen *Papare* ſugere interpretantur, quod *Papa*, & *papilla* antiquitus dicebantur capitula mammarum teſte Feſto.

PARAGGIO. Comparatio, paritas, *paraticum*. *Paragone*, comparatione, paratione. Pro lydio lapide ad quem aurum, & argentum exigitur.

Parare, parem facere, comparare. *Pareggiare*, Paritare. Germ. *Berecten*.

Parare il colpo, defendere, ictum declinare. *Riparare*. Hoc autem à ripis fluminum, quæ arcent, & defendunt aquarum excurſum. *Ripari.* Hinc *Parada*, pro fornice ſiue tecto nauigii, in quo molliter toris incubabant, tecto tuti ab æſtu, & frigore. Auſon. Epiſt. v. *Expoſitum ſubter Paradas lectoque iacentem.* Sidon. Lib. VIII. Epiſt. XII. *Hic ſuper flexa crate paradarum ſereni brumales inſidias vitabis*. Non ab Arabico, vt apud Voſ. L. III. 32. Sed à *parando*, ſiue *reparando*, & arcendo Sole, & frigore.

Parare in ludo, & alea, eſt par pignus, ſiue pretium apponere. *Metter sù*. Nam Par, pro aduerſario, à gladiatoribus ſumptum.

PARIGLIA. Non ab Hiſpanico, ſed à Latino *Parcula*, *Paricla*. Marculf. *Charta paricla*. L. II. 38. & Var. Formularum Cap. XIV. *Vnde duas epiſtolas pariculas, vno tenore conſcriptas.* Bignon. 534.

PARATICO. *Paradigo*. Id quod dependitur ab iis, qui in aliquod Collegium, aut ſocietatem adſcribuntur, pro munere, apud Inſubres. Bignon. ad Marculf. p. 445. & 47. *Manſiones dicebantur expenſæ, ad hoſpitium, miſſorum, & legatorum Principis ſuſceptionem. Parata autem, quæ pro viatico, & alimentis præbebantur. Ea vt plurimum ſimul exigebantur, interdum vnum pro altero capitur. Illud manſionaticum, hoc paraticum.*

PARCO. Septum coercendis feris. Neque à Germ. *Pferch*, aut Belgico *Parch*, & *perch*, vt Voſ. L. II. 15. Quod ab inuſitato Latino *Parceo*, ideſt coerceo: neque vt cultiſſimus Iouius in Hiſtor. quod feris, quæ ibi clauduntur, parcatur. Sed à palis, quibus initio ſeptus, *Palicus*, *palcus*, *parcus*. V. *Balcone*.

PARECCHI. Multi, non à *plerique*, ſed à *plures*, *pluritÿ*, *parecchi*.

PARENTE. Pro affine, & conſanguineo. Exempla vide apud Caſaubonum ad Hiſtor. Aug. pag. 61. Et Cuiacium. Item *Parentela*, apud Voſſium, L. III. 32. & alios.

PAREZZOLA. Auicula. A *Parus*, Græcè αἰγίθαλος. *Parucula*, *parucella*. Alciat. Parergon Lib. IV. 16. Melanchoryphon eſſe putat, ideſt Colacem, & à cibo dictam, quod veteres cibum κόλον dixerunt. Nam quod *Ci*, *Ci*, ſonet, videtur cibum indicare. Rectius tamen à *paro*. Nam Parum maiorem Itali *Capo negro*, ideſt Melancoryphum appellant, quæ auis à *paracciola*, diuerſa.

PARGOLO. Paruulus, *pargoletto*. Infans.

PARLARE. Loqui. Magna pars à Græco παραλαλῶ. *Paralalo*, neque ita inepte, Vulgo à *parabola*, vnde *Parola*, parabola. Sed puto corruptum, à fabulari *fablare*, *farolare*, *parlare*. Hiſpani propius originem *Hablar*, fabulari. Plaut. Amph. I. *Atque audita eloquar, ſed quomodo & verbis, quibus me deceat fabularier*. Et infra. *Clare aduerſum fabulabor*. Titinius apud Nonium. *Qui Oſce, & Volſcè fabulantur, nam Latine neſciunt*. Nam fabula pro ſermone etiã vero, Latinis frequens. Terentius; *Lupus eſt in fabula*, dixit, quod Plautus Sticho. *Lupus eſt in ſermone*. Iuuen. I. *It noua, nec triſtis per cunctas fabula cœnas*. Sermo per omnia conuiuia de ea morte habetur. Martial. XI. I. *Sed cum ſponſio, fabulæque laſſæ, De ſcorpo fuerint, & Incitato.* Capitolin. Pertinace. *Omnes qui libere fabulas conſerebant, male Pertinaci loquebantur.* Apul. L. I. *Sed tam cedo, tu ſodes, quæ occæperas, fabulam remetire.* Incæptum ſermonem. Quod & notauit Salmaſ ad illud Capitolini. *Ac talem fabellam vulgari ſermone contexunt*, quod paulo poſt, veriſimile eſſe dicit, ibi fabulam accipi, nõ pro ficto, ſed pro ſermone quolibet, vel narratione ſeu ficta, ſeu vera, quæ in ore populi verſabatur. Alia exempla congeſſit Voſ. in Etymol. Scio *Parabolam* pro verbo, & *parabolare* pro loqui vſurpatum, ſed extremis temporibus, & ex Italico Idiotiſmo.

Inde PARLAMENTO. Senatus, ſuprema Curia, apud Anglos & Gallos, Concilium, ſiue Comitium, quod ibi ſermo de Rep. habeatur, & cauſæ ab Oratoribus, & patronis agantur. Et *parlamentare* pro colloquio obſeſſorum cum hoſtibus, de Vrbis deditione.

PAROLA etiam pro fide, ſiue Regis verbo, Bignon. ad Marculphum. p. 505.

PAROFFIA. Dant. Par. XXVIII.

Sì, che nel Ciel ne rida

Con

Con le bellezze d'ogni ſua paroſſia.
Interpretes alij pro conuentu, alij pro abundantia accipiunt. Puto corruptam vocem à *Parochia*, ſcilicet Curia, conuentus, ſodalitas.

PARPAGLIO. Papilio. *Farfalla*. Apud Inſubres nummus æreus ſeſtertius, *Parpagliola dicitur.* Siue quod olim papilionis imagine cuſus, nunc Prouidentiæ notam habet, ſiue ob aliam cauſam mihi ignotam. Villan. XI. 71. *E poi fece vna moneta che chiamauano padiglioni. Papilioni, parpagliole. Papilio, parpaglio.*

PARTE. Venetiis pro S.C. lege, decreto. *Vada parte, prender parte, metter parte.* A more diſcedendi in partes, vt quod maiori parti placuiſſet id pro rato haberetur. Quod Etruſci *Andare, ò mandare il partito*. Hinc etiam *prender partito*, deliberare, *mandare à partito*, in ſuffragium mittere. Et pro periculo, ac diſcrimine. *Mettere il ceruello à partito*, anxium, ac ſuſpenſum reddere à partibus, & ſuffragiis quę dubia, & incerta. *Proponere partito*, conditiones offerre. *Partito* enim pactum, & conuentio inter partes: quæ vtrique parti placeat. *Partitanti*, qui pacto conuento Reip. aut Regi pecuniam fęnore locant, & vectigalia redimunt, æarii hirudines, ac Regii cenſus labes, & acpernicies.

At *Partire*, eſt diſcedere, in aliam partem ire. Et *Partita, fare vna partita*, in ludo pilæ, eſt in partes ludendo diſcedere.

PARTIGIANA. Haſta latiore ferro præfixa. Galli *Pertuiſanne*. A pertundo deriuant *Pertuis*, foramen. Pertuſus. Quod facile pertundat. Quod ſi verum eſſet, omnibus telis etiam arctioribus id conueniret. Sit ergo hoc quoque inter ignota.

PASCOLI. *Paſcua*. Ager ſcilicet, vt ait Iſidorus L. XV. 12. paſcuus, qui herbis tantum, & animalibus vacat. Inſubres *Paſquerio* appellant aream ante Templa vacantem, & herbidam *Paſcuarium*. Veneti *Campum*.

PASSAMANO. Limbus, inſtita, lorum, ſegmentum, quæ veſtibus aſſuuntur ad ornatum. Germ. *Baſament*. Gal. *Paſſement*, forte à *ſegmento*.

PASSARE. Tranſire à *paſſu*. Item, anteire, præterire. Et Traiicere. *Paſſare il mare: Paſſaggio*. Paſſaticum, pro tranſitu, *Paſſagium*. Expeditio tranſmarina. De quo Voſs. Lib. III. 33. Cui tamen non aſſentimur, ex *Paſſagio* factum eſſe *Peagium*, pro tributo, ſiue telonio, quod à viatoribus exigitur. Nam hoc à *Pedaticum*, *Peagium*. Eſt quidē *Paſſaticum*, *Paſſagio* quod à viatoribus penditur, & *Paſſagiere* Portitor, ſiue publicanus qui exigit, ſed à paſſu, ſiue introitus, & tranſitus cauſa. V. *Datio*.

Paſſare, perferre ærumnas, aut labores tolerare, exire, euadere. *Paſſare Dottore*: pariter euadere, ad gradum Doctoris tranſire. *Paſſare il tempo*, otiari, tempus fallere. *Paſſatempo*, oblectamentum, quo tempus ſine tædio, & moleſtia tranſit. *Paſſare di Vita*. *Trapaſſare*, Tranſitus.

PASSAIA. Venetis, ſeps, clauſura, hortorum ſepimentum. Vel quod ſudibus & paxillis defixis claudatur, vel quod *Haga* Germ. *Haia*, & *Haie* Gallis ſit locus circumſeptus; de quo Voſs. Lib. II. 9. Siue quaſi *Faſſaia*, quod virgultorum faſcibus huiuſmodi concædes ſtruātur.

PASSEGGIARE. Deambulare, à paſſu, *Paſſitare*, (Veneti *ſpaſſizare*). Non enim tantum deambulare ſignificat. Dant. Purg. XXXI. *Perche doueſſi lor paſſeggiare anzi*: hoc eſt anteire, præcedere. Specioſius eſt à *Spatiari*. Poeta de Didone. *Aut ante ora deûm pingues ſpatiatur ad aras*. Vbi Seruius inter cetera. *An hoc ad impatientiam amoris referendum eſt, quo iactata Dido loco ſtare non poterat*, iuxta illud, *Vritur infelix Dido, totaque vagatur Vrbe furens*. Turneb. Lib. XX. 16. *Spatium, quantum alicuius loci patet magnitudo. Sic etiam eius ſpatij ambulatio, & decurſus vocatur*. Cicero I. de Orat. *Tum Scæuolam duobus ſpatijs, tribuſue factis dixiſſe*. Petron. *Poſtera die in eundem Platanona deſcendi, nec diu ſpatiatus conſederam*. Papias. *Spatiatur, deambulat, huc, illucque ſe deportat*. *Và à diporto*. Item *và à ſpaſſo*, ſpatiatur animi cauſa. Idem Pap. *Laxamentum, ſpatium, requies, intermiſſio*. Et. *Otior, ſpatior, nihil operor*. Sed Scalig. ad Catalecta. *Spatiari proprie eſt in ſtadio currere, nam τὸ ϛάδιον Acoles vocabant σπάδιον, vnde Latini fecerunt Spatium*. Verum *ſpatiari* eſt lente incedere, & otioſe ambulare. Et *Spaziare*. Boccat. II. 42. *Giouerà d'andare alquanto ſpaziandomi col mio nouellare*. Dant. Parad. XX. *Qual allodetta, che in aere ſi ſpazia*.

PASSELLO. Paxillus. *Paſſarella*, ludus puerorum vulgaris apud Inſubres, quo paxillum dodrantali longitudine, vtrinque in acumen leuigatum, longiore ligno ita excutiunt, vt ictu ſubſilientem eodem ligno in longum impellant, & obtrudant, quem ex aduerſo colluſor in terram cadere non patitur. *Paſſetto* ad lignorum ſtruem dimetiendam à paſſu, prout menſuram ſignificat.

PASSO. *Andar di paſſo*, de equo gradario, qui leni paſſu incedit, nec ſuccutit, ſed crura molliter explicat. Galli *Ambler*, ab ambulando, vt Salmaſ. ad Hiſt. Aug. p. 245.

PASSO. Aridus, exſuctus, flaccidus. Ab *uvis paſſis*. Gloſ. πεπανὸς. *Maturus, mitis, paſſus*. Scalig. ad illud liberi carminis. *Vuis aridior*.

Etiam

Etiam Græci hominem exuctum ἀναφίδα vocãt, Lucilius paſſos ſenes, Perſius apricos.

PASTA. Maſſa. Conſperſio, ſiue farina aqua conſperſa, vt Cato appellat, & in maſſam compacta, à *pinſendo*, *piſtum*, quod ſubigatur, vt recte Coaruvias coniicit, non à paſtu. Vnde quicquid ſpiſſatur, & in maſſam coaleſcit, *paſta*, & *appaſtare* dicitur. Dant. Inf. XVIII.

Le ripe eran grommate d'vna muffa,
Per l'alito di giù che vi s'appaſta.

Quæ vox Latinis ignota, cum *Paſtillus* in vſu ſit, quem Feſtus à pane deducit, quod forma panis eſſet. Sicut Erithræus *paſtam* quaſi *Paniſtam*. A *Paſta*, *Paſticcio*. Artocrea, Artolaganus. Quidquid denique è farina conficitur *Paſta* nomen obtinet. Sed *Paſta*, quæ piſcibus obiicitur, *dar la paſta al peſce*, eſt *Paſtus*, eſca. Gal. *appaſt*, & *amorce*, paſtus, & morſus. Hinc Menagius rectè *Paſtocchia* deducit, pro fabula, & figmento, & *Impaſtocchiare*, fictis fabulis detinere, ac decipere, vt aues, & piſces paſtu, atque eſca illecti capiuntur.

PASTO. pro Conuiuio, nam paſcere, pro conuiuia celebrare, & epulum dare mediæ Latinitatis ſcriptores dixerunt, vt docuit Salmaſ. ad Hiſt. Aug. pag. 46. Spartian. de Adriano. *Cum plurimis ſummatibus paſceret.* Et de Alexandro. *Argentum, & miniſtros antea quando paſcebat, accipiebat ab amicis, quod hodieque fit, ſi paſcatur à Præfectis, abſente Imperatore.* Vide eundem p. 226.

PASTOIA. Funis qui pedibus equorum alligatur, vt gradu incedere condiſcant, ambulare, *andar à paſſo*. A *pedica* deducit Menagius, *pedicatum*, *pedicaſtorium*, *paſtorium*. Fortaſſe à paſſu, *paſſorium*, ſiue chorda paſſoria, *paſſitoria*, *paſtorta*, *paſtoia*. Iudicet lector.

PATARINI. *Paterini*. Iudæi, Hæretici. Spondanus Annal. Eccleſ. ad annum 1198. Vel ab Vrbe Patara, vel à patiẽdo dictos putat, quod iactarent ſe ad exemplum Martyrum paſſioni promptos. Verum ita primum in contumeliam Iudæi appellati, à *pactis*, quibus illi fœnus exercebant, cum pignoribus capiendis, & pecunia fœnore locanda cauerent, vt niſi intra certam diem, vſura penderetur, res pignori oppoſita, periret, ac ſimilibus pactis, & conditionibus tranſigerent. Vnde & *Pactum* ipſa pecuniæ penſio dicebatur, vt Salm. de fœnore Trapezitico pag. 518. Ab his igitur *pactis*, primo *Pattari*, & *Pattarini* Iudæi appellati, deinde vox ad hæreticos tranſiit. Sane Mediolani Iudæis Patarini nota adiicitur, eſtque vicus qui *delli Pattari*, aut *Patteri* dicitur olim Iudæorum ſedes, ſed poſtquam ea colluvies Vrbe expulſa eſt, eum vicum occupant ſcrutarij & Interpoles, negotiatione illis haud multum abſimiles.

PATTA. *Far patta*, cum in ludo, aut certamine neuter vincit, ſed par vterque diſcedit, à *pacto*, & conditione, ac veluti induciis. Lexicon Etruſcum ab *Epacta*, quod longe ſumptum videtur.

PATVGLIA. V. *Ronda*.

PAVERO. Elychnium. Candelæ aut lucernę filum, quod olim ex *papyro*. Id ex Alcęi verſibus comprobat Guilandinus de papyro p. 20. *Λαμπάδα κηροχίτωνα, Κρόνυ τυφήρεα λοχνον Σχόινω, καὶ λεπτῇ σφιγγομένην παπύρῳ. Facem ceream Saturni ardentem Lychnum, iunco, ac tenui conſtrictam papyro.* Hiſpani *Deſpauilar*, lucernæ, aut candelæ mucos, & fungos demere, *Deſpauilador*, qui hoc munere fungitur.

PAVESE, & *Palueſe*, ſcutum eſſe conſtat, origo incerta. Nam à *parma* deductum haud facile credam, longe enim literæ abeunt. Niſi quis dicat, ſicut *Piſtoleſe*, ſicam, ſiue pugionem latiorem ab vrbe Piſtorio, quod ibi primo inuentus ſit, ita à *Papia*, *Paueſe*, nam Ticinenſes *Paueſi* dicuntur.

PAVONAZZO. Color violaceus, qualis in collo pauonum renidet, vt apud Tertull. de pallio. Quanquam ibi de purpuræ preſſiore colore intelligendum pluribus aduerſus Kercoetium diſputat Salmaſ. pag. 132. Nunc pro violaceo, à *moris*, *morello*, ita accipitur, vt duos Romanorum Sacerdotum ordines diſtinguat. Nam Epiſcoporum indumentum pauonum lepore imbuitur, Cardinalium amictus conchilii cruore irradiat.

PAZZO. Stultus, à *Fatuus*. Nam à patiendo dictum haud facile patimur. Fatuus autem Μωρὸς, vt Gloſſæ, à φάτης Vates, quod vates furore correpti vaticinia funderent.

PECCHIA. Apis, Apicula, *picula*, *pecla*, vt Monoſinus, & alij obſeruarunt. *Sedecula*, *ſecchia*, *Auricula*, *aurecla*, *orecchia*. Ita & Hiſpani *Abeja*, *Apecula*, non ab *Apexa*, quaſi apes, ſine pedibus, vt credit Coaruvias,

PEDAGGIO. V. *Dasio*.

PEDALE. Arboris truncus *pedalis*, ſtipes. Creſcent. L. 11. 1. *E perciò incontanente ſi leua sù in pedale, & accreſcelo, & fortiſicalo.* *Pedone*, *peone*.

PEDANA. Inſtita, ſiue faſcia *pedalis* ad oram veſtis ad talos aſſuta. Limbus. Sed faſcia pedulis, ad tegendos pedes, ſicut cruralis, crurum. Iſidor. Gloſſario. *Pedanam*, pariter appellat. *Pedana, pedules nouus, qui caligæ aſſuitur. Pedulis.*

PEDANTE. Non à παῖς παιδὸς, *padare*, *pedante*. Hæc enim notatio Græca Pædagogi. Sed vox iſta Latina eſt, à *Pedaneo*; *Magiſter Pedaneus*, qui cathedram non aſcendit, ſed

χάμαις

χαμαιδιδάσκαλος, ideſt humi, & de plano docens. Gloſ. χαμαιδιδάσκαλος, *Ludi magiſter, Literator, Grammatiſtes, primus infantiæ informator.* Vt χαμαιδικαστής, *Pedaneus Iudex, Arbiter.* Doctiſſimus Vuouerius in Polymathia Cap. 11. diſcrimen poſuit inter Grammaticos, ſiue literatos, & Grammatiſtas, ſiue literatores, vt illi Magiſtri, & Profeſſores appellarentur, hi literatores, & triuiales ludimagiſtri dicerentur. Et hi quidem ſedentes docerent, ſed minus altæ ſellæ inſiderent, quibus ſcilicet res erat cum parvulis, & quorum opus propiori inſpectione egebat. Imò aliquando in via obuijs ſaxis inſidentes, vnde triuiales dicti. At Grammaticorum ſellæ altiores, ac propriè cathedræ, & ſuggeſtus. Auſon. Profeſs. *Et te quem cathedram temere vſurpaſſe loquuntur, Nomen Grammatici nec meruiſſe putant.* Atque ita recepto Romanis more ferme Magiſtri ludi literas docebant, pædagogi vero ſiue Comites, cuſtodiæ cauſa adhibiti. Vuouerio ſubſcribit Salmaſius de modo vſurarum Cap. 111. Vbi de Iudicibus pedaneis diſputans, ait eos ſic dictos ad differentiam præſidum, qui de tribunali ius dicebant, & à Græcis vocari χαμαιδικαστάς. Ita & pedancos magiſtros dictos ludi magiſtros triuiales, vt diſtinguerentur à maiorum gentium profeſſoribus artium, qui de ſuggeſtu prælegebant: Græce dictos χαμαιδιδασκάλους. De Iudicibus Pedaneis Panciroluſ de Clar. Iuriſconſultis Cap. 11. qui in eo fallitur, quod ita appellatos putat, non quod de plano humiliores cauſas definirent, ſed quia non curru, vt maiores Iudices veherentur, ſed pedibus incederent. Rectius Alciat. L. 1. Parerg. XL1. Fuiſſe ex Decurionum ordine aliquos Magiſtratus, qui cum Præſes pro tribunali cognoſceret, ipſi pedes adſtarent, & ex præſidis delegatione deinde cognoſcerent.

PEDATA. Veſtigium à *pede*. Item pro paſſu. Glos. *Tertio pedato.* Τρίτη περιόδῳ. ἐκ ξίτυ. Plaut. Ciſtel. Act. 11. 1. *Niſi pedatu tertio omnes efflixero. La terza volta.*

PEDEGO Inſubres pro pigro, à *pedica*, vel à pigro, *pidigro.* Hiſp. *Perezoſo*, pigritiolus, Galli *Pterge*, & *Precheux*, non a pretio vt Bouillus.

PEDESTALLO. Veluti *pes ſtabilis*, Philand. ad Vitruv. Lib. 111, 3. *Hi parietes modo ſtereobata, poſtea ſtylobata vocantur, vulgus Pedeſtalla dicit.*

PEDICINO. Pes vtris, pediculus.

PEDOCCHIO. Pes, pediculus, peduculus, pedoclus. Gloſ. Peduculus, φθείρ: vt fenicu lum fenoculum, ranunculus, ranoculus, *ranocchio.*

PEDONI. Pedites, *Peditanes*, vt Scaliger ad Catalecta p. 159. Et *Peoni* pro militare opus facientibus, ſiue foſſoribus. *Pedina*, & *Pedona* in ludo ſcacchorum, quod eſt belli ſimulachrum, dicuntur calculi, quaſi pedites, *pedisini*, vt diſtinguuntur à calculis, qui equites referunt. Morg. 111.

Ch'al primo sò ti darò ſcaccomatto,
Con la pedona in mezzo lo ſcacchiere.

Ita & orbiculi lignei pro calculis in ludo Tabularum *Tauole* appellantur, & *Pedine*, Veneti *cinelle*, Græcè à mouendo, & *Dame*, quod dicatur ludus Dominarum.

PEDONE. Magnis, ac latis pedibus. Gloſs *Pedo, Plancus*, πλατύπους. Latis pedibus, iidem & *Plauti* dicti.

PEDOTO. Nauclerus, nauis gubernator. Menagius à *Proreta*, quod idem ſignificat, qui in prora ventos obſeruat. Sed cum durior literarum flexus videatur, putarem dictum eſſe à *pede*. Qui ſcilicet veli curam haberet, & illud ventis aptaret. Nam veli funes, *pedes* dictos eſſe, notum eſt; hinc *facere pedem*, & Catullus *vtrumque pedem* appellat. Si quis tamen à *Pilota*, quod idem eſt *pedoto* factum putet, & *piloto*, a *proreta* haudquaquam aduerſabor. Quamquam *pedoto*, à regendis, & flectendis Veli pedibus rectius deduci videatur. Veneti *Peotta* appellant genus nauigii leuioris, ſed vocis notatio hactenus latet. Verum cum *pedoto* Etruſcis ſit dux, & monſtrator itineris etiam terreſtris, qui præit, & viam monſtrat, fortaſſe *pedotto* ad nauigationem translatum, vt ſit nauis dux, & moderator. Vil. 1. 21. *Ne grandi Maeſtre, ne pedotti di mare non haueano chi li guidaſſe:* atque ita *peota* leue nauigium, quod claſſem antecedit, ac veluti ducit. Arioſt. Fur.

Così ſi parte col piloto innante
Il nocchier che li ſcogli teme, e'l vento.

PEDVLI. *Scarpini, ſcarpette.* Olim faſciæ quibus pedes intra calceum tegebantur, de quibus Salmaſ. Hiſt. Aug. p. 221. 222. nunc pro extrema parte tibialium, & pedum integumento lineo, vel laneo. *Le calze ſenza peduli in fino à talloni legate con corregge.* Vil. 11. 7. Iſidor. Gloſſario. *Pedana pedulis nouus qui caliga aſſuitur.* Vbi more illius ſeculi, *caliga* ſumitur pro tibialibus, vt & hodie *calze*, & *calzette*; ita & vetus Interp. Iuvenal. *Pedales nouos in braccis, quos Pedornes dicunt.* Vbi etiam braccæ non tantum femoralia, ſed tibialia ſignificat, ſicut ante aliquot annos ita braccæ conſuebantur, vt non fœmina modo, ſed crura ad imos pedes tegerent, me puero, *Calzette, e calzoni* dicebantur, inepte vtrumq; à *caliga*, quod fuiſſe militare pedis integumentum nemo ignorat.

PELACVCHINO. Pro re viliſſima, ac nul-

nullius pretij Pataff. *Non tì darè vn ſol Pelacucchino*. Lexici Etruſci auctor negat ſe vocis huius originem ſcire. Inſubres *Pelacù* appellant roſæ pediculum folijs ſpoliatum, ac veluti defloccatum, ſiue depilatum: inde pro re nullius pretij, ac momenti, *Pelacù, Pelacucchino*.

PELIPRANDO. Inſubres menſuram ſexquipedalem appellant. Triſtanus Calchus Hiſtor. Mediolan. Lib. IV. de Luitprando Longobardorum Rege. *Cum forte obequitans quiddam parum ex fide menſurari animaduertiſſet, ad corrigendam menſuræ iniquitatem pedem ſuum ſuper lapidem circumſcribi iuſſit. Vnde & Luitprandi pedis appellatio, cuius menſura ſeſquipedalis eſt, & in ſtillicidiorum controuerſijs dirimendis vſurpatur.*

Peliprando, quaſi *Pes Luitprandi*. Ita & Villan. L. II. 7. qui eam pedis menſuram paulo minorem cubito eſſe tradit, & eius ſepulchro inſculptam Ticini.

PELARE. *Pilare, depilare*. Mart. L. X. *Iamque pilata redit, ſtatque, ſubitque cohors*, de Iſiacis, quorum capita ad cutem deraſa. Ita Scalig. emendat, cum alij *pileata*, alij *pilata*, à *pilis militaribus*. Alibi de iiſdem *Siſtrati fugiunt calui*. Spartian. in Hadriano. *Curaſſe delicatos (Traiani) eoſdemq; ſepeliſſe*. Lipſ. Epiſt. Quæſt. XV. legit. *Sæpe pilaſſe*. Quod pædagogia diuelleret. Salmaſ. tamen, *ſæpe leuiſſe*, à lino, leui: ideſt medicamine delicatorum faciem fucaſſe.

PELTRO. Stamnum, vox Anglica. *Peewter*. Dant. I. *Queſti non ciberà terra ne peltro*. Vbi *Peltro* pro omni metallorum genere vſurpatur: hoc eſt abditæ terris lamnæ inimicus erit: dura admodum translatione.

PENA, A PENA. Vix, ægre, cum labore. Nam ſicut in Vix aduerbio, X additum eſt *Vi*, vt Scalig. de Cauſ. Cap. XXXI. quod negat facilitatem, id quod vi efficitur: ita *A pena*, quod non ſine pœna, & labore fit. Nam pœna pro labore. Dant. Purg. XIX. *Si che con pena Da lei haurei mio intento riuolto*. Et *penare*, pro laborare. Vulgo *Maleſtento*, & *ſtentamente*, ideſt ægre, conando, & tolerando. V. *Stentare*. Item *Aguaio*, cum moleſtia. V. *Guaio*. *A fatica*, à *mala pena*, à *malo ſtento*.

PENDICI. Rupes, & montium latera in decliue pendentia. Hiſp. *Peña*, à Latino *Pinna*, vt Coaruvias, montis vertex, & cacumen in acutum deſinens. Nam *pinna*, acutum ſignificat. Quintil. L. I. 4. *Aut à pinna, (quod eſt acutum) ſecuris vtrinque habens aciem, Bipennis*. Grot. Lexico ad Procopium. *Pemmo, melius Penno. Penn hob, Vertice eminens. Penne Vertex: vnde Penninus Iuppiter in Alpinum vertice*. Buti. *La Capra è animale, che volontieri và paſcendo ſopra la penna de monti*. *Pendicie*, & *appendicie*, pro rebus adiacentibus. Flodoardus L. II. C. II. *Cum adiacentijs earum, domibus ſcilicet, colonijs, aquarum decurſibus, & omnibus appendicijs*. Cr. Morello. *Tu ne ſentirai qualche ſpruzzo nel contado, e nelle pendici della terra*. Item apud Inſubres *Appendicie* dicuntur, quæcunque ad nummorum penſionem adiiciuntur, vt pulli, oua, caro ſuilla, & id genus cetera. Veneti *Regalia*.

PENNECHIO. Lanæ, vel lini inuolucrum, vnde fila deducuntur. *Paniculum*. Nam *Panus* licii inuolucrum. Senenſes *Pannecchio*. Vide *Panocchia*. Hiſpani *Copo* à πόκος per metatheſim, vellus, vt Sanctius. *Copo di nieue* Tacitarum vellus aquarum. *Fiocco*. Itali etiam *bianco come vn ſchiopo di neue*, pro *copo*, ſiue flocco.

PENNATO. Secula, falcula, ſiue culter incurvus ad putandos ramos ſi à *pinna*, quod vt diximus, acutum ſignificat; etiam minime incurvum, *pennatum* dici poſſet. Vnde crediderim à *pinnis* auium, quarum maiores inflexæ, & veluti falcatæ ſunt.

PENNA MATTA. Lanugo, pluma mollior auium pennis ſubiecta. Si *mattus* Latina vox eſt, vt credit Salmaſ. Hiſt. Aug. 461. quæ emollitum, ſubactum, & maceratum ſignificat, hæc pluma *matta* ob mollitiem dicta eſt, non propter ſummam leuitatem.

PENNOLA. Cuneus præcipue ligneus. *Pinna, Pennula*, quod antiqui, vt diximus *Pinnum* acutum dicebant. Cunei autem ferrei findendo ligno, *Chignoli*. *Cuneoli*. Et à ſimilitudine, caſei quadram decuſſatim ſectam pariter *Chignolo* appellant.

PENNONE. Vexillum. *Phanon*, *Phanone*. Vnde *Confanone*, & *Confalone*. Boninſegnius Hiſt. Florent. L. I. *E l'inſegna Reale hebbe miſſer Geri Spini, & il Pennone de feditori M. Vanni de Mori*. Villan. VIII. 118. *Il ſuo Maliſcalco portaua pure pennone della ſopranſegna del Duca*. Vita Nicol. Laurentij p. 102. *Et vn'altro le portaua lo pennone*. Hiſpan. *Pendon*. *Pandum*, vel *Bandum*, *Bandarium*. *Pennoncello della lancia*, haſtæ flammula. *Phanon*, *Phanunculus*, *Phannoncellus*, *Pennoncello*, & contracte *Pennello*. Ita Veneti appellant vexilla Collegiorum, Societatum, & Patæciarum, quæ in ſupplicationibus præferuntur. Item *Penelli* appellant bracteas æreas inſtar flammularum, quæ turrium ſummitatibus, ac domorum faſtigiis ſtatuuntur, ad ventos vertigine indicandos. Poteſt etiam à *petala*, bractea deduci, de quo vide ſuo loco.

PENSARE. Cogitare, rem perpendere, à frequentatiuo *penſitare*, *penſare*.

PENTA. *Spentone*. *Pinta*. Impulſus. *Impingere*, *impintum* barbare, & *impentum*. *Spento*, e

ſpen-

ſpente non à pungendo, vt Siluius p. 43. *Pingnere* impellere. Dant. Purg. xxiv. *Si come naue pinta da buon vento*. Inf. xxiix. *Fà che pinghe mi diſſe vn poco il viſo Più auanti*.

PENTOLA. Olla. Menagius à *pendendo*, *Pendula*, quod ad focum pendeat. An à Græco πίθος *Pithos*, dollum, quod rotunda, & inſtar dolioli ſit? Quaſi *Pithola*. Nam ſi à pendendo dicta, omnia vaſa quæ ad focum pendent, ita appellarentur. Et ollæ ferme prunis imponuntur.

PENZOLO. *Vua penſilis*. Plures ſcilicet racemi ſuſpenſi. Hinc *Pinchirolo* apud Inſubres qui racemos cogunt, & inde uvas decerpunt, quo nomine agreſtes Vrbanis illudunt. *Penzolo* ergo à *penſilis*, vel *pendulus*, quod idem eſt. Phylargyrius ad Georg. *Videtur Virgilius opinionem illorum ſequi, qui in honorem Liberi patris putant oſcilla ſuſpendi, quod eius ſit pendulus fructus.* Varro de R. R. *In penſilibus iunctis.* Scalig. *Penſilia quæ ſuſpenduntur hieme ad ſeruandum, vt uua, mala, ſorba.* Plin. L. xxv. de vuis ſeruandis. *Durant alia per hiemem, penſili concameratione. Archipenzolo*, libellas, perpendiculum.

PEPIANO. *De plano*, veluti *pede plano*. Nam *planus pes*, eſt area.

PEQVENO. Hiſpani pro paruo. *Paucus, paucinus, pochino: pochino*, & *picino*. Iidem *Chico*, à *Pauciculus*, & *Chiquido*, ſicut *Micino* à mica. Galli *Chique* pro auaro, translate, ideſt puſilli animi & ſordidi. Nihil enim hic *Siceus*, & *Ciccum*, ſiue fabæ granum, faciunt.

PER. Contractum ex *Propter*. *Perchè*, propter quæ, vel quod. *Perciò*, & *però*, propter hoc, *Perciòche*, Propter hoc, quod. *Imperciochè*, *Peròche*. Itaque falluntur qui *Però*, à *Perhoc*, pro indubitato ponunt. *Per* etiam vice *pro* non ſemel ſumitur. Exempla obuia ſunt.

PERGAMO. *Pergolo: Pergola*. Suggeſtus, locus ſublimis. Πέργαμον. *Pergamum*. At *Pergula*, vt Scaliger ad Auſonium, & Propertium docuit, triplicis generis fuit. Vnum, pro parte domus exporrecta, & propendente, quod etiã proiectum, & mœnianum, hodie *Poggiolo* dicitur, *Podiolum*, alterum pro Caſula, ſiue tuguriolo fulcris arundineis fulto, & harundine tecto, ducta ſimilitudine ab opere topiario: vt apud Auſonium. *Vilis arundineis cohibet quam pergula tectis*. Tertium pro ipſo opere topiario, *Topia, pergola*, quod ſub eo tecti inambulamus. Quod ad primum pertinet, vt *Pergula* ſit Mœnianum, Podium, illa in publicum ſpectabant. Vnde Plin. ait quendam à Cenſoribus notatum, quod interdiu, cum corona roſacea, e pergula in forum reſpexiſſet. Cum autem iſtæ pergulæ ferme in ſummitate ædium ad proſpectum ſtatuerentur, hinc Gloſſæ. *Pergula* Μεσόδμη, Ὑπερῷον, ὀροφή. Et infra. *Pergula* Ἰκρία, Στενὸν οἴκημα. Vbi ſermo eſt de tectis per Orientem, non in decliue per tegulas faſtigiatis, ſed planis, quæque lapidibus, aut arenato ſtrata, quæ Græce δώματα, Latine ſolaria. Ita Μεσόδμη, eſt trabs ingens, quæ per mediam domum per tranſuerſum traiecta totum illud pauimentum ſuſtinebat. Ὑπερῷον autem, vt Euſtathius notat, Lacedæmonij ſuperiorem domus partem vocabant ὤα, atque ita Ὑπερῷα eſſe ſummum faſtigium. Itaut ὦα ſint cubicula tecto proxima, Ὑπερῷα tectum ipſum ita complanatum vt diximus, in quo non ambulabant modo, ſed & dormiebant, vt notum ex Homero, & aliis. Ne igitur facilis ex iis in præceps lapſus eſſet, Mœnianum circunducebatur, quod nihil aliud erat quam περίβολος, vt Salm. ad Hiſtor. Aug. Ideſt tectum podio mœnitum, ſiue Pergula. D. Hier. Ep. cxxxv. *Et quando præcipitur nobis, vt faciamus domati noſtro coronam, hoc præcipitur, vt in tecto faciamus per circuitum quaſdam eminentias, ne facilis in præceps lapſus ſit.* Eædem Gloſſæ corrigendæ ſunt Verbo, *Perfecta tecta*. Ἀναπεπταμένα, Ἀναπεπταμένα ὑπερῷα οἰκίας. Legendum vt infra *Proiecta tecta* Ἀναπεπταμένα. Scilicet mœniana illa pede, aut ſemipede extra tectum porrigebantur, quales noſtræ Pergulæ, & Podiola. Ὀροφὴ autem proprie eſt laquearium, ſiue lacunarium, cui ſuper ingerebatur terra, & lapides ad pauimentum ſternendum. Ἰκρίον autem tabulatum, ſuppoſitum pauimento. Dicitur etiam Καλύβη, & ςενὸν οἴκημα, ideſt cella, domuncula, zeta in eodem ſolario inædificata.

PERITARE. Etruſci antiqua voce, pro Pudere. *Puderitare, poritare, peritare*. *Peritoſo*. Nou. ant. vii. 3. *Staua con peritoſa faccia*. Non à *pauere, pauoritare*.

PERLA. Vnio. Eſſe à *Pilula*, *pirola*, *pirla*, & *perla*, olim Viri doctiſſimi monuerunt. Neque operoſa erat coniectura, quæ mihi adoleſcentulo in mentem venit, antequam Caſaubonũ, aut Salmaſium noſſem. Vnde naſi extremitas, *Perola del naſo*, vt Iſidorus. A *Perola*, *perolare*, Inſubres *borlare*, in gyrum volui, & *Borella*, globus ligneus, *Pirolella*. Imò, & *Burlare*, pro ludere, & iocari, & *Burla*. Et *Pirlo*, Trochus. Germ. *en Paerlin*. Et Gallicum *Pirouette*, Verticillum, & *Pirouetter*, in gyrum verti. Quod ſimplicius eſt, quam à Caſco verbo *Ampiruare*, vt Turneb. L. xvii. 8. Ceterum *Perla*. Hiſpanis dicitur. *Alfojar*. Siue vox Arabica ſit, ſiue corrupta ex *Iocalium*, quod infima ætas pro gemmis accepit, vnde *Gioie*, *Alocarium*. Galli *bagues* gemmæ, vniones baccæ, vnde tribacca Petronio, bacculæ.

PERPONTO, & *Perponta*. Thorax, aut veſtis ſtragula, lodixque goſſypio farta, crebris acus punctis, vnde illi nomen, non à *πέρονη*, vt Perionius, monile, fibula, bulla, quod ea annecterentur.

PERRO. Hiſpani Canem appellant. Coaru. à *πῦρ* ignis, alii à *pullus*. Quod ſi verum eſſet, pulli omnes canes appellari poſſent. De ſolis auibus, & iumentis, nunquam de Catulis hanc pulli vocem vſurpatam memini. Eſt ergo ab *Irriens*. Quod proprie de canibus dicitur, dum ringuntur, & irritantur, vnde Irritare. Canes enim prouocati irriunt, ideſt ſonum quendam qui literam *R* refert, crebro referunt: vt Turn. L. XXIX. 17. Feſtus. *Irrire ringere, quod genus vocis eſt canis rabioſa*. Lucil. de litera R. *Irritata canes quod, homo, quam planiu' dicit*. V. Scalig. coniectaneis in Varronem 119.

PERSO. Color ſubniger, varius. Scalig. exercit. CCCXXV. 10. à *Perſis*. Menag. à Græco *πέρκος*, ſiue *περκνός*. Alibi à *Praſinus, Perſinus, Perſo*. Sed Praſinus eſt porraceus, hoc eſt ſaturè viridis. Fortaſſe igitur, quod ſit color euanidus, ac fugiens, quique plenum colorem perdiderit.

PERSONAGGIO. Vir in dignitate conſtitutus. Nam *perſonatus* pro eodem. Fulco Bomus apud Cerdam Cap. XLIII. 13. *Affuit autem tunc inter alios Proconſulares, & perſonatos viros præfatus Coſ. ſicut ſtella radians*. Ita *Perſonatum* pro dignitate Eccleſiaſtica ſumi docuit Voſ. L. III. 34.

PERSVTTO. *Preſciutto. Proſciutto*. Perna & coxa ſuis. Siluius p. 34. *Pes ſuis*. Sed non tantum pes, verum tibia & coxa. *Pedem* Veneti *Pecoſſo*, quaſi *pedicotum*. Eſt ergo a *Præſalitum, Preſutto*. Gloſ. *Præſalum*. ταριχηρόν. Alibi. Ταριχηρόν. *Præſalſum*. Veteres *Petaſonem* dixerunt, cuius pars, teſte Athenæo, perna dicebatur. A *Perna*, Hiſpani, *Pernil*. Ita ut perna ſit pars petaſonis carnoſior, petaſo autem coxa, ad formam petaſi lata, etiam coſtas comprehendens vt Iunius in Nomenclatore. Quomodo autem pernæ ſaliantur docet Cato in extremo de Re Ruſtica.

PERTANTO. Propter tantum. Gal. *Pourtant*.

PERTVGIO. Foramen. Pertundo, *pertuſum*.

PERVCCA. Galericulus. Capillamentum adſcititium, à pilo, *pilucca*, nam ab eodem, *Pilucco* Itali, floccum appellant, & congeſtum in vertice capillum. De his Voſſius L. II. C. XV. plura adnotauit ex Salmaſio ad Tertull. pallium p. 318.

PESTARE. Tundere, *pinſere, pinſitare*, quod olim frumenta in pila tunderentur, vnde *Piſtores*, & *Piſtrinum*. Feſtus. *Piſtum à pinſendo pro molitum antiqui frequentius vſurpabant*. Varro. *Nec piſtoris nomen erat, niſi eius qui ruri far pinſebat, nominati ab eo quod pinſerent*. Et alibi. *Qui in piſtrino pinſeres farinam*. Præcipuè autem pinſitare de pedum inſultu, quod fullones faciebant, cum veſtimenta cogerent. Vnde & *Peſta*, pro veſtigio, ſiue forma pedibus impreſſa, vt Menagius. Sed & *pinſere* terram genibus, & cubitis apud Ennium.

Veget Veterin. L. I. 32. *Roſarum unciam vnam in pila lignea piſtabis*. *Pila* etiam hodie *Pilota* appellatur, mortarium, in quo pinſitur, & *Piſtone*, *Piſtillum*. Gloſſæ. Ὕπερον *Piſtaculum*, *Pilum*. *Pilum* enim etiam pro piſtillo. Iſid. L. IV. *à Pilumno Pilum, & Pila inuenta, quibus far pinſitur*. Pilum *autem eſt vnde contunditur quicquid in pilam mittitur*. Cornutus ad Perſium. *Pinſit, aſſidue percuſſit, dictum à piſtoribus Pilo enim apud veteres frumenta tundebantur*. Scribon. *Pila, & pilo mundo contundere*. Gloſ. Arab. Lat. *Peſſulum, Peſtum, Peſtillum*. Et Κοπανιστήριον *Battuarium*, Κόπανον *Battulum*. *Battuere enim battere*, pulſare. *Battochio*.

PETAIZZO. Veneti viſcoſum, quodque facile adhæreſcit. *Appiccaticcio*, hoc autem ab *affigendo*, quaſi *Afficcaticio*, aliter *attaccaticcio*.

PETECCHIE. Febris qua corpus nigricantibus maculis adſpergitur. Aliqui à *punctículis*, alij à *Peticulis*. Sed eſt à πιτυριος, vt Scaliger ad Feſtum, *morbus peſtilens, quo correpti qui moriuntur, nullum indicium morbi relinquunt aliud, quam nævulos in parte corporis. Vnde* Patagium, *clavus aureus in veſtitu matronarum, qualis in virorum habitu, clavus è purpura*.

PETITO. Parvulus. Eſt quidem vt Scaliger ad Catalecta à *Putus, putitus, petitus*: vt Gloſs. *Puti* Μικροὶ. Sed *Putus eſt à puer, puerus, purus*, & *putus, putitus*.

PETRERIA. Machina bellica emittendis lapidibus, ſiue petris ingentibus ad quatiendos muros ante vſum bombardarum, Balliſta, Catapulta. De quibus Voſſius L. III. 34. Olius ad Morenam pag. 80.

PETTIGNONE. *Pettenecchio, pecten, pectenculum*. Pubes. Hiſpani *La mancebia*, Ephebæum, pubertatis indicium.

PETTO. Crepitus ventris. *Peditus*. Gloſs. *Peditus, peditum*, πορδή.

PETTIOROSSO. Auicula, plumis in pectore rubeſcentibus. *Erythacus. Rubellio*.

PEVERA. Infundibulum. Vide *Impiria*, & *Piria*.

PEVERATA. Iuſculum *piperatum*. Ius atrum à pipere, & aliis aromatibus, non ab *imbibendo*. Spiſſum enim id iuſculum, nec ſorbile.

PEZZA. Lintei, aut panni fruſtum. A Græco

πίζα, & *πίζις*, quod limbum, ſiue fimbriam, ſignificat, vnde faſciæ, ſegmenta, & lintei, vel panni fruſta, *pezze* appellata. Gloſ. *Limbus, πίζα, κύκλος, σπριπόδιον, πίζα ἢ κυκλας, limbus.* Villan. VI. 40. *Il quarto era pezza gagliarda, cioè liſte à trauerſo, bianche, e nere.* Anaſtaſ. Leone IV. *Rete concluſas auri petias in ſe habens ſmaltitas.* Coaruvias à *Pittacio*, quod ſchedulam, ſiue ſegmentum ſignificat.

PEZZENTE. Mendicus. Lexicon Etruſcum, quod fruſta panis corrogat, *pezzi de pane. Andar pezzendo.* Menagius à *petendo*. Rectius videtur, quod lacer, pannoſus, centone è fruſtis conſuto, tectus.

PEZZO. Fruſtum. *Pedacium*, licet pedis menſura maius, aut minus. Hiſpani. *Pedaço*. Non à *petaſone*, aut *pittacio*, hoc enim ſegmentum, ſiue ſchedula, faſciola, aut ſplenium, *Pedacium* autem de cuiuslibet rei fruſto, ac fragmento etiam magno. *Spezzare, deſpedaçar*, in fruſta frangere. *Pezza di panno* etiam ſumitur pro integro panno, ſcilicet è tela reciſo. *Panno di pezza*, novus, recenter è tela reciſus: *nouo di trincà*, è tela truncatus. Et quia maioris pretii. Hinc *homo di pezza*, e *di buona pezza*, magnæ æſtimationis. *Pezzo*, & *pezza* pro ſpatio temporis. *Pezza fà*, & *Vn pezzo fà*, diu, magno temporis ſpatio. *Buona pezza di notte*. *Pezza di terra*, pro agri parte. Stat. Patau. *Vnam poſſeſſionem camporum XXV, in vna, vel pluribus pecijs.*

PEZZOLI. Veneti Ciceres appellant abuſiuè, *Piſa, Piſella, Pezzolli*, cum ſint diuerſa legumina.

PEZZOLO. Parvus pes, *pediculus, pediciolus, pezzolo.* Veneti *Penino, Pedicino. Pecoſſo* pedem ſuis. *Pediceotium.*

PIAGGIA. *Spiaggia.* Littus maris, ac fluminum ſtatio. Item breuia. Dant. Inf. III. *Diſſe per altra via, per altri porti Verrai à piaggia.* Menagius à *πλάξ* planities: an ab *exſpatians* ora, littus? aut ſimpliciter, *Planitia.*

PIANA. *Voce.* Submiſſa, minime elata. Dant. Inf. II. *E cominciom' à dir ſoaue, e piana.* Landin. *baſſa. Parlar piano.* Contrarium *parlar forte*, alta voce.

PIANELLA. Solea crepida. *Planipes*, vt differt à ſocco, & cothurno altioribus pedum integumentis.

PIANGERE. Hodie pro flere, Latini, pro pectus palmis tundere; eaque luctus pars. Exempla obuia ſunt.

PIANO. *A pè piano. Pede plano.* Vitruv. L. VI. XI. *Ædificia, quæ plano pede inſtituuntur.* Et alibi. *Si plano pede erit ruderandum.* Area, & inferior pars domus: item domus vnius contignationis. Ita apud Iuriſconſultos, *de plano* cognoſcere, ſtatuere: ex æquo loco, id, *pro Tribunali*, opponitur, quod altum, atque editum. *Andar piano*, lente incedere, vt in æquo loco, ſecus per decliue, aut præceps.

PIANTA dell'Edificio. Area. Ædificij veſtigium. Philand. ad Vit. L. I. I. Ichnographia. *Veſtigium operis, quam platam formam, quaſi planam formam dicas, mei Galli, Itali, Græca alludentes voci*, Plantam, *nominant, ἴχνος enim veſtigium eſt, ſiue planta pedis.*

PIASTRA. *Laſtra.* Laminæ, ſiue latiores marmorum cruſtæ, quibus pauimenta ſternuntur. Siue vt Voſs. III. 35. *Lapides caſi, & formati, in orbicularem & quadratam formam. Plata, lata.* Anaſtaſius *Platonias*, & *Platinas* appellat. In Damaſo. *Readificauit Platoniam, vbi corpora Apoſtolorum iacuerunt.* In Sixto III. *Cancelli ſupra Platonias Porphyreticas.* Et. *Liberius ornauit de Platinis marmoreis ſepulchrū S. Agnetis.* Siue igitur, *Platonia*, ſiue *Piatina*, ſiue *Platunia*, vt Salm. ad Capitolinum, à *πλατύς*, vnde & Belgis laminæ *Placken*, vt idem Voſſius. Quare non audiendi, qui à *πλάσσω*, ideſt fingo, deriuant. *Piaſtre* etiam ex ferro, ære, & argento dicuntur.

PIATIRE litigare, Inſubres *Piedezare*. Veneti propius originem, *Placitare*. Hiſpani. *Emplazar*. Scilicet à *Placitum*, quod vt Budæus in Pandectas p. 136 Latinis Curiæ decretum, quod Græcis Pſephiſma, & Areſton. Vnde idem *Arreſta*, Senatus decreta Gallice dicta cenſet: ideſt Curiæ placita. Quod placere pro decernere, & ſtatuere S. C. antiqui dicerent. Cic. V. Philip. *De exercitu C. Cæſaris ita cenſeo decernendum, placere Senatui, militibus veteranis vacationem eſſe.* Et Philip. III. *Senatui placere vt Coſs. deſignati &c.* Ex quo locus vbi aguntur cauſæ, ſiue Comitium, & conſeſſus Iudicum ad Ius dicendum *Placitum* appellatum. Et *Placitum habere, tenere*. Et *Placitare*, litigare, diſceptare, iudicio experiri. Vnde Gallicum *Plaider*, Germ. *Pleiter*. Et Hiſp. *Pleito*. Exempla V. apud Voſs. L. IV. 16. Anaſtaſ. Leone IV. *De prædicta accuſatione placitum fecit.* Pap. *Litigare, Placitari. Piato*, pro lite. Vil. VIII. 57. *Vnde piato ne nacque nella Corte del Rè di Francia.* Et *Piagio* moleſtia, faſtidium, à litium tædio.

PIATO. *Dar di piato.* Non cæſim, aut punctim, ſed latiore enſis parte batuere, quod ignominioſum habetur a *πλατύς*. Latus. Vit. Nic. Laur. p. 148. *Poi commanao, che li Conneſtauoli fereſſero lo figlio con piatoni e con le ſpate.*

PIATTA. Nauis a lato fundo, *Lata, Selata*, nauis *Slataria*. Gloſ. *πλατηγὸν ἢ διαπλοῖον*. *Palmula, Ratis.* Fortaſſe *Plata, Ratis.* Chron. Venet. *Con una ſchola grande, la qual era per pla-*

Digitized by Google

to, e per buccentoro di lo Dogado.

PIATTO. *Patina, piadena*, à latitudine.

PIATTO. *Appiattare, Appiatarſi*, ſubſidere, contrahere corpus, & plicare. *Applicare, Applicitare, Appiatare.* Dant. Inf. XIX. *Di ſotto al capo mio ſon gl'altri tratti, Per la feſſura della pietra piatti, plicati*, ſubmiſſo corpore. *Suppiattare*, abſcondere. Hiſtor. Piſtor. p. 16. *Et appiatoſſi, per paura di non eſſer morto.* Et. *Certi ſi partirono della Città, & certi rimaſono piatti* (occulti) *in caſe de lor amici.*

PIATTOLA. V. *Moſſoni.*

PICANTE. Vinum *à pico* dictum. Plin. Lib. XIV. 20. *Ratio autem condiendi muſta in primo feruore, aſperſu picis, vt odor vino contingat, & ſaporis quodam acumine.* Inde vina etiam ſine pice grato acumine palato blandientia, *Picanti*, dicta.

PICCA. Sariſſa, longior pedeſtris haſta. Non à pungendo, id enim telorum omnium proprium, ſed à *Spiculum, ſpicula, ſpicla, picca*: breuiore acutiſſimo ferro præfixa. Gloſ. *Spiculum*. Ἀκόντιον, Ἀκὶς, ἐπιδορατὶς. Ἀκοντίου εἶδος. *Geſa, Spicula, Sparus.* Ἀκόντιον Μακεδονικόν. *Sariſſa.* Gratius deſcripſit. *Quid Macedum immenſos libeat ſi dicere contos, Quàm longa exigui ſpicant haſtilia dentes.* Ex quo Turneb. L. XXI. 25. exiſtimauit haſtam Macedonicam *Picam*, quaſi *Spicam* vocari, quod ferro ſpicata ſit exiguo. Nam Seruius ad illud. *Ferroque faces inſpicat acuto, inſpicare*, explicat inſtar ſpici & ariſtarum incidere. Atqui *ſpicare* non eſt acuere, ſed vt Voſſ. in Etymologico, eſt cõcidere lignum minutatim, ſic vt aſſulis multis referat ſpicam cum ariſtis ſuis, quo facilius ignem faces conciperent. Cui tamen in eo aſſentiri non poſſum, cum illud Gratij *ſpicant* ſpicæ ſimilem faciunt, interpretatur, multis dẽtibus, qui referant ariſtas. Alioquin conti illi Macedonici, plures dentes, ſiue ſpicula habuiſſent, quibus inſtar ariſtarum horreſcerent, quod eſt inauditum. Quia *contos* igitur numero plurium dixerat, dentes etiam poſuit, vt ſingulos ſuus dens *ſpicet*, ſiue in ſpiculum armet.

PICCARE. *Appiccare.* Affigere, affigitare. *Afficcare, Appicare.* Hodie in furcam agere, ſiue ſuſpendio affici, quod à Cruce translatum eſt, in qua noxii clauis figebantur. Poſtquam furca, Cruci ſubſtituta, manſit eadem locutio, vbi nulla fixio. Inde pro ſuſpendere. *Appicagnolo*, & *appicatoio*. Cum autem claui, & id genus cetera pulſando affigantur, inde *picchiare*, & *piccare*, pro percutere, pulſare, ſiue battuere. Non à pungendo, quod ferme ſine pulſatione peragitur. A pungendo quidem crediderim dictum *picchiato*, pro varius coloribus diſtincto, vt ſit veluti *puncticulatus*, punctis interſtinctus, & variatus, Ponticlatus, *pontichiatus, picchiatus*, non autem ab aue Pico, *piccare*. Germani *Buchen*, & *Picken* figere.

PICCIOLO, *Piccolo.* Pauculus. *Paucus, pauculus, piccolo.* *Paucinus, piccinino, piccino*, & *piccinacolo*, pro nano. Hiſp. *Pequeño, paucinus.* Imo & *Cicho*, eſt Paucicus. Nam illud Labeonis apud Veterem Perſij Interpretem. *Crudum manduces Priamum, Priamique piſinnos*, ſiue *puſinos* eſt à *puſio, puſinus*, ex quo *puſillus.* Iſid. *Piſinnus à puſione dictus.* Voſs. in Etymol. *M. mutatur in P. Aeoles, pro μικκύλος, dicunt πικκύλος, unde remanſit Italorum Piccolo*, ſed eſt à *pauculus.* Galli. *Cichetè* auaritia, à *paucicus* auarus, puſilanimus, quod magnanimo opponitur.

PICCIONI. *Pipiones* proprie columborum pulli, vt Barbarus ad Plinium, & Salm. ad Capitolinum, à *pipiendo*. Nunc etiam pro ipſis columbis.

PICCIVOLO. *Piccolo.* Etſi apud Columellam de Arborib. C. XXIII. *Petiolus* dicatur. *Cum iam matura mala fuerint, antequam rumpantur, petiolos, quibus pendent intorqueto.* Eſt tamen ſimplicius, à *Pediculus*; *pedicolus, piccolo*. Forte enim *petiolus*, contractum ex *pediculus, pedisiolus.* Vet. Gloſ. *Picciolus*, pro *Petiolus* explicat. Πάσης ὀπώρας τὸ ξυλῶδες καθ' ὃ ἐξήρτηται τῦ κλάδυ. Inſubres *Peccolo* pro paruo pede. Hinc *ſpiccare*, fructum ab arbore carpere, auellere, *depediculare, depedicare*, pediculum frangere.

PICCONE. Dolabra à *ſpico*, ſiue roſtro acuto. Hiſp. *Beco, pico.*

PIEGA. Plica, *pieta* Veneti, *Plicita. Pieghevole.* Flexibilis *Piego di lettere, Plico* faſciculus literarum compactarum. *Pacchetto.*

PIETA. Lamentatio, ad implorandam pietatem Dant. I. *La notte ch' i' paſſai con tanta pieta.* Landin. *Lamento*, ad miſerationem commouendam. Item pro pœna, ac ſupplicio. Idẽ. Inf. VII. *Hor diſcendiam homai à magior pieta.* Quo enim maior pœna, pietas & commiſeratio maior eſt.

PIEVE. Plebs, *plebe. Piouani* Parochi pagani, Plebs enim pro pagis. Venetiis tamen etiam Curiones Vrbani. *Piuiere*, quaſi plebarius, paganus. Villan. L. VI. *Così ordinò in Contado à tutti i Piuieri.* At *Pinnico eſt* à publico, Venetiis *Piouego.*

PIEZO. Veneti appellant fideiuſſorem, ſponſorem, & prædem, nempe ab hoc vltimo. *Praes, prede, predio, piezo*, & *piezeria*, fideiuſſio. Cicero. *Pradibus, & pradijs populo cautum eſt*, vbi Aſcon. Pædianus. *Bona pradia dicuntur, bona ſatisdationibus, ſiue ſint in mancipijs, ſiue*

in

in pecunia numerata. Prades, homines ideſt fideiuſſores. Gloſs. *Prades, οἱ ὑπὲρ φόρου δήμου ἐνδεδεμένοι, qui pro vectigalibus populi obligati ſunt. Pras, pradius, plegius*, fideiuſſor. Math. Paris ad an. MCCXV. *Nec Plegij ipſius debitoris deſtringantur, quando ipſe capitalis debitor ſuffitiat ad ſolutionem. Plegium* autem, vadimonium. Idem ad an. MCLXIV. *Excommunicati non debent dare vadium ad remanentiam, ſed tantum vadium & Plegium ſtandi iudicio Eccleſia.* Galli *Pleiger*, non à *polliceri*, pollicitari, ſed *prædiare* prædijs cauere. Ita Salmaſ. de modo vſur. pag. 586. *Vt vadia pro pignoribus Latinitas infima, barbaraque dixerit, & prades pro fideiuſſoribus, Vnde hodie* Plegios *eos appellamus, quaſi prageos, vel prejos, media litera extrita.* Statut. Venet. L. I. II. *Niſi appaget, vel pignus, aut plezariam ſufficientem dederit.* Ibidem. *De eo qui per vadiam tenetur venire Venetias, ad terminum ſibi præfixum.* Et Cap. XX. *De vadijs, quæ dantur in placitis.*

PIFARO. Germanicum. *Pfiſer*, quod haud dubie eſt. *Tibia biforis*, quæ grauem ſonum ac bombum reddit, cum multiforis acutum, hæc incentiua, illa ſuccentiua dicebatur. Sicut etiā multifores præcluſis foraminibus grauiorem ſonum reddebant. Quintil. L. I. II. *Sic appellatur cantus tibiarum, quæ præcluſis quibus clareſcunt foraminibus, recto modò exitu grauiorem ſpiritum reddunt.*

PIGIARE. Calcare premere. Non à pedibus, *pediare, pegiare*. Sed à *pilo*, ideſt piſtillo quo olim frumenta pinſebantur, quod pilum dictum, in *peſtare* notauimus. *Pilare, piare, pigiare*. Item *pillare*. Dau. Colt. *Poſti adunque i magliuoli, con terra cotta pillati.*

PIGIONE. Pretium domus, aut alterius rei conductæ. *Penſio, penſione*, proprie pretium habitationis. Gloſ. *Penſio, ἀποφορὰ, τὸ ἐνοίκιον.* Iuven. Sat. IX. *Sed penſio clamat.* V. Interp. *Tributum, aut quod in conducto maneat.*

PIGLIARE. Capere, vel à *Capio, pio, piglio* per aphæreſim. Vel à *pilare*. Marcellinus Lib. XXXI. *Nec caſtra inimica pilantes.* Et infra. *Pilando villas, & incendendo.* Id confirmat Valeſius ad illud eiuſdem Lib. XIV. *Cognitis enim pilatorum, cæſorumque funeribus*, atque id in Gallico Idiomate durare. Mihi ſimplicius videtur à *Capio*, nam proprie *Pilare*, & *compilare*, eſt furari, & rapere. Feſtus. *Pilare, & compilare à Græco trahitur, Græci enim fures, πιλήτας dicunt.* Vnde Menag. in Orig. Gallicis à πιλεῖν *Prendere*, deducit, in Italicis à *Pilare*. *Appigliarſi, apprenderſi*, nam prendere, eſt *pigliare*. *Il fuoco s'appreſe, S'appigliò*, verum *appiccarſi*, item *impizzarſi*, & *impiarſi*, ab *affigere*: cum ignis accenditur, & materiam apprehendit: ſiue materiæ affigitur.

PIGLIO. pro aſpectu. *Mal piglio.* Dant. Inf. XXII. *Si volſe intorno intorno con mal piglio*, à pilis ſuperciliorum, & toruitate aſpectus. Veneti *bruttopcio, bruti piglio, bruti pilo*. Idem Inf. XXI. *Non vedi tù che digrignan li denti, E con le ciglia ne minaccian duoli*: vultu contractis ſuperciliis, toruo ac minaci. Contra *dolce piglio*, pro leni, ac miti aſpectu. Idem Inf. XXIV. *Lo Duca à me ſi volſe con quel piglio Dolce, ch'i' viddi imprima à piè del Monte.* Et *libero piglio*. Purg. III. *Guardommi all'hora, E con libero piglio.* Et vetus Poeta apud Lexicon Etruſcum. *La ſpatioſa fronte, el vago piglio.*

PIGNATA. Olla fictilis. Menagius ab ipſius forma, quæ in acutum deſinit, inſtar pinus. At ollæ rotundæ, nulloq; acumine. Verum ſtrues fictilium cum in fornace coquuntur inſtar metæ eſt, & ideo *Pignone* dicitur, acuto faſtigio, pinum referens, vnde & *Pignata* olla dicta eſt.

PILASTRI. *Piloni*. Pilæ ſtructiles è ſaxis quadratis, vel laterculis. Phil. Vitruv. L. V. I. *Paraſtata ſunt pila quadrata, vulgo pilaſtrata, Quales pontium fornicibus ſubiecta.* Liu. L. XL. *Portum & pilas pontis in Tiberim locauit, quibus pilis fornices poſt Scipio addidit.* Vt *Pila Baiana* apud Scriptores, de quibus Lipſ. ad Tacit. An. XIV. *Piloni*, ingentes columnæ ſtructiles, quæ vaſtiſſimam templi Maximi molem ſuſtinent, Mediolani dicuntur. Quæ & *Pilaria*. *Piliere*. Villan. III. I. 5. *La poſero sù vn piliere, ſu la riua di detto fiume. Pila dell' acqua Santa*, columna ſiue ſtela in aditu templorum labrum ſuſtines, in quo aqua luſtralis continetur.

PILOTA. Mortarium, *Pila*, in qua piſtillo tundebatur, ſiue pinſebatur frumentum, nondum molis inuentis. A pilo inſtrumento, quo quid in mortario frangitur. Seruius IX. Æneid. *Pilumnus, & Pitumnus fratres. Pilumnus pilendi frumenti: vnde à piſtoribus colitur, & ab ipſo pilum dictum eſt.* Capella Lib. II. *Comminuenda fragis, farriſque fragmenta Pilumno ſignat Italia.* Plin. L. XVIII. *Antiqui Etruria, & Latij populi fruges concidebant, pani conficiendo pilis, idque opus erat manuum.* Hinc *in pila contundere* apud auctores rei ruſticæ, & *in pilam conijcere* apud Scribonium. Rodius exiſtimat à Marcello medico *Piſonem* appellari C. VIII. *Radices beta contundes in Piſone marmoreo.* Sed legendum *Pilone*, magna pila. Ita *Pila fullonica* apud Catonem C. X. qua veſtes & panni à fullonibus tundebantur, vt polirentur. Hodie etiam oriza tunditur, ſiue deglubitur pilis, opera rotarum aquariarum, & linteorum laceramenta ad conficiendam chartam ſubiguntur. V. *Peſtare*.

PILOTO. *Proreta.* Proræ præfectus, ſicut Puppis Gubernator. V. *Pedoto.*

PIMACCIO, *Pimmazzo.* Puluinus à plumis quibus ſartus, licet etiam lana, ac tomento. Ceruical. Gloſ. *Plumacium.* Πλυμάκιον, Πλυμίον. Pap. *Plumacium, puluinar à pluma dicitur.* Et *Puluinar, Capitale (Capezzale) Plumacium.* Et *Puluinus, priuati hominis ceruical.* Plumacium etiam de veſte ſtragula acu picta ad plumarum modum, ſiue plumatili. Vide Voſs. Lib. III. 45.

PINA. *Pinca.* Infantium penis, vnde vox formata. *Penis, pina, pinica, pinca.* Nam quod attinet ad illud Martialis XI. 73. *Drauci Natta ſui vocat Pipinnam, Collatus cui Gallus eſt Priapus.* Præterquam quod in ea voce Codices, & Interpretes variant, *Pipina* eſt à *penis*, parvus penis, & vt ita dicam *Peniculus.* Et Turnebus quidem L. VIII. 4. reiecta eorum ſententia, qui *pipinnam* à pipillando, aut *vepenem*, ideſt parvum penem, interpretantur ipſe haud meliorem attulit. In antiquis enim libris legi *bipennam*, quod ita explicat, rem ita paruam, vt duarum pennarum tubos, vel cannas magnitudine non ſuperet. Quanquam non ita inepte *bipennem* quis legeret, dummodo puerili vaſculo conuenire poſſet. Nempe ex Petronio. *Ter corripui terribilem manu bipennem.* Quod eam figuram repræſentet. Acuta Scriuerij correctio. *Vorat ne penem?* de ſellatrice. Quidquid ſit *Pipina* membrum virile non ſignificat, ſed puerile per blanditiam, & diminutionem à *penis.* Galli *Pine*, & *bine.* Ex codem. *Pincone, bene vaſatus.*

PINCIONE. Fringilla. Gal. *Pinſon.* Non à *Spinthione* Græcæ originis, ſed à Germanico *Finck.* Et Italico *Finco.* Vtraque vox, à ſonitu, quem iſta auis edit.

PINTA. Vini menſura, duarum ferme librarum. Perionius à πίνθα, idque Budæo placuiſſe ait. Sed Budæus de Aſſe L. V. non à πίνθα, quæ vox nihili eſt, ſed à *Pityna*, quod Græcis vas vinarium ſignificat, *Picina*, & *Pinta.* Alij à Germanico *Pinte*, quod pro eodem accipitur.

PIOLARE. *Pialare*, dolare, & aſſeres læuigare. Barbarus Caſtigat. in Plin. ad Cap. XIX. Lib. XIV. *In Gallia tranſalpina inſtrumentum fabrile, quo aſſamenta læuigantur, & poliuntur non aliter fere, quam rabo, quaſi rabula vocatur, à radendo: quod quidem à nauicula credo forma, in multis Italiæ, Belgicæ quoque partibus, ſcafula dici ſolet, in Veneta prouincia à complanando, planula. Nam dolabra videtur idem eſſe, quod aſcia Donato, qui dolare inquit, eſt aſcia cædere.* A *planando* igitur *planare*, *planulare*, *piallare*, & *pialla.* Sed quia res diuerſa eſt dolabra, ſiue aſcia, (*aſſa nunc dicitur.*) qua ſcilicet ligna, rudius cæduntur, & dolantur; altero autem inſtrumento poliuntur, & læuigantur, *Piola*, & *Piala* potius à poliendo dictam crediderim, quam à planando.

PIOPPA. *Pioppo, Pobbia.* Populus arbor. Erythræus ad Virgilium. *Hinc vulgo corrupto vocabulo Piopa, nonnulli Oppio, (ſed hæc arbor diuerſa.) A colore quoque albo, nam bicolor eſt, Albara paſſim, & Talpon.*

PIOTE. Pedes *plauti*, ſiue lati. Dantes Infer. XIX. *Forte ſpringaua con ambo le piote.* Landinus, *plantis.* Sed eſt *plautis*, ideſt pedibus. Feſtus. *Ploti, appellati ſunt Vmbri, pedibus planis. Vnde ſoleas dimidiatas, quibus vtuntur in venando, quo planius pedem ponerent, vocant Semiplotia: & ab eodem cauſa M. Accius poeta, quia Vmber Sarſinas erat, à pedum planitie initio Plotus, poſtea Plautus cœptus eſt dici.* Si ergo ſoleæ dimidiatæ *Semiplotia*, integræ *Plotia*, latiores, & pedi commodiores. Ex quo puto *Patin* Gallice dici ſoleam, ſiue ſoccum, cuius domi vſus eſt, latiorem calceo: & *Pata* apud Inſubres, corium ſocci, quod ſuperiorem pedis partem tegit. Ita aues palmipedes, ſiue ſolidi pedes, *patas* appellant Hiſpani, item bouũ, & aliorum animalium pedes: non ab ambulando, aut à patére vt Coaruvias. Iidem *Patan* ruſticum appellant, magnis pedibus, quorum magnitudo augetur agreſti calceamento laxiore, ideſt perone. Iidem *Patear* pede percutere, ſicut Galli *Pataraſſe, & patarade*, alapam latiore manu, & excuſſa palma inflictam.

PIOVIGINARE. Leniter pluere, quod veteres ſubtilium dixerunt. Iſid. Gloſs. *Pluuiculare, pluitare, ſæpe pluere.* Priore tamen ſenſu hodie vulgo accipitur, & *Piouiſina*, pro rorante pluvia.

PIPA. Tubulus ducendo Pœti fumo. Germ. *Pfeiffen.* Quod à *ſiphone* ductum puto.

PIPARE, & *Pipare*, vox auium, ac pullorum. *Pipire.* Colum. L. VIII. 5. *Die XXIX animaduertat, an pulli roſtellis oua pertuderint, & auſcultetur, ſi pipiant.* Pipilare. Catul. de paſſere. *Ad ſolam dominam vſque pipilabat.* Quod Scaliger retinet. Gifanius in Lucr. *Pipitabat* nempe à *Pipare.* Hinc pulli *Pipi*, Græcè Πιππoι. Athen. L. IX. καὶ νεοσσῶν ὀρνίθων, οὓς πίππους καλοῦσι. Vnde πιππίζω, *Auium pullos voce imitor.* *Pipio*, apud Ariſtoph. in Auibus. Hinc *Pipiones*, pulli columborum. *Pita, Pipita*, Gallina oua incubans, alibi *Ciocca.* Non. *Pipare proprie gallinæ dicuntur.* Varro. *Mugit bos, ouis balat, equi hinniunt, gallina pipat.* Item *Pipilare*: pipilare.

Pipita autem, *pnida, panida*, eſt morbus pullos infeſtans, à *Pituita.* Gloſ. *Pipita*, Κόρυζα, Scilicet alba pellicula extremam linguam ve-

ſtiens,

ſtiens, vt Auctores rei ruſticæ.

Ceterum quod ad *Pipare* attinet. Feſtus. *Pipatio clamor plorantis lingua Oſcorum*. Ex quo Nicol. Loenſis illud Tertull. contra Valentinianos. *Cæleſtes imbres pipauit Achamoth*, explicat, *Plorando emiſit*. Et Scalig. ad Var. illud Plauti. *Pipulo te differam*, interpretatur, eiulabunde conquerar. Nam *pipulum* ploratus, à pipatu pullorum. *Pipulo te differam*, ideſt conuicio, & eiulatu. Veneti *Fiffare* dicunt, plorare.

PIPISTRELLO. *Barbaſtrello*, *Barbaſtrigato*. A *Veſpertilio*, vel à ſonitu ſtridulo. Inſubres *Tegnola*, à tignis, in quibus nidificat.

PIRIA. V. *Impiria*.

PIROLA. Naſi pars extrema. Iſid. L. xi. *Naſi extremitas Pirula, à forma pomi pyri*. Vel à rotunditate, quaſi *Pilula*.

PISCIARE. Meiere. Vel à Germanico *Piſſen*, & *Beſeichen*, quaſi veſicare, veſicam exonerare: *veſcicare*, *peſcicare*, *piſciare*, vel à *mejere*, *meitare*, *meſciare*, *piſciare*: vel quod eſt veriſimilius à ſono vox conflata, quem reddit præfandus humor, cum è ſiphone defluit. Niſi à Græco ὀπυίειν, quod idem ſignificat.

PISELLI. *Piſe*. Eruilia. Germ. *Erbs*, *Erueiſen*. Inſubres *Erbioni*, *raviglioni*. Hiſp. *Arpeja*.

PISPIGLIO. V. *Biſbiglio*.

PISTOLESE. Pugio Piſtorienſis, cæſim feriens, primo Piſtorij inuentus, aut in vſu frequentiori. Hinc *PISTOLLE*, ſclopeta rotata breuiora, capitalis perfidiæ tela, non quod in eadem Vrbe inuenta ſint, ſed cum pugiones ad latus geſtarentur, cum in eorum locū eiuſmodi tela ſucceſſiſſent, & eodem loco geſtarentur, *Piſtole*, *Piſtolette*, maioris formæ *Piſtoni* appellari cœperunt. Coaruvias à *fiſtula* deducit, ſed ea vox omnibus tubis etiam grandioribus communis, vnde *fiſtulatores*, ſclopettarij. Galli *Piſtole* appellant aureum duplarem, cuius origo mihi latet.

PITALE. Scaphium. Πίθος, *Pithos*, Doliolum, cuius formam refert: vel ſimpliciter *fictile*.

PITTANZA. Partes in conuiuio, Cœnæ caput, ferculum Cœnobitis apponi ſolitum. Omnino Salmaſio aſſentiendum eſt, qui ad Hiſt. Aug. à *Pittacio* deriuat. p. 203. *Pittacium index, ſiue titulus pice illitus, vt affigi poſſit. Gloſ. Πιττάκιον, breuis, Pittacium. Cod. Theodoſ. de erogat. militaris annonæ, Pittacia dicuntur breues ſpecierum annonariarum, militibus erogandarum. Nam ſecundum ea pittacia, militibus erogabantur ſpecies annonariæ, vt panis, vinum, acetum, lardum, caro vervecina, & alia eiuſmodi. Hinc nos hodie Pittacium, addita litera, cibum & obſonium appellamus*. Ita & alij. At Voſsius à *Pietate* deducit, ſicut quidam à *piatto*, ſiue Patina, *Piattanza*, quod clauſtrum olet, Coaruvia, à petendo. Neque idem Voſſius perſuadet, cum lautius ferculum fuiſſe ait & ciborum delicias L. 11. 15. ex Cæſario. *Omnes Pittancias ſibi appoſitas recuſabat*. Nihil enim aliud ea vox indicat, quam partes Cœnæ, ſiue portionem ſingulis apponi ſolitam.

PITOCCO. Mendicus Πτωχός: *Ptochos*, παρὰ τὸ πτώσσειν πάντας, quod omnibus ſe proſternat, & ad genua accidat, & humilem ſe faciat in victu mendicando, ab antiquo πτόω pro cado, inde πτώσσω. Salmaſ. de fœnore p. 661.

PIVA. Tibia vtricularis, à Germ. *Pfeiffe*. Vide *Piffaro*.

PIVIALE. *Veſtimentum pluviale*. Scilicet penula. Vox deinde tranſlata ad pallium Sacerdotum fuſius, quod corpus totum operit, & fibula ad ceruicem committitur, vt lacernam veterum referat, nam penula clauſa erat, vt alias à nobis demonſtratum eſt.

PIVOLO. Clauicula, Paxillus acutus inſtar claui, qui aut humi pangitur, aut parietibus defigitur, cui aliquid religatur. Boccat. *Facendo i Pivoli à quali ſi legano le tende*; & cui capiſtra iumentorum nectuntur. Contractum à *Picciuolo*, *Piuolo*. Illud autem à *Pediculo*, *Pediciolo*. Non à *tibia*, *tibium*. Vel à *Paxillo*, *Paxiuolo*, *Pallicinolo*, *Pivolo*. Nonius. *Paxillus diminutivum à palo. Varro. Eumen. Vbi dicatur primus Zenon nouam hæreſim, nouo paxillo ſuſpendiſſe. Idem Bimargo. Vt novum cribrum, nouo paxillo pendeat*.

PIZZA. Prurigo. *Pizzigare*, *bezzigare*, vellicare. *Pizza* quod vellicat. *Pizzigore*, *ſpizza*, *ſtizza*: ſcabies canum.

PIZZARE. *Appizzare*, ignem, aut lumen accendere. *Appiccare*, *affigere*, *affigitare*, *appiccare*, *attacare*. Veneti *impiare*: quod eſt *Appigliare*. Creſcent. L. 11. 7. vbi loquitur de Inſitis. *La pianta comincia ad appigliarſi*. Paulo infra. *Meglio s'appicca*. Ita ignis cum materiæ adhæreſcit veluti ipſi affigitur, *s'appiglia*, *s'appicca*.

PIZZI. Linteorum ornamenta, acu picta in acutum deſinentia, *Merli*. Vel à *Pinna*, quod acutum ſignificat, vt ſupra diximus. Quintil. Lib. 1. 4. *Aut à Pinna, quod eſt acutum, ſecuris vtrinque habens aciem, Bipennis*. Vnde *Pennula*, cuneus findendis lignis. Vel ab *Apice*, *apicium*, *pizzo*. Ita *Pizza della lingua*, *Pizza del naſo*, acuta vtriuſque ſummitas. V. *Merla*.

PIZZICCARE. V. *Beccigare*. Vellicare.

PIZZIGO. Quod duobus, aut tribus digitis comprehenditur. *Pugillus*, *pugillicus*, *puzzicus*, *Pizzico*. Plin. Lib. xx. 12. *Marrubij ſemen cum farris pugillo decretum*, ideſt quantum exiguo pugno capi poteſt. Gloſ. *Pugillum*: δρὰξ χειρός.

Scribon.

Digitized by Google

Scribon. LXXVIII. *Abrotani, quod tribus digitis comprehendi poſſit. Vn Pizzico.* Hinc *Pizzicagnolo*, & *Pizzicarolo*, qui ſalſamenta, & olera minutim vendit, ſiue vt ita dicam pugillatim, à *Pizzico*.

PIZZOCHERA. V. *Bigio*.

PO. Paucum. Gal. *pâu, pêu, poco, pò*.

POCCIA. Mamma, vber, vel à *potando* lac, Iuven. *Et potanda ferens infantibus vbera magnis*, vel à *Poppa, poccia*.

PODERE. Prædium, *Prædiolum, prædiarium, podere*. Brixiæ *Breda*, Mediolani *Brarda, Brera*. V. *Breda*.

PODESTA'. Prætor. Gloſſæ. *Magiſtratus, Poteſtas.* Ἀρχὴ, ἀρχοντικοί. Iuven. *An Fidenarum, Gabiorumque eſſe poteſtas.* Vopiſc. Saturnino. *Nam vt primum Ægyptij magnam poteſtatem ad ſe veniſſe viderunt, ſtatim clamauerunt, Saturnine Auguſte Dij te ſeruent.*

POGGIA. V. *Orza*.

POGGIARE. Inſubres. Verberare. Pulſare, pultare, *polciare, poggiare*.

POGGIO. *Podium*, Mœnianum. V. *Appoggiarſi*.

POI. *Poſtea*. Gal. *puiſt, poi*.

POIANA. Miluus, à *pullis*, quos captat. *Auis Polliana.* Germ. *Honerdieb*, quaſi fur gallinarum, pullorum raptor.

POLCINERA. Ruſtici *Pleiades* appellant, quod appareant veluti pulli, ſiue pullicini matrem ſtipantes. Galli. *Pouciniers.* Etruſci *Gallinelle*.

POLCINI. V. *Pulcini*.

POLESI. Vertices, cancerės, *Poli, polices, poleſi*.

POLIZZA. Polyptica. V. *Boletta*.

POLLA, *Pollone*, arboris germen, ſurculus. *Pullulans.* Gloſſæ. *Pullat: in Georgia* (agricultura) *arbores dicuntur, quoties ramos ex ſe generant.* Παραφυάδας Βάλλει, Βλαςάνει. Βλαςάνω, *Germino, Pullulo.* Βλαςὸς *Pullulus Germen.* Παραφυὰς *Pullulus, propago*.

POLLASTRO. Pullus gallinaceus. *Pullaſter.* Varro de R. R. Lib. III. 9. de Gallinis. *Oua quæ ſubijcias, potius vetulos, quam pullaſtras.* Quam lectionem vulgaris ſermo confirmat, quidquid Turneb. *pulliones* legendum putet, Scaliger & Salm. *Pulliſtras.* Valla Eleg. L. I. 5. *Pullaſtra apud Varronem, quæ eſt parua adoleſcensque gallina, diminutionem non ſignificat: nam maiuſcula potius pulla, quam minuſcula eſt, etiam ſi minor gallina eſt, non gallinuſtra dicitur, ſed pullaſtra.* *Pollaſtrotto* etiam dicitur Puer, nec mirum, nam pullus eſt, at puer, *puerus, purus, pullus*, vt *ſelus pullarius* apud Auſonium, & *pulis premo*. *Pulli* gallinarum, & Equorum pueri, ſiue filij.

POLLEDRO. Pullus equinus. *Pulitrus.* In Legibus Salicis *Pullitrus anniculus.* Hiſp. *Potre. Pullitro, poltro, potro.* Et *potrico, pollitrico.* Iidem *potro*, pro Equuleo, ad torquendum. V. *Poltrone*.

POLLIERE. Veneti appellant oua aquæ bullienti, ſine cortice infuſa, à *bulliendo*.

POLLINA. Boum, ac iumentorum editus, *Pullorum excrementa. Pollinare.*

POLLONE, ſtirps pullulans. Lucretio pullus L. V. *Arboribus quoniam bacca glandeſque caduca, Tempeſtiua dabant pullorum examina ſubter.* Niſi tranſlate dictum.

POLPETTE. Viſcus minutatim conciſum, & in globos compactum: à *pulpis, pulpamentum*.

POLTA. *Poltiglia, poltia, pulticula.* Cinnus, & emplaſtrum, Calaber Veterinaria C. XLIV. *Al quale ſi ſubuenga in tal guiſa, cioè ſia fatta pultya de ſemole batue con fortiſſimo aceo, e venga meſceo con queſte choſe.*

POLTRONE. Ignavus, imbellis. Magna eruditorum pars hanc vocem ex *Pollice truncò* conflatam conſentit. *Pollice tronco, poltronco, poltrone.* Quod ſcilicet olim detrectandæ militiæ cauſa, aliqui ſibi pollicem præcidebant, vt ſtringendo gladio inhabiles eſſent. Sueton. Aug. XXIV. *Equitem Romanum, quod duobus filijs adoleſcentibus, cauſa detrectandi ſacramenti, pollices amputaſſet, ipſum, bonaque ſubiecit haſtæ.* Menander 191. de re milit. *Eum qui filium debilitauit, dilectu per bellum indicto, vt inhabilis militiæ ſit, præceptum D. Traiani deportauit.* Fortunatianus Rhetor. *Decem milites tempore belli pollices ſibi amputauerūt: rei ſunt læſæ reip.* Ammian. Marcell. L. XV. *Nec eorum aliquando quiſquam vt in Italia, munus Martium pertimeſcens, pollicem ſibi præcidit, quos localiter Murcos appellant.* Lindebrogius idē ſentit. *Murcos* autem quia Murcia ignauiæ Dea apud D. Aug. de Ciuit. IV. Vnde *Marcidi* deſides, & ignaui teſte Feſto. Hinc Gibls. Iſid. *Murcinarius, mutilus.* Ita Salmaſ. de fœnore. 784. *Inde pollice truncos hodie pro ignauis, & imbecillibus dicimus, ſed truncata voce poltrones.* Ita & alij. Quare mirari ſubit, non defuiſſe, qui totum hoc reijcerent, & erroris auctores arguerent. Quid autem? Aiunt *poltro* eſſe lectum, & *poltrone* qui lectum libenter incubat. Landinus enim ad illud Dant. Inf. XXIV. *Homai conuien, che tu così ti ſpoltre Diſſe l maeſtro, che ſeggendo in piume In fama non ſi vien, ne ſotto coltre.* *Poltro* ſignificare lectum ait, quod & alij adnotarunt. Sed hoc tranſlatè dicitur, & ab effectu, quia lectus diu inſeſſus homines deſides, & ignauos reddit. Ita alibi Dantes *beſtie poltre* dixit, pro pigris, & igna-

uis

nis Purg. XXIV. *Ond' i mi ſteſſi, Come ſan beſtie ſpauentate, e poltre*. Quanquam magis arridet eorum ſententia apud eundem Landinũ, qui *Poltre*, pro pullis, ſiue *Pullitris* accipiunt, quod pulli facilius paueſcunt, & conſternantur, quam equi domiti. *Poltro* autem lectum appellari aiunt, quaſi *Pullitrum, polledro*, quod vt hic, ita lectus homines portet. Id an verum ſit, aliis iudicandum non inuitus relinquo, certe cubile neminem portat, niſi portetur & ipſum. Neque omnes pulli equini, ſiue Pullitri ignaui ſunt, ſed domitis ferociores. A *Poltrone* puto factum *Paltone*, pro mendico, & æruſcatore. Vnde *Paltoneria*. Seneca Piſt. *L'altro che viue ſempre in ebrietade, e in paltoneria. Paltoniere*. Fr. Sacch. *Non ti prouar più in arme, paltoniere*.

POMELATO. Equi color. Philander ad Vitruvium L. VII. 1. *Palladius L. vij. 9. teſſeras, & ſcutulas in pauimento dixit, pro fruſtis quadratis, & rotundis, à ſcuti figura, à qua etiam ſcutulatum equum dicunt, qui vulgo Pomulatus vocatur*.

POMPARA. Inſubres vocant ramum vittis, teniis, ac lemniſcis ornatum, qui in pompa & ſupplicationibus ab infantibus præfertur, ramus *pompalis*.

PONGA. Auium ventriculus, Ingluvies. Prior, ac ſuperior venter. Scaliger Exercit. CCXLI. 2. *Feſtus Ingluviem appellat, Seruius ventris capacitatem. Ponga quibuſdam locis Italia dicitur, quaſi Condus, à reponendo*. Rectius videtur à *funda, fungia, fonga, ponga*. Funda enim ſacculus, crumena, nec aliud eſt Ingluvies. Galli *la Pouche d'vn Oiſeau*. Græci recentiores *Pungium*, & *Ponga*. Rigaltius Lexico Græcobarb. *Πούγγιον, & πουγγὶ eſt ſacculus, crumena, marſupium*.

PONTARE. *Pontare*. Niti, conniti, impellere. Non à *pultare, pulſare*, ſed ab *impingere*, quod eſt expellere, illidere, impetum facere. Impactum, barbarè *impintum, pintum, impentum* (vnde *ſpenta, e ſpentone*.) *Impentare, impontare, pontare*. Proprie niti, & nitendo cibi confecti reliquias expellere, item parturire, de vtroque enim veteres *Niti* dixerunt. Sueton. Veſpaſ. XX. *Statura fuit quadrata, compactis, firmiſque membris, vultu veluti nitentis. Vnde quidam vrbanorum non infacete: ſi quidem petenti, vt & in ſe aliquid diceret. Dicam, inquit, cum ventrem exonerare deſieris*. Vultus nitentis, eſt eius qui conatur fœces expellere, Ita *niti* parturire, ſiue fœtum nitendo expellere. Vnde *Dij Nixij* parturientium nixibus præſidentes. Ab *impingere, impintum, impentum, pentare*, & *pontare*. Et *Ponde*, dyſenteria, in qua creber, ac fere irritus egerendi conatus. V. *Spingere*. Et *Penta*.

POPOLI. Inſubres vocant ſigilla, ſigillaria, imagunculas, infantiæ crepundia, & oblectamenta. *Pupi, pupuli*. Veneti *Puaoli*. Gloſ. *Pupus*, Βρέφος, Νεύιον. Et *Puppa* Σπλαγγόνες, αἱ τῶν παιδίων νύμφαι. *Pupi* infantes, & *pupuli* (vnde pupillus) Catul. *Deprendi modo pupulum puellæ, Truſantem*. Ita populus Rom. Caligulam initio principatus, blandiendo *pullum*, & *pupum* appellauit. Varro Tithono. *Ac mammæ lactis ſugentem paſcere pupum*. Auſon. Eidyl. VII. *Latias vincis alumna pupas*. Quod igitur huiuſmodi ſigilla ad infantium ſpeciem, vt hodie quoque efficta, *pupi*, & *pupæ* dictæ. Varro. *Itaque breui tempore magna pars in deſiderium puparum, & ſigillorum veniebat. Quas priſcis temporibus Virgines pueritiam egreſſæ, tanquã virginitatis ſuæ inſignia Veneri condonabant*. Perſ. Sat. II. *Dicite Pontifices in ſacro quid facit aurum? Nempe hoc quod Veneri donatæ à virgine pupæ*. Caſaubon. ibi. *Pupa eſt* πλαγγών. *Has icuncula Coroplathæ è gypſo conficiebant in gratiam puerorum*. Ita Lactant. L. II. 4. imagines, & ſtatuas Deorum, nihil eſſe ait, quam *grandes pupas*. *Pigotte* etiam & *pigotoni*, pilas ſtramineas appellant, in effigiem humanam formatas. *Pupos*. Et *Puponem*, *puone*, ſimplicem, ineptum, ac ſtolidum. *Pua* etiam Veneti aruum genitale per blanditias vocãt, quaſi *pupam*. Hiſp. *Muñege*, Coaruvias à *muñon*, quod muſculum ſignificat, forte, quaſi *niñega*. Nam pupillam oculi *Niña del ojo* appellant.

POPPA. Mamilla. *Papilla*. Feſtus. *Papillæ, capitula mammarum dicta, quod papularum ſint ſimiles*. *Papa, papula, papilla, poppa*. Capitula autem Veneti *Cauedelli*.

PORCA. Natura muliebris. Varro de R. R. II. 4. *Noſtræ mulieres, maxime nutrices, naturam, quâ fœminæ ſunt, in virginibus appellant Porcam, & Græci* χοῖρον.

PORCELLANA, herba. *Portulaca*. PORCELLANE autem vaſa murrhina: de quibus Scalig. exerc. XCII. *Fiunt ad hunc modum. Ouorum putamina, & marinorum conchas vmbilicorum (Porcellanæ ſpecies horum ſunt, vnde & nomen) in tenuiſſimum redigunt pollinem*.

PORCELLETTA. Minuſculus Sturio. Scalig. Ex. CCXXVI. 2. *Porcellettam appellant minuſculum Sturionem Adriatici*. Nempe à roſtro ſuillo, acuto, & repando. Quod *Porcellana*, ſint ſpecies concharum, ſiue vmbilicorum.

PORFIDO. *Porphyrites*. Etruſci *Proferito*, *Porphyriticum*.

PORRO. Verruca *porrum* referens. Pap. *Verruca, porrum manus*.

PORTANTE. Equus gradarius, ambulatorius. Veget. Mulomed. L. IV. 6. *Perſus, & Ba-*

tura, & poſitione, à ceteris equorum generibus non plurimum differt. Sed ſolius ambulatura quadam gratia diſcernuntur à cæteris. Gradus eſt minutus, ac creber, & qui ſedentem delectet, & erigat.

PORTARSI. Gerere ſe, *portarſi bene, diportarſi. Portomento.* Geſtus. Etiam pro vagari, ſpatiari, *andare à diporto*, portare ſe in aliam partem. Scalig. ad Sphæram barb. Manilij, de Aquila. *Nunc Aquila ſidus referam, quæ parte ſiniſtra fertur. Fertur*, inquit, ideſt *ad verbum* ἄνεισι, *Arato, de eadem Aquila loquenti.* Cicero, *ſe portat. De motu agili & expedito proprie dicitur qualis in bene valentibus, vt Iuven. de ea cui conſtabat valetudo*, & pedibus me porto meis, *hoc eſt, bene valeo. Quis negat hodie in Gallia nos ita loqui? Nam quod eſt apud Comicum, Valuiſtin' vſque? Suſtentatum ſedulo: ibi ſuſtentare ſe, eſt portare ſe, & bene valere. Teutoniſmus quoque Belgicus proxime ita loquitur. Nam de valetudine ſciſcitantes, dicunt, quomodo vectaris? Nec hoc quidem genus loquendi deeſt in Latinitate. Nam & in ea quoque vectare ſe, vt ſuſtentare ſe, eſt* ἐρρῶσθαι. *Valere. Tertul. de pud. xij. vertens epiſtolium Synodicum Apoſtolorum. A quibus obſeruando recte agetis. Vectate vos. In Græco.* Ἔρρωσθε. *Valete. Gloſ Latino Arab. Vigore, vectione. Vectio, & vectatio, eſt vigor.*

PORTIERE. *Portarius*, Ianitor. *Portiera*. Aulæum, ſiparium, quod portæ obtenditur.

PORTO. pro mercede vecturæ, ac traiectus, & pro vectigali. *Portorium.* Erythræus ad illud *Portitor Orci. Fluminum quoque ripas, vnde traijcimus, nec non cymbam ipſam hodie* Portum *dicimus. Quin & nauium vecturam, & vecturæ pretium, Portum negociatores noſtrates appellant, quod Latini Portorium, ſicut & Naulum* (Nolo) *Plaut. ego hunc portitorem, priuabo portorio. Verum Ciceroni* Portitor, *publicanus eſt, &* Portitorium, *vectigal, quod ipſe exigit: vt ad Q. Fratrem. Ciues, qui in portorijs Italiæ tollendis, non tam de portorio, quam de nonnullis iniurijs portitorum querebantur. Et in Ver. His pro rebus portorium non eſſe datum.* Gloſſæ Cyrilli. *Portorium:* τέλος πύλης. Quod ſoluitur per portam ituris. Et in Leg. Long. L. I. t. xxv. L. xIv. *Portunarius, qui portorium exigit.*

POSA. Quies. Finis. *Pauſa. Poſare, ripoſare, ripoſo. Pauſare:* dormire, & mori. Gloſ. *Pauſat:* ἀναπαύεται, καὶ ἀναπαύει. Nonius. *Pauſa eſt quies alicuius rei.* Lucil. Sat. L. I. *Hæc vbi dicta dedit, pauſam facit ore loquendi. Pauſa vitæ*, & *ardoris* apud Lucretium: *pauſam fieri oſculando*, apud Plautum, *pauſa pugnæ* apud Arnobium. Hinc *Pauſantes* pro mortuis apud Scriptores ſacros. Dant. Parad. xxxII. *Lo Rege per cui queſto regno pauſa, In tanto amor, & in tanto diletto.* Hinc in Sacris Iſidis *pauſas facere*, & explere, *ripoſare*, cum in ferendo Anubi, certis locis quieſcebant, de quibus Salmaſ. ad Spartian. p. 151. A *Pauſa* Hiſpani. *Apoſentare*, & *Apoſſento*, cubiculum.

POSCA. Latina vox pro vino ſecundario, ſiue acinaticio. Gloſ. *Poſca*, ὀξύκρατον. Potio ex aceto aqua permixto: militum, & nautarum.

POSTA. *A poſta.* Conſulto, data opera. *Propoſito, ex compoſito. Appoſtare, ſtare alla poſta:* diſpoſitis inſidiis. *Stare nel poſto*, in loco diſpoſito. *Poſta nel gioco*, nummi, aut pignus oppoſitum. Plaut. Curcul. II. 3. *Poſtquam cœnatis, atque appoti, talos poſcit ſibi in manum, Prouocat in aleam, vt ego ludam: pono pallium, Ille ſuum annulum oppoſuit. Dare alla balla di poſta:* recte, & ex oppoſito, non reſiliente pila. *Poſta:* ſcopus, *berſaglio*, ſignum oppoſitum. *Schioppo di poſta, di linera:* ſclopus libellarius, ad collimandum.

POSTE. Manſiones Veredariorum: loca mutandis iumentis ad curſum publicum *diſpoſita*. *La Poſta*, vnde literæ petuntur à tabellarijs. *Poſtiere, e poſtiglione*, Curſor, tabellarius. *Poſta del ſale:* loca vendendo ſali deſtinata. Hinc Inſubres. *Poſtarios, Poſtieri*, ſalſamentarios; quod apud eos Sal venale ſit.

POSTICCIO. Adſciticium, *adpoſiticium*. *Chioma poſticcia*, adſciticium capillamentum.

POSTIERLA. *Puſterla*. Ianua poſterior, ſiue in poſteriore ædium parte. Pſeudothyrum, auerſa porta. *Poſteriola. Poſticum.* Varro apud Nonium. *Pertexit interiores partes domus poſtica, vt ait Plautus, penitiſſimè.* Locus Plauti eſt, Trin. I. 2. *Poſticulum hoc recepit, cum ædis vendidit.* Gloſ. *Poſtica.* Παραθύρα κατ' ὄπιν τοῦ οἴκου. Et. *Poſticium*, παραθύρα, παραθύριον. Cornut. ad Perſ. I. *Antiqui fores templorum, vel ædium dixerunt antiquas, & poſticas.* Vt autem Salmaſ. H. Aug. p. 436 obſeruat. Non ſolum *Poſtica*, & *Poſticum*, portam quæ in auerſa ædium parte, quam Græci ὀπισθόθυρον vocant, ſignificat, ſed etiam quamliber paruam portulam, vt in vrbibus portulas, quæ portis adiacent, quæ & *poſterula*. Pap. *Poſticula, poſterula qualibet.* Caſſianus L. v. II. *Quantalibet Vrbs ſublimitate murorum, & clauſarum portarum firmitate muniatur, poſterulæ vnius, quamuis paruiſſimæ proditione vaſtabitur.* Ita Mediolani & Vicetiæ Portę Vrbis non ordinariæ, ſed minores, & anguſtiores *Puſterlæ*, item ſepta & tabulata aditum ædium interſecantia, quia anguſtiore ianua ſunt, eodem modo appellantur, vnde nobiliſſimæ Familię cognomen inditum. Anaſtaſ. Leone IV. *Super Poſterulam, quæ vocitatur S. Angeli.* Et infra, *Ingreſſus eſt per po-*

ſterulam

ſterulam, quæ appellatur S. Agatha. Villan. Lib. II. *E quattro porte haueа la Città, e ſei poſtierle.* L. IV. *Le dette mura ſenza nulla porta, e poſtierla.* Boninſegn. Hiſt. Flor. L. I. *Inſino alla terza Porta detta di S. Brancaccio, poi ſeguiua vna poſtierla preſſo alla Chieſa di S. Trinita.* Infra. *E dietro à detta Chieſa haueua vna poſtierla detta porta Peruzza.*

POTTA. Id quî fœminæ ſunt. Scaliger ad illud in Catalectis. *Diſperceam niſi me perdidit iſte potus. Ad nequitiam*, inquit *intererat potum, non puerum appellare: ſi quidem potus, ſiue putus ὑποκόρισμα nutricum. Laſciuia ineſt, vt in vſu vocis, ita & in etymo.* Puta *enim* ποσθή: *argumento Præputium, quaſi* προπόσθιον. *Ergo laſciuia ineſt in Græcis nutricibus,* παρὰ τὴν πόσθην, *pueros* πόσθωνας *vocare. Eadem & in Romanis à puta, putos, ſeu potos. Vnde & hodie pars in muliere, quæ honeſtè nominari non poteſt, vulgo in Italia eo nomine nota eſt.* Nempe Scaliger reſpexit illud Ariſtophanis in Pace. Εἰπέ μοι ὦ πόσθων. *Dic mihi putille.* Vbi Scholiaſtes notat per blanditiam ſic puerulos appellatos, vel quia hoc modo appellaretur infantis τὸ αἰδοῖον: *virilitatis inſigne.* Atqui Voſs. in Etymolog. de liter. permut. *Aeoles inquit mutant M. in B. vt* μύττος βύττος *(quod teſte Heſychio eſt* γυναικὸς αἰδοῖον, *pars muliebris) vnde Puta poſterioribus ſeculis accipi cœpit pro muliebri pudendo, atque Italis ab eadem quoque origine* putana *dicitur ſcortum.* Sed quid attinet cuncta à Græcis moroſe repetere, cum Latina ſuppetant? Nam *puerus, putus*, vnde *putillus*, & *puta*, & *puſio, puſillus, piſinnus*. Sane Arnobius Lib. V. puſionem appellat partem illam non nominandam: de Baubo, Cererem obſtinate cibum repudiantem ad riſum excitante. *Vertit Baubo artes, & quam ſerio non quibat allicere, ludibriorum ſtatuit exhilarare miraculis: partem illam corporis, per quam ſexus fœmineum, & ſubolem prodere, & nomen ſolet acquirere genericum, longiore ab incuria liberat, facit ſumere habitum puriorem, & in ſpeciem leuigari, nondum duri, atque ſtriculi puſionis.* Vbi puſionem appellat, vt cum Apuleio loquar *interfœminium.* Liberat à longiore incuria, ideſt filicem runcat, polit, & leuigat, quod infra appellat nouationem pudendorum, vt *puſio* purus, & glabellum fœminal appareret, nondum durus, & aſper puſio, & inſtar hiſtriculi pilis horrens. Nam *ſtriculum* pro *hiſtriculo* eſſe viri docti adnotarunt. *Putam* igitur, & *puſam*, & *pupam* blandiendo appellabant, Veneti *pua*: & puſio purus, & leuigatus opponitur duro, & inſtar erinacei hiſpido, quod indicant verba illa. *Obiecitque oculis formatas inguinibus res, Quas caua ſuccutiens Baubo manu, nã pueriliꝰ, Ollis vultus erat, plaudit contrectat amice.* Pueriliѕ vultus, ideſt virginalis, nondum pilorum iniuria pubeſcens. Sed pudet diutius iſta perſequi, quæ ne ad cogitationem quidem ſeuerioris notæ homines ſolent admittere. Neque audiendi qui à *porca* deducunt, quamquam ea ſignificatione apud Varronem legatur.

POTAGGIO. Iuſculum rerum elixarum, liquidum, & potabile, ſiue *potaticum*.

POZA. V. *Orza*.

POZZA. Limoſæ aquæ collectio. *Fouea, Pouea, Pozza.* Galli *boue*, ruſtici noſtri *boua. Pozzacchera* aqua lutoſa, & reſidens. Dant. Inf. VII. *Così girammo della lorda pozza, Con gl'occhi volti à chi del fango ingozza.* Etruſci *Pozzanghera. Zaccheroſo*, luto aſperſus, *Zambraccià*, veſtium extrema luto conſpurcata. *Ciacco*, lutum. Hiſp. *Charco.*

PRATTICO. Peritus. Non à praxi, ſed ab *experto, experticus, particus, prattico.* Etruſci, *Spertico.* A praxi eſt *pratticare*, agere, verſari, quamuis & illud à frequenter agendo dictum videri poſſit.

PREBENDA. Latina vox. Gellius L. XV. 4. de Ventidio Baſſo. *Victum ſibi agre quæſiſſe, eumque ſordide inueniſſe, comparandis mulis, & vehiculis Magiſtratibus, qui ſortiti prouincias forent, præbenda publice conduxiſſe.* Tà præbenda: vnde *Præbendam* fecerunt, pro alimentis, & reditibus Sacerdotum, & Clericorum. Quod pro modo & menſura præberetur, vt Voſſius. Hinc pro menſura hordei, aut auenæ quæ equis apponitur. Calaber veterin. *Che à pena poſſa prender con la bocca la prebenda, ò lo feno, ò le altre chouſe.* Et *Profenda.* Creſc. IX. 5. *Anche è vtil coſa che'l cauallo ſpeſſamente mangi in terra, allato à piedi dinanzi, ſi che à pena poſſa la profenda, e'l fieno pigliar con bocca.*

PREDELLA. *Brella* Inſubres. Scamnum, ſuppedaneum, præcipue ad genua flectenda à pedibus, quaſi *Pedella* (Gloſſæ Ὑποπόδιον) *Scabello, ſcancello*, vt recte coniicit Chimentellus de honore biſellij, cuius immaturo interitu detrimentum bonæ literæ fecerunt. Fruſtra igitur vox à Germanis arceſſitur, *Bret, bretel*, quod aſſerculum ſignificat. At Dantes *Predella* alio ſenſu accepit VI. Purg. *Guarda com' eſta fiera è fatta fella, Per non eſſer corretta dalli ſproni, Poiche poneſti mano alla predella.* Non à *brida* Latina voce inuſitata, ſed à *redine* (retinacula) *redinella, bredinella, bredella, predella.* Sicut à *bredina, bridina, brida.* V. *Brida.*

PREDERIO. Inſubres appellant auium inteſtinum, quaſi *petrarium, predarium*, à ſabulo, & petrulis, quæ in eo reperiuntur, Vene-

Digitized by Google

ti à duritie, *durello*.

PREGADI. Venetus Senatus, quod olim rogarentur Patres, vt in Curiam conuenirent. Lamprid. in Heliogabalo. *Deinde vbi primum diem Senatus habuit, Matrem ſuam in Senatum rogari iuſſit*. Niſi quis à rogandis de rep. ſententijs appellatos putet. Patauij extat *Vicus Rogatorum*.

PREGIONE. *Prigione*. Carcer. *Prehenſio*, tam pro loco, quam pro eo, qui in vincula coniectus eſt. Vt olim *cuſtodia*, pro vincto, & *ergaſtulus*, pro compedito, & ergaſtuli incola, vt Lipſ. Elect. II. 15. *Priſo*, *Priſon*. Marculf. 249. Vide Voſs. de vit. Serm. Lib. II. 15. & IV. 17.

PRESCIVTTO. V. *Perſutto*.

PRESENTE. Donum. Munus. Hotomanus de verbis Iuris, *Donum*. *Quin & abſentes res donari recte dicuntur, munera autem mitti, & præſentia offerri L. munus 18 de ver. ſign. Qua de cauſa fortaſſe Gallica lingua* Præſentia *nominamus, quæ præſents in manus dantur*. Inde *præſentare*, pro offerre, donare.

PRESSA. *Preſſia*, cum ſe turba ſtipat, ac premit. *Calca*. Sicut *fretta*, *folla*, *follica*, *frotta*, *fretta*. Liu. *Getta l'inſegne nella maggior preſſa de nemici*. Proprie tamen pro feſtinatione, nam qui negotijs premitur, *ha preſſa*, gradum accelerat, & obuios in turba premit, ac pellit. Pap. *Preſſare, frequenter premere, appreſſurarſe*.

PRESTO. Paratus, celer, expeditus. *Qui præſto eſt*. Vide Voſs. L. III. 36.

PRESSO. Proximus, *praxus*, *proſſo*, *preſſo*. *Appreſſo*. *Adproxime*. Gal. *Proche*, non à prope, ſed proximo.

PRESTARE. Commodare, & Fœnerare. Salm. de vſur. C. VII. *Iuſtinianus in eadem lege, vt pecuniam commodet, repoſuit, pecuniam præſtet. Sane hodieque præſtare pecuniam dicimus, pro mutuam dare, & præſtum pecunia, pro mutuo. Quod verbi apud nos de omnibus rebus, quæ commodantur non accepta mercede accipitur. In lege Salica, titulus eſt de re præſtita, ideſt commodata. In Longobard. Iumentum præſtitum ad vecturam*.

PRETTO. Purus, non mixtus. Cerno, cretum, excretum, *pretum*, & *pretto*. Simplicius, *pureto*, *pretto*. Dant. Parad. IX. *Forma, e materia congiunta, e purete*.

PRIMAVERA. *Prima Veris ſigna*.

PRIMICERIO. Iunius ad Codinum. *Primicerius quiſquis primus eſt ordine, in functione qualibet. Dicitur enim Primicerius, non quod primus inſcribat cera (vt cenſet Alciatus) ſed quod primus inſcriptus ſit albo, ſiue ordinis ſui catalogo, & primas in ſuo ordine obtineat, aut primâ cerâ, ideſt ſumma inſcriptus eſt. Primicerius lectorum, aulæ, vel ſacri Palatij, protectorum, domeſticorum*.

PRIVATO. Familiaris, domeſticus. Pap. *Familiaris, domeſticus, aſſuetus, priuatus*. Vt ſcilicet publico, & vulgari opponitur. Capitol. Caroli Calui. p. 291. *Illi ſic priuatus non erat, vt antea fuerat*. Sirmondus ibi. *Familiaris, & amicus. Inde in vernacula noſtra* Priuè *familiaris*, & Priuautè *familiaritas*. Sic hodie in aula priuati dicuntur, quos interius miniſterium, & Principum gratia ſupra ceteros extollit. Galli. *Apprinoiſer*, beſtias cicurare, quaſi priuatas facere, ideſt domeſticas, & familiares. *Apprinoiſè*, cicur. *Beſties, priuees*.

Sed *Priuato* etiam pro ſellis Patroclianis ſumitur. Dant. Inf. XVIII. *Quiui venimmo, & quindi giù nel foſſo, Vidi gente attuffata in vno ſterco Che de gl' human' priuati parea moſſo*. Scilicet Sella familiarica. Aliqui latrinas à latendo dictas putarunt, quod ſemotæ, & occultæ, Foricas autem publicas, à foro. Vtrumque reiicit Voſs. in Etymol. Et illud à *lauatrina*, hoc à *forijs* recte deducit.

PRO'. Vtile, *proficuum*. Prodeſſe, *Prode*, *Prò*. *Fà prode*, prodeſt. Facit prodeſſe. Dant. Purg. VI.

Non ſaprei dir quanto mi fece prode.

Creſcent. Lib. I. 2. *Fà prode*. Vita Nicol. Laurentij p. 19. *Lo pane, la carne, lo vino non ce ſao buono, ne ce ſao prode*. Dant. Purg. XV.

Et io penſai andando
Prode acquiſtar nelle parole ſue

Prò. *Bon Prò*, pranſis, ac cœnatis, item poturis dicitur. Profit. *Bon pro faccia*. *Prouecho*. Hiſp. non à *prouentu*, ſed à *profiſuum*.

PRODE. Fortis, ſtrenuus. Caſteluetrus πρῶτος, primus, quod virtute ceteris antecellat. Siluius p. XXIX. & Bouillus à *Probus*, *Preud*, *preudè*, *Preud home*, *preude femè* *Preu*. Probatus, ſpectatæ virtutis, *che hà fatto proue del valore*. Veroſimilius tamen eſt ab eodem verbo *Prodeſſe*: vt *Prode* ſit, qui virtute, & egregijs facinoribus mortalibus prodeſt. Vt ſit illud Vlyſſis apud Ouid. Met. XIII. *Tu tantum corpore prodes, Nos animo*. Galli *Prous*, qui prodeſt. Ita *Prodezze* fortia facta dicūtur, eorum præcipue, qui quod orbem peragrarent, vt oppreſſis opē ferrent, equites errantes dicti ſunt.

PROCACCIARE. Procurare, *Proagere*, *proagitare*, *procacciare*. V. *Caccia*. *Procacchio*. Tabellarius, qui viatoribus victum, & itineris neceſſaria procurat. *Procachio*, procuratio.

PROCESSIONE. Supplicatio à *procedendo*, quæ vox ſacris ſcriptoribus familiaris. Tert. ad vxorem. 4. *Si procedendum erit, nunquam magis familia occupatio adueniat*. Et Sidon. L. V. 17. *Proceſſio fuerat antelucana*. Ordo in ſupplicatione procedentium.

PRO-

PROCESSO. Tabellionum acta, quod iis in cauſæ cognitione, & criminum inquiſitione procedatur.

PRODA. *Prora. Approdare*, adpellere. *Abbordare*. Inde *Proda* pro ripa, & crepidine. Dant. Inf. IV.

Vero è chen' ſu la proda mi trouai
Della valle d'abiſſo doloroſa.

PROFILO. Extremitas, Circumcæſura. *Filum, Perfilum.* Lucret. V. *Nam prius omnia, quæ longe ſemota tuemur Aera per multum ſpecie conſuſa videntur Quam minimum filum.* Giſan. ibi. *Translate textura. Filum autem poeta extremitatem corporum, ac rerum vocat, oras extremas alibi, circumtexturam, circumcæſuram.* Vide & Lambinum ad illud eiuſdem Lib. II. *Eſſe pari filo, ſimilique affecta figura.*

PROFVMO. Vnguentum, odoramentum. *Suffimentum*. Propriè ſuffitio, & ſuffimentum in purgatione olim, cum ſulphuris fumo, & teda expiantur. Iuven. *Cuperent luſtrari, ſi qua darentur ſulphura cum tadis.* Et Prop. *Deinquemcunque locum externæ tetigere puellæ Suffit, & pura limina terſit aqua.* Cicer. de Leg. *Nam & in ijs, ſine illius ſuffimentis expiati ſumus.* Vide ibi Turnebum. Poſtea vox translata ad odoramenta, & ſuffitionem thuris, ſtiracis, & vnguentorum, gratum odorem ſpirantium. Vnde Myropolæ, ſiue Vnguentarij *Profumieri* appellantur.

PROPAGINARE. Diri ſupplicij genus, quo olim latrones, & graſſatores viui in caput defodiebantur. Translatum à ramis arborum, ac vitium palmitibus, qui terra panguntur ad propagandum. Vill. X. 25. *Et altri di loro fece propagginare.*

PROTO. Venetis Græca voce dicitur Architectus. Pap. *Architectus, princeps, vel magiſter architectorum.* Princeps eſt πρῶτος, primus.

PROVENDA. *Proffenda*. Hordei, aut auenæ menſura, quæ iumentis apponitur: non à præferendo, ſed idem ac *Prabenda.* Morgant. Cant. XXII. *Di perder la prouenda di queſt' anno.* V *Prebenda.* Gal. *Prouande.* Germ. *Pfrund.*

PROVO. Inſubres, *Proxime, Prope, à prouo, ad prope.* Dant. Inf. XII. *Mà per quella virtù, per cu' io mouo, Li paſſi miei per ſi ſeluaggia ſtrada Dann' vn de tuoi, à cui noi ſiamo à prouo.* Licet Landinus interpretetur, qui nos probet, & bene comitetur, vel ad experimentum, cuius ductu, nos probemur, putarim poetam *Prouo* intellexiſſe, pro eo qui prope nos ſit, qui nobis proximus adſiſtat, *che ci ſtij appreſſo*: cui nos adprope ſimus. Parad. XIX.

Mà vedi molti gridan Criſto, Criſto,
Che ſaran in giudicio aſſai men prope.

PVGNALE. Sica, Pugio, *pugionalis, pugnale.*

PVIDA. V. *Pipita.*

PVINA. Veneti caſeum recentem appellant. Scalig. Ariſt. Hiſt. an. L. X. à *Pus, puris* deducit, vbi loquitur de lippitudine oculorum. *Vult intelligere lachrymam non congelatam, ſed potius diſcoctam in puris modum. Gramia à Latinis dicitur, quales in canibus multa, à Græco* Γλάμη. *Mutato elemento Plin. lemam dixit in XXIIJ. Hermolaus interpretatus eſt lacrymam congelatam, male; nam cocta eſt oculi calore, vt mucus in naribus. Concreta lacryma dicitur. Hanc Puinam Veneti dicunt ſeitiſſimo vocabulo. Pus enim maxime omnium rerum repræſentat.* A puris ergo circa oculos ſimilitudine recentem caſeum dictum putat. Pus à Græco πύος, vt Barbarus in Gloſ. Plinianis. *Id craſſiſſimum*, inquit, *& albiſſimum cum ſit, glutinoſius eſt ſanguine, & ſanie.* Non falſa modo, ſed ſpurca originatio. Non enim à πύος, pus, puina dicta. Sed à πῖων, quod eſt pingue, ſiue res pinguis, eſt enim lactis pinguedo, & cremor. Sicut in Epigram. dicitur πῖαρ, pro πῖος, ſtue πιότης, pingue, pinguedo. Eſt enim pinguior lactis pars. Ita Mediolani, qui caſeum recentem per vias ferunt, clamare ſolent *Iop, Iop.* nempe à πῖος, *Pio, pio*, addita ſequenti litera, *Piop, Iop.* Iidem *maſcarpa*, e *maſcarpina* turpi etymo appellant. Petron. *Ingemui ergo vtique propter Maſcàrpionem.* Quod interpretari pudor vetat. Puto tamen *maſcarpa*, à maſſa lactis coaliti. *Carpiare* enim eſt coaleſcere, condenſari. V. *Carpie.*

PVLA. Apluda. V. *Bula.*

PVLCELLA. *Puella, puelicula, puelicella.* At *Pulicello, Puriſello.* Hymen, virginalis pellicula, *pelliccella*, & *Pellicello.* *Pulcellaggio* Etruſci Virginitas. Gal. *Pucelage.*

PVNTA. Gladii acumen punctim feriens. Et pro punctione ſiue punctura. Dant. Purg. XXXI.

Volgendo il ſuo parlar à me per punta,
Che pur per taglio m'era paruto acro.

Punctim, & cęſim. Veger. L. I. 12. *Non cæſim, ſed punctim tyrones ferire diſcebant. Nam cæſim pugnantes, non ſolum riſere, ſed etiam deriſere Romani. Caſa enim quauis impetu deueniat (di taglio) non frequenter interficit: at contra puncta, duas vncias ad acta mortalis eſt. Deinde dum caſa infertur, brachium dextrum, latuſque nudatur: puncta autem tuto corpore infertur.* *Puncturam* Cicero intellexit in Parad. *Minutis interrogatiunculis, quaſi punctis, vt non cæſim, ſed punctim ferire videantur.* Quod de Fin. explicat. *Pungunt quaſi aculeis, interrogatiunculis argutis.*

Puntare, pungere, pungitare. *Spuntare*, de Solis orientis radiis, ab eorum acumine. Prudentius Hymno II. Matutino. *Caligo terra*

ſcin-

ſcinditur, *Percuſſa Solis ſpiculo*. Nebris. ad fabulam alludit, quæ in Apollinem ſagittas refert propter radios, nam ſpiculum ſagitta eſt. Alibi. *Radiorum ſpicula*. Lucret. II. *Non radij Solis, neque lucida tela diei*. *Spuntare* etiam dicuntur pili barbæ primo erumpentes, à pungendo. *Punzecchiare*. Pungitare. *Ponzone*, aculeus.

PVNTELLO, Fulcrum, fulcimentum. Vitruvio fulturæ. *Ponticulus*, *Ponticellus*, *Pontellus*: quod inſtar pontis ſuſtentet, & fulciat. *Puntellare*, fulcire. *Puntiglio* à puncto, res minimi momenti, ſiue puncti. Punctum pro re minima, aut nulla. *Senza punto penſare*. Dant. Purg. VIII. *Punto non fù da me guardare ſciolta*.

PVNTO. *In vn punto*, Puncto temporis. Lucret. *Puncto tempore*. II. *Nonne vides etiam patefactis tempore puncto Carceribus*. Cic. II. de Conſulatu. *Atque vna fixi, ac ſignati temporis hora*. Græci ἐν ἀτόμῳ. *In vn attimo*. Arnob. L. II. ſine temporis adiectione poſuit. *Reclamabunt cunctæ gentes, cruciatus nobis oſtentantes ſuos, quibus puncta per ſingula, genus vritur, & laceratur humanum*.

PVNZONE, & *Sponzone*. Pugni ictus, aut alterius rei incuſſus, ſine vulnere.

PVPVLA. Veneti Suram appellant, quaſi *Pulpam* cruris, vt ceteri, *(la polpa della gamba)* partem cruris carnoſiorem, ſiue ventrem, tibiæ obiectum. Galli *Le mol della iambe*, partem molliorem. Hiſp. *Pantorilla*. Vt ſit torulus, ſiue pars cruris eminentior. Poples aliud eſt, nempe genu flexura, quæ tamen proxima eſt.

PVLLVLARE. *Ebullire*. Dant. Infer. VII.

Che ſotto l'acqua hà gente che ſoſpira
Et fanno pullular queſt' acqua al ſummo.

Dictum quaſi *bullulare*, à bullis, quæ in aquæ bullientis ſummo erumpunt.

PVRE. Plus, pluris, *plure*. Tamen, plus tamen, *pure aſſai*, plus ſatis. *Di pure, parla pure*. plura, loquere plura. Bocc. *Hora foſſero eſſi pur già diſpoſti à venire*, plus iam. Dantes Purg. III. *Perche pur diffidi*. *Or pur auenne*. *Di più*. *Mà pure oſtinato in la ſua credenza*. Cetera in hunc modum.

PVTTA. PVTTANA. Vt ſupra dictum eſt. Puer, purus, *putus*, & *putillus*. Gloſ. *Putus* μικρὸς, & *Puti* μικροὶ. Poſtea in malam partem *Putto*, & *Putta* ſumi cœpit, pro puero, & puella meritoria. Dant. Purg. XI. *La rabbia Fiorentina, che ſuperba Fù à quel tempo sì, com' hora è putta*. *Putana* pro ſcorto vulgari, quaſi *Puta* maior, vt Inſubres *Toſa*, e *Toſana*, *Toſi* & *Toſoni*. Nequaquam à πόσθη, vt Voſſius, neque vt Coaruv. quod puteat. Hoc enim putidum eſt. Iidem Hiſpani *Puto* pro pæderaſte, ſiue puerario. Itali pro exoleto, quem Latini veteres *Catulaſtrum* appellarunt, Græci *Bupedem*. Gloſ. πόλληξ, ideſt *Catulaſter*. Dant. Inf. XIX.

La Meretrice, che mai dall' hoſpitio
Di Ceſare non torſe gl'occhi putti.

meretricij. Ceterum Pueri, *puti*, & olim, & nunc pro ſeruis. Plin. XXXIII. I. *Hoc profecere mancipiorum legiones, & in domo turba externa, ac ſeruorum quoque cauſa nomenclator adhibendus. Aliter apud antiquos, ſinguli Marcipores, Luciporeſq., dominorum gentiles*, ideſt Marci ac Lucii pueri, ſerui.

PVZZA. *Putor*, *Puticia*. Putor, *Puzzore*, *Puzzare*. Putere.

Q.

QVA'. Hac, *Acà*, *cà*, *quà*. Recte Cittadinus Cap. XXV. Ab *hic ille*, & *hoc illud*, *chello*, & *chello*, *quello*. Ita *Hac*, *acà*, *cà*, & *quà*. Quod autem *Cà* pro Hac, quia Itali H. pronunciant *Hac*, gutturali aſpiratione. Hiſpani *Acà*, *aculà*. *Colà*. Vulgus Inſubrum *Scià*, politiores, *Cià*, & *zà*, vt etiam Galli *ça*. Ita *hoc*, *ſcio*, & *ciò*, *cioè*, hoc eſt. *Perciò*, propter hoc. Nil opus ergo particulam *Ecce*, addere.

QVADERNO. *Quaternio*. Folium in minora quatuor complicatum, vel quaterna folia, etiam pro libro plurium foliorum. Sicut *Quinterno di carta*. In quo quatuor quaterniones. De his Voſ. L. III. 40.

QVADRELLO. Tum latercur ſignificat, quod ferme eam figuram referat, tum verutum, ſiue ſagittam quadrilateram, quale Romanum pilum. *Quadratulum*, *quadratello*, *quarello*. Galli. *Garreau*. Non eſt ergo vox barbara, vt cenſet. Voſ. II. 16. Vil. VII. 91. *E baleſtrarono com' altra volta nella terra quadrella d'ariento*.

QVAGLIA. Coturnix. *Qualea*, *Quaquila*. Pap. *Quaquila genus auis, vulgo coturnix à vocis ſono*. Vulgo de eo *ſquà quarà*. Vita Caroli M. *Duas caniculas, quæ agilitate ſua vulpes, & ceteras minores beſtiolas facillime capientes, quaccaras etiam, & alia volatilia aſcenſu celeriore fallerent*, à vocis ſono.

QVALCHE. Qualiſcumque. *Qualſiuoglia*. Quilibet. Pro vili, & obſcuro. Quilibet è populo. Plin. L. VII. del. Dentato. *Bis ab Annibale*

bale captus, neque enim cum quolibet hoſte res fuit.

QVANTVMQVE. *Quantumcunque*, vtcumque, quamuis.

QVANTI. pro Quot. Manil. III. *Et quantis in vtrumque modis tollentur ad ortus.* Scalig. *quantis, quot.* Alibi *Tantos orbes*, tot. Tertul. Apol. *Et ſunt tanti, quanti denotamur*, ideſt quot. Cornutus in Perſium Sat. II. *Cretenſes dies latos albo lapillo, & triſtes nigro indicabant. Poſtea computo facto lapillorum videbant, quantos dies in anno latos vixerant.*

QVARANTENA. Quadraginta dierum experimentum, quod à peſtilentiæ ſuſpectis exigitur. Item ieiunium XL. dierum, idque contracte *Carenam* dixerunt: quod pro pœnitentia iniungebatur. Præterea ius viduarum poſt mariti exceſſum XL diebus remanendi in ædibus. *Quadraginta, quaranta, Quarantena.* De quibus Voſ. L. III. 3. & 40.

QVARTARO. *Quartarium*, & *Quarterium*, cuiuslibet menſuræ quadrans: quarta pars ſextarij. Pap. *Quartarium, genus menſuræ, ideſt vrna.*

QVATTARE. Corpus deprimere, ac ſubmittere, ad latendum. Non à *captare*, ſed ab *accubitare, acquattare.* Menag. *Cuier* ait dici à ruſticis Andegauenſibus, *Cubitare.* V. *Aguato*, pro inſidiis, quæ ab inſidendo depreſſo corpore. *Quatto, quatto.* accubans, accubitans. Inde Inſubres *Quattare*, pro opperire. *Quatto*, inclinatus, corpore depreſſo, ad latendum. Amet. 100. *Io mi leuai dal luogo, ou'era quatto Stato à vdire.* Dant. Inf. XXI. *Trà li ſcheggion del ponte, quatto, quatto.* Com. Inf. IV. *Che è andar quattamente, tirando il ventre ſopra la terra, per non eſſer ſentito.*

QVATRINO. Quadrans, *quadrantulus.* Triens, ſiue quarta pars Aſſis, ſiue æris. Græcis χαλκὸν, Chalcum. Sicut Dichalcum, quod vulgo *Seſinum*, quaſi ſemiſſem aſſis.

QVELLO. V. *Qua.*

QVESTO. *Hic iſte, cheſto, queſto.*

QVETO. *Cheto. Quieto. Quetare*, quietare, quietum, & ſecurum reddere. *Quitanza*, Apocha.

QVI. *Hic. Hichi, Chi. Quinci.* Hincce, *Quindi.* Hinc inde.

QVINTANA. Ludus equeſtris, cum directa in ligneum ſimulacrum, quod clypeum geſtat, velut in ſcopum, haſta incurritur. Κόνταρος. Iuſtinian. I. Cod. de aleator. *Dumtaxat autem ludere liceat*, μονόβολον, κοντομονόβολον, κυιντανὸν, κόνταχα χωρὶς τῆς πόρπης. Et Leg. III. *Deinceps vero ordinet quinque ludos. Monobolon, Contomonobolon, Quintanum contacem, ſine fibula, Perichyten, & Hippicen.* Robert. Monachus Hiſt. Hieruſal. *Tentoria varijs ornamentorum generibus venuſtantur, terræ infixis ſudibus ſcuta apponuntur, quibus Quintanæ ludus ſcilicet equeſtris exercetur.* Non à quodam Quinto, qui eum ludum inuenit, vt Balſamon ad Homocanonem Photij tit. XIII. nugatur: ſed à *Conto*, ſiue haſta pura, ideſt minime ferro præfixa, qua in ſcutum incurrebatur. A *Conto*, & *Contaco, Contana, & Quintana.*

QVITANZA. Acceptilatio, Apocha. *Quietanza*, quod ſoluendo creditorem quietum reddimus. *Quietare, & quetare*, pro finem imponere, liberare. Vil. IX. 32. *Si quetoe della rendita del tempo, che l'aueano tenuta.* Et VI. 92. *E quetoſſi ogni ſeruigio.* Germ. *Quittung.*

R.

RABADO. Truculentus. *Vecchia Rabada*: irritabilis: rectius à *rabie* ductum videtur, quam à ῥαβάττειν. Galli *Ramaſſe.*

RABBRVSCARE, & *rabbruſcarſi* dicitur, cum tempeſtas frigidior eſſe incipit, à frigus, friguſculum, *freſco, bruſco. Vna mattina bruſca.* M. Villan. *Cominciando ſul bruſco, e ſpiaceuol tempo, per infieuolire gl'animi loro.* Non autem à vini ſapore, aſpero, & auſtero. *Rabbruzzare* autem, cum ſe tenebræ veſperi intendunt, contractum à *crepuſculo, pruſcolo, pruzzolo, bruzzo.*

RABVFFADO. Horridus, impexis capillis. V. *Buffa.* Nam *buffa*, & *boffi*, ſunt capilli implexi, & conglobati. Galli *Rebous*, contractum ex *rebuffo*; non autem à *Burra.* Iſidor. *Reburrus, hiſpidus.* Chron. Becenſe apud Voſ. *Habebat capillos criſpos, & rigidos, & vt ita dicam reburſos, ad modum ramorum pini, qui ſemper tendunt ſurſum*, ideſt minime pectine capiti adpreſſos: retrorſum, & in contrarium erectos, & in altum conglobatos. Item à *rabuffare*, Etruſci *Arruffare*, & *Arruffato* de capillis & barba impexis. But. *Imperoche portaua i capelli molto arruffati.* Non a rutando capillos, poſſunt enim rutari capilli, & eſſe compti minimeque implexi. *Rabbuffarſi*, contendere, in capillum inuolare, *azzuffarſi.* Dant. Inf. VII.

Perche l'humana gente ſi rabuffa è

Rabbuffato etiam de apris, & canibus, feras, aut pillos arrigentibus. Boc. Vrb. *Vn addentato Cinghiale, tutto ſchiumoſo, è con rabbuffato pelo.*

Arioſt.

Arioſt. *Con aſpri rimbbi, e rabuffati doſſi. Ribuffo, far vn ribuffo*, obiurgare, increpare ab inflatis iraſcentium buccis. Horat. Sat. 1. *Quid cauſa eſt merito, quin illi Iupiter ambas, Iratus buccas inflet? Buffare* autem & *sbuffare*, eſt ſufflare, genas inflare. Plaut. Bacch. *Sufflatus ille huc veniet.* Pl. *diruptum velim.*

RACCAPRICCIARE. V. *Capriccio*.

RACHETTA. Reticulum impellendæ pilæ, vnde nomen inuenit.

RACCOLA. Vel *Rancula*, vel *Ranuncula*.

RACCONTARE. V. *Ragguagliare*.

RADIMADIA. Radula, qua aſperſionis reliquiæ ex alueo, ſiue mactra eraduntur. *Raſarola*.

RADO. Rarus. Veneti *Chiaro*: à tela, quæ tranſlucet, ob filorum raritatem.

RAFFIO. Ferrum oblongum, & aduncum. Vel à *Graphium, Grafio, & raffio*, vel à *Raſtrum*, quod inſtar fuſcinæ bicornis eſſet. Dant. Inf. xxvi. modo *raffi*, modo *graffi* appellat, contos ſcilicet vncis, & incuruo ferro præfixos: & quia inſtar raſtri, vtitur, voce addentare. *Poi l'addentar con più di cento raffi*. Quod autem ferrum aduncum eſſet, paulo infra *Roncigli* appellat, quaſi *Vncinulos*, *E volſer contra lui tutti i Roncigli*. *Diſſe è preſeli il braccio col ronciglio. Inanzi che l'vncin voſtro m'appigli. Arronciglıare*, pro vnco trahere. *Gl'arronciglið le impegolate chiome.* Et vt in verborum varietate Poeta admirabilis eſt: verbum *Accoccare* finxit, quod idem valet. Nam *Cocca* eſt vncus, vt alibi docuimus. *Ei chinauan li graffi, & voi chel tocchi Diceuan l'vn con l'altro in ſul groppone E riſpondean, ſi fà che gl'en accocchi.* Cumque vt dixi huiuſmodi fuſcinæ bidentes eſſent, inſtar furcillarum, verbo inforcare vſus eſt. *E diſſe ſtate in la mentr' io l'inforco*. Quare & ab Harpax. *Arpione, Arpio*, & per metatheſim *Raffia*, & *Graffio* formari potuit.

RAGAZZO. V. *Garzone*.

RAGGIA. Raſa, Reſina. *Ragina, ragia*. Raſa, pro dolo, fraus, *fraſa, raſa*.

RAGGIARE. Rudere. Salm. ad illud Capitolini. *Aſini rudunt. Optimus Palatinus* ragiũt: *quod alibi memini legere dictum de Aſinis*. Nempe rudunt, *ruditant, raditant, radiant, raggiant*.

RAGGOMICCIOLARE. V. *Gomitolo*.

RAGIONARE. Loqui, ſermonem habere. Non à *ratiocinari*. Sed vel ab *orationare*, vel à *ratione*, ſiue computo: vnde *Contare, & raccontare*, pro narrare, ſicut *ragguagliare*, vt infra.

RAGIONE, & *Ratione* pro parte, ſiue portione conuiuii. Lex. Arab. Latin. *Rationi mea, portioni*. Ratio eſt Ius, vnde Ius dicere, *rendere ragione*. Atqui Ius, vt doctiſſimus Hiſpanorum Fr. Sanctius de Analogia, obſeruat, proprie ſignificat diarium, ſiue portionem victus. *Antiqui enim* inquit, *vt Val Max. L.ij. narrat, adeo erant continentia attenti, vt frequentior apud eos pultis vſus, quam panis eſſet. Quod Plin L. xviij. C. viij. confirmat. Non itaque veſcebantur carnibus, ſed oleribus, aut pultibus, totumque prandium Ius vocabant. Huius autem Iuris in conuiuijs pares dabantur vnicuique partes: vnde Homerus conuiuium æquale, fere ſemper nominat. Itaque proprie Ius eſt, quod Hiſpane dicimus* Quiñon, parte, porcion, ordinario. *Græcis eſt Chœnix, ideſt dimenſum, vt vocauit Terentius. Hebreis man, à verba, mana, ideſt diuiſit, vel numerauit. Hinc igitur metaphorice Ius vocatur, munus illud, quod ſuum cuique tribuit.* Hoc meum ius eſt, ideſt portio conuiuij, *la mia ratione, & racion di pane, e vino*, pro parte, ſiue portione.

RAGIONATO. *Ratiocinatar*, Calculator, qui rationem ſubducit. Gloſ. Ψηφιστὴς, ὁ ἀριθμῶν. *Computator, Nummularius, Racionator*. Et χαλκολόγος. *Nummularius, Æſculator*. χαλκολογῶ. *Æſculor*. Ab æreis calculis in computando. *Ragionati* Veneti appellant, æra, ſiue calculos, quorum in ſubducenda ratione vſus eſt.

RAGNA. Aranea. *Ragnera*. Tela aranearum & improba textura. Gloſs. Ὑφάσματα ἀράχνης *Caſſes, huares iares*. Vulcanius *Caſſes, Tela aranearum*. Rectè, nam *Ragna*, caſſes, ſiue rete tenuiſſimum, quod fuſe deſcribitur à Creſcentio L. x. 19.

RAGGVAGLIARE. Referre, narrare, certiorem facere. Eſt quidem ab æquare *æqualare, reæqualare, reæqualitare*, non tamen, eo quod narratio æqualis ſit rei quæ geſta eſt. Sed quia ſicut *Contare*, & *raccontare*, *eſt computare*, ſiue rationem putare *far' i conti*, ideſt paria facere, vt conſtet ratio expenſi, & accepti. Sicut inquam tranſlate dicitur *racconsare*, pro referre, ita & *ragguagliare*, primo eſt rationes æquare, ſiue æqualare, deinde ſumitur, pro rem referre, & veluti rationem reddere eorum quæ dicta, aut geſta ſunt. A ratione, *ragionare*, à computo, *racconsare*, ab æqualitando, *ragguagliare*. Licet *ragguagliare* ſimpliciter ſumatur, pro æquare, & rem parem facere. Villan. x. 87. *Il quale per lo debito di natura, ragguaglia il grande col piccolo.*

RAITRI. Equeſtris militia. Vox Germ. Grotius Lex. Goth. *Himmerit. Him-reit, domeſticum equitatum habens. Reita, equitatus in lege Bauara.*

RAMMARICO. *Amaror, amaritudo animi. Amaricare*. Dant. Purg. xxxi. *E qual eſce di*

cuor,

cuor, che ſi ramarca. Vet. Onomaſt. *Amarico*, πικραίνω. *Amaricore, rancore.* Pap. *Rancor, dubietas, mentis amaritudo, inuidia, dolor, odium.* Dant. Inf. xxvii. *E ſe veſtito andando mi rancuro.* Landin. *Mi rammarico, & à me medeſimo porto odio.* Et. *Rammarichio.*

RAME. Æramen. Galli *airain*. Germ. *Kupfer*, à *Cupro: oder ertz, Æritium*. Hiſp. *Arambre, alambre*, æramen. *Ramina*, æramina, vaſa ærea. *Ramainolo*: æramineum, æraminiolum.

RAMENTARSI. In mentem reuocare.

RAMFO. *Gramfo.* Neruorum convulſio. German. *Krampf.*

RAMINGO. Accipiter vagus, & errans, à ramis, *Raminicus*, ad differentiam *Nidaſiorum*. Landin. ad illud Dantis, *cong l' occhi griſagni. Li vccellatori chiamano gli Sparuieri, Nidiaci, ramingbi, & griſagni. Nidiaci ſono è preſi nel nidio: Ramingbi quelli che nouellamente vſciti del nidio non volano anchora molto, mà molto ſi poſano in ſu rami de gl' arberi: Griſagni ſono quelli, che già paſſato l'anno ſono mudati in ſelua.* Idem, & *Ramare*. Ramagius Galli *Branchier*, à brachijs arborum, ideſt ramis, *broche*. Bud. in Pand. 302. *Ramales ſunt, qui iam ferme adulti, & nido oberrantes, ramulatim volitantes capiuntur.* Fridericus. 209. Hinc *Ramingo*, pro vago, errone, & profugo. Et Hiſp. eleganter *Ramera*, vagum, & deuium ſcortum appellant.

RAMOLACCIO. Raſani ſatiui genus. *Armoracia.* Plin. L. xx. C. iv. de raphano. *Eſt & ſatiuus* (alij legunt, ſilueſtris) *vſus in Italia, & Armoraciam vocant.* Dioſcor. L. ii. *Agreſtis vero raphanus, quam Romani Armoraciam vocant.* Gloſs. *Armoracia.* Ῥαφανίδες. Cum autem minus acri ſapore eſt, Inſubres appellant *Rampogno*, ſcilicet inſtar rapæ inſipidum.

RAMPARE. *Rampicare:* rependo aſcendere. *Reptare, reptitare. Leone rampante*, in Inſignibus gentilitijs. *Reptans.* Lexicon Etruſcum. Quod *Rampa*, ſiue *Zampa*, ideſt anteriori pede erectus minetur. Sed *Rampa*, eſt à rependo, ſiue reptando. An ab *erpex*, vel *arpago*, quod ferrum vncum, ſiue incurvum ſignificat, *erpicare, inarpicare, rampare, rampicare*, incuruis manibus, aliquid apprehendendo, ſe in altum erigere: quod aliter *Aggrappare* dicitur. Hoc magis arridet. *Rampicone. Erpicone, arpagone. Rampone*, & *Rampale*, contus vnco, ſiue incuruo ferro præfixus. Galli *Crampon* ferrum incurvum. *Rampino, Arpago, Arpax.* Pap. *Arpax dictus ferreus vncinus, quia arripit, quod in puteum cadit.*

RAMPOGNARE. Obiurgare, conuiciari: non à *reimpugnare*: ſed ab *improperare, reimproperare*, exprobrare: probrum obiicere. *Rampogna, reimproperium, rimprouero.* Dant. Purg. xvi. *In cui rampogna l'antica età la nuona:* paulo infra ait. *In rimprouerio del ſecol ſeluaggio.* Et *Rimbrotto, Rimproccio. Improperium* exprobratio, *reimproperatio.* Vil. ix. 322. *Fecionſene beffe, rimprocciando i Fiorentini di lor viltade.* Galli. *Rabrouer.* Reimproperare.

RAMPOLLO. *Repullulans.* Hiſp. *Repollo.* Et *Rampollo*, ſcaturigo, rebulliens, quod in ſcaturiendo bullas emittat.

RAMPONZOLI. Rapulæ, *rapunculi*, qui comeduntur in acetarijs. Sicut *Ranizze, Rapicia*, raporum frondes, quæ decoctæ in iuſculis comeduntur. Plin. xviii. 13. *Quadrupedes, & fronde eorum gaudent, & homini non minor ſuis horis gratia, quam cymatum (cimoli.)* Etruſci *Raperonzo*.

RANCARE. *Rancato*, claudus, qui læſis renibus claudicat. *Sciancato.* V. *Anca*, & *Rancare, arrancare*, ab arcu, arcum, aut ſclopetum intendere. *Inarcare.*

RANCIO. Croceus color, ab *Aurantio*. V. at *Rancio*, eſt rancidum, quod audacter à ſapore tranſtulit Dantes, ad rem ingratam, & moleſtam Inf. xxiii. *Le Cappe rance.* Sicut Purg. ii. de aurora loquens. *Si che le bianche, e le vermiglie guance. Per troppa etate diueniuan rance*, pro victis, & euanidis, ſicut ſapori à vetuſtate rancor.

RANCVRA. *Rancore*, moleſtia, anxietas. Vel ab *Amaricore, rancore*: vt in *Ramaricarſi* dictum eſt, vel à *Rancor*, qui eſt odoris grauiras, ex vetuſtare, & putredine exiſtens. Palladius. *Receptacula olei ſemper ſint munda, ne nouos ſapores, veteri rancore infecta, corrumpant.* Translatum ad animi moleſtiam, & amara curarum. *Et Rangola*, cura, ſollicitudo, anxietas. *Rangolare*, ſollicite curare. Anaſtaſ. Leone IV. *Quomodo ab eorum cordibus tantum potuiſſet rancorem, ſiue timorem auferre, anxius cogitare.*

RANDELLO. Breue lignum in ſummitate inflexum, quo funes arctius conſtringuntur. Fortaſſe à *rutrum*, quod eſt lignum rotundum ac breue, quo triticum, & grana in modio ruũtur, ſiue raduntur, & *Rutellum*. Lucil. *Frumentarius eſt, modium hic ſecum atque rutellum Vnum affert, Rutello, Rastello*, & *Randello*. Cum autem ſimile lignum breue & acutum balliſtis, & catapultis pro telo emitteretur, *Arrandelare* eſt torquere, emittere, rotare. *Randello*, quod emittitur, Galli *Garrot*, ideſt verutum, *verettone*, qualia balliſtis torquebantur. Etiam ipſum inſtrumentum *Rondello*. Morg. Cant. i. *Vn ſaſſo par, che Rondel quaſi ſgroppi.* Quod indicat à fundibulum, *frandibulum, rondibulum, rondellum*, vt ſupra innuimus in *Arrandelare*. Idem

Cant. IV. *Arrandolò la caniglia à Rinaldo*. Et paulo poſt. *Parue il Randello vſciſſe d'vn balloſtro.* Vt tam pro iaculo, quam pro machina accipiatur. V. *Arrandellare*.

RANGOGNARE. Muſſitando conqueri. Obmurmurare, *brontolare. Ringero, Ringonare*, à canibus ductum. Pap. *Ringere, murmurare. Ringit, indignatur, iraſcitur, murmurat*.

RANNICHIARSI. Ranarum more corpus, & membra contrahere. Lexicon tamen Etruſcum, in vnum ſe contrahere *à guiſa di nicchio*, quod oſtreum, ſiue conchilium ſignificat.

RANNO. Lixiuium. Vnde vox ortum trahat omnibus veſtigijs indagata hactenus ſefellit.

RANTOLO. *Rantato, Rantego*. Vel à *Rheuma, Rheumatico, Ranteco*, vel ab effectu, quod ob deſtillationem, difficilis reſpiratio ſit, & raucus anhelitus, *Reanhelo, Reanhelito, Rantolo*, ægre ſpiritum reciproco.

RANZA. Falcem Inſubres appellant. Secula, falx à ſecando dicta, vt Var. IV. de L. L. quæ in pratis herbæ ſecantur. *Reſex, Reſeca, Reſecantia, Ranza*. A *Reſecula* iidem cultellum incurvum *Reſciolo* vocant, *Reſeculam*, ſiue faſciculam, putandis vitibus, & ad alia miniſteria.

RANZON. Lytrum, redemptionis pretium. Germ. *Rantzeon, Rantzon*, quod eſt à *Redemptio*, vt Cuiacius, & alij docuerunt.

RAPA. Ruga, Criſpa, *Creſpa, reſpa, rapa*. Niſi quis malit à ῥυτίς, vel ῥαχώδης.

RAPPIGLIARE. Veneti *arpiare*, de liquore, qui coit, & congelaſcit, quod coaleſcat, & partes ſe comprehendant. Vnde & *preſo* dicitur, *& far preſa*: & *preſame*, coagulum. Creſc. IX. 72. *E rappigliaremo il cacio di pura latte, col preſame dell'agnello, ò di capretto*.

RASA. Genus piſcis. *Raia*. Et Pix cruda. *Raſis*: teſte Columel. L. XII. 20. Quæ Plinio L. XIV. 19. *radulana* dicitur, tam ſicca vt radi poſſit. Vnde Dalechamp. pro *Raſi* legit *Raſilem*, ξυστὴν.

RASCIARE. Radere, *raſitare*. Et *Raſciare*, ſcreare, *ſcarcare*, exſcreare, pinguem ſaliuam attrahere.

RASENTE. Proximus, quaſi *radens*.

RASO. Serici genus. *Raſum*. Iuven. Et *galbana raſa*. Vnde raſæ veſtes, & Phryxianæ oppoſitæ, ideſt raſæ, & pexæ, ſiue pilis carentes, & villoſæ. Item *Raſſa*, pannus raſus, qui opponitur pexo, & villoſo. German. *Raſch*.

RASO. Vas plenum, item grani menſura, quæ ruitur, ſiue cuius culmen rutro raditur, cui opponitur *Colmo*, minime rutro æquatum. Stat. Patauin. Rubr. XX. 47. *Tot ſtarios bladi ſicci det domino ad ſtarium raſum, quod ei veniebat de viridi ad ſtarium culmum*. Poſtea etiam ad liquida tranſlatum, vnde *Raſare* pro implere, & *pieno, raſo*. Dantes tamen *Raſo* pro vacuo accepit, à radendo, diuerſa ſignificatione Inf. VIII. *E le ciglia hauea raſe D'ogni baldanza*: radendo enim aliquid minuitur, ac detrahitur. Ceterum *Radidore*, eſt hoſtorium, fuſtis rotundus, quo cumulus aridorum æquatur, hoſtire enim eſt æquare, Hoſtimentum: idem à ruendo. *Rutrum*, & *rutellum*, & *rottolo*.

RASOIO. Nouacula, à *radendo*. Gloſs. *Raſorius* ξυστήρ. Pap. *Nouacula, Raſorium dicta, quia nouum faciat*, ideſt veluti genas renouet.

RASOLI. Vitis ſarmenta, ac palmites. *Reſeces, reſecoli, raſoli*. Columel. L. III. 10. *Nam confiteor pampinarios quoque cum è duro prorepſerint, tempore anni ſequentis acquirere fœcunditatem, & ideo in reſecem ſubmitti, vt progenerare poſſit*. Clarius Cap. XXI. *Vitis in pollicem tondeatur, quem quidam cuſtodem, alij reſecem, nonnulli praſidiarum appellant, ideſt ſarmentum gemmarum duarum, vel trium, ex quo cum proceſſere fructifera materia, quidquid eſt ſupra vetuſti brachij amputatur, & ita ex nouello palmite vitis pullulaſcit. Poteſt etiam à* Raſilis *trahi*. Nam Plinius XVII. 23. *Nuper repertum draconem ſerere iuxta arborem: ita appellamus palmitem emeritum, pluribuſque induratum annis. Hunc præciſum de raſo cortice, quatenus obruatur (vnde & raſilem vocant) deprimere ſulco*. Prior tamen notatio aptior.

RASPARE. Radere, *raſitare, raſſare, raſpare*. Veneti *Raſpa* appellant album in quod nomina exulum referuntur, quæ finito exilij tempore delentur, & eraduntur. *Cauare di raſpa*. Germ. *raſpe* limam vocant, & *raſpen*, limare, radere. At RASPARE de pullis ſcalpurientibus: quod Etruſci *Razzolare*: à *Ruſpari*, ideſt ſcrutari. Feſtus. *Ruſpari eſt crebro quærere, vt hoc verſu indicatur. Et ego ibo vt latebras ruſpans rimen amaptinas*: Scalig. corrigit, *rimer maritimas*. Gloſ. *Ruſpinat*, χειροσκοπεῖ. Et *Roſtrat*. ἐπιζητεῖ Nonius. *Ruſparo eſt ſcrutari: à pullis ſcalpuriendo grana ſcrutantibus. Accius Meleagro Vagant ruſpantes ſiluas*. Apuleius Apolog. *Si cocto ventrem ruſparer*. A *Ruſpare*, eſt *Rugare*, quærere, ſcrutari.

RASPO. *Graſpo d'uva*. Germ. *Rappis*, quod eſt à *racemo, raſpo, racemulus, grappolo*. Non à *raſo*, quod ſit uva acinis deraſis. Nam *raſpo*, & *graſpo* ſumitur, pro botro, ſiue racemo, cum acinis, ſiue granis.

RASSARE. Delere, literas *radere, raſitare*, *Raſſarola*. V. *Radimadia*.

RASSEGNA. Luſtratio exercitus, à *ſignis militaribus*, quod copiæ ſub ſignis in conſpectum traducuntur.

RASSEMBRARE. V. *Aſſembrare, Aſſimilare*.

RA-

RASTELLO. *Raſtrum, raſtellum*. A cuius ſimilitudine fores cancellatæ nomen inuenerũt, item ligna quibus tranſuerſæ haſtæ, & ſclopi imponuntur, item in officinis, è quibus merces dependent, & in præſepi, vnde fœnum ſuſpenditur.

RATA. Pars, portio. *Prorata*, pro parte, quæ cuique ſtatuitur. Cic. I. Tuſcul. *Omnia iſta perinde, vt cuique data ſunt prorata parte aucta*. Inde *Derrata*, quando pars de pretio conſtituto detrahitur, & vilius conſtat. Non tamen à *Rata*, & *Ratione di pane* ducitur, ſed à Ius, quod eſt ratio. V. *Ragione*.

RATTO. Mus, Sorex. Germ. *Ratz*. Non à rodendo, vt Coaruvias, ſed à Mus, *muratus, muratulus, rato*, per aphæreſim. Quod de mure maiore, nam minor *morigiolo* appellatur, muriculus, muſculus. Germ. *Ratzlein*. Veneti *ſorze*, Sorex. Murem autem maiorem *Pantegano*, cuius notatio me fugit.

RATTO: Velox, celer, *Rapidus*. Et *ratto* celeriter, raptim. Dant. Inf. v.

Amor, che al cor gentil ratto s'apprende.

RATTOPARE. Reficere, reſarcire. Pãñſuere, reſarcire, vt Monoſin. Galli *Raptaſſer*, *Rattopare*, reſarcire, quod malim quam à *Toppa*, panni fragmento, quod laceris veſtibus aſſuitur, quaſi *ſtoppa*, vnde *ſtoppare*.

RATTRAPATO. *Storpiato*, diſtortus, contractis, ſiue *retractis* membris. Dant. Inf. XVI.

Ch'in sù ſi ſtende, & da pie ſi rattrappa.

Landin. *Rannichia*: quod ranæ faciunt cum poſteriorem corporis partem contrahunt.

RAVASO. *Lupo ranaſo*. Horat. III. Carm. 27. *Aut ab agro Rana decurrens lupa Lanuvino*. A colore, qui inter flavum & cæſium, vt Feſtus. De quo Bodinus in Meth. Hiſt. C. v. A quo & *Ranerino* Carduelis dicitur Inſubribus. Galli *Rauiſſant*: rapax.

Apud Plautum *Rauiſtellus* à rauaſter, vt Voſs. in Etym. hoc à *ravus*. Ravus autem eſt canus, vnde Varro *rauos oculos* dixit, pro glaucis, ſiue cæſijs.

RAVIOLI. *Raffioli*. Maſſula ex caſeo, ouis, herbiſque confecta. Offa, *offula, roffala, roffioli*, & *rauuoli*. Vel à Græco ῥοφήματα, ideſt vt Caſaub. ad Athen. L. III. 36. quæ Galli *pontages eſpois*. *Roffioli*. Sed ῥοφήματα, à ſorbendo dicta, quod offulis non conuenit. Quanquam aliqui etiam polentam inter Roſimata, retulerint.

RAVVOGLIO. Inuoluerum, à *reuoluendo*.

RAZZA. Stirps. Propius videtur à Græco ῥίζα, *Riza*, quam à *radice*, licet idem ſit. Quanquam ſimplicius à *Generatio*, per aphæreſim, *Ratio*, & *razza*. *Razza de caualli*.

RAZZO. Et *Raza*. Cartaceum crepitaculum pyrio puluere fartum, ad feſtos ignes, à *radio*, quod inſtar radij emicet, Veneti *Scrocanallo* à crepitu, quem luctante in arcto flamma, diſſiliens edit.

REATINO. Auicula. Gal. *Rieteler*. *Regaliolus*.

REBALTA. Podium, crepido, ſponda, & *ripa alta*.

REBEGOLO. Veneti appellant Pterygion, cum recedit ab vngue caruncula, non ſine magno dolore, vt ait Celſus. Idem ac Reduvia. Feſtus. *Reduvia, cum cutis ſe circa vngues reſoluit*. Reduvia reduicula, *rebicula, rebegolo*, quod & Paronychium. Vide Barbar. Gloſ. in Plin.

REBVFFO. A buccis inflatis, quod irati ſolent. V. *Boffare*. Galli. *Rebouffer*.

RECCARE. Ferre, e loco ad locum ducere, portare. *Arrecare*, vt ſupra dictum eſt, à *Carricare*, carro aliquid portare, *arreecare, reecare*. Deinde ad quidquid ſine carro affertur, translatum. Quare non æquè Etruſci Neapolitanos irrident, quod dicere ſoleant, *Portatemi il cauallo*, quod equi ducantur, non ferantur, & portare dicatur, de rebus quæ elonginquo geſtantur: quodque *recare* dicatur de rebus, quæ ad nos feruntur, portare, de iis quæ alio auferuntur. Nam *recare* eſſe portare, manifeſtum eſt. Dant. Purg. XXVI. *Perch'el mortal pe'l voſtro mondo reco*, ideſt mortale corpus porto. Et Inf. XXVII. *Caduto ſe di quella dolce terra Latina, Onde mia colpa tutta reco*, ideſt affero, porto. Vnde & immerito Taſſus culpatur, quod dixerit *Reca tu la riſpoſta*. Reſponſum fer. Ferre enim eſt portare. Caluaca in mulomedicina. *Le tribulazioni ſono molte, ma poſſonſi recare, e riferire à tre*: referre; Non ergo à *rechen*, aut *reychen* Germanico, neque à *reuocare*. Vilian. II. 132. *Si recarono ad vno*. Se in vnum retulerunt.

RECENTE, Vinum mordens, & quodam acumine blandiens. *Recens*. Turn. L. XXIII. 25, *refrigerans*, explicat: quo ſignificatu inquit Trallianus *Recentatum vinum* à Latinis dici ait, quo nos Gallice *frigerans*, vel frigeratum appellamus. Germ. *Friſch*, pro recente. Sed aliter apud nos, etiam ſine refrigeratione recens dicitur.

RECERE. Vomere. Non à ἐρεύγω, ſed à *Regerere, recere*, vel à *reijcere*, vnde *Recitticcio*, quod vomitu reijcitur, *reiectitium*. Inſubres, *buttar ſu*, ſurſum eijcere.

RECHIAMO. Obiurgatio, exprobratio. Ab *Inclamare*, ſiue *reclamare*. Gloſ. *Inclamo*. Καχοφημίζω. *Maledico*.

RECCHIOTTO d'uva, Botrus. Racemus, racemulus, *racemotto, recchiotto*.

RECREDERE. Reſtituere. Hodie pro *Recedere*, ſumitur.

REDA. Hereditas, *Retaggio*, Hereditatio.

REDINA. *Retina*. Frenum, habena. Retinacula, Retina. Virgil.

Et fruſtra retinacula tendens
Fertur equis auriga.

Gal. *Reſne*. Germ. *Rennen*. Gloſ. *Retinaculum* Ἡνία, Ῥυτῆρες. Et Ἡνία. *Lorum, habena, retinaculum*. Agrætius. *Habena dicuntur retinacula iumentorum*. Hiſp. *Rienda*, non à reddendo vt Coaruvias.

REFFE. Filum, acia; quo nempe veſtes conſuuntur. Ῥάπτειν, ῥαφὴ, ῥαφίον, *Rapium* acus, vt Salmaſ. ad Vopiſcum pag. 511. Recte igitur Veneti *Acciam ab acu* appellant. Gloſ. Ῥάμμα *Acia*. Ῥαφὶς *acus*, Ῥαφιδοθήκη. *Aciarium*.

REFIGNATO, *Reghignato*. Vultus in rugas contractus. Gal. *Rechiné*. A canibus ringentibus, *rieagnato*. Hiſp. *Regañar*, & *Regañon*, ait Coaruvias appellari Boream, quo ſpirante vultus frigore contrahuntur. Volti *cagnazzi* ob frigus adducti Danti dicuntur. Inf. XXXII.

Poſcia vid' io mille viſi cagnazzi
Fatti per freddo.

Landin. *grinzi come di cani*. Veneti *Ghigna* veſtium rugam appellant. *Naſo refignato*. Galli *Recrochè*, à *croc*, vncus ſurſum verſus. Et *Camuz* reſimus. Hiſp. *nariz zoma*, ſima.

REFONDERE. Reddere, reſtituere. Trebellius Claudio. *Loricam vnam quam refundat Cocum quem refundat, vnum, mulionem quem refundat, vnum.*

REGALZARSI. Succingere ſe, altius cingi, veſtimenta ſubducere, & recolligere, *Alzare*, eſt eleuare, *realzare, regalzare*. Hiſp. *Arregaçar*.

REGATTA. Nauium de curſu certamen. Olim in epiſtolis oſtendimus vocem hanc à ludis Circenſibus ductam, & aurigarum certamine. Vt ſit *Aurigatio, aurigata, regatta*. Et *regattare, aurigatare*. Idem nauium, & curruum de velocitate certamen, quod deſcripſit Virgilius in V. Quæ opinio Viro doctiſſimo veriſimilis viſa eſt, non omnino vera. Ipſe a remis deduxit, *remicata, regatta*. Quod ſi concedamus, quoties nauis remis impellitur, *remicata* erit, ſiue *regatta*. Æquus lector iudicet. *Fare à regatta*, cum alter alterum anteuertere, & prior rem occupare contendit. *A regatta*, certatim.

REGISTRO. *Regeſtum*. Budæus in Pand. poſter. p. 97. *Eſt autem perſcribere in tabulas publicas, atque in acta referre: quod in Regiſtro ſcribere vulgo dicunt, vocabulo à regeſtis corrupto. Sunt enim Regeſta, quæ à* ὑπομνήματα *dicuntur*. Quintil. L. II. *Vnde fit vt abſoluta, & ex diuerſis congeſta oratio cohærere non poſſit, ſimiliſque ſit commentarijs puerorum, in quos ea, quæ alijs declamantibus laudata ſunt, regerunt.* Regiſtrum ergo, quaſi Regeſtarium. *Sic regeſta ſcribarum apud Vopiſcum in Probo. Hinc Inuentaria & Regiſtra. Regiſtra Curiæ. & regiſtrare.* Prudent. *Hic in Regeſtis eſt liber cæleſtibus Monumenta ſeruans laudis indelebilis.*

REGOLITIA. *Glycyrhiza*, dulcis radicula.

REGRADILLER. Galli, comam in gradus flectere.

RELEVO. *Rilievo*. Figura ectypa, effigies eminens, quæ extat, & ex plano veluti eleuatur. Cicero I. ad Attic. ep. VIII. *Typos tibi mando, quos in tectorio atrioli poſſim includere.* Rectè Manutius, typos eſſe ſtatuit parua ſigna in tabula marmorea inſculpta, quæ non tota ſed dimidiata tantum extent, quas Italica lingua figuras dimidiatæ eminentiæ vocat (*di mezzo rilievo*). Et ex Plinio L. XXXVII. 10. *Protypa*, & *Ectypa* adducit. Barbarus Gloſs. in Plin. verbo *Cataglypha*. *Anaglypha vero*, inquit, *nomen habent ab aſperitate, vt triglypha, cælaturis inæqualibus, eminentibuſque, ob id quia non ſunt læuia ſed aſpera, nunc ab officinis, obſoleta, & plebeia voce relæuia dicuntur.* Non tamen à *læuia*, ſed à *releuando*. Id intellexit Turn. L. II. 6. *Eminens autem effigies dici poteſt pictura ita expreſſa, vt extare, & eminere videatur, ſed exculptum ſimulacrum potius ſit.* Ceterum *Rilievo* etiam ſignificat rem magni momenti, ac ponderis, *coſa di rilievo*, quia pondus, ac momentum alteram lancis partem eleuat. Denique *Releuium honorarium*, quod novus Vaſallus patrono largitur introitus cauſa: vt ex Hottommano refert Voſs. de vitijs Serm. L. III. 40. *Rilevo* etiam Etruſcis menſarum reliquiæ, quæ à menſa auferuntur, leuantur, ideſt tolluntur. Fab. antiq. LVIII. 4. *Mangiaro aſſai cattiuamente, ſenza molto rilievo*. Iidem. *Rimaſuglio*. Quod remanſit.

REMA. Catarro. *Rheuma*.

REMATICO. Situs, ac teter odor è loco humido, & deſerto emanans. *Eremus, eremáticus*. Veneti *Freſchino* à locis frigidis, & humentibus. *Aromatico* enim in bonam partem ſumitur.

REMVNDARE. *Ramondare*, ramos, & ſurculos amputare.

REMVRCHIO. V. *Burchio*.

RENDA. *Rendita*. *Reditus*, ſiue *Redditus*. Galli *Rente*. Hiſp. *Renta*, & *Arrentar*, tam locare, quam conducere. Galli item *Arrenter*, locare.

RENGO. Germani. *Haring*.

REPETONE. Reducto pede ſalutare, *repedare*, retro pedem ducere. Dicitur tamen de pue-

pueris, aut ruſticis inconcinne crus, ac pedem flectentibus. *Di repetone.*

REPICCO. Cum fides citharæ vngue repetitur, à *replicando.*

REQVESTE. Galli libellos ſupplices appellant; quibus aliquid poſtulatur, & requiritur, quæro, *queſtum, requeſtum, requeſta, requiſita.* Magiſtri Requeſtarum, libellorum ſupplicum magiſtri, & ſcriniorum Præfecti. Sic Budæus appellari poſſe docet in Pand. 162. Quanquam & à *Cedo*, quod eſt poſtulo, *Inchieſta*, & *Richieſta* duci poteſt.

RESENTARE, eſt vas, aut vitreum aqua reluere. *Recentare*, recens reddere, ac renouare. Gell. L. xv. 25. *Gn. Matius non abſurde, neque abſone finxit, Recentatur, pro eo quod Græcè dicunt ἀνανεῦται.*

Iam iam albicaſſit Phœbus, & recentatur.
Commune lumen hominibus, voluptaſque.

RESOLLAR, Hiſp. anhelare, *reanhelare, rehalare, reſollare, reſollar.*

RESTA. Alliorum, ac cœparum ſertum. *Reſtis.* Martial. L. xii. 22. *Caluaque reſtes, allioque cepiſque.* Gal. *Areſte.* At

RESTA, *Reſca*, de ſpinis piſcium, ac lini ſquamulis translate dicitur, à ſimilitudine *ariſtæ, areſta, reſca.* Quod ſcilicet Ariſta vt ait Var. de R. R. 1.48. *Sit vt acus tenuis, quæ eminet ê gluma.* Scaliger ad illud Auſon. *Segmentis coeunt, ſeu diſſociantur ariſtis.* Et alibi. *Viſcere præ tenero fartim congeſtus ariſtis. Ariſtis, ἀντὶ τῶν ἀκανθῶν, quod hodie remanſit in vulgari ſermone Gallico, Areſtas enim vocamus.*

RESTARE. *Reſiſtere.* Siſtere ſe. *Reſtitit Æneas.* Dant. Inf. xviii. *El dolce duca meco ſi reſtette.* Seneca Medea. *Reſiſte Virgo*, ſiſte. *Reſta*, ferrum illud è lorica prominens, cui lanceæ calx immittitur, quod ibi reſiſtat, *Metter la lancia in reſta. Arreſtare*, eſt aliquem capere, & ſiſtere. Vide.

RESTIO. *Reſtino* equus, qui incurſu reſtat, ſiue ſubſiſtit. Refractarius, retrogradator.

REVERSO. *Rouerſcio. Inuerſum. Da rouerſcio.* Manus inuerſa Plinio. *Rouerſcio della medaglia*, pars auerſa. Dant. Inf. xii.

Et in quel punto queſta vecchia roccia
Qui, & altroue tal fece riuerſo.

Euerſa eſt, reuoluta.

REZZO. Blandum frigus, & opacum: ab aura, *auritium*, vt Caſteluetrus, *Orezzo, rezzo.* Dant. Purg. xxiv. *Che ſe ſentire d'ambroſia l'orezza.* Hiſp. *Oreo*, & *Orear*, ad auram exponere. *Orezza*, pro vmbra. Dant. Purg. i. *Doue la rugiada Pugna col Sol, & per eſſere in parte Oue adorezza, poco ſi dirada.* In vmbra. Hinc *Ribrezzo, riprezzo*, horror ex frigore. Dant. Inf. xxxii.

Poſcia vid'io mille viſi cagnazzi
Fatti per freddo, onde mi vien riprezzo
E verrà ſempre de gelati guazzi.

Et Inf. xvii.

Qual è colui, c' ha ſi preſſo il riprezzo
Della quartana, c'hà già l'vnghia ſmorte,
E trema tutto pur guardando il rezzo.

Et xxxii.

Ed' io tremaua nell' eterno rezzo.

Quod clare indicat, *rezzo*, etiam pro frigore accipi, & ideo *ribrezzo*, e *riprezzo* pro horrore ex eodem frigore. Nam ſi longius originatio petēda eſſet, potius à *raccapricciare, raccapriccio, ripriccio, riprezzo*, & *ribrezzo*, quam à repreſſione deriuari poſſet, ſed prius magis arridet. Morgant. x.

Ma à molti daua il battaglio ribrezzo,
A molti trita la falda e la maglia,
Dicea Rinaldo, hor non iſtian più al rezzo.

RIBALDO. *Rubaldo.* Nequam, improbus. Vel à *Rabaut* Germ. vel à *rubando: rubaldo, rubbatori, Saccomanni*, prædatores in exercitu. Id colligi poſſe videtur ex Villano, qui L. vi. 42. vbi vexilla, & inſignia Collegiorum, ac ſocietatum deſcribit ait. *Quella de Ribaldi bianco* (campo) *& i Ribaldi dipinti in gualdana, e giucando.* Ita & Ricordan. Maleſpina. C. 100. *E quella de guaſtatori era bianca, con vn ribaldo dipinto in gualdana, giucando. Gualdana* enim, idem ac *maſnada*. Manus prædatoria. Excurſio militaris. Math. Vill. L. ix. 54. *Niuna fede, niuna pietà è in quegl' huomini, che eguitano gl'eſerciti, cioè à dire in gualdana, à predare, à far male.* Et Cap. xiv. *Ne delle altre coſe che poteſſero giugnere ſenza far gualdane, ò ſaccomanno.* Et Ioan. Villan. xi. 94. *Fù Capitano de ribaldi, e ſeguendo Azzolino à pie nelle ſue caualcate* (gualdane). Ex quo apparet fuiſſe gregarios milites, qui equitum excurſionibus additi ad prædandum. Idem Lib. xi. 139. *Che ſolo i ribaldi, e ragazzi dell' oſte hauerebbero vinto con le pietre il battifolle, e'l ponte.* A *Gualdane, Sgualdrine* Scorta militaria, & diobolaria.

RIBALTARE. Subuertere, *Ribalzo.* V. *Balzare.*

RIBECA. Lyra, aut cithara. Ex Arabico *Rabib*, ex quo *rabel*, vt Coaruvias, *ribeba*, Gal. *rebe, ribeca.*

RICAMO. Opus Phrygium. *Ricamare*, acu pingere. Scalig. ad Varronem putat vocem eſſe Syriacam. *Phrygionia veſtimenta ſunt ea, quæ Ricamata vocant Itali, dictione Syriaca: in quibus trama diuerſis modis retorta, & perplexi Mæandri ſunt.* Vox tamen Latina eſſe videtur. Phryges proprie Barbari dicti. Sic apud eundem Varronem, citatur liber, qui inſcribitur Νόμιμα Βαρβαρικά. Inſtituta barbarica, ideſt

Phry-

tura, & poſitione, à ceteris equorum generibus non plurimum differt. Sed ſolius ambulatura quadam gratia diſcernuntur à cæteris. Gradus eſt minutus, ac creber, & qui ſedentem delectet, & erigat.

PORTARSI. Gerere ſe, *portarſi bene, diportarſi. Portamento.* Geſtus. Etiam pro vagari, ſpatiari, *andare à diporto*, portare ſe in aliam partem. Scalig. ad Sphæram barb. Manilij, de Aquila. *Nunc Aquilæ ſidus referam, quæ parte ſiniſtra fertur. Fertur*, inquit, ideſt *ad verbum ἄπτεται, Arato, de eadem Aquila loquenti.* Cicero, *ſe portat. De motu agili & expedito propriè dicitur qualis in bene valentibus, vt Iuven. de eo cui conſtabat valetudo*, & pedibus me porto meis, *hoc eſt, bene valeo. Quis negat hodie in Gallia nos ita loqui? Nam quod eſt apud Comicum, Valuiſtin' vſque? Suſtentatum ſedulo: ibi ſuſtentare ſe, eſt portare ſe, & bene valere. Teutoniſmus quoque Belgicus proxime ita loquitur. Nam de valetudine ſciſcitantes, dicunt, quomodo vectaris? Nec hoc quidem genus loquendi deeſt in Latinitate. Nam & in ea quoque vectare ſe, vt ſuſtentare ſe, eſt ἐῤῥῶσθαι. Valere. Tertul. de pud. xij. vertens epiſtolium Synodicum Apoſtolorum. A quibus obſeruando rectè agetis. Vectate vos. In Græco. ἔῤῥωσθε. Valete. Gloſ. Latino Arab. Vigore, vectione. Vectio, & vectatio, eſt vigor.*

PORTIERE. *Portarius*, Ianitor, *Portiera*. Aulæum, ſiparium, quod portæ obtenditur.

PORTO. pro mercede vecturæ, ac traiectus, & pro vectigali. *Portorium.* Erythræus ad illud *Portitor Orci. Fluminum quoque ripas, vnde traijcimus, nec non cymbam ipſam hodie* Portum *dicimus. Quin & nauium vecturam, & vecturæ pretium, Portum negociatores noſtrates appellant, quod Latini Portorium, ſicut & Naulum* (Nolo) *Plaut. ego hunc portitorem, priuabo portorio. Verum Ciceroni* Portitor, *publicanus eſt*, & Portitorium, *vectigal, quod ipſo exigit: vt ad Q. Fratrem. Ciues, qui in portorijs Italiæ tollendis, non tam de portorio, quam de nonnullis iniurijs portitorum querebantur. Et in Ver. His pro rebus portorium non eſſe datum.* Gloſſæ Cyrilli. *Portorium*: τέλος πύλης. Quod ſoluitur per portam ituris. Et in Leg. Long. L. I. t. xxv. L. xiv. *Portunarius, qui portorium exigit.*

POSA. Quies. Finis. *Pauſa. Poſare, ripoſare, ripoſo. Pauſare*: dormire, & mori. Gloſ. *Pauſat*: ἀναπαύεται, καὶ ἀναπαύει. Nonius. *Pauſa eſt quies alicuius rei.* Lucil. Sat. L. I. *Hæc vbi dicta dedit, pauſam facit ore loquendi. Pauſa vitai*, & *ardoris* apud Lucretium: *pauſam fieri oſculando*, apud Plautum, *pauſa pugnæ* apud Arnobiũ. Hinc *Pauſantes* pro mortuis apud Scriptores ſacros. Dant. Parad. xxxii. *Lo Rege per cui queſto regno pauſa, In tanto amor, & in tanto diletto.* Hinc in Sacris Iſidis *pauſas facere*, & explere, *ripoſare*, cum in ferendo Anubi, certis locis quieſcebant, de quibus Salmaſ. ad Spartian. p. 151. A *Pauſa* Hiſpani. *Apoſentare*, & *Apoſſento*, cubiculum.

POSCA. Latina vox pro vino ſecundario, ſiue acinaticio. Gloſ. *Poſca*, ὀξύκρατον. Potio ex aceto aqua permixto: militum, & nautarum.

POSTA. *A poſta.* Conſulto, data opera. *Propoſito, ex compoſito. Appoſtare, ſtare alla poſta*: diſpoſitis inſidiis. *Stare nel poſto*, in loco diſpoſito. *Poſta nel gioco*, nummi, aut pignus oppoſitum. Plaut. Curcul. II. 3. *Poſtquam cœnati, atque appoti, talos poſcit ſibi in manum, Prouocat in aleam, vt ego ludam: pono pallium, Ille ſuum annulum oppoſuit. Dare alla balla di poſta*: recte, & ex oppoſito, non reſiliente pila. *Poſta* ſcopus, *berſaglio*, ſignum oppoſitum. *Schioppo di poſta, di linera*: ſclopus libellarius, ad collimandum.

POSTE. Manſiones Veredariorum: loca mutandis iumentis ad curſum publicum *diſpoſita*. *La Poſta*, vnde literæ peruntur à tabellarijs. *Poſtiere, e poſtiglione*, Curſor, tabellarius. *Poſta del ſale*: loca vendendo ſali deſtinata. Hinc Inſubres. *Poſtarios. Poſtieri*, ſalſamentarios; quod apud eos Sal venale ſit.

POSTICCIO. Adſciticium, *adpoſiticium*. *Chioma poſticcia*, adſciticium capillamentum.

POSTIERLA. *Puſterla.* Ianua poſterior, ſiue in poſteriore ædium parte. Pſeudothyrum; auerſa porta. *Poſteriola. Poſticum.* Varro apud Nonium. *Pertexit interiores partes domus poſtica, vt ait Plautus, penitiſſimè.* Locus Plauti eſt, Trin. I. 2. *Poſticulum hoc recepit, cum ædis vendidit.* Gloſ. *Poſtica.* Παραθύρα κατ' ὄπιν τοῦ οἴκου. Et. *Poſticium*, παραθύρα, παραθύριον. Cornut. ad Perſ. I. *Antiqui fores templorum, vel ædium dixerunt antiquas, & poſticas.* Vt autem Salmaſ. H. Aug. p. 436 obſeruat. Non ſolum *Poſtica*, & *Poſticum*, portam quæ in auerſa ædium parte, quam Græci ὀπισθόθυρον vocant, ſignificat, ſed etiam quamlibet paruam portulam, vt in vrbibus portulas, quæ portis adiacent, quæ & *poſterula*. Pap. *Poſticula, poſterula qualibet.* Caſſianus L. v. II. *Quantalibet Vrbs ſublimitate murorum, & clauſarum portarum firmitate muniatur, poſterula vnius, quamuis paruiſſimæ proditione vaſtabitur.* Ita Mediolani & Vicetiæ Portę Vrbis non ordinariæ, ſed minores, & anguſtiores *Puſterla*, item ſepta & tabulata aditum ædium interſecantia, quia anguſtiore ianua ſunt, eodem modo appellantur, vnde nobiliſſimæ Familię cognomen inditum. Anaſtaſ. Leone IV. *Super Poſterulam, quæ vocitatur S. Angeli.* Et infra, *Ingreſſus eſt per poſterulam*

Digitized by Google

ſterulam, quæ appellatur S. Agatha. Villan. Lib. II. *E quattro porte hauea la Città, e ſei poſtierle.* L. IV. *Le dette mura ſenza nulla porta, e poſtierla.* Boninſegn. Hiſt. Flor. L. I. *Inſino alla terza Porta detta di S. Brancaccio, poi ſeguiua vna poſtierla preſſo alla Chieſa di S. Trinita.* Infra. *E dietro à detta Chieſa haueua vna poſtierla detta porta Peruzza.*

POTTA. Id quî fœminæ ſunt. Scaliger ad illud in Catalectis. *Diſperéam niſi me perdidit iſte potus. Ad nequitiam*, inquit *intererat potum, non puerum appellare: ſi quidem potus, ſiue putus ὑποκόρισμα nutricum. Laſciuia ineſt, vt in vſu vocis, ita & in etymo.* Puta *enim πορθὴ: argumento Præputium, quaſi προπόσθιον. Ergo laſciuia ineſt in Græcis nutricibus, παρὰ τὴν ποσθὴν, pueros πόσθωνας vocare. Eadem & in Romanis à puta, puſos, ſeu potos. Vnde & hodie pars in muliere, quæ honeſtè nominari non poteſt, vulgo in Italia eo nomine nota eſt.* Nempe Scaliger reſpexit illud Ariſtophanis in Pace. *Εἰπέ μοι ὦ πόσθων. Dic mihi putille.* Vbi Scholiaſtes notat per blanditiam ſic puerulos appellatos, vel quia hoc modo appellaretur infantis *τὸ αἰδοῖον: virilitatis inſigne.* Atqui Voſs. in Etymolog. de liter. permut. *Aeoles inquit mutant M. in B. vt μύττος βύττος (quod teſte Heſychio eſt γυναικὸς αἰδοῖον, pars muliebris) vnde Puta poſterioribus ſeculis accipi cœpit pro muliebri pudendo, atque Italis ab eadem quoque origine* putana *dicitur ſcortum.* Sed quid attinet cuncta à Græcis moroſe repetere, cum Latina ſuppetant? Nam *puerus, putus*, vnde *putillus*, & *puta*, & *puſio*, *puſillus*, *piſinnus*. Sane Arnobius Lib. V. puſionem appellat partem illam non nominandam: de Baubo, Cererem obſtinate cibum repudiantem ad riſum exci tante. *Vertit Baubo artes, & quam ſerio nonquibat allicere, ludibriorum ſtatuit exhilarare miraculis: partem illam corporis, per quam ſecus fœmineum, & ſubolem prodere, & nomen ſolet acquirere genericum, longiore ab incuria liberat, facit ſumere habitum puriorem, & in ſpeciem leuigari, nondum duri, atque ſtriculi puſionis.* Vbi puſionem appellat, vt cum Apuleio loquar *interfœminium*. Liberat à longiore incuria, ideſt filicem runcat, polit, & leuigat, quod infra appellat nouationem pudendorum, vt *puſio* purus, & glabellum fœminal appareret, nondum durus, & aſper puſio, & inſtar hiſtriculi pilis horrens. Nam *ſtriculum* pro *hiſtriculo* eſſe viri docti adnotarunt. *Putam* igitur, & *puſam*, & *pupam* blandiendo appellabant, Veneti *pua*: & puſio purus, & leuigatus opponitur duro, & inſtar erinacei hiſpido, quod indicant verba illa. *Obiecitque oculis formatas inguinibus res, Quas caua ſuccutiens Baubo manu, nã pueriliù, Ollis vultus erat, plaudit contrectat amice.* Puerilis vultus, ideſt virginalis, nondum pilorum iniuria pubeſcens. Sed pudet diutius iſta perſequi, quæ ne ad cogitationem quidem ſeuerioris notæ homines ſolent admittere. Neque audiendi qui à *porca* deducunt, quamquam ea ſignificatione apud Varronem legatur.

POTAGGIO. Iuſculum rerum elixarum, liquidum, & potabile, ſiue *potaticum*.

POZA. V. *Orza.*

POZZA. Limoſæ aquæ collectio. *Fouea, Pouea, Pozza.* Galli *boue*, ruſtici noſtri *boua*. *Pozzacchera* aqua lutoſa, & reſidens. Dant, Inf. VII. *Così girammo della lorda pozza, Con gl'occhi volti à chi del fango ingozza.* Etruſci *Pozzanghera. Zaccheroſo*, luto aſperſus, *Zambraccià*, veſtium extrema luto conſpurcata. *Ciacco*, lutum. Hiſp. *Charco.*

PRATTICO. Peritus. Non à praxi, ſed ab *experto, experticus, partieus, prattico.* Etruſci, *Spertico.* A praxi eſt *pratticare*, agere, verſari, quamuis & illud à frequenter agendo dictum videri poſſit.

PREBENDA. Latina vox. Gellius L. XV. 4. de Ventidio Baſſo. *Victum ſibi ægre quæſiſſe, eumque ſordide inueniſſe, comparandis mulis, & vehiculis Magiſtratibus, qui ſortiti prouincias forent, præbenda publice conduxiſſe.* Tà præbenda: vnde *Præbendam* fecerunt, pro alimentis, & reditibus Sacerdotum, & Clericorum. Quod pro modo & menſura præberetur, vt Voſſius. Hinc pro menſura hordei, aut auenæ quæ equis apponitur. Calaber veterin. *Che à pena poſſa prender con la bocca la prebenda, ò lo feno, ò le altre chonſe.* Et *Profenda.* Creſc. IX. 5. *Anche è vtil coſa ch'l cauallo ſpeſſamente mangi in terra, allato à piedi dinanzi, ſi che à pena poſſa la profenda, e'l fieno pigliar con bocca.*

PREDELLA. *Brella* Inſubres. Scamnum, ſuppedaneum, præcipue ad genua flectenda à pedibus, quaſi *Pedella* (Gloſſæ Ὑποπόδιον) *Scabello, ſcanello*, vt recte coniicit Chimentellus de honore biſellij, cuius immaturo interitu detrimentum bonæ literæ fecerunt. Fruſtra igitur vox à Germanis arceſſitur, *Bret, bretel*, quod aſſerculum ſignificat. At Dantes *Predella* alio ſenſu accepit VI. Purg. *Guarda com' eſta fiera è fatta fella, Per non eſſer corretta dalli ſproni, Poiche poneſti mano alla predella.* Non à *brida* Latina voce inuſitata, ſed à *redine* (retinacula) *redinella, bredinella, bredella, predella.* Sicut à *bredina, bridina, brida.* V. *Brida.*

PREDERIO. Inſubres appellant aruum inteſtinum, quaſi *petrarium, predarium*, à ſabulo, & petrulis, quæ in eo reperiuntur, Vene-

ti à duritie; *durello*.

PREGADI. Venetus Senatus, quod olim rogarentur Patres, vt in Curiam conuenirent. Lamprid. in Heliogabalo. *Deinde vbi primum diem Senatus habuit, Matrem ſuam in Senatum rogari iuſſit*. Niſi quis à rogandis de rep. ſententijs appellatos putet, Patauij extat *Vicus Rogatorum*.

PREGIONE. *Prigione*. Carcer. *Prehenſio*, tam pro loco, quam pro eo, qui in vincula coniectus eſt. Vt olim *cuſtodia*, pro vincto, & *ergaſtulus*, pro compedito, & ergaſtuli incola, vt Lipſ. Elect. II. 15. *Priſo*, *Priſon*. Marculf. 249. Vide Voſ. de vit. Serm. Lib. II. 15. & IV. 17.

PRESCIVTTO. V. *Perſutto*.

PRESENTE. Donum. Munus. Hotomanus de verbis Iuris, *Donum*. *Quin & abſentes res donari rectè dicuntur, munera autem mitti, & præſentia offerri L. munus 18 de ver. ſign. Qua de cauſa fortaſſe Gallica lingua* Præſentia *nominamus, quæ præſenti in manus dantur*. Inde *præſentare*, pro offerre, donare.

PRESSA. *Preſcia*, cum ſe turba ſtipat, ac premit, *Calca*. Sicut *fretta*, *folla*, *follica*, *frotta*, *fretta*. Liu. *Getta l'inſegne nella maggior preſſa de nemici*. Proprie tamen pro feſtinatione, nam qui negotijs premitur, *ha preſſa*, gradum accellerat, & obuios in turba premit, ac pellit. Pap. *Preſſare, frequenter premere, appreſſurarſe*.

PRESTO. Paratus, celer, expeditus. *Qui præſto eſt*. Vide Voſ. L. III. 36.

PRESSO. Proximus, *proxus*, *proſſo*, *preſſo*. *Appreſſo*. *Adproxime*. Gal. *Proche*, non à prope, ſed proximo.

PRESTARE. Commodare, & Fœnerare. Salm. de vſur. C. VII. *Iuſtinianus in eadem lege, vt pecuniam commodet, repoſuit, pecuniam præſtet. Sane hodieque præſtare pecuniam dicimus, pro mutuam dare, & præſtum pecunia, pro mutuo. Quod verbi apud nos de omnibus rebus, quæ commodantur non accepta mercede accipitur. In lege Salica, titulus eſt de re præſtita, ideſt commodata, In Longobard. Iumentum præſtitum ad vecturam*.

PRETTO. Purus, non mixtus. Cerno, cretum, excretum, *pretum*, & *pretto*. Simplicius, *pureto*, *pretto*. Dant. Parad. IX. *Forma, e materia, congiunta, e purete*.

PRIMAVERA. *Prima Veris ſigna*.

PRIMICERIO. Iunius ad Codinum. *Primicerius quiſquis primus eſt ordine, in functione qualibet. Dicitur enim Primicerius, non quod primus inſcribat cera (vt ſenſet Alciatus) ſed quod primus inſcriptus ſit albo, ſiue ordinis ſui catalogo, & primas in ſuo ordine obtineat, aut primâ cera, ideſt ſumma inſcriptus eſt. Primicerius lectorum, aulæ, vel ſacri Palatij, protectorum, domeſticorum*.

PRIVATO. Familiaris, domeſticus. Pap. *Familiaris, domeſticus, aſſuetus, priuatus*. Vt ſcilicet publico, & vulgari opponitur. Capitol. Caroli Calui. p. 291. *Illi ſic priuatus non erat, vt antea fuerat*, Sirmondus ibi. *Familiaris, & amicus. Inde in vernacula noſtra* Priuè *familiaris*, *&* Priuautè *familiaritas*. Sic hodie in aula priuati dicuntur, quos interius miniſterium, & Principum gratia ſupra ceteros extollit. Galli. *Apprinoiſer*, beſtias cicurare, quaſi priuatas facere, ideſt domeſticas, & familiares. *Apprinoiſè*, cicur. *Beſties, priuees*.

Sed *Priuato* etiam pro ſellis Patroclianis ſumitur. Dant. Inf. XVIII. *Quiui venimmo, & quindi giù nel foſſo, Vidi gente attuffata in vno ſterco Che de gl' human' priuati parea moſſo*. Scilicet Sella familiarica. Aliqui latrinas à latendo dictas putarunt, quod ſemotæ, & occultæ, Foricas autem publicas, à foro. Vtrumque reiicit Voſ. in Etymol. Et illud à *lauatrina*, hoc à *forijs* recte deducit.

PRO'. Vtile, *proficuum*. Prodeſſe, *Prode*, *Prò*. *Fà prode*, prodeſt. Facit prodeſſe. Dant. Purg. VI.

Non ſaprei dir quanto mi fece prode.

Creſcent. Lib. I. 2. *Fà prode*. Vita Nicol. Laurentij p. 19. *Lo pane, la carne, lo vino non ce ſao buono, ne ce fao prode*. Dant. Purg. XV.

Et io penſai andando
Prode acquiſtar nelle parole ſue

Prò. *Bon Prò*, pranſis, ac cœnatis, item poturis dicitur. Proſit. *Bon pro faccia*. *Prouecho*. Hiſp. non à *prouentu*, ſed à *proficuum*.

PRODE. Fortis, ſtrenuus. Caſteluetrus Πρῶτος, primus, quod virtute ceteris antecellat. Siluius p. XXIX. & Bouillus à *Probus*, *Preud*, *preudè*, *Preud home*, *preude femè Preu*. Probatus, ſpectatæ virtutis, *che hà fatto proue del valore*. Veroſimilius tamen eſt ab eodem verbo *Prodeſſe*: vt *Prode* ſit, qui virtute, & egregijs facinoribus mortalibus prodeſt. Vt ſit illud Vlyſſis apud Ouid. Met. XIII. *Tu tantum corpore prodes, Nos animo*. Galli *Prous*, qui prodeſt. Ita *Prodezze* fortia facta dicũtur, eorum præcipue, qui quod orbem peragrarent, vt oppreſſis opẽ ferrent, equites errantes dicti ſunt.

PROCACCIARE. Procurare, *Proagere*, *proagitare*, *procacciare*. V. *Caccia*. *Procacchio*, Tabellarius, qui viatoribus victum, & itineris neceſſaria procurat. *Procachio*, procuratio.

PROCESSIONE. Supplicatio à *procedendo*, quæ vox ſacris ſcriptoribus familiaris. Tert. ad vxorem. 4. *Si procedendum erit, nunquam magis familia occupatio adueniat*. Et Sidon. L. V. 17. *Proceſſio fuerat antelucana*. Ordo in ſupplicatione procedentium.

PROCESSO. Tabellionum acta, quod iis in cauſæ cognitione, & criminum inquiſitione procedatur.

PRODA. *Prora. Approdare*, adpellere. *Abbordare*. Inde *Proda* pro ripa, & crepidine. Dant. Inf. IV.

Vero è che'n ſu la proda mi trouai
Della valle d'abiſſo doloroſa.

PROFILO. Extremitas, Circumcæſura. *Filum, Perfilum*. Lucret. V. *Nam prius omnia, quæ longe ſemota tuemur Aera per multum ſpecie confuſa videntur Quam minimum filum*. Giſan. ibi. *Translate textura. Filum autem poeta extremitatem corporum, ac rerum vocat, oras extremas alibi, circumtexturam, circumcæſuram*. Vide & Lambinum ad illud eiuſdem Lib. II. *Eſſe pari filo, ſimilique affecta figura.*

PROFVMO. Vnguentum, odoramentum. *Suffimentum*. Proprie ſuffitio, & ſuffimentum in purgatione olim, cum ſulphuris fumo, & teda expiantur. Iuven. *Cuperent luſtrari, ſi qua darentur ſulphura cum tadis*. Et Prop. *Deinde quemcunque locum externæ tetigere puellæ Suffit, & pura limina terſit aqua*. Cicer. de Leg. *Nam & in iis, ſine illius ſuffimentis expiati ſumus*. Vide ibi Turnebum. Poſtea vox translata ad odoramenta, & ſuffitionem thuris, ſtiracis, & vnguentorum, gratum odorem ſpirantium. Vnde Myropolæ, ſiue Vnguentarij *Profumieri* appellantur.

PROPAGINARE. Diri ſupplicij genus, quo olim latrones, & graſſatores viui in caput deſodiebantur. Translatum à ramis arborum, ac vitium palmitibus, qui terra panguntur ad propagandum. Vill. X. 25. *Et altri di loro fece propagginare.*

PROTO. Venetis Græca voce dicitur Architectus. Pap. *Architectus, princeps, vel magiſter architectorum*. Princeps eſt πρῶτος, primus.

PROVENDA. *Proffenda*. Hordei, aut auenæ menſura, quæ iumentis apponitur: non à præferendo, ſed idem ac *Prabenda*. Morgant. Cant. XXII. *Di perder la prouenda di queſt'anno*. V *Prebenda*. Gal. *Prouande*. Germ. *Pfrund.*

PROVO. Inſubres, *Proxime, Prope, à prouo, ad prope*. Dant. Inf. XII. *Mà per quella virtù, per cu' io mouo, Li paſſi miei per ſi ſeluaggia ſtrada Dann' vn de tuoi, à cui noi ſiamo à prouo*. Licet Landinus interpretetur, qui nos probet, & bene comitetur, vel ad experimentum, cuius ductu, nos probemur, putarim poetam *Prouo* intellexiſſe, pro eo qui prope nos ſit, qui nobis proximus adſiſtat, *che ci ſtij appreſſo*: cui nos adprope ſimus. Parad. XIX.

Mà vedi molti gridan Criſto, Criſto,
Che ſaran in giudicio aſſai men prope.

PVGNALE. Sica, Pugio, *pugionalis, pugnale.*

PVIDA. V. *Pipita.*

PVINA. Veneti caſeum recentem appellant. Scalig. Ariſt. Hiſt. an. L. X. à *Pus, puris* deducit, vbi loquitur de lippitudine oculorum. *Vult intelligere lachrymam non congelatam, ſed potius diſcoctam in puris modum. Gramia à Latinis dicitur, quales in canibus multa, à Græco* Γλάμη. *Mutato elemento Plin. lemam dixit in XXIII. Hermolaus interpretatus eſt lacrymam congelatam, male; nam cocta eſt oculi calore, vt mucus in naribus. Concreta lacryma dicitur. Hanc* Puinam *Veneti dicunt ſcitiſſimo vocabulo. Pus enim maxime omnium rerum repraſentat.* A puris ergo circa oculos ſimilitudine recentem caſeum dictum putat. Pus à Græco πύος, vt Barbarus in Gloſ. Plinianis. *Id craſſiſſimum*, inquit, *& albiſſimum cum ſit, glutinoſius eſt ſanguine, & ſanie*. Non falſa modo, ſed ſpurca originatio. Non enim à πύος, pus, puina dicta. Sed à πῖον, quod eſt pingue, ſiue res pinguis, eſt enim lactis pinguedo, & cremor. Sicut in Epigram. dicitur πῖαρ, pro πῖον, ſiue πιότης, pingue, pinguedo. Eſt enim pinguior lactis pars. Ita Mediolani, qui caſeum recentem per vias ferunt, clamare ſolent *Iop, Iop.* nempe à πῖος, *Pio, pio*, addita ſequenti litera, *Piop, Iop*. Iidem *maſcarpa*, e *maſcarpina* turpi etymo appellant. Petron. *Ingemui ergo vtique propter Maſcàrpionem*. Quod interpretari pudor vetat. Puto tamen *maſcarpa*, à maſſa lactis coaliti. *Carpiare* enim eſt coaleſcere, condenſari. V. *Carpie.*

PVLA. Apluda. V. *Bula.*

PVLCELLA. *Puella, puelicula, puelicella*. At *Pulicello, Puriſello*. Hymen, virginalis pellicula, *pellicella*, & *Pellicello*. *Pulcellaggio* Etruſci Virginitas. Gal. *Pucelage.*

PVNTA. Gladii acumen punctim feriens. Et pro punctione ſiue punctura. Dant. Purg. XXXI.

Volgendo il ſuo parlar à me per punta,
Che pur per taglio m'era paruto acro.

Punctim, & cęſim. Veget. L. I. 12. *Non cæſim, ſed punctim tyrones ferire diſcebant. Nam cæſim pugnantes, non ſolum riſere, ſed etiam deriſere Romani. Caſa enim quanis impetu deueniat* (di taglio) *non frequenter interficit: at contra puncta, duas vncias ad acta mortalis eſt. Deinde dum caſa infertur, brachium dextrum, latuſque nudatur: puncta autem tuto corpore infertur.* *Puncturam* Cicero intellexit in Parad. *Minutis interrogatiunculis, quaſi punctis, vt non cæſim, ſed punctim ferire videantur*. Quod de Fin. explicat. *Pungunt quaſi aculeis, interrogatiunculis argutis.*

Puntare, pungere, pungitare. *Spuntare*, de Solis orientis radiis, ab eorum acumine. Prudentius Hymno II. Maturino. *Caligo terra*

ſcin-

bale captus, neque enim cum quolibet hoſte res fuit.

QVANTVMQVE. *Quantumcunque*, vtcumque, quamuis.

QVANTI. pro Quot. Manil. III. *Et quantis in vtrumque modis tollentur ad ortus.* Scalig. *quantis, quot.* Alibi *Tantos orbes*, tot. Tertul, Apol. *Et ſunt tanti, quanti denotamur*, ideſt quot. Cornutus in Perſium Sat. II. *Cretenſes dies latos albo lapillo, & triſtes nigro indicabant. Poſtea computo facto lapillorum videbant, quantos dies in anno latos vixerant.*

QVARANTENA. Quadraginta dierum experimentum, quod à peſtilentiæ ſuſpectis exigitur. Item ieiunium XL. dierum, idque contracte *Carenam* dixerunt: quod pro pœnitentia iniungebatur, Præterea ius viduarum poſt mariti exceſſum XL diebus remanendi in ædibus. *Quadraginta, quaranta, Quarantena.* De quibus Voſs. L. III. 3. & 40.

QVARTARO. *Quartarium*, & *Quarterium*, cuiuslibet menſuræ quadrans: quarta pars ſextarij. Pap. *Quartarium, genus menſuræ, ideſt vrna.*

QVATTARE. Corpus deprimere, ac ſubmittere, ad latendum. Non à *captare*, ſed ab *accubitare, acquattare.* Menag. *Cuier* ait dici à ruſticis Andegauenſibus, *Cubitare.* V. *Aguato*, pro inſidiis, quæ ab inſidendo depreſſo corpore. *Quatto, quatto.* accubans, accubitans. Inde Inſubres *Quattare*, pro opperire. *Quatto*, inclinatus, corpore depreſſo, ad latendum. Amet. 100. *Io mi leuai dal luogo, ou'era quatto Stato à vdire.* Dant. Inf. XXI. *Trà li ſcheggion del ponte, quatto, quatto.* Com. Inf. IV. *Che è andar quattamente, tirando il ventre ſopra la terra, per non eſſer ſentito.*

QVATRINO. Quadrans, *quadrantulus.* Triens, ſiue quarta pars Aſſis, ſiue æris. Græcis χαλκὸν, Chalcum. Sicut Dichalcum, quod vulgo *Seſinum*, quaſi ſemiſſem aſſis.

QVELLO. V. *Qua.*

QVESTO. *Hic iſte, cheſto, queſto.*

QVETO. *Cheto. Quieto. Quetare. quietare*, quietum, & ſecurum reddere. *Quitanza*, Apocha.

QVI. *Hic. Hichi, Chi. Quinci.* Hincce, *Quindi.* Hinc inde.

QVINTANA. Ludus equeſtris, cum directa in ligneum ſimulacrum, quod clypeum geſtat, velut in ſcopum, haſta incurritur. Κόνταρος. Iuſtinian. I. Cod. de aleator. *Dumtaxat autem ludere liceat*, μονόβολον, κοντομονόβολον, κυιντανὸν, κόνταχα χωρὶς τῆς πόρπης. Et Leg. III. *Deinceps vero ordinet quinque ludos. Monobolon, Contomonobolon, Quintanum contacem, ſine fibula, Perichyten, & Hippicen.* Robert. Monachus Hiſt. Hieruſal. *Tentoria varijs ornamentorum generibus venuſtantur, terræ infixis ſudibus ſcuta apponuntur, quibus Quintanæ ludus ſcilicet equeſtris exercetur.* Non à quodam Quinto, qui eum ludum inuenit, vt Balſamon ad Homocanonem Photij tit. XIII. nugatur: ſed à *Conto*, ſiue haſta pura, ideſt minime ferro præfixa, qua in ſcutum incurrebatur. A *Conto*, & *Contaco, Contana, & Quintana.*

QVITANZA. Acceptilatio, Apocha. *Quietanza*, quod ſoluendo creditorem quietum reddimus. *Quietare, & quetare*, pro finem imponere, liberare. Vil. IX. 32. *Si quetoe della rendita del tempo, che l'aueano tenuta.* Et VI. 92. *E quetoti ogni ſeruigio.* Germ. *Quittung.*

R.

RABADO. Truculentus. *Vecchia Rabada*: irritabilis: rectius à *rabie* ductum videtur, quam à ῥαβάττειν. Galli *Ramaſſe.*

RABBRVSCARE, & *rabbruſcarſi* dicitur, cum tempeſtas frigidior eſſe incipit, à frigus, friguſculum, *freſco, bruſco. Vna mattina bruſca.* M. Villan. *Cominciando ſul bruſco, e ſpiaceuol tempo, per infieuolire gl'animi loro.* Non autem à vini ſapore, aſpero, & auſtero. *Rabbruzzare* autem, cum ſe tenebræ veſperi intendunt, contractum à *crepuſculo, pruſcolo, pruzzolo, bruzzo.*

RABVFFADO. Horridus, impexis capillis. V. *Buffa.* Nam *buffa*, & *boffo*, ſunt capilli implexi, & conglobati. Galli. *Rebous*, contractum ex *rebuffo*; non autem à *Burra.* Iſidor. *Reburrus, hiſpidus.* Chron. Becenſe apud Voſs. *Habebat capillos criſpos, & rigidos, & vt ita dicam reburſos, ad modum ramorum pini, qui ſemper tendunt ſurſum*, ideſt minime pectine capiti adpreſſos: retrorſum, & in contrarium erectos, & in altum conglobatos. Item à *rabuffare*, Etruſci *Arruffare*, & *Arruffato* de capillis & barba impexis. But. *Imperoche portaua i capelli molto arruffati.* Non à ruſando capillos, poſſunt enim ruſari capilli, & eſſe compti minimeque implexi. *Rabbuffarſi*, contendere, in capillum inuolare, *azzuffarſi.* Dant. Inf. VII.

Perche l'humana gente ſi rabuffa è

Rabbuffato etiam de apris, & canibus, feras, aut pillos arrigentibus. Boc. Vrb. *Vn addentato Cinghiale, tutto ſchiumoſo, e con rabbuffato pelo.* Arioſt.

Arioſt. *Con aſpri rimbbi, e rabuffati doſſi. Ribuffo, far vn ribuffo*, obiurgare, increpare ab inflatis iraſcentium buccis. Horat. Sat. 1. *Quid cauſa eſt merito, quin illi Iupiter ambas, Iratus buccas inflet?* *Buffare* autem & *ſbuffare*, eſt ſufflare, genas inflare. Plaut. Bacch. *Sufflatus ille huc veniet*. Pl. *diruptum velim*.

RACCAPRICCIARE. V. *Capriccio*.

RACHETTA. Reticulum impellendæ pilæ, vnde nomen inuenit.

RACCOLA. Vel *Rancula*, vel *Ranuncula*.

RACCONTARE. V. *Ragguagliare*.

RADIMADIA. Radula, qua aſperſionis reliquiæ ex alueo, ſiue mactra eraduntur. *Raſarola*.

RADO. Rarus. Veneti *Chiaro*: à tela, quæ translucet, ob filorum raritatem.

RAFFIO. Ferrum oblongum, & aduncum. Vel à *Graphium, Grafio, & raffio*, vel à *Raſtrum*, quod inſtar fuſcinæ bicornis eſſet. Dant. Inf. XXVI. modo *raffi*, modo *graffi* appellat, contos ſcilicet vncis, & incuruo ferro præfixos: & quia inſtar raſtri, vtitur, voce addentare. *Poi l'addentar con più di cento raffi*. Quod autem ferrum aduncum eſſet, paulo infra *Roncigli* appellat, quaſi *Vncinulos*, *E volſer contra lui tutti i Roncigli. Diſſe è preſeli il braccio col ronciglio. Inanzi che l'vncin voſtro m'appigli. Arroncigliare*, pro vnco trahere. *Gl'arroncigliò le impegolate chiome*. Et vt in verborum varietate Poeta admirabilis eſt: verbum *Accoccare* finxit, quod idem valet. Nam *Cocca* eſt vncus, vt alibi docuimus. *Ei chinauan li graffi, & voi che'l tocchi Diceuan l'vn con l'altro in ſul groppone E riſpondean, ſi fà che gl'en accocchi*. Cumque vt dixi huiuſmodi fuſcinæ bidentes eſſent, inſtar furcillarum, verbo inforcare vſus eſt. *E diſſe ſtate in la mentr' io l'inforco*. Quare & ab Harpax. *Arpione, Arpio*, & per metatheſim *Raffio*, & *Graffio* formari potuit.

RAGAZZO. V. *Garzone*.

RAGGIA. Raſa, Reſina. *Ragina, ragia*. Raſa, pro dolo, fraus, *fraſa, raſa*.

RAGGIARE. Rudere. Salm. ad illud Capitolini. *Aſini rudunt. Optimus Palatinus* ragiũt: *quod alibi memini legere dictum de Aſinis*. Nempe rudunt, *ruditant, raditant, radiant, raggiant*.

RAGGOMICCIOLARE. V. *Gomitolo*.

RAGIONARE. Loqui, ſermonem habere. Non à *ratiocinari*. Sed vel ab *orationare*, vel à *ratione*, ſiue computo: vnde *Contare, & raccontare*, pro narrare, ſicut *ragguagliare*, vt infra.

RAGIONE, & *Ratione* pro parte, ſiue portione conuiuii. Lex. Arab. Latin. *Rationi meæ, portioni*. Ratio eſt Ius, vnde Ius dicere, *rendere ragione*. Atqui Ius, vt doctiſſimus Hiſpanorum Fr. Sanctius de Analogia, obſeruat, proprie ſignificat diarium, ſiue portionem victus. *Antiqui enim* inquit, *vt Val. Max. L. ij. narrat, adeo erant continentia attenti, vt frequentior apud eos pultis vſus, quam panis eſſet. Quod Plin. L. xviij. C. viij. confirmat. Non itaque veſcebantur carnibus, ſed oleribus, aut pultibus, totumque prandium Ius vocabant. Huius autem Iuris in conuiuijs pares dabantur vnicuique partes: vnde Homerus conuiuium æquale, ferè ſemper nominat. Itaque proprie Ius eſt, quod Hiſpane dicimus* Quiñon, parte, porcion, ordinario. *Græcis eſt Chœnix, ideſt dimenſum, vt vocauit Terentius. Hebreis man, à verbo, mana, ideſt diuiſit, vel numerauit. Hinc igitur metaphorice Ius vocatur, munus illud, quod ſuum cuique tribuit*. Hoc meum ius eſt, ideſt portio conuiuij, *la mia ratione, & racion di pane, e vino*, pro parte, ſiue portione.

RAGIONATO. *Ratiocinator*, Calculator, qui rationem ſubducit. Gloſ. Ψηφιςὴς, ὁ ἀριθμῶν. *Computator, Nummularius, Racionator*. Et χαλκολόγος. *Nummularius, Æſcalator*. χαλκολογῶ. *Æſculor*. Ab æreis calculis in computando. *Ragionati* Veneti appellant, æra, ſiue calculos, quorum in ſubducenda ratione vſus eſt.

RAGNA. Aranea. *Ragnera*. Tela aranearum & improba textura. Gloſs. Ὑφάσματα ἀράχνης *Caſſes, huares iares*. Vulcanius *Caſſes, Tela aranearum*. Rectè, nam *Ragna*, caſſes, ſiue rete tenuiſſimum, quod fuſe deſcribitur à Creſcentio L. x. 19.

RAGGVAGLIARE. Referre, narrare, certiorem facere. Eſt quidem ab æquare *æqualare, reæqualare, reæqualitare*, non tamen, eo quod narratio æqualis ſit rei quæ geſta eſt. Sed quia ſicut *Contare*, & *raccontare, eſt computare*, ſiue rationem putare *far i conti*, ideſt paria facere, vt conſtet ratio expenſi, & accepti. Sicut inquam translate dicitur *raccontare*, pro referre, ita & *ragguagliare*, primo eſt rationes æquare, ſiue æqualare, deinde ſumitur, pro rem referre, & veluti rationem reddere eorum quæ dicta, aut geſta ſunt. A ratione, *ragionare*, à computo, *raccontare*, ab æqualitando, *ragguagliare*. Licet *ragguagliare* ſimpliciter ſumatur, pro æquare, & rem parem facere. Villan. x. 87. *Il quale per lo debito di natura, ragguaglia il grande col piccolo*.

RAITRI. Equeſtris militia. Vox Germ. Grotius Lex. Goth. *Himmerit. Him-reit, domeſticum equitatum habens. Reita, equitatus in lege Bauara*.

RAMMARICO. *Amaror, amaritudo animi. Amaricari*. Dant. Purg. XXXI. *E qual eſce di*

cuor,

tuor, che ſi ramarca. Vet. Onomaſt. *Amarico, πικραίνω. Amaricore, rancore.* Pap. *Rancor, dubiesas, mentis amaritudo, inuidia, dolor, odium.* Dant. Inf. XXVII. *E ſe veſtito andando mi rancuro.* Landin. *Mi rammarico, & à me medeſimo porto odio.* Et. *Rammarichio.*

RAME. Æramen. Galli *airain*. Germ. *Kupfer*, à *Cupro: oder ertz, Æritium*. Hiſp. *Arambre, alambre*, æramen. *Ramina*, æramina, vaſa ærea. *Ramainolo*: æramineum, æraminiolum.

RAMENTARSI. In mentem reuocare.

RAMFO. *Gramfo*. Neruorum convulſio. German. *Krampf.*

RAMINGO. Accipiter vagus, & errans, à ramis, *Raminicus*, ad differentiam *Nidaſiorum*. Landin. ad illud Dantis, *con gl' occhi griſagni. Li vcellatori chiamano gli Sparuieri, Nidiaci, raminghi, & griſagni. Nidiaci ſono è preſi nel nidio: Raminghi quelli che nouellamente vſciti del nidio non volano anchora molto, mà molto ſi poſano in ſu rami de gl' arberi: Griſagni ſono quelli, che già paſſato l'anno ſono mudati in ſelua.* Idem, & *Ramare*. Ramagius Galli *Branchier*, à brachijs arborum, ideſt ramis, *broche*. Bud. in Pand. 302. *Ramales ſunt, qui iam ferme adulti, & nido oberrantes, ramulatim volitantes capiuntur.* Fridericus. 209. Hinc *Ramingo*, pro vago, errone, & profugo. Et Hiſp. eleganter *Ramera*, vagum, & deuium ſcortum appellant.

RAMOLACCIO. Rafani ſatiui genus. *Armoracia*. Plin. L. XX. C. IV. de raphano. *Eſt & ſatiuus* (alij legunt, ſilueſtris) *vſus in Italia, & Armoraciam vocant.* Dioſcor. L. II. *Agreſtis vero raphanus, quam Romani Armoraciam vocant.* Glois. *Armoracia.* Ραφανίδος. Cum autem minus acri ſapore eſt, Inſubres appellant *Rampogno*, ſcilicet inſtar rapæ inſipidum.

RAMPARE. *Rampicare*: rependo aſcendere. *Reptare, reptitare. Leone rampante*, in Inſignibus gentilitijs. *Reptans.* Lexicon Etruſcum. Quod *Rampa*, ſiue *Zampa*, ideſt anteriori pede erectus minetur. Sed *Rampa*, eſt à rependo, ſiue reptando. An ab *erpex*, vel *arpago*, quod ferrum vncum, ſiue incurvum ſignificat, *erpicare, inarpicare, rampare, rampicare*, incuruis manibus, aliquid apprehendendo, ſe in altum erigere: quod aliter *Aggrappare* dicitur. Hoc magis arridet. *Rampicone. Erpicone, arpagone. Rampone*, & *Rampale*, contus vnco, ſiue incuruo ferro præfixus. Galli *Crampon* ferrum incurvum. *Rampino, Arpago, Arpax.* Pap. *Arpax dictus ferreus vncinus, quia arripit, quod in puteum cadit.*

RAMPOGNARE. Obiurgare, conuiciari: non à *reimpugnare*: ſed ab *improperare, reimproperare*, exprobrare: probrum obiicere. *Rampogna, reimproperium, rimprouero.* Dant. Purg. XVI. *In cui rampogna l'antica età la nuoua*: paulo infra ait. *In rimprouerio del ſecol ſeluaggio.* Et *Rimbrotto, Rimproccio. Improperium* exprobratio, *reimproperatio*. Vil. IX. 322. *Fecionſene beffe, rimprocciando i Fiorentini di lor viltade.* Galli. *Rabrouer*. Reimproperare.

RAMPOLLO. *Repullulans*. Hiſp. *Repollo*. Et *Rampollo*, ſcaturigo, rebulliens, quod in ſcaturiendo bullas emittat.

RAMPONZOLI. Rapulæ, *rapunculi*, qui comeduntur in acetarijs. Sicut *Ranizze, Rapicia*, raporum frondes, quæ decoctæ in iuſculis comeduntur. Plin. XVIII. 13. *Quadrupedes, & fronde eorum gaudent, & homini non minor ſuis horis gratia, quam cymatum (cimoli.)* Etruſci *Raperonzo*.

RANCARE. *Rancato*, claudus, qui læſis renibus claudicat. *Sciancato*. V. *Anca*, & *Rancare, arrancare*, ab arcu, arcum, aut ſclopetum intendere. *Inarcare*.

RANCIO. Croceus color, ab *Aurantio*. V. at *Rancio*, eſt rancidum, quod audacter à ſapore tranſtulit Dantes, ad rem ingratam, & moleſtam Inf. XXIII. *Le Cappe rance.* Sicut Purg. II. de aurora loquens. *Si che le bianche, e le vermiglie guance. Per troppa etate diueniuan rance*, pro vietis, & euanidis, ſicut ſapori à vetuſtate rancor.

RANCVRA. *Rancore*, moleſtia, anxietas. Vel ab *Amaricore, rancore*: vt in *Ramaricarſi* dictum eſt, vel à *Rancor*, qui eſt odoris grauitas, ex vetuſtate, & putredine exiſtens. Palladius. *Receptacula olei ſemper ſint munda, ne nouos ſapores, veteri rancore infecta, corrumpant.* Translatum ad animi moleſtiam, & amara curarum. *Et Rangola*, cura, ſollicitudo, anxietas. *Rangolare*, ſollicite curare. Anaſtaſ. Leone IV. *Quomodo ab eorum cordibus tantum potuiſſet rancorem, ſiue timorem auferre, anxius cogitare.*

RANDELLO. Breue lignum in ſummitate inflexum, quo funes arctius conſtringuntur. Fortaſſe à *rutrum*, quod eſt lignum rotundum ac breue, quo triticum, & grana in modio ruũtur, ſiue raduntur, & *Rutellum*. Lucil. *Frumentarius eſt, modium hic ſecum atque rutellum Vnum affert, Rutello, Ratello*, & *Randello*. Cum autem ſimile lignum breue & acutum balliſtis, & catapultis pro telo emitteretur, *Arrandelare* eſt torquere, emittere, rotare. *Randello*, quod emittitur, Galli *Garrot*, ideſt verutum, *verettone*, qualia balliſtis torquebantur. Etiam ipſum inſtrumentum *Ronaello*. Morg. Cant. I. *Vn ſaſſo par, che Rondel quaſi ſgroppi.* Quod indicat à fundibulum, *frandibulum, rondibulum, rondellum*, vt ſupra innuimus in *Arrandelare*. Idem

Cant. IV. *Arrandolò la caniglia à Rinaldo*. Et paulo poſt. *Parue il Randello vſciſſe d'vn balleſtro.* Vt tam pro iaculo, quam pro machina accipiatur. V. *Arrandellare*.

RANGOGNARE. Muſſitando conqueri. Obmurmurare, *brontolare. Ringere, Ringonare*, à canibus ductum. Pap. *Ringere, murmurare. Ringit, indignatur, iraſcitur, murmurat*.

RANNICHIARSI. Ranarum more corpus, & membra contrahere. Lexicon tamen Etruſcum, in vnum ſe contrahere *à guiſa di nicchio*, quod oſtreum, ſiue conchilium ſignificat.

RANNO. Lixiuium. Vnde vox ortum trahat omnibus veſtigijs indagata hactenus feſellit.

RANTOLO. *Rantaco, Rantego*. Vel à *Rheuma, Rheumatico, Ranteco*, vel ab effectu, quod ob deſtillationem, difficilis reſpiratiò ſit, & raucus anhelitus, *Reanbelo, Reanbelito, Rantolo*, ægre ſpiritum reciproco.

RANZA. Falcem Inſubres appellant. Secula, falx à ſecando dicta, vt Var. IV. de L. L. qua in pratis herbæ ſecantur. *Reſex, Reſeca, Reſecantia, Ranza*. A *Reſecula* iidem cultellum incurvum *Reſciolo* vocant, *Reſeculam*, ſiue faſciculam, putandis vitibus, & ad alia miniſteria.

RANZON. Lytrum, redemptionis pretium. Germ. *Rantzcon, Rantzon*, quod eſt à *Redemptio*, vt Cuiacius, & alij docuerunt.

RAPA. Ruga, Criſpa, *Creſpa, reſpa, rapa*. Niſi quis malit à ῥυτίς, vel ῥαχώδης.

RAPPIGLIARE. Veneti *arpiare*, de liquore, qui coit, & congelaſcit, quod coaleſcat, & partes ſe comprehendant. Vnde & *preſo* dicitur, *& far preſa:* & *preſame*, coagulum. Creſc. IX. 72. *E rappigliaremo il cacio di puro latte, col preſame dell'agnello, ò di capretto*.

RASA. Genus piſcis. *Raia*. Et Pix cruda. *Raſis* teſte Columel. L. XII. 20. Quæ Plinio L. XIV. 19. *radulana* dicitur, tam ſicca vt radi poſſit. Vnde Dalechamp. pro *Raſi* legit *Raſilem*, ξυστλὴ.

RASCIARE. Radere, *raſitare*. Et *Raſciare*, ſcreare, *ſcareare*, exſcreare, pinguem ſaliuam attrahere.

RASENTE. Proximus, quaſi *radens*.

RASO. Serici genus. *Raſum*. Iuven. Et *galbana raſa*. Vnde raſæ veſtes, & Phryxianæ oppoſitæ, ideſt raſæ, & pexæ, ſiue pilis carentes, & villoſæ. Item *Raſſa*, pannus raſus, qui opponitur pexo, & villoſo. German. *Raſch*.

RASO. Vas plenum, item grani menſura, quæ ruitur, ſiue cuius culmen rutro raditur, cui opponitur *Colmo*, minime rutro æquatum. Stat. Patauin. Rubr. XX. 47. *Tot ſtarios blads ſicci det domino ad ſtarium raſum, quod ei veniebat de viridi ad ſtarium culmum*. Poſtea etiam ad liquida tranſlatum, vnde *Raſare* pro implere, & *pieno, raſo*. Dantes tamen *Raſo* pro vacuo accepit, à radendo, diuerſa ſignificatione Inf. VIII. *E le ciglia hauea raſe D'ogni baldanza:* radendo enim aliquid minuitur, ac detrahitur. Ceterum *Radidore*, eſt hoſtorium, fuſtis rotundus, quo cumulus aridorum æquatur, hoſtire enim eſt æquare, Hoſtimentum: idem à ruẽdo. *Rutrum, & rutellum, & rottolo*.

RASOIO. Nouacula, à *radendo*. Gloſs. *Raſorius* ξυστήρ. Pap. *Nouacula, Raſorium dicta, quia nouum faciat*, ideſt veluti genas renouet.

RASOLI. Vitis ſarmenta, ac palmites. *Reſeces, reſceoli, raſoli*. Columel. L. III. 10. *Nam confiteor pampinarios quoque cum è duro proreperint, tempore anni ſequentis acquirere fœcunditatem, & ideo in reſecem ſubmitti, vt progenerare poſſit*. Clarius Cap. XXI. *Vitis in pollicem tondeatur, quem quidam cuſtodem, alij reſecem, nonnulli præſidiarum appellant, ideſt ſarmentum gemmarum duarum, vel trium, ex quo cum proceſſere fructifera materia, quidquid eſt ſupra vetuſti brachij amputatur, & ita ex nouello palmite vitis pullulaſcit*. *Poteſt etiam à* Raſilis *trahi*. Nam Plinius XVII. 23. *Nuper repertum draconem ſerere iuxta arborem: ita appellamus palmitem emeritum, pluribuſque induratum annis. Hunc præciſum de raſo cortice, quatenus obruatur (vnde & raſilem vocant) deprimere ſulco*. Prior tamen notatio aptior.

RASPARE. Radere, *raſitare, raſſare, raſpare*. Veneti *Raſpa* appellant album in quod nomina exulum referuntur, quæ finito exilij tempore delentur, & eraduntur. *Cauare di raſpa*. Germ. *raſpe* limam vocant, & *raſpen*, limare, radere. At RASPARE de pullis ſcalpurientibus: quod Etruſci *Razzolare*: à *Ruſpari*, ideſt ſcrutari. Feſtus. *Ruſpari eſt crebro quærere, vt hoc verſu indicatur. Et ego ibo vt latebras ruſpans rimen amaptinas*: Scalig. corrigit, *rimer maritimas*. Gloſ. *Ruſpinat*, χυροξεῖ. Et *Roſtrat*. ἀπλῆττει Nonius. *Ruſpari eſt ſcrutari: à pullis ſcalpuriendo grana ſcrutantibus. Accius Meleagro Vagant ruſpantes ſiluas*. Apuleius Apolog. *Si cocto ventrem ruſparer*. A *Ruſpare*, eſt *Rugare*, quærere, ſcrutari.

RASPO. *Graſpo d'uva*. Germ. *Rappis*, quod eſt à *racemo, raſpo, racemulus, grappolo*. Non à *raſo*, quod ſit uva acinis deraſis. Nam *raſpo*, & *graſpo* ſumitur, pro botro, ſiue racemo, cum acinis, ſiue granis.

RASSARE. Delere, literas *radere, raſitare*. *Raſſarola*. V. *Radimadia*.

RASSEGNA. Luſtratio exercitus, à *ſignis militaribus*, quod copiæ ſub ſignis in conſpectum traducuntur.

RASSEMBRARE. V. *Aſſimbrare, Aſſimilare*.

RA-

Digitized by Google

RASTELLO. *Raſtrum, raſtellum.* A cuius ſimilitudine fores cancellatæ nomen inuenerũt, item ligna quibus tranſuerſæ haſtæ, & ſclopi imponuntur, item in officinis, è quibus merces dependent, & in præſepi, vnde fœnum ſuſpenditur.

RATA. Pars, portio. *Prorata*, pro parte, quæ cuique ſtatuitur. Cic. I. Tuſcul. *Omnia iſta perinde, vt cuique data ſunt pro rata parte aucta.* Inde *Derrata*, quando pars de pretio conſtituto detrahitur, & vilius conſtat. Non tamen à *Rata*, & *Ratione di pane* ducitur, ſed à Ius, quod eſt ratio. V. *Ragione*.

RATTO. Mus, Sorex. Germ. *Ratz.* Non à rodendo, vt Coaruvias, ſed à Mus, *muratus, muratulus, rato*, per aphæreſim. Quod de mure maiore, nam minor *morigiolo* appellatur, muriculus, muſculus. Germ. *Ratzlein.* Veneti *sorze*, Sorex. Murem autem maiorem *Pantegano*, cuius notatio me fugit.

RATTO: Velox, celer, *Rapidus.* Et *ratto* celeriter, raptim. Dant. Inf. v.

Amor, che al cor gentil ratto s'apprende.

RATTOPARE. Reficere, reſarcire. Pãnũ ſuere, reſarcire, vt Monoſin. Galli *Raptaſſer*, *Rattopare*, reſarcire, quod malim quam à *Toppa*, panni fragmento, quod laceris veſtibus aſſuitur, quaſi *ſtoppa*, vnde *ſtoppare.*

RATTRAPATO. *Storpiato*, diſtortus, contractis, ſiue *retractis* membris. Dant. Inf. XVI.

Ch'in sù ſi ſtende, & da pie ſi rattrappa.

Landin. *Rannichia*: quod ranæ faciunt cum poſteriorem corporis partem contrahunt.

RAVASO. *Lupo ravaſo.* Horat. III. Carm. 27. *Aut ab agro Rava decurrens lupa Lanuvino.* A colore, qui inter flavum & cæſium, vt Feſtus. De quo Bodinus in Meth. Hiſt. C. v. A quo & *Raverino* Carduelis dicitur Inſubribus. Galli *Ravíſant*: rapax.

Apud Plautum *Raviſtellus* à ravaſter, vt Voſs. in Etym. hoc à *ravus*. Ravus autem eſt canus, vnde Varro *ravos oculos* dixit, pro glaucis, ſiue cæſijs.

RAVIOLI. *Raffioli*. Maſtula ex caſeo, ouis, herbiſque confecta. Offa, *offula, roffula, roffioli, & ravioli*. Vel à Græco ῥοφήματα, ideſt vt Caſaub. ad Athen. L. III. 36. quæ Galli *potages eſpois*. *Roffioli*. Sed ῥοφήματα, à ſorbendo dicta, quod offulis non conuenit. Quanquam aliqui etiam polentam inter Roſimata, retulerint.

RAVVOGLIO. Inuolucrum, à *reuoluendo*.

RAZZA. Stirps. Propius videtur à Græco ῥίζα, *Riza*, quam à *radice*, licet idem ſit. Quanquam ſimplicius à *Generatio*, per aphæreſim *Ratio*, & *razza*. *Razza de caualli*.

RAZZO. Et *Raza*. Cartaceum crepitaculum pyrio puluere fartum, ad feſtos ignes, à *radio*, quod inſtar radij emicet, Veneti *Scrocanallo* à crepitu, quem luctante in arcto flamma, diſſiliens edit.

REATINO. Auicula. Gal. *Roitelet.* *Regaliolus*.

REBALTA. Podium, crepido, ſponda, & *ripa alta*.

REBEGOLO. Veneti appellant Pterygion, cum recedit ab vngue caruncula, non ſine magno dolore, vt ait Celſus. Idem ac Reduvia. Feſtus. *Reduvia, cum cutis ſe circa vngues reſoluit.* Reduvia reduicula, *rebicula*, *rebegolo*, quod & Paronychium. Vide Barbar. Gloſ. in Plin.

REBVFFO. A buccis inflatis, quod irati ſolent. V. *Boffare.* Galli. *Rebouffer.*

RECCARE. Ferre, e loco ad locum ducere, portare. *Arrecare*, vt ſupra dictum eſt, à *Carricare*, carro aliquid portare, *arreccare*, *reccare*. Deinde ad quidquid ſine carro affertur, translatum. Quare non æquè Etruſci Neapolitanos irrident, quod dicere ſoleant, *Portatemi il cauallo*, quod equi ducantur, non ferantur, & portare dicatur, de rebus quæ elonginquo geſtantur: quodque *recare* dicatur de rebus, quæ ad nos feruntur, portare, de iis quæ alio auferuntur. Nam *recare* eſſe portare, manifeſtum eſt. Dant. Purg. XXVI. *Perch' el mortal pe'l voſtro mondo reco*, ideſt mortale corpus porto. Et Inf. XXVII. *Caduto ſe di quella dolce terra Latina, Onde mia colpa tutta reco*, ideſt affero, porto. Vnde & immerito Taſſus culpatur, quod dixerit *Reca tu la riſpoſta*. Reſponſum fer. Ferre enim eſt portare. Caluaca in mulomedicina. *Le tribulazioni ſono molte, ma poſſonſi recare, e riferire à tre*: referre; Non ergo à *rechen*, aut *reychen* Germanico, neque à *reuocare*. Villan. II. 132. *Si recarono ad vno.* Se in vnum retulerunt.

RECENTE, Vinum mordens, & quodam acumine blandiens. *Recens.* Turn. L. XXIII. 25, *refrigerans*, explicat: quo ſignificatu inquit Trallianus *Recentatum vinum* à Latinis dici ait, quo nos Gallice *frigerans*, vel frigeratum appellamus. Germ. *Friſch*, pro recente. Sed aliter apud nos, etiam ſine refrigeratione recens dicitur.

RECERE. Vomere. Non à ἐρεύγω, ſed à *Regerere*, *recere*, vel à *reijcere*, vnde *Reciticcio*, quod vomitu reijcitur, *reiectitium*. Inſubres, *buttar ſu*, ſurſum eijcere.

RECHIAMO. Obiurgatio, exprobratio. Ab *Inclamare*, ſiue *reclamare*. Gloſ. *Inclamo.* Καχοφημίζω. *Maledico.*

RECCHIOTTO d'uva, Botrus. Racemus, racemulus, *racemotto*, *recchiotto*.

RECREDERE. Reſtituere. Hodie pro *Recedere*, ſumitur.

REDA. Hereditas, *Retaggio*, Hereditatio.

REDINA. *Retina.* Frenum, habena. Retinacula, Retina. Virgil.

Et fruſtra retinacula tendens
Fertur equis auriga.

Gal. *Reſne.* Germ. *Rennen.* Gloſ. *Retinaculum* Ἡνία, Ῥυτῆρες. Et Ἡνία. *Lorum, habena, retinaculum.* Agrætius. *Habena dicuntur retinacula iumentorum.* Hiſp. *Rienda*, non à reddendo vt Coaruvias.

REFFE. Filum, acia; quo nempe veſtes conſuuntur. Ῥάπτειν, ῥαφὴ, ῥαφίον, *Rapinm* acus, vt Salmaſ. ad Vopiſcum pag. 511. Recte igitur Veneti *Acciam ab acu* appellant. Gloſ. Ῥάμμα *Acia.* Ῥαφὶς *acus,* Ῥαφιδοθήκη. *Aciarium.*

REFIGNATO, *Reghignato.* Vultus in rugas contractus. Gal. *Rechiné.* A canibus ringentibus, *ricagnato.* Hiſp. *Regañar*, & *Regañon*, ait Coaruvias appellari Boream, quo ſpirante vultus frigore contrahuntur. Volti *cagnazzi* ob frigus adducti Danti dicuntur. Inf. XXXII.

Poſcia vid' io mille viſi cagnazzi
Fatti per freddo.

Landin. *grinzi come di cani.* Veneti *Ghigna* veſtium rugam appellant. *Naſo refignato.* Galli *Recroché*, à *croc*, vncus ſurſum verſus. Et *Camuz* reſimus. Hiſp. *nariz zoma*, ſima.

REFONDERE. Reddere, reſtituere. Trebellius Claudio. *Loricam vnam quam refundat Cocum quem refundat, vnum, multonem quem refundat, vnum.*

REGALZARSI. Succingere ſe, altius cingi, veſtimenta ſubducere, & recolligere, *Alzare*, eſt eleuare, *realzare, regalzare.* Hiſp. *Arregaçar.*

REGATTA. Nauium de curſu certamen. Olim in epiſtolis oſtendimus vocem hanc a ludis Circenſibus ductam, & aurigarum certamine. Vt ſit *Aurigatio, aurigata, regatta.* Et *regattare, aurigatare.* Idem nauium, & curruum de velocitate certamen, quod deſcripſit Virgilius in V. Quæ opinio Viro doctiſſimo veriſimilis viſa eſt, non omnino vera. Ipſe a remis deduxit, *remicata, regatta.* Quod ſi concedamus, quoties nauis remis impellitur, *remicata* erit, ſiue *regatta.* Æquus lector iudicet. *Fare à regatta*, cum alter alterum anteuertere, & prior rem occupare contendit. *A regatta*, certatim.

REGISTRO. *Regeſtum.* Budæus in Pand. poſter. p. 97. *Eſt autem perſcribere in tabulas publicas, atque in acta referre: quod in Regiſtro ſcribere vulgo dicunt, vocabulo à regeſtis corrupto. Sunt enim Regeſta, quæ à* ὑπομνήματα *dicuntur.* Quintil. L. 11. *Vnde fit vt abſoluta, & ex diuerſis congeſta oratio cohærere non poſſit, ſimiliſque ſit commentarijs puerorum, in quos ea, quæ alijs declamantibus laudata ſunt, regerunt.* Regiſtrum ergo, quaſi Regeſtarium. *Sic regeſta ſcribarum apud Vopiſcum in Probo. Hinc Inuentaria & Regiſtra. Regiſtra Curiæ. & regiſtrare.* Prudent. *Hic in Regeſtis eſt liber cæleſtibus Monumenta ſeruans laudis indelebilis.*

REGOLITIA. *Glycyrhiza*, dulcis radicula.

REGRADILLER. Galli, comam in gradus flectere.

RELEVO. *Rilievo.* Figura ectypa, effigies eminens, quæ extat, & ex plano veluti eleuatur. Cicero I. ad Attic. ep. VIII. *Typos tibi mando, quos in tectorio atrioli poſſim includere.* Rectè Manutius, typos eſſe ſtatuit parua ſigna in tabula marmorea inſculpta, quæ non tota ſed dimidiata tantum extent, quas Italica lingua figuras dimidiatæ eminentiæ vocat (*di mezzo rilievo*). Et ex Plinio L. XXXVII. 10. *Protypa*, & *Ectypa* adducit. Barbarus Gloſs. in Plin. verbo *Cataglypha.* *Anaglypha vero*, inquit, *nomen habent ab aſperitate, vt triglypha, cælaturis inæqualibus, eminentibuſque, ob id quia non ſunt læuia ſed aſpera, nunc ab officinis, obſoleta, & plebeia voce* relæuia *dicuntur.* Non tamen à *læuia*, ſed à *releuando.* Id intellexit Turn. L. 11. 6. *Eminens autem effigies dici poteſt pictura ita expreſſa, vt extare, & eminere videatur, ſed exculptum ſimulacrum potius ſit.* Ceterum *Rilievo* etiam ſignificat rem magni momenti, ac ponderis, *coſa di rilievo*, quia pondus, ac momentum alteram lancis partem eleuat. Denique *Releuium honorarium*, quod novus Vaſallus patrono largitur introitus cauſa: vt ex Hottommano refert Voſs. de vitijs Serm. L. III. 40. *Rilievo* etiam Etruſcis menſarum reliquiæ, quæ à menſa auferuntur, leuantur, ideſt tolluntur. Fab. antiq. LVIII. 4. *Mangiaro aſſai cattiuamente, ſenza molto rilievo.* Iidem. *Rimaſuglio.* Quod remanſit.

REMA. Catarro. *Rheuma.*

REMATICO. Situs, ac teter odor è loco humido, & deſerto emanans. *Eremus, erematicus.* Veneti *Freſchino* à locis frigidis, & humentibus. *Aromatico* enim in bonam partem ſumitur.

REMVNDARE. *Ramondare*, ramos, & ſurculos amputare.

REMVRCHIO. V. *Burchio.*

RENDA. *Rendita.* *Reditus*, ſiue *Redditus*. Galli *Rente.* Hiſp. *Renta*, & *Arrentar*, tam locare, quam conducere. Galli item *Arrenter*, locare.

RENGO. Germani. *Haring.*

REPETONE. Reducto pede ſalutare, *repedare*, retro pedem ducere. Dicitur tamen de pue-

Digitized by Google

pueris, aut ruſticis inconcinne crus, ac pedem flectentibus. *Di repetone*.

REPICCO. Cum fides citharæ vngue repetitur, à *replicando*.

REQVESTE. Galli libellos ſupplices appellant; quibus aliquid poſtulatur, & requiritur, quæro, *queſtum, requeſtum, requeſta, requiſita*. Magiſtri Requeſtarum, libellorum ſupplicum magiſtri, & ſcriniorum Præfecti. Sic Budæus appellari poſſe docet in Pand. 162. Quanquam & à *Cedo*, quod eſt poſtulo, *Inchieſta*, & *Richieſta* duci poteſt.

RESENTARE, eſt vas, aut vitreum aqua reluere. *Recentare*, recens reddere, ac renouare. Gell. L. xv. 25. *Gn. Matius non abſurde, neque abſone finxit*, Recentatur, *pro eo quod Græcè dicunt* ἀνανεοῦται.

Iam iam albicaſſit Phœbus, & recentatur.
Commune lumen hominibus, voluptaſque.

RESOLLAR, Hiſp. anhelare, *reanhelare, rehalare, reſollare, reſollar*.

RESTA. Alliorum, ac cœparum ſertum. *Reſtis*. Martial. L. xii. 22. *Caluaque reſtes, allioque cepiſque*. Gal. *Areſte*. At

RESTA, *Reſca*, de ſpinis piſcium, ac lini ſquamulis translate dicitur, à ſimilitudine *ariſtæ, areſta, reſca*. Quod ſcilicet Ariſta vt ait Var. de R. R. 1. 48. *Sit vt acus tenuis, quæ eminet e gluma*. Scaliger ad illud Auſon. *Segmentis coeunt, ſeu diſſociantur areſtis*. Et alibi. *Viſcere præ tenero fartim congeſtus ariſtis. Ariſtis*, ἀντὶ τῶν ἀκανθῶν, *quod hodie remanſit in vulgari ſermone Gallico, Areſtas enim vocamus*.

RESTARE. *Reſiſtere*. Siſtere ſe. *Reſtitèt Æneas*. Dant. Inf. xviii. *El dolce duca meco ſi reſtette*. Seneca Medea. *Reſiſte Virgo*, ſiſte. *Reſta*, ferrum illud è lorica prominens, cui lanceæ calx immittitur, quod ibi reſiſtat, *Metter la lancia in reſta*. *Arreſtare*, eſt aliquem capere, & ſiſtere. Vide.

RESTIO. *Reſtino* equus, qui incurſu reſtat, ſiue ſubſiſtit. Refractarius, retrogradator.

REVERSO. *Rouerſcio*. *Inuerſum*. *Da rouerſcio*. Manus inuerſa Plinio. *Rouerſcio della medaglia*, pars auerſa. Dant. Inf. xii.

Et in quel punto queſta vecchia roccia
Qui, & altroue tal fece riuerſo.

Euerſa eſt, reuoluta.

REZZO. Blandum frigus, & opacum: ab aura, *auritium*, vt Caſteluetrus, *Orezzo, rezzo*. Dant. Purg. xxiv. *Che fe ſentire d'ambroſia l'orezza*. Hiſp. *Oreo*, & *Orear*, ad auram exponere. *Orezza*, pro vmbra. Dant. Purg. i. *Doue la rugiada Pugna col Sol, & per eſſere in parte Oue adorezza, poco ſi dirada*. In vmbra. Hinc *Ribrezzo, riprezzo*, horror ex frigore. Dant. Inf. xxxii.

Poſcia vid'io mille viſi cagnazzi
Fatti per freddo, onde mi vien riprezzo
E verrà ſempre de' gelati guazzi.

Et Inf. xvii.

Qual è colui, c' ha ſi preſſo il riprezzo
Della quartana, c'hà già l'vnghia ſmorte,
E trema tutto pur guardando il rezzo.

Et xxxii.

Ed' io tremaua nell' eterno rezzo.

Quod clare indicat, *rezzo*, etiam pro frigore accipi, & ideo *ribrezzo*, e *riprezzo* pro horrore ex eodem frigore. Nam ſi longius originatio petēda eſſet, potius à *raccapricciare, raccapriccio, ripriccio, riprezzo, & ribrezzo*, quam à repreſſione deriuari poſſet, ſed prius magis arridet. Morgant. x.

Ma à molti daua il battaglio ribrezzo,
A molti trita la falda e la maglia,
Dicea Rinaldo, hor non iſtian più al rezzo.

RIBALDO. *Rubaldo*. Nequam, improbus. Vel à *Rabaut* Germ. vel à *rubando: rubaldo, rubbatori, Saccomanni*, prædatores in exercitu. Id colligi poſſe videtur ex Villano, qui L. vi. 42. vbi vexilla, & inſignia Collegiorum, ac ſocietatum deſcribit ait. *Quella de Ribaldi bianco* (campo) *& i Ribaldi dipinti in gualdana, e giucando*. Ita & Ricordan. Maleſpina. C. 100. *E quella de guaſtatori era bianca, con vn ribaldo dipinto in gualdana, giucando*. *Gualdana* enim, idem ac *maſnada*. Manus prædatoria. Excurſio militaris. Math. Vill. L. ix. 54. *Niuna fede, niuna pietà è in quegl' huomini, che eguitano gl'eſerciti, cioè à dire in gualdana, à predare, à far male*. Et Cap. xiv. *Ne delle altre coſe che poteſſero giugnere ſenza far gualdane, ò ſaccomanno*. Et Ioan. Villan. xi. 94. *Fù Capitano de ribaldi, e ſeguendo Azzolino à pie nelle ſue caualcate* (gualdane). Ex quo apparet fuiſſe gregarios milites, qui equitum excurſionibus additi ad prædandum. Idem Lib. xi. 139. *Che ſolo i ribaldi, e ragazzi dell' oſte haurebbero vinto con le pietre il battifolle, e'l ponte*. A *Gualdane, Sgualdrine* Scorta militaria, & diobolaria.

RIBALTARE. Subuertere, *Ribalzo*. V. *Balzare*.

RIBECA. Lyra, aut cithara. Ex Arabico *Rabib*, ex quo *rabel*, vt Coaruvias, *ribeba*, Gal. *rebe, ribeca*.

RICAMO. Opus Phrygium. *Ricamare*, acu pingere. Scalig. ad Varronem putat vocem eſſe Syriacam. *Phrygionia veſtimenta ſunt ea, quæ Ricamata vocant Itali, dictione Syriaca: in quibus trama diuerſis modis retorta, & perplexi Mæandri ſunt*. Vox tamen Latina eſſe videtur. Phryges proprie Barbari dicti. Sic apud eundem Varronem, citatur liber, qui inſcribitur Νόμιμα Βαρβαρικά. Inſtituta barbarica, ideſt

Phry-

Phrygia. Virg. Ciri Tibiam Phrygiam vocat *buxum barbaricum*. Et Horat. *Græcia barbariæ lento colliſa duello*. Hinc *barbaricæ veſtes* apud Lucr. II. Quales autem iſtæ veſtes deſcribit Virg. XI. *Forte ſacer Cybelæ Coreus, olimque ſacerdos, Inſignis longe Phrygijs fulgebat in armis. Spumantemque agitabat equum, quem pellis ahenis In plumam ſquamis auro conſerta tegebat, Pictus acu tunicas, & barbara tegmina crurum*. Barbaricæ veſtes acu pictæ, Phrygiæ, nam acu Phryges pingere inuenere, vt Plin. L. VIII. 48. Ergo opus Phrygium barbaricum, *barbaricamen*, *ricamo*. Vnde *Barbaricarij* in Codice dicuntur, qui auro, argento, ære, caſſidas, & bucculas tegebant, ſcilicet à ſimilitudine operis Phrygii, ſiue barbarici.

RICCIO. Porco ſpino. *Erycius*, *ricius*, qui ſe in pilam *ricinat*, vt ait Plin. A cuius ſimilitudine *Riccio* dicitur ſpinoſum tegmen caſtanearum, ſicut Echinus de vtroque. Quanquam Scalig. de Hiſt. an. V. ab *echino*, ſiue *Erycio* calice ſpinoſo caſtaneatum, animal dictum putet. Nequaquam ab eodem tamen RICCIO pro capillis criſpis, & aut ingenio ſuo, aut calamiſtro flexis, vibratiſque. Nihil enim minus erinaceorum hirtæ ſpinę, quam intortos capillos referunt. Sed hoc per metatheſim à Cirro, quod Grammatici, capillum veluti in circulũ, ſiue annulum flexum interpretati ſunt. *Cirro*, *riccio*, & *rizzo*. *Riccinto*, cirrato. Gloſ. Μαλλὸς πα..ίου, *Cirrus*. Pap. *Mallonem Græcè comam capitis dicunt, quam nos Cirros*. Ceterum nonniſi pueros, & puellas cirratos fuiſſe magnus Turneb. docuit L. XXVIII. 26. Perſ. *Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe, Pro nihilo putas?* Quod pueri cirros, id eſt cincinnos alebant, qui grandioribus tondebantur. Cornut. *Cirratis, capillatis pueris, quoniam apud antiquos criniti erant adoleſcentes, vſque ad certam ætatem*. Ammian. Lib. XXII. *Quod cirros puerorum licentius detondebat*. (la prima tonſura). Et L. XIV. *Fœminas multas ſpectare cirratas, quibus ſi nupſiſſent, per ætatem ter iam nixus poterat ſuppetere liberorum*. Puellis autem non tondebantur cirri, ſed cum mulieres fiebant, aliter capilli componebantur, vt docuit Salmaſ. ad Solinum. Pueri tondebant cum ex ephebis excederent, & Diis cirros ſacrabant, vt notum eſt. Varro, vel Cato, de lib. educ. *Itaque Ambracia primum capillum puerilem demptum, item cirros ad Apollinem ponere ſolent*. Lex Salica. Tit. XXVI. *Si quis puerum infra XII. annum, crinitum, ſine voluntate parentum totonderit*. Quod vel ad morem illum referendum putat Pithæus, de quo Vet. annales. *Karolus Francorum princeps filium ſuam ad Luithprandum miſit, vt more fidelium Chriſtianorum, eius capillum primus adtonderet, & pater illi ſpiritualis exiſteret. Vel ad Clericatum*. Greg. Turon. L. III. Hiſt. XIX. *Et ſibi propria manu capillos incidens, Clericus factus eſt*. Ita & Bignonius ad eandem legem. Quod autem pueri, & puellæ capillos alerent, & cirrati eſſent, Inſubres *Toſi*, & *Toſa*, & *Toſoni*, & *Toſanne* pueros, ac puellas vocant, quaſi *Intonſos*, per aphæreſim. Horat. *Intonſi Cynthium dicite pueri*. Et *capillati*. Petronio, ac Martiali pro iiſdem. Nam puellas detonſas fuiſſe nemo credet.

RICCO. Diues. Bodin. Meth. Hiſt. *Eſt etiam vetus Celticum* Reix, *id eſt Rex*, *Germani efferunt* Reich, *Cæſar in morem veterum Gallorum* Rix *ſcripſit. Dumnorix*, Rex *dominantium. Item Germani, & Galli* Rich *diuitem appellant, elegantia tropi, quod diuitiæ ſint* Regum *propriæ*.

RICOTTA. Flos ſeri igne coaleſcens, caſeus ſecundarius, *recoctus*. Caſei recentis ſecunda coctura. De quo Martial. II. 85. *Vimine clauſa leui niuea cuſtodia cocta*. Quidquid de copra, aut aqua decocta Interpretes argutentur. Non enim aqua niue refrigerata niuea dici poteſt, ſed niuata, neque aqua vimine claudi poteſt. Hiſp. *Requeſon*. Caſeum manu preſſum putat Caſaubonus apud Sueton. Aug. Cap. 76. non multum diuerſum ab eo, quem minima forma conficiunt apud Gallos Allobrogas, & *tomos* vocant veteri voce pro τομὰς. Columel. L. VII. 7. *Illa vero notiſſima eſt ratio faciendi caſei, quem dicimus manu preſſum. Namque is paululum gelatus in mulctra, dum eſt tepefactus reſcinditur, & feruente aqua perfuſus, vel manu figuratur, vel buxeis formis exprimitur*.

RICOVRARSI. Recipere ſe, aliquo confugere, *recuperare*. *Ricouero*, refugium.

RIDDA. Chorea, cum nexis manibus ſaltando in Orbem vertuntur. A *redeundo*, vt recte Lexicum Etruſcum. Quod in Orbem redeant, & in gyrum vertantur. Qualis veterum Strophe, & Antiſtrophe. A *Reda*, *redoletto*, *rigoletto*. Morg. VII.

E li fecero intorno vn rigoletto
Che lo faranno cantare in Tedeſco.

RIGA. Linea, verſus. *Regula*, *Regula*, *Regla*, *Riga*. Galli *Reigle*. Vitru. L. VII. 3. *Longitudines ad lineam, & regulam exigantur*. *Stare in riga*, Veneti *in rigolo*, ordinem ac ſeriem obtinere. Et *Riga* vectigalis genus de quo Voſſ. Lib. II. 16. Et Rigoletto pro Chorea, in qua quiſque locum ſuum, ſiue lineam obtinet, vel à *Ridda*, vt paulo ante. *Longa riga*, Dantes de quibus filatim volantibus.

RIGGRAGNO. Vel ab irrigando, *rigagno*, Veneti *Riana*, vel à *Riuo*, *riuamen*. Dant. Inf. XV.

Sel preſente rigagno,
Si deriua così dal noſtro Mondo,

Perche

Perche ci appar pur à queſto vinagno?

Vinagno, ora, limbus extrema pars, tranſlatum à veſtibus *fibra*, *fibramen*, *vinagno*. Parad. x.

Si ſtudia ſi che pare à i lor vinagni.

Tranſlate xxiii. Inf.

Come'l Maeſtro mio per quel vinagno.

Et alibi non ſemel.

RIGATTIERE. *Recatone.* Hiſp. *Regaton*; Interpolis, ſcrutarius, Veneti *Strazzarolo*, qui ſcruta, ac veſtimenta vetera reſarcit, interpolat, & reconcinnat, vt carius vendat, quaſi *reaptator*, *regatone*, *reaptarius*, *regattiere*. Nam quid ſit *regrattarius* haud ſcio. Galli enim *regrattier*, à *reaptarius*. Et *regratter*, reaptare, interpolare. *Radoubour*: reaptator. Vox deinde ad propolas, qui merces preemunt minoris, vt carius vendant, tranſlata, Veneti, *reuendigoli*, ſicut ſcrutarij veſtes emunt, vt reuendant. Galli *Rauander*, & *Rauandeur*. Quod ſi à Græco notationem repetere libeat, erit à Γρυτάριος γρυτοπώλης, qui vilia ſcruta, nulliuſque penſi merces vendit. Γρύτη enim & γρυτάρια. Scruta, friuola. Grytario, *Grittiere*, *rigrattiere*. Gal. *regrattier*. Budæus Propolam exponit minutarium negotiatorum, qui à magnarijs coempta pluris diuendit.

RIGOGOLO. Cum ſit auis *Galgula*, miror potius ab *Ictero*, quam à *Galgula*, *Gogolo*, & *rigogolo*, deduci.

RIMA. Itali improprie appellant verſus in fine ſimiliter cadentes, ſiue deſinentes, à Rythmo, qui proprie numerum ſignificat. Caſaub. ad Perſium adducit illud Neronis Berecynthius Actin, Et qui cæruleum dirimebat Nerea delphin: *Vbi ſpectari*, inquit, *debent duorum verſuum vltima dictiones, eodem modo deſinentes. Hanc χίαν, hoc eſt deſinentia ταυτότητα, & vt Rhetores appellant τὸ ὁμοιόπτωτον, καὶ ὁμοιοτέλευτον, hodiernorum idiotiſmorum poeta appellant Rhytmum, & Rhytmicos verſus. At Græcis, & eorum diſcipulis Latinis, Rhytmus longe eſt alius: εὔρυθμον enim illi, hi numeroſam, aut continuam orationem appellarunt, non quæ referta eſſet periodis, aut colis ſimiliter deſinentibus, cadentibuſue, ſed quæ characteri ſuo conuenientes pedes haberet, nec lege omni ſoluta ferretur præceps.* Salm. etiam H. Aug. pag. 352. *Rhytmum male vocamus in noſtra poeſi ſyllabarum ad finem cuiuſque verſus in eundem ſonum recidentium κατάληξιν. Sic finem rhytmi, rhytmum καταχρηστικῶς appellamus. Rhytmum in cantione veteres vocarunt, quam nos hodie aram cantionis dicimus* (l'aria della canzone) *Rhytmus enim Latine numerus dicitur. Virg.*

Numeros memini, ſi verba tenerem.

Seruius. *Obloquuntur numeris ſeptem diſcrimina vocum. Numeris, ſonis. Æra autem id quod numerus.* Nonius. *Æra numeri nota* (calculi ærei). Lucilius. *Hæc eſt ratio, peruerſa æra, ſubducta ſumma improbe?*

RIMBALZO. V. *Balzo*.

RIMEMBRARE. *Rememorare*, vt Caſteluetrus.

RIMONDARE. Purgare, vel iterum mundare, vel de arboribus ramos amputare, *ramondare*, læuigare.

RIMORCHIARE. Eſt remulco nauem trahere. V. *Eurchio*. Item iurgari, conuicijs inceſſere. Pariter à remulco, *remulcare*, quod non tantum de onerarijs, quæ nauis alterius remis trahuntur, ſed etiam, quæ mula, vel equis aduerſo flumine ſubducuntur, dicitur, interdum autem nautarum humeris, vt hodie etiam fit. Auſon. Moſella. *Et tum per ripas nuſquam ceſſante remulco Intendunt collo malorum vincula nautæ. Qui* Elcyarij *dicti*. Sidon. L. II. ep. x. *Curuorum hinc chorus Elcyariorum* (quod incurui ductario fune nauē remulcarent.) Martial. II. 10. *Quem nec rumpere nauticum celeuſma, Nec clamor valet Elciariorum.* Cum ergo Elcyarij lentius procedere viderentur, qui naui vehebantur eos conuicijs inceſſebant, vt gradum adderent, illi contra conuicia in epibatas regerebant. Vt ſit illud Horatij Sat. v. *Tum pueri nautis, pueri conuicia nautæ Ingerere*: Vnde *remulcare*, pro conuiciari, *rimorchiare*. Alii à *Rimorditare*, vel *remocare*. Simplicius, à *remordere*, *remorſicare*, *remorchiare*.

RIMPETTO. *Dirimpetto*, ex aduerſo, quod è regione oppoſitum reſpicit, *riſpetto*, *rimpetto*. Chron. Venet. *à repetto della detta baſtia*: ex aduerſo. Vel pectori aduerſum.

RIMPROVERARE. Exprobrare. *Improperare*, *reimproperare*. *Rimprouerio*, & *Rimprocciare*.

RINCALZO. V. *Incalzo*.

RINCRESCERE. V. *Increſcere*.

RINFACCIARE. *Raffaciare*: obiurgare præſenti aliquid obiicere, & veluti in os, ac faciem exprobrare.

RINGHIARE. *Ringi*. Inf. v. *Stauui Minos horribilmente, e ringhia*. Ductum à canibus qui irati ringuntur. Vnde *Ringhioſi* pro irritatis & ringentibus. Idem. Purg. xiv.

Bottoli troua poi venendo giuſo
Ringhioſi più che non chiede lor poſſa.

RINGHIERA. V. *Aringo*.

RINTVZZARE. Retundere, retunſum, *rentunditare*, *rintuzzare*.

RINVERSARE. *Inuerſare*, Inuertere, inuerſum, & *Inuergere*, vertendo vas liquorem effundere.

RIO. Reus. *Reo*. Dant. Inf. v. *Helena vidi per cui tanto reo Tempo ſi volſe*. Et *Rio* pro culpa.

& reatu. Idem. IV. *Per tal diffetto, e non per altro rio, Semo perduti.*

RIONE. Contrada. *Regione, Caporione,* Caput regionis: Vici magiſter.

RIPARARE. Defendere. Ictum exire, ac declinare, à *ripis* fluminum, quæ aquarum impetum coercent. Hiſp. *Amparare.*

RIPIDO. R*ipito.* Præceps, abruptum, à ripa, prout crepidinem, & anfractum ſignificat. Dant. Purg. XII.

Si rompe del montar l'ardita foga.
Così s'allenta la ripa che cade
Quivi ben ratta dall'altro girone.

Etruſci. R*epente,* accliuis, *erto,* erectus. M. Vil. VIII. 74. *Doue era la via, la quale ſi leua (dopo alquanto di piano) repente, ed erta, à marauiglia.* Hoc autem puto à *repere* deductum, quo niſi *repando* aſcenditur.

RIPOSARE. V. *Poſare.*

RIPRESAGLIA. Clarigatio, vel Pigneratio. Non vnum huius vocis etymon attulit Voſs. de vit. ſerm. III. 40. Illud tamen, & ipſi magis atridet, à *prendo, preſo, reprendo, repreſo,* vt R*epreſalia* ſit iterata reprenſio. Poteſtas capiendi, ſiue pignerandi, pro iniuriis & damnis illatis. Petrus de Vineis Lib. V. *Concedis licentiam quibuſdam mercatoribus faciendi praſalias contra rebelles, qui eas diſrobauerunt.* Alij quaſi *reprædatio.*

RISCATTARE. Captivum redimere, *excaptiuare, reexcaptiuare, riſcattare.*

RISCOTERE. Cogere, eſt pecuniam exigere, cogere, coactum, coctum, *ſcotere,* vnde Coactores (vt Hottoman. de verbis Iuris) olim in auctionibus dicebantur, qui ab iis, quibus ſingulæ res in auctione attributæ fuerant, pretium exigebant, quaſi collectores, qui pecunias *cogebant,* ideſt colligebant. Scæuola in L. XL. de ſtatu lib. *Argentarius coactor, cum penè totam fortunam in nominibus haberet.* Horat. L. Serm. I. *Nec timuit ſibi, ne vitio quis verteret olim, Si præco paruas, aut vt fuit ipſe coactor, mercedes ſequerer.* Acron. *Coactor, qui exigit nummos à circumforaneis.* Aliter. *Coactores dicuntur Argentarij in auctionibus, qui pecunias cogunt, ipſi ſunt connectarij.* Cic. Cluent. *Perquiritur à coactoribus inuenitur ex Serrula.* A coactum, *coctum, Scoto, & Scotto,* pretium, ac merces à caupone coacta. Non ab excoctum. Germ. *Scutz, & ſchot.* Math. Villan. I. 56. *Laſciarono i dinari de loro ſcotti ſopra le menſe.* Dant. Purg. XXX. *L'alto fato di Dio ſarebbe rotto, Se Lethe ſi paſſaſſe, e tal viuanda Foſſe guſtata ſenz'alcuno ſcotto, Di pentimẽto.* Quod tamen merito poluiſſimus Caſa in Galateo, reprehendit, quia vili ac ſordido tabernarum vocabulo in re tum ſublimi vſus fuerit. Hinc *Scotallum* Angſicis ſcriptoribus taberna vinaria, quo itantes ſymbolam ſinguli ad Sympoſium conferebant. Etiam pro vectigali. Ingulphus in Hiſt. *Quieti, & ſoluti ab omni ſcoto, geldo, Vicecomitum auxilijs.* Ab hoc ergo Saxonicum *Scot,* & Anglicum *Romſcot,* quod Romanis Pontificibus ab Anglis pendebatur.

RISCHIO. *Riſico.* Hiſp. *Riſco,* vel à periculo, per aphæreſim *periſclo, riſclo, riſco,* vel à diſcrimine, quaſi *riſcrimo,* vel quod verius puto ab alea, *aliſcare, riſcare, riſchiare, & riſchio,* diſcrimen ſubire. Alea autem incertum euentum ſignificat. V. *Zara, zarare, azzardare, arriſchiare.* Non autem à rixa.

RISCIARSI. Inſubres dicunt corpus, ac membra contrahere, ab *erycijs,* qui vt ait Plin. *Se in pilam ricinant.* Iidem *Riſciolo* vocant cultrum inſtar falculæ incurvum inter ferramenta ruſtica, veteres ſerpiculum, quod eſt à *reſex, reſecula, reſeculum, riſciolo.* V. *Ranza.*

RISENTITO. Cui ſenſus iniuriarum eſt, vnde *Riſentimento,* vltio, & *riſentirſi,* vlciſci, Veneti *riſentito* pro ægro, qui morbum ſentire incipit.

RISIPILA. *Eryſipelas.*

RISMA. Papyri ſcapus viginti quinternionũ. Anaſtaſ. in Siluestro. *Papyrum racanas libras mundas mille:* & infra, *papyrum mundum racanas quingentas.* Salmaſ. Hiſt. Aug. p. 446. *Racanas* legit, pro papyri philyris, quæ ad chartam erant paratæ, & in faſciculos colligi, colligarique ſolebant, Græcis ῥαχάνη, nam ῥάχος, faſcem, & ſagma ſignificat. Papyri racanas Anaſtaſ. vocat, quas Gloſsæ Papyrinas faſces. Fortaſſe igitur à ῥαχάνη, *rama,* Gal. *Rame,* Germ. *Riem, rima, & riſma,* quod rectius videtur, quam à *ſcapo, ſcapuliſma, liſma, & riſma.* Vel Gallicum *Rame,* à *ramaſſer,* ideſt in maſſam, ſiue faſces compingere.

RISO, & *Riſi.* Oryza.

RISOLVERE. Decernere, conſtituere. Liberare eſt ſoluere, deliberare, riſoluere. Deliberare enim non ſolum eſt conſultare, ſed decernere & ſtatuere. Cic. Ver. *Deliberatum eſt,* ideſt fixum, & decretum. Horat. *deliberata morte ferocior.* Cæl. I. ciuil. *Illi deliberata reſpondent.* Cic. Metel. V. *Nihil illo deliberatius.* R*iſoluto,* expeditus, cura ſolutus, qui ſine hæſitatione conſilium capit.

RISPARMIO. V. *Sparagnare.*

RISPETTO. Reuerentia: honor, qui alicui defertur. *Degno di riſpetto,* quem omnes honoris cauſa reſpiciunt (contrario *diſpetto* à deſpiciendo, ſiue deorſum aſpiciendo, quod ſuperbi faciunt) ita à reſpiciendo, *riſpetto. E ſtar con riſpetto, & hauer riſpetto,* pro pudore affici, quia reſpicere etiam eſt flexis in terram oculis

aſpi-

aſpicere, vt ait Eraſmus. Dant. *Riſpitto*. Purg. xxx. *Volſimi alla ſiniſtra col riſpitto, Col quale il fantolin corre alla mamma, Quand' à paura, ò quand' egli è afflitto*. Nec mihi inepta videtur Interpretis explicatio, *Col riſpitto, per conſuetudine, e ferma intentione di ſoccorſo*. Reſpicere enim eſt oculos conuertere ad opem poſcendam, ſiue implorando auxilio: in re ancipiti periculo, ac metu oculis opem requirere. Terent. Adelph. II. I. *Quid reſpectas? nihil pericli eſt*. Tam igitur reſpicit, qui opem poſcit, quam qui proſpicit, & alteri conſulit, aut ſibi. Idem. And. v. 6. *Age me in tuis ſecundis rebus reſpice*. Idem. *Dij nos reſpiciunt*. Et *ſe reſpicere*, pro ſui rationem habere. Plaut. Pſeud. & Terent. Heut. I. I. *Nullum remittis tempus, neque te reſpicis. Hauerſi rignarda*. Eo igitur modo ſe Dantes in ſiniſtram partem conuertit, quo infans in metu, ac periculo matris auxilium reſpicit. An vero *Riſquitto* idem ſit, quærant quibus plus otij. Alij *Riſpitto* à reſpirando deducunt, quod vt verum ſit, verbis Dantis non conuenit.

RITAGLIO. V. *Taglio*.

RITORNARE. V. *Tornare*.

RITORTE. Funes à *torquendo*. Dant. Inf. xx.
Che ſpezzate hauerian ritorte, e ſtrambe.

RITRATTO. Simulachrum, imago. *Trahere* eſt ducere, quo ſenſu Virg. accepit, *Viuos ducent è marmore vultus*. Et *educere*, quod nunc de eodem *Cauato, l'hà ben cauato*, recte effigiem expreſſit. Dant. Inf. xvi. *L'oura di voi, & gl honorati nomi, Con affettione ritraſſi, & aſcoltai*. Landin. *Quaſi imitai, come diciamo che vno pittore ritrahe Dante, cioè con la pittura imita l'imagine di Dante*.

RITROSO. *Retrocedens*: tranſlate, contumax, moroſus, difficilis, qui ſe retrahit, & recedit ab alijs, ab equis ſternacibus, qui retrocedunt. Dant. Purg. x. *Fidanza hauete ne ritroſi paſſi*. A retro, retrorſus. *A ritroſo*, retrorſum, inuerſum. Vil. IX. 320. *E l'inſegne reali del commun di Firenze, à ritroſo in ſul detto carro*. alla rouerſcia.

RITROVARE. V. *Trouare*.

RITTO. Rectus, erectus. *Diritto*, directum. *arrizzarſi*, erigere ſe, ſiue arrigi.

RIVIERA. Loca litori, ſiue ripæ vicina. Pro fluuio, vt Galli *Riuiere*. *Riparium*. Dant. Infer. XII. *Che s'approccia la riuera del ſangue*. Parad. xxx. *E viddi lume in forma di riuera, Fuluido di fulgor intra due riue*. Frider. de re accipitr. *Aquatiles aues dicuntur de riuera, quarum manſio eſt in aquis*, Et alibi ſæpe.

RIVSCIRE. Riuſcita. Exire eſt euadere. Perſ. v. *Verterit hunc dominus momento temporis exit M. Dama*. Exire, *vſcire, riuſcire*.

ROANO. Color caſtaneus ex rubente mixtus. Scal. ex. in Card. cccxxv. 12. A *Rauus, rauanus, roano*. Videtur à mixto rubore, *robano*, *rouano*.

ROBA. Res, facultas. Bignonus à *raupa*, ad Marculph. L. I. 29. *Et raupa ſua in ſolidos tantos eidem tuliſſetis*: (abſtuliſſetis) & *pro veſte capiendum* ex Leg. Alam. Tit. XLIX. *Deinde ſumptum pro re omni, & ſuppellectile*. Putarim *Roba*, ex *opes* factum, ſicut *robare*, à *rapere, rauparc, raptare, robare*: quod & Voſſio viſum eſt: ſcilicet Germ. *raub*, præda, à rapiendo. Et *rauben*. Aut *robare*, eſt opes furto facere, vt illud, *chi non ruba, non ha roba*.

ROBA. Et *ruba* pro veſte, & *robone*, non à *raupa*, ſed à colore rubro. Nam *robbo*, & *robbio* pro rubido, ſiue rubro. Dant. Par. XIV. *Che con tanto lucor, e tanto robbi M'apparuero ſplendor*. *Roba*, veſtis rubens, ſiue purpurea, qualis olim magiſtratuum, præcipue inferiore ſeculo Prætorum, item matronarum: vt apud Romanos, ſtolæ matronales purpureæ: & virorum lacernæ ruſſæ, quæ inde Byrrhi, πύρροι, ſiue rubentes.

ROCCA. O laxè pronunciato. Arx. Quod nempe Arces ferme locis editis, & rupibus imponerentur. Recte ergo Menagius à *rupe*. Vt ſit rupes, *rupeca, ruca*, & *rocca*, ſicut & *roccia*: quaſi *Rupicia*. Licet Scalig. exerc. CIV. à Græco Ῥάξ. *Alume de Rocha*. Illud rectius. *Rocchi*, & *Roccia* pro ſcopulo, & crepidine. Dant. Inf. xx. *Certo i' piangea poggiato ad vn de rocchi Del duro ſcoglio*. Et *la pendente roccia*. Inf. XXIII. *roccia diſcoſceſa*. *Roccio*, *Ronciono*, Idem Inf. XXIV. *D'vn ronchion auiſaua vn altra ſcheggia*. Infra. *Su per la ſcoglia prendemmo la via, Ch'era ronchioſo, ſtretto, e malageuole*. Alibi. *Alpeſtre rocce*.

ROCCA. O ſtricte pronunciato *Colus*. *Colicula, Colucula, rucula, ruca*, & *rocca*. Gloſ. *Colucula*. Ἠλακάτη. Non à colus, *cola, loca, roca*, *Rocca*.

ROCCHETTO. *Rochello*. Inſtrumentum textorium, cui fila inuoluuntur. Non à *Rocca*, eſt enim diſſimile, ſed vel à *rota*, eſt enim rotundum, vel à *trochus, trochulus, trochetus, rochetto*. *Rocchette* Veneti appellant crepitacula pyrio puluere farta: virgas quarum ſummitati adiectum inuolucrum, coluculę ſpeciem refert. Eademque vox de mortariolis ſulphureo puluere ſtipatis, vſurpatur.

ROCCHETTO. Lintea veſtis ſacrorum, ſtrictis manicis, & plicis ſtriata. à Germ. *Rok*, vt Voſs. L. II. 16. Ludouici Addit. I. 22. *Femoralia duo paria, roccum vnum*. Inde *Rocchetto*. Idem cenſet à *Rok* factum *Rue*, & ad Græcos deriuatum. Nam ῥύχος dicitur Codino, &

Ee Nice.

Nicetæ. Et ῥιχαρεῖον, veſtiarium, vt Iunius obſeruat.

ROCCO. Calculi in ludo latrunculorum, ſiue ſcacchorum, in formam turris efficti. Turriculæ, *ruccula*, *roccoli*, *rocchi*. Salmaſ. ad Solin. p. 1130. *Perſa in ludo latrunculorum* Rocham *dicunt, quæ nobis* Rocca *eſt, infima nempe Latinitatis vocabulum, pro rupe*. Sed nihil rupes ad eum ludum, verum turricula, vt figura ipſa demonſtrat.

ROFFIA. Dantes Par. XXIX pro denſitate vaporum poſuit, loquens de Borea, *e riſolue la roffia*. Sed vnde vox conflata ſit, quærant alij, nam à nube factam, non crediderim.

ROGIA. Rivus, Euripus. Vel à ῥόα, *rogia*. Gloſ. *Canalis.* ὀχετὸς, ῥόα. Vel à *Rivus*, *Riniculus*, *riuicellus*, *ruſcello*, *riuoculus*. Hiſp. *Arrojo*, Rogio, e *Rogia*.

ROGGIO. Rubens. Dant. Purg. III.

Lo Sol, che dietro fiammeggiaua roggio.

Rubidus, rubicus, *rugio*, e *roggio*. Et Par. XIV.

Per l'affocato riſo della ſtella,
Che mi parea più roggio, che l'vſato.

ROGGIOLO. Inſubres vocant panem cibarium, ſiue ſecundarium, nempe ex ſecale, ſiue ſpelta confectum: voce Germanica *Rocken*, & *Rogghe*. *Roggenbrodt*, panis ater.

ROGNA. Scabies. Rubigo, *rubigine*, *rubogina*, *rogina*, *rogna*, vt Menagius. Vel quod idem eſt ab *arugine*, *rogina*, *rogna*. Rubigo .n. eſt ros putrefactus, fruges teneras corrumpens, quam Theophraſtus *eruginem* appellat, ideſt ἐρυσίβην. Quidam tamen à Germ. *Rand*, quod eſt à rodendo, ſicut & rubiginem quaſi rodiginem dictam putant, & Deum Robigum Varroni, & Robigalia. Galli etiam *Ronges*, *rodere*.

ROGNONI. *Arnioni*. Renes, *Reniones*.

ROMANCI. Hiſtoriæ fabulares. Coaruvias, & Gallici ſcriptores à Menagio adducti in Origin. L. Gallicæ in hoc conſentiunt, linguam Latinam vna cum Imperio in prouincias inductam, Romanam inde dictam, ſed temporis decurſu paulatim corruptam, cuiuſque gentis Idiotiſmis permixtam, tum barbarorum irruptionibus adulteratam, atque inde Gallicam, Hiſpanicam & Italicam conflatam, Latinam Romanam dictam, & Romanicam. Qui ergo exempli cauſa Galli, res geſtas maiorum, plerumque fabuloſas poetarum more conſcribebant, iam Latina lingua degenerante, dicebantur *Romanice* ſcribere, & opera ipſa *Romanci*. Exempla vide apud Menagium ibidem. Vnum adiiciam ex Erardo ad Petronium p. 888. de ludo ſeptem ſapientum, quem Hebertus Clericus carmine Gallico reddidit circiter Annum MCC.

Roman de ſept ſages de Rome.
Le bon Moine de bone vie,
De haute ſelue l'Abbeie
A l'eſtoire renouelee
Par bel Latin l'a ordinee,
Hebers la vient en Romans *trere,*
E del Romans *vn liure faire.*

Hiſtoriam hanc confictam monachus Latinam fecerat, Ebertus, Romanico ſermone vertit, ideſt Gallico ex Latina lingua conflato, & corrupto. Clarius illud apud Paſquerium. *Se frere Guilaume de Nangy ay translatè de Latin en Roman*. Hiſtoriam Gallicam ex Latina Romanam fecerat, ideſt Gallicam recentiorem, vetere abolita. Sic *Romançe Caſtellano*, pro Idiotiſmo Hiſpanico, & id genus cetera. Clare Dantes Purg. XXVI. *O frate diſſe queſto che ti ſcerno Col dito.* (*& additò col dito inanzi*) *Fù miglior fabro del parlar materno. Verſi d'amor, e proſe di romanzi, Souerchiò tutti.* Vbi natiuum, ſiue maternum ſermonem, Romanzi appellat. Sed nulla ætas harum fabularum fœcundior, quam noſtra, qua ingeniorum laſciuia, deſidiaque, & bonarum literarum neglectus, his nugis otium terit. *Sogni d'infermi, & fole di Romanzi*, vt vere à Petrarcha pronunciatum eſt. Nec aliud quotidie prela effundunt, ſilentibus interim, aut ſitu obrutis doctorum ſcriptis: quod olim de Pindari carminibus conqueſtus eſt Eupolis apud Athenæū, κατασιγᾶσθαι, ideſt non ſolitum legi, ſed ſilentio quaſi obrui à ſui temporis hominibus, quod mollia, & laſciua aliorum poetarum erotopægnia Pindaricæ muſæ, hoc eſt fœdam plumbi ſcoriam, puro puto auro anteponerent, vt iure Caſaubonus indignatur.

ROMBO. Apum murmur. *Bombus*. *Ronzare*, bombire, bombitare, *rombitare*, *ronzare*.

ROMBOLA. Funda, *Fundula*, *frundola*. Inſubres *fronza*, *frombula*, *rombola*. Vel à *rotando*, quod circa caput rotetur, *rotola*, *rombola*. Vel vox ficta à ſibilo, murmureque, ac bombo lapidis fundæ excuſſu aëra ferientis.

RONCA. Roncone, Falcaſtrum. Pallad. 43. de inſtrumentis ruſticis. *Serrulas minores, vangas, runcones, quibus vepreta perſequimur*. *Roncare le ſpine*. Laber. n. 246. *Queſte parole ſono i ronconi, e le ſcure, con le quali ſi tagliano i velenoſi ſterpi*. Creſcent. L. 1. 13. Sed runcare Plinio Βοτανίζειν, herbas inutiles vellere. Vnde Dantes pro terram colere. Inf. XX. *Che ne monti di Luni, doue ronca Lo Carareſe*, vt Landinus explicat. Sed hic *ronca* videtur, pro dolabra Lunenſe marmor à monte excidente, *marmo di Carrara*, dolabra enim (*piccone*) inſtar Runcæ, inflexum. Pap. Runcones *ſunt, quibus vepres ſecantur, à runcando dicti: hi & falcaſtria à ſimilitudine falcis*. *Runcina inſtrumentum fabrorum*

brerum. At *ronciglio* apud eundem poetam, ferrum incurvum ad rapiendum. *Runculum*, *runciglio*. *Arronciglíare*, vnco, ſiue runculo arripere.

RONCARE. *Ronchizare*. raucè ſtertere. Pap. *Stertere, raucare vulgo dicitur.* Eſt autem dormiendo flatum per nares obſtructas offendentem emittere, & ſonare. Item *ronfare*. Gal. *Ronfler* non à runchis, ſed à *reſtare*, flatum naribus interceptum crebro reciprocare. Et *Ruſſare*, ſtertendo reſonare.

RONCINO. *Rozza*. Caballus, canterius, vile iumentum. Proprie equus aſthmaticus, ſiue ilia ducens, *bolſo* à Germ. *Roſ*. quod à ronchis, vel raucedine. Equus enim ſuſpirioſus, ac tuſſiens, raucè reſpirat. Lucan. L. IV. *Pectora rauca gerunt, quæ creber anhelitus vrget, Et defecta grauis longe trahit ilia pulſus.* Vbi raucum, & pulſum coniungit. *Rozza*, & *bolzo*. V. *Bolzo*. Poſtea pro quolibet canterio, & caballo. Voſſ. tamen pro equo caſtrato, qui German. *ruyn*, & *ruynen*, caſtrare. Sed eſt quod dixi.

RONDA. *Rondare*. Circitores, excubiæ nocturnæ, *rotundare*, circumire, in orbem ſiue rotundum Vrbem luſtrare. *Fraxare* à veteribus dictum. Feſtus. *Fraxare eſt vigiliam circumire*. Græcis Fraxatores, περιπόλιμενι. Vrbem circumeuntes. Cuius vocis Notationem. Vide apud Scalig. ibidem, & in Conicct. ad Var. L. VI. de L. L. Hodie Patuglia. Gal. *Patouille* à περιπατέω. *Ambulo, deambulo*. Vt ſint circitores, vigiles ambulatorij. Item nocturnæ ſatellitum excubiæ.

RONDELARE. V. *Arrandelare*, & *Randello*.

RONFARE. V. *Roncare*.

ROSCIO. *Roſcio di pecore*. Inſubres appellant, gregem ouium. *Grex, Gregio, groſcio, roſcio*. Item plures uvarum racemos conſtipatos, *vn roſcio d'uva*. *Arrocciare*, aggregare, *à roccio* gregatim. *Aggreggiare*, gregatim adoriri. Vil. VII. 27. *E perche hauea le ſopranſegna reali, tutti ti ſi aggreggiarona adoſſo*.

ROSPO. Bufo. Genus ranæ venenatum, inflatum, ac turgidum, à Germ. *Froſch*, & *graſz. froſch*. *Roſch*, & *roſpo*. Pap. *Rubeta, rana genus, bruſcus dicitur vulgo*. Forte, *fruſcus*, vel *ruſpus*. Licet enim rubeta à bufone diuerſa, veneratam tamen eſſe notum eſt. *Miſcet ſitiente rubetam*. Et *calido pulmone rubeta*. Iuvenal. Quæ Germ. *Krote*, vnde Gallicum *crapaud*, à *crepando* H. Stephanus, quod ſæpe crepet, & diſrumpatur. Ceterum Scal. exerc. CXXIII. alia Italica nomina affert. *Roſpo, Zatto, botta, e babi*. *Zatto* Inſubres *Sciatto*, à cyatho poculo tumente, & ventricoſo. Veneti *Gotto*, olim quod guttatim vinum funderet, qua voce Inſubres lagenam rotundam, & tumidam vinō refrigerando appellant, eaque Venetis *buffone* dicitur, quod bufones qui genas inflant excipiendis alapis. Κύαθος, tumidus, ἐγκύω in vtero geſto. Heſych. Κυάιτον, ἔγκυος ὤν, Grauidus, vterum ferens. *Botta* autem, à butta, ideſt dolio. V. *Botte*. Poſtremo, *babi, bufo, boſt*, & *babi*.

ROSSO. Ruſſus, & ruſeus: vnde factio ruſſata. V. Salm. H. Aug. 174. & 334. & alibi ſæpe. Martial. de pœnulis.

Roma magis fuſcis veſtitur, Gallia ruſſis.

ROSTA. Genus rubi. *Ruſtum*, vel *Ruſcum*. Salm. ad Tertul. pallium. *Runcare, & ruſpare conſtituit*: corrigit, *ruſtare*, & addit. *Recte runcare, & ruſtare coniunxit: quorum alterum malas, & noxias herbas exſtirpare ſignificat, alterum rubos, & ſentes, hoc eſt ruſta vellere. Ruſtum autem eſt genus rubi, vnde ruſtaria falces apud Varron. de r. r. L. 1. 22. quibus id genus ſentes exciduntur*. Feſtus. *Ruſtum ex rubus. Rubutum, ruſtum. Græci ῥυσὸν, à trahendo, quod proprium eſt ſpinarum. Ruſcus etiam genus herba aſpera, & ſpinoſa*. Virgil. *Horridior raſco, vili proiectior, alga: quod neſcio idem ſit cum ruſto*. Gloſ. *Ruſcus* μυῤῥιναχανθος. *Ruſcum* μυρσίνη ἀγρία. Hactenus Salmaſius. Giſan. ad Lucr. verbo. *Vnde*. Apud Virgilium legit *Ruſto*. Et alibi. *Nec non etiam aſpera ruſti Vimina* & *ruſco* diuerſum putat. Erythr. ad illud *horridior ruſco Ruſcus, myrtus ſilueſtris, fructus eſt etiam fæmellis nociſſimus, quod ex eo Venetys, ſcopis vtuntur. Hodie aliqui Ruſco, vulgus noſtrate Ruſta: & bruſco*. Certe Venetijs ſcopæ verrendæ fumariorum caligini *Roſte* appellantur. Ergo *ruſcum*, Galli *Ronce* & *ruſtum*, vel idem ſentis genus, vel parum diuerſum. Ruſco ſæpes muniri, & implecti conſueuiſſe teſtatur Columella. Pap. *Ruſcus, fructicis genus ſpinoſum, velut alij dicunt, herba aſpera: alij lignum folijs ſpinoſum: & aſpera virgulea*. Pro virgultis, ramiſque, & ſtirpibus Dantes accepit, Inf. XIII. *Che della ſelua rompon ogni roſta*. Inde *roſta* pro flabello abigendis muſcis, quod nonnunquam è ramis conficitur: non tamen à ramo *ramuſta*, ſed prout *roſta* pro ramo ſumitur. Vita Nicol. Laurentij p. 75. *Le Fanteſche can li ſocteli pannitelli nanti allo viſaie li faccano viento, e induſtrioſamente roſtauano, che ſua faccia non foſſe offeſa da moſca*. Vnde *Roſtigioſo*, ſcabrum, & veluti ſpinis, ac ruſtis hiſpidum. Teſ. Brun. v. II. loquens de Accipitre. *Si elli hà li piedi roſtigioſi*. A ruſco Inſubres *Reſchignone* appellant ſcopas detritas, ac mutilas; vel ab *ariſta*, vt ſpinas ſignificat, *arteſche*, ſpinis horreſcentes.

ROSTO. Caro toſta. Toſtum *roſto*, vel a *reuſtum*, vt Bouil. p. 78.

ROTTOLO. *Rollo*. Lignum rotundum quo

frumentum, & grana ruuntur, ſiue in modio æquantur, hoſtorium aliter, quo cumulus menſuræ raditur appellatum. *Rutrum*, *rutellum*, *rottolo*, *rollo*. Scalig. in Var. *Rutrum, quod Græcè χρωπίον*. Var. apud Non. *Rutro caput diſplanauit*. *Significat & hoſtorium*, *Græcè ῥάχανον*. Lucil. *Frumentarius eſt modium ſecum, ac rutellum vnum adfert*. *Ruere enim eſt modio cumulum adæquare*. Cic. Attic. XVI. *De laudibus Dolabellæ deruam cumulum*. Plaut. *Æris aceruos ruit*. De rutro fuſe. Salm. contra Kercoet. p. 194. & ad Hiſt. Aug. 437. 449. Vnde volumen, ſiue charta in rotundum conuoluta *Rotulus*, & *Rotula*, & pro Catalogo, vt idem ibidem. Et *arrollare* in album referre.

ROVAIO. *Dar de calci à rouaio, dar de calci al vento*, e furca ſuſpendi. *Rouaio* à Borea deriuari indubitatum eſſe ferunt: mihi adhuc hæret dubitatio, nec aliquid rectius excogitare poſſum: niſi ad Hebræos confugere liceat, quibus *Rua* ventus eſt.

ROVERSCIO. Auerſus, pars auerſa, *reauerſa*. *Rouerſciare*, eſt vertere, inuertere, ſubuertere. *Rouerſcia di mano, di ſpada, dar di rouerſcio* in ludo pilæ, à parte auerſa.

ROZO. *Rudis*. *Ruditius*, vel *ruidus*. Tela *roza*, *ſgreza*, *ſgreggia*.

RVBESTO. Ferox. Vel à *robore*, *robuſtus*, vel à *rupe*, *rupeſto*, vel impetu ruens. Dant. Purg. V. *Lo corpo mio gelato in ſu la foce Trouò l'Archian rubeſto*. Et Inf. XXXI. *Non fù tremuoto già tanto rubeſto*. Etiam pro ſæuo & aſpero, *homo rubeſto*. Feſtus. *Ruſtum, à rubus rubuſtum, ruſtum*, quo nihil aſperius.

RVBIGLIA. Legumen non abſimile piſis. Non à *lupino*, ſed ab *eruilia*, *ruviglia*, *rubiglia*. Colum. Lib. I. *Saſerna putat agros ſtercorari lupino, faba, vicia, eruilia*.

RVDO. *Rudus*, & *rutum*. Cæmenta diruta. Gloſ. Rudus. Σόρος γῆς, & purgamenta domus, & cuiuſcumque rei, quæ ex ſordibus purgari debeat. Veneti *ſcoazze*. Et pro fimo, ſiue lætamine. Columel. in horto. *Rudere tum pingui ſolido, vel ſtercore Aſelli*. Suet. Veſp. *Ipſe reſtitutionem Capitolij aggreſſus, ruderibus purgandis manus primus admouit*. Ruinazzo. Pap. *Rudera, Cementa, idest ruina & ſordes materiarum*. *Rudera ſunt ſterquilinia, vbi fimus eſt*. Ita Inſubres fimum, & purgamenta omnia, ex ſtipulis, & quiſquilijs coaceruata *rudum*, & *rudarium*, qui ea aſportat. Galli à fimeto, *fiente*. Hiſp. *Hiendа*.

RVFA. Capitis furfures, *rufa*, per metatheſim. *Porrigo*. Gloſ. Πιτυρίασις. Πίτυρα τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ. Et. Πίτυρον, ἡ ἐν τῇ κεφαλῇ ῥυπαρία. *Porriginem*. *Paſola*. *porrigiola*: furfuraceæ ſquamulæ.

RVFIANO. Leno: perductor. In hac voce ſcrutanda hactenus conatus omnis fruſtra fuit? Non enim eorum ſententiæ accedere poſſum, qui à *Ruffo*, factum putant, quod lenones rufis veſtimentis incederent. Id vt comprobent Tertulliani verba adducunt de pallio. *Veſpillo, leno, laniſta tecum veſtiuntur: cum antea colorati eſſent lenones*. Mirum viros doctiſſimos non animaduertiſſe, poſtrema verba nuſquam in Tertulliano reperiri, ſed à mala manu adiecta fuiſſe. Ait quidem magnus Pater C. XXIII. de ſpect. loquens de auriga Circenſi. *Velut ſacerdos coronatus, vel coloratus vt leno*. Sed hoc tantum indicat lenones coloratis veſtibus vſos eſſe, non autem inde ſequitur, rufatos, aut ruſſatos. Neque à colore ruſo, *rufianus* quis dicatur. Præter quam quod tunc paſſim Romæ lacernæ, aut penulæ Quiritium ruſæ erant. Ex quo lacernæ *Byrrhi* dictæ πυρροὶ, à ruſſo colore. Nullum ergo diſcrimen inter lenonium, & ciuilem habitum fuiſſet: neque Tertul. aurigam inſtar lenonij coloratum dixiſſet, cum paſſivus is habitus foret. Donatus non ruſſatos lenones fuiſſe dicit, ſed pallio varij coloris vſos. Quod mihi ſuſpectum eſt, nullus enim Romæ pallij vſus, niſi in Græcis, aut philoſophiam profeſſis. Cum omnes ingenui togati eſſent, etiam lenones, quod indignatur Tertul. *Veſpillo, leno, laniſta tecum veſtiuntur*, ſummi ſcilicet velamen honoris, extremæ ſordis, & infamiæ hominibus circumpoſitum. Si de lacernis loquamur, quæ togæ ſucceſſerunt illæ vel albæ fuerunt, vel purpureæ. Cur ergo Tertul. lenones coloratos appellat? Aurigæ coloribus in factiones diſtincti, tunicas induti erant Veneti coloris, aut praſini, aut albi, aut ruſſati cum ciuium omnium tunicæ albæ eſſent: Veriſimile igitur eſt lenones quoque tunicas coloratas habuiſſe, vt à ceteris dignoſcerentur, ſicut hodie Hebræi croceo pileo diſcernuntur, & ideo aurigam lenonis inſtar coloratum fuiſſe. Non enim de toga, aut pallio accipi poſſe illud argumento eſt, quod aurigæ tantum tunicati, vt eſſent expeditiores, & vetera monumenta oſtendunt. Ceterum à pallio illo lenonio varij coloris Gallicum *Maquereau* iidem deriuant, quod varij illi colores ſunt veluti maculæ, & inde vox *Maquereau*, *Macubarellus*, ad modum dura auribus. Sed Gallicam vocem rectè Sauaro ad Sidonium L. VI. Ep. IX. ab *Aquariolis* deduxit addito M. Quos fuiſſe meretricum miniſtros ab aqua ſuggerenda dictos, notum eſt, atque inde perductores, & ſtuprorum conciliatores. Veru Epitome *Aquarioli dicebantur mulierum impudicarum ſordidi aſſeclæ*. Lampridius de Commodo. *Aquam geſſit, vt lenonum miniſter*. Caſaub. ibi. *Vt aquariolus aut baccario: nam ita vocabantur οἱ πορνοδιάκονοι*,

qui

qui in lupanaribus aquam miniſtrabant. Multum in illis luſtris aqua vſum fuiſſe teſtis M. Tul. plurimis locis. Frontin. de aquæd. *Ipſam Martiam ſplendore, & rigore gratiſſimam balneis, ac fullonicis, & relatu quoque fœdis miniſterijs deprehendimus ſeruientem.* Aquam enim poſt Veneris vſum adhibitam docuit Lipſ. antiq. lect. 1. 12. Pro Cælio. *Ideone aquam adduxi, vt ea tu inceſtè vtereré?* Martial. de fellatrice. *Qua tibi parte opus eſt, Lesbia ſumis aquã.* Ab *Aquariolus* igitur, vel à *Bacario*, *Maquerau* Gallis leno dicitur. Italicæ vocis indagandæ laborem aliis remittimus. Nam ſi ariolari liceт, dicere poſſumus, *Rufam* eſſe capitis porriginem, ſiue furfures, vnde vox orta. *Rufare* eſt caput ſcabere, & furfures pellere. Inde pro blandiri, & adulari, quod lenonum proprium. Com. Dant. Infer. XXVIII. *E da ſapere che il Ruffiano, è il propoſto delle meretrici, ouero ſudducitore, coſi chiamato perche leniſſe, pialla, e blandiſce. Ruffiano* à ſcabendo, ſiue poliendo, & furfures pellendo, quod eſt *Ruffare.* Certe Patauij, cum lenonem indicare volunt, caput ſcabere ſolent. Sed hoc eſt diuinare.

RVFFA, RAFFA. dici ſolet, cum gregatim & confuſe alius alium anteuertere, & aliquid occupare, & rapere nititur, à *rapiendo*, ſiue *raptando*. Et in ludo teſſerarum *riffa*, cum ſummum punctum iacitur, ideſt ter ſena.

RVGA. V. *Carrobio.*

RVGARE. Scrutari, vel ab hoc, vel à *ruſpare*, à pullis translatum ſcalpurientibus. Feſt. *Ruſpari eſt crebro quærere, vt hoc verſu indicatur. Et ego ibo, vt latebras ruſpans rimer maritimas.* V. *Ruſpare.* Hiſpani. *Hurcar.* Miſcere, frumenta in area furca miſcere. *Furcare, furugare, rugare.*

RVGGHIARE de igne crepitante Veneti dicunt, idque pro fauſto omine habent. *Il foco ruza.* Dantes *rugghia.* Inf. XXVII. *Poſcia che 'l foco alquanto hebbe rugghiato, Al modo ſuo.* A rugitu; & læto crepitu. *Ruzo,* & *ruzzo* Inſubres, pro ſtrepitu. Gal. *Bruit.* Hiſp. *Ruido*, à ruinæ ſtrepitu, vt Coaruvias. Etiam *ruzare* de canibus Veneti dicunt, cum iraſci incipiunt. Latini *hirrire.* Gloſ. *Hirrit.* ὅταν κύων ἀπειλῇ ὑλακτῶν. Quando latrans minitatur. Vnde R litera canina.

RVGIADA. Ros. *Roſcidum, roſcida, roſcidata, rugiada.*

RVIDO. Aſper, *rudis.* Quanquam & *ruidus.* Barbarus Gloſ. in Plin. *Præferatum vero pilum in molendo propterea vocatur Plinio, vt à pilo ruido (ſic enim vocat ipſe) diſtinguatur, ad molas videlicet, quas aqua verſat, vtili. Nam & ruidus panis Plauto, vt ait Feſtus, cum ſignificat, qui p·rum coctus, rugoſuſque ſit: quanquam rubidus ferè ſcribitur. Rudiarij quoque nominantur, qui ſaga ruida, & noua poliunt.* A *ruido*, *arruidato*, Etruſce à *briuidato*, acuto frigore horreſcens.

RVSCA. Cortex præcipue pomorum. Vel à *cruſta, ruſta, ruſca.* Vel à quiſquiliæ, *Cuſculia, cruſca, ruſca.* Pap. *Quiſquilia purgamenta frumentorum, vel de ſummitate corticibuſque pomorum.* Hiſp. *Oruſjo*, quaſi *boluſjo* folliculum, *Oruſca, ruſca.*

RVSCELLO. Rivus, *riuiculus, riuicello, ruſcello.*

RVSIGNOLO. Omnibus claret eſſe à *luſciniola, luſignolo.*

RVSPIO. Nummus aſper: *aſprius, ruſpius.* De nummis aſperis Turn. L. XVIII. 28. Vnde aliqui *aſpros* apud Turcas nummos appellatos putant, quos refellit Iunius ad Codinum qui Arabibus *Aſpra*, album ſignificare tradit, & *aſpros* argenteos nummos à colore. Quod ad *ruſpium* pertinet Erythræus à *ruſco* deducit, quo nihil aſperius eſt, ſed malim, quod prius dictum eſt.

RVSSA Veneti pro *Rixa*, e *ruſſare*, rixari.

RVZELLA. Trochlea, axiculus. Vel à *Gyrgillus.* Iſid. Gloſ. *Gyrgillus, rota hauritoria.* Vel à *rotula, rutella, ruzella.*

S.

SABIONE. *Sabbia.* Sabulũ, ſablum, *Sabulone.* Aldem. *Tectum ſablone cadauer.* Et *Sabulo.* Var. de R. R. 1. *Quod ibi refert ſabulo albus ſit, an rubicundus.* Et Colum. *Ieiunus ſabulo.*

SABBAIONE Inſubres vocant embamma ex ouis, vino, & ſaccaro. Veteres cinnum, Græci κυκεῶνα. Cycæona, à miſcendo. Miſcellam variarum rerum. Vel à *Cycæone*, vel à *Sapa*, quod eſt defrutum, ſiue muſtum coctum, *Sapatone*, præcipua ſcilicet eius parte. Cycæoni autem etiam caſeum additum tradit Euſtath. & licet medium inter eſculenta, magis tamen ad ſorbilia accedere. Fuit quidem *Sabaia* Illyricis potus ex hordeo, vt ex Hieronymo notum eſt, vnde Valens *Sabaiacius* per contumeliam dictus, apud Marcellinum: ſed illud vile potus genus, hæc menſarum ganea. Vel denique à *Sabboiare* quod ijdem Inſubres pro miſcere dicunt, nam cum aqua miſcendo agi-

tatur,

tatur, veluti *ſubbullit*. Nihil tamen magis caueтur, ne Cycæon igni admotus ebulliat, quod eo vis omnis euaneſcat, & tranſpiret.

SACCHETTARE. Vinum percolare. *Vino à ſacchetto*, quod à ſacculis lineis guttatim eliquatum eſt. Veteres enim vina colo, & ſacco trãſmiſiſſe, illud ex argento inſtar cribri, & diuitum fuiſſe, ſaccum ex lino & pauperum, vt vinum vetuſtate coalitum liquaretur, & iniecta niue refrigeraretur, vtque ſimul vires frangerentur, omnibus notum eſt, vnde *ſaccare*, & vina *ſaccata*, & percolata.

SACCHEGGIARE. Depopulari, prædas agere. Voſs. à Germ. *Schacken*, rapere. Vnde *ſchacum* pro furto. Sed de hoc ſuo loco. Simplicius videtur à *ſacco*, in quem præda conijcitur. Vnde *ſaccomano*, & *ſaccardo*, prædator.

SAEPPOLO. Surculus è ſtipite vitis germinans. *Subpullus*, ſiue *ſubpullulans*. Nam ſagitta aliud ſignificat apud Columellam, nempe ſuperiorem partem malleoli, ſiue nouiſſimam partem ſurculi. L. III. 10. & 17. Cum autem arcum ſignificat à *ſagitta* factum aſſentimur.

SAGGIARE. *Aſſaggiare*, *ſaporare*. Prægustare, quid ſapiat explorare. Cic. de fin. II. *Palatus ſapit*, ideſt de ſaporibus recte iudicat. *Saggio*, *proua*. Experimentum. Gal. *Eſſay*. Dant. Purg. XXVII. *E di pochi ſcaglion leuammo i ſaggi*. Experimentum fecimus, paucos gradus ſaliendo. Villan. VI. 55. *Fecene far ſaggio, e trouolli di finiſſimo oro*. *Aſſagiamento*, guſtus, prægustatio. *Dar ſaggio*, dare experimentum. Probare. Germ. *pruffen*. Veneti, *cercare*, *cercare il vino*, deguſtare, quærere ſaporem. *Non hò cercato coſa alcuna*, de ieiuno, & qui nihil guſtauit. *Sazo*, experimentum nummorum, ad Lydium lapidem. *Far il ſazo*: tranſlate. Et *ſaggio*, pro ſapiente, e *far ſaggio alcuno*, certiorem facere, *far conſapeuole*. Dant. V. Purg. *Di voſtra conditione fatene ſaggi*. Vt ſciamus. *Saggio*, pro ſapiente, & *ſaccente*: ſagax. *Saſone*, e *ſagione*, quod ſapit. Gal. *Saiſon*: & *aſſaiſoner*, quod ſapit, ſiue ſaporem habet. *Non perder ſaſone*: quod ſaporem nunquam amittit: omni tempore ſapit. *Ben ſaſonado*, conditus, ac ſaporatus. *Sagione de frutti*, cum pona ſapiunt. Quanquam, & à *ſtatione*, *ſtaggione dell' anno*. Hora, tempeſtas, tempeſtiuitas. *Saggio*, etiam alicuius rei exigua pars, quæ deſumitur in experimentum tranſlatum ad certum põdus exiguum. Veneti *vn ſazo di ſeda*, *vn ſazo d'argento*.

SAGRO. Accipiter. Ἱέραξ. *Sacer ales*. *Sacro*, *ſagro*. Tranſlatum ad tormentum bellicum. V. *Moſchetto*.

SAIA. Pannus laneus leuior, quod ferme ex eo ſaga fierent, quaſi ſagorum materia. Et addito R. *Sargia*, non enim à ſerico, quod omnino diuerſum. *Tela ſagaria*, *ſagaritia*, *ſartia*, *ſarza*, & *ſargia*, *ſaia*. German. *Sarchs*. Cumque ſagum non ſolum pro veſte militari accipiatur, ſed pro quolibet operimento, vt Caſaub. ad Capitolin. p. 83. Veget. Veterin. II. *Animal loco calido ſtatues, ac ſagis cooperies*. Inde coopertoria, ſiue lodices, Etruſcis *Sargie*, & *Sargani*. Sicut Latini, pallia pro lectorum operimentis. Gloſs. Σαγίον. *Lodix*. Nec aliud *Sargana* apud Villanum ſignificant L. XII. 66. quam ſaga, ſiue cilicia, arcendis telis oppanſa. *Sotto à i carri, alla couerta de Sargani, che ſi guarentieno de quadrelli*.

SAIO. *Sagum*. Veſtis militaris, de qua in Com. de re Veſtiaria. Et *Saione*, craſſum & vile veſtimentum. Vnde *Saiones* dictos putat Salm. H. Aug. p. 28. à ſago quo erant induti. Sed cum ſagum commune eſſet militum omnium, neſcio cur frumentarij illi peculiari appellatione *ſaiones* dicerentur. Quia autem ijdem *Saiones*, ſiue frumentarij, & ſpeculatores torquebant, & ſupplicia exigebant. Iſid. Gloſſar. *Saio*, *pœnator*, *tortor*: & pro mercium exploratore, ſiue publicanorum miniſtro apud Grot. Lex. Gothico.

SALA. Olim pro tota domo, nunc pro parte eius, vt Voſſio monitum de vit. II. 17. Leg. Alaman. tit. LXXXI. *Domus eius incendat*, *ſiue ſalam*. Et Longob. L. I. tit. XI. L. 4. *Bubulcus de ſala. Et de ſala propria exire*. Nunc pro cœnaculo, ſiue pro maiore conclaui, à German. *Sall*, vt idem docet non à *ſaliendo*, vt Poletus de Foro: quod ibi ſaltationes ſiue choreæ ineãtur. Aula vero eſt atrium, Ypæthrium, Cauædium, impluvium porticibus cinctum. Seru. ad Æneid. IV. *Aula autem proprie dicitur, quæ concluditur porticibus quatuor*. Bapt. Albertus putat Oecos apud Vitruvium *Salis* noſtris reſpondere, & ita Palladius vertit. V. *Corte*.

SALATA. Veteres ab aceto, acetarium, nos à *Sale*. Germ. *Salat*.

SALAME. Farcimen, *ſalſamentum*. *Salamen*. Gloſ. *Salamen*, παράβροχον.

SALAMORIA. Salſugo exudans ex piſcibus ſalitis, qua veteres vtebantur ad ciborum condituras, præcipue garo. Nunc *muria*, & *ſalſamuria* dicitur, quæ ſale tantum, & aqua macerata conſtat: quæ muria dura olim nominabatur.

SALASSO. *Solutio venæ*, vel *laxatio*. Hiſp. *Sangrar*, *ſanguinare*. Gloſ. φλεβοτομῶ. *Sanguino*. *Salaſſare*: ſanguinem laxare. Ita & Erythræus, verbo, *Venam ferire*.

SALCIZZA. *Salſiccia*. Farciminis genus. *Salſicum*, *ſalſum Iſicium*. Salm. H. Aug. 185. *Inſicare veteres dixerunt, pro inſecare, & proſicare*,

re, inde Iſicium, ac proſicium. *Nec aliud eſt Iſicium, quam inſecta minutatim caro. Huiuſmodi iſicijs, & minutalibus ex carne vulgo farciebantur autum ventriculi, vt anſerum, & gallinarum.* Sed pag. 237. *Salcizza*, ab hillis deducit ex Acrone. *Hilla inquit, & hilli dicuntur ſalſa inteſtina. Hirri poſitivus eſt, diminutiue hilli dicuntur, alij dicunt, hilla fartata ſalſiccia.* Vt Salſicia, ſint ſalſa hilla, ſiue inteſtina farta. Pap. *Hilla, ſalcicia vulgo.* Et *Tuceta, eſca regie, ſalcicia vulgo.* Perſij Vet. Interp. Ceterum rectius videtur à *ſalſum Iſicium*, quod & Voſs. probat 1. 7. Vetus Cruperij Commentator. *Hilla inquit eſt deminutivum ab hira, & ſignificat inteſtinum ſalſum, vel vt alij dicunt fartum Salſicium.* Arnob. Lib. 11. *Vt ſpirulas, & botulos facerent, iſicia, ca tillamenta, Lucanica.* Inſubres parvum farcimen, ac veluti dimidiatum *Cigotto* appellant, *Salſicum, ſalſicottolo, cigottolo, cigotto.* Sicut Hiſp. *Gigote.* V. *Cigotto.*

SALDO. *Solidum, ſoldum, ſodo. Saldare* ſolidare. V. Int. Iuven. v. *Rupto poſcentem ſulfura vitro. Qui*, inquit, *hoc ſolent vitrum ſolidare*, ideſt, *maltare.* Vitru. de terra ex qua later ducebatur. *Ita cum eſt leuis, aere ſolidata, non recipit in ſe, nec combibit liquorem.* L. 11. C. 111. *Tectorio inducto, rigideque obſolidato. Saldare il conto.* In ſolidum rationes putare. Vnde, *reſto e ſaldo:* pro apocha.

SALMA. *Soma.* Onus, ac iumenti ſarcina. *Sagma.* Vt Salm. H. Aug. 234. & 386. Vnde *equus ſagmarius* apud Lamprid. in Eliogab. Olim legebatur *ſaginarius*, Turnebus correxit *ſagmarius.* Lib. xxiv. 8. Sicut Salm. Veteres Gloſſas, quæ vbique habent *ſaginat equum*, pro *ſagmat*, & *ſaginatus*, pro *ſagmatus. Sagma, ſauma, ſoma, & ſalma.* Sagmarius equus clitellarius iumentum doſſuarium, & ſarcinariū. Germ. *Samnoſz. Somaro*, pro *Aſino. Salmerie*, ſarcinæ, impedimenta. Vil. vi. 42. vbi loquitur de Vexillis Collegiorum. *Quella della Salmeria era bianca, col mulo nero.* Sagmare equū onerare, ἀπὸ τοῦ σάττειν, onus imponere. Tranſlate *ſalma* pro corpore, quod veluti animæ onus eſt. Dant. Parad. xxii. *Quando 'l figliol di Dio Carcar ſi volſe della noſtra ſalma.* Item pro trabe, cui tectum incumbit. *Somier, ſomero, ſomaro.*

SALMASTRO. *Salmacidum.* Gloſ. *Salmacidum.* ἁλμυρόν. *Salmacia aqua.* Ἁλμυρὸν ὕδωρ. Quod Voſs. ex *Salinatico* factum putat, vel à Græco ἁλμυρός.

SALSA. Embamma: acetum ad intingenda obſonia conditum, intinctus. *Salviatum, ſalſa:* ferme enim ea herba conditur.

SALTARO. *Camparo.* Agrorum, ac nemorum cuſtos, Gloſ. *Saltarius* ὀρεοφύλαξ. Et *Saltuarius*, ἀγροφύλαξ. Κτηματοφύλαξ *ſaltuarius.*

SALVANO Inſubres appellant Ephialtem, quem vt ait Macrob. in ſomn. Scip. Lib. 1. 3. publica perſuaſio quieſcentes opinatur inuadere, & pondere ſuo preſſos, ac ſentientes grauare. D. Aug. de Ciu. vi. 9. *Tamen mulieri fœta poſt partum, tres Deos cuſtodes commemorant adhiberi, ne Siluanus Deus per noctem ingrediatur, & vexet.* Et Scribon. C. vi. *Facit bene hac compoſitio ad eos, qui ſæpius exiſtimantur ab incubone deludi. Vſque eo tamen vexantur, vt interdum vita periculum adeant.* Veneti *Peſarello*, & *Peſarolo. Salvano* Inſubres, ideſt *Siluanum, Incubonem, Faunum.* Seru. ad Æneid. vi. *Caſtrum Inui*, ideſt *Panos. Inui autem Latine appellatur, Græcè Pan*; item ἐφιάλτης, quaſi *Inſultor*, Latine *Incubo.* Idem Faunus; Plin. *Faunorum in quiete ludibria* nominat. Sicut ſuppreſſiones nocturnas, & Macer *Preſſuras*, vt Rodius ad Scribonium. Pap. *Siluanum Latini vocant Deum, quem Græci Pana dicunt, ideſt Incubum.* Hiſp. *Peſadilla.*

SALVO, pro excepto. Reſeruare, excipere, *ſaluare.* Quintil. xii. 10. *At loquuntur, & ſaluant perſonarum diſcrimen.* Ammian. L. xvi. *Imitatus, ſalua differentia, veterem Syllam.*

SAMPOGNA. Fiſtula. Crederem à *Sambuca, ſambucina* deflexum, ſi quid veterum Sambuca eſſet, ſcirem. Gloſ. Ψαλτήριον. *Sambucum.* Turn. L. xx. 1. Sambucam eſſe ait, quam vulgo, *Arpam*, quod inſtrumentum à fiſtula diuerſum. Ita & Voſs. in Etymol. Eſſe enim inſtrumentum id, quod vulgo ob aliquam formæ ſimilitudinem vocamus harpam, quaſi ἅρπην, quod proprie notat enſem falcatum. Præterea *Sambuca* fides, ſiue chordas habuit. Phil. ad Vitr. L. vi. 1. dicit eſſe muſicum organum triquetrum, imparibus longitudine fidibus, & tonis. Feſtus de Sambuca. *Nam vt in organo chorda, ſic in machina funes intenduntur.* At fiſtula ex calamis compacta. Itaq; non diſplicet Guieti opinio, qui à *ſymphonia* dictam putat, concentus, quem diſpariles tubi fundunt. Vel corruptam vocem à *Cicuta*, vt Brocenſis exiſtimat apud Coaruviam.

SANARE. Caſtrare. Eorum ſententiæ faueo, qui à *ſamiare* arceſſunt, quod teſta Samia ideſt acuta ſcilice pondera deuoluere ſignificat.

SANNA. *Zanna.* Dens Apri prominens aduncus. A *ſanna* dictum putant, ideſt irriſione, quæ ore diſtorto fit, vt Vet. Int. Perſij. Vnde etiam *ſcana* eodem ſenſu. Mihi hoc potius ab illo ortum videtur, nam *ſcanare*, eſt iugulare, *ſcana*, quæ iugulat: licet alia pars corporis fodiatur. Dant. Inf. xxxii. *Et con l'agute ſcane, Mi parea lor veder fender li fianchi.* Aptè Plin. Lib. xvi. 1

xvIII. præf. *attritu arboris, vel ſaxi ſicas dentium acuunt.* Quod ſi Græcos aduocare placeat, *ſanna* erit à γένυς. Quod licet mentum, interdum maxillam ſignificat, Euripides pro apri dente poſuit. Phæniſſis. Κάπροι δ᾽ ὅπως θήγοντες ἀγρίαν γένυν. *Sicut apri acuentes ſauas genas,* ideſt dentes. Antholog. L. 1. 22. 7. de Apro. Ἐς νηδὺν κριοῦ πᾶσαν ἔβαψε γένυν. *In ventrem arietis omnem intinxit genam,* ideſt *dentem.* Hoc verbo vſus Apul. Lib. vIII. *Et primum quidem canum procaciores, genis hac illac iactatis conſectas interficit.* Inde *Aſſannare,* pro dentibus arripere, mordere, & genis ſtringere, maxillis comprimere. Dant. Inf. xxx.

L'vna giunſe à Capocchio, & in ſul nodo
Del collo l'aſſannò.

Translate alibi. *Il periglio l'aſſanni.* Nam γένυς, gena pro maxilla accipitur: ſicut γένυς pro acie gladij, ab acumine dentis aprini. Et quia maxillæ cum faucibus coeunt, *Zanne* pro faucibus. *Aprire le Zanne.*

SANTONINA. herba. Abſynthium *Santonicum.*

SAPERE. pro olere. Latinum eſt. Cic. *Meliora, inquit, vnguenta ſunt, quæ terram ſapiunt, quam quæ crocum olent.* Plaut. Pſeud. *Sed iſte ſeruus quid ſapit? CH. Vſque à cunabulis.*

SAPONE. Smegma, Mattiaca pila. Plin. xxvIII. 12. *Prodeſt & ſapo: Gallorum hoc inuentum rutilandis capillis, ex ſeuo, & cinere.* Pap. *Smigmata, vnguenta. Sabanum, lauamentum.* L. *ſapon, lomentum.* Germ. *Senffe,* à ſeuo.

SAPPA. *Zappa.* Ligo, à Σκάπτω fodio. Σκαφεῖον, Σκαπάνη. *Sappa Zappa.* Nam *ſapula* apud Gloſ. *Sapula* λάμβα, non pro ligone, ſed pro *ſapa,* ſiue *defruto* accipiendum, & λίμβα legendum, vt Vulc. monuit, nec *lamba* eſt lamina. Nam ſupra *Sapa,* ἕψημα. A *ſcapto, ſcaſa, zappa.* Pap. *Scaptes, Græce bidentes.* Sed bidens eſt *dicella,* diuerſa, à ligone. Dicella enim bidens, aut rutrum, ligo, quo tellus finditur, & foditur. Idem. *Marra, Sappa, inſtrumenta ruſticorum.* Dicella idem ac ſarculum. Pap. *Sarculum ferramentum cum manubrio, foſſorium duos dentes habens. Sarchio.* Etruſci *Sarchiare,* ſarculo herbas runcare. Capreolum Columel. appellat L. xI. à ſimilitudine cornuum Caprinorum. *Capreolis, quod genus bicornis ferramenti eſt, terra commouetur.* Hiſp. *Açada,* inſtar *Aſcia,* ſiue *dolabra.* Galli *Houe* ab Vpupa. Gloſ. *Obpopa,* ἔρυξ vpupæ caput referens, cum roſtro, vt Salm. Hiſt. Aug. 337.

SARNACCHIO. Præpinguis ſaliuæ attractio, Screatus, *ſcreatio, ſarnacchio.* At *Sornacchio* Ronchi, à ſonitu narium.

SARPARE. Anchoras euellere, oram ſoluere. Translatum à *ſarriendo,* quod eſt herbas ſarculo runcare, & extirpare, ita & anchoras dente tenaci fixas vellere, & veluti ſarculare, ſarpare. Pap. *Sarpo: herbas ſarrire, ideſt extirpare.*

SARTE. Funes nautici, rudentes à *Sertum,* quod χοινίον, hoc eſt funem, ſiue reſtem ſignificat: nempe quia ſerta, hoc eſt conſerta, ſiue plexa. Hinc *ſertam ducere* apud Terent. pro funem ductitare, vt Voſ. etymol. Dant. Inf. xxI. *E chi riuolge ſarte,* quia torquendo conficiuntur. Etiam *ſarte,* quod in ſertum, ſiue ſpiram conuoluantur: quod *raccoglier le ſarte,* idem Poeta dicit. V. *Siare.*

SARTORE. *Sarcitor,* non autem ſutor, à ſarciendo Sartor; Sed etiam à ſartiendo, Sartor diuerſa ſignificatione, vt Sartor ſatorque ſcelerum apud Plautum. Vide Nonium, qui *ſarcinatricem,* non ſarcitricem dici debere cenſet, non à ſarciendo, ſed à ſarcinis, quod plurimũ veſtium ſumant, vel ſuant. Var. ὄνος λύρας. *Homines ruſticos in vindemia incondita cantare: ſarcinatrices in machinis,* ideſt intabulatis editioribus, ne veſtes fœdentur. Sed quod de ſarcinis ineptum eſt: Sarciendo enim tam ſarcinatrix, quam ſarcitrix. Idem. *Sarcinator, ſutor.* Lucil. xxxvIII. *Sarcinatorem eſſe ſummum, ſuere centonem optime.*

SAVRO. Equi color. Scalig. Exer. cccxxv. 2. ait Gothicam vocem eſſe, qua alecem ſalitum Galli *Soret* appellant, *Sorum* enim ſiue *ſaurum* eſſe colorem ſubrufum, *qui ad atrum accedat, qui etiam in equino pilo remanſit apud Italos.* Verum rectius à *ſubruſo, ſubro, ſabro, ſauro,* & *ſoro,* quam à Gothis deriuari facile crediderim.

SAVSO. Canis ſagax. V. *Bracco.* Lex Salica Tit. vI. Si quis canem Seuſium ſurauerit. Bignonus, *Seguſium,* qui canis Gallicus à loco dicitur Arriano in Cyneget, eum vide.

SBACCO. Veneti abundans, ſuperuacuum; à *sbacco,* vſque ad ſaturitatem cibo inferciri, *ſuperuacuum, sbacco.* Germ. *Abſatigen.* à ſaturitate. Vel à *Macco.* Vide.

SBADIGLIARE. Oſcitari. Non à *badare,* *badiculare,* quæ vox minime Latina eſt. Nam Iſidor. Gloſſario. *Hippitare, oſcitare, badare* corruptum eſt. Hippitare (ab ἵππος equare) equitare. *Badare,* vox nihili, vel *Vadere, andar à cauallo.* Etiam Gloſ. p. *699. Exippitare, raro oſcitare.* Legendum *equitare.* Quicquid ſit de Iſidoro. *Sbadigliare* eſt *abhalare,* & frequentatiuum *abhalitare,* frequenter halare, quod oſcitantes faciunt. *Halare, abhalare, sbagliar.* Hiſp. *Abahar,* & *Bachar.* Galli. *Baailler,* abhalare. Inſub. *sbagiare.* Pap. *Halare, redolere, oſcitari.* Buti Dant. v. Interp. apud Lex. Etruſcum. *Lo sbadigliare, è vno ſe(x)alare* (exhalare) *d'increſcimento &c. Sbadaglio,* & *sbaggio,* quod

fau-

faucibus inſertum ad vocem intercludendam, diducto ore, hiſcere cogit, ac velut oſcirari. Galli *Baaillon*. Lupatum. Iidem *Bayer*, & *Beer* inhiare, abhalare,& hiare idem, nam ore aperto anhelitus ducitur.

SBALARE. V. *Auallaro*.

SBARRA. V. *Barra*.

SBARBARE. Sbarbicare: exſtirpare, à radicum fibris inſtar barbarum.

SBECIO. Strabo, diſtortis oculis. *Obliquus*, tranſuerſe tuens. *Sbliquio, sbecio*. V. *Bieco. sbieſſo*. *Tagliar di sbieſſo*, oblique ſecare. Galli *de biais*, obliquè. *Aller de biais*, obliquo greſſu incedere.

SBEZEFFO. V. *Pacchiare*.

SBIAVATO. Color euanidus: *Exflavus*. Nam *blavus* eſt flavus, (vnde biada) *exflavus* euaneſcens, vt *exalbidus*, palleſcens. Galli *Blaſfard*, ſubpallidus. *Exflauatus, sbiauato, sbiadato*.

SBIESSO. V. *Bieco*. Galli *de blais*, vt paulo ante diximus.

SBIGOTITO. Pauere, *pauitaro, pauito, expauito, sbigotito*, pauore attonitus. *Sbigotire*, expauitare, pauore torpere. *Sbantire*.

SBINARE. *Sbittaro*, pro fugere. Etruſci *ſulgnare*. V. *Gamba*.

SBIRRI. V. *Baronieri*.

SBORARE. *Enaporare. Sborare la colera*, iram effundere. Veneti *sborare*, vim Lucilianam effundere, vel ab exſpirare. Cornutus in Perſium Sat. II. *Ebullire proprie exſpirare à bullis, quæ cum in aqua fiunt cadentibus guttis rumpuntur, & ſpiritum, quo continentur amittunt. Et cum ebullit aqua igne ſubiecto, altius quidem vapor emittitur*.

SBORRIRE. V. *Burrone*.

SBRANARE. V. *Brano*.

SBRATTARE. *Exapparare, diſparare*, exapparitare, *sbrattare*, apparatum tollere, impedimenta auferre. Inde pro diſcedere, & emigrare.

SBREGARE. Veneti lacerare, diſcerpere: *Frango*, veteres *frago*, vt à *pago, pango*. A quo Germ. *Brechen*, & *albrechen, sbregare*; *Breccia*, mœnium fractura. Vide. *Sbreghe*, fragmenta ex ſtipite cuneis diffiſſo (Inſubres, *ſchene*, caudicis partes in longum diffractæ) A *frago, fregole*, fragmenta, & *bricciole*, micæ, minuta panis fragmina. A *sbregare, sbrendelli*, laceramenta: præcipue panni, aut linteorum. Galli *brindelles*, fomes, ignis nutrimentum. Iidem. *Briſer*, frangere, comminuere. *Briſans* ſcopulus, puluinus, dorſum, ad quod maris æſtus frangitur (banco). *Briſè*, friatus comminutus. *Briſee* via regia, omnium pedibus trita. *Briſees*, Indago, veſtigia ſolo ferarum preſſa. Inſubres *Briſa* de re immodice ſale aſperſa. Vel à *briſa*, ſalis micula, vel quod linguam laceret. *Salato chel briſa*. Veneti *sbrega*.

SBRISCIARE. Labi, lubrico ſolo veſtigiũ fallente, collabi. Veluti *ex lubricare, ſdrucciolare*. Veneti *Slizsgare*, à glacie, Inſubres *ſchiligare*. Galli *Gliſſer*. Germ. *Glitzchen*, & *Schleichen*. Hiſp. *Deslizar*. *Deleznable* lubricum. Omnia à glacie, & lubrico: quod & Menagio viſum. *Liſſa*, & *slitta*. Currus ſine rotis, qui per glaciem trahitur.

SBROFARE. Proflando aquam ſuffundere; aſpergere, irrorare. *Proflare*. *Brofadelli*, lagana, iuris inſperſione confecta; additis oleribus, & aromatis. Sicut Bergomates *Caſoncelli* à caſeo, Brixiani *Fiadoni* a Germ. *Fladen*.

SBROIARE. Aqua bulliente perfundere, vnde pellis detrahitur. Veneti *sbroiadura*, leue vulnus, non vltra cutem. Et *sbroiare*, excoriare; Calaber Cap. XXVII. de Scabie equi. *La rogna, ò ſpiza la fac tanto all'amalao frigare el collo, e la coa, che alla fiaa, ol ſe la sbroia del tutto*: pellem lacerat. V. *Brollo*.

SBVFFARE. V. *Boffare*.

SCABELLO. Inſtrumentum muſicum. *Scabillum*. Salm. Hiſt. Aug. p. 501. *Scabella vero nihil aliud ſunt quam ποδοψόφια, quæ pedis pulſu, lignea ſolea, vel ferrea percuſſa ſonarent*. Interp. vetus Statii ad illud, & *ad inſpirata rotari Buxa*. Buxa, tibia, vel ſcabillum, quod in ſacris tibicines pede ſonare conſueuerunt. Hinc ſcabillorum crepitus apud Arnobium. Suet. Calig. *Deinde magno tibiarum, & ſcabellorum crepitu*. D. Aug. L. IV. de Muſica. *Veluti cum ſymphoniaci ſcabella, & cymbala pedibus feriãtur*. Cetera vide apud eundem. Gloſſæ *Scabillum* Υποπόδιον. Hinc Hiſp. *Caſcabeles, ſcabillorum crepitus*, vt Sanctius. Proprie tamen apud eos crepitaculum æreum, vulgo *ſonaculum, ſonaglio*, ea accipitribus, ac iumentis appenduntur, etiam ſaltationibus adhibentur. Terentianus Maur. de Ortographia. *Scabellum antiqui dicebant, quod nos ſcabillum crepitaculi genus*. Negat Rubenius de re Veſt. L. II. 17. veteres habuiſſe ſcabella, quæ pedis pulſu lignea ſolea, vel ferrea pulſata ſonarent. Quia Int. Statij ait *buxa inſpirata*, eſſe tibiam, vel ſcabellum, ſi enim, inquit, ſcabella, quomodo erant inſpirata. Verum Interpres duplicem buxi interpretationem affert; Prout inſpiratur buxum, eſt tibia: prout pede pulſatur, eſt ſcabellum. Quia licet diuerſa organa, ſimul tamen adhibebantur, vt ex Suet. & Auguſt. diximus. Mirum autem eſt, negare ipſum ſcabella pedibus pulſata, & figuram eius rei apponere, ex ſtatua marmorea apud Magnum Ducem Florentiæ, & ſubiicere. *Vbi videmus muſicum, ſcabil-*

lam pedibus pulſantem, & cymbala manibus quatientem. De Cymbalis res nota eſt: ſcilicet, duo vaſa ærea ſemirotunda (peccat ille cum duos quoſdam pelues dicit, cum *duas* debuiſſet) quæ vtraque manu collidebantur, vnde Lucret. *pulſantes æribus æra:* & Ouid. *tantum æra, æra repulſa valent.* Vere quidem falluntur, qui cymbala eſſe putant, quæ à puellis ſaltantibus geſtantur, inſtar cribri, ex vna parte pelle obducti, interiectis in ambitu, ſiue balteo lamellis, atque æreis bracteolis, & crepitaculis, quæ criſpante brachio ad numerum quatiuntur. Sunt enim veterum tympana, vt recte cenſet Rubenius, diuerſa à bellico tympano, effœminatorum geſtamina. Sed iſti cum vulgo falluntur, nam apud Hiſpanos, & Venetos ea per abuſionem cymbala appellantur, nempe quod vtrumque inter muſica crepitacula. Immo Phędrus cymbalum pro tympano poſuit. Galli inquit Cybeles cum illis mortuus ſuus Aſinus eſſet. *Detracta pelle ſibi fecerunt cymbala*, hoc eſt tympana effęminatorum geſtamina. Cymbala enim non ex pelle, ſed ex ære. Quod vero etiam negat cymbalum malleolo percuſſum, Pignorius de Seruis attulit huiuſmodi figuram, ſcilicet peluem, vnam tantum cymbali partem appoſito malleolo, & aliam figurā haud abſimilem cymbalo, quod deſcribit Nonnus.

SCACCHI. Ludus calculorum, ſiue latrunculorum. Primus Ioſ. Scalig. ad Catalecta p. 542. Ludum calculorum, & latrunculorum eundem eſſe docuit ex Ouid. *Siue latrocinij ſub imagine calculus ibit:* Et L. III. de arte. *Cautaque non ſtulte latronum prælia ludat Vnus cum gemino calculus hoſte perit.* Cumque calces ſint calculi, vt ait Feſtus, hinc *ſcalculum*, & *ſcacchum* factum oſtendit, voce Italis, & Gallis vſitata. Hunc Salm. ſecutus eſt Hiſt. Aug. 459. *Scachios hodie vocari ab Italis, & Gallis, voce à calculis detorta. Quia autem ludus eſſe latronum, ſiue latrunculorum dicebatur,* ſcachum *pro furto Longobardi dixère. Lib. II. tit. 55. L. 37. De furto, aut ſcacho, ſi vltra ſex ſolidos fuerit.* Voſ. à Germ. *Schacken*, rapere, atque inde ſchacorum ludum, qui & latronum. Sed cur non *ſcaccheu*, à ludo calulorum, ſiue ſchacorum, cum innumeræ voces Latinæ in Germanica lingua ſint? Hodie etiam apud Inſubres, *dare vna querela di ſcacco*, eſt furti accuſare. Idem tamen cum Voſſio ſentit Grotius Lex. Goth. *Scacchum. Schacken Rapina: vnde & ludo latrunculorum nomen, quod à Germanis ad Græcos, & Perſas vſque peruenit.* Alij contra à Perſis arceſſunt, de quo vide Menag. in orig. Gallicis. Ceterum hunc ludum Hiſp. appellant *Axedres*, vt Scaliger, quaſi *exquadri*: nam *ſquadrones*, quadratas phalanges vocant: calculorū autem ludus, nihil aliud, quam caſtra, & inſtructa acies. Salmaſius à ζατρίκιον: quod cum alijs à Perſico *Xatreng*, Zatricium dictum putent, cōtra ille ad Solinum Perſicum à Græco petitum contendit. Porro alucum luſorium, ſiue tabulam, à *ſcachis*, *ſcacchiera* appellamus, cuius imaginem, alternis teſellis, ſiue quadraturis verſicoloribus diſtinctam plures in gentilitijs inſignibus vſurparunt. Quadraturas Codinus pag. 24. χαρτίρια appellat, corrupta voce, vt Iunius obſeruat, ex Italico, & Gallico *quartiers.* κατὰ χαρτίρια, ideſt, *quadrarijs teſſeris, vel ſcutulis.* Eadem χάρτια appellantur ab eodem pag. 23, & 41. In hac Vrbe nobiliſſima Zaccorum familia, inde appellata. Initio enim *Scachi*, poſtea *Zacchi* dicti. Chron. Patau. *Familia Zaccorum, ſiue ſchaccorum.* Idem à tabula, *Intanolato, ſcacchato.* Nauigat. Rhamnuſij parte I. p. III. *Intanarato, puntizato, di diuerſi colori. Intanolato à ſcacchi. Tanare* tranſlate maculæ cutis rubentes. Et *taberlato.* Corius Hiſt. Mediol. p. 117. *La porta nominata Romana hauea i ſuoi ſoldati ſotto il veſſillo roſſo. La Ticineſe, il Bianco. La Vercellina il Balzano, La Comaſca, il Taberlato, ouero Scaccato, bianco, e roſſo.*

SCAFFA. Alueus aquarius. *Scaphium.* Lautrina. Scapha piſtoris, in qua panis proſtat, Pap. *Scapha, barca, vel alueus in quo panis mercatur. Scaffato* Veneti appellant, cui mentum prominet, reliqua oris recedunt, & veluti concaua ſunt. Et *far ſcaffa* de infantibus cum lachrymæ erumpere incipiuntur, & vultus contrahitur.

SCAGLIA. Squamma, *ſquammula, ſquaglia, ſcaglia.* Germ. *Schuffe*, & *ſchelffe.* Hiſp. *Eſchama.* Scal. ex. CIV. 7. *Scaiola, Itala vox eſt* (loquitur de Alumine Scaiole). *Scaia enim, & ſcalia, cruſtam ſignificat, à ſquamma, corruptis elementis. Scagliare*, deſquammare. *Scalcioni*, lini ſquammæ quibus veſtes farciuntur. Et *ſcolcioni* auium pennæ primum erumpentes. Plin. Græca voce caules appellat, L. XI. Cap. XXXVIII. *Pennarum caules omnium caui.* Gal. *Le tuyau della plume*, tubuli. Et pili ſub axillis, vnde *Scalcio* Veneti appellant, tetrum odorem alarum, ſiue hircum. Hiſpani *ſobracos*, ab hirco: Et *ſobaco*, non ab arcu brachiorum, vt Coar. Germ. *Bockelet.* Quia hirci (bucco) virus, olet, ſiue trucem Caprum valle ſub *alarum* geſtat, vt verbis Catulli vtar. Ceterum *ſcaiola* etiam dicuntur lapidum fragmēta ſcalpello exciſa, inſtar ſquamarum.

SCAGLIARE autem pro longe iacere, eſt à *Iaculari.* Vel quia ſquamæ cum lapides cæduntur, longe reſiliunt, & iactantur.

SCA-

SCAGNI. Saxa in mari prominentia. Scopuli. Erythr. ad illud, *in ſaxa latentia torquet, Saxa vocant Itali medijs in fluctibus aras, Dorſum immane mari ſummo. Hodie nautæ*, inquit, *ſcagni appellant; Nam ſaxum ingens cum occurrit ſedile promittit: vel quia ſicut in ſcamno ſedemus, ita nauis ſuperuecta dorſo ſedet, hæretque fixa, & immobilis nauigatione impedita.* Et inde *Dorſum durum* ſextam Vrbis Venetæ regionem appellatam. Sane ſcamnum, crudum & immotum ſolum, minime aratro proſciſſum ab agricolis appellari apud Columellam. Sed Plin. terram altiorem, quæ inter duos ſulcos in colendo relinquitur, *ſcamnum* appellat: vnde ſaxa, ſiue dorſa mari ſummo eminentia, *ſcagni* dicta credo, non à ſedendo.

SCAGLIONI, gradus ſcalarum, *ſcaleo*, & *ſcalea* apud Dantem. Scalones, & *ſcalarium*, *ſcalaria*.

SCALA. Portus: *far ſcala*, appellere, exſcenſionem facere. Pap. *Pons, iter ſuper fluuium: ſcala nauium.* Valeſius ad illud Ammiani. Lib. xv. *Perpatulum ſinum, quem vocant Ad gradus. Quia ſcilicet*, inquit, *plures erant gradus, per quos aſcenſio, & exſcenſio fiebat in naues.* Gradum eo ſenſu ſumpſit Val. Max. L. III. 6. *P. Scipio cum in Sicilia, augendo exercitum, traijciendoque in Africam opportunum quæreret gradum.* Poſteriores Græci σκάλαν, *ſcalam* Latino vocabulo dixerunt. Inde etiam dicta videtur *Gradus* Inſula, & Vrbs Venetiæ.

SCALCO. Hodie ſtructor, vel Carpus, conuiuij miniſter: olim ſervus quilibet: vt Voſ. II. 17. à Germ. *Scalck.* Ex Pithæo ad Leg. Salicam. tit. II. *Godſcalch.* Dei ſervus, & *Mariſcalch*, de quo ſupra diximus. At *Siniſcalcus*, vel *Seneſcalchus*, initio ſignificaſſe cuſtodem gregis, vel armenti notat idem paulo poſt. Quod *ſen.* Germ. vel *ſente* gregem, vel armentum ſonat. Poſtea præclare dignitatis vocem factam. Nempe *Seneſchallum* Regiæ menſæ præfectum dici cœpiſſe, Oeconomum, Architriclinum. Vita Caroli M. *Miſit exercitum in Brittania, vna cum miſſo ſuo Autulpho Seneſcalco.* Autulphum autem Regiæ menſæ præpoſitum dici Aimoino, notat Bignon. ad Marculf. Reginoni *Principem coquorum*: alijs *Dapiferum*. Aliaque multa de Seniſcalcis addit, quæ operæ pretium fuerit vidiſſe. Neque mirandum menſæ Regiæ præfecto curam exercitus commiſſam exemplis ibi Voſſius docet: & quæ eius in aula dignitas fuerit, ex Hincmaro oſtendit. Iidem etiam *Præfecti*, ſiue *Iuridici*, in minores enim prouincias mittebantur Ius dicturi, ſicut & *Bailiui*; de quibus Bud. in Pandectas p. 161.

SCALETTIERE. Veneti piſtorem dulciariorum appellant, Græca voce. Ἐσχαρίτης, panis ſuper craticula, ſiue foculo coctus. De quo Athen. L. III. *Satiatis vera, & edendo laſſis iucundiſſimam tranſigendo tempori exercitationem, ac operam præbuere, nempè quem eſcharitem panem vocant, eximium, ita melle conditũ, tantaque ſuauitate, ſiue mollitie, & tanto dum manditur cõſenſu eum paſſo, vt admirabili quadam vi ad appetentiam ſui cogat.* Ab *Eſcharite* igitur, *Eſcharetarius*, *ſcaretiere*, & *ſcalettiere*. Dalechamp. ad Athen. ait Monpeſſulanis *eſcalette dici*, quod reliquis Gallis *Gaufre*. Inſubres ab offulis, *Ofellaro*.

SCALMANA. Æſtus, à magno calore. *Scalmare* Senenſes, ſiti fatigari. *Scarmana*, & *Caldana*, pro eodem.

SCALOGNA. Cepa *Aſcalonia*, bulbus eſculentus. Pap. *Aſcalonia genus oleris.*

SCALPICCIARE. Et *ſcalpitare*. V. *Calpitare*. *Calce pinſitare.* Propriè de equis. Veneti *zappare*, quod vngulæ pulſu terram fodiant. Vel à *ſcalpere*, *ſcalpitare*, fodere.

SCALTRO. *Scaltrito*. A *Callidus*, peritus, exercitatus. Lucret. L. VI. *Currenti ſpatium præmonſtra callida Muſa. Scaltrare*, admonere, callidum reddere. Dant. Purg. XXVI. *Guarda, gioni, ch'io ti ſcaltro.* Land. *Ti ſcorgo, e moſtroti la via, & fotti prattico. Onde diciamo huomo ſcaltrito, quando è prattico, & exercitato.*

SCAMBIARE. Permutare. V. *Cambiare*. *Scambiettare* in ſaltatione, eſt varios ſaltus mutare, & ſaltatorium orbem verſare, diuerſos ſtaticulos dare. *Cambiare* ſaltus. Et *ſcambietti*. Saltuum permutationes, non à *gamba*, & *gambietto*. *Dare vn ſcambietto*, eſt repente diſcedere, & locum mutare.

SCAMBO. Cui crura intorta, & deprauata. Suet. Othon. XII. *Fuiſſe enim traditur, & modicæ ſtaturæ, & male pedatus, ſcambuſq;* vt emẽdauit Turnebus, cum in vulgatis eſſet, *caluuſque* ex Græco σκαμβός. Qui pedes aut in exteriorem partem flectunt, iique *Vari* dicuntur, aut introrſum conuertunt, & *Valgi*, ſicut *Vatiæ* dicti, vt Salmaſ. ibi. Idem & ſcaurus, Gloſs. *Scaurus*, σκαμβὸς σκιλλός, ςρεβλόπους. Et Βλαισόπους, ſcaurus. Βλαισος enim *Valgus*. Inſubres *Scanſino*. Germ. *Schlem*, & *ſchiim*. Senenſes *Schimbo*, & *ſchembo*, pro obliquo, diſtorto: & *Ghembo*. Dant. Purg. VII. *Tra erto, e piano era vn ſentiere ghembo. Schimbeſcio.* Obliquus, diſtortus. *Andar à ſchimbeſcio*, obliquè, tranſuerſe ire. Non ab exinuerſus. Veneti *ſcalembro*, & *tagliar à ſcalembro*, oblique ſecare, & ita incidere, vt cæſura ſcalarum gradus imitetur.

SCAMPARE, & *ſcappare*, fugere. V. *Gamba*, non autem à campo.

SCANCELLARE. Delere, ita tranſuer-

lam pedibus pulſantem, & cymbala manibus quatientem. De Cymbalis res nota eſt: ſcilicet, duo vaſa ærea ſemirotunda (peccat ille cum duos quoſdam pelues dicit, cum *duas* debuiſſet) quæ vtraque manu collidebantur, vnde Lucret. *pulſantes aribus æra*: & Ouid. *tantum ære, æra repulſa valent*. Vere quidem falluntur, qui cymbala eſſe putant, quæ à puellis ſaltantibus geſtantur, inſtar cribri, ex vna parte pelle obducti, interiectis in ambitu, ſiue balteo lamellis, atque æreis bracteolis, & crepitaculis, quæ criſpante brachio ad numerum quatiuntur. Sunt enim veterum tympana, vt recte cenſet Rubenius, diuerſa à bellico tympano, effœminatorum geſtamina. Sed iſti cum vulgo falluntur, nam apud Hiſpanos, & Venetos ea per abuſionem cymbala appellantur, nempe quod vtrumque inter muſica crepitacula. Immo Phædrus cymbalum pro tympano poſuit. Galli inquit Cybeles cum illis mortuus ſuus Aſinus eſſet. *Detracta pelle ſibi fecerunt cymbala*, hoc eſt tympana effeminatorum geſtamina. Cymbala enim non ex pelle, ſed ex ære. Quod vero etiam negat cymbalum malleolo percuſſum, Pignorius de Seruis attulit huiuſmodi figuram, ſcilicet peluem, vnam tantum cymbali partem appoſito malleolo, & aliam figurā haud abſimilem cymbalo, quod deſcribit Nonnus.

SCACCHI. Ludus calculorum, ſiue latrunculorum. Primus Ioſ. Scalig. ad Catalecta p. 542. Ludum calculorum, & latrunculorum eundem eſſe docuit ex Ouid. *Sine latrocinij ſub imagine calculus ibit*: Et L. III. de arte. *Cautaque non ſtulte latronum prælia ludat Vnus cum gemino calculus hoſte perit*. Cumque calces ſint calculi, vt ait Feſtus, hinc *ſcalculum*, & *ſcacchum* factum oſtendit, voce Italis, & Gallis vſitata. Hunc Salm. ſequutus eſt Hiſt. Aug. 459. *Scachios hodie vocari ab Italis, & Gallis, voce à calculis detorta. Quia autem ludus iſte latronum, ſiue latrunculorum dicebatur*, ſcachum *pro furto Longobardi dixere. Lib. II. tit. 55. L. 37. De furto, aut ſcacho, ſi vltra ſex ſolidos fuerit*. Vol. à Germ. *Schacken*, rapere, atque inde ſchacorum ludum, qui & latronum. Sed cur non *ſcacchen*, à ludo calulorum, ſiue ſchacorum, cum innumeræ voces Latinæ in Germanica lingua ſint? Hodie etiam apud Inſubres, *dare vna querela di ſcacco*, eſt furti accuſare. Idem tamen cum Voſſio ſentit Grotius Lex. Goth. *Scacchum*. *Schacken Rapina: vnde & ludo latrunculorum nomen, quod à Germanis ad Græcos, & Perſas vſque peruenit*. Alii contra à Perſis arceſſunt, de quo vide Menag. in orig. Gallicis. Ceterum hunc ludum Hiſp. appellant *Axedres*, vt Scaliger, quaſi *ex quadris*: nam *quadrones*, quadratas phalanges vocant: calculorū autem ludus, nihil aliud, quam caſtra, & inſtructa acies. Salmaſius à *ζατρίκιον* quod cum aliis à Perſico *Xatreng*, Zatricium dictum putent, contra illc ad Solinum Perſicum à Græco petitum contendit. Porro aluenm luſorium, ſiue tabulam, à *ſcachis*, *ſcacchiera* appellamus, cuius imaginem, alternis teſſellis, ſiue quadraturis verſicoloribus diſtinctam plures in gentilitiis inſignibus vſurparunt. Quadraturas Codinus pag. 24. *χαρτάρια* appellat, corrupta voce, vt Iunius obſeruat, ex Italico, & Gallico *quartiers*. *κατὰ χαρτάρια*, id eſt, *quadrariis teſſeris*, *vel ſcutulis*. Eadem *χάρτια* appellantur ab eodem pag. 23, & 41. In hac Vrbe nobiliſſima Zaccorum familia, inde appellata. Initio enim *Scachi*, poſtea *Zacchi* dicti. Chron. Patau. *Familia Zaccorum, ſiue ſchaccorum*. Idem à tabula, *Intauolato*, *ſcacchato*. Nauigat. Rhamnuſij parte I. p. III. *Intanarato, puntizato, di diuerſi colori*. *Intauolato à ſcacchi*. *Tauare* tranſlatæ maculæ cutis rubentes. Et *taberlato*. Corius Hiſt. Mediol. p. 117. *La porta nominata Romana hauea i ſuoi ſoldati ſotto il veſſillo roſſo. La Ticineſe, il Bianco. La Vercellina il Balzano, La Comaſca, il Taberlato, ouero Scaccato, bianco, e roſſo*.

SCAFFA. Alueus aquarius. *Scaphium*. Lautrina. Scapha piſtoris, in qua panis proſtat, Pap. *Scapha, barca, vel alueus in quo panis mercatur*. *Scaffato* Veneti appellant, cui mentum prominet, reliqua oris recedunt, & veluti concaua ſunt. Et *far ſcaffa* de infantibus cum lachrymæ crumpere incipiuntur, & vultus contrahitur.

SCAGLIA. Squamma, *ſquammula*, *ſquaglia*, *ſcaglia*. Germ. *Schuſſe*, & *ſchelffe*. Hiſp. *Eſchama*. Scal. ex. CIV. 7. *Scaiola*, *Itala vox eſt* (loquitur de Alumine Scaiole). *Scaia enim, & ſcalia, cruſtam ſignificat, à ſquamma, corruptis elementis. Scagliare*, deſquammare. *Scalcioni*, lini ſquammæ quibus veſtes farciuntur. Et *ſcolcioni* auium pennæ primum erumpentes. Plin. Græca voce caules appellat, L. XI. Cap. XXXVIII. *Pennarum caules omnium caui*. Gal. *Le tuyau della plume*, tubuli. Et pili ſub axillis, vnde *Scalcio* Veneti appellant, tetrum odorem alarum, ſiue hircum. Hiſpani *ſobracos*, ab hirco: Et *ſobaco*, non ab arcu brachiorum, vt Coar. Germ. *Bockelet*. Quia hirci (bucco) virus, olet, ſiue trucem Caprum valle ſub alarum geſtat, vt verbis Catulli vtar. Ceterum *ſcaiola* etiam dicuntur lapidum fragmēta ſcalpello exciſa, inſtar ſquamarum.

SCAGLIARE autem pro longe iacere, eſt à *Iaculari*. Vel quia ſquamæ cum lapides cæduntur, longe reſiliunt, & iactantur.

SCA

SCAGNI. Saxa in mari prominentia. Scopuli. Erythr. ad illud, *in ſaxa latentia torquet, Saxa vocant Itali medijs in fluctibus aras, Dorſum immane mari ſummo. Hodie nautæ,* inquit, *ſcagni appellant; Nam ſaxum ingens cum occurrit ſedile promittit: vel quia ſicut in ſcamno ſedemus, ita nauis ſupernecta dorſo ſedet, hæretque fixa, & immobilis nauigatione impedita.* Et inde *Dorſum durum* ſextam Vrbis Venetæ regionem appellatam. Sane ſcamnum, crudum & immotum ſolum, minime aratro proſciſſum ab agricolis appellari apud Columellam. Sed Plin. terram altiorem, quæ inter duos ſulcos in colendo relinquitur, *ſcamnum* appellat: vnde ſaxa, ſiue dorſa mari ſummo eminentia, *ſcagni* dicta eredo, non à ſedendo.

SCAGLIONI, gradus ſcalarum, *ſcaleo*, & *ſcalea* apud Dantem. Scalones, & *ſcalarium*, *ſcalaria*.

SCALA. Portus: *far ſcala*, appellere, exſcenſionem facere. Pap. *Pons, iter ſuper fluuium 1 ſcala nauium.* Valeſius ad illud Ammiani. Lib. xv. *Perpatulum ſinum, quem vocant Ad gradus. Quia ſcilicet*, inquit, *plures erant gradus, per quos aſcenſio, & exſcenſio fiebat in naues.* Gradum eo ſenſu ſumpſit Val. Max. L. III. 6. *P. Scipio cum in Sicilia, augendo exercitum, traijciendoque in Africam opportunum quæreret gradum.* Poſteriores Græci *σκάλαν*, *ſcalam* Latino vocabulo dixerunt. Inde etiam dicta videtur *Gradus* Inſula, & Vrbs Venetiæ.

SCALCO. Hodie ſtructor, vel Carpus, conuiuij miniſter: olim ſervus quilibet: vt Voſ. II. 17. à Germ. *Scalck.* Ex Pithæo ad Leg. Salicam. tit. II. *Godſcalch.* Dei ſervus, & *Mariſcalch*, de quo ſupra diximus. At *Siniſcalcus*, vel *Seneſcalchus*, initio ſignificaſſe cuſtodem gregis, vel armenti notat idem paulo poſt. Quod *ſon.* Germ. vel *ſente* gregem, vel armentum ſonat. Poſtea præclare dignitatis vocem factam. Nempe *Seneſchallum* Regiæ menſæ præfectum dici cœpiſſe, Oeconomum, Architriclinum. Vita Caroli M. *Miſit exercitum in Brittania, vna cum miſſo ſuo Autulpho Seneſcalco.* Autulphum autem Regiæ menſæ præpoſitum dici Aimoino, notat Bignon. ad Marculf. Reginoni *Principem coquorum*: alijs *Dapiferum*. Aliaque multa de Seniſcaleis addit, quæ operæ pretium fuerit vidiſſe. Neque mirandum menſæ Regiæ præfecto curam exercitus commiſſam exemplis ibi Voſſius docet: & quæ eius in aula dignitas fuerit, ex Hincmaro oſtendit. Iidem etiam *Præfecti*, ſiue *Iuridici*, in minores enim prouincias mittebantur Ius dicturi, ſicut & *Ballius*; de quibus Bud. in Pandectas p. 161.

SCALETTIERE. Veneti piſtorem dulciarium appellant, Græca voce. Ἐσχαρίτης, panis ſuper craticula, ſiue foculo coctus. De quo Athen. L. III. *Satiatis vero, & edendo laſſis iucundiſſimam tranſigendo tempori exercitationem, ac operam præbuere, nempe quem eſcharitem panem vocant, eximium, ita melle conditũ, tantaque ſuauitate, ſine mollitie, & tanto dum manditur cõſenſu cum paſſo, vt admirabili quadam vi ad appetentiam ſui cogat.* Ab *Eſcharite* igitur, *Eſcharetarius*, *ſcaretiere*, & *ſcalettiere*. Dalechamp. ad Athen. ait Monpeſſulanis *eſcalette dici*, quod reliquis Gallis *Gaufre*. Inſubres ab offulis, *Ofellaro*.

SCALMANA. Æſtus, à magno calore. *Scalmare* Senenſes, ſiti fatigari. *Scarmana*, & *Caldana*, pro eodem.

SCALOGNA. Cepa *Aſcalonia*, bulbus eſculentus. Pap. *Aſcalonia genus oleris.*

SCALPICCIARE. Et *ſcalpitare*. V. *Calpitare. Calce pinſitare.* Propriè de equis. Veneti *zappare*, quod vngulæ pulſu terram fodiant. Vel à *ſcalpere*, *ſcalpitare*, fodere.

SCALTRO. *Scaltrito.* A *Callidus*, peritus, exercitatus. Lucret. L. VI. *Currenti ſpatium præmonſtra callida Muſa.* *Scaltrare*, admonere, callidum reddere. Dant. Purg. XXVI. *Guarda, giowi, ch'io ti ſcaltro.* Land. *Ti ſcorgo, e moſtroti la via, & fotti prattico. Onde diciamo huomo ſcaltrito, quando è prattico, & exercitato.*

SCAMBIARE. Permutare. V. *Cambiare.* *Scambiettare* in ſaltatione, eſt varios ſaltus mutare, & ſaltatorium orbem verſare, diuerſos ſtaticulos dare. *Cambiare* ſaltus. Et *ſcambietti.* Saltuum permutationes, non à *gamba*, & *gambietto. Dare vn ſcambietto*, eſt repente diſcedere, & locum mutare.

SCAMBO. Cui crura intorta, & deprauata. Suet. Othon. XII. *Fuiſſe enim traditur, & modicæ ſtaturæ, & male pedatus, ſcambuſq;* vt emẽdauit Turnebus, cum in vulgatis eſſet, *caluuſque* ex Græco *σκαμβός*. Qui pedes aut in exteriorem partem flectunt, iique *Vari* dicuntur, aut introrſum conuertunt, & *Valgi*, ſicut *Vatia* dicti, vt Salmaſ. ibi. Idem & ſcaurus, Gloſs. *Scaurus, σκαμβὸς σκιλλοὶ, ϛρεβλόπες.* Et Βλαισόπυς, ſcaurus. Βλαισος enim *Valgus*. Inſubres *Scanſino.* Germ. *Schlem*, & *ſchiem*. Senenſes *Schimbo*, & *ſchembo*, pro obliquo, diſtorto: & *Ghembo.* Dant. Purg. VII. *Tra erto, e piano era vn ſentiere ghembo. Schimbeſcio.* Obliquus, diſtortus. *Andar à ſchimbeſcio*, obliquè, tranſuerſe ire. Non ab exinuerſus. Veneti *ſcalembro*, & *tagliar à ſcalembro*, oblique ſecare, & ita incidere, vt cæſura ſcalarum gradus imitetur.

SCAMPARE, & *ſcappare*, fugere. V. *Gamba*, non autem à campo.

SCANCELLARE. Delere, ita tranſuer-

ſum calamum decuſſatim inducere, vt lineæ, & liture cancellos referant. Gloſ. *χαράσσω*. *Induco*, *Cancello*. Pap. *Cancellare, concidere, forare*. Quod interdum non ſolum calamo, ſed cultello ſcripta cancellarim concidantur, & atroci ſtylo fodiantur. V. *Cancellare*, & *Caſſare*.

SCANDALO. Offendiculum. Salm. Hiſt. Aug. 199. *Sic & σκάνδαλος, cum propria ſignificatione Gracis ſit πάτταλος, palus, pro offendiculo vſurparunt*. Heſych. *σκῶλος, ῥάβδος, σκάνδαλος, σκόλοψ, πάτταλος*. Sed *Scandaglio*, eſt bolis, nauticum perpendiculum: funis ſcilicet, alligato plumbo, quo nautæ fundum maris deprehendunt, aliter *καταπειρατηρία*, vt Budæus. Quod quomodo à bòlis formari poſſit non video. Monoſinius à *Σκινδύλη*, *Βολὶς*.

SCANNARE. Iugulare, iugulum ſoluere. V. *Canna*.

SCANNELLO. Ligneus Abacus leniter acclinis cui ſcribendo incumbimus, malim à *ſcamno, ſcamnulo*, quem à *ſcrinio* deducere.

SCANICARE Cum decidente tectorio parietes nudantur. *Ex tunicare*, tectorium enim velut parietis tunica, qua labente ſpoliantur.

SCANSARE. Vitare, declinare. V. *Canſare*. Pap. *Cambio, campſi, ponit Chariſius, & à Graco eſſe videtur: κάμπτω*, vnde & *Campſo ſolebant antiqui dicere, Certo, Pugno, iter incoho, vel flecto*. Etruſci etiam *ſchencire*.

SCANZIE. Scafæ, & alucoli, tranſuerſis canterijs compacti, quibus lances, ac patinæ & vaſa culinæ diſponuntur, quod per gradus inſtar ſcalarum conſurgant, à ſcandendo *ſcanſilia* dicta. Pap. in Lectica. *Scamnum, ſcabellum, ſuppedaneum, ſcanſilia*. Et alibi. *Scanſilia gradus ſunt, vbi honorati in adibus ſedent*: ex Iſidoro L. xx. 11. A quorum ſimilitudine, etiam foruli, & loculamenta librorum idem nomen ſortita ſunt, non autem à *ſcrinio*. Etruſci. *Scanceria*.

SCANSE, & *ſcanſcie* Inſubres appellant fulcra, quæ pedibus capti axillis ſubiiciunt ad ambulandum, à ſcandendo, quales veterum grallæ, quibus grallatores impoſiti gradum grandibant. Ligna, ſiue fulcra *ſcanſilia*, vel *ſcanſoria*. Veneti *Crozzole*, quod figuram crucis referant, eius nempe crucis quæ forma, T, exprimitur. Pap. *Cambuta, ſuſtentamen, vel baculus flexus, Pedum, vel Crocia*. Hiſp. *çanco*, quaſi *ſcanſo*: ſiue *ſcanſorium*, & *çanca*, tibia exilis, & gracilis, inſtar grallæ, vel ligni ſcanſorij. Etruſci *ſchiaccia*, crus ligneum loripedis.

SCAPINI. *Scarpini*. Pedules linei, aut lanei. V. *Scarpa*, & *Scoffoni*.

SCAPITARE. *Diſcapitare*. Detrimentum facere. A *Capite* prout ſortem, ſiue nummos fœnore locatos, ſignificat, il *capitale*. *Aliquid de capite minui*, ſiue de ſorte demere, & deperire. Veneti *deſcauedare*.

SCAPEZZARE, *Scauezzare*, frangere, *excapitare*, caput demere, ramorum capita truncare. Inſubres *Gabare*, quaſi *decapare*, ſiue *excapulare*, truncare. *Pianta di gaba*, cui deciſis ramis truncus remanet. *Capulare, decapulare*, & *ſcapellare*, non à ſcalpello, vt Voſ. cenſet, ſed à *exſcapulo, decapulo*, frango. Gloſ. *Scapellare*, incidere, frangere. Leg. Long. *Scapellare alterius molinum, ploum, aratrum, vitem, clauſuram, equi caudam*, eſt frangere, non *ſcalpello* incidere, *ſcauezzare*. A *ſcauezzare*, *Cauezzo* dicitur pannus è tela, ſiue telæ capite reciſus. *Vn cauezzo di panno*: item pro fragmento, & fruſto. Alia ſignificatione Inſubres, *cauezzare*, dicunt, pro ornare, concinnare, vel à *capite comendo*, vel à *concinnare, conciare, cauezzare*. *Cauezzo*, ornatus, politus.

Scapezzone, & ſcopazzone, colaphus, ictus capiti inflictus, ſicut *Moſtaccione*, in faciem impactus, *Soggozzone*, gutturi incuſſus.

SCAPOLARE. Amictus monachorum, quo ſcapulæ teguntur: Epomis, Armilauſa.

SCAPVZZARE. *Scapucciare*. Crebro impingere, ac pedem offendere. *Ceſpitare*. Seru. ad illud. *Suffuſo reuolutus equo*. *Caſuro, nam ſuffuſi equi dicuntur, qui vulgo ceſpitatores dicuntur*. Equus ceſpitator, qui crebro offendit, quam vocem ſequiori ſeculo latinitatis inductam putat Voſ. de vit. ſerm. Lib. 1. 23. quod præter Seruium nullus veterum hac voce vſus ſit. Et *ceſpitare* ſumptum pro eo, quod eſt ad ceſpitem impingere. Ita *Inciampare*, & *incappare*, in cippum offendere.

SCARABOCCHIARE. Conſcribillare, lineas confuſe, & capreolatim in ſcribendo ducere, lituras facere, & atramentum chartæ illinere, quod pueri faciunt, cum formare literas diſcunt. Vel à *conſcribillare, ſcribottare, ſcarabottare, ſcarabotto*, pro confuſo literarum ductu. Vel à *charaxare*, quod eſt ſcalpello cancellatim incidere, cum ſcripta delentur, ſiue cancellantur, quod & *ſcharifare*. Gloſs. *Scarifat, καταχίζει, καταχνίζει, Καταχαράσσει*. Vnde *ſcarabottare*, idem calamo facere, quod ſcalpello fit. *Scorbio* item dicitur, atramentum chartæ infuſum, & illitum, vnde *ſcorbiccherare*, quod à curuis, flexilque, & errantibus lineis, ac lituris dictum puto. Galli *Eſclabocher*, luto, vel aqua aſpergere, à Germ. *Schlamm*, lutum. Vnde poteſt *ſcarabocciare*, chartam atramento fœdare, & *ſcarabotto*, atramentum illitum, deduci.

SCARAFONI. Veneti appellant publicanorum, & portitorum miniſtros, & exploratores, qui viatores excutiunt, ne merces non per-

ſoluto

Digitized by Google

ſoluto portorio inferātur, & vectigalibus fraus fiat. Fortaſſe à *ſcamera* voce Lōgobardiea, quę exploratorem ſignificat. Grot. Lex Goth. *Scamera explorator, à ſcemer, tenebris.* Pap. *Scamaras*, ideſt *ſpiones legis. Scamara, ſcarama, ſcarafone.* V. Voſ. de vit. ſerm. II. 17.

SCARAFAGGIO. Scarabæus. *Scarabaius, ſcaranaggio.* Gloſ. *Scarabaius* κάνθαρος.

SCARBONTIVO. Frumentum appellant, cum rubigo ſegetes adurit, quæ & vredo, quod nigredine *carbones* referat. Idque vitium in uitibus, *carbunculus* dicitur, teſte Plin. XVIII. 28.

SCARCARE, pinguiorem ſaliuam ab imis, faucibus extrahere. *Excreare, excreitare, ſcarcare.* Sealig. in Var. à *Scracere.* Galli *Cracher*. Ita illud Plauti in Neruolaria apud Nonium de meretricibus. *Scrapta ſcrupeda*, docti *ſcreatias*, legunt, quia Varro ab *excreatione* ita dictas annotat. Etruſci, *Scracchio. Screatio. Margaio*, Boccat. *Sputana farfalloni*.

SCARDASSARE. Lanam pectere, & carminare, à *carduis*, ſiue ſpinis, quibus poliebatur, ſicut & Erinaceorum cute. *Scartezino.* Carminator. Hiſp. *Carmenador*, & *Cardador*. Etruſci. *Scardaſſiere.* Hiſt. Piſtor. pag. 178. *Gente minuta, tra quali erano ſcardaſſieri, battitori ad arco, verghеggiatori.* Veneti *Spelagino*, quod craſſiorem ſerici lanuginem è folliculis depectat. *Scardaſſi*, & *Cardi*, pectines ferrei. Hiſp. *Cardeduras.* Pap. translate. *Cardi ſunt quaſi ferrei pectines, quibus homines laniantur.* Hinc *ſcarmigliato*, turbatis & impexis capillis, qui lanam carminatam referant.

SCARAMVCCIARE. Velitari, leue prælium committere. A *ſcharis*, ſiue *ſcheris*, voce Germanica, quæ aciem ſignificat, *ſcaher*, ſiue *ſchaar.* Hincmarus. *Bellatorum acies, quas vulgari ſermone ſcharas vocamus.* Aimon. Lib. IV. 16. *Collegit lectam à Francia bellatoribus Scaram, quam nos turmam, vel cuneum appellare poſſumus.* Plurima de hac voce congeſſit Olius ad Morenam, ſed in eo fallitur, quod putat ab *Eſchara*, ſiue ἐσχάρα factum, ideſt foculo. V. *Schiera*.

SCAROSO. Scaber, *ſcabroſus, ſcaroſo.* Translatè moroſus, & irritabilis. Hiſp. *Aſcherozo.*

SCARLATO. Coccinum, veſtis coccina. A Germanico trahunt *Scharlach*, & *Scharlack*. Sed Gelenius Hiſpanicam vocem putat à *Cuſculium*, quod eſt κόκκου δενδρύφιον. Quia Plin. L. XVI. 8. *Omnes tamen has eius dotes ilex, ſolo prouocat cocco. Granum hoc, primoque ceu ſcapus fruticis parua aquifolię ilicis: cuſculiū vocāt, penſionem alteram tributi pauperibus Hiſpania donat.* Et Barbatus Gloſ. in Plin. exiſtimat hinc natum eſſe, vt veſtis coccina, *ſquallata*, ſiue *cuſculiata*, vulgo dicatur, *cuſculiata, ſcarlata.* Eum ſequitur Iun. in Nomencl. 120. *Coccina veſtis quiſquiliata.* Quod ſi verum eſt, vt arbitramur, Latina vox eſt, non Hiſpanica. A *cocco, cuculliսm*, & *cuſculium*, ſiue corruptè *Quiſquilium*. Niſi quis à *conchiliato, ſcarlatum*, malit. Sed hoc de purpura pelagia, *ſcarlato* de cocco. Illud certum eſt, eandem veſtem à cocco, ideſt grano, *tinta di grana dici*, & à vermiculis qui è cocco erumpunt, *Vermiglia*. Itaque mirum eſt à Io: Villano L. VII. 13. *ſcarlatum* alterius coloris poni. *Tutti i giouani veſtiti col Rè d'vna partita di ſcarlato verde, e bruno.* Et Vit. Nicol. Laurentij p. 17. *La ſoa cappa era de ſcarlatto vermiglio.* Cum ſcarlatto ſit è cocco, ſiue vermiculis. Et p. 24. *Le veſtimenta prime dello Tribuno furono de vna infiammata, come foſſe ſcarlatto.*

SCARMIGLIATO. V. *Scardaſſare.*

SCARMO. Macer, ſtrigoſus. *Excarnis.*

SCARPA. Calceus. Salmaſius ad illud Vopiſci de Aureliano. *Carpiſculum enim genus calciamenti eſſe notum eſt:* exiſtimat *Carpum*, & *Carpiſculum* eſſe genus calceoli multifariam ſciſſi, & cęſi, à carpere, ſcindere, carpus, ſciſſus. Quod licet ſubtilius, quam verius dici quis putet, eſſe tamen veriſſimum, quod & alij pro indubitato ponunt. Mihi ſecus videtur. Nam præterquam quod calceum *carpum* dici, pro *carptum*, ſiue *diſcerptum* Latinitati repugnat, ſatis conſtat, calceum fuiſſe integrum & ſolidum, quique totum pedem tegeret, & cruris partem, vt ipſe Salm. alibi docuit, & hoc à ſoleis, crepidis, ſandaliis diuerſum, quæ ſolum tegebant, reliquo pede nudo, & habenis religabantur, vt potius de ſolea hoc intelligi debeat, vt ſandalia τῶν λεπτοχιδῶν, apud Cephiſodorum. Et Athenæus Lib. VI. de iis qui Cnopo Erythrarum rege interfecto regnum eius occupauerant. *Purpureum pallium, & tunicam prætextam induti*, ὑπεδέδεντο δὲ καὶ πολυσχιδῆ σανδάλια: perperam *calceos* interpres vertit; Videntur tamen ſandalia non ſimplices ſoleæ fuiſſe habenis religatæ, alioqui ſciſſura non fuiſſet opus. Hoc igitur illi luxus, & vitandi æſtus cauſa faciebant, quod podagrici faciunt, qui ſuperiorem calcei partem ſciſſuris laxant. Non eſt ergo veriſimile ab hoc calceorum genere, cuius nullus Latinorum meminit, quodque in nullo aut rariſſimo vſu fuit, calceos noſtros *ſcarpas* appellatos, quaſi diſcerptos. Veriſimilius à κρηπὶς crepida, vt vir doctiſſimus exiſtimat, ſi crepida pro calceo accipi poſſet, quam ſoleam fuiſſe, ſatis conſtat. Vel igitur à *caliga* corruptum, *ſcaliga*, (vt calculus, ſcalchus, *ſcacco*) *ſcalpa, ſcarpa*. Vel ſi ſubtilius rimari velimus à Κάρφια: ἧλοι, Carphia,

claui,

clavi, clauiculi, quibus ſuppingebantur militum calcei, vnde clauata calceamenta, ſiue ſimpliciter caliga, erant enim caligæ militares omnes clauatæ (à quo Italicum *ciabatta*, & Hiſpanorum *chiapino*) ſicut ergo à clauis, ita à Carphijs clauata communis calceus *ſcarpia*, & *ſcarpa*, etiam ſine clauis. Rigalt. Gloſ. Græc. Barb. Κάρφια, ἧλοι, *clauiculi, quibus ſuppingebantur militum calcei*. Leo Conſtit. v. 5. λωρόσοκα, πεδίκλα, σιλῶναια, σιδηρᾶ μετὰ καρφίων αὐτῶν. Iſid. Orig. L. xix. C. vlt. *Clauati quaſi calciati, eo quod minutis clauis, ideſt acutis, ſolea caligis vinciantur*. Lege, quaſi *carfiati, à carfijs*, ſiue clauiculis. A *ſcarpa, ſcarpini*, & *ſcarpette*, pedules. Et *ſcarpa* muri pars inferior inſtar pedis, ſiue calcei, prominens. *Contra ſcarpa*, munimentum ipſi oppoſitum: ſiue foſſæ exterius labrum.

SCARPARE. Carpere, ſcerpere, diſcerpere, lacerare. Etruſci *ſcerpare*. Salm. de mod. vſur. p. 881. *Carpere, ſcindere, & lacerare propriè denotat*. Hinc compoſita, concerpere, decerpere, diſcerpere. *Sgarbellare, ſcarpellare*, ſcarificare, cutem lacerare, vnguibus faciem ſcalpere, *ſcalpellare. Occhi ſgarbellati*, lippi, ac veluti detracta cute rubentes. Etruſci *Scerpellini*, Veneti *Scarpelini*, inuerſis veluti palpebris.

SCARSELLA. Mantica, ſiue funda braccis adſuta. *Sarcinula, ſarcinella, ſcarſella*. Pap. *Sarcinulæ, ſacci in quibus portantur cibi*. Vel à ſacculus, *ſacellus, ſacella, ſcarſella*. German. *Seckel. taſchen. Taſca*. A ſacculo *ſacellus*. Gloſ. Perſij ad illud Sat. v. *Mercurialem. Ideo dixit, quia ipſum Deum lucri dicunt. Vnde & cum ſacello pingitur. Sacella, ſcarſella*, nam ſaccus, ſcaccus, vnde *ſcaccarius*, pro ſaccarius, hoc eſt ſacco, ſiue ærario Eccleſiæ Præfectus, ſacellarius apud Voſ. de vit. ſerm. L. III. 44.

SCARSO, non ab exparcus, ſed à decreſcens. V. *Calo*.

SCARTOCCIO. *Chartaceum* inuolucrum, Cucullus.

SCASSARE. Veneti cunas motitare, *Quaſſare*. Quanquam hoc aliquid plus ſignificat, quam mouere. Vel quia cunæ capſæ, ſiue arcæ inſtar ſunt, vnde *ſcaſſare*, cunas agitare.

SCATOLA. Pyxis, ſiue arcula ex tenuiſſimis tabellis confecta. Vel à *capſula*, vel à *ſcaſula*: vel à *Caſtula*, ex Germ. *kaſt*: quod à Latino *ciſta*. Vnde *Caſtularius*, Arcarius, ſiue arcæ publicæ præfectus apud Voſ. de vit. ſerm. III. 3.

SCEMARE. Imminuere, aliquid detrahere. Papias, à *ſemiſſis*, quæ eſt aſſis medietas. *Semiſſis ideſt medius. Vnde ſemus, ideſt non plenus*. Videtur tamen ab *eximere, eximare, ſcemare*. Idem *eximit, minuit*. Gloſ. *Semum*. Ἡμίκενον. Semiuacuum, ſupra *ſematum* Ἡμίκενον. V. Interpr. Iuven. ad Sat. vi. *Semeſtris autem luna dicitur, cum menſis medium permenſa eſt ſpatium, aut* Xemum *dicit, cui vt plena ſit, parum admodum deeſt. Luna ſcema*. Dant. translatè pro deſerere. Purg. xxx. *Mà Virgilio n'haueà laſciati ſcemi Di ſe*. Se à nobis veluti exemerat. Hinc *ſcemo di ceruello*, pro ſtolido, & mentis imminutæ. *Scimunito*. Hinc etiam *ſcematio* pro membrorum mutilatione, & decurtatione. Leg. Long. L. II. Tit. LV. L. xvi. vbi ſi quis alienam vxorem inhoneſtè attrectauerit, quantum marito in talem liceat exponitur. Atque interim interdicitur, ne idcirco occidat, aut *ſcemationem ei corporis faciat*. Ideſt membrum aliquod mutilet, & à corpore eximat. Non à Germ. *Schemen*, hoc eſt pudere, quia ſic affectum hominem prodire pudeat in publicum: vt cenſet Voſ. de vit. ſerm. L. II. 17.

SCEMPIO. Pœna, ſupplicium, tormentum. Dant. Inf. x. *Lo ſtratio el grande ſcempio Che fece l'Arbia colorata in roſſo*. Purg. xii. *Moſtraua la ruina e'l crudo ſcempio. Exemplum*. Παράδειγμα. Donatus ad illud Terentij Eunucho. *Quæ futura exempla dicunt in eum indigna. Graues pœnæ* inquit, *quæ poſſunt ceteris documento eſſe, exempla dicuntur*. Et alibi. *Noua, ac mira tormenta, quæ pro exemplis narrentur: aut quæ documenta ſint ceteris ne delinquant*. Quæ loca iam Menagius adduxit. Quibus adde Plaut. Captiu. *Quando te exemplis excruciauero peſſimis*. Et Moſtel. *Exempla edepol faciam ego in te*. Adde Liuium. *Omnia belli exempla habita in ſe, cædibus, ruinis, incendijs, direptione Vrbis*. Et Tacitum de Chriſtianis. *Vnde quanquam aduerſus ſontes, & nouiſſima exempla meritos, miſeratio oriebatur*. Gell. vi. 14. *Tertia ratio vindicandi eſt, quæ* παράδειγμα *à Græcis nominatur (quod exempli cauſa populo oſtendebatur) cum pœnitio propter exemplum eſt neceſſaria, vt cæteri metu pœnæ deterreantur. Idcirco veteres quoque exempla, pro maximis, grauiſſimiſque pœnis dicebant*. Hinc traducere, ideſt damnatum populo ſpectandum exhibere παραδειγματίζειν, quo verbo vſus eſt Mathæus. *Ioſeph autem vir eius iuſtus exiſtens nolens eam* παραδειγματίσαι, *ideſt exemplum facere*, quod D. Aug. *exemplare*, vertit.

SCHEGGIA, & *ſcheggie*. Aſſulæ, haſtulæ, & fragmenta, quæ dum ligna, aut lapides cæduntur, inde cadunt. A Græco σχίζα. Et *ſcheda, ſchedia*. Et *Schidiæ* Vitruvio L. II. I. *Schedys, & luto obſtruuntur*. Et Lib. VII. 10. *Sarmenta & tæda ſchidiæ*. Quæ vt Philander, ſunt ligni fragmenta, quæ in marmore dicuntur aſſulæ. Et σχίδαι propriè ligna fiſſa in vſum ſacrificiorum, vt Scholiaſt. Ariſtoph. Pace. Lucifer Callaritanus apud Cerdam Cap. xxxviii.

Lib.

Digitized by Google

Lib. pro Athanaſio. *Et conſtipauit ſchizas ſuper altare*, ideſt ligna ſciſſa ad ſacrificiũ. Dant. Par. XI. *Perche vedrai la pianta, Onde ſi ſcheggia*. Et pro ramo arboris fracto. Inf. XIII. *Così da quella ſcheggia vſciua inſieme Parole, & ſangue*. *Scheggia* item pro rupis, & ſcopuli crepidine, ac ſciſſura. Inf. XXVI. *E proſeguendo la ſolinga via Tra le ſchegge, e tra rocchi dello ſcoglio*. Land. *Scheggie* explicat ſcopuli ſciſſuras in longum, *Rocchi*, tranſuerſas. Et XXIV. *D'vn ronchion auiſaua vn'altra ſcheggia*. Et *ſcheggio*, & *ſcheggione*. At Inſubres *ſcheta* appellant capitis diſcrimen, ſiue capillorum à fronte diuiſionem à χίζειν diuidere.

SCHEGGIALE. *Scoſſiale*, cinctus, ſemicinctium: à coxis. *Trauerſa*, Venetis inferiores corporis partem tranſuerſim tegens.

SCHERANO. *Sgherro*. V. *Schiera*.

SCHERMIRE. Tueri ſe, ictus defendere, & exire. A Germ. *Schirmen*, defendere, tueri, & *Beſchirmen*, vt Voſ. L. II. 17. Et *Schirm*. Petaſus, vmbella, ad ſolem & pluuiam defendendam. *Schirmrede*, apologia: *Schirmſchildt*, clypeus, *Schirmtach*, tectum, ad verſus pluuiam, *Schirmtuch*, capitis operimentum. Vnde *ſchermo*, Italis pro defenſione: vox Danti familiaris. Et *ſcherma*, & *ſchrimia*, *ſchrimiare*, rudibus batuere: ars vitandi ictus, & ſe tuendi, quod aliqui ingenioſe magis quam vere à Græco σκιαμαχία, vmbratilis pugna, deducunt. Nam σκιαμαχεῖν, eſt, cum vmbra pugnare, ſiue ſolum pugnam meditari. Item *ſcaramuccia*, velitatio, ſed quia veris ibi armis pugnatur, potius à *ſcara*, vt aciem ſignificat, de qua ſupra dictum eſt. Vt ſit primus acierum concurſus, & pugnæ commiſſio. *Schermugio*, velitatio. Vill. VIII. 55. *Gli aſſaliremo da più parti, & terremgli in badalucchi, & ſchermugi gran parte del dìe*. V. *Schiera*. Germani autem non ſolum *beſchirmen* dicunt defendere protegere, ſed etiam *Beſchutzen*, à ſcuto. Et *Scutz*, defenſio: protectio.

SCHERNIRE. Subſannare, illudere. Non à *ſpernere*, plus enim eſt *ſchernire*, ſannis illudere; ſed à Germ. Lipſ. Epiſt. XLIII. Cent. IV. ad Belgas ex vetere Gloſſario. *Sterni ſubſannatio*. *Scern*, *Illuſio*. Hiſp. *Eſcarnecer*. Inſubres, *ſgrognire*, alienum vultum ac geſtum irridendo imitari. Vill. VII. 90. *Facendo gran grida di rimprocci, e ſcherne*. *Far la mocha*. Ex eodem Germanico fonte. *Scherzare*, & *ſcherzo*, iocari, illudere. *Schertzen*, & *ſchertz*. Quod mihi videtur à Latino *Scurra*, deductum, *ſcurilis*, *ſcurricus*, *ſcherza*. Eorum enim proprium illudere, & iocis riſum captare. Dant. Inf. XXIII. *Queſti per noi ſono ſcherniti, & con danno, & con beffa*. *Beffa* illuſio *Buffoni*, ſcurræ, & *Buffa*, Vide. Item *ſcorno*, e *ſcornare*, quod aliqui, quaſi cornua oſtentare; ſed eſt à *ſcherno*. Quod & Germani *Schmach*: idque Itali vſurpant, *prender ſmacco*.

SCHIACCIARE. *Schizzare*, compreſſu frangere. *Quaſſare*. *Vt rates quaſſata* Virgilio, *quaſſa*, Horatio. *Vaſa quaſſata* Lucretio, *dolia* Plinio. Hiſp. *Caſcinaches*. quaſſa vaſa. Friuola *Cacho*, eſt quaſſum, non autem *pedaço*, ſiue fruſtum, vt Coaruvias. Et *Caſcar* Hiſp. quaſſare. Et *Caſtabel* æreum crepitaculum, ſonaculum, quod quaſſando crepitet, & ſonitum reddat. Et *Stiacciare*. Morg. *Com'vn nocciol di peſca ogn'elmo ſtiaccia*. A ſchiacciare. *Naſo ſchiacciato*, *ſpiatarato*, contuſæ, & quaſſæ nares. *Schiacciata*, placenta, panis focatius, premendo, ac veluti quaſſando in Orbem dilatatus. Brixiæ. *Chizzoia*. *Schizzare*, eſt liquorem quaſſando exprimere. Non à *piſciare*, aut *pytiſſare*. *Schizzo* liquor expreſſus. Morgant. IV. *La vipera crudel toſto ſi rizza, E fuoco, e toſco per bocca li ſchizza*: premendo iaculatur. Et VII. *Per gl'occhi à tutti ſchizzerà la broda*. *Schizzetto*, clyſter. Et luti macula, *ſchizzo*, *ſchiazzo*. Item *ſchizzo* prima delineatio, & deformatio, liquidi coloris rudi penicillo ductus. Quanquam hoc potius à *ſchedium*, *ſchidium*, *ſchizzo*. Nam quicquid inelaboratum, quicquid temerè factum, nec ſatis confectum ἀπεσχεδιασμένον dicitur. Feſtus. *Schedia*, *genus nauigij inconditum, ideſt trabibus tantum inter ſe nexis factum: vnde mala poemata ſchedia appellantur*. *Squitta* Inſubres citam aluum, & fluentem. Quod *ſchizzo* ſit aqua expreſſione erumpens. *Squittare* Patauini translatè audita effundere, & nihil arcanum pati. Nam ſquittare eſt liquidum excrementum iaculari.

SCHIAFFO. Colaphus, *ſclaffus*, *ſchiaffo*. Inſubres, *Slauione*, magnus colaphus. German. *Schlapp*. Galli *Souffles*, cum alapa tumentibus buccis, ideſt ſufflantibus, infertur. Hiſp. *boffetto*, indidem. Vt olim ſcurris fiebat. Vnde *buffoni*. Vide.

SCHIAMAZZO. *Exclamatio*: ſtrepitus. *Chiaſſo*.

SCHIANTARE. Euellere, exſtirpare: *explantare*. *Schiantizo* Veneti corruſcationem, & fulgur appellant, à ſplendore, *ſchiandore*, *ſchiãtizo*, veluti *ſplenditium*, *ſplendititium*. Galli *Eſclat*, ab *exclareſcere*. Bergomates *Samcleeb*. Cuius notatio hactenus in quæſtione eſt.

SCHIANZA. Cruſta: pellis quæ vlceri obducitur. *Eſchara*, focus in Gloſſis. *Scarra*, *vel ſcara*, focus, vt ibi Vulcanius, *Medicis pro cruſta, candente ferro, vel medicamento cauſtico inducta, quod ſcilicet vbi aliquid aduſtum eſt, ibi ſit focus factus*. Simon Ianuenſis apud Olium

ad

ad Morenam Hiſt. laud. p. 99. *Scara inquit, vel eſchara, cruſtula ab aduſtione ignis, vel cuiuſcumque alterius. Schara, ſcarsanza, ſchianza.* Quod de ſcabiei ſquamis vſurpauit Dantes. *Del capo à pie di ſchianze maculati.* Puto tamen eſſe à ſcheda, *ſchedium*, proui folium, & foliolum ſignificat. *Schedia, ſchedianza, ſchianza*, pellicula inſtar tenuiſſimi folij.

SCHIAPPARE. *Schieppare.* Ligna findere. Non à *ſcloppo*, vnde *ſchioppare*, crepere, ſed à *Cippare, excippare*, cippis, ſiue cuneis findere. *Chiappa, sbrega*, fragmen caudicis diffiſſi: *ſcheggia*, & *ſchena*; *ſchieppa*, à σχίζειν, ſcindendo. *Chiappa* etiam crepido, ſaxa abrupta, rupis fragmenta. Dant. XXIV. Inf. *Poteuam sù montar di chiappa in chiappa.* Landin. *di ſcheggia, in ſcheggia.* Inde *Chiappe* pro natibus, quod fiſſæ. Horat. *diffiſſa nate ficus.* Galli. *Feſſes.* A ſimili dimidium ovum, ſiue oui ſecti partes *Chiappe* dicuntur. Etiam *ſpoccare* pro eodem, indidem, *excippare, ſpaccare*, per metatheſim, non autem ab *expattare*, compactum ſoluere.

SCHIATTA. Stirps, propago, origo. *Caudex, caudico, ciocco*: Gal. *Souche, caudicatſa, ſchiatta.* Caudex enim ſtipes, truncus, cippus, *ceppo*, pars inferior arboris, radici proxima, qua hic pro radice ſumitur, vt & *ceppo*. Inde etiam Inſubres *ſchiatto* pro puero, ſiue infante. Nam vulgares mulierculæ cum infantem vident dicere ſolent. *Che bel ſchiatto de Saldichio.* Quam ſcitus infans, Deus ſaluet dictum. Ideſt præfiſcine dictum ſit, ad auertendum faſcinum. *Schiatto*, propago, ſoboles. Vel à *ſcito, ſcitulo* (vnde *Citello*) *ſchiato*, Bergomates *ſchiet*. V. *Citello*: Si quis tamen *ſchiatta*, à planta, *ſchianta* cum Menagio repetat, haud obſtiterim: ſed *ſchiantare*, eſt explantare. Fortaſſe rectius à *ſcaturiendo*, pro fonte, & gentis origine. Vel demum à Germanico *Geſchlecht*, quod idem ſignificat. Et ne quid prætereamus à *Scapo*, vt fuſtem ſeu caulem herbarum ſignificat. Plin. XVIII. 10. *Inuentus eſt iam & ſcapus, centum fabis onuſtus.* Columella. IX. 4. *Scapus Aſphodeli, de quo Plinius.*

SCHIATTIRE dicuntur cànes, ſiue catuli cum gemitus edunt. *Catulire, catlire, ſchiattire.* Pap. cum voces animalium recenſet, verbo *Vox. Canes latrare, vulpes gannire, catulos clatire.* Quanquam *Catulire* etiam ſignificet, naturæ inſtinctu in Venerem rapi, ſiue marem quærere. A *ſchiattire* autem cum gemitum ſignificat, *ſchiettirſi* Inſubres dicunt, pro in lachrimas moueri, & *venire ſchieſſo*, cum fletus ſuboritur.

SCHIAVO. Servus, mancipium. Alij ab Hebræo *Scabi.* Bodin. de rep. II. 2. *Moſchouitæ, ſchegte Chlopas, ideſt ſeruos appellant, nos corruptè ſclauos.* Voſs. L. II. 17. à Germ. *Slaef*, vel *Slaue*, quod nomen cenſet apud Germanos primitus habuiſſe eos, quos è forti Slauorum gente captos in ſeruitutem redegiſſent, inde latius extenſam ſignificationem, ad cuiuſuis genèris captiuos & ſeruos. Vox tamen Latina eſt, à *captus, captivus, ſchiauo.* Vt à *captare, chiappare*, ſic à *captiuo, ſchiauo.* Meurſ. Gloſ. cenſet σκλάβης, ſiue σκλάβος eſſe vocem exoticam. Vnde ἀσκλάβωτος liber. *Schiauina* mancipiorum, remigum, ac viliorum hominum lacerna, ſiue ſagum hirtum, ac villoſum, manicatum, & cucullatum. Item lodix amphimalla, ſiue vtrinque villoſa.

SCHICHERARE. Conſcribillare. Vide. *Schiacciare.*

SCHIDONE. *Schidione.* Veru: & verutum. Non à σχίζα, ſed à Germ. *Spieſz*, lancea, haſta, hoc à Latino *ſpiculum*, Acumen, cuſpis, venabulum. *Spitum, ſpiedo, ſpidone, ſchidone.* Lipſ. Ep. ad Belgas Cent. III. 44. *Spietis, haſtâ. Nos. Spieſſe, nomen primogenium à mucrone ſpiets.* Hoc eſt à ſpiculo. Gloſ. Arab. Lat. *Verutus, qui habet ſpitum.* Hoc eſt venabulum, dolon. Gloſ. Camberon. apud Cerdam CXLI. *Aſſium, veru* (ab aſſando) *ideſt, ſpitum.* A quo Hiſp. Venabulum, *Eſpedar*, non à ſpatha. V. *Verettone.*

SCHIENA. Dorſum. *Spina*; vt Caninius; non à ςῖνος, vt Monoſinius. Nam ſpina vertebrarum contextus, à collo ad os ſacrum, quod vertebræ in ſuo contextu proceſſus vtrinque oſtendant, ſpinis haud abſimiles, dorſum. Gal. *Eſchine.* Hiſp. *Eſpinazo. Schinella, ſchienella.* Vlcus in dorſo iumentorum. V. *Guariſchi.* Inde *ſchinelle* Veneti leues morbos appellant, & crebras eorum offenſiunculas. Hiſpani *Achaque, Achacoſo*, valetudinarius, querulus à *Cauſa, cauſarius.* Cauſarius locus apud medicos; qui in cauſa eſt, vel qui morbo tentatur, aut dolore, vt obſeruat Salm. Hiſt. Aug. 20. *Oculus cauſarius* apud Marcellum: & *cauſarius oculorum*, cui oculi dolent, & in cauſa ſunt. *Nam cauſas oculorum, cauſas inteſtinorum, paſſim dicunt pro doloribus, & locus de quo quis quæritur. Græcis ὑπαίτιος: qui & ſonticus.* Cetera vide. *Achacar*, adcauſare, *Achaque*, adcauſatio, excuſatio, morbus, ob quem ab aliquo munere excuſatur.

SCHIERA. Acies, turma; à Germ. *Schaer*, ſiue *ſchaar*, quod aciem, ſiue turmam ſignificare ſupra diximus. Quod Menag. à *ſpira* factum cenſet, ego à *ſchara*, ideſt *ſquadra*, aciē quadrata, ſicut à *ſquadra, ſquarra.* Vel ab acie, acieres (vt *acieres* ſecuris, à quo, & *file* militum) *ſchiera*, & *ſchara*, vel demum à *ſerie* militum. Vnde vnde ſiti à *ſchera, ſcherani* milites,

præci-

Digitized by Google

præcipuè prædatores, & qui excurſiones faciunt. Morena Hiſt. Laud. *Cœperunt Mediolanenſes Scaranos de Pauia, qui Serexanum deprædati fuerant*. Non à *Gerro, gerronis*, quod nugatorem ſignificat. Sed à *ſchera, ſcherano*, & *ſgherro*, quod hodie pro armigero, ſatellite, & ſicario ſumitur, quique operam necandis hominibus locat. Vil. IV. 31. *E riduceuanſi molti sbanditi, e ſcherani, e mala gente*. A *ſchiera, ſciarrare*, diſſipare, acies ſternere, & profligare, ab *exſcherare*, non à Gallico *ecarter*: ab hoc verbale *eſcar*, quod idem ſignificat, *eſcharare*. Vil. XI. 8. *Onde l'hoſte fù tutta ſciarrata, e venne à niente*. Et 96. *I quali credendoſi hauer vinto il Campo, erano ſciarrati, cacciando li ſconfitti*. Et VII. 83. *Si leuò vna fortuna, che ſciarrò tutta la detta armata*. Sicut autem à *ſchiera*, ſiue *ſchara, ſgherani*, ita *Sciarra*, pro pugna, ſcilicet acierum concurſus & conflictus.

SCHIETTO. Purum: non mixtum. Nequaquam ab *exlectus*, ſed ab *excretus, ſchietto*. Cernere, eſt mundare, purgare, ſecernere, *cribrare*, vnde *Incerniculum*, cribrum. Plin. XVIII. 11. *Rurſus quæ tranſit, arctiore cernitur*. Lib. VIII. 44. *Ne ab incerniculis eum arcerent*. Barbar. *hoc eſt à frumento, quod in cribris aceruiſque vendendi cauſa proponitur. Nam cernere, & incernere, idem & quod cribrare, ob id incernicula, cribros vocamus*. Excernere, *excretum, ſchietto*. Vnde *vino ſchietto*, tranſlate, merum, cui aqua non immixta. *Homo ſchietto*, ſimplex, ſincerus: ſine fuco, *& veſtito ſchietto*, ſine operoſo ornatu. Etiam pro læui, & minime aſpero. Dant. Inf. XIII. *Non rami ſchietti, ma nodoſi, e'nuolti*. Minime puri, ſed implexi, & mixti.

SCHIFARE. Effugere, declinare. Neque à *Schifo*, ſiue *ſcapha*, neque à *ſcapare*, ſed à *cauere, excauere, exchifare, ſchifare*. Gloſ. Iſid. *Excauet, præcauet. Exuito, depello, euito*. *Hauer à ſchifo*, refugere, auerſari. *Schifoſo*, moroſus, & delicatus, δύσκολος. Germ. *Schinen*, quod eſt *cauere*. Dant. Inf. XXVI. *Che ſarebbero ſchiui, Perch'ei fur Greci, forſe del tuo detto*. Purg. XXVI. *Queſte del gel, quelle del Sole ſchife*. Solem vitantes. Pap. *Vitat, declinat, cauet, effugit*. *Schifo*, quod ſpurcum eſt, & ſtomachum mouens, à quo omnes effugiunt, & cauent.

SCHIFO. Cymba, *ſcapha, ſcyphus*, ad cuius ſimilitudinem poculum ſcyphus, & Cymbium. A *ſcypho*. Germ. *Schiff*. pro qualibet naui, non ab hoc Italicum *ſchifo*.

SCHINCHA. Tibia, crus. A Germ. *Schenakel*. Belgæ. *Schene*. Hiſp. *Eſpinilla, ò canilla della pierna*. Vt ſit à Latino *Spina*, veluti dorſum, *ſchena* tibiæ. Licet enim ſit in parte anteriori ita appellata, quia opponitur ſuræ, quæ veluti venter cruris eſt. Scilicet pars toroſior ac prominens. Gal. *Le mol della jambe*. Inſubres, *polpa*: Hiſpan. *Pantorilla della pierna*, à toro. *Schincha* etiam Germ. *Schienbein* appellant, à ſpina. Et *Schinck*, pernam fumo induratam. *Schinca*, ſpina, *ſpinica, ſchinca*. *Eſpinilla*, ſpina, ſpinicula, *ſpinilla*. Etruſci *ſtinca*, e *ſtinco*. Math. Vil. VIII. 105. *Più altre terre in fortiſſimi luoghi, in ſu le ſtinca della montagna*: dorſo montis, ſpina, non autem crure, aut ſummitate. Carcer Florentiæ *ſtinche*, à Caſtro eius nominis, quo expugnato, captiui in nouum eum carcerem primo coniecti appellationem peperêre: vt ſcriptores Etruſci tradunt. Id autem Caſtrum fortaſſe ſic dictum, quod plurima tibiarum oſſa in moliendis fundamentis reperta ſint.

A *ſchinca, ſchinella*, & *ſchienella*, morbus crura equorum anteriora infeſtans, translatum inde ad homines, & pro leui ægritudine accipitur. Vel ab vlceribus in dorſo iumentorum, *ſchiena, ſchinella*. V. *Guariſchi*.

SCHIOPPO. *Sclopus*. Int. Vet. Perſij. Ad illud, *nec Sclopo tumidas*. *Sclopo dixit* μεταφορικῶς *à ludentibus pueris, qui buccas inflatas ſubito aperiunt, & totum ſimul flatum cum ſonitu effundunt*. Translatum ad minora bellica tormenta, à ſtrepitu. *Schioppare*, diſplodere. *Schioppa* de flore, cum aperitur, & erumpit è folliculo. Nihil enim ferme erumpit ſine crepitu. Dant. Inf. XXIII. *E come l'vn penſier de l'altro ſcoppia*. Land. *Cioè naſce, & è tranſlatione da molti fiori, e quali non naſcono, ſe la boccia, in che ſono rinchiuſi non ſcoppia*. Et *ſcoppio* crepitus. Et *ſcoppiare, ſchioppare*, diſrumpi, quod enim frangitur crepitum edit. *Schiopo di neue*, eſt floccus, vellus: vel à Græco πόκος. Hiſp. *Copo*.

SCHIRANTIA. *Squinantia*. Angina. Συνάγχη. *Sinanche, ſinanchia, ſchirantia*. Feſtus. *Angor eſt animi, vel corporis cruciatus, proprie à Græco συνάγχη, id eſt, ſtrangulatione dictus, vnde & faucium dolor angina vocatur*. Plaut. *Vellem me in anginam verti, quo huic aniculæ fauces præocuparem*.

SCHIRATO. *Sciurus, ſciuratulus, ſchirato*, Etruſci *Scoiatolo*. Barbarus ad Plin. VIII. 38. *Quoties ſub dio ſunt, cauda ipſis pro tecto eſt, atque vmbra. Vnde nomen ſciuris ἀπὸ σκιᾶς τῆς οὐρᾶς: ab vmbra caudæ*. Eadem habet Scalig. exerc. CX. 4. *Sciurus autem ab vmbra caudæ, & à flexu* καμψίουρος.

SCHIZZARE. *Schizzo*. V. *Schiacciare*.

SCIAGVRA. Infortunium. *Sciagurato, ſciaurato*, infelix, etiam pro improbo. *Exauguratus, diſauguratus*, vt Monoſinius. Augurium, diſaugurium. Vt *ventura, diſauentura, Detta, diſdetta*,

detta, & *deſdittà.* Vide.

SCIALAQVARE. Profundere, abligurire: helluari, bonis elui, Latini dixerunt. *Helluo*, inquit Feſtus *dictus, qui immoderate ſua bona conſumit, ab eluendo: qui aſpiratur, vt auiditas magis exprobretur.* *Eluere autem*, inquit Turneb. Orat. 1. in Rul. *à quo Helluonem dictum putat Feſtus, apud veteres erat conſumere, & perdere. Quod verbum reor ductum fuiſſe ab illis, quid quod nequiores eſſent, & ſapius epularentur, ſape etiam lauabant.* Plaut. Trin. *Comeſum, epotum, exutum, elutum in balneis.* Et Rud. *Eo an te pœnitet, in mari, quod elaui, niſi hic in terra iterum eluam?* Sc. *Eluas tu an exungare ciccum non interduim.* Et Aſin. *Nam in mari repperi, hic elaui bonis.* Ab eluendo igitur, quod aqua fit, *ſcialaquare*, prodigere, bonis exui. Vnde & *guazzare*, *guazzare l'Abbatia*.

SCIALARE. Anhelitum emittere: *Exhalare.* Senenſes, ſiti torqueri, quod ſiticuloſi crebro anhelant.

SCIALBARE. Tectorium inducere: *exalbare. Scialbo* non à *ſemialbus*, ſed *exſalbus*, pallidus. Dant. Purg. XIX. *Con le man monche, e di colore ſcialba.*

SCIAME. Examen apum. *Eſciome*, *ſciame*. Gal. *Eſſein.* Hiſp. *Enxambre*, quaſi *examinulum.* Vt aſſimulare, *aſſembrare.*

SCIAMITO. Genus panni ſerici denſioris, & pretioſi. Germ. *Samet*, ſiue *ſammit*: Græci recentiores propius originem, Ἐξάμιτος, & ξάμιτος. Quod quidem non eſt à ſtamine, *ſtamet*, ſed ab *examitos*, vt *dimito*, *trimito*, Μίτος, eſt filum. Gloſ. Μίτος. *Licium filum.* Δίμιτος, *dimitus*, ex duplici filo textus, *examitus*, textura ſex liciorum, *Polimitus*, *multorum.* Vt fuerit idem, vel ſimilis, panno villuto, vel quem *Felpam* appellamus: denſior ſcilicet pannus ſericus, ſex *mitis* ſiue licijs confectus. Pet. Bleſenſ. ep. LXVI. *De zona aurea, & lumbari ſerico, & ſamito, & alijs xenijs, refero vobis grates.* Alia vide apud Voſs. L. II. 17. Quibus adde inſignem locum Hug. Falcandi in Hiſt. Sicula. pag. 9. *Nec vero nobiles illas palatio adhærentes ſilentio præterire conuenit officinas, vbi in fila varijs diſtincta coloribus Serum vellera tenuantur, & ſibi inuicem multiplici texendi genere coaptantur. Hic enim videas amita, dimitaque, & trimita, minori peritia, ſumptuque perfici: hinc examita, vberioris materiæ copia condenſari.* Salmaſ. H. Aug. p. 512. *Nicetas.* Βλαττία χρυσᾶ, καὶ ἐξάμιτα: *Ex illa voce* ἐξάμιτον, *ſamitum fluxit infimæ Latinitatis, & noſtrum Gallicum ſamis:* vbi plura etiam de Polymitis. Hinc *Planeta exameta* apud Chron. Caſin. L. III. 20. Ab hoc Venetis *Semitaro* eſt textor Polymitarius, qui varij coloris licijs telam ſericam, vel laneam, aut lineam intexit.

SCIAMPIARE. Extendere, dilatare. *Exampliare.*

SCIANCATO. V. *Anca.*

SCIAPITO. Etruſc. *Scipido*, *exſipidus*, *inſipidus*: *ſciocco*: fatuus. *Diſſipido.* Hiſpani. *Deſabrido*, *Deſaporito*, ſine ſapore. Veneti *Deſauìo.*

SCIARPELLARE. Inſubres *ſgarbellare*, ſcabere, *ſcalpellare*, ſcarificare, pellem vnguibus lacerare. *Occhi ſciarpellini*, *ſcarpellini*, *ſgarbellati*, quod carnem referant, detracta cute rubentem. Item qui palpebras inuerſas habent. Vnde *ſciarpellaro* Etruſci dicunt, oculos manu aperire, vt clarius videatur, veluti lippitudinem abſtergere, & *ſciarpellato*: non tamen verbo à lippitudine formato, ſed ab eo quod dictum eſt: nam inuerſis palpebris, oculi dilatantur. *Carpie* etiam Veneti lippitudinem appellant, ſiue pituitam araneoſam, oculos obſidentem. Vndo & *ſcarpellini* deduci poſſent: ſed rectius quod prius dictum eſt.

SCIARRARE. V. *Schiera.*

SCIATICA. Morbus coxendicis, nam coxendix *Iſchion* Græcè dicitur. *Iſchias*, *Iſchiatica.*

SCILOCCO. Ventus ſpirans ab ortu brumali. *Eurus.* Sed vnde nam vox orta ſit haud mihi compertum. Nam ab Euro, qui fieri poſſit, non ſatis intelligo. Forte cum idem ſubſolanus ſit, *ſubſolico*, *ſubſilocco*, *ſcilocco.*

SCIMVNITO. V. *Scemare.*

SCIOCCO Fatuus. Inſipidus, *ſciapito*, diſſipidus. Inſubres *fato.* Galli *Fade.* à fatuum. Quod ſcilicet non ſapit. Mart. *Vt ſapiant fatuæ fabrorum prandia betæ, O quam ſæpe petes vina piperque coquus.* Ab exſuccus deducunt, ſed exſuccus eſt ſine ſucco, *ſciocco* ſine ſale. Ergo ab inſulſus, *inſalſicus*, *inſolſicus*, *ſolſicus*, *ſciocco.* Inde ad homines translatum, pro ſtolido, & excorde. Dant. Inf. XXXI. *Anima ſciocca.* Land. *Anima ſciocca, ſenza ſale, cioè ſenza alcuna prudentia.* Ita Latini fatuum. Sen. Ep. LI. *Harpaſte fatua vxoris meæ.* Terent. Eun. *Fatuus eſt, inſulſus, tardus.* Fatuitas, inſulſitas. Cic. de clar. orat. *Inſulſitatem enim, & inſolentiam, tanquam inſaniam quandam Orationis odit.* A *ſciocco*; Gal. *Sot*, inſulſitus, fatuus, *Solſo*, *ſoto.* Alij à ſtultus. Hiſp. *Soſa*, quaſi res inſulſa, vt Nebriſſenſis.

SCIOPERATO. Otioſus, feriatus. *Exoperatus*, *diſoperatus*, ab opere ceſſans. Vt alijs obſeruatum eſt.

SCIORSELLI. *Sorcelli.* Inſubres vocant virgulta. Surculi: *ſurcelli.* Pap. *Surcula, vimina ſucciſa.* φρύγανα. Veſtis ſoriculata, virgata.

SCIORINARE. Lintea ac veſtimenta auræ expo-

Digitized by Google

exponere; quaſi *Exaurinare*. Morgant. xx. *E fece vn ſuo ſtendardo ſciorinare*, expandere, alibi tranſlate Cant. III. *E cominciò ſciorinare il battaglio*. Circumferre. Math. Villan. XI. 97. *E qual ſi bagnaua in Arno, e qual ſi ſciorinaua al meriggio, e chi diſarmandolo in altro modo prendeua rinfreſcamento.*

SCIOSSO. *Socio, ſocietas* pecorum, & armentorum. *Dare à ſocio*, & *ſoceda*, dare in ſocietatem. Stat. Patau. XLIII. *Soceda boum, aſinorum, vaccarum*. Latini partiaria pecora: ideſt fœtus eorum certis portionibus inter dominum, & paſtorem diuidantur, inquit Imp. L. ſi paſcenda 8. C. de pactis. Et quia ferme vaccæ dantur, in ſocietatem, *Far à vacca* in ludo, eſt ſocietatem inire, in aleam. Ruſticum verbum. *Morta la vacca, finito lo ſocio.*

SCIPARE. Lacerare, diſtrahere. Non à *ſipare*, & *diſſipare*, ſed à *ſcerpere*, *ſcerpare*, *ſcipare*. Dant. Inf. VII. *Ahi giuſtitia di Dio, tante chi ſtippa Nuoue trauaglie, & pene, quant' i viddi, Et perche noſtra colpa ſi ne ſcipa?* Land. *Si noi ſcerpe, cioè noi diſtrahe. Et è dal vocabolo Latino, Scerpo, che ſignifica diſtrahere, & lacerare, & ſtracciare. Et è la ſententia: perche ſi lacera noi noſtra colpa, cioè perche ſi ci tormenta el noſtro peccato*. Et Inf. XXIV. *E vidiu' entro terribile ſtipa, Di ſerpenti, e di ſi diuerſa mena, Che la memoria il ſangue anchor mi ſcipa*. Idem ibi. *Ideſt ſparge il ſangue da queſto verbo* ſcerpo, ſcerpis. *Quando me ne ricordo me ne viene tanta paura, che il ſangue ſi dilegua per le vene*: diſtrahitur. Et pro abortum facere, & *ſciupare*.

SCIROPPO. *Sciloppo*. Potio medica, quæ purgationi præmittitur. Hiſp. *Axarave*. Coaruvias ait eſſe vocem Arabicam, *Xerabum*, à verbo *Xeribe*, quod ſignificat, *bibere*.

SCOAZZE. Sordes, quiſquiliæ, analecta, quæ ſcopis euerruntur. Pap. *Quiſquiliæ: Purgamenta frumentorum, vel palea creantata, ſcopilia, vel immunditia herbarum. Græcis Peripſemata.*

SCOCCARE. V. *Biſcolare*.

SCOCCAR LA BALLESTRA. Vide *Cocca*.

SCODEGARE, eſt cutem detrahere, vel corticem, *excuticare*. Nam *excodicare* apud Feſtum, eſt virgultis, & codicibus locum liberare, & purgare: ſed apud auctores rei ruſticæ eſt *circum codices, & ſtipites arborum ablaqueare.*

SCODERE. Exigere. V. *Riſcotere*.

SCOFFONI. *Cudones* V. *Coffoni*.

SCOIARE. Excoriare. Dant. Inf. XXII. *O Rubicante fà che tu gli metti, Gl' vnghioni adoſſo, ſi che tu lo ſcuoi*. Vnde *ſcuriata*, ſcutica, hæc à cute, illa à *corio*, ſiue *cortice*. Hiſp. *Açote*, à cute, ſiue corio. *Scorigiata*. Lorum. Hiſp. *curiada*. Pap. *Scutica, ſcoriata, genus flagelli.*

SCOLADORI. Colliquiæ, ideſt vt Colum. L. II. 8. *Liræ, ſulcique aquarij, quos nonnulli elices vocant: ad eliciendas, & corriuandas è ſegetibus aquas*. Græcis ὑδροῤῥόαι ὀχετοί. Gloſs. *Elix*, ἀναπνοὴ ὀχετῶ.

SCOLTA. *Sculta*. Vigil, excubiæ. Grot. Lex. Goth, *Sculta à Latino auſcultare. Hoc eſt in Manuſcripto: male in editis, ſculca*. Vocem eſſe Latinam etiam Theophilactus notat. Exponunt Gloſſæ, *Vigiliam, & caualcatam*. Græci, διαφρέραν, Βίγλαν. Voſſius tamen Lib. II. 17. *Sculcam* retinet, & ita extare apud Leonem in Tacticis tradit. Σκούλκας, ἢ Βίγλας. *ſculcas*, ſiue, *vigilias*. Sed quod Lib. III. 48. à Gallico *Culca*, & *couche*, ideſt culcita deducit, aſſentiri non poſſum, eſt enim corruptum à *ſculta*, vt Grotius, ab auſcultando, vt in Gloſſario Græcobarb. quod ipſe Voſs. adducit Σκοῦλται, *auſcultationes, excubiæ*. Etruſci *Aſcolta*. Et quia ſentire eſt auſcultare, *Sentinella*, pro eodem.

SCOMETTERE. Pignore certare, *Comittere*. Bud. in Pand. p. 219. *Comittere eſt ad contentionem, & concertationem exhibere. Vnde comitti gladiatorum paria dicebantur. Similiter poetæ, & oratores, ad ingeniorum oſtentationem exhiberi. Indeque comiſſiones dictæ, ſcenicæ ſcilicet, & poeticæ*. Suet. Aug. *Componi tamen aliquid de ſe, niſi, & ſerio, & à præſtantiſſimis offendebatur, admonebatque Prætores, ne paterentur nomen ſuum comiſſionibus obſoleſieri*. Ita & Turneb. L. XXI. 29. *Comittere animos eſt, animos in comiſſionem, & certamen adducere, & ad contentionem comparare. Vnde comiſſiones gladiatorum, cum paria comparabantur*. Vide & Caſaubonum ad Suet. Aug. Cap. 89. & Calig. 53. *Scomettere*, comittere, ſponſione certare, & Comiſſio, *ſcomeſſa*. Sponſio.

SCOMIARE: *diſcomiare*, dimittere, *commeatum dare, excomeatare, ſcommiatare, ſcombiare.*

SCOMPIGLIARE. Confundere, perturbare. Non ab *excunpliculare*, quæ vox nihili eſt, ſed à *combullire, combuliare*, vnde & *ſcombuglio, ſcompiglio*. Vill. XI. 61. *Per la qual nouità fù grande ſcompiglio alla noſtra oſte*. Confuſio, ac perturbatio. Nam res bulliendo miſcentur, & confunduntur. *Scombuglio*. Idem VI. 86. *Inde in Firenze hebbe gran rumore, e ſcombuglio*. VII. 13. *Sentendo nella Città il detto ſombuglio, e mormorio*. Et *Soboglio*. Idem VIII. 39. *Che quaſi la Città non ſi commoueſſe à ſobuglio*. Idem VIII. 69. *In Firenze n' ebbe grande ſcombuglio, e geloſia*. Clarius Cap. XLI. *Eſſendo la Città in tanto bollore*. A bulliendo igitur *Scompiglio, ſcombuglio, ſobuglio, bollore*: non

autem à *ſubulo*, pro ſibilo.

SCONCIARE. V. *Conciare.*

SCONFIGGERE. *Profligare, ſconfitta*, profligatio.

SCONFITTARE. *Refigere.* V. *Appicare. Exafigitare, refigitare.*

SCONFORTARE. V. *Confortare.*

SCONTARE. V. *Contare.*

SCORAZZARE. Veneti *Scorabiare. Excurrere, excurſitare.*

SCORBACCIARE. Eſt aliorum delicta detegere, & effutire. A *Corno*, vt Lex. Etruſc. Sed cauſa non additur. Verum alluſum eſt ad corvum, qui cum Apollini amores Coronidis dēte xiſſet, loquacitatis pœnam tulit, ſubito *nigrantes verſus in alas*.

SCORCIARE. V. *Corto*.

SCORLARE. Concutere, ſuccuſſare, *ſcoſſare, ſcoſſolare, ſcorlare. Scoſciare.* Non. *Succuſſare eſt ſurſum frequenter excutere. Secudire*, ſuccutere.

SCORDARSI. Obliuiſci, non à *corde*, ſed à *recordor*, veluti *exrecordari, diſrecordari*, male recordari, *ſrecordarſi, ſcordarſi*; Sicut ſmenticarſi, *diſmeminiſſe*, male meminiſſe. Quanquam, & quod mente excidit.

SCORGERE. Videre, aduertere, non ab *excorrigere*, ſed à *cernere, diſcernere, diſcretum, ſcorto.* Dant. Inf. xv. *Conaien, che nella mia lingua ſi ſcerna.* Inf. vi. *Quando ci ſcorſe Cerbero.* Inf. i. *Dirò dell' altre coſe ch' iu' ho ſcorte.* Inf. xvi. *Coſa non fù dalli tuoi occhi ſcorta Notabile. Scorta*, monſtrator itineris, duxque, comeſque viæ. *Far la ſcorta*, comitari, præire ad explorandum iter. Dant. Inf. viii. *Che gli hai ſcorta ſi buia contrada.* Inf. xxi. *Chi v' ha per la ſua ſcala tanto ſcorte?* Morgant. Cant. iii. *O tu mi fai fare ſcort' al Lione. Parue che queſto il Lione intendeſſe, E comminciaua inanzi à caminare*: ad iter oſtendendum. Et Purg. xxiii. *Chi và dinanzi à ſchiera per iſcorta.* Nam ſcernere & diſcernere eſt monſtrare, indicare. Morgant. iv. *El tuo parlar aſſai ci moſtra ſcorto, Che tu ſia grato.* Purg. xxvi. *O Frate diſſe, queſti ch' io ti ſcerno. Col dito, & additò col dito inanzi.* Morgant. *Tu ſai ſcorgere vn briccone.* Oſtendere te. Non ſolum igitur ducere, & viam monſtrare, ſed comitari & præſidio eſſe. Vill. vii. 24. *E da Fiorentini furono ſcorti, & accompagnati inſino à Monteguarchi.* Et 4. *I detti noſtri vſciti poi li ſcorſono.* Hiſt. Piſtor. p. 137. *Con gran compagnia di gente à cauallo, perche ſcorgeſſono lo Legato.* Proprie explorare, & videre num inſidiæ lateant, & tueri. Speculari Varro v. de L. L. *Speculator, quem mittimus ante, vt reſpiciat, quæ volumus.* Vnde & *ſcorgitore.* But. *Va inanzi per guidator della gente, & ſcorgitor della via*: duxque, comeſque. Hinc *Scorto, aueduto*, qui facile diſcernit. V. *Aſcorto.*

SCORRERIA. Excurſio militaris.

SCORNO. V. *Schernire*.

SCORRVCCIARSI. Iraſci, *cruciari, excruciari.* Etruſci *Scorrubiare.* Vide *Cruccio.* Nequaquam *ab obſcuro, obſcuruccio.*

SCORTICARE. *Excuticare, corticem detrahere.* Gloſ. *Excorticat*, λεπίζει. *Scorticatus*: pro flagellis cœſus. Capitul Caroli M. L. v. 2. *Et ſi ordinatus presbyter ſit, duos annos in carcere permaneat, antea flagellatus & ſcorticatus.* non ad viuam cutem raſus, vt cenſet Voſ. iii. 47. à *ſcorto*, ideſt *corio*, pelle, & cute. Sed à *cortice* tranſlatum: vt ſit lacera cute à flagellorum ictu. Sed quia proprie, *ſcorticare*, eſt pellem detrahere; ibi à *ſcorto*, ideſt loro, ſiue flagello coriaceo, vel corigia, cœſus. Ceterum *ſcorzare*, & *ſcodegare* idem, & *ſcorza*, cortex, corticium, *corteccia*.

SCOSO. Inſubres vocant, ſedentium gremiū, à *coxis, ſcoſſo*, & *ſcoſo*. Vnde *Coſciale, ſcoſſale, grembiale*, ſemicinctium. Gloſ. Iſid. *Libatoriū, coxale.* Lege. *Lumbatorium.* Infra. *Lumbare ſubligar.* Gloſ. Arab. Lat. *Lumbare, perizoma.*

SCOSCESO. Mons præruptus, præceps. *Conciſus. Conſciſſus. Diſcoſceſo.* Dant. Inf. xvi. *Così già d' vna ripa diſcoſceſa.* Land. *precipite, & molto ripida. Scoſcendere*, pro frangere, & *conſcindere* idem dixit Purg. xiv. *E fugì come tuon, che ſi dilegna, Se ſubito la nuvola ſcoſcende.* Tonitru, ex nubium confractione exiſtit. Inf. xxiv. *Che l' vna coſta ſurge, e l' altra ſcende, Noi peruenimmo in fine in ſu la punta, Onde l' vltima pietra ſi ſcoſcende.*

SCOTARE. Adurere, igne cutem lædere, quaſi, *excutare: ſcuticare*: vnde *ſcudiſcio* pro flagello.

SCOTERE. V. *Riſcottere. Scoto*, ibidem.

SCOTTOLA. Spatula ad linum excutiendum.

SCOZZONARE. Equum domare. Nullo modo probare poſſum à *Cocione* deriuari. Notum eſt, quid ſit Cocio, ex Scaligero, & Salmaſio: nempe eſſe propolam circumforaneum, qui ab alijs emit vili, quod carius vendat, qui & arillator, & tocullio, minutus fœnerator. Nullus veterum, *Coccionem*, pro conciliatore, ſiue proxeneta in emendis, ac vendēdis equis. Nam in Capitul. Caroli M. *Mangones, & Coqciones* aliud ſignificant: & ſi *Cociones* hoc ſenſu acciperentur, pro mediatoribus in equis contrahendis, non ideo ſunt equorum domitores, diuerſum enim munus vtrorumq; nempe proxenetæ, & domitoris. Ergo *Cozzone*, vt ſupra dictum eſt ea voce, eſt à *Cauezzone*, *Cozzone*, ſicut à *Capo*, *Cò*: *Cauezzone* autem durius capi-

ſtrum,

ſtrum, & lupatum, quo primum in domitura iumenta infrænantur. *Capiſtrum*, *Capicium*, *Capezzone*, *cozzone*. Inde nomen tranſijt ad domitorem, qui eo fune equorum ferociam mitigat. *Scozzonare*, domare, & *ſcozzonato* translate, minime rudis, ſed edoctus, & inſtitutus, & in ſua quiſque arte peritus.

SCREPIO. Rumor à *crepitu*.

SCRETIO, & *ſcretia*, diſcordia, iurgium. A *crucio*, non ab *excretium*, & *excretia*. Nam à crucio, *ſcorrucciarſi*, iraſci, indignari. Vide *Cruccio*.

SCRETIATO. Variegatus, varijs coloribus diſtinctus, à *ſtriſcia*, *ſtricciato*, *ſcretiato*. *Striſcia* enim ſegmentum, inſtita. Boc. nou. x. 2. *E colei, la quale ſi vede indoſſo i panni più ſcretiati, e più vergati, e con più fregi*: paulo poſt. *Queſte così fregiate, così dipinte, così ſcretiate*. Vide. *Stricca*.

SCRICCHIOLARE. Crepitum edere, vt cum calcei, aut crepidæ, in inceſſu crepitum edunt. Catullus *argutam ſoleam* vocat, & quicquid dum frangitur, crepat. *Crepitare*, *crepitolare*, *ſcricchiolare*.

SCROCAVALLO. Veneti crepitaculum chartaceum pyrio puluere fartum, à *crepitu*, quem edit, cum diſploditur. *Soffione*, quod flatu expirat: *Raggia*, *razo*, à radiis flammæ fulgurantis, longos tractus ducentis; *Rochette*, quod inuolucrum virgæ alligatum, *colum* referat, (ita & mortariola ignis alimentis ſtipata). *Salteeti*, quod virgis ſalignis, inſtar malleolorum, inuolucrum affigatur. *Saltarelli*, quod eluctante flamma ſubſiliaut.

SCROCCO. Paraſitus, nebulo, qui alienas cœnas captat. *Scurra*, *ſcurricus*, *ſcrocco*. Germ. *Schlauc*, *ſclocco*. Gal. *Eſcroc*. Pap. *Scurra*, *qui ſectari quempiam ſolet, cibi gratia, quaſi ſecurra, à ſequendo*, quæ eſt ſententia Verrij, licet Feſto reiecta. *Scurror*, *adulor*, *iocor*. *Scroccare*, alienas dapes appetere, & ridiculis mercari, ventris cauſa turpiter adulari. *Scurrans*: *ſcrocco*. Horat. ep. 1. 18. *Si bene te noui metues liberrime Lolli, Scurrantis ſpeciem præbere*: hominis pabuli cauſa aſſentantis. Idem. *Scurra vagus, non qui certum præſepe teneret*. Alij ab αἰσχροκερδεῖν, vt ſcurra ſit turpi lucri cupidus. Alij demum à *Croccare*, ſcilicet in comedendo crepitum edere; neque attinet iſta referre, nedum refellere.

SCROFOLE. Strumæ, glandulæ obduratæ, quibus collum obſidetur, *ſcrophala*, quod ſues, & ſcrophas infeſtant. Græcis χοιράδες, χοιρὰς. *Scrofa* Æginera L. vi. *Quemadmodum autem adenes, ideſt glandula cum indurnerunt, chærades, ideſt ſcrophula vocitantur*.

SCROLLARE. Quaſſare, concutere, *ſuccutere*, *ſuccuſſare*, *ſcottolare*, *ſcrollare*.

SCROSCIO. *Scoſſio*. Impetus aquæ cadentis. Imber excuſſus, *excuſſio*. Dant. Inf. xvii. *Allhor fu io più timido allo ſcoſcio*. Land. *Alla caduta dell' acqua*. Paulo ſupra. *I ſentia già dalla man deſtra il gorgo, Far ſotto noi vn mirabile ſtroſcio. Sono che naſcena per la caduta dell' acqua*. Veneti *ſgrenazzo*, *crepitatio*, *ſcrepatio*, *ſgrenazzo*. Item *ſtroſcia*, & *croſcia*. Nequaquam à ros, *roſcus*, *roſcium*.

SCVDICIVOLO. à *ſcutula*. *Scutula* enim, vt Barbarus Gloſ. in Plin. & *ſcutella*, non modo vaſis genus, ſed & quicquid ad illam ſimilitudinem formatur, vt in arboribus cum præcipitur, *ſcutulam eximere inoculationis eius gratia*, quæ vocatur emplaſtratio: aliud non eſt quam partem corticis ſcutulari ſpecie detrahere, in cuius locũ imprimi, & aptari queat par cortex ex arbore altera. *Scutella*, *ſcutellicium*, *ſcutelliciolum*: *ſcudicciuolo*.

SCRVPOLO. Tertia drachmæ pars. *Scriptum*, *ſcriptulum*. Salmaſ. H. Aug. 463. *Scripta & ſcriptula Latini dixerunt in ponderibus, quæ Græci γράμματα. Gramma, ſiue ſcriptulum tertiam drachmæ partem conſtituebat, hoc eſt duos obolos. Dictum autem Gramma, & ſcriptulum, quod duabus lineis ſcriberetur, notareturque ad hunc modum* =. *Porro ſcriptula ſiue ſcrupula* xxiv *vncias conſtituunt, Grammatia etiam dicta, quod totidem in vncia eſſent, quot Græcorum grammata, ſiue literæ*.

SCVDELERA. Inſubres vocant teſtudinẽ, à *teſta* inſtar *ſcutulæ*. Veneti *Galana* à χελώνη.

SCVDISCIO. Virga: ab *excutiendo* puluere, quaſi *excutitium*: inde pro ferula, & flagello, vel à *ſcutica*, *ſcuticium*.

SCVDO. Nummus aureus, aut argenteus. *Scutatus*, ab Imperij inſignibus ibi impreſſis, quæ ferme in *ſcutis*, ſiue clypeis imprimebantur, vnde & *arme* dicta, quia arma proprie de ſcuto. Vide *Arma*.

SCVDIERE. *Scutarius*, *ſcutifer*, armiger.

SCVFIA. Nocturnum capitis tegmen. Alciat. L. vi. parerg. 25. ab *Aſcophalia*: ſed eſt à *Cuffa*. V. *Cuffia*.

SCVRIATA. Scutica, lorum, *coriacea*. Hiſp. *Açote*, à cute, ſiue corio.

SCVROLO. Inſubres appellant cryptas in templis, quibus ſub altari Sanctorum lypſana, & reliquiæ condebantur: ſcriptores ſacri *Confeſſionem* appellant, de quibus videndus Baronius. *Scurolo* ab obſcuritate, quod ſubterram exigua luce perfundantur.

SCVRZI, & *Scorti* in pictura. Barb. Gloſ. ad Plin. *Cataglypha, ſiue Catagrapha, hoc genus fere ſignificat, quod à breuitate imaginum, quas ita repræſentari, cum ſint obliqua, poſtulat ratio*,

picto.

Digitized by Google

pictores, excurta vocant. A breuitate *curta*, & *excunga* dici putat Barbarus. Sed cum Plin. L. xxxv.8. de Cimone Cleonæo dicat. *Hic Catagrapha inuenit, hoc eſt obliquas imagines*: à *cuneo*, *ſcurcio* dici videtur, ideſt obliquo.

SDEGNO. Indignatio, *dedignatio*. *Sdegnato*, pomum putreſcens. Hiſp. *Dañado*, à damno. Calab. veterin. Cap. xxi. *Per lo qual ſie dannaa la ſalça del cauallo*. Lædatur, damnum accipiat. Et xxxvii. *Quando quello neruo dannao*. Et Cap. xxxix. *Danando, & indignando fortemente el neruo della gamba de nanti*.

SDRVCCIOLARE. Labi. Vide *Sbriſciare*, *ſbriſciolare*, *ſdracciolare*. Menagius à *delubricare*. Vel à *ſtriſciare*. V. *Striſcia*. *Sdrucciolo* de verſu, cuius duæ vltimæ ſyllabæ breues, atque ita cadere, ac labi videtur.

SDRVSCIRE. *Diſſuere*: *diſcuſire*, *ſdruſcire*.

SE. pro an, verum. *Si*. Terent. *Idque ad eum viſam, ſi domi eſt*. Propert. *Mane erat, & volui, ſi ſola quieſceret illa, Viſere*. Petron. *tentemus, ſi adhuc ſorbilia ſunt*.

SEBELLINI. Pelles muſtelæ Scythicæ: à Germ. *Zobel*. Galli *Sabel*. Martes Scythica. Scal. ex. ccx. 2. *Marduris ſpecies tres: excellentiſſima Sebellina; dilutior, & ſplendidior, piliſque raris, vt ita dicam, argentata. Audiui à Germanis noſtratibus, qui in Ruſſia, ſiue Rutenia fuerant, Mardures Sebellinas tribus dotibus commendari, pilorum nigritia, denſitate, prolixitate*.

SECALA. genus frugis. Gal. *Seigle*, *ſegle*, Inſubres *ſegra*. *Secale*. Plin. L. xviii. 16. *Secale qualicunque ſolo prouenire, triſti nigritia, pondere præcipuum*. De eo diſputat Scal. Ex. ccxii. Et eſſe à ſiligine diuerſam clare oſtendit. Panis ſecalitius, ater, cibarius, ſiligineus candidus, ſiue niueus, laudatiſſimus. *Sigele* in Capit. Caroli M. Inſubres Panem ſecalitium, *pane di Roggiola* appellant, voce Germanica. *Secale* enim vocant *Rocken*, & *Rogghe*. Panem *Rogghenbrot*.

SECCAGINE. Tædium, diuidia, ſenium. *Siccum*, aridum. *Aridus ſermo, arida diſputatio* narratio arida, & ieiuna Quintiliano, quæ tedium affert.

SECCHIA. *Situla*, *ſitla*, *ſecchia*. *Sidella*. Bononienſes pura voce Græca *Calcedro*, vas æreū aquarium. *Secchia* etiam pro ſcaſſo. Sella familiarica, Varroni. *Sedcula*, *ſecchia*. Scalig. *Sellas familiaricas τὰς ἀφεδρῶνας*. *Et ſellas ſimpliciter*. Marcellus Empir. *per vomitum, & ſellas*. Idem ponit *ſedere*, pro Niti. Vnde verbum *adſellare*, apud Veget. Veterin. L. iii. *Deinde ſale, & melle miſtis, in anum infundes, vt adſellandi augeat voluntatem*. Hinc *deſidere ad ſellam* Scribonio, & Celſo.

SEDA. Sericum. Vel à *ſericetum*, *ſeta*, vel à Germanico *Sende*.

SEDACCIO. Cribrum *ex ſetis* confectum. Plin. xviii. 11. *Cribrorum genera Galli è ſetis equorum inuenêre, Hiſpani è lino excuſſoria, & pollinaria, Ægyptus è papyro, atque iunco*. Setacium, ſetamicium, *tamiſo*, & *tamiſare*.

SEGA. Serra, à *ſecando*. *Sega* etiam falx: *Secula*, Varroni à ſecando *ſiciliſcula*, *Seghezzo*. *Segare i prati*. *Sicilire prata*, apud Seruium, ſecare, detondere, tanquam *ſeculire*. Inde *ſicilices*, & *ſiciliſcula*, falculæ, inter crepundia. Plaut. Rud. iv. 4. *Poſt eſt ſicilicula argentea*. Etiam cultri ſutorij incurui *ſiciles*, & *ſicila* dicti, quaſi falculæ. Gloſ. *Sicila*, σμίλα, ἀρβήλιον: *Sicilum*, ξυρὸν σκυτέως, *Sicila*, σμίλα χαρτοτόμος. Ex *Reſeca*. Inſubres fecerunt *Ranza*, falx, quaſi *reſecantia* & *ranzare*, ſicilire.

SEGNO. Scopo. *Signum*. Gloſ. σημεῖον, ὁ σκοπὸς, *Signum*.

SEGVGIO, Canis venaticus. Vide *Bracco*. Non à *ſequendo feram*, ſed à Sebuſijs, ſiue Seguſijs populis, vel à *ſagax*, odorus.

SEGVRTA. Fideiuſſio. Item pro *Apocha*, ſiue ſingrapha ſolutionis debiti. Sym. x. 43. *Cum videretur omnibus ſecuritatibus eſſe vehementior Imperatoris aſſertio*. Debitor ſecurus eſt, cui creditor teſtatur apocha, ſibi eſſe factum ſatis.

SELLA. Ephippium à *ſedendo*. Pap. *Stratores, compoſitores ſellæ Regiæ*. Vetus poeta apud Salmaſ. H. Aug. 354. *Currere ſelliferum per loca cogis equum*.

SEMBRARE. *Semblare*, *aſſimilare*: *ſimilare*. Dant. Purg. iv. *Et vn di lor che mi ſemblaua laſſo*. Inf. xxxiii. *Mà Fiorentin mi ſembli veramente*. Et xvi. *Alle ſembiarō le lor gambe ſnelle*. *Sembiante, e ſembianza*, ſimilitudo, ſimiglianza. Non à *ſimulare*. Licet in Capitularibus, *Et illi ſimulat, vt ad alium ſeniorem, melius quam ad illum acceptare poſſit*, ideſt vt Sirmondus, *illi ſimulat*, illi videtur, nihil aliud eſt, quam illi ſimile ſit, ſiue videtur. Item apud Hincmarum, *Vt ei liceat, ſicut ei ſimulauerit, diſponere*, ſimile viſum fuerit, ſiue placuerit. *Aſſembrare*, quidem eſt ab adſimulare, conferre ſimul ponere, *ſemblea*, *ſembraglia*, pro coetu, & conuentu, & *Aſſemblea*, à ſimul eſſe: in vnum conuenire. *Sembiare*, videri, apparere, *ſembiante*, & *ſembianza*, aſpectus, ſpecies.

SEMOLA. Furfures, farinæ recrementum. Non à *ſummula*, quod à ſumma, ſcilicet ſumma farina, quæ in cerniculo ſumma remanet, Sed à *ſimila*, *ſimilago*, *ſimilarium*. Eſt quidem *ſimila* farina. Martial. xiii. 10. Simila ex tritico. *Nec poteris ſimila dotes numerare, nec vſus, Piſtori toties cum ſit, & apta coco*. Vnde

Germ.

Germ. *Mehl, meel.* Sed ſimilago, σεμίδαλις media inter florem, & farinam pars, ex qua craſſiores furfures exereti ſunt, vt Iun. Nomencl. Veneti *ſemolei.* Germ. *Simelmel.* Inde etiam recrementum craſſius *ſemola* dictum, & *Cruſca.* Vt *Semola* ſit ſimilarium, ſimilæ recrementum.

SENNO. Iudicium. Sapientia. A *Senſu, ſenſo, ſenno.* Germ. *Sinn.* Dant. Inf. VIII. *Et io rinolt' al mar di tutto il ſenno.* Landin. Idem ſignificat quod dixerat. *E quel ſauio gentil che tutto ſeppe.* Et v. loquens de viris doctis, & ſapientibus. *Si ch' i fui ſexto trà cotanto ſenno.* *Dir da ſenno*, verè, & ex ſententia. Quintil. VIII. 5. *Nam & iuraturi ex animi noſtri ſententia, & gratulantes, ex ſententia dicimus.* Terent. Adelph. IV. I. *Quin tu otioſus es, ego illius ſenſum pulchre calleo*, quid ille ſentiat. Gloſ. Νουνεχής, *Cordatus, ſenſatus, intelligens.* Inſubres *A ſuo ſenno, A ſo ſenno*, pro abunde, multum, ad ſententiam, ex voto. Dant. Inf. XII. *Laſciali digrignar pur à lor ſenno*: vt ipſis placet, ex libito. Purg. XIX. *Poiche potei di me far à mio ſenno.* Ex ſententia Hiſpan. *Sien*, Tempus, vt capitis partem ſignificat. κρόταφος. Veneti *ſonno*: quia ſenſus in crebro. Athenæus cauſam cur veteres cerebella non guſtarent, hanc affert, quod omnes propemodum ſenſus ſint in cerebro. Vbi Caſaub. notat, non de externo ſenſu eum loqui, cuius non eſt in cerebro ſedes, ſed de interno, & ea, quam κυρίαν αἴσθησιν vocat Philoſophus. Pap. *Mineruam dicunt de Capite Iouis naſci, quia ſenſus ſapientis, qui omnia inuenit, in capite eſt.* Plaut. Aulul. III. 2. *Si hocce caput ſentit.* Si quid ego ſapio. *A ſenno, Aſſennato.* Sapiens, cordatus. *Forſennato*; amens, excors.

SENSALE. Proxeneta, mediator, ſequeſter, pararius, interpres. Vel *Xenialis*, qui hoſpites & peregrinos cum ciuibus conciliant, ad emendum, & vendendum. Vel vox Venetijs orta eſt, vbi per feſtos Aſcenſionis dies celeberrimæ nundinæ ſunt, & tam ipſum feſtum, quam Nundinæ *Aſcenſa*, & *ſenſa* dicuntur. Quod igitur ibi huiuſmodi homines verſentur, à *ſenſa ſenſali* dicti, & *ſenſeria*, merces conciliaturæ.

SENTARE. *Sentarſi.* Seſſitare, *ſentare.* Cacophaton. De iis, qui ſupra commendatam bonitatem ſedent. Fortaſſe etiam δὶς παῖδες.

SENTIERE. Via anguſtior. Semita, *ſemitarium, ſentiero*, vt aliis monitum.

SENTINELLA. V. *Scolta.*

SENZA. Præpoſitio diſiunctiua. Sine. Cittadinus pag. II. per aphæreſim *Abſentia, ſentia.* Gal. *Sans, ſens.* Puto à *ſine etiam, ſenza*: præſertim quod idem ait in epiſtolis B. Colombini ſcriptum extare, *ſentia*, & poſtea factum *ſenza.* Vetuſtiores *ſanza*, vel à *ſeorſum.* Vt Lucret. III. *Seorſum corpore toto, Sic anima*, pro ſine corpore. Ἄνευ. Seorſum, ſeorza, *ſerſa, ſenza.*

SEQVESTRARE. Apud ſequeſtrem deponere, & Sequeſtro ponere. Inde translatum, intra domum relegare, ſiue exitu in publicum prohibere. Erempert. Chron. ad an. 912. *Itaq; oborta in alterutrum contẽtione ſequeſtrati ſunt.* Sidonius, pro tollere, abducere, & ſeponere. Ita inferiori æuo, pro ſeparare, & *ſequeſtratio*, pro abſentia, & ſeparatione non ſemel apud Ennodium.

SER. SERE. Titulus olim Presbyterorum, & Notariorum. Domine. Alij à *ſeniore, ſignore, ſiore*, & *ſire*; Expeditius videtur ab *Hero*, addito S. *Here, ſere, miſſiere*, & *ſier.* Mi here. Germ. *Her.* Et *Sire* Francorum Regis titulus auguſtus. Alij à κύριος.

SERA. Veſper, ſerum diei. Vox bonis ſcriptoribus frequens Salluſt. Catilin. *Et iam diei ſerum erat.* Liu. X. *Extrahebaturque pugna in quam maxime diei ſerum.* Suet. Aug. *In ſerum dimicatione protracta, vt in naui victor pernoctauerit.* Et Othone. *Ac in ſerum vſque patente cubiculo.* Lamprid. Heliog. *Ita vt ſero de ſomno ſurgere* (veſpere) *& ſalutari inciperet, mane autem dormire inceptaret.* Huc trahendus Ciceronis iocus apud Macrob. Saturn. II. *Sed & cum ad Pompeium veniſſet, dicentibus eum ſerò venire, reſpondit: minime ſero veni, nam hic nihil paratum video*: ad cœnæ tempus alludens, quæ Veſperi, ſiue ſero dici. Apul. L. I. Mil. *Vnde autem ſcio, an conuennone illo, cum quo ſerò deuerteras, iugulato. Bona ſera*, cum lumina inferuntur, quod Græci φῶς ἀγαθόν. Latini *Vincamus.* Marcellin. L. XVI. *Ad cœnam inuitatus, eum inferentes veſpertina lumina pueros, exclamaſſe audiſſet ex vſu, Vincamus.* Malo tamen cum Lipſio Sat. I. Cap. vltimo, *Viuamus.* Non ſolum quod in conuiuijs *Viuas*, & *Viuamus*, acclamari ſolebat, vt ex Dione notauit Valeſius, ſed φῶς tam lumen, quam vitam ſignificat, vt lux apud Latinos.

SERGENTE. Miniſter, Lictor; Inepta Perionij moroſitas: nam cum olim eorum munus fuiſſe ſtatuat, ſontes comprehendendi, & in carcerem conijciendi, à barbaris *ſeruientes* appellatos fuiſſe, & eorum munus *ſeruientelam*, quod rectum eſt, dum cuncta à Græcis inuita Minerua trahit, à κήρυξ, κήρυκος deducit, *ſergens.* Eſt enim à *Seruiens, ſeruiente*: vt Voſ. L. II. 17. qui & *Sergeantus*, & *Sariantus.* Et *ſergenteria*, clientela. *Sergenti del Capitan della terra*, pro ſatellitibus. Item pro peditibus. Vil. XI. 109. *Fece armare i ſuoi Caualieri, e Sergenti.* Alibi. *Con ben quatrocento Caualieri, & diece milla Sergenti à pie.* Ita vt Equitibus opponi videantur. Sed fuiſſe diuerſos à peditibus indicare

dicare

dicare videtur Godefridus Monachus inter rerum Germ. ſcriptores à Frehero editos. *Non fuimus in toto exercitu plures, quam quingenti milites, & totidem equites, ſariantes non habuimus plures, quam duo millia peditum.* Quidquid ſit, nunc honeſtiori munere Sergenti dicuntur aciei inſtructores: & *Sergente Generale*, ſummus copiarum inſtructor.

SERGOZZONE. Pugnus gutturi impactus. Lexicon Etruſcū ab Architectis trahit, qui ita appellant mutulum, ſiue fulcrum, quod ſuſtinendæ trabi ſubijcitur, vt ſit veluti *maxilla fulcrum*. Sed eſt quaſi *Soggozzone*, ſub guttur pugnus inflictus.

SERRARE. Claudere: à *Sera* qua fores clauduntur, *Obſerare*. *Reſerare*, aperire, ſeram amouere. Anaſtaſ. Serg. II. *Tunc claudi faciens omnes iannas B. Petri, atque ſerari*.

SERVIETTA. Mappa, manutergium, *Sciugamano*, à Germ. *Saluetten*. Salm. Hiſt. Aug. *Mantele, tela, vel linum quo manus extergentur.* Virg. *Tonſiſque ferunt mantelia villis.* Seruius. *Quibus manus terguntur. Philargyrus interpretatur mappas. Nam mappa tergendis manibus.* Gloſ. *Mappa χειρόμακτρον*.

SERVITIO DI TAVOLA. Abacus. Miniſterium. Vaſa argentea. Gloſ. *Abacus: Delphica.* Μινιστήριον, ὡς Ιυβεναλιος. Iuven. *Vrceoli ſex ornamentum Abaci. Miniſterium*, ſeruitium. Quia vt Vulcanius ex Abaco, ſiue Delphica conuiuis miniſtrabant, *miniſterium* dictum. Lamprid. Alex. Seuero. *Cum argentum in miniſterio plus ducentis libris non haberet*. Paulo ante: *Ducentarum librarum argenti pondus miniſterium eius non exceſſit*. Idque non ſemel apud Anaſtaſium.

SESSITVRA. Limbus veſtis muliebris, inſtita, *ſegmentum, ſectura*. Vnde puto etiam *Aſſiſa* dictam, *linrea*, à varijs ſegmentorum coloribus, non quod veſtimentis imponantur, & veluti aſſideant.

SESTA, & *Seſto*. Circinus, inſtrumentum fabrile, quo circulos ducunt. Διαβήτης. Quid ſibi velit Ruſcellius de *ſexta* circuli parte, non ſatis capio. Puto ego *ſeſta*, & *ſeſto* dictum, quod altera eius pars, ſiue pes immobilis ſtet, ſiue conſiſtat. Ouid. L. VIII. Met. *Et ex vno duo ferrea brachia nodo, Iunxit, vt æquali ſpatio diſtantibus ipſis, Altera pars ſtaret, pars altera duceret orbem.* Philand. Vitru. III. I. *Circinique collocatum centrum. Centrum* inquit, *pro altero circini crure dictum eſt. Pedem in circino mobilem, & immobilem appellamus*. A pede igitur immobili, ſiue centro, quod *ſtet*, ſiue *conſiſtat*, Circinus, *ſeſto*, dictus eſt.

SESTIERE. Veneti Vrbem in ſex partes, ſiue regiones diuidunt; vnde *ſextarium*, ſiue *ſeſtiere* quælibet earum partium appellatur, vt Romæ initio Tribus.

SETOLA. *Seola*. Scopulæ ex ſetis confectæ tergendis pectinibus.

SEZZO, & *Sezzaio*. Vltimus. Vel à *ſedendo*, ſiue *ſubſidendo*. Virg. *Extremus, galeaque ima ſubſedit Aceſtes*. Colum. II. I. *Villica debet curam adhibere, vt ſi quæ fæces, aut amurca, in fundis vaſorum ſubſederint*. Vnde & ſedimentum, quod in imo hæret, ac ſedet, vt *ſezzo* ſit imi ſubſellij. Vel à Græco ἔσχατος. Nam *ſezzo*, à ſero eſſe vltimus credam. Vel à ſequendo.

SFACCIATO. Impudens. Pudor enim in vultu: & fronte, vnde *sfrontato* pro eodem, effrons, decocti pudoris; Frontem periſſe de rebus, ſublatum pudorem. *Infrontate*, impudenter. Fulgentius. *Catillare, eſt per alienas domos infrontate gyrare. Frontone* pro impudente, duræ frontis, frontoſus.

SFARFALLARE: Veneti *Spaueiare*, de bombycibus, qui è folliculo erumpunt, & fiunt papiliones, ſiue *farfalle, pauey*.

SFERZA. V. *Ferza*.

SFESA. Findo, fiſſum, *fiſſa, sfeſa*. In inſitione *à sfeſa*, Etruſci *A ſchiſa*, diuerſa ab inoculatione.

SFIDARE, ad certamen prouocare. A *Faida*, & *feida*, inimicitia capitalis, vt Voſs. L. II. 7. à Germanis, quibus inimicus *Feind*, & *fiant* (quod fortaſſe à Fide, aliquem de læſa fide compellare). In Capit. Caroli Magni, *de faidis coercendis*; *De faidis placandis*. Grot. Lex. Goth. *Faida, Faith. Fede, Feithe. Inimicitia teſtata*.

SFINIMENTO. *Suenimento*: Animi deliquium, à ſpirituum exitu, & veluti vitæ fine. Hiſp. *Deſmayo*. V. *Smagar*.

SFIOCCARE. *Defloccare*: floccos carpere. Plaut. Epid. *Duo de floccati ſenes*. Sicut *sfiorare* deflorare.

SFOGARE. Euaporare, deflagrare, æſtum iracundiæ exhalare.

SFOGLIO. Piſcis. *Solea, sfolia*. Lingulaca, *Lenguata*. Βούγλωσσος.

SFRANTVMARE. Quaſſare, conterere. *Frango, fractum, fractitare, frattumares*.

SFROSARE. *Defraudare*; præcipue de ijs qui portorium defraudant. *Sfroſare il datio. Fraudo, frauſum*. Plaut. Aſin. II. 2. *Metuo in commune, ne quam fraudem frauſus ſit*, ideſt, fraudem commiſerit: vt exponit Feſtus.

SGAIOLARE. Deglubere, ex ſiliqua fructum eximere. *Squama, ſcaglia, ſcagliola, ſcaiola, ſgaiolare*, deſquamare. V. *Sgorbare*.

SGALMARE. Perones, ſiue calceamenta è ligno cauata, quibus montium incolæ vtuntur,

ϕίνω τῶν ξύλων, à lignis, & eorum materia. Quaſi ſoleæ *calimala, ſgalmare*. Hiſp. *Abarcas*, quod inſtar naviculæ ſint, vt Coaruvias.

SGANASCIARE. Cachinari: ita in riſum effundi, vt veluti malæ diſluantur. V. *Ganaſcia*.

SGARARE. Aberrare. A *varis*, cruribus diſtortis, *varare*: *ſcarare, ſgarare*. Neque tamen ſententiæ Salmaſij accedo, qui in Solin. 946 trahit à *Varare*, tranſire, traijcere: vnde varatio fluminis apud auctores de limitibus. Hoc enim eſt à *Vadare*, vado tranſire. Inde ait *Varas* dictas apud Vitru. ponticulos ex trabibus, quibus fluminum alvei varantur, ideſt traiiciuntur. Ponticuli enim illi *Varæ* dicti, quod tabulæ, ſiue tigna, *Varis*, ideſt furcis impoſita ſunt. Non ergo ab hoc verbo, vt ille ait, Gallicum *garare* factum, & fugiendo ſibi cauere. Eſt enim Gallicum, *gare, gare*, à *guardare*. *Guarda, guarda*. Veneti, *Vara, vara*. vox monentis, vt quiſque ſibi caueat, ſiue periculum aduertat. *Vara il Toro*. Neque ex hoc *enarati*, vel *exgarati*, qui à recta via deerant. Sed vt dictum à *varis*, ſiue cruribus diſtortis: qui enim recte non incedunt, aberrant.

SGARATO, *Sgaratato*. Varus, claudus, diſtortus, *divaricatus*. Nonius. *Vari dicuntur obtortis plantis*. Et. *Obuarare, peruertere, depravare, dictum à varis*. Pap. *Varus pro tortuoſo ponitur, ideſt claudus*. Perſ. IV. *Rectum diſcernis, vbi inter Curva ſubit, vel cum fallit pede regula varo*. Int. Vet. *Pede varo, ideſt inflexo, & aliorſum, quam ad rectitudinem deducto. Aut regula pro norma abuſus eſt, eſt enim ea Vara*. Caſaub. *Pes varus appellatur incurvus. Regula pede varo, quæ obliquari patitur, & incurvatur*. Alibi Perſius: Varum poſuit pro diſſimili, & diuerſo. *Geminos, Horoſcope, varo Producis genio*, quod enim Varum, diſſimile eſt recto. Non tamen inde *ſgararare*.

SGNEPPA. Perdix ruſtica: à magnitudine roſtri Galli becaſſe, à Germ. *Scnepff*. Acceia,

SGOMBRARE. V. *Ingombrare*.

SGOMENTARE. Expaueſcere, quaſi *exmentare*, hoc eſt præ pauore mente excidere attonitum eſſe. V. *Sbigotire*.

SGORBARE. Deglubere, *deglubare, deglumare, ſgorbare*. Glubere, corticem detrahere. Cato de R. R. XXXI. *Salicem ſuo tempore caduto, glubito, liberum conſeruato*. Tranſlatum, ad pellem detrahere, *ἐκδέρειν*, vt illud Tiberij. *Boni paſtoris eſt, tondere pecus, non deglubere*. Et in re turpi. *Glubit magnanimos Remi nepotes*. Ceterum Gluma, vt Var. de R. R. I. 48. Eſt *ſpicæ folliculus. Spica enim*, inquit, *tria habet, granum, glumam, ariſtam. Proinde vt grani theca ſit gluma. Videtur vocabulum etymon habere, à glubendo, quod eo folliculo deglubitur granum*, Feſtus. *Gluma hordei tunicula, dictum quod glubatur id granum. Deglubare, deglumare, exglumare, ſgorbare*. Gloſs. *Deglubat, ἐκδέρει*. Quam vocem Salm. Tertul. de pallio reſtituit.

SGORGARE. *Exgurgitare, ſgorgiare, ſgorgare*.

SGRAFFIARE, vnguibus cutem carpere. *Scarſare*. V. *Graffio, e ſcarpellare*.

SGRIGNARE. Ridere. *Cachinare*. Vt ſit illud Lucretianum I. *Fiet vt riſu tremulo concuſſa cachinnent*.

SGRETOLARE. Frangere, comminuere. Terere, *teritare, tritolare, ſgretolare*. Morgant. IV. 56. *E ſi sentò l'arneſe ſgretolare, Che non iſgretolò mai oſſo cane*. Et XX. *Tal volt vn onda ſi forte ſcotea, Che ſgrettolar ſi ſentia la carena, E cigola, e ſoſpira per la pena*. Et XXIV. 58. *E dove giungon dinanzi, ò di dietro, Ogni arme ſgretolavan come vetro*. Ita & *ſgrictiolare i denti*, cum ex attritu dentes crepitant. Quod Latini *frendere* dixerunt, idque à ſono fictum cenſet Voſ. in Etymol. nempe ſonum edere dentibus colliſis. Poſtea pro dentibus frangere, vt Feſtus. *Vnde faba freſſa*, & *N. frendes*. Terere dentes, *teritare, ſtritare, ſgrizzare, e ſgrizzolare*.

SGRISOLI. *Grizzoli*, Horror ex frigore, imminente febre, tunc enim ex vehementi frigore, dentes atteruntur, & crepitum edunt. Niſi quis velit à *friguſculo*, eſſe, *ſgrizzolo*. Vnde *Frigoritici*, & *frigoretici* inferiori ſeculo pro febricitantibus apud Voſ. de Vit. ſerm. II. 12.

SGVAGNIRE. Proprie de canibus. *Gannire*. Feſtus. *Gannitio, canum querula murmuratio*. Quod alij apud Vols. Etym. à *κνίζω*, hoc autem à *κύων*, canis: alij à *γάνυσθαι gaudere*, ob aduentum herorum: vt Lucret. *Gannitu vocis adulant*.

SGVALIVARE. Æquare, *æqualare, æqualinare. Sgualinare* dicunt de equis, cum æquatis dentibus ætas eorum diſcerni non poteſt. Veget. Veterin. Lib. IV. 5. de indicijs ætatis equorum. *Pullis bimis, & ſex menſium medij dentes ſuperiores cadunt. Cum autem quartum annum agere cœperint, decidentibus his, qui canini appellantur, alios ſupponunt. Deinde intra ſextum annum molares cadunt. Septimo omnes explentur æqualiter* (ſi ſgualiuano) *& ex eo cananos* (puto æquatos) *habere incipiunt dentes: poſtea vero quot annorum ſint ſcire ad fidem nullus poteſt*.

SVATTARO. V *Guattaro*.

SGVAZZO. V. *Guado*.

SGVERZI. *Vertices*. V. *Gangheri*.

SGVINZALE. *Sguanciale*, freni pars ad equi maxillas pertinens. V. *Guancia*.

SGVISIRE. Furtim ſpeculari. *viſere, viſire*,

ſguiſire, leniter videre. Veneti *lumare*.

SGVRARE. Æs tergere, & in ſplendorem dare. Vel à pellenda *arugine*, quaſi *exruginare*, *exerugare*, *ſgurare*: vel ab *exſcoriare*, non ſcorias auferre, ſed quia ſcoriæ attritu, æra ſplendeſcunt; Gal. *Eſcurien*, Germ. *Schauren*, quod etiam ſcobe fiebat. Horat. Sat. II. 4. *Sine grauis vetori cratere limus adhaſit, Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe quantus Conſiſtit ſumptus?*

SIARE. Veneti remiges dicunt cum cymbam ſiſtunt, ac remum inhibendo retro trahunt. Cicero ad Atticum XIII. oſtendit ſe aliquando deceptum fuiſſe in verbo inhibendi. *Eſt enim*, inquit *verbum totum nauticum, quanquam id quidem ſciebam, ſed arbitrabar ſuſtineri remos, cum inhiberi eſſent remiges iuſſi. Id non eſſe eiuſmodi didici heri, cum ad villam noſtram nauis appelleretur, non enim ſuſtinent, ſed alio modo remigant*. Sicut ergo inhibere, ita & *Siare* vox nautica eſt. Nautæ enim cum in mari rudentes complicant, & in ſpyrã conuoluunt, quia ea res magni laboris eſt, ſolent ſe quodam celeuſmate hortari, & incitare. Clamant enim *A ſi, A ſi*: vt vnus quiſque ad ſe rudentes adducat, & trahat; Vnde *Aſiare*, & *ſiare*, pro remum non foras propellere, ſed ad pectus trahere, quo cymba inhibetur; Hoc autem faciunt in occurſu, & riuorum flexu, ne cymbæ mutuò collidantur. Solent igitur clamare monendo, *Sia, ſia*, ideſt remum inhibe, & ad te adducito. *Aſiare*, ſicut Dantes, *Immeare*, & *intuare* audacter confinxit. Hiſp. quoque *Ciar*, & *cejar*, cum iumenta retro impellunt, etiam cum in naui remi inhibentur, cuius vocis originem fruſtra quærit Coaruvias. Ceterum incredibile dictu eſt, tot cymbarum per anguſtos canales, velociſſime diſcurrentium millibus, qua peritia, & dexteritate remiges ita declinent, & flectant, vt ſe in curſu radentes, vix vnquam contingant, & innumerabili turba ſtipatæ, celerime ſe expediant, & intactæ elabantur, ipſo remige pendulo, & extremam puppis marginem vno pede premente, vt non maior certe fuerit veterum agitatorum in flectenda ſepties circi meta, labor, & induſtria. Quia autem tot domorum conflexus, brachia, & anguli, atque anfractus occurſant, quæ venientis cymbæ aſpectum adimunt, antequam eo accedant, ſolent ſe inuicem clamantes commonere, Latina voce *Obe, obe* (Mart. *Obe, obe, ſatis eſt libelle*) mox quorſum cymba ſit flectenda, ſubmonere. Cum ſiniſtrorſum dicunt. *Premi, premi*: cum dextrouorſum, *Stalli, ſtalli*. Prima vox ducta à Circenſibus, quibus quadrigæ, & bigæ, in ſiniſtrum currebant, atque ita metam ſiniſtrorſum flectendo prætereuntes premebant; Vt premere ſit ita ſiniſtræ parti appropinquare, vt veluti adhæreſcat, & premat; *ſtringat* Virg. dixit in V. *Lauas ſtringat ſine palmula cautes*. Stringere eſt premere. *Stalli* autem eſt, *ſtà illinc*, (diſcoſtati) cymbam in dextram partem deflecte, ac detorque. Idem. *Quo tantum mihi dexter abis?* Hoc eſt à læua parte metæ, ſcilicet interiore, recedis? Cur metam non premis, ac ſtringis? Sequitur. *Sed cæca Menates ſaxa timens, proram pelagi detorquet ad vndas*, ideſt dextrorſom, & à meta, quę ad ſiniſtrum, recedens. Quare ait Gyas. *Quo diuerſus abis?* ideſt cur altum tenes, & à ſiniſtro in dextrum abis? Veneti dicerent. *Cur ſtai, non premis?* At Cloanthus, *Radit iter læuum interior*, quia læuus, & interior idem. Virgil. *Namq; furens animi, dum proram ad ſaxa* (*metam*) *ſuburget Interior*. Seruius. *Interior: ſiniſterior*. Cic. *Quem omnia intus canere dicebant*, *ideſt ſiniſtra manu*. Salluſt. *Igitur introrſus, prima Aſiæ Bithynia eſt*. Turneb. XIV. 4. *Interiorem* exponit, qui curſu breuiore ad metam tendebat. (Quia nempe ſiniſterior, & in ſiniſtrum flectebatur). Interiorem autem, quia propinquiore ſpatio, & breuiore ad metam pergebat, Sed *interior* dicebatur, quia erat intra ipſam metam, & nauim alteram, quæ à dextra, idem certamen inibat. Quod expreſſit poeta. *Ille inter nauemque Gyæ ſcopuloſque ſonantes* (*metam*) *Radit iter læuum interior*. Mirum autem eſt Ruſticos diuerſis vocibus idem ſignificare. Nam cum boues curru, aut aratro iunctos hortantur, & impellunt ſiniſtrorſum, dicunt *A mano*, dextrorſum, *Fora*. Nam ducta vt diximus voce à Circenſibus, cum in ſiniſtrum curreretur, *manus* pro *ſiniſtra* dici cœpit, ideſt *interior*, cui opponunt dextram, ſcilicet *exteriorem*, & ideo dicunt, *Foras*, quod idem eſt atque *exterius*, interiori, ideſt ſiniſtræ oppoſitum, ſed calamus inhibendus.

SIGILLO. Forma, ſignum, ſigillum. Dant. Purg. XXXII. *Coſè la neue al Sol ſi diſſigilla*. Liqueſcit, formam amittit. *Sigillum*, annulus ſignatorius. Galli, *ſignet*: quo ſignum, ſiue ſigillum ceræ imprimitur: vnde *ſigillare*, obſignare. Veneti *bollare*, à bulla, & *bollo* Sigillum, à *bulla*. Vide.

SIGNORE. Cui non dictus Hilas? Omnium conſenſus eſt, à *Seniore*. Cuiac. præfat. de Feud. *Vaſallo reſpondet Dominus, qui & Senior dicitur, licet prouectæ ætatis non ſit. Eadem forma, qua & Senatorem, & presbyterum dicimus, morum potius quam ætatis habita ratione*. Frodoar. Chron. *Qui ſeniorem ſuum Hugonem infenſum habens ad Regem venit*. Præceptũ Conradi Regis. *Pro noſtro Seniore bonæ memoriæ Rodulpho Rege*. Goldaſt. in Gloſſario in Capit. quod mi-

ſit Carolus ad Francos, & Aquitanos. *& mandat nobis noſter Senior, quia ſi aliquis ex noſtris eſt, cui Senioratus noſter non placet*. Et in præcepto Conceſſionis Ludouici. *Et ſi beneficium aliquod quiſquam eorum, ab eo cui ſe commendauit fueris conſecutus, ſciat ſe de illo tale obſequium Seniori ſuo exhibere debere, quales noſtrates homines Senioribus ſuis exhibere ſolent*. Erempert. An. 863. *Guaiferium ſponte ſibi Seniorem elegerunt*. Pap. *Plebs eſt reliquum vulgus, ſine Senioribus Ciuitatis*.

SIMONI. Delphines à ſimis naribus, & repandis. Pap. *Delphines propriè Simones dicuntur. Simoni* etiam dicuntur adulatores, à *ſimulando*.

SINISCHALCO. V. *Scbalco*.

SINO. Vſque. *Fine*, & *Fino*: *ſino*, vſque ad finem, hactenus. Hygin. Fab. LXXXII. 19. *Tantalus media fine corporis in aqua ſtant*. *Sino à mezzo il corpo*. Medio corpore tenus. Nam tenus, finis. *Inſino*, *inſina*. Ruſtici. *Inchino*. Salluſt. Fragm. *Fine inguinum ingrediuntur mare*. *Fini*, pro vſque, vſque ad finem, vſque ad modum & quantitatem. Papin. L. 1. D. de pign. *Pacto placuit, vt ad diem vſuris non ſolutis fructu hypothecarum vſuris compenſaret, fini legitima vſura*.

SIONE. *Syphon*, fiſtula, ſiue tubus, quo vinum è dolio defunditur. Gloſ. σιφὼν μεθ᾽ οὗ τὸν οἶνον ἀντλοῦσι. Sed *Sione* pro turbine, vortice, ac procella, non eſt à ſyphon, quod inſtar *ſyphonis* nubes aqua plenas trahat, ſed à τυφῶν. Plin. L. 11. 48. *Nunc de repentinis flatibus, qui exhalante terra coorti, rurſusq; deiecti in terram, obducta nubium cute multiformes exiſtunt. Vagi quippe, & ruentes torrentium modo, tonitrua, & fulgura edunt, maiore vero illati pondere, incurſuque ſi late ſiccam rupere nubem, procellam gignunt, quæ vocatur à Græcis Ecnephias. Sin vero depreſſum ſinum arctius rotati effregerint, ſine igne, hoc eſt ſine fulmine verticem faciunt, qui Typhon vocatur, id eſt vibratus Ecnephias. Defert hic ſecum aliquid abreptum è nube gelida conuoluens, verſansque, & ruinam ſuam illo pondere aggrauans, & locum ex loco mutans, rapida vertigine. Idem illiſu ipſo repercuſſus, correpta ſecum in Cælum refert, ſorbetque in excelſum*. Hæc paulo fuſius retuli, quia eadem fere annis præteritis Venetijs, non ſine horrore, fieri vidi. Ipſis *Biſſa bona* dicitur, quod nubes inſtar anguium in ſpyram conuoluantur, & tetras ſerpentum effigies referant. Quas expreſſit Chircherus in Mundo ſubterraneo. *Bona* autem, ſiue *boa* quod idem eſt, quia nubes ingentium ſerpentium figuram reddant. Plin. de Serpentib. maximis, & *boa*. L. VIII. 14. *Faciunt his fidem in Italia appellata boa*, (ſiue bouæ vt in Chifletiano) *in tantam amplitudinem exeuntes, vt D. Claudio Principe, occiſa in Vaticano, ſolidus in aluo ſpectatus ſit infans. Aluntur primò bubuli lactis ſucco, vnde nomen traxere*. Gel. L. XIX. appellat figuras quaſdam nubium metuendas. A Typhon igitur *tiphone*, & *ſiphone*, *ſione*. Poſſet etiam à *Syphon* duci tranſlate, ſcilicet à ſimilitudine: quia Plin. Cap. ſequenti ait. *Ex eodem genere, & in longam veluti fiſtulam nubes aquam trahit*. Siue vt Chifletianus Codex. *Et in longum veluti fiſtula, nubes aquam trahit*.

SIROCCHIA. Soror, *Sororcula*, *ſorocla*: *ſirocchia*. Monoſin.

SISSIOLO. Inſubribus auis nocturna haud abſimilis noctuæ. *Aſio*, *Aſiolus*, *aſiolo*, *ſiſciolo*.

SLACCIARE. Soluere. V. *Lazzare*. *Diſlaqueare*, *dislacciare*, *exlaqueare*, *ſlacciare*, Am. Marcellin. L. XXX. *Princeps antedicti fuga perculſus, quem elaqueatum fidem rupturum exiſtimabat*. Ideſt carcere elapſum, laqueis liberatum. Prud. II. in Symmach. *Elaqueanda animis conſtantia, ne retinaclis Mollibus, ac lentis, nexa, & captiua prematur*.

SLANDRA. *Landriera*. Meretrix. Voſs. de vit. ſerm. L. II. 11. *Landica, natura muliebris*, vt Gloſs. col. 244. *Niſi Landira reſcribendum: vt inde ſit quod meretrix Italis dicatur Landriera*: vt eadem *putana* à puta, quod eſt πόσθη.

SLATARE. Infantem vbere depellere: *elactare*. Pap. *Elactare, à lacte ſollere*.

SLEGNIDO. *Splegnizzo*. Dura caro, & palato reſponſans, vt Horatij verbis vtar, ac dentes fatigans. *Lignoſum*. Plin. L. XIX. 5. de Raphanis. *Amaritudo plurima illi eſt, & pro craſſitudine corticis. Cetera quoque aliquando lignoſa*. Etruſci *Tiglioſo* dicunt, quod veluti filamenta tiliarum habet.

SLIZIGARE. V. *Sbriſciare*.

SLOGARE. *Luxare*, membrum loco mouere. Inſubres *Strambare*: Gloſs. στρέμμα, *luxum*, *luxatio*. στρέφω, *Torqueo*, *verto*. Veneti *ſeneſtrare*, torquere, obliquare, ſiniſtrum enim recto opponitur, vnde manus recta dextra. Luxatus, cui articulus loco motus eſt. Germ. *Verſetz*, cui membrum verſum eſt, ſiue euerſum, & loco motum. Gal. *Deſnoue*, denodatus. Hiſp. *Liſiar*, à lædendo, vt Coaruv. lædo, læſum, *liſiare*.

SMACCO. Nota, ignominia. A Germ. *Smach*: quod tamen eſt à *Macula*. V. *Macco*.

SMAGARE. Smarrire; *Imaginem* perdere, formam, ac ſpeciem mutare. Quid attinet ineptijs chartas replere? Meræ enim ineptiæ ſunt Caſteluetri, qui a μάχομαι trahit, quod eſt pugnare, & vt ipſe ait pugnando vincere. Recte enim Bembus, *e prima imagine trahi*, quamuis

vocem Prouinciæ Gallicæ putet: Eſt enim *ex imaginare, ex imagare, ſmagare*. Non ab *exuagare*. Tranſlatum deinde ad animum. Animo linqui, nam qui animo deficiunt, faciem & colorem, ſiue imaginem mutant. Villan. XI. 65. *Il valente Capitano perciò non iſmagato, ſi traſſe il troncon del fianco.* Mat. Vil. IV. 50. *Mà egli con grande animo, per queſto non ſi ſmagò, mà preſe cuore d'abbatergli.* Dant. Inf. XXV. *Et auegna che gl' occhi miei confuſi Foſſero alquanto, e l'animo ſmagato;* Landin. *Benche gl' occhi fuſſero confuſi per la nouità delle coſe: & la mente ſmagata, cioè tratta dal ſuo eſſere, & quaſi ſmarrita; Smarita*, vt infra, eſt *diſparita*, quæ ſpeciem, & figuram perdiderit. Et Purg. III. *Quando li piedi ſuoi laſciar la fretta, Che l'honeſtade ad ogni atto diſmaga*, ideſt decorum deformat, deturpat, & honeſti imaginem adimit. Boccat. *Chi è colui, che non conoſca la voſtra oneſtà? La quale non che i ragionamenti ſollazeuoli, mà il terrore della morte non credo, che poteſſe ſmagare.* Deformare, deturpare, e ſtatu, & ſpecie ſua dimouere. Et X. Purg. *Non vò però lettor, che tu ti ſmaghi Di buon proponimento*, ideſt ſententiam mutes, qui enim *ſi ſmaga*, formam, & figuram, ſiue imaginem mutat. Et Purg. XIX. de Sirene, *I ſon dolce Serena, Che i marinar in mezzo al mar diſmago.* Deformo, demento, permuto. Et XXVII. *Mà mia ſuora Rachel mai non ſi ſmaga Dal ſuo ammiraglio*, non ſe mouet, locum non mutat. Hiſp. Deliquium appellant *Deſmayo*. Qui enim animo linquitur, mutat colorem, ac ſpeciem, & veluti imaginem perdit. Ridicule Coaruvias, tranſlatum eſſe à floribus, qui exeunte Maio ingruente æſtu flacceſcunt, & cadunt. V. *Smarrire*.

SMALLARE. V. *Mallo*.

SMALTIRE: *& Smalto*. V. *Malta*.

SMALZO. Veneti butyrum appellant, à German. *Smaltz:* quod forte ab *emulctum*. Veneti pariter vocant *Vnto ſuttile*, liquamen tenue, vt ab adipe ſpiſſiore diſtinguatur.

SMANIA. Furor, æſtus, æſtuatio. *Mania*, *ſmaniare*, more furentium corpus iactare.

SMABRIRE. *Smarrirſi*. Paueſcere, conſternari, item amitti. Non ab *emigrare*, ſed ab *diſparere*, euaneſcere, colorem mutare, e conſpectu abire, non apparere. Appareo, apparere, diſparere, *diſmarere, diſparire, ſparire, ſmarrire*. Quod perditur, non apparet. Vita Chr. *E tutta s'affligeua per lo ſmarrimento del figliolo;* qui diſparuerat, nuſquam apparebat. *Che la diritta via era ſmarrita*, rectum iter non apparebat, non inueniebatur. *Compagnia ſmarrita*, ex oculis ſubducta. Idem enim ac *ſparire*. Euaneſcere, oculis ſubduci. Pallau. Cart. 253. *E quando è più appariſcente, all' hora ſpariſce, e vien meno. Si ſmariſce.* Morgant. *Mà à poco, à poco rinocò la vita, Et ogni ammiration fu diſparita. Smarrita. Smarrito*, qui à via aberrat, qui rectum iter amiſit. Dant. II. *Nella diſerta piaggia è impedito Sì nel camin, che volt' è per paura, E temo che non ſia già ſi ſmarrito, Ch' i mi ſia tardi al ſoccorſo leuata.* Landin. notat *la coſa ſmarrita*, quæ amiſſa eſt, ſpe recuperandi. Tranſlatum deinde ad animum: vt *ſmarrito* dicatur, qui animo deficit, & veluti mentem amittit. Dant. Inf. XIII. *Perch' i tutto ſmarrito m'arreſtai.* Et XXIV. *Tutto ſmarrito da la grande angoſcia.* Math. Vil. X. 59. *Benche il ſubito caſo li ſmarriſſe, preſono ardire*: animum receperunt. *Smarrito in viſo*, Pallidus ex metu, quem color deſerit, qui qualis fuerat, non apparet. Aliter *diſparuto* Boccat. Filoſt. *Se foſſe ſtato conoſciuto in habito cotanto diſparuto.* Hiſpan. *Marrido*, pro languido, & infirmo: & *Amarillo* pallidus, Itali *ſmorto*, color mortuorum. Non à Græco, aut Arabico. A quo lanus color diſparuit. Et quia vt diximus *ſmarrire*, pro amittere, deperdere, vnde *ſmarrimento* Amiſſio & *ſmarrito*. *Marritio*. In chartis Monaſt. S. Galli apud Voſs. III. 24. *Sin autem ipſa res ſine vlla marritione ad ipſum Monaſterium reuertantur.* Paulo poſt. *Ipſa res, pro animabus noſtris ad ipſum monaſterium ſine vlla marritione reuertantur.* Integræ, ſine iactura, ne aliquid ex illis depereat, vel diſpereat. Et quia ex amiſſione iactura, *marritio* pro danno. Conſtit. Caroli Calui. Tit. 16. *Pacifico animo donat illi commeatum. Tantum vt ipſi, & in ſuo Regno, vel ſuis fidelibus, aliquod damnum, aut aliquam marritionem non faciat, ideſt amiſſionem* Fruſtra ergo Voſs. de Origine dubitat, & ab *obmurmuratione* deducit, ſiue querela, ac moleſtia ex damno accepto. Fruſtra etiam Goldaſtus in alia Donatione pro calumnia, & tergiuerſatione accipi vult.

SMEIAZZA. Veneti appellant intritam, ſiue moretum ex millij Indici farina, melle, paſſo & aromatis. *Miliacea*. Veteres *formam* dixere, Feſt. *Item forma appellatur puls miliacia ex melle.*

SMERIGLIO. *Smerlo*. Auis è genere rapacium. Æſalo. αἰσάλων. Haliætus. Niſus. Germ. *Smirle, Smirlin*, vel *Merle*. A Latino *Merula*, vt Voſs. in Etymologico. Quia vt Iſidor. ait *Merillus non multo maior ſit merula*, imò vt Albertus M. figura coloreque adeo ſimilis ſit, vt niſi roſtrum, & vngues haberet aduncos, vix ab ea dignoſci poſſet. Pap. *Aletus. Auis ſimilis Aquila, ſed maior*. L. *minor à Græco alietos, qui vulgo Smirilium dicitur*, vel *Sparauerius*. Scalig. Exerc. CXXXIII. *Tertia itaque*

mul-

multorum culpa, qui Niſum Sparnerium exiſtimarunt, quia Cirrim pro alauda capiebant. Saltem Smerilium dixiſſent. Hiſp. *Eſmerjon*, non à mergendo, vt Coaruvias. Hodie tormenti bellici genus *Smeriglio*, ſicut *Sagro*, *Moſchetto*, & *Falcone*, ab huius generis auibus. Et *Spingarda*, à Germ. *Sprintz*. quod *Muſcetum* ex accipitrum fringillariorum genere ſignificat.

SMERIGLIO. Puluis, quo gemmæ, & ſpecula poliuntur, & marmora finduntur. σμυρὶς. *Smyrie*. Pap. *Smyris lapis aſper, & indomitus omnia terens.* Germ. *Schmergel.*

SMISCIARE. Veneti dicunt è ſomno excitare, *Deſmiſciarſi*, expergiſci. *Exſomniare, exſomniſciare, ſmiſciare.* Gloſ. Αἰ̈υπνίζομαι. *Exſomnio, Expergiſcor.* Alij *Deſtare*, & *Deſtarſi*. *Deexcitare, deexcitari.*

SMILTZA. *Milza.* Lien. Splen. Germ. *Smiltze.* Veneti *Spienza* à *ſplenitium.* Galli *Rate, ratelle*. Quod ſplen rarus ſit, & mollis vt Celſus. Hiſp. *Baço*: puto quia *Epati* ſubiectus, quaſi *epaticius, paticio, baço.* Veneti. *Batt.*

SMILZO. Veneti pro gracili, & emaciato. Vel à Germ. *Smal*, vnde *ſmelido*. In LL. Friſ. Tit. III. 38. apud Voſ. *Ex ipſa percuſſione decreuerit à ſua groſſitudine, quod ſmelido dicunt.* Vel ab *emulctus, emulctus, ſmiltus*: & iiſdem Venetis *ſmucco*. Et ſi hoc à *mutilo* rectius videatur.

SMORTO. Pallidus. *Emortuus*, ferali pallore mortuum referens.

SMVCCIARE. Labi, à *mucorum* ſolo adhærentium lubricitate.

SMVNTO. Aridus, ſiccus, exſuccus. Ab vberibus *emulctie*, & exhauſtis. *Emulctum, ſmunto.* Dant. Inf. XXIV. *La lena m'era del polmon ſi munta.* Landin. *Si diſſecata. Imperoche, come la poppa ſi diſecca per mungere, così el polmone per ventilare.* Purg. XXIV. *Dache è ſi ſmunta Noſtra ſembianza via per la dieta.* Land. *Eſtenuata per la dieta, che non ſiamo conoſciuti.*

SMVSSO. Cuius anguli ad normam non reſpondent. Villan. L. VIII. 26. *Et acciochè 'l detto Palaggio non foſſe in ſul terreno degl' Vberti, coloro che l'hebbono à fare, il puoſono ſmuſſo, che fù gran diffalta.* Ad ammuſſim, ad normam, ad regulam, contrarium *examuſſim, ſmuſſo.* Veneti *fatto in ſquara.* Norma, *ſquadra, ſquara*: triangulus diſparibus lateribus, vno angulo recto, atque ita *vara*, ſiue diſtorto, pede varo. Eadem palatij Patauini ſtructura, quo nullum fortaſſe amplitudine, & operis maieſtate nobilius hodie viſitur. *Smuſſare, e tagliar di ſmuſſo* oblique ſecare.

SNELLO. Agilis, velox, expeditus. Eſt quidem à Germ. *Schnell*. Sed hoc à Latino *Hinnulus, hinello, ſnello.* Gal. *Hiſnel.* Cerui nempe, damarum, & caprearum pullus, capreolus: quo nihil agilius, laſciuius, ac velocius. Horat. *Vitas hinnuleo me ſimilis Chloe*: fugax, & ſubſultim ludens. Dant. XVI.

Ale parean le lor gambe ſnelle.

SOASE. *Cornici.* Coronides, & ornamenta tabularum pictarum. *Suppagee.* Barbar. Gloſs. Plin. *Compago, & impago ad genus marginis, ac regula ſignificat, quo tympanum, ideſt quadratum, vel alterius figura ſpatium in valuie, aliaue opere inteſtino per ambitum includitur, vt fere ſunt, quæ vulgo quoque* ſuppages *appellantur.*

SOATTO. Corij durioris ſpecies, ex quo corrigiæ, loraq; & capiſtra conficiuntur. V. *Soga.*

SODO. V. *Saldo.*

SOFFIARE. V. *Boffare.*

SOFFICE. Mollis, Etruſcis, tractabilis tactui cedens; præcipue de puluino, aut culcita plumà ſuffulta. Vnde dictio *ſuffultus*, non à *ſupplex, ſupplice.* Et *ſoffolce* molliter reponitur: aptatur, collocatur. Dant. Par. XXIII. *O quant' è l'ubertà che ſi ſoffolce In quelle arche richiſſime.* Molliter cubat. Et Inf. XXIX. *Perche la viſta tua pur ſi ſoffolge La giù trà l'ombre triſte ſmozzicate?* Non figitur, & adhæreſcit, vt Landin. Sed impletur funeſto ſpectaculo, vt culcitæ, & puluini farciuntur, & fulti ſunt. *Soffoggiata.* Sarcina, quæ ſub brachio occulte aſportatur: quod brachio fulciatur, quaſi *ſuffulciata*, ſuffulta. Saluiato Spina. *Trouato vn poco in là che correua, con vna ſoffoggiata ſotto.*

SOFFITTA. Domus pars ſumma, tecto proxima. Salm. de mutuo p. 2. p. 51. *Superficium, vel ſuperficies proprie ſignificat ædificium ſuperius alteri ſuper poſitum, quod in plano eſt poſitum.* Sed ſoffitta Venetis, eſt locus inter laquearia & tectum, à tabulis, & trabibus ſuffixis, ſuſtinendis tegulis. Baldus ad Vitruv. *Noſtrates Cælum totum, ſoffittam, vel ſoffittatum, appellant. Vocem autem Latinæ eſſe originis manifeſtum eſt: dicitur enim quaſi ſubfixa.* Inſubres non inepte *Spazza caſa* appellant: quod nempe illuc triuola, ſcruta, & domus impedimenta congerantur, & ita inferior domus liberior, & laxior redditur: & vt ita dicam, ſpatioſior.

SOFFRATTA. Penuria, caritas. Villan. XI. 139. *Con gran diſagio di ſoffratta di vetouaglie, e di tutte coſe.* A *ſufferendo*, ſiue tolerando. IX. 47. *Li fallìo molto la vetouaglia, e ſofferſe gran ſoffratta egli, e la ſua Corte.*

SOGA. Funis. *Sogaro*, tam reſtio, quam reſtiarius, ideſt qui conficit, quique funes vendit. A *ſucula, ſogula, ſoga.* Sucula vt Bud. in Pand. *Machina eſt tractorij generis. Conſtat autem ex tereti ligno, duobus, aut pluribus vectibus trajecto.*

Digitized by Google

ſecto. Hæc dum verſatur, funis quò ductarius dicitur, circum eam obuoluitur, onera ſenſim adducens. Ab hac igitur machina *ſucula*, funis etiam eius *ſogola* dictus, & *ſoga*, poſtea pro quolibet funis genere. Et *ſagora*, ſuccula. Hiſt. Piſtor. p. 210. *Fù à lui gettata vn ſagora in collo, & con eſſa ſtraſcinato per la ſala*. L. Long. *Sè queis ſogas furatus fueris de boue iŭctorio*. Etruſci etiam vocant Soga, funem ex corio, ſiue lorum, quod alij *Sonatto: ſoatto*. Dant. Inf. xxxi. *Cercati al collo, e trouerai la ſoga, Chel tien legato*. Land. *Soga, coreggio di ſoatto*. Quidam putant à corio ſubacto dictum. Sed coria omnia ſubigebantur, vnde *ſubactores*, & *ſubactarij* in Vet. Inſcr. qui coria ſubigebant, qui & *coriarij ſubactarij*. Ergo à *ſoga*, *ſogatum*, & *ſouatto*, quia capiſtra ex corio, & corrigiæ pro fune ſunt. Grot. *Soga* à Germ. trahit Lexic. Goth. *Soga*, *Gloſſis*, *bene*, *funis*. *Segen trahere*.

SOGGHIGNARE. Subridere, *ſubcachinnari*.

SOGGIORNARE. Morari, diem ducere. *Diurnare*. Nonius. *Diurnare diù viuere. Neque optimum quemque inter nos ſinunt diurnare*. *Subdiurnare*. Nam *giorno* à diurnus.

SOGLIA. *Sogliaro*. *Soiaro*. Limen. *Solum liminare*. Solum enim omne quod aliquid ſuſtinet, & quod ſubijcitur. A *ſolum*, vt Varro *ſolium*. Dant. Inf. ix. *Comincið egli in ſu l' horribil ſoglia*, in limine. *Poſcia che noi intrammo per la porta Il cui ſogliaro à neſſuno è ferrato*. Inde, & *ſoglia* pro ſede, ſiue *ſolio*, quod ſedentem ſuſtinet; Item trabes quæ dolijs ſubijciuntur, & tigna quæ tabulatis ſupponuntur, Galli *ſoline*. Et quia ſolum idem eſt, ac planum, Inſubres *ſolium* appellant, quod eſt læue, & minime aſperum, & confragoſum. Inde Veneti *ſoiare*, pro blandiri, ac demulcere, veluti palpare, & per plana corporis molliter manum deducere, *e dar la ſoia*, eſt aſſentandi ſpecie alicui illudere.

SOLA. Pars pedis ima, item calcei. *Solum*, & *ſolea*. Cic. v. Tuſc. *Mihi calciamentum, ſolorum callum. Auia Pieridum peragro loca, nullius ante Preſſa ſolo*. Lucret.

SOLARO. Pars ædium ſuperior. Latini *Solarium*, quod quidem non eſt à *ſolum*, ſed à *ſole*: Domus pars ſumma aperta, ſubdialis, & Soli expoſita, præcipue apud Orientales. Tecta ſcilicet plana & ſubdialia, vt D. Hieronym. in ſacris literis. *Et ſtrauit ipſi in ſolario*. Et de Dauide 11. Reg. *Accidit, vt ſurgeret de ſtrato ſuo poſt meridiem, & deambularet in ſolario domus Regiæ*. Et alibi. Bud. in Pand. *Eſt autem ſolare vaporarium in aprico loco ſitum, ad calorem Solis excipiendum, quo veteres vtebantur*. Idem & Heliocaminus. Gloſ. Ἡλιαςήριον *Solarium*, quia illic apricabantur. Macrob. L. 11. 4. de Auguſto. *Cum de purpura, quam emi iuſſerat, obſcuritate quereretur, dicente venditore, Erige altius, ac ſuſpice, his vſus eſt ſalibus. Quid ergo, vt me populus Romanus dicat bene cultum, in ſolario ambulaturus ſum?* Plaut. Mil. Glor. *Nam certo neque ſolarium, neque hortus apud nos eſt*. Ita & Victor. Var. xx1. 13. Improprie poſtea *Solaro*, pro contignatione. *Il ſolar di ſopra*. Et domus *di tre ſolari*, ideſt trium contignationum.

SOLDATO. Miles. Solidum pro aureo ſumi pervulgatum eſt. Vnde *ſolidatus*, pro mercede ſiue *ſolido* conductus, vt Salmaſ. Hiſt. Aug. p. 377. Caſſiod. Var. 111. Ep. 51. *Menſtrua eum duximus largitate ſolidandum*. *Solidum* pro mercede, & *Soldati* milites mercenarij. Germ. *Beſolden*. Stipendium perſoluere, *Beſoldung*. Stipendinm, Solidum autem Lege Salica fuiſſe denariorum xl Pithæus ad eam obſeruat.

SOLFA, & *Solfizare*, pro canere, à notis Muſicis, *Sol*, & *Fa*. Vide *Vt Re*, &c.

SOLFERATI. *Solferini*. *Sulphurata*, quæ ſicut olim cum fractis vitreis venduntur. Martial. *Qui pallentia ſulphurata fractis Permutat vitreis*. Hiſp. *Alcreuite*, *çofrite*, *ſulphurita*. Inſubres *ſofreghetti*.

SOLLETICARE. Titillare, *titillicare*, *ſubtilitcare*, *ſolleticare*.

SOMA. V. *Salma*.

SOMBRERO. Hiſpani Pileum, ſiue Petaſum appellant. Vmbraculum, *Vmbrarium*, *Sombrero*. Apuleio. *Pilei vmbraculum*. Non à Solis vmbra.

SOMESSO. Menſuræ genus. *Semipes*. Bud. de Aſſe. L. v. *Semipedem accipimus id ſpatium, quod digiti vtriuſque manus ſuppreſſis pollicibus occupant. Nam palmus, vt inquit Vitru. à quaternis manuum digitis inuentus eſt, & à palmo Pes factus ſexdecim digitorum. Noſtri Pedem x11. pollicibus partiuntur, quas vncias antiqui vocarunt*.

SONAGLIO. Crepitaculum rotundum, à *ſonitu*: ad cuius inſtar Teſtes *ſonagli* vulgo dicuntur, item bullæ, quæ ex aqua formantur.

SONETTO. Genus carminis, quod ad Citharæ ſonum caneretur.

SONNARE. Veneti *colligere*, in vnum contrahere. *Adunare*, *aſſonnare*, *ſonnare*. Vide *Adunare*.

SOPRESSARE. Prælo ſubiicere, quod & *Preſſorium*, quo veſtes ſplendeant. V. *Mangano*. Mart. 11. 46. *Sic tua ſuppoſitis pellucent prala lacernis*.

SORARE. Euaporare, Auræ exponi ad refrigerandum. *Exaurare*, *ſorare*. Vino *ſorato*, euanidum, *ſuampito*, vappa. *Homo ſoro*, vappa, cui

mens

mens veluti euaneſcit. V. *Sciorinare*.

SORCOTTO. V. *Cotta*.

SORELLA. Soror, *Suora*, *Sororicula*, *Siracchia*, *Sororicella*, *Sorella*.

SORGOZZONE. Pugnus gutturi impactus. *Guttur*, *gozzo*, ſubgutture, *ſoggozzo*, *ſoggozzone*.

SORMONTARE. Extolli, de Sole cum lucida tela diei ſupra montes extendit. Contrarium. *Tramontare*, cum cadit.

SORNACCHIO. Screatus, præpinguis ſaliua: à ſonitu narium, quem tuſſis violentior, & attractio ſaliuæ reddit. Et *Sornacchio*. *Farfallone* à ſimilitudine papilionis: *Sornaccare*, & *ſornacchiare*, craſſiore ſputo rauceſcere, & narium repercuſſu excreare.

SORSO. Hauſtus, *ſorbitio*.

SORTICE. Annulus, Hiſp. *Sortija*. Hodie Neapoli appellatur annulus, qui in ludicris equitum certaminibus, ex tranſuerſo fune ſuſpenditur, in quem haſtis incurrant, vt cuſpide traiiciant. Sed vocis origo viros doctiſſimos hactenus eluſit. Coaruvias annulum *Sortija* putat dictum, quaſi *Tortija* à torquendo, quod in orbem voluatur, & torqueatur. Menagius, à *ſorticis* characteribus, quibus annuli inſcribebantur apud veteres. Sed qui nam iſti *ſortici* characteres ſint, haud ſcio. Ergo annulus, ſors, & *ſorticula*, *ſortija*, & *ſortice*, dictus, quia olim eo in ſortiendo, ſiue pro ſortibus vtebantur. Plin. L. XXXIII. I. vt Iliacis temporibus nullos fuiſſe annulos oſtendat, hoc vtitur argumento. *Nuſquam certe Homerus dicit: cum & codicillos epiſtolarum gratia miſſitatos indicet &c. Sortiri quoque contra prouocationem duces non annulis tradit.* Si enim annuli cogniti fuiſſent, iis duces ex prouocatione certaturi in ſortiendo, quis nam pugnaturus eſſet, fuiſſent vſi. Quod indicat inductis annulis, eorum vſum in ſortiendo fuiſſe. Vnde pro ipſis ſortibus, quæ ex vrna educebantur, *ſorticulæ* annuli dicti. Nempe annuli ſignatorij, quorum ſigno, ſiue ſigillo, cuius ille eſſet dignoſcebatur.

SORTIRE. Egredi, erumpere, non eſt à *ſurgere*, *ſurrectum*, vnde *ſortita*, *fare vna ſortita*, cum obſeſſi erumpunt. Sed eſt à *ſortibus*, quæ ex vrna educebantur, & veluti exibant. Inde *ſortire* pro egredi. *Sortire fuora*.

Aſſortir ſe boutique, Galli dicunt, pro mercium variis ſortibus inſtruere. *Sortimento*, merx. Sortiri, ſorte in ordinem redigi. Diuerſarum mercium in ordinem diſpoſitio, *ſortimento*. *Diuerſe ſorti di mercantia*, variæ ſpecies. Vnde *Aſſortire la viuanda*, annonam diſpertire, ac veluti ſorte diuidere.

Strada conſortiua, in quam vicini ius habent. Sors enim pro hereditate, & pro agri parte, cum ſorte diuiderentur. Inde *conſortium*, & *conſortiuo*. Feſtus. *Herctum citum, quod fit inter conſortes.* Idem. *Diſſortiones, diuiſiones patrimoniorum inter conſortes.*

SORTIVA. Caput fontis. Scaturigo à *ſurgendo*. Feſtus. *Surregit*, & *ſorctus*, *pro ſurrexit*, & *ſurrectum*. Lucret. *Medio de fonte leporum, Surgit amari aliquid.* Virgil. *Surgit Ganges*. *Aqua ſortiua*, quaſi *ſorgitiua*.

SOSTA. Ceſſatio, quies. *Dar ſoſta* ſubſiſtere. Dant. Purg. XIX. *Soſta vn poco per me tua maggior cura.* Supprime, fac ceſſare, pauſam da ſollicitudini. Et XXIX. *A paſſi diedi ſoſta*; ſubſtiti. Hiſt. Piſtor. p. 175. *Vedendo così eſſer combattute, e non credendo poterſi difendere domandò ſoſta al popolo.* Vel à ſuſtinendo. Morgant. XIV. *Non sò come il Ciel facci tanta ſoſta, Ch'à Belzebub giù in bocca non ti mandi.* Et XVII. *Che ſe non fuſſi che l'arme fe ſoſta, Egli leuaua dal capo vno ſpiccio.* Item *ſoſta*, & *ſuſto*, ingens calor. Æſtus, per metatheſin, ſuſte, ſoſta. Tranſlate, pro intenſa cupiditate, & amoris æſtu. Boccat. *E in breue in tanta ſoſta entrò, dello ſpeſſo veder coſtei*: cupiditate æſtuans.

SOSTRA. Inſubres appellant locum, quo ligna, lapides, & id genus mercium clauduntur. *Clauſtra*, *Chioſtra*, *ſcioſtra*, *ſoſtra*.

SOTTANA. *Sottano*. Veſtis interior, quæ alteri ſupponitur, & ſub induitur. Ferme tunica quæ ſub pallio, aut toga geſtatur, & quæ veteribus, *ſubucula*, *interula*, & *intuſium* dicta. Nunc pro ſtola muliebri, quæ pallæ, ſiue pallio, aut alteri ſubiicitur: à *ſubtus*.

SOTTO. Subtus, *ſutto*, *ſotto*. Dant. Infer. XI. *E però ſtati di ſotto; Gli frodolenti.*

SOVENTE. Sæpe. Caſteluetrus à *ſubinde*. An à *ſape ante*, *ſouante*, *ſouente*? Sed cum etiam de futuro dicatur, vt Dant. Inf. II. *Di tè mi loderò ſouente à lui*; rectius fuerit à ſubinde.

SOVERCHIO. *Supernacuum*, ſuperfluum. Quodque ſupra eſt, atque eminet. Dant. Inf. XXI. *Non far ſopra la pegola ſouerchio.* Infra. *Fanno attuffar in mezzo alla caldaia La carne con gl'vncin, perche non galli.* Innatet, ſupra aquam ſit. *Soperchiare*, & *ſoperchieria*, alios premere, & iniuria afficere, non ex æquo, ſed armis, & comitatu ſupra ceteros eſſe. *Oltraggio*, ſupra, vel vltra æquum inceſſere.

SOVCY. Galli cura, contractum, *ſollicitudo*. *Sollicy*, *ſoucy*.

SOVHAIT. *Et Souhaiter*. Iiſdem votum, & optare. Non à Germ. *Gebeit*, vel *Heithinga*, vt Lipſ. Cent. III. ep. 44. *Heitinga*, *vota*, Hodie Galli *ſouhaiter* compoſite. Sed eſt à *ſuboptare*, *ſouhaiter*. *Souhait*, *ſuboptatio*, Votum.

SOZZO. Spurcus, turpis, deformis: non à *ſugore*, neque à *ſucco*, vt Coaruvias, ſed à *tamaſucci-*

Digitized by Google

ſuccida, ſpurca, non lauta, & male olente, Oeſypo. Quanquam lana, à ſudore recens tonſa, ſuccida dicta ſit, vt Var. de R. R. L. II. 11. Hiſp. *Suçeo, & guçeo. Guccio Imbratto*, pro ſpurco, & impurato apud Boccat.

SPACCARE. V. *Schiappare.*

SPACCIARE. Expedire; *Spacciar la mercantia*, ſe à mercibus expedire, *expeditare, ſpacciare.* Expedire etiam mittere, expeditio militaris, inde *Spaccio*, pro faſciculo literarum, & pro ipſo *tabellario*, qui mittitur, ſiue expeditur. Et *Spacciatamente*, expedite.

SPAGIRICO. Voſs. de vit. Serm. Lib. III. 50. *Spagirus Theoph. Paracelſo, pro Alchymiſta. Vnde ars Spagiria, vel ſpagirica. Puto autem ſpagiricos dici à duobus artis officijs: quæ ſunt compoſita reſoluere, & reſoluta componere. Nam σπᾶν, trahere, extrahere: ἀγείρειν congregare.*

SPAGO. Filum è ſparto, aut cannabe pice illitum, conſuendis, & farciendis calceis, à *ſparto ſparteum, ſparticum, ſpaco, & ſpago.* Etiam poſtea ex lino. Iuven. Sat. III. *Si rupta calceus alter Pelle patet, vel ſi conſuto vulnere craſſum Atque recens linum oſtendit non vna cicatrix.* Fere tamen ex ſparto. Σπαρτία proprie funiculi è ſparto, quibus calcei conſuuntur, aut colligantur. Athen. Ὑποδήματα, ἐρραμμένα σπαρτίοις σαπροῖς: *Calceamenta putridis funiculis compacta.* Poſtea, *ſpago* etiam pro quolibet funiculo, ex alia materia fortaſſe ab *Aſpo*, quaſi, aſpago per aphæreſim: inſtrumento cui fila innectuntur. V. *Aſpo.*

SPALANCARE. V. *Falanga.*

SPALLA. Humerus, *ſpatula, ſcapula.* Spatulæ proprie oſſa, quæ à tergo incumbunt. πλάται. *Spalliere*, aulæa, reclinandis humeris.

SPALMARE. Naues reficere, & ad curſum inungere, ſeuo, & alia materia, quod palma extenſa fit, vt aliis obſeruatum, vnde vox ipſa *expalmare.* Translatum deinde, cum picantur, ſiue pice illinuntur, aut alia materia rimæ obſtruuntur. Alii à *palmare*, quod eſt committere, coniungere, quia apud Colum. L. XI. 2. *palmare eſt materias alligare.* Sed aliud eſt ligare, aliud committere; ſiue ſtipare. Vide Menagium.

SPALMATE. Cum pueri in ſcholis manus ferulæ ſubiiciunt, veluti *depalmantur*, ſiue *expalmantur*, ſicut *ſculazare*, cum nates perdunt. Onom. Glat. *Depalmare, κολαφίζειν.* Proprie depalmare, & expalmare, eſt palma percutere, ſiue colaphos infringere: vt Horatius ille apud Gellium, *qui pro delectamento habebat, obuij cuiuſque liberi hominis os verberare ſeruumque præſto habere, qui crumenam aſſium plenam geſtaret, vt cuicunque quem depalmauerat, aſſes ſecundum legem XX numeraret.* Gloſ. Ῥαπίζω, expalmo, alapo. P. Bleſenſ. ſerm. 18. *Vidi eum in horto ligatum, in atrio Pontificis expalmatum, ſputis illitum.* Et ſerm. XXIV. *Attendamus filium Virginis illitum ſputis, palmatum colaphis.* Poſtea expalmare, veluti palmas cædendo auferre. Iuven. I. *Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus.* Vulgo *ſparamano*, ex voce magiſtri iubentis parare manum, ſiue flagro palmam ſubiicere. Voſs. de Hiſt. Lat. L. II. 39. de Ratherio. Scripſit Itinerarium Romanum, & complura alia, inter quæ & ars erat Grammatica, ridicule auctori nuncupata, Spara dorſum: quia præſtaret, vt puerorum dorſis parceretur: nam Sparen Germanis eſt parcere. Crederem tamen contra, fuiſſe, Para dorſum, vt para manum, quod dorſum, & quæ ſub dorſo ſunt, plecteretur. Inſubres *ſpioſſere*, à plauſu ferulæ veluti cottabo manum percutientis. Hiſp. *Palmatoria*, & *Cañaheja.* Et *cana herla*, quaſi *canna ferula* ſpecies harundinum. Vide *Sferza.* Ceterum in Lupercalibus puellæ & mulieres manus, & terga lupercis ferienda ſubiiciebant, depellendæ ſterilitati. Iuv. *Nec prodeſt agili palmas præbuiſſe Luperco.*

SPAMPANARE. *Pampinare*, expampinare, pampinos decerpere. Inde pro iactantia, & inani foliorum oſtentatione. Vna *ſpampanata*; Veneti *ſparpanazzi.* Pampinatio.

SPANDERE. *Effundere, effandere, ſpandere.*

SPANIRE. De floribus cum aperiuntur, *expandi*: item quod conſequitur, pro flaceſcere.

SPANNA. Palmus maior. Recte Monoſinus contractum ex Græco σπιθαμή. *Spithama, ſpanna.* Vnde Germ. *Spann*: & Gal. *Eſpan*, & *empan.* Palmus minor digitorum quatuor, maior, ideſt *ſpithama*, duodecim, Plinio dodrans, ideſt quantum eſt ſpatij inter expanſos ſummum pollicem, & minimum digitum. Non à Germ. *Spanne*, vt Voſſius, quod à *ſpannen*, tendere, vel ab Italico *ſpandere*, pro expandere. Neque à palmo, qui ſimpliciter pro menſura quatuor digitorum: & Itali inter palmo, & ſpanna diſtinguunt.

SPARAGNARE. Parcere, rem ſeruare, ſumptum non facere. Rectius à *parſimonia* deduxeris. Parſimoniam adhibere, *Parſimoniare, ſparagnare, riſparmiare, & ſparmire.* German. *Sparen.* Gal. *Eſpargner*: quam ab exparco, *exparcinare*, vt Salmaſ. ad Solinum. *Riſparmio, & ſparagno*, à parſimonia, parcimonium. Vulgo *tenere à mano*: non effundere, aut diſpergere.

SPARARE. pro tormentum, ſiue ſclopum diſplodere, & pilam emittere, non eſt à σπαράττειν, quod lacerare ſignificat, ſed ab exparare, ſiue diſparare: parare enim eſt tormen-

tum

tum inſtruere, & puluere pyriō, ac pila implere, ſiue farcire: *exparare*, euacuare. Pap. *Exparata, vacuata*, Quod eſt ab exparta. Idem. *Exparta, partu vacuata*. Vel sbarare, vt vulgo dicunt, à *barris*, ſiue repagulis, quod concepto igne pila obſtantia amolitur, & diſiicit. V. *Barra*. At *ſparare*, pro ventrem aperire, ſiue exenterare, & inteſtina educere, vel à *σπαράττειν*, vt Monoſin, quod ſine laceratione fieri non poteſt. Vel à *sbarrare, & sbarattare*, aperire, & frangere, & varicatim diſtrahere. Villan. *Fù impeſo per li piedi ſparato, & sbarratato, come porco*. Et ſimpliciter pro aperto. Boc. Ameto. *Vna fibula congiugnea le parti dello ſparato mantello*.

SPARPAGLIARE. Spargere, diſpergere. *Paleas diſpergere, ſparpaleare*: translatè pro diſperſis. Villan. VII. 27. *Quando li vidde ben ſparpagliati, diſſe al Rè*.

SPARVIERE. *Sparaniere*. Accipiter Scalig. Exerc. CCXXXIII. à *σπαράττειν* lacerare deductum ſe fuiſſe ait, (à lacerandis auibus) niſi Germanica vox eſſet. Conſentit Voſs. II. 17. *Sparuarius, vel ſperuarius, ex Germ. ſparuuer, qui ſic vocatus, quaſi ſpar, var, hoc eſt procul, ſiue longe ſpargens pennas ſuas*. Quæ notatio cum cunctis volucribus rapacibus conueniat, mallem à Latino corruptum. Accipiter, *accipitrarius, aſparuarius, ſparuarius*: vt in Leg. Salica, & Baiuuar. titulo VII. *Si quis ſparuarium furauerit*. Hiſp. *Açor*. Contractum ab *Acceptor*, idem quod *Accipiter*. Eadem Lex Salica. *Si quis Acceptorem de arbore furauerit*. Lucil. *Roſtra Acceptoris, & vngues*, vt Chariſ. L. I. Gloſ. *Acceptor*, ἱέραξ. Mirum eſt quantum ſe torqueat Coaruvias, Hebræoſque, & Arabas inquietet. Iidem *Cetreria* appellant artem curandi accipitres & Falcones, ab. *Accipitraria*: *cetreria*. Vide Fridericum pag. 151. 180. & Albertum de Falcon. p. 372. Item Bignon. ad Legem Salicam tit. VII. Floret Veronæ Sparaueriorum Gens nobiliſſima, quam illuſtriorem reddit Franciſcus Græcis, ac Latinis literis, atque omni eruditionis genere, ſed præcipue humanitate, cum paucis comparandus.

SPARIRE. Euaneſcere, è conſpectu ſubduci. *Apparere*, contrarium *diſparere*. V. *Smarrire*. *Sparuto, ſmarrito*, cui forma deterior facta, & oris figura veluti diſparuit, quod ex macie, aut metu contingit.

SPARNICCHIARE. Hac illac diſpergeri, *ſparnazzare, ſparpagliare*. Creſc. IX. 77. *Doue ſia l'orzo ſparnicciato*. Spartum, *ſparſicatum*. *Sparnucchiato* Veneti, qui incomptis, & hac illac ſparſis capillis eſt.

SPASSEGGIARE. V. *Paſſeggiare*.

SPAVENTARE. Pauorem incutere. Vide *Sbigottire*. Hiſp. *Eſpantar*, non à ſpaſmo. *Eſpantajo*, terriculamentum. *Spauracchio*.

SPAZZARE. Verrere, purgare. Pauimentum, Spatium, *ſpazzo*. Dant. Inf. XIII. *Lo ſpazzo era vn arena arida, e ſpeſſa*. *Spazzare*, ſcopis purgamenta verrere, ſordes depellere. Item impedimenta amouere, & locum ſpatioſum reddere. Inſub. *ſpazzar caſa*, mutare domum, vaſa transferre. *Spazza caſa*. V. *Soffitta*. *Spazza camino*. Fumariorum ſcopator; *Spazzetta, ſcopetta*, ſcopulæ: *ſpazzadora*, ſcopæ & quidquid tergendo aptum eſt.

SPECIE. Aromata. *Species* à Iuris Conſultis appellari, quas veteres Latini fruges dixerunt, vinum, oleum, frumentum, notum eſt. Capitolin. Anton. *Species Imperatorias ſuperfluas vendidit*, triticum nempe, & fruges reliquas, quæ Imperatori à prouincialibus pendebantur, & ex eius prædiis colligebantur: vt Turn. XXV. 18. Quanquam aliqui rectius de veſtibus interpretantur. Marcellin. L. XIV. *Indumentum Regale quærebatur*: mox, *celerari ſpeciem perurgebat*. Vt in Cod. de veſt. milit. & de veſt. holoberis. Vox deinde ad aromatum omne genus translata, vt Salmaſ. ad Solin. pag. 1050. *Speciale*, aromatarius, Pharmacopola, Seplaſiarius. Qui ſpecies exoticas vendit. Martianus Iuriſc. *Species pertinent ad vectigal, cynamomum, piper album, piper longum & reliqua*. Proprie *Droghiere*; nam hodie *Speciale*, qui pharmaca, & medicamenta vendit.

SPEGAZZARE. Delere, obliterare, atramento illinere, ac fœdare. A *ſpungia, ſpungiare* qua voce Apicius ſæpè vtitur: *ſpungiatare*. Vel ab *expungere, expungitare, ſpngittare, ſpegazzare*.

SPEGNERE. Extinguere, *ſtinguere, ſpegnere, ſpegnere, ſtinto, ſpento*. Dant. Purg. I. *Si che ogni ſuccidume quindi ſtinga*. Lucret. L. I. *Ignes in cœtu ſtingui*. Lib. VI. *Nubes Ignem continuo magno clamore trucides*. II. *Stingui colorem*. Et Cic. Arato, *ſtinguens inſignia Cœli*. Et Progn. *Stinguntur radij cæca caligine tecti*. Et Purgat. XII. *Anchor nel volto tuo preſſa che ſtinti*. Pap. *Stinguit, occidit, delet*. Gloſ. *Deſtinguit* Ἀποσβέννυει. Σβεννύω. *Stingo*. Proprie de igne, ſicut enim de eo dicitur viuere, ita extingui. *Spegnere*, pro mori, *amorzarſi*. Plaut. Aul. *Nam ſi ignis viuet, tu extinguere extempulo*. Et ſicut viuæ lucernæ Horatio dicuntur, ita occidentes Petronio. Sicut Accius apud Nonium. *Torrem interfectum flammeum*, quod notauit Mur. Var. L. VII. 6.

SPELAZINO. Spelaccino. Lanæ carminator, qui è folliculis bombyeum craſſius ſericum depectit, & carminat. A *pilando*, ac veluti pilos detrahendo.

SPELORCIO. Auarus, ſordidus. Vel à veſtitu detrito, & defloccato, & cui trama reliqua ſit. Hiſp. *Pelone*, & *peloia*. Vel à *Spicilego*, qui ſpicas legit *ſpelurico, ſpigoloriccio, ſpilorcio*. Quod rectius puto. Qui enim ſpicilegium exercent, ſordidi ſunt, & viliſſimi. V. *Spigoliſtro*.

SPELTA. Rea. Germ. *Speltz*.

SPELVCCARE. Pilos decerpere, *piluccare, depilare. Spiluzzicare*, eſt minutum quid delibare, & veluti pilatim carpere.

SPENDERE. *Expendere, ſpeſa, expenſa*. Diſpendium. *Spendio*. Dant. Inf. VII. *Che con miſura nullo ſpendio ferci*.

SPERA. Suppoſitum, turunda adſoluendam alvum, quod in *ſpiram* conuoluatur. *Cura* Veneti, à parte, cui immititur.

SPERANZA. à *Speranda, ſperandia, ſperantia*.

SPERONE. Calcar. Vel à Germ. *Sporen*. Vel à *ſpola*. Hiſp. *eſpolon*. *Spola*, autem ſpicula, ab aculeo, *ſpicolone, ſpolone*. Et *eſpuela*. Coaruvias, cum recte, quaſi ſpicula poſuiſſet, poſtea, ab *expellendo* deduxit. Ergo Germ. *Sporen*, ex eodem fonte. Bouillus, à *ſpharulis*, quæ extremitati calcaris adduntur, quod non eſt ita ineptum, vt reliqua fere omnia apud eundem. *Sperone del muro*, anterides. Phil. Vitr. L. VI. vlt. *Anterides, ſiue Eriſma ſint. Nos*, inquit, *contra fortia, & arcus obnitentes dicimus: Itali sperones, ceu ſint calcaria, ideſt obnitentes muris pilas, vocant.* Baldus. *Orthoſtata, nempe recte ſtans, Græcè. Eo nomine dicuntur, arrectaria pila, ſiue fulcimenta: noſtrates appellant, ſperoni, pilaſtri, contraforti*. *Speronella*, herba, quæ calcaris ſpeciem refert.

SPERONAGLIE. *Perniones, Pernionalia, ſperonaglia*. Veneti *Buganze*, à tumore, ſiue bubone.

SPERTO. Expertus. Dant. Inf. XXXI. *Queſto ſuperbo volle eſſere ſperto, Di ſua potenza contra'l ſommo Gioue*. Potentiæ ſuæ experimentum facere.

SPESSO. Sæpe frequenter. *Spiſſum* pro frequenti apud Latinos non legitur: ſed pro denſo, & pro tardo, ſiue ſero. Afran. apud Non. *Quod defeſſa expectando domi ſedi: quod ſpiſſo venire viſum eſt mane mihi*. Plaut. Pœn. de haruſpicibus. *Qui ſi quid boni promittunt, pro ſpiſſo eueniunt: Id quod mali promittunt, præſentarium*. Næuius. *At enim tu nimis ſpiſſe, atque tarde incedis*. Non ergo à *Spiſſo, ſpeſſo*, ſed à *ſæpe, ſæpiſſime, ſepiſſe, ſpeſſo*.

SPEZZARE. V. *Pezzo*.

SPIANZO. V. *Spruzzare*.

SPIA. *Spione* explorator. Non à *ſpicare*, pro *ſpicere*, ſiue *aſpicere*: ſed à *ſpeculor, ſpeculone, ſpeclone, ſpione*, & *ſpecula, ſpia, far la ſpia*, ſpeculari, ſpeculatores. Gloſ. *Speculator*, ἰνδίκης, κατάσκοπος. German. *Spien*, explorare, quod Voſs. à *ſpecio* deducit: ſed eſt à ſpeculor, *ſpeculone, ſpione*.

SPIAGGIA. V. *Piaggia*.

SPIANARE. Solo æquare, *complanare, planum facere. Spianada*, vaſta circum Vrbes planities, dirutis ædificijs, & exciſis arboribus, ue hoſtium mœnibus appropinquantium aduentus latere poſſit. Veneti, *Guaſti* appellanr, circumiectam Vrbibus continentis planitiem, vaſtatis circumquaque, quæ hoſtium aſpectum adimere poſſunt.

Spianola, aſcia, qua ligna dolantur, & *complanantur*. Vnde *Piola*, pro eadem, niſi à *poliendo* dicta ſit.

SPICCARE. Auellere. V. *Picciuolo, Piccolo*. Affigere *appiccare*, refigere *diſpiccare, ſpiccare: ſtaccare*. *Spiccare la teſta dal buſto*. *Spiccare*, erumpere, eminere, *emicare*, proſilire. Virgil. *Primus abit, longeque ante omnia corpora Niſus Emicat*. *Spicca vn ſalto*. Et. *Iuvenum manus emicat ardens Littus in Heſperium*. Et *Saltuque ſuperbus emicat in curruum*. *Spiccare*, & *ſpuntare* de Solis radiis. Quia radii ſpicula, ſiue ſpiculorum inſtar. Hinc Lucretius *Tela diei* appellat radios Solis, *lucida tela diei*, quia vt ait Giſanius, quod radiis tanquam telis in omnes partes proiectis, Orbis terrarum illuſtretur. Quem ſecutus Auſonius. *Letalia tela diei*. Varro *iacula ſolis* dixit. Prudent. Cathimer. *Caligo terra ſcinditur, Percuſſa Solis ſpiculo*. Germanis *Straal*, ſolis radii. *ſtrali*. *Spicciare*, de aqua aut alio liquore erumpente. Dant. Purg. IX. *Come ſangue, che fuor di vena ſpiccia*. Inf. XIV. *La ve ſpiccia Fuor della ſelua vn picciol fiumicello*. Translate Inf. X. *In fin la sù facea ſpicciar ſuo lezzo*. Poteſt etiam *ſpicciare*, à *ſpina*, ſiue *ſpiculo*, ideſt epiſtomio, ſiphunculo, cum inde exprimitur, & ſalit.

SPIEDO. Veru, venabulum. V. *Schidone*.

SPIERE. Venetis ſunt, vela chartacea, & linea, quæ loco ſpecularium feneſtris obtenduntur. A *ſpecularium, ſpeclaria, ſpera*, & *ſpiera*. *Sole in ſpera*, ſub clara nube lucens, cui nubes pro ſpeculari. Hinc *ſperula*, pro re lucida. Dant. Par. XXII. *Com'à lei piacque, gl' occhi dirizzai, E vidi cento ſperule, che inſieme, Più s'abelliuan con mutui rai*. Iuſubres *ſtamegne* appellant, telam raram, ac pellucentem, quod plus ſtaminis, quam tramæ habeat, & ideo feneſtris oppanditur, voxque poſtea ad chartam tranſijt, quæ in eum vſum arcendo frigori opponitur.

SPIGLIATO. Expeditus celer, *Explicatus, ſplicatus, ſpigliato*. *Spigliatamente*, & *ſpigliatezza*.

SPI-

Digitized by Google

SPIGO D'AGLIO. *Spicchio.* Nucleus, *ſpica.* Caput allij ſolidum, cum nucleis: nuclei Latinis *ſpica*, ἄγλιθες. Nam eorum quæ bulboſa radice conſtant in nucleos diuiduā, nuclei, *ſpica* vocantur, vt *ſpica allij*, *ſpica crocis.* Turn. Lib. VIII. 2. *Feſa* etiam à *fiſſo*, ſiue à *findendo* dicitur. Gal. *Cerneau*, à Germ. *Kern*, nucleus. *Spicchio* tranſlate pro fuſto. Morg. X. *Mà con l'accetta ogni volta vno ſpicchio. Dal doſſo lieuà al peſſente Gigante.* Et XVI. *Che ſe non foſſe, che l'arme ſa ſoſta, Egli leuaua del capo vno ſpicchio.*

SPIGOLARE. *Spicas* legere, *ſpicilegium.*

SPIGOLISTRO. Hipocrita, quod frequenter candelas affigit ferreis, ac denticulatis vncis circa altaria ante Sanctorum imagines, quę *ſpigoli* dicuntur, ab acumine, inſtar ſpiculi, vt Lexicon Etruſcum declarat.

SPILLO. Acus, acicula. *Spiculum*, *ſpicillum*, *ſpillum.*

SPINA. Epiſtomium, fiſtula, ſiphunculus, & tubulus doliorum; Vel quod olim *ſpinæ* grandiores hunc vſum præſtarent, vel à *ſpiculo*, quo dolia perforantur. Nam & *ſpillo* dicitur. Morg. XXII. *Perche pur trarci il vin con queſti ſpilli?* Inde *ſpillare*, e *ſpinare la botte.*

SPINAZZO. Pecten ferreus, carpendo lino; Vel ab acuminibus ferreis inſtar *ſpinarum*: vel à ſquammis lini, quæ & *ſpina* dicuntur. Venetis hoc inſtrumentum *Chia* dicitur à ſquamis. *ſquama, ſquamula, ſcalea, ſcaglia, ſcbia*, & *chia*, *Chiare* linum ſquamis purgare, deſquamare, *ſcagliare, ſchiare, chiare.*

SPINETTA. V. *Clauicembalo.*

SPINGERE. *Soſpingere.* Impellere, ab *Impingere.* Virg. *impingeret agmina muris*, impellendo enim quid impingitur. Lex Salica. Tit. XXXIII. *Si quis Baroni viam ſuam obſtauerit, aut eum impinxerit.* Et Tit. XLIII. *Si quis hominem ingenuum in puteum, aut in pelagus impinxerit. Spenta*, & *ſpentone*, impulſus, incuſſus. V. *Penta.*

SPRINGARDA. V. *Smeriglio.*

SPOLA. *Spuola.* Inſtrumentum textorium, quo trama ſtamini inſeritur. Radius, Panuellium. Dant. Par. III. *Per apprender da lei qual fù la tela Onde non traſſe infin al cò la ſpola.* Vel ab *Aſpo*, cui fila inuoluuntur. *Aſpula, ſpola*, vel à *ſpiculum*, eſt enim radius acutus, vt Ouidius, *radijs ſubtegmen acutis. Spicula, ſpola*, quanquam radius proprie, qui ſpolam continet. Vel denique à *panula, ſpanola, ſpola.* Non. *Panus, trama inuolucrum, quem diminutiue panulam vocamus.* Pap. *Pannula dicta, quod ex eis panni texantur: ipſa enim diſcurrunt per telam.* Germ. *Spulle*, & *ſpoele.* Galli & Itali *Naue*, & *nauicella*, capſulam vocant in qua *ſpuola*, & per quam *panula* ſtamini traijcitur. Hiſp. *Lançadera*, quia veluti iaculando, immittitur, vel ab acumine, & cuſpide. V. *Subbio.*

SPONDA. Proprie lecti pars dicitur, interior, quæ propius parietem, altera exterior, ſiue prior, & ſimpliciter *ſponda.* Interior pluteo eminenti muniebatur, ne cubans è lecto decideret. Martial. Lib. III. 91. *Exciduntque ſenem, ſponda qui parte iacebat. Namque puer pluteo vindice tutus erat.* Vt Salmaſ. ad Hiſt. Aug. Iſidorus. *Sponda exterior pars lecti, pluteus interior.* Veneti etiam *Spondam* exteriorem lecti partem appellant: interiorem *Caleſella*, quod anguſto tramite, ſiue ſemita à pariete diſtet. Inſubres, *Stretta.* Inde factum, vt pontium crepidines, ac latera, hinc inde ad marginem appoſita, *ſponde* dicantur, & tranſlate pro munimento, adminiculo, ac tutela.

SPONTONE. Contus, haſtile ferro præfixum. *Contone, ſpontone*, vel à cuſpide, ſiue *punta.*

SPORTO. *Spaldo*: mœnianum, podium, proiectum, quod extra murum prominet, & porrectum eſt. *Exporrectum, ſporto, ſparto, ſpaldo.* Boc. n. XII. 8. *Vide vna caſa ſopra le mura del Caſtello, ſportata alquanto in fuori.* Ouid. epiſt *Io diſperata m'hoe poſto in cuore, di gettarmi da vno ſportato poggio.* Statut. Patau. Rub. IIII. *Quicunque, transcenderit muros ciuitatis, vel burgorum, aut ſpaldos, vel foueam ad deſcenſum.* Inf. *Si abſtulerit de laſtris, ſeu laterculis muri ciuitatis ſpaldorum.* Chron. Venetum. *E più fuora de i ſuoi ſpalti i non inſiua.* V. *Balcone*, & *Verrone*, & *Appoggiarſi.*

SPRAZZO. V. *Spruzzare.*

SPRELLA. Inſubres appellant caudam equinam herbam, ab aſperitate, Etruſci *Aſprella*, qua mulieres patinas ex ſtanno, & ærea vaſa eodem obducta tergere, & in ſplendorem dare ſolent.

SPREZZARE. Contemnere, *Depretiari*: & *depretiare* apud Tertullianum.

SPRINGARE. *Spingare.* Calces impingere, à German. *Springen*, ſaltare, crura iactare. Dant. Inf. XIX. *Forte ſpingaua con ambo le piote.* Land. *Springare, ſaltare crura. Vnde de equo, ſpringar calci.* Hiſp. *Acocear*; calcitrare, calcibus impetere, quaſi *adcalzare.* Sed *ſpringen*, eſt ab impingere, *ſpingere, ſpingare, ſpringare*, & *ſprangare.*

SPRVZZARE. Irrorare, leniter aſpergere, quod poeta, *ſpargens rore leui. Spargere, ſpargitare, ſprazzo, ſportio*, & *ſpruzzo.* Dant. Purg. XXXIII. *E dello ſprazzo, Che ſi diſtende ſu per la verdura.* Tranſlate Chr. moral. *Tù ne ſentirai qualche ſprazzo, ò nel Contado, ò nelle pendici della terra.* Veneti *ſpianzo.* Item *ſprizzare.* Bocc. *Vn fiumicello ſprizzando, parena da longi*

arienso viuo, che d'alcuña coſa premuta, minutamente ſprizzaſſe. Et *ſprizzato, ſcrecćato*, notis diſtinctus, ſiue maculis aſperſus. Boccat. *E colei la quale ſi vide in doſſo i panni più ſcreciati, e più vergati*. Infra. *Queſte così fregiate, così dipinte, così ſcreziate*. *Spruzzare, aſpergitare*. Germ. ab eodem. *Beſprengen, Beſpritzen*. Galli *Amuſer*, ideſt aquam ore conceptam porrectis labiis proflare, quod eſt *Pruſtare*, & *sbroffare, ſubſlare, ſubproſtare*, & *sbroſadelli*, lagana proflatu tepidi iuris coalita. Vnde etiam *ſpruzzare*, ortum trahere potuit.

SPVLA. V. *Bula*.

SPVNTARE. V. *Punta*, & *Puntare*.

SQVACCHERA. Aquatio, *aquarozza*: pro diarræa, & aluo cita, & liquiore. *Squaqquerare*, effuſe ridere, *cachinari*; ſicuti *ridere ſchangheratamente*, & *ſganaſciarſi*, ſolutis, ac diſſutis malis, & veluti à cardine avulſis.

SQVAGLIARE, liqueſcere, *excoagulare*. V. *Quaglio*.

SQVADRA. *Squadrone*. Acies quadrata. Tibullus L. IV. El. I. *Seu ſit opus quadratum acies conſiſtere in agmen, Rectus vt aquatis decurrat frontibus ordo*. Scalig. Catalecta. *Nam ſquadrones quadras Phalanges vocant*.

SQVADRA. *Squara*. Inſtrumentum fabrile. Norma. Phil. Vitruv. VII. 3. *Anguli ad normam. Normam, inquit, fabri appellant, ſquadram; Regula capiti coagmentant alteram prominentem, vt referant dua angulum rectum*. Eam deſcribit Vitr. L. IX. I. Bud. ad Pand. p. 233. *Norma, vulgo Quadra vocatur, ideſt Squerra*. Non tamen quod *quadra* ſit aut *quadrata*, triãguli enim ſpeciem refert: ſed à *Varo*, quod diſtortum ſignificat. Perſ. IV. *Vel cum fallit pede regula varo*. Vet. Int. *Pede varo, ideſt inflexo, & altorſum, quam ad rectitudinem deducto: aut regula, pro norma abuſus eſt, eſt enim ea Vara. Vnde Vari cruribus diſtortis. Vara, ſguara, ſquadra*. V. *Sgaratare*. Veneti, *Squerri* nauallia appellant, ſiue loca in quibus naues ad normam compinguntur, ac reficiuntur. Tranſlate, *tirato in ſquerro*, pro recenter compto, & operoſius ornato: quaſi ad normam exacto.

SQVARCIARE. Lacerare, diſcindere. Vel à *ſquartare*, ideſt in quatuor partes, ac fruſtatim carpere, & concidere. Dant. *iſquatrare*. Inf. VI. de Cerbero. *Graffia gli ſpirti, & ingoia, & iſquatra*. Barbari, *Quaternizare*: apud Voſ. IV. 18. Vel à *varicare, ſuarcare*, ideſt diuulſis cruribus lacerare, ac diſtrahere, quod eſt *deuaricare, ſuaricare, ſquarciare*. *Squarzade*, Veneti appellant carnes, multo pingui, & diſcurrentibus venis, variegatas, *ſuarizate, ſquarzate*, item *ſuerzellade*, quaſi virgarum incuſſu, rubentes.

SQVAQVARA. Cita alvus, & ſoluta. Foriæ, quod aquæ inſtar fluit. Item *ſquaquarare, ſclaiaquare*, helluari. Vide.

SQVILLA. Tintinabulum: *Campana*. Morg. IV. *Comenciorno veder caſali, e ville, E ſopra à Campanil gridar le ſquille*. Videtur à Germ. *Skelle*. Sed hoc à *Squilla*. *Squilla* autem diminutivum à *Cochlea, Cochleola, Cochilla, Squilla*. A Cochlea Germ. *Cloch*, Campana, ob ſimilitudinem teſtæ cochlearis. Itali *Chiocca*, & *Chiocchette*, Campanulæ, tintinnabula. Voſs. L. II. 9. *Chlocum*, vel *Kloci* putat vocem eſſe Saxonicam. Onom. Lat. Sax. *Cloca, belle, ideſt Campana. Clocarium, vel lucar, Belhur*, ideſt, *Campanile*, ſed eſt à *Cochlea*, & eius figura. Bonifacius apud Cerdam in Aduer. Ep. IX. *Et ſi vobis laborioſum non ſit, vt Cloccam vnam trãſmittatis*. Et ep. 89. *Et Cloccam, qualem ad manum habuė, tua paternitati mittere curauimus*. Et S. Adamannus de Vita S. Columbæ L. III. *Perſonante clocca*. Et *Cloccarium* turris æris Campani. A *Clocca, clochilla, ſquilla: ſcella*, & *ſcilla*. Lex Salica. *Si quis skellam de caballis furauerit*. Eadem lex *Tintinnum* appellat, ideſt tintinnabulum. Vide Bignonum. Edinerus Anglus in Vita S. Anſelmi Lib. I. *Pro excitandis fratribus ſcillam pulſantem*. Durandus, & alij *ſquillam*; Non ab herba, ſiue piſciculo, vt Voſs. L. I. ſed vt dictum à *Coclilla*. Hiſp. *Eſquilon*. *Squilli*, pro cantu, & ſono Muſico. Dant. Parad. XX. *Poſer ſilentio à gli Angelici ſquilli*.

SQVITTINIO. *Scrutinium*.

STACCHETTA. Inſubres vocant clauiculum à Germ. *Stachel*, Aculeus. Veneti *Brocchetta, à Veru, verrucchetta, brocchetta*. Gal. *Piquan*, à ſpiculo, & *Arguillon* aculeus, aculeone.

STACCIO, Cribrum, Incerniculum. *Setaccio, Sedaccio*, e ſetis equorum. V. *Sedaccio, Setamicinum, ſecatiũ*, & *ſtamigna, ſecaminiũ*. Voſ. IV. 25. *Setaciare in Gemma exponitur pro cribrare Bundelen. Nempe formatum à ſetaceis, quia cribrum pollinarium fit è ſetis. Dixerim ſubcernere cribro, vel incernere*.

STADICO. V. *Oſtaggio*.

STAFFA, *Stapes, ſtapeda, ſtapia*. Nomen ſicut res, veteribus Latinis incognitum. Inſtrumentum ferreum ab equi lateribus vtrinque dependens, cui innituntur, atq; inſiſtunt equitantium pedes. De quo plura Salmaſ. H. Aug. p. 163. & ex eo Voſ. L. I. 7. qui inter cætera notat a Græcis dici *Aſtrabam*, vnde Hiſp. *Eſtribo*. Gal. *Eſtrier*: & Anabolea, quæ Latinis ſcala, etiam Codino non ſemel. Quia eo ſolerent aſcendere veluti ſcalis. Sicut ἀναβολεὺς, *Strator*, non ſolum qui equum ſterneret, ſed in equum aſcendentem ſubleuaret. Quibus ad-

de

Digitized by Google

de Gloſ. *Ab aſtratura*, ἀπὸ τῆς ἀναβολικῆς. Lege cum Vulcanio *Aſtratura*. Et *Scanſor*, καταστρωτής. A *ſtaffa*, *ſtafile* lorum vnde ſtapes, ſiue ſub expedaneus depēdet. *Staffilare*, loro cædere. *Staffilata*. Sicut Horat. *habenam* pro flagro poſuit. *In ſcalis latuit motuens pendentis habena*. *Staffiere*, qui ad pedes equitantis. *Staffetta*, curſor tabellarius, cui pedes inſtapede perpetuo ſunt.

STAGGIO. *Staggia*, *ſtanga*. Fuſtis, Falanga, vectis, præcipue ſuſtinendis oneribus: Non à στέγη, quod tectum ſignificat, neque à *ſpanga*, & Germ. *ſpunne*, neque à *ſtando*, ſed à *baſtagium*. V. *Baſto*. Germ. *ſtange*, Pertica, contus. Item vectis. Græcis στάλικες ſunt perticæ retia ſuſtinentes. *Stanga*: repagulū tranſuerſa trabs, oppoſita tribunali, arcendæ turbæ. Hiſt. Piſt. p. 4. *Et riſtrndo alla ſtanga del Giudice del Podeſtà*. Item pro vecte, claudendis ianuis, ac firmandis. Pro pertica tranſuerſa, cui accipitres inſident, & perticæ, quibus veſtes ſuſpenduntur, & *ſtacca*, Vil. XII. 89. *La fece porre (l'Inſegna) in sù vna ſtacca*. Hinc *ſtangaria*, ſepes ſudibus, ſiue perticis ſurrecta. Leg. Long. L. I. 35. lege 30. *Si quis de ſepe ſtangaria vimen legrrit, componat ſol. I. ſi autem perticas tranſuerſarias tulerit componat ſol.* III. Veneti, *Paſſaia*, à palis, ſiue paxillis, valliſque, ac ſudibus defixis. *Stagia*, & *ſtacca*. Lex Salica Tit. XXIX. 32. *Si quis ſtaceam, vel tremaclum, vel verriculum de flumine furauerit*. *Staccam* perticam, cui retia alligantur. Licet Pitheus genus majoris retis interpretetur.

STAGGIRE. Rem ſequeſtro deponere, e nè loco moueatur interdicere. A *ſiſtendo*, ſiue *ſtare faciendo*. Veget. *Queſto fù da noſtri antichi ordinato, che del ſoldo, che è dato à Caualieri, la metà ne debba ſtare in iſtaggina appo colui, che porta la inſegna*. Dial. S. Greg. *E in continente, che fù giunto à quel luogo doue era ſtato ſepellito quel Prete, fù ſtaggito, per virtù di Dio, e non ſi potè mouere*. Vnde *ſtaggina*, e *ſtaggimento*. A ſtando, ſiue ſiſtendo, non à *ſequeſtrando*. Veneti, *bollare*, & *aſſicurare*, quod res illæ publico ſigno muniantur; vnde creditori ſecuritas. Inſubres *Far la repoſitione*, ſequeſtro addicere.

STAGGIONE. Tempeſtas anni, *temporum ſtatio*. V. *Saggione*.

STAGNARE. Pro ſanguinem ſiſtere, & aliquid ſolidare, non à ſtagno, ſed à *ſtamno* deducitur: vt Salmaſ. epiſt. CVIII. *Stagnare pro ſtamno inducere, linere, quod Græci στεγανοῦν dicunt. At ſtagnare quod munire; & ſolidare ſignificat, pro ferruminare, indurare*. Gloſſ. *ſtagnat* στεγνοῖ. *Inde & ſanguinem ſiſtere, ſtagnare, quo vſus eſt Sammonicus, quamuis ſtangare recentiores dixerint*. Galli *Eſtancher*. Sammonic. *ad ſtancandum ſanguinem*: à στεγνοῦν, *conſtringere, non tranſmittere, vt ſolent vaſa fuſilia, ac rimoſa*. Voſ. L. IV. 26. Mirum eſt hanc vocem reperiri apud Iuſtinum, nam Trogi eſſe vix crediderim. L. XXXVI. 3. de Mithridate, quod venena metueret, antidotis ſe muniente. *Et ita ſe aduerſus inſidias exquiſitis tutioribus remedijs ſtagnauiſſe*. Nam de Vegetio nihil mirum Veterin. Lib. I. 18. *Quo facto trinis potionibus ſtagnata, vt dicuntur animalia armentina, vel domita, integro anno à morbo intacta ſeruari*. *Vbi male*, ſaginata, *reponunt*. Idem enim L. III. 2. hæc habet. *Quod ſi toto anno aduerſus omnes ægritudines deſperatas boues ſtagnare volueris*.

Cæterum vaſa ærea ſtamno inducta notum eſt, vnde *ſtagnade*, & *ſtagnatelle*, ahena, & ahenula ſtamno illita: Scrib. CXXX. *Hac puxis in ampliorem ſtagneam mittitur*. Scalig. ad Feſtū. *Narica*. *Stagneum vas intelligit, ni fallor incruſtatum. Nam ſtagnare vulgo inuitreare*. Vide Rodium p. 455. id fiebat ad compeſcendum æruginis virus, vt ait Plin. L. XXIV. Quod Græci γανοῦν, & περιπεταλοῦν dixerunt; Fictilia autem pice liquida illinebant, ne humorem exudarent. Vt Caſaub. ad Ath. Lib. I. 6. Vide Salmaſ. Solin. 577.

STARO. *Staio*. *Sextarius*.

STALLA. Et *Stallo*. *Stabulum*. *Stallo*, pro loco ſiue ſede in Choro. Cæſarius L. I. 6. *Intrauit chorum vterque ſtante Priore in Stallo ſuo*. Plura alia attulit ad id confirmandum Voſ. I. I. 17. putatque non à ſtabulo, ſed à Germ. *Stall* pro ſedili. Sed cum etiam ſtabulum à ſtando dictum ſit, ſiue manendo, vt Græcis σταθμὸς à στῆναι, cur non etiam ſtallum, à ſtabulo? Non enim ſtabulum tantum præſepe ſignificat, ſiue ἱπποστάσιον, ſed etiam cauponam, ſiue diuerſorium, vt doctis animaduerſum. Hinc *Inſtallare*, ſtationem adſignare, à *ſtallum*, pro ſtatione, quod factum, inquit Voſ. è ſtabulum.

Stallo etiam pro diuerſorio, ſiue manſione pauperum, qui plures intra vnam domum. Mediolani *Mala ſtalla*, Carcer pauperum decoctorum, qui ſoluendo non ſunt, vere ſtabulum, *mala manſio*. Quanquam hæc vox apud Iuriſconſultos pro genere tormenti, ſiue quæſtionis ſumitur: vt Turneb. L. XXIII. 21. credit; arcæ in quas conijciebantur ſerui, de quibus quæſtio erat habenda.

Stallone equus admiſſarius, qui ſobolis procreandæ gratia, nec ad alium vſum in ſtabulo retinetur. Hiſp. *Garagnon*, quæ vox Coaruviā Arabum opem implorare coegit. Seu eſt à *guardare*, ſeruare, diligenter cuſtodire. Etruſci *Guaragno*. Creſ. IX. 2. *Anche è da ſapere che il cauallo deue eſſer generato dal ſtallone, volgarmente*

mente appellato guaregno; il qual ſia diligente-mente guardato. Lex Salica Tit. xi. *Si quis Vua-ramionem Regis furauerit. Stallio* qui diu in ſta-bulo moram traxit. *Stallaticcio*, Veneti ouum appellant, quod non eſt recens, ſed in nido, aut ſtabulo ſtetit. Inſubres, *ſtantio, ſtantia*, mora.

STAMETTO. Pannus è *ſtamine* ſubtiliore ſtamineus. German. *ſtameth*. Apud Tyrium L. xiii. 27. *Exametum* non eſt *ſtametto*, ſed *exa-mitum, ſciamito*. Vide.

STAMEGNA. V. *Spiera*.

STAMPA. à *Typis. Stampare dinari*, cudere nummos. *Stampie* Veneti appellant, fabulas & cantiones. Hiſpanis *Eſtampida*, pro re recenter impreſſa, & pervulgata, vt ferme res nouæ, & admirabiles, ab agyrtis circumforaneis venduntur, ferme inanes & fabuloſæ. *Stampita, ſtampia*.

STANCO. Defeſſus, defatigatus. Cumque *Stracco* idem ſignificet, putant eſſe eiuſdem originis. Nempe à *ſiniſter, ſiniſtracco, ſtracco*, & abiecto R. *Stanco*. Hoc autem argumento vtuntur. Quia manus ſiniſtra, *ſtanca* etiam dicitur. Dant. *Volgemmo, e diſcendemmo à mano ſtanca*. Cum autem ſiniſtra infirmior ſit, poſtea, pro feſſo, & defatigato accipi ſolitum. Cui ſententiæ ſubſcribere non poſſum. Primo enim non omne quod eſt debile, etiam defeſſum dici debet, hoc enim ex labore, quo infirmus carere poteſt. Præterea *mano ſtanca*, non à ſiniſtro dicta eſt: ſed ab *Anca, zanca*, & *ſtanca*. *Ancus* enim Latinis, & *mancus*, qui manu defectus, ſiue debilis. Feſtus. *Ancus appellatur qui aduncum habet brachium, vt exporrigi non poſſit*. Gloſs. *Ancus mancus*: Κυλλὸς λορδὸς, κονδὸς, vt Scaliger. Nonius *Mancum debilem*. Iſidor. *Mancus, manu ancus, vel manu caſſus*: Ab *ancus, mancus*, & *monco*, & *mancino*. Sicut ergo ſcæua & ſcæuola dicebatur, ita ancus, & mancus, qui dextra defectus, & debilis, ſiniſtra vtebatur, *mancino*, ita & ſiniſtra manus, *anca, manca, zanca*, & *ſtanca*. Non tamen inde *ſtanco* pro defatigato cum præcipuè in ſcæuis ſiniſtra validior ſit: ſed aliunde, nempe ab *Anctus*, ſcilicet, qui ex nimio labore, & defatigatione ægre ſpiritum ducit, & reciprocat. *Anctus, ſtanco*.

Sed STRACCO, aliunde originem petit. Nempe à *ſtratus, proſtratus*, ſtratis viribus, & ſtrato corpore, quod defatigati faciunt. Liu. L. vii. Dec. iii. *Ita deſertum agmen primo per agros palatur, feſſique aliquot ſomno, ac vigilijs ſternunt corpora paſſim*. Vel *fractus membra labore*. *Rotto* enim idem ſignificat. Dant. Inf. xxii. *Et ei ritorna sù crucciato, e rotto*. Landin. *Rotto, cioè ſtracco*, Gloſs. Ἀπονα-μῶσα. *Laſſa, defeſſa, defracta*. Pap. *Effætus, laſſatus, fatigatus, fractus*. Quod verius puto.

STANGA. V. *Staggio*.

STANZA. *Statio*: manſio. *Stanziare*, ſtatuere. Dant. Purg. vi. *Mà 'l fatto ed' altra forma che non ſtanzi*: in mente ſtatuas. Vill. ix. 214. *Stanziaro che l'Oſte procedeſſe*. Statuerunt.

STARNA. Ruſtica Perdix. *Auis externa*, vel *extranea*. Monoſinus, & Politus. Siue quod humi ſe ſternat, cum ad volutandum, tum vt lateat. Athen. L. ix. *Perdicum alterum in Italia genus eſt, infirmo volatu, corpore minus*. Dalech. *Starnas hodie vocant Itali*. Martial. *Ruſticas, Galli cinereas*.

STATICO. Obſes. *Obſidatus. Obſidaticus, Statitus*.

STECCATO. Septum, ſudatum, vallum ex ſudibus, ac ſtipitibus defixis. *Stipicatum, ſteccatum*. Et quia huiuſmodi ſudes, & ſtipites acutierant, *Stecco* & *ſteccone*, pro palo, ſiue ſude acuta. Ammian. L. xxv. *Caſtra ponuntur, velut murali ambitu circumclauſa præter vnum exitum, cumque patentem, vndique in modum mucronum praacutis ſudibus. Stipicatum, ſteccato*, & *ſpicciato*. Hiſt. Piſtor. p. 39. *E cominciaro à far ſpicciati ſopra le mura abbattute*: paulo poſt. *Fù la Città tutta ſteccata*. *Steccare*, & *ſtecconiare*. Vit. Nicol. Laurent. p. 51. *Poi fece ſtecconiare lo Palazzo de Campituoglio, e chiuſelo de lenname: e comandao, che le ſteccata delli renchiuoſtri de li Baroni de Roma ieſſero per terra*. Vnde Germanicum *Stechen*, pungere, figere, & non ab hoc *ſteccato*. Fruſtra etiam Barbarus Gloſs. ad Plin. à Græco arceſſit. *Quincuncialis arborum ratio* ϛίχοι τῶν δένδρων; *nam & oleas in ordinem digeſtas* ϛοιχάδας *vocant, vt Pollux. Hinc & militaris ſepti quoddam genus, caſtrenſi voce appellamus ſtecbada. Stecchi* etiam pro vepribus, & ſpinis. Dant. Inf. xiii. *Non pomi v' eran, mà ſtecchi con toſco*. Non abſurdum tamen eſt, à ϛέλεχος, vt Scaliger. Gloſs. ϛέλεχος. *Stirps, codex, Robor*. Et *ſtecco*, dentiſcalpium, vel indidem, vel à feſtuca. Hiſp. *Haſtilla*, haſtula, haſtilla, *haſtica*, *ſtecco*. Ceterum *Iſtia*, & *ſtia* idem ſignificat. Vil. x. 187. *Due Leoni che ſtauano in Iſtia*. Septum nempe à ſtipitibus, neque eſt vocabulum Gothicum. *Stipa*. Dant. Inf. xi. *Venimmo ſopra più crudele ſtipa*. Land. *Cioè ſiepe, che circonda i peccatori degni di più chiuſo carcere. Over ſtipa, cioè, ſtiua, perche ſtipare in Latino ſignifica circundare, e ſtiuare*: vt etiam à ſtipando deduci poſſit. *Stiua*, cauea in qua pulli conſtipantur. Vnde *ſtipa* ſerpentum. Inf. xxiv.

Et vidin' entro terribile ſtipa
Di ſerpenti.

STELO. Thyrſus. Herbæ, aut floris caulis rectus, & oblongus ad *ſtyli*, hoc eſt columnæ ſimilitudinem, quæ florem ſuſtinet ϛύλος, *ſtylus*.

Co-

Colum. Lib. v. 9. *Omnis autem nux vnam tantum radicem mittit, & ſimplici ſtylo prorepit.* Ex hoc Germanicum *ſtiel*. Petiolus, pediculus.

STELLE. Ligna conciſa, *Aſſula, aſtula, aſtelle, ſtelle.* Nam vt Turneb. L. xxvi. 15. *Aſſulæ apud Vitruvium. vij. 6. Cementa marmorea, aſſulæ dicuntur, ideſt fragmenta ſiue fruſtula, quæ ſcalpendo marmore excidunt, Græci σχύρας appellant, videtur legendum aſtula ex Paulino L. x. Quamque aqua non poterat, vicit breuis aſtula flammam. Sed Feſtus in Fomites, Aſſulas habet. Fomites ſunt aſſulæ ex arboribus dum caduntur excuſſæ.* Verum vt Voſ. iii. i. *Aſtula* pro *aſſula.* Hiſp. *Haſtillas de madera*: pro aſtulis, quod corruptum ex *aſſulis*, vnde *Aſſulatim* minutatim, quaſi comminuendo in aſſulas. Quo Næuium, & Plautum vſos Nonius oſtendit. Galli *Aiſelle, eſſelin.* aſſulæ, ſcandulæ, Germani. *Schindeln.*

STENDARDO. *Stendale.* Vexillum Regiũ, ab *extendendo*, non à ſtando vt Voſſius, vexillum ſtatarium. Sicut *Bandum, Panſum, expanſum, bandiera.*

STENTARE. Perferre, ægre ferre, tolerare. Non à *tenuis, tenuitare*: ſed à ſuſtinere, ſuſtentare, labores, famem perferre. Hiſp. *ſuſtentar. Stenti*, labores, difficultates, ægritudines. Virgil. *Quam vellent æthere in alto, Nunc & pauperiem, & duros perferre labores? Vorrebbero ſtentare in queſta vita.* Cic. epiſt. fam. vi. 13. *Pars fortunæ abiectus, aliorum opibus caſus meos ſuſtentabam.* Pap. *ſuſtentat, tolerat, patitur. Extremam famem, & inopiam ſuſtentare* apud Cæſarem: *ſtentare di fame, e pouertà.* Cicer. ad Attic. 3. *Me vix miſereque ſuſtento.* Eodem ſenſu, & tolerare, pro vitam quoquo modo agere, & per inopiam traducere, & prorogare. Cæſar iii. *Ex perfugis agnoſcebamus, equos eorum tolerari, reliqua vero iumenta interiyſſe.* Alibi. *Folijs ex arboribus ſtrictis, & teneris arborum radicibus equitatum tolerari. Stentare* etiam, aliquid ægre, & cum labore perficere, cunctari, & tentando laborare. M. Villan. ix. 61. *E parendo loro, che quanto più ſi ſtentaua, venire in maggiore indegnatione de Fiorentini. Stentato*, qui ægre adoleſcit, aut tardè vires recipit. *A ſtento.* Lente, cunctanter, ægre. M. Villan. i. 66. *Il Conte vedendo che la Chieſa non li mandaua dinari, ſe non a ſtento, e à pochi inſieme. Viuere a ſtento*, ægre vitam tolerare, & *morire à ſtento*. Item *biſtentare.*

STERPI. Spinæ, *ſtirpes.* Gel. v. 14. de Androdo, & Leone. *Ibi ego ſtirpem ingentem veſtigio pedis eius hærentem reuulſi, conceptumq; ſaniem vulnere intimo expreſſi.*

STINCA. V. *Schinca.*

STIPA. V. *Stiuare.*

STIROLA. Linea, ordo, verſus. *Striga, ſtricola, ſtirola.* Turn. Lib. xxiii. i. illud Plinij xviii. 19. *In arando verſum peragi, nec ſtriare in actu ſæpius*, ex Peliſſerio corrigit, *nec ſtrigare in actu.* Nam *ſtriga*, Higino auctore, in libello de caſtr. metat. ordo eſt, & ſeries equo-
«rum in caſtris tendentium. Poterunt ſingulares
«in ſtriga Prætorianorum tendere, vel vt Soſi-
«pater caſtrenſe vocabulum eſt, interuallum
«turmarum ſignificans, in quo equi ſtringuntur.
«Vt autem in ſtriga quieſcunt equi, & vt in ſtri-
«gam dum collocantur ſtrigare dicuntur &c.
Feſtus. *Strigæ appellabantur ordines rerum inter ſe continuatè collocatarum, à ſtringendo dictæ. Star in ſtricca, e ſtar in ſtirola*, ordinem, & numerum tenere. Scalig. ad Var. *à ſtria. Puto*, inquit, *Striones prius dictos, à ſtria quam proſcindendo ſulcos faciunt. Sic & ipſe Varro in ſtriam iubet ſulcos imprimi.* Sic & Columella. ii. 19. *Fæni ſtruem, ſtriam appellat. Meliuſque patiemur ſuperiorem partem Sole ſiccari, tum demum conuertemus, & vtrumq; ſiccatum coartabimus in ſtriam, atque ita manipulos vinciemus.* Vnde *ſtirola.* V. *Stricca.* Et Voſ. Etymol. *Strigare.*

STIVALLI. Ocreæ. Germ. *Stieffel*, quod eſt à Latino, *ocreæ æſtiuales*, hoc eſt leuiores, *borzacchini*, poſtea & pro hibernis, & craſſioribus. Gloſ. MS. in Biblioth. Ambroſiana *Ocreæ æſtiuales.* Auctor Gloſ. inſcribitur Alexander Nequam. *A tibiali*, nimis genericum eſt, cum ſignificet, quicquid tibiam tegit.

STIVARE. Congerere, implere, infercire, denſare, à *ſtipare*. Nam vt Salm. ad Terr. de pallio 145. *Stipa dicebatur, quæ vaſis in vſui componendis interponebatur, vt firmius hærerent.* Seruius. *Stipant, denſant, translatio eſt à nauibus in quibus ſtuppa interponitur vaſis, quã ſtipam dicunt. Quod ſcilicet ſtuppa plerumque ad hanc rem vtebantur, ſed & alijs rebus, vt fæno & palea. Origo tamen harum vocum diuerſa. Nam ſtuppa, ὁ ςύππης, Stipa ἡ ςοιβὴ.* Hinc Dantes. *Stipa di ſerpenti, e di trauagli* dixit, denſam rerum ſeriem, & conſtipatam. V. *Steccato*, & *Iſtia. Stipa* etiam pro ſepe, à ſtipitibus defixis. *Stipato, ſteccato.*

STIZZA. Scabies canum. *Pizza* eſt prurigo. *ſpizza*, & *ſtizza*. V. *Pizza.* Calab. veterin. cap. 27. *Vna rogna, o ſpiza.* Et cap. 34. *Perche per la ſpiza delle ſcotature, el cauallo fregarauæ volentera, o morderaue el logo ſcotao.* Couaruvias à Græco ςίζω, pungo.

STIZZARE. *Stizzarſi*, iraſci, ira accendi. *Inſtigari. Stizzato inſtinctus.* Tacit. Vita Agric. *Milites inſtinctos ruenteſque.* Apul. L. ix. *Inſigni tutela nimietate inſtinctus, atque inflammatus.*

matur. Gloſ. Ερεθισμος, *Inſtigatio*, *Inſtinctio*. Οἶϛρος, ὁ παροξυσμός. *Inſtinctus*. Alii tamen malunt *à sicione*.

STOCCIERE. Acipitrum curator. Hiſp. *Acetrero*. *Accipitrarius*. *Stociere* autem ab Aſturibus, accipitrum ſpecie, *Aſtori*, *Aſturicarius*, *ſtuccarius*, *ſtocciere*. Quod & Menagio placuiſſe lætor.

STOCCO. Gladius punctim feriens. Germ. *Stock* eſt truncus arboris reciſus, in ſummo acutus, quod eſt *à ſtipes*, *ſtipicum*, *ſtoccum*, tranſlatum deinde ad gladios, & quidquid acutum eſt, ac pungens. V. *Steccato*. *Stocco* pro ſtirpe, & gentis origine, & pariter à *ſtipite*, *ſtipitico*, *ſtocco*. V. *Brando*.

STOLA. Veneti appellant panni ſegmentum oblongum, dodrantali latitudine, quod ſiniſtro humero inijciunt. Olim pro capitis integumento erat, inferiori parte in humeros, & dorſum decore fluente, quæ vulgo *Capucia* dicebantur, nempè cuculli: poſtquam pilei rotundi in vſum venerunt, eadem res ornamenti cauſa ſeruata eſt. Nempe veterum Orarium, modo laneum, modo lineum, quale etiam in ſacerdotali habitu remanſit, & ſtola appellatur Græcè ἀπὸ τοῦ ϛέλλειν, immittere, humero inijcere. Nam *ſtola* apud Latinos tantum ſumitur pro tunica matronali. Pap. *Orarium eſt ſtola ſacerdotis*. Et *Orarium*, *ſtola operculum capitis*. Et. *Stola Græcè dicitur*, *quod ſupermittatur*. Et. *Stola genus candidi veſtimenti ſuper caput*, *& ſcapulas*. Qui plura cupit adeat Analecta noſtra de re Veſtiaria.

STOPPIA. *Stobia*, ſtipula, *ſtipla*, *ſtopla*, *ſtoppia*. Seruius. *Culmus eſt ipſe calamus*: *ſtipula vero folia*, *quæ ambiunt culmum*.

STOPPARE. Obturare, à *ſtuppa*. Germ. *Stopen*. Pap. *Stuppa eſt cannabis*, *liniue ſtipula dicta*, *quia ex ea rima nauium ſtipentur*. Vel à Græco ϛύφειν, ſtuppa obſtruere: vt Perion. *Stoppino* elychnium. Veneti *Pauero*, quod ex papyro fieret.

STORDITO. *Storno*. Attonitus, quem circum tonuit. Neque à *ſtolidus*, vt Bouillus, neque à *torpeo*, ſed ab *exſurdatus* à tonitru ſtupidus, & ſenſibus hebetatis. Iſid. L. x. *Attonitus veluti furore quodam inſtinctus*, *atque ſtupefactus*: *à tonitrui ſtrepitu*, *& vicino fulgure*, *aut à tactu proximus*. Galli *Eſtonnè*, attonitus. Gloſ. *Attonitus*: Ἐμβροντηθέκ. Εκπρηϛαρίε. Lege cum Vulcanio. Ἐκπραγεὶς, ἄνως: qui ab attonito Hiſpanicum *Tonto* factum putat, quod ſignificat hominem ſtupidum, vel obſtupefactum. Iidem *Atuidin*, quod Coar. ſatis inepte à *turdis* deriuat, qui calore Solis obſtupeſcentes concidant. Hoc ſtupidus credat.

STORMO. Turba, multitudo, certamen. A turma, vt Landinus ad illud Inf. xxii. *I vidi già Caualier mouer Campo*, *E cominciar ſtormo*, *e far lor moſtra*. Vel nomen fictum à ſtrepitu, & tumultu prælliantium. Quod quidem de multitudine auium gregarim volantium, præcipue de ſturmis veriſimile eſt. Stat. Patau. Rub. xlv. 95. *Hoc tamen Statutum non habeat locum in ſtormeno*, *miſcella*, *aut in prælio*. *Stormeno*, tumultuaria pugna. Math. Vil. 11. 10. *E di ſtormo in iſtormo ſi moſſono i Contadini ſenz' ordine*, *e commandamento d'alcuno*. *Miſcella*, cum certantes miſcentur, ideſt turba, rixa, & ſeditio aliter *Miſchia*, prælium ſtatarium. Hiſtor. Piſt. p. 3. *E frà le altre volte vno dì ſi cominciò vno duro ſtormo nella Contrada di porta Guidi*. Inde Galli *Eſtour* conflictum appellant, & *Eſtour de vent*, ventorum conflictum. Imò & Germ. *Sturm* certamen, & aggreſſionem militarem, ſiue oppugnationem: item ventorum pugnam, & tempeſtatem. Et *ſturmen*, impetu aggredi, & claſſicum canere. Sicut Itali *ſonare à ſtormo*, eſt populum ære campano tumultuoſe in turmas conuocare. Villan. xi. 113. *E quaſi per forza feciono ſonar à ſtormo la Campana del popolo*. Vita Nicol. Laurent. p. 115. *Quanno li Baroni ſentiero la nouella*, *vna col lo ſtuormo delle Campane*. Et vere Nolarum ſtrepitus, etiam re populi placida homines exſurdat, præcipue Patauij, vbi lætitiæ cauſa æs Campanum horrendo boatu detonans, homines triſtiſſimos reddit, ſomnumque adimeret. *Vrſo*, *vituliſque marinis*. Inde *ſtormire*, pro ſtrepitum edere. Dant. Inf. xiii. *Ch'ode le beſtie*, *e le fraſche ſtormire*. *Stormeggiare*, & *ſtormeggiata*.

STORPIO. *Storpiare*, *ſtroppiare*. Malim à torqueo, *diſtorqueo*, *ſtorpio*, quàm à ϛρέπτω, licet idem ſignificet. *Diſtortus*, *ſtorpio*, *ſtroppiato*. Tranſlatè pro impedimento. Vil. iii. 1. *Dauano quanto ſtorpio poteuano alla reedificatione di Firenze*.

STOVIGLI. Fictilia, vaſcula, & friuola: vndenam nondum comperi.

STRABOCCARE. Pronum, & in os cadere. V. *Trabuccare*.

STRACCIARE. Diſcerpere, lacerare, *Straccio* laceramentum. Cur non potius à *diſtrahere*, *diſtraitare*, *ſtracciare*, & diſtractum, diſtractio, *ſtraccio* quam à ῥάκος, ῥακιώδης, quod eſt remotius? Sicut, & ſi à *ſcruſo* per metatheſim ducere velimus. *Strazzarolo* eſt ſcrutarius, ſcruta, friuola, & veteramenta vendens. *Stratio* item accipitur, pro diſtractione. Dant. Inf. xiii. *Che giunte ſiete*, *A vederlo ſtratio diſhoneſto*, *Ch'hà le me frondi ſi da me diſgiunte*: diſtraxit. Et *far ſtratio*, profundere, rem perdere, & diſtrahere. Hiſp. *Andrajo*, vel

ab *Adſtritum*, vel *diſtrattum*.

STRACCO. V. *Stanco*.

STRADA. Via, lapidibus *ſtrata*. Strata viarum Lucretius, & Virgilius.

STRADIOTTO. Eques leuis armaturæ. Initio pro milite. στρατιώτης. Sed poſtquam miles pro equite ſumi cœpit, ita equites dicti, qui ex Epiro, & circumſitis regionibus à Venetis ad equum reſcribuntur, quorum laudatiſſima ſemper virtus clariſſimis toto Orbe victorijs.

STRAFIZZECA. *Strafuſaria*, herba necandis pediculis. σταφὶς ἀγρία. Herba pedicularia Scribonio. *Staſiſagria*: Monoſinius.

STRALE. Sagitta. Si à Germanico *Straal*, quod radium Solis ſignificat, à ſimilitudine dictum erit, radij enim acuti, vnde Prudent. Spicula appellat Cathe. Hymn. II. *Caligo terra ſcinditur Percuſſa Solis ſpiculo*. V. *Spiccare*. Alii à *trahendo*, quod iacere ſignificat: ſed hoc omni iaculorum generi conuenit. Commodius foret à tragula, verum diuerſum teli genus à ſagitta videtur; Sed Vegetius de re Milit. III. 4. pro ſagittis accepit. *Tragularij qui ad manuballiſtas, vel arcuballiſtas dirigebant ſagittas*.

STRAMAZZO. V. *Materazzo*.

STRAMAZZARE. Proſternere, impetu deijcere, à *ſternendo, proſtratum; ſternatio, proſternatio*. *Stramazzone*, Ictus ſuperne illatus. Simplicius quam à *ſcrama* enſis ſpecie, & à *mazza*. Morgant. IV. *E cadde tramortito, ſtramazzato, Subito'n terra pel morſo, pel fiato*.

STRAMBE. Funes ſpartei. Dant. Infer. XIX. *Che ſpezzate hauerian ritorte, e ſtrambe*. Landin. *Funi fatte di ſtramba, la quale i Latini dicono Spartum*. A στρέφειν, Menag. vertere, torquere, vnde, & *ritorte*. Sed vetus Dantis Interpres ait funes tortos eſſe, ſtrambe intextas in modum ſertarum. Itaque origo inueſtiganda eſt. Lex Salica, *retortas* appellat, quæ nos *ſtorte*. Tit. XXXVI. *Si quis tres virgas, cum quibus ſepes ſuperligata eſt, vel retortas, quibus ſepes continetur*.

STRAMBO. Varus, Varia, diſtortis cruribus. Victorius ad VII. Politic. Ariſt. ab ἀστραβής. Credo à *Strabo*, ſicut enim Strabones dicti diſtortis, ac deprauatis oculis, ita, & cruribus. Pap. *Strambo, qui oculum vnum diſtortum habet*. Vel *ſtrambo* corruptum, à *ſcambo*. Vide. Veneti *Strambo* appellant, ineptum, & ſtolidum, translate, quod minime recto iudicio vtantur, & oculorum vitium, ex cerebri defectu prouenire putetur.

STRANO. *Extraneus*. Feſtus. *Extrarius eſt, qui extra focum, ſacramentum, iuſque ſit: extraneus, ex altera terra, quaſi exterraneus. Externus eſt aliena terra*. Suet. Aug. LXIV. *Extraneorum autem cœtu* (filiam & neptes) *adeo prohibuit &c.*

STRAPAZZARE. Contemnere, iniuria afficere. Non à *Traſpatiare*, aut *tranſpaſſare* ſed à *depretiare, expretiare, tranſpretiare*.

STRASCINARE. Raptare, *Trahere, tractare, trahitare, trainare, traſcinare, ſtraſcinare*, & *tranare*. Trahere, per humum ducere. Plaut. Ciſt. *Amiculum hoc ſuſtolle, ſaltem &c. Sine trahi, quum egomet trahor*. Virgil. Georg. IV. *Latamque trahens inglorius aluum*. Tractari à feris. Lucret. III. Ouid. V. met. *Tractata comis Antiſtita Phœbi*. *Straſcinata*. *Trainari*, raptari. Stat. Patau. Lib. II. 107. *Malefactor trainetur ad caudam Aſini vſque ad furcas, &* alibi, *trainetur ad caudam equi*. *Tirare à coda di cauallo*. *Tranare*. Vil. L. VII. 40. *Comant voſtre pere fu tranè* (Gallicè). *Incontanente tornò nella Chieſa, e preſe Arrigo così morto per li capelli, & tranollo in ſin fora della Chieſa villanamente*. Et IX. 139. *Facendo il corpo ſuo tranare per la terra vituperoſamente*. Idem X. 7. *E fù tranato con le ſue armi indoſſo, e poi impiccato*.

A Trahere, etiam *Traino*, longus equorum, & impedimentorum ductus, ſiue tractus: *Gran traino*, magnum agmen. *Traino dell' artiglieria*, tormentorum bellicorum ductus, quæ inde artigliaria, quaſi *Attiralia*, vt ſupra dictum eſt.

Item à trahendo *Straſcino*, & *ſtraſcico*, ſyrma, fluens veſtis extremitas, quæ niſi tollatur trahitur, & humum verrit. Parum decoro vocabulo, matronæ & principes caudam trahere dicuntur. Vnde illud cacophaton in Situla rapta Taſſonij. *E Ganimede con la coda in mano*, de eo Iouis ſyrma ſuſtinente.

A trahito, *ſtriſcio*, veſtigium tracti corporis, *ſtriſciare* de anguibus, qui corpus trahunt. Dant. Purg. VIII. *Era vna biſcia, Tra herbe, e fior venia la mala ſtriſcia*, non à *ſtringendo*. Et quia manum trahendo medicamine facies linitur, *ſtriſcio* pro fuco, & medicamine vſurpatur.

STRAVACCARE. Inſubres pro effundere. *Tranſuaſare, extrauaſare*. Extra vas fundere; etiam pro corpus humi ſternere, *ſternere, ſtratum, proſtare*. Vel à priori notatione, quod enim aſſunditur, humi ſternitur.

STREGA. Saga, venefica. *Strix*, & *ſtriga* barbarè. Striges aues nocturnæ, quæ pueris credebantur exitium afferre. Sammonicus. *Præterea ſi forte premit Strix atra puellos, Viroſa immulgens exertis vbera labris*. Feſtus. *Strigas, vt ait Verrius, Græci σύρνια*, (Scalig. στρίγγας) *appellant, quod maleficis mulieribus nomen inditum eſt, quas volaticas etiam vocant*. Plaut. Pſeud. *Strigibus viuis, conniuis inteſtinaque exedant*. Tibul. *Et è tectis ſtrix violenta canat*. Ouid. VI. Faſt. *Eſt illis ſtrigibus nomen, ſed nominis*

minis huius Cauſa, quod horrenda ſtridere nocte ſolent. Gloſ. *Striga.* λαιστρυγών, καὶ γυνὴ φαρμακίς. Galli *Sorceles. Sortiaria, ſortilega.* Lex Salica Tit. LXVII. *Si quis mulierem ingenuam Striam clamauerit.* Et. *Si ſtria hominem comederit.* Hincmar. de diuortio Hlotarij, & Tetbergæ. *Quidam veſtibus carminatis induebantur, vel cooperiebantur: alij autem cibo à Sortiarijs dementati, alij vero tantum carminibus à ſtrigis faſcinati, & quaſi enerues effecti.*

STRETTO. Parcus, auarus. *Strictus, reſtrictus*, vt opponitur largo, & liberali.

STRICCA. Vid. *Stirola*. *Stricca* etiam pro panni, aut telæ ſegmento, ſiue faſciola. Erythræus à *ſtricturis chalybum*, ſiue ſcintillis è ferro candente micantibus, dictum putat. *Hinc Stricas, quas Veneti appellant dici exiſtimo quaſi ſtrictas.* Puto tamen ſicut laciniam à lacerando, ita *ſtriccam* à diſtrahendo, (*ſtracciare*) dictam, vel quod ſtricta & anguſta ſit. Idem. Virgatis lucent ſagulis, ideſt *ſegmentatis, quibus veſtibus, pueri, mulieres, & milites potiſſimum vtuntur, vulgo, ſtriccati, & diuiſati.*

STRIGARE, pro morari. V. *Trigarſi*. *Strigarſi.* Extricare ſe, & è tricis expedire. Veneti *Deſtrigare*, pro Venerem exercere, ſiue à detricare, ſiue à tricis remouendis ſaltum obſidentibus.

STRINGA. Ligula, à *ſtringendis* veſtibus. *Dar delle ſtringhe*, pro verberare, à German. *Stricchen.* Inſubres *zollare, ſolidare*, vel à *collaqucare*, veſtes ſtringendo vnire. *Stringato*, ſuccinctus.

STRITOLARE. *Sgrizzolare i denti, atteritare, atteritolare.*

STRONZARE. Veneti nummos *tondere*, & circumcidere. *Tondeo, tonditare, ſtronzare.*

STRONZO. Honor ſit auribus. Stercus compactum, & rotundum. Gloſs. *Struntus*, σπίλαθος, vt Scalig. in Catalecta.

STROPARE. Veneti de Virgine cuius caput obnubitur, ac velatur: à *ſtrophio*, ſiue *flammeo*. Feſtus. *Stroppus, quod Græci* στρόφιον, *quod ſacerdotes pro inſigni habent in capite.*

STROPPE. Vimina: à torquendo. *Struppi*. Iſid. XIX. 4. *Struppi, vincula, loro, vel lino facta, quibus remi ad ſcalmos alligantur.* De quibus Liuius. *Tuncque remos ſuſſis religare ſtruppis.* Idque ex Vitruvio. x. 8. *Etiam remi circa ſcalmos, ſtrophis religati.* Polluci I. 9. vocatur τροπωτήρ. Gloſ. *Strepus, & ſtrupus.*

STROPICCIARE. Tergere, defricare, à *ſtrophio*, ſiue *ſtrophiolo*, ideſt laceri panni inuolucro, *Strofignolo, ſtruffolo. Strebbiare*, ſtrigilare, *ſtriglia, ſtrebbia*. *Fregacciare*, à *fricando*. *Stropiccio de piedi.* Lenis pedum ſtrepitus, *ſtrepitium*. A *ſtrophio, ſtrofinare*, tergere, detricare. Et *Strofinaccio.* Peniculus.

STROSCIA, & *Croſcia*. V. *Scroſcio*.

STROZZA. Guttur, iugulum, animæ canalis. Quis non videt eſſe à τραχεία, trachea, aſpera arteria, *ſtrochia, ſtrozza*: vnde & *traglia*? Germ. *Troſſel*, & *ſtrot*. Hiſp. *Tragadero*. Macrob. L. VII. 15. Latine extulit. *Et cibum quidem per ſtomachum trahi, potum vero per arteriam, quæ trachia dicitur. Trachia, trochia, ſtrochia, ſtrozza.* Inde *ſtrozzare*, gulam frangere, præfocare, fiſtulam ſpiritalem claudendo. Dant. Inf. VII. *Queſt' hinno ſi gorgoglian nella ſtrozza, Che dir non poſſon con parola integra.* Landin. *Eſprime la voce di chi vol parlare, & hà ripiena la canna della gola: imperoche non parla ma gorgoglia.* Et alibi. *Con la lingua tagliata nella ſtrozza.* Inde *ſtrozzule*, ſiue à gurgulione gorgozule. Vil. XII. 7. *Li fece canar la lingua inſino allo ſtrozzule.*

STRVCCARE. Premere, ſtringere, *ſtrictum, ſtrictare*. Veneti, ſuccum exprimere. Germ. *Stricken, Auſtrucken, auſpreſſen*: ſtringendo liquorem exprimete. Vel à *Torquere*. Vnde *Torcular*.

STROCCIERE. V. *Stocciere*.

STRVCCIARE. Vexare, *excruciare*, præcipue expectatione, & diutina mora torquere. *Struccio, cruccio*, tædium, tormentum.

STRVGGERE. *Deſtruere, ſtruggerſi*, tabeſcere, ductum à niue, quæ liqueſcendo deſtruitur. *Strutto*, pro liquamine. Creſc. L. IV. *Si dee di lardo ſtrutto fregare. Neue ſtrutta*, niuis tabes.

STVCICCARE. Stimulare, irritare. Inſtigare, *inſticitare, ſtucicare*. Vel à Germ. *Stock*, acutum, pungere, *ſtociccare*, aculeo ſtimulare: *Stuccica denti*: dentiſcalpium.

STVCCIO. Theca, *thecidium, ſtucium*, vt Coaruvias. Galli *eſtuy*. Theca reponendis calamis, & ſcalpellis, ceteriſque, quæ ad ſtudium pertinent. Germ. *ein Geſteck*.

STVCCO. V. *Stuffare*.

STVDIARE. Studioſe aliquid curare, vt frumenta, linum, fœnum. Gloſs. *Studeo*: φιλοπονῶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα. Ruſtici *ſtuggiare*.

STVFA. Hypocauſtum. Lipſ. ad Epiſt. xc. Senecæ, à tubis qui parietibus impreſſi calorem cubiculis æqualiter circumfundebant. Salmaſ. H. Aug. 459. à Τύφη, quod eſt accenſio. Voſ. à Germ. *Stuben*: ſed dubitat vtrum vox Germanica ſit, an Latina, ab *Æſtuo*, an vero Græca, à τύφη, accenſio. Baldus ad Vitruvium. *Noſtrates hypocauſta Stufas appellant, Græco vocabulo ἀπὸ τῆς στοᾶς, ideſt concamerato loco.* Latinam ceteris ex inſtituto præterrem. Inde *ſtoffego*, æſtus, ſiue vapor hypocauſti, *ſoffegazzo*, quod veluti præfocat.

STVFFARE. Satiare, Stipare, *conſtipare*, ci-

bos

Digitized by Google

bos ad nauſeam infereire, translate, tædio afficere. Vel à *ſuffocare*, *ſtuccare*, *ſtuffare*. Dant. Inf. XVIII. *Ond' io non hebbi mai la lingua ſtucca*. Morgant. *Non è coteſta gola mai riſtucca*. Satia, non tamen à *ſatur*, *ſaturicus*; neque à *ſtuba*. *Stuffato*, Inſubres appellant carnem patinariam, nempe teſto, vel intra duas patiuas elixam, Veneti *ſoffegato*: ſuffocatam, quia exhalare non poteſt. Caſaub. ad Athen. L. II. 24. Πνίγειν, *interpretor, parare certo modo veteribus vſitato, atque etiam hodie cum in proprio ſucco coquuntur carnes, intra ollam, aut patinam concluſæ, ſic, vt nullus exhalationibus pateat meatus*. Πνίγειν *hoc Græci, ſuffocare. Noſtri etiam coqui, paratura hoc genus ſuffocationem vocant*. Vt *ſtuffare*, ſit ſuffocare. Iidem Veneti *ſtuare* dicunt ignem extinguere, *ſtuare il lume*, nempe quod, vel elychnium oleo mergitur, vel emunctorio ſuffocatur, & hoc ipſo extinguitur, quod ignis clauſus exhalare non poteſt.

Ceterum *Stucco*, compoſitum ex diuerſis materijs tenacibus, ad res committendas, & ſolidandas, aut rimas obturandas; à *ſtipando*. *Stuccare*. Creſc. I. 9. *Le quali giunture, ſi deono poi dentro ſtuccare, con calcina viua intriſa con olio*. Et IX. 66. *Il loro ſterco è buono à letamiuare i campi, e alberi, e à ſtuccare i granai*. Stipare, ſolidare. *Stucco*, plaſtices, egypſo, argilla, rubrica, & creta. Philand. Vitr. L. I. *Sigilla etiam, imagunculæque in parietum ædiculis collocantur, aut faſtigiorum acroterijs. Id fiet non niſi Plaſtices beneficio, cuius fuit fingere ex argilla ſimilitudines, e gypſo reddere hominum imaginem, rubrica, item, & creta vt* Plin. XXXV. 12. *Noſtræ ætatis artifices, quod huiuſmodi in antiquorum ruinis reperiunt, ſtucchum appellant, illoſque imitati, marmoreas nonnulli aſſulas, pilis ferreis contuſas, cribris excernant, ſubtiliſſimaque ſcobe, admixta puriſſima calce, in lacu macerata, vtuntur, effinguntque quod libet*. Ex his ergo materijs conſtipatis, à *ſtipando*, *ſtucco*, & quod eo rimæ ſtipentur. *Stoccare* etiã Veneti dicunt, vela, lintea, vittas, collaria, cum amylo, gummi & glutino ſtipant, vt dureſcant, vt olim veſtes addita creta, à fullonibus durabantur.

STVOLO. Claſſis à στόλος, profectio, expeditio terreſtris, ſed præcipuè naualis, Heſych. πλοῦς. Gloſ. *Claſſis*. στόλος. Inferioris æui ſcriptores *ſtolum*, & *ſtolium* appellant. Etiam pro exercitu terreſtri, Dant. Infer. XVIII. *Quali Aleſſandro in quelle parti calde D'India vidde ſopra lo ſuo ſtuolo Fiamme cader*. Inde pro multitudine. Inf. XXVIII. *Mà io rimaſi à riguardar lo ſtuolo*. Victor. Var. VI. 14. *Terentius appellauit ancillarum gregem, quod Græci* στόλον *vocant. Vocamus nos quoque mulierum, & auium, quæ cateruatim volant, vt aliarum quoque rerum*, ſtuolo, *cum gregem, multitudinemque infinitam ſignificare volumus*. Veneti *Stuorlo*. Chron. Veneta. *E fatto ciò li detti Stuorli retorna à caſa con grande allegrezza*.

STVRIONE. Silurus. Voſs. à Germ. *Steur*, negatque fuiſſe veterum Accipenſerem, ſed eſſe hyccam, vel ſilurum, aſſertque Germanicæ vocis originem. Lib. II. 17. de vit. Serm. Scalig. Hiſt. Anim. pag. 47. à *ſiluro* corruptis aliquot elementis detorquet. Coaruvias, quod circa Aſturiam capitur.

SV. Surſum, *ſuſo* Hiſpani, & Veneti. *sù*. Sicut *deorſum, gioſo, giuſo, giù*. Et pro ſuper. Dant. I. *In sù quel punto*. Gloſ. *Suſu*. ἄνω. *Suſum*. Ἐπάνω. Et. Ἄνω, *Suſo, ſupra, ſuper*. Ἄνω κάτω, *Suſum, deorſum*. Var. de L. Lat. IV. *Cliuus proximus à Flora, ſuſus verſus*. Cato de R. Ruſt. 157. *Ita ſubducito ſuſum animam, quam plurimum poteris*.

SVANIRE. *Euaneſcere*. *Vino ſuampito*, euanidum, Vappa. Plin. L. XIV. *Vitium muſto iterum ſponte feruere, qua calamitate deperit ſapor, vappæque accipit nomen: probroſum etiam homini, cum degenerauerit animus*. *Suampio*, *vappidum*. Vappidam lagænam Perſius vocat, & vinum mutatum Horatius. Inde *vappa*, pro nebulone, & homine nullius pretij.

SVBBIO. Liciatorium. Telæ iugum. *Inſubulum*. Gloſs. *Inſubulum*. Αντίον, & Αντίον, ἔνθα ὑφαίνουσιν αἱ γυναῖκες. *Inſubulum*. Αντίον, inquit Stephanus, *Lignum teres quo circumacto textores licium intendunt*, ὁ ἱστουργικὸς κανών, vt Pollux. In ſacris literis, *Liciatorium texentiũ*. Atqui Cuiacius Obſeru. XXII. 38. accepit pro paruis tubulis ex arundine confectis, quibus ſubtemen inuoluunt (Veneti *ſpuole*). *Inſtrumento*, inquit, *textorio legato, ex Lucretio dicam contineri liccia, quæ appellat Inſibila, vel Inſubula: quæ Philoxeni Gloſſa docent, vocari* Αντία. *Textores Galli proculdubio voce Latina propius* Enſouples, *contineri paruos faſos, quos ijdem* Tuyaux, *id eſt tubulos confectos ex arundine, quibus ſubtemen inuoluunt, eoſque medios radijs inſerant ſimul, & radios acutos, quos* Nauicellas *vulgo, & ſonantes ſcapos, quos vocant* le Chaſſes. Sed Αντίον proprie eſt liciatorium, *Inſubulum*, à ſimilitudine etiam *ſpole*, niſi quod his ſubtemen, illi ſtamen inuoluitur.

SVBVGLIO. V. *Scompigliare*.

SVCCIDO. Spurcus, fœdus, *ſuccidus*, à lana ſuccida. Var. de R. R. L. II. *Tonſuræ tempus inter æquinoctium vernum, & ſolſtitium, cum ſudare cœperint, à quo ſudore recens lana tonſa ſuccida eſt appellata*. V. *Sozzo*.

SVCCHIARE. *Sugere, ſugitare*, *Succie*, caſtaneæ clixæ, quod ſugendo è cortice exprimantur,

mantur, Veneti *leſſe*, Inſubres *faruſe*, quod cortiecs qui deſpuuntur, rudus, ſiue fimum faciant. *Succi* etiam Venetis dicuntur laſciuæ morſiunculæ, & notæ liuentes oſculis impreſſæ, à ſugendo *Succhiello*, Terebra, terebellum, quod materiam perforando, veluti exſugat. Dant. Inf. XXVII. *La doue ſoglion, fan de denti ſucchio.* Landin. *Perche el Maſtino nuoce co denti, dice che loro fanno ſucchio, cioè ſucchiello, & trinello de denti, perche traffigono i ſubditi.*

SVELTO. Expeditus, agilis, *euolutus*.

SVENIRE. Animo linqui, & deficere. V. *Sfinire*.

SVENTARE. *Euentilare*.

SVETTARE. *Vettam*, ideſt, verticem demere, deuerticare.

SVEZZARE. Ablactare, vberibus depellere, *ſpoppare*, a lactando *deſueſacere*, conſuetudinem demere.

SVFOLARE. *Zuffolare, ſibilare*; Nonius. *Siflare, quod nos vilitatem verbi vitantes, ſibilare dicimus: & eſt maledica vocis ſignificatio, vel contumelioſa popularium, cum ſifilationibus quis exploditur, à Græco ducere originem inuenimus.* Hom. Il. XIV. Ἀλλ' ὁ μὲν ὡς ἀπόλοιτο, θεὸς ἰσιφλώσειε. Hiſp. *Chiflar*. Germ: *Seifellen*. Veneti *ſubiar*, & *ſubiotto*. Quod à *ſufflare*. Dant. *Cigolar*. *Li peſi Fan così cigolar le lor bilance.* *Cigolamento*, ſtridor ſibilans, cardinum, rotarum.

SVLTANO. Iunius ad illud Codini pag. 60. Ρ'ήγας, Συλτάνες. *Prior vox*, inquit, *Latina, poſterior Hebræa, & Ægyptia eſt, Dominatores, ſignificans.*

SVMMATA. Genus farciminis *à ſumine, ſuminata, ſumata*. Arnob. L. II. *Vt ſpirulas, & botulos facerent, iſicia, catillamenta, Lucanica, ſuminatam cum his carnem.*

SVPPA. Non ab *offa*, neque à *ſapa*, quod eſt muſtum ad tertiam partem decoctum, aliter Epſima, ſed vel à Germ. *Supp*, Ius, vel quod rectius puto à Latino *Inſipare*. Feſtus. *Inſipare, & Inſipere, farinam iacere pullis. Obſipare, vt cum ruſtici dicunt, obſipa pullis eſcam.* Varro de L. L. 4. *Puls ita appellatur, quod ita ſonet, cum aqua feruenti inſipitur.* Suppa cum panis iure, aut vino imbuitur & maceratur, *s'inſuppa, inſipatur*. Subtilius eſſet, *ſuppa* iure, aut vino panis ſubactus, *ſubacta*. Celſus Lib. VI. 6. *Non alienum eſt ſuper imponere candidi panis interiorem partem ex vino ſubactam.* Galli *Soupper*, pro cœnare quod antiquitus cœnæ ſobriæ eſſent, & leue quid, pulticula, vel panis iure, aut vino maceratus ſumeretur. Ridicule Bouillus, *à ſopore*, quod ſomnum præcederet, vel à *ſorbendo*. Perionius à *veſperna*, à qua vox *ſuppa*, ne protelo quidem boum trahi poſſet.

T.

TABACCARE. Diuagari. *Bacchari*. Lucretius v. *Atque animal prope certo tempore fudit Omne, quod in magnis bacchatur montibus paſſim.* Giffanius ibi. *Diſcurſare, errare, translatum à Bacchantibus.* Arnob. L. IV. de Ioue. *An vxore contentus haud vna, concubinis, pellicibus, atque amiculis delectatus, impatientiam ſuam ſpargebat paſſim, vt habeculis adoleſcentes ſolent.* Alij corrigunt, vt *vagari adoleſcentes ſolent*. Recte Heraldus, vt *bacchari adoleſcentes ſolent*. Eſſe enim bacchari, cum laſciuia quadam, & petulantia vagari. Lamprid. in Commodo. *In Palatio per conuiuia, & balneas bacchabatur.* In Vero. *Atque in tantum vitiorum Caianorum, & Neronianorum, ac Vitellianorum fuiſſe æmulum, vt vagaretur nocte per tabernas, ac lupanaria.* Caſaubonus teſtatur in Codice Regio ſcriptum, *baccharetur*. Idem in eadem Vita. *Villam præterea exſtruxit in via Claudia, in qua per multos dies & ipſe ingenti luxuria debacchatus eſt, cum liberis ſuis &c.*

TABACCO. Pætus. Fœdum otioſorum negotium, quod aliqui non inſcite naſorum libidinem appellarunt. Satis hoc vocabulum alij explicarunt, docentes à Theucto Pætum appellatum eſſe, *Tabaccum* autem ab Inſula quadam, in qua frequentiſſime prouenit. A Gallis autem, quod Io: Nicotius, eius ſemen primus ad Reginam Galliæ detuliſſet, *Nicotianam*, & *herbam Reginæ dictam*.

TABARRO. Pallium. Palliolum. Codinus de veſtimentis Domini, ſiue Deſpotæ. Τὸ ταμπάριον αὐτοῦ κόκκινον. *Tamparion ipſius Coccineum*. Iunius vertit chlamydem, & addit eſſe Italicum *Tabaro*, à Germanico *Tabbart*. Potius crediderim corruptum ex τὸ *ampallium*. Nam à Græcis recentioribus, plurimis vocibus AM, addi, notum eſt. Vel ſimplicius, à *caperone* (propter cucullum) *Caparro*, & *Tabarro*, *Cabarino*, *Tabarrino*. A *Manto* flectere nimis durum eſt.

TABI. Pannus ſericus, vnde nam adhuc quæro.

TAC. Vox ficta ab ictu, & ſonitu percuſſionis. Latini *Tax*. Plaut. Perſa. Act. 2, 3. *Tax, Tax*

terge

tergo meo erit. Ex flagellorum cottabiſmo. Vnde *Tintinnaculi* apud eundem Lorarij. Veneti *Toffe*, à ſonitu. Et *Tonfe* pro verberibus.

TACCA. *Taccia*. Duo ſignificat, Cæſuram, & notam, ſiue maculam. Illud à *Talea*, vnde *Tagliare*, incidere, vt Politus, & Voſſius notarunt, vt ſit crena teſſeræ. V. *Tagliare*. Ex quo tamen neque *Taccone*, neque *Taccagno* deriuatur, de quibus infra.

Tacca autem, & *Taccia* pro nota, & macula, non à *tago*, ſed à *taxo*, quod eſt reprehendo, accuſo, notam inuro. Vnde & pro macula. Gal. *Tache*. Et *Taglia* pro exactione, ac tributo, pariter à *taxo*, *taxatio*, tributi definitio, nam *taxare* eſt æſtimare, quantum quiſque debeat conferre. P. Bleſenſis Ep. CII. *Quid de Tallijs, & exactionibus, quid de obuentionibus placitorum, & ceteris improbis extorſionibus loquar?* Et *Tallagium*. Exempla vide apud Voſſium Lib. II. 18. qui tamen non rectè, *Tallia*, à Gallico *Taille* deducit, hoc à Latino *talea*; *Nam ſicut*, inquit *ſurculus* (talea) *reciditur à planta, ſic tributum à bonis ciuium*. Eſt enim, vt diximus, à *Taxa*, contractum ex *Taxatione*. Taglia etiam pro pretio redemptionis. Græci λύτρα, & ἄποινα. Pretij taxatio, quo quis à captiuitate redimitur, Galli *Rançon*, à redemptione. Hinc *taglia* pro ſtipendio militari. Villan. VI. 84. *Le maſnade de Tedeſchi, che erano alla taglia de Ghibellini di Toſcana.* al ſoldo.

Quinimmo ex *Taxa* puto factum *Taſca*, non prout Marſupium ſignificat, ſed penſum, quod ancillis lucubrantibus indicitur, item pueris, & puellis in ſchola à magiſtris ſtatuitur, quod perficere debeant. Veneti *far la ſua Taſca*. Quod illis taxatum, ſiue æſtimatum eſt, quouſque laborare debeant. Opus diurnum. Græci σταθμά. Glol. σταθμὰ τὰ διδόμενα ταῖς γυναιξὶ. *Penſum. Penſa.* Tantum enim lanæ pendebatur, quantum opere diurno confici poterat. Nam σταθμίζω, eſt libro, pendo, appendo. Inde vt Glol. σταθμοῦχος γυνὴ, ἡ τὸν σταθμὸν παρέχουσα ταῖς ἄλλαις. *Lani pendens.* Quæ penſum aliis dabat. *Libraria.* Iuven. Sat. VI. *Si nocte maritus Auerſus iacuit perijt libraria.* Vet. ſcholiaſtes. *Lanipendia.*

TACCAGNO. Tenax auarus. A *tago*, pro tango. Lucilio. *Tagax, fur. Tagano, Tegano, Taccagno, Taccone.*

TACCARE & *Taccone*. V. *Attaccare*,

TACCOLA. Cornix. Graccula, *Graula*, *Ciarla*, *Ciaccola*, *Taccola*. Vel à ſono vocis, *Tac. Tac.* Inde *Ciaccolare*, *Ciarlare*, *taccolare*, *taccognare*. conqueri, muſſitare.

TAFFANO. Oeſtrum, Aſylus. *Tabanus*. Seruius ad illud Virgilij. *Plurimus Alburnum volitans, cui nomen Aſylo Romanum eſt, Oeſtrum Græci vertere vocantes. Oeſtrum*, inquit *Græcum eſt, Latine Aſylus, vulgo Tabanus, vocatur*. Gloſ. *Tabanus*. Μύωψ. Οἶστρος. Et Μύωψ *Tabanus*. *Aſilio*. Scaliger tamen Lib. I. Hiſt. Animal. Plinium reprehendit, quod L. XI. dixerit. *Aculeus in ore, vt Aſylo, ſiue Tabanum dici placet.* Quod non idem ſit. Aſylum enim Oeſtrum Virgilio, rufum, Tabano minorem: tabanum nigrum: Aſylum venenatiorem, Tabanum muſcæ propriorem facie: vnde Μύωψ. Sed iſta minutæ diligentiæ ſunt. Veneti *Tauare*, puſtulæ à morſu *Tabani*, quem Hiſpani vocant *Tauarro*.

TAFFETA'. à Germanico *Taffet*.

TAGLIARE. Scindere. Eſſe à *talea*, qui eſt ſurculus præciſus ab vtraque parte, vt in terram inſeratur, iam pridem viri doctiſſimi conſenſu prodiderunt. Barbarus in Plinium, Budæus ad Pandectas, Philander ad Vitruvium. Salmaſius paſſim, Voſſius, & alij. *Talea* autem à θάλλος, quod ſignificat ramum, & propriè quidem oleæ terminem, ſed & quemvis ſurculum, vt Salmaſ. Hiſt. Aug. p. 73. Eaque vox extat apud auctores rei ruſticæ. Nonius. *Taleas ſciſſiones lignorum, vel præſegmina*. Varro dicit de Re Ruſt. L. I. *Nam etiam nunc ruſtica voce Intertaliare, dicitur, diuidere, vel excidere ramum ex vtraque parte æquabiliter præciſum, quas alij clabulas, alij taleas, appellant.* Quæ verba ſunt Catonis de R.R. *L. Videndum vt ſit de tenero ramo, ex vtraque parte, æquabiliter præciſum, quas alij clauolas, alij taleas appellant.* Gloſ. *Talia*, κορμὸς, σχίζα, καὶ σκυτάλη. Et, *Talia*, σχίδακες. Hinc *Intertagliare* pro balbutire, lingua hæſitare, & veluti verba interſecare.

Hinc *Taglio*, pro corporis forma, & ſtatura, ſiue cæſura. Et homines compactos, & quadratos, καὶ ἐν μικρῷ παχεῖς; Græci σχιζίας vocarunt. Vt Dicæarchus apud Clementem, Herculem σχιζίαν fuiſſe ſcribit, ideſt quadrati, & compacti corporis. Σχίζα enim eſt corpus, vel corporis truncus: ſic Cicero truncum corporis, pro ipſo corpore dixit. Et ideo *taliam* vocamus τὴν σώματος σχίσιν. Hæc Salmaſius ad Tertulliani Pallium. Ex quo etiam *Tarchiato*, membris compactis, & craſſioribus. Boccat. Nou. LXXII. 4. *Era pure vna piaceuole, e freſca Foreſozza, brunazza, e ben tarchiata.* (*di buon taglio*) Laur. Medices. *Ella è groſſecchia, tarchiata, e giulia, Freſcocchia, e graſſa, che ſi fenderebbe.* Non à quadratus. Et *Taglia* pro forma veſtimentorum. Dant. Inf. XXIII. *Egli hauean cappe con cappucci baſſi, Dinanzi à gl'occhi fatte della taglia, Che per li Monaci in Cologna faſſi.*

Venire à taglio, ad rem facere, ductum à ſarcitoribus, cum pannum incidunt. *E vendere*

à ri-

à *ritaglio*, hoc eſt minutim, & ex inciſione. *Taglia borſe*. Manticularius. Galli *Coupe bourſe*: Hiſp. *Corta bolſas*. *Taglicre*, Orbis, ſiue patina, in qua cibi conciduntur.

Ceterum à *Talea*, vt ſurculum ſignificat, non eſſe *Taglia*, idest exactionem, ſiue tributum, in qua hæreſi ſunt Barbarus, Martinius, Voſſius, & alii, ſed à Taxa, ſupra demonſtrauimus.

TALE. V. *Cotale*.

TALENTO. Animi inclinatio, & propenſio, ſiue cupiditas. Caſteluetrus à θέλω, *volo*, deducit ex Budæo, cuius verba ſunt in Comm. L. Græcæ. Ἐθελοντὴν *à nobis*, *entalentè* dicitur, idest, πρόθυμος, & *thalentum*, voluntatem vehementem vocamus, quaſi τὸ ἐθελόσιον, ἢ τὸ ἐθελητικόν.

TAMBVRO. Tympanum. Scaliger ad Catalecta, & Voſſius putant vocem Arabicam eſſe, & inde ad Hiſpanos fluxiſſe. Certe Al, articulus Arabum, ſed Tambor, videtur à *Tympanum*, *Timpal*, vnde *Atabales*, & *Timbali*. *Timparium*, *Tamburo*.

TAMISO. V. *Sedaccio*.

TANA. Antrum, ſpelunca. Subterranea, *ſuttrana*, *ſuttana*, *tana*. Niſi quis à Græco θαλάμη malit, quod cubile, & plerumque piſcium latibula ſignificat. *Talama*, *tana*. Latinum aptius videtur. *Subtana*, idest loca. Vt *Montana*, *Campana*. *A taxo*, durum eſt.

TANE. Color ex fuſco, & rubro mixtus. Salmaſius H. Aug. pag. 410. *Sic Caſtaneus*, *Caſtaninus*. *Cyprianus de cœna*, *veſtem Suſannæ tribuit caſtaninam*, *hoc eſt caſtanei coloris*. Haius, & Bayfij opinionem ſecuti in, de re Veſtiaria, Fuſcum colorem diximus, ex fuluo, rubroque mixtum, quem *Caſtanetum* appellant. Germani *Tannet*: Veneti *Roanum*, quod ex nigro in rubedinem vergat. Pap. *Canetum* (quaſi caſtanetum) *inter nigrum*, *viridemque colorem*. Si cui tamen magis arridet Scaligeri coniectura, in exercit. ad Cardanum, quia nucis putamen *TAN*, vocant Septentrionales, inde *Tane* dictum putat, per me eam ſequatur licet. Quanquam is color viridis eſt, non caſtaneus.

TANFO. Odor teter è re mucida. V. *Toffo*.

TANGARO. Ruſticus. Nam cum *Angaria* ſit coacta ſeruitus, ſiue miniſterium, quod quis coactus obit, id in agreſtes competit. V. *Angaria*.

TANTARA. *Taratantara* eſſe tubæ ſonitum ex illo notum eſt. *At tuba terribili ſonitu Taratantara dixit*. Hinc *Tantara*, pro lætitia, & exultatione. *Fare Tantara*, geſtire, & in gaudium effundi.

TANTI. Tot. *Tanti del meſe*. Alquanti. Bignon. ad Marculfum p. 365.

TANTOSTO. Silutus p. 144. *Tam cito*. Sed eſt à *Tantocius*. V. *Toſto*.

TAPEZZARIE. Aulæa. Peripetaſmata. A *Tapetibus*. Pſilotapetes. V. *Arazzi*.

TAPINO. Miſer, pauperculus. A Græco ταπεινός. Vnde *Attapinare*, & *andare tapinando*. Mendicare, miſeram vitam traducere.

TAPPA. *Tippula*. *Stipulum*. *Tappa de ſoldati*. Teſſera militaris, cum in hiberna conccdunt, per quam annona, vel pecunia à colonis exigitur. *Talea* ſcilicet, ſiue ſurculus ab arbore receiſus. Quanquam Salmaſius de vſuris, *ſtipulum* ſignificare *Firmum* obſeruet, à Græco ϛυφελόν, & ϛυφλόν. Vnde ſtipulatio. Sed *ſtipula* pro talea, à ſtipite quaſi *parvus ſtipes*. Nos hodie etiam *Tappe* dicimus, aſtulas, ſiue aſſulas, & cæſorum lignorum fragmenta. *Toppo* etiam, ſtipes, truncus arboris reciſæ non euulſus. *Talpo*, *talpone*, *e tappa*. Stipes, *ſtippo*, *Toppo*.

TARA. Scobs. Quod ſcobina deraditur de metallis, quod deteritur. Metallorum *detrimentum*, ſiue ramentum. *Inde dar la tara*, reficere quod vſu deperiit. *Tarare i conti*, rationes putare, æquare, & ad iuſtum pretium reducere, quod excedere videtur in eo quod artifex, aut venditor poſtulat. Ita illis qui res immodice iactant, & venditant, dicitur *darſi la tara*, hoc eſt aliquid de ſumma ſuperuacua detrahendum eſſe.

TARANTOLA. Aranei, ſiue phalangli venenati genus ab Vrbe *Tarento*, quod nunc *Taranto*, vt aliis obſeruatum.

TARGA. Parma, clypeus. Voſſius à Gallico *Targue*. Sed hoc à *Tergus*, vt recte Menagius. Non à *Tergum*: licet Virgilius pro *tergore* vſurpaucrit, vt paulo poſt dicemus. Hiſpani. *Adarga*. Gloſſæ. *Terginum*. Ὠμοβύρσινον. Ex crudo corio, idest tergore. Nam dorſum corij pars duriſſima. Et Ὠμοβύρσινος ἀσπίς, Ὠμογέρρον. Quaſi crudum ſcutum, ex crudo corio. Ammian. Marcellinus L. xxiv. *Obiectis ſcutis*, *vimine firmiſſimo textis*, *& crudorum tergorum denſitate veſtitis*. Seruius ad illud Virgilij Æneidos ix. *Haſta volans noctis diuerberat umbras*, *Et venit adverſi in tergum Sulmonis*, *ibique Frangitur*, *ac fixo tranſit præcordia ligno*. *Tergum*, inquit, *pro tergus dixit*. *Vt intelligamus haſtam in ſcutum veniſſe*, *& illic eſſe conliſam*: *vt* frangitur *ſit*, *pro colliditur*: *fiſſo ſcuti ligno*, *etiam præcordia penetraſſe*. *Aliter non procedit*. *Nam ſi haſtam re vera fractam accipiamus*, *ratione caret*, *quod dicis*, *Fiſſo tranſit præcordia ligno*. *Alij reuera in tergum volunt eſſe percuſſum*, *quod falſum eſt*. *Nam quomodo ante fiſſum lignum eſſet*, *& ſic præcordia penetrata?*

TARLISO. *Tralicio*. Tela, aut pannus craſſior

ſior, triplici licio contextus. *Trilicium* ſicut *Biſo*, bilicium, præcipuè ad culcitas & tomenta. Galli. *Trillis.* Non à *tra*, & *licium*. Pap. *Trilicem, triplicem à tribus licÿs*. (de lorica apud Virgilium). *Trilix veſtis à tribus licÿs dicta: quia eſt, & ſimplex, & biplex*. Martial. XIV. 143. *Vellera cum ſumant Patauina multa trilices, Et pingues tunicas ſerra ſecare poteſt*. Interanius de populis Cireaſsijs Cap. I. *Sotto detto manto portano Trelicei, cosi chiamati de ſeta, ò tela affaldati, e rugati dalla cintura ingiù*. Ita & Trimitum, à tribus licijs. Μίτος. licium. Inde huiuſmodi veſtes grauiores. Arnob. Lib. III. *Vt virgo Tritonia curioſe ÿs ſtamen neat, & qualitate pro temporis, aut trilices tunicas, aut de ſerico, & ſine onere imponat*.

TARLO. Tarmus. *Tarmulus*. *Tarlo.* Teredo. Philander ad illud Vitruv. L. v. *Nam meridiana regiones propter aſtus, cariem, tineam, teredines, reliquaque beſtiarum nocentium genera procreant. Separauit*, inquit, *tineam, à teredine*, vt Plin. L. VI. 41. Lib. II. Vitr. *tarmitem vocauit*. Scalig. Hiſt. Anim. L. v. 7. Σῆτες. *Tineas vocant Latini, Galli harnas, Itali Tarmas*. Eſt & *Thrips*, lignarius vermiculus, hoc eſt, qui ligna rodit, ſicut *Ips*, cornua, & vites, *Cis* frumenta, *Midas* fabam. *Ix* vitrum, *Cis* veſtes, auctore Phocione Grammatico in Lexico. *Carolo.* Caries. Eiuſdem generis ſunt. *Coſſus*, idem ac teredo, & *Trox*, qui legumina erodit.

TARPARE. ab *exſtirpare*. Pennas euellere. *Strappare*, extorquere.

TARSIA. Opus vermiculato emblemmate contextum, & verſicoloribus teſſerulis in modum picturæ effigiatum. Potius ab *interſerendo*, quam à *teſſellatum*, dictum videtur.

TARTARA. *Tarta.* V. *Torta.*

TARTARVGA. Teſtudo. Nunquam repperi *Erucam* alio ſenſu, quam pro Campe, ideſt verme olerum hortenſium frutices erodente. Nullo pacto pro teſtudine, vt ſit *tarda eruca*. Sed *Tartaruga*, Hiſp. *Tortuga*, Galli *Tortue*, quod varis, & diſtortis cruribus ſit. Græce χελώνη, vnde Veneti *Galana.* Imò, & Germ. *Schyltrott*. factum puto, quaſi chelone torta, vel ſcutellaris torta: & Hiſp. *Galapago*, *chelone pagurus*, qui eſt de genere cancrorum. Inſubres *biſſa ſcutellaria*, ab integumento, ſiue teſta, inſtar ſcutellæ. Idque operimentum *chelonium* dicitur, Germ. *Schutt, ſcutellare.*

TARTVFI. Tuberes. Quaſi terræ tuberes, Terræ Callum, vt Coaruvias, & Menag. ex Botanicis. Hiſp. *Turma de tierra*. Et *Criadillas*. Galli *Trufle*, Tuber, *Trufe*, & *trufle*, quaſi *Tuberulo*, *trubuli*, *Trufli*. Et *Tartufoli*.

TASCA. Mantica, Pera. Crumena. A Germ. *Taſche*, vt Voſſius. Quid ſi à Theca?

TASSELLO. *Teſſella*. Lapidis, aut ligni fragmentum, ſiue taleola, quæ cum aliis committitur, & aptatur: vnde & panni fruſtum. Pro incudine cum ponitur adhuc in certæ originis. Quomodo autem *Taſſus*, & *Taſſum* à *Pecia* formari poſſit, aliis diſpiciendum relinquo.

TASSO. Animal. *Meles.* à Germ. *Dachs*. Alij Latinam vocem eſſe credunt.

TASTARE. Tangere, tactum, *taſtare*. Germ. *Betaſten*. *A taſtone, & tentone*. Illud à tangendo, hoc à ſuſpenſa manu, vel pedibus prætentando, quod cœci faciunt, aut in tenebris fieri ſolet. Lucret. L. IV. *Nos igitur ſi quadratum temtamus, & id nos Commouet in tenebris*. Cic. I. de legibus. *Pede aquam tentare*. Græci ψηλαφᾷν. Artemid. c. 28. *προπεμπτείνας χεῖρας*. Prætentare iter. Plinius de cochleis L. XI. 38. *Cochleis oculorum vicem cornicula bina prætentatu implent*. *Taſtare*, pro guſtare, delibare, guſtando ſaporem explorare: *attingere*. Pap. *Attigit, deguſtauit*. Veneti *Cercare*, hoc eſt ſaporem quærere, *aſſaggiare*. *Taſto* taxillus, qui caſeo immittitur, cum delibatur. Item filamenta carpta, quæ vulneribus induntur, à taxilli ſimilitudine. Et *Taſto del Chirurgo*, ſpecillum à tangendo, ſiue prætentando vulnere. Scribonius CCXXVII. *Auriſcalpio auerſo ſenſim tentare*. Celſus L. VII. 8. *tentare ſpecillo*.

TATA. V. *Mamma*.

TAVERNA. Medii æui ſcriptores propriè de vinarijs, & Oenopoliis dixerunt vt Salm. ad Hiſt. Aug. p. 45. *Nonius Tabernas non vinarias ſolum, vt nunc dicimus, ſed omnes, quæ ſunt popularis vſus, auctoritas Romana patefecit*. Eugraphius in Terent. *Ganeo tabernis operam dans, & conuiuÿs turpioribus*. Veteres *Ganea*, & *luſtra*, & *popinas* dixerunt. Hinc illud Adriani de Floro. *Ambulare per tabernas*. Et *Ebria famoſa ſalit at laſciua taberna*: de Copa. Dant. *In tauerna co' ghiottoni*. *Tauernerie*. Iud. Gloſ. *Guloſus*, *Tabernio*, *Popinator*.

TAVOLACCINI. Lictores, ſatellites. Quod ſcuta ex tabellis conficerentur, vnde *tauolaccio*, ab eorum geſtamine dictos potius putarem, quam quod conuiuijs miniſtrarent. Boccat. Nou. XV. 31. *Coſtoro aſſettati, poſti giù lor tauolacci, e loro arme*. Et alibi. *E poſte giù lor lance, e lor tauolacci*.

TAVOLIERE. Alueolus. *Tabula* luſoria. *Tabularium*. Vide *Scacchi*. Sed & ipſos calculos, quibus in tabula luditur *Tabulas* appellatos docuit Salm. Hiſt. Aug. p. 462. *Tauole*, vt ipſum ludum *caſum Tabula*, & certamen. *Tabulas* vulgo *Pedinas*, *à peditibus*, ſiue calculis qui in Ludo latrunculorum pedites referebãt, vt alij equites &c. V. *Sbaraglino*.

TAZZA. Patera. A πλατὺς trahunt. Videtur

per

per aphæreſim à *teſtacea*, *tacca*, *tazza*. Patera fictilis, & viliorum poculum.

TEGA. Siliqua leguminum. *Tegumen*, vel *theca*. Iſidor. L. XVII. 3. *Folliculus eſt theca frumenti, in qua granum ſeruatur interius*. Theophraſto λόβος. *Loua* panici millii. θήκη. Ariſtoteli. *Valuulus* à valuis. Piſa, & fabæ *in tega*, cum ſua tunica, folliculo, theca.

TEGGHIA. Teſta, *Teſtula*, *teſtla*, *tegghia*, vt vetula, *vetla*, *vecchia*, ſitula *ſitla*, *ſecchia*. *Teſto* vas fictile, etiam æreum à ſimilitudine. *Teſtaceum*. Teſtu etiam indeclinabile, vt Soſipater. Cato de re r. 2. *Coquito ſub teſtu*. Plin. XVIII. 11. *Toſtum panem lautioribus coquere ſolitos*. Vrſin. ad Triclinium Ciacconij, *Teſtu* recte corrigit. Vnde libum teſtuaceum, Clibanitius panis, in teſta coctus. Et *Teſto* pro operimento ipſius vaſis. in Moreto. *Teſtiſque tegens ſuperaggerat ignes*. *Tegame* autem non à tegula, ſed à τήγανον. Sartago, vox Græcis poetis familiaris apud Athenæum Lib. VI. A *tegame*, Veneti *Antiano* dicunt, quaſi *Antigamen*.

TEGNA. Tigna. Fœdum vlcus caput deturpans. Alopecia. Barbarus Gloſ. Plin. *Vlcera capitis manantia ſunt, quæ Græci ἀχῶρας vocant, imperitum vulgus, tænias*. Tinea, quod tineæ inſtar caput erodat, Scalig. Hiſt. Anim. L. V. 7. *Tinea vulgo dicta alopecia, quoniam depaſcatur pilum*.

TELARO. Inſtrumentum textorium. Latinis *Tela*. Tibul. Lib. I. El. VI. *Firmaque conductis adnectit licia telis*. Vitru. X. I. *Quemadmodum telarum organicis adminiſtrationibus*. Vlpian. de auro arg. leg. *Quod in tela eſt nondum detextum, contextum appellatur*. Iterum Tibul. L. II. I. *Atque aliqua adſidue textrix operata Mineruam, Cantat & adploſo tela ſonat latere*. Lucretius VI. *Nexilis ante fuit veſtis, quam textile tegmen, Textile poſt ferrum eſt, quia ferro tela paratur*. Prudent. Hamartig. *Indumenta nouis texentem plumea telis*. Pap. *Tela à longitudine ſtaminum dicitur, cuius deriuatiuum Telaria*. *Telaro* etiam dicitur, feneſtrarum munimentum arcendis cœli iniurijs, quod ferme tela obducerentur, inde translatum ad vitreas.

TEMPERARE. Miſcere. Galli *trempter*, tingere, emolleſcere, madeſcere. Omnia nota ſunt. *Temperare* pro calamum aptare, & acuere. Salmaſius Hiſt. Aug. p. 449. *Temperare calamum eſt acuere, quod Græci* Γλύφειν *dicunt. Hinc* Γλυφὶς καλάμων, *&* Γλύφανον *in epigrammate Græco ſcalpellum, quo calami temperantur*. *Temperino*. Cic. Epiſt. ad Q. Fratrem. *Res agetur temperato calamo, & dentata charta*. Gloſſæ. *Temperat* Γλύφει κάλαμον. Quibus adde Cornutum ad Satyram III. Perſij. *Dum aut de calamo intemperato queritur, aut de pingui, vel aquoſo atramento ſupra dixerat, Aut non bonam calami diſpoſitionem accuſat*.

TEMPIA. *Tempora*. Partes capitis à lateribus ſincipitis. Κρόταφος. *Tempus*: in vnitatis numero Lucret. & Virgilius ſunt vſi. Hinc Veneti *Temporale* Suem appellant, cuius tempora ſapidiſſima, & præcipua ganea.

TENAGLIA. Forceps, vel forpex. *Tenacula*. Philander ad illud Vitruvii L. X. 2. *Ad Recham imum ferrei forſices*. *Forpices legerim libentius, quam forſices. Iſtis enim incidimus: illis ad focum vtimur, aut calidum ferrum in fornacibus & tenemus, & verſamus: tenaculas à tenendo vocantes*. Rectius tamen eſt *Forceps*, à formo, ideſt calido, capiendo. Turneb. Lib. VII. 23. ex Catone. *Forcipes, & rutabulum ad focum ignemque pertinens; Nos vulgo tenaces, vel tenaculas, & palam vocare ſolemus*. *Molle*, & *molletta* vulgus appellat, quod duæ ferreæ regulæ molliter ſtringantur, lignis, & carbonibus in igne vertendis, & volſellam pariter *molletta*. Pap. *Forpices, tenaces, à pilo, tonſorum enim ſunt*.

TENCA. Piſcis. Scaliger. exerc. CCI. *Auſonius ſui temporis ſecutus plebem* Tincham *pro merula fluviatili poſuit*. Et ex. CCCXXV. *Tinca quoque lutea potius, quam viridis*. At viridem maluit Auſonius. Alijs creditur eſſe φυκίς.

TENDA. Tabernaculum. *Tentorium*. Nam à Tendo *tentum*. Lucret. *Tympana tenta tonant palmis*. Alia vide apud Nonium. Suidas Παπυλεώνος, σκηνῆς, ἤτοι τένδας. Alibi τένδα οἰκία ἐκ λίνου. Ita Salmaſ. illud Flori de Perſe Rege captiuo; *in Templum receptis*, corrigit, in *Tentum*, ſiue *Tentorium*. Quod ſcilicet funibus tenderentur, & diſtenderentur. Cæſar; *Signo profectionis dato, tabernaculis detentis*. Fuiſſe autem ex pellibus, vnde ſub pellibus hyemare, & tendere, tentoria figere voce militari, omnibus obuia ſunt. Vide Lipſium de Militia L. V. Dial. V.

TENORE. In muſicis, vox inter acutam & grauem.

TENTONE. V. *Taſtare*.

TENZONE. Certamen. *Contentio*. Villan. *Tenza*. Dant. Inf. VI. *Doppo longa tenzone Verran' al ſangue*.

TERRA. Pagus. Vicus. Frodoardus. 180. *Et Codiciacum illi cum alia terra concedit*. Vt ſcilicet Pagus pro regione accipiatur, in qua plures vici, & habitationes rurales.

TERRAGGIO. *Teraglio*. Pro aggere. *Terraticum*, à terræ congeſtæ cumulo. Olim exactio publica terræ nomine, in qua quis agit. Vt Voſ. Lib. III. 3. Frodoardus. *De ſiluis vbi partem habent, & terris, nullus, niſi per ipſorum*

rum

rum voluntatem, *terraticum accipiat*. Male Cerda pro territorio. *Terraticum*, vt *Pontaticum*, quod pro tranſitu pontis datur, &c.

TERAZZO. Subdiale pauimentum. Philand. ad Vitru. L. VII. I. *Subdialia pauimenta quas mei Terraceas, dicunt, Græci inuenerunt*, vt ſcribit Plin. Lib. XXXVI. 25. *Verba eius ſunt*. Subdialia Græci inuenere talibus domos contegentes, facile tractu tepente. Hoc eſt vt Dalech. explicat. *In Græcia calidiore tractu, domos tectis non operiunt, ſed ædificiorum ſumma parte reclusas, & detectas ambulationes, relinquunt, auræ captandæ gratia, quæ vaporoſum cœlum refrigeret, præcipue feruidis æſtatis noctibus*. Quomodo autem fierent docet Vitruv. ibidem, & Plinius. Scilicet ruderi nouo, (à lapide tum primum contuſo, aut teſtis, addita vna parte calcis ad duas) tertiam partem teſtæ addi: deinde rudus, in quo duæ quintæ calcis miſceantur, pedali craſſitudine fiſtucari. Tunc nucleo craſſo ſex digitos induci. Ideſt corio, cruſta, tectorio, lorica. Cetera vide. Quod autem Plinius ait, *feſtucis pauita*. Et infra *ſolo fiſtucato*, quia pauire veteres dixerunt, calcare, & quidem fiſtucis. Fiſtuca enim machina, qua vtrinque anſata pauitores vtebantur. Vnde fiſtucare, exæquare, denſare, firmare ſolum. Ex quo Itali *Battuto* appellant. Boccat. Nou. LXXVII. 28. *Salgono alcuna volta i paſtori ſopra vn battuto che vi è*. Et infra. *Si traſſe con grauoſa pena verſo il mezzo del battuto*. Nam *battere* eſt pauire, fiſtucare. Ergo *Terrazzo*, quod ex ruderibus, & teſtis contuſis ſub tecto eſt. Plinius, *pauimenta ſubtegulanea* appellat, qualia ferre Venetiis in omnibus cubiculis. *Terrazza*, mœnianum ſubdiale, & apricum, quod & ſolarium. Inepte qui quod inſtar turris fieret, quaſi *torrazzo*. Etiam *Terrato*.

TERRITORIO. Ager Vrbi circumiectus. Seruius ad V. Æneidos. *Vrbem deſignat aratro. Vnde*, inquit, *& Territorium dictum eſt, quaſi Tritorium, tritum bubus, & aratro*. Sed eſt à *Terra*, pro regione. Gloſ. Περίχωρος. *Territorium*. Sed quia eſt proprie terra quæ aratur, & colitur; non eſt inepta Seruij notatio: vt ſit *Territorium*, quoquò ciuitatis fines, & iura tenduntur.

TERZOLO. Genus Aſturis. Fridericus de aucupio. p. 232. Albertus M. p. 411.

TESTA. Caput. Auſonius Epigr. LXXI. *Abiecta in triuijs inhumati glabra iacebat Teſta hominis, nudum iam cute caluitium*. Prudent. Periſteph. *Comam, cutemque verticis reuulſerat A fronte tortor, nuda teſta, vt tegmine Ceruicem adusque dehoneſtaret Caput*. Caluaria. Craniū. Per ſimilitudinem, vel à teſtis. ſiue putaminibus oſtreorum, quæ intus lubrica, ad læuorem perpolita, æquato nitore ſplendeſcunt, vel à *Teſta*, vaſe fictili, ſiue ex argilla, ob læuorem primum pro caluaria depili, & detracta cute; deinde pro capite. Vnde, vt ibi Vinetus obſeruat, Galli *Tes*, vocant Teſtas, vaſorum ſcilicet fractorum fragmenta. Itali *Crepe*, & Caluariam *Crapa*, vel à cranio, vel à ſimilitudine fragminum teſtaceorum. *Crepare* enim dicitur vas, cum in fruſta diſſilit, ex crepitu. *Schioppare*, à ſonitu, *ſcloppo*. A *Teſta*, *Teſchio*, caluaria ferme beſtiarum.

TESTE'. Modò, paulò ante. Vel à *ſtatim*, vel ab *iſto*, ideſt tempore, momento. Vt *Iſſa*. ipſa hora.

TETTA. Mamma, papilla, vber. Τιτθὴ. *Titsbe, Altrix*. Τίτθη. Et Τιτθίζω. *Sugo. Subrumo*. Heſych. Τιτθὴ, τιτθὸς, μαςὸς, ἢ ςοφος. Et τιτθίον, *mamilla*. Ariſtoph. Lyſiſtrata. Ὡς δὴ καλὸν τὸ χρῆμα τιτθίων ἔχεις. *Quam bella iſta papillula!* Et Theſmoph. Τιτθὰς οὐκ ἔχει. V. Int. Τιτθοὶ οἱ μαςοὶ, ἢ τῶν μαςῶν τ' ἄκρα. Athenæus Lib. IX. Θηλάζειν δ' ἐςὶ τὸ θηλάζειν τὸ γάλα. *Sugere lac, Tettare*. Additque notationem. διὰ τὸ ἐπιτίθεσθαι ταῖς θηλαῖς: *quod papilla ori inditur*. Ceterum Papilla etiam dicitur *Capecchia*, & *Capezzolo*, Capitulum mammarum, Veneti *Canedello*, Inſubres *borino*, quaſi *vberinum*. Gloſ. Ακρομάσθιον. *Ruma, papilla*. Item *Cizza*, à ſugendo: *poppa*, à papilla: *poccia*, à potando. Iuuen. *Et potanda ferens infantibus vbera magnis*.

TEZA. Tectum villaticum, condendo fœno, & frugibus, ab Attegia, quod vocabulum non eſſe Punicum docet Salm. ad Solinum. *Attegiam* enim ab attegendo dictam: ſicut καλύβας ἀπὸ τοῦ καλύπτειν. Vel ſimpliciter *Teza* à *Tegendo*, & *tugurio*, ruſtica domo. Stat. Patau. 22. *Et fecerit aliquod laborerium in domibus, vel teictibus ſupra manſum*. à Teges. Alibi: *Quicunque incenderit domum, aut teiectem, vel palearium*.

TIBIA. Tibiare. V. *Trebbia*.

TIGNOLE. Inſubres vocant Veſpertiliones, quod nidificent in tignis, & ea erodant.

TINA. Vas vinarium. *Tinum, tina*. Nonius. *Cupas, & tinas*. Varro. *Antiquiſſimi in Conuiuijs vtres vini primo, poſtea tinas ponebant*. Sed minora, quam in quibus nunc vuæ ebulliunt, vt menſæ ſuperimponi poſſent. Ita & cupæ in conuiuiis. *Cupa potare magiſtra*. Horatius. *Tinello*, in quo familia cibum capit. Vel à *tino*, grandiore œnophoro, ſiue cupa, quæ omnibus ſufficiat, vel quaſi *Tricliniolum*.

TINTA. Atramentum. Vox Hiſpanica. *Tintero* atramentarium, à tingendo. Lucifer Calagurit, apud Cerdam XLVII. 6. *Vna tinta ſubſcriptionis*.

TINTINO. *Tintinare*. Catul. *Sonitu tantro*

Tintinant aurei. Feſtus. *Tintinire, & Tintinabunt Nanius dixit pro ſonitu tintinabuli.* Afranius. *Oſtiarÿ impedimenta tintinire audio.*

TIRARE. *Trarre.* Trahere, attrahere, *Tirare, Trare.* Sed *Tirare* pro iactare, ſiue iaculari: antecedens pro eo quod conſequitur. Prius enim in arcu, aut balliſta, nervus trahitur, ſiue adducitur, quam telum emittatur. Inde *tirare* pro iacere. Dant. Purg. xxv. *Scocca l'arco del dir, che'nſin al ferro Hai tratto.* Cuius nervum vſque ad vncum ferreum attraxiſti, adduxiſti. *Trare di ſchioppo, di baleſtra. Trare vn ſaſſo.* In *vn tratto.* Vno ictu, temporis momento. *Dirò d'Orlando in vn medeſmo tratto.* Arioſtus. Et quia funes cum trahuntur, ſiue tenduntur, dureſcunt. Hinc *Tirare*, pro arrigi, & tentigine rumpi. *Tentum, αἰδοῖον* in Vet. Onomaſt.

Tirare, & trare etiam pro educere, haurire, extrahere. *Trare acqua, vino.* Cic. II. de nat. *Ex puteis iugibus aquam calidam trahi.* Horat. epod. xiv. *Pocula arente fauce traxerim.* Nam haurio ab ἀρύω: hoc ab ἐρύω, traho. Etruſci *cacciore il vino*, alij *cauare. Tirare à ſorte.* Sortem extrahere. *Tratta di grano.* Eductio, extractio frumenti, & frugum. Item vini. Et *Tratta*, pro comitatu, quem quis trahit poſt ſe. Dant. Inf. III. *E dietro le venia ſi longa tratta Di gente.*

Tratta di peſce eſt iactus, ab extrahendo: ſiue à *Tragulis*, quæ ſunt verricula, ſiue retia piſcatorum. Plin. L. xvi. 8.

Tirare la morte. Vltimum ſpiritum trahere. Trahere animam. Græci σπᾶν θάνατον.

Tiradore. Equus elcyarius, qui naues trahit, ac ſubducit, veluti remulco. Gloſ. *Mula.* Ὁλκάς. Nam ferme mulæ adhibebantur. Horat. *Miſſa paſtum retinacula mula.* Ita Venetis *Alzana.* Funis elcyarius in hunc vſum.

Tira molla. Ludus puerilis. V. *Molle.*

Tira, rixa, contentio. Math. Vil. III. 103. *Trà i Cardinali, ebbe diuiſioni, e tire di colore: e per le dette tire.* Quod vnuſquiſque rem in partem ſuam trahit.

TIZZONE. *Stizzo. Titio.* Torris. Nonius. *Titionem, fuſtem ardentem.* Varro de Vita p. Rom. II. *Contra nouo marito, cur item e foco, in titione ex felici arbore, & in aquali aqua?* Petron. *Sopitos titiones* dixit. *Attizzare, & ſtizzare*, ligna ad ignem componere. Tranſlate *accendere, irritare, concitare, inſtigare.*

TOCCARE. Tangere, *tactum, tocco, toccare.* Veteres enim *Tago* dixerunt. Feſtus. *Tagax furunculus à tagendo, quod alias res tagat, hoc eſt tangat. Pietra del tocco.* Lapis Lydius, cuius tactu aurum exploratur.

TOCCHETO. Iuſculum. Embamma. *Toccetum*, Perſio, & Arnobio. v. Cornutum ad Perſium. Idque magis placet poſtquam in Additionibus Menagii eandem coniecturam eſſe Caroli Dati V. C. intellexi. Cum tamen Arnobius Lib. II. dicat. *Suminatam cum his carnem. & glaciali conditione tuceta*, Intinctus non fuiſſe videtur.

TOCCO. *Tozzo, Pezzo.* Fruſtum. Truncus, *Trocco.* Hiſp. *Troço. Tocco.* Quod detruncatum eſt. Germ. *Stuck. Toc.* Celſus Trunculos appellat Acrocolia anſerum, ſiue extremitates membrorum truncatas: alii minutalia. *Tocco, à tocco.* Fruſtillatim. Membratim.

TODESCO. Germanus. *Teuto, Teutiſchus.* Sicut à *Franco* Franciſcus. *Franciſc*, & ab Hiſpano, *Hiſpanulus, Spagnolo.* Angli, *Angliſci, Ingleſi.* Apud Vopiſcum *Daciſci*, Daci. Hunni *Hunniſci.* Mauri, *Mauriſchi, Moreſchi.* Quod mirari ſubit, Frodardus p. 236. *Poſt literarum recitationem, & earum propter Reges iuxta Theotiſcam linguam interpretationem.* Grotius Lex. Goth. *Theudis, Thiodis. Theudiſch, popularis.*

TOFFA. Olfactus, *Tolfa, toffa. Tuffo*, odor. *Cane da toffa.* Odorus, ſagax. *Tanfo*, ſitus, ſiue rei mucidæ virus, ab eodem. *Taffanario*, confecti cibi fores, mephitim exhalantes.

TOGLIERE. Sumere, *tollere. tolle* vox porrigentis aliquid. *tò, & te.* Vnde cum canes vocantur *tòtò, & tetè*, ipſi dicuntur. *Tolto*, tolitum, pro latum, *tulto.* Dant. Par. v. *Toleto. Mal toleto*, male partum. *Togliere*, auferre, demere. Horat. *Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles.* Et L. I. Sat. x. *Plura quidem tollenda relinquendis.* Auferre, remouere, non ſumere, vt Porphyrio. Solem de mundo tollere apud Ciceronem. *tor de mezzo*, aliquid inſontem pati, vt fit in turba, & rixa. Sed veteres pro interficere. Cic. pro Roſcio Amer. *Perfacile hunc hominem incautum, & ruſticum, & Romæ incognitum, de medio tolli poſſe.* Hiſpani. *Toma*, accipe, vel à *Tolle*, vel à *ſume, tome, toma.*

TOMACELLE. *Tomacine.* Tomacula. Ex iecore ſuillo minutim conciſo.

TOMARE. Cadere, non à *Titubare*, ſed à *Tumba*, veluti in tumbam cadere, ferme enim eſt in caput volui. Quod video Guiero approbari apud Menag. in Appendice. Vnde Inſubres *far la toma, fare il tomo.* Morgant. xiv. *E l'altro fà con l'aghiron giù'l tomo.* Dant. Inf. xvi. *Mà fin al centro pria conuien ch'i tomi. Tombolo*, quod alii *Capitombolo.* Hoc eſt in caput volui. Cernuare, & Cernulare. Seruius. *Cernuus dicitur equus, qui cadit in faciem, quaſi in eam partem, qua cernimus. Vnde & pueri quos in ludis videmus, ea parte, qua cernunt, ſtantes, cernui vocantur.* Iſidor. Gloſ. *Cernulus in caput ruens.* Græci κυβιστᾶν, quod veteres *vruare*,

hoc

hoc eſt corpus ita flectere, & reciprocare, ſiue ita ſe iactare, vt ſurſum denuo excitetur. Veneti *fare vna compilata*, à Græco κωπηλατεῖν, Copilatin, quod eſt remis feſtinare. Nam remiges, qui remum antrorſum impellunt cum feſtinant, niſu corporis cernui, veluti in caput ruunt. *Tomba* autem inferius æuum pro ſepulchro vſurpauit à τύμβος.

TOPIA. Opus topiarium. Turneb. L. XVIII. 23. *Seruos topiarios* apud Iuriſconſultos interpretatur, qui opus topiarium faciunt. *Hoc autem* à topiis, *ideſt funiculis nomen obtinuiſſe, quibus frutices, & arbuſcula tonſiles, in animalium, aut rerum hiſtorias aſſimilata, ac ligata, & multis hinc inde diſtinentur locis, torquentur, flectunturque, ad effingenda qua luduntur rerum, & animantium argumenta*. Nunc proprie de vite arcuatim ſtructa *Topia* dicitur.

TOPO. Mus. *Talpa*, vt recte coniicit Coaruuias. Species pro genere. *Talpa*, *Tanpo*, *Topo*. Ideo Hiſpanis dicitur *Topo*. Italis *Topinera*.

TOPPA. Sera, *ferratura*: clauſtrum. *Tubus*, in quem clauis immititur. Hiſt. Piſtorienſis. pag. 151. *Andò à vna delle porte, e ſchiauoe le tope, e miſe dentro da trecento fanti.* Dant. Purg. IX. *Quandunque l'vna d'eſte chiaui falla Che non ſi volga dritta per la toppa*. Cui Græca magis arrident, erit ὀπὴ oſtium, foramen, cui inſeritur clauis.

Toppa pro pannis ſegmento, quod ſarciendis veſtibus adſuitur. V. *Rattoppare*.

Toppa autem in ludo teſſerarum, ſicut ipſe ludus ita eius notatio mihi ignota eſt.

TOPPO. Stipes. V. *Tappa*.

TORCELLO. Inuolucrum, quod baiuli capiti imponunt, ad onera leuius ferenda. Latinis Ciſticillus, vel à *torquendo*, vel veluti *turricula*. Venetis *Baſta*, à βαςαζειν, portare.

TORCHIE. Faces, funalia, quod trifida cereorum ſerie compacta, à *torquendo*, quod olim è funibus, vnde funalia. Iſidor. L. XX. 10. *Funalia ſunt, quæ intra ceram ſunt: dicta à funibus, quos ante vſum papyri, cera circundatos habuere maiores, vnde & funera. Funalia autem Græci ſcolaces dicunt, quod ſint ſcolicta*. Lege, σκόλιαὶ, hoc eſt *intorti*, vt in Gloſſario habetur, quod eidem Iſidoro adſcribitur, *ſcolaces*, aliqui legunt σκόλοπες, quod idem ſignificat. Mihi non liquet. Barbari *Intortitia*.

TORNARE. *Ritornare*. Redire, ire, ac redire, atque ita reuertere, veluti in orbem verti, à *Torno*, inſtrumento, quo vaſa detornantur, ideſt cælantur, ſiue ſcalpuntur, quæ opera tornata, & Tornatilia, ſiue *Toreumata* dicuntur, Ars ipſa *Toreutice*. Rapida autem vertigine cum ſcalpuntur in orbem volui notum eſt. Siluius p. 155. *Circum circa, nos entour, intorno, & adintorno à l'entour. Similiter in gyro En vyron. Ligna enim polienda torno circumaguntur, vnde tornar, tourner, ideſt vertere. Ita circiter tertiam horam, entour tres heures, intorno à tre hore*. Idem etiam Carolo Dato placuiſſe video. Vnde *Tornare* in eundem locum reuerti, ire, ac redire. Et quia qui redit, iterum eandem viam facit, *Tornare*, pro idem repetere, *tornare à fare*. Sic illa apud Paulum Diaconum Lib. XVII. intelligenda. *Vno quippe animante* (iumento) *onus ſubuertente, quidam domino animantis* (agaſoni) *acclamat, onus erigere: patria voce dicens*, Torna, torna *Frater*. *Et dominus quidem mula vocem minime ſentiebat, ſed populi hoc audito, hoſtes imminere exiſtimantes, in fugam conuerſi ſunt: Torna, torna, maximis vocibus exclamantes*. Vocis ambiguitas milites decepit. *Torna, torna* frater, vox hortantis, vt denuo mulæ onus imponeret. *Torna à caricare*: at milites pro *Tornar in dietro*, ſiue reuerti acceperunt, & in fugam conuerſi ſunt. Quod autem Lipſius, & Rutgerſius inde colligunt tum primum latinæ linguæ vſum deperditum, quod *Torna*, & *tornare*, vox latina non ſit, haud perſuadent; nam, vt in vſu pro reuerti non fuerit, origo Latina eſt, *à Torno*. Stat. Patau. *Fodere in campis vnam turnam foſſati. Intorno*, in ambitu. *Torna à dare*, iterum da, redde. *Tornare à conto*, in vſum redire.

TORNEAMENTO. Pugnæ ſimulachrum. Haſti ludium. Ludicra pugna. Quo, non ſinguli, ſed plures mixtim decertant. Vel à Germ. *Turnier*, vel à *tornando*, ideſt circumeundo, & in Orbem decurrendo. Dant. Inf. XXII. *Corridor vidi per la terra voſtra, O' Aretini, e vidi gir Gualdane, Ferir torneamenti, e mouer gioſtra*. Landin. *Torniamento è quando le ſquadre vanno contra l'vna, all'altra, e rappreſentano vna ſpetie di battaglia*.

TORSO. Caulis. *Thyrſus*. Gloſ. *Turſus*. Καυλός. Caſaubonus tamen ad illud Suetonij de Auguſto, *vel lactucula thyrſum*, non de ſcapo, & caule intelligendum ait, ſed *thyrſum* in lactuca eſſe idem quod cyma in braſſica. Plerique tamen confundunt.

TORTA. Placenta: Moretum. Scribilita. Medij æui vox in Sacris literis frequens. *Torta panis*; a *torquendo*, vnde & *ſtortoni*, quod veluti in funes torqueantur, & ſinuoſis voluminibus in ſpiram compingantur. *Spira* Catoni. Mercurialis Var. Lib. II. Capite V. ab Erotiano eius mentionem factam tradit, & ἄρτον ἰσχυρίαν appellatum ab Atticis, quem panem τυρῖαν, *tortam* vocatum eſſe. Iſidorus L. XX. 2. *Cruſtula diminutiuum eſt à cruſta, panis oleo conſperſus in medio concauus, & tortus; Hæc & Torta panis*. Sed hoc potius eſt quod nos *Storte* appel-

 lamus,

lamus, cruſtulum inſtar bracteæ tenuiſſimum in orbem conuolutum, vnde Inſubres *Cannoni* appellant. Galli *Oublie*. Hinc fit vt aliqui pro *ſcribilita*, *ſtribilitam* legant, ἀπὸ τοῦ στριβλῶν, torquere, quod in circuitu torqueatur, retis in modum, vt Ramirez ad Martial. L. III. 17. Alii tamen *ſcribilitam*, quod literæ illi, & figuræ imprimerentur.

Sed diuerſa *Torta* genera. Præcipuum & vulgare, e lacte, caſeo, herbis, atque ouis, quod veteres *Moretum* dixerunt. Germani *Flad*, vnde Brixianorum *Fiadone*, à caſeo Bergomatum *Caſoncelli*. Nec diſſimilis *Intrita*, & *Intritum*, pro cibo in mortario ſubacto, ſiue trito. Item panis teſtuaceus, ſiue artoptitius. A *torta*, *tortelli*, globuli ex farina, oleo, & paſſis uvis in ſartagine frixi, *frittole*, & *fritelle*. Nec diuerſum farti genus *Tartara*, *tarta*, quod aliqui à *tracta* factum putant. Scaliger enim in epiſtolis poſthumis, ita appellat paſtillos in longum productos, ſicut offas in rotundum glomeratos. Gloſ. *Tracta*, λάγανα. Vnde *tarta*, factum credit Turneb. XXIII. Voſſius tamen in Etymologica, *tarta*, *e torta* eſſe cenſet.

TORTO. *Diſtortum*; ſed cum curuo rectum opponitur ſumitur pro æquo & bono. *Diritto*. Gal. *Droict*. Ouid. Met. I. *Quæ vindice nullo Sponte ſua ſine lege fidem, rectumque colebat. Ita* diſtortum, *ſiue curuum pro iniquo*. Perſius Sat. IV. *Hoc puto non iuſtum eſt, illud male, rectius illud: Rectum diſcernis vbi inter Curua ſubit.* Et Sat. III. *Haud tibi inexpertum eſt curuos deprendere mores*. *A torto*, inique, immerito. *Fà torto*, iniuria afficere.

TOSI. Toſi. Pueri, puellæ. Non à *tonſus*, ſed ab *Intonſus*. V. *Riccio*.

TOSONE. Vellus ouium à *tondendo*. Hiſpani *Vellocino*, à vellere, vellus, & velamen, ſiue à vellendo, quod prius lanæ vellerentur, non tonderentur, vt ait Varro IV. de L. L.

TOSTO. Cito, ſtatim, velociter. Recte quidem Guietus apud Menagium coniecit eſſe ab *ocyus*, ſed non recte deflexit, *ocyus*, *ocito*, *tocito*, *toſto*. Eſt enim à *tantocius*, *tantoſto*, *toſto*. Vnde *Impreſa toſta*, pro celeriter incœpta. Dant. Inf. II. *Et voglia toſta* alibi, prompta velox. Menagius in Gallicis *tantocius* poſuerat. Sed in Italicis *iſto*, *iſto*, ideſt tempore prætulit. *Più toſto*, *più preſto*, potius, plus ocyus. Poſſet etiam ab *Actutum* deduci, vel à *Statim* per metatheſim, ſed quod prius poſuimus veriſimilius eſt. Quod vero Caſteluetrus, & Erythræus à *torreo*, *toſtum*, pro calido, & celeri, ne audiendi quidem ſunt.

TOVAGLIA. Mantile. Mappa. *Toralia* fuiſſe lectorum tricliniarium lintea, & ſtragula, à thoris dicta peruulgatum eſt. Varro apud Nonium. *Quod fronde lecticam ſternebant* (vt corrigit Voſſius) *ex ea herba torta torum appellatum, hoc quod iniicitur, etiam nunc toral dicitur*. Hinc à proximo translatum, vt inferiori æuo etiam *mappa toralia* appellarentur. Nam fuiſſe initio à mappa diuerſum declarat illud Horatij. *Ne turpe toral, ne ſordida mappa, Corruget nares*. Non eſt prætereundum ab auctore Catholici Lexici *togillam* pro mantili poni. *Togilla etiam mantile dicitur*. Putauit, vt Togam, ſic *togillam*, *touaglia*, & *togaglia* à tegendo dictam.

TRABVCCARE. *Trabucco*. Machina bellica iaciendis lapidibus, vt Catapulta, *Mangano*. Vox inferiori æuo vſitata, cuius exempla congeſſit Voſ. L. II. 18. & Oſius ad Morenam pag. 82. Dicta à trabibus quibus erat compacta. *Trabuccare* eſt lapides, & id genus telorum iacere, & contorquere, interdum animantia, & cadauera. Hiſt. Piſtorij. *Lo fece ſquartare à quattro caualli, e li quarti fece trabuccare in Breſcia*. Villan. L. VII. *Ad aſſedio rizzandoui più difici, e traboccandoui dentro*. Quoniam autem, quæ huiuſmodi machinis torquebantur ex alto cadebant, *traboccare*, pro in præceps ruere. Non in *buccam* cadere, neque in *boſcum* impingere. Hinc *Trabocchetto*, *e trabochello* pro decipula, & occulta machina ad homines, & feras excipiendas: quod capti præcipites ruãt. Hiſt. Pioll. *Paſſaua ſicuro ſopra il trabochello, e quelli ch'hauea lo'ngegno in punto lo fece ſuolgere, E cadde Boſolino nel fondo del trabochello*. A *trabucco*, *Briccola*, idem, aut non multum diuerſum machinæ genus.

Traboccare de nummis optimæ notæ, ac ponderis, *traboccanti* cum propendet bilanx, & pondere ſuo ad imum feruntur.

Item de vaſis cum effluunt, & redundant, ac quæ continentur veluti extra os fundunt, & erumpunt. Dant. Inf. VI. *La tua Città ch'è piena D'inuidia sì, che già trabocca il ſacco*. Inſubres *ſtrauaccare*, effundere, quaſi extrauaſare.

TRACCIA. Veſtigium. *Tractus*. Et *Trames* quæ eſt ſemita tranſuerſa, & locus ſaltuoſus virgultiſq; obſitus. *La traccia della fiera*. Dant. Inf. XII. *E tra'l pie della ripa, & eſſa in traccia Correano Centauri*. Landin. *Traccia ſignifica veſtigio & orma. Onde tracciare è ſeguitare le pedate*. Et Parad. IX. *Onde la traccia noſtra è fuor di ſtrada*, ideſt veſtigium. *Rintracciare*, veſtigare, odorari, de feris: veſtigia, & cubile ferarum indagare.

TRACOTANZA. *Traſcuragine*. *Tracotato*, *traſcurato*. Non à *coto*, ſiue *cogitatione*, vt Caſteluetrus, ſed à cura ductum videtur. Vt *traſcurato* ſit Incurioſus, negligens, cui res ſuæ parum curæ ſint. Sed quando pro *Arrogante*

ſumi-

ſumitur, indidem, nempe contemptor, qui alios non curat, & nihili facit. *Taſcotato*, non curante. Siluius tamen pag. 156. *Oultrecuidé*, ideſt ambitioſus quaſi qui ſe vltra quam eſt, cogitat. *Oultrecuidance*, ambitio, & arrogantia. Qui plura cupit adeat Menagium Orig. Ital. hoc vocabulo, & *Coto*. Neque ita inepta Landini coniectura eſt, qui ad illud la *tracotata ſchiatta*, ait, *Quotus apud Latinos ſignificat Quantum in ordine: vt* Tracotato *dicatur, qui ordinem tranſgreditur intra quem ſe continere debet*. Vnde & pro arrogante.

TRAFFELLARE. V. *Affollare*.

TRAFFICO. Negotiatio. Mercatura. Nihil opus eſt ex Arabia vocem arceſſere. Eſt enim à *traijcere, pecuniam*, vel merces. *Traiectare, trafficare*. *Traiectus, traffico*. Hinc *traiectitia pecunia* frequens apud Iuriſconſultos, ea quæ permutatur, & tranſuehitur vltra montes, & maria. Poteſt etiam eſſe vel à *tractando*, vel à *contrahendo*, & *contractu*. Scalig. ad Feſtum, illud Gloſſarij. *Aginare*, ςπαρτίνεσθαι: corrigit ζαλτίνεσθαι, & ζαρτίνειν, quod eſt *tractare*, ſiue *negotiari*. Idque à Latino *tractare* detortum putat Vulcanius: & ſæpe numero in Conſtitutionibus Imperatorum Græcis hoc verbum occurrere. Vt Hiſpani *trattantes*, pro negotiantes: & Hiſpani, *La Caſa de la Contrattacion*, vbi negotia Indica tractantur, atque agitantur. Iidem Hiſpani *trocar*, pro permutare, à *traijciendo*, nam pecunia, & mercimonium traijcitur, vt permutetur. A *trafficare, treccare*, cauponari, *treccone* propola, qui obſonia emit, vt carius vendat, eduliorum inſtitor, & *trecca*, coccionatrix. Villan. XI. 91. *La gabella delle treccbe, ò trecconi, Fiorini* 450.

TRAINARE. V. *Straſcinare*.

TRAINO. Inceſſus equi crura glomerantis: qualis Aſturconum. *Andare di traino*. Quod ita crura attrahat, & flectat, vt mollis inceſſus reddatur. Neque enim aſſentior. Salmaſio Hiſt. Aug. 246. qui ab equis *tricenarijs* deducit: ſic dictis, quod *tricinio*, ipſiſque gradu ambularent, ſiue greſſibus intricatis, & minutiſſime cribratis incederent. Quomodo enim qui crura intricat, greſſum celeriter expedire poteſt?

TRALCI. Palmites: pampini. Mirum viros doctos non animaduertiſſe, *tralci*, eſſe à *traduces*, & maluiſſe à ramo deducere ſatis durè, cum præterea non omnes rami ſint *tralci*. Sunt enim brachia vitium, quibus illæ ex arboribus in arbores traducuntur, & ſibi mutuo connectuntur, vt Varro, & Columella. Plin. XVII. 23. *Traducem bimum præcidere ſolebant. Oneratis enim vetuſtate melius donare tempus, vt tranſilem faciant, ſi largiatur craſſitudo: alias vtile toros futuri draconis paſcere*. Neque eos iuuat, quod in Legibus Longob. legatur, *Tranium* de vite incidere, quod Voſſius ex Germanico *Ranche* deducit. Eſt enim corruptum ex *traduce*.

TRALICCIO. V. *Tarliſo*.

TRAMA. Subtemen. Trama. *Orſoio*, ſtamen, *ordimento*, ab ordiendo: trama, ſiue ſubtemen, quod ſtamini inſeritur. Tranſlate *tramare*, pro inſidias texere, occulta machinatione. Quod trama inter ſtamen lateat. Inde *tramello*, dolus, techna.

TRAMAGLIO. Rete piſcatorium, & venatorium. Non male, qui à *Tramare* deduxerunt, non quidem prout decipere ſignificat, quod eſt translatum, ſed à *trama*, ſiue ſubtemine, retia enim ſola trama, ſine ſtamine nectuntur. Rectius qui à *maculis*, hoc eſt ipſis retium plagis. Neque tamen à *Tranſmaculum*, ſiue magnum rete: verum à *trimaculum*, ſiue triplici macula, quarum altera, alteri innexa, vt facilius piſces irretiantur. *Trimaculum, tremaculum, tremaglio*. Vt *Tremaggio*, & *tremaggino*, rete capiendis coturnicibus hoc modo compactum. In lege Salica. *Si quis ſtaccam, aut tremaclum, vel vertuolum* (bertcuelo) *de flumine furauerit*. Eſt igitur à triplici textu macularum.

TRAMBVSTARE. *Trambuzzolare*. Miſcere, confundere. Tranſuoluere, *tranſuolutare, trambuſtare, trambuzzolare*. *Trambuſta*. Turba miſcella. Confuſio.

TRAMONTARE. De Solis occaſu, quod *tranſmontes cadat*. *Tramontana*. Stellæ quæ non merguntur: non *tramontano*: & ventus ex Septentrione ſpirans.

TRANGVGHIARE. *Tranſgluttire*. *Tranſghiottire*. *Traccanare*, à iugulo, ſiue cannis gutturis: vt & Menagius in Appendice.

TRAPANARE. Terebrare, *Trapano*, terebra à τρύπανον, vt Monoſinius.

TRAPELARE. Exſudare, de vaſe, aut dolio, ex quo liquor guttatim effluit. Non à *pelo*, hoc eſt rima: ſed à *tranſtillare*. Dant. Purg. XXX. *Si come neue &c. Poi liquefatta in ſe ſteſſa trapela*. Landin. *ſi diſtilla*. Cum liquor guttatim fluit. Veneti *gommare*, à *gemmare*, quod guttæ inſtar gemmarum irrorent.

TRAPPOLA. Muſcipula: decipula. *Trappam* hac notione extare in Lege Salica docti monuerunt, *ſi quis turturem de trappa furauerit*. Voſſius tamen in alia editione eam vocem extare negat, nec Lindebrogius agnoſcit. Sed vnde appellata indictum reliquerunt. Eſt autem *Trappola*, à *tribulo*, ſiue *tribulis*, ideſt muricibus, qui, vt Budæus in Pand. p. 213. *Machinula ſunt ferrea, doloſa, trigona, aut tetragona, forma, quæ in quancunque partem inciderint,*

vnum

Digitized by Google

vnum aut plures aculeos protendunt. Græcè τρίβολοι. Plut. Apophth. κατασπεῖραι τριβόλους σιδηροῦς. *Spargere tribulos ferreos, ne hoſtes aggeribus inſiſtentes pugnam illinc ciere poſſent*. Herodianus L. IV. *Simulata fuga, tribulos, aliaq; ferramenta proÿciebant. Latine Murices*. Curtius L. IV. *Bion quidam transfuga nunciat Regi, murices ferreos in terram defodiſſe Darium, qua hoſtem equitem emiſſurum eſſe credebat*. Valerius L. III. de Scipione Æmiliano. *Suadentibus quibuſdam vt circa mœnia Vrbis, quam obſideret ferreos murices ſpargeret, ne ſubita eruptione hoſtes impetum in præſidia facerent*. Villan. X. 59. *Seminarono triboli di ferro, che hauean portati, per le vie*. Tribulorum etiam meminit Veget. L III. ſubiicit Budæus, vernacula lingua appellari *calciatrappe*. Nos *Calca trappola*. Ab his igitur occultis, ac doloſis machinulis, incippandis hominibus, aut equis, ideſt *tribulis* mulcipulæ, ac decipulæ ſunt appellatæ. Inde Galli *Aſtrapper*, decipere, ac fallere.

TRAPVNTARE. Acu figere, à figendo ſiue quod idem, *pungendo*. *Trapunto*, & *Contrapunto*. Salm. H. Aug. pag. 510. C. *Proprium phrygionis, & eius qui acu pingit defigere. Græci* κεντεῖν, & κασσίζειν. *Defigere puluinar, defigere veſtem phrygio dicitur, dum eam, vel illud acu pingit. Sic nos à punctis Contra punctores hodie vulgo vocamus*. Philander ad Vitruvij Lib. VI. 7. *Nos exiſtimamus Plumariorum nomine intelligi, qui tomento, quodcunque genus veſtis, aut ſtraguli confarctum, inculcatumve acupingunt, eos noſtris à punctis punctores vocant*.

TRARRE. V. *Tirare*.

TRANSLIGNARE. V. *Lignaggio*.

TRASTVLLARE. Oblectare, ludos facere, mimum agere. *Interludere, interluſitare*. Inter, & intra, & contracte *tra*, vt Bembus docuit. *Traſtullo. Interludium, traludium, traſtullo*. Ductum a veterum exodijs, quibus ludicra actibus interſerebantur. Intermedia, interludia. *Traſtullo* ipſe ſcurra, *interludio*, *Gioccolare*. Math. Pariſius apud Voſs. L. III. 16. *Cum ſuper hoc negotio ſæpius Regem ſollicitarent, & alloquerentur: ipſe multoties iocularido, & talia verba aſſerendo interludia fuiſſe vanitatis: procerum ſuorum conſtantiam deluſit*. Otium oblectant, qui ab oblectare, *oblectulare*, *traſtullare*, trahi poſſe ſibi perſuadent. Inde pro Venerem exercere, quod & ludere veteres dixerunt, & *traſtullo* pro ludibrio. Boccat. Nou. XVII. 51. *Lungamente traſtullo della Fortuna era ſtato*.

TRATTENERE. Oblectare, *detinere*. Retinere enim eſt delectare. Cic. V. ep. XII. famil. *Cuius ſtudium in legendo non erectum, Themiſtoclis fuga redituque retinetur? Etenim ordo ipſe Annalium mediocriter nos retinet quaſi enumeratione faſtorum*. Sequitur mox. *Expletur animus iucundiſſimæ lectionis voluptate. Tenere, retinere*, oblectare, *Intertenere*, *trattenere*. *Trattenimento*. Oblectamentum.

TRAVAGLIO. Cura, ægritudo, moleſtia; à *Tribulatio*, voce inferioris æui, & à ſacris ſcriptoribus inuecta. Pap. *Tribulari, affligi, conteri*. Boccat. *Che ella nol riſapeſſe, & appreſſo con parole, e con crucci lui, e ſe non tribulaſſe*. Hocque vel à *tribulo*, machina qua fruges in area teruntur, vt paulo poſt dicemus, vt tribulare proprie ſit hominem calamitatibus terere, haud ſecus ac ſpicæ tribulo teruntur, vt Voſ. in Etymolog. Vel à *tribulis*, nempe ſentibus ſpinis, veluti inter ſpinas verſari. Dantes *Trauaglie*, tribulationes.

Et quoniam in laborando affligimur, & moleſtia afficimur, *trauagliare* pro laborare, & *trauaglio* pro ipſo opere. Non autem à *transualere*.

TRAVASARE. Vinum defundere, quaſi *transuaſare*. Veteres defundere dixerunt, cum è dolio in vrnas transfundebant.

TRAVERSIA. Infortunium, calamitas, quę *ex tranſuerſo*, & inopinato incurrit.

TREA. Species ludi calculorum in alueo, ſiue tabula luſoria, *à ternis*, ſiue *trinis calculis*, eadem linea diſpoſitis. Deſcripſit Ouidius de arte L. III. *Parua tabella capit ternos vtrimque lapillos, e quibus hic labor eſt continuare ſuos*. Nam vt ait Scalig. in Eclogam Lucani, *qui lapillos in linea continuat, is vincit*. Veneti *Trea*. Vel ſimilis, vel non admodum diuerſus apud Inſubres *Tauola Molino* dicitur; cum calculus ab angulo in medium recurrens, & rediens, tres ſemper continuat. Sed vnde nam *molino* ſcire cupio.

TREBBIARE. *Treggbiare*. Veneti *Tibiare*. Fruges in area excutere, triturare. *Tribulare*. Nam *tribulum*, & *tribula*, vehiculi genus, *quo* vt ait Seruius, *maturæ fruges in area teruntur*, ſiue triturantur. Auguſt. de ciuit. Lib. I. 8. *Sub eadem tribula ſtipula comminuuntur, & frumenta purgantur*. Varro IV. de L. L. *Hinc in meſſe tritura, quod tum frumentum teritur, & tribulum, quo teritur*. Plin. L. XVIII. 30. *Meſſis alibi tribulis in area, alibi equorum greſſibus exteritur*. Quare vt ait Voſſius in Etymolog. non eſt opus vocem *Tribulum* cum Becmano arceſſere à Græco θλίβω, licet ſignificatione cõueniat. Varro de R. R. L. I. *E ſpicis in aream excuti grana, quod fit apud alios iumẽtis iunctis, ac tribulo. Id fit è tabula lapidibus, aut ferro exaſperata, qua impoſito auriga, aut pondere graui trahitur iumentis iunctis, vt diſcutiat ex ſpica grana: aut ex aſſibus dentatis cum orbiculis*.

lis. Columella L. II. 21. *At ſi competit, vt in area teratur frumentum, nihil dubium eſt, quin equis melius, quam bubus ea res conficiatur, & ſi paucæ iuga ſunt, adijcere tribulam, & traham poſſis, quæ res vtraque culmos faciliime comminuit.* Hiſp. *Trillar:* & *bollar*, à fullonibus.

Hinc *Trebbia*, & *far trebbia*, pro genio indulgere, & exultare: quod ob gaudium collectarum frugum, tum maxime agreſtes in lætitiam effunduntur. Item hominum multitudo, & diſcurſatio, quod ad meſſem plurimi confluant. Alij *Trebbia à triuijs*, ſiue compitis deduxerunt, vbi verſari homines, & diem lætè agitare conſueuerunt.

Eiuſdem originis eſt *treſca* pro ſaltatione. *Triturare*, *triſcare*, *treſcare*. Germani *Traſchung*, *auſztrattung*. Triturare. Et *Korn dreſchen*, quod trituratio pedum inſultu fiat, & quod meſſis cauſa agreſtes ſoluti laboribus choreas ducerent, & conuiuia agitarent. Et ſicut *Trebbia*, ita *treſca*, pro cœtu, & ſodalitio, ac multitudine. Morgant. VII. *E corſe là di pagan' vna treſca.* Petrarcha Cap. IX. *Poi viddi Cleopatra, e ciaſcuna arſa D'indegno foco, e vidi in quella treſca Zenobia.* Vnde etiam *treſcare*, pro cum aliquo frequenter verſari. Item pro *ludere*, & exultare. Et quia in ſaltando manus & brachia mouentur. Dant. Inf. XIV. *Sanza ripoſo mai era la treſca Delle miſere mani, hor quindi, hor quinci Iſcotendo da ſe l'arſura freſca.* Longe igitur θρησκεία, & *Reſtis.*

TRECCA. V. *Traſficare.*

TRECCIE. *Trezze.* Crines in ſertam compacti. Τρίχες, *Trithes.* Capilli. Dant. Inf. XX. *Et hà le trecce ſciolte*, ſertas capillorum ſolutas, ac fluentes. Latini crines ſimpliciter dixerunt, capillos in plures σειρὰς, ſiue funiculos, & ſertas compactos. Feſtus. *Senis crinibus nubentes ornantur, quod is ornatus vetuſtiſſimus fuit: quidam, quod eo Veſtales Virgines ornentur.* Scaliger. *Seni crines dicuntur in capite Matronæ Romanæ, ſex ſerta crinium vitta, & crinibus ipſis implexa, quas vulgus treccias appellant.* Plaut. Moſtel. Act. I. 3. *Soli gerendum cenſeo morem, & capiundos crines*, ideſt vt Lipſius, nubere, & matronam fieri. Idem milite act. III. I. cum inſtrui ancillam ornatu matronarum vult. *Vtque eam ornatam adducas matronarum modo, Capite compto, crines, vittaſque habeat, aſſimuletque ſe Tuam eſſe vxorem.* Vulgus Inſubrum *Coazze*, à caudis equorum, quæ pariter in ſertas connectuntur.

TREGGEA. *Treſia.* Bellaria minutis granis ſaccaro condita à Græcè Τραγήματα, vt Moſinius, à quorum ſimilitudine plumbeæ pilulæ minutiſſimæ percellendis ſclopo auiculis *treſia* dicitur. Hiſp. *Tragea.*

TREGGIA. Currus ſine rotis à trahendo, *Traba*, dictus.

TREMENTINA. Reſina *Terebintina.*

TREMACODA. Auicula, ab aſſidua caudæ vibratione *motacilla* dicta. Gloſ. *motacilla*, σεισοπυγίς. Galli *Guigne queue*, *battemare*, *lauandiere*, quod frequenter aqua ſe proluat. Venetis *Vcello di neue*, ſicut Hiſpanis *aguçanieue*, quod roſtro niuem perforet.

TRIPELARE de equis ſubſulcim gradientibus. *Trepidare*, & *tripedare.* V. Salmaſ. Hiſt. Aug. 244. Hinc & *Trimpelare*, crebro pedum motu aſſeres, & menſas concutere, & agitare.

TRESCARE. V. *Trebbiare.*

TRESSO. Veneti appellant *tranſuerſum.* Andare *à treſſo*, tranſuerſum ferri.

TRIEGVA. *Tregua.* Induciæ, armorum ſuſpenſio. Aſſentior Voſſio qui Lib. II. 18. ait factum à Germanico *Treuue*, ideſt fides. Et Grotio Lex Goth. *Druch*, & *Trud*, *trouvve*, *fides.* Poſſet etiam eſſe *à trigarſi*, hoc eſt ab armis ceſſare de quo mox.

TRIGARE. *Trigarſi*, eſt ſubſiſtere, interquieſcere. *Strigare.* Scaliger in Catalecta ad illud de Ventidio. *Strigare mula. Strigare dicuntur equi, quoties interquieſcunt, dictum à ſtriga, quod erat ſpatium turmarum, in quo equi ſtringebantur.* (deſtringebantur, ſi ſtrigliauano) *A quo nomen habet, vt docet Chariſius. Hinc factum, vt quoties interquieſcunt equi, ac iumenta, dicantur ſtrigare, ſicut in vulgari ſermone Thuſco, ac Germanico ſtallare, cum ad vrinam emittendam quieſcunt.* Cum ſcilicet recenter in ſtabulum veniunt. Ergo *ſtrigare*, à *ſtriga*, quod eſt caſtrenſe vocabulum. Nam etiam Ruſtici *ſtrigam* vocant in arando ſulcum, qui vno ductu peragitur. Ita Turnebus L. XXIV. I. illud Plinij explicat L. XVIII. C. XIX. *In arando verſum peragi, nec ſtrigare in actu ſpiritus: in agendo ſulco interquieſcere.* Idque confirmat loco Senecæ Epiſt. XXXI *Rurſus ad honeſta nitentes, quanto magis incubuerint, minuſque ſibi vincit, & ſtrigare permiſerint*, Gloſ. *Trigarium* Τόπος, ὅπου ἵπποι γυμνάζονται. Vulcanius legit *Striga.* Chariſius L. I. *Striga caſtrenſe eſt vocabulum, internallum turmarum ſignificans, in quo equi ſtringuntur.* Phœdrus etiam Fab. XIV. de mula, & mulca, ait illa huic increpanti. *Nam vbi ſtrigandum, & vbi currendum eſt ſcio.* Totam Scaligeri diſſertationem tranſtulit Voſſius in Etymologicum. Porro illud in Paſſione S. Hermetij. *Exi hinc de iſta cuſtodia Domine Alexander, ne forte dum hic tricas, veniat ignis de Cælo, & conſumat me.* *Tricas*, pro ſtrigas. Poteſt igitur, vt ſupra dicebam *Tregua* dicta eſſe à *ſtriga*, cum ſcilicet à bello milites interquieſcunt.

TRI-

TRIGLIA. Mullus piſcis. *Barbone*. Τρίγλη. *Trigla, triglia*. Gloſ. *mullus* Τρίγλα. Pap. *Mullus genus piſcis, qui & Strigla dicitur*. Scalig. Hiſt. Anim. II. p. 225. *Mulli barbulas habent: quapropter ab Iſtris barbi dicuntur. Ligures Trigias vocant Græca veteri appellatione, Τρίγλη, quod nomen aiunt inde ortum, quia ter gignat ſingulis annis*.

TRINCARE. Immoderate bibere. A Germ. *trinchen*, eum voce, more inde deducto. *Zutrinchen*, propinare.

TRINCIARE. Cibos in fruſta concidere. *Truncare, detruncare*. Trinciante, ſcindendi obſonij Magiſter, Structor, Carpus, Sciſſor. Iuvenal. V. *Structorem interea, ne qua indignatio deſit, Saltantem ſpectes, & chironomonta volanti Cultello, donec peragat dictata magiſtri Omnia, nec minimo ſane diſcrimine refert, quo geſtu lepores, & quo gallina ſecetur*. *Nouo de trinca*, pannus recenter cœſus, truncatus.

TRINCIERA. *Trincea*. Vallum. Agger, a *truncis* arborum, iniecto ceſpite aggerratus.

TRIPPE. Inteſtina. Venter *Epa*, vt ſuo loco diximus. Gloſ. *Interna* Ἥπατα. *Intra epa, intripa, trippa*. Si Græca quærimus, ὑπῆτρον, per metatheſim. *Ypetrton, trippa*, & *trippone*. Abdomen ſub vmbilico, vbi inteſtina.

TRISTO. Improbus ſceleſtus. Triſtis quidem ſignificat mœſtum, quod mœſti fermè improbi ſint, vt quidam exiſtimant. Sed puto eſſe à Gallico *Traiſt*, idque à *traditor*, ſiue *proditor*, quo nihil ſceleſtius.

TROCCOLO. Trottolo. Turbo. *Trochus, trochulus*. Atqui Voſſius I. de vit. ſerm. XXVI. Throcum à turbine diuerſum eſſe docet. Trochum enim eſſe circulum magnum, qui radio in tranſuerſum latus impellitur, & ideo Martiali L. XIV. Rota vocatur, & canthi vſum poſſe præſtare ait, ſcilicet, Ferreum circulum, qui rotarum præmunit curuaturam. In quo trocho plures circuli inſerebantur, tum vt ſono oblectarer aures, tum quod ait Martial. *Cedat vt argutis obuia turba trochis*. At *turbo* longe aliud, nempe, qui plagis loro factis agitur in orbem. Tibul. *Namque agor vt per plana citus ſola verbere turbo*. Eum deſcribit Virg. in VII. *Ceu quondam torto volitans ſub verbere turbo, Quem pueri magno in gyro vacua atria circum Intenti ludo exercent; ille actus habena Curuatus fertur ſpatijs: ſtupet inſcia turba, Impubiſque manus mirata volubile buxum. Dant animos plagæ*. *Buxum turbinem appellat, quia fermè è buxo*. Perſius. *Buxum torquere flagello*. Vulgo tamen nunc confunditur. Nam *turbo*, qui flagello impellitur, nunc *Troccolo* dicitur, & *trottolo*.

TROGLIO. Blæſus, balbus, à Græco τραυλός, vt Lexicon Etruſcum, ex Monoſinio.

TROIA. Scrofa. Erythræus ea ratione dictam putat, qua olim Troianum porcum nominabant, qui quaſi incluſis animalibus prægnans (vt equus Troianus grauidus armatis) in menſam inferri ſolitus. Vel ab illa ſue, quam albo colore. & triginta natorum fœtu inſignem, Vrbis locum, & laborum requiem Æneæ ſignificaſſe tradunt. Quidquid ſit Iſidori Gloſ. *Beſtemia, Troia*. Vulcan. *Beſta, maia. Troia*. Fortaſſe *Beſtia, maia*. *Maialis* enim porcus. Gloſs. vet. *Maialis* Δέλφαξ. Et Δέλφαξ. *Maialis, porcellus*. Forte à Scropha, *Scroia, troia*.

TRONCO. Corpus cui caput præſectum. Virgil. de Priamo. *Iacet ingens littore truncus, Auulſumque humeris caput, & ſine nomine corpus*. *Buſto*. Fuſtis deciſus. *Fuſto*. Item alueus porcorum, qui ex trunco excauato. Morgant. Cant. III. *E laſcia i porci poi peſcar nel truogo*. Ruſtici *truogolo*. *Trunculus*. Non à *turriculum*, in quod difficulter admodum ſues roſtrum immitterent.

TRONFIO. *Tronfo*. Tumidus, inflatus. Non à gutture, ſed à *turgens*, vel *tronflo*, intro inflatus.

TROPPO. Nimis, nimium. Non à *turba*, vt Siluius, neque ab *Opus*, ſed ab *vltro plus, troppo*, per aphæreſim. Pap. *Præ, nimium: validum, multum, vltra rectum*.

TROSO. Semita. *Callis tranſuerſus, tronſus, troſo*. Pap. *Tramites tranſuerſa ſunt in agris ſemitalia*. Vel *tramitium, troſo*.

TROTTARE. Succutere. Salm. H. Aug. p. 245. Κάλπαν, vel τρίποδον *hodie dicimus* le Trot. *Hoc intripedare equum dicitur Symmacho, quod vulgo dicimus* mettre ſon cheual au trot. *Tolutare, tlotare, trottare*. *Nam tolutim incedere equus etiam dicebatur, qui trepidabat*. *Tolo, pro tollo*. *Dicti autem tolutim ire eiuſmodi equi, quod crura altius tollerent in currendo*. Sed longe à ratione recedit: & tolutarium cum ſuccuſſatore confundit, hoc eſt mollem equi inceſſum, cum incommodo, & cruciante. Equus enim tolutaris, ſiue tolutarius, quod nemo ignorat, eſt gradarius, ſiue alturco, *cui*, vt ait Plinius, *mollis, alterno crurum explicatu glomeratio eſt*. Vnde Hiſpanis *amblador*, ab ambulando. Hinc tollutim incedere, inceſſus tollutim carpere, glomerare greſſus, pro eodem. At *ſuccuſſator*, ſiue ſuccuſſarius, non qui glomerat ſuſpenſa molliter crura, ſed qui crura eodem tempore tollens, dorſo vectorem ſuccutit, vnde *tortor* Nonio, *crucians* Plauto, & Auſonio dicitur. Hiſpanis, *cauallo, che s'aiude, è dà del lombo*, lumbos concutiens dorſum quatit, ac vibrat. Boccat. Nou. LXXVII. 49. *El trottar forte, rompe, e ſtanca altrui*. Oſtendendum

dendum

dendum igitur erat Salmaſio equos trepidarios etiam tolutarios dictos, quod nunquam legere memini. Nam quod adiicit dictos tolutarios, quod crura altius tollerent in currendo, hoc etiam in effuſo curſu, ſiue *galoppo* euenire videmus.

Quid ergo? *Trottare*, eſt *quadrupedare*, *tropedare*, *trottare*. Quod Græci τροχαδίζειν, pedes eodem momento ſubducere, & attollere, vnde dorſi concuſſio.

Aliter tolutarius, qui alterno glomeratu crura explicat, & βαδίζει. Ita Plautus Captiuis Act. IV. 2. *quadrupedantem* cum *cruciante* coniunxit, nam quadrupedando equus cruciat. *Qui aduehuntur quadrupedanti, crucianti cantherio*. Sed inſignior locus eſt Aſinaria Act. III. 3. cum Libanus herum inſcendiſſet, ludicri cauſa inequitaturus, & ille tanquam ſuccuſſator incederet, ait ſervus. *Hem quid iſtuc eſt? vt tu incedis! Demam hercle iam tibi de ordeo, toluttim ni badizas*. Arg. *Amabo Libane iam ſatis eſt*. Lib. *Nunquam hercle hodie exorabis, Nam iam calcari quadrupedem agitabo aduerſum cliuum. Tum poſtea ad piſtores dabo, vt ibi cruciere currens. Quadrupedem*, ideſt quadrupedantem, ſuccutientem, minatur ſe in pœnam contra cliui aſcenſum acturum, & daturum in piſtrinum, tamquam caballum, & cruciantem cantherium. Boccat. Nou. LXXIII. *E noi henremo perduto il trotto per l'ambiadura*. Vbi *Ambiadura* eſt inceſſus gradarius, ſiue ambulatorius.

TROVARE. Reperire. Alii quærant: ego interim conquerar, me, vnde nam ſit *Trouare* pro reperire, nondum reperire potuiſſe. Niſi ſit à reperire, reperitare, *reperitorare*, *retrouare*, *trouare*.

TRVCCO. Ludus vulgaris dictus à *trudibus*, quibus pilæ impelluntur, ſiue truduntur. Trudis, *trudicus*, *Truccus*.

TRVFFA. *Truffare*. Si *truffen* apud Germanos, eſt iocari, & deliciari, vt tradit Voſs. Lib. II. 18. haud dubie eſt à ζυφή, & ζυφᾷν. Sed apud Italos eſt dolus, fallacia, ſutela, vt etiam exempla ab eodem allata confirmant. Ergo eſt à *ſtropha*, *truffa*. Martial. *Regis ſuperbi ſportula receſſerunt, Nihil ſtropharum eſt, iam ſalarium dandum eſt*. Seneca epiſt. XXVI. *Remotis ſtrophis, ac fucis*. A στρέφειν: vertere, inuertere. Gloſ. *Aginat*, στρέφει Vulcanius ibi. στρέφειν hic ſignificat δολοῤῥαφεῖν, hoc eſt conſuere fraudes. Martial. *Cæſar in Albanum iuſſit me mane venire, Cæſar Circeios, iam ſtropha talis abit*, hoc eſt fallacia ludificatrix. Gloſs. Iſidor. *Stropharius*, *ſtrophoſus*, *impoſtor*, *fraudator*. A ſtropha, *truffa*, *truffare*. Gal. *Tromper*. Etiam pro nugis, & ineptiis. *Truffe*, *buffe*.

TRVLLARE. Pedere. Fortaſſe fictum à ſonitu venti erumpentis: nam quomodo à *pedo* Trulla concinnari poſſit, adhuc dubito.

TRVPPA. Potius à *turma*, quam à turba, vt Siluius, & Voſſius. Proprie grex, & multitudo iumentorum *troppum* inferius æuum dixit; inde pro globo hominum, ſiue agmine. *Drapello*, *turmula*.

TRVSARE, *Vrtare*. *Trudere*, *truditare*, *trudo*, *truſum*. Inſubres cum veruecem ad arietandum incitant, aiunt *Trus bè*, ideſt truſa. *Bè* eſt veruex, *bebrix*.

TRVTTA. Piſcis nobiliſſimus, qui & Salar. Scalig. Auſon. Cap. II. *Purpureiſque Salar diſtinctus tergora guttis*. Salarem, & Sarionem referendum eſſe ad genera Truttarum, cenſet Sidon. epiſt. II. de Salaribus. *Qui repulſi in gurgitem pigriorem, carnes rubras albis abdominibus extendunt. Vt ſine vlla controuerſia deſcribat Truttas, quas propter rubras carnes nos ſalmonata vocamus*. Cui aſſentitur Sirmondus ad Sidonium. Videndus Scaliger pater Hiſt. Anim. L. II. p. 225. Gloſ. *Tructa*, τροῦκτες. Iſidor. L. XII. 6. *Piſces à colore varij, quos vulgo Tructas vocat*.

TVFFARE. V. *Attuffare*. Et *Stuffare*, *Soffegare*.

TVFFO. V. *Toffare*.

TVLIPA. Flos è Turcia allatus, ac gentis nomen retinens. Voſ. L. II. 18.

TVORLO. Pro oui luteo, ſiue vitello. *Torus*, *Torulus*, *Torlo*. Vitr. L. II. 9. *Eiecto torulo ex eadem arbore*. Philand. *Partes medulla proximiores, quas architecti auferendas præcipiunt, vt quod ſpiſſiſſimum, molliſſimumque materiæ ſit, tantum relinquatur*. Baldus. *Nos vulgo pro oui luteo, torlum pro torulo appellamus. Videtur autem in plantis metaphoricum eſſe vocabulum, vt quemadmodum in ouis denſior pars, ita etiam in plantis dicatur*.

TVRBANTE. Pileus Turcicus. Idem Voſs. ibidem *Tulipantum* eiuſdem eſſe originis arbitratur, ac *Tulipa*: tegmen lineum ſubtiliſſimi operis, quo Turcæ candidis inuoluere ſpiris caput ſolent. Iunius Codini Φακιολίδα tiaram, κυρβασίαν ex Niceta interpretatur, tegmen capitis ex connoluto & quaſi in faſces complicato linteo. Salmaſius etiam de modo vſur. 104. κυρβασίας eſſe docet id omne quod acuminatum more pyramidis, vel tiaræ Perſicæ, quod ipſi *Dulbant*, hoc eſt vinculum capitis, vulgo *Turban*.

TVRCASSO. Pharetra. *Thecarium*. Rigaltius Lex. G. Barb. *Thecarium*, θηκάριον *Coryton*. Vetus Interpr. ad illud Papinij IX. Theb. *Cæleſtibus implet Coryton telis*, ita ait *Corytum theca arcus ſolius, ſicut pharetra ſagittarum*, &

ſagma ſcuti. Gloſs. vet. *Corubhum*, βελοθήκη, θηκάριον, & ἡμιθηκάριον, *theca*, & *ſemitheca* arcus. Inde etiam ad pharetram tranſlatum. *Thecarium*, *Turcaſſo*. V. *Carcaſſo*.

TVRCHESA. Gemma. Philand. Vitru. Lib. VII. II. *Cæruleum Græci κύανον, etiam ſi in recentiorum commentarijs Lazurion inuenitur. Cærulei etiam nomine intelligi poteſt gemma quam Hermolaus Turcicam ait appellari ab officinis. Nempe à colore cæruleo.* Scal. ex. CCCXXV. 10. *Nunc vulgo Perſus à Perſis, & in Italia Turchinus à Turcis, vnde Turcheſia.* Et Cap. XV. *Cærulei coloris modi, ſiue gradus, Perſus, Turchinus, Azurrus. Maura vox hæc & Arabica, Lazul, à gleba, ſiue lapide, quem κύανον Græci, nos cæruleum priuato vocabulo.*

TVRCIMANO. Interpres. Codinus p. 77. *Magnus Interpres, primus eſt interpretum, quos vulgo nominant* Δραγουμάνους. Iunius ibi. *Corruptum nomen ex* ταργουμάνους. *Nam Thargum populis Orientalibus eſt interpretamentum, & Metargem, ſiue Turgeman, Interpres. Hinc* ταργουμάνος, *vel corrupte* δραγουμάνος, *itemque* δραγουμανίζων, *apud Nicetam agens interpretem. Turcimano, dragomano.* Item pro ſtuprorum interprete, & ſequeſtro.

TVTTAVIA. Omnino. *Tota via*, *Via più*, tota via plus. Gal. *Toutfois*, totis vicibus.

V.

V poeticè Vbi. Vbi *ube*, *oue*, *ù*. *Vi*, ibi, *vi è*, ibi eſt.

VAGHEGGIARE. Aſſidue rem amatam cõtemplari, quod ait eleganter Lucretius. I. de Marte Venerem procante. *In gremium qui ſæpe tuum ſe, Reficit æterno deuinctus vulnere amoris, Atque ita ſuſpiciens tereti ceruice repoſta, Paſcit amore auidos, inhians in te Dea viſus.* Videre, *viſitare*, frequenter videre, ex quo *guattare*, de quo ſupra dictum eſt, *guatteggiare*, *vagheggiare*: intente, & defixo obtutu amores ſuos contemplari. But. *Vagheggiare, con deſiderio d'hauer la coſa amata riguardare.* Vtrumque coniunxit Boccat. Nou. XXVII. *Io n'hò ne miei di molte veduti vagheggiatori, amatori, viſitatori di donne.* *Vago*, amator, procus. *Endimione vago della Luna.* Et quia amatores cultum, & elegantiam affectant, inde *vago* pro pulchro & decoro, item formoſo; Galli *beau*, bellus, *veau*, vagus.

Sed *Vago*, & *invaghito* pro cupido, eſt ab *auidus*, vt recte Menagius conijcit. Auidus, *auidicus*, *vagus*. Fronto Grammaticus. *Auarum ſemper in reprehenſione eſt: auidum autem ab auendo, quod eſt etiã honeſte cupiendo.* Dant. Par. III. *Ed io all'ombra, che parea più vaga Di ragionare.* Inf. VIII. *Ed io Maeſtro molto ſarei vago, Di vederlo attuffar in queſta broda.* Purg. X. *Gl'occhi miei che a mirar eran contenti, Per veder nouitadi, onde ſon vaghi.* Landinus tamen, *vaghi*, *vagabondi*, & *volubili* interpretatur: nempe à vagando. Vnde etiam poteſt eſſe, *vago* pro amatore, qui rei amatæ cupiens eſt, & *vagheggiare*, auide oculos paſcere. Procator, cupidus.

VAGLIO. Vannus, ventilandis frugibus.

VAI. Varij: pelles variæ exoticorum Murium, veſtibus ſulciendis. Galli *Vair*. Scal. exerc. CX. *Sciurum & varium ſub ijs nominibus latere ſuſpicabar. Varijs albicat venter: dorſum cinereum eſt. Itaque varum ventris pellem vocat Venetus: dorſum, doſſum. Mus eſt Ponticus, & Sarmaticus. Hermellinus, Suecicus, quem idem Philoſophus, murem album appellat.* Morgant. XV. *La Martora ſi ſtà col Zibellino, Braui il vaio, e ſtauaſi foletto.* Veneti igitur ventris pelles *varias*, quod leuiores ſint, appetente hieme induunt, *Doſſi* autem, quod grauiores, ſæuiente frigore. Dant. initio. *Vna lonza leggera, e preſta molto, Che di pel macolato era coperta.* Paulo poſt. *Di quella fera la gaietta pelle*, varia, variegata. Villan. de vexillis collegiorum. Lib. VII. 13. *I Pellicciai il campo azzurro à vai. E uno mantello foderato di vaio, col taſſello.* Vita Nicol. Laurentij p. 225. *Con cappe de ſcarlatto, forrata de panze de vari. Arte de Vaiai. Varotari.* Boninſegnius L. I. *E aggiunſono alle dette tre maggiori arti, l'arte de Medici, & Speciali, & l'arte di Porta S. Maria, e quella de Vaiai.*

VAIVOLO. Exanthemata. Morbus pueros infeſtans. A *varis*, ſiue *Variolis*, vt Bouillus p. 86. *Variola*. Budæus in Pand. p. 343. *Vari apud Celſum Lib. VI. maculæ ſunt oris. Et Lib. V. de puſtulis loquens, quæ exanthemata dicuntur Græce. Eæ* inquit, *modo rubent, modo colorem cutis non excedunt, nonnunquam plures ſimiles varis oriuntur.* V. Salmaſ. de annis Climac. 726. qui eum morbum antiquis cognitum docet.

VALETTO. Servulus, verna, puer à pedibus. Salmaſ. Hiſt. Aug. pag. 228, innuere videtur eſſe à *veredus*, non prout equum ſignificat, ſed curſorem. Ibi enim de veredarijs diſputans, ait eſſe, quos curſores appellamus, à Græca voce Βέῤῥος, aut Βέρος, quæ fugitivum, aut fugacem ſignificat, Βέρεδος, veredus: hodieque

cur-

curſores haberi, quos vulgo vocamus *valets de pied*, ſeruos à pedibus. Vt à Βίρηττος, fit & veredus, & *valetto*. Siluius à Βάλλω, mitto, quod huc illuc mittantur. Quod ſi verum eſſet potius à Latino ambulare videtur, vt dominus cum aliquò dimittit, dicat Ambula, Gallice *balles*, inde *Valletto*. Bouillus à *verna*, *varlet*, quaſi *vernulet*, *vernet*. Menagius affert opinionem cuiuſdam viri docti, qui à *Baro*, ſiue *Varo* prout ſervum militis ſignificat, vt ſit Baro, *baroletus*, *Varletus*. Et Guieti, quaſi *bainlettus*. Item Pithei, qui à Vaſſallo, *Vaſſalletus*, *Varletus*. Demum in Orig. Italicis, ſequitur Bouillum, & à *Verna* repetit. *Verna*, *vernaculetus*, *varletus*. Ego libenter ſequor Pitheum, vt ſit à *Vaſſallus*; nam præterquam quod Vaſſallus pro ſeruo accipitur, vt apud Dantem, hoc nomen etiam in Aula honeſtioris conditionis, immò de equitibus, & Principibus vſurpatum, Menag. ex Pitheo, & aliis oſtendit. An ſicut ſerui calones, à *Cala* ligno, Valletto à vallo, nam vallus, lignum?

VALICARE. *Varcare. Vadare, vaditare, vadicare, valicare*, vadum traijcere. Inde etiam ſimpliciter, pro tranſire, tranſcendere. Varro, de varis, & *vallo*. Quod ea *varicare nemo poſſit*. Gloſ. *Varicat*, ὑπερβαίνει. Et *valco* Danti pro greſſu. Purg. XXIV. *Tal ſi partì da noi con maggior valchi*. Et VII. *Sola queſta riga Non varcareſti doppo'l Sol partito*. Pap. *Varicat, ambulat, tranſit*. V. *Barca*.

VALIGGIA. Bulga, pera, marſupium. *Paſceolus*. Nonius. *Paſceolus, ex aluta ſacculus*. Plaut. Rud: *Præterea centum denaria Philippea in paſceolo ſeorſim*. Lucil. L. XIII. *Adde Syracuſis ſola, paſceolum, alutam*. V. *Bulga*.

VALVASSORI. Grotius Lexico Gothico. *Valuaſores. Vualdfeſter. Nemoris cuſtos. Ea ſignificatione reperies ſemper in tabulis, quas Romanas vocant*. Sed Othomanus de verbis Iuris, verbo Feudum. Tres feudorum gradus facit, ſummum, medium, infimum. *Summus ordo eſt principum, ac procerum, qui lingua illorum Capitanei regni, Duces, Marchiones, & Comites appellati ſunt: & à Rege tum honoribus afficiebantur, tum etiam Italiæ oppidis, ac vicis, locupletum etiam victorum arcibus, ac villis donabantur. Medius ordo eorum fuit Feudorum, quæ principijs illius ordinis proceres, Regis conceſſu ea lege inferioris dignitatis hominibus dabant, vt Vaſalli ipſos ſecundum Regem, eius beneficij auctores, ac patronos agnoſcerent, & pro Capite, & fortunis ipſorum, ſi vſus ferret, pugnarent. Quo in numero illi, qui eorum lingua, Barones, vt Maiores, Valuaſſores, ſiue Vaſalli appellantur, fuerunt: qui patronos quidem illos agnoſcebant, ſed tamen vt dixi ſecundum Regem*. Vt *Valuaſſores* fuerint, veluti ſubfeudatarij. Et primo loco Capitanei, ſecundo Valuaſſores, veluti eorum Vicarij. Germanis *Bervneßer*. Vicarius. Corius in Hiſt. Mediol. putat dictos à valuis, quod interioris cubiculi Imperatorij valuas, ſiue fores cuſtodirent, & oſtiarij eſſent. Quidquid ſit duæ antiquiſſimæ familiæ Mediolani ſunt, Capitaneorum, ſiue Cataneorum, & Valuaſſorum, quæ ab ordine, & dignitate nomen acceperunt, ſicut, Comites, Vicecomites, & Vicedomini.

VANEZA. Ruſtici appellant ſpatium inter duos ſulcos, quod ſemine vacuum. Varro L. I. 21. Plin. L. XVIII. 22. *Vmbri, & Marſi ad vicenos pedes intermittunt arationis gratia in his, quæ vocant porculeta*. Siue vanum, & inane relinquitur. Latini porcas dixere; terram inter ſulcos duos elatam. Germ. *Furchen*. Hiſp. *Porca*, & *Porcheta*. Veneti areolas florum *Vaneze* appellant, quod huiuſmodi veluti ſemitis crebris diſcriminantur. Inſubres *Proſe*, vel quod in rectum diſpoſitæ, vel quaſi *porculæ*.

VANEGGIARE. Delirare. *Vana loqui*. Vanus, ſtultus. Seruius. *Vanus apud idoneos auctores, ſtultus, inuenitur*. Iuvenal. *Sic libitum vano, qui nos diſtinxit Ochoni*.

VANGA. Inſtrumentum ruſticum ad fodiendum, batillo ſiue pala maius, & latius, eius originatio obſcura eſt. Menagius, vel à *pango*, vel à *bipalio* deriuat.

VANIA. Calumnia, falſa accuſatio, ſtropha. Aiunt vocem Turcicam eſſe. Lexicon Græcobarbarum. *Vania* Ἀβανιά. *Leuar una vania* Veneti, falſum crimen intentare.

VANNI. Pinnæ auium. Landinus ad illud Inf. XXVII. *L'aquila di Polenta là ſi troua, Si che Ceruia ricopre co' ſuoi vanni*, ait eſſe alarum pennas, quæ primis ſubiectæ ſunt, & cultelli appellantur. Fortaſſe quod interuolandum expanſæ figuram vanni, quo fruges ventilantur, referant, quia Germani Tinnunculum *Vuannenuacher* appellant, quod vanni in modum alas expandat, vt Iunius in Nomenclatore. Si quis à pennis dictum malit non repugnabo, ſed non omnes pennæ ſunt vanni. Fridericus ea voce vtitur pag. 102. 105. 107.

VANTARE. Iactare, oſtentare. *Venditare*, vt Voſ. recte cenſet, non à *vento* vt prius putabat. Nonius. *Venditationem veteres pro oſtentatione poſuerunt*. Cicero Tuſc. II. *Quin etiam mihi quidem laudabiliora videntur omnia, quæ ſine venditatione, & ſine populo teſte fiunt*. Et in Lælio. *Quanquam à multis ipſa virtus contemnitur, & venditatio quædam, atque oſtentatio eſſe dicitur*. Quintil. L. IV. *Venditare operam ſuam*. Plin. L. XXIX. 1. *Oſtentatio artis, & portentoſa ſcientiæ venditatio*. Dant. Inf. II. *Su la*

fiumara, oue'l mar non hà vanto. Cuius fluminis ſe victorem mare iactare, & venditare non poteſt.

VAONI. Ruſtici hic appellant aquæ ductus, ſiue emiſſaria irrigãdis agris Pap. *Valuus aquæ ductus per quem decurrit.* Quaſi *valuones*, quod clauſtris, veluti valuis aqua coerceatur. *Incaſtro*, à clauſtro.

VARCARE. V. *Valicare*.

VAREZA. De uva dicitur, quæ colorem ducere incipit, *à varietate*, & mixtura colorum.

VARGHI. Inſubres appellant inguina, ſiue ſummam fœmorum partem, *à varicibus*. Nec aliud ſunt, quam intumeſcentes plus æquo venæ, in temporibus, in ventre, in teſtibus, & inguine, potiſſimum in cruribus. V. *Guariſchi*.

VASCELLO. *Vaſculum*. Dant. Parad. XXII. *Venne Cephas, e venne il gran vaſello Dello Spirito Santo*: proprie vaſa argentea Abaci. Gloſ. Vet. apud Salmaſ. ad Ius Atticum. pag. 458. *Argentum.* ἄργυρος. *Vaſcella*, σκέυη. Deinde per abuſionem ad dolia, & ad naues onerarias etiã ingentes translatum: vt ſit magnum vaſculum. Creſcent. L. I. 10. *Prendaſi vno vaſello grande di terra*. Onerariæ autem, quod rotundæ ſint vt dolia, ad diſcrimen longarum nauium, ſiue triremium. Poſſent etiam *Vaſcelli* à *phaſelo* deduci, niſi ferme pro nauicula acciperetur.

VASSALLO. Cliens, fiduciarius, item ſeruus, miniſter; *Vaſſus, vaſſallus*, à *Vas, vadis*, vt Bouillus. Vt vaſſi ſint beneficiarij, hoc eſt clientes, ſiue certa fide obſtricti, ſcilicet qui accepto beneficio ſe obligaſſent benefacienti. Vt Voſs. L. III. 54. Grot. Lex. Gothico. *Vaſſi. Vaſten, firmi: minus quam Drudi in beneficijs: etiam fideiuſſores ſic dicti, quod alienam obligationem confirment.* At Turneb. L. XXI. 15. Cum Vaſarij nomine intelligatur omnis illa ſuppellex, omneque inſtrumentum, quo magiſtratus in prouinciam proficiſcens inſtruebatur, hodie nobilium clientes Vaſallos, tanquam in vaſario eorum ſint, & vaſa eorum cenſeantur appellatos Id reprobat Cuiacius in prælatione ad libros Feudales. Alij aliunde deducunt apud Menagium in Orig. Gallicis. Salmaſ. H. Aug. 225. *Miniſteriales vocabant, quos vulgo Vaſſos, & Vaſſallos, & fideles vocabant. Vaſſi Ducum, & Comitum ijdem erant, qui miniſteriales. Hinc Vaſſi, & miniſteriales, Aldij, & miniſteriales ſæpe iunctim ponuntur in Legibus Longob. hique erant propriè caſtrenſes, & miniſteriales miniſtri, qui & fideles, & homines, & miniſteriales, qui dominos ad bellum euntes ſequi tenebantur, ijſque præſto ſemper adeſſe. In Capitulis Anſegiſi Cap. 24. Vaſſi quoque, & vaſalli noſtri nobis famulantes.* Hinc Dantes pro ſeruis, & quidem mediaſtinis, atque aquariolis poſuit. Inf. XXI. *Non altrimenti i cuochi ai lor vaſalli Fan attuffar in mezzo la caldaia, La carne con gl' vncin, perche non galli.* Morgant. II. *Hanno cercato inſino alla cucina Ne cuoco, ne vaſſallo vſan trouare.* Et III. *Se non tù laſcierai quì il tuo cauallo Che riſtorò dell' orzo il mio vaſallo.* Vt ad Vaſſos redeamus. Vita Caroli M. p. 38. *Tradidit ſe ipſum domno Regi Carolo manibus in manibus, in Vaſſaticum.* Vide Bignonum ad form. Marculfi, pag. 567. & Othomannum de verbis Iuris voce *Feudum*.

VBINO. Equus gradarius, Aſturco, ab Anglico *Hobbe*.

VCELLO. Auicula, *auicella, auicello, ucello*. V. *Augello*. *Vcellare*, pro decipere, ab aucupii inſidijs. Item vaſculum puerile, infantium *Pipinna*. Translatum etiam ad iumenta. Calaber Cap. XI. *Mà ſe la enflatione auegna per lo caſo delli coiuni in lo oſeo, ſia caſtrao el cauallo.*

VECCHIO. Vetus, *vetulus, vetlus, vecchio, vetla, vecchia*, vt à *ſitula, ſitla, ſecchia, teſtula, teſtla, tecchia*. Inde etiam *veglio*. Venetis *Arte vecchia*, Cerdonum ſocietas. Veterinarij, Veteramentarij.

VEGLIACCO. Vilis, *viliacus*. Vel *Villaticus. Villano*.

VEGGHIA. *Vezzolo*. Dolium, doliolum. Dant. Inf. XXVIII. *Già vegghia per mezzul perder, ò lulla.* Landin. à Latino *Veges*. Sed hanc vocem apud Latinos non extare recte monet Menagius. *Vehes*, eſt currus, ſiue plauſtrum, à vehendo. Inde dolium, quod plauſtro vehitur, *vegghia*: ſicut *vn carro di vino* pro dolio, ſiue *botte*: & *Caratello*, doliolum, quod carro vehitur, & *barile*, à *barra*, ſiue *barella*. Ita, & *vegghiolo*, & *vettina* indidem, non autem à *fictili*, vt Cittadinus pag. 9. Sicut ergo *vehes* non ſolum plauſtrum dicitur, ſed tanta fœni, ſtercoris, alteriuſue materiæ quantitas, quanta in plauſtro, vectura vna vehi poteſt, ita & *vehes, veges, vegghia* dolium ipſum quod plauſtro vehitur. Plin. XXXVI. 15. *Amplitudinem cauis eam feciſſe proditur, vt vehem fœni large onuſtam traduceret.* Colum. L. II. *Iugerum autem deſiderat, quod ſpiſſius ſtercoratur, vehes quatuor, & viginti.* Et L. XI. 2. *Satis erit in ſingula iugera vehes ſtercoris comportare, numero decem & octo.*

VEGRO. Ager incultus. Vel à *Veruactum*, ager verno tempore ſemel proſciſſus, deinde quieſcens vſq; ad ſequentem autumnum, quo aratur. Vel *à vepribus*. Quærant doctiores. Stat. Pat. Rubr. XXVI. *Beccarij poſſint tenere, & paſcere in uegris, intelligendo quod illæ terræ ſint uegræ, quæ non ſint laboratæ, & quæ non fuerint cultæ per tres annos proxime elapſos cum aratro.*

VELLO. *Vellus*: *Velluto*, ſericum *villoſum*, ve-

uillutum. Philand. ad Vit. L. VIII. *Coracinam picem non inepte uocat Palladius: & ſi quid intelligo, ſerici uilloſi, quod uillutum uulgo dicitur, Coracinus eſt color.*

VELTRO. Canis venaticus. Salm. Hiſt. Aug. p. 352. *Seguſij ueteribus erant à Seguſijs populis, ut Arianus in Cynegetico. Sic Vertragi canes, Vertrai, ac Vertri, aut uelteri. Nam Veltroe infima ætas appellauit, qui ſuperiori Vertagi: atque ita in uita Caroli M. appellantur.* Martial. XIV. 200. *Non ſibi ſed domino uenatur Vertragus acer, Illæſum leporem, qui tibi dente feret.* Vide Stephanum Schediaſm. L. IV. Cap. I. & Pithæum ad Legem Salic. t. VI. qui vocem Gallicam cenſet ex incerto auctore Vitæ Caroli Magni. *Aſſumpſit duos caniculos in manum ſuam, quos Gallica lingua* Veltres *uocant, qui agilitate ſua uulpes, & ceteras minores beſtias facillime capiunt.* Eumque à Gratio appellari *Veltrahum*.

VENA. Varie accipitur. *Vena di poeſia*, vt vena ingenij. Iuven. *Sed uatem egregium, cui non ſit publica uena.* Et Ouid. triſt. III. *Cuius* (ingenij) *Fons infecundus, paruaque uena fuit.* Quintil. *Vena ingenij tenuis.* Ductum à fontibus, ſiue venis aquarum, apud Iuriſconſultos, *& uena putei.* Venæ æris, auri, & argenti. *Vena di matto.* Mixtura dementiæ. Vulgus *Rema di matto*, quod puto factum, à ῥέω, *fluo*. Symmachus. I. 14. *Nec mirum ſi eloquij noſtri uena tenuata eſt.* L. II. 34. *Vena morum.* L. IX. 68. *Venam familiæ.* Sicut Caſſiod. L. I. 41. *Venam nobilium.* Tullius in Catilinam, *Vena reip.* Spartian. Peſcennio. *Vena paterna diſciplina.* Vide Iuret. ad Sym. L. IX. ep. LXVIII.

VENTORALE. Pala, *Vannus, uentilabrum.*

VENTOSA. Cucurbitula. Voſs. L. III. C. XIV. *Guuam* in Gloſs. Iſidori ventuoſam dici obſeruat, iureque diſſentit à Cerda qui in Aduerſarijs legendum putat *uentricoſa*. Nam *Guua* apud Pap. idem eſt ac *cucurbita, ſiue uentoſa*. Et Iſidor. Lib. IV. orig. II. vbi de inſtrumentis Medicis. *Smilta, anciſtrum, ſpatomele, guua, quæ à Latinis à ſimilitudine, cucurbita, à ſuſpirio uentoſa uocatur.* Recte emendat; *Spathomele, guua.* Quod ſcilicet Græcis cucurbita, ſolum educens ſpiritum, ſiue ventum, (vnde, & ventoſa) vocatur σικύα κούφη, vt ex Cœlio Aurel. L. IV. 7. & 8. videre eſt. Iunioribus autem, præterito σικύας vocabulo, ſolum κούφη retentum, & in *Guua* commutatum. Addit ex *guua*, vel *guſa* eſſe Germanicum *Kupf*. pro quo alij *cop*. vnde *coppen*, ſanguinem cucurbitulis educere. Sed *cop*. ſicut & Gothicum *Kupf*, puto factum à *cupa*, ſiue *cupella*, quæ interdum cucurbitulæ figura eſt, præcipue cum ex cornu fiebat, vnde Venetis *Cornetei* appellantur. Celſus L. II. II. *Cucurbitularum duo ſunt genera, æneum, & corneum.* Poſtquam ea deſcripſit, ſubiicit. *Vtraque non ex his tantum materiæ generibus, ſed etiam ex quolibet alio recte fit. At ſi cetera defecerunt, caliculus quoque, aut pultarius ore compreſſiore, ei rei commode aptatur.* Vbi *pultarius*, eſt calix ad pultem potandam. Apud Plin. *calidam in pultario popoſcit.* Ceterum etiam ex ære factas docet nobile illud ænigma apud Ariſtotelem III. Rhet. *Hominem uidi igne æs in homine conglutinantem, id eſt qui cucurbitulam, ardenti linamento in eam coniecto applicaret.*

VENTVRA. Bonus euentus: *bona* vel *proſpera euentura*. Tibul. II. I. *Euentura precor, uide ut felicibus extis Significat placidos nuncia fibra deos?* *Venturiere*, miles voluntarius. *Per auuentura*, forte fortuna. Contrarium, *diſauentura*.

VERA. Veneti annulum ſine gemma appellant, eumque ferme nuptialem. *Virgula* aurea, *vergola, verola, vera*.

VERA DEL POZZO, ijdem puteal, ſiue ſeptum puteale appellant, περιστόμιον φρέατος. V. *Verrone*.

VERETTA. V. *Verettone*.

VERGELLATA Carnem Veneti appellant, quæ rubet, veluti virgis percuſſa eſſet, quaſi *uirgatam*; Nam virgatus virgis cæſus apud Val. Flaccum L. II. vt notauit Erithræus ad illud *Virgatis lucent ſagulis.*

VERRINA. Laridum. *Aruina*, vel à *Verre*.

VERMIGLIO. V. *Cocco*.

VERNACCIA. Vinum dulce: vel quod hyberno tempore bibatur: vel vt alij vuę *Vernatice*.

VERNICE. Phil. Vitru. L. VII. 12. Iuniperi gummi eſſe tradit, quo pictores utuntur ad illuminandos colores, eoſque præcipue Arabes refellit, qui putant Sandaracham eſſe. Voſ. L. II. 20. ex Salmaſio ad Solinum pag. 1106. Græcam vocem tradit, Βερνίκης, Βερνίκη, ſiue Βερονίκη, qua Græcobarbari pro ſuccino uſi ſunt.

VERETTONE. Iaculum. *Verutum*. Hiſp. *Virote*. Gloſs. Βερῦτα εἶδος ἀκοντίου. Rigalt. Lex. Græcobarb. Βηρύτται, ῥιπτάρια. Leo. Σφενδοβόλα. Vita Nicol. Laur. *Tante furono le valeſtrate, e li verruti.* Et p. 164. *De ſubito teſcio d'una Caſetta pe la feneſtrella doi uerruti, li quali furono ualeſtrati, per accidere lo Legato.* V. *Bolzone*.

VERONE. Mœnianum. Podium. Pergula. Gloſſæ Peribulum, πρόφορον. Peribulum autem, ſiue περίβολον, mœnianum, proiectum, & deambulatorium fuiſſe docuit Salm. H. Aug. p. 155. Idque apud Pomponium L. ult. de verb. ſignific.

ſignific. *Idem Labeo ait Propburum, ideſt iterum, quod in ædibus fieri ſolet, aditum eſt*. Ex *Proforo, Proforone, verone*. Non à *palus*. Villan. XIII. II. *E gittato da quel Verone nel giardino*. Supra *Gueffo*, appellauerat. *E' al Gueffo, cioè ſporto ſopra il giardino*. Quod vnde ſit ignoro.

Ab eius ſimilitudine puteal, ſiue putei periſtomium, & ſeptum Veneti *Vera* appellant, *La Vera del pozzo*. Et *berlina*, ſiue *merlina*, quaſi *Verulina*. Vide.

VERSO. Pro voce, & ſono animantium. *Il verſo del Roſignolo*. Plin. L. x. 29. de luſcinijs. *Meditantur aliæ iuniores, verſuſque quos imitentur accipiunt*.

VERTECCHIA. *Verticillum, verticula*, qua fuſum in orbem rotatur. Gloſ. *Verticillum*, Σπονδύλιον περὶ ἄτρακτον. *Verticellus*. σπόνδυλος. Hiſp. *Tortero*, à torquendo. Hoc in extremo fuſo affigitur: at in ſummo ferrum incurvum, ne filum in torquendo effluat, *Coccarola* dicitur ab vnco. V. *Cocca*.

VERVNO. *Fere vnus*.

VERZIERE. *Viridarium*. Mediolani forum olitoriū, & cupedinarium ita appellatur, quod ibi olim Viridarium Palatij Archiepiſcopalis eſſet.

VERZA. Braſſica. Quod maxime vireat. *Verzicare*, vireſcere, viridicare.

VERZINO. Lignum ex India aduectum ad veſtes rubro colore inficiendas. Erythræus, quod purpura, Gallica lingua vetere, virga diceretur (*virgatis lucent ſagulis*) inde *Verzino* appellatum putat. Menagius à *Breſil, berſil, berzin, verzin*: quod rectius puto.

VESSA. Ventris flatus occultus, & mutus. Scaliger ad illud Catulli. *Subtile, & leue peditum Libonis*. *Duo*, inquit, *recte exprimunt Græci*, πορδὴν, *ſi eum ſonitu*: Βδεσμὸν, *ſi nares potius, quam aures ferias*. *Gloſ*. Βδέσμα, *ſeu* βδεσμὸς Vitium. *Cicero Pato*. *Quid enim*. *Num honeſtum verbum diuiſio? At ineſt obſcænum, cui reſpondet intercapedo. In eo verbo Diuiſio eſt obſcænum. Nam* Viſio *eſt* Βδέω, *ſicut in verbo Intercapedo*, τὸ pedo, *non ſine flagitio eſt*. Ab illo *Veſſa*, ab hoc peditus, ſiue *petto*. Ariſtoph. Pace. *Totum hoc triduum* μὴ βδεῖτε, μηδὲ χέζετε. Caſaubonus ad illud Suet. Claudio. *Dicitur etiam meditatus edictum, quo veniam daret flatum, crepitumque ventris in conuiuio emittendi*, adiicit verba veteris Interpretis ad illud Horatij in Arte. *Quamuis eſt monitus*. *Quamuis eſt*, inquit *ille, pro quamuis ſit, propter Cacemphaton*, vt Maro, *Quamuis ſit ruſtica Muſa*. Nempe ex *Viſit*, vt ex *Diuiſio* apud Ciceronem. Apud Italos in *Cacemphaton*, turpius aliud latet.

VETTA. Summitas, faſtigium. Rectius videtur à *Vertex*, quam à *Vita*, prout vimen ſignificat. Morgant. XIII. *Sopra vn gran cerro terminò aſpettallo, Et anche s'arrecò ſu bene in vetta*. Inde rami in ſummitate teneriores, ſiue ramuſculi, *Vette* dicti. Vita S. Io. Bapt. *Batteuaſi tutto dal cāpo al piede con cotali vette d'albori*. Et pro virgis quibus grana frugum excutiuntur. *Vettone* germen craſſius pullulans. Creſc. V. 21. *E ſi deono i rampolli dalle radici eſtirpare, trattone i vettoni, i quali ſi ſerbano per piante*. Item *Vettuccia, Vetticella, Vetticiuola*. Virgæ teneriores, quales in arborum vertice. *Veletta*, ſpecula in edito loco, quaſi *Vedetta*.

VETTVRA. *Caualli di Vettura*. Veterina animalia, iumenta ſarcinaria, ſagmaria. Gloſ. *Veterina beſtia*. Ὑποζύγιον. Nempe à *vehendo*, & vectura, quaſi *veherina*. Feſtus. *Veterinam beſtiam Cato iumentum appellauit, à vehendo. Opilius Veterinam dici putat, quaſi venterinam, vel uterinam, quod ad ventrem onus religatum*. Plin. XI. 37. *Actus veterinorum dentibus indicatur*. Inde *Vetturino*, qui iumenta ad curſum locanda præbet. Et medicina veterinaria. Colum. VI. 3. *Quare veterinaria medicina prudens eſſe debet pecoris magiſter*. Gloſ. *Veterinarius*. Ἱππίατρος. Simplicius à vehendo, & vectura.

VETTOVAGLIA. Commeatus, Annona. Copiæ. Alimonia publica, & priuata. *Victualia*.

VEZZA. Inſubres canem, vel catulum appellant, initio à blanditijs. V. *Vezzo*. poſtea in malam partem, pro vili, & vulgari, *Vezzone*. Vel à *vetula, uieta*.

VEZZO. Cum ſignificat blanditias, eſt ab *Illicium, Vezzo*. Illix. Plaut. Pœnulo. *Qui illi tanta rei ante fuimus illices*. Et Aſinaria. act. I. 3. *Eſca eſt meretrix, lectus illix eſt amatores aues*. Ab aucupum auibus, quæ alias illiciunt. Plin. X. 33. *Contra aucupis illicem exeunte in prælium duce totius gregis*. Varro de R. R. *Apiaſtro perfricando quod illicium hoc illis*. Feſtus. *Adlicit eſt, perducit aliquem in rem. A verbo lacit ideſt, decipit. Hinc deſcendit Inlicere, & oblectare, ideſt fruſtrantem inducere*. Plaut. Bacch. *Magis inlectum tuum, quam lectum metuo*, illecebras, illicium, inlectionem. Etruſci. *Lezia, lezioſo*. Lorenzo Medic. *Le facenti, e lezioſe, A vederle par ch'i muoia*. *Lezia*, Illicium: *Luſinghe*. *Vezzoſo*, Illix, *Illecioſo*.

Quando autem ſignificat conſuetudinem, eſt ab *aſſueſco, auezzarſi, auezzo, uezzo*, non à vitio. *Inuezzati*, Inſubres *Inuiſiati*, Veneti *mal uſati*, pueri indulgenter, & delicate habiti. Male aſſuefacti, moroſi. Morgant. XIX. *Miſera me quant' hò mutato il uezzo, Eſſer doueuo ſcalzata ogni ſera*. Mutaui conſuetudinem, aſſueta eram, &c. *Suezzare* ablactare, *ſpoppare*.

Tertio cùm mulierum ornamenta, & mundum ſignificat, præcipue lineam margaritarum, *un uezzo di perle*, eſt à *filitium*, *filza*, *uezzo*.

VGGIA. V. *Adbuggia*.

VGNOLO. Veneti appellant, quod eſt ſimplex, & priuum. *Vnulus: unula*. Sicut duplex, duplus, *dupla*, *dobbla*.

VGVAGNO. Etruſci *pro hoc anno*. Hiſpan. *Ogaño*. Ruſtici *Guagno*.

VIA. *Via più*, omnino, *tota uia plus*. Non autem à *Vi*. *Via*, *uia*, ſtatim, continuo, celeriter.

VIGNA. Veneti vitem appellant, vt & Latini. Virgil. II. Georgic. *Hinc omnis lato pubeſcit vinea fœtu*. Et infra. *At iam olim feras poſuit cum vinea frondes*. Gloſ. *Vinea*, Ἄμπελος.

VILLANO. Ruſticus, agreſtis, colonus, paganus. Cumque agricultura olim nobiliſſima, & agricolæ, ſiue Tribus ruſticę Vrbanis dignatione præferrentur, nunc ea vox in contumeliam vertit, & pro ignominia habetur. Adeout ruſtici ſe non *Villanos*, ſed *paeſanos* dici malint. Quod idem eſt, nam *paeſano*, *à Pago*. Pap. *Paganus: Villanus à pago dictus*. Inde *Villano*, pro duro, & inhumano: *Villania*. Contumelia, iniuria. *Villaneggiare*, iniuria afficere.

VINAZZE. *Vinacea*. *Acinacia*. Veneti *Graſpe*. Gloſ. ςέμφυλον. *Vinacium*. Colum. Lib. VI. *Et eluta, & ſiccata vinacia, quæ de lora eximuntur*.

VINCASTRO. Vimen, *vimininaſtrum*, *Vincaſtrum*. Illud autem à viendo, ideſt ligando.

VIRISELLO. Gyrgillus, *gyrgiliculus*, *gyrgilicellus*. *Viriſello*. Pro leui, & inconſtante ſumitur.

VISCIOLE. Genus ceraſorum, à German. *Vuiſſe*, *Beschſellen*, *Amerennen*. (*marenc*). Galli. *Guiſnes*.

VISCONTE. & Viſdomino. V. *Conte*,

VISIERA. Bucculagaleæ, *qua viſus patet*.

VITE. *Vida del torchio*. Cochlea. Phil. ad Vitr. L. VI. 9. ad illud. *Si non cochleis torquetur*. *Cochlea*, inquit *ſunt*, *per quas clauiculatim ſtriatas*, *foratum prælum*, *& ipſum ſpiratim attollitur*, *& demittitur in torculari*, *vectarijs ſucculam verſantibus*, *ſeu potius ergatam*. *Ita & clauiculi ferrei*, *ſiue verticuli in ſpiram ſtriati* vide *appellantur*, *connectendis & compaginandis tabulis*, *ut inde auelli*, *& remitti vertendo poſſint*. *Sic dicti quod vitium capreolos*, *ſiue cincinnos imitentur*.

VITRIOLO. Sutorium atramentum, quod in modum vitri pellucidum ſit.

VIVAGNO. V. *Rigagno*.

VIZZO. Molle, flexibile. Dant. Purg. XXV. *Ciò che par duro ti parebbe vizzo*. Com. Inf. XXX. *Ella ſcoprendo li ſuoi canuti capelli, e vizze poppe*. Non à *Viſcum*, ſed à *vietum*. Donatus ad illud Terentij Eunucho. *Hic eſt vietus*, *uetus*, *ueternoſus ſenex*. *Lucretius*, inquit, *aranea dixit uietam ueſtem*, *ideſt putri mollitie præditam*. *Vietus mollis*, *flaccidusque*, *& flexibiles corpore*, *unde uimina*, *uites*, *uietores dicuntur & uiere religare*, *quia uietis uirgis religare poſſumus*. Gellius. *Poma præmatura uieta ſunt*, *& putria*. Morgant. *Morgante*, *che non uol ch'ella s'enfali*, *E che poi ſecca ſapeſſe di uieto*. Ex quo puto *mezzo* de pomis permaturis, & putredini proximis, non eſſe à *mitis* vt Celſ. Cittadinus. Cur enim paſtor apud poetam, *ſunt nobis mitia poma*, offerret poma prope putria? ſed eſſe à *uieto*, *uizzo*, Inſubres *Nizzo*, Etruſci *Mezzo*. *Vizzo* pro putreſcente. Creſcent. V. I. *Poi che n' hauerai quelle foglie leuate che ſieno dannificate, e uizze*.

VOCOLO. Etruſcis, Cœcus. Teſor. Brun. VII. 12. *Quelli che non fà ne ben, ne male, hà il ſuo cuor uocolo, e non uedente: che ſe un uocolo uol guidare un altro, certo egli cade nella foſſa inanzi, e l'altro dopò lui*. Lexicon Etruſcum ſuſpicatur eſſe ab ὀ Græco, pro *Non*, & *oculus*, quaſi *non oculus*, ſed eſt *Abocului*, quod Galli. *Aueugle*.

VODARE. Vacuare. *Vacuatum*, *vacuefactum*, *vodatum*, *vodo*.

VOGARE. Veneti remigare, & nauem impellere. Durum, & longe petitum *à pala*. Eſt enim à *fuga*, *fugare*, *vogare*, nauem celeriter impellere. Nonius. *Fuga item dicitur nauigatio*. Accius Telepho. *Remiſque nexi properiter nauem in fugam Tradunt*. Virg. Æn. V. *Ipſæ iam matres*, *ipſa*, *quibus aſpera quondam Viſa maris facies*, *& non tolerabile Numen*, *ire volunt*, *omnemque fugæ perferre laborem*. Et Lib. II. *Tendunt vela Noti*, *fugimus ſpumantibus undis*, ideſt currimus. Seruius ad illud Æneid. IX. de Iride. *Ingentemque fuga ſecuit ſub nubibus arcum*. *Fuga* inquit, *pro veloci reditu: neque enim fugit*. Sed clarius ad illud Georg. II. de diebus Lunæ. *Nona fugæ melior contraria furtis*. *Non ut quibuſdam*, inquit *imperitis videtur Virgilius*, *aut fugam ſeruis ſuadet*, *aut eis indicat dies*, *quibus ſe à rapinis abſtineant*. *Nam & fugam ac profectione*, *& curſu legimus*: *ut de venis*. *Simul arua fuga*, *ſimul æquora verrunt*, *unde velocem equum fugacem dicimus*. Fuga igitur pro nauium in mare deductione, & nauigatione. *Fuga*, *foga*, *voga*. Itaque Veneti cum remiges accellerare volunt, aiunt. *Voga*. V. *Foga*.

VOLATICA. *Oladega*. Quod ſerpat. *Vitiligo*.

VOLTA. Concameratio, Fornix. Camera, Teſtudo. *Voluta*. Hiſp. *Boueda*, quaſi *Voueda*, à

voluendo. Et *Alcona*, à *Cuba*.

Volta pro vice, à *voluendo*, hoc eſt vertendo, cum aliquid in Orbem it, ac redit, & ſuam cuique vicem aliquid agere contingit. *La mia volta. Vna volta*, ſemel, aliquando. *La terza volta*, tertio pedatu. Gloſ. *Tertio pedato*, ξίτη πηρόδῳ: Ex ξίτις. *Andar in volta*, vagari, hac, atque illac verti. *Dar volta il ceruello*. Vertitur ſententia.

VOLTO. Laruam, ſiue perſonam Veneti appellant. *La maſchera*. Vultus adſcititius. Gloſ. *Vultus*. εἶδος ὄψεως. Πρόσωπον. *Perſona, os, Vultus*. Et προσωπεῖον. *Oſcilla. Perſona*, quod olim hiſtriones os, ac vultum effingebant eorum, quos in ſcena traducere volebant.

VOTI. pro ſuffragijs, & calculis in electione. *A tutti i voti*, omnibus ſuffragiis. *Con pienezza de voti*. Non ſolum quia vouere eſt optare: ſed quia electionem votis, ac precibus proſequimur. Græci εὐχὰς appellant. Curopalata p. 5. Οἱ ερομνήμων, εἰς τὸ βλέπειν τὰς εὐχάς. Sacrorum præſul, inſpiciendis votis. Iunius. *Ideſt ſuffragijs, quæ ad electionem Eccleſiaſtici Officij ferebantur*. Subjicit, morem fuiſſe, vt ſacris cantionibus ad eam rem accomodatis, cum Eccleſia bene precarentur, & nouæ functioni benedicerent.

VRLARE. *Vlulare*. Hiſp. *Alarido*, Vlulatus, de lupis & canibus. Etruſci *Vggiolare*. *Guaire* autem, & *aguguare*, eſt à *Gannire*.

VRTARE. Vel à trudere, *truſitare*, *urtare*; vnde Inſubres *Trus* dicunt cum arietem incitant, vt caput incutiat, & cornu petat: vel ab *arietare*, *urtare*. Simplicius ab *Vrgere*, vrget enim qui antecedentem impellit, & *ſpinge*, impingit. Inde *urtare*, pro offendere, pedem impingere, & ad aliquid alliderc.

VSBERGO. V. *Husbergo*.

VSOLIERE. Ligula. *Anſularium*: *Aſoliere*, *Vſoliere*.

VSMARE. Inſubres, odorari. Pura Græca vox. Ὀσμάομαι, *Oſmaome*, Odoror, olfacio. Ὀσμὴ, *odor*, ab Ὄζω, oleo. Veneti *Naſare*, Etruſci *Fiutare*, quod flatu odor trahitur.

VSSARE. Canem inſtigare. V. *Iſſare*. Hiſp. *Açopear*, à ſonitu incitantis *Vz, Vz*.

VTELLO. Vtiello, vaſculum, ſiue vrceolus, quo oleum, aut acetum continetur. Vel ab *vrceolo*, vel à *butticulo*, *butticello*, *utello*. Doctiſſimus Redius ab *utriculo*, ſiue *utrello*.

VVOLA. *Vgula*, Iugulum. *Vua*, morbus, epiglottis. Excreſcens caro intra fauces, à pituita deducta. Celſus VII. 12. *Vua ſi cum inflammatione deſcendit, præcidi ſine periculo non poteſt*. Mart. L. x. 56. *Non ſecat, & tollit ſtillantem Fannius uvam*.

Z.

ZACCHERA. *Pozza*, *e Pozzanghera*. Inſubres, *Pozzachera*, Veneti *Pacchiarina*, & *piſcina*. Aqua lutoſa, & colluvies ex pluvia. *Fanca*, *pozza*, *pozzachera*, aqua reſidens, ac limus. Dant. *Così girammo dalla lorda pozza*, Firenzola Apul. Aſino. *Mi venne così in un tratto veduto una gran pozzanghera d'acqua, che era rimaſa per una gran pioua*. Frideric. de aucupio pag. 23. *Ploveriam* appellat. Inde lutum quo veſtimenta fœdantur. *Zacchera*. *Zaccheroſo*, luto aſperſus Bocc. l. v. 6. *E per li ſchizzi che i ronzini fanno co' piedi, tutti zaccheroſi*. Inſubres *ſtorlato di fango*, quod veſtes, quâ ima parte trahuntur, orula quadam ac limbo luti prætexantur. Hinc tranſlate *zacchera* pro re friuola, & nullius pretij. A *zacchera* autem hoc eſt colluvie, & volutabro, puto porcum, *Ciacco* Etruſcis dici, *Ciaccheroſo*, quæ illius deliciæ ſunt. Lexicon Etruſcum addit vocari etiam *pillachera*, fimum ſcilicet aridum, ouium & caprarum caudis glomeratim adhæreſcentem. Veneti à ſimilitudine bacculárum, *bagole*, & *barambagole*. Quæ cum purgantur, quod vna cum pilis auelluntur, *ſpillacherare* dicunt, & *pillacchera*. Qua cum nihil ſit ſordidius, hominem auarum, & extremarum ſordium *Pillacchera*, appellare ſolemus.

ZAFFO. pro dolij obturamento, vel à Germanico *Zapf*, quod a cippo, vel á ſyphone. V. *Zippolo*. At *Zaffi* pro latrunculis & lictoribus, vt Veneti appellant, à capiendo dicti, *Capere*, *capiare*, *chiappare*, *zaffare*, *zaffo*. Dant. Inf. XXI. *Si che ſe puoi naſcoſamente accaffi*.

ZAFFERANO. Crocus, vox Arabica, vt Coaruvias notat. Germ. *Safran*.

ZAGAGLIA. Telum Punicum, vt Nebriſſenſis, vox Arabica apud Coaruviam, quæ breuem haſtam ſignificat. Vulcanius in Gloſſas pag. 9. *Per Amenta*, inquit *apud Virgilium. Intendunt acres artus, amentaque torquent, intelligenda ſunt Amentata iacula, quorum hodie magnus eſt uſus apud Cantabros, Hiſpani Dardos vocant; Mauri Azagayas*, deinde ea deſcribit, & quomodo excuſſo amento vibrentur, docet.

ZAGO. Venetis dicitur aræ miniſter, & Æditutus, à Græco Ζάκορος, *Zacoros*, quod Dei miniſtrum, Antiſtitem etiam, & æditutum, & Epiſcopum

ſcopum

Digitized by Google

ſcopum ſignificat. Gloſ. *Antiſtes* Ζάχορος, προφήτης. Et *Antiſtites* Ἱερεῖς Ζάχοροι. Pollux cap. XVI. *Deorum porro miniſtri, Sacerdotes*, Νεωκόροι, ζάκοροι, προφῆται. Etymol. ζάκορος, eſt νεωκόρος, qui ſacris miniſtrat, templumque exornat, & tuetur.

ZAINA. Inſubres poculum appellant, *à cyathus, ciana, zaina*. Etruſci *Ciouno, Ciounino*. Veneti pro *gabata*, ſiue ſcutella laxiore.

ZAINO. Pera paſtoralis. Fortaſſe quod ex pelle damæ, ſiue dorcadis conficeretur, quæ Italis *Daino, Zaino*, frequenti tranſitu literæ D, in Z. Pera inquam, ſiue marſupium paſtorum, non veſtis. Vnde neque ab ἰζάνη, ſatyrica veſte, neque *à ſago* deduci poteſt.

ZAMBELLOTTO. V. *Ciambelloto*.

ZAMPA. V. *Zatta*.

ZAMPILLO. Saliens, ideſt aqua ex fonte fiſtulatim emicans, & erumpens. *Siphunculus, ſiphon, ſiphonulus, ſamphonulus, ſamphulus, zampillo*. Menag. à *ſiphus, ſiphillus*. Morg. VII. *Hauea nel doſſo migliaia di zampilli, Che gettan ſangue giù per le punture*. Et XIX. *Vede Beltram, che ſi cerca la bocca, El ſangue che di fuor giù zampillaua*.

Spillare, aliud eſt. Nempe à ſpina, *ſpiniculum, ſpiculum, ſpillo*: quod olim ſpina vtres forabantur, erantque illis pro epiſtomio, vnde *ſpina*. Vide. Morgant. VII. *Ch' il petto par, chi le gambe li ſpilli*, hoc eſt ita ſanguinem vulneribus educat, quaſi ex dolio epiſtomium aperiret. *Li ſpinaſſe dalle gambe*.

ZAMPOGNA. V. *Sampogna*.

ZANBVELLI. Genus farciminis ex *axungia* minutim conciſa. Galli *Camboi*. *Axungiali, Sangiells, Zambuelli*. Botuli, *axungiales*. Et *Cambeue*, axungia abraſa.

ZANCHE. Fulcra, grallæ, *ſcanſe*, ligna ſcanſilia, ſcanſe, *zanche*. *Zanca* pro tibia. V. *Zatta*.

ZANNI. Mimi, ludiones. Aſſentior Salmaſio Hiſt. Aug. 285. qui ex Euſtathio, ait Τζάνες *Tzanos* ab Idiotis, & vulgaribus appellatos, qui veteribus σάννας, & σάννοι. Nam Cratino, σάννος eſt μῶρος, vel μωρολόγος: atque inde *Zanos* Italis dici. Vel à Latino *Sannio*, & *ſanna*, de quibus Cornutus ad Perſium p. 13.

ZAPPA. V. *Sappa*.

ZAPPATA. V. *Cianatta*.

ZARA. Ludus. *Alea*. Ludere ad aleam, *dalea, darea*, & mutatione D, in Z, quod frequenter fit, *Zara*: ſicut *zero*, eſt *ab hilum*. *Azarare, & azardare, aleam ſubire, rem in caſum dare*. Dant. Purg. VI. *Quando ſi parte il gioco della zara*. Interpretes ad ludum teſſerarum reuocant. Aiunt enim. *Quando i giucatori ſi partono dal tauoliere, quegli che hà perduto riman ſolo, e dice fra ſe ſteſſo. Quaderno, e aſſo venne in zara, innanzi che quattro, e due, e aſſo*. Sed de ludo omni accipi poteſt, in quo caſus, & fortuna locum habet. At ibi Interpretes poeta ipſo obſcuriores ſunt, ſaltem illis, qui eum ludum ignorant. Galli ab Hiſpanis trahunt, iſti à Gallis ductum putant, *Azarder*. Coaruvias æſtuat, & totam manum Caldeorum, Perſarum, Arabum conuocat; aitque à Perſis appellari *zar*, ab Arabibus *zarum*, Hiſpanos addere articulum Arabicum A. Corius Hiſt. Mediol. p. 219. editionis Patauinæ. *Zarro* appellat; *E che niſſuno poteſſe giuocare à Zarro, ſotto la pena di ſoldi dieci per terzolo*.

ZARA. Vas vinarium. V. *Giarra, Giarro*.

ZARABOTANA. V. *Ciarbottana*.

ZARANTO. Veneti appellant auiculam, pluma vireſcente, Græcis χλωρὶς. Chloris, virens, inde *chlorant, zaranto*.

ZATTA. Venetis dicitur cancrorum, & gamarorum branchia, ſicut piſcium chelæ ab *Acetabulum, cetabula, zatta*. *Acetabula* Plinio dicuntur, flagella brachia, chelæ, forcipes denticulati, & cirri. *Acetabulum* autem prima origine dictum eſſe vas cui acetum infunderetur, viri docti adnotarunt, quod Græcis oxibaphõ. Deinde tranſlatum, tum ad ſignificandum menſuræ genus, quartam ſcilicet heminæ partem, tum ſinum, ſiue cavum, in quo caput fœmoris voluitur, denique ad forcipata polyporum, cancrorum, ſimiliumque animantium brachia. Plin. L. IX. 29. de Polypis. *Ceterum per brachia veluti acetabulis diſperſis, eo hauſto quodamodo, cui adhareſcunt, tenent ſupini, ut auelli non queant*. Et cap. XXX. de eodem in naufragos, & urinantes impetum faciente. *Luctatur enim complexu, & ſorbet acetabulis, & ſuctu detrahit*. Et infra de polypo cetaria populante. *Barbas* (brachia, flagella, cirros) *quas vix utroque brachio complecti eſſet, clauarum modo toroſas acetabulis, ſiue caliculis urnalibus* (vrnæ capacibus) *peluium modo*. Vbi acetabula per caliculos explicat, quod acetabulum eſſet calix acetarius. Quintil. VIII. de Catachreſi. *Et acetabula quidquid habet, & pyxides, cuiuſcumque materia ſint*.

Cancrorum brachia *Zanche* dicuntur indidem, *zate, zanche*, vel ab *ancus*, quod incuruæ & diſtortæ. V. *mancare*. Qua voce abuſus eſt Dantes ad hominum crura transferens. Inf. XXIV. *Volſe la teſta, oue egli hauea le zanche*, niſi quod de Interno monſtro loquitur. Sed XIX. pro crure humano. *Di quei che ſi piangeua con la Zanca*.

Sed *Zampa* proprie beſtiarum aliunde eſt, nempe a *capto*, capto, *chiappo*, & *zampa*, præcipue Vrſorum. *Rampa*, a rependo, ſiue *reptando*, *Branche* autem à brachiis, ſiue bran-

chiis. Vide.

ZATTARE. Rates, naues caudicariæ. Naues *ratiara, Zattare*. Proprie ex trabibus, ſiue codicibus connexæ. Ratiarius. *Zattararo.*

ZATTO. Buſo. V. *Ciatto.*

ZAVARIARE. Delirare, *Diuariare*. Varia loqui. Hiſp. *deſuariar*. Sicuti *Vaneggiare, deuanear*.

ZAVORRA. *Saburra.* Quicquid nauem oneτat, vt ſtabilior ſit incurſu.

ZAZZERA. Cæſaries.

ZEBE. Capre. Niſi ſit à Germ. *Geiſz*, & *ziege*. Vnde nam ignoro. Nam Hebræos valere iubeo.

ZECCA Moneta. Officina monetaria, vbi nummi cuduntur. Longe à cubili huius vocis docti taberrarunt. Non enim à theca, vt Caninius, ſed à ζύγος, *Zygos*; libra, examen, ſtatera, bilanx, Trutina. *Ziga, zeca, zecca*. Quod non modo ibi nummi cuderentur, ſed ad pondus exigerentur publice, & librarentur. Gloſ. *Libratores* Ζυγοστάται. *Libripens*. Ζυγοστάτης. *Ponderator* Σταθμιστής, καὶ Ζυγοστάτης. Ita apud Iuriſconſultos *zigoſtates*, & *zigoſtaſiut*, libripens, ſiue magiſter probandi nummos. *Zygoſtata*, inquit Alciatus in Leg. II. Dig. ſi certum petatur, *ponderum examini præfecti*.

Zecca autem, ricinus, vermis alatus, canes, & vulpes, ac cetera animantia infeſtans, præcipuè canum auribus inhærens, ſic dicitur, quia ſanguinem ſugendo, intumeſcit, quaſi *ſugica, zicca, zecca*.

ZECCOLE. Aſſulæ. Ligni fragmenta conciſa, *à cadendo*.

ZENDALE. V. *Cendale*.

ZENZALE. V. *Cenzale*.

ZERO, nulla, ab *hilum*, ſicut ab *alea zara*: *Nihilum*, litera O notatur, quæ per ſe nihil valet, ceteris numeris adiecta, eos in immenſum auget. Alii ab Arabico trahunt.

ZEZZOLO. *Caparello, Capezzolo*, Veneti *cauedello.* Papilla. Mamillæ capitulum. Non à τίτθη, τιθὴ, ſed à ſugendo, quaſi *ſuggiolo*. Math. Vil. III. II. *Hauea vn foro, per lo qual meſſo il zezzolo della poppa, traeua il latte, e poppana*. Item *zizza* à ſugendo. Moral. S. Gregor. *Mà le lamie nudarono la mamma, ouero la zizza, e nutricarono i loro catelli*. Inde *zizzolare* pro intemperanter bibere: à perpetuo ſuctu. Veneti *Ciucciare*. Sicut *Bere à zinzini* Etruſci eſt *pitiſſare*, quo pacto infantes lac ſugunt, nempe guttatim. Romani vbera vocant *Gine*, quaſi *ſugine*.

ZIBELINI, V. *Sebellini*,

ZIBIBO. Vuæ exoticæ ſpecies. Paſſum Syriacum Scalig. exerc. CLXXXI. 16. *At in agro Menin oppidi, quod eſt in Syria, nobiliſſima magnitudinis tum acini, tum racemi, quos ipſi lingua patria priuatim vocant* Alzibib. Et de cauſis L. Lat. c. XXXVII. *Arabes etiam Alzir, & Alzibib, oleum, & uva*.

ZIFFERA. V. *Chifra*.

ZIMARRA. V. *Camarra*.

ZIMBELLO. Illix, auis apud aucupem motu, & cantu alias alliciens. Forte ab *illicio, illicibulum*, ſicut à decipio, *decipulum*. Coniectura doctiſſimi P. Berteti qui à *ſimbella*, ſiue ſtatera deducit, acuta eſt, modo vera. Vide Menagium Italicarum Originum pag. 1070. 1075.

ZINGANO. V. *Cingaro*.

ZIO. Patruus à Græco θεῖος *Zio*, & θεῖα. Laconicè σεῖος, & θεῖα. Monoſinius. Hiſpani. *Tia* amita, vel matertera.

ZIPPOLO. Epiſtomium quo dolia obturantur. *Siphon, ſiphulus, zippolo*. Nam *Siphunculi*, vt Philander. L. VIII. vlt. *Cum libet obturantur, & laxantur, epiſtomÿs, quorum manubria dum torquentur patefaciunt nares, atque ita manat aqua. Contraria verſatione eaſdem obturant.* Vnde epiſtomium ſiphulus dictus, cuius pars & obturamentum eſt. Vel à Germanico *zapf*, vt à *Cippus*.

ZITELLO. V. *Citello*.

ZITO. Vox indicentis ſilentium. V. *Cito*.

ZICCIA. V. *Ciccia*, & *Zezzolo*.

ZISILLA. Hirundo. V. *Ceſilla*.

ZOCCO. *Zeppo*. V. *Ciocco*.

ZOIA. V. *Gioia*. Veneti pro corona, quæ aliquando ex gemmis.

ZOLLA. Gleba. Vel à *globus, globa, giona*, & *zolla*. Iſidor. L. XXVI. I. *Gleba, quod globus ſit. Pulueris enim collectione compingitur, & in vno glomere adunatur. Terra autem ligata, gleba eſt, ſoluta, palus*. Vel à *Ceſpes*, nam & *zoppa* dicitur. Gloſ. *Ceſpes*. Βῶλος γῆς. *Ceſpes, zoppa, zolla*. *Lota etiam* dicitur *à luto*.

ZOPPO. Claudus, *Clottus, zotto*. V. *Cioppo*.

ZOTICO. Ruſticus, inurbanus. Inſubres *zò*, & *Zoratone*. *Exoticus*, barbarus. Vnde Græcia exotica Plauto Menech. Gloſ. Ἐξωτικός. *Exter, extraneus, externus*. Ita & Menagius cenſet.

ZVCCA. V. *Cocuzza*.

ZVFFA. Contentio. V. *Ciuffo*. Non à fuſa.

ZVFFOLARE. *Sufflare, ſuffolare*, nam ſufflando ſibilus emittitur. Veneti *ſubiare, ſubſtare*.

ZVPPA. V. *Suppa*.

FINIS.

Noi Reformatori dello Studio di Padoua.

HAuendo veduto per fede del Padre Inquiſitore nel Libro intitolato, *Origines Linguæ Italicæ*, *Octauij Ferrarij*, non v'eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimenti per atteſtato del Segretario noſtro niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concedemo licenza à gl'Heredi di Paolo Frambotti di poterlo ſtampare, oſſeruando gl'ordini &c.

Dat. li 10. Settembre 1674.

{ Angelo Correr Cau. Proc. Ref.
{ Battiſta Nani Cau. Proc. Ref.

Gio. Battiſta Nicoloſi Segr.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google